Suttantapiṭake Khuddakanikāye

Suttanipātapāḷiyā saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

Paramatthajotikā nāma

SUTTANIPĀTAṬṬHAKATHĀ

(Dutiyo bhāgo)

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

သုတ္တန္တပိဋကေ ခုဒ္ဒကနိကာယေ

သုတ္တနိပါတပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ပရမတ္ထဇောတိကာ နာမ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒာယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၁ မရမ္မဝဿေ ၁၃၁၉ ဧဒီ

Romanized from Myanmar version published in 1958

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 26

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

၁၂
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
စာကြည့်တိုက်
အတွင်းဝန်များရုံးဆောင်း။

သုတ္တန္တပိဋကေ ခုဒ္ဒကနိကာယေ

သုတ္တနိပါတပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ပရမတ္ထဇောတိကာ နာမ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒာယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၂ မရမ္မဝဿေ ၁၃၂၀ ၁၉၅၈

Suttanipātaṭṭhakathā

Dutiyabhāga

Mātikā			Piṭṭhaṅka

2. Cūḷavagga

4. Maṅgalasuttavaṇṇanā	...	...	1
5. Sūcilomasuttavaṇṇanā	...	...	37
6. Kapilasutta (Dhammacariyasutta) vaṇṇanā	...	...	42
7. Brāhmaṇadhammikasuttavaṇṇanā	...	...	48
8. Dhammasutta (Nāvāsutta) vaṇṇanā	...	...	60
9. Kiṁsīlasuttavaṇṇanā	...	...	65
10. Uṭṭhānasuttavaṇṇanā	...	...	70
11. Rāhulasuttavaṇṇanā	...	...	73
12. Nigrodhakappasutta (Vaṅgīsasutta) vaṇṇanā	...	...	77
13. Sammāparibbājanīyasutta (Mahāsamayasutta) vaṇṇanā		...	85
14. Dhammikasuttavaṇṇanā	...	...	99

3. Mahāvagga

1. Pabbajjāsuttavaṇṇanā	...	...	110
2. Padhānasuttavaṇṇanā	...	...	114
3. Subhāsitasuttavaṇṇanā	...	...	122
4. Pūraḷāsasutta (Sundarikabhāradvājasutta) vaṇṇanā		...	127
5. Māghasuttavaṇṇanā	...	...	139
6. Sabhiyasuttavaṇṇanā	...	...	144
7. Selasuttavaṇṇanā	...	...	160
8. Sallasuttavaṇṇanā	...	...	178
9. Vāseṭṭhasuttavaṇṇanā	...	...	183

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာ

ဒုတိယဘာဂ

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က

၂-စူဠဝဂ္ဂ

၄-မင်္ဂလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁
၅-သူစိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၇
၆-ကပိလသုတ္တ (ဓမ္မစရိယသုတ္တ) ဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၂
၇-ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၄၈
၈-ဓမ္မသုတ္တ (နာဝါသုတ္တ) ဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၀
၉-ကိံသီလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၅
၁၀-ဥဋ္ဌာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၀
၁၁-ရာဟုလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၃
၁၂-နိဂြောဓကပ္ပသုတ္တ (ဝင်္ဂီသသုတ္တ) ဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၇
၁၃-သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနီယသုတ္တ (မဟာသမယသုတ္တ) ဝဏ္ဏနာ		....	၈၅
၁၄-ဓမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၉၉

၃-မဟာဝဂ္ဂ

၁-ပဗ္ဗဇ္ဇာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၁၀
၂-ပဓာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၁၄
၃-သုဘာသိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၂
၄-ပူရဠာသသုတ္တ (သုန္ဒရိကဘာရဒွါဇသုတ္တ) ဝဏ္ဏနာ		....	၁၂၇
၅-မာဃသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၉
၆-သဘိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၄
၇-သေလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၀
၈-သလ္လသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၇၈
၉-ဝါသေဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၈၃

Mātikā			Piṭṭhaṅka
10. Kokālikasuttavaṇṇanā	...	...	194
11. Nālakasuttavaṇṇanā	...	...	202
12. Dvayatānupassanāsuttavaṇṇanā	...	...	219

4. Aṭṭhakavagga

1. Kāmasuttavaṇṇanā	...	...	228
2. Guhaṭṭhakasuttavaṇṇanā	...	...	231
3. Duṭṭhaṭṭhakasuttavaṇṇanā	...	...	235
4. Suddhaṭṭhakasuttavaṇṇanā	...	...	239
5. Paramaṭṭhakasuttavaṇṇanā	...	...	244
6. Jarāsuttavaṇṇanā	...	...	246
7. Tissametteyyasuttavaṇṇanā	...	...	249
8. Pasūrasuttavaṇṇanā	...	...	252
9. Māgaṇḍiyasuttavaṇṇanā	...	...	257
10. Purābhedasuttavaṇṇanā	...	...	263
11. Kalahavivādasuttavaṇṇanā	...	...	266
12. Cūḷabyūhasuttavaṇṇanā	...	...	269
13. Mahābyūhasuttavaṇṇanā	...	...	273
14. Tuvaṭakasuttavaṇṇanā	...	...	277
15. Attadaṇḍasuttavaṇṇanā	...	...	281
16. Sāriputtasuttavaṇṇanā	...	...	285

5. Pārāyanavagga

1. Vatthugāthāvaṇṇanā	...	...	291
1. Ajitasuttavaṇṇanā	...	...	301
2. Tissametteyyasuttavaṇṇanā	...	...	303
3. Puṇṇakasuttavaṇṇanā	...	...	304
4. Mettagusuttavaṇṇanā	...	...	305

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၁၀-ကောကာလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၄
၁၁-နာလကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၂
၁၂-ဒွယတာနုပဿနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၉

၄-အဋ္ဌကဝဂ္ဂ

၁-ကာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၈
၂-ဂုဟဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၁
၃-ဒုဋ္ဌဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၅
၄-သုဒ္ဓဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၉
၅-ပရမဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
၆-ဇရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၆
၇-တိဿမေတ္တေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၉
၈-ပသူရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၂
၉-မာဂဏ္ဍိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၇
၁၀-ပုရာဘေဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၃
၁၁-ကလဟဝိဝါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၆
၁၂-စူဠဗျူဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၉
၁၃-မဟာဗျူဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၃
၁၄-တုဝဋ္ဋကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၇
၁၅-အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၁
၁၆-သာရိပုတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၅

၅-ပါရာယနဝဂ္ဂ

၁-ဝတ္ထုဂါထာဝဏ္ဏနာ	...	....	၂၉၁
၁-အဇိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၀၁
၂-တိဿမေတ္တေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၀၃
၃-ပုဏ္ဏကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၀၄
၄-မေတ္တဂူသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၀၅

Mātikā			Piṭṭhaṅka
5. Dhotakasuttavaṇṇanā	...	...	307
6. Upasīvasuttavaṇṇanā	...	...	308
7. Nandasuttavaṇṇanā	...	...	310
8. Hemakasuttavaṇṇanā	...	...	311
9. Todeyyasuttavaṇṇanā	...	...	312
10. Kappasuttavaṇṇanā	...	...	312
11. Jatukaṇṇisuttavaṇṇanā	...	...	313
12. Bhadrāvudhasuttavaṇṇanā	...	...	314
13. Udayasuttavaṇṇanā	...	...	315
14. Posālasuttavaṇṇanā	...	...	316
15. Mogharājasuttavaṇṇanā	...	...	317
16. Piṅgiyasuttavaṇṇanā	...	...	318
Pārāyanatthutigāthāvaṇṇanā	...	...	319
Pārāyanānugītigāthāvaṇṇanā	...	...	320
Nigamanakathā	...	...	323

Suttanipātaṭṭhakathāya dutiyabhāge mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၅-ဓောတကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၀၇
၆-ဥပသီဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၀၈
၇-နန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၀
၈-ဟေမကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၁
၉-တောဒေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၂
၁၀-ကပ္ပသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၂
၁၁-ဇတုကဏ္ဏိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၃
၁၂-ဘဒြာဝုဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၄
၁၃-ဥဒယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၅
၁၄-ပေါသာလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၆
၁၅-မောဃရာဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၇
၁၆-ပိင်္ဂိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၈
ပါရာယနတ္ထုတိဂါထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၉
ပါရာယနာနုဂီတိဂါထာဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၂၀
နိဂမနကထာ	....	....	၃၂၃

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Khuddakanikāya

Suttanipātaṭṭhakathā

(Dutiyo bhāgo)

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

4. Maṅgalasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Maṅgalasuttaṁ. Kā uppatti? Jambudīpe kira tattha tattha nagaradvārasanthāgārasabhādīsu mahājanā sannipatitvā hiraññasuvaṇṇaṁ datvā nānappakāraṁ sītāharaṇādibāhirakakathaṁ[1] kathāpenti, ekekā kathā catumāsaccayena niṭṭhāti. Tattha ekadivasaṁ maṅgalakathā samuṭṭhāsi "kiṁ nu kho maṅgalaṁ, kiṁ diṭṭhaṁ maṅgalaṁ, sutaṁ maṅgalaṁ, mutaṁ maṅgalaṁ, ko maṅgalaṁ jānātī"ti.

Atha diṭṭhamaṅgaliko nāmeko puriso āha "ahaṁ maṅgalaṁ jānāmi, diṭṭhaṁ loke maṅgalaṁ, diṭṭhaṁ nāma abhimaṅgalasammataṁ rūpaṁ. Seyyathidaṁ? Idhekacco kālasseva vuṭṭhāya cātakasakuṇaṁ[2] vā passati, beluvalaṭṭhiṁ vā gabbhiniṁ vā kumārake vā alaṅkatapaṭiyatte puṇṇaghaṭaṁ vā allarohitamacchaṁ vā ājaññaṁ vā ājaññarathaṁ vā usabhaṁ vā gāviṁ vā kapilaṁ vā, yaṁ vā panaññampi kiñci evarūpaṁ abhimaṅgalasammataṁ rūpaṁ passati, idaṁ vuccati diṭṭhamaṅgalan"ti. Tassa vacanaṁ ekacce aggahesuṁ, ekacce nāggahesuṁ. Ye nāggahesuṁ, te tena saha vivadiṁsu.

---

1. ...bāhirakkhānakathā (Sī), ...bāhirakānaṁ kathaṁ (Syā, Ka)
2. Bhāsamānasakuṇaṁ (Sī), vātasakuṇaṁ (Syā)

ခုဒ္ဒကနိကာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၄-မင်္ဂလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ မင်္ဂလသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဇမ္ဗုဒီပေ ကိရ တတ္ထ တတ္ထ နဂရဒွါရသန္ထာဂါရသဘာဒီသု မဟာဇနာ သန္နိပတိတွာ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဒတွာ နာနပ္ပကာရံ သီတာဟရဏာဒိဗာဟိရကကထံ[၁] ကထာပေန္တိ၊ ဧကေကာ ကထာ စတုမာသစ္စယေန နိဋ္ဌာတိ။ တတ္ထ ဧကဒိဝသံ မင်္ဂလကထာ သမုဋ္ဌာသိ "ကိံ နု ခေါ မင်္ဂလံ၊ ကိံ ဒိဋ္ဌံ မင်္ဂလံ, သုတံ မင်္ဂလံ, မုတံ မင်္ဂလံ၊ ကော မင်္ဂလံ ဇာနာတီ"တိ။

အထ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကော နာမေကော ပုရိသော အာဟ "အဟံ မင်္ဂလံ ဇာနာမိ၊ ဒိဋ္ဌံ လောကေ မင်္ဂလံ၊ ဒိဋ္ဌံ နာမ အဘိမင်္ဂလသမ္မတံ ရူပံ။ သေယျထိဒံ? ဣဓေကစ္စော ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ စာတကသကုဏံ[၂] ဝါ ပဿတိ၊ ဗေလုဝလဋ္ဌိံ ဝါ ဂဗ္ဘိနိံ ဝါ ကုမာရကေ ဝါ အလင်္ကတပဋိယတ္တေ ပုဏ္ဏဃဋံ ဝါ အလ္လရောဟိတမစ္ဆံ ဝါ အာဇညံ ဝါ အာဇညရထံ ဝါ ဥသဘံ ဝါ ဂါဝိံ ဝါ ကပိလံ ဝါ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ကိဉ္စိ ဧဝရူပံ အဘိမင်္ဂလသမ္မတံ ရူပံ ပဿတိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလ"န္တိ။ တဿ ဝစနံ ဧကစ္စေ အဂ္ဂဟေသုံ၊ ဧကစ္စေ နာဂ္ဂဟေသုံ။ ယေ နာဂ္ဂဟေသုံ၊ တေ တေန သဟ ဝိဝဒိံသု။

၁-....ဗာဟိရက္ခာနကထာ (သီ)၊ ....ဗာဟိရကာနံ ကထံ (သျာ၊ က)

၂-ဘာသမာနသကုဏံ (သီ)၊ ဝါတသကုဏံ (သျာ)

Atha sutamaṅgaliko nāmeko puriso āha “cakkhu nāmetaṁ bho sucimpi asucimpi passati, tathā sundarampi asundarampi, manāpampi amanāpampi, yadi tena diṭṭhaṁ maṅgalaṁ siyā, sabbampi maṅgalaṁ siyā, tasmā na diṭṭhaṁ maṅgalaṁ, apica kho pana sutaṁ maṅgalaṁ, sutaṁ nāma abhimaṅgalasammato saddo. Seyyathidaṁ? Idhekacco kālasseva vuṭṭhāya vaḍḍhāti vā vaḍḍhamānāti vā puṇṇāti vā phussāti vā sumanāti vā sirīti vā sirivaḍḍhāti vā ajja sunakkhattaṁ sumuhuttaṁ sudivasaṁ sumaṅgalanti evarūpaṁ vā yaṁkiñci abhimaṅgalasammataṁ saddaṁ suṇāti, idaṁ vuccati sutamaṅgalan”ti. Tassapi vacanaṁ ekacce aggahesuṁ, ekacce nāggahesuṁ. Ye nāggahesuṁ, te tena saha vivadiṁsu.

Atha mutamaṅgaliko nāmeko puriso āha “sotampi hi nāmetaṁ bho sādhumpi asādhumpi manāpampi amanāpampi suṇāti. Yadi tena sutaṁ maṅgalaṁ siyā, sabbampi maṅgalaṁ siyā, tasmā na sutaṁ maṅgalaṁ, apica kho pana mutaṁ maṅgalaṁ, mutaṁ nāma abhimaṅgalasammataṁ gandharasaphoṭṭhabbaṁ. Seyyathidaṁ? Idhekacco kālasseva vuṭṭhāya padumagandhādipupphagandhaṁ vā ghāyati, phussadantakaṭṭhaṁ vā khādati, pathaviṁ vā āmasati, haritasassaṁ vā allagomayaṁ vā kacchapaṁ vā tilavāhaṁ vā pupphaṁ vā phalaṁ vā āmasati, phussamattikāya vā sammā limpati, phussasāṭakaṁ vā nivāseti, phussaveṭhanaṁ vā dhāreti, yaṁ vā panaññampi kiñci evarūpaṁ abhimaṅgalasammataṁ gandhaṁ vā ghāyati, rasaṁ vā sāyati, phoṭṭhabbaṁ vā phusati, idaṁ vuccati mutamaṅgalan”ti. Tassapi vacanaṁ ekacce aggahesuṁ, ekacce nāggahesuṁ.

Tattha na diṭṭhamaṅgaliko sutamutamaṅgalike asakkhi saññāpetuṁ. Na tesaṁ aññataro itare dve. Tesu ca manussesu ye diṭṭhamaṅgalikassa vacanaṁ gaṇhiṁsu, te “diṭṭhaṁyeva maṅgalan”ti gatā. Ye sutamutamaṅgalikānaṁ vacanaṁ gaṇhiṁsu, te “sutaṁyeva mutaṁyeva maṅgalan”ti gatā. Evamayaṁ maṅgalakathā sakalajambudīpe pākaṭā jātā.

Atha sakalajambudīpe manussā gumbagumbā hutvā “kiṁ nu kho maṅgalan”ti maṅgalāni cintayiṁsu, tesaṁ manussānaṁ ārakkhadevatā taṁ kathaṁ sutvā tatheva maṅgalāni cintayiṁsu, tāsaṁ devatānaṁ bhummadevatā mittā honti, atha tato sutvā bhummadevatāpi tatheva maṅgalāni cintayiṁsu. Tāsampi devatānaṁ ākāsaṭṭhadevatā mittā honti, ākāsaṭṭhadevatānaṁ Cātumahārājikadevatā. Eteneva upāyena yāva

အထ သုတမင်္ဂလိကော နာမေကော ပုရိသော အာဟ “စက္ခု နာမေတံ ဘော သုစိမ္ပိ အသုစိမ္ပိ ပဿတိ၊ တထာ သုန္ဒရမ္ပိ အသုန္ဒရမ္ပိ၊ မနာပမ္ပိ အမနာပမ္ပိ၊ ယဒိ တေန ဒိဋ္ဌံ မင်္ဂလံ သိယာ၊ သဗ္ဗမ္ပိ မင်္ဂလံ သိယာ၊ တသ္မာ န ဒိဋ္ဌံ မင်္ဂလံ၊ အပိစ ခေါ ပန သုတံ မင်္ဂလံ၊ သုတံ နာမ အဘိမင်္ဂလသမ္မတော သဒ္ဒေါ။ သေယျထိဒံ? ဣဓေကစ္စော ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ဝဍ္ဎာတိ ဝါ ဝဍ္ဎမာနာတိ ဝါ ပုဏ္ဏာတိ ဝါ ဖုဿာတိ ဝါ သုမနာတိ ဝါ သိရီတိ ဝါ သိရိဝဍ္ဎာတိ ဝါ အဇ္ဇ သုနက္ခတ္တံ သုမုဟုတ္တံ သုဒိဝသံ သုမင်္ဂလန္တိ ဧဝရူပံ ဝါ ယံကိဉ္စိ အဘိမင်္ဂလသမ္မတံ သဒ္ဒံ သုဏာတိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ သုတမင်္ဂလ’’န္တိ။ တဿပိ ဝစနံ ဧကစ္စေ အဂ္ဂဟေသုံ၊ ဧကစ္စေ နာဂ္ဂဟေသုံ။ ယေ နာဂ္ဂဟေသုံ၊ တေ တေန သဟ ဝိဝဒိံသု။

အထ မုတမင်္ဂလိကော နာမေကော ပုရိသော အာဟ “သောတမ္ပိ ဟိ နာမေတံ ဘော သာဓုမ္ပိ အသာဓုမ္ပိ မနာပမ္ပိ အမနာပမ္ပိ သုဏာတိ။ ယဒိ တေန သုတံ မင်္ဂလံ သိယာ၊ သဗ္ဗမ္ပိ မင်္ဂလံ သိယာ၊ တသ္မာ န သုတံ မင်္ဂလံ၊ အပိစ ခေါ ပန မုတံ မင်္ဂလံ၊ မုတံ နာမ အဘိမင်္ဂလသမ္မတံ ဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗံ။ သေယျထိဒံ? ဣဓေကစ္စော ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ပဒုမဂန္ဓာဒိပုပ္ဖဂန္ဓံ ဝါ ဃာယတိ၊ ဖုဿဒန္တကဋ္ဌံ ဝါ ခါဒတိ၊ ပထဝိံ ဝါ အာမသတိ၊ ဟရိတသဿံ ဝါ အလ္လဂေါမယံ ဝါ ကစ္ဆပံ ဝါ တိလဝါဟံ ဝါ ပုပ္ဖံ ဝါ ဖလံ ဝါ အာမသတိ၊ ဖုဿမတ္တိကာယ ဝါ သမ္မာ လိမ္ပတိ၊ ဖုဿသာဋကံ ဝါ နိဝါသေတိ၊ ဖုဿဝေဌနံ ဝါ ဓာရေတိ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ကိဉ္စိ ဧဝရူပံ အဘိမင်္ဂလသမ္မတံ ဂန္ဓံ ဝါ ဃာယတိ၊ ရသံ ဝါ သာယတိ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ ဝါ ဖုသတိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ မုတမင်္ဂလ”န္တိ။ တဿပိ ဝစနံ ဧကစ္စေ အဂ္ဂဟေသုံ၊ ဧကစ္စေ နာဂ္ဂဟေသုံ။

တတ္ထ န ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကော သုတမုတမင်္ဂလိကေ အသက္ခိ သညာပေတုံ။ န တေသံ အညတရော ဣတရေ ဒွေ။ တေသု စ မနုဿေသု ယေ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကဿ ဝစနံ ဂဏှိံသု၊ တေ “ဒိဋ္ဌံယေဝ မင်္ဂလ”န္တိ ဂတာ။ ယေ သုတမုတမင်္ဂလိကာနံ ဝစနံ ဂဏှိံသု၊ တေ “သုတံယေဝ မုတံယေဝ မင်္ဂလ”န္တိ ဂတာ။ ဧဝမယံ မင်္ဂလကထာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋာ ဇာတာ။

အထ သကလဇမ္ဗုဒီပေ မနုဿာ ဂုမ္ဗဂုမ္ဗာ ဟုတွာ ‘‘ကိံ နု ခေါ မင်္ဂလ”န္တိ မင်္ဂလာနိ စိန္တယိံသု၊ တေသံ မနုဿာနံ အာရက္ခဒေဝတာ တံ ကထံ သုတွာ တထေဝ မင်္ဂလာနိ စိန္တယိံသု၊ တာသံ ဒေဝတာနံ ဘုမ္မဒေဝတာ မိတ္တာ ဟောန္တိ၊ အထ တတော သုတွာ ဘုမ္မဒေဝတာပိ တထေဝ မင်္ဂလာနိ စိန္တယိံသု။ တာသမ္ပိ ဒေဝတာနံ အာကာသဋ္ဌဒေဝတာ မိတ္တာ ဟောန္တိ၊ အာကာသဋ္ဌဒေဝတာနံ စာတုမဟာရာဇိကဒေဝတာ။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန ယာဝ

Sudassīdevatānaṁ Akaniṭṭhadevatā mittā honti, atha tato sutvā Akaniṭṭhadevatāpi tatheva gumbagumbā hutvā maṅgalāni cintayiṁsu. Evaṁ dasasahassacakkavāḷesu sabbattha maṅgalacintā udapādi. Uppannā ca sā "idaṁ maṅgalaṁ idaṁ maṅgalan"ti vinicchiyamānāpi appattā eva vinicchayaṁ dvādasa vassāni aṭṭhāsi. Sabbe manussā ca devā ca brahmāno ca ṭhapetvā ariyasāvake diṭṭhasutamutavasena tidhā bhinnā, ekopi "idameva maṅgalan"ti yathābhuccato niṭṭhaṅgato nāhosi, maṅgalakolāhalaṁ loke uppajji.

Kolāhalaṁ nāma pañcavidhaṁ kappakolāhalaṁ cakkavattikolāhalaṁ Buddhakolāhalaṁ maṅgalakolāhalaṁ moneyyakolāhalanti. Tattha kāmāvacaradevā, muttasirā vikiṇṇakesā rudammukhā assūni hatthehi puñchamānā rattavatthanivatthā ativiya virūpavesadhārino hutvā "vassasatasahassassa accayena kappuṭṭhānaṁ bhavissati, ayaṁ loko vinassissati, mahāsamuddo sussissati[1], ayañca mahāpathavī Sineru ca pabbatarājā uḍḍhayhissati vinassissati, yāva brahmalokā lokavināso bhavissati, mettaṁ mārisā bhāvetha, karuṇaṁ, muditaṁ, upekkhaṁ mārisā bhāvetha, mātaraṁ upaṭṭhahatha, pitaraṁ upaṭṭhahatha, kule jeṭṭhāpacāyino hotha, jāgaratha mā pamādatthā"ti manussapathe vicaritvā ārocenti. Idaṁ **kappakolāhalaṁ** nāma.

Kāmāvacaradevāyeva "vassasatassaccayena cakkavattirājā loke uppajjissatī"ti manussapathe vicaritvā ārocenti. Idaṁ **cakkavattikolāhalaṁ** nāma.

Suddhāvāsā pana devā brahmābharaṇena alaṅkaritvā brahmaveṭhanaṁ sīse katvā pītisomanassajātā Buddhaguṇavādino "vassasahassassa accayena Buddho loke uppajjissatī"ti manussapathe vicaritvā ārocenti. Idaṁ **Buddhakolāhalaṁ** nāma.

Suddhāvāsā eva devā manussānaṁ cittaṁ ñatvā "dvādasannaṁ vassānaṁ accayena Sammāsambuddho maṅgalaṁ kathessatī"ti manussapathe vicaritvā ārocenti. Idaṁ **maṅgalakolāhalaṁ** nāma.

1. Ussussissati (Sī)

သုဒဿီဒေဝတာနံ အကနိဋ္ဌဒေဝတာ မိတ္တာ ဟောန္တိ၊ အထ တတော သုတွာ အကနိဋ္ဌဒေဝတာပိ တထေဝ ဂုမ္ဗဂုမ္ဗာ ဟုတွာ မင်္ဂလာနိ စိန္တယိံသု။ ဧဝံ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု သဗ္ဗတ္ထ မင်္ဂလစိန္တာ ဥဒပါဒိ။ ဥပ္ပန္နာ စ သာ "ဣဒံ မင်္ဂလံ ဣဒံ မင်္ဂလ"န္တိ ဝိနိစ္ဆိယမာနာပိ အပ္ပတ္တာ ဧဝ ဝိနိစ္ဆယံ ဒွါဒသ ဝဿာနိ အဋ္ဌာသိ။ သဗ္ဗေ မနုဿာ စ ဒေဝါ စ ဗြဟ္မာနော စ ဌပေတွာ အရိယသာဝကေ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝသေန တိဓာ ဘိန္နာ၊ ဧကောပိ "ဣဒမေဝ မင်္ဂလ"န္တိ ယထာဘုစ္စတော နိဋ္ဌင်္ဂတော နာဟောသိ၊ မင်္ဂလကောလာဟလံ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

ကောလာဟလံ နာမ ပဉ္စဝိဓံ ကပ္ပကောလာဟလံ စက္ကဝတ္တိကောလာဟလံ ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ မင်္ဂလကောလာဟလံ မောနေယျကောလာဟလန္တိ။ တတ္ထ ကာမာဝစရဒေဝါ မုတ္တသိရာ ဝိကိဏ္ဏကေသာ ရုဒမ္မုခါ အဿူနိ ဟတ္ထေဟိ ပုဉ္ဆမာနာ ရတ္တဝတ္ထနိဝတ္ထာ အတိဝိယ ဝိရူပဝေသဓာရိနော ဟုတွာ "ဝဿသတသဟဿဿ အစ္စယေန ကပ္ပုဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတိ၊ အယံ လောကော ဝိနဿိဿတိ၊ မဟာသမုဒ္ဒေါ သုဿိဿတိ[1]၊ အယဉ္စ မဟာပထဝီ သိနေရု စ ပဗ္ဗတရာဇာ ဥဍ္ဍယှိဿတိ ဝိနဿိဿတိ၊ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ လောကဝိနာသော ဘဝိဿတိ၊ မေတ္တံ မာရိသာ ဘာဝေထ၊ ကရုဏံ, မုဒိတံ, ဥပေက္ခံ မာရိသာ ဘာဝေထ၊ မာတရံ ဥပဋ္ဌဟထ၊ ပိတရံ ဥပဋ္ဌဟထ၊ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိနော ဟောထ၊ ဇာဂရထ မာ ပမာဒတ္ထာ"တိ မနုဿပထေ ဝိစရိတွာ အာရောစေန္တိ။ ဣဒံ **ကပ္ပကောလာဟလံ** နာမ။

ကာမာဝစရဒေဝါယေဝ "ဝဿသတဿစ္စယေန စက္ကဝတ္တိရာဇာ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ"တိ မနုဿပထေ ဝိစရိတွာ အာရောစေန္တိ။ ဣဒံ **စက္ကဝတ္တိကောလာဟလံ** နာမ။

သုဒ္ဓါဝါသာ ပန ဒေဝါ ဗြဟ္မာဘရဏေန အလင်္ကရိတွာ ဗြဟ္မဝေဌနံ သီသေ ကတွာ ပီတိသောမနဿဇာတာ ဗုဒ္ဓဂုဏဝါဒိနော "ဝဿသဟဿဿ အစ္စယေန ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ"တိ မနုဿပထေ ဝိစရိတွာ အာရောစေန္တိ။ ဣဒံ **ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ** နာမ။

သုဒ္ဓါဝါသာ ဧဝ ဒေဝါ မနုဿာနံ စိတ္တံ ဉတွာ "ဒွါဒသန္နံ ဝဿာနံ အစ္စယေန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ မင်္ဂလံ ကထေဿတီ"တိ မနုဿပထေ ဝိစရိတွာ အာရောစေန္တိ။ ဣဒံ **မင်္ဂလကောလာဟလံ** နာမ။

၁-ဥဿုဿိဿတိ (သီ)

Suddhāvāsā eva devā “sattannaṁ vassānaṁ accayena aññataro bhikkhu Bhagavatā saddhiṁ samāgamma moneyyapaṭipadaṁ pucchissatī”ti manussapathe vicaritvā ārocenti. Idaṁ **moneyyakolāhalaṁ** nāma. Imesu pañcasu kolāhalesu diṭṭhamaṅgalādivasena tidhā bhinnesu devamanussesu idaṁ maṅgalakolāhalaṁ loke uppajji.

Atha devesu ca manussesu ca vicinitvā vicinitvā maṅgalāni alabhamānesu dvādasannaṁ vassānaṁ accayena Tāvatiṁsakāyikā devatā saṅgamma samāgamma evaṁ samacintesuṁ “seyyathāpi nāma mārisā gharasāmiko antogharajanānaṁ, gāmasāmiko gāmavāsīnaṁ, rājā sabbamanussānaṁ, evamevaṁ ayaṁ Sakko Devānamindo amhākaṁ aggo ca seṭṭho ca yadidaṁ puññena tejena issariyena paññāya dvinnaṁ devalokānaṁ adhipati. Yannūna mayaṁ Sakkaṁ Devānamindaṁ etamatthaṁ puccheyyāmā”ti. Tā Sakkassa santikaṁ gantvā Sakkaṁ Devānamindaṁ taṅkhaṇānurūpanivāsanābharaṇasassirikasarīraṁ aḍḍhateyyakoṭi-accharāgaṇaparivutaṁ pāricchattakamūle paṇḍukambalavarāsane nisinnaṁ abhivādetvā ekamantaṁ ṭhatvā etadavocuṁ “yagghe mārisa jāneyyāsi, etarahi maṅgalapañhā samuṭṭhitā, eke diṭṭhaṁ ‘maṅgalan’ti vadanti, eke sutaṁ ‘maṅgalan’ti vadanti, eke mutaṁ ‘maṅgalan’ti vadanti, tattha mayañca aññe ca aniṭṭhaṅgatā, sādhu vata no tvaṁ yāthāvato byākarohī”ti. Devarājā pakatiyāpi paññavā “ayaṁ maṅgalakathā kattha paṭhamaṁ samuṭṭhitā”ti āha. “Mayaṁ deva Cātumahārājikānaṁ assumhā”ti āhaṁsu. Tato Cātumahārājikā ākāsaṭṭhadevatānaṁ, ākāsaṭṭhadevatā bhummadevatānaṁ, bhummadevatā manussārakkhadevatānaṁ, manussārakkhadevatā “manussaloke samuṭṭhitā”ti āhaṁsu.

Atha Devānamindo “Sammāsambuddho kattha vasatī”ti pucchi, “manussaloke devā”ti āhaṁsu. “Taṁ Bhagavantaṁ koci pucchī”ti āha. Na koci devāti. Kiṁ nu kho nāma tumhe mārisā aggiṁ chaḍḍetvā khajjopanakaṁ ujjāletha, ye anavasesamaṅgaladesakaṁ taṁ Bhagavantaṁ atikkamitvā[1] maṁ pucchitabbaṁ maññatha, āgacchatha mārisā, taṁ Bhagavantaṁ pucchāma, addhā sassirikaṁ pañhabyākaraṇaṁ labhissāmāti ekaṁ devaputtaṁ āṇāpesi “tvaṁ Bhagavantaṁ pucchā”ti. So devaputto

1. Atīyitvā (Sī)

သုဒ္ဓါဝါသာ ဧဝ ဒေဝါ “သတ္တန္နံ ဝဿာနံ အစ္စယေန အညတရော ဘိက္ခု ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမာဂမ္မ မောနေယျပဋိပဒံ ပုစ္ဆိဿတီ”တိ မနုဿပထေ ဝိစရိတွာ အာရောစေန္တိ။ ဣဒံ **မောနေယျကောလာဟလံ** နာမ။ ဣမေသု ပဉ္စသု ကောလာဟလေသု ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာဒိဝသေန တိဓာ ဘိန္နေသု ဒေဝမနုဿေသု ဣဒံ မင်္ဂလကောလာဟလံ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

အထ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ ဝိစိနိတွာ ဝိစိနိတွာ မင်္ဂလာနိ အလဘမာနေသု ဒွါဒသန္နံ ဝဿာနံ အစ္စယေန တာဝတိံသကာယိကာ ဒေဝတာ သင်္ဂမ္မ သမာဂမ္မ ဧဝံ သမစိန္တေသုံ “သေယျထာပိ နာမ မာရိသာ ဃရသာမိကော အန္တောဃရဇနာနံ, ဂါမသာမိကော ဂါမဝါသီနံ, ရာဇာ သဗ္ဗမနုဿာနံ၊ ဧဝမေဝံ အယံ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အမှာကံ အဂ္ဂေါ စ သေဋ္ဌော စ ယဒိဒံ ပုညေန တေဇေန ဣဿရိယေန ပညာယ ဒွိန္နံ ဒေဝလောကာနံ အဓိပတိ။ ယန္နူန မယံ သက္ကံ ဒေဝါနမိန္ဒံ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆေယျာမာ”တိ။ တာ သက္ကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ သက္ကံ ဒေဝါနမိန္ဒံ တင်္ခဏာနုရူပနိဝါသနာဘရဏသဿိရိကသရီရံ အဍ္ဎတေယျကောဋိအစ္ဆရာဂဏပရိဝုတံ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလေ ပဏ္ဍုကမ္ဗလဝရာသနေ နိသိန္နံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ ဌတွာ ဧတဒဝေါစုံ “ယဂ္ဃေ မာရိသ ဇာနေယျာသိ၊ ဧတရဟိ မင်္ဂလပဉှာ သမုဋ္ဌိတာ၊ ဧကေ ဒိဋ္ဌံ ‘မင်္ဂလ’န္တိ ဝဒန္တိ၊ ဧကေ သုတံ ‘မင်္ဂလ’န္တိ ဝဒန္တိ၊ ဧကေ မုတံ ‘မင်္ဂလ’န္တိ ဝဒန္တိ၊ တတ္ထ မယဉ္စ အညေ စ အနိဋ္ဌင်္ဂတာ၊ သာဓု ဝတ နော တွံ ယာထာဝတော ဗျာကရောဟီ”တိ။ ဒေဝရာဇာ ပကတိယာပိ ပညဝါ “အယံ မင်္ဂလကထာ ကတ္ထ ပဌမံ သမုဋ္ဌိတာ”တိ အာဟ။ “မယံ ဒေဝ စာတုမဟာရာဇိကာနံ အဿုမှာ”တိ အာဟံသု။ တတော စာတုမဟာရာဇိကာ အာကာသဋ္ဌဒေဝတာနံ၊ အာကာသဋ္ဌဒေဝတာ ဘုမ္မဒေဝတာနံ၊ ဘုမ္မဒေဝတာ မနုဿာရက္ခဒေဝတာနံ၊ မနုဿာရက္ခဒေဝတာ “မနုဿလောကေ သမုဋ္ဌိတာ”တိ အာဟံသု။

အထ ဒေဝါနမိန္ဒော “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ကတ္ထ ဝသတီ”တိ ပုစ္ဆိ၊ “မနုဿလောကေ ဒေဝါ”တိ အာဟံသု။ “တံ ဘဂဝန္တံ ကောစိ ပုစ္ဆီ”တိ အာဟ။ န ကောစိ ဒေဝါတိ။ ကိံ နု ခေါ နာမ တုမှေ မာရိသာ အဂ္ဂိံ ဆဍ္ဍေတွာ ခဇ္ဇောပနကံ ဥဇ္ဇာလေထ၊ ယေ အနဝသေသမင်္ဂလဒေသကံ တံ ဘဂဝန္တံ အတိက္ကမိတွာ[၁] မံ ပုစ္ဆိတဗ္ဗံ မညထ၊ အာဂစ္ဆထ မာရိသာ၊ တံ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆာမ၊ အဒ္ဓါ သဿိရိကံ ပဉှဗျာကရဏံ လဘိဿာမာတိ ဧကံ ဒေဝပုတ္တံ အာဏာပေသိ “တွံ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆာ”တိ။ သော ဒေဝပုတ္တော

၁-အတီယိတွာ (သီ)

taṅkhaṇānurūpena alaṅkārena attānaṁ alaṅkaritvā vijjuriva vijjotamāno devagaṇaparivuto Jetavanamahāvihāraṁ āgantvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ ṭhatvā maṅgalapañhaṁ pucchanto gāthāya ajjhabhāsi. Bhagavā tassa taṁ pañhaṁ vissajjento imaṁ suttamabhāsi.

Tattha **evaṁ me sutan**ti-ādīnamattho saṅkhepato Kasibhāradvājasuttavaṇṇanāyaṁ vutto, vitthāraṁ pana icchantehi papañcasūdaniyā Majjhimaṭṭhakathāyaṁ vuttanayena gahetabbo. Kasibhāradvājasutte ca "Magadhesu viharati Dakkhiṇāgirismiṁ ekanāḷāyaṁ brāhmaṇagāme"ti vuttaṁ, idha "Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme"ti. Tasmā "Sāvatthiyan"ti imaṁ padaṁ ādiṁ katvā idha apubbapadavaṇṇanaṁ karissāma.

Seyyathidaṁ? **Sāvatthiyan**ti evaṁnāmake nagare. Taṁ kira Savatthassa nāma isino nivāsaṭṭhānaṁ ahosi. Tasmā yathā Kusambassa nivāso Kosambī, Kākaṇḍassa nivāso Kākaṇḍīti, evaṁ itthiliṅgavasena "Sāvatthī"ti vuccati. Porāṇā pana vaṇṇayanti—yasmā tasmiṁ ṭhāne satthasamāyoge "kiṁ bhaṇḍamatthī"ti pucchite "sabbamatthī"ti āhaṁsu, tasmā taṁ vacanamupādāya "Sāvatthī"ti vuccati. Tassaṁ Sāvatthiyaṁ. Etenassa gocaragāmo dīpito hoti. Jeto nāma rājakumāro, tena ropitasaṁvaḍḍhitattā tassa Jetassa vananti Jetavanaṁ, tasmiṁ **Jetavane.** Anāthānaṁ piṇḍo etasmiṁ atthīti Anāthapiṇḍiko, tassa **Anāthapiṇḍikassa.** Anāthapiṇḍikena gahapatinā catupaṇṇāsakoṭipariccāgena niṭṭhāpitārāmeti attho. Etenassa pabbajitānurūpanivāsokāso dīpito hoti.

Athāti avicchedatthe, **kho**ti adhikārantaranidassanatthe nipāto. Tena avicchinneyeva tattha Bhagavato vihāre "idamadhikārantaraṁ udapādī"ti dasseti. Kiṁ tanti? **Aññatarā devatā**ti-ādi. Tattha **aññatarā**ti aniyamitaniddeso. Sā hi nāmagottato apākaṭā, tasmā "aññatarā"ti vuttā. Devo eva devatā, itthipurisasādhāraṇametaṁ. Idha pana puriso eva so devaputto, kintu sādhāraṇanāmavasena "devatā"ti vutto.

တင်္ခဏာနုရူပေန အလင်္ကာရေန အတ္တာနံ အလင်္ကရိတွာ ဝိဇ္ဇုရိဝ ဝိဇ္ဇောတမာနော ဒေဝဂဏပရိဝုတော ဇေတဝနမဟာဝိဟာရံ အာဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ ဌတွာ မင်္ဂလပဉှံ ပုစ္ဆန္တော ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသိ။ ဘဂဝါ တဿ တံ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိအာဒီနမတ္ထော သင်္ခေပတော ကသိဘာရဒွါဇသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တော၊ ဝိတ္ထာရံ ပန ဣစ္ဆန္တေဟိ ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တနယေန ဂဟေတဗ္ဗော။ ကသိဘာရဒွါဇသုတ္တေ စ "မဂဓေသု ဝိဟရတိ ဒက္ခိဏာဂိရိသ္မိံ ဧကနာဠာယံ ဗြာဟ္မဏဂါမေ"တိ ဝုတ္တံ၊ ဣဓ "သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ"တိ။ တသ္မာ "သာဝတ္ထိယ"န္တိ ဣမံ ပဒံ အာဒိံ ကတွာ ဣဓ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနံ ကရိဿာမ။

သေယျထိဒံ? **သာဝတ္ထိယ**န္တိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ တံ ကိရ သဝတ္ထဿ နာမ ဣသိနော နိဝါသဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ တသ္မာ ယထာ ကုသမ္ဗဿ နိဝါသော ကောသမ္ဗီ၊ ကာကဏ္ဍဿ နိဝါသော ကာကဏ္ဍီတိ၊ ဧဝံ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန "သာဝတ္ထီ"တိ ဝုစ္စတိ။ ပေါရာဏာ ပန ဝဏ္ဏယန္တိ—ယသ္မာ တသ္မိံ ဌာနေ သတ္ထသမာယောဂေ "ကိံ ဘဏ္ဍမတ္ထီ"တိ ပုစ္ဆိတေ "သဗ္ဗမတ္ထီ"တိ အာဟံသု၊ တသ္မာ တံ ဝစနမုပါဒါယ "သာဝတ္ထီ"တိ ဝုစ္စတိ။ တဿံ သာဝတ္ထိယံ။ ဧတေနဿ ဂေါစရဂါမော ဒီပိတော ဟောတိ။ ဇေတော နာမ ရာဇကုမာရော၊ တေန ရောပိတသံဝဍ္ဎိတတ္တာ တဿ ဇေတဿ ဝနန္တိ ဇေတဝနံ၊ တသ္မိံ **ဇေတဝနေ။** အနာထာနံ ပိဏ္ဍော ဧတသ္မိံ အတ္ထီတိ အနာထပိဏ္ဍိကော၊ တဿ **အနာထပိဏ္ဍိကဿ။** အနာထပိဏ္ဍိကေန ဂဟပတိနာ စတုပဏ္ဏာသကောဋိပရိစ္စာဂေန နိဋ္ဌာပိတာရာမေတိ အတ္ထော။ ဧတေနဿ ပဗ္ဗဇိတာနုရူပနိဝါသောကာသော ဒီပိတော ဟောတိ။

အထာတိ. အဝိစ္ဆေဒတ္ထေ၊ **ခေါ**တိ အဓိကာရန္တရနိဒဿနတ္ထေ နိပါတော။ တေန အဝိစ္ဆိန္နေယေဝ တတ္ထ ဘဂဝတော ဝိဟာရေ "ဣဒမဓိကာရန္တရံ ဥဒပါဒီ"တိ ဒဿေတိ။ ကိံ တန္တိ? **အညတရာ ဒေဝတာ**တိအာဒိ။ တတ္ထ **အညတရာ**တိ အနိယမိတနိဒ္ဒေသော။ သာ ဟိ နာမဂေါတ္တတော အပါကဋာ၊ တသ္မာ "အညတရာ"တိ ဝုတ္တာ။ ဒေဝေါ ဧဝ ဒေဝတာ၊ ဣတ္ထိပုရိသသာဓာရဏမေတံ။ ဣဓ ပန ပုရိသော ဧဝ သော ဒေဝပုတ္တော၊ ကိန္တု သာဓာရဏနာမဝသေန "ဒေဝတာ"တိ ဝုတ္တော။

Abhikkantāya rattiyāti ettha **abhikkanta**saddo khayasundarābhirūpa-abbhanumodanādīsu dissati. Tattha “abhikkantā bhante ratti, nikkhanto paṭhamo yāmo, ciranisinno bhikkhusaṁgho, uddisatu Bhagavā bhikkhūnaṁ pātimokkhan”ti evamādīsu[1] khaye dissati. “Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ puggalānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti evamādīsu[2] sundare.

“Ko me vandati pādāni, iddhiyā yasasā jalaṁ.
Abhikkantena vaṇṇena, sabbā obhāsayaṁ disā”ti—

evamādīsu[3] abhirūpe. “Abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotamā”ti evamādīsu[4] abbhanumodane. Idha pana khaye. Tena abhikkantāya rattiyā, parikkhīṇāya rattiyāti vuttaṁ hoti.

Abhikkantavaṇṇāti ettha **abhikkanta**saddo abhirūpe, **vaṇṇa**saddo pana chavithutikulavaggakāraṇasaṇṭhānappamāṇarūpāyatanādīsu dissati. Tattha “suvaṇṇavaṇṇosi Bhagavā”ti evamādīsu[5] chaviyaṁ. “Kadā saññūḷhā pana te gahapati ime samaṇassa Gotamassa vaṇṇā”ti evamādīsu[6] thutiyaṁ. “Cattārome bho Gotama vaṇṇā”ti evamādīsu[7] kulavagge. “Atha kena nu vaṇṇena, gandhatthenoti vuccatī”ti evamādīsu[8] kāraṇe. “Mahantaṁ hatthirājavaṇṇaṁ abhinimminitvā”ti evamādīsu[9] saṇṭhāne. “Tayo pattassa vaṇṇā”ti evamādīsu[10] pamāṇe. “Vaṇṇo gandho raso ojā”ti evamādīsu[11] rūpāyatane. So idha chaviyaṁ daṭṭhabbo. Tena abhikkantavaṇṇā abhirūpacchavīti vuttaṁ hoti.

Kevalakappanti ettha **kevala**saddo anavasesayebhuyya-abyāmissa-anatirekadaḷhatthavisaṁyogādi-anekattho. Tathā hissa “kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyan”ti evamādīsu[12] anavasesatā attho. “Kevalakappā ca Aṅgamāgadhā pahūtaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ ādāya

1. Vi 4. 418; Aṁ 3. 44; Khu 1. 138 piṭṭhesu.
2. Aṁ 1. 414 piṭṭhe.
3. Khu 2. 71 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 57; Vi 1. 7 piṭṭhādīsu.
5. Ma 2. 351; Khu 1. 367 piṭṭhesu.
6. Ma 2. 49 piṭṭhe.
7. Dī 3. 67 piṭṭhe.
8. Saṁ 1. 206 piṭṭhe.
9. Saṁ 1. 105 piṭṭhe.
10. Vi 1. 153 piṭṭhe.
11. Abhi 1. 163 piṭṭhe.
12. Dī 1. 82; Vi 1. 1 piṭṭhesu.

အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာတိ ဧတ္ထ **အဘိက္ကန္တ**သဒ္ဒေါ ခယသုန္ဒရာဘိရူပအဗ္ဘ-နုမောဒနာဒီသု ဒိဿတိ။ တတ္ထ “အဘိက္ကန္တာ ဘန္တေ ရတ္တိ၊ နိက္ခန္တော ပဌမော ယာမော၊ စိရနိသိန္နော ဘိက္ခုသံဃော၊ ဥဒ္ဒိသတု ဘဂဝါ ဘိက္ခူနံ ပါတိ-မောက္ခ”န္တိ ဧဝမာဒီသု[1] ခယေ ဒိဿတိ။ “အယံ ဣမေသံ စတုန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အဘိက္ကန္တတရော စ ပဏီတတရော စာ”တိ ဧဝမာဒီသု[2] သုန္ဒရေ။

“ကော မေ ဝန္ဒတိ ပါဒါနိ၊ ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလံ။
အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသယံ ဒိသာ”တိ—

ဧဝမာဒီသု[3] အဘိရူပေ။ “အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမ၊ အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမာ”တိ ဧဝမာဒီသု[4] အဗ္ဘနုမောဒနေ။ ဣဓ ပန ခယေ။ တေန အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ၊ ပရိက္ခီဏာယ ရတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာတိ ဧတ္ထ **အဘိက္ကန္တ**သဒ္ဒေါ အဘိရူပေ၊ **ဝဏ္ဏ**သဒ္ဒေါ ပန ဆဝိထုတိကုလဝဂ္ဂကာရဏသဏ္ဌာနပ္ပမာဏရူပါယတနာဒီသု ဒိဿတိ။ တတ္ထ “သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောသိ ဘဂဝါ”တိ ဧဝမာဒီသု[5] ဆဝိယံ။ “ကဒါ သညူဠှာ ပန တေ ဂဟပတိ ဣမေ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝဏ္ဏာ”တိ ဧဝမာဒီသု[6] ထုတိယံ။ “စတ္တာရောမေ ဘော ဂေါတမ ဝဏ္ဏာ”တိ ဧဝမာဒီသု[7] ကုလဝဂ္ဂေ။ “အထ ကေန နု ဝဏ္ဏေန၊ ဂန္ဓတ္ထေနောတိ ဝုစ္စတီ”တိ ဧဝမာဒီသု[8] ကာရဏေ။ “မဟန္တံ ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ”တိ ဧဝမာဒီသု[9] သဏ္ဌာနေ။ “တယော ပတ္တဿ ဝဏ္ဏာ”တိ ဧဝမာဒီသု[10] ပမာဏေ။ “ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာ”တိ ဧဝ-မာဒီသု[11] ရူပါယတနေ။ သော ဣဓ ဆဝိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေန အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ အဘိရူပစ္ဆဝီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ကေဝလကပ္ပန္တိ ဧတ္ထ **ကေဝလ**သဒ္ဒေါ အနဝသေသယေဘုယျအဗျာမိဿ-အနတိရေကဒဠှတ္ထဝိသံယောဂါဒိအနေကတ္ထော။ တထာ ဟိဿ “ကေဝလ-ပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယ”န္တိ ဧဝမာဒီသု[12] အနဝသေသတာ အတ္ထော။ “ကေဝလကပ္ပါ စ အင်္ဂမာဂဓာ ပဟူတံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ အာဒါယ

၁-ဝိ ၄-၄၁၈၊ အံ ၃-၄၄၊ ခု ၁-၁၃၈-ပိဋ္ဌေသု။
၂-အံ ၁-၄၁၄-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၂-၇၁-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၁-၅၇၊ ဝိ ၁-၇-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၅-မ ၂-၃၅၁၊ ခု ၁-၃၆၇-ပိဋ္ဌေသု။
၆-မ ၂-၄၉-ပိဋ္ဌေ။
၇-ဒီ ၃-၆၇-ပိဋ္ဌေ။
၈-သံ ၁-၂၀၆-ပိဋ္ဌေ။
၉-သံ ၁-၁၀၅-ပိဋ္ဌေ။
၁၀-ဝိ ၁-၁၅၃-ပိဋ္ဌေ။
၁၁-အဘိ ၁-၁၆၃-ပိဋ္ဌေ။
၁၂-ဒီ ၁-၈၂၊ ဝိ ၁-၁-ပိဋ္ဌေသု။

upasaṅkamissantī”ti evamādīsu[1] yebhuyyatā. “Kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hotī”ti evamādīsu[2] abyāmissatā. “Kevalaṁ saddhāmattakaṁ nūna ayamāyasmā”ti evamādīsu[3] anatirekatā. “Āyasmato bhante Anuruddhassa bāhiko nāma saddhivihāriko kevalakappaṁ saṁghabhedāya ṭhito”ti evamādīsu[4] daḷhatthatā. “Kevalī vusitavā uttamapurisoti vuccatī”ti evamādīsu[5] visaṁyogo. Idha panassa anavasesatā attho adhippeto.

Kappasaddo panāyaṁ abhisaddahanavohārakālapaññattichedanavikappalesasamantabhāvādi-anekattho. Tathā hissa “okappaniyametaṁ bhoto Gotamassa, yathā taṁ Arahato Sammāsambuddhassā”ti evamādīsu[6] abhisaddahanamattho. “Anujānāmi bhikkhave pañcahi samaṇakappehi phalaṁ paribhuñjitun”ti evamādīsu[7] vohāro. “Yena sudaṁ niccakappaṁ viharāmī”ti evamādīsu[8] kālo. “Iccāyasmā kappo”ti evamādīsu[9] paññatti. “Alaṅkato kappitakesamassū”ti evamādīsu[10] chedanaṁ. “Kappati dvaṅgulakappo”ti evamādīsu[11] vikappo. “Atthi kappo nipajjitun”ti evamādīsu[12] leso. “Kevalakappaṁ Veḷuvanaṁ obhāsetvā”ti evamādīsu[13] samantabhāvo. Idha panassa samantabhāvo atthoti adhippeto. Yato **kevalakappaṁ Jetavanan**ti ettha anavasesaṁ samantato Jetavananti evamattho daṭṭhabbo.

Obhāsetvāti ābhāya pharitvā, candimā viya sūriyo viya ca ekobhāsaṁ ekapajjotaṁ karitvāti attho.

Yena Bhagavā tenupasaṅkamīti bhummatthe karaṇavacanaṁ, yato yattha Bhagavā, tattha upasaṅkamīti evamettha attho daṭṭhabbo. Yena vā kāraṇena Bhagavā devamanussehi upasaṅkamitabbo, teneva kāraṇena upasaṅkamīti evampettha attho daṭṭhabbo. Kena ca kāraṇena Bhagavā upasaṅkamitabbo? Nānappakāraguṇavisesādhigamādhippāyena, sāduphalūpabhogādhippāyena dijagaṇehi niccaphalitamahārukkho viya. Upasaṅkamīti ca

1. Vi 3. 36 piṭṭhe. 2. Abhi 2. 142 piṭṭhādīsu. 3. Vi 3. 270 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 562 piṭṭhe. 5. Saṁ 2. 50 piṭṭhe. 6. Ma 1. 316 piṭṭhe.
7. Vi 4. 244 piṭṭhe. 8. Ma 1. 316 piṭṭhe. 9. Khu 1. 444; Khu 8. 15 piṭṭhesu.
10. Khu 6. 278 piṭṭhe. 11. Vi 4. 491 piṭṭhe. 12. Aṁ 3. 148 piṭṭhe.
13. Saṁ 1. 50 piṭṭhe.

ဥပသင်္ကမိဿန္တီ”တိ ဧဝမာဒီသု[၁] ယေဘုယျတာ။ “ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတီ”တိ ဧဝမာဒီသု[၂] အဗျာမိဿတာ။ “ကေဝလံ သဒ္ဓါ-မတ္တကံ နူန အယမာယသ္မာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၃] အနတိရေကတာ။ “အာယသ္မ-တော ဘန္တေ အနုရုဒ္ဓဿ ဗာဟိကော နာမ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ကေဝလကပ္ပံ သံဃဘေဒါယ ဌိတော”တိ ဧဝမာဒီသု[၄] ဒဠှတ္ထတာ။ “ကေဝလီ ဝုသိတဝါ ဥတ္တမပုရိသောတိ ဝုစ္စတီ”တိ ဧဝမာဒီသု[၅] ဝိသံယောဂေါ။ ဣဓ ပနဿ အနဝသေသတာ အတ္ထော အဓိပ္ပေတော။

ကပ္ပသဒ္ဒေါ ပနာယံ အဘိသဒ္ဒဟနဝေါဟာရကာလပညတ္တိဆေဒနဝိကပ္ပ-လေသသမန္တဘာဝါဒိအနေကတ္ထော။ တထာ ဟိဿ “ဩကပ္ပနိယမေတံ ဘောတော ဂေါတမဿ၊ ယထာ တံ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာ”တိ-ဧဝမာဒီသု[၆] အဘိသဒ္ဒဟနမတ္ထော။ “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဟိ သမဏ-ကပ္ပေဟိ ဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတုန်”တိ ဧဝမာဒီသု[၇] ဝေါဟာရော။ “ယေန သုဒံ နိစ္စ-ကပ္ပံ ဝိဟရာမီ”တိ ဧဝမာဒီသု[၈] ကာလော။ “ဣစ္စာယသ္မာ ကပ္ပေါ”တိ ဧဝ-မာဒီသု[၉] ပညတ္တိ။ “အလင်္ကတော ကပ္ပိတကေသမဿူ”တိ ဧဝမာဒီသု[၁၀] ဆေဒနံ။ “ကပ္ပတိ ဒွင်္ဂုလကပ္ပေါ”တိ ဧဝမာဒီသု[၁၁] ဝိကပ္ပေါ။ “အတ္ထိ ကပ္ပေါ နိပဇ္ဇိတုန်”တိ ဧဝမာဒီသု[၁၂] လေသော။ “ကေဝလကပ္ပံ ဝေဠုဝနံ ဩဘာသေတွာ”တိ-ဧဝမာဒီသု[၁၃] သမန္တဘာဝေါ။ ဣဓ ပနဿ သမန္တဘာဝေါ အတ္ထောတိ အဓိပ္ပေ-တော။ ယတော **ကေဝလကပ္ပံ ဇေတဝန**န္တိ ဧတ္ထ အနဝသေသံ သမန္တတော ဇေတဝနန္တိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဩဘာသေတွာတိ အာဘာယ ဖရိတွာ၊ စန္ဒိမာ ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ဧကောဘာသံ ဧကပဇ္ဇောတံ ကရိတွာတိ အတ္ထော။

ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီတိ ဘုမ္မတ္ထေ ကရဏဝစနံ၊ ယတော ယတ္ထ ဘဂဝါ၊ တတ္ထ ဥပသင်္ကမီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ယေန ဝါ ကာရဏေန ဘဂဝါ ဒေဝမနုဿေဟိ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော၊ တေနေဝ ကာရဏေန ဥပသင်္ကမီတိ ဧဝမ္ပေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကေန စ ကာရဏေန ဘဂဝါ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော? နာနပ္ပကာရဂုဏဝိသေသာဓိဂမာဓိပ္ပါယေန, သာဒုဖလူပ-ဘောဂါဓိပ္ပါယေန ဒိဇဂဏေဟိ နိစ္စဖလိတမဟာရုက္ခော ဝိယ။ ဥပသင်္ကမီတိ စ

၁-ဝိ ၃-၃၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အဘိ ၂-၁၄၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၃-ဝိ ၃-၂၇၀-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၁-၅၆၂-ပိဋ္ဌေ။ ၅-သံ ၂-၅၀-ပိဋ္ဌေ။ ၆-မ ၁-၃၁၆-ပိဋ္ဌေ။
၇-ဝိ ၄-၂၄၄-ပိဋ္ဌေ။ ၈-မ ၁-၃၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၉-ခု ၁-၄၄၄၊ ခု ၈-၁၅-ပိဋ္ဌေသု။
၁၀-ခု ၆-၂၇၈-ပိဋ္ဌေ။ ၁၁-ဝိ ၄-၄၉၁-ပိဋ္ဌေ။ ၁၂-အံ ၃-၁၄၈-ပိဋ္ဌေ။ ၁၃-သံ ၁-၅၀-ပိဋ္ဌေ။

gatāti vuttaṁ hoti. **Upasaṅkamitvā**ti upasaṅkamanapariyosānadīpanaṁ. Atha vā evaṁ gatā tato āsannataraṁ ṭhāna Bhagavato samīpasaṅkhātaṁ gantvātipi vuttaṁ hoti. **Bhagavantaṁ abhivādetvā**ti Bhagavantaṁ vanditvā paṇamitvā namassitvā.

Ekamantanti bhāvanapuṁsakaniddeso, ekokāsaṁ ekapassanti vuttaṁ hoti. Bhummatthe vā upayogavacanaṁ. **Aṭṭhāsī**ti nisajjādipaṭikkhepo, ṭhānaṁ kappesi, ṭhitā ahosīti attho.

Kathaṁ ṭhitā pana sā ekamantaṁ ṭhitā ahūti?

Na pacchato na purato, nāpi āsannadūrato.
Na kacche nopi paṭivāte, na cāpi oṇatuṇṇate.
Ime dose vivajjetvā, ekamantaṁ ṭhitā ahūti.

Kasmā panāyaṁ aṭṭhāsi eva, na nisīdīti? Lahuṁ nivattitukāmatāya. Devatā hi kañcideva atthavasaṁ paṭicca sucipuriso viya vaccaṭṭhānaṁ manussalokaṁ āgacchanti. Pakatiyā panetāsaṁ yojanasatato pabhuti manussaloko duggandhatāya paṭikūlo hoti, na tattha abhiramanti. Tena sā āgatakiccaṁ katvā lahuṁ nivattitukāmatāya na nisīdi. Yassa ca gamanādi-iriyāpathaparissamassa vinodanatthaṁ nisīdanti, so devānaṁ parissamo natthi, tasmāpi na nisīdi. Ye ca mahāsāvakā Bhagavantaṁ parivāretvā ṭhitā, te patimānesi, tasmāpi na nisīdi. Apica Bhagavati gāraveneva na nisīdi. Devānaṁ hi nisīditukāmānaṁ āsanaṁ nibbattati, taṁ anicchamānā nisajjāya cittampi akatvā ekamantaṁ aṭṭhāsi.

Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatāti evaṁ imehi kāraṇehi ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā. **Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsī**ti Bhagavantaṁ gāthāya akkharapadaniyamitaganthitena vacanena abhāsīti attho.

261. Tattha **bahū**ti aniyamitasaṅkhyāniddeso. Tena anekasatā anekasahassā anekasatasahassāti vuttaṁ hoti. Dibbantīti **devā,** pañcahi kāmaguṇehi kīḷanti, attano vā siriyā jotantīti attho. Apica tividhā devā sammuti-upapattivisuddhivasena. Yathāha—

ဂတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဥပသင်္ကမိတွာ**တိ ဥပသင်္ကမနပရိယောသာနဒီပနံ။ အထ ဝါ ဧဝံ ဂတာ တတော အာသန္နတရံ ဌာနံ ဘဂဝတော သမီပသင်္ခါတံ ဂန္တွာတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ**တိ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဏာမိတွာ နမဿိတွာ။

ဧကမန္တန္တိ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ ဧကောကာသံ ဧကပဿန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဥပယောဂဝစနံ။ **အဋ္ဌာသီ**တိ နိသဇ္ဇာဒိပဋိက္ခေပေါ၊ ဌာနံ ကပ္ပေသိ၊ ဌိတာ အဟောသီတိ အတ္ထော။

ကထံ ဌိတာ ပန သာ ဧကမန္တံ ဌိတာ အဟူတိ?

န ပစ္ဆတော န ပုရတော၊ နာပိ အာသန္နဒူရတော။
န ကစ္ဆေ နောပိ ပဋိဝါတေ၊ န စာပိ ဩဏတုဏ္ဏတေ။
ဣမေ ဒေါသေ ဝိဝဇ္ဇေတွာ၊ ဧကမန္တံ ဌိတာ အဟူတိ။

ကသ္မာ ပနာယံ အဋ္ဌာသိ ဧဝ, န နိသီဒီတိ? လဟုံ နိဝတ္တိတုကာမတာယ။ ဒေဝတာ ဟိ ကဉ္စိဒေဝ အတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ သုစိပုရိသော ဝိယ ဝစ္စဋ္ဌာနံ မနုဿလောကံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ပကတိယာ ပနေတာသံ ယောဇနသတတော ပဘုတိ မနုဿလောကော ဒုဂ္ဂန္ဓတာယ ပဋိကူလော ဟောတိ၊ န တတ္ထ အဘိရမန္တိ။ တေန သာ အာဂတကိစ္စံ ကတွာ လဟုံ နိဝတ္တိတုကာမတာယ န နိသီဒိ။ ယဿ စ ဂမနာဒိဣရိယာပထပရိဿမဿ ဝိနောဒနတ္ထံ နိသီဒန္တိ၊ သော ဒေဝါနံ ပရိဿမော နတ္ထိ၊ တသ္မာပိ န နိသီဒိ။ ယေ စ မဟာသာဝကာ ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတာ၊ တေ ပတိမာနေသိ၊ တသ္မာပိ န နိသီဒိ။ အပိစ ဘဂဝတိ ဂါရဝေနေဝ န နိသီဒိ။ ဒေဝါနံ ဟိ နိသီဒိတုကာမာနံ အာသနံ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တံ အနိစ္ဆမာနာ နိသဇ္ဇာယ စိတ္တမ္ပိ အကတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။

ဧကမန္တံ ဌိတာ ခေါ သာ ဒေဝတာတိ ဧဝံ ဣမေဟိ ကာရဏေဟိ ဧကမန္တံ ဌိတာ ခေါ သာ ဒေဝတာ။ **ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသီ**တိ ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အက္ခရပဒနိယမိတဂန္ထိတေန ဝစနေန အဘာသီတိ အတ္ထော။

၂၆၁။ တတ္ထ **ဗဟူ**တိ အနိယမိတသင်္ချာနိဒ္ဒေသော။ တေန အနေကသတာ အနေကသဟဿာ အနေကသတသဟဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒိဗ္ဗန္တီတိ **ဒေဝါ၊** ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ ကီဠန္တိ, ‘အတ္တနော ဝါ သိရိယာ ဇောတန္တီတိ အတ္ထော။ အပိစ တိဝိဓာ ဒေဝါ သမ္မုတိဥပပတ္တိဝိသုဒ္ဓိဝသေန။ ယထာဟ—

“Devāti tayo devā sammutidevā upapattidevā visuddhidevā. Tattha sammutidevā nāma rājāno deviyo rājakumārā. Upapattidevā nāma Cātumahārājike deve upādāya taduttari devā. Visuddhidevā nāma arahanto vuccantī”ti[1].

Tesu idha upapattidevā adhippetā. Manuno apaccāti **manussā.** Porāṇā pana bhaṇanti—manassa ussannatāya manussā. Te Jambudīpakā Aparagoyānakā Uttarakurukā Pubbavidehakāti catubbidhā. Idha Jambudīpakā adhippetā. Maṅgalanti[2] imehi sattāti **maṅgalāni,** iddhiṁ vuddhiñca pāpuṇantīti attho. **Acintayun**ti cintesuṁ. **Ākaṅkhamānā**ti icchamānā patthayamānā pihayamānā. **Sotthānan**ti sotthibhāvaṁ, sabbesaṁ diṭṭhadhammikasamparāyikānaṁ sobhanānaṁ sundarānaṁ kalyāṇānaṁ dhammānamatthitanti[3] vuttaṁ hoti. **Brūhī**ti desehi pakāsehi ācikkha vivara vibhaja uttānīkarohi. **Maṅgalan**ti iddhikāraṇaṁ vuddhikāraṇaṁ sabbasampattikāraṇaṁ. **Uttaman**ti visiṭṭhaṁ pavaraṁ sabbalokahitasukhāvahanti ayaṁ gāthāya anupubbapadavaṇṇanā[4].

Ayaṁ pana piṇḍattho—so devaputto dasasahassacakkavāḷesu devatā maṅgalapañhaṁ sotukāmatāya imasmiṁ ekacakkavāḷe sannipatitvā ekavālaggakoṭi-okāsamatte dasapi vīsampi tiṁsampi cattālīsampi paññāsampi saṭṭhipi sattatipi asītipi sukhumattabhāve nimminitvā sabbadevamārabrahmāno siriyā ca tejasā ca adhigayha virocamānaṁ paññattavarabuddhāsane nisinnaṁ Bhagavantaṁ parivāretvā ṭhitā disvā tasmiṁ ca samaye anāgatānampi sakalajambudīpakānaṁ manussānaṁ cetasā cetoparivitakkamaññāya sabbadevamanussānaṁ vicikicchāsallasamuddharaṇatthaṁ āha “bahū devā manussā ca maṅgalāni acintayuṁ ākaṅkhamānā sotthānaṁ, attano sotthibhāvaṁ icchantā, brūhi maṅgalamuttamaṁ, tesaṁ devānaṁ anumatiyā manussānañca anuggahena mayā puṭṭho samāno yaṁ sabbesameva amhākaṁ ekantahitasukhāvahanato uttamaṁ maṅgalaṁ, taṁ no anukampaṁ upādāya brūhi Bhagavā”ti.

---

1. Khu 8. 92, 225 piṭṭhesu atthato samānaṁ.
2. Maṅgalanti maṅganti (Sī), maṅgalānīti mahanti (Ka)
3. Dhammānaṁ atthinoti (Sī)
4. Anupadavaṇṇanā (Sī)

“ဒေဝါတိ တယော ဒေဝါ သမ္မုတိဒေဝါ ဥပပတ္တိဒေဝါ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ။ တတ္ထ သမ္မုတိဒေဝါ နာမ ရာဇာနော ဒေဝိယော ရာဇကုမာရာ။ ဥပပတ္တိဒေဝါ နာမ စာတုမဟာရာဇိကေ ဒေဝေ ဥပါဒါယ တဒုတ္တရိ ဒေဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ နာမ အရဟန္တော ဝုစ္စန္တီ”တိ[၁]။

တေသု ဣဓ ဥပပတ္တိဒေဝါ အဓိပ္ပေတာ။ မနုနော အပစ္စာတိ **မနုဿာ**။ ပေါရာဏာ ပန ဘဏန္တိ—မနဿ ဥဿန္နတာယ မနုဿာ။ တေ ဇမ္ဗုဒီပကာ အပရဂေါယာနကာ ဥတ္တရကုရုကာ ပုဗ္ဗဝိဒေဟကာတိ စတုဗ္ဗိဓာ။ ဣဓ ဇမ္ဗုဒီပကာ အဓိပ္ပေတာ။ မင်္ဂလန္တိ[၂] ဣမေဟိ သတ္တာတိ **မင်္ဂလာနိ**၊ ဣဒ္ဓိံ ဝုဒ္ဓိဉ္စ ပါပုဏန္တီတိ အတ္ထော။ **အစိန္တယု**န္တိ စိန္တေသုံ။ **အာကင်္ခမာနာ**တိ ဣစ္ဆမာနာ ပတ္ထယမာနာ ပိဟယမာနာ။ **သောတ္ထာန**န္တိ သောတ္ထိဘာဝံ၊ သဗ္ဗေသံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကာနံ သောဘနာနံ သုန္ဒရာနံ ကလျာဏာနံ ဓမ္မာနမတ္ထိတန္တိ[၃] ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဗြူဟီ**တိ ဒေသေဟိ ပကာသေဟိ အာစိက္ခ ဝိဝရ ဝိဘဇ ဥတ္တာနီကရောဟိ။ **မင်္ဂလ**န္တိ ဣဒ္ဓိကာရဏံ ဝုဒ္ဓိကာရဏံ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိကာရဏံ။ **ဥတ္တမ**န္တိ ဝိသိဋ္ဌံ ပဝရံ သဗ္ဗလောကဟိတသုခါဝဟန္တိ အယံ ဂါထာယ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ[၄]။

အယံ ပန ပိဏ္ဍတ္ထော—သော ဒေဝပုတ္တော ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ဒေဝတာ မင်္ဂလပဉှံ သောတုကာမတာယ ဣမသ္မိံ ဧကစက္ကဝါဠေ သန္နိပတိတွာ ဧကဝါလဂ္ဂကောဋိဩကာသမတ္တေ ဒသပိ ဝီသမ္ပိ တိံသမ္ပိ စတ္တာလီသမ္ပိ ပညာသမ္ပိ သဋ္ဌိပိ သတ္တတိပိ အသီတိပိ သုခုမတ္တဘာဝေ နိမ္မိနိတွာ သဗ္ဗဒေဝမာရဗြဟ္မာနော သိရိယာ စ တေဇသာ စ အဓိဂယှ ဝိရောစမာနံ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နံ ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတာ ဒိသွာ တသ္မိံ စ သမယေ အနာဂတာနမ္ပိ သကလဇမ္ဗုဒီပကာနံ မနုဿာနံ စေတသာ စေတောပရိဝိတက္ကမညာယ သဗ္ဗဒေဝမနုဿာနံ ဝိစိကိစ္ဆာသလ္လသမုဒ္ဓရဏတ္ထံ အာဟ “ဗဟူ ဒေဝါ မနုဿာ စ မင်္ဂလာနိ အစိန္တယုံ အာကင်္ခမာနာ သောတ္ထာနံ, အတ္တနော သောတ္ထိဘာဝံ ဣစ္ဆန္တာ၊ ဗြူဟိ မင်္ဂလမုတ္တမံ၊ တေသံ ဒေဝါနံ အနုမတိယာ မနုဿာနဉ္စ အနုဂ္ဂဟေန မယာ ပုဋ္ဌော သမာနော ယံ သဗ္ဗေသမေဝ အမှာကံ ဧကန္တဟိတသုခါဝဟနတော ဥတ္တမံ မင်္ဂလံ၊ တံ နော အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ ဗြူဟိ ဘဂဝါ”တိ။

၁-ခု ၈-၉၂-၂၂၅-ပိဋ္ဌေသု အတ္ထတော သမာနံ။
၂-မင်္ဂလန္တိ မင်္ဂန္တိ (သီ)၊ မင်္ဂလာနီတိ မဟန္တိ (က)
၃-ဓမ္မာနံ အတ္ထိနောတိ (သီ)
၄-အနုပဒဝဏ္ဏနာ (သီ)

262. Evametaṁ devaputtassa vacanaṁ sutvā Bhagavā “**asevanā ca bālānan**”ti gāthamāha. Tattha **asevanāti** abhajanā apayirupāsanā. **Bālānanti** balanti assasantīti bālā, assasitapassasitamattena jīvanti, na paññājīvitenāti adhippāyo. Tesaṁ bālānaṁ. **Paṇḍitānanti** paṇḍantīti[1] paṇḍitā, sandiṭṭhikasamparāyikesu atthesu ñāṇagatiyā gacchantīti adhippāyo. Tesaṁ paṇḍitānaṁ. **Sevanāti** bhajanā payirupāsanā taṁsahāyatā taṁsampavaṅkatā. **Pūjāti** sakkāragarukāramānanavandanā. **Pūjaneyyānanti** pūjārahānaṁ. **Etaṁ maṅgalamuttamanti** yā ca bālānaṁ asevanā, yā ca paṇḍitānaṁ sevanā, yā ca pūjaneyyānaṁ pūjā, taṁ sabbaṁ sampiṇḍetvā āha etaṁ maṅgalamuttamanti. Yaṁ tayā puṭṭhaṁ “brūhi maṅgalamuttaman”ti, ettha tāva etaṁ maṅgalamuttamanti gaṇhāhīti vuttaṁ hoti. Ayametissā gāthāya padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā panassā evaṁ veditabbā—evametaṁ devaputtassa vacanaṁ sutvā Bhagavā imaṁ gāthamāha. Tattha yasmā catubbidhā kathā pucchitakathā apucchitakathā sānusandhikathā ananusandhikathāti. Tattha “pucchāmi taṁ Gotama bhūripañña, kathaṁkaro sāvako sādhu hotī”ti[2] ca, “kathaṁ nu tvaṁ mārisa oghamatarī”ti[3] ca evamādīsu pucchitena kathitā pucchitakathā. “Yaṁ pare sukhato āhu, tadariyā āhu dukkhato”ti evamādīsu[4] apucchitena attajjhāsayavaseneva kathitā apucchitakathā. Sabbāpi Buddhānaṁ kathā “sanidānāhaṁ bhikkhave dhammaṁ desemī”ti[5] vacanato sānusandhikathā. Ananusandhikathā imasmiṁ sāsane natthi. Evametāsu kathāsu ayaṁ devaputtena pucchitena Bhagavatā kathitattā pucchitakathā. Pucchitakathāyañca yathā cheko puriso kusalo maggassa kusalo amaggassa maggaṁ puṭṭho paṭhamaṁ vijahitabbaṁ ācikkhitvā pacchā gahetabbaṁ ācikkhati “asukasmiṁ nāma ṭhāne dvedhāpatho hoti, tattha vāmaṁ muñcitvā dakkhiṇaṁ gaṇhathā”ti, evaṁ sevitabbāsevitabbesu asevitabbaṁ ācikkhitvā sevitabbaṁ ācikkhati. Bhagavā ca maggakusalapurisasadiso. Yathāha—

“Puriso maggakusaloti kho tissa Tathāgatassetaṁ adhivacanaṁ Arahato Sammāsambuddhassā”ti[6].

1. Paṇḍentīti (Sī) 2. Khu 1. 335 piṭṭhe. 3. Saṁ 1. 1 piṭṭhe.
4. Khu 1. 397 piṭṭhe. 5. Aṁ 1. 280; Abhi 4. 407 piṭṭhesu. 6. Saṁ 2. 89 piṭṭhe.

၂၆၂။ ဧဝမေတံ ဒေဝပုတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ဘဂဝါ “**အသေဝနာ စ ဗာလာနန်**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အသေဝနာ**တိ အဘဇနာ အပယိရုပါသနာ။ **ဗာလာန**န္တိ ဗလန္တိ အဿသန္တီတိ ဗာလာ၊ ✓အဿသိတပဿသိတမတ္တေန ဇီဝန္တိ၊ န ပညာဇီဝိတေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ တေသံ ဗာလာနံ။ **ပဏ္ဍိတာန**န္တိ ပဏ္ဍန္တီတိ[၁] ပဏ္ဍိတာ၊ သန္ဒိဋ္ဌိကသမ္ပရာယိကေသု အတ္ထေသု ဉာဏဂတိယာ ဂစ္ဆန္တီတိ အဓိပ္ပါယော။ တေသံ ပဏ္ဍိတာနံ။ **သေဝနာ**တိ ဘဇနာ ပယိရုပါသနာ တံသဟာယတာ တံသမ္ပဝင်္ကတာ။ **ပူဇာ**တိ သက္ကာရဂရုကာရမာနနဝန္ဒနာ။ **ပူဇနေယျာန**န္တိ ပူဇာရဟာနံ။ **ဧတံ မင်္ဂလမုတ္တမ**န္တိ ယာ စ ဗာလာနံ အသေဝနာ, ယာ စ ပဏ္ဍိတာနံ သေဝနာ, ယာ စ ပူဇနေယျာနံ ပူဇာ၊ တံ သဗ္ဗံ သမ္ပိဏ္ဍေတွာ အာဟ ဧတံ မင်္ဂလမုတ္တမန္တိ။ ယံ တယာ ပုဋ္ဌံ “ဗြူဟိ မင်္ဂလမုတ္တမ”န္တိ၊ ဧတ္ထ တာဝ ဧတံ မင်္ဂလမုတ္တမန္တိ ဂဏှာဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယမေတိဿာ ဂါထာယ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပနဿာ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—ဧဝမေတံ ဒေဝပုတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ဘဂဝါ ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ ယသ္မာ စတုဗ္ဗိဓာ ကထာ ပုစ္ဆိတကထာ အပုစ္ဆိတကထာ သာနုသန္ဓိကထာ အနနုသန္ဓိကထာတိ။ တတ္ထ “ပုစ္ဆာမိ တံ ဂေါတမ ဘူရိပည၊ ကထံကရော သာဝကော သာဓု ဟောတီ”တိ[၂] စ, “ကထံ နု တွံ မာရိသ ဩဃမတရီ”တိ[၃] စ ဧဝမာဒီသု ပုစ္ဆိတေန ကထိတာ ပုစ္ဆိတကထာ။ “ယံ ပရေ သုခတော အာဟု၊ တဒရိယာ အာဟု ဒုက္ခတော”တိ ဧဝမာဒီသု[၄] အပုစ္ဆိတေန အတ္တဇ္ဈာသယဝသေနေဝ ကထိတာ အပုစ္ဆိတကထာ။ သဗ္ဗာပိ ဗုဒ္ဓါနံ ကထာ “သနိဒါနာဟံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မံ ဒေသေမီ”တိ[၅] ဝစနတော သာနုသန္ဓိကထာ။ အနနုသန္ဓိကထာ ဣမသ္မိံ သာသနေ နတ္ထိ။ ဧဝမေတာသု ကထာသု အယံ ဒေဝပုတ္တေန ပုစ္ဆိတေန ဘဂဝတာ ကထိတတ္တာ ပုစ္ဆိတကထာ။ ပုစ္ဆိတကထာယဉ္စ ယထာ ဆေကော ပုရိသော ကုသလော မဂ္ဂဿ ကုသလော အမဂ္ဂဿ မဂ္ဂံ ပုဋ္ဌော ပဌမံ ဝိဇဟိတဗ္ဗံ အာစိက္ခိတွာ ပစ္ဆာ ဂဟေတဗ္ဗံ အာစိက္ခတိ “အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ ဒွေဓာပထော ဟောတိ၊ တတ္ထ ဝါမံ မုဉ္စိတွာ ဒက္ခိဏံ ဂဏှထာ”တိ၊ ဧဝံ သေဝိတဗ္ဗာသေဝိတဗ္ဗေသု အသေဝိတဗ္ဗံ အာစိက္ခိတွာ သေဝိတဗ္ဗံ အာစိက္ခတိ။ ဘဂဝါ စ မဂ္ဂကုသလပုရိသသဒိသော။ ယထာဟ—

“ပုရိသော မဂ္ဂကုသလောတိ ခေါ တိဿ တထာဂတဿေတံ အဓိဝစနံ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာ”တိ[၆]။

၁-ပဏ္ဍေန္တီတိ (သီ) ၂-ခု ၁-၃၃၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သံ ၁-၁-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၁-၃၉၇-ပိဋ္ဌေ။ ၅-အံ ၁-၂၈၀၊ အဘိ ၄-၄၀၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၆-သံ ၂-၈၉-ပိဋ္ဌေ။

So hi kusalo imassa lokassa, kusalo parassa lokassa, kusalo maccudheyyassa, kusalo amaccudheyyassa, kusalo māradheyyassa, kusalo amāradheyyassāti. Tasmā paṭhamaṁ asevitabbaṁ ācikkhitvā sevitabbaṁ ācikkhanto āha "asevanā ca bālānaṁ, paṇḍitānañca sevanā"ti. Vijahitabbamaggo viya hi paṭhamaṁ bālā na sevitabbā na payirupāsitabbā, tato gahetabbamaggo viya paṇḍitā sevitabbā payirupāsitabbāti.

Kasmā pana Bhagavatā maṅgalaṁ kathentena paṭhamaṁ bālānaṁ asevanā paṇḍitānañca sevanā kathitāti? Vuccate—yasmā imaṁ diṭṭhādīsu maṅgaladiṭṭhiṁ bālasevanāya devamanussā gaṇhiṁsu, sā ca amaṅgalaṁ, tasmā nesaṁ taṁ idhalokatthaparalokatthabhañjakaṁ akalyāṇamittasaṁsaggaṁ garahantena ubhayalokatthasādhakañca kalyāṇamittasaṁsaggaṁ pasaṁsantena Bhagavatā paṭhamaṁ bālānaṁ asevanā paṇḍitānañca sevanā kathitāti.

Tattha **bālā** nāma ye keci pāṇātipātādi-akusalakammapathasamannāgatā sattā. Te tīhākārehi jānitabbā. Yathāha "tīṇimāni bhikkhave bālassa bālalakkhaṇānī"ti suttaṁ[1]. Apica Pūraṇakassapādayo cha satthāro Devadattakokālikakaṭamodakatissa[2] Khaṇḍadeviyāputtasamuddadattaciñcamāṇavikādayo atītakāle ca dīghavidassa bhātāti ime aññe ca evarūpā sattā bālāti veditabbā.

Te aggipadittamiva aṅgāraṁ attanā duggahitena attānañca attano vacanakārake ca vināsenti, yathā dīghavidassa bhātā catubuddhantaraṁ saṭṭhiyojanamattena attabhāvena uttāno patito mahāniraye paccati, yathā ca tassa diṭṭhiṁ abhirucikāni[3] pañca kulasatāni tasseva sahabyataṁ upapannāni niraye paccanti. Vuttaṁ hetaṁ—

"Seyyathāpi bhikkhave naḷāgārā vā tiṇāgārā vā aggi mutto kūṭāgārānipi ḍahati ullittāvalittāni nivātāni phusitaggaḷāni pihitavātapānāni, evameva kho bhikkhave yāni

1. Aṁ 1. 100; Ma 3. 201 piṭṭhesu. 2. ...kaṭamorakatissa (Sī, Syā)
3. Abhiruciya tāni (Sī), abhirucitāni (Syā)

သော ဟိ ကုသလော ဣမဿ လောကဿ၊ ကုသလော ပရဿ လောကဿ၊ ကုသလော မစ္စုဓေယျဿ၊ ကုသလော အမစ္စုဓေယျဿ၊ ကုသလော မာရဓေယျဿ၊ ကုသလော အမာရဓေယျဿာတိ။ တသ္မာ ပဌမံ အသေဝိတဗ္ဗံ အာစိက္ခိတွာ သေဝိတဗ္ဗံ အာစိက္ခန္တော အာဟ “အသေဝနာ စ ဗာလာနံ၊ ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာ”တိ။ ဝိဇဟိတဗ္ဗမဂ္ဂေါ ဝိယ ဟိ ပဌမံ ဗာလာ န သေဝိတဗ္ဗာ န ပယိရုပါသိတဗ္ဗာ၊ တတော ဂဟေတဗ္ဗမဂ္ဂေါ ဝိယ ပဏ္ဍိတာ သေဝိတဗ္ဗာ ပယိရုပါသိတဗ္ဗာတိ။

ကသ္မာ ပန ဘဂဝတာ မင်္ဂလံ ကထေန္တေန ပဌမံ ဗာလာနံ အသေဝနာ ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာ ကထိတာတိ? ဝုစ္စတေ—ယသ္မာ ဣမံ ဒိဋ္ဌာဒီသု မင်္ဂလဒိဋ္ဌိံ ဗာလသေဝနာယ ဒေဝမနုဿာ ဂဏှိံသု၊ သာ စ အမင်္ဂလံ၊ တသ္မာ နေသံ တံ ဣဓလောကတ္ထပရလောကတ္ထဘဉ္ဇကံ အကလျာဏမိတ္တသံသဂ္ဂံ ဂရဟန္တေန ဥဘယလောကတ္ထသာဓကဉ္စ ကလျာဏမိတ္တသံသဂ္ဂံ ပသံသန္တေန ဘဂဝတာ ပဌမံ ဗာလာနံ အသေဝနာ ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာ ကထိတာတိ။

တတ္ထ **ဗာလာ** နာမ ယေ ကေစိ ပါဏာတိပါတာဒိအကုသလကမ္မပထသမန္နာဂတာ သတ္တာ။ တေ တီဟာကာရေဟိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ယထာဟ “တီဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဗာလဿ ဗာလလက္ခဏာနီ”တိ သုတ္တံ[၁]။ အပိစ ပူရဏကဿပါဒယော ဆ သတ္ထာရော ဒေဝဒတ္တကောကာလိကကဋမောဒကတိဿ[၂]ခဏ္ဍဒေဝိယာပုတ္တသမုဒ္ဒဒတ္တစိဉ္စမာဏဝိကာဒယော အတီတကာလေ စ ဒီဃဝိဒဿ ဘာတာတိ ဣမေ အညေ စ ဧဝရူပါ သတ္တာ ဗာလာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

တေ အဂ္ဂိပဒိတ္တမိဝ အင်္ဂါရံ အတ္တနာ ဒုဂ္ဂဟိတေန အတ္တာနဉ္စ အတ္တနော ဝစနကာရကေ စ ဝိနာသေန္တိ၊ ယထာ ဒီဃဝိဒဿ ဘာတာ စတုဗုဒ္ဓန္တရံ သဋ္ဌိယောဇနမတ္တေန အတ္တဘာဝေန ဥတ္တာနော ပတိတော မဟာနိရယေ ပစ္စတိ၊ ယထာ စ တဿ ဒိဋ္ဌိံ အဘိရုစိကာနိ[၃] ပဉ္စ ကုလသတာနိ တဿေဝ သဟဗျတံ ဥပပန္နာနိ နိရယေ ပစ္စန္တိ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ—

“သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ နဠာဂါရာ ဝါ တိဏာဂါရာ ဝါ အဂ္ဂိ မုတ္တော ကူဋာဂါရာနိပိ ဍဟတိ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တာနိ နိဝါတာနိ ဖုသိတဂ္ဂဠာနိ ပိဟိတဝါတပါနာနိ၊ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ယာနိ

၁-အံ ၁-၁၀၀၊ မ ၃-၂၀၁-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-....ကဋမောရကတိဿ (သီ၊ သျာ)
၃-အဘိရုစိယ တာနိ (သီ)၊ အဘိရုစိတာနိ (သျာ)

kānici bhayāni uppajjanti, sabbāni tāni bālato uppajjanti no paṇḍitato. Ye keci upaddavā uppajjanti -pa- ye keci upasaggā -pa- no paṇḍitato. Iti kho bhikkhave sappaṭibhayo bālo, appaṭibhayo paṇḍito. Sa-upaddavo bālo, anupaddavo paṇḍito. Sa-upasaggo bālo, anupasaggo paṇḍito"ti[1].

Apica pūtimacchasadiso bālo, pūtimacchabandhapattapuṭasadiso hoti tadupasevī, chaḍḍanīyataṁ jigucchanīyatañca āpajjati viññūnaṁ. Vuttañcetaṁ—

"Pūtimacchaṁ kusaggena, yo naro upanayhati.
Kusāpi pūtī vāyanti, evaṁ bālūpasevanā"ti[2].

Akittipaṇḍito cāpi Sakkena Devānamindena vare diyyamāne evamāha—

"Bālaṁ na passe na suṇe, na ca bālena saṁvase.
Bālenallāpasallāpaṁ, na kare na ca rocaye.

Kinnu te akaraṁ bālo, vada kassapa kāraṇaṁ.
Kena kassapa bālassa, dassanaṁ nābhikaṅkhasi.

Anayaṁ nayati dummedho, adhurāyaṁ niyuñjati.
Dunnayo seyyaso hoti, sammā vutto pakuppati.
Vinayaṁ so na jānāti, sādhu tassa adassanan"ti[3].

Evaṁ Bhagavā sabbākārena bālūpasevanaṁ garahanto bālānaṁ asevanaṁ "maṅgalan"ti vatvā idāni paṇḍitasevanaṁ pasaṁsanto "paṇḍitānañca sevanā maṅgalan"ti āha. Tattha **paṇḍitā** nāma ye keci pāṇātipātāveramaṇi-ādidasakusalakammapathasamannāgatā sattā. Te tīhākārehi jānitabbā. Yathāha "tīṇimāni bhikkhave paṇḍitassa paṇḍitalakkhaṇānī"ti[4] suttaṁ. Apica Buddhapaccekabuddha-asītimahāsāvakā aññe ca Tathāgatassa sāvakā sunettamahāgovindavidhurasarabhaṅgamahosadhasutasomanimirāja-ayogharakumāra-akittipaṇḍitādayo ca paṇḍitāti veditabbā.

1. Aṁ 1. 99 piṭṭhe.
2. Khu 1. 241; Khu 5. 330; Khu 6. 265 piṭṭhesu.
3. Khu 5. 267 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 101; Ma 3. 208 piṭṭhesu.

ကာနိစိ ဘယာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သဗ္ဗာနိ တာနိ ဗာလတော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ နော ပဏ္ဍိတတော။ ယေ ကေစိ ဥပဒ္ဒဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ပ။ ယေ ကေစိ ဥပသဂ္ဂါ။ပ။ နော ပဏ္ဍိတတော။ ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ သပ္ပဋိဘယော ဗာလော၊ အပ္ပဋိဘယော ပဏ္ဍိတော။ သဥပဒ္ဒဝေါ ဗာလော၊ အနုပဒ္ဒဝေါ ပဏ္ဍိတော။ သဥပသဂ္ဂေါ ဗာလော၊ အနုပသဂ္ဂေါ ပဏ္ဍိတော”တိ[၁]။

အပိစ ပူတိမစ္ဆသဒိသော ဗာလော၊ ပူတိမစ္ဆဗန္ဓပတ္တပုဋသဒိသော ဟောတိ တဒုပသေဝီ၊ ဆဍ္ဍနီယတံ ဇိဂုစ္ဆနီယတဉ္စ အာပဇ္ဇတိ ဝိညူနံ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ—

“ပူတိမစ္ဆံ ကုသဂ္ဂေန၊ ယော နရော ဥပနယှတိ။
ကုသာပိ ပူတီ ဝါယန္တိ၊ ဧဝံ ဗာလူပသေဝနာ”တိ[၂]။

အကိတ္တိပဏ္ဍိတော စာပိ သက္ကေန ဒေဝါနမိန္ဒေန ဝရေ ဒိယျမာနေ ဧဝမာဟ—

“ဗာလံ န ပဿေ န သုဏေ၊ န စ ဗာလေန သံဝသေ။
ဗာလေနလ္လာပသလ္လာပံ၊ န ကရေ န စ ရောစယေ။

ကိန္နု တေ အကရံ ဗာလော၊ ဝဒ ကဿပ ကာရဏံ။
ကေန ကဿပ ဗာလဿ၊ ဒဿနံ နာဘိကင်္ခသိ။

အနယံ နယတိ ဒုမ္မေဓော၊ အဓုရာယံ နိယုဉ္ဇတိ။
ဒုန္နယော သေယျသော ဟောတိ၊ သမ္မာ ဝုတ္တော ပကုပ္ပတိ။
ဝိနယံ သော န ဇာနာတိ၊ သာဓု တဿ အဒဿန”န္တိ[၃]။

ဧဝံ ဘဂဝါ သဗ္ဗာကာရေန ဗာလူပသေဝနံ ဂရဟန္တော ဗာလာနံ အသေဝနံ “မင်္ဂလ”န္တိ ဝတွာ ဣဒါနိ ပဏ္ဍိတသေဝနံ ပသံသန္တော “ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာ မင်္ဂလ”န္တိ အာဟ။ တတ္ထ **ပဏ္ဍိတာ** နာမ ယေ ကေစိ ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိအာဒိဒသကုသလကမ္မပထသမန္နာဂတာ သတ္တာ။ တေ တီဟာကာရေဟိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ယထာဟ “တီဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတဿ ပဏ္ဍိတလက္ခဏာနီ”တိ[၄] သုတ္တံ။ အပိစ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓအသီတိမဟာသာဝကာ အညေ စ တထာဂတဿ သာဝကာ သုနေတ္တမဟာဂေါဝိန္ဒဝိဓုရသရဘင်္ဂမဟောသဓသုတသောမနိမိရာဇအယောဃရကုမာရအကိတ္တိပဏ္ဍိတာဒယော စ ပဏ္ဍိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-အံ ၁-၉၉-ပိဋ္ဌေ။
၂-ခု ၁-၂၄၁၊ ခု ၅-၃၃၀၊ ခု ၆-၂၆၅-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ခု ၅-၂၆၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၁-၁၀၁၊ မ ၃-၂၀၈-ပိဋ္ဌေသု။

Te bhaye viya rakkhā, andhakāre viya padīpo, khuppipāsādidukkhābhibhave viya annapānādipaṭilābho, attano vacanakaraṇaṁ sabbabhaya-upaddavūpasaggaviddhaṁsanasamatthā honti. Tathā hi Tathāgataṁ āgamma asaṅkhyeyyā aparimāṇā devamanussā āsavakkhayaṁ pattā, brahmaloke patiṭṭhitā, devaloke patiṭṭhitā, sugatiloke uppannā. Sāriputtatthere cittaṁ pasādetvā catūhi paccayehi theraṁ upaṭṭhahitvā asīti kulasahassāni sagge nibbattāni. Tathā Mahāmoggallānamahākassapappabhutīsu sabbamahāsāvakesu, sunettassa satthuno sāvakā appekacce brahmaloke uppajjiṁsu, appekacce Paranimmitavasavattīnaṁ devānaṁ sahabyataṁ -pa- appekacce gahapatimahāsālakulānaṁ sahabyataṁ upapajjiṁsu. Vuttañcetaṁ—

"Natthi bhikkhave paṇḍitato bhayaṁ, natthi paṇḍitato upaddavo,
natthi paṇḍitato upasaggo"ti[1].

Apica tagaramālādigandhabhaṇḍasadiso paṇḍito, tagaramālādigandhabhaṇḍapaliveṭhanapattasadiso hoti tadupasevī, bhāvanīyataṁ manuññatañca āpajjati viññūnaṁ. Vuttañcetaṁ—

"Tagarañca palāsena, yo naro upanayhati.
Pattāpi surabhī vāyanti, evaṁ dhīrūpasevanā"ti[2].

Akittipaṇḍito cāpi Sakkena Devānamindena vare diyyamāne evamāha—

"Dhīraṁ passe suṇe dhīraṁ, dhīrena saha saṁvase.
Dhīrena'llāpasallāpaṁ, taṁ kare tañca rocaye.

Kinnu te akaraṁ dhīro, vada Kassapa kāraṇaṁ.
Kena Kassapa dhīrassa, dassanaṁ abhikaṅkhasi.

Nayaṁ nayati medhāvī, adhurāyaṁ na yuñjati.
Sunayo seyyaso hoti, sammā vutto na kuppati.
Vinayaṁ so pajānāti, sādhu tena samāgamo"ti[3].

Evaṁ Bhagavā sabbākārena paṇḍitasevanaṁ pasaṁsanto paṇḍitānaṁ sevanaṁ "maṅgalan"ti vatvā idāni tāya bālānaṁ asevanāya

---

1. Aṁ 1. 100 piṭṭhe.
2. Khu 1. 241; Khu 5. 330; Khu 6. 265 piṭṭhesu.
3. Khu 5. 267 piṭṭhe.

တေ ဘယေ ဝိယ ရက္ခာ, အန္ဓကာရေ ဝိယ ပဒီပေါ, ခုပ္ပိပါသာဒိဒုက္ခာဘိဘဝေ ဝိယ အန္နပါနာဒိပဋိလာဘော၊ အတ္တနော ဝစနကရဏံ သဗ္ဗဘယဥပဒ္ဒဝူပသဂ္ဂဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထာ ဟောန္တိ။ တထာ ဟိ တထာဂတံ အာဂမ္မ အသင်္ချေယျာ အပရိမာဏာ ဒေဝမနုဿာ အာသဝက္ခယံ ပတ္တာ၊ ဗြဟ္မလောကေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ ဒေဝလောကေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ သုဂတိလောကေ ဥပ္ပန္နာ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရေ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ထေရံ ဥပဋ္ဌဟိတွာ အသီတိ ကုလသဟဿာနိ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာနိ။ တထာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနမဟာကဿပပ္ပဘုတီသု သဗ္ဗမဟာသာဝကေသု၊ သုနေတ္တဿ သတ္ထုနော သာဝကာ အပ္ပေကစ္စေ ဗြဟ္မလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု၊ အပ္ပေကစ္စေ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ။ပ။ အပ္ပေကစ္စေ ဂဟပတိမဟာသာလကုလာနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇိံသု။ ဝုတ္တဉ္စေတံ—

"နတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတတော ဘယံ၊ နတ္ထိ ပဏ္ဍိတတော ဥပဒ္ဒဝေါ၊
နတ္ထိ ပဏ္ဍိတတော ဥပသဂ္ဂေါ"တိ[၁]။

အပိစ တဂရမာလာဒိဂန္ဓဘဏ္ဍသဒိသော ပဏ္ဍိတော၊ တဂရမာလာဒိဂန္ဓဘဏ္ဍပလိဝေဌနပတ္တသဒိသော ဟောတိ တဒုပသေဝီ၊ ဘာဝနီယတံ မနုညတဉ္စ အာပဇ္ဇတိ ဝိညူနံ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ—

"တဂရဉ္စ ပလာသေန၊ ယော နရော ဥပနယှတိ။
ပတ္တာပိ သုရဘီ ဝါယန္တိ၊ ဧဝံ ဓီရူပသေဝနာ"တိ[၂]။

အကိတ္တိပဏ္ဍိတော စာပိ သက္ကေန ဒေဝါနမိန္ဒေန ဝရေ ဒိယျမာနေ ဧဝမာဟ—

"ဓီရံ ပဿေ သုဏေ ဓီရံ၊ ဓီရေန သဟ သံဝသေ။
ဓီရေန'လ္လာပသလ္လာပံ၊ တံ ကရေ တဉ္စ ရောစယေ။

ကိန္နု တေ အကရံ ဓီရော၊ ဝဒ ကဿပ ကာရဏံ။
ကေန ကဿပ ဓီရဿ၊ ဒဿနံ အဘိကင်္ခသိ။

နယံ နယတိ မေဓာဝီ၊ အဓုရာယံ န ယုဉ္ဇတိ။
သုနယော သေယျသော ဟောတိ၊ သမ္မာ ဝုတ္တော န ကုပ္ပတိ။
ဝိနယံ သော ပဇာနာတိ၊ သာဓု တေန သမာဂမော"တိ[၃]။

ဧဝံ ဘဂဝါ သဗ္ဗာကာရေန ပဏ္ဍိတသေဝနံ ပသံသန္တော ပဏ္ဍိတာနံ သေဝနံ "မင်္ဂလ"န္တိ ဝတွာ ဣဒါနိ တာယ ဗာလာနံ အသေဝနာယ

၁-အံ ၁-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၂၄၁၊ ခု ၅-၃၃၀၊ ခု ၆-၂၆၅-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ခု ၅-၂၆၇-ပိဋ္ဌေ။

paṇḍitānaṁ sevanāya ca anupubbena pūjaneyyabhāvaṁ upagatānaṁ pūjaṁ pasaṁsanto **“pūjā ca pūjaneyyānaṁ etaṁ maṅgalamuttaman”**ti āha. Tattha **pūjaneyyā** nāma sabbadosavirahitattā sabbaguṇasamannāgatattā ca Buddhā Bhagavanto, tato pacchā Paccekabuddhā ariyasāvakā ca. Tesañhi pūjā appakāpi dīgharattaṁ hitāya sukhāya hoti, Sumanamālākāramallikādayo cettha nidassanaṁ.

Tatthekaṁ nidassanamattaṁ bhaṇāma—Bhagavā kira ekadivasaṁ pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi, atha kho Sumanamālākāro rañño Māgadhassa seniyassa Bimbisārassa pupphāni gahetvā gacchanto addasa Bhagavantaṁ nagaradvāraṁ anuppattaṁ pāsādikaṁ pasādanīyaṁ dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇāsītānubyañjanapaṭimaṇḍitaṁ Buddhasiriyā jalantaṁ. Disvānassa etadahosi “rājā pupphāni gahetvā sataṁ vā sahassaṁ vā dadeyya, tañca idhalokamattameva sukhaṁ bhaveyya. Bhagavato pana pūjā appameyya-asaṅkhyeyyaphalā dīgharattaṁ hitasukhāvahā hoti, handāhaṁ imehi pupphehi Bhagavantaṁ pūjemī”ti pasannacitto ekaṁ pupphamuṭṭhiṁ gahetvā Bhagavato paṭimukhaṁ khipi, pupphāni ākāsena gantvā Bhagavato upari mālāvitānaṁ hutvā aṭṭhaṁsu. Mālākāro taṁ ānubhāvaṁ disvā pasannataracitto puna ekaṁ pupphamuṭṭhiṁ khipi, tāni gantvā mālākañcuko hutvā aṭṭhaṁsu. Evaṁ aṭṭha pupphamuṭṭhiyo khipi, tāni gantvā pupphakūṭāgāraṁ hutvā aṭṭhaṁsu. Bhagavā antokūṭāgāre viya ahosi, mahājanakāyo sannipati. Bhagavā mālākāraṁ passanto sitaṁ pātvākāsi, Ānandatthero “na Buddhā ahetu appaccayā sitaṁ pātukarontī”ti sitakāraṇaṁ pucchi. Bhagavā āha “eso Ānanda mālākāro imissā pūjāya ānubhāvena satasahassakappe devesu ca manussesu ca saṁsaritvā pariyosāne Sumanissaro[1] nāma Paccekabuddho bhavissatī”ti. Vacanapariyosāne ca dhammadesanatthaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

> “Tañca kammaṁ kataṁ sādhu, yaṁ katvā nānutappati.
> Yassa patīto Sumano, vipākaṁ paṭisevatī”ti[2].

Gāthāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi, evaṁ appakāpi tesaṁ pūjā dīgharattaṁ hitāya

1. Munissaro (Sī)
2. Khu 1. 23 piṭṭhe.

ပဏ္ဍိတာနံ သေဝနာယ စ အနုပုဗ္ဗေန ပူဇနေယျဘာဝံ ဥပဂတာနံ ပူဇံ ပသံသန္တော **“ပူဇာ စ ပူဇနေယျာနံ ဧတံ မင်္ဂလမုတ္တမ”**န္တိ အာဟ။ တတ္ထ **ပူဇနေယျာ** နာမ သဗ္ဗဒေါသဝိရဟိတတ္တာ သဗ္ဗဂုဏသမန္နာဂတတ္တာ စ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော၊ တတော ပစ္ဆာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရိယသာဝကာ စ။ တေသဉှိ ပူဇာ အပ္ပကာပိ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ ဟောတိ၊ သုမနမာလာကာရမလ္လိကာဒယော စေတ္ထ နိဒဿနံ။

တတ္ထေကံ နိဒဿနမတ္တံ ဘဏာမ—ဘဂဝါ ကိရ ဧကဒိဝသံ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ၊ အထ ခေါ သုမနမာလာကာရော ရညော မာဂဓဿ သေနိယဿ ဗိမ္ဗိသာရဿ ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော အဒ္ဒသ ဘဂဝန္တံ နဂရဒွါရံ အနုပ္ပတ္တံ ပါသာဒိကံ ပသာဒနီယံ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏာသီတာနုဗျဉ္ဇနပဋိမဏ္ဍိတံ ဗုဒ္ဓသိရိယာ ဇလန္တံ။ ဒိသွာနဿ ဧတဒဟောသိ “ရာဇာ ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ ဒဒေယျ၊ တဉ္စ ဣဓလောကမတ္တမေဝ သုခံ ဘဝေယျ။ ဘဂဝတော ပန ပူဇာ အပ္ပမေယျအသင်္ချေယျဖလာ ဒီဃရတ္တံ ဟိတသုခါဝဟာ ဟောတိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဣမေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ဘဂဝန္တံ ပူဇေမီ”တိ ပသန္နစိတ္တော ဧကံ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ ဘဂဝတော ပဋိမုခံ ခိပိ၊ ပုပ္ဖါနိ အာကာသေန ဂန္တွာ ဘဂဝတော ဥပရိ မာလာဝိတာနံ ဟုတွာ အဋ္ဌံသု။ မာလာကာရော တံ အာနုဘာဝံ ဒိသွာ ပသန္နတရစိတ္တော ပုန ဧကံ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိံ ခိပိ၊ တာနိ ဂန္တွာ မာလာကဉ္စုကော ဟုတွာ အဋ္ဌံသု။ ဧဝံ အဋ္ဌ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိယော ခိပိ၊ တာနိ ဂန္တွာ ပုပ္ဖကူဋာဂါရံ ဟုတွာ အဋ္ဌံသု။ ဘဂဝါ အန္တောကူဋာဂါရေ ဝိယ အဟောသိ၊ မဟာဇနကာယော သန္နိပတိ။ ဘဂဝါ မာလာကာရံ ပဿန္တော သိတံ ပါတွာကာသိ၊ အာနန္ဒတ္ထေရော “န ဗုဒ္ဓါ အဟေတု အပ္ပစ္စယာ သိတံ ပါတုကရောန္တီ”တိ သိတကာရဏံ ပုစ္ဆိ။ ဘဂဝါ အာဟ “ဧသော အာနန္ဒ မာလာကာရော ဣမိဿာ ပူဇာယ အာနုဘာဝေန သတသဟဿကပ္ပေ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရိတွာ ပရိယောသာနေ သုမနိဿရော[၁] နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ။ ဝစနပရိယောသာနေ စ ဓမ္မဒေသနတ္ထံ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

> “တဉ္စ ကမ္မံ ကတံ သာဓု၊ ယံ ကတွာ နာနုတပ္ပတိ။
> ယဿ ပတီတော သုမနော၊ ဝိပါကံ ပဋိသေဝတီ”တိ[၂]။

ဂါထာပရိယောသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ၊ ဧဝံ အပ္ပကာပိ တေသံ ပူဇာ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ

၁-မုနိဿရော (သီ)
၂-ခု ၁-၂၃-ပိဋ္ဌေ။

sukhāya hotīti veditabbā. Sā ca āmisapūjāva, ko pana vādo paṭipattipūjāya. Yato ye kulaputtā saraṇagamanena sikkhāpadapaṭiggahaṇena uposathaṅgasamādānena catupārisuddhisīlādīhi ca attano guṇehi Bhagavantaṁ pūjenti, ko tesaṁ pūjāya phalaṁ vaṇṇayissati. Te hi Tathāgataṁ paramāya pūjāya pūjentīti vuttā. Yathāha—

“Yo kho Ānanda bhikkhu vā bhikkhunī vā upāsako vā upāsikā vā dhammānudhammapaṭipanno viharati sāmīcippaṭipanno anudhammacārī, so Tathāgataṁ sakkaroti garuṁ karoti māneti pūjeti apaciyati paramāya pūjāyā”ti[1].

Etenānusārena Paccekabuddha-ariyasāvakānampi pūjāya hitasukhāvahatā veditabbā.

Apica gahaṭṭhānaṁ kaniṭṭhassa jeṭṭho bhātāpi bhaginīpi pūjaneyyā, puttassa mātāpitaro, kulavadhūnaṁ sāmikasassusasurāti evampettha pūjaneyyā veditabbā. Etesampi hi pūjā kusaladhammasaṅkhātattā āyu-ādivaḍḍhihetuttā ca maṅgalameva. Vuttaṁ hetaṁ—

“Te matteyyā bhavissanti petteyyā sāmaññā brahmaññā kule jeṭṭhāpacāyino, idaṁ kusalaṁ dhammaṁ samādāya vattissanti. Te tesaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ samādānahetu āyunāpi vaḍḍhissanti, vaṇṇenapi vaḍḍhissantī”ti-ādi[2].

Evametissā gāthāya bālānaṁ asevanā, paṇḍitānaṁ sevanā, pūjaneyyānaṁ pūjāti tīṇi maṅgalāni vuttāni. Tattha bālānaṁ asevanā bālasevanapaccayabhayādiparittāṇena[3] ubhayalokahitahetuttā, paṇḍitānaṁ sevanā pūjaneyyānaṁ pūjā ca tāsaṁ Phalavibhūtivaṇṇanāyaṁ vuttanayeneva nibbānasugatihetuttā “maṅgalan”ti veditabbā. Ito paraṁ tu mātikaṁ adassetvā eva yaṁ yattha maṅgalaṁ, taṁ vavatthapessāma, tassa ca maṅgalattaṁ vibhāvayissāmāti.

Niṭṭhitā asevanā ca bālānanti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

1. Dī 2. 114 piṭṭhe. 2. Dī 3. 61 piṭṭhe.
3. Bālasevanapaccayabhayānaṁ parittāṇena (Sī), bālasevanapaccayā bhayādiparittāṇena (Syā), bālasevanapaccayā uppannabhayādīnaṁ parittāṇena (Ka)

သုခါယ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာ စ အာမိသပူဇာဝ၊ ကော ပန ဝါဒေါ ပဋိပတ္တိပူဇာယ။ ယတော ယေ ကုလပုတ္တာ သရဏဂမနေန သိက္ခာပဒပဋိဂ္ဂဟဏေန ဥပေါသထင်္ဂသမာဒါနေန စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလာဒီဟိ စ အတ္တနော ဂုဏေဟိ ဘဂဝန္တံ ပူဇေန္တိ၊ ကော တေသံ ပူဇာယ ဖလံ ဝဏ္ဏယိဿတိ။ တေ ဟိ တထာဂတံ ပရမာယ ပူဇာယ ပူဇေန္တီတိ ဝုတ္တာ။ ယထာဟ—

“ယော ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနီ ဝါ ဥပါသကော ဝါ ဥပါသိကာ ဝါ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော ဝိဟရတိ သာမီစိပ္ပဋိပန္နော အနုဓမ္မစာရီ၊ သော တထာဂတံ သက္ကရောတိ ဂရုံ ကရောတိ မာနေတိ ပူဇေတိ အပစိယတိ ပရမာယ ပူဇာယာ”တိ[၁]။

ဧတေနာနုသာရေန ပစ္စေကဗုဒ္ဓအရိယသာဝကာနမ္ပိ ပူဇာယ ဟိတသုခါဝဟတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အပိစ ဂဟဋ္ဌာနံ ကနိဋ္ဌဿ ဇေဋ္ဌော ဘာတာပိ ဘဂိနီပိ ပူဇနေယျာ၊ ပုတ္တဿ မာတာပိတရော၊ ကုလဝဓူနံ သာမိကသဿုသသုရာတိ ဧဝမ္ပေတ္ထ ပူဇနေယျာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧတေသမ္ပိ ဟိ ပူဇာ ကုသလဓမ္မသင်္ခါတတ္တာ အာယုအာဒိဝဍ္ဎိဟေတုတ္တာ စ မင်္ဂလမေဝ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ—

“တေ မတ္တေယျာ ဘဝိဿန္တိ ပေတ္တေယျာ သာမညာ ဗြဟ္မညာ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိနော၊ ဣဒံ ကုသလံ ဓမ္မံ သမာဒါယ ဝတ္တိဿန္တိ။ တေ တေသံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ သမာဒါနဟေတု အာယုနာပိ ဝဍ္ဎိဿန္တိ၊ ဝဏ္ဏေနပိ ဝဍ္ဎိဿန္တီ”တိအာဒိ[၂]။

ဧဝမေတိဿာ ဂါထာယ ဗာလာနံ အသေဝနာ, ပဏ္ဍိတာနံ သေဝနာ, ပူဇနေယျာနံ ပူဇာတိ တီဏိ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ။ တတ္ထ ဗာလာနံ အသေဝနာ ဗာလသေဝနပစ္စယဘယာဒိပရိတ္တာဏေန[၃] ဥဘယလောကဟိတဟေတုတ္တာ, ပဏ္ဍိတာနံ သေဝနာ ပူဇနေယျာနံ ပူဇာ စ တာသံ ဖလဝိဘူတိဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ နိဗ္ဗာနသုဂတိဟေတုတ္တာ “မင်္ဂလ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတော ပရံ တု မာတိကံ အဒဿေတွာ ဧဝ ယံ ယတ္ထ မင်္ဂလံ၊ တံ ဝဝတ္ထပေဿာမ၊ တဿ စ မင်္ဂလတ္တံ ဝိဘာဝယိဿာမာတိ။

နိဋ္ဌိတာ အသေဝနာ စ ဗာလာနန္တိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၁-ဒီ ၂-၁၁၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၃-၆၁-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဗာလသေဝနပစ္စယဘယာနံ ပရိတ္တာဏေန (သီ)၊ ဗာလသေဝနပစ္စယာ ဘယာဒိပရိတ္တာဏေန (သျာ)၊ ဗာလသေဝနပစ္စယာ ဥပ္ပန္နဘယာဒီနံ ပရိတ္တာဏေန (က)

263. Evaṁ Bhagavā “brūhi maṅgalamuttaman”ti ekaṁ ajjhesitopi appaṁ yācito bahudāyako uḷārapuriso viya ekāya gāthāya tīṇi maṅgalāni vatvā tato uttaripi devatānaṁ sotukāmatāya maṅgalānañca atthitāya yesaṁ yesaṁ yaṁ yaṁ anukūlaṁ, te te satte tattha tattha maṅgale niyojetukāmatāya ca **“patirūpadesavāso cā”**ti-ādīhi gāthāhi punapi anekāni maṅgalāni vattumāraddho.

Tattha paṭhamagāthāya tāva **patirūpo**ti anucchaviko. **Deso**ti gāmopi nigamopi nagarampi janapadopi yo koci sattānaṁ nivāsokāso. **Vāso**ti tattha nivāso. **Pubbe**ti purā atītāsu jātīsu. **Katapuññatā**ti upacitakusalatā. **Attā**ti cittaṁ vuccati, sakalo vā attabhāvo. **Sammāpaṇidhī**ti tassa attano sammā paṇidhānaṁ niyuñjanaṁ, ṭhapananti vuttaṁ hoti. Sesaṁ vuttanayamevāti ayamettha padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā pana evaṁ veditabbā—**patirūpadeso**[1] nāma yattha catasso parisā viharanti, dānādīni puññakiriyāvatthūni vattanti, navaṅgaṁ Satthu sāsanaṁ dippati. Tattha nivāso sattānaṁ puññakiriyāya paccayattā “maṅgalan”ti vuccati. Sīhaḷadīpapaviṭṭhakevaṭṭādayo cettha nidassanaṁ.

Aparo nayo—patirūpadeso[1] nāma Bhagavato Bodhimaṇḍappadeso, dhammacakkappavattitappadeso, dvādasayojanāya parisāya majjhe sabbatitthiyamataṁ[2] bhinditvā yamakapāṭihāriyadassitakaṇḍambarukkhamūlappadeso, devorohanappadeso, yo vā panaññopi Sāvatthirājagahādibuddhādivāsappadeso. Tattha nivāso sattānaṁ cha-anuttariyapaṭilābhapaccayato “maṅgalan”ti vuccati.

Aparo nayo—puratthimāya disāya Gajaṅgalaṁ nāma nigamo, tassa aparena mahāsālā, tato paraṁ paccantimā janapadā, orato majjhe. Dakkhiṇapuratthimāya disāya Sallavatī nāma nadī, tato paraṁ paccantimā janapadā, orato majjhe. Dakkhiṇāya disāya Setakaṇṇikaṁ nāma nigamo, tato paraṁ paccantimā janapadā, orato majjhe. Pacchimāya disāya Thūṇaṁ nāma brāhmaṇagāmo, tato paraṁ paccantimā janapadā, orato majjhe. Uttarāya disāya Usiraddhajo nāma pabbato, tato paraṁ paccantimā

1. Patirūpadesavāso (Sī, Ka) 2. Sabbatitthiyamadaṁ (Syā), sabbatitthiyamānaṁ (Ka)

၂၆၃။ ဧဝံ ဘဂဝါ “ဗြူဟိ မင်္ဂလမုတ္တမ”န္တိ ဧကံ အဇ္ဈေသိတောပိ အပ္ပံ ယာစိတော ဗဟုဒါယကော ဥဠာရပုရိသော ဝိယ ဧကာယ ဂါထာယ တီဏိ မင်္ဂလာနိ ဝတွာ တတော ဥတ္တရိပိ ဒေဝတာနံ သောတုကာမတာယ မင်္ဂလာနဉ္စ အတ္ထိတာယ ယေသံ ယေသံ ယံ ယံ အနုကူလံ၊ တေ တေ သတ္တေ တတ္ထ တတ္ထ မင်္ဂလေ နိယောဇေတုကာမတာယ စ “**ပတိရူပဒေသဝါသော စာ**”တိအာဒီဟိ ဂါထာဟိ ပုနပိ အနေကာနိ မင်္ဂလာနိ ဝတ္တုမာရဒ္ဓေါ။

တတ္ထ ပဌမဂါထာယ တာဝ **ပတိရူပေါ**တိ အနုစ္ဆဝိကော။ **ဒေသော**တိ ဂါမောပိ နိဂမောပိ နဂရမ္ပိ ဇနပဒေါပိ ယော ကောစိ သတ္တာနံ နိဝါသောကာသော။ **ဝါသော**တိ တတ္ထ နိဝါသော။ **ပုဗ္ဗေ**တိ ပုရာ အတီတာသု ဇာတီသု။ **ကတပုညတာ**တိ ဥပစိတကုသလတာ။ **အတ္တာ**တိ စိတ္တံ ဝုစ္စတိ၊ သကလော ဝါ အတ္တဘာဝေါ။ **သမ္မာပဏိဓီ**တိ တဿ အတ္တနော သမ္မာ ပဏိဓာနံ နိယုဉ္ဇနံ၊ ဌပနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ အယမေတ္ထ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—**ပတိရူပဒေသော**[1] နာမ ယတ္ထ စတဿော ပရိသာ ဝိဟရန္တိ၊ ဒါနာဒီနိ ပုညကိရိယာဝတ္ထူနိ ဝတ္တန္တိ၊ နဝင်္ဂံ သတ္ထု သာသနံ ဒိပ္ပတိ။ တတ္ထ နိဝါသော သတ္တာနံ ပုညကိရိယာယ ပစ္စယတ္တာ “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ သီဟဠဒီပပဝိဋ္ဌကေဝဋ္ဋာဒယော စေတ္ထ နိဒဿနံ။

အပရော နယော—ပတိရူပဒေသော[1] နာမ ဘဂဝတော ဗောဓိမဏ္ဍပ္ပဒေသော, ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တိတပ္ပဒေသော, ဒွါဒသယောဇနာယ ပရိသာယ မဇ္ဈေ သဗ္ဗတိတ္ထိယမတံ[2] ဘိန္ဒိတွာ ယမကပါဋိဟာရိယဒဿိတကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခမူလပ္ပဒေသော, ဒေဝေါရောဟနပ္ပဒေသော၊ ယော ဝါ ပနညောပိ သာဝတ္ထိရာဇဂဟာဒိဗုဒ္ဓါဒိဝါသပ္ပဒေသော။ တတ္ထ နိဝါသော သတ္တာနံ ဆအနုတ္တရိယပဋိလာဘပစ္စယတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။

အပရော နယော—ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ဂဇင်္ဂလံ နာမ နိဂမော၊ တဿ အပရေန မဟာသာလာ၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဒက္ခိဏပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ သလ္လဝတီ နာမ နဒီ၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ သေတကဏ္ဏိကံ နာမ နိဂမော၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ပစ္ဆိမာယ ဒိသာယ ထူဏံ နာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဥသိရဒ္ဓဇော နာမ ပဗ္ဗတော၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ

၁-ပတိရူပဒေသဝါသော (သီ၊ က) ၂-သဗ္ဗတိတ္ထိယမဒံ (သျာ)၊ သဗ္ဗတိတ္ထိယမာနံ (က)

janapadā, orato majjhe[1]. Ayaṁ Majjhimappadeso āyāmena tīṇi yojanasatāni, vitthārena aḍḍhateyyāni, parikkhepena navayojanasatāni honti, eso patirūpadeso nāma.

Ettha catunnaṁ mahādīpānaṁ dvisahassānaṁ parittadīpānañca issariyādhipaccakārakā cakkavattī uppajjanti, ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ kappasatasahassañca pāramiyo pūretvā Sāriputtamahāmoggallānādayo mahāsāvakā uppajjanti, dve asaṅkhyeyyāni kappasatasahassañca pāramiyo pūretvā Paccekabuddhā, cattāri aṭṭha soḷasa vā asaṅkhyeyyāni kappasatasahassañca pāramiyo pūretvā Sammāsambuddhā ca uppajjanti. Tattha sattā cakkavattirañño ovādaṁ gahetvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāya saggaparāyaṇā honti, tathā Paccekabuddhānaṁ ovāde patiṭṭhāya. Sammāsambuddhabuddhasāvakānaṁ pana ovāde patiṭṭhāya saggaparāyaṇā nibbānaparāyaṇā ca honti. Tasmā tattha vāso imāsaṁ sampattīnaṁ paccayato “maṅgalan”ti vuccati.

Pubbe katapuññatā nāma atītajātiyaṁ Buddhapaccekabuddhakhīṇāsave ārabbha upacitakusalatā, sāpi maṅgalaṁ. Kasmā? Buddhapaccekabuddhe sammukhato dassetvā[2] Buddhānaṁ vā Buddhasāvakānaṁ vā sammukhā sutāya catuppadikāyapi gāthāya pariyosāne arahattaṁ pāpetīti katvā[3]. Yo ca manusso pubbe katādhikāro ussannakusalamūlo hoti, so teneva kusalamūlena vipassanaṁ uppādetvā āsavakkhayaṁ pāpuṇāti yathā rājā Mahākappino aggamahesī ca. Tena vuttaṁ “pubbe ca katapuññatā maṅgalan”ti.

Attasammāpaṇidhi nāma idhekacco attānaṁ dussīlaṁ sīle patiṭṭhāpeti, assaddhaṁ saddhāsampadāya patiṭṭhāpeti, maccariṁ cāgasampadāya patiṭṭhāpeti. Ayaṁ vuccati “attasammāpaṇidhī”ti. Eso ca maṅgalaṁ. Kasmā? Diṭṭhadhammikasamparāyikaverappahānavividhānisaṁsādhigamahetutoti.

1. Vi 3. 287 piṭṭhe.
2. Buddhapaccekabuddhasammukhato dassetvā (Syā), Buddhapaccekabuddhe sammukhā disvā (Ka)
3. Pāpanato (Sī)

ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ[၁]။ အယံ မဇ္ဈိမပ္ပဒေသော အာယာမေန တီဏိ ယောဇနသတာနိ, ဝိတ္ထာရေန အဍ္ဎတေယျာနိ, ပရိက္ခေပေန နဝယောဇနသတာနိ ဟောန္တိ၊ ဧသော ပတိရူပဒေသော နာမ။

ဧတ္ထ စတုန္နံ မဟာဒီပါနံ ဒွိသဟဿာနံ ပရိတ္တဒီပါနဉ္စ ဣဿရိယာဓိပစ္စကာရကာ စက္ကဝတ္တီ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဧကံ အသင်္ချေယျံ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ ပါရမိယော ပူရေတွာ သာရိပုတ္တမဟာမောဂ္ဂလ္လာနာဒယော မဟာသာဝကာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ ပါရမိယော ပူရေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ စတ္တာရိ အဋ္ဌ သောဠသ ဝါ အသင်္ချေယျာနိ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ ပါရမိယော ပူရေတွာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ စ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ တတ္ထ သတ္တာ စက္ကဝတ္တိရညော ဩဝါဒံ ဂဟေတွာ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာယ သဂ္ဂပရာယဏာ ဟောန္တိ၊ တထာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဩဝါဒေ ပတိဋ္ဌာယ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ပန ဩဝါဒေ ပတိဋ္ဌာယ သဂ္ဂပရာယဏာ နိဗ္ဗာနပရာယဏာ စ ဟောန္တိ။ တသ္မာ တတ္ထ ဝါသော ဣမာသံ သမ္ပတ္တီနံ ပစ္စယတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။

ပုဗ္ဗေ ကတပုညတာ နာမ အတီတဇာတိယံ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓခီဏာသဝေ အာရဗ္ဘ ဥပစိတကုသလတာ၊ သာပိ မင်္ဂလံ။ ကသ္မာ? ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓေ သမ္မုခတော ဒဿေတွာ[၂] ဗုဒ္ဓါနံ ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဝါ သမ္မုခါ သုတာယ စတုပ္ပဒိကာယပိ ဂါထာယ ပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပါပေတီတိ ကတွာ[၃]။ ယော စ မနုဿော ပုဗ္ဗေ ကတာဓိကာရော ဥဿန္နကုသလမူလော ဟောတိ၊ သော တေနေဝ ကုသလမူလေန ဝိပဿနံ ဥပ္ပါဒေတွာ အာသဝက္ခယံ ပါပုဏာတိ ယထာ ရာဇာ မဟာကပ္ပိနော အဂ္ဂမဟေသီ စ။ တေန ဝုတ္တံ “ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာ မင်္ဂလ”န္တိ။

အတ္တသမ္မာပဏိဓိ နာမ ဣဓေကစ္စော အတ္တာနံ ဒုဿီလံ သီလေ ပတိဋ္ဌာပေတိ၊ အဿဒ္ဓံ သဒ္ဓါသမ္ပဒါယ ပတိဋ္ဌာပေတိ၊ မစ္ဆရိံ စာဂသမ္ပဒါယ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ “အတ္တသမ္မာပဏိဓိ”တိ။ ဧသော စ မင်္ဂလံ။ ကသ္မာ? ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကဝေရပ္ပဟာနဝိဝိဓာနိသံသာဓိဂမဟေတုတောတိ။

၁-ဝိ ၃-၂၈၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသမ္မုခတော ဒဿေတွာ (သျာ)၊ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓေ သမ္မုခါ ဒိသွာ (က)
၃-ပါပနတော (သီ)

Evaṁ imissāpi gāthāya patirūpadesavāso, pubbe ca katapuññatā, attasammāpaṇidhīti tīṇiyeva maṅgalāni vuttāni, maṅgalattañca nesaṁ tattha tattha vibhāvitamevāti.

Niṭṭhitā patirūpadesavāso cāti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

264. Idāni **bāhusaccañcā**ti ettha **bāhusaccan**ti bahussutabhāvo. **Sippan**ti yaṁkiñci hatthakosallaṁ. **Vinayo**ti kāyavācācittavinayanaṁ. **Susikkhito**ti suṭṭhu sikkhito. **Subhāsitā**ti suṭṭhu bhāsitā. **Yā**ti aniyamaniddeso. **Vācā**ti girā byappatho. Sesaṁ vuttanayamevāti. Ayamettha padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā pana evaṁ veditabbā—**bāhusaccaṁ** nāma yaṁ taṁ "sutadharo hoti sutasannicayo"ti[1] ca "idha bhikkhave ekaccassa puggalassa bahukaṁ sutaṁ hoti suttaṁ geyyaṁ veyyākaraṇan"ti[2] ca evamādinā nayena satthusāsanadharattaṁ vaṇṇitaṁ, taṁ akusalappahānakusalādhigamahetuto anupubbena paramatthasaccasacchikiriyahetuto ca "maṅgalan"ti vuccati. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—

> "Sutavā ca kho bhikkhave ariyasāvako akusalaṁ pajahati, kusalaṁ bhāveti, sāvajjaṁ pajahati, anavajjaṁ bhāveti, suddhamattānaṁ pariharatī"ti[3].

Aparampi vuttaṁ—

> "Dhatānaṁ dhammānaṁ atthamupaparikkhati, atthaṁ upaparikkhato dhammā nijjhānaṁ khamanti, dhammanijjhānakkhantiyā sati chando jāyati, chandajāto ussahati, ussahanto tulayati, tulayanto padahati, padahanto kāyena ceva paramatthasaccaṁ sacchikaroti, paññāya ca ativijjha passatī"ti[4].

Apica agārikabāhusaccampi yaṁ anavajjaṁ, taṁ ubhayalokahitasukhāvahanato "maṅgalan"ti veditabbaṁ.

---

1. Ma 1. 277; Aṁ 1. 331 piṭṭhesu.
2. Aṁ 1. 313 piṭṭhe.
3. Aṁ 2. 480 piṭṭhe.
4. Ma 2. 385 piṭṭhe.

ဧဝံ ဣမိဿာပိ ဂါထာယ ပတိရူပဒေသဝါသော, ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာ, အတ္တသမ္မာပဏိဓီတိ တီဏိယေဝ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ၊ မင်္ဂလတ္တဉ္စ နေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ။

နိဋ္ဌိတာ ပတိရူပဒေသဝါသော စာတိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၂၆၄။ ဣဒါနိ **ဗာဟုသစ္စဉ္စာ**တိ ဧတ္ထ **ဗာဟုသစ္စ**န္တိ ဗာဟုဿုတဘာဝေါ။ **သိပ္ပ**န္တိ ယံကိဉ္စိ ဟတ္ထကောသလ္လံ။ **ဝိနယော**တိ ကာယဝါစာစိတ္တဝိနယနံ။ **သုသိက္ခိတော**တိ သုဋ္ဌု သိက္ခိတော။ **သုဘာသိတာ**တိ သုဋ္ဌု ဘာသိတာ။ **ယာ**တိ အနိယမနိဒ္ဒေသော။ **ဝါစာ**တိ ဂိရာ ဗျပ္ပထော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။ အယမေတ္ထ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—**ဗာဟုသစ္စံ** နာမ ယံ တံ "သုတဓရော ဟောတိ သုတသန္နိစယော"တိ[၁] စ "ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စဿ ပုဂ္ဂလဿ ဗဟုကံ သုတံ ဟောတိ သုတ္တံ ဂေယျံ ဝေယျာကရဏ"န္တိ[၂] စ ဧဝမာဒိနာ နယေန သတ္ထုသာသနဓရတ္တံ ဝဏ္ဏိတံ၊ တံ အကုသလပ္ပဟာနကုသလာဓိဂမဟေတုတော အနုပုဗ္ဗေန ပရမတ္ထသစ္စသစ္ဆိကိရိယဟေတုတော စ "မင်္ဂလ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ဘဂဝတာ—

> "သုတဝါ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော အကုသလံ ပဇဟတိ၊ ကုသလံ ဘာဝေတိ၊ သာဝဇ္ဇံ ပဇဟတိ၊ အနဝဇ္ဇံ ဘာဝေတိ၊ သုဒ္ဓမတ္တာနံ ပရိဟရတီ"တိ[၃]။

အပရမ္ပိ ဝုတ္တံ—

> "ဓတာနံ ဓမ္မာနံ အတ္ထမုပပရိက္ခတိ၊ အတ္ထံ ဥပပရိက္ခတော ဓမ္မာ နိဇ္ဈာနံ ခမန္တိ၊ ဓမ္မနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ သတိ ဆန္ဒော ဇာယတိ၊ ဆန္ဒဇာတော ဥဿဟတိ၊ ဥဿဟန္တော တုလယတိ၊ တုလယန္တော ပဒဟတိ၊ ပဒဟန္တော ကာယေန စေဝ ပရမတ္ထသစ္စံ သစ္ဆိကရောတိ၊ ပညာယ စ အတိဝိဇ္ဈ ပဿတီ"တိ[၄]။

အပိစ အဂါရိကဗာဟုသစ္စမ္ပိ ယံ အနဝဇ္ဇံ၊ တံ ဥဘယလောကဟိတသုခါဝဟနတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-မ ၁-၂၇၇၊ အံ ၁-၃၃၁-ပိဋ္ဌေသု။
၂-အံ ၁-၃၁၃-ပိဋ္ဌေ။
၃-အံ ၂-၄၈၀-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၂-၃၈၅-ပိဋ္ဌေ။

Sippaṁ nāma agārikasippañca anagārikasippañca. Tattha agārikasippaṁ nāma yaṁ parūparodhavirahitaṁ[1] akusalavivajjitaṁ maṇikārasuvaṇṇakārakammādi, taṁ idhalokatthāvahanato maṅgalaṁ. Anagārikasippaṁ nāma cīvaravicāraṇasibbanādi samaṇaparikkhārābhisaṅkharaṇaṁ, yaṁ taṁ "idha bhikkhave bhikkhu yāni tāni sabrahmacārīnaṁ uccāvacāni kiṁ karaṇīyāni, tattha dakkho hotī"ti-ādinā[2] nayena tattha tattha saṁvaṇṇitaṁ, yaṁ "nāthakaraṇo dhammo"ti[2] ca vuttaṁ, taṁ attano ca paresañca ubhayalokahitasukhāvahanato "maṅgalan"ti veditabbaṁ.

Vinayo nāma agārikavinayo ca anagārikavinayo ca. Tattha agārikavinayo nāma dasa-akusalakammapathaviramaṇaṁ, so tattha asaṁkilesāpajjanena ācāraguṇavavatthānena ca susikkhito ubhayalokahitasukhāvahanato maṅgalaṁ. Anagārikavinayo nāma sattāpattikkhandhe anāpajjanaṁ, sopi vuttanayeneva susikkhito. Catupārisuddhisīlaṁ vā anagārikavinayo. So yathā tattha patiṭṭhāya arahattaṁ pāpuṇāti, evaṁ sikkhanena susikkhito lokiyalokuttarasukhādhigamahetuto "maṅgalan"ti veditabbo.

Subhāsitā vācā nāma musāvādādidosavirahitā vācā. Yathāha "catūhi bhikkhave aṅgehi samannāgatā vācā subhāsitā hotī"ti. Asamphappalāpā vācā[3] eva vā subhāsitā. Yathāha—

"Subhāsitaṁ uttamamāhu santo,
Dhammaṁ bhaṇe nādhammaṁ taṁ dutiyaṁ.
Piyaṁ bhaṇe nāppiyaṁ taṁ tatiyaṁ,
Saccaṁ bhaṇe nālikaṁ taṁ catutthan"ti[4].

Ayampi ubhayalokahitasukhāvahanato "maṅgalan"ti veditabbā. Yasmā ca ayaṁ vinayapariyāpannā eva, tasmā vinayaggahaṇena etaṁ asaṅgaṇhitvā vinayo saṅgahetabbo. Athavā kiṁ iminā parissamena, paresaṁ dhammadesanāvācā idha "subhāsitā vācā"ti veditabbā.

1. Parapāṇūparodhavirahitaṁ (Sī, Syā)
2. Dī 3. 222, 256; Aṁ 3. 275 piṭṭhesu.
3. Susaññatavācā (Sī)
4. Saṁ 1. 190; Khu 1. 344 piṭṭhesu.

သိပ္ပံ နာမ အဂါရိကသိပ္ပဉ္စ အနဂါရိကသိပ္ပဉ္စ။ တတ္ထ အဂါရိကသိပ္ပံ နာမ ယံ ပရူပရောဓဝိရဟိတံ[၁] အကုသလဝိဝဇ္ဇိတံ မဏိကာရသုဝဏ္ဏကာရကမ္မာဒိ၊ တံ ဣဓလောကတ္ထာဝဟနတော မင်္ဂလံ။ အနဂါရိကသိပ္ပံ နာမ စီဝရဝိစာရဏသိဗ္ဗနာဒိ သမဏပရိက္ခာရာဘိသင်္ခရဏံ၊ ယံ တံ "ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယာနိ တာနိ သဗြဟ္မစာရီနံ ဥစ္စာဝစာနိ ကိံကရဏီယာနိ၊ တတ္ထ ဒက္ခော ဟောတီ"တိ-အာဒိနာ[၂] နယေန တတ္ထ တတ္ထ သံဝဏ္ဏိတံ၊ ယံ "နာထကရဏော ဓမ္မော"တိ[၂] စ ဝုတ္တံ၊ တံ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ ဥဘယလောကဟိတသုခါဝဟနတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဝိနယော နာမ အဂါရိကဝိနယော စ အနဂါရိကဝိနယော စ။ တတ္ထ အဂါရိကဝိနယော နာမ ဒသအကုသလကမ္မပထဝိရမဏံ၊ သော တတ္ထ အသံကိလေသာပဇ္ဇနေန အာစာရဂုဏဝဝတ္ထာနေန စ သုသိက္ခိတော ဥဘယလောကဟိတသုခါဝဟနတော မင်္ဂလံ။ အနဂါရိကဝိနယော နာမ သတ္တာပတ္တိက္ခန္ဓေ အနာပဇ္ဇနံ၊ သောပိ ဝုတ္တနယေနေဝ သုသိက္ခိတော။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဝါ အနဂါရိကဝိနယော။ သော ယထာ တတ္ထ ပတိဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ ဧဝံ သိက္ခနေန သုသိက္ခိတော လောကိယလောကုတ္တရသုခါဓိဂမဟေတုတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

သုဘာသိတာ ဝါစာ နာမ မုသာဝါဒါဒိဒေါသဝိရဟိတာ ဝါစာ။ ယထာဟ "စတူဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတာ ဝါစာ သုဘာသိတာ ဟောတီ"တိ။ အသမ္ဖပ္ပလာပါ ဝါစာ[၃] ဧဝ ဝါ သုဘာသိတာ။ ယထာဟ—

"သုဘာသိတံ ဥတ္တမမာဟု သန္တော၊
ဓမ္မံ ဘဏေ နာဓမ္မံ တံ ဒုတိယံ။
ပိယံ ဘဏေ နာပ္ပိယံ တံ တတိယံ၊
သစ္စံ ဘဏေ နာလိကံ တံ စတုတ္ထ"န္တိ[၄]။

အယမ္ပိ ဥဘယလောကဟိတသုခါဝဟနတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယသ္မာ စ အယံ ဝိနယပရိယာပန္နာ ဧဝ၊ တသ္မာ ဝိနယဂ္ဂဟဏေန ဧတံ အသင်္ဂဏှိတွာ ဝိနယော သင်္ဂဟေတဗ္ဗော။ အထဝါ ကိံ ဣမိနာ ပရိဿမေန, ပရေသံ ဓမ္မဒေသနာဝါစာ ဣဓ "သုဘာသိတာ ဝါစာ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-ပရပါဏူပရောဓဝိရဟိတံ (သီ၊ သျာ)
၂-ဒီ ၃-၂၂၂-၂၅၆၊ အံ ၃-၂၇၅-ပိဋ္ဌေသု။
၃-သုသညတဝါစာ (သီ)
၄-သံ ၁-၁၉၀၊ ခု ၁-၃၄၄-ပိဋ္ဌေသု။

Sā hi yathā patirūpadesavāso, evaṁ sattānaṁ ubhayalokahitasukhanibbānādhigamapaccayato “maṅgalan”ti vuccati. Āha ca—

“Yaṁ Buddho bhāsati vācaṁ, khemaṁ nibbānapattiyā.
Dukkhassantakiriyāya, sā ve vācānamuttamā”ti[1].

Evaṁ imissā gāthāya bāhusaccaṁ, sippaṁ, vinayo susikkhito, subhāsitā vācāti cattāri maṅgalāni vuttāni, maṅgalattañca nesaṁ tattha tattha vibhāvitamevāti.

Niṭṭhitā bāhusaccañcāti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

265. Idāni **mātāpitu-upaṭṭhānan**ti ettha mātu ca pitu cāti **mātāpitu. Upaṭṭhānan**ti upaṭṭhahanaṁ. Puttānañca dārānañcāti **puttadārassa.** Saṅgaṇhanaṁ **saṅgaho.** Na ākulā **anākulā.** Kammāni eva **kammantā.** Sesaṁ vuttanayamevāti ayaṁ padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā pana evaṁ veditabbā—**mātā** nāma janikā vuccati, tathā **pitā. Upaṭṭhānaṁ** nāma pādadhovanasambāhana-ucchādananhāpanehi catupaccayasampadānena ca upakārakaraṇaṁ. Tattha yasmā mātāpitaro bahūpakārā puttānaṁ atthakāmā anukampakā, yaṁ puttake bahi kīḷitvā paṁsumakkhitasarīrake āgate disvā paṁsukaṁ puñchitvā matthakaṁ upasiṅghāyantā paricumbantā ca sinehaṁ uppādenti, vassasatampi mātāpitaro sīsena pariharantā puttā tesaṁ paṭikāraṁ kātuṁ asamatthā. Yasmā ca te āpādakā posakā imassa lokassa dassetāro brahmasammatā pubbācariyasammatā, tasmā tesaṁ upaṭṭhānaṁ idha pasaṁsaṁ pecca saggasukhañca āvahati, tena “maṅgalan”ti vuccati. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—

“Brahmāti mātāpitaro, pubbācariyāti vuccare.
Āhuneyyā ca puttānaṁ, pajāya anukampakā.

Tasmā hi ne namasseyya, sakkareyya ca paṇḍito.
Annena atha pānena, vatthena sayanena ca.

1. Saṁ 1. 191; Khu 1. 345 piṭṭhesu.

သာ ဟိ ယထာ ပတိရူပဒေသဝါသော၊ ဧဝံ သတ္တာနံ ဥဘယလောကဟိတသုခနိဗ္ဗာနာဓိဂမပစ္စယတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ အာဟ စ—

“ယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘာသတိ ဝါစံ၊ ခေမံ နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ။
ဒုက္ခဿန္တကိရိယာယ၊ သာ ဝေ ဝါစာနမုတ္တမာ”တိ[၁]။

ဧဝံ ဣမိဿာ ဂါထာယ ဗာဟုသစ္စံ, သိပ္ပံ, ဝိနယော သုသိက္ခိတော, သုဘာသိတာ ဝါစာတိ စတ္တာရိ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ၊ မင်္ဂလတ္တဉ္စ နေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ။

နိဋ္ဌိတာ ဗာဟုသစ္စဉ္စာတိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၂၆၅။ ဣဒါနိ **မာတာပိတုဥပဋ္ဌာန**န္တိ ဧတ္ထ မာတု စ ပိတု စာတိ **မာတာပိတု။ ဥပဋ္ဌာန**န္တိ ဥပဋ္ဌဟနံ။ ပုတ္တာနဉ္စ ဒါရာနဉ္စာတိ **ပုတ္တဒါရဿ။** သင်္ဂဏှနံ **သင်္ဂဟော။** န အာကုလာ **အနာကုလာ။** ကမ္မာနိ ဧဝ **ကမ္မန္တာ။** သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ အယံ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—**မာတာ** နာမ ဇနိကာ ဝုစ္စတိ၊ တထာ **ပိတာ။ ဥပဋ္ဌာနံ** နာမ ပါဒဓောဝနသမ္ဗာဟနဥစ္ဆာဒနနှာပနေဟိ စတုပစ္စယသမ္ပဒါနေန စ ဥပကာရကရဏံ။ တတ္ထ ယသ္မာ မာတာပိတရော ဗဟူပကာရာ ပုတ္တာနံ အတ္ထကာမာ အနုကမ္ပကာ၊ ယံ ပုတ္တကေ ဗဟိ ကီဠိတွာ ပံသုမက္ခိတသရီရကေ အာဂတေ ဒိသွာ ပံသုကံ ပုဉ္ဆိတွာ မတ္ထကံ ဥပသိင်္ဃာယန္တာ ပရိစုမ္ဗန္တာ စ သိနေဟံ ဥပ္ပါဒေန္တိ၊ ဝဿသတမ္ပိ မာတာပိတရော သီသေန ပရိဟရန္တာ ပုတ္တာ တေသံ ပဋိကာရံ ကာတုံ အသမတ္ထာ။ ယသ္မာ စ တေ အာပါဒကာ ပေါသကာ ဣမဿ လောကဿ ဒဿေတာရော ဗြဟ္မသမ္မတာ ပုဗ္ဗာစရိယသမ္မတာ၊ တသ္မာ တေသံ ဥပဋ္ဌာနံ ဣဓ ပသံသံ ပေစ္စ သဂ္ဂသုခဉ္စ အာဝဟတိ၊ တေန “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ ဘဂဝတာ—

“ဗြဟ္မာတိ မာတာပိတရော၊ ပုဗ္ဗာစရိယာတိ ဝုစ္စရေ။
အာဟုနေယျာ စ ပုတ္တာနံ၊ ပဇာယ အနုကမ္ပကာ။

တသ္မာ ဟိ နေ နမဿေယျ၊ သက္ကရေယျ စ ပဏ္ဍိတော။
အန္နေန အထ ပါနေန၊ ဝတ္ထေန သယနေန စ။

၁-သံ ၁-၁၉၁၊ ခု ၁-၃၄၅-ပိဋ္ဌေသု။

Ucchādanena nhāpanena, pādānaṁ dhovanena ca.
Tāya naṁ pāricariyāya, mātāpitūsu paṇḍitā.
Idheva naṁ pasaṁsanti, pecca sagge pamodatī"ti[1].

Aparo nayo—upaṭṭhānaṁ nāma bharaṇakiccakaraṇakulavaṁsaṭṭhapanādipañcavidhaṁ, taṁ pāpanivāraṇādipañcavidhadiṭṭhadhammikahitahetuto "maṅgalan"ti veditabbaṁ. Vuttañhetaṁ Bhagavatā—

"Pañcahi kho gahapatiputta ṭhānehi puttena puratthimā disā mātāpitaro paccupaṭṭhātabbā 'bhato ne bharissāmi, kiccaṁ nesaṁ karissāmi, kulavaṁsaṁ ṭhapessāmi, dāyajjaṁ paṭipajjissāmi[2], atha vā pana petānaṁ kālakatānaṁ dakkhiṇaṁ anuppadassāmī'ti. Imehi kho gahapatiputta pañcahi ṭhānehi puttena puratthimā disā mātāpitaro paccupaṭṭhitā pañcahi ṭhānehi puttaṁ anukampanti, pāpā nivārenti, kalyāṇe nivesenti, sippaṁ sikkhāpenti, patirūpena dārena saṁyojenti, samaye dāyajjaṁ niyyādentī"ti[3].

Apica yo mātāpitaro tīsu vatthūsu pasāduppādanena sīlasamādāpanena pabbajjāya vā upaṭṭhahati, ayaṁ mātāpitu-upaṭṭhākānaṁ aggo, tassa taṁ mātāpitu-upaṭṭhānaṁ mātāpitūhi katassa upakārassa paccupakārabhūtaṁ anekesaṁ diṭṭhadhammikānaṁ samparāyikānañca atthānaṁ padaṭṭhānato "maṅgalan"ti vuccati.

Puttadārassāti ettha attanā janitā puttāpi[4] dhītaropi "puttā"tveva saṅkhyaṁ gacchanti. **Dārā**ti vīsatiyā bhariyānaṁ yā kāci bhariyā. Puttā ca dārā ca puttadāraṁ, tassa puttadārassa. **Saṅgaho**ti sammānanādīhi upakārakaraṇaṁ. Taṁ susaṁvihitakammantatādidiṭṭhadhammikahitahetuto "maṅgalan"ti veditabbaṁ. Vuttañhetaṁ Bhagavatā "pacchimā disā puttadārā veditabbā"ti[5] ettha uddiṭṭhaṁ puttadāraṁ bhariyāsaddena saṅgaṇhitvā—

1. Aṁ 1. 131; Khu 1. 269; Khu 6. 82 piṭṭhesu.
2. Paṭipajjāmi (Syā)
3. Dī 3. 154 piṭṭhe.
4. Attano jātā puttāpi (Sī), attano jātaputtāpi (Syā, Ka)
5. Dī 3. 154 piṭṭhādīsu.

ဥစ္ဆာဒနေန နှာပနေန၊ ပါဒါနံ ဓောဝနေန စ။
တာယ နံ ပါရိစရိယာယ၊ မာတာပိတူသု ပဏ္ဍိတာ။
ဣဓေဝ နံ ပသံသန္တိ၊ ပေစ္စ သဂ္ဂေ ပမောဒတီ"တိ[၁]။

အပရော နယော—ဥပဋ္ဌာနံ နာမ ဘရဏကိစ္စကရဏကုလဝံသဋ္ဌပနာဒိပဉ္စဝိဓံ၊ တံ ပါပနိဝါရဏာဒိပဉ္စဝိဓဒိဋ္ဌဓမ္မိကဟိတဟေတုတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ ဘဂဝတာ—

"ပဉ္စဟိ ခေါ ဂဟပတိပုတ္တ ဌာနေဟိ ပုတ္တေန ပုရတ္ထိမာ ဒိသာ မာတာပိတရော ပစ္စုပဋ္ဌာတဗ္ဗာ 'ဘတော နေ ဘရိဿာမိ၊ ကိစ္စံ နေသံ ကရိဿာမိ၊ ကုလဝံသံ ဌပေဿာမိ၊ ဒါယဇ္ဇံ ပဋိပဇ္ဇိဿာမိ[၂]၊ အထ ဝါ ပန ပေတာနံ ကာလကတာနံ ဒက္ခိဏံ အနုပ္ပဒဿာမီ'တိ။ ဣမေဟိ ခေါ ဂဟပတိပုတ္တ ပဉ္စဟိ ဌာနေဟိ ပုတ္တေန ပုရတ္ထိမာ ဒိသာ မာတာပိတရော ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ပဉ္စဟိ ဌာနေဟိ ပုတ္တံ အနုကမ္ပန္တိ၊ ပါပါ နိဝါရေန္တိ၊ ကလျာဏေ နိဝေသေန္တိ၊ သိပ္ပံ သိက္ခာပေန္တိ၊ ပတိရူပေန ဒါရေန သံယောဇေန္တိ၊ သမယေ ဒါယဇ္ဇံ နိယျာဒေန္တီ"တိ[၃]။

အပိစ ယော မာတာပိတရော တီသု ဝတ္ထူသု ပသာဒုပ္ပါဒနေန သီလသမာဒါပနေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဝါ ဥပဋ္ဌဟတိ၊ အယံ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာကာနံ အဂ္ဂေါ၊ တဿ တံ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနံ မာတာပိတူဟိ ကတဿ ဥပကာရဿ ပစ္စုပကာရဘူတံ အနေကေသံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ သမ္ပရာယိကာနဉ္စ အတ္ထာနံ ပဒဋ္ဌာနတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝုစ္စတိ။

ပုတ္တဒါရဿာတိ ဧတ္ထ အတ္တနာ ဇနိတာ ပုတ္တာပိ[၄] ဓီတရောပိ "ပုတ္တာ"တွေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ **ဒါရာ**တိ ဝီသတိယာ ဘရိယာနံ ယာ ကာစိ ဘရိယာ။ ပုတ္တာ စ ဒါရာ စ ပုတ္တဒါရံ၊ တဿ ပုတ္တဒါရဿ။ **သင်္ဂဟော**တိ သမ္မာနနာဒီဟိ ဥပကာရကရဏံ။ တံ သုသံဝိဟိတကမ္မန္တတာဒိဒိဋ္ဌဓမ္မိကဟိတဟေတုတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ ဘဂဝတာ "ပစ္ဆိမာ ဒိသာ ပုတ္တဒါရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ"တိ[၅] ဧတ္ထ ဥဒ္ဒိဋ္ဌံ ပုတ္တဒါရံ ဘရိယာသဒ္ဒေန သင်္ဂဏှိတွာ—

၁-အံ ၁-၁၃၁၊ ခု ၁-၂၆၉၊ ခု ၆-၈၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ပဋိပဇ္ဇာမိ (သျာ) ၃-ဒီ ၃-၁၅၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-အတ္တနော ဇာတာ ပုတ္တာပိ (သီ)၊ အတ္တနော ဇာတပုတ္တာပိ (သျာ၊ က)
၅-ဒီ ၃-၁၅၄-ပိဋ္ဌာဒီသု။

“Pañcahi kho gahapatiputta ṭhānehi sāmikena pacchimā disā bhariyā paccupaṭṭhātabbā, sammānanāya anavamānanāya anaticariyāya issariyavossaggena alaṅkārānuppadānena. Imehi kho gahapatiputta pañcahi ṭhānehi sāmikena pacchimā disā bhariyā paccupaṭṭhitā pañcahi ṭhānehi sāmikaṁ anukampati, susaṁvihitakammantā ca hoti, saṅgahitaparijanā ca, anaticārinī ca, sambhataṁ ca anurakkhati, dakkhā ca hoti analasā sabbakiccesū”ti[1].

Ayaṁ vā aparo nayo—**Saṅgaho**ti dhammikāhi dānapiyavācaatthacariyāhi saṅgaṇhanaṁ. Seyyathidaṁ? Uposathadivasesu paribbayadānaṁ, nakkhattadivasesu nakkhattadassāpanaṁ, maṅgaladivasesu maṅgalakaraṇaṁ, diṭṭhadhammikasamparāyikesu atthesu ovādānusāsananti. Taṁ vuttanayeneva diṭṭhadhammikahitahetuto samparāyikahitahetuto devatāhipi namassanīyabhāvahetuto ca “maṅgalan”ti veditabbaṁ. Yathāha Sakko Devānamindo—

“Ye gahaṭṭhā puññakarā, sīlavanto upāsakā.
Dhammena dāraṁ posenti, te namassāmi mātalī”ti[2].

Anākulā kammantā nāma kālaññutāya patirūpakāritāya analasatāya uṭṭhānavīriyasampadāya abyasanīyatāya ca kālātikkamana-appatirūpakaraṇākaraṇasithilakaraṇādi-ākulabhāvavirahitā kasigorakkhavaṇijjādayo kammantā. Ete attano vā puttadārassa vā dāsakammakarānaṁ vā byattatāya evaṁ payojitā diṭṭheva dhamme dhanadhaññavuḍḍhipaṭilābhahetuto “maṅgalan”ti vuttā. Vuttañcetaṁ Bhagavatā—

“Patirūpakārī dhuravā, uṭṭhātā vindate dhananti[3] ca.

Na divā soppasīlena, rattimuṭṭhānadessinā[4].
Niccaṁ mattena soṇḍena, sakkā āvasituṁ gharaṁ.

Atisītaṁ ati-uṇhaṁ, atisāyamidaṁ ahu.
Iti vissaṭṭhakammante, atthā accenti māṇave.

1. Dī 3. 154 piṭṭhādīsu. 2. Saṁ 1. 236 piṭṭhe. 3. Khu 1. 307; Saṁ 1. 217 piṭṭhesu.
4. Rattinuṭṭhānadassinā (Sī), rattiṁ uṭṭhānadessinā (Syā)

“ပဉ္စဟိ ခေါ ဂဟပတိပုတ္တ ဌာနေဟိ သာမိကေန ပစ္ဆိမာ ဒိသာ ဘရိယာ ပစ္စုပဋ္ဌာတဗ္ဗာ၊ သမ္မာနနာယ အနဝမာနနာယ အနတိစရိယာယ ဣဿရိယဝေါဿဂ္ဂေန အလင်္ကာရာနုပ္ပဒါနေန။ ဣမေဟိ ခေါ ဂဟပတိပုတ္တ ပဉ္စဟိ ဌာနေဟိ သာမိကေန ပစ္ဆိမာ ဒိသာ ဘရိယာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ပဉ္စဟိ ဌာနေဟိ သာမိကံ အနုကမ္ပတိ၊ သုသံဝိဟိတကမ္မန္တာ စ ဟောတိ၊ သင်္ဂဟိတပရိဇနာ စ၊ အနတိစာရိနီ စ၊ သမ္ဘတံ စ အနုရက္ခတိ၊ ဒက္ခာ စ ဟောတိ အနလသာ သဗ္ဗကိစ္စေသူ”တိ[၁]။

အယံ ဝါ အပရော နယော—**သင်္ဂဟော**တိ ဓမ္မိကာဟိ ဒါနပိယဝါစအတ္ထစရိယာဟိ သင်္ဂဏှနံ။ သေယျထိဒံ? ဥပေါသထဒိဝသေသု ပရိဗ္ဗယဒါနံ, နက္ခတ္တဒိဝသေသု နက္ခတ္တဒဿာပနံ, မင်္ဂလဒိဝသေသု မင်္ဂလကရဏံ, ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကေသု အတ္ထေသု ဩဝါဒါနုသာသနန္တိ။ တံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဟိတဟေတုတော သမ္ပရာယိကဟိတဟေတုတော ဒေဝတာဟိပိ နမဿနီယဘာဝဟေတုတော စ “မင်္ဂလ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယထာဟ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော—

“ယေ ဂဟဋ္ဌာ ပုညကရာ၊ သီလဝန္တော ဥပါသကာ။
ဓမ္မေန ဒါရံ ပေါသေန္တိ၊ တေ နမဿာမိ မာတလီ”တိ[၂]။

အနာကုလာ ကမ္မန္တာ နာမ ကာလညုတာယ ပတိရူပကာရိတာယ အနလသတာယ ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပဒါယ အဗျသနီယတာယ စ ကာလာတိက္ကမန-အပ္ပတိရူပကရဏာကရဏသိထိလကရဏာဒိအာကုလဘာဝဝိရဟိတာ ကသိဂေါရက္ခဝဏိဇ္ဇာဒယော ကမ္မန္တာ။ ဧတေ အတ္တနော ဝါ ပုတ္တဒါရဿ ဝါ ဒါသကမ္မကရာနံ ဝါ ဗျတ္တတာယ ဧဝံ ပယောဇိတာ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဓနဓညဝုဍ္ဎိပဋိလာဘဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုတ္တာ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ ဘဂဝတာ—

“ပတိရူပကာရီ ဓုရဝါ၊ ဥဋ္ဌာတာ ဝိန္ဒတေ ဓနန္တိ[၃] စ။

န ဒိဝါ သောပ္ပသီလေန၊ ရတ္တိမုဋ္ဌာနဒေဿိနာ[၄]။
နိစ္စံ မတ္တေန သောဏ္ဍေန၊ သက္ကာ အာဝသိတုံ ဃရံ။

အတိသီတံ အတိဥဏှံ၊ အတိသာယမိဒံ အဟု။
ဣတိ ဝိဿဋ္ဌကမ္မန္တေ၊ အတ္ထာ အစ္စေန္တိ မာဏဝေ။

၁-ဒီ ၃-၁၅၄-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-သံ ၁-၂၃၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၁-၃၀၇၊ သံ ၁-၂၁၇-ပိဋ္ဌေသု။
၄-ရတ္တိနုဋ္ဌာနဒဿိနာ (သီ)၊ ရတ္တိံ ဥဋ္ဌာနဒေဿိနာ (သျာ)

Yodha sītañca uṇhañca, tiṇā bhiyyo na maññati.
Karaṁ purisakiccāni, so sukhā na vihāyatī”ti[1] ca.

“Bhoge saṁharamānassa, bhamarasseva irīyato.
Bhogā sannicayaṁ yanti, vammikovūpacīyatī”ti[2] ca evamādi.

Evaṁ imissāpi gāthāya mātupaṭṭhānaṁ, pitupaṭṭhānaṁ, puttadārassa saṅgaho, anākulā ca kammantāti cattāri maṅgalāni vuttāni, puttadārassa saṅgahaṁ vā dvidhā katvā pañca, mātāpitu-upaṭṭhānaṁ vā ekameva katvā tīṇi. Maṅgalattañca nesaṁ tattha tattha vibhāvitamevāti.

Niṭṭhitā mātāpitu-upaṭṭhānanti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

266. Idāni **dānañcā**ti ettha dīyate imināti dānaṁ, attano santakaṁ parassa paṭipādīyatīti vuttaṁ hoti. Dhammassa cariyā, dhammā vā anapetā cariyā **dhammacariyā.** Ñāyante “amhākaṁ ime”ti **ñātakā.** Na avajjāni **anavajjāni,** aninditāni agarahitānīti vuttaṁ hoti. Sesaṁ vuttanayamevāti ayaṁ padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā pana evaṁ veditabbā—**dānaṁ** nāma paraṁ uddissa subuddhipubbikā annādidasadānavatthupariccāgacetanā, taṁsampayutto vā alobho. Alobhena hi taṁ vatthuṁ parassa paṭipādeti. Tena vuttaṁ “dīyate imināti dānan”ti. Taṁ bahujanapiyamanāpatādīnaṁ diṭṭhadhammikasamparāyikānaṁ phalavisesānaṁ adhigamahetuto “maṅgalan”ti vuttaṁ. “Dāyako sīha dānapati bahuno janassa piyo hoti manāpo”ti evamādīni cettha suttāni[3] anussaritabbāni.

Aparo nayo—dānaṁ nāma duvidhaṁ āmisadānañca dhammadānañca. Tattha āmisadānaṁ vuttappakārameva. Idhalokaparalokadukkhakkhayasukhāvahassa pana Sammāsambuddhappaveditassa dhammassa paresaṁ hitakāmatāya desanā dhammadānaṁ. imesañca dvinnaṁ dānānaṁ etadeva aggaṁ. Yathāha—

1. Dī 3. 150 piṭṭhe. 2. Dī 3. 153 piṭṭhe. 3. Aṁ 2. 33 piṭṭhe.

ယောဓ သီတဉ္စ ဥဏှဉ္စ၊ တိဏာ ဘိယျော န မညတိ။
ကရံ ပုရိသကိစ္စာနိ၊ သော သုခါ န ဝိဟာယတီ”တိ[၁] စ။

“ဘောဂေ သံဟရမာနဿ၊ ဘမရဿေဝ ဣရီယတော။
ဘောဂါ သန္နိစယံ ယန္တိ၊ ဝမ္မိကောဝူပစီယတီ”တိ[၂] စ ဧဝမာဒိ။

ဧဝံ ဣမိဿာပိ ဂါထာယ မာတုပဋ္ဌာနံ, ပိတုပဋ္ဌာနံ, ပုတ္တဒါရဿ သင်္ဂဟော, အနာကုလာ စ ကမ္မန္တာတိ စတ္တာရိ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ၊ ပုတ္တဒါရဿ သင်္ဂဟံ ဝါ ဒွိဓာ ကတွာ ပဉ္စ၊ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနံ ဝါ ဧကမေဝ ကတွာ တီဏိ။ မင်္ဂလတ္တဉ္စ နေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ။

နိဋ္ဌိတာ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနန္တိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၂၆၆။ ဣဒါနိ **ဒါနဉ္စာ**တိ ဧတ္ထ ဒီယတေ ဣမိနာတိ ဒါနံ၊ အတ္တနော သန္တကံ ပရဿ ပဋိပါဒီယတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဓမ္မဿ စရိယာ, ဓမ္မာ ဝါ အနပေတာ စရိယာ **ဓမ္မစရိယာ။** ဉာယန္တေ “အမှာကံ ဣမေ”တိ **ဉာတကာ။** န အဝဇ္ဇာနိ **အနဝဇ္ဇာနိ၊** အနိန္ဒိတာနိ အဂရဟိတာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ အယံ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—**ဒါနံ** နာမ ပရံ ဥဒ္ဒိဿ သုဗုဒ္ဓိပုဗ္ဗိကာ အန္နာဒိဒသဒါနဝတ္ထုပရိစ္စာဂစေတနာ, တံသမ္ပယုတ္တော ဝါ အလောဘော။ အလောဘေန ဟိ တံ ဝတ္ထုံ ပရဿ ပဋိပါဒေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဒီယတေ ဣမိနာတိ ဒါန”န္တိ။ တံ ဗဟုဇနပိယမနာပတာဒီနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကာနံ ဖလဝိသေသာနံ အဓိဂမဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုတ္တံ။ “ဒါယကော သီဟ ဒါနပတိ ဗဟုနော ဇနဿ ပိယော ဟောတိ မနာပေါ”တိ ဧဝမာဒီနိ စေတ္ထ သုတ္တာနိ[၃] အနုဿရိတဗ္ဗာနိ။

အပရော နယော—ဒါနံ နာမ ဒုဝိဓံ အာမိသဒါနဉ္စ ဓမ္မဒါနဉ္စ။ တတ္ထ အာမိသဒါနံ ဝုတ္တပ္ပကာရမေဝ။ ဣဓလောကပရလောကဒုက္ခက္ခယသုခါဝဟဿ ပန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတဿ ဓမ္မဿ ပရေသံ ဟိတကာမတာယ ဒေသနာ ဓမ္မဒါနံ။ ဣမေသဉ္စ ဒွိန္နံ ဒါနာနံ ဧတဒေဝ အဂ္ဂံ။ ယထာဟ—

၁-ဒီ ၃-၁၅၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၃-၁၅၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၂-၃၃-ပိဋ္ဌေ။

“Sabbadānaṁ dhammadānaṁ jināti,
Sabbarasaṁ dhammaraso jināti.
Sabbaratiṁ dhammaratī jināti,
Taṇhakkhayo sabbadukkhaṁ jinātī”ti[1].

Tattha āmisadānassa maṅgalattaṁ vuttameva. Dhammadānaṁ pana yasmā atthapaṭisaṁveditādīnaṁ guṇānaṁ padaṭṭhānaṁ, tasmā “maṅgalan”ti vuccati. Vuttaṁ hetaṁ Bhagavatā—

“Yathā yathā bhikkhave bhikkhu yathāsutaṁ yathāpariyattaṁ dhammaṁ vitthārena paresaṁ deseti, tathā tathā so tasmiṁ dhamme atthapaṭisaṁvedī ca hoti dhammapaṭisaṁvedī cā”ti evamādi[2].

Dhammacariyā nāma dasakusalakammapathacariyā. Yathāha “tividhaṁ kho gahapatayo kāyena dhammacariyāsamacariyā hotī”ti evamādi[3]. Sā panesā dhammacariyā saggalokūpapattihetuto “maṅgalan”ti veditabbā. Vuttañhetaṁ Bhagavatā “dhammacariyāsamacariyāhetu kho gahapatayo evamidhekacce sattā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjantī”ti[3].

Ñātakā nāma mātito vā pitito vā yāva sattamā pitāmahayugā sambandhā. Tesaṁ bhogapārijuññena vā byādhipārijuññena vā abhihatānaṁ attano samīpaṁ āgatānaṁ yathābalaṁ ghāsacchādanadhanadhaññādīhi saṅgaho pasaṁsādīnaṁ diṭṭhadhammikānaṁ sugatigamanādīnañca samparāyikānaṁ visesādhigamānaṁ hetuto “maṅgalan”ti vuccati.

Anavajjāni kammāni nāma uposathaṅgasamādānaveyyāvaccakaraṇa-ārāmavanaropanasetukaraṇādīni kāyavacīmanosucaritakammāni. Tāni hi nānappakārahitasukhādhigamahetuto “maṅgalan”ti vuccanti. “Ṭhānaṁ kho panetaṁ visākhe vijjati yaṁ idhekacco itthī vā puriso vā aṭṭhaṅgasamannāgataṁ uposathaṁ upavasitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā Cātumahārājikānaṁ devānaṁ sahabyataṁ upapajjeyyā”ti evamādīni cettha suttāni[4] anussaritabbāni.

1. Khu 1. 64 piṭṭhe Dhammapade.
2. Dī 3. 235; Aṁ 2. 18 piṭṭhesu.
3. Ma 1. 357 piṭṭhe.
4. Aṁ 3. 85 piṭṭhe.

“သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ၊
သဗ္ဗရသံ ဓမ္မရသော ဇိနာတိ။
သဗ္ဗရတိံ ဓမ္မရတိ ဇိနာတိ၊
တဏှက္ခယော သဗ္ဗဒုက္ခံ ဇိနာတီ''တိ[၁]။

တတ္ထ အာမိသဒါနဿ မင်္ဂလတ္တံ ဝုတ္တမေဝ။ ဓမ္မဒါနံ ပန ယသ္မာ အတ္ထပဋိသံဝေဒိတာဒီနံ ဂုဏာနံ ပဒဋ္ဌာနံ၊ တသ္မာ “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတာ—

“ယထာ ယထာ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယထာသုတံ ယထာပရိယတ္တံ ဓမ္မံ ဝိတ္ထာရေန ပရေသံ ဒေသေတိ၊ တထာ တထာ သော တသ္မိံ ဓမ္မေ အတ္ထပဋိသံဝေဒီ စ ဟောတိ ဓမ္မပဋိသံဝေဒီ စာ”တိ ဧဝမာဒိ[၂]။

ဓမ္မစရိယာ နာမ ဒသကုသလကမ္မပထစရိယာ။ ယထာဟ “တိဝိဓံ ခေါ ဂဟပတယော ကာယေန ဓမ္မစရိယာသမစရိယာ ဟောတီ”တိ ဧဝမာဒိ[၃]။ သာ ပနေသာ ဓမ္မစရိယာ သဂ္ဂလောကူပပတ္တိဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တဉှေတံ ဘဂဝတာ “ဓမ္မစရိယာသမစရိယာဟေတု ခေါ ဂဟပတယော ဧဝမိဓေကစ္စေ သတ္တာ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇန္တီ”တိ[၃]။

ဉာတကာ နာမ မာတိတော ဝါ ပိတိတော ဝါ ယာဝ သတ္တမာ ပိတာမဟယုဂါ သမ္ဗန္ဓာ။ တေသံ ဘောဂပါရိဇုညေန ဝါ ဗျာဓိပါရိဇုညေန ဝါ အဘိဟတာနံ အတ္တနော သမီပံ အာဂတာနံ ယထာဗလံ ဃာသစ္ဆာဒနဓနဓညာဒီဟိ သင်္ဂဟော ပသံသာဒီနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ သုဂတိဂမနာဒီနဉ္စ သမ္ပရာယိကာနံ ဝိသေသာဓိဂမာနံ ဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။

အနဝဇ္ဇာနိ ကမ္မာနိ နာမ ဥပေါသထင်္ဂသမာဒါနဝေယျာဝစ္စကရဏ-အာရာမဝနရောပနသေတုကရဏာဒီနိ ကာယဝစီမနောသုစရိတကမ္မာနိ။ တာနိ ဟိ နာနပ္ပကာရဟိတသုခါဓိဂမဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စန္တိ။ “ဌာနံ ခေါ ပနေတံ ဝိသာခေ ဝိဇ္ဇတိ ယံ ဣဓေကစ္စော ဣတ္ထီ ဝါ ပုရိသော ဝါ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ ဥပေါသထံ ဥပဝသိတွာ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ စာတုမဟာရာဇိကာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇေယျာ''တိ ဧဝမာဒီနိ စေတ္ထ သုတ္တာနိ[၄] အနုဿရိတဗ္ဗာနိ။

၁-ခု ၁-၆၄-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၂-ဒီ ၃-၂၃၅၊ အံ ၂-၁၈-ပိဋ္ဌေသု။
၃-မ ၁-၃၅၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၃-၈၅-ပိဋ္ဌေ။

Evaṁ imissā gāthāya dānaṁ, dhammacariyā, ñātakānaṁ saṅgaho, anavajjāni kammānīti cattāri maṅgalāni vuttāni, maṅgalattañca nesaṁ tattha tattha vibhāvitamevāti.

Niṭṭhitā dānañcāti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

267. Idāni **āratī viratī**ti ettha **āratī**ti āramaṇaṁ. **Viratī**ti viramaṇaṁ, viramanti vā etāya sattāti virati. **Pāpā**ti akusalā. Madanīyaṭṭhena majjaṁ, majjassa pānaṁ majjapānaṁ, tato **majjapānā.** Saṁyamanaṁ **saṁyamo.** Appamajjanaṁ **appamādo. Dhammesū**ti kusalesu. Sesaṁ vuttanayamevāti ayaṁ padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā pana evaṁ veditabbā—ārati nāma pāpe ādīnavadassāvino manasā eva anabhirati. **Virati** nāma kammadvāravasena kāyavācāhi viramaṇaṁ. Sā cesā virati nāma sampattavirati samādānavirati samucchedaviratīti tividhā hoti. Tattha yā kulaputtassa attano jātiṁ vā kulaṁ vā gottaṁ vā paṭicca “na me etaṁ patirūpaṁ, yvāhaṁ imaṁ pāṇaṁ haneyyaṁ, adinnaṁ ādiyeyyan”ti-ādinā nayena sampattavatthuto virati, ayaṁ **sampattavirati** nāma. Sikkhāpadasamādānavasena pana pavattā **samādānavirati** nāma, yassā pavattito pabhuti kulaputto pāṇātipātādīni na samācarati. Ariyamaggasampayuttā **samucchedavirati** nāma, yassā pavattito pabhuti ariyasāvakassa pañca bhayāni verāni vūpasantāni honti. **Pāpaṁ** nāma yaṁ taṁ “pāṇātipāto kho gahapatiputta kammakileso adinnādānaṁ -pa- kāmesumicchācāro -pa- musāvādo”ti evaṁ vitthāretvā

“Pāṇātipāto adinnādānaṁ, musāvādo ca vuccati.
Paradāragamanañceva, nappasaṁsanti paṇḍitā”ti[1]—

evaṁ gāthāya saṅgahitaṁ kammakilesasaṅkhātaṁ catubbidhaṁ akusalaṁ, tato pāpā. Sabbāpesā ārati ca virati ca diṭṭhadhammikasamparāyikabhayaverappahānādinānappakāravisesādhigama hetuto “maṅgalan”ti vuccati. “Pāṇātipātā paṭivirato kho gahapatiputta ariyasāvako”ti-ādīni cettha suttāni anussaritabbāni.

1. Dī 3. 147 piṭṭhe.

ဧဝံ ဣမိဿာ ဂါထာယ ဒါနံ, ဓမ္မစရိယာ, ဉာတကာနံ သင်္ဂဟော, အနဝဇ္ဇာနိ ကမ္မာနီတိ စတ္တာရိ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ၊ မင်္ဂလတ္တဉ္စ နေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ။

နိဋ္ဌိတာ ဒါနဉ္စာတိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၂၆၇။ ဣဒါနိ **အာရတီ ဝိရတီ**တိ ဧတ္ထ **အာရတီ**တိ အာရမဏံ။ **ဝိရတီ**တိ ဝိရမဏံ၊ ဝိရမန္တိ ဝါ ဧတာယ သတ္တာတိ ဝိရတိ။ **ပါပါ**တိ အကုသလာ။ မဒနီယဋ္ဌေန မဇ္ဇံ၊ မဇ္ဇဿ ပါနံ မဇ္ဇပါနံ၊ တတော **မဇ္ဇပါနာ**။ သံယမနံ **သံယမော**။ အပ္ပမဇ္ဇနံ **အပ္ပမာဒေါ**။ **ဓမ္မေသူ**တိ ကုသလေသု။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ အယံ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—အာရတိ နာမ ပါပေ အာဒီနဝဒဿာဝိနော မနသာ ဧဝ အနဘိရတိ။ **ဝိရတိ** နာမ ကမ္မဒွါရဝသေန ကာယဝါစာဟိ ဝိရမဏံ။ သာ စေသာ ဝိရတိ နာမ သမ္ပတ္တဝိရတိ သမာဒါနဝိရတိ သမုစ္ဆေဒဝိရတီတိ တိဝိဓာ ဟောတိ။ တတ္ထ ယာ ကုလပုတ္တဿ အတ္တနော ဇာတိံ ဝါ ကုလံ ဝါ ဂေါတ္တံ ဝါ ပဋိစ္စ “န မေ ဧတံ ပတိရူပံ၊ ယွာဟံ ဣမံ ပါဏံ ဟနေယျံ၊ အဒိန္နံ အာဒိယေယျ”န္တိအာဒိနာ နယေန သမ္ပတ္တဝတ္ထုတော ဝိရတိ၊ အယံ **သမ္ပတ္တဝိရတိ** နာမ။ သိက္ခာပဒသမာဒါနဝသေန ပန ပဝတ္တာ **သမာဒါနဝိရတိ** နာမ၊ ယဿာ ပဝတ္တိတော ပဘုတိ ကုလပုတ္တော ပါဏာတိပါတာဒီနိ န သမာစရတိ။ အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ **သမုစ္ဆေဒဝိရတိ** နာမ၊ ယဿာ ပဝတ္တိတော ပဘုတိ အရိယသာဝကဿ ပဉ္စ ဘယာနိ ဝေရာနိ ဝူပသန္တာနိ ဟောန္တိ။ **ပါပံ** နာမ ယံ တံ “ပါဏာတိပါတော ခေါ ဂဟပတိပုတ္တ ကမ္မကိလေသော အဒိန္နာဒါနံ။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော။ပ။ မုသာဝါဒေါ”တိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရေတွာ

“ပါဏာတိပါတော အဒိန္နာဒါနံ၊ မုသာဝါဒေါ စ ဝုစ္စတိ။
ပရဒါရဂမနဉ္စေဝ၊ နပ္ပသံသန္တိ ပဏ္ဍိတာ”တိ[၁]—

ဧဝံ ဂါထာယ သင်္ဂဟိတံ ကမ္မကိလေသသင်္ခါတံ စတုဗ္ဗိဓံ အကုသလံ၊ တတော ပါပါ။ သဗ္ဗာပေသာ အာရတိ စ ဝိရတိ စ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကဘယဝေရပ္ပဟာနာဒိနာနပ္ပကာရဝိသေသာဓိဂမဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ “ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတော ခေါ ဂဟပတိပုတ္တ အရိယသာဝကော”တိအာဒီနိ စေတ္ထ သုတ္တာနိ အနုဿရိတဗ္ဗာနိ။

၁-ဒီ ၃-၁၄၇-ပိဋ္ဌေ။

Majjapānā ca saṁyamo nāma pubbe vuttasurāmerayamajjapamādaṭṭhānā veramaṇiyāvetaṁ adhivacanaṁ. Yasmā pana majjapāyī atthaṁ na jānāti, dhammaṁ na jānāti, mātupi antarāyaṁ karoti, pitu Buddhapaccekabuddhatathāgatasāvakānampi antarāyaṁ karoti, diṭṭheva dhamme garahaṁ, samparāye duggatiṁ, aparāpariyāye ummādañca pāpuṇāti. Majjapānā pana saṁyato tesaṁ dosānaṁ vūpasamaṁ tabbiparītaguṇasampadañca pāpuṇāti. Tasmā ayaṁ majjapānā saṁyamo "maṅgalan"ti veditabbo.

Kusalesu **dhammesu appamādo** nāma "kusalānaṁ vā dhammānaṁ bhāvanāya asakkaccakiriyatā asātaccakiriyatā anaṭṭhitakiriyatā olīnavuttitā nikkhittachandatā nikkhittadhuratā anāsevanā abhāvanā abahulīkammaṁ anadhiṭṭhānaṁ ananuyogo pamādo. Yo evarūpo pamādo pamajjanā pamajjitattaṁ, ayaṁ vuccati pamādo"ti[1] ettha vuttassa pamādassa paṭipakkhanayena atthato kusalesu dhammesu satiyā avippavāso veditabbo. So nānappakārakusalādhigamahetuto amatādhigamahetuto ca "maṅgalan"ti vuccati. Tattha "appamattassa ātāpino"ti[2] ca "appamādo amatapadan"ti[3] ca evamādi Satthusāsanaṁ anussaritabbaṁ.

Evaṁ imissā gāthāya pāpā virati, majjapānā saṁyamo, kusalesu dhammesu appamādoti tīṇi maṅgalāni vuttāni, maṅgalattañca nesaṁ tattha tattha vibhāvitamevāti.

Niṭṭhitā āratī viratīti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

268. Idāni **gāravo cāti** ettha **gāravo**ti garubhāvo. **Nivāto**ti nīcavuttitā. **Santuṭṭhī**ti santoso. Katassa jānanatā **kataññutā. Kālenā**ti khaṇena samayena. Dhammassa savanaṁ **dhammassavanaṁ.** Sesaṁ vuttanayamevāti ayaṁ padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā pana evaṁ veditabbā—**gāravo** nāma garukārapayogārahesu Buddhapaccekabuddhatathāgatasāvaka-ācariyupajjhāyamātāpitujeṭṭhabhātikabhagini-ādīsu yathānurūpaṁ garukāro garukaraṇaṁ sagāravatā. Svāyaṁ[4] gāravo yasmā sugatigamanādīnaṁ hetu. Yathāha—

1. Abhi 2. 363 piṭṭhe.
2. Ma 2. 13; Aṁ 2. 17 piṭṭhesu.
3. Khu 1. 16 piṭṭhe.
4. Sa cāyaṁ (Sī)

မဇ္ဇပါနာ စ သံယမော နာမ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ ဝေရမဏိယာဝေတံ အဓိဝစနံ။ ယသ္မာ ပန မဇ္ဇပါယီ အတ္ထံ န ဇာနာတိ၊ ဓမ္မံ န ဇာနာတိ၊ မာတုပိ အန္တရာယံ ကရောတိ၊ ပိတု ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓတထာဂတသာဝကာနမ္ပိ အန္တရာယံ ကရောတိ၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဂရဟံ, သမ္ပရာယေ ဒုဂ္ဂတိံ, အပရာပရိယာယေ ဥမ္မာဒဉ္စ ပါပုဏာတိ။ မဇ္ဇပါနာ ပန သံယတော တေသံ ဒေါသာနံ ဝူပသမံ တဗ္ဗိပရီတဂုဏသမ္ပဒဉ္စ ပါပုဏာတိ။ တသ္မာ အယံ မဇ္ဇပါနာ သံယမော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ကုသလေသု **ဓမ္မေသု အပ္ပမာဒေါ** နာမ "ကုသလာနံ ဝါ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အသက္ကစ္စကိရိယတာ အသာတစ္စကိရိယတာ အနဋ္ဌိတကိရိယတာ ဩလီနဝုတ္တိတာ နိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ နိက္ခိတ္တဓုရတာ အနာသေဝနာ အဘာဝနာ အဗဟုလီကမ္မံ အနဓိဋ္ဌာနံ အနနုယောဂေါ ပမာဒေါ။ ယော ဧဝရူပေါ ပမာဒေါ ပမဇ္ဇနာ ပမဇ္ဇိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပမာဒေါ"တိ[၁] ဧတ္ထ ဝုတ္တဿ ပမာဒဿ ပဋိပက္ခနယေန အတ္ထတော ကုသလေသု ဓမ္မေသု သတိယာ အဝိပ္ပဝါသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော နာနပ္ပကာရကုသလာဓိဂမဟေတုတော အမတာဓိဂမဟေတုတော စ "မင်္ဂလ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ "အပ္ပမတ္တဿ အာတာပိနော"တိ[၂] စ "အပ္ပမာဒေါ အမတပဒ"န္တိ[၃] စ ဧဝမာဒိ သတ္ထုသာသနံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။

ဧဝံ ဣမိဿာ ဂါထာယ ပါပါ ဝိရတိ, မဇ္ဇပါနာ သံယမော, ကုသလေသု ဓမ္မေသု အပ္ပမာဒေါတိ တီဏိ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ၊ မင်္ဂလတ္တဉ္စ နေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ။

နိဋ္ဌိတာ အာရတိ ဝိရတီတိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၂၆၈။ ဣဒါနိ **ဂါရဝေါ စာ**တိ ဧတ္ထ **ဂါရဝေါ**တိ ဂရုဘာဝေါ။ **နိဝါတော**တိ နီစဝုတ္တိတာ။ **သန္တုဋ္ဌီ**တိ သန္တောသော။ ကတဿ ဇာနနတာ **ကတညုတာ။ ကာလေနာ**တိ ခဏေန သမယေန။ ဓမ္မဿ သဝနံ **ဓမ္မဿဝနံ။** သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ အယံ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—**ဂါရဝေါ** နာမ ဂရုကာရပယောဂါရဟေသု ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓတထာဂတသာဝကအာစရိယုပဇ္ဈာယမာတာပိတုဇေဋ္ဌဘာတိကဘဂိနိအာဒီသု ယထာနုရူပံ ဂရုကာရော ဂရုကရဏံ သဂါရဝတာ။ သွာယံ[၄] ဂါရဝေါ ယသ္မာ သုဂတိဂမနာဒီနံ ဟေတု။ ယထာဟ—

၁-အဘိ ၂-၃၆၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၂-၁၃၊ အံ ၂-၁၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ခု ၁-၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၄-သ စာယံ (သီ)

“Garukātabbaṁ garuṁ karoti, mānetabbaṁ māneti, pūjetabbaṁ pūjeti. So tena kammena evaṁ samattena evaṁ samādinnena kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. No ce kāyassa bhedā -pa- upapajjati, sace manussattaṁ āgacchati, yattha yattha paccājāyati, uccākulīno hotī”ti[1].

Yathā cāha “sattime bhikkhave aparihāniyā dhammā. Katame satta, Satthugāravatā”ti-ādi[2]. Tasmā maṅgalanti vuccati.

Nivāto nāma nīcamanatā nivātavuttitā, yāya samannāgato puggalo nihatamāno nihatadappo pādapuñchanacoḷakasamo chinnavisāṇusabhasamo uddhaṭadāṭhasappasamo ca hutvā saṇho sakhilo sukhasambhāso hoti, ayaṁ nivāto. Svāyaṁ yasādiguṇapaṭilābhahetuto “maṅgalan”ti vuccati. Āha ca “nivātavutti atthaddho, tādiso labhate yasan”ti evamādi[3].

Santuṭṭhi nāma itarītarapaccayasantoso, so dvādasavidho hoti. Seyyathidaṁ? Cīvare yathālābhasantoso yathābalasantoso yathāsāruppasantosoti tividho. Evaṁ piṇḍapātādīsu.

Tassāyaṁ pabhedavaṇṇanā—idha bhikkhu cīvaraṁ labhati sundaraṁ vā asundaraṁ vā, so teneva yāpeti, aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti, ayamassa cīvare **yathālābhasantoso.** Atha pana ābādhiko hoti, garuṁ cīvaraṁ pārupanto oṇamati vā kilamati vā. So sabhāgena bhikkhunā saddhiṁ taṁ parivattetvā lahukena yāpentopi santuṭṭhova hoti, ayamassa cīvare **yathābalasantoso.** Aparo bhikkhu paṇītapaccayalābhī hoti, so paṭṭacīvarādīnaṁ aññataraṁ mahagghaṁ cīvaraṁ labhitvā “idaṁ therānaṁ cirapabbajitānaṁ bahussutānañca anurūpan”ti tesaṁ datvā attanā saṅkārakūṭā vā aññato vā kutoci nantakāni uccinitvā saṅghāṭiṁ katvā dhārentopi santuṭṭhova hoti, ayamassa cīvare **yathāsāruppasantoso.**

1. Ma 3. 247 piṭṭhe. 2. Aṁ 2. 419 piṭṭhe. 3. Dī 3. 156 piṭṭhe.

“ဂရုကာတဗ္ဗံ ဂရုံ ကရောတိ၊ မာနေတဗ္ဗံ မာနေတိ၊ ပူဇေတဗ္ဗံ ပူဇေတိ။ သော တေန ကမ္မေန ဧဝံ သမတ္တေန ဧဝံ သမာဒိန္နေန ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇတိ။ နော စေ ကာယဿ ဘေဒါ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ၊ သစေ မနုဿတ္တံ အာဂစ္ဆတိ၊ ယတ္ထ ယတ္ထ ပစ္စာဇာယတိ၊ ဥစ္စာကုလီနော ဟောတီ”တိ[၁]။

ယထာ စာဟ “သတ္တိမေ ဘိက္ခဝေ အပရိဟာနိယာ ဓမ္မာ။ ကတမေ သတ္တ၊ သတ္ထုဂါရဝတာ”တိအာဒိ[၂]။ တသ္မာ မင်္ဂလန္တိ ဝုစ္စတိ။

နိဝါတော နာမ နီစမနတာ နိဝါတဝုတ္တိတာ၊ ယာယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော နိဟတမာနော နိဟတဒပ္ပော ပါဒပုဉ္ဆနစောဠကသမော ဆိန္နဝိသာဏုသဘသမော ဥဒ္ဓဋဒါဌသပ္ပသမော စ ဟုတွာ သဏှော သခိလော သုခသမ္ဘာသော ဟောတိ၊ အယံ နိဝါတော။ သွာယံ ယသာဒိဂုဏပဋိလာဘဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ အာဟ စ “နိဝါတဝုတ္တိ အတ္ထဒ္ဓေါ၊ တာဒိသော လဘတေ ယသ”န္တိ ဧဝမာဒိ[၃]။

သန္တုဋ္ဌိ နာမ ဣတရီတရပစ္စယသန္တောသော၊ သော ဒွါဒသဝိဓော ဟောတိ။ သေယျထိဒံ? စီဝရေ ယထာလာဘသန္တောသော ယထာဗလသန္တောသော ယထာသာရုပ္ပသန္တောသောတိ တိဝိဓော။ ဧဝံ ပိဏ္ဍပါတာဒီသု။

တဿာယံ ပဘေဒဝဏ္ဏနာ—ဣဓ ဘိက္ခု စီဝရံ လဘတိ သုန္ဒရံ ဝါ အသုန္ဒရံ ဝါ၊ သော တေနေဝ ယာပေတိ၊ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ၊ အယမဿ စီဝရေ **ယထာလာဘသန္တောသော**။ အထ ပန အာဗာဓိကော ဟောတိ၊ ဂရုံ စီဝရံ ပါရုပန္တော ဩဏမတိ ဝါ ကိလမတိ ဝါ။ သော သဘာဂေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ တံ ပရိဝတ္တေတွာ လဟုကေန ယာပေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ စီဝရေ **ယထာဗလသန္တောသော**။ အပရော ဘိက္ခု ပဏီတပစ္စယလာဘီ ဟောတိ၊ သော ပဋ္ဋစီဝရာဒီနံ အညတရံ မဟဂ္ဃံ စီဝရံ လဘိတွာ “ဣဒံ ထေရာနံ စိရပဗ္ဗဇိတာနံ ဗဟုဿုတာနဉ္စ အနုရူပ”န္တိ တေသံ ဒတွာ အတ္တနာ သင်္ကာရကူဋာ ဝါ အညတော ဝါ ကုတောစိ နန္တကာနိ ဥစ္စိနိတွာ သင်္ဃာဋိံ ကတွာ ဓာရေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ စီဝရေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော**။

၁-မ ၃-၂၄၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၂-၄၁၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဒီ ၃-၁၅၆-ပိဋ္ဌေ။

Idha pana bhikkhu piṇḍapātaṁ labhati lūkhaṁ vā paṇītaṁ vā, so teneva yāpeti, aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti, ayamassa piṇḍapāte **yathālābhasantoso.** Atha pana ābādhiko hoti, lūkhaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjitvā bāḷhaṁ rogātaṅkaṁ pāpuṇāti, so sabhāgassa bhikkhuno taṁ datvā tassa hatthato sappimadhukhīrādīni bhuñjitvā samaṇadhammaṁ karontopi santuṭṭhova hoti, ayamassa piṇḍapāte **yathābalasantoso.** Aparo bhikkhu paṇītaṁ piṇḍapātaṁ labhati, so "ayaṁ piṇḍapāto therānaṁ cirapabbajitānaṁ aññesañca paṇītapiṇḍapātaṁ vinā ayāpentānaṁ sabrahmacārīnaṁ anurūpo"ti tesaṁ datvā attanā piṇḍāya caritvā missakāhāraṁ bhuñjantopi santuṭṭhova hoti, ayamassa piṇḍapāte **yathāsāruppasantoso.**

Idha pana bhikkhuno senāsanaṁ pāpuṇāti, so teneva santussati, puna aññaṁ sundaratarampi pāpuṇantaṁ na gaṇhāti, ayamassa senāsane **yathālābhasantoso.** Atha pana ābādhiko hoti, nivātasenāsane vasanto ativiya pittarogādīhi āturīyati, so sabhāgassa bhikkhuno taṁ datvā tassa pāpuṇanake savāta[1] sītalasenāsane vasitvā samaṇadhammaṁ karontopi santuṭṭhova hoti, ayamassa senāsane **yathābalasantoso.** Aparo bhikkhu sundaraṁ senāsanaṁ pattampi na sampaṭicchati "sundarasenāsanaṁ pamādaṭṭhānaṁ, tatra nisinnassa thinamiddhaṁ okkamati, niddābhibhūtassa ca puna paṭibujjhato kāmavitakkā samudācarantī"ti, so taṁ paṭikkhipitvā abbhokāsarukkhamūlapaṇṇakuṭīsu yattha katthaci nivasantopi santuṭṭhova hoti, ayamassa senāsane **yathāsāruppasantoso.**

Idha pana bhikkhu bhesajjaṁ labhati harītakaṁ vā āmalakaṁ vā, so teneva yāpeti, aññehi laddhaṁ sappimadhuphāṇitādimpi na pattheti, labhantopi na gaṇhāti, ayamassa gilānapaccaye **yathālābhasantoso.** Atha pana ābādhiko telena atthiko phāṇitaṁ labhati, so taṁ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa hatthato telena bhesajjaṁ katvā samaṇadhammaṁ karontopi santuṭṭhova hoti, ayamassa gilānapaccaye **yathābalasantoso.** Aparo bhikkhu ekasmiṁ bhājane

1. Pavāta (Sī, Syā)

ဣဓ ပန ဘိက္ခု ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ သော တေနေဝ ယာပေတိ၊ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ၊ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ **ယထာလာဘသန္တောသော**။ အထ ပန အာဗာဓိကော ဟောတိ၊ လူခံ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဗာဠှံ ရောဂါတင်္ကံ ပါပုဏာတိ၊ သော သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော တံ ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော သပ္ပိမဓုခီရာဒီနိ ဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ **ယထာဗလသန္တောသော**။ အပရော ဘိက္ခု ပဏီတံ ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ၊ သော "အယံ ပိဏ္ဍပါတော ထေရာနံ စိရပဗ္ဗဇိတာနံ အညေသဉ္စ ပဏီတပိဏ္ဍပါတံ ဝိနာ အယာပေန္တာနံ သဗြဟ္မစာရီနံ အနုရူပေါ"တိ တေသံ ဒတွာ အတ္တနာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ မိဿကာဟာရံ ဘုဉ္ဇန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော**။

ဣဓ ပန ဘိက္ခုနော သေနာသနံ ပါပုဏာတိ၊ သော တေနေဝ သန္တုဿတိ၊ ပုန အညံ သုန္ဒရတရမ္ပိ ပါပုဏန္တံ န ဂဏှာတိ၊ အယမဿ သေနာသနေ **ယထာလာဘသန္တောသော**။ အထ ပန အာဗာဓိကော ဟောတိ၊ နိဝါတသေနာသနေ ဝသန္တော အတိဝိယ ပိတ္တရောဂါဒီဟိ အာတုရီယတိ၊ သော သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော တံ ဒတွာ တဿ ပါပုဏနကေ သဝါတ[1] သီတလသေနာသနေ ဝသိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ သေနာသနေ **ယထာဗလသန္တောသော**။ အပရော ဘိက္ခု သုန္ဒရံ သေနာသနံ ပတ္တမ္ပိ န သမ္ပဋိစ္ဆတိ "သုန္ဒရသေနာသနံ ပမာဒဋ္ဌာနံ၊ တတြ နိသိန္နဿ ထိနမိဒ္ဓံ ဩက္ကမတိ၊ နိဒ္ဒါဘိဘူတဿ စ ပုန ပဋိဗုဇ္ဈတော ကာမဝိတက္ကာ သမုဒါစရန္တီ"တိ၊ သော တံ ပဋိက္ခိပိတွာ အဗ္ဘောကာသရုက္ခမူလပဏ္ဏကုဋီသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ နိဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ သေနာသနေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော**။

ဣဓ ပန ဘိက္ခု ဘေသဇ္ဇံ လဘတိ ဟရီတကံ ဝါ အာမလကံ ဝါ၊ သော တေနေဝ ယာပေတိ၊ အညေဟိ လဒ္ဓံ သပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒိမ္ပိ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ၊ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ **ယထာလာဘသန္တောသော**။ အထ ပန အာဗာဓိကော တေလေန အတ္ထိကော ဖာဏိတံ လဘတိ၊ သော တံ သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော တေလေန ဘေသဇ္ဇံ ကတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ **ယထာဗလသန္တောသော**။ အပရော ဘိက္ခု ဧကသ္မိံ ဘာဇနေ

၁-ပဝါတ (သီ၊ သျာ)

pūtimuttaharītakaṁ ṭhapetvā ekasmiṁ catumadhuraṁ “gaṇhatha bhante yadicchasī”ti vuccamāno sacassa tesaṁ dvinnaṁ aññatarenapi byādhi vūpasammati, atha “pūtimuttaharītakaṁ nāma Buddhādīhi vaṇṇitaṁ, ayañca pūtimuttabhesajjaṁ nissāya pabbajjā, tattha te yāvajīvaṁ ussāho karaṇīyoti[1] vuttan”ti cintento catumadhurabhesajjaṁ paṭikkhipitvā muttaharītakena bhesajjaṁ karontopi paramasantuṭṭhova hoti, ayamassa gilānapaccaye **yathāsāruppasantoso.**

Evaṁpabhedo sabbopeso santoso santuṭṭhīti vuccati. Sā atricchatāpāpicchatāmahicchatādīnaṁ pāpadhammānaṁ pahānādhigamahetuto sugatihetuto ariyamaggasambhārabhāvato cātuddisādibhāvahetuto ca “maṅgalan”ti veditabbā. Āha ca—

“Cātuddiso appaṭigho ca hoti,
Santussamāno itarītarenā”ti evamādi[2].

Kataññutā nāma appassa vā bahussa vā yena kenaci katassa upakārassa punappunaṁ anussaraṇabhāvena jānanatā. Apica nerayikādidukkhaparittāṇato puññāni eva pāṇīnaṁ bahūpakārāni, tato[3] tesampi upakārānussaraṇatā “kataññutā”ti veditabbā. Sā sappurisehi pasaṁsanīyatādinānappakāravisesādhigamahetuto “maṅgalan”ti vuttā. Āha ca “dveme bhikkhave puggalā dullabhā lokasmiṁ. Katame dve, yo ca pubbakārī, yo ca kataññū katavedī”ti[4].

Kālena dhammassavanaṁ nāma yasmiṁ kāle uddhaccasahagataṁ cittaṁ hoti, kāmavitakkādīnaṁ vā aññatarena abhibhūtaṁ, tasmiṁ kāle tesaṁ vinodanatthaṁ dhammassavanaṁ. Apare āhu—pañcame pañcame divase dhammassavanaṁ kālena dhammassavanaṁ nāma. Yathāha āyasmā Anuruddho “pañcāhikaṁ kho pana mayaṁ bhante sabbarattiṁ dhammiyā kathāya sannisīdāmā”ti[5].

Apica yasmiṁ kāle kalyāṇamitte upasaṅkamitvā sakkā hoti attano kaṅkhāpaṭivinodakaṁ dhammaṁ sotuṁ, tasmiṁ kālepi dhammassavanaṁ “kālena dhammassavanan”ti veditabbaṁ. Yathāha “te kālena kālaṁ

1. Vi 3. 133 piṭṭhe.
2. Khu 1. 286; Khu 8. 248 piṭṭhesu.
3. Yato (Syā)
4. Aṁ 1. 86 piṭṭhe.
5. Ma 1. 268; Vi 3. 499 piṭṭhesu.

ပူတိမုတ္တဟရီတကံ ဌပေတွာ ဧကသ္မိံ စတုမဓုရံ “ဂဏှထ ဘန္တေ ယဒိစ္ဆသီ”တိ ဝုစ္စမာနော သစဿ တေသံ ဒွိန္နံ အညတရေနပိ ဗျာဓိ ဝူပသမ္မတိ၊ အထ “ပူတိမုတ္တဟရီတကံ နာမ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝဏ္ဏိတံ၊ အယဉ္စ ပူတိမုတ္တဘေသဇ္ဇံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ တတ္ထ တေ ယာဝဇီဝံ ဥဿာဟော ကရဏီယောတိ[1] ဝုတ္တ”န္တိ စိန္တေန္တော စတုမဓုရဘေသဇ္ဇံ ပဋိက္ခိပိတွာ မုတ္တဟရီတကေန ဘေသဇ္ဇံ ကရောန္တောပိ ပရမသန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော**။

ဧဝံပဘေဒေါ သဗ္ဗောပေသော သန္တောသော သန္တုဋ္ဌီတိ ဝုစ္စတိ။ သာ အတြိစ္ဆတာပါပိစ္ဆတာမဟိစ္ဆတာဒီနံ ပါပဓမ္မာနံ ပဟာနာဓိဂမဟေတုတော သုဂတိဟေတုတော အရိယမဂ္ဂသမ္ဘာရဘာဝတော စာတုဒ္ဒိသာဒိဘာဝဟေတုတော စ “မင်္ဂလ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အာဟ စ—

“စာတုဒ္ဒိသော အပ္ပဋိဃော စ ဟောတိ၊
သန္တုဿမာနော ဣတရီတရေနာ”တိ ဧဝမာဒိ[2]။

ကတညုတာ နာမ အပ္ပဿ ဝါ ဗဟုဿ ဝါ ယေန ကေနစိ ကတဿ ဥပကာရဿ ပုနပ္ပုနံ အနုဿရဏဘာဝေန ဇာနနတာ။ အပိစ နေရယိကာဒိဒုက္ခပရိတ္တာဏတော ပုညာနိ ဧဝ ပါဏီနံ ဗဟူပကာရာနိ၊ တတော[3] တေသမ္ပိ ဥပကာရာနုဿရဏတာ “ကတညုတာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သာ သပ္ပုရိသေဟိ ပသံသနီယတာဒိနာနပ္ပကာရဝိသေသာဓိဂမဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုတ္တာ။ အာဟ စ “ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာ ဒုလ္လဘာ လောကသ္မိံ။ ကတမေ ဒွေ၊ ယော စ ပုဗ္ဗကာရီ၊ ယော စ ကတညူ ကတဝေဒီ”တိ[4]။

ကာလေန ဓမ္မဿဝနံ နာမ ယသ္မိံ ကာလေ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ ကာမဝိတက္ကာဒီနံ ဝါ အညတရေန အဘိဘူတံ၊ တသ္မိံ ကာလေ တေသံ ဝိနောဒနတ္ထံ ဓမ္မဿဝနံ။ အပရေ အာဟု—ပဉ္စမေ ပဉ္စမေ ဒိဝသေ ဓမ္မဿဝနံ ကာလေန ဓမ္မဿဝနံ နာမ။ ယထာဟ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ “ပဉ္စာဟိကံ ခေါ ပန မယံ ဘန္တေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဓမ္မိယာ ကထာယ သန္နိသီဒါမာ”တိ[5]။

အပိစ ယသ္မိံ ကာလေ ကလျာဏမိတ္တေ ဥပသင်္ကမိတွာ သက္ကာ ဟောတိ အတ္တနော ကင်္ခါပဋိဝိနောဒကံ ဓမ္မံ သောတုံ၊ တသ္မိံ ကာလေပိ ဓမ္မဿဝနံ “ကာလေန ဓမ္မဿဝန”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယထာဟ “တေ ကာလေန ကာလံ

၁-ဝိ ၃-၁၃၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၂၈၆၊ ခု ၈-၂၄၈-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ယတော (သျာ)
၄-အံ ၁-၈၆-ပိဋ္ဌေ။ ၅-မ ၁-၂၆၈၊ ဝိ ၃-၄၉၉-ပိဋ္ဌေသု။

upasaṅkamitvā paripucchati paripañhatī"ti-ādi[1]. Tadetaṁ kālena dhammassavanaṁ nīvaraṇappahānacaturānisaṁsa-āsavakkhayādinānappakāravisesādhigamahetuto "maṅgalan"ti veditabbaṁ. Vuttañhetaṁ—

> "Yasmiṁ bhikkhave samaye ariyasāvako aṭṭhiṁkatvā manasi katvā sabbaṁ cetaso samannāharitvā ohitasoto dhammaṁ suṇāti, pañcassa nīvaraṇāni tasmiṁ samaye na hontī"ti[2] ca.

> "Sotānugatānaṁ bhikkhave dhammānaṁ -pa- suppaṭividdhānaṁ cattāro ānisaṁsā pāṭikaṅkhā"ti[3] ca.

> "Cattārome bhikkhave dhammā kālena kālaṁ sammā bhāviyamānā sammā anuparivattiyamānā anupubbena āsavānaṁ khayaṁ pāpenti. Katame cattāro, kālena dhammassavanan"ti ca evamādīni[4].

Evaṁ imissā gāthāya gāravo, nivāto, santuṭṭhi, kataññutā, kālena dhammassavananti pañca maṅgalāni vuttāni, maṅgalattañca nesaṁ tattha tattha vibhāvitamevāti.

Niṭṭhitā gāravo ca nivāto cāti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

269. Idāni **khantī cāti** ettha khamanaṁ **khanti.** Padakkhiṇaggāhitāya sukhaṁ vaco asminti suvaco, suvacassa kammaṁ sovacassaṁ, sovacassassa bhāvo **sovacassatā.** Kilesānaṁ samitattā **samaṇā. Dassanan**ti pekkhanaṁ. Dhammassa sākacchā **dhammasākacchā.** Sesaṁ vuttanayamevāti ayaṁ padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā pana evaṁ veditabbā—**khanti** nāma adhivāsanakkhanti, yāya samannāgato bhikkhu dasahi akkosavatthūhi akkosante, vadhabandhādīhi vā vihiṁsante puggale asuṇanto viya ca apassanto viya ca nibbikāro hoti khantivādī viya. Yathāha—

> "Ahū atītamaddhānaṁ, samaṇo khantidīpano.
> Taṁ khantiyāyeva ṭhitaṁ, Kāsirājā achedayī"ti[5].

---

1. Dī 3. 244 piṭṭhe. 2. Saṁ 3. 84 piṭṭhe. 3. Aṁ 1. 504 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 457 piṭṭhe. 5. Khu 5. 99 piṭṭhe.

ဥပသင်္ကမိတွာ ပရိပုစ္ဆတိ ပရိပဉှတီ"တိအာဒိ[၁]။ တဒေတံ ကာလေန ဓမ္မဿဝနံ နီဝရဏပ္ပဟာနစတုရာနိသံသအာသဝက္ခယာဒိနာနပ္ပကာရဝိသေသာဓိဂမဟေတု- တော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉှေတံ—

> "ယသ္မိံ ဘိက္ခဝေ သမယေ အရိယသာဝကော အဋ္ဌိံကတွာ မနသိ ကတွာ သဗ္ဗံ စေတသော သမန္နာဟရိတွာ ဩဟိတသောတော ဓမ္မံ သုဏာတိ၊ ပဉ္စဿ နီဝရဏာနိ တသ္မိံ သမယေ န ဟောန္တီ"တိ[၂] စ။

> "သောတာနုဂတာနံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ။ပ။ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါနံ စတ္တာရော အာနိသံသာ ပါဋိကင်္ခါ"တိ[၃] စ။

> "စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ ကာလေန ကာလံ သမ္မာ ဘာဝိယမာနာ သမ္မာ အနုပရိဝတ္တိယမာနာ အနုပုဗ္ဗေန အာသဝါနံ ခယံ ပါပေန္တိ။ ကတမေ စတ္တာရော၊ ကာလေန ဓမ္မဿဝန"န္တိ စ ဧဝမာဒီနိ[၄]။

ဧဝံ ဣမိဿာ ဂါထာယ ဂါရဝေါ, နိဝါတော, သန္တုဋ္ဌိ, ကတညုတာ, ကာလေန ဓမ္မဿဝနန္တိ ပဉ္စ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ၊ မင်္ဂလတ္တဉ္စ နေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ။

နိဋ္ဌိတာ ဂါရဝေါ စ နိဝါတော စာတိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၂၆၉။ ဣဒါနိ **ခန္တီ စာတိ** ဧတ္ထ ခမနံ **ခန္တိ။** ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိတာယ သုခံ ဝစော အသ္မိန္တိ သုဝစော၊ သုဝစဿ ကမ္မံ သောဝစဿံ၊ သောဝစဿဿ ဘာဝေါ **သောဝစဿတာ။** ကိလေသာနံ သမိတတ္တာ **သမဏာ။ ဒဿန**န္တိ ပေက္ခနံ။ ဓမ္မဿ သာကစ္ဆာ **ဓမ္မသာကစ္ဆာ။** သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ အယံ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—**ခန္တိ** နာမ အဓိဝါသနက္ခန္တိ၊ ယာယ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တေ, ဝဓဗန္ဓာဒီဟိ ဝါ ဝိဟိံသန္တေ ပုဂ္ဂလေ အသုဏန္တော ဝိယ စ အပဿန္တော ဝိယ စ နိဗ္ဗိကာရော ဟောတိ ခန္တိဝါဒီ ဝိယ။ ယထာဟ—

> "အဟူ အတီတမဒ္ဓါနံ၊ သမဏော ခန္တိဒီပနော။
> တံ ခန္တိယာယေဝ ဌိတံ၊ ကာသိရာဇာ အစ္ဆေဒယီ"တိ[၅]။

၁-ဒီ ၃-၂၄၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၃-၈၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၁-၅၀၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၁-၄၅၇-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ခု ၅-၉၉-ပိဋ္ဌေ။

Bhaddakato vā manasi karoti tato uttari aparādhābhāvena āyasmā Puṇṇatthero viya. Yathāha—

“Sace maṁ bhante Sunāparantakā manussā akkosissanti paribhāsissanti, tattha me evaṁ bhavissati ‘bhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, subhaddakā vatime Sunāparantakā manussā, yaṁ me nayime pāṇinā pahāraṁ dentī’ti” ādi[1].

Yāya ca samannāgato isīnampi pasaṁsanīyo hoti. Yathāha Sarabhaṅgo isi—

“Kodhaṁ vadhitvā na kadāci socati,
Makkhappahānaṁ isayo vaṇṇayanti.
Sabbesaṁ vuttaṁ pharusaṁ khametha,
Etaṁ khantiṁ uttamamāhu santo”ti[2].

Devatānampi pasaṁsanīyo hoti. Yathāha Sakko Devānamindo—

“Yo have balavā santo, dubbalassa titikkhati.
Tamāhu paramaṁ khantiṁ, niccaṁ khamati dubbalo”ti[3].

Buddhānampi pasaṁsanīyo hoti. Yathāha Bhagavā—

“Akkosaṁ vadhabandhañca, aduṭṭho yo titikkhati.
Khantībalaṁ balānīkaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti[4].

Sā panesā khanti etesañca idha vaṇṇitānaṁ aññesañca guṇānaṁ adhigamahetuto “maṅgalan”ti veditabbā.

Sovacassatā nāma sahadhammikaṁ vuccamāne vikkhepaṁ vā tuṇhībhāvaṁ vā guṇadosacintanaṁ vā anāpajjitvā ativiya ādarañca gāravañca nīcamanatañca purakkhatvā “sādhū”ti vacanakaraṇatā. Sā sabrahmacārīnaṁ santikā ovādānusāsanīpaṭilābhahetuto dosappahānaguṇādhigamahetuto ca “maṅgalan”ti vuccati.

1. Ma 3. 312; Saṁ 2. 286 piṭṭhesu.
2. Khu 6. 7 piṭṭhe.
3. Saṁ 1. 223. 225 piṭṭhesu.
4. Khu 1. 70 piṭṭhe.

ဘဒ္ဒကတော ဝါ မနသိ ကရောတိ တတော ဥတ္တရိ အပရာဓာဘာဝေန အာယသ္မာ ပုဏ္ဏတ္ထေရော ဝိယ။ ယထာဟ—

“သစေ မံ ဘန္တေ သုနာပရန္တကာ မနုဿာ အက္ကောသိဿန္တိ ပရိဘာသိဿန္တိ၊ တတ္ထ မေ ဧဝံ ဘဝိဿတိ ‘ဘဒ္ဒကာ ဝတိမေ သုနာပရန္တကာ မနုဿာ၊ သုဘဒ္ဒကာ ဝတိမေ သုနာပရန္တကာ မနုဿာ၊ ယံ မေ နယိမေ ပါဏိနာ ပဟာရံ ဒေန္တီ’တိ” အာဒိ[၁]။

ယာယ စ သမန္နာဂတော ဣသီနမ္ပိ ပသံသနီယော ဟောတိ။ ယထာဟ သရဘင်္ဂေါ ဣသိ—

“ကောဓံ ဝဓိတွာ န ကဒါစိ သောစတိ၊
မက္ခပ္ပဟာနံ ဣသယော ဝဏ္ဏယန္တိ။
သဗ္ဗေသံ ဝုတ္တံ ဖရုသံ ခမေထ၊
ဧတံ ခန္တိံ ဥတ္တမမာဟု သန္တော”တိ[၂]။

ဒေဝတာနမ္ပိ ပသံသနီယော ဟောတိ။ ယထာဟ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော—

“ယော ဟဝေ ဗလဝါ သန္တော၊ ဒုဗ္ဗလဿ တိတိက္ခတိ။
တမာဟု ပရမံ ခန္တိံ၊ နိစ္စံ ခမတိ ဒုဗ္ဗလော”တိ[၃]။

ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ပသံသနီယော ဟောတိ။ ယထာဟ ဘဂဝါ—

“အက္ကောသံ ဝဓဗန္ဓဉ္စ၊ အဒုဋ္ဌော ယော တိတိက္ခတိ။
ခန္တီဗလံ ဗလာနီကံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ[၄]။

သာ ပနေသာ ခန္တိ ဧတေသဉ္စ ဣဓ ဝဏ္ဏိတာနံ အညေသဉ္စ ဂုဏာနံ အဓိဂမဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သောဝစဿတာ နာမ သဟဓမ္မိကံ ဝုစ္စမာနေ ဝိက္ခေပံ ဝါ တုဏှီဘာဝံ ဝါ ဂုဏဒောသစိန္တနံ ဝါ အနာပဇ္ဇိတွာ အတိဝိယ အာဒရဉ္စ ဂါရဝဉ္စ နီစမနတဉ္စ ပုရက္ခတွာ “သာဓူ”တိ ဝစနကရဏတာ။ သာ သဗြဟ္မစာရီနံ သန္တိကာ ဩဝါဒါနုသာသနီပဋိလာဘဟေတုတော ဒောသပ္ပဟာနဂုဏာဓိဂမဟေတုတော စ “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတိ။

၁-မ ၃-၃၁၂၊ သံ ၂-၂၈၆-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ခု ၆-၇-ပိဋ္ဌေ။
၃-သံ ၁-၂၂၃၊ ၂၂၅-ပိဋ္ဌေသု။
၄-ခု ၁-၇၀-ပိဋ္ဌေ။

Samaṇānaṁ dassanaṁ nāma upasamitakilesānaṁ bhāvitakāyavacīcittapaññānaṁ uttamadamathasamathasamannāgatānaṁ pabbajitānaṁ upasaṅkamanupaṭṭhāna-anussaraṇasavanadassanaṁ, sabbampi omakadesanāya[1] "dassanan"ti vuttaṁ. Taṁ "maṅgalan"ti veditabbaṁ. Kasmā? Bahūpakārattā. Āha ca "dassanampahaṁ bhikkhave tesaṁ bhikkhūnaṁ bahūpakāraṁ vadāmī"ti-ādi[2]. Yato hitakāmena kulaputtena sīlavante bhikkhū gharadvāraṁ sampatte disvā yadi deyyadhammo atthi, yathābalaṁ deyyadhammena patimānetabbā. Yadi natthi, pañcapatiṭṭhitaṁ katvā vanditabbā. Tasmiṁ asampajjamāne añjaliṁ paggahetvā namassitabbā, tasmimpi asampajjamāne pasannacittena piyacakkhūhi sampassitabbā. Evaṁ dassanamūlakenāpi hi puññena anekāni jātisahassāni cakkhumhi rogo vā dāho vā ussadā vā piḷakā vā na honti, vippasannapañcavaṇṇasassirikāni honti cakkhūni ratanavimāne ugghāṭitamaṇikavāṭasadisāni, satasahassakappamattaṁ devesu ca manussesu ca sabbasampattīnaṁ lābhī hoti. Anacchariyañcetaṁ, yaṁ manussabhūto sappaññajātiko sammā pavattitena samaṇadassanamayena puññena evarūpaṁ vipākasampattiṁ anubhaveyya, yattha tiracchānagatānampi kevalaṁ saddhāmattakajanitassa samaṇadassanassa evaṁ vipākasampattiṁ vaṇṇayanti—

Ulūko[3] maṇḍalakkhiko,
Vediyake[4] ciradīghavāsiko.
Sukhito vata kosiyo ayaṁ,
Kāluṭṭhitaṁ passati Buddhavaraṁ.

Mayi cittaṁ pasādetvā, bhikkhusaṁghe anuttare.
Kappānaṁ satasahassāni, duggatiṁ so na gacchati.

Devalokā cavitvāna, kusalakammena codito.
Bhavissati anantañāṇo, somanassoti vissutoti[5].

Kālena dhammasākacchā nāma padose vā paccūse vā dve Suttantikā bhikkhū aññamaññaṁ Suttantaṁ sākacchanti, Vinayadharā Vinayaṁ, Ābhidhammikā

1. Vilāsikadesanāya (Ka), lāmakadesanāya (Syā) 2. Khu 1. 267 piṭṭhe.
3. Ulūkako (Sī), ullukko (Syā) 4. Vedisake (Ka)
5. Ma-Ṭṭha 1. 322; Khuddakapāṭha-Ṭṭha 127 piṭṭhesupi passitabbaṁ.

သမဏာနံ ဒဿနံ နာမ ဥပသမိတကိလေသာနံ ဘာဝိတကာယဝစီစိတ္တပညာနံ ဥတ္တမဒမထသမထသမန္နာဂတာနံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဥပသင်္ကမနုပဋ္ဌာနအနုဿရဏသဝနဒဿနံ၊ သဗ္ဗမ္ပိ ဩမကဒေသနာယ[၁] "ဒဿန"န္တိ ဝုတ္တံ။ တံ "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကသ္မာ? ဗဟူပကာရတ္တာ။ အာဟ စ "ဒဿနမ္ပဟံ ဘိက္ခဝေ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဗဟူပကာရံ ဝဒါမီ"တိအာဒိ[၂]။ ယတော ဟိတကာမေန ကုလပုတ္တေန သီလဝန္တေ ဘိက္ခူ ဃရဒွါရံ သမ္ပတ္တေ ဒိသွာ ယဒိ ဒေယျဓမ္မော အတ္ထိ၊ ယထာဗလံ ဒေယျဓမ္မေန ပတိမာနေတဗ္ဗာ။ ယဒိ နတ္ထိ၊ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတံ ကတွာ ဝန္ဒိတဗ္ဗာ။ တသ္မိံ အသမ္ပဇ္ဇမာနေ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ နမဿိတဗ္ဗာ၊ တသ္မိမ္ပိ အသမ္ပဇ္ဇမာနေ ပသန္နစိတ္တေန ပိယစက္ခူဟိ သမ္ပဿိတဗ္ဗာ။ ဧဝံ ဒဿနမူလကေနာပိ ဟိ ပုညေန အနေကာနိ ဇာတိသဟဿာနိ စက္ခုမှိ ရောဂေါ ဝါ ဒါဟော ဝါ ဥဿဒါ ဝါ ပိဠကာ ဝါ န ဟောန္တိ၊ ဝိပ္ပသန္နပဉ္စဝဏ္ဏသဿိရိကာနိ ဟောန္တိ စက္ခူနိ ရတနဝိမာနေ ဥဂ္ဃာဋိတမဏိကဝါဋသဒိသာနိ၊ သတသဟဿကပ္ပမတ္တံ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သဗ္ဗသမ္ပတ္တီနံ လာဘီ ဟောတိ။ အနစ္ဆရိယဉ္စေတံ၊ ယံ မနုဿဘူတော သပ္ပညဇာတိကော သမ္မာ ပဝတ္တိတေန သမဏဒဿနမယေန ပုညေန ဧဝရူပံ ဝိပါကသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝေယျ၊ ယတ္ထ တိရစ္ဆာနဂတာနမ္ပိ ကေဝလံ သဒ္ဓါမတ္တကဇနိတဿ သမဏဒဿနဿ ဧဝံ ဝိပါကသမ္ပတ္တိံ ဝဏ္ဏယန္တိ—

ဥလူကော[၃] မဏ္ဍလက္ခိကော၊
ဝေဒိယကေ[၄] စိရဒီဃဝါသိကော။
သုခိတော ဝတ ကောသိယော အယံ၊
ကာလုဋ္ဌိတံ ပဿတိ ဗုဒ္ဓဝရံ။

မယိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ ဘိက္ခုသံဃေ အနုတ္တရေ။
ကပ္ပါနံ သတသဟဿာနိ၊ ဒုဂ္ဂတိံ သော န ဂစ္ဆတိ။

ဒေဝလောကာ စဝိတွာန၊ ကုသလကမ္မေန စောဒိတော။
ဘဝိဿတိ အနန္တဉာဏော၊ သောမနဿောတိ ဝိဿုတောတိ[၅]။

ကာလေန ဓမ္မသာကစ္ဆာ နာမ ပဒေါသေ ဝါ ပစ္စူသေ ဝါ ဒွေ သုတ္တန္တိကာ ဘိက္ခူ အညမညံ သုတ္တန္တံ သာကစ္ဆန္တိ၊ ဝိနယဓရာ ဝိနယံ, အာဘိဓမ္မိကာ

၁- ဝိလာသိကဒေသနာယ (က)၊ လာမကဒေသနာယ (သျာ) ၂- ခု ၁-၂၆၇-ပိဋ္ဌေ။
၃- ဥလူကကော (သီ)၊ ဥလ္လုက္ကော (သျာ) ၄- ဝေဒိသကေ (က)
၅- မ-ဋ္ဌ ၁-၃၂၂၊ ခုဒ္ဒကပါဌ-ဋ္ဌ ၁၂၇-ပိဋ္ဌေသုပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

Abhidhammaṁ, jātakabhāṇakā Jātakaṁ, aṭṭhakathikā Aṭṭhakathaṁ, līnuddhatavicikicchāparetacittavisodhanatthaṁ vā tamhi tamhi kāle sākacchanti, ayaṁ kālena dhammasākacchā. Sā āgamabyatti-ādīnaṁ guṇānaṁ hetuto “maṅgalan”ti vuccatīti.

Evaṁ imissā gāthāya khanti, sovacassatā, samaṇadassanaṁ, kālena dhammasākacchāti cattāri maṅgalāni vuttāni, maṅgalattañca nesaṁ tattha tattha vibhāvitamevāti.

Niṭṭhitā khantī cāti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

270. Idāni **tapo cāti** ettha pāpake akusale dhamme tapatīti **tapo.** Brahmaṁ cariyaṁ, brahmānaṁ vā cariyaṁ **brahmacariyaṁ,** seṭṭhacariyanti vuttaṁ hoti. Ariyasaccānaṁ dassanaṁ **ariyasaccāna dassanaṁ.** Ariyasaccāni dassanantipi eke, taṁ na sundaraṁ. Nikkhantaṁ vānatoti nibbānaṁ, sacchikaraṇaṁ sacchikiriyā, nibbānassa sacchikiriyā **nibbānasacchikiriyā.** Sesaṁ vuttanayamevāti ayaṁ padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā pana evaṁ veditabbā—**tapo** nāma abhijjhādomanassādīnaṁ tapanato indriyasaṁvaro, kosajjassa vā tapanato vīriyaṁ. Tena hi samannāgato puggalo ātāpīti vuccati. Svāyaṁ abhijjhādippahānajhānādipaṭilābhahetuto “maṅgalan”ti veditabbo.

Brahmacariyaṁ nāma methunaviratisamaṇadhammasāsanamaggānaṁ adhivacanaṁ. Tathā hi “abrahmacariyaṁ pahāya brahmacārī hotī”ti evamādīsu[1] methunavirathi brahmacariyanti vuccati. “Bhagavati no āvuso brahmacariyaṁ vussatī”ti evamādīsu[2] samaṇadhammo. “Na tāvāhaṁ pāpima parinibbāyissāmi, yāva me idaṁ brahmacariyaṁ na iddhañceva bhavissati phītañca vitthārikaṁ bāhujaññan”ti evamādīsu[3] sāsanaṁ. “Ayameva kho bhikkhu ariyo aṭṭhaṅgiko maggo brahmacariyaṁ. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhī”ti evamādīsu[4] maggo. Idha pana ariyasaccadassanena parato maggassa gahitattā avasesaṁ sabbampi vaṭṭati. Tañcetaṁ uparūpari nānappakāravisesādhigamahetuto “maṅgalan”ti veditabbaṁ.

1. Dī 1. 60; Ma 1. 237 piṭṭhesu. 2. Ma 1. 201 piṭṭhe.
3. Dī 2. 89; Saṁ 3. 229; Khu 1. 155 piṭṭhesu.

အဘိဓမ္မံ, ဇာတကဘာဏကာ ဇာတကံ, အဋ္ဌကထိကာ အဋ္ဌကထံ၊ လီနုဒ္ဓတဝိစိကိစ္ဆာပရေတစိတ္တဝိသောဓနတ္ထံ ဝါ တမှိ တမှိ ကာလေ သာကစ္ဆန္တိ၊ အယံ ကာလေန ဓမ္မသာကစ္ဆာ။ သာ အာဂမဗျတ္တိအာဒီနံ ဂုဏာနံ ဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝုစ္စတီတိ။

ဧဝံ ဣမိဿာ ဂါထာယ ခန္တိ, သောဝစဿတာ, သမဏဒဿနံ, ကာလေန ဓမ္မသာကစ္ဆာတိ စတ္တာရိ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ၊ မင်္ဂလတ္တဉ္စ နေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ။

နိဋ္ဌိတာ ခန္တီ စာတိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၂၇၀။ ဣဒါနိ **တပေါ စာတိ** ဧတ္ထ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ တပတီတိ **တပေါ။** ဗြဟ္မံ စရိယံ, ဗြဟ္မာနံ ဝါ စရိယံ **ဗြဟ္မစရိယံ၊** သေဋ္ဌစရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အရိယသစ္စာနံ ဒဿနံ **အရိယသစ္စာန ဒဿနံ။** အရိယသစ္စာနိ ဒဿနန္တိပိ ဧကေ၊ တံ န သုန္ဒရံ။ နိက္ခန္တံ ဝါနတောတိ နိဗ္ဗာနံ၊ သစ္ဆိကရဏံ သစ္ဆိကိရိယာ၊ နိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကိရိယာ **နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာ။** သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ အယံ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—**တပေါ** နာမ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿာဒီနံ တပနတော ဣန္ဒြိယသံဝရော, ကောသဇ္ဇဿ ဝါ တပနတော ဝီရိယံ။ တေန ဟိ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော အာတာပီတိ ဝုစ္စတိ။ သွာယံ အဘိဇ္ဈာဒိပ္ပဟာနဈာနာဒိပဋိလာဘဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဗြဟ္မစရိယံ နာမ မေထုနဝိရတိသမဏဓမ္မသာသနမဂ္ဂါနံ အဓိဝစနံ။ တထာ ဟိ “အဗြဟ္မစရိယံ ပဟာယ ဗြဟ္မစာရီ ဟောတီ”တိ ဧဝမာဒီသု[1] မေထုနဝိရတိ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုစ္စတိ။ “ဘဂဝတိ နော အာဝုသော ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတီ”တိ ဧဝမာဒီသု[2] သမဏဓမ္မော။ “န တာဝါဟံ ပါပိမ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမိ၊ ယာဝ မေ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ န ဣဒ္ဓဉ္စေဝ ဘဝိဿတိ ဖီတဉ္စ ဝိတ္ထာရိကံ ဗာဟုဇညံ”န္တိ ဧဝမာဒီသု[3] သာသနံ။ “အယမေဝ ခေါ ဘိက္ခု အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဗြဟ္မစရိယံ။ သေယျထိဒံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ”တိ ဧဝမာဒီသု[4] မဂ္ဂေါ။ ဣဓ ပန အရိယသစ္စဒဿနေန ပရတော မဂ္ဂဿ ဂဟိတတ္တာ အဝသေသံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ တဉ္စေတံ ဥပရူပရိ နာနပ္ပကာရဝိသေသာဓိဂမဟေတုတော “မင်္ဂလ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ဒီ ၁-၆၀၊ မ ၁-၂၃၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-မ ၁-၂၀၁-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဒီ ၂-၈၉၊ သံ ၃-၂၂၉၊ ခု ၁-၁၅၅-ပိဋ္ဌေသု။ ၄-သံ ၃-၇-ပိဋ္ဌေ။

Ariyasaccāna dassanaṁ nāma kumārapañhe vuttatthānaṁ catunnaṁ ariyasaccānaṁ abhisamayavasena maggadassanaṁ. Taṁ saṁsāradukkhavītikkamahetuto "maṅgalan"ti vuccati.

Nibbānasacchikiriyā nāma idha arahattaphalaṁ "nibbānan"ti adhippetaṁ. Tampi hi pañcagativānanena vānasaññitāya taṇhāya nikkhantattā "nibbānan"ti vuccati. Tassa patti vā paccavekkhaṇā vā "sacchikiriyā"ti vuccati. Itarassa pana nibbānassa ariyasaccānaṁ dassaneneva sacchikiriyā siddhā, tenetaṁ idha na adhippetaṁ. Evamesā nibbānasacchikiriyā diṭṭhadhammasukhavihārādihetuto "maṅgalan"ti veditabbā.

Evaṁ imissāpi gāthāya tapo, brahmacariyaṁ, ariyasaccāna dassanaṁ, nibbānasacchikiriyāti cattāri maṅgalāni vuttāni, maṅgalattañca nesaṁ tattha tattha vibhāvitamevāti.

Niṭṭhitā tapo cāti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

271. Idāni **phuṭṭhassa lokadhammehī**ti ettha **phuṭṭhassā**ti phusitassa chupitassa sampattassa. Loke dhammā **lokadhammā,** yāva lokappavatti, tāva anivattakā dhammāti vuttaṁ hoti. **Cittan**ti mano mānasaṁ. **Yassā**ti navassa vā majjhimassa vā therassa vā. **Na kampatī**ti na calati na vedhati. **Asokan**ti nissokaṁ abbūḷhasokasallaṁ. **Virajan**ti vigatarajaṁ viddhaṁsitarajaṁ. **Kheman**ti abhayaṁ nirupaddavaṁ. Sesaṁ vuttanayamevāti ayaṁ tāva padavaṇṇanā.

Atthavaṇṇanā pana evaṁ veditabbā—**phuṭṭhassa lokadhammehi yassa cittaṁ na kampati,** yassa lābhālābhādīhi aṭṭhahi lokadhammehi phuṭṭhassa ajjhotthaṭassa cittaṁ na kampati na calati na vedhati, tassa taṁ cittaṁ kenaci akampanīyalokuttarabhāvāvahanato "maṅgalan"ti veditabbaṁ.

Kassa pana etehi phuṭṭhassa cittaṁ na kampati? Arahato khīṇāsavassa, na aññassa kassaci. Vuttañhetaṁ—

"Selo yathā ekagghano, vātena na samīrati.
Evaṁ rūpā rasā saddā, gandhā phassā ca kevalā.

အရိယသစ္စာန ဒဿနံ နာမ ကုမာရပဉှေ ဝုတ္တတ္ထာနံ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ အဘိသမယဝသေန မဂ္ဂဒဿနံ။ တံ သံသာရဒုက္ခဝီတိက္ကမဟေတုတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝုစ္စတိ။

နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာ နာမ ဣဓ အရဟတ္တဖလံ "နိဗ္ဗာန"န္တိ အဓိပ္ပေတံ။ တမ္ပိ ဟိ ပဉ္စဂတိဝါနနေန ဝါနသညိတာယ တဏှာယ နိက္ခန္တတ္တာ "နိဗ္ဗာန"န္တိ ဝုစ္စတိ။ တဿ ပတ္တိ ဝါ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဝါ "သစ္ဆိကိရိယာ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဣတရဿ ပန နိဗ္ဗာနဿ အရိယသစ္စာနံ ဒဿနေနေဝ သစ္ဆိကိရိယာ သိဒ္ဓါ၊ တေနေတံ ဣဓ န အဓိပ္ပေတံ။ ဧဝမေသာ နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာဒိဟေတုတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဧဝံ ဣမိဿာပိ ဂါထာယ တပေါ, ဗြဟ္မစရိယံ, အရိယသစ္စာန ဒဿနံ, နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာတိ စတ္တာရိ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ၊ မင်္ဂလတ္တဉ္စ နေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ။

နိဋ္ဌိတာ တပေါ စာတိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၂၇၁။ ဣဒါနိ **ဖုဋ္ဌဿ လောကဓမ္မေဟီ**တိ ဧတ္ထ **ဖုဋ္ဌဿာ**တိ ဖုသိတဿ ဆုပိတဿ သမ္ပတ္တဿ။ လောကေ ဓမ္မာ **လောကဓမ္မာ၊** ယာဝ လောကပ္ပဝတ္တိ၊ တာဝ အနိဝတ္တကာ ဓမ္မာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **စိတ္တ**န္တိ မနော မာနသံ။ **ယဿာ**တိ နဝဿ ဝါ မဇ္ဈိမဿ ဝါ ထေရဿ ဝါ။ **န ကမ္ပတီ**တိ န စလတိ န ဝေဓတိ။ **အသောက**န္တိ နိဿောကံ အဗ္ဗူဠှသောကသလ္လံ။ **ဝိရဇ**န္တိ ဝိဂတရဇံ ဝိဒ္ဓံသိတရဇံ။ **ခေမ**န္တိ အဘယံ နိရုပဒ္ဒဝံ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ အယံ တာဝ ပဒဝဏ္ဏနာ။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—**ဖုဋ္ဌဿ လောကဓမ္မေဟိ ယဿ စိတ္တံ န ကမ္ပတိ၊** ယဿ လာဘာလာဘာဒီဟိ အဋ္ဌဟိ လောကဓမ္မေဟိ ဖုဋ္ဌဿ အဇ္ဈောတ္ထဋဿ စိတ္တံ န ကမ္ပတိ န စလတိ န ဝေဓတိ၊ တဿ တံ စိတ္တံ ကေနစိ အကမ္ပနီယလောကုတ္တရဘာဝါဝဟနတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ကဿ ပန ဧတေဟိ ဖုဋ္ဌဿ စိတ္တံ န ကမ္ပတိ? အရဟတော ခီဏာသဝဿ၊ န အညဿ ကဿစိ။ ဝုတ္တဉှေတံ—

"သေလော ယထာ ဧကဃနော၊ ဝါတေန န သမီရတိ။
ဧဝံ ရူပါ ရသာ သဒ္ဒါ၊ ဂန္ဓာ ဖဿာ စ ကေဝလာ။

Iṭṭhā dhammā aniṭṭhā ca, na pavedhenti tādino.
Ṭhitaṁ cittaṁ vippamuttaṁ, vayañcassānupassatī"ti[1].

Asokaṁ nāma khīṇāsavasseva cittaṁ. Tañhi yo "soko socanā socitattaṁ antosoko antoparisoko cetaso parinijjhāyitattan"ti-ādinā[2] nayena vuccati soko, tassa abhāvato asokaṁ. Keci nibbānaṁ vadanti, taṁ purimapadena nānusandhiyati. Yathā ca asokaṁ, evaṁ virajaṁ khemantipi khīṇāsavasseva cittaṁ. Tañhi rāgadosamoharajānaṁ vigatattā **virajaṁ,** catūhi ca yogehi khemattā **khemaṁ.** Yato etaṁ tena tenākārena tamhi tamhi pavattikkhaṇe gahetvā niddiṭṭhavasena tividhampi appavattakkhandhatādilokuttamabhāvāvahanato āhuneyyādibhāvāvahanato ca "maṅgalan"ti veditabbaṁ.

Evaṁ imissā gāthāya aṭṭhalokadhammehi akampitacittaṁ, asokacittaṁ, virajacittaṁ, khemacittanti cattāri maṅgalāni vuttāni, maṅgalattañca nesaṁ tattha tattha vibhāvitamevāti.

Niṭṭhitā phuṭṭhassa lokadhammehīti imissā gāthāya atthavaṇṇanā.

272. Evaṁ Bhagavā "asevanā ca bālānan"ti-ādīhi dasahi gāthāhi aṭṭhatiṁsa maṅgalāni kathetvā idāni etāneva attanā vuttamaṅgalāni thunanto "**etādisāni katvānā**"ti imaṁ avasānagāthamabhāsi.

Tassāyaṁ atthavaṇṇanā—**etādisānīti** etāni īdisāni mayā vuttappakārāni bālānaṁ asevanādīni. **Katvānāti** katvā. Katvāna katvā karitvāti hi atthato anaññaṁ. **Sabbattha maparājitāti** sabbattha khandhakilesābhisaṅkhāradevaputtamārappabhedesu catūsu paccatthikesu ekenapi aparājitā hutvā, sayameva te cattāro māre parājetvāti vuttaṁ hoti. Makāro cettha padasandhikaraṇamattoti viññātabbo.

Sabbattha sotthiṁ gacchantīti etādisāni maṅgalāni katvā catūhi mārehi aparājitā hutvā sabbattha idhalokaparalokesu ṭhānacaṅkamanādīsu ca sotthiṁ gacchanti, bālasevanādīhi ye uppajjeyyuṁ āsavā

1. Aṁ 2. 333; Vi 3. 272 piṭṭhesu. 2. Abhi 2. 144 piṭṭhe.

ဣဋ္ဌာ ဓမ္မာ အနိဋ္ဌာ စ၊ န ပဝေဓေန္တိ တာဒိနော။
ဌိတံ စိတ္တံ ဝိပ္ပမုတ္တံ၊ ဝယဉ္စဿာနုပဿတီ”တိ[၁]။

အသောကံ နာမ ခီဏာသဝဿေဝ စိတ္တံ။ တဉှိ ယော “သောကော သောစနာ သောစိတတ္တံ အန္တောသောကော အန္တောပရိသောကော စေတသော ပရိနိဇ္ဈာယိတတ္တ”န္တိအာဒိနာ[၂] နယေန ဝုစ္စတိ သောကော၊ တဿ အဘာဝတော အသောကံ။ ကေစိ နိဗ္ဗာနံ ဝဒန္တိ၊ တံ ပုရိမပဒေန နာနုသန္ဓိယတိ။ ယထာ စ အသောကံ၊ ဧဝံ ဝိရဇံ ခေမန္တိပိ ခီဏာသဝဿေဝ စိတ္တံ။ တဉှိ ရာဂဒောသမောဟရဇာနံ ဝိဂတတ္တာ **ဝိရဇံ၊** စတူဟိ စ ယောဂေဟိ ခေမတ္တာ **ခေမံ။** ယတော ဧတံ တေန တေနာကာရေန တမှိ တမှိ ပဝတ္တိက္ခဏေ ဂဟေတွာ နိဒ္ဒိဋ္ဌဝသေန တိဝိဓမ္ပိ အပ္ပဝတ္တက္ခန္ဓတာဒိလောကုတ္တမဘာဝါဝဟနတော အာဟုနေယျာဒိဘာဝါဝဟနတော စ “မင်္ဂလ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဧဝံ ဣမိဿာ ဂါထာယ အဋ္ဌလောကဓမ္မေဟိ အကမ္ပိတစိတ္တံ, အသောကစိတ္တံ, ဝိရဇစိတ္တံ, ခေမစိတ္တန္တိ စတ္တာရိ မင်္ဂလာနိ ဝုတ္တာနိ၊ မင်္ဂလတ္တဉ္စ နေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ။

နိဋ္ဌိတာ ဖုဋ္ဌဿ လောကဓမ္မေဟီတိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

၂၇၂။ ဧဝံ ဘဂဝါ “အသေဝနာ စ ဗာလာန”န္တိအာဒီဟိ ဒသဟိ ဂါထာဟိ အဋ္ဌတိံသ မင်္ဂလာနိ ကထေတွာ ဣဒါနိ ဧတာနေဝ အတ္တနာ ဝုတ္တမင်္ဂလာနိ ထုနန္တော “**ဧတာဒိသာနိ ကတွာန**”တိ ဣမံ အဝသာနဂါထမဘာသိ။

တဿာယံ အတ္ထဝဏ္ဏနာ—**ဧတာဒိသာနီ**တိ ဧတာနိ ဤဒိသာနိ မယာ ဝုတ္တပ္ပကာရာနိ ဗာလာနံ အသေဝနာဒီနိ။ **ကတွာနာ**တိ ကတွာ။ ကတွာန ကတွာ ကရိတွာတိ ဟိ အတ္ထတော အနညံ။ **သဗ္ဗတ္ထ မပရာဇိတာ**တိ သဗ္ဗတ္ထ ခန္ဓကိလေသာဘိသင်္ခါရဒေဝပုတ္တမာရပ္ပဘေဒေသု စတူသု ပစ္စတ္ထိကေသု ဧကေနပိ အပရာဇိတာ ဟုတွာ၊ သယမေဝ တေ စတ္တာရော မာရေ ပရာဇေတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မကာရော စေတ္ထ ပဒသန္ဓိကရဏမတ္တောတိ ဝိညာတဗ္ဗော။

သဗ္ဗတ္ထ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဧတာဒိသာနိ မင်္ဂလာနိ ကတွာ စတူဟိ မာရေဟိ အပရာဇိတာ ဟုတွာ သဗ္ဗတ္ထ ဣဓလောကပရလောကေသု ဌာနစင်္ကမနာဒီသု စ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဗာလသေဝနာဒီဟိ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ အာသဝါ

၁-အံ ၂-၃၃၃၊ ဝိ ၃-၂၇၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-အဘိ ၂-၁၄၄-ပိဋ္ဌေ။

vighātapariḷāhā, tesaṁ abhāvā sotthiṁ gacchanti, anupaddutā anupasaṭṭhā khemino appaṭibhayā gacchantīti vuttaṁ hoti. Anunāsiko cettha gāthābandhasukhatthaṁ vuttoti veditabbo.

Taṁ tesaṁ maṅgalamuttamanti iminā gāthāpādena Bhagavā desanaṁ niṭṭhāpesi. Kathaṁ? Evaṁ devaputta ye etādisāni karonti, te yasmā sabbattha sotthiṁ gacchanti, tasmā taṁ bālānaṁ asevanādi aṭṭhatiṁsavidhampi tesaṁ etādisakārakānaṁ maṅgalaṁ uttamaṁ seṭṭhaṁ pavaranti gaṇhāhīti.

Evañca Bhagavatā niṭṭhāpitāya desanāya pariyosāne koṭisatasahassadevatā arahattaṁ pāpuṇiṁsu, sotāpattisakadāgāmianāgāmiphalappattānaṁ gaṇanā asaṅkhyeyyā ahosi. Atha Bhagavā dutiyadivase Ānandattheraṁ āmantesi "imaṁ Ānanda rattiṁ aññatarā devatā maṁ upasaṅkamitvā maṅgalapañhaṁ pucchi, athassāhaṁ aṭṭhatiṁsa maṅgalāni abhāsiṁ, uggaṇha Ānanda imaṁ maṅgalapariyāyaṁ, uggahetvā bhikkhū vācehī"ti. Thero uggahetvā bhikkhū vācesi. Tayidaṁ ācariyaparamparābhataṁ yāvajjatanā pavattati, evamidaṁ brahmacariyaṁ iddhañceva phītañca vitthārikaṁ bāhujaññaṁ puthubhūtaṁ yāva devamanussehi suppakāsitanti veditabbaṁ.

Idāni etesveva maṅgalesu ñāṇaparicayapāṭavatthaṁ ayaṁ ādito pabhubhi yojanā—evamime idhalokaparalokalokuttarasukhakāmā sattā bālajanasevanaṁ pahāya, paṇḍite nissāya, pūjaneyye pūjentā, patirūpadesavāsena pubbekatapuññatāya ca kusalappavattiyaṁ codiyamānā, attānaṁ sammā paṇidhāya, bāhusaccasippavinayehi alaṅkatattabhāvā, vinayānurūpaṁ subhāsitaṁ bhāsamānā, yāva gihibhāvaṁ na vijahanti, tāva mātāpitu-upaṭṭhānena porāṇaṁ iṇamūlaṁ visodhayamānā, puttadārasaṅgahena navaṁ iṇamūlaṁ payojayamānā, anākulakammantatāya dhanadhaññādisamiddhiṁ pāpuṇantā, dānena bhogasāraṁ dhammacariyāya jīvitasārañca gahetvā, ñātisaṅgahena sakajanahitaṁ anavajjakammantatāya parajanahitañca karontā, pāpaviratiyā parūpaghātaṁ majjapānasaṁyamena attūpaghātañca vivajjetvā, dhammesu appamādena kusalapakkhaṁ vaḍḍhetvā, vaḍḍhitakusalatāya gihibyañjanaṁ ohāya pabbajitabhāve ṭhitāpi Buddhabuddhasāvakupajjhācariyādīsu gāravena nivātena ca vattasampadaṁ ārādhetvā, santuṭṭhiyā

ဝိဃာတပရိဠာဟာ၊ တေသံ အဘာဝါ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တိ၊ အနုပဒ္ဒုတာ အနုပသဋ္ဌာ ခေမိနော အပ္ပဋိဘယာ ဂစ္ဆန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အနုနာသိကော စေတ္ထ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တံ တေသံ မင်္ဂလမုတ္တမန္တိ ဣမိနာ ဂါထာပါဒေန ဘဂဝါ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ကထံ? ဧဝံ ဒေဝပုတ္တ ယေ ဧတာဒိသာနိ ကရောန္တိ၊ တေ ယသ္မာ သဗ္ဗတ္ထ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ တံ ဗာလာနံ အသေဝနာဒိ အဋ္ဌတိံသဝိဓမ္ပိ တေသံ ဧတာဒိသကာရကာနံ မင်္ဂလံ ဥတ္တမံ သေဋ္ဌံ ပဝရန္တိ ဂဏှာဟီတိ။

ဧဝဉ္စ ဘဂဝတာ နိဋ္ဌာပိတာယ ဒေသနာယ ပရိယောသာနေ ကောဋိသတသဟဿဒေဝတာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ သောတာပတ္တိသကဒါဂါမိအနာဂါမိဖလပ္ပတ္တာနံ ဂဏနာ အသင်္ချေယျာ အဟောသိ။ အထ ဘဂဝါ ဒုတိယဒိဝသေ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေသိ "ဣမံ အာနန္ဒ ရတ္တိံ အညတရာ ဒေဝတာ မံ ဥပသင်္ကမိတွာ မင်္ဂလပဉှံ ပုစ္ဆိ၊ အထဿာဟံ အဋ္ဌတိံသ မင်္ဂလာနိ အဘာသိံ၊ ဥဂ္ဂဏှ အာနန္ဒ ဣမံ မင်္ဂလပရိယာယံ၊ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဘိက္ခူ ဝါစေဟီ"တိ။ ထေရော ဥဂ္ဂဟေတွာ ဘိက္ခူ ဝါစေသိ။ တယိဒံ အာစရိယပရမ္ပရာဘတံ ယာဝဇ္ဇတနာ ပဝတ္တတိ၊ ဧဝမိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ ဣဒ္ဓဉ္စေဝ ဖီတဉ္စ ဝိတ္ထာရိကံ ဗာဟုဇညံ ပုထုဘူတံ ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိ သုပ္ပကာသိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဣဒါနိ ဧတေသွေဝ မင်္ဂလေသု ဉာဏပရိစယပါဋဝတ္ထံ အယံ အာဒိတော ပဘုတိ ယောဇနာ—ဧဝမိမေ ဣဓလောကပရလောကလောကုတ္တရသုခကာမာ သတ္တာ ဗာလဇနသေဝနံ ပဟာယ, ပဏ္ဍိတေ နိဿာယ, ပူဇနေယျေ ပူဇေန္တာ, ပတိရူပဒေသဝါသေန ပုဗ္ဗေ ကတပုညတာယ စ ကုသလပ္ပဝတ္တိယံ စောဒိယမာနာ, အတ္တာနံ သမ္မာ ပဏိဓာယ, ဗာဟုသစ္စသိပ္ပဝိနယေဟိ အလင်္ကတတ္တဘာဝါ, ဝိနယာနုရူပံ သုဘာသိတံ ဘာသမာနာ, ယာဝ ဂိဟိဘာဝံ န ဝိဇဟန္တိ၊ တာဝ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနေန ပေါရာဏံ ဣဏမူလံ ဝိသောဓယမာနာ, ပုတ္တဒါရသင်္ဂဟေန နဝံ ဣဏမူလံ ပယောဇယမာနာ, အနာကုလကမ္မန္တတာယ ဓနဓညာဒိသမိဒ္ဓိံ ပါပုဏန္တာ, ဒါနေန ဘောဂသာရံ ဓမ္မစရိယာယ ဇီဝိတသာရဉ္စ ဂဟေတွာ, ဉာတိသင်္ဂဟေန သကဇနဟိတံ အနဝဇ္ဇကမ္မန္တတာယ ပရဇနဟိတဉ္စ ကရောန္တာ, ပါပဝိရတိယာ ပရူပဃာတံ မဇ္ဇပါနသံယမေန အတ္တူပဃာတဉ္စ ဝိဝဇ္ဇေတွာ, ဓမ္မေသု အပ္ပမာဒေန ကုသလပက္ခံ ဝဍ္ဎေတွာ, ဝဍ္ဎိတကုသလတာယ ဂိဟိဗျဉ္ဇနံ ဩဟာယ ပဗ္ဗဇိတဘာဝေ ဌိတာပိ ဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကုပဇ္ဈာစရိယာဒီသု ဂါရဝေန နိဝါတေန စ ဝတ္တသမ္ပဒံ အာရာဓေတွာ, သန္တုဋ္ဌိယာ

paccayagedhaṁ pahāya, kataññutāya sappurisabhūmiyaṁ ṭhatvā, dhammassavanena cittalīnataṁ pahāya, khantiyā sabbaparissaye abhibhavitvā, sovacassatāya sanāthamattānaṁ katvā, samaṇadassanena paṭipattipayogaṁ passantā, dhammasākacchāya kaṅkhāṭṭhāniyesu dhammesu kaṅkhaṁ paṭivinodetvā, indriyasaṁvaratapena sīlavisuddhiṁ samaṇadhammabrahmacariyena cittavisuddhiṁ tato parā ca catasso visuddhiyo sampādentā, imāya paṭipadāya ariyasaccadassanapariyāyaṁ[1] ñāṇadassanavisuddhiṁ patvā arahattaphalasaṅkhātaṁ nibbānaṁ sacchikaronti, yaṁ sacchikatvā Sinerupabbato viya vātavuṭṭhīhi aṭṭhahi lokadhammehi avikampamānacittā asokā virajā khemino honti. Ye ca khemino, te sabbattha ekenāpi aparājitā honti, sabbattha ca sotthiṁ gacchanti. Tenāha Bhagavā—

“Etādisāni katvāna, sabbattha maparājitā.
Sabbattha sotthiṁ gacchanti, taṁ tesaṁ maṅgalamuttaman”ti.

Iti Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Maṅgalasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Sūcilomasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Sūcilomasuttaṁ. Kā uppatti? Atthavaṇṇanānayenevassa uppatti āvi bhavissati. Atthavaṇṇanāyañca “evaṁ me sutan”ti-ādi vuttatthameva. **Gayāyaṁ viharati ṭaṅkitamañce sūcilomassa yakkhassa bhavane**ti ettha pana kā Gayā, ko ṭaṅkitamañco, kasmā ca Bhagavā tassa yakkhassa bhavane viharatīti? Vuccate—**Gayā**ti gāmopi titthampi vuccati, tadubhayampi idha vaṭṭati. Gayāgāmassa hi avidūre dese viharantopi “Gayāyaṁ viharatī”ti vuccati, tassa ca gāmassa samīpe avidūre dvārasantike so ṭaṅkitamañco. Gayātitthe viharantopi “Gayāyaṁ viharatī”ti vuccati, Gayātitthe ca so ṭaṅkitamañco. **Ṭaṅkitamañco**ti catunnaṁ pāsāṇānaṁ upari vitthataṁ pāsāṇaṁ āropetvā kato

1. Ariyasaccadassanapariyosānaṁ (Sī)

ပစ္စယဂေဓံ ပဟာယ, ကတညုတာယ သပ္ပုရိသဘူမိယံ ဌတွာ, ဓမ္မဿဝနေန စိတ္တလီနတံ ပဟာယ, ခန္တိယာ သဗ္ဗပရိဿယေ အဘိဘဝိတွာ, သောဝစဿတာယ သနာထမတ္တာနံ ကတွာ, သမဏဒဿနေန ပဋိပတ္တိပယောဂံ ပဿန္တာ, ဓမ္မသာကစ္ဆာယ ကင်္ခါဋ္ဌာနိယေသု ဓမ္မေသု ကင်္ခံ ပဋိဝိနောဒေတွာ, ဣန္ဒြိယသံဝရတပေန သီလဝိသုဒ္ဓိံ သမဏဓမ္မဗြဟ္မစရိယေန စိတ္တဝိသုဒ္ဓိံ တတော ပရာ စ စတဿော ဝိသုဒ္ဓိယော သမ္ပာဒေန္တာ, ဣမာယ ပဋိပဒါယ အရိယသစ္စဒဿနပရိယာယံ[၁] ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိံ ပတွာ အရဟတ္တဖလသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောန္တိ၊ ယံ သစ္ဆိကတွာ သိနေရုပဗ္ဗတော ဝိယ ဝါတဝုဋ္ဌီဟိ အဋ္ဌဟိ လောကဓမ္မေဟိ အဝိကမ္ပမာနစိတ္တာ အသောကာ ဝိရဇာ ခေမိနော ဟောန္တိ။ ယေ စ ခေမိနော၊ တေ သဗ္ဗတ္ထ ဧကေနာပိ အပရာဇိတာ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗတ္ထ စ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

“ဧတာဒိသာနိ ကတွာန၊ သဗ္ဗတ္ထ မပရာဇိတာ။
သဗ္ဗတ္ထ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တံ တေသံ မင်္ဂလမုတ္တမ”န္တိ။

ဣတိ ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

မင်္ဂလသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-သူစိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ သူစိလောမသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အတ္ထဝဏ္ဏနာနယေနေဝဿ ဥပ္ပတ္တိ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ အတ္ထဝဏ္ဏနာယဉ္စ “ဧဝံ မေ သုတ”န္တိအာဒိ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **ဂယာယံ ဝိဟရတိ ဋင်္ကိတမဉ္စေ သူစိလောမဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ**တိ ဧတ္ထ ပန ကာ ဂယာ၊ ကော ဋင်္ကိတမဉ္စော၊ ကသ္မာ စ ဘဂဝါ တဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ ဝိဟရတီတိ? ဝုစ္စတေ—**ဂယာ**တိ ဂါမောပိ တိတ္ထမ္ပိ ဝုစ္စတိ၊ တဒုဘယမ္ပိ ဣဓ ဝဋ္ဋတိ။ ဂယာဂါမဿ ဟိ အဝိဒူရေ ဒေသေ ဝိဟရန္တောပိ “ဂယာယံ ဝိဟရတီ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တဿ စ ဂါမဿ သမီပေ အဝိဒူရေ ဒွါရသန္တိကေ သော ဋင်္ကိတမဉ္စော။ ဂယာတိတ္ထေ ဝိဟရန္တောပိ “ဂယာယံ ဝိဟရတီ”တိ ဝုစ္စတိ၊ ဂယာတိတ္ထေ စ သော ဋင်္ကိတမဉ္စော။ **ဋင်္ကိတမဉ္စော**တိ စတုန္နံ ပါသာဏာနံ ဥပရိ ဝိတ္ထတံ ပါသာဏံ အာရောပေတွာ ကတော

၁-အရိယသစ္စဒဿနပရိယောသာနံ (သီ)

pāsāṇamañco. Taṁ nissāya yakkhassa bhavanaṁ Āḷavakassa bhavanaṁ viya. Yasmā vā pana Bhagavā taṁ divasaṁ paccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya Buddhacakkhunā lokaṁ volokento Sūcilomassa ca Kharalomassa cāti dvinnampi yakkhānaṁ sotāpattiphalūpanissayaṁ addasa, tasmā pattacīvaraṁ ādāya anto-aruṇeyeva nānādisāhi sannipatitassa janassa kheḷasiṅghāṇikādinānappakārāsucinissandakilinnabhūmibhāgampi taṁ titthappadesaṁ āgantvā tasmiṁ ṭaṅkitamañce nisīdi Sūcilomassa yakkhassa bhavane. Tena vuttaṁ "ekaṁ samayaṁ Bhagavā Gayāyaṁ viharati ṭaṅkitamañce Sūcilomassa yakkhassa bhavane"ti.

Tena kho pana samayenāti yaṁ samayaṁ Bhagavā tattha viharati, tena samayena. **Kharo ca yakkho Sūcilomo ca yakkho Bhagavato avidūre atikkamantī**ti. Ke te yakkhā, kasmā ca atikkamantīti? Vuccate—tesu tāva eko atīte saṁghassa telaṁ anāpucchā gahetvā attano sarīraṁ makkhesi, so tena kammena niraye paccitvā Gayāpokkharaṇitīre yakkhayoniyaṁ nibbatto. Tasseva cassa kammassa vipākāvasesena virūpāni aṅgapaccaṅgāni ahesuṁ, iṭṭhakacchadanasadisañca kharasamphassaṁ cammaṁ. So kira yadā paraṁ bhiṁsāpetukāmo hoti, tadā chadaniṭṭhakasadisāni cammakapālāni ukkhipitvā bhiṁsāpeti. Evaṁ so kharasamphassattā **kharo yakkho**tveva nāmaṁ labhi.

Itaro Kassapassa Bhagavato kāle upāsako hutvā māsassa aṭṭha divase vihāraṁ gantvā dhammaṁ suṇāti. So ekadivasaṁ dhammassavane ghosite saṁghārāmadvāre attano khettaṁ kelāyanto ugghosanaṁ sutvā "sace nhāyāmi, ciraṁ bhavissatī"ti kiliṭṭhagattova uposathāgāraṁ pavisitvā mahagghe bhummattharaṇe anādarena nipajjitvā supi. Bhikkhu evāyaṁ, na upāsakoti saṁyuttabhāṇakā. So tena ca aññena kammena ca niraye paccitvā Gayāpokkharaṇiyā tīre yakkhayoniyaṁ nibbatto, so tassa kammassa vipākāvasesena duddasiko ahosi, sarīre cassa sūcisadisāni lomāni ahesuṁ. So hi bhiṁsāpetabbake satte sūcīti vijjhanto viya bhiṁsāpeti. Evaṁ so sūcisadisalomattā **sūcilomo yakkho**tveva nāmaṁ labhi. Te attano gocaratthāya

ပါသာဏမဉ္စော။ တံ နိဿာယ ယက္ခဿ ဘဝနံ အာဠဝကဿ ဘဝနံ ဝိယ။ ယသ္မာ ဝါ ပန ဘဂဝါ တံ ဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော သူစိလောမဿ စ ခရလောမဿ စာတိ ဒွိန္နမ္ပိ ယက္ခာနံ သောတာပတ္တိဖလူပနိဿယံ အဒ္ဒသ၊ တသ္မာ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ အန္တောအရုဏေယေဝ နာနာဒိသာဟိ သန္နိပတိတဿ ဇနဿ ခေဠသိင်္ဃာဏိကာဒိနာနပ္ပကာရာသုစိနိဿန္ဒကိလိန္နဘူမိဘာဂမ္ပိ တံ တိတ္ထပ္ပဒေသံ အာဂန္တွာ တသ္မိံ ဋင်္ကိတမဉ္စေ နိသီဒိ သူစိလောမဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ။ တေန ဝုတ္တံ "ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဂယာယံ ဝိဟရတိ ဋင်္ကိတမဉ္စေ သူစိလောမဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ"တိ။

တေန ခေါ ပန သမယေနာတိ ယံ သမယံ ဘဂဝါ တတ္ထ ဝိဟရတိ၊ တေန သမယေန။ **ခရော စ ယက္ခော သူစိလောမော စ ယက္ခော ဘဂဝတော အဝိဒူရေ အတိက္ကမန္တီ**တိ။ ကေ တေ ယက္ခာ၊ ကသ္မာ စ အတိက္ကမန္တီတိ? ဝုစ္စတေ—တေသု တာဝ ဧကော အတီတေ သံဃဿ တေလံ အနာပုစ္ဆာ ဂဟေတွာ အတ္တနော သရီရံ မက္ခေသိ၊ သော တေန ကမ္မေန နိရယေ ပစ္စိတွာ ဂယာပေါက္ခရဏိတီရေ ယက္ခယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော။ တဿေဝ စဿ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေန ဝိရူပါနိ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ အဟေသုံ၊ ဣဋ္ဌကစ္ဆဒနသဒိသဉ္စ ခရသမ္ဖဿံ စမ္မံ။ သော ကိရ ယဒါ ပရံ ဘိံသာပေတုကာမော ဟောတိ၊ တဒါ ဆဒနိဋ္ဌကသဒိသာနိ စမ္မကပါလာနိ ဥက္ခိပိတွာ ဘိံသာပေတိ။ ဧဝံ သော ခရသမ္ဖဿတ္တာ **ခရော ယက္ခော**တွေဝ နာမံ လဘိ။

ဣတရော ကဿပဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဥပါသကော ဟုတွာ မာသဿ အဋ္ဌ ဒိဝသေ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏာတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဓမ္မဿဝနေ ဃောသိတေ သံဃာရာမဒွါရေ အတ္တနော ခေတ္တံ ကေလာယန္တော ဥဂ္ဃောသနံ သုတွာ "သစေ နှာယာမိ၊ စိရံ ဘဝိဿတီ"တိ ကိလိဋ္ဌဂတ္တောဝ ဥပေါသထာဂါရံ ပဝိသိတွာ မဟဂ္ဃေ ဘုမ္မတ္ထရဏေ အနာဒရေန နိပဇ္ဇိတွာ သုပိ။ ဘိက္ခု ဧဝါယံ, န ဥပါသကောတိ သံယုတ္တဘာဏကာ။ သော တေန စ အညေန ကမ္မေန စ နိရယေ ပစ္စိတွာ ဂယာပေါက္ခရဏိယာ တီရေ ယက္ခယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော၊ သော တဿ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေန ဒုဒ္ဒသိကော အဟောသိ၊ သရီရေ စဿ သူစိသဒိသာနိ လောမာနိ အဟေသုံ။ သော ဟိ ဘိံသာပေတဗ္ဗကေ သတ္တေ သူစီဟိ ဝိဇ္ဈန္တော ဝိယ ဘိံသာပေတိ။ ဧဝံ သော သူစိသဒိသလောမတ္တာ **သူစိလောမော ယက္ခော**တွေဝ နာမံ လဘိ။ တေ အတ္တနော ဂေါစရတ္ထာယ

bhavanato nikkhamitvā muhuttaṁ gantvā gatamaggeneva nivattitvā itaraṁ disābhāgaṁ gacchantā Bhagavato avidūre atikkamanti.

Atha kho kharoti kasmā te evamāhaṁsu? Kharo samaṇākappaṁ disvā āha. Sūcilomo pana "yo bhāyati na so samaṇo, samaṇapaṭirūpakattā pana samaṇako hotī"ti evaṁladdhiko. Tasmā tādisaṁ Bhagavantaṁ maññamāno **"neso samaṇo, samaṇako eso"**ti sahasāva vatvāpi puna vīmaṁsitukāmo āha **"yāvāhaṁ jānāmī"**ti. "Atha kho"ti evaṁ vatvā tato. **Sūcilomo yakkho**ti ito pabhuti yāva **apica kho te samphasso pāpakoti,** tāva uttānatthameva. Kevalañcettha **Bhagavato kāyan**ti attano kāyaṁ Bhagavato upanāmesīti evaṁ sambandho veditabbo.

Tato abhāyantaṁ Bhagavantaṁ disvā **"pañhaṁ taṁ samaṇā"**ti-ādimāha. Kiṁ kāraṇā? So hi cintesi "imināpi nāma me evaṁ kharena amanussasamphassena manusso samāno ayaṁ na bhāyati, handāhaṁ etaṁ Buddhavisaye pañhaṁ pucchāmi, addhā ayaṁ tattha na sampāyissati, tato naṁ evaṁ viheṭhessāmī"ti. Bhagavā taṁ sutvā **"na khvāhaṁ taṁ āvuso"**ti-ādimāha. Taṁ sabbaṁ āḷavakasutte vuttanayeneva sabbākārehi veditabbaṁ.

273. **Atha kho sūcilomo yakkho Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi "rāgo ca doso cā"**ti. Tattha rāgadosā vuttanayā eva. **Kutonidānā**ti kiṁnidānā kiṁhetukā. **Kuto**ti paccattavacanassa toādeso veditabbo, samāse cassa lopābhāvo. Atha vā **nidānā**ti jātā uppannāti attho, tasmā kutonidānā kutojātā kutouppannāti vuttaṁ hoti. **Aratī ratī lomahaṁso kutojā**ti yāyaṁ "pantesu vā senāsanesu aññatarāññataresu vā adhikusalesu dhammesu arati aratitā anabhirati anabhiramaṇā ukkaṇṭhitā paritassitā"ti[1] evaṁ vibhattā arati, yā ca pañcasu kāmaguṇesu rati, yo ca lomahaṁsasamuṭṭhāpanato "lomahaṁso"tveva saṅkhyaṁ gato cittutrāso, ime tayo dhammā kutojā kutojātāti

1. Abhi 2. 365 piṭṭhe.

ဘဝနတော နိက္ခမိတွာ မုဟုတ္တံ ဂန္တွာ ဂတမဂ္ဂေနေဝ နိဝတ္တိတွာ ဣတရံ ဒိသာဘာဂံ ဂစ္ဆန္တာ ဘဂဝတော အဝိဒူရေ အတိက္ကမန္တိ။

အထ ခေါ ခရောတိ ကသ္မာ တေ ဧဝမာဟံသု? ခရော သမဏာကပ္ပံ ဒိသွာ အာဟ။ သူစိလောမော ပန "ယော ဘာယတိ န သော သမဏော၊ သမဏပဋိရူပကတ္တာ ပန သမဏကော ဟောတီ"တိ ဧဝံလဒ္ဓိကော။ တသ္မာ တာဒိသံ ဘဂဝန္တံ မညမာနော "**နေသော သမဏော၊ သမဏကော ဧသော**"တိ သဟသာဝ ဝတွာပိ ပုန ဝီမံသိတုကာမော အာဟ "**ယာဝါဟံ ဇာနာမီ**"တိ။ "အထ ခေါ"တိ ဧဝံ ဝတွာ တတော။ **သူစိလောမော ယက္ခော**တိ ဣတော ပဘုတိ ယာဝ **အပိစ ခေါ တေ သမ္ဖဿော ပါပကောတိ၊** တာဝ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ကေဝလဉ္စေတ္ထ **ဘဂဝတော ကာယ**န္တိ အတ္တနော ကာယံ ဘဂဝတော ဥပနာမေသီတိ ဧဝံ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။

တတော အဘာယန္တံ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ "**ပဉှံ တံ သမဏ**"တိအာဒိမာဟ။ ကိံ ကာရဏာ? သော ဟိ စိန္တေသိ "ဣမိနာပိ နာမ မေ ဧဝံ ခရေန အမနုဿသမ္ဖဿေန မနုဿော သမာနော အယံ န ဘာယတိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝိသယေ ပဉှံ ပုစ္ဆာမိ၊ အဒ္ဓါ အယံ တတ္ထ န သမ္ပာယိဿတိ၊ တတော နံ ဧဝံ ဝိဟေဌေဿာမီ"တိ။ ဘဂဝါ တံ သုတွာ "**န ခွါဟံ တံ အာဝုသော**"တိအာဒိမာဟ။ တံ သဗ္ဗံ အာဠဝကသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ သဗ္ဗာကာရေဟိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၂၇၃။ **အထ ခေါ သူစိလောမော ယက္ခော ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသိ "ရာဂေါ စ ဒေါသော စာ"**တိ။ တတ္ထ ရာဂဒေါသာ ဝုတ္တနယာ ဧဝ။ **ကုတောနိဒါနာ**တိ ကိံနိဒါနာ ကိံဟေတုကာ။ **ကုတော**တိ ပစ္စတ္တဝစနဿ တောအာဒေသော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သမာသေ စဿ လောပါဘာဝေါ။ အထ ဝါ **နိဒါနာ**တိ ဇာတာ ဥပ္ပန္နာတိ အတ္ထော၊ တသ္မာ ကုတောနိဒါနာ ကုတောဇာတာ ကုတောဥပ္ပန္နာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အရတီ ရတီ လောမဟံသော ကုတောဇာ**တိ ယာယံ "ပန္တေသု ဝါ သေနာသနေသု အညတရညတရေသု ဝါ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု အရတိ အရတိတာ အနဘိရတိ အနဘိရမဏာ ဥက္ကဏ္ဌိတာ ပရိတဿိတာ"တိ[1] ဧဝံ ဝိဘတ္တာ အရတိ, ယာ စ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ရတိ, ယော စ လောမဟံသသမုဋ္ဌာပနတော "လောမဟံသော"တွေဝ သင်္ချံ ဂတော စိတ္တုတြာသော၊ ဣမေ တယော ဓမ္မာ ကုတောဇာ ကုတောဇာတာတိ

၁-အဘိ ၂-၃၆၅-ပိဋ္ဌေ။

pucchati. **Kuto samuṭṭhāyā**ti kuto uppajjitvā. **Mano**ti kusalacittaṁ, **vitakkā**ti uragasutte vuttā nava kāmavitakkādayo. **Kumārakā dhaṅkamivossajantī**ti yathā gāmadārakā kīḷantā kākaṁ suttena pāde bandhitvā ossajanti khipanti, evaṁ kusalamanaṁ akusalavitakkā kuto samuṭṭhāya ossajantīti pucchati.

274. Athassa Bhagavā te pañhe vissajjento **"rāgo cā"**ti dutiyagāthamabhāsi. Tattha **ito**ti attabhāvaṁ sandhāyāha. Attabhāvanidānā hi rāgadosā. Aratiratilomahaṁsā ca attabhāvato jātā, kāmavitakkādi-akusalavitakkā ca attabhāvatoyeva samuṭṭhāya kusalamano ossajanti, tena tadaññaṁ pakati-ādikāraṇaṁ paṭikkhipanto āha **"itonidānā itojā ito samuṭṭhāyā"**ti. Saddasiddhi cettha purimagāthāya vuttanayeneva veditabbā.

275-6. Evaṁ te pañhe vissajjetvā idāni yvāyaṁ "itonidānā"ti-ādīsu "attabhāvanidānā attabhāvato jātā attabhāvato samuṭṭhāyā"ti attho vutto taṁ sādhento āha **"snehajā attasambhūtā"**ti. Ete hi sabbepi rāgādayo vitakkapariyosānā taṇhāsnehena jātā, tathā jāyantā ca pañcupādānakkhandhabhede attabhāvapariyāye attani sambhūtā. Tenāha "snehajā attasambhūtā"ti. Idāni tadatthajotikaṁ upamaṁ karoti **"nigrodhasseva khandhajā"**ti. Tattha khandhesu jātā **khandhajā,** pārohānametaṁ adhivacanaṁ. Kiṁ vuttaṁ hoti? Yathā nigrodhassa khandhajā nāma pārohā āporasasinehe sati jāyanti, jāyantā ca tasmiṁyeva nigrodhe tesu tesu sākhappabhedesu sambhavanti, evametepi rāgādayo ajjhattataṇhāsnehe sati jāyanti, jāyantā ca tasmiṁyeva attabhāve tesu tesu cakkhādibhedesu dvārārammaṇavatthūsu sambhavanti. Tasmā veditabbametaṁ "attabhāvanidānā attabhāvajā attabhāvasamuṭṭhānā ca ete"ti.

Avasesadiyaḍḍhagāthāya pana ayaṁ sabbasaṅgāhikā atthavaṇṇanā—evaṁ attasambhūtā ca ete **puthū visattā kāmesu.** Rāgopi hi pañcakāmaguṇikādivasena, dosopi āghātavatthādivasena, arati-ādayopi tassa tasseva bhedassa vasenāti sabbathā sabbepime kilesā puthū

ပုစ္ဆတိ။ **ကုတော သမုဋ္ဌာယာ**တိ ကုတော ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ။ **မနော**တိ ကုသလစိတ္တံ၊ **ဝိတက္ကာ**တိ ဥရဂသုတ္တေ ဝုတ္တာ နဝ ကာမဝိတက္ကာဒယော။ **ကုမာရကာ ဓင်္ကမိဝေါဿဇန္တီ**တိ ယထာ ဂါမဒါရကာ ကီဠန္တာ ကာကံ သုတ္တေန ပါဒေ ဗန္ဓိတွာ ဩဿဇန္တိ ခိပန္တိ၊ ဧဝံ ကုသလမနံ အကုသလဝိတက္ကာ ကုတော သမုဋ္ဌာယ ဩဿဇန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။

၂၇၄။ အထဿ ဘဂဝါ တေ ပဉှေ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **"ရာဂေါ စာ"**တိ ဒုတိယဂါထမဘာသိ။ တတ္ထ **ဣတော**တိ အတ္တဘာဝံ သန္ဓာယာဟ။ အတ္တဘာဝနိဒါနာ ဟိ ရာဂဒေါသာ။ အရတိရတိလောမဟံသာ စ အတ္တဘာဝတော ဇာတာ၊ ကာမဝိတက္ကာဒိအကုသလဝိတက္ကာ စ အတ္တဘာဝတောယေဝ သမုဋ္ဌာယ ကုသလမနော ဩဿဇန္တိ၊ တေန တဒညံ ပကတိအာဒိကာရဏံ ပဋိက္ခိပန္တော အာဟ **"ဣတောနိဒါနာ ဣတောဇာ ဣတော သမုဋ္ဌာယာ"**တိ။ သဒ္ဒသိဒ္ဓိ စေတ္ထ ပုရိမဂါထာယ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၂၇၅-၆။ ဧဝံ တေ ပဉှေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဣဒါနိ ယွာယံ "ဣတောနိဒါနာ"တိအာဒီသု "အတ္တဘာဝနိဒါနာ အတ္တဘာဝတော ဇာတာ အတ္တဘာဝတော သမုဋ္ဌာယာ"တိ အတ္ထော ဝုတ္တော၊ တံ သာဓေန္တော အာဟ **"သ္နေဟဇာ အတ္တသမ္ဘူတာ"**တိ။ ဧတေ ဟိ သဗ္ဗေပိ ရာဂါဒယော ဝိတက္ကပရိယောသာနာ တဏှာသ္နေဟေန ဇာတာ၊ တထာ ဇာယန္တာ စ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓဘေဒေ အတ္တဘာဝပရိယာယေ အတ္တနိ သမ္ဘူတာ။ တေနာဟ "သ္နေဟဇာ အတ္တသမ္ဘူတာ"တိ။ ဣဒါနိ တဒတ္ထဇောတိကံ ဥပမံ ကရောတိ **"နိဂြောဓဿေဝ ခန္ဓဇာ"**တိ။ တတ္ထ ခန္ဓေသု ဇာတာ **ခန္ဓဇာ၊** ပါရောဟာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? ယထာ နိဂြောဓဿ ခန္ဓဇာ နာမ ပါရောဟာ အာပေါရသသိနေဟေ သတိ ဇာယန္တိ၊ ဇာယန္တာ စ တသ္မိံယေဝ နိဂြောဓေ တေသု တေသု သာခပ္ပဘေဒေသု သမ္ဘဝန္တိ၊ ဧဝမေတေပိ ရာဂါဒယော အဇ္ဈတ္တတဏှာသ္နေဟေ သတိ ဇာယန္တိ၊ ဇာယန္တာ စ တသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ တေသု တေသု စက္ခွာဒိဘေဒေသု ဒွါရာရမ္မဏဝတ္ထူသု သမ္ဘဝန္တိ။ တသ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗမေတံ "အတ္တဘာဝနိဒါနာ အတ္တဘာဝဇာ အတ္တဘာဝသမုဋ္ဌာနာ စ ဧတေ"တိ။

အဝသေသဒိယဍ္ဎဂါထာယ ပန အယံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာ အတ္ထဝဏ္ဏနာ—ဧဝံ အတ္တသမ္ဘူတာ စ ဧတေ **ပုထူ ဝိသတ္တာ ကာမေသု။** ရာဂေါပိ ဟိ ပဉ္စကာမဂုဏိကာဒိဝသေန, ဒေါသောပိ အာဃာတဝတ္ထာဒိဝသေန, အရတိအာဒယောပိ တဿ တဿေဝ ဘေဒဿ ဝသေနာတိ သဗ္ဗထာ သဗ္ဗေပိမေ ကိလေသာ ပုထူ

anekappakārā hutvā vatthudvārārammaṇādivasena tesu tesu vatthukāmesu tathā tathā visattā laggā laggitā saṁsibbitvā ṭhitā. Kimiva? **Māluvāva vitatā vane,** yathā vane vitatā māluvā tesu tesu rukkhassa sākhapasākhādibhedesu visattā hoti laggā laggitā saṁsibbitvā ṭhitā, evaṁ puthuppabhedesu vatthukāmesu visattaṁ kilesagaṇaṁ[1] **ye naṁ pajānanti yatonidānaṁ, te naṁ vinodenti suṇohi yakkha.**

Tattha **yatonidānan**ti bhāvanapuṁsakaniddeso. Tena kiṁ dīpeti? Ye sattā naṁ kilesagaṇaṁ "yatonidānaṁ uppajjatī"ti evaṁ jānanti, te naṁ "taṇhāsnehasnehite attabhāve uppajjatī"ti ñatvā taṁ taṇhāsnehaṁ ādīnavānupassanādibhāvanāñāṇagginā visāsentā vinodenti pajahanti byantīkaronti ca, etaṁ amhākaṁ subhāsitaṁ suṇohi yakkhāti. Evamettha attabhāvajānanena dukkhapariññaṁ, taṇhāsneharāgādikilesagaṇavinodanena samudayappahānañca dīpeti.

Ye ca naṁ vinodenti, **te duttaraṁ oghamimaṁ taranti atiṇṇapubbaṁ apunabbhavāya.** Etena maggabhāvanaṁ nirodhasacchikiriyañca dīpeti. Ye hi naṁ kilesagaṇaṁ vinodenti, te avassaṁ maggaṁ bhāventi. Na hi maggabhāvanaṁ vinā kilesavinodanaṁ atthi. Ye ca maggaṁ bhāventi, te duttaraṁ pakatiñāṇena kāmoghādiṁ catubbidhampi oghamimaṁ taranti. Maggabhāvanā hi oghataraṇaṁ. **Atiṇṇapubba**nti iminā dīghena addhunā supinantenapi avītikkantapubbaṁ. **Apunabbhavāyā**ti nibbānāya. Evamimaṁ catusaccadīpikaṁ gāthaṁ suṇantā "sutvā dhammaṁ dhārenti, dhatānaṁ dhammānaṁ atthamupaparikkhantī"ti-ādikaṁ kathaṁ subhāviniyā[2] paññāya anukkamamānā te dvepi sahāyakā yakkhā gāthāpariyosāneyeva sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, pāsādikā ca ahesuṁ suvaṇṇavaṇṇā dibbālaṅkāravibhūsitāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Sūcilomasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Visattā kilesagaṇā (Sī), visatā kilesakāmā (Ka)   2. Ādikāya kamānugāminiyā (Sī)

အနေကပ္ပကာရာ ဟုတွာ ဝတ္ထုဒွါရာရမ္မဏာဒိဝသေန တေသု တေသု ဝတ္ထုကာမေသု တထာ တထာ ဝိသတ္တာ လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ သံသိဗ္ဗိတွာ ဌိတာ။ ကိမိဝ? **မာလုဝါဝ ဝိတတာ ဝနေ၊** ယထာ ဝနေ ဝိတတာ မာလုဝါ တေသု တေသု ရုက္ခဿ သာခပသာခါဒိဘေဒေသု ဝိသတ္တာ ဟောတိ လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ သံသိဗ္ဗိတွာ ဌိတာ၊ ဧဝံ ပုထုပ္ပဘေဒေသု ဝတ္ထုကာမေသု ဝိသတ္တံ ကိလေသဂဏံ[၁] **ယေ နံ ပဇာနန္တိ ယတောနိဒါနံ၊ တေ နံ ဝိနောဒေန္တိ သုဏောဟိ ယက္ခ။**

တတ္ထ **ယတောနိဒါနန္တိ** ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော။ တေန ကိံ ဒီပေတိ? ယေ သတ္တာ နံ ကိလေသဂဏံ "ယတောနိဒါနံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ ဧဝံ ဇာနန္တိ၊ တေ နံ "တဏှာသ္နေဟသ္နေဟိတေ အတ္တဘာဝေ ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ ဉတွာ တံ တဏှာသ္နေဟံ အာဒီနဝါနုပဿနာဒိဘာဝနာဉာဏဂ္ဂိနာ ဝိသောသေန္တာ ဝိနောဒေန္တိ ပဇဟန္တိ ဗျန္တီကရောန္တိ စ၊ ဧတံ အမှာကံ သုဘာသိတံ သုဏောဟိ ယက္ခာတိ။ ဧဝမေတ္ထ အတ္တဘာဝဇာနနေန ဒုက္ခပရိညံ, တဏှာသ္နေဟရာဂါဒိကိလေသဂဏဝိနောဒနေန သမုဒယပ္ပဟာနဉ္စ ဒီပေတိ။

ယေ စ နံ ဝိနောဒေန္တိ၊ **တေ ဒုတ္တရံ ဩဃမိမံ တရန္တိ အတိဏ္ဏပုဗ္ဗံ အပုနဗ္ဘဝါယ။** ဧတေန မဂ္ဂဘာဝနံ နိရောဓသစ္ဆိကိရိယဉ္စ ဒီပေတိ။ ယေ ဟိ နံ ကိလေသဂဏံ ဝိနောဒေန္တိ၊ တေ အဝဿံ မဂ္ဂံ ဘာဝေန္တိ။ န ဟိ မဂ္ဂဘာဝနံ ဝိနာ ကိလေသဝိနောဒနံ အတ္ထိ။ ယေ စ မဂ္ဂံ ဘာဝေန္တိ၊ တေ ဒုတ္တရံ ပကတိဉာဏေန ကာမောဃာဒိံ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ ဩဃမိမံ တရန္တိ။ မဂ္ဂဘာဝနာ ဟိ ဩဃတရဏံ။ **အတိဏ္ဏပုဗ္ဗန္တိ** ဣမိနာ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ သုပိနန္တေနပိ အဝီတိက္ကန္တပုဗ္ဗံ။ **အပုနဗ္ဘဝါယာ**တိ နိဗ္ဗာနာယ။ ဧဝမိမံ စတုသစ္စဒီပိကံ ဂါထံ သုဏန္တာ "သုတွာ ဓမ္မံ ဓာရေန္တိ၊ ဓာတာနံ ဓမ္မာနံ အတ္ထမုပပရိက္ခန္တီ"တိအာဒိကံ ကထံ သုဘာဝိနိယာ[၂] ပညာယ အနုက္ကမမာနာ တေ ဒွေပိ သဟာယကာ ယက္ခာ ဂါထာပရိယောသာနေယေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ ပါသာဒိကာ စ အဟေသုံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတာတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

သူစိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဝိသတ္တာ ကိလေသဂဏာ (သီ)၊ ဝိသတာ ကိလေသကာမာ (က)

၂-အာဒိကာယ ကမာနုဂါမိနိယာ (သီ)

6. Kapilasutta (Dhammacariyasutta) vaṇṇanā

Dhammacariyanti Kapilasuttaṁ. Kā uppatti? Hemavatasutte vuttanayeneva parinibbute Kassape Bhagavati dve kulaputtā bhātaro nikkhamitvā sāvakānaṁ santike pabbajiṁsu. Jeṭṭho Sodhano[1] nāma, kaniṭṭho Kapilo nāma. Tesaṁ mātā Sādhanī[2] nāma, kaniṭṭhabhaginī Tāpanā nāma. Tāpi bhikkhunīsu pabbajiṁsu. Tato te dvepi Hemavatasutte vuttanayeneva "sāsane kati dhurānī"ti pucchitvā sutvā ca jeṭṭho "vāsadhuraṁ pūressāmī"ti pañca vassāni ācariyupajjhāyānaṁ santike vasitvā pañcavasso hutvā yāva arahattaṁ, tāva kammaṭṭhānaṁ sutvā araññaṁ pavisitvā vāyamanto arahattaṁ pāpuṇi. Kapilo "ahaṁ tāva taruṇo, vuḍḍhakāle vāsadhuraṁ paripūressāmī"ti ganthadhuraṁ ārabhitvā tepiṭako ahosi. Tassa pariyattiṁ nissāya parivāro, parivāraṁ nissāya lābho ca udapādi.

So bāhusaccamadena matto paṇḍitamānī anaññātepi aññātamānī hutvā parehi vuttaṁ kappiyampi akappiyaṁ, akappiyampi kappiyaṁ, sāvajjampi anavajjaṁ, anavajjampi sāvajjanti bhaṇati. So pesalehi bhikkhūhi "mā āvuso Kapila evaṁ avacā"ti-ādinā nayena ovadiyamāno "tumhe kiṁ jānātha rittamuṭṭhisadisā"ti-ādīhi vacanehi khuṁsento vambhentoyeva carati. Bhikkhū tassa bhābhuno Sodhanattherassāpi etamatthaṁ ārocesuṁ. Sopi naṁ upasaṅkamitvā āha "āvuso Kapila sāsanassa āyu nāma tumhādisānaṁ sammāpaṭipatti, mā āvuso Kapila kappiyampi akappiyaṁ, akappiyampi kappiyaṁ, sāvajjampi anavajjaṁ, anavajjampi sāvajjanti vadehī"ti. So tassapi vacanaṁ nādiyi. Tato naṁ Sodhanatthero dvattikkhattuṁ vatvā—

"Ekavācampi dvivācaṁ, bhaṇeyya anukampako.
Tatuttariṁ na bhāseyya, dāsova' yyassa santike"ti[3]—

parivajjetvā "tvameva āvuso sakena kammena paññāyissasī"ti pakkāmi. Tato pabhuti naṁ pesalā bhikkhū chaḍḍesuṁ.

---

1. Sāgato (Dhammapada-Ṭṭha 2. 327 piṭṭhe.) 2. Sodhanī (Ka)
3. Khu 6. 56 piṭṭhe Jātake.

၆-ကပိလသုတ္တ(ဓမ္မစရိယသုတ္တ)ဝဏ္ဏနာ

ဓမ္မစရိယန္တိ ကပိလသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဟေမဝတသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ပရိနိဗ္ဗုတေ ကဿပေ ဘဂဝတိ ဒွေ ကုလပုတ္တာ ဘာတရော နိက္ခမိတွာ သာဝကာနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိံသု။ ဇေဋ္ဌော သောဓနော[၁] နာမ၊ ကနိဋ္ဌော ကပိလော နာမ။ တေသံ မာတာ သာဓနီ[၂] နာမ၊ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ တာပနာ နာမ။ တာပိ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိံသု။ တတော တေ ဒွေပိ ဟေမဝတသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ “သာသနေ ကတိ ဓုရာနီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ သုတွာ စ ဇေဋ္ဌော “ဝါသဓုရံ ပူရေဿာမီ”တိ ပဉ္စ ဝဿာနိ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တိကေ ဝသိတွာ ပဉ္စဝဿော ဟုတွာ ယာဝ အရဟတ္တံ၊ တာဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ သုတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဝါယမန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ကပိလော “အဟံ တာဝ တရုဏော၊ ဝုဍ္ဎကာလေ ဝါသဓုရံ ပရိပူရေဿာမီ”တိ ဂန္ထဓုရံ အာရဘိတွာ တေပိဋကော အဟောသိ။ တဿ ပရိယတ္တိံ နိဿာယ ပရိဝါရော, ပရိဝါရံ နိဿာယ လာဘော စ ဥဒပါဒိ။

သော ဗာဟုသစ္စမဒေန မတ္တော ပဏ္ဍိတမာနီ အနညာတေပိ အညာတမာနီ ဟုတွာ ပရေဟိ ဝုတ္တံ ကပ္ပိယမ္ပိ အကပ္ပိယံ, အကပ္ပိယမ္ပိ ကပ္ပိယံ, သာဝဇ္ဇမ္ပိ အနဝဇ္ဇံ, အနဝဇ္ဇမ္ပိ သာဝဇ္ဇန္တိ ဘဏတိ။ သော ပေသလေဟိ ဘိက္ခူဟိ “မာ အာဝုသော ကပိလ ဧဝံ အဝစာ”တိအာဒိနာ နယေန ဩဝဒိယမာနော “တုမှေ ကိံ ဇာနာထ ရိတ္တမုဋ္ဌိသဒိသာ”တိအာဒီဟိ ဝစနေဟိ ခုံသေန္တော ဝမ္ဘေန္တောယေဝ စရတိ။ ဘိက္ခူ တဿ ဘာတုနော သောဓနတ္ထေရဿာပိ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သောပိ နံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “အာဝုသော ကပိလ သာသနဿ အာယု နာမ တုမှာဒိသာနံ သမ္မာပဋိပတ္တိ၊ မာ အာဝုသော ကပိလ ကပ္ပိယမ္ပိ အကပ္ပိယံ, အကပ္ပိယမ္ပိ ကပ္ပိယံ, သာဝဇ္ဇမ္ပိ အနဝဇ္ဇံ, အနဝဇ္ဇမ္ပိ သာဝဇ္ဇန္တိ ဝဒေဟီ”တိ။ သော တဿပိ ဝစနံ နာဒိယိ။ တတော နံ သောဓနတ္ထေရော ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ ဝတွာ—

“ဧကဝါစမ္ပိ ဒွိဝါစံ၊ ဘဏေယျ အနုကမ္ပကော။
တတုတ္တရိံ န ဘာသေယျ၊ ဒါသောဝ’ယျဿ သန္တိကေ”တိ[၃]—

ပရိဝဇ္ဇေတွာ “တွမေဝ အာဝုသော သကေန ကမ္မေန ပညာယိဿသီ”တိ ပက္ကာမိ။ တတော ပဘုတိ နံ ပေသလာ ဘိက္ခူ ဆဍ္ဍေသုံ။

၁-သာဂတော (ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၂-၃၂၇-ပိဋ္ဌေ။) ၂-သောဓနီ (က) ၃-ခု ၆-၅၆-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

So durācāro hutvā durācāraparivuto viharanto ekadivasaṁ “uposathaṁ osāressāmī”ti sīhāsanaṁ abhiruyha citrabījaniṁ gahetvā nisinno “vattati āvuso ettha bhikkhūnaṁ pātimokkho”ti tikkhattuṁ āha. Atheko bhikkhupi “mayhaṁ vattatī”ti na avoca. Na ca tassa tesaṁ vā pātimokkho vattati. Tato so “pātimokkhe sutepi asutepi vinayo nāma natthī”ti āsanā vuṭṭhāsi. Evaṁ Kassapassa Bhagavato sāsanaṁ osakkāpesi vināsesi. Atha Sodhanatthero tadaheva parinibbāyi. Sopi Kapilo evaṁ taṁ sāsanaṁ osakkāpetvā kālakato Avīcimahāniraye nibbatti, sāpissa mātā ca bhaginī ca tasseva diṭṭhānugatiṁ āpajjitvā pesale bhikkhū akkosamānā paribhāsamānā kālaṁ katvā niraye nibbattiṁsu.

Tasmiṁyeva ca kāle pañcasatā purisā gāmaghātādīni katvā corikāya jīvantā janapadamanussehi anubaddhā palāyamānā araññaṁ pavisitvā tattha kiñci gahanaṁ vā paṭisaraṇaṁ vā apassantā avidūre pāsāṇe vasantaṁ aññataraṁ āraññikaṁ bhikkhuṁ disvā vanditvā “amhākaṁ bhante paṭisaraṇaṁ hothā”ti bhaṇiṁsu. Thero “tumhākaṁ sīlasadisaṁ paṭisaraṇaṁ natthi, sabbe pañca sīlāni samādiyathā”ti āha. Te “sādhū”ti sampaṭicchitvā sīlāni samādiyiṁsu. Thero “tumhe sīlavanto, idāni attano jīvitaṁ vināsentesupi mā mano padūsayitthā”ti āha. Te “sādhū”ti sampaṭicchiṁsu. Atha te jānapadā sampattā ito cibho ca maggamānā te core disvā sabbeva jīvitā voropesuṁ. Te kālaṁ katvā kāmāvacaradevaloke nibbattiṁsu. Tesu jeṭṭhakacoro jeṭṭhakadevaputto ahosi, itare tasseva parivārā.

Te anulomapaṭilomaṁ saṁsarantā ekaṁ Buddhantaraṁ devaloke khepetvā amhākaṁ Bhagavato kāle devalokato cavitvā jeṭṭhakadevaputto Sāvatthidvāre Kevaṭṭagāmo atthi, tattha pañcasatakulajeṭṭhassa kevaṭṭassa pajāpatiyā kucchimhi paṭisandhiṁ aggahesi, itare avasesakevaṭṭapajāpatīnaṁ. Evaṁ tesaṁ ekadivasaṁyeva paṭisandhiggahaṇañca gabbhavuṭṭhānañca ahosi. Atha kevaṭṭajeṭṭho “atthi nu kho imasmiṁ gāme aññepi dārakā ajja jātā”ti vicinanto te dārake disvā “ime me puttassa sahāyakā bhavissantī”ti sabbesaṁ posāvanikaṁ adāsi. Te sabbe

သော ဒုရာစာရော ဟုတွာ ဒုရာစာရပရိဝုတော ဝိဟရန္တော ဧကဒိဝသံ “ဥပေါသထံ ဩသာရေဿာမီ”တိ သီဟာသနံ အဘိရုယှ စိတြဗီဇနိံ ဂဟေတွာ နိသိန္နော “ဝတ္တတိ အာဝုသော ဧတ္ထ ဘိက္ခူနံ ပါတိမောက္ခော”တိ တိက္ခတ္တုံ အာဟ။ အထေကော ဘိက္ခုပိ “မယှံ ဝတ္တတီ”တိ န အဝေါစ။ န စ တဿ တေသံ ဝါ ပါတိမောက္ခော ဝတ္တတိ။ တတော သော “ပါတိမောက္ခေ သုတေပိ အသုတေပိ ဝိနယော နာမ နတ္ထီ”တိ အာသနာ ဝုဋ္ဌာသိ။ ဧဝံ ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနံ ဩသက္ကာပေသိ ဝိနာသေသိ။ အထ သောဓနတ္ထေရော တဒဟေဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ သောပိ ကပိလော ဧဝံ တံ သာသနံ ဩသက္ကာပေတွာ ကာလကတော အဝီစိမဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သာပိဿ မာတာ စ ဘဂိနီ စ တဿေဝ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အာပဇ္ဇိတွာ ပေသလေ ဘိက္ခူ အက္ကောသမာနာ ပရိဘာသမာနာ ကာလံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။

တသ္မိံယေဝ စ ကာလေ ပဉ္စသတာ ပုရိသာ ဂါမဃာတာဒီနိ ကတွာ စောရိကာယ ဇီဝန္တာ ဇနပဒမနုဿေဟိ အနုဗဒ္ဓါ ပလာယမာနာ အရညံ ပဝိသိတွာ တတ္ထ ကိဉ္စိ ဂဟနံ ဝါ ပဋိသရဏံ ဝါ အပဿန္တာ အဝိဒူရေ ပါသာဏေ ဝသန္တံ အညတရံ အာရညိကံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ “အမှာကံ ဘန္တေ ပဋိသရဏံ ဟောထာ”တိ ဘဏိံသု။ ထေရော “တုမှာကံ သီလသဒိသံ ပဋိသရဏံ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေ ပဉ္စ သီလာနိ သမာဒိယထာ”တိ အာဟ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သီလာနိ သမာဒိယိံသု။ ထေရော “တုမှေ သီလဝန္တော၊ ဣဒါနိ အတ္တနော ဇီဝိတံ ဝိနာသေန္တေသုပိ မာ မနော ပဒူသယိတ္ထာ”တိ အာဟ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ အထ တေ ဇာနပဒါ သမ္ပတ္တာ ဣတော စိတော စ မဂ္ဂမာနာ တေ စောရေ ဒိသွာ သဗ္ဗေဝ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသုံ။ တေ ကာလံ ကတွာ ကာမာဝစရဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေသု ဇေဋ္ဌကစောရော ဇေဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော အဟောသိ၊ ဣတရေ တဿေဝ ပရိဝါရာ။

တေ အနုလောမပဋိလောမံ သံသရန္တာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝလောကေ ခေပေတွာ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ ဒေဝလောကတော စဝိတွာ ဇေဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော သာဝတ္ထိဒွါရေ ကေဝဋ္ဋဂါမော အတ္ထိ၊ တတ္ထ ပဉ္စသတကုလဇေဋ္ဌဿ ကေဝဋ္ဋဿ ပဇာပတိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ အဂ္ဂဟေသိ၊ ဣတရေ အဝသေသကေဝဋ္ဋပဇာပတီနံ။ ဧဝံ တေသံ ဧကဒိဝသံယေဝ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဉ္စ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနဉ္စ အဟောသိ။ အထ ကေဝဋ္ဋဇေဋ္ဌော “အတ္ထိ နု ခေါ ဣမသ္မိံ ဂါမေ အညေပိ ဒါရကာ အဇ္ဇ ဇာတာ”တိ ဝိစိနန္တော တေ ဒါရကေ ဒိသွာ “ဣမေ မေ ပုတ္တဿ သဟာယကာ ဘဝိဿန္တီ”တိ သဗ္ဗေသံ ပေါသာဝနိကံ အဒါသိ။ တေ သဗ္ဗေ

sahāyakā sahapaṁsuṁ kīḷantā anupubbena vayappattā ahesuṁ. Yasojo tesaṁ aggo ahosi.

Kapilopi tadā niraye pakkāvasesena Aciravatiyā suvaṇṇavaṇṇo duggandhamukho maccho hutvā nibbatti. Athekadivasaṁ sabbepi kevaṭṭadārakā jālāni gahetvā "macche bandhissāmā"ti nadiṁ gantvā jālāni pakkhipiṁsu. Tesaṁ jālaṁ so maccho pāvisi. Taṁ disvā sabbo kevaṭṭagāmo uccāsaddamahāsaddo ahosi "amhākaṁ puttā paṭhamaṁ macche bandhantā suvaṇṇamacchaṁ bandhiṁsu, vuḍḍhi nesaṁ dārakānaṁ, idāni ca no rājā pahūtaṁ dhanaṁ dassatī"ti. Atha te pañcasatāpi dārakasahāyakā macchaṁ nāvāya pakkhipitvā nāvaṁ ukkhipitvā rañño santikaṁ agamaṁsu. Rājā disvā "kiṁ etaṁ bhaṇe"ti āha. Maccho devāti. Rājā suvaṇṇavaṇṇaṁ macchaṁ disvā "Bhagavā etassa vaṇṇakāraṇaṁ jānissatī"ti macchaṁ gāhāpetvā Bhagavato santikaṁ agamāsi. Macchassa mukhavivaraṇakāle Jetavanaṁ ativiya duggandhaṁ hoti.

Rājā Bhagavantaṁ pucchi "kasmā bhante maccho suvaṇṇavaṇṇo jāto, kasmā cassa mukhato duggandho vāyatī"ti. Ayaṁ mahārāja Kassapassa Bhagavato pāvacane Kapilo nāma bhikkhu ahosi bahussuto āgatāgamo attano vacanaṁ agaṇhantānaṁ bhikkhūnaṁ akkosakaparibhāsako, tassa ca Bhagavato sāsanavināsako. Yaṁ so tassa Bhagavato sāsanaṁ vināsesi, tena kammena Avīcimahāniraye nibbatti, vipākāvasesena ca idāni maccho jāto. Yaṁ dīgharattaṁ Buddhavacanaṁ vācesi, Buddhassa vaṇṇaṁ kathesi, tassa nissandena īdisaṁ vaṇṇaṁ paṭilabhi. Yaṁ bhikkhūnaṁ akkosakaparibhāsako ahosi, tenassa mukhato duggandho vāyati. Ullapāpemi naṁ mahārājāti. Āma Bhagavāti. Atha Bhagavā macchaṁ ālapi "tvaṁsi Kapilo"ti. Āma Bhagavā ahaṁ Kapiloti. Kuto āgatosīti. Avīcimahānirayato Bhagavāti. Sodhano kuhiṁ gatoti. Parinibbuto Bhagavāti. Sādhanī kuhiṁ gatāti. Mahāniraye nibbattā Bhagavāti. Tāpanā kuhiṁ gatāti. Mahāniraye nibbattā Bhagavāti. Idāni tvaṁ kuhiṁ gamissasīti. Mahānirayaṁ Bhagavāti. Tāvadeva vippaṭisārābhibhūto nāvaṁ sīsena paharitvā kālakato mahāniraye nibbatti. Mahājano saṁviggo ahosi lomahaṭṭhajāto.

သဟာယကာ သဟပံသုံ ကီဠန္တာ အနုပုဗ္ဗေန ဝယပ္ပတ္တာ အဟေသုံ။ ယသောဇော တေသံ အဂ္ဂေါ အဟောသိ။

ကပိလောပိ တဒါ နိရယေ ပက္ကာဝသေသေန အစိရဝတိယာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဒုဂ္ဂန္ဓမုခေါ မစ္ဆော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထေကဒိဝသံ သဗ္ဗေပိ ကေဝဋ္ဋဒါရကာ ဇာလာနိ ဂဟေတွာ "မစ္ဆေ ဗန္ဓိဿာမာ"တိ နဒိံ ဂန္တွာ ဇာလာနိ ပက္ခိပိံသု။ တေသံ ဇာလံ သော မစ္ဆော ပါဝိသိ။ တံ ဒိသွာ သဗ္ဗော ကေဝဋ္ဋဂါမော ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒေါ အဟောသိ "အမှာကံ ပုတ္တာ ပဌမံ မစ္ဆေ ဗန္ဓန္တာ သုဝဏ္ဏမစ္ဆံ ဗန္ဓိံသု၊ ဝုဍ္ဎိ နေသံ ဒါရကာနံ၊ ဣဒါနိ စ နော ရာဇာ ပဟူတံ ဓနံ ဒဿတီ"တိ။ အထ တေ ပဉ္စသတာပိ ဒါရကသဟာယကာ မစ္ဆံ နာဝါယ ပက္ခိပိတွာ နာဝံ ဥက္ခိပိတွာ ရညော သန္တိကံ အဂမံသု။ ရာဇာ ဒိသွာ "ကိံ ဧတံ ဘဏေ"တိ အာဟ။ မစ္ဆော ဒေဝါတိ။ ရာဇာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ မစ္ဆံ ဒိသွာ "ဘဂဝါ ဧတဿ ဝဏ္ဏကာရဏံ ဇာနိဿတီ"တိ မစ္ဆံ ဂါဟာပေတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ မစ္ဆဿ မုခဝိဝရဏကာလေ ဇေတဝနံ အတိဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဟောတိ။

ရာဇာ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိ "ကသ္မာ ဘန္တေ မစ္ဆော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဇာတော၊ ကသ္မာ စဿ မုခတော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါယတီ"တိ။ အယံ မဟာရာဇ ကဿပဿ ဘဂဝတော ပါဝစနေ ကပိလော နာမ ဘိက္ခု အဟောသိ ဗဟုဿုတော အာဂတာဂမော အတ္တနော ဝစနံ အဂဏှန္တာနံ ဘိက္ခူနံ အက္ကောသကပရိဘာသကော, တဿ စ ဘဂဝတော သာသနဝိနာသကော။ ယံ သော တဿ ဘဂဝတော သာသနံ ဝိနာသေသိ၊ တေန ကမ္မေန အဝီစိမဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဝိပါကာဝသေသေန စ ဣဒါနိ မစ္ဆော ဇာတော။ ယံ ဒီဃရတ္တံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဝါစေသိ၊ ဗုဒ္ဓဿ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ၊ တဿ နိဿန္ဒေန ဤဒိသံ ဝဏ္ဏံ ပဋိလဘိ။ ယံ ဘိက္ခူနံ အက္ကောသကပရိဘာသကော အဟောသိ၊ တေနဿ မုခတော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါယတိ။ ဥလ္လပါပေမိ နံ မဟာရာဇာတိ။ အာမ ဘဂဝါတိ။ အထ ဘဂဝါ မစ္ဆံ အာလပိ "တွံသိ ကပိလော"တိ။ အာမ ဘဂဝါ အဟံ ကပိလောတိ။ ကုတော အာဂတောသီတိ။ အဝီစိမဟာနိရယတော ဘဂဝါတိ။ သောဓနော ကုဟိံ ဂတောတိ။ ပရိနိဗ္ဗုတော ဘဂဝါတိ။ သာဓနီ ကုဟိံ ဂတာတိ။ မဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တာ ဘဂဝါတိ။ တာပနာ ကုဟိံ ဂတာတိ။ မဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တာ ဘဂဝါတိ။ ဣဒါနိ တွံ ကုဟိံ ဂမိဿသီတိ။ မဟာနိရယံ ဘဂဝါတိ။ တာဝဒေဝ ဝိပ္ပဋိသာရာဘိဘူတော နာဝံ သီသေန ပဟရိတွာ ကာလကတော မဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။ မဟာဇနော သံဝိဂ္ဂေါ အဟောသိ လောမဟဋ္ဌဇာတော။

Atha Bhagavā tattha sampattagahaṭṭhapabbajitaparisāya taṅkhaṇānurūpaṁ dhammaṁ desento imaṁ suttamabhāsi.

277-8. Tattha **dhammacariyan**ti kāyasucaritādi dhammacariyaṁ. **Brahmacariyan**ti maggabrahmacariyaṁ. **Etadāhu vasuttaman**ti etaṁ ubhayampi lokiyalokuttaraṁ sucaritaṁ saggamokkhasukhasampāpakattā vasuttamanti āhu ariyā. Vasuttamaṁ nāma uttamaratanaṁ, anugāmikaṁ attādhīnaṁ[1] rājādīnaṁ asādhāraṇanti adhippāyo.

Ettāvatā "gahaṭṭhassa vā pabbajitassa vā sammāpaṭipattiyeva paṭisaraṇan"ti dassetvā idāni paṭipattivirahitāya pabbajjāya asārakattadassanena Kapilaṁ, aññe ca tathārūpe garahanto **"pabbajitopi ce hotī"**ti evamādimāha.

Tatrāyaṁ atthavaṇṇanā—yo hi koci gihibyañjanāni apanetvā bhaṇḍukāsāvādigahaṇamattaṁ[2] upasaṅkamanena **pabbajitopi ce hoti** pubbe vuttatthaṁ **agārasmā anagāriyaṁ, so ce mukharajātiko** hoti pharusavacano, nānappakārāya vihesāya abhiratattā **vihesābhirato,** hirottappābhāvena magasadisattā **mago, jīvitaṁ tassa pāpiyo,** tassa evarūpassa jīvitaṁ atipāpaṁ atihīnaṁ. Kasmā? Yasmā imāya micchāpaṭipattiyā rāgādimanekappakāraṁ **rajaṁ vaḍḍheti attano.**

279. Na kevalañca imināva kāraṇenassa jīvitaṁ pāpiyo, apica kho pana ayaṁ evarūpo mukharajātikattā **kalahābhirato bhikkhu** subhāsitassa atthavijānanasammohanena **mohadhammena āvuto,** "mā āvuso Kapila evaṁ avaca, imināpi pariyāyena taṁ gaṇhāhī"ti evamādinā nayena pesalehi bhikkhūhi **akkhātampi na jānāti dhammaṁ Buddhena desitaṁ,** yo dhammo Buddhena desito, taṁ nānappakārena attano vuccamānampi na jānāti. Evampissa jīvitaṁ pāpiyo.

280. Tathā[3] so evarūpo vihesābhiratattā **vihesaṁ bhāvitattānaṁ** bhāvitatte khīṇāsavabhikkhū Sodhanattherapabhutike "na tumhe Vinayaṁ jānātha, na Suttaṁ, na Abhidhammaṁ, vuḍḍhapabbajitā"ti-ādinā nayena

1. Anugāmikattā nidhīnaṁ (Syā, Ka)　2. Bhaṇḍukāsāvādīnaṁ gahaṇamattaṁ (Ka)
3. Tadā (Syā, Ka)

အထ ဘဂဝါ တတ္ထ သမ္ပတ္တဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတပရိသာယ တင်္ခဏာနုရူပံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

၂၇၇-၈။ တတ္ထ **ဓမ္မစရိယန္တိ** ကာယသုစရိတာဒိ ဓမ္မစရိယံ။ **ဗြဟ္မစရိယန္တိ** မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ။ **ဧတဒါဟု ဝသုတ္တမန္တိ** ဧတံ ဥဘယမ္ပိ လောကိယလောကုတ္တရံ သုစရိတံ သဂ္ဂမောက္ခသုခသမ္ပာပကတ္တာ ဝသုတ္တမန္တိ အာဟု အရိယာ။ ဝသုတ္တမံ နာမ ဥတ္တမရတနံ၊ အနုဂါမိကံ အတ္တာဓီနံ[1] ရာဇာဒီနံ အသာဓာရဏန္တိ အဓိပ္ပါယော။

ဧတ္တာဝတာ "ဂဟဋ္ဌဿ ဝါ ပဗ္ဗဇိတဿ ဝါ သမ္မာပဋိပတ္တိယေဝ ပဋိသရဏ"န္တိ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပဋိပတ္တိဝိရဟိတာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အသာရကတ္တဒဿနေန ကပိလံ, အညေ စ တထာရူပေ ဂရဟန္တော **"ပဗ္ဗဇိတောပိ စေ ဟောတီ"**တိ ဧဝမာဒိမာဟ။

တတြာယံ အတ္ထဝဏ္ဏနာ—ယော ဟိ ကောစိ ဂိဟိဗျဉ္ဇနာနိ အပနေတွာ ဘဏ္ဍုကာသာဝါဒိဂဟဏမတ္တံ[2] ဥပသင်္ကမနေန **ပဗ္ဗဇိတောပိ စေ ဟောတိ** ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တတ္ထံ **အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ၊ သော စေ မုခရဇာတိကော** ဟောတိ ဖရုသဝစနော၊ နာနပ္ပကာရာယ ဝိဟေသာယ အဘိရတတ္တာ **ဝိဟေသာဘိရတော၊** ဟိရောတ္တပ္ပါဘာဝေန မဂသဒိသတ္တာ **မဂေါ၊ ဇီဝိတံ တဿ ပါပိယော၊** တဿ ဧဝရူပဿ ဇီဝိတံ အတိပါပံ အတိဟီနံ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ ဣမာယ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိယာ ရာဂါဒိမနေကပ္ပကာရံ **ရဇံ ဝဍ္ဎေတိ အတ္တနော။**

၂၇၉။ န ကေဝလဉ္စ ဣမိနာဝ ကာရဏေနဿ ဇီဝိတံ ပါပိယော၊ အပိစ ခေါ ပန အယံ ဧဝရူပေါ မုခရဇာတိကတ္တာ **ကလဟာဘိရတော ဘိက္ခု** သုဘာသိတဿ အတ္ထဝိဇာနနသမ္မောဟနေန **မောဟဓမ္မေန အာဝုတော,** "မာ အာဝုသော ကပိလ ဧဝံ အဝစ၊ ဣမိနာပိ ပရိယာယေန တံ ဂဏှာဟီ"တိ ဧဝမာဒိနာ နယေန ပေသလေဟိ ဘိက္ခူဟိ **အက္ခာတမ္ပိ န ဇာနာတိ ဓမ္မံ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတံ၊** ယော ဓမ္မော ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတော၊ တံ နာနပ္ပကာရေန အတ္တနော ဝုစ္စမာနမ္ပိ န ဇာနာတိ။ ဧဝမ္ပိဿ ဇီဝိတံ ပါပိယော။

၂၈၀။ တထာ[3] သော ဧဝရူပေါ ဝိဟေသာဘိရတတ္တာ **ဝိဟေသံ ဘာဝိတတ္တာနံ** ဘာဝိတတ္တေ ခီဏာသဝဘိက္ခူ သောဓနတ္ထေရပ္ပဘုတိကေ "န တုမှေ ဝိနယံ ဇာနာထ၊ န သုတ္တံ, န အဘိဓမ္မံ၊ ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတာ"တိအာဒိနာ နယေန

၁-အနုဂါမိကတ္တာ နိဓိနံ (သျာ၊ က)　၂-ဘဏ္ဍုကာသာဝါဒိနံ ဂဟဏမတ္တံ (က)　၃-တဒါ (သျာ၊ က)

vihesanto. Upayogappavattiyaṁ hi idaṁ sāmivacanaṁ. Atha vā yathāvutteneva nayena “vihesaṁ bhāvitattānaṁ karonto”ti pāṭhaseso veditabbo. Evaṁ nippariyāyameva sāmivacanaṁ sijjhati. **Avijjāya purakkhato**ti bhāvitattavihesane ādīnavadassanapaṭicchādikāya avijjāya purakkhato pesito payojito sesapabbajitānaṁ bhāvitattānaṁ[1] vihesabhāvena pavattaṁ diṭṭheva dhamme cittavibādhanena[2] **saṁkilesaṁ,** āyatiṁ ca nirayasampāpanena **maggaṁ nirayagāminaṁ** na jānāti.

281. Ajānanto ca tena maggena catubbidhāpāyabhedaṁ **vinipātaṁ samāpanno,** tattha ca vinipāte **gabbhā gabbhaṁ tamā tamaṁ** ekekanikāye sabhakkhattuṁ sahassakkhattumpi mātukucchito mātukucchiṁ candimasūriyehipi aviddhaṁsanīyā asurakāyatamā tamañca samāpanno, **sa ve tādisako bhikkhu pecca** ito paralokaṁ gantvā ayaṁ Kapilamaccho viya nānappakāraṁ **dukkhaṁ nigacchati.**

282. Kiṁ kāraṇā? **Gūthakūpo yathā assa, sampuṇṇo gaṇavassiko,** yathā vaccakuṭigūthakūpo gaṇavassiko anekavassiko bahūni vassāni mukhato gūthena pūriyamāno sampuṇṇo assa, so udakakumbhasatehi udakakumbhasahassehi dhoviyamānopi duggandhadubbaṇṇiyānapagamā dubbisodho hoti, evameva **yo evarūpo assa** dīgharattaṁ saṁkiliṭṭhakammanto gūthakūpo viya gūthena pāpena sampuṇṇattā sampuṇṇo puggalo, so **dubbisodho hi sāṅgaṇo,** cirakālaṁ[3] tassa aṅgaṇassa vipākaṁ paccanubhontopi na sujjhati. Tasmā vassagaṇanāya aparimāṇampi kālaṁ sa ve tādisako bhikkhu pecca dukkhaṁ nigacchatīti. Atha vā ayaṁ imissā gāthāya sambandho—yaṁ vuttaṁ “sa ve tādisako bhikkhu, pecca dukkhaṁ nigacchatī”ti, tatra siyā tumhākaṁ “sakkā panāyaṁ tathā kātuṁ, yathā pecca dukkhaṁ na nigaccheyyā”ti. Na sakkā. Kasmā? Yasmā **gūthakūpo -pa- sāṅgaṇo**ti.

1. Payojito taṁ bhāvitattānaṁ (Sī) 2. Cittavighātanena (Syā, Ka)
3. Sampuṇṇattā sāṅgaṇo puggalo so dubbisodho hi cirakālaṁ (Sī), sampuṇṇattā sampuṇṇo sabbaso dubbisodho aticirakālaṁ (Ka)

ဝိဟေသန္တော။ ဥပယောဂပ္ပဝတ္တိယံ ဟိ ဣဒံ သာမိဝစနံ။ အထ ဝါ ယထာဝုတ္တေနေဝ နယေန “ဝိဟေသံ ဘာဝိတတ္တာနံ ကရောန္တော”တိ ပါဌသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ နိပ္ပရိယာယမေဝ သာမိဝစနံ သိဇ္ဈတိ။ **အဝိဇ္ဇာယ ပုရက္ခတော**တိ ဘာဝိတတ္တဝိဟေသနေ အာဒီနဝဒဿနပဋိစ္ဆာဒိကာယ အဝိဇ္ဇာယ ပုရက္ခတော ပေသိတော ပယောဇိတော သေသပဗ္ဗဇိတာနံ ဘာဝိတတ္တာနံ[၁] ဝိဟေသဘာဝေန ပဝတ္တံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ စိတ္တဝိဗာဓနေန[၂] **သံကိလေသံ**, အာယတိံ စ နိရယသမ္ပာပနေန **မဂ္ဂံ နိရယဂါမိနံ** န ဇာနာတိ။

၂၈၁။ အဇာနန္တော စ တေန မဂ္ဂေန စတုဗ္ဗိဓာပါယဘေဒံ **ဝိနိပါတံ သမာပန္နော**, တတ္ထ စ ဝိနိပါတေ **ဂဗ္ဘာ ဂဗ္ဘံ တမာ တမံ** ဧကေကနိကာယေ သဘက္ခတ္တုံ သဟဿက္ခတ္တုမ္ပိ မာတုကုစ္ဆိတော မာတုကုစ္ဆိံ စန္ဒိမသူရိယေဟိပိ အဝိဒ္ဓံသနီယာ အသုရကာယတမာ တမဉ္စ သမာပန္နော, **သ ဝေ တာဒိသကော ဘိက္ခု ပေစ္စ** ဣတော ပရလောကံ ဂန္တွာ အယံ ကပိလမစ္ဆော ဝိယ နာနပ္ပကာရံ **ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတိ**။

၂၈၂။ ကိံ ကာရဏာ? **ဂူထကူပေါ ယထာ အဿ၊ သမ္ပုဏ္ဏော ဂဏဝဿိကော၊** ယထာ ဝစ္စကုဋိဂူထကူပေါ ဂဏဝဿိကော အနေကဝဿိကော ဗဟူနိ ဝဿာနိ မုခတော ဂူထေန ပူရိယမာနော သမ္ပုဏ္ဏော အဿ၊ သော ဥဒကကုမ္ဘသတေဟိ ဥဒကကုမ္ဘသဟဿေဟိ ဓောဝိယမာနောပိ ဒုဂ္ဂန္ဓဒုဗ္ဗဏ္ဏိယာနပဂမာ ဒုဗ္ဗိသောဓော ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ **ယော ဧဝရူပေါ အဿ** ဒီဃရတ္တံ သံကိလိဋ္ဌကမ္မန္တော ဂူထကူပေါ ဝိယ ဂူထေန ပါပေန သမ္ပုဏ္ဏတ္တာ သမ္ပုဏ္ဏော ပုဂ္ဂလော၊ သော **ဒုဗ္ဗိသောဓော ဟိ သာင်္ဂဏော၊** စိရကာလံ[၃] တဿ အင်္ဂဏဿ ဝိပါကံ ပစ္စနုဘောန္တောပိ န သုဇ္ဈတိ။ တသ္မာ ဝဿဂဏနာယ အပရိမာဏမ္ပိ ကာလံ သ ဝေ တာဒိသကော ဘိက္ခု ပေစ္စ ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတီတိ။ အထ ဝါ အယံ ဣမိဿာ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော—ယံ ဝုတ္တံ “သ ဝေ တာဒိသကော ဘိက္ခု၊ ပေစ္စ ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတီ”တိ၊ တတြ သိယာ တုမှာကံ “သက္ကာ ပနာယံ တထာ ကာတုံ၊ ယထာ ပေစ္စ ဒုက္ခံ န နိဂစ္ဆေယျာ”တိ။ န သက္ကာ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **ဂူထကူပေါ။ပ။ သာင်္ဂဏော**တိ။

၁-ပယောဇိတော တံ ဘာဝိတတ္တာနံ (သီ) ၂-စိတ္တဝိဃာတနေန (သျာ၊ က)
၃-သမ္ပုဏ္ဏတ္တာ သာင်္ဂဏော ပုဂ္ဂလော သော ဒုဗ္ဗိသောဓော ဟိ စိရကာလံ (သီ)၊ သမ္ပုဏ္ဏတ္တာ သမ္ပုဏ္ဏော သဗ္ဗသော ဒုဗ္ဗိသောဓော အတိစိရကာလံ (က)

283-4. Yato paṭikacceva **yaṁ evarūpaṁ jānātha, bhikkhavo gehanissitaṁ,** yaṁ evarūpaṁ pañcakāmaguṇanissitaṁ jāneyyātha abhūtaguṇapatthanākārappavattāya pāpikāya icchāya samannāgatattā **pāpicchaṁ,** kāmavitakkādīhi samannāgatattā **pāpasaṅkappaṁ,** kāyikavītikkamādinā veḷudānādibhedena ca pāpācārena samannāgatattā **pāpācāraṁ,** vesiyādipāpagocarato **pāpagocaraṁ, sabbe samaggā hutvāna abhinibbajjiyāthanaṁ.** Tattha **abhinibbajjiyāthāti**[1] vivajjeyyātha mā bhajeyyātha, mā cassa abhinibbajjanamatteneva appossukkataṁ āpajjeyyātha, apica kho pana **kāraṇḍavaṁ**[2] **niddhamatha, kasambuṁ apakassatha**[3], taṁ kacavarabhūtaṁ puggalaṁ kacavaramiva anapekkhā niddhamatha, kasaṭabhūtañca naṁ khattiyādīnaṁ majjhe paviṭṭhaṁ pabhinnapaggharitakuṭṭhaṁ caṇḍālaṁ viya apakassatha, hatthe vā sīse vā gahetvā nikkaḍḍhatha. Seyyathāpi āyasmā Mahāmoggallāno taṁ puggalaṁ pāpadhammaṁ bāhāya gahetvā bahidvārakoṭṭhakā nikkhāmetvā sūcighaṭikaṁ adāsi, evaṁ apakassathāti dasseti. Kiṁ kāraṇā? Saṁghārāmo nāma sīlavantānaṁ kato, na dussīlānaṁ.

285-6. Yato etadeva **tato palāpe vāhetha, assamaṇe samaṇamānine,** yathā hi palāpā anto taṇḍularahitāpi bahi thusehi vīhī viya dissanti, evaṁ pāpabhikkhū anto sīlādivirahitāpi bahi kāsāvādiparikkhārena bhikkhū viya dissanti. Tasmā "palāpā"ti vuccanti. Te palāpe vāhetha opunātha vidhamatha paramatthato assamaṇe vesamattena samaṇamānine. Evaṁ **niddhamitvāna -pa- patissatā.** Tattha **kappayavho**ti kappetha, karothāti vuttaṁ hoti. **Patissatāti** aññamaññaṁ sagāravā sappatissā. **Tato samaggā nipakā, dukkhassantaṁ karissathā**ti athevaṁ tumhe suddhā suddhehi saṁvāsaṁ kappentā, diṭṭhisīlasāmaññatāya samaggā, anupubbena paripākagatāya paññāya nipakā, sabbassevimassa vaṭṭadukkhādino dukkhassa antaṁ karissathāti arahattanikūṭeneva desanaṁ niṭṭhapesi.

Desanāpariyosāne te pañcasatā kevaṭṭaputtā saṁvegamāpajjitvā dukkhassantakiriyaṁ patthayamānā Bhagavato santike pabbajitvā na cirasseva

1. Abhinibbijjayāthāti (Sī), abhinibbijjiyāthāti (Syā) 2. Kāraṇḍaṁva (Syā, Ka)
3. Avakassatha (Sī, Syā, Ka)

၂၈၃-၄။ ယတော ပဋိကစ္စေဝ **ယံ ဧဝရူပံ ဇာနာထ၊ ဘိက္ခဝေါ ဂေဟနိဿိတံ၊** ယံ ဧဝရူပံ ပဉ္စကာမဂုဏနိဿိတံ ဇာနေယျာထ အဘူတဂုဏပတ္ထနာကာရပ္ပဝတ္တာယ ပါပိကာယ ဣစ္ဆာယ သမန္နာဂတတ္တာ **ပါပိစ္ဆံ,** ကာမဝိတက္ကာဒီဟိ သမန္နာဂတတ္တာ **ပါပသင်္ကပ္ပံ,** ကာယိကဝီတိက္ကမာဒိနာ ဝေဠုဒါနာဒိဘေဒေန စ ပါပါစာရေန သမန္နာဂတတ္တာ **ပါပါစာရံ,** ဝေသိယာဒိပါပဂေါစရတော **ပါပဂေါစရံ၊ သဗ္ဗေ သမဂ္ဂါ ဟုတွာန အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇိယာထ နံ။** တတ္ထ **အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇိယာထာ**တိ[၁] ဝိဝဇ္ဇေယျာထ မာ ဘဇေယျာထ၊ မာ စဿ အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇနမတ္တေနေဝ အပ္ပေါဿုက္ကတံ အာပဇ္ဇေယျာထ၊ အပိစ ခေါ ပန **ကာရဏ္ဍဝံ**[၂] **နိဒ္ဓမထ၊ ကသမ္ဗုံ အပကဿထ**[၃]၊ တံ ကစဝရဘူတံ ပုဂ္ဂလံ ကစဝရမိဝ အနပေက္ခာ နိဒ္ဓမထ၊ ကသဋဘူတဉ္စ နံ ခတ္တိယာဒီနံ မဇ္ဈေ ပဝိဋ္ဌံ ပဘိန္နပဂ္ဃရိတကုဋ္ဌံ စဏ္ဍာလံ ဝိယ အပကဿထ၊ ဟတ္ထေ ဝါ သီသေ ဝါ ဂဟေတွာ နိက္ကဍ္ဎထ။ သေယျထာပိ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော တံ ပုဂ္ဂလံ ပါပဓမ္မံ ဗာဟာယ ဂဟေတွာ ဗဟိဒွါရကောဋ္ဌကာ နိက္ခာမေတွာ သူစိဃဋိကံ အဒါသိ၊ ဧဝံ အပကဿထာတိ ဒဿေတိ။ ကိံ ကာရဏာ? သံဃာရာမော နာမ သီလဝန္တာနံ ကတော၊ န ဒုဿီလာနံ။

၂၈၅-၆။ ယတော ဧတဒေဝ **တတော ပလာပေ ဝါဟေထ၊ အဿမဏေ သမဏမာနိနေ၊** ယထာ ဟိ ပလာပါ အန္တော တဏ္ဍုလရဟိတာပိ ဗဟိ ထုသေဟိ ဝီဟီ ဝိယ ဒိဿန္တိ၊ ဧဝံ ပါပဘိက္ခူ အန္တော သီလာဒိဝိရဟိတာပိ ဗဟိ ကာသာဝါဒိပရိက္ခာရေန ဘိက္ခူ ဝိယ ဒိဿန္တိ။ တသ္မာ "ပလာပါ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ တေ ပလာပေ ဝါဟေထ ဩပုနာထ ဝိဓမထ ပရမတ္ထတော အဿမဏေ ဝေသမတ္တေန သမဏမာနိနေ။ ဧဝံ **နိဒ္ဓမိတွာန။ပ။ ပတိဿတာ။** တတ္ထ **ကပ္ပယဝှော**တိ ကပ္ပေထ၊ ကရောထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပတိဿတာ**တိ အညမညံ သဂါရဝါ သပ္ပတိဿာ။ **တတော သမဂ္ဂါ နိပကာ၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿထာ**တိ အထေဝံ တုမှေ သုဒ္ဓါ သုဒ္ဓေဟိ သံဝါသံ ကပ္ပေန္တာ, ဒိဋ္ဌိသီလသာမညတာယ သမဂ္ဂါ,အနုပုဗ္ဗေန ပရိပါကဂတာယ ပညာယ နိပကာ, သဗ္ဗဿေဝိမဿ ဝဋ္ဋဒုက္ခာဒိနော ဒုက္ခဿ အန္တံ ကရိဿထာတိ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသိ။

ဒေသနာပရိယောသာနေ တေ ပဉ္စသတာ ကေဝဋ္ဋပုတ္တာ သံဝေဂမာပဇ္ဇိတွာ ဒုက္ခဿန္တကိရိယံ ပတ္ထယမာနာ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ န စိရဿေဝ

၁-အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဇယာထာတိ (သီ)၊ အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဇိယာထာတိ (သျာ)
၂-ကာရဏ္ဍံဝ (သျာ၊ က) ၃-အဝကဿထ (သီ၊ သျာ၊ က)

dukkhassantaṁ katvā Bhagavatā saddhiṁ āneñjavihārasamāpattidhammaparibhogena ekaparibhogā ahesuṁ. Sā ca nesaṁ evaṁ Bhagavatā saddhiṁ ekaparibhogatā udāne vuttayasojasuttavaseneva veditabbāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Kapilasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Brāhmaṇadhammikasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Brāhmaṇadhammikasuttaṁ. Kā uppatti? Ayameva, yāssa nidāne “atha kho sambahulā”ti-ādinā nayena vuttā. Tattha **sambahulā**ti bahū aneke. **Kosalakā**ti Kosalaraṭṭhavāsino. **Brāhmaṇamahāsālā**bhi jātiyā brāhmaṇā, mahāsāratāya mahāsālā. Yesaṁ kira nidahitvā ṭhapitaṁyeva asītikoṭisaṅkhyaṁ dhanamatthi, te “brāhmaṇamahāsālā”ti vuccanti. Ime ca tādisā, tena vuttaṁ “brāhmaṇamahāsālā”ti. **Jiṇṇā**ti jajjarībhūtā jarāya khaṇḍiccādibhāvamāpāditā. **Vuḍḍhā**ti aṅgapaccaṅgānaṁ vuḍḍhimariyādaṁ pattā. **Mahallakā**ti jātimahallakatāya samannāgatā, cirakālappasutāti vuttaṁ hoti. **Addhagatā**ti addhānaṁ gatā, dve tayo rājaparivaṭṭe atītāti adhippāyo. **Vayo anuppattā**ti pacchimavayaṁ sampattā. Apica **jiṇṇā**ti porāṇā, cirakālappavattakulanvayāti vuttaṁ hoti. **Vuḍḍhā**ti sīlācārādiguṇavuḍḍhiyuttā. **Mahallakā**ti vibhavamahantatāya samannāgatā mahaddhanā mahābhogā. **Addhagatā**ti maggapaṭipannā brāhmaṇānaṁ vatacariyādimariyādaṁ avītikkamma caramānā. **Vayo anuppattā**ti jātivuḍḍhabhāvampi antimavayaṁ anuppattāti evampettha yojanā veditabbā. Sesamettha pākaṭameva.

Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsūti khamanīyādīni pucchantā aññamaññaṁ samappavattamodā ahesuṁ. Yāya ca “kacci bhoto Gotamassa khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ appābādhaṁ appātaṅkaṁ balaṁ lahuṭṭhānaṁ phāsuvihāro”ti-ādikāya kathāya sammodiṁsu, taṁ pītipāmojjasaṅkhātasammodajananato sammodituṁ arahato ca **sammodanīyaṁ,** attabyañjanamadhuratāya

ဒုက္ခဿန္တံ ကတွာ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ အာနေဉ္ဇဝိဟာရသမာပတ္တိဓမ္မပရိဘောဂေန ဧကပရိဘောဂါ အဟေသုံ။ သာ စ နေသံ ဧဝံ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ ဧကပရိဘောဂတာ ဥဒါနေ ဝုတ္တယသောဇသုတ္တဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ကပိလသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အယမေဝ, ယာဿ နိဒါနေ “အထ ခေါ သမ္ဗဟုလာ”တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာ။ တတ္ထ **သမ္ဗဟုလာ**တိ ဗဟူ အနေကေ။ **ကောသလကာ**တိ ကောသလရဋ္ဌဝါသိနော။ **ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ**တိ ဇာတိယာ ဗြာဟ္မဏာ, မဟာသာရတာယ မဟာသာလာ။ ယေသံ ကိရ နိဒဟိတွာ ဌပိတံယေဝ အသီတိကောဋိသင်္ချံ ဓနမတ္ထိ၊ တေ “ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဣမေ စ တာဒိသာ၊ တေန ဝုတ္တံ “ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ”တိ။ **ဇိဏ္ဏာ**တိ ဇဇ္ဇရီဘူတာ ဇရာယ ခဏ္ဍိစ္စာဒိဘာဝမာပါဒိတာ။ **ဝုဍ္ဎာ**တိ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ဝုဍ္ဎိမရိယာဒံ ပတ္တာ။ **မဟလ္လကာ**တိ ဇာတိမဟလ္လကတာယ သမန္နာဂတာ၊ စိရကာလပ္ပသုတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အဒ္ဓဂတာ**တိ အဒ္ဓါနံ ဂတာ၊ ဒွေ တယော ရာဇပရိဝဋ္ဋေ အတီတာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဝယော အနုပ္ပတ္တာ**တိ ပစ္ဆိမဝယံ သမ္ပတ္တာ။ အပိစ **ဇိဏ္ဏာ**တိ ပေါရာဏာ၊ စိရကာလပ္ပဝတ္တကုလန္ဝယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝုဍ္ဎာ**တိ သီလာစာရာဒိဂုဏဝုဍ္ဎိယုတ္တာ။ **မဟလ္လကာ**တိ ဝိဘဝမဟန္တတာယ သမန္နာဂတာ မဟဒ္ဓနာ မဟာဘောဂါ။ **အဒ္ဓဂတာ**တိ မဂ္ဂပဋိပန္နာ ဗြာဟ္မဏာနံ ဝတစရိယာဒိမရိယာဒံ အဝီတိက္ကမ္မ စရမာနာ။ **ဝယော အနုပ္ပတ္တာ**တိ ဇာတိဝုဍ္ဎဘာဝမ္ပိ အန္တိမဝယံ အနုပ္ပတ္တာတိ ဧဝမ္ပေတ္ထ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိံသူတိ ခမနီယာဒီနိ ပုစ္ဆန္တာ အညမညံ သမပ္ပဝတ္တမောဒါ အဟေသုံ။ ယာယ စ “ကစ္စိ ဘောတော ဂေါတမဿ ခမနီယံ, ကစ္စိ ယာပနီယံ အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတင်္ကံ ဗလံ လဟုဋ္ဌာနံ ဖာသုဝိဟာရော”တိအာဒိကာယ ကထာယ သမ္မောဒိံသု၊ တံ ပီတိပါမောဇ္ဇသင်္ခါတသမ္မောဒဇနနတော သမ္မောဒိတုံ အရဟတော စ **သမ္မောဒနီယံ၊** အတ္တဗျဉ္ဇနမဓုရတာယ

sucirampi kālaṁ sāretuṁ nirantaraṁ pavattetuṁ arahato saritabbabhāvato ca **sāraṇīyaṁ.** Suyyamānasukhato ca sammodanīyaṁ, anussariyamānasukhato sāraṇīyaṁ, tathā byañjanaparisuddhatāya sammodanīyaṁ, atthaparisuddhatāya sāraṇīyanti evaṁ anekehi pariyāyehi sammodanīyaṁ **kathaṁ** sāraṇīyaṁ **vītisāretvā** pariyosāpetvā niṭṭhāpetvā yenatthena āgatā, taṁ pucchitukāmā **ekamantaṁ nisīdiṁsu.** Taṁ—

> “Na pacchato na purato, nāpi āsannadūrato.
> Na passe nāpi paṭivāte, na cāpi oṇatuṇṇate”ti—

ādinā nayena maṅgalasuttavaṇṇanāyaṁ vuttameva.

Evaṁ **ekamantaṁ nisinnā kho te brāhmaṇamahāsālā Bhagavantaṁ etadavocuṁ.** Kiṁ tanti? **“Sandissanti nu kho**”ti-ādi. Taṁ sabbaṁ uttānatthameva. Kevalañhettha **brāhmaṇānaṁ brāhmaṇadhamme**ti desakālādidhamme chaḍḍetvā yo brāhmaṇadhammo, tasmiṁyeva. **Tena hi brāhmaṇā**ti yasmā maṁ tumhe yācittha, tasmā brāhmaṇā suṇātha, sotaṁ odahatha, sādhukaṁ manasi karotha, yoniso manasi karotha. Tathā payogasuddhiyā suṇātha, āsayasuddhiyā sādhukaṁ manasi karotha. Avikkhepena suṇātha, paggahena sādhukaṁ manasi karothāti-ādinā nayena etesaṁ padānaṁ pubbe avuttopi adhippāyo veditabbo. Atha Bhagavatā vuttaṁ taṁ vacanaṁ sampaṭicchantā **“evaṁ bho”ti kho te brāhmaṇamahāsālā Bhagavato paccassosuṁ,** Bhagavato vacanaṁ abhimukhā hutvā assosuṁ. Atha vā paṭissuṇiṁsu. “Suṇātha sādhukaṁ manasi karothā”ti vuttamatthaṁ kattukāmatāya paṭijāniṁsūti vuttaṁ hoti. Atha tesaṁ evaṁ paṭissutavataṁ Bhagavā etadavoca. Kiṁ tanti? **“Isayo pubbakā**”ti-ādi.

287. Tattha paṭhamagāthāya tāva **saññatattā**ti sīlasaṁyamena saṁyatacittā. **Tapassino**ti indriyasaṁvaratapayuttā. **Attadatthamacārisun**ti mantajjhenabrahmavihārabhāvanādiṁ attano atthaṁ akaṁsu. Sesaṁ pākaṭameva.

288. Dutiyagāthādīsupi ayaṁ saṅkhepavaṇṇanā—**na pasū brāhmaṇānā’sun**ti porāṇānaṁ brāhmaṇānaṁ pasū na āsuṁ, na te pasupariggahamakaṁsu. **Nahiraññaṁ na dhāniyan**ti hiraññañca brāhmaṇānaṁ antamaso jatumāsakopi

သုစိရမ္ပိ ကာလံ သာရေတုံ နိရန္တရံ ပဝတ္တေတုံ အရဟတော သရိတဗ္ဗဘာဝတော စ **သာရဏီယံ။** သုယျမာနသုခတော စ သမ္မောဒနီယံ၊ အနုဿရိယမာနသုခတော သာရဏီယံ၊ တထာ ဗျဉ္ဇနပရိသုဒ္ဓတာယ သမ္မောဒနီယံ၊ အတ္ထပရိသုဒ္ဓတာယ သာရဏီယန္တိ ဧဝံ အနေကေဟိ ပရိယာယေဟိ သမ္မောဒနီယံ **ကထံ** သာရဏီယံ **ဝီတိသာရေတွာ** ပရိယောသာပေတွာ နိဋ္ဌာပေတွာ ယေနတ္ထေန အာဂတာ၊ တံ ပုစ္ဆိတုကာမာ **ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။** တံ—

> “န ပစ္ဆတော န ပုရတော၊ နာပိ အာသန္နဒူရတော။
> န ပဿေ နာပိ ပဋိဝါတေ၊ န စာပိ ဩဏတုဏ္ဏတေ”တိ—

အာဒိနာ နယေန မင်္ဂလသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တမေဝ။

ဧဝံ **ဧကမန္တံ နိသိန္နာ ခေါ တေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစုံ။** ကိံ တန္တိ? **“သန္ဒိဿန္တိ နု ခေါ**”တိအာဒိ။ တံ သဗ္ဗံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ကေဝလဉှေတ္ထ **ဗြာဟ္မဏာနံ ဗြာဟ္မဏဓမ္မေ**တိ ဒေသကာလာဒိဓမ္မေ ဆဍ္ဍေတွာ ယော ဗြာဟ္မဏဓမ္မော၊ တသ္မိံယေဝ။ **တေန ဟိ ဗြာဟ္မဏာ**တိ ယသ္မာ မံ တုမှေ ယာစိတ္ထ၊ တသ္မာ ဗြာဟ္မဏာ သုဏာထ၊ သောတံ ဩဒဟထ၊ သာဓုကံ မနသိ ကရောထ၊ ယောနိသော မနသိ ကရောထ။ တထာ ပယောဂသုဒ္ဓိယာ သုဏာထ၊ အာသယသုဒ္ဓိယာ သာဓုကံ မနသိ ကရောထ။ အဝိက္ခေပေန သုဏာထ၊ ပဂ္ဂဟေန သာဓုကံ မနသိ ကရောထာတိအာဒိနာ နယေန ဧတေသံ ပဒါနံ ပုဗ္ဗေ အဝုတ္တောပိ အဓိပ္ပါယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အထ ဘဂဝတာ ဝုတ္တံ တံ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆန္တာ **“ဧဝံ ဘော”တိ ခေါ တေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုံ၊** ဘဂဝတော ဝစနံ အဘိမုခါ ဟုတွာ အဿောသုံ။ အထ ဝါ ပဋိဿုဏိံသု။ “သုဏာထ သာဓုကံ မနသိ ကရောထာ”တိ ဝုတ္တမတ္ထံ ကတ္တုကာမတာယ ပဋိဇာနိံသူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ တေသံ ဧဝံ ပဋိဿုတဝတံ ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစ။ ကိံ တန္တိ? **“ဣသယော ပုဗ္ဗကာ**”တိအာဒိ။

၂၈၇။ တတ္ထ ပဌမဂါထာယ တာဝ **သညတတ္တာ**တိ သီလသံယမေန သံယတစိတ္တာ။ **တပဿိနော**တိ ဣန္ဒြိယသံဝရတပယုတ္တာ။ **အတ္တဒတ္ထမစာရိသု**န္တိ မန္တဇ္ဈေနဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဒိံ အတ္တနော အတ္ထံ အကံသု။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

၂၈၈။ ဒုတိယဂါထာဒီသုပိ အယံ သင်္ခေပဝဏ္ဏနာ—**န ပသူ ဗြာဟ္မဏာနာ’သု**န္တိ ပေါရာဏာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ပသူ န အာသုံ၊ န တေ ပသုပရိဂ္ဂဟမကံသု။ **န ဟိရညံ န ဓာနိယ**န္တိ ဟိရညဉ္စ ဗြာဟ္မဏာနံ အန္တမသော ဇတုမာသကောပိ

nāhosi, tathā vīhisāliyavagodhūmādi pubbaṇṇāparaṇṇabhedaṁ dhāniyampi tesaṁ nāhosi. Te hi nikkhittajātarūparajatā asannidhikārakāva hutvā kevalaṁ **sajjhāyadhanadhaññā** attano mantajjhenasaṅkhāteneva dhanena dhaññena ca samannāgatā ahesuṁ. Yo cāyaṁ mettādivihāro seṭṭhattā anugāmikattā ca brahmanidhīti vuccati, tañca **brahmaṁ nidhimapālayuṁ** sadā tassa bhāvanānuyogena.

289. Evaṁ vihārīnaṁ **yaṁ nesaṁ pakataṁ āsi,** yaṁ etesaṁ pakataṁ ete brāhmaṇe uddissa kataṁ ahosi. **Dvārabhattaṁ upaṭṭhitan**ti “brāhmaṇānaṁ dassāmā”ti sajjetvā tehi tehi dāyakehi attano attano gharadvāre ṭhapitabhattaṁ. **Saddhāpakatan**ti saddhāya pakataṁ, saddhādeyyanti vuttaṁ hoti. **Esānan**ti esantīti esā, tesaṁ esānaṁ, esamānānaṁ pariyesamānānanti vuttaṁ hoti. **Dātave**ti dātabbaṁ. **Tadamaññisun**ti taṁ amaññiṁsu, taṁ dvāre sajjetvā ṭhapitaṁ bhattaṁ saddhādeyyaṁ pariyesamānānaṁ etesaṁ brāhmaṇānaṁ dātabbaṁ amaññiṁsu dāyakā janā, na tato paraṁ. Anatthikā hi te aññena ahesuṁ, kevalaṁ ghāsacchādanaparamatāya santuṭṭhāti adhippāyo.

290. **Nānārattehī**ti nānāvidharāgarattehi vatthehi vicitrattharaṇatthatehi, **sayanehi** ekabhūmikadvibhūmikādipāsādavarehi. **Āvasathehī**ti evarūpehi upakaraṇehi. **Phītā janapadā raṭṭhā** ekekappadesabhūtā janapadā ca keci keci sakalaraṭṭhā ca “namo brāhmaṇānan”ti sāyaṁ pātaṁ brāhmaṇe deve viya namassiṁsu.

291. Te evaṁ namassiyamānā lokena **avajjhā brāhmaṇā āsuṁ,** na kevalañca avajjhā, **ajeyyā** vihiṁsitumpi[1] anabhibhavanīyattā ajeyyā ca ahesuṁ. Kiṁkāraṇā? **Dhammarakkhitā,** yasmā dhammena rakkhitā. Te hi pañca varasīladhamme[2] rakkhiṁsu, “dhammo have rakkhati dhammacārin”ti[3] dhammarakkhitā hutvā avajjhā ajeyyā ca ahesunti adhippāyo. **Na ne koci nivāresī**ti te brāhmaṇe kulānaṁ dvāresu sabbaso bāhiresu ca abbhantaresu ca sabbadvāresu[4] yasmā tesu piyasammatesu

1. Vihesitūnampi (Sī)
2. Pañca sīladhamme (Syā), pañca veramaṇidhamme (Ka)
3. Khu 5. 215. 357 piṭṭhesu.
4. Sabbappakāresu (Syā, Ka)

နာဟောသိ၊ တထာ ဝီဟိသာလိယဝဂေါဓူမာဒိ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏဘေဒံ ဓာနိယမ္ပိ တေသံ နာဟောသိ။ တေ ဟိ နိက္ခိတ္တဇာတရူပရဇတာ အသန္နိဓိကာရကာဝ ဟုတွာ ကေဝလံ **သဇ္ဈာယဓနဓညာ** အတ္တနော မန္တဇ္ဈေနသင်္ခါတေနေဝ ဓနေန ဓညေန စ သမန္နာဂတာ အဟေသုံ။ ယော စာယံ မေတ္တာဒိဝိဟာရော သေဋ္ဌတ္တာ အနုဂါမိကတ္တာ စ ဗြဟ္မနိဓီတိ ဝုစ္စတိ၊ တဉ္စ **ဗြဟ္မံ နိဓိမပါလယုံ** သဒါ တဿ ဘာဝနာနုယောဂေန။

၂၈၉။ ဧဝံ ဝိဟာရီနံ **ယံ နေသံ ပကတံ အာသိ၊** ယံ ဧတေသံ ပကတံ ဧတေ ဗြာဟ္မဏေ ဥဒ္ဒိဿ ကတံ အဟောသိ။ **ဒွါရဘတ္တံ ဥပဋ္ဌိတ**န္တိ “ဗြာဟ္မဏာနံ ဒဿာမာ”တိ သဇ္ဇေတွာ တေဟိ တေဟိ ဒါယကေဟိ အတ္တနော အတ္တနော ဃရဒွါရေ ဌပိတဘတ္တံ။ **သဒ္ဓါပကတ**န္တိ သဒ္ဓါယ ပကတံ၊ သဒ္ဓါဒေယျန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဧသာန**န္တိ ဧသန္တီတိ ဧသာ၊ တေသံ ဧသာနံ၊ ဧသမာနာနံ ပရိယေသမာနာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဒါတဝေ**တိ ဒါတဗ္ဗံ။ **တဒမညိံသု**န္တိ တံ အမညိံသု၊ တံ ဒွါရေ သဇ္ဇေတွာ ဌပိတံ ဘတ္တံ သဒ္ဓါဒေယျံ ပရိယေသမာနာနံ ဧတေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဒါတဗ္ဗံ အမညိံသု ဒါယကာ ဇနာ၊ န တတော ပရံ။ အနတ္ထိကာ ဟိ တေ အညေန အဟေသုံ၊ ကေဝလံ ဃာသစ္ဆာဒနပရမတာယ သန္တုဋ္ဌာတိ အဓိပ္ပါယော။

၂၉၀။ **နာနာရတ္တေဟီ**တိ နာနာဝိဓရာဂရတ္တေဟိ ဝတ္ထေဟိ ဝိစိတြတ္ထရဏတ္ထတေဟိ, **သယနေဟိ** ဧကဘူမိကဒွိဘူမိကာဒိပါသာဒဝရေဟိ။ **အာဝသထေဟီ**တိ ဧဝရူပေဟိ ဥပကရဏေဟိ။ **ဖီတာ ဇနပဒါ ရဋ္ဌာ** ဧကေကပ္ပဒေသဘူတာ ဇနပဒါ စ ကေစိ ကေစိ သကလရဋ္ဌာ စ “နမော ဗြာဟ္မဏာန”န္တိ သာယံ ပါတံ ဗြာဟ္မဏေ ဒေဝေ ဝိယ နမဿိံသု။

၂၉၁။ တေ ဧဝံ နမဿိယမာနာ လောကေန **အဝဇ္ဈာ ဗြာဟ္မဏာ အာသုံ၊** န ကေဝလဉ္စ အဝဇ္ဈာ, **အဇေယျာ** ဝိဟိံသိတုမ္ပိ[1] အနဘိဘဝနီယတ္တာ အဇေယျာ စ အဟေသုံ။ ကိံကာရဏာ? **ဓမ္မရက္ခိတာ၊** ယသ္မာ ဓမ္မေန ရက္ခိတာ။ တေ ဟိ ပဉ္စ ဝရသီလဓမ္မေ[2] ရက္ခိံသု၊ “ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ ဓမ္မစာရိ”န္တိ[3] ဓမ္မရက္ခိတာ ဟုတွာ အဝဇ္ဈာ အဇေယျာ စ အဟေသုန္တိ အဓိပ္ပါယော။ **န နေ ကောစိ နိဝါရေသီ**တိ တေ ဗြာဟ္မဏေ ကုလာနံ ဒွါရေသု သဗ္ဗသော ဗာဟိရေသု စ အဗ္ဘန္တရေသု စ သဗ္ဗဒွါရေသု[4] ယသ္မာ တေသု ပိယသမ္မတေသု

၁-ဝိဟေသိတူနမ္ပိ (သီ)
၂-ပဉ္စ သီလဓမ္မေ (သျာ)၊ ပဉ္စ ဝေရမဏိဓမ္မေ (က)
၃-ခု ၅-၂၁၅-၃၅၇-ပိဋ္ဌေသု။
၄-သဗ္ဗပ္ပကာရေသု (သျာ၊ က)

varasīlasamannāgatesu mātāpitūsu viya ativissatthā manussā ahesuṁ, tasmā “idaṁ nāma ṭhānaṁ tayā na pavisitabban”ti na koci nivāresi.

292. Evaṁ dhammarakkhitā kuladvāresu anivāritā carantā aṭṭha ca cattālīsañcāti **aṭṭhacattālīsaṁ vassāni** kumārabhāvato pabhuti caraṇena **komāraṁ brahmacariyaṁ cariṁsu te,** yepi brāhmaṇacaṇḍālā ahesuṁ, ko pana vādo brahmasamādīsūti evamettha adhippāyo veditabbo. Evaṁ brahmacariyaṁ carantā eva hi **vijjācaraṇapariyeṭṭhiṁ acaruṁ brāhmaṇā pure,** na abrahmacārino hutvā. Tattha **vijjāpariyeṭṭhī**ti mantajjhenaṁ. Vuttaṁ cetaṁ “so aṭṭhacattālīsa vassāni komāraṁ brahmacariyaṁ carati mante adhīyamāno”ti[1]. **Caraṇapariyeṭṭhī**ti sīlarakkhaṇaṁ[2]. “Vijjācaraṇapariyeṭṭhun”tipi pāṭho, vijjācaraṇaṁ pariyesituṁ acarunti attho.

293. Yathāvuttañca kālaṁ brahmacariyaṁ caritvā tato paraṁ gharāvāsaṁ kappentāpi **na brāhmaṇā aññamagamuṁ** khattiyaṁ vā vessādīsu aññataraṁ vā, ye ahesuṁ devasamā vā mariyādā vāti[3] adhippāyo. Tathā sataṁ vā sahassaṁ vā datvā **napi bhariyaṁ kiṇiṁsu te,** seyyathāpi etarahi ekacce kiṇanti. Te hi dhammena dāraṁ pariyesanti. Kathaṁ? Aṭṭhacattālīsaṁ vassāni brahmacariyaṁ caritvā brāhmaṇā[4] kaññābhikkhaṁ āhiṇḍanti “ahaṁ aṭṭhacattālīsa vassāni ciṇṇabrahmacariyo, yadi vayappattā dārikā atthi, detha me”ti. Tato yassa vayappattā dārikā hoti, so taṁ alaṅkaritvā nīharitvā dvāre ṭhitasseva brāhmaṇassa hatthe udakaṁ āsiñcanto “imaṁ te brāhmaṇa bhariyaṁ posāvanatthāya dammī”ti vatvā deti.

Kasmā pana te evaṁ ciraṁ brahmacariyaṁ caritvāpi dāraṁ pariyesanti, na yāvajīvaṁ brahmacārino hontīti? Micchādiṭṭhivasena. Tesañhi evaṁdiṭṭhi hoti “yo puttaṁ na uppādeti, so kulavaṁsacchedakaro hoti, tato niraye paccatī”ti. Cattāro kira abhāyitabbaṁ[5] bhāyanti gaṇḍuppādo kikī kuntanī[6] brāhmaṇāti. Gaṇḍuppādā kira mahāpathaviyā

1. Aṁ 2. 198 piṭṭhe. 2. Sīlānaṁ rakkhaṇaṁ (Sī)
3. Devasamā ca mariyādā cāti (Ka) 4. Brāhmaṇadvāre (Sī), brāhmaṇā tadeva (Syā)
5. Abhāyitabbā (Sī) 6. Kontanī (Sī), kuntinī (Syā), kontinī (Ka)

ဝရသီလသမန္နာဂတေသု မာတာပိတူသု ဝိယ အတိဝိဿတ္ထာ မနုဿာ အဟေသုံ၊ တသ္မာ “ဣဒံ နာမ ဌာနံ တယာ န ပဝိသိတဗ္ဗ”န္တိ န ကောစိ နိဝါရေသိ။

၂၉၂။ ဧဝံ ဓမ္မရက္ခိတာ ကုလဒွါရေသု အနိဝါရိတာ စရန္တာ အဋ္ဌ စ စတ္တာလီသဉ္စာတိ **အဋ္ဌစတ္တာလီသံ ဝဿာနိ** ကုမာရဘာဝတော ပဘုတိ စရဏေန **ကောမာရံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိံသု တေ၊** ယေပိ ဗြာဟ္မဏစဏ္ဍာလာ အဟေသုံ၊ ကော ပန ဝါဒေါ ဗြဟ္မသမာဒီသူတိ ဧဝမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တာ ဧဝ ဟိ **ဝိဇ္ဇာစရဏပရိယေဋ္ဌိံ အစရုံ ဗြာဟ္မဏာ ပုရေ၊** န အဗြဟ္မစာရိနော ဟုတွာ။ တတ္ထ **ဝိဇ္ဇာပရိယေဋ္ဌီ**တိ မန္တဇ္ဈေနံ။ ဝုတ္တံ စေတံ “သော အဋ္ဌစတ္တာလီသ ဝဿာနိ ကောမာရံ ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ မန္တေ အဓီယမာနော”တိ[၁]။ **စရဏပရိယေဋ္ဌီ**တိ သီလရက္ခဏံ[၂]။ “ဝိဇ္ဇာစရဏပရိယေဋ္ဌု”န္တိပိ ပါဌော၊ ဝိဇ္ဇာစရဏံ ပရိယေသိတုံ အစရုန္တိ အတ္ထော။

၂၉၃။ ယထာဝုတ္တဉ္စ ကာလံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ တတော ပရံ ဃရာဝါသံ ကပ္ပေန္တာပိ **န ဗြာဟ္မဏာ အညမဂမုံ** ခတ္တိယံ ဝါ ဝေဿာဒီသု အညတရံ ဝါ၊ ယေ အဟေသုံ ဒေဝသမာ ဝါ မရိယာဒါ ဝါတိ[၃] အဓိပ္ပါယော။ တထာ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ ဒတွာ **နပိ ဘရိယံ ကိဏိံသု တေ၊** သေယျထာပိ ဧတရဟိ ဧကစ္စေ ကိဏန္တိ။ တေ ဟိ ဓမ္မေန ဒါရံ ပရိယေသန္တိ။ ကထံ? အဋ္ဌစတ္တာလီသံ ဝဿာနိ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ ဗြာဟ္မဏာ[၄] ကညာဘိက္ခံ အာဟိဏ္ဍန္တိ “အဟံ အဋ္ဌစတ္တာလီသ ဝဿာနိ စိဏ္ဏဗြဟ္မစရိယော၊ ယဒိ ဝယပ္ပတ္တာ ဒါရိကာ အတ္ထိ၊ ဒေထ မေ”တိ။ တတော ယဿ ဝယပ္ပတ္တာ ဒါရိကာ ဟောတိ၊ သော တံ အလင်္ကရိတွာ နီဟရိတွာ ဒွါရေ ဌိတဿေဝ ဗြာဟ္မဏဿ ဟတ္ထေ ဥဒကံ အာသိဉ္စန္တော “ဣမံ တေ ဗြာဟ္မဏ ဘရိယံ ပေါသာဝနတ္ထာယ ဒမ္မီ”တိ ဝတွာ ဒေတိ။

ကသ္မာ ပန တေ ဧဝံ စိရံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာပိ ဒါရံ ပရိယေသန္တိ၊ န ယာဝဇီဝံ ဗြဟ္မစာရိနော ဟောန္တီတိ? မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဝသေန။ တေသဉှိ ဧဝံဒိဋ္ဌိ ဟောတိ “ယော ပုတ္တံ န ဥပ္ပါဒေတိ၊ သော ကုလဝံသစ္ဆေဒကရော ဟောတိ၊ တတော နိရယေ ပစ္စတီ”တိ။ စတ္တာရော ကိရ အဘာယိတဗ္ဗံ[၅] ဘာယန္တိ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒေါ ကိကီ ကုန္တနီ[၆] ဗြာဟ္မဏာတိ။ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒါ ကိရ မဟာပထဝိယာ

၁-အံ ၂-၁၉၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သီလာနံ ရက္ခဏံ (သီ)
၃-ဒေဝသမာ စ မရိယာဒါ စာတိ (က) ၄-ဗြာဟ္မဏဒွါရေ (သီ)၊ ဗြာဟ္မဏာ တဒေဝ (သျာ)
၅-အဘာယိတဗ္ဗာ (သီ) ၆-ကောန္တနီ (သီ)၊ ကုန္တိနီ (သျာ)၊ ကောန္တိနီ (က)

khayabhayena mattabhojino honti, na bahuṁ mattikaṁ khādanti. Kikī sakuṇikā ākāsapatanabhayena aṇḍassa upari uttānā seti. Kuntanī sakuṇikā pathavikampanabhayena pādehi bhūmiṁ na suṭṭhu akkamati. Brāhmaṇā kulavaṁsūpacchedabhayena dāraṁ pariyesanti. Āha cettha—

“Gaṇḍuppādo kikī ceva, kuntī brāhmaṇadhammiko.
Ete abhayaṁ[1] bhāyanti, sammūḷhā caturo janā”ti.

Evaṁ dhammena dāraṁ pariyesitvāpi ca **sampiyeneva saṁvāsaṁ saṅgantvā samarocayuṁ,** sampiyeneva aññamaññaṁ pemeneva kāyena ca cittena ca missībhūtā saṅghaṭitā saṁsaṭṭhā hutvā saṁvāsaṁ samarocayuṁ[2], na appiyena na niggahena cāti vuttaṁ hoti.

294. Evaṁ sampiyeneva saṁvāsaṁ karontāpi ca[3] **aññatra tamhā**ti, yo so utusamayo, yamhi samaye brāhmaṇī brāhmaṇena upagantabbā, aññatra tamhā samayā ṭhapetvā taṁ samayaṁututo virataṁ **utuveramaṇiṁ pati** bhariyaṁ, yāva puna so samayo āgacchati, tāva aṭṭhatvā antarāyeva. **Methunaṁ dhamman**ti methunāya dhammāya. Sampadānavacanapattiyā kiretaṁ upayogavacanaṁ. **Nāssu gacchantī**ti neva gacchanti. **Brāhmaṇā**ti ye honti devasamā ca mariyādā cāti adhippāyo.

295. Avisesena pana sabbepi brahmacariyañca -pa- avaṇṇayuṁ. Tattha **brahmacariyan**ti methunavirati. **Sīlan**ti sesāni cattāri sikkhāpadāni. **Ajjavan**ti ujubhāvo, atthato asaṭhatā amāyāvitā ca. **Maddavan**ti mudubhāvo, atthato atthaddhatā anatimānitā ca. **Tapo**ti indriyasaṁvaro. **Soraccan**ti suratabhāvo sukhasīlatā appaṭikūlasamācāratā. **Avihiṁsā**ti pāṇi-ādīhi avihesikajātikatā sakaruṇabhāvo. **Khantī**ti adhivāsanakkhanti. Iccete guṇe **avaṇṇayuṁ.** Yepi nāsakkhiṁsu sabbaso paṭipattiyā ārādhetuṁ, tepi tattha sāradassino hutvā vācāya vaṇṇayiṁsu pasaṁsiṁsu.

296. Evaṁ vaṇṇentānañca **yo nesaṁ -pa- nāgamā,** yo etesaṁ brāhmaṇānaṁ **paramo brahmā ahosi,** brahmasamo nāma uttamo

1. Abhāyā (Sī) 2. Saṁvāsamarocesuṁ (Sī), saṁvāsamarocayuṁ (Syā)
3. Rocentāpi ca (Sī)

ခယဘယေန မတ္တဘောဇိနော ဟောန္တိ၊ န ဗဟုံ မတ္တိကံ ခါဒန္တိ။ ကိကီ သကုဏိကာ အာကာသပတနဘယေန အဏ္ဍဿ ဥပရိ ဥတ္တာနာ သေတိ။ ကုန္တနီ သကုဏိကာ ပထဝိကမ္ပနဘယေန ပါဒေဟိ ဘူမိံ န သုဋ္ဌု အက္ကမတိ။ ဗြာဟ္မဏာ ကုလဝံသူပစ္ဆေဒဘယေန ဒါရံ ပရိယေသန္တိ။ အာဟ စေတ္ထ—

“ဂဏ္ဍုပ္ပါဒေါ ကိကီ စေဝ၊ ကုန္တီ ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကော။
ဧတေ အဘယံ[၁] ဘာယန္တိ၊ သမ္မူဠှာ စတုရော ဇနာ”တိ။

ဧဝံ ဓမ္မေန ဒါရံ ပရိယေသိတွာပိ စ **သမ္ပိယေနေဝ သံဝါသံ သင်္ဂန္တွာ သမရောစယုံ၊** သမ္ပိယေနေဝ အညမညံ ပေမေနေဝ ကာယေန စ စိတ္တေန စ မိဿီဘူတာ သင်္ဃဋိတာ သံသဋ္ဌာ ဟုတွာ သံဝါသံ သမရောစယုံ[၂]၊ န အပ္ပိယေန န နိဂ္ဂဟေန စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၂၉၄။ ဧဝံ သမ္ပိယေနေဝ သံဝါသံ ကရောန္တာပိ စ[၃] **အညတြ တမှာ**တိ၊ ယော သော ဥတုသမယော၊ ယမှိ သမယေ ဗြာဟ္မဏီ ဗြာဟ္မဏေန ဥပဂန္တဗ္ဗာ၊ အညတြ တမှာ သမယာ ဌပေတွာ တံ သမယံ ဥတုတော ဝိရတံ **ဥတုဝေရမဏိံ ပတိ** ဘရိယံ၊ ယာဝ ပုန သော သမယော အာဂစ္ဆတိ၊ တာဝ အဋ္ဌတွာ အန္တရာယေဝ။ **မေထုနံ ဓမ္မ**န္တိ မေထုနာယ ဓမ္မာယ။ သမ္ပဒါနဝစနပတ္တိယာ ကိရေတံ ဥပယောဂဝစနံ။ **နာဿု ဂစ္ဆန္တီ**တိ နေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ **ဗြာဟ္မဏာ**တိ ယေ ဟောန္တိ ဒေဝသမာ စ မရိယာဒါ စာတိ အဓိပ္ပါယော။

၂၉၅။ အဝိသေသေန ပန သဗ္ဗေပိ ဗြဟ္မစရိယဉ္စ။ပ။ အဝဏ္ဏယုံ။ တတ္ထ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ မေထုနဝိရတိ။ **သီလ**န္တိ သေသာနိ စတ္တာရိ သိက္ခာပဒါနိ။ **အဇ္ဇဝ**န္တိ ဥဇုဘာဝေါ၊ အတ္ထတော အသဌတာ အမာယာဝိတာ စ။ **မဒ္ဒဝ**န္တိ မုဒုဘာဝေါ၊ အတ္ထတော အတ္ထဒ္ဓတာ အနတိမာနိတာ စ။ **တပေါ**တိ ဣန္ဒြိယသံဝရော။ **သောရစ္စ**န္တိ သုရတဘာဝေါ သုခသီလတာ အပ္ပဋိကူလသမာစာရတာ။ **အဝိဟိံသာ**တိ ပါဏိအာဒီဟိ အဝိဟေသိကဇာတိကတာ သကရုဏာဘာဝေါ။ **ခန္တီ**တိ အဓိဝါသနက္ခန္တိ။ ဣစ္စေတေ ဂုဏေ **အဝဏ္ဏယုံ။** ယေပိ နာသက္ခိံသု သဗ္ဗသော ပဋိပတ္တိယာ အာရာဓေတုံ၊ တေပိ တတ္ထ သာရဒဿိနော ဟုတွာ ဝါစာယ ဝဏ္ဏယိံသု ပသံသိံသု။

၂၉၆။ ဧဝံ ဝဏ္ဏေန္တာနဉ္စ **ယော နေသံ။ပ။ နာဂမာ၊** ယော ဧတေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ **ပရမော ဗြဟ္မာ အဟောသိ၊** ဗြဟ္မသမော နာမ ဥတ္တမော

၁-အဘာယာ (သီ) ၂-သံဝါသမရောစေသုံ (သီ)၊ သံဝါသမရောစယုံ (သျာ) ၃-ရောစေန္တာပိ စ (သီ)

brāhmaṇo ahosi, daḷhena parakkamena samannāgatattā **daḷhaparakkamo. Sa vā**ti vibhāvane vā-saddo, tena so evarūpo brāhmaṇoti tameva vibhāveti. **Methunaṁ dhamman**ti methunasamāpattiṁ. **Supinantepi nāgamā**ti supinepi[1] na agamāsi.

297. Tato **tassa vattaṁ -pa- avaṇṇayuṁ.** Imāya gāthāya navamagāthāya vuttaguṇeyeva ādi-antavasena niddisanto devasame brāhmaṇe pakāseti. Te hi viññujātikā paṇḍitā tassa brahmasamassa brāhmaṇassa vattaṁ anusikkhanti pabbajjāya jhānabhāvanāya ca, te ca ime brahmacariyādiguṇe paṭipattiyā eva vaṇṇayantīti. Te sabbepi brāhmaṇā Pañcakanipāte Doṇasutte[2] vuttanayeneva veditabbā.

298. Idāni mariyāde brāhmaṇe dassento āha "**taṇḍulaṁ sayanan**"ti. Tassattho—tesu ye honti mariyādā, te brāhmaṇā[3] sace yaññaṁ kappetukāmā honti, atha āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭiviratattā nānappakārakaṁ **taṇḍulañca** mañcapīṭhādibhedaṁ **sayanañca** khomādibhedaṁ **vatthañca** gosappitilatelādibhedaṁ **sappitelañca yāciya dhammena,** "uddissa ariyā tiṭṭhanti, esā ariyāna yācanā"ti evaṁ vuttena uddissaṭṭhānasaṅkhātena dhammena yācitvā, atha yo yaṁ icchati dātuṁ, tena taṁ dinnataṇḍulādiṁ **samodhānetvā** saṁkaḍḍhitvā. "Samudānetvā"tipi pāṭho, ekoyevattho. **Tato yaññamakappayun**ti tato gahetvā dānamakaṁsu.

299. Karontā ca evametasmiṁ **upaṭṭhitasmiṁ** dānasaṅkhāte **yaññasmiṁ nāssu gāvo haniṁsu te,** na te gāviyo haniṁsu. Gāvīmukhena cettha sabbapāṇā vuttāti veditabbā. Kiṁkāraṇā na haniṁsūti? Brahmacariyādiguṇayuttattā. Apica visesato **yathā mātā -pa- nāssu gāvo haniṁsute.** Tattha **yāsu jāyanti osadhā**ti yāsu pittādīnaṁ bhesajjabhūtā pañca gorasā jāyanti.

300. **Annadā**ti-ādīsu yasmā pañca gorase paribhuñjantānaṁ khudā vūpasammati, balaṁ vaḍḍhati, chavivaṇṇo vippasīdati, kāyikamānasikaṁ sukhaṁ

1. Supinenapi (Sī, Syā) 2. Aṁ 2. 196 piṭṭhe. 3. Mariyādā brāhmaṇā (Sī, Syā)

ဗြာဟ္မဏော အဟောသိ, ဒဠှေန ပရက္ကမေန သမန္နာဂတတ္တာ **ဒဠှပရက္ကမော။ သ ဝါ**တိ ဝိဘာဝနေ ဝါ-သဒ္ဒေါ၊ တေန သော ဧဝရူပေါ ဗြာဟ္မဏောတိ တမေဝ ဝိဘာဝေတိ။ **မေထုနံ ဓမ္မ**န္တိ မေထုနသမာပတ္တိံ။ **သုပိနန္တေပိ နာဂမာ**တိ သုပိနေပိ[1] န အဂမာသိ။

၂၉၇။ တတော **တဿ ဝတ္တံ။ပ။ အဝဏ္ဏယုံ။** ဣမာယ ဂါထာယ နဝမဂါထာယ ဝုတ္တဂုဏေယေဝ အာဒိအန္တဝသေန နိဒ္ဒိသန္တော ဒေဝသမေ ဗြာဟ္မဏေ ပကာသေတိ။ တေ ဟိ ဝိညုဇာတိကာ ပဏ္ဍိတာ တဿ ဗြဟ္မသမဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဝတ္တံ အနုသိက္ခန္တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဈာနဘာဝနာယ စ၊ တေ စ ဣမေ ဗြဟ္မစရိယာဒိဂုဏေ ပဋိပတ္တိယာ ဧဝ ဝဏ္ဏယန္တီတိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဗြာဟ္မဏာ ပဉ္စကနိပါတေ ဒေါဏသုတ္တေ[2] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၂၉၈။ ဣဒါနိ မရိယာဒေ ဗြာဟ္မဏေ ဒဿေန္တော အာဟ "**တဏ္ဍုလံ သယန**"န္တိ။ တဿတ္ထော—တေသု ယေ ဟောန္တိ မရိယာဒါ၊ တေ ဗြာဟ္မဏာ[3] သစေ ယညံ ကပ္ပေတုကာမာ ဟောန္တိ၊ အထ အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဝိရတတ္တာ နာနပ္ပကာရကံ **တဏ္ဍုလဉ္စ** မဉ္စပီဌာဒိဘေဒံ **သယနဉ္စ** ခေါမာဒိဘေဒံ **ဝတ္ထဉ္စ** ဂေါသပ္ပိတိလတေလာဒိဘေဒံ **သပ္ပိတေလဉ္စ ယာစိယ ဓမ္မေန,** "ဥဒ္ဒိဿ အရိယာ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဧသာ အရိယာန ယာစနာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တေန ဥဒ္ဒိဿဋ္ဌာနသင်္ခါတေန ဓမ္မေန ယာစိတွာ, အထ ယော ယံ ဣစ္ဆတိ ဒါတုံ၊ တေန တံ ဒိန္နတဏ္ဍုလာဒိံ **သမောဓာနေတွာ** သံကဍ္ဎိတွာ။ "သမုဒါနေတွာ"တိပိ ပါဌော၊ ဧကောယေဝတ္ထော။ **တတော ယညမကပ္ပယု**န္တိ တတော ဂဟေတွာ ဒါနမကံသု။

၂၉၉။ ကရောန္တာ စ ဧဝမေတသ္မိံ **ဥပဋ္ဌိတသ္မိံ** ဒါနသင်္ခါတေ **ယညသ္မိံ နာဿု ဂါဝေါ ဟနိံသု တေ၊** န တေ ဂါဝိယော ဟနိံသု။ ဂါဝီမုခေန စေတ္ထ သဗ္ဗပါဏာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကိံကာရဏာ န ဟနိံသူတိ? ဗြဟ္မစရိယာဒိဂုဏယုတ္တတ္တာ။ အပိစ ဝိသေသတော **ယထာ မာတာ။ပ။ နာဿု ဂါဝေါ ဟနိံသု တေ။** တတ္ထ **ယာသု ဇာယန္တိ ဩသဓာ**တိ ယာသု ပိတ္တာဒီနံ ဘေသဇ္ဇဘူတာ ပဉ္စ ဂေါရသာ ဇာယန္တိ။

၃၀၀။ **အန္နဒါ**တိအာဒီသု ယသ္မာ ပဉ္စ ဂေါရသေ ပရိဘုဉ္ဇန္တာနံ ခုဒါ ဝူပသမ္မတိ၊ ဗလံ ဝဍ္ဎတိ၊ ဆဝိဝဏ္ဏော ဝိပ္ပသီဒတိ၊ ကာယိကမာနသိကံ သုခံ

၁-သုပိနေနပိ (သီ၊ သျာ) ၂-အံ ၂-၁၉၆ ပိဋ္ဌေ။ ၃-မရိယာဒါ ဗြာဟ္မဏာ (သီ၊ သျာ)

uppajjati, tasmā annadā baladā vaṇṇadā sukhadā cetāti veditabbā. Sesamettha uttānatthameva.

301. Evaṁ te yaññesu gāvo ahanantā puññappabhāvānuggahitasarīrā **sukhumālā -pa- sukhamedhittha yaṁ pajā.** Tattha **sukhumālā** mudutaluṇahatthapādāditāya, **mahākāyā** ārohapariṇāhasampattiyā, **vaṇṇavanto** suvaṇṇavaṇṇatāya saṇṭhānayuttatāya ca, **yasassino** lābhaparivārasampadāya. **Sehi dhammehī**ti sakehi cārittehi. **Kiccākiccesu ussukā**ti kiccesu "idaṁ kātabbaṁ", akiccesu "idaṁ na kātabban"ti ussukkamāpannā hutvāti attho. Evaṁ te porāṇā brāhmaṇā evarūpā hutvā dassanīyā pasādanīyā lokassa paramadakkhiṇeyyā imāya paṭipattiyā **yāva loke avattiṁsu,** tāva vigata-ītibhayupaddavā hutvā nānappakārakaṁ **sukhaṁ edhittha** pāpuṇi, sukhaṁ vā edhittha sukhaṁ vuḍḍhiṁ agamāsi. **Ayaṁ pajā**ti sattalokaṁ nidasseti.

302-3. Kālaccayena pana sambhinnamariyādabhāvaṁ āpajjitukāmānaṁ **tesaṁ āsi vipallāso -pa- bhāgaso mite.** Tattha **vipallāso**ti viparītasaññā. **Aṇuto aṇun**ti lāmakaṭṭhena parittaṭṭhena appassādaṭṭhena aṇubhūtato kāmaguṇato uppannaṁ jhānasāmaññanibbānasukhāni upanidhāya saṅkhyampi anupagamanena aṇuṁ kāmasukhaṁ, lokuttarasukhaṁ vā upanidhāya aṇubhūtato attanā paṭiladdhalokiyasamāpattisukhato aṇuṁ appakatopi appakaṁ kāmasukhaṁ disvāti adhippāyo. **Rājino cā**ti rañño ca. **Viyākāran**ti sampattiṁ. **Ājaññasaṁyutte**ti assājānīyasaṁyutte. **Sukate**ti dārukammalohakammena suniṭṭhite. **Cittasibbane**ti sīhacammādīhi alaṅkaraṇavasena citrasibbane. **Nivesane**ti gharavatthūni. **Nivese**ti tattha patiṭṭhāpitagharāni. **Vibhatte**ti āyāmavitthāravasena vibhattāni. **Bhāgaso mite**ti aṅgaṇadvārapāsādakūṭāgārādivasena koṭṭhāsaṁ koṭṭhāsaṁ katvā mitāni. Kiṁ vuttaṁ hoti? Tesaṁ brāhmaṇānaṁ aṇuto aṇusaññitaṁ kāmasukhañca rañño byākārañca alaṅkatanāriyo ca vuttappakāre rathe ca nivesane nivese ca disvā dukkhesuyeva etesu vatthūsu "sukhan"ti pavattattā pubbe pavattanekkhammasaññāvipallāsasaṅkhātā viparītasaññā āsi.

ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ အန္နဒါ ဗလဒါ ဝဏ္ဏဒါ သုခဒါ စေတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

၃၀၁။ ဧဝံ တေ ယညေသု ဂါဝေါ အဟနန္တာ ပုညပ္ပဘာဝါနုဂ္ဂဟိတသရီရာ **သုခုမာလာ။ပ။ သုခမေဓိတ္ထ ယံ ပဇာ။** တတ္ထ **သုခုမာလာ** မုဒုတလုဏဟတ္ထပါဒါဒိတာယ၊ **မဟာကာယာ** အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပတ္တိယာ၊ **ဝဏ္ဏဝန္တော** သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏတာယ သဏ္ဌာနယုတ္တတာယ စ၊ **ယသဿိနော** လာဘပရိဝါရသမ္ပဒါယ။ **သေဟိ ဓမ္မေဟီ**တိ သကေဟိ စာရိတ္တေဟိ။ **ကိစ္စာကိစ္စေသု ဥဿုကာ**တိ ကိစ္စေသု "ဣဒံ ကာတဗ္ဗံ", အကိစ္စေသု "ဣဒံ န ကာတဗ္ဗ"န္တိ ဥဿုက္ကမာပန္နာ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဧဝံ တေ ပေါရာဏာ ဗြာဟ္မဏာ ဧဝရူပါ ဟုတွာ ဒဿနီယာ ပသာဒနီယာ လောကဿ ပရမဒက္ခိဏေယျာ ဣမာယ ပဋိပတ္တိယာ **ယာဝ လောကေ အဝတ္တိံသု၊** တာဝ ဝိဂတဤတိဘယုပဒ္ဒဝါ ဟုတွာ နာနပ္ပကာရကံ **သုခံ ဧဓိတ္ထ** ပါပုဏိ၊ သုခံ ဝါ ဧဓိတ္ထ သုခံ ဝုဍ္ဎိံ အဂမာသိ။ **အယံ ပဇာ**တိ သတ္တလောကံ နိဒဿေတိ။

၃၀၂-၃။ ကာလစ္စယေန ပန သမ္ဘိန္နမရိယာဒဘာဝံ အာပဇ္ဇိတုကာမာနံ **တေသံ အာသိ ဝိပလ္လာသော။ပ။ ဘာဂသော မိတေ။** တတ္ထ **ဝိပလ္လာသော**တိ ဝိပရီတသညာ။ **အဏုတော အဏု**န္တိ လာမကဋ္ဌေန ပရိတ္တဋ္ဌေန အပ္ပဿာဒဋ္ဌေန အဏုဘူတတော ကာမဂုဏတော ဥပ္ပန္နံ ဈာနသာမညနိဗ္ဗာနသုခါနိ ဥပနိဓာယ သင်္ချမ္ပိ အနုပဂမနေန အဏုံ ကာမသုခံ, လောကုတ္တရသုခံ ဝါ ဥပနိဓာယ အဏုဘူတတော အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓလောကိယသမာပတ္တိသုခတော အဏုံ အပ္ပကတောပိ အပ္ပကံ ကာမသုခံ ဒိသွာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ရာဇိနော စာ**တိ ရညော စ။ **ဝိယာကာရ**န္တိ သမ္ပတ္တိံ။ **အာဇညသံယုတ္တေ**တိ အဿာဇာနီယသံယုတ္တေ။ **သုကတေ**တိ ဒါရုကမ္မလောဟကမ္မေန သုနိဋ္ဌိတေ။ **စိတ္တသိဗ္ဗနေ**တိ သီဟစမ္မာဒီဟိ အလင်္ကရဏဝသေန စိတြသိဗ္ဗနေ။ **နိဝေသနေ**တိ ဃရဝတ္ထူနိ။ **နိဝေသေ**တိ တတ္ထ ပတိဋ္ဌာပိတဃရာနိ။ **ဝိဘတ္တေ**တိ အာယာမဝိတ္ထာရဝသေန ဝိဘတ္တာနိ။ **ဘာဂသော မိတေ**တိ အင်္ဂဏဒွါရပါသာဒကူဋာဂါရာဒိဝသေန ကောဋ္ဌာသံ ကောဋ္ဌာသံ ကတွာ မိတာနိ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? တေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ အဏုတော အဏုသညိတံ ကာမသုခဉ္စ ရညော ဗျာကာရဉ္စ အလင်္ကတနာရိယော စ ဝုတ္တပ္ပကာရေ ရထေ စ နိဝေသနေ နိဝေသေ စ ဒိသွာ ဒုက္ခေသုယေဝ ဧတေသု ဝတ္ထူသု "သုခ"န္တိ ပဝတ္တတ္တာ ပုဗ္ဗေ ပဝတ္တနေက္ခမ္မသညာဝိပလ္လာသသင်္ခါတာ ဝိပရီတသညာ အာသိ။

304. Te evaṁ viparītasaññā hutvā **gomaṇḍalaparibyūḷhaṁ -pa- brāhmaṇā.** Tattha **gomaṇḍalaparibyūḷhanti**[1] goyūthehi parikiṇṇaṁ. **Nārīvaragaṇāyutanti** varanārīgaṇasaṁyuttaṁ. **Uḷāranti** vipulaṁ. **Mānusaṁ bhoganti** manussānaṁ nivesanādibhogavatthuṁ. **Abhijjhāyiṁsūti** "aho vatidaṁ amhākaṁ assā"ti taṇhaṁ vaḍḍhetvā abhipatthayamānā jhāyiṁsu.

305. Evaṁ abhijjhāyantā ca "ete manussā sunhātā suvilittā kappitakesamassū āmuttamaṇi-ābharaṇā pañcahi kāmaguṇehi paricārenti, mayaṁ pana evaṁ tehi namassiyamānāpi sedamalakiliṭṭhagattā parūḷhakacchanakhalomā bhogarahitā paramakāruññataṁ pattā viharāma. Ete ca hatthikkhandha-assapiṭṭhisivikāsuvaṇṇarathādīhi vicaranti, mayaṁ pādehi. Ete dvibhūmikādipāsādatalesu vasanti, mayaṁ araññarukkhamūlādīsu. Ete ca gonakādīhi attharaṇehi atthatāsu varaseyyāsu sayanti, mayaṁ taṭṭikācammakhaṇḍādīni attharitvā bhūmiyaṁ. Ete nānārasāni bhojanāni bhuñjanti, mayaṁ uñchācariyāya yāpema. Kathaṁ nu kho mayampi etehi sadisā bhaveyyāmā"ti cintetvā "dhanaṁ icchitabbaṁ, na sakkā dhanarahitehi ayaṁ sampatti pāpuṇitun"ti ca avadhāretvā vede bhinditvā dhammayutte purāṇamante nāsetvā adhammayutte kūṭamante ganthetvā dhanatthikā Okkākarājānamupasaṅkamma sotthivacanādīni payuñjitvā "amhākaṁ mahārāja brāhmaṇavaṁse paveṇiyā āgataṁ porāṇamantapadaṁ atthi, taṁ mayaṁ ācariyamuṭṭhitāya na kassaci bhaṇimhā, taṁ mahārājā sotumarahatī"ti ca vatvā assamedhādiyaññaṁ vaṇṇayiṁsu. Vaṇṇayitvā ca rājānaṁ ussāhentā "yaja mahārāja, evaṁ pahūtadhanadhañño tvaṁ, natthi te yaññasambhāravekallaṁ, evaṁ hi te yajato sattakulaparivaṭṭā sagge uppajjissantī"ti avocuṁ. Tena nesaṁ taṁ pavattiṁ dassento āha Bhagavā **"te tattha mante -pa- bahu te dhanan"**ti.

Tattha **tatthā**ti tasmiṁ, yaṁ bhogamabhijjhāyiṁsu, tannimittanti vuttaṁ hoti. Nimittatthe hi etaṁ bhummavacanaṁ. **Tadupāgamun**ti tadā upāgamuṁ. **Pahūtadhanadhaññosī**ti pahūtadhanadhañño bhavissasi, abhisamparāyanti adhippāyo. Āsaṁsāyaṁ hi anāgatepi vattamānavacanaṁ icchanti saddakovidā.

1. Gomaṇḍalaparibbūḷhanti (Sī)

၃၀၄။ တေ ဧဝံ ဝိပရီတသညာ ဟုတွာ **ဂေါမဏ္ဍလပရိဗျူဠှံ။ပ။ ဗြာဟ္မဏာ။** တတ္ထ **ဂေါမဏ္ဍလပရိဗျူဠှန္တိ**[၁] ဂေါယူထေဟိ ပရိကိဏ္ဏံ။ **နာရီဝရဂဏာယုတန္တိ** ဝရနာရီဂဏသံယုတ္တံ။ **ဥဠာရန္တိ** ဝိပုလံ။ **မာနုသံ ဘောဂန္တိ** မနုဿာနံ နိဝေသနာဒိဘောဂဝတ္ထုံ။ **အဘိဇ္ဈာယိံသူ**တိ "အဟော ဝတိဒံ အမှာကံ အဿာ"တိ တဏှံ ဝဍ္ဎေတွာ အဘိပတ္ထယမာနာ ဈာယိံသု။

၃၀၅။ ဧဝံ အဘိဇ္ဈာယန္တာ စ "ဧတေ မနုဿာ သုနှာတာ သုဝိလိတ္တာ ကပ္ပိတကေသမဿူ အာမုတ္တမဏိအာဘရဏာ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ ပရိစာရေန္တိ၊ မယံ ပန ဧဝံ တေဟိ နမဿိယမာနာပိ သေဒမလကိလိဋ္ဌဂတ္တာ ပရူဠှကစ္ဆနခလောမာ ဘောဂရဟိတာ ပရမကာရုညတံ ပတ္တာ ဝိဟရာမ။ ဧတေ စ ဟတ္ထိက္ခန္ဓအဿပိဋ္ဌိသိဝိကာသုဝဏ္ဏရထာဒီဟိ ဝိစရန္တိ၊ မယံ ပါဒေဟိ။ ဧတေ ဒွိဘူမိကာဒိပါသာဒတလေသု ဝသန္တိ၊ မယံ အရညရုက္ခမူလာဒီသု။ ဧတေ စ ဂေါနကာဒီဟိ အတ္ထရဏေဟိ အတ္ထတာသု ဝရသေယျာသု သယန္တိ၊ မယံ တဋ္ဋိကာစမ္မခဏ္ဍာဒီနိ အတ္ထရိတွာ ဘူမိယံ။ ဧတေ နာနာရသာနိ ဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ မယံ ဥဉ္ဆာစရိယာယ ယာပေမ။ ကထံ နု ခေါ မယမ္ပိ ဧတေဟိ သဒိသာ ဘဝေယျာမာ"တိ စိန္တေတွာ "ဓနံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ၊ န သက္ကာ ဓနရဟိတေဟိ အယံ သမ္ပတ္တိ ပါပုဏိတု"န္တိ စ အဝဓာရေတွာ ဝေဒေ ဘိန္ဒိတွာ ဓမ္မယုတ္တေ ပုရာဏမန္တေ နာသေတွာ အဓမ္မယုတ္တေ ကူဋမန္တေ ဂန္ထေတွာ ဓနတ္ထိကာ ဩက္ကာကရာဇာနမုပသင်္ကမ္မ သောတ္ထိဝစနာဒီနိ ပယုဉ္ဇိတွာ "အမှာကံ မဟာရာဇ ဗြာဟ္မဏဝံသေ ပဝေဏိယာ အာဂတံ ပေါရာဏမန္တပဒံ အတ္ထိ၊ တံ မယံ အာစရိယမုဋ္ဌိတာယ န ကဿစိ ဘဏိမှာ၊ တံ မဟာရာဇာ သောတုမရဟတီ"တိ စ ဝတွာ အဿမေဓာဒိယညံ ဝဏ္ဏယိံသု။ ဝဏ္ဏယိတွာ စ ရာဇာနံ ဥဿာဟေန္တာ "ယဇ မဟာရာဇ, ဧဝံ ပဟူတဓနဓညော တွံ၊ နတ္ထိ တေ ယညသမ္ဘာရဝေကလ္လံ၊ ဧဝံ ဟိ တေ ယဇတော သတ္တကုလပရိဝဋ္ဋာ သဂ္ဂေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တီ"တိ အဝေါစုံ။ တေန နေသံ တံ ပဝတ္တိံ ဒဿေန္တော အာဟ ဘဂဝါ **"တေ တတ္ထ မန္တေ။ပ။ ဗဟု တေ ဓန"န္တိ။**

တတ္ထ **တတ္ထာ**တိ တသ္မိံ၊ ယံ ဘောဂမဘိဇ္ဈာယိံသု၊ တန္နိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ နိမိတ္တတ္ထေ ဟိ ဧတံ ဘုမ္မဝစနံ။ **တဒုပါဂမုန္တိ** တဒါ ဥပါဂမုံ။ **ပဟူတဓနဓညောသီ**တိ ပဟူတဓနဓညော ဘဝိဿသိ၊ အဘိသမ္ပရာယန္တိ အဓိပ္ပါယော။ အာသံသာယံ ဟိ အနာဂတေပိ ဝတ္တမာနဝစနံ ဣစ္ဆန္တိ သဒ္ဒကောဝိဒါ။

၁-ဂေါမဏ္ဍလပရိဗ္ဗူဠှန္တိ (သီ)

yajassūti yajāhi. **Vittaṁ dhananṁ**ti jātarūpādiratanameva vittikāraṇato vittaṁ, samiddhikāraṇato dhananti vuttaṁ. Atha vā **vittan**ti vittikāraṇabhūtameva ābharaṇādi upakaraṇaṁ, yaṁ “pahūtavittūpakaraṇo”ti-ādīsu[1] āgacchati. **Dhanan**ti hiraññasuvaṇṇādi. Kiṁ vuttaṁ hoti? Te brāhmaṇā mante ganthetvā tadā Okkākaṁ upāgamuṁ. Kinti? “Mahārāja bahū te vittañca dhanañca, yajassu, āyatimpi pahūtadhanadhañño bhavissasī”ti.

306. Evaṁ kāraṇaṁ vatvā saññāpentehi **tato ca rājā -pa- madā dhanaṁ.** Tattha **saññatto**ti ñāpito. **Rathesabho**ti mahārathesu khattiyesu akampiyaṭṭhena usabhasadiso. **“Assamedhan”**ti-ādīsu assamettha medhantīti **assamedho,** dvīhi pariyaññehi yajitabbassa ekavīsatiyūpassa ṭhapetvā bhūmiñca purise ca avasesasabbavibhavadakkhiṇassa yaññassetaṁ adhivacanaṁ. Purisamettha medhantīti **purisamedho,** catūhi pariyaññehi yajitabbassa saddhiṁ bhūmiyā assamedhe vuttavibhavadakkhiṇassa yaññassetaṁ adhivacanaṁ. Sammamettha pāsantīti **sammāpāso,** divase divase sammaṁ khipitvā tassa patitokāse vediṁ katvā saṁhārimehi yūpādīhi sarassatinadiyā nimuggokāsato pabhuti paṭilomaṁ gacchantena yajitabbassa satrayāgassetaṁ[2] adhivacanaṁ. Vājamettha pivantīti **vājapeyyo,** ekena pariyaññena sattarasahi pasūhi yajitabbassa beluvayūpassa sattarasakadakkhiṇassa[3] yaññassetaṁ adhivacanaṁ. Natthi ettha aggaḷāti **niraggaḷo,** navahi pariyaññehi yajitabbassa saddhiṁ bhūmiyā ca purisehi ca assamedhe vuttavibhavadakkhiṇassa sabbamedhapariyāyanāmassa assamedhavikappassetaṁ adhivacanaṁ. Sesamettha pākaṭameva.

307-8. Idāni yaṁ vuttaṁ “brāhmaṇānamadā dhanan”ti, taṁ dassento **“gāvo sayanañcā”**ti gāthādvayamāha. So hi rājā “dīgharattaṁ lūkhāhārena kilantā pañca gorase paribhuñjantū”ti nesaṁ sapuṅgavāni goyūthāneva adāsi, tathā “dīgharattaṁ thaṇḍilasāyitāya

1. Dī 1. 122 piṭṭhe.
2. Yātrāyāgassetaṁ (Sī), sātrāyāgassetaṁ (Syā); Aṁ-Ṭṭha 2. 302; Aṁ-Ṭṭha 3. 194; Saṁ-Ṭṭha 1. 134 piṭṭhesupi passitabbaṁ.
3. Sattarasa sattarasakadakkhiṇassa (Sī, Syā)

ယဇဿူတိ ယဇာဟိ။ **ဝိတ္တံ ဓနန္တိ** ဇာတရူပါဒိရတနမေဝ ဝိတ္တိကာရဏတော ဝိတ္တံ၊ သမိဒ္ဓိကာရဏတော ဓနန္တိ ဝုတ္တံ။ အထ ဝါ **ဝိတ္တ**န္တိ ဝိတ္တိကာရဏဘူတမေဝ အာဘရဏာဒိ ဥပကရဏံ၊ ယံ “ပဟူတဝိတ္တူပကရဏော”တိအာဒီသု[1] အာဂစ္ဆတိ။ **ဓန**န္တိ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? တေ ဗြာဟ္မဏာ မန္တေ ဂန္ထေတွာ တဒါ ဩက္ကာကံ ဥပါဂမုံ။ ကိန္တိ? “မဟာရာဇ ဗဟူ တေ ဝိတ္တဉ္စ ဓနဉ္စ၊ ယဇဿု၊ အာယတိမ္ပိ ပဟူတဓနဓညော ဘဝိဿသီ”တိ။

၃၀၆။ ဧဝံ ကာရဏံ ဝတွာ သညာပေန္တေဟိ **တတော စ ရာဇာ။ပ။ အဒါ ဓနံ။** တတ္ထ **သညတ္တော**တိ ဉာပိတော။ **ရထေသဘော**တိ မဟာရထေသု ခတ္တိယေသု အကမ္ပိယဋ္ဌေန ဥသဘသဒိသော။ **“အဿမေဓ”**န္တိအာဒီသု အဿမေတ္ထ မေဓန္တီတိ **အဿမေဓော၊** ဒွီဟိ ပရိယညေဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ ဧကဝီသတိယူပဿ ဌပေတွာ ဘူမိဉ္စ ပုရိသေ စ အဝသေသသဗ္ဗဝိဘဝဒက္ခိဏဿ ယညဿေတံ အဓိဝစနံ။ ပုရိသမေတ္ထ မေဓန္တီတိ **ပုရိသမေဓော၊** စတူဟိ ပရိယညေဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ သဒ္ဓိံ ဘူမိယာ အဿမေဓေ ဝုတ္တဝိဘဝဒက္ခိဏဿ ယညဿေတံ အဓိဝစနံ။ သမ္မမေတ္ထ ပါသန္တီတိ **သမ္မာပါသော၊** ဒိဝသေ ဒိဝသေ သမ္မံ ခိပိတွာ တဿ ပတိတောကာသေ ဝေဒိံ ကတွာ သံဟာရိမေဟိ ယူပါဒီဟိ သရဿတိနဒိယာ နိမုဂ္ဂေါကာသတော ပဘုတိ ပဋိလောမံ ဂစ္ဆန္တေန ယဇိတဗ္ဗဿ သတြယာဂဿေတံ[2] အဓိဝစနံ။ ဝါဇမေတ္ထ ပိဝန္တီတိ **ဝါဇပေယျော၊** ဧကေန ပရိယညေန သတ္တရသဟိ ပသူဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ ဗေလုဝယူပဿ သတ္တရသကဒက္ခိဏဿ[3] ယညဿေတံ အဓိဝစနံ။ နတ္ထိ ဧတ္ထ အဂ္ဂဠာတိ **နိရဂ္ဂဠော၊** နဝဟိ ပရိယညေဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ သဒ္ဓိံ ဘူမိယာ စ ပုရိသေဟိ စ အဿမေဓေ ဝုတ္တဝိဘဝဒက္ခိဏဿ သဗ္ဗမေဓပရိယာယနာမဿ အဿမေဓဝိကပ္ပဿေတံ အဓိဝစနံ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၃၀၇-၈။ ဣဒါနိ ယံ ဝုတ္တံ “ဗြာဟ္မဏာနမဒါ ဓန”န္တိ၊ တံ ဒဿေန္တော **“ဂါဝေါ သယနဉ္စာ”**တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ သော ဟိ ရာဇာ “ဒီဃရတ္တံ လူခါဟာရေန ကိလန္တာ ပဉ္စ ဂေါရသေ ပရိဘုဉ္ဇန္တူ”တိ နေသံ သပုင်္ဂဝါနိ ဂေါယူထာနေဝ အဒါသိ၊ တထာ “ဒီဃရတ္တံ ထဏ္ဍိလသာယိတာယ

၁-ဒီ ၁-၁၂၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-ယာတြာယာဂဿေတံ (သီ)၊ သာတြာယာဂဿေတံ (သျာ)၊ အံ-ဋ္ဌ ၂-၃၀၂၊ အံ-ဋ္ဌ ၃-၁၉၄၊ သံ-ဋ္ဌ ၁-၁၃၄-ပိဋ္ဌေသုပိ ပဿိတဗ္ဗံ။
၃-သတ္တရသ သတ္တရသကဒက္ခိဏဿ (သီ၊ သျာ)

thūlasāṭakanivāsanena ekaseyyāya pādacārena rukkhamūlādivāsena ca kilantā gonakādi-atthatavarasayanādīsu sukhaṁ anubhontū"ti nesaṁ mahagghāni sayanādīni ca adāsi. Evametaṁ nānappakārakaṁ aññañca hiraññasuvaṇṇādidhanaṁ adāsi. Tenāha Bhagavā "gāvo sayanañca vatthañca -pa- brāhmaṇānamadā dhanan"ti.

309-10. Evaṁ tassa rañño santikā **te ca tattha -pa- puna mupāgamuṁ.** Kiṁ vuttaṁ hoti? Tassa rañño santikā **te** brāhmaṇā tesu yāgesu **dhanaṁ** labhitvā dīgharattaṁ divase divase evameva[1] ghāsacchādanaṁ pariyesitvā nānappakārakaṁ vatthukāma**sannidhiṁ samarocayuṁ,** tato **tesaṁ icchāvatiṇṇānaṁ** khīrādipañcagorasassādavasena rasataṇhāya otiṇṇacittānaṁ "khīrādīnipi tāva gunnaṁ sādūni, addhā imāsaṁ maṁsaṁ sādutaraṁ bhavissatī"ti evaṁ maṁsaṁ paṭicca **bhiyyotaṇhā pavaḍḍhatha.** Tato cintesuṁ "sace mayaṁ māretvā khādissāma, gārayhā bhavissāma, yannūna mante gantheyyāmā"ti. Atha punapi vedaṁ bhinditvā tadanurūpe **te tattha mante ganthetvā** te brāhmaṇā tannimittaṁ kūṭamante ganthetvā okkākarājānaṁ puna upāgamiṁsu imamatthaṁ bhāsamānā **"yathā āpo ca -pa- bahu te dhanan"**ti.

Kiṁ vuttaṁ hoti? Amhākaṁ mahārāja mantesu etadāgataṁ—**yathā āpo** hatthadhovanādisabbakiccesu pāṇīnaṁ upayogaṁ gacchati, natthi tesaṁ tatonidānaṁ pāpaṁ. Kasmā? Yasmā **parikkhāro so hi pāṇinaṁ,** upakaraṇatthāya uppannoti adhippāyo. Yathā cāyaṁ mahāpathavī gamanaṭṭhānādisabbakiccesu kahāpaṇasaṅkhātaṁ **hiraññaṁ** suvaṇṇarajatādibhedaṁ **dhanaṁ** yavagodhūmādibhedaṁ **dhāniyañca** saṁvohārādisabbakiccesu upayogaṁ gacchati, **evaṁ gāvo manussānaṁ** sabbakiccesu upayogagamanatthāya uppannā. Tasmā etā hanitvā nānappakārake yāge **yajassu bahu te vittaṁ, yajassu bahu te dhanan**ti.

311-12. Evaṁ purimanayeneva **tato ca rājā -pa- aghātayi,** yaṁ[2] tato pubbe kañci sattaṁ **na pādā -pa- ghātayi.** Tadā kira brāhmaṇā yaññāvāṭaṁ gāvīnaṁ pūretvā maṅgala-usabhaṁ bandhitvā rañño mūlaṁ netvā "mahārāja gomedhayaññaṁ yajassu, evaṁ te brahmalokassa maggo visuddho

1. Ekadivasameva (Sī), ekameva (Syā)   2. Yā (Syā)

ထူလသာဋကနိဝါသနေန ဧကသေယျာယ ပါဒစာရေန ရုက္ခမူလာဒိဝါသေန စ ကိလန္တာ ဂေါနကာဒိအတ္ထတဝရသယနာဒီသု သုခံ အနုဘောန္တူ"တိ နေသံ မဟဂ္ဃာနိ သယနာဒီနိ စ အဒါသိ။ ဧဝမေတံ နာနပ္ပကာရကံ အညဉ္စ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိဓနံ အဒါသိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "ဂါဝေါ သယနဉ္စ ဝတ္ထဉ္စ။ပ။ ဗြာဟ္မဏာနမဒါ ဓန"န္တိ။

၃၀၉-၁၀။ ဧဝံ တဿ ရညော သန္တိကာ **တေ စ တတ္ထ။ပ။ ပုန မုပါဂမုံ။** ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? တဿ ရညော သန္တိကာ **တေ** ဗြာဟ္မဏာ တေသု ယာဂေသု **ဓနံ** လဘိတွာ ဒီဃရတ္တံ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဧဝမေဝ[1] ဃာသစ္ဆာဒနံ ပရိယေသိတွာ နာနပ္ပကာရကံ ဝတ္ထုကာမ**သန္နိဓိံ သမရောစယုံ၊** တတော **တေသံ ဣစ္ဆာဝတိဏ္ဏာနံ** ခီရာဒိပဉ္စဂေါရသဿာဒဝသေန ရသတဏှာယ ဩတိဏ္ဏစိတ္တာနံ "ခီရာဒီနိပိ တာဝ ဂုန္နံ သာဒူနိ၊ အဒ္ဓါ ဣမာသံ မံသံ သာဒုတရံ ဘဝိဿတီ"တိ ဧဝံ မံသံ ပဋိစ္စ **ဘိယျော တဏှာ ပဝဍ္ဎထ။** တတော စိန္တေသုံ "သစေ မယံ မာရေတွာ ခါဒိဿာမ၊ ဂါရယှာ ဘဝိဿာမ၊ ယန္နူန မန္တေ ဂန္ထေယျာမာ"တိ။ အထ ပုနပိ ဝေဒံ ဘိန္ဒိတွာ တဒနုရူပေ **တေ တတ္ထ မန္တေ ဂန္ထေတွာ** တေ ဗြာဟ္မဏာ တန္နိမိတ္တံ ကူဋမန္တေ ဂန္ထေတွာ ဩက္ကာကရာဇာနံ ပုန ဥပါဂမိံသု ဣမမတ္ထံ ဘာသမာနာ **"ယထာ အာပေါ စ။ပ။ ဗဟု တေ ဓန"**န္တိ။

ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? အမှာကံ မဟာရာဇ မန္တေသု ဧတဒါဂတံ—**ယထာ အာပေါ** ဟတ္ထဓောဝနာဒိသဗ္ဗကိစ္စေသု ပါဏီနံ ဥပယောဂံ ဂစ္ဆတိ၊ နတ္ထိ တေသံ တတောနိဒါနံ ပါပံ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **ပရိက္ခာရော သော ဟိ ပါဏိနံ၊** ဥပကရဏတ္ထာယ ဥပ္ပန္နောတိ အဓိပ္ပါယော။ ယထာ စာယံ မဟာပထဝီ ဂမနဋ္ဌာနာဒိသဗ္ဗကိစ္စေသု ကဟာပဏသင်္ခါတံ **ဟိရညံ** သုဝဏ္ဏရဇတာဒိဘေဒံ **ဓနံ** ယဝဂေါဓူမာဒိဘေဒံ **ဓာနိယဉ္စ** သံဝေါဟာရာဒိသဗ္ဗကိစ္စေသု ဥပယောဂံ ဂစ္ဆတိ၊ **ဧဝံ ဂါဝေါ မနုဿာနံ** သဗ္ဗကိစ္စေသု ဥပယောဂဂမနတ္ထာယ ဥပ္ပန္နာ။ တသ္မာ ဧတာ ဟနိတွာ နာနပ္ပကာရကေ ယာဂေ **ယဇဿု ဗဟု တေ ဝိတ္တံ၊ ယဇဿု ဗဟု တေ ဓန**န္တိ။

၃၁၁-၁၂။ ဧဝံ ပုရိမနယေနေဝ **တတော စ ရာဇာ။ပ။ အဃာတယိ၊** ယံ[2] တတော ပုဗ္ဗေ ကဉ္စိ သတ္တံ **န ပါဒါ။ပ။ ဃာတယိ။** တဒါ ကိရ ဗြာဟ္မဏာ ယညာဝါဋံ ဂါဝီနံ ပူရေတွာ မင်္ဂလဥသဘံ ဗန္ဓိတွာ ရညော မူလံ နေတွာ "မဟာရာဇ ဂေါမေဓယညံ ယဇဿု၊ ဧဝံ တေ ဗြဟ္မလောကဿ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓေါ

၁-ဧကဒိဝသမေဝ (သီ)၊ ဧကမေဝ (သျာ)   ၂-ယာ (သျာ)

bhavissatī”ti āhaṁsu. Rājā katamaṅgalakicco khaggaṁ gahetvā puṅgavena saha anekasatasahassā gāvo māresi. Brāhmaṇā yaññāvāṭe maṁsāni chinditvā khādiṁsu, pītakodātarattakambale ca pārupitvā māresuṁ. Tadupādāya kira gāvo pārute disvā ubbijjanti. Tenāha Bhagavā “na pādā -pa- ghātayī”ti.

313. **Tato devā**ti evaṁ tasmiṁ rājini gāviyo ghātetumāraddhe atha tadanantarameva taṁ goghātakaṁ disvā ete Cātumahārājikādayo **devā** ca, **pitaro**ti brāhmaṇesu laddhavohārā brahmāno ca, Sakko Devāna**mindo** ca, pabbatapādanivāsino dānavayakkhasaññitā **asurarakkhasā** ca **“adhammo adhammo”**ti evaṁ vācaṁ nicchārentā “dhi manussā dhi manussā”ti ca vadantā **pakkanduṁ.** Evaṁ bhūmito pabhuti so saddo muhuttena yāva brahmalokā agamāsi, ekadhikkāraparipuṇṇo loko ahosi. Kiṁ kāraṇaṁ? **Yaṁ satthaṁ nipatī gave,** yasmā gāvimhi satthaṁ nipatīti vuttaṁ hoti.

314. Na kevalañca devādayo pakkanduṁ, ayamaññopi loke anattho udapādi—ye hi te **tayo rogā pure āsuṁ, icchā anasanaṁ jarā,** kiñci kiñcideva patthanataṇhā ca khudā ca paripākajarā cāti vuttaṁ hoti. Te **pasūnañca samārambhā, aṭṭhānavutimāgamuṁ,** cakkhurogādinā bhedena aṭṭhanavutibhāvaṁ pāpuṇiṁsūti attho.

315. Idāni Bhagavā taṁ pasusamārambhaṁ nindanto āha **“eso adhammo”**ti. Tassattho—**eso** pasusamārambhasaṅkhāto kāyadaṇḍādīnaṁ[1] tiṇṇaṁ **daṇḍānaṁ** aññataradaṇḍabhūto dhammato apetattā **adhammo okkanto ahu,** pavatto āsi, so ca kho tato pabhuti pavattattā **purāṇo,** yassa okkamanato pabhuti kenaci pādādinā ahiṁsanato **adūsikāyo** gāvo **haññanti,** yā ghātentā **dhammā dhaṁsanti** cavanti parihāyanti **yājakā** yaññayājino janāti.

316. **Evameso aṇudhammo**ti evaṁ eso lāmakadhammo hīnadhammo, adhammoti vuttaṁ hoti. Yasmā vā ettha dānadhammopi appako

1. Kāyaduccaritādīnaṁ (Sī, Syā)

ဘဝိဿတီ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ ကတမင်္ဂလကိစ္စော ခဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ပုင်္ဂဝေန သဟ အနေကသတသဟဿာ ဂါဝေါ မာရေသိ။ ဗြာဟ္မဏာ ယညာဝါဋေ မံသာနိ ဆိန္ဒိတွာ ခါဒိံသု၊ ပီတကောဒါတရတ္တကမ္ဗလေ စ ပါရုပိတွာ မာရေသုံ။ တဒုပါဒါယ ကိရ ဂါဝေါ ပါရုတေ ဒိသွာ ဥဗ္ဗိဇ္ဇန္တိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “န ပါဒါ။ ပ။ ဃာတယီ”တိ။

၃၁၃။ **တတော ဒေဝါ**တိ ဧဝံ တသ္မိံ ရာဇိနိ ဂါဝိယော ဃာတေတုမာရဒ္ဓေ အထ တဒနန္တရမေဝ တံ ဂေါဃာတကံ ဒိသွာ ဧတေ စာတုမဟာရာဇိကာဒယော **ဒေဝါ** စ, **ပိတရော**တိ ဗြာဟ္မဏေသု လဒ္ဓဝေါဟာရာ ဗြဟ္မာနော စ, သက္ကော ဒေဝါန**မိန္ဒော** စ, ပဗ္ဗတပါဒနိဝါသိနော ဒါနဝယက္ခသညိတာ **အသုရရက္ခသာ** စ **“အဓမ္မော အဓမ္မော”**တိ ဧဝံ ဝါစံ နိစ္ဆာရေန္တာ “ဓိ မနုဿာ ဓိ မနုဿာ”တိ စ ဝဒန္တာ **ပက္ကန္ဒုံ**။ ဧဝံ ဘူမိတော ပဘုတိ သော သဒ္ဒေါ မုဟုတ္တေန ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ အဂမာသိ၊ ဧကဓိက္ကာရပရိပုဏ္ဏော လောကော အဟောသိ။ ကိံ ကာရဏံ? **ယံ သတ္ထံ နိပတီ ဂဝေ၊** ယသ္မာ ဂါဝိမှိ သတ္ထံ နိပတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၃၁၄။ န ကေဝလဉ္စ ဒေဝါဒယော ပက္ကန္ဒုံ၊ အယမညောပိ လောကေ အနတ္ထော ဥဒပါဒိ—ယေ ဟိ တေ **တယော ရောဂါ ပုရေ အာသုံ၊ ဣစ္ဆာ အနသနံ ဇရာ၊** ကိဉ္စိ ကိဉ္စိဒေဝ ပတ္ထနတဏှာ စ ခုဒါ စ ပရိပါကဇရာ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တေ **ပသူနဉ္စ သမာရမ္ဘာ၊ အဋ္ဌာနဝုတိမာဂမုံ၊** စက္ခုရောဂါဒိနာ ဘေဒေန အဋ္ဌနဝုတိဘာဝံ ပါပုဏိံသူတိ အတ္ထော။

၃၁၅။ ဣဒါနိ ဘဂဝါ တံ ပသုသမာရမ္ဘံ နိန္ဒန္တော အာဟ **“ဧသော အဓမ္မော”**တိ။ တဿတ္ထော—**ဧသော** ပသုသမာရမ္ဘသင်္ခါတော ကာယဒဏ္ဍာဒီနံ[၁] တိဏ္ဏံ **ဒဏ္ဍာနံ** အညတရဒဏ္ဍဘူတော ဓမ္မတော အပေတတ္တာ **အဓမ္မော ဩက္ကန္တော အဟု၊** ပဝတ္တော အာသိ၊ သော စ ခေါ တတော ပဘုတိ ပဝတ္တတ္တာ **ပုရာဏော၊** ယဿ ဩက္ကမနတော ပဘုတိ ကေနစိ ပါဒါဒိနာ အဟိံသနတော **အဒူသိကာယော** ဂါဝေါ **ဟညန္တိ၊** ယာ ဃာတေန္တာ **ဓမ္မာ ဓံသန္တိ** စဝန္တိ ပရိဟာယန္တိ **ယာဇကာ** ယညယာဇိနော ဇနာတိ။

၃၁၆။ **ဧဝမေသော အဏုဓမ္မော**တိ ဧဝံ ဧသော လာမကဓမ္မော ဟီနဓမ္မော၊ အဓမ္မောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယသ္မာ ဝါ ဧတ္ထ ဒါနဓမ္မောပိ အပ္ပကော

၁-ကာယဒုစ္စရိတာဒီနံ (သီ၊ သျာ)

atthi, tasmā taṁ sandhāyāha “aṇudhammo”ti. **Porāṇo**ti tāva cirakālato pabhuti pavattattā porāṇo. Viññūhi pana garahitattā **viññugarahito**ti veditabbo. Yasmā ca viññugarahito, tasmā **yattha edisakaṁ passati, yājakaṁ garahatī jano.** Kathaṁ? “Abbudaṁ[1] brāhmaṇehi uppāditaṁ, gāvo vadhitvā maṁsaṁ khādantī”ti evamādīni vatvāti ayamettha anussavo.

317. **Evaṁ dhamme viyāpanne**ti evaṁ porāṇe brāhmaṇadhamme naṭṭhe. “Viyāvatte”tipi pāṭho, viparivattitvā aññathā bhūteti attho. **Vibhinnā suddavessikā**ti pubbe samaggā viharantā suddā ca vessā ca te vibhinnā. **Puthū vibhinnā khattiyā**ti khattiyāpi bahū aññamaññaṁ bhinnā. **Patiṁ bhariyāvamaññathā**ti bhariyā ca gharāvāsatthaṁ issariyabale ṭhapitā puttabalādīhi upetā hutvā patiṁ avamaññatha, paribhavi avamaññi na sakkaccaṁ upaṭṭhāsi.

318. Evaṁ aññamaññaṁ vibhinnā samānā **khattiyā brahmabandhū ca -pa- kāmānaṁ vasamanvagun**ti. Khattiyā ca brāhmaṇā ca ye caññe vessasuddā yathā saṅkaraṁ nāpajjanti, evaṁ attano attano gottena rakkhitattā **gottarakkhitā,** te sabbepi taṁ **jātivādaṁ niraṁkatvā,** “ahaṁ khattiyo ahaṁ brāhmaṇo”ti etaṁ sabbampi nāsetvā pañcakāmaguṇasaṅkhātānaṁ **kāmānaṁ vasaṁ anvaraṁ** āsattaṁ pāpuṇiṁsu[2], kāmahetu na kiñci akattabbaṁ nākaṁsūti vuttaṁ hoti.

Evamettha Bhagavā “isayo pubbakā”ti-ādīhi navahi gāthāhi porāṇānaṁ brāhmaṇānaṁ vaṇṇaṁ bhāsitvā “yo nesaṁ paramo”ti gāthāya brahmasamaṁ, “tassa vattamanusikkhantā”ti gāthāya devasamaṁ, “taṇḍulaṁ sayanan”ti-ādikāhi catūhi gāthāhi mariyādaṁ, “tesaṁ āsi vipallāso”ti-ādīhi sattarasahi gāthāhi sambhinnamariyādaṁ, tassa vippaṭipattiyā devādīnaṁ pakkandanādidīpanatthañca dassetvā desanaṁ niṭṭhāpesi. Brāhmaṇacaṇḍālo pana idha avuttoyeva. Kasmā? Yasmā vipattiyā[3] akāraṇaṁ. Brāhmaṇadhammasampattiyā hi brahmasamadevasamamariyādā

1. Abhūtaṁ (Sī) 2. Anvaguṁ pāpuṇiṁsu (Sī), anvaguṁ āsattataṁ pāpuṇiṁsu (Syā)
3. Vipattiyāpi (Sī), kiñci vipattiyā (Syā), yaṁkiñci vipattiyā (Ka)

အတ္ထိ၊ တသ္မာ တံ သန္ဓာယာဟ “အဏုဓမ္မော”တိ။ **ပေါရာဏော**တိ တာဝ စိရကာလတော ပဘုတိ ပဝတ္တတ္တာ ပေါရာဏော။ ဝိညူဟိ ပန ဂရဟိတတ္တာ **ဝိညုဂရဟိတော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယသ္မာ စ ဝိညုဂရဟိတော၊ တသ္မာ **ယတ္ထ ဧဒိသကံ ပဿတိ၊ ယာဇကံ ဂရဟတီ ဇနော**။ ကထံ? “အဗ္ဗုဒံ[1] ဗြာဟ္မဏေဟိ ဥပ္ပါဒိတံ၊ ဂါဝေါ ဝဓိတွာ မံသံ ခါဒန္တီ”တိ ဧဝမာဒီနိ ဝတွာတိ အယမေတ္ထ အနုဿဝေါ။

၃၁၇။ **ဧဝံ ဓမ္မေ ဝိယာပန္နေ**တိ ဧဝံ ပေါရာဏေ ဗြာဟ္မဏဓမ္မေ နဋ္ဌေ။ “ဝိယာဝတ္တေ”တိပိ ပါဌော၊ ဝိပရိဝတ္တိတွာ အညထာ ဘူတေတိ အတ္ထော။ **ဝိဘိန္နာ သုဒ္ဒဝေဿိကာ**တိ ပုဗ္ဗေ သမဂ္ဂါ ဝိဟရန္တာ သုဒ္ဒါ စ ဝေဿာ စ တေ ဝိဘိန္နာ။ **ပုထူ ဝိဘိန္နာ ခတ္တိယာ**တိ ခတ္တိယာပိ ဗဟူ အညမညံ ဘိန္နာ။ **ပတိံ ဘရိယာဝမညထာ**တိ ဘရိယာ စ ဃရာဝါသတ္ထံ ဣဿရိယဗလေ ဌပိတာ ပုတ္တဗလာဒီဟိ ဥပေတာ ဟုတွာ ပတိံ အဝမညထ၊ ပရိဘဝိ အဝမညိ န သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌာသိ။

၃၁၈။ ဧဝံ အညမညံ ဝိဘိန္နာ သမာနာ **ခတ္တိယာ ဗြဟ္မဗန္ဓူ စ။ပ။ ကာမာနံ ဝသမန္ဝဂု**န္တိ။ ခတ္တိယာ စ ဗြာဟ္မဏာ စ ယေ စညေ ဝေဿသုဒ္ဒါ ယထာ သင်္ကရံ နာပဇ္ဇန္တိ၊ ဧဝံ အတ္တနော အတ္တနော ဂေါတ္တေန ရက္ခိတတ္တာ **ဂေါတ္တရက္ခိတာ**၊ တေ သဗ္ဗေပိ တံ **ဇာတိဝါဒံ နိရံကတွာ**၊ “အဟံ ခတ္တိယော အဟံ ဗြာဟ္မဏော”တိ ဧတံ သဗ္ဗမ္ပိ နာသေတွာ ပဉ္စကာမဂုဏသင်္ခါတာနံ **ကာမာနံ ဝသံ အန္ဝရံ** အာသတ္တံ ပါပုဏိံသု[2]၊ ကာမဟေတု န ကိဉ္စိ အကတ္တဗ္ဗံ နာကံသူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဧဝမေတ္ထ ဘဂဝါ “ဣသယော ပုဗ္ဗကာ”တိအာဒီဟိ နဝဟိ ဂါထာဟိ ပေါရာဏာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတွာ “ယော နေသံ ပရမော”တိ ဂါထာယ ဗြဟ္မသမံ, “တဿ ဝတ္တမနုသိက္ခန္တာ”တိ ဂါထာယ ဒေဝသမံ, “တဏ္ဍုလံ သယန”န္တိအာဒိကာဟိ စတူဟိ ဂါထာဟိ မရိယာဒံ, “တေသံ အာသိ ဝိပလ္လာသော”တိအာဒီဟိ သတ္တရသဟိ ဂါထာဟိ သမ္ဘိန္နမရိယာဒံ, တဿ ဝိပ္ပဋိပတ္တိယာ ဒေဝါဒီနံ ပက္ကန္ဒနာဒိဒီပနတ္ထဉ္စ ဒဿေတွာ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဗြာဟ္မဏစဏ္ဍာလော ပန ဣဓ အဝုတ္တောယေဝ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ ဝိပတ္တိယာ[3] အကာရဏံ။ ဗြာဟ္မဏဓမ္မသမ္ပတ္တိယာ ဟိ ဗြဟ္မသမဒေဝသမမရိယာဒါ

၁-အဘူတံ (သီ) ၂-အန္ဝဂုံ ပါပုဏိံသု (သီ)၊ အန္ဝဂုံ အာသတ္တတံ ပါပုဏိံသု (သျာ)
၃-ဝိပတ္တိယာပိ (သီ)၊ ကိဉ္စိ ဝိပတ္တိယာ (သျာ)၊ ယံကိဉ္စိ ဝိပတ္တိယာ (က)

kāraṇaṁ honti, vipattiyā sambhinnamariyādo. Ayaṁ pana doṇasutte[1] vuttappakāro brāhmaṇacaṇḍālo brāhmaṇadhammavipattiyāpi akāraṇaṁ. Kasmā? Vipanne dhamme uppannattā. Tasmā taṁ adassetvāva desanaṁ niṭṭhāpesi. Etarahi pana sopi brāhmaṇacaṇḍālo dullabho. Evamayaṁ brāhmaṇānaṁ dhammo[2] vinaṭṭho. Tenevāha doṇo brāhmaṇo "evaṁ sante mayaṁ bho Gotama brāhmaṇacaṇḍālampi na pūremā"ti. Sesamettha vuttanayameva.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Brāhmaṇadhammikasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Dhammasutta (Nāvāsutta) vaṇṇanā

319. **Yasmā hi dhamman**ti Dhammasuttaṁ, "Nāvāsuttan"tipi[3] vuccati. Kā uppatti? Idaṁ suttaṁ āyasmantaṁ Sāriputtattheraṁ ārabbha vuttaṁ. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana dvinnaṁ aggasāvakānaṁ uppattito pabhuti veditabbo. Seyyathidaṁ? Anuppanne kira Bhagavati dve aggasāvakā ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ kappasatasahassañca pāramiyo pūretvā devaloke nibbattā. Tesaṁ paṭhamo cavitvā Rājagahassa avidūre Upatissagāmo nāma brāhmaṇānaṁ bhogagāmo atthi, tattha saṭṭhi-adhikapañcakoṭisatadhanavibhavassa gāmasāmino brāhmaṇassa Rūpasārī nāma brāhmaṇī, tassā kucchiyaṁ paṭisandhiṁ aggahesi. Dutiyo tassevāvidūre Kolitagāmo nāma brāhmaṇānaṁ bhogagāmo atthi, tattha tathārūpavibhavasseva gāmasāmino brāhmaṇassa Moggallānī nāma brāhmaṇī, tassā kucchiyaṁ taṁ divasameva paṭisandhiṁ aggahesi. Evaṁ tesaṁ ekadivasameva paṭisandhiggahaṇañca gabbhavuṭṭhānañca ahosi. Ekadivaseyeva ca nesaṁ ekassa Upatissagāme jātattā **Upatisso,** ekassa Kolitagāme jātattā **Kolito**ti nāmamakaṁsu.

---

1. Aṁ 2. 202 piṭṭhe. 2. Brāhmaṇadhammo (Ka) 3. Nāthasuttantipi (Syā, Ka)

ကာရဏံ ဟောန္တိ၊ ဝိပတ္တိယာ သမ္ဘိန္နမရိယာဒေါ။ အယံ ပန ဒေါဏသုတ္တေ[၁] ဝုတ္တပ္ပကာရော ဗြာဟ္မဏစဏ္ဍာလော ဗြာဟ္မဏဓမ္မဝိပတ္တိယာပိ အကာရဏံ။ ကသ္မာ? ဝိပန္နေ ဓမ္မေ ဥပ္ပန္နတ္တာ။ တသ္မာ တံ အဒဿေတွာဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဧတရဟိ ပန သောပိ ဗြာဟ္မဏစဏ္ဍာလော ဒုလ္လဘော။ ဧဝမယံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဓမ္မော[၂] ဝိနဋ္ဌော။ တေနေဝါဟ ဒေါဏော ဗြာဟ္မဏော "ဧဝံ သန္တေ မယံ ဘော ဂေါတမ ဗြာဟ္မဏစဏ္ဍာလမ္ပိ န ပူရေမာ"တိ။ သေသမေတ္ထ ဝုတ္တနယမေဝ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-ဓမ္မသုတ္တ(နာဝါသုတ္တ)ဝဏ္ဏနာ

၃၁၉။ **ယသ္မာ ဟိ ဓမ္မန္တိ** ဓမ္မသုတ္တံ၊ "နာဝါသုတ္တ"န္တိပိ[၃] ဝုစ္စတိ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဣဒံ သုတ္တံ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ဝုတ္တံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဒွိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ ဥပ္ပတ္တိတော ပဘုတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သေယျထိဒံ? အနုပ္ပန္နေ ကိရ ဘဂဝတိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဧကံ အသင်္ချေယျံ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ ပါရမိယော ပူရေတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ တေသံ ပဌမော စဝိတွာ ရာဇဂဟဿ အဝိဒူရေ ဥပတိဿဂါမော နာမ ဗြာဟ္မဏာနံ ဘောဂဂါမော အတ္ထိ၊ တတ္ထ သဋ္ဌိအဓိကပဉ္စကောဋိသတဓနဝိဘဝဿ ဂါမသာမိနော ဗြာဟ္မဏဿ ရူပသာရီ နာမ ဗြာဟ္မဏီ၊ တဿာ ကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဒုတိယော တဿေဝါဝိဒူရေ ကောလိတဂါမော နာမ ဗြာဟ္မဏာနံ ဘောဂဂါမော အတ္ထိ၊ တတ္ထ တထာရူပဝိဘဝဿေဝ ဂါမသာမိနော ဗြာဟ္မဏဿ မောဂ္ဂလ္လာနီ နာမ ဗြာဟ္မဏီ၊ တဿာ ကုစ္ဆိယံ တံ ဒိဝသမေဝ ပဋိသန္ဓိံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဧဝံ တေသံ ဧကဒိဝသမေဝ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဉ္စ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနဉ္စ အဟောသိ။ ဧကဒိဝသေယေဝ စ နေသံ ဧကဿ ဥပတိဿဂါမေ ဇာတတ္တာ **ဥပတိဿော၊** ဧကဿ ကောလိတဂါမေ ဇာတတ္တာ **ကောလိတော**တိ နာမမကံသု။

၁-အံ ၂-၂၀၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဗြာဟ္မဏဓမ္မော (က) ၃-နာထသုတ္တန္တိပိ (သျာ၊ က)

Te sahapasuṁ kīḷantā sahāyakā anupubbena vuḍḍhiṁ pāpuṇiṁsu, ekamekassa ca pañcapañcamāṇavakasatāni parivārā ahesuṁ. Te uyyānaṁ vā nadītitthaṁ vā gacchantā saparivārāyeva gacchanti. Eko pañcahi suvaṇṇasivikāsatehi, dutiyo pañcahi ājaññarathasatehi. Tadā ca Rājagahe kālānukālaṁ giraggasamajjo nāma hoti, sāyanhasamaye nagaravemajjhe yattha sakala-aṅgamagadhavāsino abhiññātā khattiyakumārādayo sannipatitvā supaññattesu mañcapīṭhādīsu nisinnā samajjavibhūtiṁ passanti. Atha te sahāyakā tena parivārena saddhiṁ tattha gantvā paññattāsanesu nisīdiṁsu. Tato Upatisso samajjavibhūtiṁ passanto mahājanakāyaṁ sannipatitaṁ disvā “ettako janakāyo vassasataṁ appatvāva marissatī”ti cintesi. Tassa maraṇaṁ āgantvā nalāṭante patiṭṭhitaṁ viya ahosi, tathā Kolitassa. Tesaṁ anekappakāresu naṭesu naccantesu dassanamattepi cittaṁ na nami, aññadatthu saṁvegoyeva udapādi.

Atha vuṭṭhite samajje pakkantāya parisāya sakaparivārena pakkantesu tesu sahāyesu Kolito Upatissaṁ pucchi “kiṁ samma nāṭakādidassanena tava pamodanamattampi nāhosī”ti. So tassa taṁ pavattiṁ ārocetvā tampi tatheva paṭipucchi. Sopi tassa attano pavattiṁ ārocetvā “ehi samma pabbajitvā amataṁ gavesāmā”ti āha, “sādhu sammā”ti Upatisso taṁ sampaṭicchi. Tato dvepi janā taṁ sampattiṁ chaḍḍetvā punadeva Rājagahamanuppattā. Tena ca samayena Rājagahe sañcayo nāma paribbājako paṭivasati. Te tassa santike pañcahi māṇavakasatehi saddhiṁ pabbajitvā katipāheneva tayo vede sabbañca paribbājakasamayaṁ uggahesuṁ. Te tesaṁ satthānaṁ ādimajjhapariyosānaṁ upaparikkhantā pariyosānaṁ adisvā ācariyaṁ pucchiṁsu “imesaṁ satthānaṁ ādimajjhaṁ dissati, pariyosānaṁ pana na dissati ‘idaṁ nāma imehi satthehi pāpuṇeyyāti, yato uttari pāpuṇitabbaṁ natthī’ti”. Sopi āha “ahampi tesaṁ tathāvidhaṁ pariyosānaṁ na passāmī”ti. Te āhaṁsu “tena hi mayaṁ imesaṁ pariyosānaṁ gavesāmā”ti. Te ācariyo “yathāsukhaṁ gavesathā”ti āha. Evaṁ te tena anuññātā amataṁ gavesamānā āhiṇḍantā Jambudīpe pākaṭā ahesuṁ. Tehi khattiyapaṇḍitādayo pañhaṁ puṭṭhā uttaruttariṁ na sampāyanti.

တေ သဟပံသုံ ကီဠန္တာ သဟာယကာ အနုပုဗ္ဗေန ဝုဍ္ဎိံ ပါပုဏိံသု၊ ဧကမေကဿ စ ပဉ္စပဉ္စမာဏဝကသတာနိ ပရိဝါရာ အဟေသုံ။ တေ ဥယျာနံ ဝါ နဒီတိတ္ထံ ဝါ ဂစ္ဆန္တာ သပရိဝါရာယေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဧကော ပဉ္စဟိ သုဝဏ္ဏသိဝိကာသတေဟိ၊ ဒုတိယော ပဉ္စဟိ အာဇညရထသတေဟိ။ တဒါ စ ရာဇဂဟေ ကာလာနုကာလံ ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇော နာမ ဟောတိ၊ သာယနှသမယေ နဂရဝေမဇ္ဈေ ယတ္ထ သကလအင်္ဂမဂဓဝါသိနော အဘိညာတာ ခတ္တိယကုမာရာဒယော သန္နိပတိတွာ သုပညတ္တေသု မဉ္စပီဌာဒီသု နိသိန္နာ သမဇ္ဇဝိဘူတိံ ပဿန္တိ။ အထ တေ သဟာယကာ တေန ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ တတ္ထ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေသု နိသီဒိံသု။ တတော ဥပတိဿော သမဇ္ဇဝိဘူတိံ ပဿန္တော မဟာဇနကာယံ သန္နိပတိတံ ဒိသွာ “ဧတ္တကော ဇနကာယော ဝဿသတံ အပ္ပတွာဝ မရိဿတီ”တိ စိန္တေသိ။ တဿ မရဏံ အာဂန္တွာ နလာဋန္တေ ပတိဋ္ဌိတံ ဝိယ အဟောသိ၊ တထာ ကောလိတဿ။ တေသံ အနေကပ္ပကာရေသု နဋေသု နစ္စန္တေသု ဒဿနမတ္တေပိ စိတ္တံ န နမိ၊ အညဒတ္ထု သံဝေဂေါယေဝ ဥဒပါဒိ။

အထ ဝုဋ္ဌိတေ သမဇ္ဇေ ပက္ကန္တာယ ပရိသာယ သကပရိဝါရေန ပက္ကန္တေသု တေသု သဟာယေသု ကောလိတော ဥပတိဿံ ပုစ္ဆိ “ကိံ သမ္မ နာဋကာဒိဒဿနေန တဝ ပမောဒနမတ္တမ္ပိ နာဟောသီ”တိ။ သော တဿ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ တမ္ပိ တထေဝ ပဋိပုစ္ဆိ။ သောပိ တဿ အတ္တနော ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “ဧဟိ သမ္မ ပဗ္ဗဇိတွာ အမတံ ဂဝေသာမာ”တိ အာဟ၊ “သာဓု သမ္မာ”တိ ဥပတိဿော တံ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ တတော ဒွေပိ ဇနာ တံ သမ္ပတ္တိံ ဆဍ္ဍေတွာ ပုနဒေဝ ရာဇဂဟမနုပ္ပတ္တာ။ တေန စ သမယေန ရာဇဂဟေ သဉ္စယော နာမ ပရိဗ္ဗာဇကော ပဋိဝသတိ။ တေ တဿ သန္တိကေ ပဉ္စဟိ မာဏဝကသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗဇိတွာ ကတိပါဟေနေဝ တယော ဝေဒေ သဗ္ဗဉ္စ ပရိဗ္ဗာဇကသမယံ ဥဂ္ဂဟေသုံ။ တေ တေသံ သတ္ထာနံ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ ဥပပရိက္ခန္တာ ပရိယောသာနံ အဒိသွာ အာစရိယံ ပုစ္ဆိံသု “ဣမေသံ သတ္ထာနံ အာဒိမဇ္ဈံ ဒိဿတိ၊ ပရိယောသာနံ ပန န ဒိဿတိ ‘ဣဒံ နာမ ဣမေဟိ သတ္ထေဟိ ပါပုဏေယျာတိ၊ ယတော ဥတ္တရိ ပါပုဏိတဗ္ဗံ နတ္ထီ’တိ”။ သောပိ အာဟ “အဟမ္ပိ တေသံ တထာဝိဓံ ပရိယောသာနံ န ပဿာမီ”တိ။ တေ အာဟံသု “တေန ဟိ မယံ ဣမေသံ ပရိယောသာနံ ဂဝေသာမာ”တိ။ တေ အာစရိယော “ယထာသုခံ ဂဝေသထာ”တိ အာဟ။ ဧဝံ တေ တေန အနုညာတာ အမတံ ဂဝေသမာနာ အာဟိဏ္ဍန္တာ ဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋာ အဟေသုံ။ တေဟိ ခတ္တိယပဏ္ဍိတာဒယော ပဉှံ ပုဋ္ဌာ ဥတ္တရုတ္တရိံ န သမ္ပာယန္တိ။

“upatisso Kolito”ti vutte pana “ke ete, na kho mayaṁ jānāmā”ti bhaṇantā natthi, evaṁ vissutā ahesuṁ.

Evaṁ tesu amatapariyesanaṁ caramānesu amhākaṁ Bhagavā loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakko anupubbena Rājagahamanuppatto. Te ca paribbājakā sakalajambudīpaṁ caritvā tiṭṭhatu amataṁ, antamaso pariyosānapañhavissajjanamattampi alabhantā punadeva Rājagahaṁ agamaṁsu. Atha kho āyasmā Assaji pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvāti yāva tesaṁ pabbajjā. Tāva sabbaṁ Pabbajjākkhandhake[1] āgatanayeneva vitthārato daṭṭhabbaṁ.

Evaṁ pabbajitesu tesu dvīsu sahāyakesu āyasmā Sāriputto aḍḍhamāsena sāvakapāramīñāṇaṁ sacchākāsi. So yadā Assajittherena saddhiṁ ekavihāre vasati, tadā Bhagavato upaṭṭhānaṁ gantvā anantaraṁ therassa upaṭṭhānaṁ gacchati “pubbācariyo me ayamāyasmā, etamahaṁ nissāya Bhagavato sāsanaṁ aññāsin”ti gāravena. Yadā pana Assajittherena saddhiṁ ekavihāre na vasati, tadā yassaṁ disāyaṁ thero vasati, taṁ disaṁ oloketvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā añjaliṁ paggayha namassati. Taṁ disvā keci bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “Sāriputto aggasāvako hutvā disaṁ namassati, ajjāpi maññe brāhmaṇadiṭṭhi appahīnā”ti. Atha Bhagavā dibbāya sotadhātuyā taṁ kathāsallāpaṁ sutvā paññattavarabuddhāsane nisinnaṁyeva attānaṁ dassento bhikkhū āmantesi “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti. Te taṁ pavattiṁ ācikkhiṁsu. Tato Bhagavā “na bhikkhave Sāriputto disaṁ namassati, yaṁ nissāya sāsanaṁ aññāsi, taṁ attano ācariyaṁ vandati namassati sammāneti, ācariyapūjako bhikkhave Sāriputto”ti vatvā tattha sannipatitānaṁ dhammadesanatthaṁ imaṁ suttamabhāsi.

Tattha **yasmā hi dhammaṁ puriso vijaññā**ti yato puggalā piṭakattayappabhedaṁ pariyattidhammaṁ vā, pariyattiṁ sutvā adhigantabbaṁ navalokuttarappabhedaṁ paṭivedhadhammaṁ vā puriso vijaññā jāneyya vedeyya. “Yassā”tipi[2] pāṭho, so evattho. **Indaṁva naṁ devatā pūjayeyyā**ti yathā Sakkaṁ Devānamindaṁ dvīsu devalokesu devatā pūjenti, evaṁ so puggalo taṁ puggalaṁ kālasseva vuṭṭhāya upāhana-omuñcanādiṁ sabbaṁ vattapaṭivattaṁ

1. Vi 3. 50 piṭṭhe. 2. Videyyātipi (Syā)

“ဥပတိဿော ကောလိတော”တိ ဝုတ္တေ ပန “ကေ ဧတေ၊ န ခေါ မယံ ဇာနာမာ”တိ ဘဏန္တာ နတ္ထိ၊ ဧဝံ ဝိဿုတာ အဟေသုံ။

ဧဝံ တေသု အမတပရိယေသနံ စရမာနေသု အမှာကံ ဘဂဝါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟမနုပ္ပတ္တော။ တေ စ ပရိဗ္ဗာဇကာ သကလဇမ္ဗုဒီပံ စရိတွာ တိဋ္ဌတု အမတံ၊ အန္တမသော ပရိယောသာနပဉှဝိဿဇ္ဇနမတ္တမ္ပိ အလဘန္တာ ပုနဒေဝ ရာဇဂဟံ အဂမံသု။ အထ ခေါ အာယသ္မာ အဿဇိ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာတိ ယာဝ တေသံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ တာဝ သဗ္ဗံ ပဗ္ဗဇ္ဇာက္ခန္ဓကေ[1] အာဂတနယေနေဝ ဝိတ္ထာရတော ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ဧဝံ ပဗ္ဗဇိတေသု တေသု ဒွီသု သဟာယကေသု အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အဍ္ဎမာသေန သာဝကပါရမီဉာဏံ သစ္ဆာကာသိ။ သော ယဒါ အဿဇိတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ဧကဝိဟာရေ ဝသတိ၊ တဒါ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အနန္တရံ ထေရဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ “ပုဗ္ဗာစရိယော မေ အယမာယသ္မာ၊ ဧတမဟံ နိဿာယ ဘဂဝတော သာသနံ အညာသိ”န္တိ ဂါရဝေန။ ယဒါ ပန အဿဇိတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ဧကဝိဟာရေ န ဝသတိ၊ တဒါ ယဿံ ဒိသာယံ ထေရော ဝသတိ၊ တံ ဒိသံ ဩလောကေတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ နမဿတိ။ တံ ဒိသွာ ကေစိ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “သာရိပုတ္တော အဂ္ဂသာဝကော ဟုတွာ ဒိသံ နမဿတိ၊ အဇ္ဇာပိ မညေ ဗြာဟ္မဏဒိဋ္ဌိ အပ္ပဟီနာ”တိ။ အထ ဘဂဝါ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ တံ ကထာသလ္လာပံ သုတွာ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နံယေဝ အတ္တာနံ ဒဿေန္တော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ။ တေ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိံသု။ တတော ဘဂဝါ “န ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော ဒိသံ နမဿတိ၊ ယံ နိဿာယ သာသနံ အညာသိ၊ တံ အတ္တနော အာစရိယံ ဝန္ဒတိ နမဿတိ သမ္မာနေတိ၊ အာစရိယပူဇကော ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော”တိ ဝတွာ တတ္ထ သန္နိပတိတာနံ ဓမ္မဒေသနတ္ထံ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **ယသ္မာ ဟိ ဓမ္မံ ပုရိသော ဝိဇညာ**တိ ယတော ပုဂ္ဂလာ ပိဋကတ္တယပ္ပဘေဒံ ပရိယတ္တိဓမ္မံ ဝါ၊ ပရိယတ္တိံ သုတွာ အဓိဂန္တဗ္ဗံ နဝလောကုတ္တရပ္ပဘေဒံ ပဋိဝေဓဓမ္မံ ဝါ ပုရိသော ဝိဇညာ ဇာနေယျ ဝေဒေယျ။ “ယဿာ”တိပိ[2] ပါဌော၊ သော ဧဝတ္ထော။ **ဣန္ဒံဝ နံ ဒေဝတာ ပူဇယေယျာ**တိ ယထာ သက္ကံ ဒေဝါနမိန္ဒံ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝတာ ပူဇေန္တိ၊ ဧဝံ သော ပုဂ္ဂလော တံ ပုဂ္ဂလံ ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ဥပါဟနဩမုဉ္စနာဒိံ သဗ္ဗံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ

၁-ဝိ ၃-၅၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိဒေယျာတိပိ (သျာ)

karonto pūjeyya sakkareyya garukareyya. Kiṁ kāraṇaṁ? **So pūjito -pa- pātukaroti dhammaṁ,** so ācariyo evaṁ pūjito tasmiṁ antevāsimhi pasannacitto pariyattipaṭivedhavasena bahussuto desanāvaseneva pariyattidhammañca, desanaṁ sutvā yathānusiṭṭhaṁ paṭipattiyā adhigantabbaṁ paṭivedhadhammañca pātukaroti deseti, desanāya vā pariyattidhammaṁ, upamāvasena attanā adhigatapaṭivedhadhammaṁ pātukaroti.

320. **Tadaṭṭhikatvāna nisamma dhīro**ti evaṁ pasannena ācariyena pātukataṁ dhammaṁ aṭṭhikatvāna suṇitvā upadhāraṇasamatthatāya dhīro puriso. **Dhammānudhammaṁ paṭipajjamāno**ti lokuttaradhammassa anulomattā anudhammabhūtaṁ vipassanaṁ bhāvayamāno. **Viññū vibhāvī nipuṇo ca hotī**ti viññutāsaṅkhātāya paññāya adhigamena viññū, vibhāvetvā paresampi pākaṭaṁ katvā ñāpanasamatthatāya vibhāvī, paramasukhumatthapaṭivedhatāya nipuṇo ca hoti. **Yo tādisaṁ bhajati appamatto**ti yo tādisaṁ pubbe vuttappakāraṁ bahussutaṁ appamatto tappasādanaparo hutvā bhajati.

321. Evaṁ paṇḍitācariyasevanaṁ pasaṁsitvā idāni bālācariyasevanaṁ nindanto **"khuddañca bālan"**ti imaṁ gāthamāha. Tattha **khuddan**ti khuddena kāyakammādinā samannāgataṁ, paññābhāvato bālaṁ. **Anāgatatthan**ti anadhigatapariyattipaṭivedhatthaṁ. **Usūyakan**ti issāmanakatāya[1] antevāsikassa vuḍḍhiṁ asahamānaṁ. Sesamettha pākaṭameva padato. Adhippāyato pana yo bahucīvarādilābhī ācariyo antevāsikānaṁ cīvarādīni na sakkoti dātuṁ, dhammadāne pana aniccadukkhānattavacanamattampi na sakkoti, etehi khuddatādidhammehi[2] samannāgatattā taṁ khuddaṁ balaṁ anāgatatthaṁ usūyakaṁ ācariyaṁ upasevamāno "pūtimacchaṁ kusaggenā"ti[3] vuttanayena sayampi bālo hoti. Tasmā idha sāsane kiñci appamattakampi pariyattidhammaṁ paṭivedhadhammaṁ vā avibhāvayitvā ca avijānitvā ca yassa dhammesu kaṅkhā, taṁ ataritvā maraṇaṁ upetīti evamassa attho veditabbo.

322-3. Idāni tassevatthassa pākaṭakaraṇatthaṁ **"yathā naro"**ti gāthādvayamāha. Tattha **āpagan**tinadiṁ. **Mahodakan**ti bahu-udakaṁ. **Salilan**ti

1. Issāpakatatāya (Syā) 2. Khuddādidhammehi (Ka)
3. Khu 1. 241; Khu 5. 330 piṭṭhesu.

ကရောန္တော ပူဇေယျ သက္ကရေယျ ဂရုကရေယျ။ ကိံ ကာရဏံ? **သော ပူဇိတော။ပ။ ပါတုကရောတိ ဓမ္မံ၊** သော အာစရိယော ဧဝံ ပူဇိတော တသ္မိံ အန္တေဝါသိမှိ ပသန္နစိတ္တော ပရိယတ္တိပဋိဝေဓဝသေန ဗဟုဿုတော ဒေသနာဝသေနေဝ ပရိယတ္တိဓမ္မဉ္စ, ဒေသနံ သုတွာ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပတ္တိယာ အဓိဂန္တဗ္ဗံ ပဋိဝေဓဓမ္မဉ္စ ပါတုကရောတိ ဒေသေတိ၊ ဒေသနာယ ဝါ ပရိယတ္တိဓမ္မံ, ဥပမာဝသေန အတ္တနာ အဓိဂတပဋိဝေဓဓမ္မံ ပါတုကရောတိ။

၃၂၀။ **တဒဋ္ဌိကတွာန နိသမ္မ ဓီရော**တိ ဧဝံ ပသန္နေန အာစရိယေန ပါတုကတံ ဓမ္မံ အဋ္ဌိကတွာန သုဏိတွာ ဥပဓာရဏသမတ္ထတာယ ဓီရော ပုရိသော။ **ဓမ္မာနုဓမ္မံ ပဋိပဇ္ဇမာနော**တိ လောကုတ္တရဓမ္မဿ အနုလောမတ္တာ အနုဓမ္မဘူတံ ဝိပဿနံ ဘာဝယမာနော။ **ဝိညူ ဝိဘာဝီ နိပုဏော စ ဟောတီ**တိ ဝိညုတာသင်္ခါတာယ ပညာယ အဓိဂမေန ဝိညူ, ဝိဘာဝေတွာ ပရေသမ္ပိ ပါကဋံ ကတွာ ဉာပနသမတ္ထတာယ ဝိဘာဝီ, ပရမသုခုမတ္ထပဋိဝေဓတာယ နိပုဏော စ ဟောတိ။ **ယော တာဒိသံ ဘဇတိ အပ္ပမတ္တော**တိ ယော တာဒိသံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ဗဟုဿုတံ အပ္ပမတ္တော တပ္ပသာဒနပရော ဟုတွာ ဘဇတိ။

၃၂၁။ ဧဝံ ပဏ္ဍိတာစရိယသေဝနံ ပသံသိတွာ ဣဒါနိ ဗာလာစရိယသေဝနံ နိန္ဒန္တော "**ခုဒ္ဒဉ္စ ဗာလ**"န္တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ခုဒ္ဒ**န္တိ ခုဒ္ဒေန ကာယကမ္မာဒိနာ သမန္နာဂတံ၊ ပညာဘာဝတော ဗာလံ။ **အနာဂတတ္ထ**န္တိ အနဓိဂတပရိယတ္တိပဋိဝေဓတ္ထံ။ **ဥသူယက**န္တိ ဣဿာမနကတာယ[1] အန္တေဝါသိကဿ ဝုဍ္ဎိံ အသဟမာနံ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ ပဒတော။ အဓိပ္ပါယတော ပန ယော ဗဟုစီဝရာဒိလာဘီ အာစရိယော အန္တေဝါသိကာနံ စီဝရာဒီနိ န သက္ကောတိ ဒါတုံ၊ ဓမ္မဒါနေ ပန အနိစ္စဒုက္ခာနတ္တဝစနမတ္တမ္ပိ န သက္ကောတိ၊ ဧတေဟိ ခုဒ္ဒတာဒိဓမ္မေဟိ[2] သမန္နာဂတတ္တာ တံ ခုဒ္ဒံ ဗာလံ အနာဂတတ္ထံ ဥသူယကံ အာစရိယံ ဥပသေဝမာနော "ပူတိမစ္ဆံ ကုသဂ္ဂေနာ"တိ[3] ဝုတ္တနယေန သယမ္ပိ ဗာလော ဟောတိ။ တသ္မာ ဣဓ သာသနေ ကိဉ္စိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ပရိယတ္တိဓမ္မံ ပဋိဝေဓဓမ္မံ ဝါ အဝိဘာဝယိတွာ စ အဝိဇာနိတွာ စ ယဿ ဓမ္မေသု ကင်္ခါ၊ တံ အတရိတွာ မရဏံ ဥပေတီတိ ဧဝမဿ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၃၂၂-၃။ ဣဒါနိ တဿေဝတ္ထဿ ပါကဋကရဏတ္ထံ "**ယထာ နရော**"တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **အာပဂ**န္တိ နဒိံ။ **မဟောဒက**န္တိ ဗဟုဥဒကံ။ **သလိလ**န္တိ

၁-ဣဿာပကတတာယ (သျာ) ၂-ခုဒ္ဒါဒိဓမ္မေဟိ (က) ၃-ခု ၁-၂၄၁၊ ခု ၅-၃၃၀-ပိဋ္ဌေသု။

ito cito ca gataṁ, vitthiṇṇanti[1] vuttaṁ hoti. "Saritan"tipi pāṭho, so evattho. **Sīghasotan**ti hārahārikaṁ, vegavatinti[2] vuttaṁ hoti. **Kiṁ so**ti ettha "so vuyhamāno"ti iminā ca sokārena tassa narassa niddiṭṭhattā nipātamatto sokāro, kiṁ sūti vuttaṁ hoti yathā "na bhavissāmi nāma so, vinassissāmi nāma so"ti. **Dhamman**ti pubbe vuttaṁ duvidhameva. **Anisāmayatthan**ti anisāmetvā atthaṁ. Sesamettha pākaṭameva padato.

Adhippāyato pana yathā yo kocideva naro vuttappakāraṁ nadiṁ otaritvā tāya nadiyā vuyhamāno anusotagāmī sotameva anugacchanto pare pāratthike kiṁ sakkhati pāraṁ netuṁ. "Sakkatī"tipi pāṭho. Tatheva duvidhampi dhammaṁ attano paññāya avibhāvayitvā bahussutānañca santike atthaṁ anisāmetvā sayaṁ avibhāvitattā ajānanto anisāmitattā ca avitiṇṇakaṅkho pare kiṁ sakkhati nijjhāpetuṁ pekkhāpetunti evamettha attho daṭṭhabbo. "So vata Cunda attanā palipapalipanno"ti-ādikañcettha[3] suttapadaṁ anussaritabbaṁ.

324-5. Evaṁ bālasevanāya bālassa paraṁ nijjhāpetuṁ asamatthatāya pākaṭakaraṇatthaṁ upamaṁ vatvā idāni "yo tādisaṁ bhajati appamatto"ti ettha vuttassa paṇḍitassa pare nijjhāpetuṁ samatthatāya pākaṭakaraṇatthaṁ "**yathāpi nāvan**"ti gāthādvayamāha. Tattha **phiyenā**ti dabbipadarena. **Rittenā**ti veḷudaṇḍena. **Tatthā**ti tassaṁ nāvāyaṁ. **Tatrūpayaññūti**[4] tassā nāvāya āharaṇapaṭiharaṇādi-upāyajānanena[5] maggapaṭipādanena upāyaññū. Sikkhitasikkhatāya sukusalahatthatāya ca[6] **kusalo.** uppannupaddavapaṭikārasamatthatāya **mutīmā. Vedagū**ti vedasaṅkhātehi catūhi maggañāṇehi gato. **Bhāvitatto**ti tāyeva maggabhāvanāya bhāvitacitto. **Bahussuto**ti pubbe vuttanayeneva. **Avedhadhammo**ti aṭṭhahi lokadhammehi akampaniyasabhāvo. **Sotāvadhānūpanisūpapanne**ti sota-odahanena ca maggaphalānaṁ upanissayena ca upapanne. Sesaṁ uttānapadatthameva. Adhippāyayojanāpi sakkā purimanayeneva jānitunti na vitthāritā.

---

1. Odhito apagataṁ vitthiṇṇanti (Ka)
2. Na cirāgataṁ vegavatinti (Ka)
3. Ma 1. 54 piṭṭhe.
4. Tatrupāyaññūti (Sī, Syā)
5. Āharaṇapasāraṇādi-upāyajānanena (Sī, Syā)
6. Lahuhatthatāya ca (Sī), kusalamattatāya ca (Syā)

ဣတော စိတော စ ဂတံ၊ ဝိတ္ထိဏ္ဏန္တိ[၁] ဝုတ္တံ ဟောတိ။ "သရိတ"န္တိပိ ပါဌော၊ သော ဧဝတ္ထော။ **သီဃသောတ**န္တိ ဟာရဟာရိကံ၊ ဝေဂဝတိန္တိ[၂] ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ကိံ သော**တိ ဧတ္ထ "သော ဝုယှမာနော"တိ ဣမိနာ စ သောကာရေန တဿ နရဿ နိဒ္ဒိဋ္ဌတ္တာ နိပါတမတ္တော သောကာရော၊ ကိံ သူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ယထာ "န ဘဝိဿာမိ နာမ သော၊ ဝိနဿိဿာမိ နာမ သော"တိ။ **ဓမ္မ**န္တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ ဒုဝိဓမေဝ။ **အနိသာမယတ္ထ**န္တိ အနိသာမေတွာ အတ္ထံ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ ပဒတော။

အဓိပ္ပါယတော ပန ယထာ ယော ကောစိဒေဝ နရော ဝုတ္တပ္ပကာရံ နဒိံ ဩတရိတွာ တာယ နဒိယာ ဝုယှမာနော အနုသောတဂါမီ သောတမေဝ အနုဂစ္ဆန္တော ပရေ ပါရတ္ထိကေ ကိံ သက္ခတိ ပါရံ နေတုံ။ "သက္ကတီ"တိပိ ပါဌော။ တထေဝ ဒုဝိဓမ္ပိ ဓမ္မံ အတ္တနော ပညာယ အဝိဘာဝယိတွာ ဗဟုဿုတာနဉ္စ သန္တိကေ အတ္ထံ အနိသာမေတွာ သယံ အဝိဘာဝိတတ္တာ အဇာနန္တော အနိသာမိတတ္တာ စ အဝိတိဏ္ဏကင်္ခေါ ပရေ ကိံ သက္ခတိ နိဇ္ဈာပေတုံ ပေက္ခာပေတုန္တိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ "သော ဝတ စုန္ဒ အတ္တနာ ပလိပပလိပန္နော"တိအာဒိကဉ္စေတ္ထ[၃] သုတ္တပဒံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။

၃၂၄-၅။ ဧဝံ ဗာလသေဝနာယ ဗာလဿ ပရံ နိဇ္ဈာပေတုံ အသမတ္ထတာယ ပါကဋကရဏတ္ထံ ဥပမံ ဝတွာ ဣဒါနိ "ယော တာဒိသံ ဘဇတိ အပ္ပမတ္တော"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တဿ ပဏ္ဍိတဿ ပရေ နိဇ္ဈာပေတုံ သမတ္ထတာယ ပါကဋကရဏတ္ထံ "**ယထာပိ နာဝ**"န္တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ဖိယေနာ**တိ ဒဗ္ဗိပဒရေန။ **ရိတ္တေနာ**တိ ဝေဠုဒဏ္ဍေန။ **တတ္ထာ**တိ တဿံ နာဝါယံ။ **တတြူပါယညူ**တိ[၄] တဿာ နာဝါယ အာဟရဏပဋိဟရဏာဒိဥပါယဇာနနေန[၅] မဂ္ဂပဋိပါဒနေန ဥပါယညူ။ သိက္ခိတသိက္ခတာယ သုကုသလဟတ္ထတာယ စ[၆] **ကုသလော**။ ဥပ္ပန္နုပဒ္ဒဝပဋိကာရသမတ္ထတာယ **မုတီမာ**။ **ဝေဒဂူ**တိ ဝေဒသင်္ခါတေဟိ စတူဟိ မဂ္ဂဉာဏေဟိ ဂတော။ **ဘာဝိတတ္တော**တိ တာယေဝ မဂ္ဂဘာဝနာယ ဘာဝိတစိတ္တော။ **ဗဟုဿုတော**တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ။ **အဝေဓဓမ္မော**တိ အဋ္ဌဟိ လောကဓမ္မေဟိ အကမ္ပနိယသဘာဝေါ။ **သောတာဝဓာနူပနိသူပပန္နေ**တိ သောတဩဒဟနေန စ မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယေန စ ဥပပန္နေ။ သေသံ ဥတ္တာနပဒတ္ထမေဝ။ အဓိပ္ပါယယောဇနာပိ သက္ကာ ပုရိမနယေနေဝ ဇာနိတုန္တိ န ဝိတ္ထာရိတာ။

၁-ဩဓိတော အပဂတံ ဝိတ္ထိဏ္ဏန္တိ (က)
၂-န စိရာဂတံ ဝေဂဝတိန္တိ (က)
၃-မ ၁-၅၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-တတြုပါယညူတိ (သီ၊ သျာ)
၅-အာဟရဏပသာရဏာဒိဥပါယဇာနနေန (သီ၊ သျာ)
၆-လဟုဟတ္ထတာယ စ (သီ)၊ ကုသလမတ္တတာယ စ (သျာ)

326. Evaṁ paṇḍitassa pare nijjhāpetuṁ samatthabhāvapākaṭakaraṇatthaṁ upamaṁ vatvā tassā paṇḍitasevanāya niyojento **“tasmā have”**ti imaṁ avasānagāthamāha. Tatrāyaṁ saṅkhepattho—yasmā upanissayasampannā paṇḍitasevanena visesaṁ pāpuṇanti, **tasmā have sappurisaṁ bhajetha.** Kīdisaṁ sappurisaṁ bhajetha? **Medhāvinañceva bahussutañca,** paññāsampattiyā ca medhāvinaṁ vuttappakārasutadvayena ca bahussutaṁ. Tādisaṁ hi bhajamāno tena bhāsitassa dhammassa **aññāya atthaṁ** evaṁ ñatvā ca yathānusiṭṭhaṁ **paṭipajjamāno** tāya paṭipattiyā paṭivedhavasena **viññātadhammo** so maggaphalanibbānappabhedaṁ lokuttara**sukhaṁ labhetha** adhigaccheyya pāpuṇeyyāti arahattanikūṭena desanaṁ samāpesīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Dhammasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Kiṁsīlasuttavaṇṇanā

327. **Kiṁsīlo**ti Kiṁsīlasuttaṁ. Kā uppatti? Āyasmato Sāriputtassa gihisahāyako eko therasseva pituno Vaṅgantabrāhmaṇassa sahāyassa brāhmaṇassa putto saṭṭhikoṭi-adhikaṁ pañcasatakoṭidhanaṁ pariccajitvā āyasmato Sāriputtattherassa santike pabbajitvā sabbaṁ Buddhavacanaṁ pariyāpuṇi. Tassa thero bahuso ovaditvā kammaṭṭhānamadāsi, so tena visesaṁ nādhigacchati. Tato thero “Buddhaveneyyo eso”ti ñatvā taṁ ādāya Bhagavato santikaṁ gantvā taṁ bhikkhuṁ ārabbha puggalaṁ aniyametvā “kiṁsīlo”ti pucchi, athassa Bhagavā tato paraṁ abhāsi. Tattha **kiṁsīlo**ti kīdisena vārittasīlena samannāgato, kīdisapakatiko vā. **Kiṁsamācāro**ti kīdisena cārittena yutto. **Kāni kammāni brūhayan**ti kāni kāyakammādīni vaḍḍhento. **Naro sammā niviṭṭhassā**ti abhirato naro sāsane sammā patiṭṭhito bhaveyya. **Uttamatthañca pāpuṇe**ti sabbatthānaṁ uttamaṁ arahattañca pāpuṇeyyāti vuttaṁ hoti.

၃၂၆။ ဧဝံ ပဏ္ဍိတဿ ပရေ နိဇ္ဈာပေတုံ သမတ္ထဘာဝပါကဋကရဏတ္ထံ ဥပမံ ဝတွာ တဿာ ပဏ္ဍိတသေဝနာယ နိယောဇေန္တော “**တသ္မာ ဟဝေ**”တိ ဣမံ အဝသာနဂါထမာဟ။ တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—ယသ္မာ ဥပနိဿယသမ္ပန္နာ ပဏ္ဍိတသေဝနေန ဝိသေသံ ပါပုဏန္တိ၊ **တသ္မာ ဟဝေ သပ္ပုရိသံ ဘဇေထ။** ကီဒိသံ သပ္ပုရိသံ ဘဇေထ? **မေဓာဝိနဉ္စေဝ ဗဟုဿုတဉ္စ၊** ပညာသမ္ပတ္တိယာ စ မေဓာဝိနံ ဝုတ္တပ္ပကာရသုတဒွယေန စ ဗဟုဿုတံ။ တာဒိသံ ဟိ ဘဇမာနော တေန ဘာသိတဿ ဓမ္မဿ **အညာယ အတ္ထံ** ဧဝံ ဉတွာ စ ယထာနုသိဋ္ဌံ **ပဋိပဇ္ဇမာနော** တာယ ပဋိပတ္တိယာ ပဋိဝေဓဝသေန **ဝိညာတဓမ္မော** သော မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနပ္ပဘေဒံ လောကုတ္တရ**သုခံ လဘေထ** အဓိဂစ္ဆေယျ ပါပုဏေယျာတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ သမာပေသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဓမ္မသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-ကိံသီလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၂၇။ **ကိံသီလော**တိ ကိံသီလသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ ဂိဟိသဟာယကော ဧကော ထေရဿေဝ ပိတုနော ဝင်္ဂန္တဗြာဟ္မဏဿ သဟာယဿ ဗြာဟ္မဏဿ ပုတ္တော သဋ္ဌိကောဋိအဓိကံ ပဉ္စသတကောဋိဓနံ ပရိစ္စဇိတွာ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ သဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပရိယာပုဏိ။ တဿ ထေရော ဗဟုသော ဩဝဒိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနမဒါသိ၊ သော တေန ဝိသေသံ နာဓိဂစ္ဆတိ။ တတော ထေရော “ဗုဒ္ဓဝေနေယျော ဧသော”တိ ဉတွာ တံ အာဒါယ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ပုဂ္ဂလံ အနိယမေတွာ “ကိံသီလော”တိ ပုစ္ဆိ၊ အထဿ ဘဂဝါ တတော ပရံ အဘာသိ။ တတ္ထ **ကိံသီလော**တိ ကီဒိသေန ဝါရိတ္တသီလေန သမန္နာဂတော, ကီဒိသပကတိကော ဝါ။ **ကိံသမာစာရော**တိ ကီဒိသေန စာရိတ္တေန ယုတ္တော။ **ကာနိ ကမ္မာနိ ဗြူဟယ**န္တိ ကာနိ ကာယကမ္မာဒီနိ ဝဍ္ဎေန္တော။ **နရော သမ္မာ နိဝိဋ္ဌဿာ**တိ အဘိရတော နရော သာသနေ သမ္မာ ပတိဋ္ဌိတော ဘဝေယျ။ **ဥတ္တမတ္ထဉ္စ ပါပုဏေ**တိ သဗ္ဗတ္ထာနံ ဥတ္တမံ အရဟတ္တဉ္စ ပါပုဏေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

328. Tato Bhagavā “Sāriputto aḍḍhamāsūpasampanno sāvakapāramippatto, kasmā ādikammikaputhujjanapañhaṁ pucchatī”ti āvajjento “saddhivihārikaṁ ārabbhā”ti ñatvā pucchāya vuttaṁ cārittasīlaṁ avibhajitvāva tassa sappāyavasena dhammaṁ desento **“vuḍḍhāpacāyī**”tiādimāha.

Tattha paññāvuḍḍho guṇavuḍḍho jātivuḍḍho vayovuḍḍhoti cattāro vuḍḍhā. Jātiyā hi daharopi bahussuto bhikkhu appassutamahallakabhikkhūnamantare bāhusaccapaññāya vuḍḍhattā **paññāvuḍḍho.** Tassa hi santike mahallakabhikkhūpi Buddhavacanaṁ pariyāpuṇanti, ovādavinicchayapañhavissajjanāni ca paccāsīsanti. Tathā daharopi bhikkhu adhigamasampanno **guṇavuḍḍho** nāma. Tassa hi ovāde patiṭṭhāya mahallakāpi vipassanāgabbhaṁ gahetvā arahattaphalaṁ pāpuṇanti. Tathā daharopi rājā khattiyo muddhāvasitto brāhmaṇo vā sesajanassa vandanārahato **jātivuḍḍho** nāma. Sabbo pana paṭhamajāto **vayovuḍḍho** nāma. Tattha yasmā paññāya Sāriputtattherassa sadiso natthi ṭhapetvā Bhagavantaṁ, kathā guṇenapi aḍḍhamāsena sabbasāvakapāramīñāṇassa paṭividdhattā. Jātiyāpi so brāhmaṇamahāsālakule uppanno, tasmā tassa bhikkhuno vayena samānopi so imehi tīhi kāraṇehi vuḍḍho. Imasmiṁ panatthe paññāguṇehi eva vuḍḍhabhāvaṁ sandhāya Bhagavā āha “vuḍḍhāpacāyī”ti. Tasmā tādisānaṁ vuḍḍhānaṁ apacitikaraṇena vuḍḍhāpacāyī, tesameva vuḍḍhānaṁ lābhādīsu usūyavigamena anusūyako ca siyāti ayamādipādassa attho.

Kālaññū cassāti ettha pana rāge uppanne tassa vinodanatthāya garūnaṁ dassanaṁ gacchantopi kālaññū, dose, mohe, kosajje uppanne tassa vinodanatthāya garūnaṁ dassanaṁ gacchantopi kālaññū, yato evaṁ kālaññū ca assa garūnaṁ dassanāya. **Dhammiṁ kathan**ti samathavipassanāyuttaṁ. **Erayitan**ti vuttaṁ. **Khaṇaññū**ti tassā kathāya khaṇavedī, dullabho vā ayaṁ īdisāya kathāya savanakkhaṇoti jānanto. **Suṇeyya sakkaccā**ti taṁ kathaṁ sakkaccaṁ suṇeyya. Na kevalañca tameva, aññānipi Buddhaguṇādipaṭisaṁyuttāni subhāsitāni sakkaccameva suṇeyyāti attho.

329. “Kālaññū cassa garūnaṁ dassanāyā”ti ettha vuttanayañca attano uppannarāgādivinodanakālaṁ ñatvāpi garūnaṁ santikaṁ gacchanto **kālena gacche**

၃၂၈။ တတော ဘဂဝါ “သာရိပုတ္တော အဍ္ဎမာသူပသမ္ပန္နော သာဝကပါရမိပ္ပတ္တော၊ ကသ္မာ အာဒိကမ္မိကပုထုဇ္ဇနပဉှံ ပုစ္ဆတီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာရဗ္ဘာ”တိ ဉတွာ ပုစ္ဆာယ ဝုတ္တံ စာရိတ္တသီလံ အဝိဘဇိတွာဝ တဿ သပ္ပါယဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေန္တော “**ဝုဍ္ဎာပစာယီ**”တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ ပညာဝုဍ္ဎော ဂုဏဝုဍ္ဎော ဇာတိဝုဍ္ဎော ဝယောဝုဍ္ဎောတိ စတ္တာရော ဝုဍ္ဎာ။ ဇာတိယာ ဟိ ဒဟရောပိ ဗဟုဿုတော ဘိက္ခု အပ္ပဿုတမဟလ္လကဘိက္ခူနမန္တရေ ဗာဟုသစ္စပညာယ ဝုဍ္ဎတ္တာ **ပညာဝုဍ္ဎော**။ တဿ ဟိ သန္တိကေ မဟလ္လကဘိက္ခူပိ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပရိယာပုဏန္တိ၊ ဩဝါဒဝိနိစ္ဆယပဉှဝိဿဇ္ဇနာနိ စ ပစ္စာသီသန္တိ။ တထာ ဒဟရောပိ ဘိက္ခု အဓိဂမသမ္ပန္နော **ဂုဏဝုဍ္ဎော** နာမ။ တဿ ဟိ ဩဝါဒေ ပတိဋ္ဌာယ မဟလ္လကာပိ ဝိပဿနာဂဗ္ဘံ ဂဟေတွာ အရဟတ္တဖလံ ပါပုဏန္တိ။ တထာ ဒဟရောပိ ရာဇာ ခတ္တိယော မုဒ္ဓါဝသိတ္တော ဗြာဟ္မဏော ဝါ သေသဇနဿ ဝန္ဒနာရဟတော **ဇာတိဝုဍ္ဎော** နာမ။ သဗ္ဗော ပန ပဌမဇာတော **ဝယောဝုဍ္ဎော** နာမ။ တတ္ထ ယသ္မာ ပညာယ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဒိသော နတ္ထိ ဌပေတွာ ဘဂဝန္တံ၊ တထာ ဂုဏေနပိ အဍ္ဎမာသေန သဗ္ဗသာဝကပါရမီဉာဏဿ ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ။ ဇာတိယာပိ သော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ ဥပ္ပန္နော၊ တသ္မာ တဿ ဘိက္ခုနော ဝယေန သမာနောပိ သော ဣမေဟိ တီဟိ ကာရဏေဟိ ဝုဍ္ဎော။ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ ပညာဂုဏေဟိ ဧဝ ဝုဍ္ဎဘာဝံ သန္ဓာယ ဘဂဝါ အာဟ “ဝုဍ္ဎာပစာယီ”တိ။ တသ္မာ တာဒိသာနံ ဝုဍ္ဎာနံ အပစိတိကရဏေန ဝုဍ္ဎာပစာယီ၊ တေသမေဝ ဝုဍ္ဎာနံ လာဘာဒီသု ဥသူယဝိဂမေန အနုသူယကော စ သိယာတိ အယမာဒိပါဒဿ အတ္ထော။

ကာလညူ စဿာတိ ဧတ္ထ ပန ရာဂေ ဥပ္ပန္နေ တဿ ဝိနောဒနတ္ထာယ ဂရူနံ ဒဿနံ ဂစ္ဆန္တောပိ ကာလညူ၊ ဒေါသေ၊ မောဟေ၊ ကောသဇ္ဇေ ဥပ္ပန္နေ တဿ ဝိနောဒနတ္ထာယ ဂရူနံ ဒဿနံ ဂစ္ဆန္တောပိ ကာလညူ, ယတော ဧဝံ ကာလညူ စ အဿ ဂရူနံ ဒဿနာယ။ **ဓမ္မိံ ကထ**န္တိ သမထဝိပဿနာယုတ္တံ။ **ဧရယိတ**န္တိ ဝုတ္တံ။ **ခဏညူ**တိ တဿာ ကထာယ ခဏဝေဒီ၊ ဒုလ္လဘော ဝါ အယံ ဤဒိသာယ ကထာယ သဝနက္ခဏောတိ ဇာနန္တော။ **သုဏေယျ သက္ကစ္စာ**တိ တံ ကထံ သက္ကစ္စံ သုဏေယျ။ န ကေဝလဉ္စ တမေဝ၊ အညာနိပိ ဗုဒ္ဓဂုဏာဒိပဋိသံယုတ္တာနိ သုဘာသိတာနိ သက္ကစ္စမေဝ သုဏေယျာတိ အတ္ထော။

၃၂၉။ “ကာလညူ စဿ ဂရူနံ ဒဿနာယာ”တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တနယဉ္စ အတ္တနော ဥပ္ပန္နရာဂါဒိဝိနောဒနကာလံ ဉတွာပိ ဂရူနံ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တော **ကာလေန ဂစ္ဆေ**

garūnaṁ sakāsaṁ, “ahaṁ kammaṭṭhāniko dhutaṅgadharo cā”ti katvā na cetiyavandanabodhiyaṅgaṇabhikkhācāramagga-atimajjhanhikavelādīsu yattha katthaci ṭhitamācariyaṁ disvā paripucchanatthāya upasaṅkameyya, sakasenāsane pana attano āsane nisinnaṁ vūpasantadarathaṁ sallakkhetvā kammaṭṭhānādividhipucchanatthaṁ upasaṅkameyyāti attho. Evaṁ upasaṅkamantopi ca **thambhaṁ niraṁkatvā nivātavutti** thaddhabhāvakaraṁ mānaṁ vināsetvā nīcavutti pādapuñchanacoḷaka-chinnavisāṇusabha-uddhatadāṭhasappasadiso hutvā upasaṅkameyya. Atha tena garunā vuttaṁ **atthaṁ dhammaṁ -pa- samācare ca. Atthanti** bhāsitatthaṁ. **Dhammanti** Pāḷidhammaṁ. **Saṁyamanti** sīlaṁ. **Brahmacariyanti** avasesasāsanabrahmacariyaṁ. **Anussare ceva samācare cāti** atthaṁ kathitokāse anussareyya, dhammaṁ saṁyamaṁ brahmacariyaṁ kathitokāse anussareyya, anussaraṇamatteneva ca atussanto taṁ sabbampi samācare samācareyya samādāya vatteyya, tāsaṁ kathānaṁ[1] attani pavattane ussukkaṁ kareyyāti attho. Evaṁ karonto hi kiccakaro hoti.

330. Tato parañca **dhammārāmo dhammarato dhamme ṭhito dhammavinicchayaññū** bhaveyya. Sabbapadesu cettha **dhammoti** samathavipassanā, ārāmo ratīti ekova attho, dhamme ārāmo assāti **dhammārāmo.** Dhamme rato, na aññaṁ pihetīti **dhammarato. Dhamme ṭhito** dhammaṁ vattanato[2]. Dhammavinicchayaṁ jānāti “idaṁ udayañāṇaṁ idaṁ vayañāṇan”ti **dhammavinicchayaññū,** evarūpo assa. Atha yāyaṁ rājakathāditiracchānakathā taruṇavipassakassa bahiddhārūpādīsu abhinandanuppādanena taṁ samathavipassanādhammaṁ sandūseti, tasmā “dhammasandosavādo”ti vuccati, taṁ **nevācare dhammasandosavādaṁ,** aññadatthu āvāsagocarādisappāyāni sevanto **tacchehi nīyetha subhāsitehi.** Samathavipassanāpaṭisaṁyuttānevettha tacchāni, tathārūpehi subhāsitehi nīyetha nīyeyya, kālaṁ khepeyyāti attho.

331. Idāni “dhammasandosavādan”ti ettha atisaṅkhepena vuttaṁ samathavipassanāyuttassa bhikkhuno upakkilesaṁ pākaṭaṁ karonto tadaññenapi upakkilesena saddhiṁ **“hassaṁ jappan”**ti imaṁ gāthamāha. Hāsantipi pāṭho.

---

1. Tesaṁ bhāvanaṁ (Sī)   2. Dhammaṁ patvā vattanato (Sī)

ဂရူနံ သကာသံ၊ “အဟံ ကမ္မဋ္ဌာနိကော ဓုတင်္ဂဓရော စာ”တိ ကတွာ န စေတိယဝန္ဒနဗောဓိယင်္ဂဏဘိက္ခာစာရမဂ္ဂအတိမဇ္ဈန္ဟိကဝေလာဒီသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဌိတမာစရိယံ ဒိသွာ ပရိပုစ္ဆနတ္ထာယ ဥပသင်္ကမေယျ၊ သကသေနာသနေ ပန အတ္တနော အာသနေ နိသိန္နံ ဝူပသန္တဒရထံ သလ္လက္ခေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနာဒိဝိဓိပုစ္ဆနတ္ထံ ဥပသင်္ကမေယျာတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ဥပသင်္ကမန္တောပိ စ **ထမ္ဘံ နိရံကတွာ နိဝါတဝုတ္တိ** ထဒ္ဓဘာဝကရံ မာနံ ဝိနာသေတွာ နီစဝုတ္တိ ပါဒပုဉ္ဆနစောဠကဆိန္နဝိသာဏုသဘဉဒ္ဓတဒါဌသပ္ပသဒိသော ဟုတွာ ဥပသင်္ကမေယျ။ အထ တေန ဂရုနာ ဝုတ္တံ **အတ္ထံ ဓမ္မံ။ပ။ သမာစရေ စ။ အတ္ထန္တိ** ဘာသိတတ္ထံ။ **ဓမ္မန္တိ** ပါဠိဓမ္မံ။ **သံယမန္တိ** သီလံ။ **ဗြဟ္မစရိယန္တိ** အဝသေသသာသနဗြဟ္မစရိယံ။ **အနုဿရေ စေဝ သမာစရေ စာတိ** အတ္ထံ ကထိတောကာသေ အနုဿရေယျ၊ ဓမ္မံ သံယမံ ဗြဟ္မစရိယံ ကထိတောကာသေ အနုဿရေယျ၊ အနုဿရဏမတ္တေနေဝ စ အတုဿန္တော တံ သဗ္ဗမ္ပိ သမာစရေ သမာစရေယျ သမာဒါယ ဝတ္တေယျ၊ တာသံ ကထာနံ[1] အတ္တနိ ပဝတ္တနေ ဥဿုက္ကံ ကရေယျာတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ကရောန္တော ဟိ ကိစ္စကရော ဟောတိ။

၃၃၀။ တတော ပရဉ္စ **ဓမ္မာရာမော ဓမ္မရတော ဓမ္မေ ဌိတော ဓမ္မဝိနိစ္ဆယညူ** ဘဝေယျ။ သဗ္ဗပဒေသု စေတ္ထ **ဓမ္မောတိ** သမထဝိပဿနာ၊ အာရာမော ရတီတိ ဧကောဝ အတ္ထော၊ ဓမ္မေ အာရာမော အဿာတိ **ဓမ္မာရာမော။** ဓမ္မေ ရတော, န အညံ ပိဟေတီတိ **ဓမ္မရတော။ ဓမ္မေ ဌိတော** ဓမ္မံ ဝတ္တနတော[2]။ ဓမ္မဝိနိစ္ဆယံ ဇာနာတိ “ဣဒံ ဥဒယဉာဏံ ဣဒံ ဝယဉာဏ”န္တိ **ဓမ္မဝိနိစ္ဆယညူ၊** ဧဝရူပေါ အဿ။ အထ ယာယံ ရာဇကထာဒိတိရစ္ဆာနကထာ တရုဏဝိပဿကဿ ဗဟိဒ္ဓါရူပါဒီသု အဘိနန္ဒနုပ္ပါဒနေန တံ သမထဝိပဿနာဓမ္မံ သန္ဒူသေတိ၊ တသ္မာ “ဓမ္မသန္ဒောသဝါဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ **နေဝါစရေ ဓမ္မသန္ဒောသဝါဒံ၊** အညဒတ္ထု အာဝါသဂေါစရာဒိသပ္ပါယာနိ သေဝန္တော **တစ္ဆေဟိ နီယေထ သုဘာသိတေဟိ။** သမထဝိပဿနာပဋိသံယုတ္တာနေဝေတ္ထ တစ္ဆာနိ၊ တထာရူပေဟိ သုဘာသိတေဟိ နီယေထ နီယေယျ၊ ကာလံ ခေပေယျာတိ အတ္ထော။

၃၃၁။ ဣဒါနိ “ဓမ္မသန္ဒောသဝါဒ”န္တိ ဧတ္ထ အတိသင်္ခေပေန ဝုတ္တံ သမထဝိပဿနာယုတ္တဿ ဘိက္ခုနော ဥပက္ကိလေသံ ပါကဋံ ကရောန္တော တဒညေနပိ ဥပက္ကိလေသေန သဒ္ဓိံ **“ဟဿံ ဇပ္ပ”န္တိ** ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဟာသန္တိပိ ပါဌော။

၁-တေသံ ဘာဝနံ (သီ)   ၂-ဓမ္မံ ပတွာ ဝတ္တနတော (သီ)

Vipassakena hi bhikkhunā hasanīyasmiṁ vatthusmiṁ sitamattameva kātabbaṁ, niratthakakathājappo na bhāsitabbo, ñātibyasanādīsu paridevo na kātabbo, khāṇukaṇṭakādimhi manopadoso na uppādetabbo. **Māyākatan**ti vuttā **māyā,** tividhaṁ **kuhanaṁ,** paccayesu **giddhi,** jāti-ādīhi **māno,** paccanīkasātatāsaṅkhāto **sārambho,** pharusavacanalakkhaṇaṁ **kakkasaṁ,** rāgādayo **kasāvā,** adhimattataṇhālakkhaṇā[1] **mucchā**ti ime ca dosā sukhakāmena aṅgārakāsu viya, sucikāmena gūthaṭhānaṁ viya, jīvitukāmena āsivisādayo viya ca pahātabbā. Hitvā ca ārogyamadādivigamā vītamadena cittavikkhepābhāvā ṭhitattena caritabbaṁ. Evaṁ paṭipanno hi sabbupakkilesaparisuddhāya bhāvanāya na cirasseva arahattaṁ pāpuṇāti. Tenāha Bhagavā “hassaṁ jappaṁ -pa- ṭhitatto”ti.

332. Idāni yvāyaṁ “hassaṁ jappan”ti-ādinā nayena upakkileso vutto, tena samannāgato bhikkhu yasmā sāhaso hoti avīmaṁsakārī, ratto rāgavasena duṭṭho dosavasena gacchati, pamatto ca hoti kusalānaṁ dhammānaṁ bhāvanāya asātaccakārī, tathārūpassa ca “suṇeyya sakkacca subhāsitānī”ti-ādinā nayena vutto ovādo niratthako, tasmā imassa saṁkilesassa puggalādhiṭṭhānāya desanāya sutādivuddhipaṭipakkhabhāvaṁ dassento “**viññātasārānī**”ti imaṁ gāthamāha.

Tassattho—yāni hetāni samathavipassanāpaṭisaṁyuttāni **subhāsitāni,** tesaṁ vijānanaṁ sāro. Yadi viññātāni sādhu, atha saddamattameva gahitaṁ, na kiñci kataṁ hoti, yena etāni sutamayena ñāṇena viññāyanti, taṁ **sutaṁ,** etañca sutamayañāṇaṁ **viññātasamādhisāraṁ,** tesu viññātesu dhammesu yo samādhi cittassāvikkhepo tathattāya paṭipatti, ayamassa sāro. Na hi vijānanamatteneva koci attho sijjhati. Yo panāyaṁ naro rāgādivasena vattanato **sāhaso,** kusalānaṁ dhammānaṁ bhāvanāya asātaccakāritāya **pamatto,** so saddamattaggāhīyeva hoti. Tena tassa atthavijānanābhāvato sā subhāsitavijānanapaññā ca, tathattāya paṭipattiyā abhāvato sutañca na vaḍḍhatīti.

---

1. Adhikataṇhāsaṅkhātā (Sī)

ဝိပဿကေန ဟိ ဘိက္ခုနာ ဟသနီယသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ သိတမတ္တမေဝ ကာတဗ္ဗံ၊ နိရတ္ထကကထာဇပ္ပေါ န ဘာသိတဗ္ဗော၊ ဉာတိဗျသနာဒီသု ပရိဒေဝေါ န ကာတဗ္ဗော၊ ခါဏုကဏ္ဋကာဒိမှိ မနောပဒေါသော န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗော။ **မာယာကတ**န္တိ ဝုတ္တာ **မာယာ**, တိဝိဓံ **ကုဟနံ**, ပစ္စယေသု **ဂိဒ္ဓိ**, ဇာတိအာဒီဟိ **မာနော**, ပစ္စနီကသာတတာသင်္ခါတော **သာရမ္ဘော**, ဖရုသဝစနလက္ခဏံ **ကက္ကသံ**, ရာဂါဒယော **ကသာဝါ**, အဓိမတ္တတဏှာလက္ခဏာ[1] **မုစ္ဆာ**တိ ဣမေ စ ဒေါသာ သုခကာမေန အင်္ဂါရကာသု ဝိယ, သုစိကာမေန ဂူထဋ္ဌာနံ ဝိယ, ဇီဝိတုကာမေန အာသိဝိသာဒယော ဝိယ စ ပဟာတဗ္ဗာ။ ဟိတွာ စ အာရောဂျမဒါဒိဝိဂမာ ဝီတမဒေန စိတ္တဝိက္ခေပါဘာဝါ ဌိတတ္တေန စရိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပဋိပန္နော ဟိ သဗ္ဗုပက္ကိလေသပရိသုဒ္ဓါယ ဘာဝနာယ န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ဟဿံ ဇပ္ပံ။ပ။ ဌိတတ္တော”တိ။

၃၃၂။ ဣဒါနိ ယွာယံ “ဟဿံ ဇပ္ပ”န္တိအာဒိနာ နယေန ဥပက္ကိလေသော ဝုတ္တော၊ တေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ယသ္မာ သာဟသော ဟောတိ အဝိမံသကာရီ၊ ရတ္တော ရာဂဝသေန ဒုဋ္ဌော ဒေါသဝသေန ဂစ္ဆတိ၊ ပမတ္တော စ ဟောတိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အသာတစ္စကာရီ၊ တထာရူပဿ စ “သုဏေယျ သက္ကစ္စ သုဘာသိတာနီ”တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တော ဩဝါဒေါ နိရတ္ထကော၊ တသ္မာ ဣမဿ သံကိလေသဿ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာယ ဒေသနာယ သုတာဒိဝုဒ္ဓိပဋိပက္ခဘာဝံ ဒဿေန္တော “**ဝိညာတသာရာနိ**”တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။

တဿတ္ထော—ယာနိ ဟေတာနိ သမထဝိပဿနာပဋိသံယုတ္တာနိ **သုဘာသိတာနိ၊** တေသံ ဝိဇာနနံ သာရော။ ယဒိ ဝိညာတာနိ သာဓု၊ အထ သဒ္ဒမတ္တမေဝ ဂဟိတံ၊ န ကိဉ္စိ ကတံ ဟောတိ၊ ယေန ဧတာနိ သုတမယေန ဉာဏေန ဝိညာယန္တိ၊ တံ **သုတံ**, ဧတဉ္စ သုတမယဉာဏံ **ဝိညာတသမာဓိသာရံ၊** တေသု ဝိညာတေသု ဓမ္မေသု ယော သမာဓိ စိတ္တဿာဝိက္ခေပေါ တထတ္တာယ ပဋိပတ္တိ၊ အယမဿ သာရော။ န ဟိ ဝိဇာနနမတ္တေနေဝ ကောစိ အတ္ထော သိဇ္ဈတိ။ ယော ပနာယံ နရော ရာဂါဒိဝသေန ဝတ္တနတော **သာဟသော၊** ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အသာတစ္စကာရိတာယ **ပမတ္တော၊** သော သဒ္ဒမတ္တဂ္ဂါဟီယေဝ ဟောတိ။ တေန တဿ အတ္ထဝိဇာနနာဘာဝတော သာ သုဘာသိတဝိဇာနနပညာ စ, တထတ္တာယ ပဋိပတ္တိယာ အဘာဝတော သုတဉ္စ န ဝဍ္ဎတီတိ။

၁-အဓိကတဏှာသင်္ခါတာ (သီ)

333. Evaṁ pamattānaṁ sattānaṁ paññāparihāniṁ sutaparihāniñca dassetvā idāni appamattānaṁ tadubhayasārādhigamaṁ dassento āha "**dhamme ca ye -pa- sāramajjhagū**"ti. Tattha **ariyappavedito dhammo** nāma samathavipassanādhammo. Ekopi hi Buddho samathavipassanādhammaṁ adesetvā parinibbuto nāma natthi. Tasmā etasmiṁ **dhamme ca ye ariyappavedite ratā** niratā appamattā sātaccānuyogino, **anuttarā te vacasā manasā kammunā ca,** te catubbidhena vacīsucaritena tividhena manosucaritena tividhena kāyasucaritena ca samannāgatattā vacasā manasā kammunā ca anuttarā, avasesasattehi asamā aggā visiṭṭhā. Ettāvatā saddhiṁ pubbabhāgasīlena ariyamaggasampayuttaṁ sīlaṁ desseti. Evaṁ parisuddhasīlā **te santisoraccasamādhisaṇṭhitā, sutassa paññāya ca sāramajjhagū,** ye ariyappavedite dhamme ratā, te na kevalaṁ vācādīhi anuttarā honti, apica kho pana santisoracce samādhimhi ca saṇṭhitā hutvā sutassa paññāya ca sāramajjhagū adhigatā icceva veditabbā. Āsaṁsāyaṁ bhūtavacanaṁ. Tattha **santī**ti nibbānaṁ, **soraccan**ti sundare ratabhāvena yathābhūtapaṭivedhikā paññā, santiyā soraccanti **santisoraccaṁ,** nibbānārammaṇāya maggapaññāyetaṁ adhivacanaṁ. **Samādhī**ti taṁsampayuttova maggasamādhi. **Saṇṭhitā**ti tadubhaye patiṭṭhitā. Sutapaññānaṁ sāraṁ nāma arahattaphalavimutti. Vimuttisāraṁ hi idaṁ brahmacariyaṁ.

Evamettha Bhagavā dhammena pubbabhāgapaṭipadaṁ, "anuttarā vacasā"ti-ādīhi sīlakkhandhaṁ, santisoraccasamādhīhi paññākkhandhasamādhikkhandheti tīhipi imehi khandhehi aparabhāgapaṭipadañca dassetvā sutapaññāsārena akuppavimuttiṁ dassento arahattanikūṭena desanaṁ samāpesi. Desanāpariyosāne ca so bhikkhu sotāpattiphalaṁ patvā puna na cirasseva aggaphale arahatte patiṭṭhāsīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Kiṁsīlasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

၃၃၃။ ဧဝံ ပမတ္တာနံ သတ္တာနံ ပညာပရိဟာနိံ သုတပရိဟာနိဉ္စ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အပ္ပမတ္တာနံ တဒုဘယသာရာဓိဂမံ ဒဿေန္တော အာဟ “**ဓမ္မေ စ ယေ။ပ။ သာရမဇ္ဈဂူ**”တိ။ တတ္ထ **အရိယပ္ပဝေဒိတော ဓမ္မော** နာမ သမထဝိပဿနာဓမ္မော။ ဧကောပိ ဟိ ဗုဒ္ဓေါ သမထဝိပဿနာဓမ္မံ အဒေသေတွာ ပရိနိဗ္ဗုတော နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ ဧတသ္မိံ **ဓမ္မေ စ ယေ အရိယပ္ပဝေဒိတေ ရတာ** နိရတာ အပ္ပမတ္တာ သာတစ္စာနုယောဂိနော၊ **အနုတ္တရာ တေ ဝစသာ မနသာ ကမ္မုနာ စ၊** တေ စတုဗ္ဗိဓေန ဝစီသုစရိတေန တိဝိဓေန မနောသုစရိတေန တိဝိဓေန ကာယသုစရိတေန စ သမန္နာဂတတ္တာ ဝစသာ မနသာ ကမ္မုနာ စ အနုတ္တရာ, အဝသေသသတ္တေဟိ အသမာ အဂ္ဂါ ဝိသိဋ္ဌာ။ ဧတ္တာဝတာ သဒ္ဓိံ ပုဗ္ဗဘာဂသီလေန အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တံ သီလံ ဒဿေတိ။ ဧဝံ ပရိသုဒ္ဓသီလာ **တေ သန္တိသောရစ္စသမာဓိသဏ္ဌိတာ၊ သုတဿ ပညာယ စ သာရမဇ္ဈဂူ၊** ယေ အရိယပ္ပဝေဒိတေ ဓမ္မေ ရတာ၊ တေ န ကေဝလံ ဝါစာဒီဟိ အနုတ္တရာ ဟောန္တိ၊ အပိစ ခေါ ပန သန္တိသောရစ္စေ သမာဓိမှိ စ သဏ္ဌိတာ ဟုတွာ သုတဿ ပညာယ စ သာရမဇ္ဈဂူ အဓိဂတာ ဣစ္စေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အာသံသာယံ ဘူတဝစနံ။ တတ္ထ **သန္တီ**တိ နိဗ္ဗာနံ၊ **သောရစ္စ**န္တိ သုန္ဒရေ ရတဘာဝေန ယထာဘူတပဋိဝေဓိကာ ပညာ၊ သန္တိယာ သောရစ္စန္တိ **သန္တိသောရစ္စံ၊** နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာယ မဂ္ဂပညာယေတံ အဓိဝစနံ။ **သမာဓီ**တိ တံသမ္ပယုတ္တောဝ မဂ္ဂသမာဓိ။ **သဏ္ဌိတာ**တိ တဒုဘယေ ပတိဋ္ဌိတာ။ သုတပညာနံ သာရံ နာမ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ။ ဝိမုတ္တိသာရံ ဟိ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ။

ဧဝမေတ္ထ ဘဂဝါ ဓမ္မေန ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ, “အနုတ္တရာ ဝစသာ”တိအာဒီဟိ သီလက္ခန္ဓံ, သန္တိသောရစ္စသမာဓီဟိ ပညာက္ခန္ဓသမာဓိက္ခန္ဓေတိ တီဟိပိ ဣမေဟိ ခန္ဓေဟိ အပရဘာဂပဋိပဒဉ္စ ဒဿေတွာ သုတပညာသာရေန အကုပ္ပဝိမုတ္တိံ ဒဿေန္တော အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ သမာပေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ ပုန န စိရဿေဝ အဂ္ဂဖလေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ကိံသီလသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

10. Uṭṭhānasuttavaṇṇanā

334. **Uṭṭhahathā**ti Uṭṭhānasuttaṁ. Kā uppatti? Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharanto rattiṁ Jetavanavihāre vasitvā pubbaṇhasamayaṁ bhikkhusaṁghaparivuto Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pācīnadvārena nagarā nikkhamitvā migāramātupāsādaṁ agamāsi divāvihāratthāya. Āciṇṇaṁ kiretaṁ Bhagavato rattiṁ Jetavanavihāre vasitvā migāramātupāsāde diva vihārūpagamanaṁ, rattiñca migāramātupāsāde vasitvā Jetavane divāvihārūpagamanaṁ. Kasmā? Dvinnaṁ kulānaṁ anuggahatthāya mahāpariccāgaguṇaparidīpanatthāya ca. Migāramātupāsādassa ca heṭṭhā pañca kūṭāgāragabbhasatāni honti, yesu pañcasatā bhikkhū vasanti. Tattha yadā Bhagavā heṭṭhāpāsāde vasati, tadā bhikkhū Bhagavato gāravena uparipāsādaṁ nāruhanti. Taṁ divasaṁ pana Bhagavā uparipāsāde kūṭāgāragabbhaṁ pāvisi, tena heṭṭhāpāsāde pañcapi gabbhasatāni pañcasatā bhikkhū pavisiṁsu. Te ca sabbeva navā honti adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ uddhatā unnaḷā pākatindriyā. Te pavisitvā divāseyyaṁ supitvā sāyaṁ uṭṭhāya mahātale sannipatitvā "ajja bhattagge tuyhaṁ kiṁ ahosi, tvaṁ kattha agamāsi, ahaṁ āvuso Kosalarañño gharaṁ, ahaṁ Anāthapiṇḍikassa, tattha evarūpo ca evarūpo ca bhojanavidhi ahosī"ti nānappakāraṁ āmisakathaṁ kathentā uccāsaddamahāsaddā ahesuṁ.

Bhagavā taṁ saddaṁ sutvā "ime mayā saddhiṁ vasantāpi evaṁ pamattā, aho ayuttakārino"ti Mahāmoggallānattherassa āgamanaṁ cintesi. Tāvadeva āyasmā Mahāmoggallāno Bhagavato cittaṁ ñatvā iddhiyā āgamma pādamūle vandamānoyeva ahosi. Tato naṁ Bhagavā āmantesi "ete te Moggallāna sabrahmacārino pamattā, sādhu ne saṁvejehī"ti. "Evaṁ bhante"ti kho so āyasmā Mahāmoggallāno Bhagavato paṭissuṇitvā tāvadeva āpokasiṇaṁ samāpajjitvā karīsabhūmiyaṁ ṭhitaṁ mahāpāsādaṁ nāvaṁ viya mahāvāto pādaṅguṭṭhakena kampesi saddhiṁ patiṭṭhitapathavippadesena. Atha te bhikkhū bhītā vissaraṁ karontā sakasakacīvarāni chaḍḍetvā catūhi dvārehi nikkhamiṁsu. Bhagavā tesaṁ attānaṁ dassento aññena dvārena gandhakuṭiṁ pavisanto viya ahosi, te Bhagavantaṁ disvā vanditvā

၁၀-ဥဋ္ဌာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၃၄။ **ဥဋ္ဌဟထာ**တိ ဥဋ္ဌာနသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ရတ္တိံ ဇေတဝနဝိဟာရေ ဝသိတွာ ပုဗ္ဗဏှသမယံ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပါစီနဒွါရေန နဂရာ နိက္ခမိတွာ မိဂါရမာတုပါသာဒံ အဂမာသိ ဒိဝါဝိဟာရတ္ထာယ။ အာစိဏ္ဏံ ကိရေတံ ဘဂဝတော ရတ္တိံ ဇေတဝနဝိဟာရေ ဝသိတွာ မိဂါရမာတုပါသာဒေ ဒိဝါဝိဟာရူပဂမနံ, ရတ္တိဉ္စ မိဂါရမာတုပါသာဒေ ဝသိတွာ ဇေတဝနေ ဒိဝါဝိဟာရူပဂမနံ။ ကသ္မာ? ဒွိန္နံ ကုလာနံ အနုဂ္ဂဟတ္ထာယ မဟာပရိစ္စာဂဂုဏပရိဒီပနတ္ထာယ စ။ မိဂါရမာတုပါသာဒဿ စ ဟေဋ္ဌာ ပဉ္စ ကူဋာဂါရဂဗ္ဘသတာနိ ဟောန္တိ၊ ယေသု ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ဝသန္တိ။ တတ္ထ ယဒါ ဘဂဝါ ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ ဝသတိ၊ တဒါ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ဂါရဝေန ဥပရိပါသာဒံ နာရုဟန္တိ။ တံ ဒိဝသံ ပန ဘဂဝါ ဥပရိပါသာဒေ ကူဋာဂါရဂဗ္ဘံ ပါဝိသိ၊ တေန ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ ပဉ္စပိ ဂဗ္ဘသတာနိ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ပဝိသိံသု။ တေ စ သဗ္ဗေဝ နဝါ ဟောန္တိ အဓုနာဂတာ ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ ဥဒ္ဓတာ ဥန္နဠာ ပါကတိန္ဒြိယာ။ တေ ပဝိသိတွာ ဒိဝါသေယျံ သုပိတွာ သာယံ ဥဋ္ဌာယ မဟာတလေ သန္နိပတိတွာ "အဇ္ဇ ဘတ္တဂ္ဂေ တုယှံ ကိံ အဟောသိ၊ တွံ ကတ္ထ အဂမာသိ၊ အဟံ အာဝုသော ကောသလရညော ဃရံ၊ အဟံ အနာထပိဏ္ဍိကဿ၊ တတ္ထ ဧဝရူပေါ စ ဧဝရူပေါ စ ဘောဇနဝိဓိ အဟောသီ"တိ နာနပ္ပကာရံ အာမိသကထံ ကထေန္တာ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒါ အဟေသုံ။

ဘဂဝါ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ "ဣမေ မယာ သဒ္ဓိံ ဝသန္တာပိ ဧဝံ ပမတ္တာ၊ အဟော အယုတ္တကာရိနော"တိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ အာဂမနံ စိန္တေသိ။ တာဝဒေဝ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဘဂဝတော စိတ္တံ ဉတွာ ဣဒ္ဓိယာ အာဂမ္မ ပါဒမူလေ ဝန္ဒမာနောယေဝ အဟောသိ။ တတော နံ ဘဂဝါ အာမန္တေသိ "ဧတေ တေ မောဂ္ဂလ္လာန သဗြဟ္မစာရိနော ပမတ္တာ၊ သာဓု နေ သံဝေဇေဟီ"တိ။ "ဧဝံ ဘန္တေ"တိ ခေါ သော အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဘဂဝတော ပဋိဿုဏိတွာ တာဝဒေဝ အာပေါကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ ကရီသဘူမိယံ ဌိတံ မဟာပါသာဒံ နာဝံ ဝိယ မဟာဝါတော ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကေန ကမ္ပေသိ သဒ္ဓိံ ပတိဋ္ဌိတပထဝိပ္ပဒေသေန။ အထ တေ ဘိက္ခူ ဘီတာ ဝိဿရံ ကရောန္တာ သကသကစီဝရာနိ ဆဍ္ဍေတွာ စတူဟိ ဒွါရေဟိ နိက္ခမိံသု။ ဘဂဝါ တေသံ အတ္တာနံ ဒဿေန္တော အညေန ဒွါရေန ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသန္တော ဝိယ အဟောသိ၊ တေ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ

aṭṭhaṁsu. Bhagavā “kiṁ bhikkhave bhītatthā”ti pucchi, te “ayaṁ bhante migāramātupāsādo kampito”ti āhaṁsu. Jānātha bhikkhave kenāti. Na jānāma bhanteti. Atha Bhagavā “tumhādisānaṁ bhikkhave muṭṭhassatīnaṁ asampajānānaṁ pamādavihārīnaṁ saṁvegajananatthaṁ Moggallānena kampito”ti vatvā tesaṁ bhikkhūnaṁ dhammadesanatthaṁ imaṁ suttamabhāsi.

Tattha **uṭṭhahathā**ti āsanā[1] uṭṭhahatha ghaṭatha vāyamatha, mā kusītā hotha. **Nīsīdathā**ti pallaṅkaṁ ābhujitvā kammaṭṭhānānuyogatthāya nisīdatha. **Ko attho supitena vo**ti ko tumhākaṁ anupādāparinibbānatthāya pabbajitānaṁ supitena attho. Na hi sakkā supantena koci attho pāpuṇituṁ. **Āturānañhi kā niddā, sallaviddhāna ruppatan**ti yatra ca nāma appakepi sarīrappadese uṭṭhitena cakkhurogādinā rogena āturānaṁ ekadvaṅgulamattampi paviṭṭhena ayasalla-aṭṭhisalladantasallavisāṇasallakaṭṭhasallānaṁ aññatarena sallena ruppamānānaṁ manussānaṁ niddā natthi, tattha tumhākaṁ sakalacittasarīrasantānaṁ bhañjitvā uppannehi nānappakārakilesarogehi āturānaṁ hi kā niddā rāgasallādīhi ca pañcahi sallehi antohadayaṁ pavisiya viddhattā sallaviddhānaṁ ruppataṁ.

335. Evaṁ vatvā puna Bhagavā bhiyyoso mattāya te bhikkhū ussāhento saṁvejento ca āha “**uṭṭhahatha -pa- vasānuge**”ti. Tatrāyaṁ sādhippāyayojanā atthavaṇṇanā—evaṁ kilesasallaviddhānaṁ hi vo bhikkhave kālo pabujjhituṁ[2]. Kiṁ kāraṇaṁ? Maṇḍapeyyamidaṁ bhikkhave brahmacariyaṁ, satthā sammukhībhūto, ito pubbe pana vo dīgharattaṁ suttaṁ, girīsu suttaṁ, nadīsu suttaṁ, samesu suttaṁ, visamesu suttaṁ, rukkhaggesupi suttaṁ adassanā ariyasaccānaṁ, tasmā tassā niddāya antakiriyatthaṁ uṭṭhahatha nisīdatha daḷhaṁ sikkhatha santiyā.

Tattha purimapādassattho vuttanayo eva. Dutiyapāde pana **santī**ti tisso santiyo accantasanti tadaṅgasanti sammutisantīti, nibbānavipassanādiṭṭhigatānametaṁ adhivacanaṁ. Idha pana accantasanti nibbānamadhippetaṁ, tasmā nibbānatthaṁ daḷhaṁ sikkhatha, asithilaparakkamā hutvā sikkhathāti vuttaṁ hoti. Kiṁ kāraṇaṁ? **Mā vo pamatte viññāya, maccurājā amohayittha**

1. Alasabhāvā (Sī) 2. Pamajjituṁ (Syā)

အဋ္ဌံသု။ ဘဂဝါ “ကိံ ဘိက္ခဝေ ဘီတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ၊ တေ “အယံ ဘန္တေ မိဂါရမာတုပါသာဒေါ ကမ္ပိတော”တိ အာဟံသု။ ဇာနာထ ဘိက္ခဝေ ကေနာတိ။ န ဇာနာမ ဘန္တေတိ။ အထ ဘဂဝါ “တုမှာဒိသာနံ ဘိက္ခဝေ မုဋ္ဌဿတီနံ အသမ္ပဇာနာနံ ပမာဒဝိဟာရီနံ သံဝေဂဇနနတ္ထံ မောဂ္ဂလ္လာနေန ကမ္ပိတော”တိ ဝတွာ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မဒေသနတ္ထံ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **ဥဋ္ဌဟထာ**တိ အာသနာ[၁] ဥဋ္ဌဟထ ဃဋထ ဝါယမထ၊ မာ ကုသီတာ ဟောထ။ **နိသီဒထာ**တိ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂတ္ထာယ နိသီဒထ။ **ကော အတ္ထော သုပိတေန ဝေါ**တိ ကော တုမှာကံ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာနံ သုပိတေန အတ္ထော။ န ဟိ သက္ကာ သုပန္တေန ကောစိ အတ္ထော ပါပုဏိတုံ။ **အာတုရာနဉှိ ကာ နိဒ္ဒါ၊ သလ္လဝိဒ္ဓါန ရုပ္ပတ**န္တိ ယတြ စ နာမ အပ္ပကေပိ သရီရပ္ပဒေသေ ဥဋ္ဌိတေန စက္ခုရောဂါဒိနာ ရောဂေန အာတုရာနံ ဧကဒွင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ ပဝိဋ္ဌေန အယသလ္လအဋ္ဌိသလ္လဒန္တသလ္လဝိသာဏ-သလ္လကဋ္ဌသလ္လာနံ အညတရေန သလ္လေန ရုပ္ပမာနာနံ မနုဿာနံ နိဒ္ဒါ နတ္ထိ၊ တတ္ထ တုမှာကံ သကလစိတ္တသရီရသန္တာနံ ဘဉ္ဇိတွာ ဥပ္ပန္နေဟိ နာနပ္ပကာရ-ကိလေသရောဂေဟိ အာတုရာနံ ဟိ ကာ နိဒ္ဒါ ရာဂသလ္လာဒီဟိ စ ပဉ္စဟိ သလ္လေဟိ အန္တောဟဒယံ ပဝိသိယ ဝိဒ္ဓတ္တာ သလ္လဝိဒ္ဓါနံ ရုပ္ပတံ။

၃၃၅။ ဧဝံ ဝတွာ ပုန ဘဂဝါ ဘိယျောသော မတ္တာယ တေ ဘိက္ခူ ဥဿာဟေန္တော သံဝေဇေန္တော စ အာဟ “**ဥဋ္ဌဟထ။ပ။ ဝသာနုဂေ**”တိ။ တတြာယံ သာဓိပ္ပါယယောဇနာ အတ္ထဝဏ္ဏနာ—ဧဝံ ကိလေသသလ္လဝိဒ္ဓါနံ ဟိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ကာလော ပဗုဇ္ဈိတုံ[၂]။ ကိံ ကာရဏံ? မဏ္ဍပေယျမိဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ၊ သတ္ထာ သမ္မုခီဘူတော၊ ဣတော ပုဗ္ဗေ ပန ဝေါ ဒီဃရတ္တံ သုတ္တံ, ဂိရီသု သုတ္တံ, နဒီသု သုတ္တံ, သမေသု သုတ္တံ, ဝိသမေသု သုတ္တံ, ရုက္ခဂ္ဂေသုပိ သုတ္တံ အဒဿနာ အရိယသစ္စာနံ၊ တသ္မာ တဿာ နိဒ္ဒါယ အန္တကိရိယတ္ထံ ဥဋ္ဌဟထ နိသီဒထ ဒဠှံ သိက္ခထ သန္တိယာ။

တတ္ထ ပုရိမပါဒဿတ္ထော ဝုတ္တနယော ဧဝ။ ဒုတိယပါဒေ ပန **သန္တီ**တိ တိဿော သန္တိယော အစ္စန္တသန္တိ တဒင်္ဂသန္တိ သမ္မုတိသန္တီတိ၊ နိဗ္ဗာနဝိပဿနာ-ဒိဋ္ဌိဂတာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဣဓ ပန အစ္စန္တသန္တိ နိဗ္ဗာနမဓိပ္ပေတံ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗာနတ္ထံ ဒဠှံ သိက္ခထ၊ အသိထိလပရက္ကမာ ဟုတွာ သိက္ခထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကိံ ကာရဏံ? **မာ ဝေါ ပမတ္တေ ဝိညာယ၊ မစ္စုရာဇာ အမောဟယိတ္ထ**

၁-အလသဘာဝါ (သီ) ၂-ပမဇ္ဇိတုံ (သျာ)

vasānuge, mā tumhe “pamattā ete”ti evaṁ ñatvā maccurājapariyāyanāmo māro vasānuge amohayittha, yathā tassa vasaṁ gacchatha, evaṁ vasānuge karonto mā amohayitthāti vuttaṁ hoti.

336. Yato tassa vasaṁ anupagacchantā **yāya devā manussā ca -pa- samappitā,** yāya devā ca manussā ca atthikā rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbatthikā, taṁ rūpādiṁ sitā nissitā allīnā hutvā tiṭṭhanti, taratha samatikkamatha etaṁ nānappakāresu visayesu visaṭavitthiṇṇavisālattā visattikaṁ bhavabhogataṇhaṁ. **Khaṇo vo mā upaccagā,** ayaṁ tumhākaṁ samaṇadhammakaraṇakkhaṇo mā atikkami. Yesaṁ hi ayamevarūpo khaṇo atikkamati, ye ca imaṁ khaṇaṁ atikkamanti, te **khaṇātītā hi socanti nirayamhi samappitā,** nirassādaṭṭhena nirayasaññite catubbidhepi apāye patiṭṭhitā “akataṁ vata no kalyāṇan”ti-ādinā nayena socanti.

337. Evaṁ Bhagavā te bhikkhū ussāhetvā saṁvejetvā ca idāni tesaṁ taṁ pamādavihāraṁ vigarahitvā sabbeva te appamāde niyojento **“pamādo rajo”**ti imaṁ gāthamāha. Tattha **pamādo**ti saṅkhepato sativippavāso, so cittamalinaṭṭhena **rajo.** Taṁ pamādamanupatito **pamādānupatito,** pamādānupatitattā aparāparuppanno pamādo eva, sopi rajo. Na hi kadāci pamādo nāma arajo atthi. Tena kiṁ dīpeti? Mā tumhe “daharā tāva mayaṁ, pacchā jānissāmā”ti vissāsamāpajjittha. Daharakālepi hi pamādo rajo, majjhimakālepi therakālepi pamādānupatitattā mahārajo saṅkārakūṭo eva hoti, yathā ghare ekadvedivasiko rajo rajo eva, vaḍḍhamāno pana gaṇavassiko saṅkārakūṭo eva hoti. Evaṁ santepi pana paṭhamavaye Buddhavacanaṁ pariyāpuṇitvā itaravayesu samaṇadhammaṁ karonto, paṭhamavaye vā pariyāpuṇitvā majjhimavaye suṇitvā pacchimavaye samaṇadhammaṁ karontopi bhikkhu pamādavihārī na hoti appamādānulomapaṭipadaṁ paṭipannattā. Yo pana sabbavayesu pamādavihārī divāseyyaṁ āmisakathañca anuyutto seyyathāpi tumhe, tasseva so paṭhamavaye pamādo rajo, itaravayesu pamādānupatito mahāpamādo ca mahārajo evāti.

ဝသာနုဂေ၊ မာ တုမှေ “ပမတ္တာ ဧတေ”တိ ဧဝံ ဉတွာ မစ္စုရာဇပရိယာယနာမော မာရော ဝသာနုဂေ အမောဟယိတ္ထ၊ ယထာ တဿ ဝသံ ဂစ္ဆထ၊ ဧဝံ ဝသာနုဂေ ကရောန္တော မာ အမောဟယိတ္ထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၃၃၆။ ယတော တဿ ဝသံ အနုပဂစ္ဆန္တာ **ယာယ ဒေဝါ မနုဿာ စ။ပ။ သမပ္ပိတာ၊** ယာယ ဒေဝါ စ မနုဿာ စ အတ္ထိကာ ရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗတ္ထိကာ၊ တံ ရူပါဒိံ သိတာ နိဿိတာ အလ္လီနာ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိ၊ တရထ သမတိက္ကမထ ဧတံ နာနပ္ပကာရေသု ဝိသယေသု ဝိသဋဝိတ္ထိဏ္ဏဝိသာလတ္တာ ဝိသတ္တိကံ ဘဝဘောဂတဏှံ။ **ခဏော ဝေါ မာ ဥပစ္စဂါ၊** အယံ တုမှာကံ သမဏဓမ္မကရဏက္ခဏော မာ အတိက္ကမိ။ ယေသံ ဟိ အယမေဝရူပေါ ခဏော အတိက္ကမတိ၊ ယေ စ ဣမံ ခဏံ အတိက္ကမန္တိ၊ တေ **ခဏာတီတာ ဟိ သောစန္တိ နိရယမှိ သမပ္ပိတာ၊** နိရဿာဒဋ္ဌေန နိရယသညိတေ စတုဗ္ဗိဓေပိ အပါယေ ပတိဋ္ဌိတာ “အကတံ ဝတ နော ကလျာဏ”န္တိအာဒိနာ နယေန သောစန္တိ။

၃၃၇။ ဧဝံ ဘဂဝါ တေ ဘိက္ခူ ဥဿာဟေတွာ သံဝေဇေတွာ စ ဣဒါနိ တေသံ တံ ပမာဒဝိဟာရံ ဝိဂရဟိတွာ သဗ္ဗေဝ တေ အပ္ပမာဒေ နိယောဇေန္တော “**ပမာဒေါ ရဇော**”တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ပမာဒေါ**တိ သင်္ခေပတော သတိဝိပ္ပဝါသော၊ သော စိတ္တမလိနဋ္ဌေန **ရဇော။** တံ ပမာဒမနုပတိတော **ပမာဒါနုပတိတော၊** ပမာဒါနုပတိတတ္တာ အပရာပရုပ္ပန္နော ပမာဒေါ ဧဝ၊ သောပိ ရဇော။ န ဟိ ကဒါစိ ပမာဒေါ နာမ အရဇော အတ္ထိ။ တေန ကိံ ဒီပေတိ? မာ တုမှေ “ဒဟရာ တာဝ မယံ၊ ပစ္ဆာ ဇာနိဿာမာ”တိ ဝိဿာသမာပဇ္ဇိတ္ထ။ ဒဟရကာလေပိ ဟိ ပမာဒေါ ရဇော၊ မဇ္ဈိမကာလေပိ ထေရကာလေပိ ပမာဒါနုပတိတတ္တာ မဟာရဇော သင်္ကာရကူဋော ဧဝ ဟောတိ၊ ယထာ ဃရေ ဧကဒွေဒိဝသိကော ရဇော ရဇော ဧဝ၊ ဝဍ္ဎမာနော ပန ဂဏဝဿိကော သင်္ကာရကူဋော ဧဝ ဟောတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ပန ပဌမဝယေ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပရိယာပုဏိတွာ ဣတရဝယေသု သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော, ပဌမဝယေ ဝါ ပရိယာပုဏိတွာ မဇ္ဈိမဝယေ သုဏိတွာ ပစ္ဆိမဝယေ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တောပိ ဘိက္ခု ပမာဒဝိဟာရီ န ဟောတိ အပ္ပမာဒါနုလောမပဋိပဒံ ပဋိပန္နတ္တာ။ ယော ပန သဗ္ဗဝယေသု ပမာဒဝိဟာရီ ဒိဝါသေယျံ အာမိသကထဉ္စ အနုယုတ္တော သေယျထာပိ တုမှေ၊ တဿေဝ သော ပဌမဝယေ ပမာဒေါ ရဇော၊ ဣတရဝယေသု ပမာဒါနုပတိတော မဟာပမာဒေါ စ မဟာရဇော ဧဝါတိ။

Evaṁ tesaṁ pamādavihāraṁ vigarahitvā appamāde niyojento āha “**appamādena vijjāya, abbahe sallamattano**”ti, tassattho—yasmā evameso sabbadāpi pamādo rajo, tasmā sati-avippavāsasaṅkhātena appamādena āsavānaṁ khayañāṇasaṅkhātāya ca vijjāya paṇḍito kulaputto uddhare attano hadayanissitaṁ rāgādipañcavidhaṁ sallanti arahattanikūṭena desanaṁ samāpesi. Desanāpariyosāne saṁvegamāpajjitvā tameva dhammadesanaṁ manasi karitvā paccavekkhamānā vipassanaṁ ārabhitvā pañcasatāpi te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsūti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Uṭṭhānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Rāhulasuttavaṇṇanā

338. **Kacci abhiṇhasaṁvāsā**ti Rāhulasuttaṁ. Kā uppatti? Bhagavā sammāsambodhiṁ abhisambujjhitvā Bodhimaṇḍato anupubbena Kapilavatthuṁ gantvā tattha rāhulakumārena “dāyajjaṁ me samaṇa dehī”ti dāyajjaṁ yācito Sāriputtattheraṁ āṇāpesi “Rāhulakumāraṁ pabbājehī”ti. Taṁ sabbaṁ Khandhakaṭṭhakathāyaṁ[1] vuttanayeneva gahetabbaṁ. Evaṁ pabbajitaṁ pana Tāhulakumāraṁ vuḍḍhippattaṁ Sāriputtattherova upasampādesi, Mahāmoggallānatthero assa kammavācācariyo ahosi. Taṁ Bhagavā “ayaṁ kumāro jāti-ādisampanno, so jātigottakulavaṇṇapokkharatādīni nissāya mānaṁ vā madaṁ vā[2] mā akāsī”ti daharakālato pabhuti yāva na ariyabhūmiṁ pāpuṇi, tāva ovadanto abhiṇhaṁ imaṁ suttamabhāsi. Tasmā cetaṁ suttapariyosānepi vuttaṁ “itthaṁ sudaṁ Bhagavā āyasmantaṁ rāhulaṁ imāhi gāthāhi abhiṇhaṁ ovadatī”ti. Tattha paṭhamagāthāyaṁ ayaṁ saṅkhepattho—kacci tvaṁ rāhula abhiṇhaṁ saṁvāsahetu jāti-ādīnaṁ aññatarena vatthunā na paribhavasi paṇḍitaṁ, ñāṇapadīpassa dhammadesanāpadīpassa ca dhāraṇato **ukkādhāro**

1. Vi-Ṭṭha 3. 290 piṭṭhe.
2. Jappaṁ vā (Sī), dappaṁ vā (Syā)

ဧဝံ တေသံ ပမာဒဝိဟာရံ ဝိဂရဟိတွာ အပ္ပမာဒေ နိယောဇေန္တော အာဟ “**အပ္ပမာဒေန ဝိဇ္ဇာယ၊ အဗ္ဗဟေ သလ္လမတ္တနော**”တိ၊ တဿတ္ထော—ယသ္မာ ဧဝမေသော သဗ္ဗဒါပိ ပမာဒော ရဇော၊ တသ္မာ သတိအဝိပ္ပဝါသသင်္ခါတေန အပ္ပမာဒေန အာသဝါနံ ခယညာဏသင်္ခါတာယ စ ဝိဇ္ဇာယ ပဏ္ဍိတော ကုလပုတ္တော ဥဒ္ဓရေ အတ္တနော ဟဒယနိဿိတံ ရာဂါဒိပဉ္စဝိဓံ သလ္လန္တိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ သမာပေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သံဝေဂမာပဇ္ဇိတွာ တမေဝ ဓမ္မဒေသနံ မနသိ ကရိတွာ ပစ္စဝေက္ခမာနာ ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ ပဉ္စသတာပိ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဥဋ္ဌာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-ရာဟုလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၃၈။ **ကစ္စိ အဘိဏှသံဝါသာ**တိ ရာဟုလသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ ဗောဓိမဏ္ဍတော အနုပုဗ္ဗေန ကပိလဝတ္ထုံ ဂန္တွာ တတ္ထ ရာဟုလကုမာရေန “ဒါယဇ္ဇံ မေ သမဏ ဒေဟီ”တိ ဒါယဇ္ဇံ ယာစိတော သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာဏာပေသိ “ရာဟုလကုမာရံ ပဗ္ဗာဇေဟီ”တိ။ တံ သဗ္ဗံ ခန္ဓကဋ္ဌကထာယံ[၁] ဝုတ္တနယေနေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပဗ္ဗဇိတံ ပန ရာဟုလကုမာရံ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တံ သာရိပုတ္တတ္ထေရောဝ ဥပသမ္ပာဒေသိ၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော အဿ ကမ္မဝါစာစရိယော အဟောသိ။ တံ ဘဂဝါ “အယံ ကုမာရော ဇာတိအာဒိသမ္ပန္နော၊ သော ဇာတိဂေါတ္တကုလဝဏ္ဏပေါက္ခရတာဒီနိ နိဿာယ မာနံ ဝါ မဒံ ဝါ[၂] မာ အကာသီ”တိ ဒဟရကာလတော ပဘုတိ ယာဝ န အရိယဘူမိံ ပါပုဏိ၊ တာဝ ဩဝဒန္တော အဘိဏှံ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။ တသ္မာ စေတံ သုတ္တပရိယောသာနေပိ ဝုတ္တံ “ဣတ္ထံ သုဒံ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ ရာဟုလံ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ အဘိဏှံ ဩဝဒတီ”တိ။ တတ္ထ ပဌမဂါထာယံ အယံ သင်္ခေပတ္ထော—ကစ္စိ တွံ ရာဟုလ အဘိဏှံ သံဝါသဟေတု ဇာတိအာဒီနံ အညတရေန ဝတ္ထုနာ န ပရိဘဝသိ ပဏ္ဍိတံ၊ ဉာဏပဒီပဿ ဓမ္မဒေသနာပဒီပဿ စ ဓာရဏတော **ဥက္ကာဓာရော**

၁-ဝိ-ဋ္ဌ ၃-၂၉၀-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဇပ္ပံ ဝါ (သီ)၊ ဒပ္ပံ ဝါ (သျာ)

manussānaṁ kacci apacito tayā, kacci niccaṁ pūjito tayāti āyasmantaṁ Sāriputtaṁ sandhāya bhaṇati.

339. Evaṁ vutte āyasmā rāhulo “nāhaṁ Bhagavā nīcapuriso viya saṁvāsahetu mānaṁ vā madaṁ vā karomī”ti dīpento imaṁ paṭigāthamāha **“nāhaṁ abhiṇhasaṁvāsā”**ti. Sā uttānatthā eva.

340. Tato naṁ Bhagavā uttariṁ ovadanto **pañca kāmaguṇe**ti-ādikā avasesagāthāyo āha. Tattha yasmā pañca kāmaguṇā sattānaṁ piyarūpā piyajātikā ativiya sattehi icchitā patthitā, mano ca nesaṁ ramayanti, te cāyasmā rāhulo hitvā saddhāya gharā nikkhanto, na rājābhinīto, na corābhinīto, na iṇaṭṭo, na bhayaṭṭo, na jīvikāpakato, tasmā naṁ Bhagavā **“pañca kāmaguṇe hitvā, piyarūpe manorame, saddhāya gharā nikkhammā”**ti samuttejetvā imassa nekkhammassa patirūpāya paṭipattiyā niyojento āha **“dukkhassantakaro bhavā”**ti.

Tattha siyā—nanu cāyasmā dāyajjaṁ patthento balakkārena pabbājito, atha kasmā Bhagavā āha “saddhāya gharā nikkhammā”ti? Vuccate—nekkhammādhimuttattā. Ayaṁ hi āyasmā dīgharattaṁ nekkhammādhimutto Padumuttarasammāsambuddhassa puttaṁ Uparevataṁ nāma sāmaṇeraṁ disvā saṅkho nāma nāgarājā hutvā satta divase dānaṁ datvā tathābhāvaṁ patthetvā tato pabhuti patthanāsampanno abhinīhārasampanno satasahassakappe pāramiyo pūretvā antimabhavaṁ upapanno. Evaṁ nekkhammādhimuttatañcassa Bhagavā jānāti. Tathāgatabalaññataraṁ hi etaṁ ñāṇaṁ. Tasmā āha “saddhāya gharā nikkhammā”ti. Atha vā dīgharattaṁ saddhāyeva gharā nikkhamma idāni dukkhassantakaro bhavāti ayamettha adhippāyo.

341. Idānissa ādito pabhuti vaṭṭadukkhassa antakiriyāya paṭipattiṁ dassetuṁ **“mitte bhajassu kalyāṇe”**ti-ādimāha. Tattha sīlādīhi adhikā kalyāṇamittā nāma, te bhajanto Himavantaṁ nissāya mahāsālā mūlādīhi viya sīlādīhi vaḍḍhati. Tenāha “mitte bhajassu kalyāṇe”ti. **Pantañca sayanāsanaṁ, vivittaṁ appanigghosan**ti yañca sayanāsanaṁ pantaṁ dūraṁ vivittaṁ appākiṇṇaṁ appanigghosaṁ, yattha migasūkarādisaddena

မနုဿာနံ ကစ္စိ အပစိတော တယာ၊ ကစ္စိ နိစ္စံ ပူဇိတော တယာတိ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ သန္ဓာယ ဘဏတိ။

၃၃၉။ ဧဝံ ဝုတ္တေ အာယသ္မာ ရာဟုလော “နာဟံ ဘဂဝါ နီစပုရိသော ဝိယ သံဝါသဟေတု မာနံ ဝါ မဒံ ဝါ ကရောမီ”တိ ဒီပေန္တော ဣမံ ပဋိဂါထမာဟ “**နာဟံ အဘိဏှသံဝါသာ**”တိ။ သာ ဥတ္တာနတ္ထာ ဧဝ။

၃၄၀။ တတော နံ ဘဂဝါ ဥတ္တရိံ ဩဝဒန္တော **ပဉ္စ ကာမဂုဏေတိ**အာဒိကာ အဝသေသဂါထာယော အာဟ။ တတ္ထ ယသ္မာ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ သတ္တာနံ ပိယရူပါ ပိယဇာတိကာ အတိဝိယ သတ္တေဟိ ဣစ္ဆိတာ ပတ္ထိတာ၊ မနော စ နေသံ ရမယန္တိ၊ တေ စာယသ္မာ ရာဟုလော ဟိတွာ သဒ္ဓါယ ဃရာ နိက္ခန္တော၊ န ရာဇာဘိနီတော, န စောရာဘိနီတော, န ဣဏဋ္ဋော, န ဘယဋ္ဋော, န ဇီဝိကာပကတော၊ တသ္မာ နံ ဘဂဝါ “**ပဉ္စ ကာမဂုဏေ ဟိတွာ၊ ပိယရူပေ မနောရမေ၊ သဒ္ဓါယ ဃရာ နိက္ခမ္မာ**”တိ သမုတ္တေဇေတွာ ဣမဿ နေက္ခမ္မဿ ပတိရူပါယ ပဋိပတ္တိယာ နိယောဇေန္တော အာဟ “**ဒုက္ခဿန္တကရော ဘဝ**”တိ။

တတ္ထ သိယာ—နနု စာယသ္မာ ဒါယဇ္ဇံ ပတ္ထေန္တော ဗလက္ကာရေန ပဗ္ဗာဇိတော၊ အထ ကသ္မာ ဘဂဝါ အာဟ “သဒ္ဓါယ ဃရာ နိက္ခမ္မာ”တိ? ဝုစ္စတေ— နေက္ခမ္မာဓိမုတ္တတ္တာ။ အယံ ဟိ အာယသ္မာ ဒီဃရတ္တံ နေက္ခမ္မာဓိမုတ္တော ပဒုမုတ္တရသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပုတ္တံ ဥပရေဝတံ နာမ သာမဏေရံ ဒိသွာ သင်္ခေါ နာမ နာဂရာဇာ ဟုတွာ သတ္တ ဒိဝသေ ဒါနံ ဒတွာ တထာဘာဝံ ပတ္ထေတွာ တတော ပဘုတိ ပတ္ထနာသမ္ပန္နော အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော သတသဟဿကပ္ပေ ပါရမိယော ပူရေတွာ အန္တိမဘဝံ ဥပပန္နော။ ဧဝံ နေက္ခမ္မာဓိမုတ္တတဉ္စဿ ဘဂဝါ ဇာနာတိ။ တထာဂတဗလညတရံ ဟိ ဧတံ ဉာဏံ။ တသ္မာ အာဟ “သဒ္ဓါယ ဃရာ နိက္ခမ္မာ”တိ။ အထ ဝါ ဒီဃရတ္တံ သဒ္ဓါယေဝ ဃရာ နိက္ခမ္မ ဣဒါနိ ဒုက္ခဿန္တကရော ဘဝါတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။

၃၄၁။ ဣဒါနိဿ အာဒိတော ပဘုတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တကိရိယာယ ပဋိပတ္တိံ ဒဿေတုံ “**မိတ္တေ ဘဇဿု ကလျာဏေ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ သီလာဒီဟိ အဓိကာ ကလျာဏမိတ္တာ နာမ၊ တေ ဘဇန္တော ဟိမဝန္တံ နိဿာယ မဟာသာလာ မူလာဒီဟိ ဝိယ သီလာဒီဟိ ဝဍ္ဎတိ။ တေနာဟ “မိတ္တေ ဘဇဿု ကလျာဏေ”တိ။ **ပန္တဉ္စ သယနာသနံ၊ ဝိဝိတ္တံ အပ္ပနိဂ္ဃောသန္တိ** ယဉ္စ သယနာသနံ ပန္တံ ဒူရံ ဝိဝိတ္တံ အပ္ပါကိဏ္ဏံ အပ္ပနိဂ္ဃောသံ၊ ယတ္ထ မိဂသူကရာဒိသဒ္ဒေန

araññasaññā uppajjati, tathārūpaṁ sayanāsanañca bhajassu. **Mattaññū hohi bhojane**ti pamāṇaññū hohi, paṭiggahaṇamattaṁ paribhogamattañca jānāhīti attho. Tattha paṭiggahaṇamattaññunā deyyadhammepi appe dāyakepi appaṁ dātukāme appameva gahetabbaṁ, deyyadhamme appe dāyake pana bahuṁ dātukāmepi appameva gahetabbaṁ, deyyadhamme pana bahutare dāyakepi appaṁ dātukāme appameva gahetabbaṁ, deyyadhammepi bahutare dāyakepi bahuṁ dātukāme attano balaṁ jānitvā gahetabbaṁ. Apica mattāyeva vaṇṇitā Bhagavatāti paribhogamattaññunā puttamaṁsaṁ viya akkhabbhañjanamiva ca yoniso manasi karitvā bhojanaṁ paribhuñjitabbanti.

342. Evamimāya gāthāya brahmacariyassa upakārabhūtāya kalyāṇamittasevanāya niyojetvā senāsanabhojanamukhena ca paccayaparibhogapārisuddhisīle[1] samādapetvā idāni yasmā cīvarādīsu taṇhāya micchā-ājīvo hoti, tasmā taṁ paṭisedhetvā ājīvapārisuddhisīle samādapento "**cīvare piṇḍapāte cā**"ti imaṁ gāthamāha. Tattha **paccaye**ti gilānappaccaye. **Etesū**ti etesu catūsu cīvarādīsu bhikkhūnaṁ taṇhuppādavatthūsu. **Taṇhaṁ mākāsī**ti "hirikopīnapaṭicchādanādi-atthameva te cattāro paccayā niccāturānaṁ purisānaṁ paṭikārabhūtā jajjaragharassevimassa atidubbalassa kāyassa upatthambhabhūtā"ti-ādinā nayena ādīnavaṁ passanto taṇhaṁ mā janesi, ajanento anuppādento viharāhīti vuttaṁ hoti. Kiṁ kāraṇaṁ? **Mā lokaṁ punarāgami.** Etesu hi taṇhaṁ karonto taṇhāya ākaḍḍhiyamāno punapi imaṁ lokaṁ āgacchati. So tvaṁ etesu taṇhaṁ mākāsi, evaṁ sante na puna imaṁ lokaṁ āgamissasīti.

Evaṁ vutte āyasmā rāhulo "cīvare taṇhaṁ mākāsīti maṁ Bhagavā āhā"ti cīvarapaṭisaṁyuttāni dve dhutaṅgāni samādiyi paṁsukūlikaṅgañca tecīvarikaṅgañca, "piṇḍapāte taṇhaṁ mākāsīti maṁ Bhagavā āhā"ti piṇḍapātapaṭisaṁyuttāni pañca dhutaṅgāni samādiyi piṇḍapātikaṅgaṁ sapadānacārikaṅgaṁ ekāsanikaṅgaṁ pattapiṇḍikaṅgaṁ khalupacchābhattikaṅganti, "senāsane taṇhaṁ mākāsīti maṁ Bhagavā āhā"ti senāsanapaṭisaṁyuttāni

1. Paccayaparibhogasīlaṁ (Sī)

အရညသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တထာရူပံ သယနာသနဉ္စ ဘဇဿု။ **မတ္တညူ ဟောဟိ ဘောဇနေ**တိ ပမာဏညူ ဟောဟိ၊ ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တံ ပရိဘောဂမတ္တဉ္စ ဇာနာဟီတိ အတ္ထော။ တတ္ထ ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တညုနာ ဒေယျဓမ္မေပိ အပ္ပေ ဒါယကေပိ အပ္ပံ ဒါတုကာမေ အပ္ပမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဒေယျဓမ္မေ အပ္ပေ ဒါယကေ ပန ဗဟုံ ဒါတုကာမေပိ အပ္ပမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဒေယျဓမ္မေ ပန ဗဟုတရေ ဒါယကေပိ အပ္ပံ ဒါတုကာမေ အပ္ပမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဒေယျဓမ္မေပိ ဗဟုတရေ ဒါယကေပိ ဗဟုံ ဒါတုကာမေ အတ္တနော ဗလံ ဇာနိတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ။ အပိစ မတ္တာယေဝ ဝဏ္ဏိတာ ဘဂဝတာတိ ပရိဘောဂမတ္တညုနာ ပုတ္တမံသံ ဝိယ အက္ခဗ္ဘဉ္ဇနမိဝ စ ယောနိသော မနသိ ကရိတွာ ဘောဇနံ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ။

၃၄၂။ ဧဝမိမာယ ဂါထာယ ဗြဟ္မစရိယဿ ဥပကာရဘူတာယ ကလျာဏမိတ္တသေဝနာယ နိယောဇေတွာ သေနာသနဘောဇနမုခေန စ ပစ္စယပရိဘောဂပါရိသုဒ္ဓိသီလေ[1] သမာဒပေတွာ ဣဒါနိ ယသ္မာ စီဝရာဒီသု တဏှာယ မိစ္ဆာအာဇီဝေါ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ ပဋိသေဓေတွာ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလေ သမာဒပေန္တော "**စီဝရေ ပိဏ္ဍပါတေ စာ**"တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ပစ္စယေ**တိ ဂိလာနပ္ပစ္စယေ။ **ဧတေသူ**တိ ဧတေသု စတူသု စီဝရာဒီသု ဘိက္ခူနံ တဏှုပ္ပါဒဝတ္ထူသု။ **တဏှံ မာကာသီ**တိ "ဟိရိကောပီနပဋိစ္ဆာဒနာဒိအတ္ထမေဝ တေ စတ္တာရော ပစ္စယာ နိစ္စာတုရာနံ ပုရိသာနံ ပဋိကာရဘူတာ ဇဇ္ဇရဃရဿေဝိမဿ အတိဒုဗ္ဗလဿ ကာယဿ ဥပတ္ထမ္ဘဘူတာ"တိအာဒိနာ နယေန အာဒီနဝံ ပဿန္တော တဏှံ မာ ဇနေသိ၊ အဇနေန္တော အနုပ္ပါဒေန္တော ဝိဟရာဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကိံ ကာရဏံ? **မာ လောကံ ပုနရာဂမိ။** ဧတေသု ဟိ တဏှံ ကရောန္တော တဏှာယ အာကဍ္ဎိယမာနော ပုနပိ ဣမံ လောကံ အာဂစ္ဆတိ။ သော တွံ ဧတေသု တဏှံ မာကာသိ၊ ဧဝံ သန္တေ န ပုန ဣမံ လောကံ အာဂမိဿသီတိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ အာယသ္မာ ရာဟုလော "စီဝရေ တဏှံ မာကာသီတိ မံ ဘဂဝါ အာဟာ"တိ စီဝရပဋိသံယုတ္တာနိ ဒွေ ဓုတင်္ဂါနိ သမာဒိယိ ပံသုကူလိကင်္ဂဉ္စ တေစီဝရိကင်္ဂဉ္စ၊ "ပိဏ္ဍပါတေ တဏှံ မာကာသီတိ မံ ဘဂဝါ အာဟာ"တိ ပိဏ္ဍပါတပဋိသံယုတ္တာနိ ပဉ္စ ဓုတင်္ဂါနိ သမာဒိယိ ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂံ သပဒါနစာရိကင်္ဂံ ဧကာသနိကင်္ဂံ ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂံ ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကင်္ဂန္တိ၊ "သေနာသနေ တဏှံ မာကာသီတိ မံ ဘဂဝါ အာဟာ"တိ သေနာသနပဋိသံယုတ္တာနိ

၁-ပစ္စယပရိဘောဂသီလံ (သီ)

cha dhutaṅgāni samādiyi āraññikaṅgaṁ abbhokāsikaṅgaṁ rukkhamūlikaṅgaṁ yathāsanthatikaṅgaṁ sosānikaṅgaṁ nesajjikaṅganti, “gilānappaccaye taṇhaṁ mākāsīti maṁ Bhagavā āhā”ti sabbappaccayesu yathālābhaṁ yathābalaṁ yathāsāruppanti tīhi santosehi santuṭṭho ahosi yathā taṁ subbaco kulaputto padakkhiṇaggāhī anusāsaninti.

343. Evaṁ Bhagavā āyasmantaṁ Rāhulaṁ ājīvapārisuddhisīle samādapetvā idāni avasesasīle samathavipassanāsu ca samādapetuṁ “**saṁvuto pātimokkhasmin**”ti-ādimāha. Tattha **saṁvuto pātimokkhasmin**ti ettha bhavassūti pāṭhaseso, **bhavā**ti antimapadena vā sambandho veditabbo, tathā dutiyapade. Evametehi dvīhi vacanehi pātimokkhasaṁvarasīle indriyasaṁvarasīle ca samādapesi. Pākaṭavasena cettha pañcindriyāni vuttāni. Lakkhaṇato pana chaṭṭhampi vuttaṁyeva hotīti veditabbaṁ. **Sati kāyagatā tyatthū**ti evaṁ catupārisuddhisīle patiṭṭhitassa tuyhaṁ catudhātuvavatthānacatubbidhasampajaññānāpānassati-āhārepaṭikūlasaññābhāvanādibhedā kāyagatā sati atthu bhavatu, bhāvehi nanti attho. **Nibbidābahulo bhavā**ti saṁsāravaṭṭe ukkaṇṭhanabahulo sabbaloke anabhiratasaññī hohīti attho.

344. Ettāvatā nibbedhabhāgiyaṁ upacārabhūmiṁ dassetvā idāni appanābhūmiṁ dassento “**nimittaṁ parivajjehī**”ti-ādimāha. Tattha **nimittan**ti rāgaṭṭhāniyaṁ subhanimittaṁ. Teneva naṁ parato visesento āha “**sutaṁ rāgūpasañhitan**”ti. **Parivajjehī**ti amanasikārena pariccajāhi. **asubhāya cittaṁ bhāvehī**ti yathā saviññāṇake aviññāṇake vā kāye asubhabhāvanā sampajjati, evaṁ cittaṁ bhāvehi. **Ekaggaṁ susamāhitan**ti upacārasamādhinā ekaggaṁ, appanāsamādhinā susamāhitaṁ. Yathā te īdisaṁ cittaṁ hoti, tathā naṁ bhāvehīti attho.

345. Evamassa appanābhūmiṁ dassetvā vipassanaṁ dassento “**animittan**”ti-ādimāha. Tattha **animittañca bhāvehī**ti evaṁ nibbedhabhāgiyena samādhinā samāhitacitto vipassanaṁ bhāvehīti vuttaṁ hoti. Vipassanā hi “aniccānupassanāñāṇaṁ niccanimittato vimuccatīti animitto

ဆ ဓုတင်္ဂါနိ သမာဒိယိ အာရညိကင်္ဂံ အဗ္ဘောကာသိကင်္ဂံ ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ ယထာသန္ထတိကင်္ဂံ သောသာနိကင်္ဂံ နေသဇ္ဇိကင်္ဂန္တိ၊ “ဂိလာနပ္ပစ္စယေ တဏှံ မာကာသီတိ မံ ဘဂဝါ အာဟာ”တိ သဗ္ဗပ္ပစ္စယေသု ယထာလာဘံ ယထာဗလံ ယထာသာရုပ္ပန္တိ တီဟိ သန္တောသေဟိ သန္တုဋ္ဌော အဟောသိ ယထာ တံ သုဗ္ဗစော ကုလပုတ္တော ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ အနုသာသနိန္တိ။

၃၄၃။ ဧဝံ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ ရာဟုလံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလေ သမာဒပေတွာ ဣဒါနိ အဝသေသသီလေ သမထဝိပဿနာသု စ သမာဒပေတုံ “**သံဝုတော ပါတိမောက္ခသ္မိံ**”န္တိ အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သံဝုတော ပါတိမောက္ခသ္မိ**န္တိ ဧတ္ထ ဘဝဿူတိ ပါဌသေသော၊ **ဘဝါ**တိ အန္တိမပဒေန ဝါ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ တထာ ဒုတိယပဒေ။ ဧဝမေတေဟိ ဒွီဟိ ဝစနေဟိ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလေ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလေ စ သမာဒပေသိ။ ပါကဋဝသေန စေတ္ထ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဝုတ္တာနိ။ လက္ခဏတော ပန ဆဋ္ဌမ္ပိ ဝုတ္တံယေဝ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **သတိ ကာယဂတာ တျတ္ထု**တိ ဧဝံ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေ ပတိဋ္ဌိတဿ တုယှံ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနစတုဗ္ဗိဓသမ္ပဇညာနာပါနဿတိအာဟာရေပဋိကူလသညာဘာဝနာဒိဘေဒါ ကာယဂတာ သတိ အတ္ထု ဘဝတု၊ ဘာဝေဟိ နန္တိ အတ္ထော။ **နိဗ္ဗိဒါဗဟုလော ဘဝါ**တိ သံသာရဝဋ္ဋေ ဥက္ကဏ္ဌနဗဟုလော သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတသညီ ဟောဟီတိ အတ္ထော။

၃၄၄။ ဧတ္တာဝတာ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယံ ဥပစာရဘူမိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အပ္ပနာဘူမိံ ဒဿေန္တော “**နိမိတ္တံ ပရိဝဇ္ဇေဟီ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **နိမိတ္တ**န္တိ ရာဂဋ္ဌာနိယံ သုဘနိမိတ္တံ။ တေနေဝ နံ ပရတော ဝိသေသေန္တော အာဟ “**သုဘံ ရာဂူပသဥှိတ**”န္တိ။ **ပရိဝဇ္ဇေဟီ**တိ အမနသိကာရေန ပရိစ္စဇာဟိ။ **အသုဘာယ စိတ္တံ ဘာဝေဟီ**တိ ယထာ သဝိညာဏကေ အဝိညာဏကေ ဝါ ကာယေ အသုဘဘာဝနာ သမ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ စိတ္တံ ဘာဝေဟိ။ **ဧကဂ္ဂံ သုသမာဟိတ**န္တိ ဥပစာရသမာဓိနာ ဧကဂ္ဂံ, အပ္ပနာသမာဓိနာ သုသမာဟိတံ။ ယထာ တေ ဤဒိသံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တထာ နံ ဘာဝေဟီတိ အတ္ထော။

၃၄၅။ ဧဝမဿ အပ္ပနာဘူမိံ ဒဿေတွာ ဝိပဿနံ ဒဿေန္တော “**အနိမိတ္တ**”န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟီ**တိ ဧဝံ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယေန သမာဓိနာ သမာဟိတစိတ္တော ဝိပဿနံ ဘာဝေဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိပဿနာ ဟိ “အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏံ နိစ္စနိမိတ္တတော ဝိမုစ္စတီတိ အနိမိတ္တော

vimokkho"ti-ādinā nayena, rāganimittādīnaṁ vā aggahaṇena animittavohāraṁ labhati. Yathāha—

> "So khvāhaṁ āvuso sabbanimittānaṁ amanasikārā animittaṁ cetosamādhiṁ upasampajja viharāmi. Tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato nimittānusāri viññāṇaṁ hotī"ti[1].

Mānānusaya'mujjahāti imāya animittabhāvanāya aniccasaññaṁ paṭilabhitvā "aniccasaññino meghiya anattasaññā saṇṭhāti, anattasaññī asmimānasamugghātaṁ pāpuṇātī"ti evamādinā[2] anukkamena mānānusayaṁ ujjaha pajaha pariccajāhīti attho. **Tato mānābhisamayā, upasanto carissasī**ti athevaṁ ariyamaggena mānassa abhisamayā khayā vayā pahānā paṭinissaggā upasanto nibbuto sītibhūto sabbadarathapariḷāhavirahito yāva anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāsi, tāva suññātānimittāppaṇihitānaṁ aññataraññatarena phalasamāpattivihārena carissasi viharissasīti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi.

Tato paraṁ **"itthiṁ sudaṁ Bhagavā"**ti-ādi saṅgītikārakānaṁ vacanaṁ. Tattha **itthaṁ sudan**ti itthaṁ su idaṁ, evamevāti vuttaṁ hoti. Sesamettha uttānatthameva. Evaṁ ovadiyamāno cāyasmā rāhulo paripākagatesu vimuttiparipācaniyesu dhammesu cūḷarāhulovādasuttapariyosāne anekehi devatāsahassehi saddhiṁ arahatte patiṭṭhāsīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Rāhulasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

12. Nigrodhakappasutta (Vaṅgīsasutta) vaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Nigrodhakappasuttaṁ, "Vaṅgīsasuttan"tipi vuccati. Kā uppatti? Ayameva, yāssa nidāne vuttā. Tattha **evaṁ me**ti-ādīni vuttatthāneva,

1. Saṁ 2. 462 piṭṭhe.
2. Aṁ 3. 169; Khu 1. 120 piṭṭhesu.

ဝိမောက္ခော"တိအာဒိနာ နယေန, ရာဂနိမိတ္တာဒီနံ ဝါ အဂ္ဂဟဏေန အနိမိတ္တဝေါဟာရံ လဘတိ။ ယထာဟ—

> "သော ခွါဟံ အာဝုသော သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ အမနသိကာရာ အနိမိတ္တံ စေတောသမာဓိံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရာမိ။ တဿ မယှံ အာဝုသော ဣမိနာ ဝိဟာရေန ဝိဟရတော နိမိတ္တာနုသာရိ ဝိညာဏံ ဟောတီ"တိ[၁]။

မာနာနုသယ'မုဇ္ဇဟာတိ ဣမာယ အနိမိတ္တဘာဝနာယ အနိစ္စသညံ ပဋိလဘိတွာ "အနိစ္စသညိနော မေဃိယ အနတ္တသညာ သဏ္ဌာတိ၊ အနတ္တသညီ အသ္မိမာနသမုဂ္ဃါတံ ပါပုဏာတီ"တိ ဧဝမာဒိနာ[၂] အနုက္ကမေန မာနာနုသယံ ဥဇ္ဇဟ ပဇဟ ပရိစ္စဇာဟီတိ အတ္ထော။ **တတော မာနာဘိသမယာ၊ ဥပသန္တော စရိဿသီ**တိ အထေဝံ အရိယမဂ္ဂေန မာနဿ အဘိသမယာ ခယာ ဝယာ ပဟာနာ ပဋိနိဿဂ္ဂါ ဥပသန္တော နိဗ္ဗုတော သီတိဘူတော သဗ္ဗဒရထပရိဠာဟဝိရဟိတော ယာဝ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာသိ၊ တာဝ သုညတာနိမိတ္တာပ္ပဏိဟိတာနံ အညတရညတရေန ဖလသမာပတ္တိဝိဟာရေန စရိဿသိ ဝိဟရိဿသီတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

တတော ပရံ **"ဣတ္ထံ သုဒံ ဘဂဝါ"**တိအာဒိ သင်္ဂီတိကာရကာနံ ဝစနံ။ တတ္ထ **ဣတ္ထံ သုဒ**န္တိ ဣတ္ထံ သု ဣဒံ၊ ဧဝမေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ဧဝံ ဩဝဒိယမာနော စာယသ္မာ ရာဟုလော ပရိပါကဂတေသု ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယေသု ဓမ္မေသု စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တပရိယောသာနေ အနေကေဟိ ဒေဝတာသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ရာဟုလသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၂-နိဂြောဓကပ္ပသုတ္တ(ဝင်္ဂီသသုတ္တ)ဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ နိဂြောဓကပ္ပသုတ္တံ၊ "ဝင်္ဂီသသုတ္တ"န္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အယမေဝ,ယာဿ နိဒါနေ ဝုတ္တာ။ တတ္ထ **ဧဝံ မေ**တိအာဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ၊

၁-သံ ၂-၄၆၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-အံ ၃-၁၆၉၊ ခု ၁-၁၂၀-ပိဋ္ဌေသု။

yato tāni aññāni ca tathāvidhāni chaḍḍetvā avuttanayameva vaṇṇayissāma. **Aggāḷave cetiye**ti Āḷaviyaṁ aggacetiye[1]. Anuppanne hi Bhagavati Aggāḷavagotamakādīni anekāni cetiyāni ahesuṁ yakkhanāgādīnaṁ bhavanāni. Tāni uppanne Bhagavati manussā vināsetvā vihāre akaṁsu, teneva ca nāmena vohariṁsu. Tato Aggāḷavacetiyasaṅkhāte vihāre viharatīti vuttaṁ hoti. **Āyasmato Vaṅgīsassā**ti ettha **āyasmā**ti piyavacanaṁ, **Vaṅgīso**ti tassa therassa nāmaṁ. So jātito pabhuti evaṁ veditabbo—so kira paribbājakassa putto paribbājikāya kucchimhi jāto aññataraṁ vijjaṁ jānāti, yassānubhāvena chavasīsaṁ[2] ākoṭetvā sattānaṁ gatiṁ jānāti. Manussāpi sudaṁ attano ñātīnaṁ kālakatānaṁ susānato sīsāni ānetvā taṁ tesaṁ gatiṁ pucchanti. So "asukaniraye nibbatto, asukamanussaloke"ti vadati. Te tena vimhitā tassa bahuṁ dhanaṁ denti. Evaṁ so sakalajambudīpe pākaṭo ahosi.

So satasahassakappaṁ pūritapāramī abhinīhārasampanno pañcahi purisasahassehi parivuto gāmanigamajanapadarājadhānīsu vicaranto Sāvatthiṁ anuppatto. Tena ca samayena Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati, Sāvatthivāsino purebhattaṁ dānaṁ datvā pacchābhattaṁ sunivatthā supārutā pupphagandhādīni gahetvā dhammassavanatthāya Jetavanaṁ gacchanti. So te disvā "mahājanakāyo kuhiṁ gacchatī"ti pucchi. Athassa te ācikkhiṁsu "Buddho loke uppanno, so bahujanahitāya dhammaṁ deseti, tattha gacchāmā"ti. Sopi tehi saddhiṁ saparivāro gantvā Bhagavatā saddhiṁ sammoditvā ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ Bhagavā āmantesi "kiṁ Vaṅgīsa jānāsi kira tādisaṁ vijjaṁ, yāya sattānaṁ chavasīsāni ākoṭetvā gatiṁ pavedesī"ti. Evaṁ bho Gotama jānāmīti. Bhagavā niraye nibbattassa sīsaṁ āharāpetvā dassesi, so nakhena ākoṭetvā "niraye nibbattassa sīsaṁ bho Gotamā"ti āha. Evaṁ sabbagatinibbattānaṁ sīsāni dassesi, sopi tatheva ñatvā ārocesi. Athassa Bhagavā khīṇāsavasīsaṁ dassesi, so punappunaṁ ākoṭetvā na aññāsi. Tato Bhagavā

1. Aggāḷave cetiye (Ka) Saṁ-Ṭṭha 1. 246 piṭṭhepi passitabbaṁ.
2. Matasīsaṁ (Syā, Ka)

ယတော တာနိ အညာနိ စ တထာဝိဓာနိ ဆဍ္ဍေတွာ အဝုတ္တနယမေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ **အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ**တိ အာဠဝိယံ အဂ္ဂစေတိယေ[1]။ အနုပ္ပန္နေ ဟိ ဘဂဝတိ အဂ္ဂါဠဝဂေါတမကာဒီနိ အနေကာနိ စေတိယာနိ အဟေသုံ ယက္ခနာဂါဒီနံ ဘဝနာနိ။ တာနိ ဥပ္ပန္နေ ဘဂဝတိ မနုဿာ ဝိနာသေတွာ ဝိဟာရေ အကံသု၊ တေနေဝ စ နာမေန ဝေါဟရိံသု။ တတော အဂ္ဂါဠဝစေတိယသင်္ခါတေ ဝိဟာရေ ဝိဟရတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အာယသ္မတော ဝင်္ဂီသဿာ**တိ ဧတ္ထ **အာယသ္မာ**တိ ပိယဝစနံ၊ **ဝင်္ဂီသော**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ သော ဇာတိတော ပဘုတိ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော—သော ကိရ ပရိဗ္ဗာဇကဿ ပုတ္တော ပရိဗ္ဗာဇိကာယ ကုစ္ဆိမှိ ဇာတော အညတရံ ဝိဇ္ဇံ ဇာနာတိ၊ ယဿာနုဘာဝေန ဆဝသီသံ[2] အာကောဋေတွာ သတ္တာနံ ဂတိံ ဇာနာတိ။ မနုဿာပိ သုဒံ အတ္တနော ဉာတီနံ ကာလကတာနံ သုသာနတော သီသာနိ အာနေတွာ တံ တေသံ ဂတိံ ပုစ္ဆန္တိ။ သော "အသုကနိရယေ နိဗ္ဗတ္တော၊ အသုကမနုဿလောကေ"တိ ဝဒတိ။ တေ တေန ဝိမှိတာ တဿ ဗဟုံ ဓနံ ဒေန္တိ။ ဧဝံ သော သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋော အဟောသိ။

သော သတသဟဿကပ္ပံ ပူရိတပါရမီ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော ပဉ္စဟိ ပုရိသသဟဿေဟိ ပရိဝုတော ဂါမနိဂမဇနပဒရာဇဓာနီသု ဝိစရန္တော သာဝတ္ထိံ အနုပ္ပတ္တော။ တေန စ သမယေန ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ၊ သာဝတ္ထိဝါသိနော ပုရေဘတ္တံ ဒါနံ ဒတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ သုနိဝတ္ထာ သုပါရုတာ ပုပ္ဖဂန္ဓာဒီနိ ဂဟေတွာ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဇေတဝနံ ဂစ္ဆန္တိ။ သော တေ ဒိသွာ "မဟာဇနကာယော ကုဟိံ ဂစ္ဆတီ"တိ ပုစ္ဆိ။ အထဿ တေ အာစိက္ခိံသု "ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ သော ဗဟုဇနဟိတာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ တတ္ထ ဂစ္ဆာမာ"တိ။ သောပိ တေဟိ သဒ္ဓိံ သပရိဝါရော ဂန္တွာ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထ နံ ဘဂဝါ အာမန္တေသိ "ကိံ ဝင်္ဂီသ ဇာနာသိ ကိရ တာဒိသံ ဝိဇ္ဇံ၊ ယာယ သတ္တာနံ ဆဝသီသာနိ အာကောဋေတွာ ဂတိံ ပဝေဒေသီ"တိ။ ဧဝံ ဘော ဂေါတမ ဇာနာမီတိ။ ဘဂဝါ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တဿ သီသံ အာဟရာပေတွာ ဒဿေသိ၊ သော နခေန အာကောဋေတွာ "နိရယေ နိဗ္ဗတ္တဿ သီသံ ဘော ဂေါတမာ"တိ အာဟ။ ဧဝံ သဗ္ဗဂတိနိဗ္ဗတ္တာနံ သီသာနိ ဒဿေသိ၊ သောပိ တထေဝ ဉတွာ အာရောစေသိ။ အထဿ ဘဂဝါ ခီဏာသဝသီသံ ဒဿေသိ၊ သော ပုနပ္ပုနံ အာကောဋေတွာ န အညာသိ။ တတော ဘဂဝါ

၁-အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ (က) သံ ဋ္ဌ-၁-၂၄၆-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။ ၂-မတသီသံ (သျာ၊ က)

“avisayo te ettha Vaṅgīsa, mameveso visayo, khīṇāsavasīsan”ti vatvā imaṁ gāthamabhāsi—

> “Gatī migānaṁ pavanaṁ, ākāso pakkhinaṁ gati.
> Vibhavo gati dhammānaṁ, nibbānaṁ arahato gatī”ti[1].

Vaṅgīso gāthaṁ sutvā “imaṁ me bho Gotama vijjaṁ dehī”ti āha, Bhagavā “nāyaṁ vijjā apabbajitānaṁ sampajjatī”ti āha. So “pabbājetvā vā maṁ bho Gotama yaṁ vā icchasi, taṁ katvā imaṁ vijjaṁ dehī”ti āha. Tadā ca Bhagavato Nigrodhakappatthero samīpe hoti, taṁ Bhagavā āṇāpesi “tena hi Nigrodhakappa imaṁ pabbājehī”ti. So taṁ pabbājetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhi. Vaṅgīso anupubbena paṭisambhidāppatto arahā ahosi etadagge ca Bhagavatā niddiṭṭho “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ paṭibhānavantānaṁ yadidaṁ Vaṅgīso”ti[2].

Evaṁ samudāgatassa āyasmato Vaṅgīsassa **upajjhāyo** vajjāvajjādi-upanijjhāyanena evaṁ laddhavohāro **Nigrodhakappo** nāma thero. **Kappo**ti tassa therassa nāmaṁ, nigrodhamūle pana arahattaṁ adhigatattā **“nigrodhakappo”**ti Bhagavatā vutto. Tato naṁ bhikkhūpi evaṁ voharanti. Sāsane thirabhāvaṁ pattoti **thero. Aggāḷave cetiye aciraparinibbuto hotī**ti tasmiṁ cetiye aciraparinibbuto hoti. **Rahogatassa paṭisallīnassā**ti gaṇamhā vūpakaṭṭhattā rahogatassa kāyena, paṭisallīnassa cittena tehi tehi visayehi paṭinivattitvā sallīnassa. **Evaṁ cetaso parivitakko udapādī**ti iminā ākārena vitakko uppajji. Kasmā pana udapādīti? Asammukhattā diṭṭhāsevanattā ca. Ayaṁ hi tassa parinibbānakāle na sammukhā ahosi, diṭṭhapubbañcānena assa hatthakukkuccādipubbāsevanaṁ, tādisañca akhīṇāsavānampi hoti khīṇāsavānampi pubbaparicayena. Tathā hi Piṇḍolabhāradvājo pacchābhattaṁ divāvihāratthāya utenassa uyyānameva gacchati pubbe rājā hutvā tattha paricāresīti iminā pubbaparicayena, Gavampatitthero Tāvatiṁsabhavane suññaṁ devavimānaṁ gacchati devaputto hutvā tattha paricāresīti iminā pubbaparicayena, Pilindavaccho bhikkhū vasalavādena samudācarati abbokiṇṇāni pañca

1. Vi 5. 263 piṭṭhe.
2. Aṁ 1. 25 piṭṭhe.

“အဝိသယော တေ ဧတ္ထ ဝင်္ဂီသ၊ မမေဝေသော ဝိသယော၊ ခီဏာသဝသီသ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမဘာသိ—

> “ဂတီ မိဂါနံ ပဝနံ၊ အာကာသော ပက္ခိနံ ဂတိ။
> ဝိဘဝေါ ဂတိ ဓမ္မာနံ၊ နိဗ္ဗာနံ အရဟတော ဂတီ”တိ[၁]။

ဝင်္ဂီသော ဂါထံ သုတွာ “ဣမံ မေ ဘော ဂေါတမ ဝိဇ္ဇံ ဒေဟီ”တိ အာဟ၊ ဘဂဝါ “နာယံ ဝိဇ္ဇာ အပဗ္ဗဇိတာနံ သမ္ပဇ္ဇတီ”တိ အာဟ။ သော “ပဗ္ဗာဇေတွာ ဝါ မံ ဘော ဂေါတမ ယံ ဝါ ဣစ္ဆသိ၊ တံ ကတွာ ဣမံ ဝိဇ္ဇံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ တဒါ စ ဘဂဝတော နိဂြောဓကပ္ပတ္ထေရော သမီပေ ဟောတိ၊ တံ ဘဂဝါ အာဏာပေသိ “တေန ဟိ နိဂြောဓကပ္ပ ဣမံ ပဗ္ဗာဇေဟီ”တိ။ သော တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ ဝင်္ဂီသော အနုပုဗ္ဗေန ပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တော အရဟာ အဟောသိ ဧတဒဂ္ဂေ စ ဘဂဝတာ နိဒ္ဒိဋ္ဌော “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ပဋိဘာနဝန္တာနံ ယဒိဒံ ဝင်္ဂီသော”တိ[၂]။

ဧဝံ သမုဒါဂတဿ အာယသ္မတော ဝင်္ဂီသဿ **ဥပဇ္ဈာယော** ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇာဒိ-ဥပနိဇ္ဈာယနေန ဧဝံ လဒ္ဓဝေါဟာရော **နိဂြောဓကပ္ပေါ** နာမ ထေရော။ **ကပ္ပေါ**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ၊ နိဂြောဓမူလေ ပန အရဟတ္တံ အဓိဂတတ္တာ “**နိဂြောဓကပ္ပေါ**”တိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တော။ တတော နံ ဘိက္ခူပိ ဧဝံ ဝေါဟရန္တိ။ သာသနေ ထိရဘာဝံ ပတ္တောတိ **ထေရော။ အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ အစိရပရိနိဗ္ဗုတော ဟောတီ**တိ တသ္မိံ စေတိယေ အစိရပရိနိဗ္ဗုတော ဟောတိ။ **ရဟောဂတဿ ပဋိသလ္လီနဿာ**တိ ဂဏမှာ ဝူပကဋ္ဌတ္တာ ရဟောဂတဿ ကာယေန, ပဋိသလ္လီနဿ စိတ္တေန တေဟိ တေဟိ ဝိသယေဟိ ပဋိနိဝတ္တိတွာ သလ္လီနဿ။ **ဧဝံ စေတသော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒီ**တိ ဣမိနာ အာကာရေန ဝိတက္ကော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ကသ္မာ ပန ဥဒပါဒီတိ? အသမ္မုခတ္တာ ဒိဋ္ဌာသေဝနတ္တာ စ။ အယံ ဟိ တဿ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ န သမ္မုခါ အဟောသိ၊ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗဉ္စာနေန အဿ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒိပုဗ္ဗာသေဝနံ၊ တာဒိသဉ္စ အခီဏာသဝါနမ္ပိ ဟောတိ ခီဏာသဝါနမ္ပိ ပုဗ္ဗပရိစယေန။ တထာ ဟိ ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇော ပစ္ဆာဘတ္တံ ဒိဝါဝိဟာရတ္ထာယ ဥတေနဿ ဥယျာနမေဝ ဂစ္ဆတိ ပုဗ္ဗေ ရာဇာ ဟုတွာ တတ္ထ ပရိစာရေသီတိ ဣမိနာ ပုဗ္ဗပရိစယေန၊ ဂဝမ္ပတိတ္ထေရော တာဝတိံသဘဝနေ သုညံ ဒေဝဝိမာနံ ဂစ္ဆတိ ဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ တတ္ထ ပရိစာရေသီတိ ဣမိနာ ပုဗ္ဗပရိစယေန၊ ပိလိန္ဒဝစ္ဆော ဘိက္ခူ ဝသလဝါဒေန သမုဒါစရတိ အဗ္ဗောကိဏ္ဏာနိ ပဉ္စ

၁-ဝိ ၅-၂၆၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။

jātisatāni brāhmaṇo hutvā tathā abhāsīti iminā pubbaparicayena. Tasmā asammukhattā diṭṭhāsevanattā cassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi **“parinibbuto nu kho me upajjhāyo, udāhu no parinibbuto”**ti. Tato paraṁ uttānatthameva. **Ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā**ti ettha pana puna saṇṭhāpanena evaṁ vuttaṁ. Ekaṁsanti ca vāmaṁsaṁ pārupitvā ṭhitassetaṁ adhivacanaṁ, yato yathā vāmaṁsaṁ pārupitvā ṭhitaṁ hoti, tathā cīvaraṁ katvāti evamassattho veditabbo. Sesaṁ pākaṭameva.

346. **Anomapaññan**ti omaṁ vuccati parittaṁ lāmakaṁ, na omapaññaṁ anomapaññaṁ, mahāpaññanti attho. **Diṭṭheva dhamme**ti paccakkhameva, imasmiṁyeva attabhāveti vā attho. **Vicikicchānan**ti evarūpānaṁ parivitakkānaṁ. **Ñāto**ti pākaṭo. **Yasassī**ti lābhaparivārasampanno. **Abhinibbutatto**ti guttacitto apariḍayhamānacitto vā.

347. **Tayā katan**ti nigrodhamūle nisinnattā “nigrodhakappo”ti vadatā tayā katanti yathā attanā upalakkheti, tathā bhaṇati. Bhagavā pana na nisinnattā eva taṁ tathā ālapi, apica kho tattha arahattaṁ pattattā. **Brāhmaṇassā**ti jātiṁ sandhāya bhaṇati. So kira brāhmaṇamahāsālakulā pabbajito. **Namassaṁ acarī**ti namassamāno vihāsi. **Mutyapekkho**ti nibbānasaṅkhātaṁ vimuttiṁ apekkhamāno, nibbānaṁ patthentoti vuttaṁ hoti. **Daḷhadhammadassī**ti Bhagavantaṁ ālapati. Daḷhadhammo[1] hi nibbānaṁ abhijjanaṭṭhena, tañca Bhagavā dasseti. Tasmā taṁ “daḷhadhammadassī”ti āha.

348. **Sakyā**tipi[2] Bhagavantameva kulanāmena ālapati. **Mayampi sabbe**ti niravasesaparisaṁ[3] saṅgaṇhitvā attānaṁ dassento bhaṇati. **Samantacakkhū**tipi Bhagavantameva sabbaññutaññāṇena ālapati. **Samavaṭṭhitā**ti sammā avaṭṭhitā ābhogaṁ katvā ṭhitā. **No**ti amhākaṁ. **Savanāyā**ti imassa pañhassa veyyākaraṇassavanatthāya. **Sotā**ti sotindriyāni. **Tuvaṁ no satthā tvamanuttarosī**ti thutivacanamattamevetaṁ.

1. Daḷhadhammanti (Sī) 2. Sakkātipi (Sī, Syā) 3. Avasesaparisaṁ (Syā, Ka)

ဇာတိသတာနိ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ တထာ အဘာသီတိ ဣမိနာ ပုဗ္ဗပရိစယေန။ တသ္မာ အသမ္မုခတ္တာ ဒိဋ္ဌာသေဝနတ္တာ စဿ ဧဝံ စေတသော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ **“ပရိနိဗ္ဗုတော နု ခေါ မေ ဥပဇ္ဈာယော၊ ဥဒါဟု နော ပရိနိဗ္ဗုတော”**တိ။ တတော ပရံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ **ဧကံသံ စီဝရံ ကတွာ**တိ ဧတ္ထ ပန ပုန သဏ္ဌာပနေန ဧဝံ ဝုတ္တံ။ ဧကံသန္တိ စ ဝါမံသံ ပါရုပိတွာ ဌိတဿေတံ အဓိဝစနံ၊ ယတော ယထာ ဝါမံသံ ပါရုပိတွာ ဌိတံ ဟောတိ၊ တထာ စီဝရံ ကတွာတိ ဧဝမဿတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

၃၄၆။ **အနောမပည**န္တိ ဩမံ ဝုစ္စတိ ပရိတ္တံ လာမကံ၊ န ဩမပညံ အနောမပညံ၊ မဟာပညန္တိ အတ္ထော။ **ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ**တိ ပစ္စက္ခမေဝ၊ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေတိ ဝါ အတ္ထော။ **ဝိစိကိစ္ဆာန**န္တိ ဧဝရူပါနံ ပရိဝိတက္ကာနံ။ **ဉာတော**တိ ပါကဋော။ **ယသဿီ**တိ လာဘပရိဝါရသမ္ပန္နော။ **အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော**တိ ဂုတ္တစိတ္တော အပရိဍယှမာနစိတ္တော ဝါ။

၃၄၇။ **တယာ ကတ**န္တိ နိဂြောဓမူလေ နိသိန္နတ္တာ “နိဂြောဓကပ္ပေါ”တိ ဝဒတာ တယာ ကတန္တိ ယထာ အတ္တနာ ဥပလက္ခေတိ၊ တထာ ဘဏတိ။ ဘဂဝါ ပန န နိသိန္နတ္တာ ဧဝ တံ တထာ အာလပိ၊ အပိစ ခေါ တတ္ထ အရဟတ္တံ ပတ္တတ္တာ။ **ဗြာဟ္မဏဿာ**တိ ဇာတိံ သန္ဓာယ ဘဏတိ။ သော ကိရ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလာ ပဗ္ဗဇိတော။ **နမဿံ အစရီ**တိ နမဿမာနော ဝိဟာသိ။ **မုတျပေက္ခော**တိ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ ဝိမုတ္တိံ အပေက္ခမာနော၊ နိဗ္ဗာနံ ပတ္ထေန္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဒဠှဓမ္မဒဿီ**တိ ဘဂဝန္တံ အာလပတိ။ ဒဠှဓမ္မော[1] ဟိ နိဗ္ဗာနံ အဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန၊ တဉ္စ ဘဂဝါ ဒဿေတိ။ တသ္မာ တံ “ဒဠှဓမ္မဒဿီ”တိ အာဟ။

၃၄၈။ **သကျာ**တိပိ[2] ဘဂဝန္တမေဝ ကုလနာမေန အာလပတိ။ **မယမ္ပိ သဗ္ဗေ**တိ နိရဝသေသပရိသံ[3] သင်္ဂဏှိတွာ အတ္တာနံ ဒဿေန္တော ဘဏတိ။ **သမန္တစက္ခူ**တိပိ ဘဂဝန္တမေဝ သဗ္ဗညုတညာဏေန အာလပတိ။ **သမဝဋ္ဌိတာ**တိ သမ္မာ အဝဋ္ဌိတာ အာဘောဂံ ကတွာ ဌိတာ။ **နော**တိ အမှာကံ။ **သဝနာယာ**တိ ဣမဿ ပဉှဿ ဝေယျာကရဏဿဝနတ္ထာယ။ **သောတာ**တိ သောတိန္ဒြိယာနိ။ **တုဝံ နော သတ္ထာ တွမနုတ္တရောသီ**တိ ထုတိဝစနမတ္တမေဝေတံ။

၁-ဒဠှဓမ္မန္တိ (သီ) ၂-သက္ကာတိပိ (သီ၊ သျာ) ၃-အဝသေသပရိသံ (သျာ၊ က)

349. **Chindeva no vicikicchan**ti akusalavicikicchāya nibbicikiccho so, vicikicchāpatirūpakaṁ pana taṁ parivitakkaṁ sandhāyevamāha. **Brūhi metan**ti brūhi me etaṁ, yaṁ mayā yācitosi “taṁ sāvakaṁ sakya mayampi sabbe aññātumicchāmā”ti, brūvanto ca taṁ **brāhmaṇaṁ parinibbutaṁ vedaya bhūripañña majjheva no bhāsa,** parinibbutaṁ ñatvā mahāpañña Bhagavā majjheva amhākaṁ sabbesaṁ bhāsa, yathā sabbeva mayaṁ jāneyyāma. **Sakkova devāna sahassanetto**ti idaṁ pana thutivacanameva. Apicassa ayaṁ adhippāyo—yathā sakko sahassanetto devānaṁ majjhe tehi sakkaccaṁ sampaṭicchitavacano bhāsati, evaṁ amhākaṁ majjhe amhehi sampaṭicchitavacano bhāsāti.

350. **Ye kecī**ti imampi gāthaṁ Bhagavantaṁ thunantoyeva vatthukāmataṁ janetuṁ bhaṇati. Tassattho—**ye keci** abhijjhādayo **ganthā** tesaṁ appahāne mohavicikicchānaṁ pahānābhāvato **“mohamaggā”**ti ca **“aññāṇapakkhā”**ti ca **“vicikicchaṭṭhānā”**ti ca vuccanti, sabbe te **Tathāgataṁ patvā** Tathāgatassa desanābalena viddhaṁsitā na bhavanti[1] nassanti. Kiṁ kāraṇaṁ? Cakkhuñhi **etaṁ paramaṁ narānaṁ,** yasmā Tathāgato sabbaganthavidhamanapaññācakkhujananato narānaṁ paramaṁ cakkhunti vuttaṁ hoti.

351. **No ce hi jātū**ti imampi gāthaṁ thunantoyeva vattukāmataṁ janentova bhaṇati. Tattha **jātū**ti ekaṁsavacanaṁ. **Puriso**ti Bhagavantaṁ sandhāyāha. **Jotimanto**ti paññājotisamannāgatā Sāriputtādayo. Idaṁ vuttaṁ hoti—yadi Bhagavā yathā puratthimādibhedo vāto abbhaghanaṁ vihanati, evaṁ desanāvegena kilese na vihaneyya[2], tathā yathā abbhaghanena nivuto loko tamova hoti ekandhakāro, evaṁ aññāṇanivutopi tamovassa. Yepi ime dāni jotimanto khāyanti Sāriputtādayo, tepi narā na tapeyyunti.

352. **Dhīrā cā**ti imampi gāthaṁ purimanayeneva bhaṇati. Tassattho—**dhīrā** ca paṇḍitā purisā **pajjotakarā bhavanti,** paññāpajjotaṁ uppādenti, tasmā ahaṁ taṁ **vīra** padhānavīriyasamannāgata Bhagavā **tatheva maññe** dhīroti

1. Viddhaṁsitā honti (Sī, Syā, Ka) 2. Vihaneyya (Sī, Syā)

၃၄၉။ **ဆိန္ဒေဝ နော ဝိစိကိစ္ဆန္တိ** အကုသလဝိစိကိစ္ဆာယ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆော သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာပတိရူပကံ ပန တံ ပရိဝိတက္ကံ သန္ဓာယေဝမာဟ။ **ဗြူဟိ မေတန္တိ** ဗြူဟိ မေ ဧတံ၊ ယံ မယာ ယာစိတောသိ “တံ သာဝကံ သက္ယ မယမ္ပိ သဗ္ဗေ အညာတုမိစ္ဆာမာ”တိ၊ ဗြူဝန္တော စ တံ **ဗြာဟ္မဏံ ပရိနိဗ္ဗုတံ ဝေဒယ ဘူရိပည မဇ္ဈေဝ နော ဘာသ၊** ပရိနိဗ္ဗုတံ ဉတွာ မဟာပည ဘဂဝါ မဇ္ဈေဝ အမှာကံ သဗ္ဗေသံ ဘာသ၊ ယထာ သဗ္ဗေဝ မယံ ဇာနေယျာမ။ **သက္ကောဝ ဒေဝါန သဟဿနေတ္တော**တိ ဣဒံ ပန ထုတိဝစနမေဝ။ အပိစဿ အယံ အဓိပ္ပါယော—ယထာ သက္ကော သဟဿနေတ္တော ဒေဝါနံ မဇ္ဈေ တေဟိ သက္ကစ္စံ သမ္ပဋိစ္ဆိတဝစနော ဘာသတိ၊ ဧဝံ အမှာကံ မဇ္ဈေ အမှေဟိ သမ္ပဋိစ္ဆိတဝစနော ဘာသာတိ။

၃၅၀။ **ယေ ကေစီ**တိ ဣမမ္ပိ ဂါထံ ဘဂဝန္တံ ထုနန္တောယေဝ ဝတ္ထုကာမတံ ဇနေတုံ ဘဏတိ။ တဿတ္ထော—**ယေ ကေစိ** အဘိဇ္ဈာဒယော **ဂန္ထာ** တေသံ အပ္ပဟာနေ မောဟဝိစိကိစ္ဆာနံ ပဟာနာဘာဝတော **“မောဟမဂ္ဂါ”**တိ စ **“အညာဏပက္ခာ”**တိ စ **“ဝိစိကိစ္ဆဋ္ဌာနာ”**တိ စ ဝုစ္စန္တိ၊ သဗ္ဗေ တေ **တထာဂတံ ပတွာ** တထာဂတဿ ဒေသနာဗလေန ဝိဒ္ဓံသိတာ န ဘဝန္တိ[၁] နဿန္တိ။ ကိံ ကာရဏံ? စက္ခုဉှိ **ဧတံ ပရမံ နရာနံ၊** ယသ္မာ တထာဂတော သဗ္ဗဂန္ထဝိဓမနပညာစက္ခုဇနနတော နရာနံ ပရမံ စက္ခုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၃၅၁။ **နော စေ ဟိ ဇာတူ**တိ ဣမမ္ပိ ဂါထံ ထုနန္တောယေဝ ဝတ္တုကာမတံ ဇနေန္တောဝ ဘဏတိ။ တတ္ထ **ဇာတူ**တိ ဧကံသဝစနံ။ **ပုရိသော**တိ ဘဂဝန္တံ သန္ဓာယာဟ။ **ဇောတိမန္တော**တိ ပညာဇောတိသမန္နာဂတာ သာရိပုတ္တာဒယော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယဒိ ဘဂဝါ ယထာ ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒေါ ဝါတော အဗ္ဘဃနံ ဝိဟနတိ၊ ဧဝံ ဒေသနာဝေဂေန ကိလေသေ န ဝိဟနေယျ[၂]၊ တထာ ယထာ အဗ္ဘဃနေန နိဝုတော လောကော တမောဝ ဟောတိ ဧကန္ဓကာရော၊ ဧဝံ အညာဏနိဝုတောပိ တမောဝဿ။ ယေပိ ဣမေ ဒါနိ ဇောတိမန္တော ခါယန္တိ သာရိပုတ္တာဒယော၊ တေပိ နရာ န တပေယျုန္တိ။

၃၅၂။ **ဓီရာ စာ**တိ ဣမမ္ပိ ဂါထံ ပုရိမနယေနေဝ ဘဏတိ။ တဿတ္ထော—**ဓီရာ** စ ပဏ္ဍိတာ ပုရိသာ **ပဇ္ဇောတကရာ ဘဝန္တိ၊** ပညာပဇ္ဇောတံ ဥပ္ပါဒေန္တိ၊ တသ္မာ အဟံ တံ **ဝီရ** ပဓာနဝီရိယသမန္နာဂတ ဘဂဝါ **တထေဝ မညေ** ဓီရောတိ

၁-ဝိဒ္ဓံသိတာ ဟောန္တိ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂-ဝိဟနေယျ (သီ၊ သျာ)

ca, pajjotakarotveva ca maññāmi. Mayaṁ hi vipassinaṁ sabbadhamme yathābhūtaṁ passantaṁ Bhagavantaṁ jānantā eva[1] upāgamumhā, tasmā **parisāsu no āvikarohi kappaṁ,** Nigrodhakappaṁ ācikkha pakāsehīti.

353. **Khippan**ti imampi gāthaṁ purimanayeneva bhaṇati. Tassattho—**khippaṁ giraṁ eraya** lahuṁ acirāyamāno vacanaṁ bhāsa **vagguṁ** manoramaṁ Bhagavā. Yathā suvaṇṇahaṁso gocarapaṭikkanto jātassaravanasaṇḍaṁ disvā gīvaṁ **paggayha** uccāretvā rattatuṇḍena saṇikaṁ ataramāno vagguṁ giraṁ nikūjati nicchāreti, evameva tvampi **saṇikaṁ nikūja** iminā mahāpurisalakkhaṇaññatarena **bindussarena suvikappitena** suṭṭhuvikappitena abhisaṅkhatena, ete mayaṁ **sabbeva ujugatā** avikkhittamānasā hutvā tava nikūjitaṁ **suṇomā**ti.

354. **Pahīnajātimaraṇan**ti imampi gāthaṁ purimanayeneva bhaṇati. Tattha na sesetīti aseso, taṁ **asesaṁ.** Sotāpannādayo viya kiñci asesetvā pahīnajātimaraṇanti vuttaṁ hoti. **Niggayhā**ti suṭṭhu yācitvā nibandhitvā. **Dhonan**ti dhutasabbapāpaṁ. **Vadessāmī**ti kathāpessāmi dhammaṁ. **Na kāmakāro hi puthujjanānan**ti puthujjanānameva hi kāmakāro natthi, yaṁ patthenti ñātuṁ vā vattuṁ vā, taṁ na sakkonti. **Saṅkheyyakāro ca Tathāgatānan**ti Tathāgatānaṁ pana vīmaṁsakāro paññāpubbaṅgamā kiriyā. Te yaṁ patthenti ñātuṁ vā vattuṁ vā, taṁ sakkontīti adhippāyo.

355. Idāni taṁ saṅkheyyakāraṁ pakāsento **"sampannaveyyākaraṇan"**ti gāthamāha. Tassattho—tathā hi tava Bhagavā idaṁ **samujjupaññassa**[2] tattha tattha samuggahītaṁ vuttaṁ pavattitaṁ sampannaveyyākaraṇaṁ, "Santatimahāmatto sattatālamattaṁ abbhuggantvā parinibbāyissati, Suppabuddho Sakko sattame divase pathaviṁ pavisissatī"ti evamādīsu aviparītaṁ diṭṭhaṁ, tato pana suṭṭhutaraṁ añjaliṁ paṇāmetvā āha—**ayamañjalī pacchimo suppaṇāmito,** ayamaparopi añjalī suṭṭhutaraṁ paṇāmito. **Mā mohayī**ti mā no akathanena mohayi jānaṁ jānanto kappassa gatiṁ. **Anomapaññā**ti Bhagavantaṁ ālapati.

1. Evaṁ (Sī, Syā)   2. Samujjapaññassa (Syā, Ka)

စ, ပဇ္ဇောတကရောတွေဝ စ မညာမိ။ မယံ ဟိ ဝိပဿိနံ သဗ္ဗဓမ္မေ ယထာဘူတံ ပဿန္တံ ဘဂဝန္တံ ဇာနန္တာ ဧဝ[1] ဥပါဂမုမှာ၊ တသ္မာ **ပရိသာသု နော အာဝိကရောဟိ ကပ္ပံ၊** နိဂြောဓကပ္ပံ အာစိက္ခ ပကာသေဟီတိ။

၃၅၃။ **ခိပ္ပ**န္တိ ဣမမ္ပိ ဂါထံ ပုရိမနယေနေဝ ဘဏတိ။ တဿတ္ထော—**ခိပ္ပံ ဂိရံ ဧရယ** လဟုံ အစိရာယမာနော ဝစနံ ဘာသ **ဝဂ္ဂုံ** မနောရမံ ဘဂဝါ။ ယထာ သုဝဏ္ဏဟံသော ဂေါစရပဋိက္ကန္တော ဇာတဿရဝနသဏ္ဍံ ဒိသွာ ဂီဝံ **ပဂ္ဂယှ** ဥစ္စာရေတွာ ရတ္တတုဏ္ဍေန သဏိကံ အတရမာနော ဝဂ္ဂုံ ဂိရံ နိကူဇတိ နိစ္ဆာရေတိ၊ ဧဝမေဝ တွမ္ပိ **သဏိကံ နိကူဇ** ဣမိနာ မဟာပုရိသလက္ခဏညတရေန **ဗိန္ဒုဿရေန သုဝိကပ္ပိတေန** သုဋ္ဌုဝိကပ္ပိတေန အဘိသင်္ခတေန၊ ဧတေ မယံ **သဗ္ဗေဝ ဥဇုဂတာ** အဝိက္ခိတ္တမာနသာ ဟုတွာ တဝ နိကူဇိတံ **သုဏောမာ**တိ။

၃၅၄။ **ပဟီနဇာတိမရဏ**န္တိ ဣမမ္ပိ ဂါထံ ပုရိမနယေနေဝ ဘဏတိ။ တတ္ထ န သေသေတီတိ အသေသော၊ တံ **အသေသံ။** သောတာပန္နာဒယော ဝိယ ကိဉ္စိ အသေသေတွာ ပဟီနဇာတိမရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နိဂ္ဂယှာ**တိ သုဋ္ဌု ယာစိတွာ နိဗန္ဓိတွာ။ **ဓောန**န္တိ ဓုတသဗ္ဗပါပံ။ **ဝဒေဿာမီ**တိ ကထာပေဿာမိ ဓမ္မံ။ **န ကာမကာရော ဟိ ပုထုဇ္ဇနာန**န္တိ ပုထုဇ္ဇနာနမေဝ ဟိ ကာမကာရော နတ္ထိ၊ ယံ ပတ္ထေန္တိ ဉာတုံ ဝါ ဝတ္တုံ ဝါ၊ တံ န သက္ကောန္တိ။ **သင်္ခေယျကာရော စ တထာဂတာန**န္တိ တထာဂတာနံ ပန ဝီမံသကာရော ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာ ကိရိယာ။ တေ ယံ ပတ္ထေန္တိ ဉာတုံ ဝါ ဝတ္တုံ ဝါ၊ တံ သက္ကောန္တီတိ အဓိပ္ပါယော။

၃၅၅။ ဣဒါနိ တံ သင်္ခေယျကာရံ ပကာသေန္တော "**သမ္ပန္နဝေယျာကရဏ**"န္တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—တထာ ဟိ တဝ ဘဂဝါ ဣဒံ **သမုဇ္ဇုပညဿ**[2] တတ္ထ တတ္ထ သမုဂ္ဂဟီတံ ဝုတ္တံ ပဝတ္တိတံ သမ္ပန္နဝေယျာကရဏံ, "သန္တတိမဟာမတ္တော သတ္တတာလမတ္တံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ သုပ္ပဗုဒ္ဓေါ သက္ကော သတ္တမေ ဒိဝသေ ပထဝိံ ပဝိသိဿတီ"တိ ဧဝမာဒီသု အဝိပရီတံ ဒိဋ္ဌံ၊ တတော ပန သုဋ္ဌုတရံ အဉ္ဇလိံ ပဏာမေတွာ အာဟ—**အယမဉ္ဇလီ ပစ္ဆိမော သုပ္ပဏာမိတော၊** အယမပရောပိ အဉ္ဇလီ သုဋ္ဌုတရံ ပဏာမိတော။ **မာ မောဟယီ**တိ မာ နော အကထနေန မောဟယိ ဇာနံ ဇာနန္တော ကပ္ပဿ ဂတိံ။ **အနောမပညာ**တိ ဘဂဝန္တံ အာလပတိ။

၁-ဧဝံ (သီ၊ သျာ)   ၂-သမုဇ္ဇပညဿ (သျာ၊ က)

356. **Parovaranti**[1] imaṁ pana gāthaṁ aparenapi pariyāyena amohanameva yācanto āha. Tattha **parovaranti** lokiyalokuttaravasena sundarāsundaraṁ, dūresantikaṁ vā. **Ariyadhammanti** catusaccadhammaṁ. **Viditvāti** paṭivijjhitvā. **Jānanti** sabbaṁ ñeyyadhammaṁ jānanto. **Vācābhikaṅkhāmīti** yathā ghammani ghammatatto puriso kilanto tasito vāriṁ, evaṁ te vācaṁ abhikaṅkhāmi. **Sutaṁ pavassāti** sutasaṅkhātaṁ saddāyatanaṁ pavassa pagghara muñca pavattehi. “Sutassa vassā”tipi pāṭho, vuttappakārassa saddāyatanassa vuṭṭhiṁ vassāti attho.

357. Idāni yādisaṁ vācaṁ abhikaṅkhati, taṁ pakāsento—

“Yadatthikaṁ brahmacariyaṁ acarī,
Kappāyano kaccissa taṁ amoghaṁ.
Nibbāyi so ādu sa-upādiseso,
Yathā vimutto ahu taṁ suṇomā”ti—

gāthamāha. Tattha **kappāyanoti** kappameva pūjāvasena bhaṇati. **Yathā vimuttoti** “kiṁ anupādisesāya nibbānadhātuyā yathā asekkhā, udāhu upādisesāya yathā sekkhā”ti pucchati. Sesamettha pākaṭameva.

358. Evaṁ dvādasahi gāthāhi yācito Bhagavā taṁ viyākaronto—

“Acchecchi taṇhaṁ idha nāmarūpe, (Iti Bhagavā,)
Kaṇhassa sotaṁ dīgharattānusayitaṁ.
Atāri jātiṁ maraṇaṁ asesaṁ,
Iccabravī Bhagavā pañcaseṭṭho”ti—

gāthamāha. Tattha purimapadassa tāva attho—yāpi imasmiṁ nāmarūpe kāmataṇhādibhedā taṇhādīgharattaṁ appahīnaṭṭhena anusayitā kaṇhanāmakassa mārassa “sotan”tipi vuccati, taṁ kaṇhassa sotabhūtaṁ dīgharattānusayitaṁ idha nāmarūpe taṇhaṁ kappāyano chindīti. **Iti Bhagavāti** idaṁ panettha saṅgītikārānaṁ vacanaṁ. **Atāri jātiṁ maraṇaṁ asesanti**

1. Varāvaranti (Ka)

၃၅၆။ **ပရောဝရန္တိ**[၁] ဣမံ ပန ဂါထံ အပရေနပိ ပရိယာယေန အမောဟနမေဝ ယာစန္တော အာဟ။ တတ္ထ **ပရောဝရန္တိ** လောကိယလောကုတ္တရဝသေန သုန္ဒရာသုန္ဒရံ, ဒူရေသန္တိကံ ဝါ။ **အရိယဓမ္မန္တိ** စတုသစ္စဓမ္မံ။ **ဝိဒိတွာ**တိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ။ **ဇာနန္တိ** သဗ္ဗံ ဉေယျဓမ္မံ ဇာနန္တော။ **ဝါစာဘိကင်္ခါမီ**တိ ယထာ ဃမ္မနိ ဃမ္မတတ္တော ပုရိသော ကိလန္တော တသိတော ဝါရိံ၊ ဧဝံ တေ ဝါစံ အဘိကင်္ခါမိ။ **သုတံ ပဝဿာ**တိ သုတသင်္ခါတံ သဒ္ဒါယတနံ ပဝဿ ပဂ္ဃရ မုဉ္စ ပဝတ္တေဟိ။ “သုတဿ ဝဿာ”တိပိ ပါဌော၊ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ သဒ္ဒါယတနဿ ဝုဋ္ဌိံ ဝဿာတိ အတ္ထော။

၃၅၇။ ဣဒါနိ ယာဒိသံ ဝါစံ အဘိကင်္ခတိ၊ တံ ပကာသေန္တော—

“ယဒတ္ထိကံ ဗြဟ္မစရိယံ အစရိ၊
ကပ္ပါယနော ကစ္စိဿ တံ အမောဃံ။
နိဗ္ဗာယိ သော အာဒု သဉပါဒိသေသော၊
ယထာ ဝိမုတ္တော အဟု တံ သုဏောမာ”တိ—

ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ကပ္ပါယနော**တိ ကပ္ပမေဝ ပူဇာဝသေန ဘဏတိ။ **ယထာ ဝိမုတ္တော**တိ “ကိံ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ယထာ အသေက္ခာ, ဥဒါဟု ဥပါဒိသေသာယ ယထာ သေက္ခာ”တိ ပုစ္ဆတိ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၃၅၈။ ဧဝံ ဒွါဒသဟိ ဂါထာဟိ ယာစိတော ဘဂဝါ တံ ဝိယာကရောန္တော—

“အစ္ဆေစ္ဆိ တဏှံ ဣဓ နာမရူပေ၊ (ဣတိ ဘဂဝါ၊)
ကဏှဿ သောတံ ဒီဃရတ္တာနုသယိတံ။
အတာရိ ဇာတိံ မရဏံ အသေသံ၊
ဣစ္စဗြဝီ ဘဂဝါ ပဉ္စသေဋ္ဌော”တိ—

ဂါထမာဟ။ တတ္ထ ပုရိမပဒဿ တာဝ အတ္ထော—ယာပိ ဣမသ္မိံ နာမရူပေ ကာမတဏှာဒိဘေဒါ တဏှာ ဒီဃရတ္တံ အပ္ပဟီနဋ္ဌေန အနုသယိတာ ကဏှနာမကဿ မာရဿ “သောတ”န္တိပိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ကဏှဿ သောတဘူတံ ဒီဃရတ္တာနုသယိတံ ဣဓ နာမရူပေ တဏှံ ကပ္ပါယနော ဆိန္ဒီတိ။ **ဣတိ ဘဂဝါ**တိ ဣဒံ ပနေတ္ထ သင်္ဂီတိကာရာနံ ဝစနံ။ **အတာရိ ဇာတိံ မရဏံ အသေသန္တိ**

၁-ဝရာဝရန္တိ (က)

so taṁ taṇhaṁ chetvā asesaṁ jātimaraṇaṁ atāri, anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyīti dasseti. **Iccabravī Bhagavā pañcaseṭṭho**ti Vaṅgīsena puṭṭho Bhagavā etadavoca pañcannaṁ paṭhamasissānaṁ pañcavaggiyānaṁ seṭṭho, pañcahi vā saddhādīhi indriyehi, sīlādīhi vā dhammakkhandhehi ativisiṭṭhehi cakkhūhi ca seṭṭhoti saṅgītikārānamevidaṁ vacanaṁ.

359. Evaṁ vutte Bhagavato bhāsitamabhinandamānaso Vaṅgīso "**esa sutvā**"ti-ādigāthāyo āha. Tattha paṭhamagāthāya **isisattamā**ti Bhagavā isi ca sattamo ca uttamaṭṭhena, Vipassīsikhīvessabhūkakusandhakoṇāgamanakassapanāmake cha isayo attanā saha satta karonto pātubhūtotipi isisattamo, taṁ ālapanto āha. **Na maṁ vañcesī**ti yasmā parinibbuto, tasmā tassa parinibbutabhāvaṁ icchantaṁ maṁ na vañcesi, na visaṁvādesīti attho. Sesamettha pākaṭameva.

360. Dutiyagāthāya yasmā mutyapekkho vihāsi, tasmā taṁ sandhāyāha "**yathāvādī tathākārī, ahu Buddhassa sāvako**"ti. **Maccuno jālaṁ tatan**ti tebhūmakavaṭṭe vitthataṁ mārassa taṇhājālaṁ. **Māyāvino**ti bahumāyassa. "Tathā māyāvino"tipi keci paṭhanti, tesaṁ yo anekāhi māyāhi anekakkhattumpi Bhagavantaṁ upasaṅkami, tassa tathā māyāvinoti adhippāyo.

361. Tatiyagāthāya **ādī**ti kāraṇaṁ. **Upādānassā**ti vaṭṭassa. Vaṭṭaṁ hi upādātabbaṭṭhena idha "upādānan"ti vuttaṁ, tasseva upādānassa ādiṁ avijjātaṇhādibhedaṁ kāraṇaṁ addasa kappoti evaṁ vattuṁ vaṭṭati Bhagavāti adhippāyena vadati. **Accagā vatā**ti atikkanto vata. **Maccudheyyan**ti maccu ettha dhiyatīti maccudheyyaṁ, tebhūmakavaṭṭassetaṁ adhivacanaṁ. Taṁ suduttaraṁ maccudheyyaṁ accagā vatāti vedajāto bhaṇati. Sesamettha pākaṭamevāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Nigrodhakappasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

သော တံ တဏှံ ဆေတွာ အသေသံ ဇာတိမရဏံ အတာရိ၊ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ ဒဿေတိ။ **ဣစ္စဗြဝီ ဘဂဝါ ပဉ္စသေဋ္ဌော**တိ ဝင်္ဂီသေန ပုဋ္ဌော ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစ ပဉ္စန္နံ ပဌမသိဿာနံ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ သေဋ္ဌော, ပဉ္စဟိ ဝါ သဒ္ဓါဒီဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ, သီလာဒီဟိ ဝါ ဓမ္မက္ခန္ဓေဟိ အတိဝိသိဋ္ဌေဟိ စက္ခူဟိ စ သေဋ္ဌောတိ သင်္ဂီတိကာရာနမေဝိဒံ ဝစနံ။

၃၅၉။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဘဂဝတော ဘာသိတမဘိနန္ဒမာနသော ဝင်္ဂီသော "**သေ သုတွာ**"တိအာဒိဂါထာယော အာဟ။ တတ္ထ ပဌမဂါထာယ **ဣသိသတ္တမာ**တိ ဘဂဝါ ဣသိ စ သတ္တမော စ ဥတ္တမဋ္ဌေန, ဝိပဿီသိခီဝေဿဘူကကုသန္ဓကောဏာဂမနကဿပနာမကေ ဆ ဣသယော အတ္တနာ သဟ သတ္တ ကရောန္တော ပါတုဘူတောတိပိ ဣသိသတ္တမော၊ တံ အာလပန္တော အာဟ။ **န မံ ဝဉ္စေသီ**တိ ယသ္မာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ တသ္မာ တဿ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ ဣစ္ဆန္တံ မံ န ဝဉ္စေသိ၊ န ဝိသံဝါဒေသီတိ အတ္ထော။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၃၆၀။ ဒုတိယဂါထာယ ယသ္မာ မုတျပေက္ခော ဝိဟာသိ၊ တသ္မာ တံ သန္ဓာယာဟ "**ယထာဝါဒီ တထာကာရီ၊ အဟု ဗုဒ္ဓဿ သာဝကော**"တိ။ **မစ္စုနော ဇာလံ တတ**န္တိ တေဘူမကဝဋ္ဋေ ဝိတ္ထတံ မာရဿ တဏှာဇာလံ။ **မာယာဝိနော**တိ ဗဟုမာယဿ။ "တထာ မာယာဝိနော"တိပိ ကေစိ ပဌန္တိ၊ တေသံ ယော အနေကာဟိ မာယာဟိ အနေကက္ခတ္တုမ္ပိ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိ၊ တဿ တထာ မာယာဝိနောတိ အဓိပ္ပါယော။

၃၆၁။ တတိယဂါထာယ **အာဒီ**တိ ကာရဏံ။ **ဥပါဒါနဿာ**တိ ဝဋ္ဋဿ။ ဝဋ္ဋံ ဟိ ဥပါဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန ဣဓ "ဥပါဒါန"န္တိ ဝုတ္တံ၊ တဿေဝ ဥပါဒါနဿ အာဒိံ အဝိဇ္ဇာတဏှာဒိဘေဒံ ကာရဏံ အဒ္ဒသ ကပ္ပေါတိ ဧဝံ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ ဘဂဝါတိ အဓိပ္ပါယေန ဝဒတိ။ **အစ္စဂါ ဝတာ**တိ အတိက္ကန္တော ဝတ။ **မစ္စုဓေယျ**န္တိ မစ္စု ဧတ္ထ ဓိယတီတိ မစ္စုဓေယျံ၊ တေဘူမကဝဋ္ဋဿေတံ အဓိဝစနံ။ တံ သုဒုတ္တရံ မစ္စုဓေယျံ အစ္စဂါ ဝတာတိ ဝေဒဇာတော ဘဏတိ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝါတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

နိဂြောဓကပ္ပသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

13. Sammāparibbājanīyasutta (Mahāsamayasutta) vaṇṇanā

362. **Pucchāmi muniṁ pahūtapaññanti** Sammāparibbājanīyasuttaṁ, "Mahāsamayasuttan"tipi vuccati mahāsamayadivase kathitattā. Kā uppatti? Pucchāvasikā uppatti. Nimmitabuddhena hi puṭṭho Bhagavā imaṁ suttamabhāsi, taṁ saddhiṁ pucchāya "Sammāparibbājanīyasuttan"ti vuccati. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana Sākiyakoliyānaṁ uppattito pabhuti porāṇehi vaṇṇīyati.

Tatrāyaṁ uddesamaggavaṇṇanā[1]—paṭhamakappikānaṁ kira rañño Mahāsammatassa Rojo nāma putto ahosi, Rojassa Vararojo, Vararojassa Kalyāṇo, Kalyāṇassa Varakalyāṇo, Varakalyāṇassa Mandhātā, Mandhātussa Varamandhātā, Varamandhātussa Uposatho, Uposathassa Varo, Varassa Upavaro[2] Upavarassa Maghadevo[3] Maghadevassa paramparā caturāsīti khattiyasahassāni ahesuṁ. Tesaṁ parato tayo Okkākavaṁsā ahesuṁ. Tesu Tatiya-okkākassa pañca mahesiyo ahesuṁ Hatthā Cittā Jantu Jālinī Visākhāti. Ekekissā pañca pañca itthisatāni parivārā, sabbajeṭṭhāya cattāro puttā Okkāmukho Karakaṇḍu[4] Hatthiniko[5] Sinipuroti[6], pañca dhītaro Piyā Suppiyā Ānandā Vijitā Vijitasenāti. Evaṁ sā nava putte labhitvā kālamakāsi.

Atha rājā aññaṁ daharaṁ abhirūpaṁ rājadhītaraṁ ānetvā aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi, sāpi Jantuṁ nāma ekaṁ puttaṁ vijāyi. Taṁ Jantukumāraṁ pañcamadivase alaṅkaritvā rañño dassesi, rājā tuṭṭho mahesiyā varaṁ adāsi. Sā ñātakehi saddhiṁ mantetvā puttassa rajjaṁ yāci, rājā "nassa vasali mama puttānaṁ antarāyamicchasī"ti nādāsi. Sā punappunaṁ raho rājānaṁ paritosetvā "na mahārāja musāvādo vaṭṭatī"ti-ādīni vatvā yācati eva. Atha rājā putte āmantesi "ahaṁ tātā tumhākaṁ kaniṭṭhaṁ Jantukumāraṁ disvā tassa mātuyā sahasā varaṁ adāsiṁ,

1. Uddesamattavaṇṇanā (Sī, Syā)
2. Caro, carassa upacaro (Sī, Syā)
3. Makhādevo (Sī, Syā), Magghadevo (Ka)
4. Kākaṇḍo (Syā), karakaṇḍo (Ka)
5. Hatthinakho (Sī), sātinako (Ka)
6. Nipuroti (Syā), nipuṇoti (Ka) Dī-Ṭṭha 1. 230 piṭṭhepi passitabbaṁ.

၁၃-သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနီယသုတ္တ(မဟာသမယသုတ္တ)ဝဏ္ဏနာ

၃၆၂။ **ပုစ္ဆာမိ မုနိံ ပဟူတပညန္တိ** သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနီယသုတ္တံ၊ "မဟာသမယသုတ္တ"န္တိပိ ဝုစ္စတိ မဟာသမယဒိဝသေ ကထိတတ္တာ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ပုစ္ဆာဝသိကာ ဥပ္ပတ္တိ။ နိမ္မိတဗုဒ္ဓေန ဟိ ပုဋ္ဌော ဘဂဝါ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ၊ တံ သဒ္ဓိံ ပုစ္ဆာယ "သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနီယသုတ္တ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန သာကိယကောလိယာနံ ဥပ္ပတ္တိတော ပဘုတိ ပေါရာဏေဟိ ဝဏ္ဏီယတိ။

တတြာယံ ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ[1]—ပဌမကပ္ပိကာနံ ကိရ ရညော မဟာသမ္မတဿ ရောဇော နာမ ပုတ္တော အဟောသိ၊ ရောဇဿ ဝရရောဇော, ဝရရောဇဿ ကလျာဏော, ကလျာဏဿ ဝရကလျာဏော, ဝရကလျာဏဿ မန္ဓာတာ, မန္ဓာတုဿ ဝရမန္ဓာတာ, ဝရမန္ဓာတုဿ ဥပေါသထော, ဥပေါသထဿ ဝရော, ဝရဿ ဥပဝရော[2] ဥပဝရဿ မဃဒေဝေါ[3] မဃဒေဝဿ ပရမ္ပရာ စတုရာသီတိ ခတ္တိယသဟဿာနိ အဟေသုံ။ တေသံ ပရတော တယော ဩက္ကာကဝံသာ အဟေသုံ။ တေသု တတိယဩက္ကာကဿ ပဉ္စ မဟေသိယော အဟေသုံ ဟတ္ထာ စိတ္တာ ဇန္တု ဇာလိနီ ဝိသာခါတိ။ ဧကေကိဿာ ပဉ္စ ပဉ္စ ဣတ္ထိသတာနိ ပရိဝါရာ၊ သဗ္ဗဇေဋ္ဌာယ စတ္တာရော ပုတ္တာ ဩက္ကာမုခေါ ကရကဏ္ဍု[4] ဟတ္ထိနိကော[5] သိနိပုရောတိ[6]၊ ပဉ္စ ဓီတရော ပိယာ သုပ္ပိယာ အာနန္ဒာ ဝိဇိတာ ဝိဇိတသေနာတိ။ ဧဝံ သာ နဝ ပုတ္တေ လဘိတွာ ကာလမကာသိ။

အထ ရာဇာ အညံ ဒဟရံ အဘိရူပံ ရာဇဓီတရံ အာနေတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ၊ သာပိ ဇန္တုံ နာမ ဧကံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တံ ဇန္တုကုမာရံ ပဉ္စမဒိဝသေ အလင်္ကရိတွာ ရညော ဒဿေသိ၊ ရာဇာ တုဋ္ဌော မဟေသိယာ ဝရံ အဒါသိ။ သာ ဉာတကေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ ပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ ယာစိ၊ ရာဇာ "နဿ ဝသလိ မမ ပုတ္တာနံ အန္တရာယမိစ္ဆသီ"တိ နာဒါသိ။ သာ ပုနပ္ပုနံ ရဟော ရာဇာနံ ပရိတောသေတွာ "န မဟာရာဇ မုသာဝါဒေါ ဝဋ္ဋတီ"တိ-အာဒီနိ ဝတွာ ယာစတိ ဧဝ။ အထ ရာဇာ ပုတ္တေ အာမန္တေသိ "အဟံ တာတာ တုမှာကံ ကနိဋ္ဌံ ဇန္တုကုမာရံ ဒိသွာ တဿ မာတုယာ သဟသာ ဝရံ အဒါသိံ၊

၁-ဥဒ္ဒေသမတ္တဝဏ္ဏနာ (သီ၊ သျာ)
၂-စရော, စရဿ ဥပစရော (သီ၊ သျာ)
၃-မခါဒေဝေါ (သီ၊ သျာ)၊ မဂ္ဃဒေဝေါ (က)
၄-ကာကဏ္ဍော (သျာ)၊ ကရကဏ္ဍော (က)
၅-ဟတ္ထိနခေါ (သီ)၊ သာတိနကော (က)
၆-နိပုရောတိ (သျာ)၊ နိပုဏောတိ (က) ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၂၃၀-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

sā puttassa rajjaṁ pariṇāmetuṁ icchati, tumhe mamaccayena āgantvā rajjaṁ kāreyyāthā”ti aṭṭhahi amaccehi saddhiṁ uyyojesi. Te bhaginiyo ādāya caturaṅginiyā senāya nagarā nikkhamiṁsu. “Kumārā pitu-accayena āgantvā rajjaṁ kāressanti, gacchāma ne upaṭṭhahāmā”ti cintetvā bahū manussā anubandhiṁsu. Paṭhamadivase yojanamattā senā ahosi, dutiyadivase dviyojanamattā, tatiyadivase tiyojanamattā. Kumārā cintesuṁ “mahā ayaṁ balakāyo, sace mayaṁ kañci sāmantarājānaṁ akkamitvā[1] janapadaṁ gaṇhissāma, sopi no na pahossati, kiṁ paresaṁ pīḷaṁ katvā laddharajjena, mahā Jambudīpo, arañño nagaraṁ māpessāmā”ti Himavantābhimukhā agamiṁsu.

Tattha nagaramāpanokāsaṁ pariyesamānā Himavati Kapilo nāma ghoratapo tāpaso paṭivasati pokkharaṇitīre mahāsākasaṇḍe, tassa vasanokāsaṁ gatā. So te disvā pucchitvā sabbaṁ pavattiṁ sutvā tesu anukampaṁ akāsi. So kira bhummajālaṁ[2] nāma vijjaṁ jānāti, yāya uddhaṁ asītihatthe ākāse ca heṭṭhā bhūmiyañca guṇadose passati. Athekasmiṁ padese sūkaramigā sīhabyagghādayo tāsetvā paripātenti, maṇḍūkamūsikā sappe bhiṁsāpenti. So te disvā “ayaṁ bhūmippadeso pathavī-aggan”ti tasmiṁ padese assamaṁ māpesi. Tato so rājakumāre āha “sace mama nāmena nagaraṁ karotha, demi vo imaṁ okāsan”ti. Te tathā paṭijāniṁsu. Tāpaso “imasmiṁ okāse ṭhatvā caṇḍālaputtopi cakkavattiṁ balena atisetī”ti vatvā “assame rañño gharaṁ māpetvā nagaraṁ māpethā”ti taṁ okāsaṁ datvā sayaṁ avidūre pabbatapāde assamaṁ katvā vasi. Tato kumārā tattha nagaraṁ māpetvā Kapilassa vutthokāse katattā **“Kapilavatthū”**ti nāmaṁ āropetvā tattha nivāsaṁ kappesuṁ.

Atha amaccā “ime kumārā vayappattā, yadi nesaṁ pitā santike bhaveyya, so āvāhavivāhaṁ kāreyya, idāni pana amhākaṁ bhāro”ti cintetvā kumārehi saddhiṁ mantesuṁ. Kumārā “amhākaṁ sadisā khattiyadhītaro na passāma, tāsampi bhaginīnaṁ sadise khattiyakumāre,

1. Atikkamitvā (Ka) 2. Bhūmijayavasaṁ (Syā), bhūmijayaṁ (Ka)

သာ ပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ ပရိဏာမေတုံ ဣစ္ဆတိ၊ တုမှေ မမစ္စယေန အာဂန္တွာ ရဇ္ဇံ ကာရေယျာထာ”တိ အဋ္ဌဟိ အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ ဥယျောဇေသိ။ တေ ဘဂိနိယော အာဒါယ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ နဂရာ နိက္ခမိံသု။ “ကုမာရာ ပိတုအစ္စယေန အာဂန္တွာ ရဇ္ဇံ ကာရေဿန္တိ၊ ဂစ္ဆာမ နေ ဥပဋ္ဌဟာမာ”တိ စိန္တေတွာ ဗဟူ မနုဿာ အနုဗန္ဓိံသု။ ပဌမဒိဝသေ ယောဇနမတ္တာ သေနာ အဟောသိ၊ ဒုတိယဒိဝသေ ဒွိယောဇနမတ္တာ၊ တတိယဒိဝသေ တိယောဇနမတ္တာ။ ကုမာရာ စိန္တေသုံ “မဟာ အယံ ဗလကာယော၊ သစေ မယံ ကဉ္စိ သာမန္တရာဇာနံ အက္ကမိတွာ[1] ဇနပဒံ ဂဏှိဿာမ၊ သောပိ နော န ပဟောဿတိ၊ ကိံ ပရေသံ ပီဠံ ကတွာ လဒ္ဓရဇ္ဇေန၊ မဟာ ဇမ္ဗုဒီပေါ၊ အရညေ နဂရံ မာပေဿာမာ”တိ ဟိမဝန္တာဘိမုခါ အဂမိံသု။

တတ္ထ နဂရမာပနောကာသံ ပရိယေသမာနာ ဟိမဝတိ ကပိလော နာမ ဃောရတပေါ တာပသော ပဋိဝသတိ ပေါက္ခရဏိတီရေ မဟာသာကသဏ္ဍေ၊ တဿ ဝသနောကာသံ ဂတာ။ သော တေ ဒိသွာ ပုစ္ဆိတွာ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ သုတွာ တေသု အနုကမ္ပံ အကာသိ။ သော ကိရ ဘုမ္မဇာလံ[2] နာမ ဝိဇ္ဇံ ဇာနာတိ၊ ယာယ ဥဒ္ဓံ အသီတိဟတ္ထေ အာကာသေ စ ဟေဋ္ဌာ ဘူမိယဉ္စ ဂုဏဒေါသေ ပဿတိ။ အထေကသ္မိံ ပဒေသေ သူကရမိဂါ သီဟဗျဂ္ဃာဒယော တာသေတွာ ပရိပါတေန္တိ၊ မဏ္ဍူကမူသိကာ သပ္ပေ ဘိံသာပေန္တိ။ သော တေ ဒိသွာ “အယံ ဘူမိပ္ပဒေသော ပထဝီအဂ္ဂ”န္တိ တသ္မိံ ပဒေသေ အဿမံ မာပေသိ။ တတော သော ရာဇကုမာရေ အာဟ “သစေ မမ နာမေန နဂရံ ကရောထ၊ ဒေမိ ဝေါ ဣမံ ဩကာသ”န္တိ။ တေ တထာ ပဋိဇာနိံသု။ တာပသော “ဣမသ္မိံ ဩကာသေ ဌတွာ စဏ္ဍာလပုတ္တောပိ စက္ကဝတ္တိံ ဗလေန အတိသေတီ”တိ ဝတွာ “အဿမေ ရညော ဃရံ မာပေတွာ နဂရံ မာပေထာ”တိ တံ ဩကာသံ ဒတွာ သယံ အဝိဒူရေ ပဗ္ဗတပါဒေ အဿမံ ကတွာ ဝသိ။ တတော ကုမာရာ တတ္ထ နဂရံ မာပေတွာ ကပိလဿ ဝုတ္ထောကာသေ ကတတ္တာ **“ကပိလဝတ္ထု”**တိ နာမံ အာရောပေတွာ တတ္ထ နိဝါသံ ကပ္ပေသုံ။

အထ အမစ္စာ “ဣမေ ကုမာရာ ဝယပ္ပတ္တာ၊ ယဒိ နေသံ ပိတာ သန္တိကေ ဘဝေယျ၊ သော အာဝါဟဝိဝါဟံ ကာရေယျ၊ ဣဒါနိ ပန အမှာကံ ဘာရော”တိ စိန္တေတွာ ကုမာရေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေသုံ။ ကုမာရာ “အမှာကံ သဒိသာ ခတ္တိယဓီတရော န ပဿာမ၊ တာသမ္ပိ ဘဂိနီနံ သဒိသေ ခတ္တိယကုမာရေ၊

၁-အတိက္ကမိတွာ (က) ၂-ဘူမိဇယဝသံ (သျာ)၊ ဘူမိဇယံ (က)

jātisambhedañca na karomā”ti. Te jātisambhedabhayena jeṭṭhabhaginiṁ mātuṭṭhāne ṭhapetvā avasesāhi saṁvāsaṁ kappesuṁ. Tesaṁ pitā taṁ pavattiṁ sutvā “sakyā vata bho kumārā, paramasakyā vata bho kumārā”ti udānaṁ udānesi. Ayaṁ tāva Sakyānaṁ uppatti. Vuttampi cetaṁ Bhagavatā—

> “Atha kho Ambaṭṭha rājā Okkāko amacce pārisajje āmantesi ‘kahaṁ nu kho bho etarahi kumārā sammantī’ti. Atthi deva himavantapasse pokkharaṇiyā tīre mahāsākasaṇḍo, tatthetarahi kumārā sammanti. Te jātisambhedabhayā sakāhi bhaginīhi saddhiṁ saṁvāsaṁ kappentīti. Atha kho Ambaṭṭha rājā okkāko udānaṁ udānesi ‘sakyā vata bho kumārā, paramasakyā vata bho kumārā’ti, tadagge kho pana Ambaṭṭha Sakyā paññāyanti, so ca Sakyānaṁ pubbapuriso”ti[1].

Tato nesaṁ jeṭṭhabhaginiyā kuṭṭharogo udapādi, koviḷārapupphasadisāni gattāni ahesuṁ. Rājakumārā “imāya saddhiṁ ekato nisajjaṭṭhānabhojanādīni karontānampi upari esa rogo saṅkamatī”ti cintetvā uyyānakīḷaṁ gacchantā viya taṁ yāne āropetvā araññaṁ pavisitvā pokkharaṇiṁ khaṇāpetvā taṁ tattha khādanīyabhojanīyehi saddhiṁ pakkhipitvā upari padaraṁ paṭicchādāpetvā paṁsuṁ datvā pakkamiṁsu. Tena ca samayena rāmo nāma rājā kuṭṭharogī orodhehi ca nāṭakehi ca jigucchiyamāno tena saṁvegena jeṭṭhaputtassa rajjaṁ datvā araññaṁ pavisitvā tattha paṇṇamūlaphalāni paribhuñjanto na cirasseva arogo suvaṇṇavaṇṇo hutvā ito cito ca vicaranto mahantaṁ susirarukkhaṁ disvā tassabbhantare soḷasahatthappamāṇaṁ taṁ kolāpaṁ sodhetvā dvārañca vātapānañca katvā nisseṇiṁ bandhitvā tattha vāsaṁ kappesi. So aṅgārakaṭāhe aggiṁ katvā rattiṁ vissarañca sussarañca suṇanto sayati. So “asukasmiṁ padese sīho saddamakāsi, asukasmiṁ byaggho”ti sallakkhetvā pabhāte tattha gantvā vighāsamaṁsaṁ ādāya pacitvā khādati.

Athekadivasaṁ so paccūsasamaye aggiṁ jāletvā nisīdi, tena ca samayena tassā rājadhītāya gandhaṁ ghāyitvā byaggho taṁ padesaṁ

1. Dī 1. 87 piṭṭhe.

ဇာတိသမ္ဘေဒဉ္စ န ကရောမာ”တိ။ တေ ဇာတိသမ္ဘေဒဘယေန ဇေဋ္ဌဘဂိနိံ မာတုဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ အဝသေသာဟိ သံဝါသံ ကပ္ပေသုံ။ တေသံ ပိတာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “သကျာ ဝတ ဘော ကုမာရာ၊ ပရမသကျာ ဝတ ဘော ကုမာရာ”တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ အယံ တာဝ သကျာနံ ဥပ္ပတ္တိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ ဘဂဝတာ—

> “အထ ခေါ အမ္ဗဋ္ဌ ရာဇာ ဩက္ကာကော အမစ္စေ ပါရိသဇ္ဇေ အာမန္တေသိ ‘ကဟံ နု ခေါ ဘော ဧတရဟိ ကုမာရာ သမ္မန္တီ’တိ။ အတ္ထိ ဒေဝ ဟိမဝန္တပဿေ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေ မဟာသာကသဏ္ဍော၊ တတ္ထေတရဟိ ကုမာရာ သမ္မန္တိ။ တေ ဇာတိသမ္ဘေဒဘယာ သကာဟိ ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ကပ္ပေန္တီတိ။ အထ ခေါ အမ္ဗဋ္ဌ ရာဇာ ဩက္ကာကော ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ ‘သကျာ ဝတ ဘော ကုမာရာ၊ ပရမသကျာ ဝတ ဘော ကုမာရာ’တိ၊ တဒဂ္ဂေ ခေါ ပန အမ္ဗဋ္ဌ သကျာ ပညာယန္တိ၊ သော စ သကျာနံ ပုဗ္ဗပုရိသော”တိ[၁]။

တတော နေသံ ဇေဋ္ဌဘဂိနိယာ ကုဋ္ဌရောဂေါ ဥဒပါဒိ၊ ကောဝိဠာရပုပ္ဖသဒိသာနိ ဂတ္တာနိ အဟေသုံ။ ရာဇကုမာရာ “ဣမာယ သဒ္ဓိံ ဧကတော နိသဇ္ဇဋ္ဌာနဘောဇနာဒီနိ ကရောန္တာနမ္ပိ ဥပရိ ဧသ ရောဂေါ သင်္ကမတီ”တိ စိန္တေတွာ ဥယျာနကီဠံ ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ တံ ယာနေ အာရောပေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ပေါက္ခရဏိံ ခဏာပေတွာ တံ တတ္ထ ခါဒနီယဘောဇနီယေဟိ သဒ္ဓိံ ပက္ခိပိတွာ ဥပရိ ပဒရံ ပဋိစ္ဆာဒါပေတွာ ပံသုံ ဒတွာ ပက္ကမိံသု။ တေန စ သမယေန ရာမော နာမ ရာဇာ ကုဋ္ဌရောဂီ ဩရောဓေဟိ စ နာဋကေဟိ စ ဇိဂုစ္ဆိယမာနော တေန သံဝေဂေန ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ ဒတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ တတ္ထ ပဏ္ဏမူလဖလာနိ ပရိဘုဉ္ဇန္တော န စိရဿေဝ အရောဂေါ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဟုတွာ ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တော မဟန္တံ သုသိရရုက္ခံ ဒိသွာ တဿဗ္ဘန္တရေ သောဠသဟတ္ထပ္ပမာဏံ တံ ကောလာပံ သောဓေတွာ ဒွါရဉ္စ ဝါတပါနဉ္စ ကတွာ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ တတ္ထ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော အင်္ဂါရကဋာဟေ အဂ္ဂိံ ကတွာ ရတ္တိံ ဝိဿရဉ္စ သုဿရဉ္စ သုဏန္တော သယတိ။ သော “အသုကသ္မိံ ပဒေသေ သီဟော သဒ္ဒမကာသိ၊ အသုကသ္မိံ ဗျဂ္ဃော”တိ သလ္လက္ခေတွာ ပဘာတေ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝိဃာသမံသံ အာဒါယ ပစိတွာ ခါဒတိ။

အထေကဒိဝသံ သော ပစ္စူသသမယေ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ နိသီဒိ၊ တေန စ သမယေန တဿာ ရာဇဓီတာယ ဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ဗျဂ္ဃော တံ ပဒေသံ

၁-ဒီ ၁-၈၇-ပိဋ္ဌေ။

khaṇitvā padaratthare vivaramakāsi. Tena vivarena sā byagghaṁ disvā bhītā vissaramakāsi. So taṁ saddaṁ sutvā “itthisaddo eso”ti ca sallakkhetvā pātova tattha gantvā “ko etthā”ti āha. Mātugāmo sāmīti. Nikkhamāti. Na nikkhamāmīti. Kiṁ kāraṇāti. Khattiyakaññā ahanti. Evaṁ sobbhe nikhātāpi mānameva karoti. So sabbaṁ pucchitvā “ahampi khattiyo”ti jātiṁ ācikkhitvā “ehi dāni khīre pakkhittasappi viya jātan”ti āha. Sā “kuṭṭharoginīmhi sāmi, na sakkā nikkhamitun”ti-āha. So “katakammo dāni ahaṁ sakkā tikicchitun”ti nisseṇiṁ datvā taṁ uddharitvā attano vasanokāsaṁ netvā sayaṁ paribhuttabhesajjāni eva datvā na cirasseva arogaṁ suvaṇṇavaṇṇamakāsi. So tāya saddhiṁ saṁvāsaṁ kappesi. Sā paṭhamasaṁvāseneva gabbhaṁ gaṇhitvā dve putte vijāyi, punapi dveti evaṁ soḷasakkhattuṁ vijāyi, evaṁ te dvattiṁsa bhātaro ahesuṁ. Te anupubbena vuḍḍhippatte pitā sabbasippāni sikkhāpesi.

Athekadivasaṁ eko Rāmarañño nagaravāsī pabbate ratanāni gavesanto taṁ padesaṁ āgato rājānaṁ disvā aññāsi. “Jānāmahaṁ deva tumhe”ti āha. “Kuto tvaṁ āgatosī”ti ca tena puṭṭho “nagarato devā”ti āha. Tato naṁ rājā sabbaṁ pavattiṁ pucchi. Evaṁ tesu samullapamānesu te dārakā āgamiṁsu. So te disvā “ime ke devā”ti pucchi. Puttā me bhaṇeti. Imehi dāni deva dvattiṁsakumārehi parivuto vane kiṁ karissasi, ehi rajjamanusāsāti. Alaṁ bhaṇe idheva sukhanti. So “laddhaṁ dāni me kathāpābhatan”ti nagaraṁ gantvā rañño puttassārocesi. Rañño putto “pitaraṁ ānessāmī”ti caturaṅginiyā senāya tattha gantvā nānappakārehi pitaraṁ yāci, sopi “alaṁ tāta kumāra, idheva sukhan”ti neva icchi. Tato rājaputto “na dāni rājā āgantuṁ icchati, handassa idheva nagaraṁ māpemī”ti cintetvā taṁ kolarukkhaṁ uddharitvā gharaṁ katvā nagaraṁ māpetvā kolarukkhaṁ apanetvā katattā “Kolanagaran”ti ca byagghapathe katattā “Byagghapajjan”ti[1] cāti dve nāmāni āropetvā agamāsi.

1. Byagghapathanti (Syā)

ခဏိတွာ ပဒရတ္ထရေ ဝိဝရမကာသိ။ တေန ဝိဝရေန သာ ဗျဂ္ဃံ ဒိသွာ ဘီတာ ဝိဿရမကာသိ။ သော တံ သဒ္ဒံ သုတွာ “ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ ဧသော”တိ စ သလ္လက္ခေတွာ ပါတောဝ တတ္ထ ဂန္တွာ “ကော ဧတ္ထာ”တိ အာဟ။ မာတုဂါမော သာမီတိ။ နိက္ခမာတိ။ န နိက္ခမာမီတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ခတ္တိယကညာ အဟန္တိ။ ဧဝံ သောဗ္ဘေ နိခါတာပိ မာနမေဝ ကရောတိ။ သော သဗ္ဗံ ပုစ္ဆိတွာ “အဟမ္ပိ ခတ္တိယော”တိ ဇာတိံ အာစိက္ခိတွာ “ဧဟိ ဒါနိ ခီရေ ပက္ခိတ္တသပ္ပိ ဝိယ ဇာတန္”တိ အာဟ။ သာ “ကုဋ္ဌရောဂိနီမှိ သာမိ၊ န သက္ကာ နိက္ခမိတုန္”တိ-အာဟ။ သော “ကတကမ္မော ဒါနိ အဟံ သက္ကာ တိကိစ္ဆိတုန္”တိ နိဿေဏိံ ဒတွာ တံ ဥဒ္ဓရိတွာ အတ္တနော ဝသနောကာသံ နေတွာ သယံ ပရိဘုတ္တဘေသဇ္ဇာနိ ဧဝ ဒတွာ န စိရဿေဝ အရောဂံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏမကာသိ။ သော တာယ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သာ ပဌမသံဝါသေနေဝ ဂဗ္ဘံ ဂဏှိတွာ ဒွေ ပုတ္တေ ဝိဇာယိ၊ ပုနပိ ဒွေတိ ဧဝံ သောဠသက္ခတ္တုံ ဝိဇာယိ၊ ဧဝံ တေ ဒွတ္တိံသ ဘာတရော အဟေသုံ။ တေ အနုပုဗ္ဗေန ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တေ ပိတာ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ သိက္ခာပေသိ။

အထေကဒိဝသံ ဧကော ရာမရညော နဂရဝါသီ ပဗ္ဗတေ ရတနာနိ ဂဝေသန္တော တံ ပဒေသံ အာဂတော ရာဇာနံ ဒိသွာ အညာသိ။ “ဇာနာမဟံ ဒေဝ တုမှေ”တိ အာဟ။ “ကုတော တွံ အာဂတောသီ”တိ စ တေန ပုဋ္ဌော “နဂရတော ဒေဝါ”တိ အာဟ။ တတော နံ ရာဇာ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ ပုစ္ဆိ။ ဧဝံ တေသု သမုလ္လပမာနေသု တေ ဒါရကာ အာဂမိံသု။ သော တေ ဒိသွာ “ဣမေ ကေ ဒေဝါ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပုတ္တာ မေ ဘဏေတိ။ ဣမေဟိ ဒါနိ ဒေဝ ဒွတ္တိံသကုမာရေဟိ ပရိဝုတော ဝနေ ကိံ ကရိဿသိ၊ ဧဟိ ရဇ္ဇမနုသာသာတိ။ အလံ ဘဏေ ဣဓေဝ သုခန္တိ။ သော “လဒ္ဓံ ဒါနိ မေ ကထာပါဘတန္”တိ နဂရံ ဂန္တွာ ရညော ပုတ္တဿာရောစေသိ။ ရညော ပုတ္တော “ပိတရံ အာနေဿာမီ”တိ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ တတ္ထ ဂန္တွာ နာနပ္ပကာရေဟိ ပိတရံ ယာစိ၊ သောပိ “အလံ တာတ ကုမာရ၊ ဣဓေဝ သုခ”န္တိ နေဝ ဣစ္ဆိ။ တတော ရာဇပုတ္တော “န ဒါနိ ရာဇာ အာဂန္တုံ ဣစ္ဆတိ၊ ဟန္ဒဿ ဣဓေဝ နဂရံ မာပေမီ”တိ စိန္တေတွာ တံ ကောလရုက္ခံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဃရံ ကတွာ နဂရံ မာပေတွာ ကောလရုက္ခံ အပနေတွာ ကတတ္တာ “ကောလနဂရ”န္တိ စ ဗျဂ္ဃပထေ ကတတ္တာ “ဗျဂ္ဃပဇ္ဇ”န္တိ[1] စာတိ ဒွေ နာမာနိ အာရောပေတွာ အဂမာသိ။

၁-ဗျဂ္ဃပထန္တိ (သျာ)

Tato vayappatte kumāre mātā āṇāpesi “tātā tumhākaṁ Kapilavatthuvāsino Sakyā mātulā honti, dhītaro nesaṁ gaṇhathā”ti. Te yaṁ divasaṁ khattiyakaññāyo nadīkīḷanaṁ gacchanti, taṁ divasaṁ gantvā nadītitthaṁ uparundhitvā nāmāni sāvetvā patthitā patthitā rājadhītaro gahetvā agamaṁsu. Sakyarājāno sutvā “hotu bhaṇe, amhākaṁ ñātakā evā”ti tuṇhī ahesuṁ. Ayaṁ Koliyānaṁ uppatti.

Evaṁ tesaṁ Sākiyakoliyānaṁ aññamaññaṁ āvāhavivāhaṁ karontānaṁ āgato vaṁso yāva Sīhahanurājā, tāva vitthārato veditabbo—Sīhahanurañño kira pañca puttā ahesuṁ Suddhodano Amitodano Dhotodano Sakkodano Sukkodanoti[1]. Tesu Suddhodane rajjaṁ kārayamāne tassa pajāpatiyā Añjanarañño dhītāya Mahāmāyādeviyā kucchimhi pūritapāramī mahāpuriso Jātakanidāne vuttanayena Tusitapurā cavitvā paṭisandhiṁ gahetvā anupubbena katamahābhinikkhamano sammāsambodhiṁ abhisambujjhitvā pavattitavaradhammacakko anukkamena Kapilavatthuṁ gantvā Suddhodanamahārājādayo ariyaphale patiṭṭhāpetvā janapadacārikaṁ pakkamitvā punapi aparena samayena paccāgantvā pannarasahi bhikkhusatehi saddhiṁ Kapilavatthusmiṁ viharati Nigrodhārāme.

Tattha viharante ca Bhagavati Sākiyakoliyānaṁ udakaṁ paṭicca kalaho ahosi. Kathaṁ? Nesaṁ kira ubhinnampi Kapilapurakoliyapurānaṁ antare rohiṇī nāma nadī pavattati. Sā kadāci appodakā hoti, kadāci mahodakā. Appodakakāle setuṁ katvā Sākiyāpi Koliyāpi attano attano sassapāyanatthaṁ udakaṁ ānenti. Tesaṁ manussā ekadivasaṁ setuṁ karontā aññamaññaṁ bhaṇḍantā “are tumhākaṁ rājakulaṁ bhaginīhi saddhiṁ saṁvāsaṁ kappesi kukkuṭasoṇasiṅgālāditiracchānā viya, tumhākaṁ rājakulaṁ susirarukkhe vāsaṁ kappesi pisācillikā viyā”ti evaṁ jātivādena khuṁsetvā attano attano rājūnaṁ ārocesuṁ. Te kuddhā yuddhasajjā hutvā Rohiṇīnadītīraṁ sampattā. Evaṁ sāgarasadisaṁ balaṁ aṭṭhāsi.

1. Sukkodano Asukkodanoti (Sī), Sukkodano Sukkhodanoti (Syā)

တတော ဝယပ္ပတ္တေ ကုမာရေ မာတာ အာဏာပေသိ “တာတာ တုမှာကံ ကပိလဝတ္ထုဝါသိနော သကျာ မာတုလာ ဟောန္တိ၊ ဓီတရော နေသံ ဂဏှထာ”တိ။ တေ ယံ ဒိဝသံ ခတ္တိယကညာယော နဒီကီဠနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တံ ဒိဝသံ ဂန္တွာ နဒီတိတ္ထံ ဥပရုန္ဓိတွာ နာမာနိ သာဝေတွာ ပတ္ထိတာ ပတ္ထိတာ ရာဇဓီတရော ဂဟေတွာ အဂမံသု။ သကျရာဇာနော သုတွာ “ဟောတု ဘဏေ၊ အမှာကံ ဉာတကာ ဧဝါ”တိ တုဏှီ အဟေသုံ။ အယံ ကောလိယာနံ ဥပ္ပတ္တိ။

ဧဝံ တေသံ သာကိယကောလိယာနံ အညမညံ အာဝါဟဝိဝါဟံ ကရောန္တာနံ အာဂတော ဝံသော ယာဝ သီဟဟနုရာဇာ၊ တာဝ ဝိတ္ထာရတော ဝေဒိတဗ္ဗော—သီဟဟနုရညော ကိရ ပဉ္စ ပုတ္တာ အဟေသုံ သုဒ္ဓေါဒနော အမိတောဒနော ဓောတောဒနော သက္ကောဒနော သုက္ကောဒနောတိ[၁]။ တေသု သုဒ္ဓေါဒနေ ရဇ္ဇံ ကာရယမာနေ တဿ ပဇာပတိယာ အဉ္ဇနရညော ဓီတာယ မဟာမာယာဒေဝိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပူရိတပါရမီ မဟာပုရိသော ဇာတကနိဒါနေ ဝုတ္တနယေန တုသိတပုရာ စဝိတွာ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ကတမဟာဘိနိက္ခမနော သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုက္കမေန ကပိလဝတ္ထုံ ဂန္တွာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာဒယော အရိယဖလေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမိတွာ ပုနပိ အပရေန သမယေန ပစ္စာဂန္တွာ ပန္နရသဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ ဝိဟရတိ နိဂြောဓာရာမေ။

တတ္ထ ဝိဟရန္တေ စ ဘဂဝတိ သာကိယကောလိယာနံ ဥဒကံ ပဋိစ္စ ကလဟော အဟောသိ။ ကထံ? နေသံ ကိရ ဥဘိန္နမ္ပိ ကပိလပုရကောလိယပုရာနံ အန္တရေ ရောဟိဏီ နာမ နဒီ ပဝတ္တတိ။ သာ ကဒါစိ အပ္ပောဒကာ ဟောတိ၊ ကဒါစိ မဟောဒကာ။ အပ္ပောဒကကာလေ သေတုံ ကတွာ သာကိယာပိ ကောလိယာပိ အတ္တနော အတ္တနော သဿပါယနတ္ထံ ဥဒကံ အာနေန္တိ။ တေသံ မနုဿာ ဧကဒိဝသံ သေတုံ ကရောန္တာ အညမညံ ဘဏ္ဍန္တာ “အရေ တုမှာကံ ရာဇကုလံ ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ကပ္ပေသိ ကုက္ကုဋသောဏသိင်္ဂါလာဒိတိရစ္ဆာနာ ဝိယ၊ တုမှာကံ ရာဇကုလံ သုသိရရုက္ခေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ ပိသာစိလ္လိကာ ဝိယာ”တိ ဧဝံ ဇာတိဝါဒေန ခုံသေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ရာဇူနံ အာရောစေသုံ။ တေ ကုဒ္ဓါ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ ဟုတွာ ရောဟိဏီနဒီတီရံ သမ္ပတ္တာ။ ဧဝံ သာဂရသဒိသံ ဗလံ အဋ္ဌာသိ။

၁-သုက္ကောဒနော အသုက္ကောဒနောတိ (သီ)၊ သုက္ကောဒနော သုက္ခောဒနောတိ (သျာ)

Atha Bhagavā “ñātakā kalahaṁ karonti, handa ne vāressāmī”ti ākāsenāgantvā dvinnaṁ senānaṁ majjhe aṭṭhāsi. Tampi āvajjetvā Sāvatthito āgatoti eke. Evaṁ ṭhatvā ca pana **Attadaṇḍasuttaṁ**[1] abhāsi. Taṁ sutvā sabbe saṁvegappattā āvudhāni chaḍḍetvā Bhagavantaṁ namassamānā aṭṭhaṁsu, mahagghañca āsanaṁ paññāpesuṁ. Bhagavā oruyha paññattāsane nisīditvā “kuṭhārīhattho puriso”ti-ādikaṁ **Phandanajātakaṁ**[2], “vandāmi taṁ kuñjarā”ti-ādikaṁ **Laṭukikajātakaṁ**[3],

“Sammodamānā gacchanti, jālamādāya pakkhino.
Yadā te vivadissanti, tadā ehinti me vasan”ti[4]—

imaṁ **Vaṭṭakajātakañca** kathetvā puna tesaṁ cirakālappavattaṁ ñātibhāvaṁ dassento imaṁ mahāvaṁsaṁ kathesi. Te “pubbe kira mayaṁ ñātakā evā”ti ativiya pasīdiṁsu. Tato Sakyā aḍḍhateyyakumārasate, Koliyā aḍḍhateyyakumārasateti pañca kumārasate Bhagavato parivāratthāya adaṁsu. Bhagavā tesaṁ pubbahetuṁ disvā “etha bhikkhavo”ti āha, te sabbe iddhiyā nibbatta-aṭṭhaparikkhārayuttā ākāse abbhuggantvā āgamma Bhagavantaṁ vanditvā aṭṭhaṁsu. Bhagavā te ādāya mahāvanaṁ agamāsi. Tesaṁ pajāpatiyo dūte pāhesuṁ, te tāhi nānappakārehi palobhiyamānā ukkaṇṭhiṁsu. Bhagavā tesaṁ ukkaṇṭhitabhāvaṁ ñatvā Himavantaṁ dassetvā tattha **Kuṇālajātakakathāya**[5] tesaṁ anabhiratiṁ vinodetukāmo āha “diṭṭhapubbo vo bhikkhave Himavā”ti. Na Bhagavāti. “Etha bhikkhave pekkhathā”ti attano iddhiyā te ākāsena nento “ayaṁ suvaṇṇapabbato, ayaṁ rajatapabbato, ayaṁ maṇipabbato”ti nānappakāre pabbate dassetvā kuṇāladahe manosilātale paccuṭṭhāsi. Tato “Himavante sabbe catuppadabahuppadādibhedā tiracchānagatā pāṇā āgacchantu, sabbesañca pacchato kuṇālasakuṇo”ti adhiṭṭhāsi. Āgacchante ca te jātināmaniruttivasena vaṇṇento “ete bhikkhave haṁsā, ete koñcā, ete cakkavākā, karavīkā, hatthisoṇḍakā, pokkharasātakā”ti tesaṁ dassesi.

1. Khu 1. 424 piṭṭhe. 2. Khu 5. 259 piṭṭhe. 3. Khu 5. 124 piṭṭhe.
4. Khu 5. 9 piṭṭhe. 5. Khu 6. 113 piṭṭhe.

အထ ဘဂဝါ “ဉာတကာ ကလဟံ ကရောန္တိ၊ ဟန္ဒ နေ ဝါရေဿာမီ”တိ အာကာသေနာဂန္တွာ ဒွိန္နံ သေနာနံ မဇ္ဈေ အဋ္ဌာသိ။ တမ္ပိ အာဝဇ္ဇေတွာ သာဝတ္ထိတော အာဂတောတိ ဧကေ။ ဧဝံ ဌတွာ စ ပန **အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တံ**[1] အဘာသိ။ တံ သုတွာ သဗ္ဗေ သံဝေဂပ္ပတ္တာ အာဝုဓာနိ ဆဍ္ဍေတွာ ဘဂဝန္တံ နမဿမာနာ အဋ္ဌံသု၊ မဟဂ္ဃဉ္စ အာသနံ ပညာပေသုံ။ ဘဂဝါ ဩရုယှ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ “ကုဌာရီဟတ္ထော ပုရိသော”တိအာဒိကံ **ဖန္ဒနဇာတကံ**[2], “ဝန္ဒာမိ တံ ကုဉ္ဇရာ”တိအာဒိကံ **လဋုကိကဇာတကံ**[3],

“သမ္မောဒမာနာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဇာလမာဒါယ ပက္ခိနော။
ယဒါ တေ ဝိဝဒိဿန္တိ၊ တဒါ ဧဟိန္တိ မေ ဝသ”န္တိ[4]—

ဣမံ **ဝဋ္ဋကဇာတကဉ္စ** ကထေတွာ ပုန တေသံ စိရကာလပ္ပဝတ္တံ ဉာတိဘာဝံ ဒဿေန္တော ဣမံ မဟာဝံသံ ကထေသိ။ တေ “ပုဗ္ဗေ ကိရ မယံ ဉာတကာ ဧဝါ”တိ အတိဝိယ ပသီဒိံသု။ တတော သကျာ အဍ္ဍတေယျကုမာရသတေ, ကောလိယာ အဍ္ဍတေယျကုမာရသတေတိ ပဉ္စ ကုမာရသတေ ဘဂဝတော ပရိဝါရတ္ထာယ အဒံသု။ ဘဂဝါ တေသံ ပုဗ္ဗဟေတုံ ဒိသွာ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ အာဟ၊ တေ သဗ္ဗေ ဣဒ္ဓိယာ နိဗ္ဗတ္တအဋ္ဌပရိက္ခာရယုတ္တာ အာကာသေ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ အာဂမ္မ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌံသု။ ဘဂဝါ တေ အာဒါယ မဟာဝနံ အဂမာသိ။ တေသံ ပဇာပတိယော ဒူတေ ပါဟေသုံ၊ တေ တာဟိ နာနပ္ပကာရေဟိ ပလောဘိယမာနာ ဥက္ကဏ္ဌိံသု။ ဘဂဝါ တေသံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ ဟိမဝန္တံ ဒဿေတွာ တတ္ထ **ကုဏာလဇာတကကထာယ**[5] တေသံ အနဘိရတိံ ဝိနောဒေတုကာမော အာဟ “ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဟိမဝါ”တိ။ န ဘဂဝါတိ။ “ဧထ ဘိက္ခဝေ ပေက္ခထာ”တိ အတ္တနော ဣဒ္ဓိယာ တေ အာကာသေန နေန္တော “အယံ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော, အယံ ရဇတပဗ္ဗတော, အယံ မဏိပဗ္ဗတော”တိ နာနပ္ပကာရေ ပဗ္ဗတေ ဒဿေတွာ ကုဏာလဒဟေ မနောသိလာတလေ ပစ္စုဋ္ဌာသိ။ တတော “ဟိမဝန္တေ သဗ္ဗေ စတုပ္ပဒဗဟုပ္ပဒါဒိဘေဒါ တိရစ္ဆာနဂတာ ပါဏာ အာဂစ္ဆန္တု၊ သဗ္ဗေသဉ္စ ပစ္ဆတော ကုဏာလသကုဏော”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ အာဂစ္ဆန္တေ စ တေ ဇာတိနာမနိရုတ္တိဝသေန ဝဏ္ဏေန္တော “ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဟံသာ, ဧတေ ကောဉ္စာ, ဧတေ စက္ကဝါကာ, ကရဝီကာ, ဟတ္ထိသောဏ္ဍကာ, ပေါက္ခရသာတကာ”တိ တေသံ ဒဿေသိ။

၁-ခု ၁-၄၂၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၅-၂၅၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၅-၁၂၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၅-၉-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ခု ၆-၁၁၃-ပိဋ္ဌေ။

Te vimhitahadayā passantā sabbapacchato āgacchantaṁ dvīhi dijakaññāhi mukhatuṇḍakena ḍaṁsitvā gahitakaṭṭhavemajjhe nisinnaṁ sahassadijakaññāparivāraṁ kuṇālasakuṇaṁ disvā acchariyabbhutacittajātā Bhagavantaṁ āhaṁsu “kacci bhante Bhagavāpi idha Kuṇālarājā bhūtapubbo”ti. “Āma bhikkhave mayāvesa kuṇālavaṁso kato. Atīte hi mayaṁ cattāro janā idha vasimhā Nārado Devilo isi, Ānando gijjharājā, puṇṇamukho phussakokilo, ahaṁ Kuṇālo sakuṇo”ti sabbaṁ Mahākuṇālajātakaṁ kathesi. Taṁ sutvā tesaṁ bhikkhūnaṁ purāṇadutiyikāyo ārabbha uppannā anabhirati vūpasantā. Tato tesaṁ Bhagavā saccakathaṁ kathesi, kathāpariyosāne sabbapacchimako sotāpanno, sabba-uparimo anāgāmī ahosi, ekopi puthujjano vā arahā vā natthi. Tato Bhagavā te ādāya punadeva mahāvane oruhi, āgacchamānā ca te bhikkhū attanova iddhiyā āgacchiṁsu.

Atha nesaṁ Bhagavā uparimaggatthāya puna dhammaṁ desesi, te pañcasatāpi vipassanaṁ ārabhitvā arahatte patiṭṭhahiṁsu. Paṭhamaṁ patto paṭhamameva āgamāsi “Bhagavato ārocessāmī”ti. Āgantvā ca “abhiramāmahaṁ Bhagavā, na ukkaṇṭhāmī”ti vatvā Bhagavantaṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Evaṁ te sabbepi anukkamena āgantvā Bhagavantaṁ parivāretvā nisīdiṁsu jeṭṭhamāsa-uposathadivase sāyanhasamaye. Tato pañcasatakhīṇāsavaparivutaṁ varabuddhāsane nisinnaṁ Bhagavantaṁ ṭhapetvā asaññasatte ca arūpabrahmāno ca sakaladasasahassacakkavāḷe avasesadevatādayo Maṅgalasuttavaṇṇanāyaṁ vuttanayena sukhumattabhāve nimminitvā samparivāresuṁ “vicitrapaṭibhānaṁ dhammadesanaṁ sossāmā”ti. Tattha cattāro khīṇāsavabrahmāno samāpattito vuṭṭhāya brahmagaṇaṁ apassantā “kuhiṁ gatā”ti āvajjetvā tamatthaṁ ñatvā pacchā āgantvā okāsaṁ alabhamānā cakkavāḷamuddhani ṭhatvā paccekagāthāyo abhāsiṁsu. Yathāha—

> “Atha kho catunnaṁ Suddhāvāsakāyikānaṁ devatānaṁ etadahosi ‘ayaṁ kho Bhagavā sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ mahāvane mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi. Dasahi ca lokadhātūhi devatā yebhuyyena sannipatitā honti Bhagavantaṁ dassanāya

တေ ဝိမှိတဟဒယာ ပဿန္တာ သဗ္ဗပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တံ ဒွီဟိ ဒိဇကညာဟိ မုခတုဏ္ဍကေန ဍံသိတွာ ဂဟိတကဋ္ဌဝေမဇ္ဈေ နိသိန္နံ သဟဿဒိဇကညာပရိဝါရံ ကုဏာလသကုဏံ ဒိသွာ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာ ဘဂဝန္တံ အာဟံသု “ကစ္စိ ဘန္တေ ဘဂဝါပိ ဣဓ ကုဏာလရာဇာ ဘူတပုဗ္ဗော”တိ။ “အာမ ဘိက္ခဝေ မယာဝေသ ကုဏာလဝံသော ကတော။ အတီတေ ဟိ မယံ စတ္တာရော ဇနာ ဣဓ ဝသိမှာ နာရဒေါ ဒေဝိလော ဣသိ, အာနန္ဒော ဂိဇ္ဈရာဇာ, ပုဏ္ဏမုခေါ ဖုဿကောကိလော, အဟံ ကုဏာလော သကုဏော”တိ သဗ္ဗံ မဟာကုဏာလဇာတကံ ကထေသိ။ တံ သုတွာ တေသံ ဘိက္ခူနံ ပုရာဏဒုတိယိကာယော အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနဘိရတိ ဝူပသန္တာ။ တတော တေသံ ဘဂဝါ သစ္စကထံ ကထေသိ၊ ကထာပရိယောသာနေ သဗ္ဗပစ္ဆိမကော သောတာပန္နော, သဗ္ဗဥပရိမော အနာဂါမီ အဟောသိ၊ ဧကောပိ ပုထုဇ္ဇနော ဝါ အရဟာ ဝါ နတ္ထိ။ တတော ဘဂဝါ တေ အာဒါယ ပုနဒေဝ မဟာဝနေ ဩရုဟိ၊ အာဂစ္ဆမာနာ စ တေ ဘိက္ခူ အတ္တနောဝ ဣဒ္ဓိယာ အာဂစ္ဆိံသု။

အထ နေသံ ဘဂဝါ ဥပရိမဂ္ဂတ္ထာယ ပုန ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ တေ ပဉ္စသတာပိ ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ ပဌမံ ပတ္တော ပဌမမေဝ အာဂမာသိ “ဘဂဝတော အာရောစေဿာမီ”တိ။ အာဂန္တွာ စ “အဘိရမာမဟံ ဘဂဝါ၊ န ဥက္ကဏ္ဌာမီ”တိ ဝတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ ဧဝံ တေ သဗ္ဗေပိ အနုက္ကမေန အာဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု ဇေဋ္ဌမာသဥပေါသထဒိဝသေ သာယနှသမယေ။ တတော ပဉ္စသတခီဏာသဝပရိဝုတံ ဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နံ ဘဂဝန္တံ ဌပေတွာ အသညသတ္တေ စ အရူပဗြဟ္မာနော စ သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ အဝသေသဒေဝတာဒယော မင်္ဂလသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယေန သုခုမတ္တဘာဝေ နိမ္မိနိတွာ သမ္ပရိဝါရေသုံ “ဝိစိတြပဋိဘာနံ ဓမ္မဒေသနံ သောဿာမာ”တိ။ တတ္ထ စတ္တာရော ခီဏာသဝဗြဟ္မာနော သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဗြဟ္မဂဏံ အပဿန္တာ “ကုဟိံ ဂတာ”တိ အာဝဇ္ဇေတွာ တမတ္ထံ ဉတွာ ပစ္ဆာ အာဂန္တွာ ဩကာသံ အလဘမာနာ စက္ကဝါဠမုဒ္ဓနိ ဌတွာ ပစ္စေကဂါထာယော အဘာသိံသု။ ယထာဟ—

> “အထ ခေါ စတုန္နံ သုဒ္ဓါဝါသကာယိကာနံ ဒေဝတာနံ ဧတဒဟောသိ ‘အယံ ခေါ ဘဂဝါ သက္ကေသု ဝိဟရတိ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ မဟာဝနေ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟိ။ ဒသဟိ စ လောကဓာတူဟိ ဒေဝတာ ယေဘုယျေန သန္နိပတိတာ ဟောန္တိ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ

bhikkhusaṁghañca. Yannūna mayampi yena Bhagavā tenupasaṅkameyyāma, upasaṅkamitvā Bhagavato santike paccekaṁ gāthaṁ bhāseyyāmā'ti"[1].

Sabbaṁ Sagāthāvagge[1] vuttanayeneva veditabbaṁ. Evaṁ gantvā ca tattha eko brahmā puratthimacakkavāḷamuddhani okāsaṁ labhitvā tattha ṭhito imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Mahāsamayo pavanasmiṁ -pa-
dakkhitāye aparājitasaṁghan"ti[2].

Imañcassa gāthaṁ bhāsamānassa pacchimacakkavāḷapabbate ṭhito saddaṁ assosi.

Dutiyo pacchimacakkavāḷamuddhani okāsaṁ labhitvā tattha ṭhito taṁ gāthaṁ sutvā imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Tatra bhikkhavo samādahaṁsu -pa-
indriyāni rakkhanti paṇḍitā"ti[2].

Tatiyo dakkhiṇacakkavāḷamuddhani okāsaṁ labhitvā tattha ṭhito taṁ gāthaṁ sutvā imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Chetvā khīlaṁ chetvā palighaṁ -pa- susunāgā"ti[2].

Catuttho uttaracakkavāḷamuddhani okāsaṁ labhitvā tattha ṭhito taṁ gāthaṁ sutvā imaṁ gāthamabhāsi—

"Ye keci Buddhaṁ saraṇaṁ gatāse -pa-
devakāyaṁ paripūressantī"ti[2].

Tassapi taṁ saddaṁ dakkhiṇacakkavāḷamuddhani ṭhito assosi. Evaṁ tadā ime cattāro brahmāno parisaṁ thometvā ṭhitā ahesuṁ, mahābrahmāno ekacakkavāḷaṁ chādetvā aṭṭhaṁsu.

Atha Bhagavā devaparisaṁ oloketvā bhikkhūnaṁ ārocesi "yepi te bhikkhave ahesuṁ atītamaddhānaṁ arahanto Sammāsambuddhā, tesampi Bhagavantānaṁ etapparamāyeva devatā sannipatitā ahesuṁ seyyathāpi

1. Dī 2. 203; Saṁ 1. 24 piṭṭhesu.
2. Dī 2. 203; Saṁ 1. 25 piṭṭhesu.

ဘိက္ခုသံဃဉ္စ။ ယန္နူန မယမ္ပိ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမေယျာမ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပစ္စေကံ ဂါထံ ဘာသေယျာမာ’တိ”[၁]။

သဗ္ဗံ သဂါထာဝဂ္ဂေ[၁] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ဂန္တွာ စ တတ္ထ ဧကော ဗြဟ္မာ ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုဒ္ဓနိ ဩကာသံ လဘိတွာ တတ္ထ ဌိတော ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

“မဟာသမယော ပဝနသ္မိံ။ပ။
ဒက္ခိတာယေ အပရာဇိတသံဃ”န္တိ[၂]။

ဣမဉ္စဿ ဂါထံ ဘာသမာနဿ ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠပဗ္ဗတေ ဌိတော သဒ္ဒံ အဿောသိ။

ဒုတိယော ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုဒ္ဓနိ ဩကာသံ လဘိတွာ တတ္ထ ဌိတော တံ ဂါထံ သုတွာ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

“တတြ ဘိက္ခဝေါ သမာဒဟံသု။ပ။
ဣန္ဒြိယာနိ ရက္ခန္တိ ပဏ္ဍိတာ”တိ[၂]။

တတိယော ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုဒ္ဓနိ ဩကာသံ လဘိတွာ တတ္ထ ဌိတော တံ ဂါထံ သုတွာ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

“ဆေတွာ ခီလံ ဆေတွာ ပလိဃံ။ပ။ သုသုနာဂါ”တိ[၂]။

စတုတ္ထော ဥတ္တရစက္ကဝါဠမုဒ္ဓနိ ဩကာသံ လဘိတွာ တတ္ထ ဌိတော တံ ဂါထံ သုတွာ ဣမံ ဂါထမဘာသိ—

“ယေ ကေစိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတာသေ။ပ။
ဒေဝကာယံ ပရိပူရေဿန္တီ”တိ[၂]။

တဿပိ တံ သဒ္ဒံ ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုဒ္ဓနိ ဌိတော အဿောသိ။ ဧဝံ တဒါ ဣမေ စတ္တာရော ဗြဟ္မာနော ပရိသံ ထောမေတွာ ဌိတာ အဟေသုံ၊ မဟာဗြဟ္မာနော ဧကစက္ကဝါဠံ ဆာဒေတွာ အဋ္ဌံသု။

အထ ဘဂဝါ ဒေဝပရိသံ ဩလောကေတွာ ဘိက္ခူနံ အာရောစေသိ “ယေပိ တေ ဘိက္ခဝေ အဟေသုံ အတီတမဒ္ဓါနံ အရဟန္တော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ၊ တေသမ္ပိ ဘဂဝန္တာနံ ဧတပ္ပရမာယေဝ ဒေဝတာ သန္နိပတိတာ အဟေသုံ သေယျထာပိ

၁-ဒီ ၂-၂၀၃၊ သံ ၁-၂၄-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ဒီ ၂-၂၀၃၊ သံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေသု။

mayhaṁ etarahi. Yepi te bhikkhave bhavissanti anāgatamaddhānaṁ arahanto Sammāsambuddhā, tesampi Bhagavantānaṁ etapparamāyeva devatā sannipatitā bhavissanti seyyathāpi mayhaṁ etarahī"ti. Tato taṁ devaparisaṁ bhabbābhabbavasena dvidhā vibhaji "ettakā bhabbā, ettakā abhabbā"ti. Tattha "abhabbaparisā Buddhasatepi dhammaṁ desente na bujjhati, bhabbaparisā sakkā bodhetun"ti ñatvā puna bhabbapuggale cariyavasena chadhā vibhaji "ettakā rāgacaritā, ettakā dosamohavitakkasaddhābuddhicaritā"ti. Evaṁ cariyavasena pariggahetvā "assā parisāya kīdisā dhammadesanā sappāyā"ti dhammakathaṁ vicinitvā puna taṁ parisaṁ manasākāsi "attajjhāsayena nu kho jāneyya, parajjhāsayena, aṭṭhuppattivasena, pucchāvasenā"ti. Tato "pucchāvasena jāneyyā"ti ñatvā "pañhaṁ pucchituṁ samattho atthi, natthī"ti puna sakalaparisaṁ āvajjetvā "natthi kocī"ti ñatvā "sace ahameva pucchitvā ahameva vissajjeyyaṁ, evamassā parisāya sappāyaṁ na hoti. Yannūnāhaṁ nimmitabuddhaṁ māpeyyanti pādakajjhānaṁ samāpajjitvā vuṭṭhāya manomayiddhiyā abhisaṅkharitvā nimmitabuddhaṁ māpesi. "Sabbaṅgapaccaṅgī lakkhaṇasampanno pattacīvaradharo ālokitavilokitādisampanno hotū"ti adhiṭṭhānacittena saha pāturahosi. So pācīnalokadhātuto āgantvā Bhagavato samasame āsane nisinno evaṁ āgantvā yāni Bhagavatā imamhi samāgame cariyavasena cha suttāni[1] kathitāni. Seyyathidaṁ? Purābhedasuttaṁ kalahavivādasuttaṁ cūḷabyūhaṁ mahābyūhaṁ tuvaṭakaṁ idameva sammāparibbājanīyanti. Tesu rāgacaritadevatānaṁ sappāyavasena kathetabbassa imassa suttassa pavattanatthaṁ pañhaṁ pucchanto **"pucchāmi Muniṁ pahūtapaññan"**ti imaṁ gāthamāha.

Tattha **pahūtapaññan**ti mahāpaññaṁ. **Tiṇṇan**ti caturoghatiṇṇaṁ. **Pāraṅgatan**ti nibbānappattaṁ. **Parinibbutan**ti sa-upādisesanibbānavasena parinibbutaṁ. **Ṭhitattan**ti lokadhammehi akampanīyacittaṁ. **Nikkhamma gharā panujja kāme**ti vatthukāme panuditvā gharāvāsā nikkhamma. **Kathaṁ bhikkhu sammā so loke paribbajeyyā**ti so bhikkhu kathaṁ loke sammā paribbajeyya vihareyya anupalitto lokena hutvā, lokaṁ atikkameyyāti vuttaṁ hoti. Sesamettha vuttanayameva.

1. Khu 1. 411 piṭṭhādīsu.

မယှံ ဧတရဟိ။ ယေပိ တေ ဘိက္ခဝေ ဘဝိဿန္တိ အနာဂတမဒ္ဓါနံ အရဟန္တော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ၊ တေသမ္ပိ ဘဂဝန္တာနံ ဧတပ္ပရမာယေဝ ဒေဝတာ သန္နိပတိတာ ဘဝိဿန္တိ သေယျထာပိ မယှံ ဧတရဟီ”တိ။ တတော တံ ဒေဝပရိသံ ဘဗ္ဗာဘဗ္ဗဝသေန ဒွိဓာ ဝိဘဇိ “ဧတ္တကာ ဘဗ္ဗာ၊ ဧတ္တကာ အဘဗ္ဗာ”တိ။ တတ္ထ “အဘဗ္ဗပရိသာ ဗုဒ္ဓသတေပိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ န ဗုဇ္ဈတိ၊ ဘဗ္ဗပရိသာ သက္ကာ ဗောဓေတု”န္တိ ဉတွာ ပုန ဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေ စရိယဝသေန ဆဓာ ဝိဘဇိ “ဧတ္တကာ ရာဂစရိတာ၊ ဧတ္တကာ ဒေါသမောဟဝိတက္ကသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိတာ”တိ။ ဧဝံ စရိယဝသေန ပရိဂ္ဂဟေတွာ “အဿာ ပရိသာယ ကီဒိသာ ဓမ္မဒေသနာ သပ္ပါယာ”တိ ဓမ္မကထံ ဝိစိနိတွာ ပုန တံ ပရိသံ မနသာကာသိ “အတ္တဇ္ဈာသယေန နု ခေါ ဇာနေယျ၊ ပရဇ္ဈာသယေန, အဋ္ဌုပ္ပတ္တိဝသေန, ပုစ္ဆာဝသေနာ”တိ။ တတော “ပုစ္ဆာဝသေန ဇာနေယျာ”တိ ဉတွာ “ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ သမတ္ထော အတ္ထိ,နတ္ထီ”တိ ပုန သကလပရိသံ အာဝဇ္ဇေတွာ “နတ္ထိ ကောစီ”တိ ဉတွာ “သစေ အဟမေဝ ပုစ္ဆိတွာ အဟမေဝ ဝိဿဇ္ဇေယျံ၊ ဧဝမဿာ ပရိသာယ သပ္ပါယံ န ဟောတိ။ ယန္နူနာဟံ နိမ္မိတဗုဒ္ဓံ မာပေယျ”န္တိ ပါဒကဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ မနောမယိဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခရိတွာ နိမ္မိတဗုဒ္ဓံ မာပေသိ။ “သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂီ လက္ခဏသမ္ပန္နော ပတ္တစီဝရဓရော အာလောကိတဝိလောကိတာဒိသမ္ပန္နော ဟောတူ”တိ အဓိဋ္ဌာနစိတ္တေန သဟ ပါတုရဟောသိ။ သော ပါစီနလောကဓာတုတော အာဂန္တွာ ဘဂဝတော သမသမေ အာသနေ နိသိန္နော ဧဝံ အာဂန္တွာ ယာနိ ဘဂဝတာ ဣမမှိ သမာဂမေ စရိယဝသေန ဆ သုတ္တာနိ[၁] ကထိတာနိ။ သေယျထိဒံ? ပုရာဘေဒသုတ္တံ ကလဟဝိဝါဒသုတ္တံ စူဠဗျူဟံ မဟာဗျူဟံ တုဝဋကံ ဣဒမေဝ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနီယန္တိ။ တေသု ရာဂစရိတဒေဝတာနံ သပ္ပါယဝသေန ကထေတဗ္ဗဿ ဣမဿ သုတ္တဿ ပဝတ္တနတ္ထံ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော **“ပုစ္ဆာမိ မုနိံ ပဟူတပည”**န္တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။

တတ္ထ **ပဟူတပည**န္တိ မဟာပညံ။ **တိဏ္ဏ**န္တိ စတုရောဃတိဏ္ဏံ။ **ပါရင်္ဂတ**န္တိ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တံ။ **ပရိနိဗ္ဗုတ**န္တိ သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဝသေန ပရိနိဗ္ဗုတံ။ **ဌိတတ္တ**န္တိ လောကဓမ္မေဟိ အကမ္ပနီယစိတ္တံ။ **နိက္ခမ္မ ဃရာ ပနုဇ္ဇ ကာမေ**တိ ဝတ္ထုကာမေ ပနုဒိတွာ ဃရာဝါသာ နိက္ခမ္မ။ **ကထံ ဘိက္ခု သမ္မာ သော လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျာ**တိ သော ဘိက္ခု ကထံ လောကေ သမ္မာ ပရိဗ္ဗဇေယျ ဝိဟရေယျ အနုပလိတ္တော လောကေန ဟုတွာ၊ လောကံ အတိက္ကမေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသမေတ္ထ ဝုတ္တနယမေဝ။

၁-ခု ၁-၄၁၁-ပိဋ္ဌာဒီသု။

363. Atha Bhagavā yasmā āsavakkhayaṁ appatvā loke sammā paribbajanto nāma natthi, tasmā tasmiṁ rāgacaritādivasena pariggahite bhabbapuggalasamūhe taṁ taṁ tesaṁ tesaṁ samānadosānaṁ devatāgaṇānaṁ āciṇṇadosappahānatthaṁ **“yassa maṅgalā”**ti ārabhitvā arahattanikūṭeneva khīṇāsavapaṭipadaṁ pakāsento pannarasa gāthāyo abhāsi.

Tattha paṭhamagāthāya tāva **maṅgalā**ti maṅgalasutte vuttānaṁ diṭṭhamaṅgalādīnametaṁ adhivacanaṁ. **Samūhatā**ti suṭṭhu ūhatā paññāsatthena samucchinnā. **Uppātā**ti “ukkāpātadisāḍāhādayo evaṁvipākā hontī”ti evaṁ pavattā uppātābhinivesā. **Supinā**ti “pubbaṇhasamaye supinaṁ disvā idaṁ nāma hoti, majjhanhikādīsu idaṁ, vāmapassena sayatā diṭṭhe idaṁ nāma hoti, dakkhiṇapassādīhi idaṁ, supinante candaṁ disvā idaṁ nāma hoti, sūriyādayo disvā idan”ti evaṁ pavattā supinābhinivesā, **lakkhaṇā**ti daṇḍalakkhaṇavatthalakkhaṇādipāṭhaṁ paṭhitvā “iminā idaṁ nāma hotī”ti evaṁ pavattā lakkhaṇābhinivesā. Te sabbepi Brahmajāle vuttanayeneva veditabbā. **So maṅgaladosavippahīno**ti aṭṭhatiṁsa mahāmaṅgalāni ṭhapetvā avasesā maṅgaladosā nāma. Yassa panete maṅgalādayo samūhatā, so maṅgaladosavippahīno hoti. Atha vā maṅgalānañca uppātādidosānañca pahīnattā maṅgaladosavippahīno hoti, na maṅgalādīhi suddhiṁ pacceti ariyamaggassa adhigatattā. Tasmā **sammā so loke paribbajeyya,** so khīṇāsavo sammā loke paribbajeyya anupalitto lokenāti.

364. Dutiyagāthāya **rāgaṁ vinayetha mānusesu, dibbesu kāmesu cāpi bhikkhū**ti mānusesu ca dibbesu ca kāmaguṇesu anāgāmimaggena anuppattidhammataṁ nento rāgaṁ vinayetha. **Atikkamma bhavaṁ samecca dhamman**ti evaṁ rāgaṁ vinetvā tato paraṁ arahattamaggena sabbappakārato pariññābhisamayādayo sādhento catusaccabhedampi samecca dhammaṁ imāya paṭipadāya tividhampi atikkamma bhavaṁ. **Sammā so**ti sopi bhikkhu sammā loke paribbajeyya.

365. Tatiyagāthāya **“anurodhavirodhavippahīno”**ti sabbavatthūsu pahīnarāgadoso. Sesaṁ vuttanayameva. Sabbagāthāsu ca “sopi bhikkhu

၃၆၃။ အထ ဘဂဝါ ယသ္မာ အာသဝက္ခယံ အပ္ပတွာ လောကေ သမ္မာ ပရိဗ္ဗဇန္တော နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ တသ္မိံ ရာဂစရိတာဒိဝသေန ပရိဂ္ဂဟိတေ ဘဗ္ဗပုဂ္ဂလသမူဟေ တံ တံ တေသံ တေသံ သမာနဒေါသာနံ ဒေဝတာဂဏာနံ အာစိဏ္ဏဒေါသပ္ပဟာနတ္ထံ “**ယဿ မင်္ဂလာ**”တိ အာရဘိတွာ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ခီဏာသဝပဋိပဒံ ပကာသေန္တော ပန္နရသ ဂါထာယော အဘာသိ။

တတ္ထ ပဌမဂါထာယ တာဝ **မင်္ဂလာ**တိ မင်္ဂလသုတ္တေ ဝုတ္တာနံ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာဒီနမေတံ အဓိဝစနံ။ **သမူဟတာ**တိ သုဋ္ဌု ဦဟတာ ပညာသတ္ထေန သမုစ္ဆိန္နာ။ **ဥပ္ပါတာ**တိ “ဥက္ကာပါတဒိသာဍာဟာဒယော ဧဝံဝိပါကာ ဟောန္တီ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တာ ဥပ္ပါတာဘိနိဝေသာ။ **သုပိနာ**တိ “ပုဗ္ဗဏှသမယေ သုပိနံ ဒိသွာ ဣဒံ နာမ ဟောတိ၊ မဇ္ဈန္ဟိကာဒီသု ဣဒံ၊ ဝါမပဿေန သယတာ ဒိဋ္ဌေ ဣဒံ နာမ ဟောတိ၊ ဒက္ခိဏပဿာဒီဟိ ဣဒံ၊ သုပိနန္တေ စန္ဒံ ဒိသွာ ဣဒံ နာမ ဟောတိ၊ သူရိယာဒယော ဒိသွာ ဣဒ”န္တိ ဧဝံ ပဝတ္တာ သုပိနာဘိနိဝေသာ၊ **လက္ခဏာ**တိ ဒဏ္ဍလက္ခဏဝတ္ထလက္ခဏာဒိပါဌံ ပဌိတွာ “ဣမိနာ ဣဒံ နာမ ဟောတီ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တာ လက္ခဏာဘိနိဝေသာ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဗြဟ္မဇာလေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **သော မင်္ဂလဒေါသဝိပ္ပဟီနော**တိ အဋ္ဌတိံသ မဟာမင်္ဂလာနိ ဌပေတွာ အဝသေသာ မင်္ဂလဒေါသာ နာမ။ ယဿ ပနေတေ မင်္ဂလာဒယော သမူဟတာ၊ သော မင်္ဂလဒေါသဝိပ္ပဟီနော ဟောတိ။ အထ ဝါ မင်္ဂလာနဉ္စ ဥပ္ပါတာဒိဒေါသာနဉ္စ ပဟီနတ္တာ မင်္ဂလဒေါသဝိပ္ပဟီနော ဟောတိ၊ န မင်္ဂလာဒီဟိ သုဒ္ဓိံ ပစ္စေတိ အရိယမဂ္ဂဿ အဓိဂတတ္တာ။ တသ္မာ **သမ္မာ သော လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျ၊** သော ခီဏာသဝေါ သမ္မာ လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျ အနုပလိတ္တော လောကေနာတိ။

၃၆၄။ ဒုတိယဂါထာယ **ရာဂံ ဝိနယေထ မာနုသေသု၊ ဒိဗ္ဗေသု ကာမေသု စာပိ ဘိက္ခူ**တိ မာနုသေသု စ ဒိဗ္ဗေသု စ ကာမဂုဏေသု အနာဂါမိမဂ္ဂေန အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတံ နေန္တော ရာဂံ ဝိနယေထ။ **အတိက္ကမ္မ ဘဝံ သမေစ္စ ဓမ္မ**န္တိ ဧဝံ ရာဂံ ဝိနေတွာ တတော ပရံ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သဗ္ဗပ္ပကာရတော ပရိညာဘိသမယာဒယော သာဓေန္တော စတုသစ္စဘေဒမ္ပိ သမေစ္စ ဓမ္မံ ဣမာယ ပဋိပဒါယ တိဝိဓမ္ပိ အတိက္ကမ္မ ဘဝံ။ **သမ္မာ သော**တိ သောပိ ဘိက္ခု သမ္မာ လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျ။

၃၆၅။ တတိယဂါထာယ “**အနုရောဓဝိရောဓဝိပ္ပဟီနော**”တိ သဗ္ဗဝတ္ထူသု ပဟီနရာဂဒေါသော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။ သဗ္ဗဂါထာသု စ “သောပိ ဘိက္ခု

sammā loke paribbajeyyā”ti yojetabbaṁ. Ito paraṁ hi yojanampi avatvā avuttanayameva vaṇṇayissāma.

366. Catutthagāthāya sattasaṅkhāravasena duvidhaṁ **piyañca appiyañca** veditabbaṁ, tattha chandarāgapaṭighappahānena **hitvā. Anupādāyā**ti catūhi upādānehi kañci dhammaṁ aggahetvā. **Anissito kuhiñcī**ti aṭṭhasatabhedena taṇhānissayena dvāsaṭṭhibhedena diṭṭhinissayena ca kuhiñci rūpādidhamme bhave vā anissito. **Saṁyojaniyehi vippamutto**ti sabbepi tebhūmakadhammā dasavidhasaṁyojanassa visayattā saṁyojaniyā, tehi sabbappakārato maggabhāvanāya pariññātattā ca[1] vippamuttoti attho. Paṭhamapādena cettha rāgadosappahānaṁ vuttaṁ, dutiyena upādānanissayābhāvo, tatiyena sesākusalehi akusalavatthūhi ca vippamokkho. Paṭhamena vā rāgadosappahānaṁ, dutiyena tadupāyo, tatiyena tesaṁ pahīnattā saṁyojaniyehi vippamokkhoti veditabbo.

367. Pañcamagāthāya **upadhīsū**ti khandhupadhīsu. **Ādānan**ti ādātabbaṭṭhena teyeva vuccanti. **Anaññaneyyo**ti aniccādīnaṁ sudiṭṭhattā “idaṁ seyyo”ti kenaci anetabbo. Sesaṁ uttānapadatthameva. Idaṁ vuttaṁ hoti—ādānesu catutthamaggena sabbaso chandarāgaṁ vinetvā so vinītachandarāgo tesu upadhīsu na sārameti, sabbe upadhī asārakatteneva passati. Tato tesu duvidhenapi nissayena anissito aññena vā kenaci “idaṁ seyyo”ti anetabbo khīṇāsavo bhikkhu sammā so loke paribbajeyya.

368. Chaṭṭhagāthāya **aviruddho**ti etesaṁ tiṇṇaṁ duccaritānaṁ pahīnattā sucaritehi saddhiṁ aviruddho. **Viditvā dhamman**ti maggena catusaccadhammaṁ ñatvā. **Nibbānapadābhipatthayāno**ti anupādisesaṁ khandhaparinibbānapadaṁ patthayamāno. Sesaṁ uttānatthameva.

369. Sattamagāthāya **akkuṭṭho**ti dasahi akkosavatthūhi abhisatto. **Na sandhiyethā**ti na upanayhetha na kuppeyya. **Laddhā**

1. Pariññātattā pahīnattā ca (Syā)

သမ္မာ လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျာ”တိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတော ပရံ ဟိ ယောဇနမ္ပိ အဝတွာ အဝုတ္တနယမေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။

၃၆၆။ စတုတ္ထဂါထာယ သတ္တသင်္ခါရဝသေန ဒုဝိဓံ **ပိယဉ္စ အပ္ပိယဉ္စ** ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပဋိဃပ္ပဟာနေန **ဟိတွာ။ အနုပါဒါယာ**တိ စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ ကဉ္စိ ဓမ္မံ အဂ္ဂဟေတွာ။ **အနိဿိတော ကုဟိဉ္စီ**တိ အဋ္ဌသတဘေဒေန တဏှာနိဿယေန ဒွါသဋ္ဌိဘေဒေန ဒိဋ္ဌိနိဿယေန စ ကုဟိဉ္စိ ရူပါဒိဓမ္မေ ဘဝေ ဝါ အနိဿိတော။ **သံယောဇနိယေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တော**တိ သဗ္ဗေပိ တေဘူမကဓမ္မာ ဒသဝိဓသံယောဇနဿ ဝိသယတ္တာ သံယောဇနိယာ၊ တေဟိ သဗ္ဗပ္ပကာရတော မဂ္ဂဘာဝနာယ ပရိညာတတ္တာ စ[၁] ဝိပ္ပမုတ္တောတိ အတ္ထော။ ပဌမပါဒေန စေတ္ထ ရာဂဒေါသပ္ပဟာနံ ဝုတ္တံ၊ ဒုတိယေန ဥပါဒါနနိဿယာဘာဝေါ၊ တတိယေန သေသာကုသလေဟိ အကုသလဝတ္ထူဟိ စ ဝိပ္ပမောက္ခော။ ပဌမေန ဝါ ရာဂဒေါသပ္ပဟာနံ၊ ဒုတိယေန တဒုပါယော၊ တတိယေန တေသံ ပဟီနတ္တာ သံယောဇနိယေဟိ ဝိပ္ပမောက္ခောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၃၆၇။ ပဉ္စမဂါထာယ **ဥပဓီသူ**တိ ခန္ဓုပဓီသု။ **အာဒါနန္တိ** အာဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန တေယေဝ ဝုစ္စန္တိ။ **အနညနေယျော**တိ အနိစ္စာဒီနံ သုဒိဋ္ဌတ္တာ “ဣဒံ သေယျော”တိ ကေနစိ အနေတဗ္ဗော။ သေသံ ဥတ္တာနပဒတ္ထမေဝ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အာဒါနေသု စတုတ္ထမဂ္ဂေန သဗ္ဗသော ဆန္ဒရာဂံ ဝိနေတွာ သော ဝိနီတဆန္ဒရာဂေါ တေသု ဥပဓီသု န သာရမေတိ၊ သဗ္ဗေ ဥပဓီ အသာရကတ္တေနေဝ ပဿတိ။ တတော တေသု ဒုဝိဓေနပိ နိဿယေန အနိဿိတော အညေန ဝါ ကေနစိ “ဣဒံ သေယျော”တိ အနေတဗ္ဗော ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု သမ္မာ သော လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျ။

၃၆၈။ ဆဋ္ဌဂါထာယ **အဝိရုဒ္ဓေါ**တိ ဧတေသံ တိဏ္ဏံ ဒုစ္စရိတာနံ ပဟီနတ္တာ သုစရိတေဟိ သဒ္ဓိံ အဝိရုဒ္ဓေါ။ **ဝိဒိတွာ ဓမ္မန္တိ** မဂ္ဂေန စတုသစ္စဓမ္မံ ဉတွာ။ **နိဗ္ဗာနပဒါဘိပတ္ထယာနော**တိ အနုပါဒိသေသံ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနပဒံ ပတ္ထယမာနော။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

၃၆၉။ သတ္တမဂါထာယ **အက္ကုဋ္ဌော**တိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အဘိသတ္တော။ **န သန္ဓိယေထာ**တိ န ဥပနယှေထ န ကုပ္ပေယျ။ **လဒ္ဓါ**

၁-ပရိညာတတ္တာ ပဟီနတ္တာ စ (သျာ)

parabhojanaṁ na majjeti parehi dinnaṁ saddhādeyyaṁ labhitvā “ahaṁ ñāto yasassī lābhī”ti na majjeyya. Sesaṁ uttānatthameva.

370. Aṭṭhamagāthāya **lobhan**ti visamalobhaṁ. **Bhavan**ti kāmabhavādibhavaṁ. Evaṁ dvīhi padehi bhavabhogataṇhā vuttā. Purimena vā sabbāpi taṇhā, pacchimena kammabhavo. **Virato chedanabandhanā cā**ti[1] evametesaṁ kammakilesānaṁ pahīnattā parasattachedanabandhanā ca viratoti. Sesaṁ vuttanayameva.

371. Navamagāthāya **sāruppaṁ attano viditvā**ti attano bhikkhubhāvassa patirūpaṁ[2] anesanādiṁ pahāya sammā-esanādi-ājīvasuddhiṁ aññañca sammāpaṭipattiṁ tattha patiṭṭhahanena viditvā. Na hi ñātamatteneva kiñci hoti. **Yathātathiyan**ti yathātathaṁ yathābhūtaṁ. **Dhamman**ti khandhāyatanādibhedaṁ yathābhūtañāṇena, catusaccadhammaṁ vā maggena viditvā. Sesaṁ uttānatthameva.

372. Dasamagāthāya **so nirāso anāsisāno**ti yassa ariyamaggena vināsitattā anusayā ca na santi, akusalamūlā ca samūhatā, so nirāso nittaṇho hoti. Tato āsāya abhāvena kañci rūpādidhammaṁ nāsīsati. Tenāha “nirāso anāsisāno”ti. Sesaṁ vuttanayameva.

373. Ekādasamagāthāya **āsavakhīṇo**ti khīṇacaturāsavo. **Pahīnamāno**ti pahīnanavavidhamāno. **Rāgapathan**ti rāgavisayabhūtaṁ tebhūmakadhammajātaṁ. **Upātivatto**ti pariññāpahānehi atikkanto. **Danto**ti sabbadvāravisevanaṁ hitvā ariyena damathena dantabhūmiṁ patto. **Parinibbuto**ti kilesaggivūpasamena sītibhūto. Sesaṁ vuttanayameva.

374. Dvādasamagāthāya **saddho**ti Buddhādiguṇesu parappaccayavirahitattā sabbākārasampannena aveccappasādena samannāgato, na parassa saddhāya paṭipattiyaṁ gamanabhāvena[3]. Yathāha “na khvāhaṁ ettha bhante Bhagavato

1. Chedanabandhanatoti (Sī, Syā) 2. Appatirūpaṁ (Sī) 3. Gamanābhāvena (Sī)

ပရဘောဇနံ န မဇ္ဇေတိ ပရေဟိ ဒိန္နံ သဒ္ဓါဒေယျံ လဘိတွာ “အဟံ ဉာတော ယသဿီ လာဘီ”တိ န မဇ္ဇေယျ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

၃၇၀။ အဋ္ဌမဂါထာယ **လောဘန္တိ** ဝိသမလောဘံ။ **ဘဝန္တိ** ကာမဘဝါဒိဘဝံ။ ဧဝံ ဒွီဟိ ပဒေဟိ ဘဝဘောဂတဏှာ ဝုတ္တာ။ ပုရိမေန ဝါ သဗ္ဗာပိ တဏှာ၊ ပစ္ဆိမေန ကမ္မဘဝေါ။ **ဝိရတော ဆေဒနဗန္ဓနာ စာ**တိ[၁] ဧဝမေတေသံ ကမ္မကိလေသာနံ ပဟီနတ္တာ ပရသတ္တဆေဒနဗန္ဓနာ စ ဝိရတောတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

၃၇၁။ နဝမဂါထာယ **သာရုပ္ပံ အတ္တနော ဝိဒိတွာ**တိ အတ္တနော ဘိက္ခုဘာဝဿ ပတိရူပံ[၂] အနေသနာဒိံ ပဟာယ သမ္မာဧသနာဒိအာဇီဝသုဒ္ဓိံ အညဉ္စ သမ္မာပဋိပတ္တိံ တတ္ထ ပတိဋ္ဌဟနေန ဝိဒိတွာ။ န ဟိ ဉာတမတ္တေနေဝ ကိဉ္စိ ဟောတိ။ **ယထာတထိယန္တိ** ယထာတထံ ယထာဘူတံ။ **ဓမ္မန္တိ** ခန္ဓာယတနာဒိဘေဒံ ယထာဘူတဉာဏေန, စတုသစ္စဓမ္မံ ဝါ မဂ္ဂေန ဝိဒိတွာ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

၃၇၂။ ဒသမဂါထာယ **သော နိရာသော အနာသိသာနော**တိ ယဿ အရိယမဂ္ဂေန ဝိနာသိတတ္တာ အနုသယာ စ န သန္တိ၊ အကုသလမူလာ စ သမူဟတာ၊ သော နိရာသော နိတ္တဏှော ဟောတိ။ တတော အာသာယ အဘာဝေန ကဉ္စိ ရူပါဒိဓမ္မံ နာသီသတိ။ တေနာဟ “နိရာသော အနာသိသာနော”တိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

၃၇၃။ ဧကာဒသမဂါထာယ **အာသဝခီဏော**တိ ခီဏစတုရာသဝေါ။ **ပဟီနမာနော**တိ ပဟီနနဝဝိဓမာနော။ **ရာဂပထန္တိ** ရာဂဝိသယဘူတံ တေဘူမကဓမ္မဇာတံ။ **ဥပါတိဝတ္တော**တိ ပရိညာပဟာနေဟိ အတိက္ကန္တော။ **ဒန္တော**တိ သဗ္ဗဒွါရဝိသေဝနံ ဟိတွာ အရိယေန ဒမထေန ဒန္တဘူမိံ ပတ္တော။ **ပရိနိဗ္ဗုတော**တိ ကိလေသဂ္ဂိဝူပသမေန သီတိဘူတော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

၃၇၄။ ဒွါဒသမဂါထာယ **သဒ္ဓေါ**တိ ဗုဒ္ဓါဒိဂုဏေသု ပရပ္ပစ္စယဝိရဟိတတ္တာ သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္နေန အဝေစ္စပ္ပသာဒေန သမန္နာဂတော၊ န ပရဿ သဒ္ဓါယ ပဋိပတ္တိယံ ဂမနဘာဝေန[၃]။ ယထာဟ “န ခွါဟံ ဧတ္ထ ဘန္တေ ဘဂဝတော

၁-ဆေဒနဗန္ဓနတောတိ (သီ၊ သျာ) ၂-အပ္ပတိရူပံ (သီ) ၃-ဂမနာဘာဝေန (သီ)

saddhāya gacchāmī”ti[1]. **Sutavā**ti vositasutakiccattā paramatthikasutasamannāgato. **Niyāmadassī**ti saṁsārakantāramūḷhe loke amatapuragāmino sammattaniyāmabhūtassa maggassa dassāvī, diṭṭhamaggoti vuttaṁ hoti. **Vaggagatesu na vaggasārī**ti vaggagatā nāma dvāsaṭṭhidiṭṭhigatikā aññamaññaṁ paṭilomattā, evaṁ vaggāhi diṭṭhīhi gatesu sattesu na vaggasārī “idaṁ ucchijjissati, idaṁ tatheva bhavissatī”ti evaṁ diṭṭhivasena agamanato. **Paṭighan**ti paṭighātakaṁ, cittavighātakanti[2] vuttaṁ hoti. Dosavisesanamevetaṁ. **Vineyyā**ti vinetvā. Sesaṁ vuttanayameva.

375. Terasamagāthāya **saṁsuddhajino**ti saṁsuddhena arahattamaggena vijitakileso. **Vivaṭṭacchado**ti vivaṭarāgadosamohachadano. **Dhammesu vasī**ti catusaccadhammesu vasippatto. Na hissa sakkā te dhammā yathā ñātā kenaci aññathā kātuṁ, tena khīṇāsavo “dhammesu vasī”ti vuccati. **Pāragū**ti pāraṁ vuccati nibbānaṁ, taṁ gato, sa-upādisesavasena adhigatoti vuttaṁ hoti. **Anejo**ti apagatataṇhācalano. **Saṅkhāranirodhañāṇakusalo**ti saṅkhāranirodho vuccati nibbānaṁ, tamhi ñāṇaṁ ariyamaggapaññā, tattha kusalo, catukkhattuṁ bhāvitattā chekoti vuttaṁ hoti.

376. Cuddasamagāthāya **atītesū**ti pavattiṁ patvā atikkantesu pañcakkhandhesu. **Anāgatesū**ti pavattiṁ appattesu pañcakkhandhesu eva. **Kappātīto**ti “ahaṁ maman”ti kappanaṁ sabbampi vā taṇhādiṭṭhikappaṁ atīto. **Aticca suddhipañño**ti atīva suddhipañño, atikkamitvā vā suddhipañño. Kiṁ atikkamitvā? Addhattayaṁ. Arahā hi yvāyaṁ avijjāsaṅkhārasaṅkhāto atīto addhā, jātijarāmaraṇasaṅkhāto anāgato addhā, viññāṇādibhavapariyanto paccuppanno ca addhā, taṁ sabbampi atikkamma kaṅkhaṁ vitaritvā paramasuddhippattapañño hutvā ṭhito. Tena vuccati “aticca suddhipañño”ti. **Sabbāyatanehī**ti dvādasahāyatanehi. Arahā hi evaṁ kappātīto, kappātītattā aticca suddhipaññattā ca āyatiṁ na kiñci āyatanaṁ upeti. Tenāha “sabbāyatanehi vippamutto”ti.

1. Aṁ 2. 33 piṭṭhe.
2. Cittaghaṭṭakanti (Sī, Syā)

သဒ္ဓါယ ဂစ္ဆာမီ”တိ[1]။ **သုတဝါ**တိ ဝေါသိတသုတကိစ္စတ္တာ ပရမတ္ထိကသုတသမန္နာဂတော။ **နိယာမဒဿီ**တိ သံသာရကန္တာရမူဠှေ လောကေ အမတပုရဂါမိနော သမ္မတ္တနိယာမဘူတဿ မဂ္ဂဿ ဒဿာဝီ၊ ဒိဋ္ဌမဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝဂ္ဂဂတေသု န ဝဂ္ဂသာရီ**တိ ဝဂ္ဂဂတာ နာမ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတိကာ အညမညံ ပဋိလောမတ္တာ၊ ဧဝံ ဝဂ္ဂါဟိ ဒိဋ္ဌီဟိ ဂတေသု သတ္တေသု န ဝဂ္ဂသာရီ “ဣဒံ ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ၊ ဣဒံ တထေဝ ဘဝိဿတီ”တိ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိဝသေန အဂမနတော။ **ပဋိဃ**န္တိ ပဋိဃာတကံ၊ စိတ္တဝိဃာတကန္တိ[2] ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒေါသဝိသေသနမေဝေတံ။ **ဝိနေယျာ**တိ ဝိနေတွာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

၃၇၅။ တေရသမဂါထာယ **သံသုဒ္ဓဇိနော**တိ သံသုဒ္ဓေန အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဝိဇိတကိလေသော။ **ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ**တိ ဝိဝဋရာဂဒေါသမောဟဆဒနော။ **ဓမ္မေသု ဝသီ**တိ စတုသစ္စဓမ္မေသု ဝသိပ္ပတ္တော။ န ဟိဿ သက္ကာ တေ ဓမ္မာ ယထာ ဉာတာ ကေနစိ အညထာ ကာတုံ၊ တေန ခီဏာသဝေါ “ဓမ္မေသု ဝသီ”တိ ဝုစ္စတိ။ **ပါရဂူ**တိ ပါရံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ ဂတော၊ သဥပါဒိသေသဝသေန အဓိဂတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အနေဇော**တိ အပဂတတဏှာစလနော။ **သင်္ခါရနိရောဓဉာဏကုသလော**တိ သင်္ခါရနိရောဓော ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တမှိ ဉာဏံ အရိယမဂ္ဂပညာ၊ တတ္ထ ကုသလော၊ စတုက္ခတ္တုံ ဘာဝိတတ္တာ ဆေကောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၃၇၆။ စုဒ္ဒသမဂါထာယ **အတီတေသူ**တိ ပဝတ္တိံ ပတွာ အတိက္ကန္တေသု ပဉ္စက္ခန္ဓေသု။ **အနာဂတေသူ**တိ ပဝတ္တိံ အပ္ပတ္တေသု ပဉ္စက္ခန္ဓေသု ဧဝ။ **ကပ္ပါတီတော**တိ “အဟံ မမ”န္တိ ကပ္ပနံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝါ တဏှာဒိဋ္ဌိကပ္ပံ အတီတော။ **အတိစ္စ သုဒ္ဓိပညော**တိ အတိဝ သုဒ္ဓိပညော၊ အတိက္ကမိတွာ ဝါ သုဒ္ဓိပညော။ ကိံ အတိက္ကမိတွာ? အဒ္ဓတ္တယံ။ အရဟာ ဟိ ယွာယံ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရသင်္ခါတော အတီတော အဒ္ဓါ, ဇာတိဇရာမရဏသင်္ခါတော အနာဂတော အဒ္ဓါ, ဝိညာဏာဒိဘဝပရိယန္တော ပစ္စုပ္ပန္နော စ အဒ္ဓါ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ အတိက္ကမ္မ ကင်္ခံ ဝိတရိတွာ ပရမသုဒ္ဓိပ္ပတ္တပညော ဟုတွာ ဌိတော။ တေန ဝုစ္စတိ “အတိစ္စ သုဒ္ဓိပညော”တိ။ **သဗ္ဗာယတနေဟီ**တိ ဒွါဒသဟာယတနေဟိ။ အရဟာ ဟိ ဧဝံ ကပ္ပါတီတော၊ ကပ္ပါတီတတ္တာ အတိစ္စ သုဒ္ဓိပညတ္တာ စ အာယတိံ န ကိဉ္စိ အာယတနံ ဥပေတိ။ တေနာဟ “သဗ္ဗာယတနေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တော”တိ။

၁-အံ ၂-၃၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-စိတ္တဃဋ္ဋနကန္တိ (သီ၊ သျာ)

377. Pannarasamagāthāya **aññāya padan**ti ye te "saccānaṁ caturo padā"ti vuttā, tesu ekekapadaṁ pubbabhāgasaccavavatthāpanapaññāya ñatvā. **Samecca dhamman**ti tato paraṁ catūhi ariyamaggehi catusaccadhammaṁ samecca. **Vivaṭaṁ disvāna pahānamāsavānan**ti atha paccavekkhaṇañāṇena āsavakkhayasaññitaṁ nibbānaṁ vivaṭaṁ pākaṭamanāvaṭaṁ disvā. **Sabbupadhīnaṁ parikkhayā**ti sabbesaṁ khandhakāmaguṇakilesābhisaṅkhārabhedānaṁ upadhīnaṁ parikkhīṇattā katthaci asajjamāno bhikkhu **sammā so loke paribbajeyya** vihareyya, anallīyanto lokaṁ gaccheyyāti desanaṁ niṭṭhāpesi.

378. Tato so nimmito dhammadesanaṁ thomento **"addhā hi Bhagavā"**ti imaṁ gāthamāha. Tattha **yo so evaṁ vihārī**ti yo so maṅgalādīni samūhanitvā sabbamaṅgaladosappahānavihārī, yopi so dibbamānusakesu kāmesu rāgaṁ vineyya bhavātikkamma dhammābhisamayavihārīti evaṁ tāya tāya gāthāya niddiṭṭhabhikkhuṁ dassento āha. Sesaṁ uttānameva. Ayaṁ pana yojanā—addhā hi Bhagavā tatheva etaṁ yaṁ tvaṁ "yassa maṅgalā samūhatā"ti-ādīni vatvā tassā tassā gāthāya pariyosāne "sammā so loke paribbajeyyā"ti avaca. Kiṁ kāraṇaṁ? Yo so evaṁvihārī bhikkhu, so uttamena damathena danto, sabbāni ca dasapi saṁyojanāni caturo ca yoge vītivatto hoti. Tasmā sammā so loke paribbajeyya, natthi me ettha vicikicchāti iti desanāthomanagāthampi vatvā arahattanikūṭeneva desanaṁ niṭṭhāpesi. Suttapariyosāne koṭisatasahassadevatānaṁ aggaphalappatti ahosi, sotāpattisakadāgāmi-anāgāmiphalappattā pana gaṇanato asaṅkhyeyyāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Sammāparibbājanīyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

၃၇၇။ ပန္နရသမဂါထာယ **အညာယ ပဒ**န္တိ ယေ တေ "သစ္စာနံ စတုရော ပဒါ"တိ ဝုတ္တာ၊ တေသု ဧကေကပဒံ ပုဗ္ဗဘာဂသစ္စဝဝတ္ထာပနပညာယ ဉတွာ။ **သမေစ္စ ဓမ္မ**န္တိ တတော ပရံ စတူဟိ အရိယမဂ္ဂေဟိ စတုသစ္စဓမ္မံ သမေစ္စ။ **ဝိဝဋံ ဒိသွာန ပဟာနမာသဝါန**န္တိ အထ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေန အာသဝက္ခယသညိတံ နိဗ္ဗာနံ ဝိဝဋံ ပါကဋမနာဝဋံ ဒိသွာ။ **သဗ္ဗုပဓီနံ ပရိက္ခယာ**တိ သဗ္ဗေသံ ခန္ဓကာမဂုဏကိလေသာဘိသင်္ခါရဘေဒါနံ ဥပဓီနံ ပရိက္ခီဏတ္တာ ကတ္ထစိ အသဇ္ဇမာနော ဘိက္ခု **သမ္မာ သော လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျ** ဝိဟရေယျ၊ အနလ္လီယန္တော လောကံ ဂစ္ဆေယျာတိ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

၃၇၈။ တတော သော နိမ္မိတော ဓမ္မဒေသနံ ထောမေန္တော **"အဒ္ဓါ ဟိ ဘဂဝါ"**တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ယော သော ဧဝံ ဝိဟာရီ**တိ ယော သော မင်္ဂလာဒီနိ သမူဟနိတွာ သဗ္ဗမင်္ဂလဒေါသပ္ပဟာနဝိဟာရီ၊ ယောပိ သော ဒိဗ္ဗမာနုသကေသု ကာမေသု ရာဂံ ဝိနေယျ ဘဝါတိက္ကမ္မ ဓမ္မာဘိသမယဝိဟာရီတိ ဧဝံ တာယ တာယ ဂါထာယ နိဒ္ဒိဋ္ဌဘိက္ခုံ ဒဿေန္တော အာဟ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝ။ အယံ ပန ယောဇနာ—အဒ္ဓါ ဟိ ဘဂဝါ တထေဝ ဧတံ ယံ တွံ "ယဿ မင်္ဂလာ သမူဟတာ"တိအာဒီနိ ဝတွာ တဿာ တဿာ ဂါထာယ ပရိယောသာနေ "သမ္မာ သော လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျာ"တိ အဝစ။ ကိံ ကာရဏံ? ယော သော ဧဝံဝိဟာရီ ဘိက္ခု၊ သော ဥတ္တမေန ဒမထေန ဒန္တော, သဗ္ဗာနိ စ ဒသပိ သံယောဇနာနိ စတုရော စ ယောဂေ ဝီတိဝတ္တော ဟောတိ။ တသ္မာ သမ္မာ သော လောကေ ပရိဗ္ဗဇေယျ၊ နတ္ထိ မေ ဧတ္ထ ဝိစိကိစ္ဆာတိ ဣတိ ဒေသနာထောမနဂါထမ္ပိ ဝတွာ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ သုတ္တပရိယောသာနေ ကောဋိသတသဟဿဒေဝတာနံ အဂ္ဂဖလပ္ပတ္တိ အဟောသိ၊ သောတာပတ္တိသကဒါဂါမိအနာဂါမိဖလပ္ပတ္တာ ပန ဂဏနတော အသင်္ချေယျာတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

14. Dhammikasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Dhammikasuttaṁ. Kā uppatti? Tiṭṭhamāne kira Bhagavati lokanāthe Dhammiko nāma upāsako ahosi nāmena ca paṭipattiyā ca. So kira saraṇasampanno sīlasampanno bahussuto piṭakattayadharo anāgāmī abhiññālābhī ākāsacārī ahosi. Tassa parivārā pañcasatā upāsakā, tepi tādisā eva ahesuṁ. Tassekadivasaṁ uposathikassa rahogatassa paṭisallīnassa majjhimayāmāvasānasamaye evaṁ parivitakko udapādi “yannūnāhaṁ agāriya-anagāriyānaṁ paṭipadaṁ puccheyyan”ti. So pañcahi upāsakasatehi parivuto Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā tamatthaṁ pucchi, Bhagavā cassa byākāsi. Tattha pubbe vaṇṇitasadisaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ, apubbaṁ vaṇṇayissāma.

379. Tattha paṭhamagāthāya tāva **kathaṁkaro**ti kathaṁ karonto kathaṁ paṭipajjanto. **Sādhu hotī**ti sundaro anavajjo atthasādhano hoti. **Upāsakāse**ti upāsakā-icceva vuttaṁ hoti. Sesamatthato pākaṭameva. Ayaṁ pana yojanā—yo vā agārā anagārameti pabbajati, ye vā agārino upāsakā, etesu duvidhesu sāvakesu kathaṁkaro sāvako sādhu hotīti.

380-1. Idāni evaṁ puṭṭhassa Bhagavato byākaraṇasamatthataṁ dīpento “**tuvañhī**”ti gāthādvayamāha. Tattha **gatin**ti ajjhāsayagatiṁ. **Parāyaṇan**ti nipphattiṁ. Atha vā **gatin**ti nirayādipañcappabhedaṁ. **Parāyaṇan**ti gatito paraṁ ayanaṁ gabhivippamokkhaṁ parinibbānaṁ. **Na catthi tulyo**ti tayā sadiso natthi. **Sabbaṁ tuvaṁ ñāṇamavecca dhammaṁ, pakāsesi satte anukampamāno**ti tvaṁ Bhagavā yadatthi ñeyyaṁ nāma, taṁ anavasesaṁ avecca paṭivijjhitvā satte anukampamāno sabbaṁ ñāṇañca dhammañca pakāsesi. Yaṁ yaṁ yassa hitaṁ hoti, taṁ taṁ tassa āvikāsiyeva desesiyeva, na te atthi ācariyamuṭṭhīti vuttaṁ hoti. **Virocasi vimalo**ti dhūmarajādivirahito viya cando, rāgādimalābhāvena vimalo virocasi. Sesamettha uttānatthameva.

382. Idāni yesaṁ tadā Bhagavā dhammaṁ desesi, te devaputte kittetvā Bhagavantaṁ pasaṁsanto “**āgañchi te santike**”ti gāthādvayamāha.

၁၄-ဓမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဓမ္မိကသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? တိဋ္ဌမာနေ ကိရ ဘဂဝတိ လောကနာထေ ဓမ္မိကော နာမ ဥပါသကော အဟောသိ နာမေန စ ပဋိပတ္တိယာ စ။ သော ကိရ သရဏသမ္ပန္နော သီလသမ္ပန္နော ဗဟုဿုတော ပိဋကတ္တယဓရော အနာဂါမီ အဘိညာလာဘီ အာကာသစာရီ အဟောသိ။ တဿ ပရိဝါရာ ပဉ္စသတာ ဥပါသကာ၊ တေပိ တာဒိသာ ဧဝ အဟေသုံ။ တဿေကဒိဝသံ ဥပေါသထိကဿ ရဟောဂတဿ ပဋိသလ္လီနဿ မဇ္ဈိမယာမာဝသာနသမယေ ဧဝံ ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ “ယန္နူနာဟံ အဂါရိယအနဂါရိယာနံ ပဋိပဒံ ပုစ္ဆေယျ”န္တိ။ သော ပဉ္စဟိ ဥပါသကသတေဟိ ပရိဝုတော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆိ၊ ဘဂဝါ စဿ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ ပုဗ္ဗေ ဝဏ္ဏိတသဒိသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ အပုဗ္ဗံ ဝဏ္ဏယိဿာမ။

၃၇၉။ တတ္ထ ပဌမဂါထာယ တာဝ **ကထံကရော**တိ ကထံ ကရောန္တော ကထံ ပဋိပဇ္ဇန္တော။ **သာဓု ဟောတီ**တိ သုန္ဒရော အနဝဇ္ဇော အတ္ထသာဓနော ဟောတိ။ **ဥပါသကာသေ**တိ ဥပါသကာဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသမတ္ထတော ပါကဋမေဝ။ အယံ ပန ယောဇနာ—ယော ဝါ အဂါရာ အနဂါရမေတိ ပဗ္ဗဇတိ၊ ယေ ဝါ အဂါရိနော ဥပါသကာ၊ ဧတေသု ဒုဝိဓေသု သာဝကေသု ကထံကရော သာဝကော သာဓု ဟောတီတိ။

၃၈၀-၁။ ဣဒါနိ ဧဝံ ပုဋ္ဌဿ ဘဂဝတော ဗျာကရဏသမတ္ထတံ ဒီပေန္တော “**တုဝဉှီ**”တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ဂတိ**န္တိ အဇ္ဈာသယဂတိံ။ **ပရာယဏ**န္တိ နိပ္ဖတ္တိံ။ အထ ဝါ **ဂတိ**န္တိ နိရယာဒိပဉ္စပ္ပဘေဒံ။ **ပရာယဏ**န္တိ ဂတိတော ပရံ အယနံ ဂတိဝိပ္ပမောက္ခံ ပရိနိဗ္ဗာနံ။ **န စတ္ထိ တုလျော**တိ တယာ သဒိသော နတ္ထိ။ **သဗ္ဗံ တုဝံ ဉာဏမဝေစ္စ ဓမ္မံ၊ ပကာသေသိ သတ္တေ အနုကမ္ပမာနော**တိ တွံ ဘဂဝါ ယဒတ္ထိ ဉေယျံ နာမ၊ တံ အနဝသေသံ အဝေစ္စ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ သတ္တေ အနုကမ္ပမာနော သဗ္ဗံ ဉာဏဉ္စ ဓမ္မဉ္စ ပကာသေသိ။ ယံ ယံ ယဿ ဟိတံ ဟောတိ၊ တံ တံ တဿ အာဝိကာသိယေဝ ဒေသေသိယေဝ၊ န တေ အတ္ထိ အာစရိယမုဋ္ဌီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝိရောစသိ ဝိမလော**တိ ဓူမရဇာဒိဝိရဟိတော ဝိယ စန္ဒော၊ ရာဂါဒိမလာဘာဝေန ဝိမလော ဝိရောစသိ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

၃၈၂။ ဣဒါနိ ယေသံ တဒါ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ တေ ဒေဝပုတ္တေ ကိတ္တေတွာ ဘဂဝန္တံ ပသံသန္တော “**အာဂဉ္ဆိ တေ သန္တိကေ**”တိ ဂါထာဒွယမာဟ။

Tattha **nāgarājā erāvaṇo nāmā**ti ayaṁ kira Erāvaṇo nāma devaputto kāmarūpī dibbe vimāne vasati. So yadā Sakko uyyānakīḷaṁ gacchati, tadā diyaḍḍhasatayojanaṁ kāyaṁ abhinimminitvā tettiṁsa kumbhe māpetvā Erāvaṇo nāma hatthī hoti. Tassa ekekasmiṁ kumbhe dve dve dantā honti, ekekasmiṁ dante satta satta pokkharaṇiyo, ekekissā pokkharaṇiyā satta satta paduminiyo, ekekissā paduminiyā satta satta pupphāni, ekekasmiṁ pupphe satta satta pattāni, ekekasmiṁ patte satta satta accharāyo naccanti padumaccharāyotveva vissutā Sakkassa nāṭakitthiyo, yā ca Vimānavatthusmimpi "bhamanti kaññā padumesu sikkhitā"ti[1] āgatā. Tesaṁ pana tettiṁsakumbhānaṁ majjhe sudassanakumbho nāma tiṁsayojanamatto hoti, tattha yojanappamāṇo maṇipallaṅko tiyojanubbedhe pupphamaṇḍape attharīyati. Tattha Sakko Devānamindo accharāsaṁghaparivuto dibbasampattiṁ paccanubhoti. Sakke pana Devānaminde uyyānakīḷāto paṭinivatte puna taṁ rūpaṁ saṁharitvāna devaputtova hoti. Taṁ sandhāyāha "āgañchi te santike nāgarājā Erāvaṇo nāmā"ti. **Jinoti sutvā**ti "vijitapāpadhammo esa Bhagavā"ti evaṁ sutvā. **Sopi tayā mantayitvā**ti tayā saddhiṁ mantayitvā, pañhaṁ pucchitvāti adhippāyo. **Ajjhagamā**ti adhiagamā, gatoti vuttaṁ hoti. **Sādhūti sutvāna patītarūpo**ti taṁ pañhaṁ sutvā "sādhu bhante"ti abhinanditvā tuṭṭharūpo gatoti attho.

383. **Rājāpi taṁ vessavaṇo kuvero**ti ettha so yakkho rañjanaṭṭhena **rājā,** visāṇāya rājadhāniyā rajjaṁ kāretīti **Vessavaṇo,** purimanāmena **Kuvero**ti veditabbo. So kira Kuvero nāma brāhmaṇamahāsālo hutvā dānādīni puññāni katvā visāṇāya rājadhāniyā adhipati hutvā nibbatto. Tasmā "Kuvero Vessavaṇo"ti vuccati. Vuttañcetaṁ āṭānāṭiyasutte—

> "Kuverassa kho pana mārisa mahārājassa Visāṇā nāma rājadhānī, tasmā Kuvero mahārājā 'Vessavaṇo'ti pavuccatī"ti[2], sesamettha pākaṭameva.

---

1. Khu 2. 93 piṭṭhe. 2. Dī 3. 170 piṭṭhe.

တတ္ထ **နာဂရာဇာ ဧရာဝဏော နာမာ**တိ အယံ ကိရ ဧရာဝဏော နာမ ဒေဝပုတ္တော ကာမရူပီ ဒိဗ္ဗေ ဝိမာနေ ဝသတိ။ သော ယဒါ သက္ကော ဥယျာနကီဠံ ဂစ္ဆတိ၊ တဒါ ဒိယဍ္ဎသတယောဇနံ ကာယံ အဘိနိမ္မိနိတွာ တေတ္တိံသ ကုမ္ဘေ မာပေတွာ ဧရာဝဏော နာမ ဟတ္ထီ ဟောတိ။ တဿ ဧကေကသ္မိံ ကုမ္ဘေ ဒွေ ဒွေ ဒန္တာ ဟောန္တိ၊ ဧကေကသ္မိံ ဒန္တေ သတ္တ သတ္တ ပေါက္ခရဏိယော၊ ဧကေကိဿာ ပေါက္ခရဏိယာ သတ္တ သတ္တ ပဒုမိနိယော၊ ဧကေကိဿာ ပဒုမိနိယာ သတ္တ သတ္တ ပုပ္ဖာနိ၊ ဧကေကသ္မိံ ပုပ္ဖေ သတ္တ သတ္တ ပတ္တာနိ၊ ဧကေကသ္မိံ ပတ္တေ သတ္တ သတ္တ အစ္ဆရာယော နစ္စန္တိ ပဒုမစ္ဆရာယောတွေဝ ဝိဿုတာ သက္ကဿ နာဋကိတ္ထိယော၊ ယာ စ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိမ္ပိ "ဘမန္တိ ကညာ ပဒုမေသု သိက္ခိတာ"တိ[၁] အာဂတာ။ တေသံ ပန တေတ္တိံသကုမ္ဘာနံ မဇ္ဈေ သုဒဿနကုမ္ဘော နာမ တိံသယောဇနမတ္တော ဟောတိ၊ တတ္ထ ယောဇနပ္ပမာဏော မဏိပလ္လင်္ကော တိယောဇနုဗ္ဗေဓေ ပုပ္ဖမဏ္ဍပေ အတ္ထရီယတိ။ တတ္ထ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အစ္ဆရာသံဃပရိဝုတော ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ပစ္စနုဘောတိ။ သက္ကေ ပန ဒေဝါနမိန္ဒေ ဥယျာနကီဠာတော ပဋိနိဝတ္တေ ပုန တံ ရူပံ သံဟရိတွာန ဒေဝပုတ္တောဝ ဟောတိ။ တံ သန္ဓာယာဟ "အာဂဉ္ဆိ တေ သန္တိကေ နာဂရာဇာ ဧရာဝဏော နာမာ"တိ။ **ဇိနောတိ သုတွာ**တိ "ဝိဇိတပါပဓမ္မော ဧသ ဘဂဝါ"တိ ဧဝံ သုတွာ။ **သောပိ တယာ မန္တယိတွာ**တိ တယာ သဒ္ဓိံ မန္တယိတွာ၊ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာတိ အဓိပ္ပါယော။ **အဇ္ဈဂမာ**တိ အဓိအဂမာ၊ ဂတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သာဓူတိ သုတွာန ပတီတရူပေါ**တိ တံ ပဉှံ သုတွာ "သာဓု ဘန္တေ"တိ အဘိနန္ဒိတွာ တုဋ္ဌရူပေါ ဂတောတိ အတ္ထော။

၃၈၃။ **ရာဇာပိ တံ ဝေဿဝဏော ကုဝေရော**တိ ဧတ္ထ သော ယက္ခော ရဉ္ဇနဋ္ဌေန **ရာဇာ၊** ဝိသာဏာယ ရာဇဓာနိယာ ရဇ္ဇံ ကာရေတီတိ **ဝေဿဝဏော၊** ပုရိမနာမေန **ကုဝေရော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော ကိရ ကုဝေရော နာမ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော ဟုတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ဝိသာဏာယ ရာဇဓာနိယာ အဓိပတိ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော။ တသ္မာ "ကုဝေရော ဝေဿဝဏော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ အာဋာနာဋိယသုတ္တေ—

> "ကုဝေရဿ ခေါ ပန မာရိသ မဟာရာဇဿ ဝိသာဏာ နာမ ရာဇဓာနီ၊ တသ္မာ ကုဝေရော မဟာရာဇာ 'ဝေဿဝဏော'တိ ပဝုစ္စတီ"တိ[၂]၊

သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၁-ခု ၂-၉၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၃-၁၇၀-ပိဋ္ဌေ။

Tattha siyā—kasmā pana dūratare Tāvatiṁsabhavane vasanto Erāvaṇo paṭhamaṁ āgato, Vessavaṇo pacchā, ekanagareva vasanto ayaṁ upāsako sabbapacchā, kathañca so tesaṁ āgamanaṁ aññāsi, yena evamāhāti? Vuccate—Vessavaṇo kira tadā anekasahassapavāḷapallaṅkaṁ dvādasayojanaṁ nārivāhanaṁ abhiruyha pavāḷakuntaṁ uccāretvā dasasahassakoṭiyakkhehi parivuto “Bhagavantaṁ pañhaṁ pucchissāmī”ti ākāsaṭṭhakavimānāni pariharitvā maggena maggaṁ āgacchanto Veḷukaṇḍakanagare nandamātāya upāsikāya nivesanassa uparibhāgaṁ sampatto. Upāsikāya ayamānubhāvo—parisuddhasīlā hoti, niccaṁ vikālabhojanā paṭiviratā, piṭakattayadhārinī, anāgāmiphale patiṭṭhitā. Sā tamhi samaye sīhapañjaraṁ ugghāṭetvā utuggahaṇatthāya māluteritokāse ṭhatvā aṭṭhakapārāyanavagge parimaṇḍalehi padabyañjanehi madhurena sarena bhāsati. Vessavaṇo tattheva yānāni ṭhapetvā yāva upāsikā “idamavoca Bhagavā Magadhesu viharanto pāsāṇake cetiye paricārakasoḷasannaṁ brāhmaṇānan”ti nigamanaṁ abhāsi, tāva sabbaṁ sutvā vaggapariyosāne suvaṇṇamurajasadisaṁ mahantaṁ gīvaṁ paggahetvā “sādhu sādhu bhaginī”ti sādhukāramadāsi. Sā “ko etthā”ti āha. Ahaṁ bhagini Vessavaṇoti. Upāsikā kira paṭhamaṁ sotāpannā ahosi, pacchā Vessavaṇo. Taṁ so dhammato sahodarabhāvaṁ[1] sandhāya upāsikaṁ bhaginivādena samudācarati. Upāsikāya ca “vikālo bhātika bhadramukha yassa dāni kālaṁ maññasī”ti vutto “ahaṁ bhagini tayi pasanno pasannākāraṁ karomī”ti āha. Tena hi bhadramukha mama khette nipphannaṁ sāliṁ kammakarā āharituṁ na sakkonti, taṁ tava parisāya āṇāpehīti. So “sādhu bhaginī”ti yakkhe āṇāpesi, te aḍḍhaterasa koṭṭhāgārasatāni pūresuṁ. Tato pabhuti koṭṭhāgāraṁ ūnaṁ nāma nāhosi, “Nandamātu koṭṭhāgāraṁ viyā”ti loke nidassanaṁ ahosi. Vessavaṇo koṭṭhāgārāni pūretvā Bhagavantaṁ upasaṅkami. Bhagavā “vikāle āgatosī”ti āha, atha Bhagavato sabbaṁ ārocesi. Iminā kāraṇena āsannatarepi Cātumahārājikabhavane vasanto Vessavaṇo pacchā āgato. Erāvaṇassa pana na kiñci antarā karaṇīyaṁ ahosi, tena so paṭhamataraṁ āgato.

1. Dhammasahodarabhāvaṁ (Ka)

တတ္ထ သိယာ—ကသ္မာ ပန ဒူရတရေ တာဝတိံသဘဝနေ ဝသန္တော ဧရာဝဏော ပဌမံ အာဂတော၊ ဝေဿဝဏော ပစ္ဆာ၊ ဧကနဂရေဝ ဝသန္တော အယံ ဥပါသကော သဗ္ဗပစ္ဆာ၊ ကထဉ္စ သော တေသံ အာဂမနံ အညာသိ, ယေန ဧဝမာဟာတိ? ဝုစ္စတေ—ဝေဿဝဏော ကိရ တဒါ အနေကသဟဿပဝါဠပလ္လင်္ကံ ဒွါဒသယောဇနံ နာရိဝါဟနံ အဘိရုယှ ပဝါဠကုန္တံ ဥစ္စာရေတွာ ဒသသဟဿကောဋိယက္ခေဟိ ပရိဝုတော “ဘဂဝန္တံ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ အာကာသဋ္ဌကဝိမာနာနိ ပရိဟရိတွာ မဂ္ဂေန မဂ္ဂံ အာဂစ္ဆန္တော ဝေဠုကဏ္ဍကနဂရေ နန္ဒမာတာယ ဥပါသိကာယ နိဝေသနဿ ဥပရိဘာဂံ သမ္ပတ္တော။ ဥပါသိကာယ အယမာနုဘာဝေါ—ပရိသုဒ္ဓသီလာ ဟောတိ၊ နိစ္စံ ဝိကာလဘောဇနာ ပဋိဝိရတာ၊ ပိဋကတ္တယဓာရိနီ၊ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ။ သာ တမှိ သမယေ သီဟပဉ္ဇရံ ဥဂ္ဃါဋေတွာ ဥတုဂ္ဂဟဏတ္ထာယ မာလုတေရိတောကာသေ ဌတွာ အဋ္ဌကပါရာယနဝဂ္ဂေ ပရိမဏ္ဍလေဟိ ပဒဗျဉ္ဇနေဟိ မဓုရေန သရေန ဘာသတိ။ ဝေဿဝဏော တတ္ထေဝ ယာနာနိ ဌပေတွာ ယာဝ ဥပါသိကာ “ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ မဂဓေသု ဝိဟရန္တော ပါသာဏကေ စေတိယေ ပရိစာရကသောဠသန္နံ ဗြာဟ္မဏာန”န္တိ နိဂမနံ အဘာသိ၊ တာဝ သဗ္ဗံ သုတွာ ဝဂ္ဂပရိယောသာနေ သုဝဏ္ဏမုရဇသဒိသံ မဟန္တံ ဂီဝံ ပဂ္ဂဟေတွာ “သာဓု သာဓု ဘဂိနီ”တိ သာဓုကာရမဒါသိ။ သာ “ကော ဧတ္ထာ”တိ အာဟ။ အဟံ ဘဂိနိ ဝေဿဝဏောတိ။ ဥပါသိကာ ကိရ ပဌမံ သောတာပန္နာ အဟောသိ၊ ပစ္ဆာ ဝေဿဝဏော။ တံ သော ဓမ္မတော သဟောဒရဘာဝံ[1] သန္ဓာယ ဥပါသိကံ ဘဂိနိဝါဒေန သမုဒါစရတိ။ ဥပါသိကာယ စ “ဝိကာလော ဘာတိက ဘဒြမုခ ယဿ ဒါနိ ကာလံ မညသီ”တိ ဝုတ္တော “အဟံ ဘဂိနိ တယိ ပသန္နော ပသန္နာကာရံ ကရောမီ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဘဒြမုခ မမ ခေတ္တေ နိပ္ဖန္နံ သာလိံ ကမ္မကရာ အာဟရိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ တံ တဝ ပရိသာယ အာဏာပေဟီတိ။ သော “သာဓု ဘဂိနီ”တိ ယက္ခေ အာဏာပေသိ၊ တေ အဍ္ဎတေရသ ကောဋ္ဌာဂါရသတာနိ ပူရေသုံ။ တတော ပဘုတိ ကောဋ္ဌာဂါရံ ဦနံ နာမ နာဟောသိ၊ “နန္ဒမာတု ကောဋ္ဌာဂါရံ ဝိယာ”တိ လောကေ နိဒဿနံ အဟောသိ။ ဝေဿဝဏော ကောဋ္ဌာဂါရာနိ ပူရေတွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိ။ ဘဂဝါ “ဝိကာလေ အာဂတောသီ”တိ အာဟ၊ အထ ဘဂဝတော သဗ္ဗံ အာရောစေသိ။ ဣမိနာ ကာရဏေန အာသန္နတရေပိ စာတုမဟာရာဇိကဘဝနေ ဝသန္တော ဝေဿဝဏော ပစ္ဆာ အာဂတော။ ဧရာဝဏဿ ပန န ကိဉ္စိ အန္တရာ ကရဏီယံ အဟောသိ၊ တေန သော ပဌမတရံ အာဂတော။

၁-ဓမ္မသဟောဒရဘာဝံ (က)

Ayaṁ pana upāsako kiñcāpi anāgāmī pakatiyāva ekabhattiko, tathāpi tadā uposathadivasoti katvā uposathaṅgāni adhiṭṭhāya sāyanhasamayaṁ sunivattho supāruto pañcasata-upāsakaparivuto Jetavanaṁ gantvā dhammadesanaṁ sutvā attano gharaṁ āgamma tesaṁ upāsakānaṁ saraṇasīla-uposathānisaṁsādibhedaṁ upāsakadhammaṁ kathetvā te upāsake uyyojesi. Tesañca tasseva ghare muṭṭhihatthappamāṇapādakāni pañca kappiyamañcasatāni pāṭekkovarakesu paññattāni honti, te attano attano ovarakaṁ pavisitvā samāpattiṁ appetvā nisīdiṁsu, upāsakopi tathevākāsi. Tena ca samayena Sāvatthinagare sattapaññāsa kulasatasahassāni vasanti, manussagaṇanāya aṭṭhārasakoṭimanussā. Tena paṭhamayāme hatthi-assamanussabherisaddādīhi Sāvatthinagaraṁ mahāsamuddo viya ekasaddaṁ hoti. Majjhimayāmasamanantare so saddo paṭippassambhati, tamhi kāle upāsako samāpattito vuṭṭhāya attano guṇe āvajjetvā "yenāhaṁ maggasukhena phalasukhena sukhito viharāmi, idaṁ sukhaṁ kaṁ nissāya laddhan"ti cintetvā "Bhagavantaṁ nissāyā"ti Bhagavati cittaṁ pasādetvā "Bhagavā etarahi katamena vihārena viharatī"ti āvajjento dibbena cakkhunā Erāvaṇavessavaṇe disvā dibbāya sotadhātuyā dhammadesanaṁ sutvā cetopariyañāṇena tesaṁ pasannacittataṁ ñatvā "yannūnāhampi Bhagavantaṁ ubhayahitaṁ paṭipadaṁ puccheyyan"ti cintesi. Tasmā so ekanagare vasantopi sabbapacchā āgato, evañca nesaṁ āgamanaṁ aññāsi. Tenāha "āgañchi te santike nāgarājā -pa- so cāpi sutvāna patītarūpo"ti.

384. Idāni ito bahiddhā lokasammatehi samaṇabrāhmaṇehi ukkaṭṭhabhāvena Bhagavantaṁ pasaṁsanto **"ye kecime"**ti gāthādvayamāha. Tattha **titthiyā**ti nandavacchasaṁkiccehi ādipuggalehi tīhi titthakarehi kate diṭṭhititthe jātā, tesaṁ sāsane pabbajitā pūraṇādayo cha satthāro. Tattha Nāṭaputto nigaṇṭho, avasesā ājīvakāti te sabbe dassento āha **"ye kecime titthiyā vādasīlā"**ti, "mayaṁ sammā paṭipannā, aññe micchā paṭipannā"ti evaṁ vādakaraṇasīlā lokaṁ mukhasattīhi vitudantā vicaranti. **Ājīvakā vā**ti te ekajjhamuddiṭṭhe bhinditvā dasseti. **Nātitarantī**ti nātikkamanti. **Sabbe**ti aññepi

အယံ ပန ဥပါသကော ကိဉ္စာပိ အနာဂါမီ ပကတိယာဝ ဧကဘတ္တိကော၊ တထာပိ တဒါ ဥပေါသထဒိဝသောတိ ကတွာ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာယ သာယနှသမယံ သုနိဝတ္ထော သုပါရုတော ပဉ္စသတဥပါသကပရိဝုတော ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အတ္တနော ဃရံ အာဂမ္မ တေသံ ဥပါသကာနံ သရဏသီလဥပေါသထာနိသံသာဒိဘေဒံ ဥပါသကဓမ္မံ ကထေတွာ တေ ဥပါသကေ ဥယျောဇေသိ။ တေသဉ္စ တဿေဝ ဃရေ မုဋ္ဌိဟတ္ထပ္ပမာဏပါဒကာနိ ပဉ္စ ကပ္ပိယမဉ္စသတာနိ ပါဋေက္ကောဝရကေသု ပညတ္တာနိ ဟောန္တိ၊ တေ အတ္တနော အတ္တနော ဩဝရကံ ပဝိသိတွာ သမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသီဒိံသု၊ ဥပါသကောပိ တထေဝါကာသိ။ တေန စ သမယေန သာဝတ္ထိနဂရေ သတ္တပညာသ ကုလသတသဟဿာနိ ဝသန္တိ၊ မနုဿဂဏနာယ အဋ္ဌာရသကောဋိမနုဿာ။ တေန ပဌမယာမေ ဟတ္ထိအဿမနုဿဘေရိသဒ္ဒါဒီဟိ သာဝတ္ထိနဂရံ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဝိယ ဧကသဒ္ဒံ ဟောတိ။ မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ သော သဒ္ဒေါ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ၊ တမှိ ကာလေ ဥပါသကော သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ အတ္တနော ဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ “ယေနာဟံ မဂ္ဂသုခေန ဖလသုခေန သုခိတော ဝိဟရာမိ၊ ဣဒံ သုခံ ကံ နိဿာယ လဒ္ဓ”န္တိ စိန္တေတွာ ‘‘ဘဂဝန္တံ နိဿာယာ’’တိ ဘဂဝတိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ “ဘဂဝါ ဧတရဟိ ကတမေန ဝိဟာရေန ဝိဟရတီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဧရာဝဏဝေဿဝဏေ ဒိသွာ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ စေတောပရိယဉာဏေန တေသံ ပသန္နစိတ္တတံ ဉတွာ “ယန္နူနာဟမ္ပိ ဘဂဝန္တံ ဥဘယဟိတံ ပဋိပဒံ ပုစ္ဆေယျ”န္တိ စိန္တေသိ။ တသ္မာ သော ဧကနဂရေ ဝသန္တောပိ သဗ္ဗပစ္ဆာ အာဂတော၊ ဧဝဉ္စ နေသံ အာဂမနံ အညာသိ။ တေနာဟ “အာဂဉ္ဆိ တေ သန္တိကေ နာဂရာဇာ။ပ။ သော စာပိ သုတွာန ပတီတရူပေါ”တိ။

၃၈၄။ ဣဒါနိ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ လောကသမ္မတေဟိ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ ဥက္ကဋ္ဌဘာဝေန ဘဂဝန္တံ ပသံသန္တော “**ယေ ကေစိမေ**”တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **တိတ္ထိယာ**တိ နန္ဒဝစ္ဆသံကိစ္စေဟိ အာဒိပုဂ္ဂလေဟိ တီဟိ တိတ္ထကရေဟိ ကတေ ဒိဋ္ဌိတိတ္ထေ ဇာတာ၊ တေသံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတာ ပူရဏာဒယော ဆ သတ္ထာရော။ တတ္ထ နာဋပုတ္တော နိဂဏ္ဌော၊ အဝသေသာ အာဇီဝကာတိ တေ သဗ္ဗေ ဒဿေန္တော အာဟ “**ယေ ကေစိမေ တိတ္ထိယာ ဝါဒသီလာ**”တိ၊ “မယံ သမ္မာ ပဋိပန္နာ၊ အညေ မိစ္ဆာ ပဋိပန္နာ”တိ ဧဝံ ဝါဒကရဏသီလာ လောကံ မုခသတ္တီဟိ ဝိတုဒန္တာ ဝိစရန္တိ။ **အာဇီဝကာ ဝါ**တိ တေ ဧကဇ္ဈမုဒ္ဒိဋ္ဌေ ဘိန္ဒိတွာ ဒဿေတိ။ **နာတိတရန္တီ**တိ နာတိက္ကမန္တိ။ **သဗ္ဗေ**တိ အညေပိ

ye keci titthiyasāvakādayo, tepi pariggaṇhanto āha. “**Ṭhito vajantaṁ viyā**”ti yathā koci ṭhito gativikalo sīghagāminaṁ purisaṁ gacchantaṁ nātitareyya, evaṁ te paññāgatiyā abhāvena te te atthappabhede bujjhituṁ asakkontā ṭhitā, atijavanapaññaṁ Bhagavantaṁ nātitarantīti attho.

385. **Brāhmaṇā vādasīlā vuddhā cā**ti ettāvatā Caṅkītārukkhapokkharasātijāṇussoṇi-ādayo dasseti, **api brāhmaṇā santi kecī**ti iminā majjhimāpi daharāpi kevalaṁ brāhmaṇā santi atthi upalabbhanti kecīti evaṁ assalāyanavāseṭṭha-ambaṭṭha-uttaramāṇavakādayo dasseti. **Atthabaddhā**ti “api nu kho imaṁ pañhaṁ byākareyya, imaṁ kaṅkhaṁ chindeyyā”ti evaṁ atthabaddhā bhavanti. **Ye cāpi aññe**ti aññepi ye “mayaṁ vādino”ti evaṁ maññamānā vicaranti khattiyapaṇḍitabrāhmaṇabrahmadevayakkhādayo aparimāṇā, tepi sabbe tayi atthabaddhā bhavantīti dasseti.

386-7. Evaṁ nānappakārehi Bhagavantaṁ pasaṁsitvā idāni dhammeneva taṁ pasaṁsitvā dhammakathaṁ yācanto “**ayañhi dhammo**”ti gāthādvayamāha. Tattha **ayañhi dhammo**ti sattatiṁsa bodhipakkhiyadhamme sandhāyāha. **Nipuṇo**ti saṇho duppaṭivijjho. **Sukho**ti paṭividdho samāno lokuttarasukhamāvahati, tasmā sukhāvahattā “sukho”ti vuccati. **Suppavutto**ti sudesito. **Sussūsamānā**ti sotukāmamhāti attho. **Taṁ no vadā**ti taṁ dhammaṁ amhākaṁ vada. “Tvaṁ no”tipi pāṭho, tvaṁ amhākaṁ vadāti attho. **Sabbepime bhikkhavo**ti taṅkhaṇaṁ nisinnāni kira pañca bhikkhusatāni honti, tāni dassento yācati. **Upāsakā cāpī**ti attano parivāre aññe ca dasseti. Sesamettha pākaṭameva.

388. Atha Bhagavā anagāriyapaṭipadaṁ tāva dassetuṁ bhikkhū āmantetvā “**suṇātha me bhikkhavo**”ti-ādimāha. Tattha **dhammaṁ dhutaṁ tañca carātha sabbe**ti kilese dhunātīti dhuto, evarūpaṁ kilesadhunanakaṁ paṭipadādhammaṁ sāvayāmi vo, tañca mayā sāvitaṁ sabbe caratha paṭipajjatha, mā pamāditthāti vuttaṁ hoti. **Iriyāpathan**ti gamanādicatubbidhaṁ. **Pabbajitānulomikan**ti samaṇasāruppaṁ satisampajaññayuttaṁ. Araññe kammaṭṭhānānuyogavasena pavattamevāti apare. **Sevetha nan**ti taṁ iriyāpathaṁ

ယေ ကေစိ တိတ္ထိယသာဝကာဒယော၊ တေပိ ပရိဂ္ဂဏှန္တော အာဟ။ “**ဌိတော ဝဇန္တံ ဝိယာ**”တိ ယထာ ကောစိ ဌိတော ဂတိဝိကလော သီဃဂါမိနံ ပုရိသံ ဂစ္ဆန္တံ နာတိတရေယျ၊ ဧဝံ တေ ပညာဂတိယာ အဘာဝေန တေ တေ အတ္ထပ္ပဘေဒေ ဗုဇ္ဈိတုံ အသက္ကောန္တာ ဌိတာ၊ အတိဇဝနပညံ ဘဂဝန္တံ နာတိတရန္တီတိ အတ္ထော။

၃၈၅။ **ဗြာဟ္မဏာ ဝါဒသီလာ ဝုဒ္ဓါ စာ**တိ ဧတ္တာဝတာ စင်္ကီတာရုက္ခပေါက္ခရသာတိဇာဏုဿောဏိအာဒယော ဒဿေတိ၊ **အပိ ဗြာဟ္မဏာ သန္တိ ကေစီ**တိ ဣမိနာ မဇ္ဈိမာပိ ဒဟရာပိ ကေဝလံ ဗြာဟ္မဏာ သန္တိ အတ္ထိ ဥပလဗ္ဘန္တိ ကေစီတိ ဧဝံ အဿလာယနဝါသေဋ္ဌအမ္ဗဋ္ဌဥတ္တရမာဏဝကာဒယော ဒဿေတိ။ **အတ္ထဗဒ္ဓါ**တိ ‘‘အပိ နု ခေါ ဣမံ ပဉှံ ဗျာကရေယျ၊ ဣမံ ကင်္ခံ ဆိန္ဒေယျာ’’တိ ဧဝံ အတ္ထဗဒ္ဓါ ဘဝန္တိ။ **ယေ စာပိ အညေ**တိ အညေပိ ယေ “မယံ ဝါဒိနော”တိ ဧဝံ မညမာနာ ဝိစရန္တိ ခတ္တိယပဏ္ဍိတဗြာဟ္မဏဗြဟ္မဒေဝယက္ခာဒယော အပရိမာဏာ၊ တေပိ သဗ္ဗေ တယိ အတ္ထဗဒ္ဓါ ဘဝန္တီတိ ဒဿေတိ။

၃၈၆-၇။ ဧဝံ နာနပ္ပကာရေဟိ ဘဂဝန္တံ ပသံသိတွာ ဣဒါနိ ဓမ္မေနေဝ တံ ပသံသိတွာ ဓမ္မကထံ ယာစန္တော “**အယဉှိ ဓမ္မော**”တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **အယဉှိ ဓမ္မော**တိ သတ္တတိံသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ သန္ဓာယာဟ။ **နိပုဏော**တိ သဏှော ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈော။ **သုခေါ**တိ ပဋိဝိဒ္ဓေါ သမာနော လောကုတ္တရသုခမာဝဟတိ၊ တသ္မာ သုခါဝဟတ္တာ “သုခေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ **သုပ္ပဝုတ္တော**တိ သုဒေသိတော။ **သုဿူသမာနာ**တိ သောတုကာမမှာတိ အတ္ထော။ **တံ နော ဝဒါ**တိ တံ ဓမ္မံ အမှာကံ ဝဒ။ “တွံ နော”တိပိ ပါဌော၊ တွံ အမှာကံ ဝဒါတိ အတ္ထော။ **သဗ္ဗေပိမေ ဘိက္ခဝေါ**တိ တင်္ခဏံ နိသိန္နာနိ ကိရ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ ဟောန္တိ၊ တာနိ ဒဿေန္တော ယာစတိ။ **ဥပါသကာ စာပီ**တိ အတ္တနော ပရိဝါရေ အညေ စ ဒဿေတိ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၃၈၈။ အထ ဘဂဝါ အနဂါရိယပဋိပဒံ တာဝ ဒဿေတုံ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “**သုဏာထ မေ ဘိက္ခဝေါ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဓမ္မံ ဓုတံ တဉ္စ စရာထ သဗ္ဗေ**တိ ကိလေသေ ဓုနာတီတိ ဓုတော၊ ဧဝရူပံ ကိလေသဓုနနကံ ပဋိပဒါဓမ္မံ သာဝယာမိ ဝေါ၊ တဉ္စ မယာ သာဝိတံ သဗ္ဗေ စရထ ပဋိပဇ္ဇထ၊ မာ ပမာဒိတ္ထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဣရိယာပထ**န္တိ ဂမနာဒိစတုဗ္ဗိဓံ။ **ပဗ္ဗဇိတာနုလောမိက**န္တိ သမဏသာရုပ္ပံ သတိသမ္ပဇညယုတ္တံ။ အရညေ ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂဝသေန ပဝတ္တမေဝါတိ အပရေ။ **သေဝေထ န**န္တိ တံ ဣရိယာပထံ

bhajeyya. **Atthadaso**ti hitānupassī. **Mutīmā**ti buddhimā. Sesamettha gāthāya pākaṭameva.

389. **No ve vikāle**ti evaṁ pabbajitānulomikaṁ iriyāpathaṁ sevamāno ca divāmajjhanhikavītikkamaṁ upādāya vikāle na careyya bhikkhu, yuttakāle eva pana gāmaṁ piṇḍāya careyya. Kiṁ kāraṇaṁ? **Akālacāriṁ hi sajanti saṅgā,** akālacāriṁ puggalaṁ rāgasaṅgādayo aneke saṅgā sajanti parissajanti upaguhanti allīyanti. **Tasmā vikāle na caranti Buddhā,** tasmā ye catusaccabuddhā ariyapuggalā, na te vikāle piṇḍāya carantīti. Tena kira samayena vikālabhojanasikkhāpadaṁ appaññattaṁ hoti, tasmā dhammadesanāvasenevettha puthujjanānaṁ ādīnavaṁ dassento imaṁ gāthamāha. Ariyā pana saha maggapaṭilābhā eva tato paṭiviratā honti, esā dhammatā.

390. Evaṁ vikālacariyaṁ paṭisedhetvā "kāle carantenapi evaṁ caritabban"ti dassento āha "**rūpā ca saddā cā**"ti. Tassattho—ye te rūpādayo nānappakārakaṁ madaṁ janentā satte sammadayanti, tesu piṇḍapātapārisuddhisuttādīsu[1] vuttanayena chandaṁ vinodetvā yuttakāleneva pātarāsaṁ paviseyyāti. Ettha ca pāto asitabboti **pātarāso,** piṇḍapātassetaṁ nāmaṁ. Yo yattha labbhati, so padesopi taṁyogena "pātarāso"ti idha vutto. Yato piṇḍapātaṁ labhati, taṁ okāsaṁ gaccheyyāti evamettha attho veditabbo.

391. Evaṁ paviṭṭho—

Piṇḍañca bhikkhu samayena laddhā,
Eko paṭikkamma raho nisīde.
Ajjhattacintī na mano bahiddhā,
Nicchāraye saṅgahitattabhāvo.

Tattha **piṇḍan**ti missakabhikkhaṁ. Sā[2] hi tato tato samodhānetvā sampiṇḍitaṭṭhena "piṇḍo"ti vuccati. **Samayenā**ti antomajjhanhikakāle. **Eko paṭikkammā**ti kāyavivekaṁ sampādento adutiyo nivattitvā. **Ajjhattacintī**ti tilakkhaṇaṁ āropetvā khandhasantānaṁ cintento. **Na mano**

1. Ma 3. 342 piṭṭhe.
2. Missakabhattaṁ bhikkhaṁ. Sā (Sī), missakabhattaṁ. Bhikkhāya (Ka)

ဘဇေယျ။ **အတ္ထဒသော**တိ ဟိတာနုပဿီ။ **မုတီမာ**တိ ဗုဒ္ဓိမာ။ သေသမေတ္ထ ဂါထာယ ပါကဋမေဝ။

၃၈၉။ **နော ဝေ ဝိကာလေ**တိ ဧဝံ ပဗ္ဗဇိတာနုလောမိကံ ဣရိယာပထံ သေဝမာနော စ ဒိဝါမဇ္ဈန္ဟိကဝီတိက္ကမံ ဥပါဒါယ ဝိကာလေ န စရေယျ ဘိက္ခု၊ ယုတ္တကာလေ ဧဝ ပန ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ စရေယျ။ ကိံ ကာရဏံ? **အကာလစာရိံ ဟိ သဇန္တိ သင်္ဂါ၊** အကာလစာရိံ ပုဂ္ဂလံ ရာဂသင်္ဂါဒယော အနေကေ သင်္ဂါ သဇန္တိ ပရိဿဇန္တိ ဥပဂုဟန္တိ အလ္လီယန္တိ။ **တသ္မာ ဝိကာလေ န စရန္တိ ဗုဒ္ဓါ၊** တသ္မာ ယေ စတုသစ္စဗုဒ္ဓါ အရိယပုဂ္ဂလာ၊ န တေ ဝိကာလေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တီတိ။ တေန ကိရ သမယေန ဝိကာလဘောဇနသိက္ခာပဒံ အပ္ပညတ္တံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဓမ္မဒေသနာဝသေနေဝေတ္ထ ပုထုဇ္ဇနာနံ အာဒီနဝံ ဒဿေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။ အရိယာ ပန သဟ မဂ္ဂပဋိလာဘာ ဧဝ တတော ပဋိဝိရတာ ဟောန္တိ၊ ဧသာ ဓမ္မတာ။

၃၉၀။ ဧဝံ ဝိကာလစရိယံ ပဋိသေဓေတွာ "ကာလေ စရန္တေနပိ ဧဝံ စရိတဗ္ဗ"န္တိ ဒဿေန္တော အာဟ "**ရူပါ စ သဒ္ဒါ စာ**"တိ။ တဿတ္ထော—ယေ တေ ရူပါဒယော နာနပ္ပကာရကံ မဒံ ဇနေန္တာ သတ္တေ သမ္မဒယန္တိ၊ တေသု ပိဏ္ဍပါတပါရိသုဒ္ဓိသုတ္တာဒီသု[၁] ဝုတ္တနယေန ဆန္ဒံ ဝိနောဒေတွာ ယုတ္တကာလေနေဝ ပါတရာသံ ပဝိသေယျာတိ။ ဧတ္ထ စ ပါတော အသိတဗ္ဗောတိ **ပါတရာသော၊** ပိဏ္ဍပါတဿေတံ နာမံ။ ယော ယတ္ထ လဗ္ဘတိ၊ သော ပဒေသောပိ တံယောဂေန "ပါတရာသော"တိ ဣဓ ဝုတ္တော။ ယတော ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ၊ တံ ဩကာသံ ဂစ္ဆေယျာတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၃၉၁။ ဧဝံ ပဝိဋ္ဌော—

ပိဏ္ဍဉ္စ ဘိက္ခု သမယေန လဒ္ဓါ၊
ဧကော ပဋိက္ကမ္မ ရဟော နိသီဒေ။
အဇ္ဈတ္တစိန္တီ န မနော ဗဟိဒ္ဓါ၊
နိစ္ဆာရယေ သင်္ဂဟိတတ္တဘာဝေါ။

တတ္ထ **ပိဏ္ဍ**န္တိ မိဿကဘိက္ခံ။ သာ[၂] ဟိ တတော တတော သမောဓာနေတွာ သမ္ပိဏ္ဍိတဋ္ဌေန "ပိဏ္ဍော"တိ ဝုစ္စတိ။ **သမယေနာ**တိ အန္တောမဇ္ဈန္ဟိကကာလေ။ **ဧကော ပဋိက္ကမ္မာ**တိ ကာယဝိဝေကံ သမ္ပာဒေန္တော အဒုတိယော နိဝတ္တိတွာ။ **အဇ္ဈတ္တစိန္တီ**တိ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ခန္ဓသန္တာနံ စိန္တေန္တော။ **န မနော**

၁-မ ၃-၃၄၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မိဿကဘတ္တံ ဘိက္ခံ။ သာ (သီ)၊ မိဿကဘတ္တံ။ ဘိက္ခာယ (က)

bahiddhā nicchārayeti bahiddhā rūpādīsu rāgavasena cittaṁ na nīhare. **Saṅgahitattabhāvo**ti suṭṭhu gahitacitto.

392. Evaṁ viharanto ca—

> Sacepi so sallape sāvakena,
> Aññena vā kenaci bhikkhunā vā.
> Dhammaṁ paṇītaṁ ta’mudāhareyya,
> Na pesuṇaṁ nopi parūpavādaṁ.

Kiṁ vuttaṁ hoti? So yogāvacaro kiñcideva sotukāmatāya upagatena sāvakena vā kenaci aññatitthiyagahaṭṭhādinā vā idheva pabbajitena bhikkhunā vā saddhiṁ sacepi sallape, atha yvāyaṁ maggaphalādipaṭisaṁyutto dasakathāvatthubhedo vā atappakaṭṭhena paṇīto dhammo, taṁ dhammaṁ paṇītaṁ udāhareyya, aññaṁ pana pisuṇavacanaṁ vā parūpavādaṁ vā appamattakampi na udāhareyyāti.

393. Idāni tasmiṁ parūpavāde dosaṁ dassento āha “**vādañhi eke**”ti. Tassattho—idhekacce moghapurisā parūpavādasaññitaṁ nānappakāraṁ viggāhikakathābhedaṁ **vādaṁ paṭiseniyanti** virujjhanti, yujjhitukāmā hutvā senāya paṭimukhaṁ gacchantā viya honti, **te** mayaṁ lāmakapaññe na **pasaṁsāma.** Kiṁ kāraṇaṁ? **Tato tato ne pasajanti saṅgā,** yasmā te tādisake puggale tato tato vacanapathato samuṭṭhāya vivādasaṅgā sajanti allīyanti. Kiṁ kāraṇā sajantīti? **Cittaṁ hi te tattha gamenti dūre,** yasmā te paṭiseniyantā cittaṁ tattha gamenti, yattha gataṁ samathavipassanānaṁ dūre hotīti.

394-5. Evaṁ parittapaññānaṁ pavattiṁ dassetvā idāni mahāpaññānaṁ pavattiṁ dassento āha “**piṇḍaṁ vihāraṁ -pa- sāvako**”ti. Tattha vihārena patissayo, sayanāsanena mañcapīṭhanti tīhipi padehi senāsanameva vuttaṁ. **Āpa**nti udakaṁ. **Saṅghāṭirajūpavāhana**nti paṁsumalādino saṅghāṭirajassa dhovanaṁ. **Sutvāna dhammaṁ sugatena desita**nti sabbāsavasaṁvarādīsu “paṭisaṅkhā yoniso cīvaraṁ paṭisevati sītassa paṭighātāyā”ti-ādinā[1] nayena Bhagavatā desitaṁ dhammaṁ sutvā. **Saṅkhāya**

---

1. Ma 1. 12; Aṁ 2. 341 piṭṭhesu.

ဗဟိဒ္ဓါ နိစ္ဆာရယေတိ ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါဒီသု ရာဂဝသေန စိတ္တံ န နီဟရေ။ **သင်္ဂဟိတတ္တဘာဝေါ**တိ သုဋ္ဌု ဂဟိတစိတ္တော။

၃၉၂။ ဧဝံ ဝိဟရန္တော စ—

> သစေပိ သော သလ္လပေ သာဝကေန၊
> အညေန ဝါ ကေနစိ ဘိက္ခုနာ ဝါ။
> ဓမ္မံ ပဏီတံ တ’မုဒါဟရေယျ၊
> န ပေသုဏံ နောပိ ပရူပဝါဒံ။

ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? သော ယောဂါဝစရော ကိဉ္စိဒေဝ သောတုကာမတာယ ဥပဂတေန သာဝကေန ဝါ ကေနစိ အညတိတ္ထိယဂဟဋ္ဌာဒိနာ ဝါ ဣဓေဝ ပဗ္ဗဇိတေန ဘိက္ခုနာ ဝါ သဒ္ဓိံ သစေပိ သလ္လပေ၊ အထ ယွာယံ မဂ္ဂဖလာဒိပဋိသံယုတ္တော ဒသကထာဝတ္ထုဘေဒေါ ဝါ အတပ္ပကဋ္ဌေန ပဏီတော ဓမ္မော၊ တံ ဓမ္မံ ပဏီတံ ဥဒါဟရေယျ၊ အညံ ပန ပိသုဏဝစနံ ဝါ ပရူပဝါဒံ ဝါ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ န ဥဒါဟရေယျာတိ။

၃၉၃။ ဣဒါနိ တသ္မိံ ပရူပဝါဒေ ဒေါသံ ဒဿေန္တော အာဟ “**ဝါဒဉှိ ဧကေ**”တိ။ တဿတ္ထော—ဣဓေကစ္စေ မောဃပုရိသာ ပရူပဝါဒသညိတံ နာနပ္ပကာရံ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာဘေဒံ **ဝါဒံ ပဋိသေနိယန္တိ** ဝိရုဇ္ဈန္တိ၊ ယုဇ္ဈိတုကာမာ ဟုတွာ သေနာယ ပဋိမုခံ ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ ဟောန္တိ၊ **တေ** မယံ လာမကပညေ န **ပသံသာမ**။ ကိံ ကာရဏံ? **တတော တတော နေ ပသဇန္တိ သင်္ဂါ**၊ ယသ္မာ တေ တာဒိသကေ ပုဂ္ဂလေ တတော တတော ဝစနပထတော သမုဋ္ဌာယ ဝိဝါဒသင်္ဂါ သဇန္တိ အလ္လီယန္တိ။ ကိံ ကာရဏာ သဇန္တီတိ? **စိတ္တံ ဟိ တေ တတ္ထ ဂမေန္တိ ဒူရေ**၊ ယသ္မာ တေ ပဋိသေနိယန္တာ စိတ္တံ တတ္ထ ဂမေန္တိ၊ ယတ္ထ ဂတံ သမထဝိပဿနာနံ ဒူရေ ဟောတီတိ။

၃၉၄-၅။ ဧဝံ ပရိတ္တပညာနံ ပဝတ္တိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ မဟာပညာနံ ပဝတ္တိံ ဒဿေန္တော အာဟ “**ပိဏ္ဍံ ဝိဟာရံ။ ပ။ သာဝကော**”တိ။ တတ္ထ ဝိဟာရေန ပတိဿယော, သယနာသနေန မဉ္စပီဌန္တိ တီဟိပိ ပဒေဟိ သေနာသနမေဝ ဝုတ္တံ။ **အာပ**န္တိ ဥဒကံ။ **သင်္ဃာဋိရဇူပဝါဟန**န္တိ ပံသုမလာဒိနော သင်္ဃာဋိရဇဿ ဓောဝနံ။ **သုတွာန ဓမ္မံ သုဂတေန ဒေသိတ**န္တိ သဗ္ဗာသဝသံဝရာဒီသု “ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော စီဝရံ ပဋိသေဝတိ သီတဿ ပဋိဃာတာယာ”တိအာဒိနာ[၁] နယေန ဘဂဝတာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ သုတွာ။ **သင်္ခါယ**

၁-မ ၁-၁၂၊ အံ ၂-၃၄၁-ပိဋ္ဌေသု။

esave varapaññasāvakoti etaṁ idha piṇḍanti vuttaṁ piṇḍapātaṁ, vihārādīhi vuttaṁ senāsanaṁ, āpamukhena dassitaṁ gilānapaccayaṁ, saṅghāṭiyā cīvaranti catubbidhampi paccayaṁ saṅkhāya “yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā”ti-ādinā[1] nayena paccavekkhitvā seve varapaññasāvako, sevituṁ sakkuṇeyya varapaññassa Tathāgatassa sāvako sekkho vā puthujjano vā, nippariyāyena ca arahā. So hi caturāpasseno “saṅkhāyekaṁ paṭisevati, saṅkhāyekaṁ adhivāseti, saṅkhāyekaṁ parivajjeti, saṅkhāyekaṁ vinodetī”ti[2] vutto. Yasmā ca saṅkhāya seve varapaññasāvako, **tasmā hi piṇḍe -pa- yathā pokkhare vāribindu,** tathā hotīti veditabbo.

396. Evaṁ khīṇāsavapaṭipattiṁ dassento arahattanikūṭena anagāriyapaṭipadaṁ niṭṭhāpetvā idāni agāriyapaṭipadaṁ dassetuṁ **“gahaṭṭhavattaṁ pana vo”**ti-ādimāha. Tattha paṭhamagāthāya tāva **sāvako**ti agāriyasāvako. Sesaṁ uttānatthameva. Ayaṁ pana yojanā—yo mayā ito pubbe kevalo abyāmisso sakalo paripuṇṇo bhikkhudhammo kathito, esa khettavatthu-ādipariggahehi sapariggahena na labbhā phassetuṁ na sakkā adhigantunti.

397. Evaṁ tassa bhikkhudhammaṁ paṭisedhetvā gahaṭṭhadhammameva dassento āha **“pāṇaṁ na hane”**ti. Tattha purimaḍḍhena tikoṭiparisuddhā pāṇātipātāveramaṇi vuttā, pacchimaḍḍhena sattesu hitapaṭipatti. Tatiyapādo cettha khaggavisāṇasutte[3] catutthapāde thāvaratasabhedo mettasuttavaṇṇanāyaṁ[4] sabbappakārato vaṇṇito. Sesaṁ uttānatthameva. Uppaṭipāṭiyā pana yojanā kātabbā—tasathāvaresu sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṁ na hane na ghātayeyya nānujaññāti. “Nidhāya daṇḍan”ti ito vā paraṁ “vatteyyā”ti pāṭhaseso āharitabbo. Itarathā hi na pubbenāparaṁ sandhiyati.

398. Evaṁ paṭhamasikkhāpadaṁ dassetvā idāni dutiyasikkhāpadaṁ dassento āha **“tato adinnan”**ti. Tattha **kiñcī**ti appaṁ vā bahuṁ vā.

1. Ma 1. 12; Aṁ 2. 341 piṭṭhesu. 2. Dī 3. 187; Ma 2. 127; Aṁ 3. 280 piṭṭhesu.
3. Khu 1. 284 piṭṭhe. 4. Khu 1. 301 piṭṭhe.

သေဝေ ဝရပညသာဝကောတိ ဧတံ ဣဓ ပိဏ္ဍန္တိ ဝုတ္တံ ပိဏ္ဍပါတံ, ဝိဟာရာဒီဟိ ဝုတ္တံ သေနာသနံ, အာပမုခေန ဒဿိတံ ဂိလာနပစ္စယံ, သင်္ဃာဋိယာ စီဝရန္တိ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ ပစ္စယံ သင်္ခါယ “ယာဝဒေဝ ဣမဿ ကာယဿ ဌိတိယာ”တိအာဒိနာ[၁] နယေန ပစ္စဝေက္ခိတွာ သေဝေ ဝရပညသာဝကော၊ သေဝိတုံ သက္ကုဏေယျ ဝရပညဿ တထာဂတဿ သာဝကော သေက္ခော ဝါ ပုထုဇ္ဇနော ဝါ, နိပ္ပရိယာယေန စ အရဟာ။ သော ဟိ စတုရာပဿေနော “သင်္ခါယေကံ ပဋိသေဝတိ၊ သင်္ခါယေကံ အဓိဝါသေတိ၊ သင်္ခါယေကံ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ သင်္ခါယေကံ ဝိနောဒေတီ”တိ[၂] ဝုတ္တော။ ယသ္မာ စ သင်္ခါယ သေဝေ ဝရပညသာဝကော၊ **တသ္မာ ဟိ ပိဏ္ဍေ။ပ။ ယထာ ပေါက္ခရေ ဝါရိဗိန္ဒု၊** တထာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၃၉၆။ ဧဝံ ခီဏာသဝပဋိပတ္တိံ ဒဿေန္တော အရဟတ္တနိကူဋေန အနဂါရိယပဋိပဒံ နိဋ္ဌာပေတွာ ဣဒါနိ အဂါရိယပဋိပဒံ ဒဿေတုံ “**ဂဟဋ္ဌဝတ္တံ ပန ဝေါ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ပဌမဂါထာယ တာဝ **သာဝကော**တိ အဂါရိယသာဝကော။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ အယံ ပန ယောဇနာ—ယော မယာ ဣတော ပုဗ္ဗေ ကေဝလော အဗျာမိဿော သကလော ပရိပုဏ္ဏော ဘိက္ခုဓမ္မော ကထိတော၊ ဧသ ခေတ္တဝတ္ထုအာဒိပရိဂ္ဂဟေဟိ သပရိဂ္ဂဟေန န လဗ္ဘာ ဖဿေတုံ န သက္ကာ အဓိဂန္တုန္တိ။

၃၉၇။ ဧဝံ တဿ ဘိက္ခုဓမ္မံ ပဋိသေဓေတွာ ဂဟဋ္ဌဓမ္မမေဝ ဒဿေန္တော အာဟ “**ပါဏံ န ဟနေ**”တိ။ တတ္ထ ပုရိမဍ္ဎေန တိကောဋိပရိသုဒ္ဓါ ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိ ဝုတ္တာ၊ ပစ္ဆိမဍ္ဎေန သတ္တေသု ဟိတပဋိပတ္တိ။ တတိယပါဒေါ စေတ္ထ ခဂ္ဂဝိသာဏသုတ္တေ[၃] စတုတ္ထပါဒေ ထာဝရတသဘေဒေါ မေတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ[၄] သဗ္ဗပ္ပကာရတော ဝဏ္ဏိတော။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ဥပ္ပဋိပါဋိယာ ပန ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ—တသထာဝရေသု သဗ္ဗေသု ဘူတေသု နိဓာယ ဒဏ္ဍံ န ဟနေ န ဃာတယေယျ နာနုဇညာတိ။ “နိဓာယ ဒဏ္ဍ”န္တိ ဣတော ဝါ ပရံ “ဝတ္တေယျာ”တိ ပါဌသေသော အာဟရိတဗ္ဗော။ ဣတရထာ ဟိ န ပုဗ္ဗေနာပရံ သန္ဓိယတိ။

၃၉၈။ ဧဝံ ပဌမသိက္ခာပဒံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဒုတိယသိက္ခာပဒံ ဒဿေန္တော အာဟ “**တတော အဒိန္န**”န္တိ။ တတ္ထ **ကိဉ္စီ**တိ အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ။

၁-မ ၁-၁၂၊ အံ ၂-၃၄၁-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ဒီ ၃-၁၈၇၊ မ ၂-၁၂၇၊ အံ ၃-၂၈၀-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ခု ၁-၂၈၄-ပိဋ္ဌေ။ ၄-ခု ၁-၃၀၁-ပိဋ္ဌေ။

Kvacīti gāme vā araññe vā. **Sāvako**ti agāriyasāvako. **Bujjhamāno**ti “parasantakamidan”ti jānamāno. **Sabbaṁ adinnaṁ parivajjayeyyā**ti evaṁ hi paṭipajjamāno sabbaṁ adinnaṁ parivajjeyya, no aññathāti dīpeti. Sesamettha vuttanayañca pākaṭañcāti.

399. Evaṁ dutiyasikkhāpadampi tikoṭiparisuddhaṁ dassetvā ukkaṭṭhaparicchedato pabhuti tatiyaṁ dassento āha **“abrahmacariyan”**ti. Tattha **asambhuṇanto**ti asakkonto.

400. Idāni catutthasikkhāpadaṁ dassento āha **“sabhaggato vā”**ti. Tattha **sabhaggato**ti santhāgārādigato. **Parisaggato**ti pūgamajjagato. Sesamettha vuttanayañca pākaṭañcāti.

401. Evaṁ catutthasikkhāpadampi tikoṭiparisuddhaṁ dassetvā pañcamaṁ dassento āha **“majjañca pānan”**ti. Tattha **majjañca pānan**ti gāthābandhasukhatthaṁ evaṁ vuttaṁ. Ayaṁ panattho “majjapānañca na samācareyyā”ti. **Dhammaṁ iman**ti imaṁ majjapānaveramaṇīdhammaṁ. **Ummādanantan**ti ummādanapariyosānaṁ. Yo hi sabbalahuko majjapānassa vipāko, so manussabhūtassa ummattakasaṁvattaniko hoti. **Iti naṁ viditvā**ti iti naṁ majjapānaṁ ñatvā. Sesamettha vuttanayañca pākaṭañcāti.

402. Evaṁ pañcamasikkhāpadampi tikoṭiparisuddhaṁ dassetvā idāni purimasikkhāpadānampi majjapānameva saṁkilesakarañca bhedakarañca dassetvā daḷhataraṁ tato veramaṇiyaṁ niyojento āha **“madā hi pāpāni karontī”**ti. Tattha **madā**ti madahetu. **Hi**kāro padapūraṇamatte nipāto. **Pāpāni karontī**ti pāṇātipātādīni sabbākusalāni karonti. **Ummādanaṁ mohanan**ti paraloke ummādanaṁ idhaloke mohanaṁ. Sesaṁ uttānatthameva.

403-4. Ettāvatā agāriyasāvakassa niccasīlaṁ dassetvā idāni uposathaṅgāni dassento **“pāṇaṁ na hane”**ti gāthādvayamāha. Tattha **abrahmacariyā**ti aseṭṭhacariyabhūtā. **Methunā**ti methunadhammasamāpattito. **Rattiṁ na bhuñjeyya vikālabhojanan**ti rattimpi na bhuñjeyya, divāpi

ကွစီတိ ဂါမေ ဝါ အရညေ ဝါ။ **သာဝကော**တိ အဂါရိယသာဝကော။ **ဗုဇ္ဈ-မာနော**တိ “ပရသန္တကမိဒ”န္တိ ဇာနမာနော။ **သဗ္ဗံ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယေယျာ**တိ ဧဝံ ဟိ ပဋိပဇ္ဇမာနော သဗ္ဗံ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇေယျ၊ နော အညထာတိ ဒီပေတိ။ သေသမေတ္ထ ဝုတ္တနယဉ္စ ပါကဋဉ္စာတိ။

၃၉၉။ ဧဝံ ဒုတိယသိက္ခာပဒမ္ပိ တိကောဋိပရိသုဒ္ဓံ ဒဿေတွာ ဥက္ကဋ္ဌ-ပရိစ္ဆေဒတော ပဘုတိ တတိယံ ဒဿေန္တော အာဟ **“အဗြဟ္မစရိယ”**န္တိ။ တတ္ထ **အသမ္ဘုဏန္တော**တိ အသက္ကောန္တော။

၄၀၀။ ဣဒါနိ စတုတ္ထသိက္ခာပဒံ ဒဿေန္တော အာဟ **“သဘဂ္ဂတော ဝါ”**တိ။ တတ္ထ **သဘဂ္ဂတော**တိ သန္ထာဂါရာဒိဂတော။ **ပရိသဂ္ဂတော**တိ ပူဂမဇ္ဈဂတော။ သေသမေတ္ထ ဝုတ္တနယဉ္စ ပါကဋဉ္စာတိ။

၄၀၁။ ဧဝံ စတုတ္ထသိက္ခာပဒမ္ပိ တိကောဋိပရိသုဒ္ဓံ ဒဿေတွာ ပဉ္စမံ ဒဿေန္တော အာဟ **“မဇ္ဇဉ္စ ပါန”**န္တိ။ တတ္ထ **မဇ္ဇဉ္စ ပါန**န္တိ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ အယံ ပနတ္ထော “မဇ္ဇပါနဉ္စ န သမာစရေယျာ”တိ။ **ဓမ္မံ ဣမ**န္တိ ဣမံ မဇ္ဇပါနဝေရမဏီဓမ္မံ။ **ဥမ္မာဒနန္တ**န္တိ ဥမ္မာဒနပရိယောသာနံ။ ယော ဟိ သဗ္ဗလဟုကော မဇ္ဇပါနဿ ဝိပါကော၊ သော မနုဿဘူတဿ ဥမ္မတ္တက-သံဝတ္တနိကော ဟောတိ။ **ဣတိ နံ ဝိဒိတွာ**တိ ဣတိ နံ မဇ္ဇပါနံ ဉတွာ။ သေသ-မေတ္ထ ဝုတ္တနယဉ္စ ပါကဋဉ္စာတိ။

၄၀၂။ ဧဝံ ပဉ္စမသိက္ခာပဒမ္ပိ တိကောဋိပရိသုဒ္ဓံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပုရိမ-သိက္ခာပဒါနမ္ပိ မဇ္ဇပါနမေဝ သံကိလေသကရဉ္စ ဘေဒကရဉ္စ ဒဿေတွာ ဒဠှတရံ တတော ဝေရမဏိယံ နိယောဇေန္တော အာဟ **“မဒါ ဟိ ပါပါနိ ကရောန္တီ”**တိ။ တတ္ထ **မဒါ**တိ မဒဟေတု။ **ဟိ**ကာရော ပဒပူရဏမတ္တေ နိပါတော။ **ပါပါနိ ကရောန္တီ**တိ ပါဏာတိပါတာဒီနိ သဗ္ဗာကုသလာနိ ကရောန္တိ။ **ဥမ္မာဒနံ မောဟန**န္တိ ပရလောကေ ဥမ္မာဒနံ ဣဟလောကေ မောဟနံ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

၄၀၃-၄။ ဧတ္တာဝတာ အဂါရိယသာဝကဿ နိစ္စသီလံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဥပေါသထင်္ဂါနိ ဒဿေန္တော **“ပါဏံ န ဟနေ”**တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **အဗြဟ္မစရိယာ**တိ အသေဋ္ဌစရိယဘူတာ။ **မေထုနာ**တိ မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိ-တော။ **ရတ္တိံ န ဘုဉ္ဇေယျ ဝိကာလဘောဇန**န္တိ ရတ္တိမ္ပိ န ဘုဉ္ဇေယျ၊ ဒိဝါပိ

kālātikkantabhojanaṁ na bhuñjeyya. **Na ca gandhan**ti ettha gandhaggahaṇena vilepanacuṇṇādīnipi gahitānevāti veditabbāni. **Mañce**ti kappiyamañce. **Santhate**ti taṭṭikādīhi kappiyattharaṇehi atthate. Chamāyaṁ pana gonakādisanthatāyapi vaṭṭati. **Aṭṭhaṅgikan**ti pañcaṅgikaṁ viya tūriyaṁ, na aṅgavinimuttaṁ. **Dukkhantagunā**ti vaṭṭadukkhassa antagatena. Sesamettha pākaṭameva. Pacchimaḍḍhaṁ pana saṅgītikārakehi vuttantipi āhu.

405. Evaṁ uposathaṅgāni dassetvā idāni uposathakālaṁ dassento āha "**tato ca pakkhassā**"ti. Tattha **tato**ti padapūraṇamatte nipāto. **Pakkhassupavassuposathan**ti evaṁ parapadena yojetabbaṁ "pakkhassa cātuddasiṁ pañcadasiṁ aṭṭhaminti ete tayo divase upavassa uposathaṁ, etaṁ aṭṭhaṅgika-uposathaṁ upagamma vasitvā"ti. **Pāṭihāriyapakkhañcā**ti ettha pana vassūpanāyikāya purimabhāge āsāḷhamāso, antovassaṁ tayo māsā, kattikamāsoti ime pañca māsā "pāṭihāriyapakkho"ti vuccanti. Āsāḷhakattikaphagguṇamāsā tayo evāti apare. Pakkhuposathadivasānaṁ purimapacchimadivasavasena pakkhe pakkhe terasīpāṭipadasattamīnavamīsaṅkhātā cattāro cattāro divasāti apare, yaṁ ruccati, taṁ gahetabbaṁ. Sabbaṁ vā pana puññakāmīnaṁ bhāsitabbaṁ. Evametaṁ pāṭihāriyapakkhañca pasannamānaso susamattarūpaṁ suparipuṇṇarūpaṁ ekampi divasaṁ apariccajanto aṭṭhaṅgupetaṁ uposathaṁ upavassāti sambandhitabbaṁ.

406. Evaṁ uposathakālaṁ dassetvā idāni tesu kālesu etaṁ uposathaṁ upavassa yaṁ kātabbaṁ, taṁ dassento āha "**tato ca pāto**"ti. Etthāpi **tato**ti padapūraṇamatte nipāto, anantaratthe vā, athāti vuttaṁ hoti. **Pāto**ti aparajjudivasapubbabhāge. **Upavutthuposatho**ti upavasita-uposatho. **Annenā**ti yāgubhattādinā. **Pānenā**ti aṭṭhavidhapānena. **Anumodamāno**ti anupamodamāno, nirantaraṁ modamānoti attho. **Yathārahan**ti attano anurūpena, yathāsatti yathābalanti vuttaṁ hoti. **Saṁvibhajethā**ti bhājeyya[1] patimāneyya. Sesaṁ pākaṭameva.

---

1. Bhojeyya (Sī)

ကာလာတိက္ကန္တဘောဇနံ န ဘုဉ္ဇေယျ။ **န စ ဂန္ဓန္တိ** ဧတ္ထ ဂန္ဓဂ္ဂဟဏေန ဝိလေပနစုဏ္ဏာဒီနိပိ ဂဟိတာနေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ **မဉ္စေ**တိ ကပ္ပိယမဉ္စေ။ **သန္ထတေ**တိ တဋ္ဋိကာဒီဟိ ကပ္ပိယတ္ထရဏေဟိ အတ္ထတေ။ ဆမာယံ ပန ဂေါနကာဒိသန္ထတာယပိ ဝဋ္ဋတိ။ **အဋ္ဌင်္ဂိက**န္တိ ပဉ္စင်္ဂိကံ ဝိယ တူရိယံ၊ န အင်္ဂဝိနိမုတ္တံ။ **ဒုက္ခန္တဂုနာ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တဂတေန။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။ ပစ္ဆိမဍ္ဎံ ပန သင်္ဂီတိကာရကေဟိ ဝုတ္တန္တိပိ အာဟု။

၄၀၅။ ဧဝံ ဥပေါသထင်္ဂါနိ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဥပေါသထကာလံ ဒဿေန္တော အာဟ "**တတော စ ပက္ခဿာ**"တိ။ တတ္ထ **တတော**တိ ပဒပူရဏမတ္တေ နိပါတော။ **ပက္ခဿုပဝဿုပေါသထ**န္တိ ဧဝံ ပရပဒေန ယောဇေတဗ္ဗံ "ပက္ခဿ စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ အဋ္ဌမိန္တိ ဧတေ တယော ဒိဝသေ ဥပဝဿ ဥပေါသထံ၊ ဧတံ အဋ္ဌင်္ဂိကဥပေါသထံ ဥပဂမ္မ ဝသိတွာ"တိ။ **ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စာ**တိ ဧတ္ထ ပန ဝဿူပနာယိကာယ ပုရိမဘာဂေ အာသာဠှမာသော, အန္တောဝဿံ တယော မာသာ, ကတ္တိကမာသောတိ ဣမေ ပဉ္စ မာသာ "ပါဋိဟာရိယပက္ခော"တိ ဝုစ္စန္တိ။ အာသာဠှကတ္တိကဖဂ္ဂုဏမာသာ တယော ဧဝါတိ အပရေ။ ပက္ခုပေါသထဒိဝသာနံ ပုရိမပစ္ဆိမဒိဝသဝသေန ပက္ခေ ပက္ခေ တေရသီပါဋိပဒသတ္တမီနဝမီသင်္ခါတာ စတ္တာရော စတ္တာရော ဒိဝသာတိ အပရေ၊ ယံ ရုစ္စတိ၊ တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ သဗ္ဗံ ဝါ ပန ပုညကာမီနံ ဘာသိတဗ္ဗံ။ ဧဝမေတံ ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ ပသန္နမာနသော သုသမတ္တရူပံ သုပရိပုဏ္ဏရူပံ ဧကမ္ပိ ဒိဝသံ အပရိစ္စဇန္တော အဋ္ဌင်္ဂုပေတံ ဥပေါသထံ ဥပဝဿာတိ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။

၄၀၆။ ဧဝံ ဥပေါသထကာလံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တေသု ကာလေသု ဧတံ ဥပေါသထံ ဥပဝဿ ယံ ကာတဗ္ဗံ၊ တံ ဒဿေန္တော အာဟ "**တတော စ ပါတော**"တိ။ ဧတ္ထာပိ **တတော**တိ ပဒပူရဏမတ္တေ နိပါတော, အနန္တရတ္ထေ ဝါ၊ အထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပါတော**တိ အပရဇ္ဇုဒိဝသပုဗ္ဗဘာဂေ။ **ဥပဝုတ္ထုပေါသထော**တိ ဥပဝသိတဥပေါသထော။ **အန္နေနာ**တိ ယာဂုဘတ္တာဒိနာ။ **ပါနေနာ**တိ အဋ္ဌဝိဓပါနေန။ **အနုမောဒမာနော**တိ အနုပမောဒမာနော၊ နိရန္တရံ မောဒမာနောတိ အတ္ထော။ **ယထာရဟ**န္တိ အတ္တနော အနုရူပေန၊ ယထာသတ္တိ ယထာဗလန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သံဝိဘဇေထာ**တိ ဘာဇေယျ[၁] ပတိမာနေယျ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

၁-ဘောဇေယျ (သီ)

407. Evaṁ upavutthuposathassa kiccaṁ vatvā idāni yāvajīvikaṁ garuvattaṁ ājīvapārisuddhiñca kathetvā tāya paṭipadāya adhigantabbaṭṭhānaṁ dassento āha "**dhammena mātāpitaro**"ti. Tattha **dhammenā**ti dhammaladdhena bhogena. **Bhareyyā**ti poseyya. **Dhammikaṁ so vaṇijjan**ti sattavaṇijjā satthavaṇijjā visavaṇijjā maṁsavaṇijjā surāvaṇijjāti imā pañca adhammavaṇijjā vajjetvā avasesā dhammikavaṇijjā. Vaṇijjāmukhena cettha kasigorakkhādi aparopi dhammiko vohāro saṅgahito. Sesamuttānatthameva. Ayaṁ pana yojanā—so niccasīla-uposathasīladānadhammasamannāgato ariyasāvako payojaye dhammikaṁ vaṇijjaṁ, tato laddhena ca dhammato anapetattā dhammena bhogena mātāpitaro bhareyya. Atha so gihī evaṁ appamatto ādito pabhuti vuttaṁ imaṁ vattaṁ vattayanto kāyassa bhedā ye te attano ābhāya andhakāraṁ vidhametvā ālokakaraṇena sayampabhāti laddhanāmā cha kāmāvacaradevā, te sayampabhe nāma deve upeti bhajati allīyati, tesaṁ nibbattaṭṭhāne nibbattatīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Dhammikasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhito ca dutiyo vaggo atthavaṇṇanānayato,

Nāmena Cūḷavaggoti.

၄၀၇။ ဧဝံ ဥပဝုတ္ထုပေါသထဿ ကိစ္စံ ဝတွာ ဣဒါနိ ယာဝဇီဝိကံ ဂရုဝတ္တံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိဉ္စ ကထေတွာ တာယ ပဋိပဒါယ အဓိဂန္တဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဒဿေန္တော အာဟ “**ဓမ္မေန မာတာပိတရော**”တိ။ တတ္ထ **ဓမ္မေနာ**တိ ဓမ္မလဒ္ဓေန ဘောဂေန။ **ဘရေယျာ**တိ ပေါသေယျ။ **ဓမ္မိကံ သော ဝဏိဇ္ဇ**န္တိ သတ္တဝဏိဇ္ဇာ သတ္ထဝဏိဇ္ဇာ ဝိသဝဏိဇ္ဇာ မံသဝဏိဇ္ဇာ သုရာဝဏိဇ္ဇာတိ ဣမာ ပဉ္စ အဓမ္မဝဏိဇ္ဇာ ဝဇ္ဇေတွာ အဝသေသာ ဓမ္မိကဝဏိဇ္ဇာ။ ဝဏိဇ္ဇာမုခေန စေတ္ထ ကသိဂေါရက္ခာဒိ အပရောပိ ဓမ္မိကော ဝေါဟာရော သင်္ဂဟိတော။ သေသမုတ္တာနတ္ထမေဝ။ အယံ ပန ယောဇနာ—သော နိစ္စသီလဥပေါသထသီလဒါနဓမ္မသမန္နာဂတော အရိယသာဝကော ပယောဇယေ ဓမ္မိကံ ဝဏိဇ္ဇံ၊ တတော လဒ္ဓေန စ ဓမ္မတော အနပေတတ္တာ ဓမ္မေန ဘောဂေန မာတာပိတရော ဘရေယျ။ အထ သော ဂိဟီ ဧဝံ အပ္ပမတ္တော အာဒိတော ပဘုတိ ဝုတ္တံ ဣမံ ဝတ္တံ ဝတ္တယန္တော ကာယဿ ဘေဒါ ယေ တေ အတ္တနော အာဘာယ အန္ဓကာရံ ဝိဓမေတွာ အာလောကကရဏေန သယမ္ပဘာတိ လဒ္ဓနာမာ ဆ ကာမာဝစရဒေဝါ၊ တေ သယမ္ပဘေ နာမ ဒေဝေ ဥပေတိ ဘဇတိ အလ္လီယတိ၊ တေသံ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တတီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဓမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတော စ ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ အတ္ထဝဏ္ဏနာနယတော၊

နာမေန စူဠဝဂ္ဂေါတိ။

3. Mahāvagga

1. Pabbajjāsuttavaṇṇanā

408. **Pabbajjaṁ kittayissāmī**ti Pabbajjāsuttaṁ. Kā uppatti? Bhagavati kira Sāvatthiyaṁ viharante āyasmato Ānandassa parivitakko udapādi "Sāriputtādīnaṁ mahāsāvakānaṁ pabbajjā kittitā, taṁ bhikkhū ca upāsakā ca jānanti. Bhagavato pana akittitā, yannūnāhaṁ kitteyyan"ti. So Jetavanavihāre āsane nisīditvā cittabījaniṁ gahetvā bhikkhūnaṁ Bhagavato pabbajjaṁ kittento imaṁ suttamabhāsi.

Tattha yasmā pabbajjaṁ kittentena yathā pabbaji, taṁ kittetabbaṁ. Yathā ca pabbaji, taṁ kittentena yathā vīmaṁsamāno pabbajjaṁ rocesi, taṁ kittetabbaṁ. Tasmā "pabbajjaṁ kittayissāmī"ti vatvā "**yathā pabbajī**"ti-ādimāha. **Cakkhumā**ti pañcahi cakkhūhi cakkhumā, cakkhusampannoti attho. Sesamādigāthāya uttānameva.

409. Idāni "yathā vīmaṁsamāno"ti tamatthaṁ pakāsento āha "**sambādhoyan**"ti. Tattha **sambādho**ti puttadārādisampīḷanena kilesasampīḷanena ca kusalakiriyāya okāsarahito. **Rajassāyatanan**ti kambojādayo viya assādīnaṁ, rāgādirajassa uppattideso. **Abbhokāso**ti vuttasambādhapaṭipakkhabhāvena ākāso viya vivaṭā. **Iti disvāna pabbajī**ti iti gharāvāsapabbajjāsu byādhijarāmaraṇehi suṭṭhutaraṁ codiyamānahadayo ādīnavamānisaṁsañca vīmaṁsitvā mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā anomānadītīre khaggena kese chinditvā tāvadeva ca dvaṅgulamattasaṇṭhitasamaṇasāruppakesamassu hutvā ghaṭikārena brahmunā upanīte aṭṭha parikkhāre gahetvā "evaṁ nivāsetabbaṁ pārupitabban"ti kenaci ananusiṭṭho anekajātisahassapavattitena attano pabbajjāciṇṇeneva sikkhāpiyamāno pabbaji, ekaṁ kāsāvaṁ nivāsetvā ekaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā ekaṁ cīvaraṁ khandhe karitvā mattikāpattaṁ aṁse ālaggetvā pabbajitavesaṁ adhiṭṭhāsīti vuttaṁ hoti. Sesamettha uttānameva.

410. Evaṁ Bhagavato pabbajjaṁ kittetvā tato paraṁ pabbajitapaṭipattiṁ Anomānadītīraṁ hitvā padhānāya gamanañca pakāsetuṁ "**pabbajitvāna**

၃-မဟာဝဂ္ဂ

၁-ပဗ္ဗဇ္ဇာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၀၈။ **ပဗ္ဗဇ္ဇံ ကိတ္တယိဿာမီ**တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ "သာရိပုတ္တာဒီနံ မဟာသာဝကာနံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ကိတ္တိတာ၊ တံ ဘိက္ခူ စ ဥပါသကာ စ ဇာနန္တိ။ ဘဂဝတော ပန အကိတ္တိတာ၊ ယန္နူနာဟံ ကိတ္တေယျ"န္တိ။ သော ဇေတဝနဝိဟာရေ အာသနေ နိသီဒိတွာ စိတ္တဗီဇနိံ ဂဟေတွာ ဘိက္ခူနံ ဘဂဝတော ပဗ္ဗဇ္ဇံ ကိတ္တေန္တော ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ ယသ္မာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ကိတ္တေန္တေန ယထာ ပဗ္ဗဇိ၊ တံ ကိတ္တေတဗ္ဗံ။ ယထာ စ ပဗ္ဗဇိ၊ တံ ကိတ္တေန္တေန ယထာ ဝီမံသမာနော ပဗ္ဗဇ္ဇံ ရောစေသိ၊ တံ ကိတ္တေတဗ္ဗံ။ တသ္မာ "ပဗ္ဗဇ္ဇံ ကိတ္တယိဿာမီ"တိ ဝတွာ "**ယထာ ပဗ္ဗဇီ**"တိအာဒိမာဟ။ **စက္ခုမာ**တိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမာ၊ စက္ခုသမ္ပန္နောတိ အတ္ထော။ သေသမာဒိဂါထာယ ဥတ္တာနမေဝ။

၄၀၉။ ဣဒါနိ "ယထာ ဝီမံသမာနော"တိ တမတ္ထံ ပကာသေန္တော အာဟ "**သမ္ဗာဓောယ**"န္တိ။ တတ္ထ **သမ္ဗာဓော**တိ ပုတ္တဒါရာဒိသမ္ပီဠနေန ကိလေသသမ္ပီဠနေန စ ကုသလကိရိယာယ ဩကာသရဟိတော။ **ရဇဿာယတန**န္တိ ကမ္ဗောဇာဒယော ဝိယ အဿာဒီနံ, ရာဂါဒိရဇဿ ဥပ္ပတ္တိဒေသော။ **အဗ္ဘောကာသော**တိ ဝုတ္တသမ္ဗာဓပဋိပက္ခဘာဝေန အာကာသော ဝိယ ဝိဝဋော။ **ဣတိ ဒိသွာန ပဗ္ဗဇီ**တိ ဣတိ ဃရာဝါသပဗ္ဗဇ္ဇာသု ဗျာဓိဇရာမရဏေဟိ သုဋ္ဌုတရံ စောဒိယမာနဟဒယော အာဒီနဝမာနိသံသဉ္စ ဝီမံသိတွာ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ အနောမာနဒီတီရေ ခဂ္ဂေန ကေသေ ဆိန္ဒိတွာ တာဝဒေဝ စ ဒွင်္ဂုလမတ္တသဏ္ဌိတသမဏသာရုပ္ပကေသမဿု ဟုတွာ ဃဋိကာရေန ဗြဟ္မုနာ ဥပနီတေ အဋ္ဌ ပရိက္ခာရေ ဂဟေတွာ "ဧဝံ နိဝါသေတဗ္ဗံ ပါရုပိတဗ္ဗ"န္တိ ကေနစိ အနနုသိဋ္ဌော အနေကဇာတိသဟဿပဝတ္တိတေန အတ္တနော ပဗ္ဗဇ္ဇာစိဏ္ဏေနေဝ သိက္ခာပိယမာနော ပဗ္ဗဇိ၊ ဧကံ ကာသာဝံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကရိတွာ ဧကံ စီဝရံ ခန္ဓေ ကရိတွာ မတ္တိကာပတ္တံ အံသေ အာလဂ္ဂေတွာ ပဗ္ဗဇိတဝေသံ အဓိဋ္ဌာသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝ။

၄၁၀။ ဧဝံ ဘဂဝတော ပဗ္ဗဇ္ဇံ ကိတ္တေတွာ တတော ပရံ ပဗ္ဗဇိတပဋိပတ္တိံ အနောမာနဒီတီရံ ဟိတွာ ပဓာနာယ ဂမနဉ္စ ပကာသေတုံ "**ပဗ္ဗဇိတွာန**

kāyenā"ti-ādiṁ sabbamabhāsi. Tattha **kāyena pāpakammaṁ vivajjayīti** tividhaṁ kāyaduccaritaṁ vajjesi. **Vacīduccaritan**ti catubbidhaṁ vacīduccaritaṁ. **Ājīvaṁ parisodhayīti** micchājīvaṁ hitvā sammājīvameva pavattayi.

411. Evaṁ ājīvaṭṭhamakasīlaṁ sodhetvā Anomānadītīrato tiṁsayojanappamāṇaṁ sattāhena **agamā Rājagahaṁ Buddho.** Tattha kiñcāpi yadā Rājagahaṁ agamāsi, tadā Buddho na hoti, tathāpi Buddhassa pubbacariyāti katvā evaṁ vattuṁ labbhati "idha rājā jāto idha rajjaṁ aggahesī"ti-ādi lokiyavohāravacanaṁ viya. **Magadhānan**ti Magadhānaṁ janapadassa nagaranti vuttaṁ hoti. **Giribbajan**ti idampi tassa nāmaṁ. Taṁ hi Paṇḍavagijjhakūṭavebhāra-isigilivepullanāmakānaṁ pañcannaṁ girīnaṁ majjhevajo viya ṭhitaṁ, tasmā "Giribbajan"ti vuccati. **Piṇḍāya abhihāresīti** bhikkhatthāya tasmiṁ nagare cari. So kira nagaradvāre ṭhatvā cintesi "sacāhaṁ rañño Bimbisārassa attano āgamanaṁ nivedeyyaṁ, 'Suddhodanassa putto Siddhattho nāma kumāro āgato'ti bahumpi me paccayaṁ abhihareyya. Na kho pana me taṁ patirūpaṁ pabbajitassa ārocetvā paccayagahaṇaṁ, handāhaṁ piṇḍāya carāmī"ti devadattiyaṁ paṁsukūlacīvaraṁ pārupitvā mattikāpattaṁ gahetvā pācīnadvārena nagaraṁ pavisitvā anugharaṁ piṇḍāya acari. Tenāha āyasmā Ānando "piṇḍāya abhihāresī"ti. **Ākiṇṇavaralakkhaṇo**ti sarīre ākiritvā viya ṭhapitavaralakkhaṇo, vipulavaralakkhaṇo vā. Vipulampi hi "ākiṇṇan"ti vuccati. Yathāha "ākiṇṇaluddo puriso, dhāticelaṁva makkhito"ti[1]. Vipulaluddoti attho.

412. **Tamaddasā**ti tato kira purimāni sattadivasāni nagare nakkhattaṁ ghositaṁ ahosi, taṁ divasaṁ pana "nakkhattaṁ vītivattaṁ, kammantā payojetabbā"ti bheri[2] cari. Atha mahājano rājaṅgaṇe sannipati. Rājāpi "kammantaṁ saṁvidahissāmī"ti sīhapañjaraṁ vivaritvā balakāyaṁ passanto taṁ piṇḍāya abhihārentaṁ mahāsattaṁ addasa. Tenāha āyasmā Ānando "tamaddasā Bimbisāro, pāsādasmiṁ patiṭṭhito"ti. **Imamatthaṁ abhāsathā**ti imaṁ atthaṁ amaccānaṁ abhāsi.

1. Khu 5. 152. 199 piṭṭhesu. 2. Bheriṁ (Ka)

ကာယေနာ”တိအာဒိံ သဗ္ဗမဘာသိ။ တတ္ထ **ကာယေန ပါပကမ္မံ ဝိဝဇ္ဇယီ**တိ တိဝိဓံ ကာယဒုစ္စရိတံ ဝဇ္ဇေသိ။ **ဝစီဒုစ္စရိတ**န္တိ စတုဗ္ဗိဓံ ဝစီဒုစ္စရိတံ။ **အာဇီဝံ ပရိသောဓယီ**တိ မိစ္ဆာဇီဝံ ဟိတွာ သမ္မာဇီဝမေဝ ပဝတ္တယိ။

၄၁၁။ ဧဝံ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလံ သောဓေတွာ အနောမာနဒီတီရတော တိံသယောဇနပ္ပမာဏံ သတ္တာဟေန **အဂမာ ရာဇဂဟံ ဗုဒ္ဓေါ**။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ယဒါ ရာဇဂဟံ အဂမာသိ၊ တဒါ ဗုဒ္ဓေါ န ဟောတိ၊ တထာပိ ဗုဒ္ဓဿ ပုဗ္ဗစရိယာတိ ကတွာ ဧဝံ ဝတ္တုံ လဗ္ဘတိ “ဣဓ ရာဇာ ဇာတော ဣဓ ရဇ္ဇံ အဂ္ဂဟေသီ”တိအာဒိ လောကိယဝေါဟာရဝစနံ ဝိယ။ **မဂဓာန**န္တိ မဂဓာနံ ဇနပဒဿ နဂရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဂိရိဗ္ဗဇ**န္တိ ဣဒမ္ပိ တဿ နာမံ။ တံ ဟိ ပဏ္ဍဝဂိဇ္ဈကူဋဝေဘာရဣသိဂိလိဝေပုလ္လနာမကာနံ ပဉ္စန္နံ ဂိရီနံ မဇ္ဈေဝဇော ဝိယ ဌိတံ၊ တသ္မာ “ဂိရိဗ္ဗဇ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ **ပိဏ္ဍာယ အဘိဟာရေသီ**တိ ဘိက္ခတ္ထာယ တသ္မိံ နဂရေ စရိ။ သော ကိရ နဂရဒွါရေ ဌတွာ စိန္တေသိ “သစာဟံ ရညော ဗိမ္ဗိသာရဿ အတ္တနော အာဂမနံ နိဝေဒေယျံ၊ ‘သုဒ္ဓေါဒနဿ ပုတ္တော သိဒ္ဓတ္ထော နာမ ကုမာရော အာဂတော’တိ ဗဟုမ္ပိ မေ ပစ္စယံ အဘိဟရေယျ။ န ခေါ ပန မေ တံ ပတိရူပံ ပဗ္ဗဇိတဿ အာရောစေတွာ ပစ္စယဂဟဏံ၊ ဟန္ဒာဟံ ပိဏ္ဍာယ စရာမီ”တိ ဒေဝဒတ္တိယံ ပံသုကူလစီဝရံ ပါရုပိတွာ မတ္တိကာပတ္တံ ဂဟေတွာ ပါစီနဒွါရေန နဂရံ ပဝိသိတွာ အနုဃရံ ပိဏ္ဍာယ အစရိ။ တေနာဟ အာယသ္မာ အာနန္ဒော “ပိဏ္ဍာယ အဘိဟာရေသီ”တိ။ **အာကိဏ္ဏဝရလက္ခဏော**တိ သရီရေ အာကိရိတွာ ဝိယ ဌပိတဝရလက္ခဏော, ဝိပုလဝရလက္ခဏော ဝါ။ ဝိပုလမ္ပိ ဟိ “အာကိဏ္ဏ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ “အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒေါ ပုရိသော၊ ဓာတိစေလံဝ မက္ခိတော”တိ[1]။ ဝိပုလလုဒ္ဒေါတိ အတ္ထော။

၄၁၂။ **တမဒ္ဒသာ**တိ တတော ကိရ ပုရိမာနိ သတ္တဒိဝသာနိ နဂရေ နက္ခတ္တံ ဃောသိတံ အဟောသိ၊ တံ ဒိဝသံ ပန “နက္ခတ္တံ ဝီတိဝတ္တံ၊ ကမ္မန္တာ ပယောဇေတဗ္ဗာ”တိ ဘေရိ[2] စရိ။ အထ မဟာဇနော ရာဇင်္ဂဏေ သန္နိပတိ။ ရာဇာပိ “ကမ္မန္တံ သံဝိဒဟိဿာမီ”တိ သီဟပဉ္ဇရံ ဝိဝရိတွာ ဗလကာယံ ပဿန္တော တံ ပိဏ္ဍာယ အဘိဟာရေန္တံ မဟာသတ္တံ အဒ္ဒသ။ တေနာဟ အာယသ္မာ အာနန္ဒော “တမဒ္ဒသာ ဗိမ္ဗိသာရော၊ ပါသာဒသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတော”တိ။ **ဣမမတ္ထံ အဘာသထာ**တိ ဣမံ အတ္ထံ အမစ္စာနံ အဘာသိ။

၁-ခု ၅-၁၅၂-၁၉၉-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ဘေရိံ (က)

413. Idāni taṁ tesaṁ amaccānaṁ bhāsitamatthaṁ dassento āha “**imaṁ bhonto**”ti. Tattha **imant**i so rājā bodhisattaṁ dasseti, **bhontot**i amacce ālapati. **Nisāmethā**ti passatha. **Abhirūpo**ti dassanīyaṅgapaccaṅgo. **Brahā**ti ārohapariṇāhasampanno. **Sucī**ti parisuddhachavivaṇṇo. **Caraṇenā**ti gamanena.

414-5. **Nīcakulāmivā**ti nīcakulā iva pabbajito na hotīti attho. Makāro padasandhikaro. **Kuhiṁ bhikkhu gamissatī**ti ayaṁ bhikkhu kuhiṁ gamissati, ajja kattha vasissatīti jānituṁ rājadūtā sīghaṁ gacchantu. Dassanakāmā hi mayaṁ assāti iminā adhippāyena āha. **Guttadvāro** okkhittacakkhutāya, **susaṁvuto** satiyā. Guttadvāro vā satiyā, susaṁvuto pāsādikena saṅghāṭicīvaradhāraṇena.

416. **Khippaṁ pattaṁ apūresī**ti sampajānattā patissatattā ca adhikaṁ agaṇhanto “alaṁ ettāvatā”ti ajjhāsayapūraṇena khippaṁ pattaṁ apūresi. **Munī**ti monatthāya paṭipannattā appattamunibhāvopi muni-icceva vutto, lokavohārena vā. Lokiyā hi amonasampattampi pabbajitaṁ “munī”ti bhaṇanti. **Paṇḍavaṁ abhihāresī**ti taṁ pabbataṁ abhiruhi. So kira manusse pucchi “imasmiṁ nagare pabbajitā kattha vasantī”ti. Athassa te “paṇḍavassa upari puratthābhimukhapabbhāre”ti ārocesuṁ. Tasmā tameva paṇḍavaṁ abhihāresi “ettha vāso bhavissatī”ti evaṁ cintetvā.

419-23. **Byagghusabhova sīhova girigabbhare**ti giriguhāyaṁ byaggho viya usabho viya sīho viya ca nisinnoti attho. Ete hi tayo seṭṭhā vigatabhayabheravā girigabbhare nisīdanti, tasmā evaṁ upamaṁ akāsi. **Bhaddayānenā**ti hatthi-assarathasivikādinā uttamayānena. **Sa yānabhūmiṁ yāyitvā**ti yāvatikā bhūmi hatthi-assādinā yānena sakkā gantuṁ, taṁ gantvā. **Āsajjā**ti patvā, samīpamassa gantvāti attho. **Upāvisī**ti nisīdi. **Yuvā**ti yobbanasampanno. **Daharo**ti jātiyā taruṇo. **Paṭhamuppattiko**[1] **susū**ti tadubhayavisesanameva. **Yuvā susū**ti atiyobbano. **Paṭhamuppattiko**ti paṭhameneva yobbanavesena uṭṭhito. **Daharo cāsī**ti sati ca daharatte susu bālako viya khāyasīti.

1. Paṭhamuppattito (Sī, Syā)

၄၁၃။ ဣဒါနိ တံ တေသံ အမစ္စာနံ ဘာသိတမတ္ထံ ဒဿေန္တော အာဟ "**ဣမံ ဘောန္တော**"တိ။ တတ္ထ **ဣမန္တိ** သော ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ဒဿေတိ၊ **ဘောန္တော**တိ အမစ္စေ အာလပတိ။ **နိသာမေထာ**တိ ပဿထ။ **အဘိရူပေါ**တိ ဒဿနီယင်္ဂပစ္စင်္ဂေါ။ **ဗြဟာ**တိ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နော။ **သုစီ**တိ ပရိသုဒ္ဓဆဝိဝဏ္ဏော။ **စရဏေနာ**တိ ဂမနေန။

၄၁၄-၅။ **နီစကုလာမိဝါ**တိ နီစကုလာ ဣဝ ပဗ္ဗဇိတော န ဟောတီတိ အတ္ထော။ မကာရော ပဒသန္ဓိကရော။ **ကုဟိံ ဘိက္ခု ဂမိဿတီ**တိ အယံ ဘိက္ခု ကုဟိံ ဂမိဿတိ၊ အဇ္ဇ ကတ္ထ ဝသိဿတီတိ ဇာနိတုံ ရာဇဒူတာ သီဃံ ဂစ္ဆန္တု။ ဒဿနကာမာ ဟိ မယံ အဿာတိ ဣမိနာ အဓိပ္ပာယေန အာဟ။ **ဂုတ္တဒွါရော** ဩက္ခိတ္တစက္ခုတာယ၊ **သုသံဝုတော** သတိယာ။ ဂုတ္တဒွါရော ဝါ သတိယာ၊ သုသံဝုတော ပါသာဒိကေန သင်္ဃာဋိစီဝရဓာရဏေန။

၄၁၆။ **ခိပ္ပံ ပတ္တံ အပူရေသီ**တိ သမ္ပဇာနတ္တာ ပတိဿတတ္တာ စ အဓိကံ အဂဏှန္တော "အလံ ဧတ္တာဝတာ"တိ အဇ္ဈာသယပူရဏေန ခိပ္ပံ ပတ္တံ အပူရေသိ။ **မုနီ**တိ မောနတ္ထာယ ပဋိပန္နတ္တာ အပ္ပတ္တမုနိဘာဝေါပိ မုနိဣစ္စေဝ ဝုတ္တော, လောကဝေါဟာရေန ဝါ။ လောကိယာ ဟိ အမောနသမ္ပတ္တမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတံ "မုနီ"တိ ဘဏန္တိ။ **ပဏ္ဍဝံ အဘိဟာရေသီ**တိ တံ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိ။ သော ကိရ မနုဿေ ပုစ္ဆိ "ဣမသ္မိံ နဂရေ ပဗ္ဗဇိတာ ကတ္ထ ဝသန္တီ"တိ။ အထဿ တေ "ပဏ္ဍဝဿ ဥပရိ ပုရတ္ထာဘိမုခပဗ္ဘာရေ"တိ အာရောစေသုံ။ တသ္မာ တမေဝ ပဏ္ဍဝံ အဘိဟာရေသိ "ဧတ္ထ ဝါသော ဘဝိဿတီ"တိ ဧဝံ စိန္တေတွာ။

၄၁၉-၂၃။ **ဗျဂ္ဃုသဘောဝ သီဟောဝ ဂိရိဂဗ္ဘရေ**တိ ဂိရိဂုဟာယံ ဗျဂ္ဃော ဝိယ ဥသဘော ဝိယ သီဟော ဝိယ စ နိသိန္နောတိ အတ္ထော။ ဧတေ ဟိ တယော သေဋ္ဌာ ဝိဂတဘယဘေရဝါ ဂိရိဂဗ္ဘရေ နိသီဒန္တိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဥပမံ အကာသိ။ **ဘဒ္ဒယာနေနာ**တိ ဟတ္ထိအဿရထသိဝိကာဒိနာ ဥတ္တမယာနေန။ **သ ယာနဘူမိံ ယာယိတွာ**တိ ယာဝတိကာ ဘူမိ ဟတ္ထိအဿာဒိနာ ယာနေန သက္ကာ ဂန္တုံ၊ တံ ဂန္တွာ။ **အာသဇ္ဇာ**တိ ပတွာ၊ သမီပမဿ ဂန္တွာတိ အတ္ထော။ **ဥပါဝိသီ**တိ နိသီဒိ။ **ယုဝါ**တိ ယောဗ္ဗနသမ္ပန္နော။ **ဒဟရော**တိ ဇာတိယာ တရုဏော။ **ပဌမုပ္ပတ္တိကော**[၁] **သုသူ**တိ တဒုဘယဝိသေသနမေဝ။ **ယုဝါ သုသူ**တိ အတိယောဗ္ဗနော။ **ပဌမုပ္ပတ္တိကော**တိ ပဌမေနေဝ ယောဗ္ဗနဝေသေန ဥဋ္ဌိတော။ **ဒဟရော စာသီ**တိ သတိ စ ဒဟရတ္တေ သုသု ဗာလကော ဝိယ ခါယသီတိ။

၁-ပဌမုပ္ပတ္တိတော (သီ၊ သျာ)

424-5. **Anīkaggan**ti balakāyaṁ senāmukhaṁ. **Dadāmi bhoge bhuñjassū**ti ettha "ahaṁ te Aṅgamagadhesu yāvicchasi, tāva dadāmi bhoge. Taṁ tvaṁ sobhayanto anīkaggaṁ nāgasaṅghapurakkhato bhuñjassū"ti evaṁ sambandho veditabbo. **Ujuṁ janapado rājā**ti "dadāmi bhoge bhuñjassu, jātiṁ akkhāhi pucchito"ti evaṁ kira vutto mahāpurisocintesi "sace ahaṁ rajjena atthiko assaṁ, Cātumahārājikādayopi maṁ attano attano rajjena nimanteyyuṁ, gehe ṭhito eva vā cakkavattirajjaṁ kāreyyaṁ. Ayaṁ pana rājā ajānanto evamāha, handāhaṁ taṁ jānāpemī"ti bāhaṁ[1] uccāretvā attano āgatadisābhāgaṁ niddisanto "ujuṁ janapado rājā"ti-ādimāha. Tattha **Himavantassa passato**ti bhaṇanto sassasampattivekallābhāvaṁ dasseti. Himavantaṁ hi nissāya pāsāṇavivarasambhavā mahāsālāpi pañcahi vuddhīhi vaḍḍhanti, kimaṅgaṁ pana khette vuttāni sassāni. **Dhanaviriyena sampanno**ti bhaṇanto sattahi ratanehi avekallattaṁ, pararājūhi atakkanīyaṁ vīrapurisādhiṭṭhitabhāvañcassa dasseti. **Kosalesu niketino**ti bhaṇanto navakarājabhāvaṁ paṭikkhipati. Navakarājā hi niketīti na vuccati. Yassa pana ādikālato pabhuti anvayavasena so eva janapado nivāso, so niketīti vuccati. Tathārūpo ca rājā Suddhodano, yaṁ sandhāyāha "Kosalesu niketino"ti. Tena anvayāgatampi bhogasampattiṁ dīpeti.

426. Ettāvatā attano bhogasampattiṁ dīpetvā "ādiccā nāma gottena, Sākiyā nāma jātiyā"ti iminā jātisampattiñca ācikkhitvā yaṁ vuttaṁ raññā "dadāmi bhoge bhuñjassū"ti, taṁ paṭikkhipanto āha **"tamhā kulā pabbajitomhi, na kāme abhipatthayan"**ti. Yadi hi ahaṁ kāme abhipatthayeyyaṁ, na īdisaṁ dhanavīriyasampannaṁ dvāsītisahassavīrapurisasamākulaṁ kulaṁ chaḍḍetvā pabbajeyyanti ayaṁ kirettha adhippāyo.

427. Evaṁ rañño vacanaṁ paṭikkhipitvā tato paraṁ attano pabbajjāhetuṁ dassento āha **"kāmesvādīnavaṁ disvā, nekkhammaṁ daṭṭhu khemato"**ti. Etaṁ "pabbajitomhī"ti iminā sambandhitabbaṁ. Tattha **daṭṭhū**ti

1. Vācaṁ (Syā, Ka)

၄၂၄-၅။ **အနီကဂ္ဂန္တိ** ဗလကာယံ သေနာမုခံ။ **ဒဒါမိ ဘောဂေ ဘုဉ္ဇဿူ**တိ ဧတ္ထ "အဟံ တေ အင်္ဂမဂဓေသု ယာဝိစ္ဆသိ၊ တာဝ ဒဒါမိ ဘောဂေ။ တံ တွံ သောဘယန္တော အနီကဂ္ဂံ နာဂသင်္ဃပုရက္ခတော ဘုဉ္ဇဿူ"တိ ဧဝံ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဥဇုံ ဇနပဒေါ ရာဇာ**တိ "ဒဒါမိ ဘောဂေ ဘုဉ္ဇဿု၊ ဇာတိံ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော"တိ ဧဝံ ကိရ ဝုတ္တော မဟာပုရိသော စိန္တေသိ "သစေ အဟံ ရဇ္ဇေန အတ္ထိကော အဿံ၊ စာတုမဟာရာဇိကာဒယောပိ မံ အတ္တနော အတ္တနော ရဇ္ဇေန နိမန္တေယျုံ၊ ဂေဟေ ဌိတော ဧဝ ဝါ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ကာရေယျံ။ အယံ ပန ရာဇာ အဇာနန္တော ဧဝမာဟ၊ ဟန္ဒာဟံ တံ ဇာနာပေမီ"တိ ဗာဟံ[1] ဥစ္စာရေတွာ အတ္တနော အာဂတဒိသာဘာဂံ နိဒ္ဒိသန္တော "ဥဇုံ ဇနပဒေါ ရာဇာ"တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဟိမဝန္တဿ ပဿတော**တိ ဘဏန္တော သဿသမ္ပတ္တိဝေကလ္လာဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဟိမဝန္တံ ဟိ နိဿာယ ပါသာဏဝိဝရသမ္ဘဝါ မဟာသာလာပိ ပဉ္စဟိ ဝုဍ္ဎီဟိ ဝဍ္ဎန္တိ၊ ကိမင်္ဂံ ပန ခေတ္တေ ဝုတ္တာနိ သဿာနိ။ **ဓနဝီရိယေန သမ္ပန္နော**တိ ဘဏန္တော သတ္တဟိ ရတနေဟိ အဝေကလ္လတ္တံ, ပရရာဇူဟိ အတက္ကနီယံ ဝီရပုရိသာဓိဋ္ဌိတဘာဝဉ္စဿ ဒဿေတိ။ **ကောသလေသု နိကေတိနော**တိ ဘဏန္တော နဝကရာဇဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ နဝကရာဇာ ဟိ နိကေတီတိ န ဝုစ္စတိ။ ယဿ ပန အာဒိကာလတော ပဘုတိ အန္ဝယဝသေန သော ဧဝ ဇနပဒေါ နိဝါသော၊ သော နိကေတီတိ ဝုစ္စတိ။ တထာရူပေါ စ ရာဇာ သုဒ္ဓေါဒနော၊ ယံ သန္ဓာယာဟ "ကောသလေသု နိကေတိနော"တိ။ တေန အန္ဝယာဂတမ္ပိ ဘောဂသမ္ပတ္တိံ ဒီပေတိ။

၄၂၆။ ဧတ္တာဝတာ အတ္တနော ဘောဂသမ္ပတ္တိံ ဒီပေတွာ "အာဒိစ္စာ နာမ ဂေါတ္တေန၊ သာကိယာ နာမ ဇာတိယာ"တိ ဣမိနာ ဇာတိသမ္ပတ္တိဉ္စ အာစိက္ခိတွာ ယံ ဝုတ္တံ ရညာ "ဒဒါမိ ဘောဂေ ဘုဉ္ဇဿူ"တိ၊ တံ ပဋိက္ခိပန္တော အာဟ **"တမှာ ကုလာ ပဗ္ဗဇိတောမှိ၊ န ကာမေ အဘိပတ္ထယ"**န္တိ။ ယဒိ ဟိ အဟံ ကာမေ အဘိပတ္ထယေယျံ၊ န ဤဒိသံ ဓနဝီရိယသမ္ပန္နံ ဒွါသီတိသဟဿဝီရပုရိသသမာကုလံ ကုလံ ဆဍ္ဍေတွာ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ အယံ ကိရေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။

၄၂၇။ ဧဝံ ရညော ဝစနံ ပဋိက္ခိပိတွာ တတော ပရံ အတ္တနော ပဗ္ဗဇ္ဇာဟေတုံ ဒဿေန္တော အာဟ **"ကာမေသွာဒီနဝံ ဒိသွာ၊ နေက္ခမ္မံ ဒဋ္ဌု ခေမတော"**တိ။ ဧတံ "ပဗ္ဗဇိတောမှီ"တိ ဣမိနာ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ **ဒဋ္ဌူ**တိ

၁. ဝါစံ (သျာ၊ က)

disvā. Sesamettha ito purimagāthāsu ca yaṁ yaṁ na vicāritaṁ, taṁ taṁ sabbaṁ uttānatthattā eva na vicāritanti veditabbaṁ. Evaṁ attano pabbajjāhetuṁ vatvā padhānatthāya gantukāmo rājānaṁ āmantento āha **"padhānāya gamissāmi, ettha me rañjatī mano"**ti. Tassattho—yasmāhaṁ mahārāja nekkhammaṁ daṭṭhu khemato pabbajito, tasmā taṁ paramatthanekkhammaṁ nibbānāmataṁ sabbadhammānaṁ aggaṭṭhena padhānaṁ patthento padhānatthāya gamissāmi, ettha me padhāne rañjati mano, na kāmesūti. Evaṁ vutte kira rājā bodhisattaṁ āha "pubbeva metaṁ bhante sutaṁ 'Suddhodanarañño kira putto Siddhatthakumāro cattāri pubbanimittāni disvā pabbajitvā Buddho bhavissatī'ti, sohaṁ bhante tumhākaṁ adhimuttiṁ disvā evaṁpasanno 'addhā buddhattaṁ pāpuṇissathā'ti. Sādhu bhante buddhattaṁ patvā paṭhamaṁ mama vijitaṁ okkameyyāthā"ti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Pabbajjāsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Padhānasuttavaṇṇanā

428. **Taṁ maṁ padhānapahitattan**ti Padhānasuttaṁ. Kā uppatti? "Padhānāya gamissāmi, ettha me rañjatī mano"ti āyasmā Ānando pabbajjāsuttaṁ niṭṭhāpesi. Bhagavā gandhakuṭiyaṁ nisinno cintesi "mayā chabbassāni padhānaṁ patthayamānena dukkarakārikā katā, taṁ ajja bhikkhūnaṁ kathessāmī"ti. Atha gandhakuṭito nikkhamitvā Buddhāsane nisinno "taṁ maṁ padhānapahitattan"ti ārabhitvā imaṁ suttamabhāsi.

Tattha **taṁ man**ti dvīhipi vacanehi attānameva niddisati. **Padhānapahitattan**ti nibbānatthāya pesitacittaṁ pariccatta-attabhāvaṁ vā. **Nadiṁ Nerañjaraṁ patī**ti lakkhaṇaṁ niddisati. Lakkhaṇaṁ hi padhānapahitattāya Nerañjarā nadī. Teneva cettha upayogavacanaṁ. Ayaṁ panattho "nadiyā Nerañjarāyā"ti, Nerañjarāya tīreti vuttaṁ hoti. **Viparakkammā**ti atīva parakkamitvā. **Jhāyantan**ti

ဒိသွာ။ သေသမေတ္ထ ဣတော ပုရိမဂါထာသု စ ယံ ယံ န ဝိစာရိတံ၊ တံ တံ သဗ္ဗံ ဥတ္တာနတ္ထတ္တာ ဧဝ န ဝိစာရိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ အတ္တနော ပဗ္ဗဇ္ဇာဟေတုံ ဝတွာ ပဓာနတ္ထာယ ဂန္တုကာမော ရာဇာနံ အာမန္တေန္တော အာဟ "**ပဓာနာယ ဂမိဿာမိ၊ ဧတ္ထ မေ ရဉ္ဇတီ မနော**"တိ။ တဿတ္ထော—ယသ္မာဟံ မဟာရာဇ နေက္ခမ္မံ ဒဋ္ဌု ခေမတော ပဗ္ဗဇိတော၊ တသ္မာ တံ ပရမတ္ထနေက္ခမ္မံ နိဗ္ဗာနာမတံ သဗ္ဗဓမ္မာနံ အဂ္ဂဋ္ဌေန ပဓာနံ ပတ္ထေန္တော ပဓာနတ္ထာယ ဂမိဿာမိ၊ ဧတ္ထ မေ ပဓာနေ ရဉ္ဇတိ မနော, န ကာမေသူတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ကိရ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ အာဟ "ပုဗ္ဗေဝ မေတံ ဘန္တေ သုတံ 'သုဒ္ဓေါဒနရညော ကိရ ပုတ္တော သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော စတ္တာရိ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဒိသွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ'တိ၊ သောဟံ ဘန္တေ တုမှာကံ အဓိမုတ္တိံ ဒိသွာ ဧဝံပသန္နော 'အဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓတ္တံ ပါပုဏိဿထာ'တိ။ သာဓု ဘန္တေ ဗုဒ္ဓတ္တံ ပတွာ ပဌမံ မမ ဝိဇိတံ ဩက္ကမေယျာထာ"တိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ပဗ္ဗဇ္ဇာသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-ပဓာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၂၈။ **တံ မံ ပဓာနပဟိတတ္တ**န္တိ ပဓာနသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? "ပဓာနာယ ဂမိဿာမိ၊ ဧတ္ထ မေ ရဉ္ဇတီ မနော"တိ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ပဗ္ဗဇ္ဇာသုတ္တံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နော စိန္တေသိ "မယာ ဆဗ္ဗဿာနိ ပဓာနံ ပတ္ထယမာနေန ဒုက္ကရကာရိကာ ကတာ၊ တံ အဇ္ဇ ဘိက္ခူနံ ကထေဿာမီ"တိ။ အထ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော "တံ မံ ပဓာနပဟိတတ္တ"န္တိ အာရဘိတွာ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **တံ မ**န္တိ ဒွီဟိပိ ဝစနေဟိ အတ္တာနမေဝ နိဒ္ဒိသတိ။ **ပဓာနပဟိတတ္တ**န္တိ နိဗ္ဗာနတ္ထာယ ပေသိတစိတ္တံ ပရိစ္စတ္တအတ္တဘာဝံ ဝါ။ **နဒိံ နေရဉ္ဇရံ ပတီ**တိ လက္ခဏံ နိဒ္ဒိသတိ။ လက္ခဏံ ဟိ ပဓာနပဟိတတ္တာယ နေရဉ္ဇရာ နဒီ။ တေနေဝ စေတ္ထ ဥပယောဂဝစနံ။ အယံ ပနတ္ထော "နဒိယာ နေရဉ္ဇရာယာ"တိ၊ နေရဉ္ဇရာယ တီရေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝိပရက္ကမ္မာ**တိ အတီဝ ပရက္ကမိတွာ။ **ဈာယန္တ**န္တိ

appāṇakajjhānamanuyuñjantaṁ[1]. **Yogakkhemassa pattiyā**ti catūhi yogehi khemassa nibbānassa adhigamatthaṁ.

429. **Namucī**ti māro. So hi attano visayā nikkhamitukāme devamanusse na muñcati, antarāyaṁ nesaṁ karoti, tasmā "namucī"ti vuccati. **Karuṇaṁ vācan**ti anuddayāyuttaṁ vācaṁ. **Bhāsamāno upāgamī**ti idaṁ uttānameva. Kasmā pana upāgato? Mahāpuriso kira ekadivasaṁ cintesi "sabbadā āhāraṁ pariyesamāno jīvite sāpekkho hoti, na ca sakkā jīvite sāpekkhena amataṁ adhigantun"ti. Tato āhārupacchedāya paṭipajji, tena kiso dubbaṇṇo ca ahosi. Atha māro "ayaṁ sambodhāya maggo hoti, na hotīti ajānanto atighoraṁ tapaṁ karoti, kadāci mama visayaṁ atikkameyyā"ti bhīto "idañcidañca vatvā vāressāmī"ti āgato. Tenevāha **"kiso tvamasi dubbaṇṇo, santike maraṇaṁ tavā"**ti.

430. Evañca pana vatvā athassa maraṇasantikabhāvaṁ sāvento āha **"sahassabhāgo maraṇassa, ekaṁso tava jīvitan"**ti. Tassattho—sahassaṁ bhāgānaṁ assāti sahassabhāgo. Ko so? Maraṇassa paccayoti pāṭhaseso. Eko aṁsoti ekaṁso. Idaṁ vuttaṁ hoti—ayaṁ appāṇakajjhānādisahassabhāgo tava maraṇassa paccayo, tato pana te eko eva bhāgo jīvitaṁ, evaṁ santike maraṇaṁ tavāti. Evaṁ maraṇassa santikabhāvaṁ sāvetvā atha naṁ jīvite samussāhento āha **"jīva bho jīvitaṁ seyyo"**ti. Kathaṁ seyyoti ce? **Jīvaṁ puññāni kāhasī**ti.

431. Atha attanā sammatāni puññāni dassento āha **"carato ca te brahmacariyan"**ti. Tattha **brahmacariyan**ti kālena kālaṁ methunaviratiṁ sandhāyāha, yaṁ tāpasā karonti. **Jūhato**ti juhantassa. Sesamettha pākaṭameva.

432. **Duggo maggo**ti imaṁ pana aḍḍhagāthaṁ padhānavicchandaṁ janento āha. Tattha appāṇakajjhānādigahanattā[2] dukkhena gantabboti **duggo**,

1. Appānakajjhānamanuyuñjantaṁ (Ka)
2. Appāṇakajjhānādivahattā (Syā, Ka)

အပ္ပါဏကဇ္ဈာနမနုယုဉ္ဇန္တံ[၁]။ **ယောဂက္ခေမဿ ပတ္တိယာ**တိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမဿ နိဗ္ဗာနဿ အဓိဂမတ္ထံ။

၄၂၉။ **နမုစီ**တိ မာရော။ သော ဟိ အတ္တနော ဝိသယာ နိက္ခမိတုကာမေ ဒေဝမနုဿေ န မုဉ္စတိ၊ အန္တရာယံ နေသံ ကရောတိ၊ တသ္မာ "နမုစီ"တိ ဝုစ္စတိ။ **ကရုဏံ ဝါစ**န္တိ အနုဒ္ဒယာယုတ္တံ ဝါစံ။ **ဘာသမာနော ဥပါဂမီ**တိ ဣဒံ ဥတ္တာနမေဝ။ ကသ္မာ ပန ဥပါဂတော? မဟာပုရိသော ကိရ ဧကဒိဝသံ စိန္တေသိ "သဗ္ဗဒါ အာဟာရံ ပရိယေသမာနော ဇီဝိတေ သာပေက္ခော ဟောတိ၊ န စ သက္ကာ ဇီဝိတေ သာပေက္ခေန အမတံ အဓိဂန္တု"န္တိ။ တတော အာဟာရုပစ္ဆေဒါယ ပဋိပဇ္ဇိ၊ တေန ကိသော ဒုဗ္ဗဏ္ဏော စ အဟောသိ။ အထ မာရော "အယံ သမ္ဗောဓာယ မဂ္ဂေါ ဟောတိ, န ဟောတီတိ အဇာနန္တော အတိဃောရံ တပံ ကရောတိ၊ ကဒါစိ မမ ဝိသယံ အတိက္ကမေယျာ"တိ ဘီတော "ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဝတွာ ဝါရေဿာမီ"တိ အာဂတော။ တေနေဝါဟ **"ကိသော တွမသိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော၊ သန္တိကေ မရဏံ တဝါ"**တိ။

၄၃၀။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ အထဿ မရဏသန္တိကဘာဝံ သာဝေန္တော အာဟ **"သဟဿဘာဂေါ မရဏဿ၊ ဧကံသော တဝ ဇီဝိတ"**န္တိ။ တဿတ္ထော—သဟဿံ ဘာဂါနံ အဿာတိ သဟဿဘာဂေါ။ ကော သော? မရဏဿ ပစ္စယောတိ ပါဌသေသော။ ဧကော အံသောတိ ဧကံသော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အယံ အပ္ပါဏကဇ္ဈာနာဒိသဟဿဘာဂေါ တဝ မရဏဿ ပစ္စယော၊ တတော ပန တေ ဧကော ဧဝ ဘာဂေါ ဇီဝိတံ၊ ဧဝံ သန္တိကေ မရဏံ တဝါတိ။ ဧဝံ မရဏဿ သန္တိကဘာဝံ သာဝေတွာ အထ နံ ဇီဝိတေ သမုဿာဟေန္တော အာဟ **"ဇီဝ ဘော ဇီဝိတံ သေယျော"**တိ။ ကထံ သေယျောတိ စေ? **ဇီဝံ ပုညာနိ ကာဟသီ**တိ။

၄၃၁။ အထ အတ္တနာ သမ္မတာနိ ပုညာနိ ဒဿေန္တော အာဟ **"စရတော စ တေ ဗြဟ္မစရိယ"**န္တိ။ တတ္ထ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ ကာလေန ကာလံ မေထုနဝိရတိံ သန္ဓာယာဟ၊ ယံ တာပသာ ကရောန္တိ။ **ဇူဟတော**တိ ဇုဟန္တဿ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၄၃၂။ **ဒုဂ္ဂေါ မဂ္ဂေါ**တိ ဣမံ ပန အဍ္ဎဂါထံ ပဓာနဝိစ္ဆန္ဒံ ဇနေန္တော အာဟ။ တတ္ထ အပ္ပါဏကဇ္ဈာနာဒိဂဟနတ္တာ[၂] ဒုက္ခေန ဂန္တဗ္ဗောတိ **ဒုဂ္ဂေါ**၊

၁-အပ္ပါနကဇ္ဈာနမနုယုဉ္ဇန္တံ (က)
၂-အပ္ပါဏကဇ္ဈာနာဒိဝဟတ္တာ (သျာ၊ က)

dukkhitakāyacittena kattabbattā **dukkaro**, santikamaraṇena tādisenāpi pāpuṇituṁ asakkuṇeyyato **durabhisambhavo**ti evamattho veditabbo. Ito paraṁ **imā gāthā bhaṇaṁ māro, aṭṭhā Buddhassa santike**ti ayamupaḍḍhagāthā saṅgītikārehi vuttā. Sakalagāthāpīti eke. Bhagavatā eva pana paraṁ viya attānaṁ niddisantena sabbamettha evaṁjātikaṁ vuttanti ayamamhākaṁ khanti. Tattha **aṭṭhā**ti aṭṭhāsi. Sesaṁ uttānameva.

433. Chaṭṭhagāthāya **yenatthenā**ti ettha paresaṁ antarāyakaraṇena attano atthena tvaṁ pāpima āgatosīti ayamadhippāyo. Sesaṁ uttānameva.

434. “Jīvaṁ puññāni kāhasī”ti idaṁ pana vacanaṁ paṭikkhipanto “**aṇumattopī**”ti[1] imaṁ gāthamāha. Tattha **puññenā**ti vaṭṭagāmiṁ mārena vuttaṁ puññaṁ sandhāya bhaṇati. Sesaṁ uttānameva.

435. Idāni “ekaṁso tava jīvitan”ti idaṁ vacanaṁ ārabbha māraṁ santajjento “**atthi saddhā**”ti imaṁ gāthamāha. Tatrāyamadhippāyo—are māra yo anuttare santivarapade assaddho bhaveyya, saddhopi vā kusīto, saddho āraddhavīriyo samānopi vā duppañño, taṁ tvaṁ jīvitamanupucchamāno sobheyyāsi, mayhaṁ pana anuttare santivarapade okappanasaddhā atthi, tathā kāyikacetasikamasithilaparakkamatāsaṅkhātaṁ vīriyaṁ, vajirūpamā paññā ca mama vijjati, so tvaṁ evaṁ maṁ pahitattaṁ uttamajjhāsayaṁ kiṁ jīvamanupucchasi, kasmā jīvitaṁ pucchasi. **Paññā ca mamā**ti ettha casaddena sati samādhi ca. Evaṁ sante yehi pañcahi indriyehi samannāgatā nibbānaṁ pāpuṇanti, tesu ekenāpi avirahitaṁ evaṁ maṁ pahitattaṁ kiṁ jīvamanupucchasi, nanu—ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, vīriyamārabhato daḷhaṁ[2]. Paññavantassa jhāyino, passato udayabbayanti[3].

436-8. Evaṁ māraṁ santajjetvā attano dehacittappavattiṁ[4] dassento “**nadīnamapī**”ti gāthāttayamāha. Tamatthato pākaṭameva. Ayaṁ pana

1. Aṇumattenāpīti (Sī)
2. Khu 1. 29 piṭṭhe Dhammapade.
3. Khu 1. 30 piṭṭhe Dhammapade.
4. Bhedacittappavattiṁ (Sī, Syā)

ဒုက္ခိတကာယစိတ္တေန ကတ္တဗ္ဗတ္တာ **ဒုက္ကရော**၊ သန္တိကမရဏေန တာဒိသေနာပိ ပါပုဏိတုံ အသက္ကုဏေယျတော **ဒုရဘိသမ္ဘဝေါ**တိ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတော ပရံ **ဣမာ ဂါထာ ဘဏံ မာရော၊ အဋ္ဌာ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ**တိ အယမုပဍ္ဎဂါထာ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဝုတ္တာ။ သကလဂါထာပီတိ ဧကေ။ ဘဂဝတာ ဧဝ ပန ပရံ ဝိယ အတ္တာနံ နိဒ္ဒိသန္တေန သဗ္ဗမေတ္ထ ဧဝံဇာတိကံ ဝုတ္တန္တိ အယမမှာကံ ခန္တိ။ တတ္ထ **အဋ္ဌာ**တိ အဋ္ဌာသိ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝ။

၄၃၃။ ဆဋ္ဌဂါထာယ **ယေနတ္ထေနာ**တိ ဧတ္ထ ပရေသံ အန္တရာယကရဏေန အတ္တနော အတ္ထေန တွံ ပါပိမ အာဂတောသီတိ အယမဓိပ္ပါယော။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝ။

၄၃၄။ “ဇီဝံ ပုညာနိ ကာဟသီ”တိ ဣဒံ ပန ဝစနံ ပဋိက္ခိပန္တော “**အဏုမတ္တောပီ**”တိ[1] ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ပုညေနာ**တိ ဝဋ္ဋဂါမိံ မာရေန ဝုတ္တံ ပုညံ သန္ဓာယ ဘဏတိ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝ။

၄၃၅။ ဣဒါနိ “ဧကံသော တဝ ဇီဝိတ”န္တိ ဣဒံ ဝစနံ အာရဗ္ဘ မာရံ သန္တဇ္ဇေန္တော “**အတ္ထိ သဒ္ဓါ**”တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတြာယမဓိပ္ပါယော— အရေ မာရ ယော အနုတ္တရေ သန္တိဝရပဒေ အဿဒ္ဓေါ ဘဝေယျ, သဒ္ဓေါပိ ဝါ ကုသီတော, သဒ္ဓေါ အာရဒ္ဓဝီရိယော သမာနောပိ ဝါ ဒုပ္ပညော၊ တံ တွံ ဇီဝိတမနုပုစ္ဆမာနော သောဘေယျာသိ၊ မယှံ ပန အနုတ္တရေ သန္တိဝရပဒေ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ အတ္ထိ၊ တထာ ကာယိကစေတသိကမသိထိလပရက္ကမတာသင်္ခါတံ ဝီရိယံ, ဝဇိရူပမာ ပညာ စ မမ ဝိဇ္ဇတိ၊ သော တွံ ဧဝံ မံ ပဟိတတ္တံ ဥတ္တမဇ္ဈာသယံ ကိံ ဇီဝမနုပုစ္ဆသိ၊ ကသ္မာ ဇီဝိတံ ပုစ္ဆသိ။ **ပညာ စ မမာ**တိ ဧတ္ထ စသဒ္ဒေန သတိ သမာဓိ စ။ ဧဝံ သန္တေ ယေဟိ ပဉ္စဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ သမန္နာဂတာ နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏန္တိ၊ တေသု ဧကေနာပိ အဝိရဟိတံ ဧဝံ မံ ပဟိတတ္တံ ကိံ ဇီဝမနုပုစ္ဆသိ၊ နနု—ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ဝီရိယမာရဘတော ဒဠှံ[2]။ ပညဝန္တဿ ဈာယိနော၊ ပဿတော ဥဒယဗ္ဗယန္တိ[3]။

၄၃၆-၈။ ဧဝံ မာရံ သန္တဇ္ဇေတွာ အတ္တနော ဒေဟစိတ္တပ္ပဝတ္တိံ[4] ဒဿေန္တော “**နဒီနမပီ**”တိ ဂါထာတ္တယမာဟ။ တမတ္ထတော ပါကဋမေဝ။ အယံ ပန

၁-အဏုမတ္တေနာပီတိ (သီ)
၂-ခု ၁-၂၉-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၃-ခု ၁-၃၀-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၄-ဘေဒစိတ္တပ္ပဝတ္တိံ (သီ၊ သျာ)

adhippāyavaṇṇanā—yvāyaṁ mama sarīre appāṇakajjhānavīriyavegasamuṭṭhito vāto vattati, loke Gaṅgāyamunādīnaṁ nadīnampi sotāni ayaṁ visosaye, kiñca me evaṁ pahitattassa catunāḷimattaṁ lohitaṁ na upasoseyya. Na kevalañca me lohitameva sussati, api ca kho pana tamhi lohite sussamānamhi baddhābaddhabhedaṁ sarīrānugataṁ pittaṁ, asitapītādipaṭicchādakaṁ catunāḷimattameva semhañca, kiñcāparaṁ[1] tattakameva muttañca ojañca sussati, tesu ca sussamānesu maṁsānipi khīyanti, tassa me evaṁ anupubbena **maṁsesu khīyamānesu bhiyyo cittaṁ pasīdati,** na tveva tappaccayā saṁsīdati. So tvaṁ īdisaṁ cittamajānanto sarīramattameva disvā bhaṇasi "kiso tvamasi dubbaṇṇo, santike maraṇaṁ tavā"ti. Na kevalañca me cittameva pasīdati, apica kho pana **bhiyyo sati ca paññā ca samādhi mama tiṭṭhati,** aṇumattopi pamādo vā sammoho vā cittavikkhepo vā natthi. Tassa mayhaṁ evaṁ viharato ye keci samaṇabrāhmaṇā atītaṁ vā addhānaṁ anāgataṁ vā etarahi vā opakkamikā vedanā vedayanti, tāsaṁ nidassanabhūtaṁ **pattassa uttamavedanaṁ.** Yathā aññesaṁ dukkhena phuṭṭhānaṁ sukhaṁ, sītena uṇhaṁ, uṇhena sītaṁ, khudāya bhojanaṁ, pipāsāya phuṭṭhānaṁ udakaṁ apekkhate cittaṁ, evaṁ pañcasu kāmaguṇesu ekakāmampi **nāpekkhate cittaṁ,** "aho vatāhaṁ subhojanaṁ bhuñjitvā sukhaseyyaṁ sayeyyan"ti īdisenākārena mama cittaṁ na uppannaṁ, **passa** tvaṁ māra **sattassa suddhata**nti.

439-41. Evaṁ attano suddhataṁ dassetvā "nivāressāmi tan"ti āgatassa mārassa manorathabhañjanatthaṁ mārasenaṁ kittetvā tāya aparājitabhāvaṁ dassento "**kāmā te paṭhamā senā**"ti-ādikā cha gāthāyo āha.

Tattha yasmā āditova agāriyabhūte satte vatthukāmesu kilesakāmā mohayanti, te abhibhuyya anagāriyabhāvaṁ upagatānaṁ pantesu vā senāsanesu aññatarāññataresu vā adhikusalesu dhammesu **arati** uppajjati. Vuttañcetaṁ "pabbajitena kho āvuso abhirati dukkarā"ti[2]. Tato te parapaṭibaddhajīvikattā **khuppipāsā** bādheti, tāya

1. Kiñcāparanti (Sī), kiñci aparanti (Syā)

2. Saṁ 2. 456 piṭṭhe.

အဓိပ္ပါယဝဏ္ဏနာ—ယွာယံ မမ သရီရေ အပ္ပါဏကဈာနဝီရိယဝေဂသမုဋ္ဌိတော ဝါတော ဝတ္တတိ၊ လောကေ ဂင်္ဂါယမုနာဒီနံ နဒီနမ္ပိ သောတာနိ အယံ ဝိသောသယေ၊ ကိဉ္စ မေ ဧဝံ ပဟိတတ္တဿ စတုနာဠိမတ္တံ လောဟိတံ န ဥပသောသေယျ။ န ကေဝလဉ္စ မေ လောဟိတမေဝ သုဿတိ၊ အပိ စ ခေါ ပန တမှိ လောဟိတေ သုဿမာနမှိ ဗဒ္ဓါဗဒ္ဓဘေဒံ သရီရာနုဂတံ ပိတ္တံ, အသိတပီတာဒိပဋိစ္ဆာဒကံ စတုနာဠိမတ္တမေဝ သေမှဉ္စ, ကိဉ္စာပရံ[၁] တတ္တကမေဝ မုတ္တဉ္စ ဩဇဉ္စ သုဿတိ၊ တေသု စ သုဿမာနေသု မံသာနိပိ ခီယန္တိ၊ တဿ မေ ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန **မံသေသု ခီယမာနေသု ဘိယျော စိတ္တံ ပသီဒတိ၊** န တွေဝ တပ္ပစ္စယာ သံသီဒတိ။ သော တွံ ဤဒိသံ စိတ္တမဇာနန္တော သရီရမတ္တမေဝ ဒိသွာ ဘဏသိ "ကိသော တွမသိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော၊ သန္တိကေ မရဏံ တဝါ"တိ။ န ကေဝလဉ္စ မေ စိတ္တမေဝ ပသီဒတိ၊ အပိစ ခေါ ပန **ဘိယျော သတိ စ ပညာ စ သမာဓိ မမ တိဋ္ဌတိ၊** အဏုမတ္တောပိ ပမာဒေါ ဝါ သမ္မောဟော ဝါ စိတ္တဝိက္ခေပေါ ဝါ နတ္ထိ။ တဿ မယှံ ဧဝံ ဝိဟရတော ယေ ကေစိ သမဏဗြာဟ္မဏာ အတီတံ ဝါ အဒ္ဓါနံ အနာဂတံ ဝါ ဧတရဟိ ဝါ ဩပက္ကမိကာ ဝေဒနာ ဝေဒယန္တိ၊ တာသံ နိဒဿနဘူတံ **ပတ္တဿ ဥတ္တမဝေဒနံ။** ယထာ အညေသံ ဒုက္ခေန ဖုဋ္ဌာနံ သုခံ, သီတေန ဥဏှံ, ဥဏှေန သီတံ, ခုဒါယ ဘောဇနံ, ပိပါသာယ ဖုဋ္ဌာနံ ဥဒကံ အပေက္ခတေ စိတ္တံ၊ ဧဝံ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ဧကကာမမ္ပိ **နာပေက္ခတေ စိတ္တံ၊** "အဟော ဝတာဟံ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ သုခသေယျံ သယေယျ"န္တိ ဤဒိသေနာကာရေန မမ စိတ္တံ န ဥပ္ပန္နံ၊ **ပဿ** တွံ မာရ **သတ္တဿ သုဒ္ဓတ**န္တိ။

၄၃၉-၄၁။ ဧဝံ အတ္တနော သုဒ္ဓတံ ဒဿေတွာ "နိဝါရေဿာမိ တ"န္တိ အာဂတဿ မာရဿ မနောရထဘဉ္ဇနတ္ထံ မာရသေနံ ကိတ္တေတွာ တာယ အပရာဇိတဘာဝံ ဒဿေန္တော "**ကာမာ တေ ပဌမာ သေနာ**"တိအာဒိကာ ဆ ဂါထာယော အာဟ။

တတ္ထ ယသ္မာ အာဒိတောဝ အဂါရိယဘူတေ သတ္တေ ဝတ္ထုကာမေသု ကိလေသကာမာ မောဟယန္တိ၊ တေ အဘိဘုယျ အနဂါရိယဘာဝံ ဥပဂတာနံ ပန္တေသု ဝါ သေနာသနေသု အညတရညတရေသု ဝါ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု **အရတိ** ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ "ပဗ္ဗဇိတေန ခေါ အာဝုသော အဘိရတိ ဒုက္ကရာ"တိ[၂]။ တတော တေ ပရပဋိဗဒ္ဓဇီဝိကတ္တာ **ခုပ္ပိပါသာ** ဗာဓေတိ၊ တာယ

၁-ကိဉ္စာပရန္တိ (သီ)၊ ကိဉ္စိ အပရန္တိ (သျာ)

၂-သံ ၂-၄၅၆-ပိဋ္ဌေ။

bādhitānaṁ pariyesanata**ṇhā** cittaṁ kilamayati, atha nesaṁ kilantacittānaṁ **thinamiddhaṁ** okkamati, tato visesamanadhigacchantānaṁ durabhisambhavesu araññavanapatthesu senāsanesu viharataṁ utrāsasaññitā **bhīru** jāyati, tesaṁ ussaṅkitaparisaṅkitānaṁ dīgharattaṁ vivekarasamanassādayamānānaṁ viharataṁ “na siyā nu kho esa maggo”ti paṭipattiyaṁ **vicikicchā** uppajjati, taṁ vinodetvā viharataṁ appamattakena visesādhigamena **mānamakkhathambhā** jāyanti, tepi vinodetvā viharataṁ tato adhikataraṁ visesādhigamaṁ nissāya **lābhasakkārasilokā** uppajjanti, lābhādimucchitā dhammapatirūpakāni pakāsentā **micchāyasaṁ** adhigantvā tattha ṭhitā jāti-ādīhi **attānaṁ ukkaṁsenti, paraṁ vambhenti,** tasmā kāmādīnaṁ paṭhamasenādibhāvo veditabbo.

442-3. Evametaṁ dasavidhaṁ senaṁ uddisitvā yasmā sā kaṇhadhammasamannāgatattā kaṇhassa namucino upakārāya saṁvattati, tasmā naṁ tava senāti niddisanto āha **“esā namuci te senā, kaṇhassābhippahārinī”**ti. Tattha **abhippahārinī**ti samaṇabrāhmaṇānaṁ ghātanī nippothanī, antarāyakarīti attho. **Na naṁ asūro jināti, jetvā ca labhate sukhan**ti evaṁ tava senaṁ asūro kāye ca jīvite ca sāpekkho puriso na jināti, sūro pana jināti, jetvā ca maggasukhaṁ phalasukhañca adhigacchati. Yasmā ca labhate sukhaṁ, tasmā sukhaṁ patthayamāno ahampi **esa muñjaṁ parihare**ti. Saṅgāmāvacarā anivattino purisā attano anivattanakabhāvaviññāpanatthaṁ sīse vā dhaje vā āvudhe vā muñjatiṇaṁ bandhanti, taṁ ayampi pariharaticceva maṁ dhārehi. Tava senāya parājitassa **dhiratthu mama jīvitaṁ,** tasmā evaṁ dhārehi—**saṅgāme me mataṁ seyyo, yañce jīve parājito,** yena jīvitena parājito jīve, tasmā jīvitā tayā sammāpaṭipannānaṁ antarāyakarena saddhiṁ saṅgāme mataṁ mama seyyoti attho.

444. Kasmā mataṁ seyyoti ce? Yasmā **pagāḷhettha -pa- subbatā,** ettha kāmādikāya attukkaṁsanaparavambhanapariyosānāya tava senāya pagāḷhā nimuggā anupaviṭṭhā eke samaṇabrāhmaṇā na dissanti, sīlādīhi guṇehi nappakāsanti, andhakāraṁ paviṭṭhā viya honti. Ete evaṁ pagāḷhā

ဗာဓိတာနံ ပရိယေသန**တဏှာ** စိတ္တံ ကိလမယတိ၊ အထ နေသံ ကိလန္တစိတ္တာနံ **ထိနမိဒ္ဓံ** ဩက္ကမတိ၊ တတော ဝိသေသမနဓိဂစ္ဆန္တာနံ ဒုရဘိသမ္ဘဝေသု အရညဝနပတ္ထေသု သေနာသနေသု ဝိဟရတံ ဥတြာသသညိတာ **ဘီရု** ဇာယတိ၊ တေသံ ဥဿင်္ကိတပရိသင်္ကိတာနံ ဒီဃရတ္တံ ဝိဝေကရသမနဿာဒယမာနာနံ ဝိဟရတံ “န သိယာ နု ခေါ ဧသ မဂ္ဂေါ”တိ ပဋိပတ္တိယံ **ဝိစိကိစ္ဆာ** ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ဝိနောဒေတွာ ဝိဟရတံ အပ္ပမတ္တကေန ဝိသေသာဓိဂမေန **မာနမက္ခထမ္ဘာ** ဇာယန္တိ၊ တေပိ ဝိနောဒေတွာ ဝိဟရတံ တတော အဓိကတရံ ဝိသေသာဓိဂမံ နိဿာယ **လာဘသက္ကာရသိလောကာ** ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ လာဘာဒိမုစ္ဆိတာ ဓမ္မပတိရူပကာနိ ပကာသေန္တာ **မိစ္ဆာယသံ** အဓိဂန္တွာ တတ္ထ ဌိတာ ဇာတိအာဒီဟိ **အတ္တာနံ ဥက္ကံသေန္တိ၊ ပရံ ဝမ္ဘေန္တိ၊** တသ္မာ ကာမာဒီနံ ပဌမသေနာဒိဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၄၄၂-၃။ ဧဝမေတံ ဒသဝိဓံ သေနံ ဥဒ္ဒိသိတွာ ယသ္မာ သာ ကဏှဓမ္မသမန္နာဂတတ္တာ ကဏှဿ နမုစိနော ဥပကာရာယ သံဝတ္တတိ၊ တသ္မာ နံ တဝ သေနာတိ နိဒ္ဒိသန္တော အာဟ **“ဧသာ နမုစိ တေ သေနာ၊ ကဏှဿာဘိပ္ပဟာရိနီ”**တိ။ တတ္ထ **အဘိပ္ပဟာရိနီ**တိ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ ဃာတနီ နိပ္ပေါထနီ၊ အန္တရာယကရီတိ အတ္ထော။ **န နံ အသူရော ဇိနာတိ၊ ဇေတွာ စ လဘတေ သုခန္တိ** ဧဝံ တဝ သေနံ အသူရော ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ သာပေက္ခော ပုရိသော န ဇိနာတိ၊ သူရော ပန ဇိနာတိ၊ ဇေတွာ စ မဂ္ဂသုခံ ဖလသုခဉ္စ အဓိဂစ္ဆတိ။ ယသ္မာ စ လဘတေ သုခံ၊ တသ္မာ သုခံ ပတ္ထယမာနော အဟမ္ပိ **ဧသ မုဉ္ဇံ ပရိဟရေ**တိ။ သင်္ဂါမာဝစရာ အနိဝတ္တိနော ပုရိသာ အတ္တနော အနိဝတ္တနကဘာဝဝိညာပနတ္ထံ သီသေ ဝါ ဓဇေ ဝါ အာဝုဓေ ဝါ မုဉ္ဇတိဏံ ဗန္ဓန္တိ၊ တံ အယမ္ပိ ပရိဟရတိစ္စေဝ မံ ဓာရေဟိ။ တဝ သေနာယ ပရာဇိတဿ **ဓိရတ္ထု မမ ဇီဝိတံ၊** တသ္မာ ဧဝံ ဓာရေဟိ—**သင်္ဂါမေ မေ မတံ သေယျော၊ ယဉ္စေ ဇီဝေ ပရာဇိတော၊** ယေန ဇီဝိတေန ပရာဇိတော ဇီဝေ၊ တသ္မာ ဇီဝိတာ တယာ သမ္မာပဋိပန္နာနံ အန္တရာယကရေန သဒ္ဓိံ သင်္ဂါမေ မတံ မမ သေယျောတိ အတ္ထော။

၄၄၄။ ကသ္မာ မတံ သေယျောတိ စေ? ယသ္မာ **ပဂါဠှေတ္ထ။ပ။သုဗ္ဗတာ၊** ဧတ္ထ ကာမာဒိကာယ အတ္တုက္ကံသနပရဝမ္ဘနပရိယောသာနာယ တဝ သေနာယ ပဂါဠှာ နိမုဂ္ဂါ အနုပဝိဋ္ဌာ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ န ဒိဿန္တိ၊ သီလာဒီဟိ ဂုဏေဟိ နပ္ပကာသန္တိ၊ အန္ဓကာရံ ပဝိဋ္ဌာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ဧတေ ဧဝံ ပဂါဠှာ

samānā sacepi kadāci ummujjitvā nimujjanapuriso viya “sāhu saddhā”ti-ādinā nayena ummujjanti, tathāpi tāya senāya ajjhotthaṭattā **tañca maggaṁ na jānanti** khemaṁ nibbānagāmīnaṁ, sabbepi Buddhapaccekabuddhādayo **yena gacchanti subbatā**ti. Imaṁ pana gāthaṁ sutvā māro puna kiñci avatvā eva pakkāmi.

445-6. Pakkante pana tasmiṁ mahāsatto tāya dukkarakārikāya kiñcipi visesaṁ anadhigacchanto anukkamena “siyā nu kho añño maggo bodhāyā”ti-ādīni cintetvā oḷārikāhāraṁ āhāretvā balaṁ gahetvā visākhapuṇṇamadivase pageva sujātāya pāyāsaṁ paribhuñjitvā bhadravanasaṇḍe divāvihāraṁ nisīditvā tattha aṭṭha samāpattiyo nibbattento divasaṁ vītināmetvā sāyanhasamaye Mahābodhimaṇḍābhimukho gantvā sotthiyena dinnā aṭṭha tiṇamuṭṭhiyo bodhimūle vikiritvā dasasahassalokadhātudevatāhi katasakkārabahumāno—

“Kāmaṁ taco ca nhāru ca, aṭṭhi ca avasissatu.
Upasussatu nissesaṁ, sarīre maṁsalohitan”ti—

caturaṅgavīriyaṁ adhiṭṭhahitvā “na dāni buddhattaṁ apāpuṇitvā pallaṅkaṁ bhindissāmī”ti paṭiññaṁ katvā aparājitapallaṅke[1] nisīdi. Taṁ ñatvā māro pāpimā “ajja Siddhattho paṭiññaṁ katvā nisinno, ajjeva dānissa sā paṭiññā paṭibāhitabbā”ti Bodhimaṇḍato yāva cakkavāḷamāyataṁ[2] dvādasayojanavitthāraṁ uddhaṁ navayojanamuggataṁ mārasenaṁ samuṭṭhāpetvā diyaḍḍhayojanasatappamāṇaṁ Girimekhalaṁ hatthirājānaṁ āruyha bāhusahassaṁ māpetvā nānāvudhāni gahetvā “gaṇhatha, hanatha, paharathā”ti bhaṇanto Āḷavakasutte vuttappakārā vuṭṭhiyo māpesi, tā mahāpurisaṁ patvā tattha vuttappakārā eva sampajjiṁsu. Tato vajiraṅkusena hatthiṁ kumbhe paharitvā mahāpurisassa samīpaṁ netvā “uṭṭhehi bho Siddhattha pallaṅkā”ti āha. Mahāpuriso “na uṭṭhahāmi mārā”ti vatvā taṁ dhajiniṁ samantā vilokento imā gāthāyo abhāsi “**samantā dhajinin**”ti.

1. Aparājitapallaṅkena (Sī)
2. Cakkavāḷapariyantaṁ (Syā, Ka)

သမာနာ သစေပိ ကဒါစိ ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ နိမုဇ္ဇနပုရိသော ဝိယ “သာဟု သဒ္ဓါ”တိ-အာဒိနာ နယေန ဥမ္မုဇ္ဇန္တိ၊ တထာပိ တာယ သေနာယ အဇ္ဈောတ္ထဋတ္တာ **တဉ္စ မဂ္ဂံ န ဇာနန္တိ** ခေမံ နိဗ္ဗာနဂါမိနံ၊ သဗ္ဗေပိ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓါဒယော **ယေန ဂစ္ဆန္တိ သုဗ္ဗတာ**တိ။ ဣမံ ပန ဂါထံ သုတွာ မာရော ပုန ကိဉ္စိ အဝတွာ ဧဝ ပက္ကာမိ။

၄၄၅-၆။ ပက္ကန္တေ ပန တသ္မိံ မဟာသတ္တော တာယ ဒုက္ကရကာရိကာယ ကိဉ္စိပိ ဝိသေသံ အနဓိဂစ္ဆန္တော အနုက္ကမေန “သိယာ နု ခေါ အညော မဂ္ဂေါ ဗောဓာယာ”တိအာဒီနိ စိန္တေတွာ ဩဠာရိကာဟာရံ အာဟာရေတွာ ဗလံ ဂဟေတွာ ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ ပဂေဝ သုဇာတာယ ပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဘဒြဝနသဏ္ဍေ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိတွာ တတ္ထ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေန္တော ဒိဝသံ ဝီတိနာမေတွာ သာယနှသမယေ မဟာဗောဓိမဏ္ဍာ-ဘိမုခေါ ဂန္တွာ သောတ္ထိယေန ဒိန္နာ အဋ္ဌ တိဏမုဋ္ဌိယော ဗောဓိမူလေ ဝိကိ-ရိတွာ ဒသသဟဿလောကဓာတုဒေဝတာဟိ ကတသက္ကာရဗဟုမာနော—

“ကာမံ တစော စ နှာရု စ၊ အဋ္ဌိ စ အဝသိဿတု။
ဥပသုဿတု နိဿေသံ၊ သရီရေ မံသလောဟိတ”န္တိ—

စတုရင်္ဂဝီရိယံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ “န ဒါနိ ဗုဒ္ဓတ္တံ အပါပုဏိတွာ ပလ္လင်္ကံ ဘိန္ဒိဿာမီ”တိ ပဋိညံ ကတွာ အပရာဇိတပလ္လင်္ကေ[1] နိသီဒိ။ တံ ဉတွာ မာရော ပါပိမာ “အဇ္ဇ သိဒ္ဓတ္ထော ပဋိညံ ကတွာ နိသိန္နော၊ အဇ္ဇေဝ ဒါနိဿ သာ ပဋိညာ ပဋိဗာဟိတဗ္ဗာ”တိ ဗောဓိမဏ္ဍတော ယာဝ စက္ကဝါဠမာယတံ[2] ဒွါဒသယောဇနဝိတ္ထာရံ ဥဒ္ဓံ နဝယောဇနမုဂ္ဂတံ မာရသေနံ သမုဋ္ဌာပေတွာ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတပ္ပမာဏံ ဂိရိမေခလံ ဟတ္ထိရာဇာနံ အာရုယှ ဗာဟုသဟဿံ မာပေတွာ နာနာဝုဓာနိ ဂဟေတွာ “ဂဏှထ, ဟနထ, ပဟရထာ”တိ ဘဏန္တော အာဠဝကသုတ္တေ ဝုတ္တပ္ပကာရာ ဝုဋ္ဌိယော မာပေသိ၊ တာ မဟာပုရိသံ ပတွာ တတ္ထ ဝုတ္တပ္ပကာရာ ဧဝ သမ္ပဇ္ဇိံသု။ တတော ဝဇိရင်္ကုသေန ဟတ္ထိံ ကုမ္ဘေ ပဟရိတွာ မဟာပုရိသဿ သမီပံ နေတွာ “ဥဋ္ဌေဟိ ဘော သိဒ္ဓတ္ထ ပလ္လင်္ကာ”တိ အာဟ။ မဟာပုရိသော “န ဥဋ္ဌဟာမိ မာရာ”တိ ဝတွာ တံ ဓဇိနိံ သမန္တာ ဝိလောကေန္တော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိ “**သမန္တာ ဓဇိနိ**”န္တိ။

၁-အပရာဇိတပလ္လင်္ကေန (သီ)
၂-စက္ကဝါဠပရိယန္တံ (သျာ၊ က)

Tattha **dhajininti** senaṁ. **Yuttanti** uyyuttaṁ. **Savāhananti** Girimekhalanāgarājasahitaṁ. **Paccuggacchāmīti** abhimukho upari gamissāmi, so ca kho tejeneva, na kāyena[1]. Kasmā? **Mā maṁ ṭhānā acāvayi,** maṁ etasmā ṭhānā aparājitapallaṅkā māro mā cālesīti vuttaṁ hoti. **Nappasahatīti** sahituṁ na sakkoti, nābhibhavati vā. **Āmaṁ pattanti** kācajātaṁ mattikābhājanaṁ[2]. **Asmanāti** pāsāṇena. Sesamettha pākaṭameva.

447-8. Idāni "etaṁ te mārasenaṁ bhinditvā tato paraṁ vijitasaṅgāmo sampattadhammarājābhiseko[3] idaṁ karissāmī"ti dassento āha "**vasīkaritvā**"ti. Tattha **vasīkaritvā[4] saṅkappanti** maggabhāvanāya sabbaṁ micchāsaṅkappaṁ pahāya sammāsaṅkappasseva pavattanena vasīkaritvā saṅkappaṁ. **Satiñca sūpatiṭṭhitanti** kāyādīsu catūsu ṭhānesu attano satiñca suṭṭhu upaṭṭhitaṁ karitvā evaṁ vasīkatasaṅkappo suppatiṭṭhitassati **raṭṭhā raṭṭhaṁ vicarissāmi** devamanussabhede **puthū sāvake vinayanto.** Atha mayā vinīyamānā **te appamattā -pa- na socare,** taṁ nibbānāmatamevāti[5] adhippāyo.

449-51. Atha māro imā gāthāyo sutvā āha "evarūpaṁ yakkhaṁ disvā na bhāyasi bhikkhū"ti. Āma māra na bhāyāmīti. Kasmā na bhāyasīti. Dānādīnaṁ pāramipuññānaṁ katattāti. Ko etaṁ jānāti "dānādīni tvamakāsī"ti. Kiṁ ettha pāpima sakkhikiccena, apica ekasmiṁyeva bhave Vessantaro hutvā yaṁ dānamadāsiṁ, tassānubhāvena sattakkhattuṁ chahi pakārehi sañjātakampā ayaṁ mahāpathavīyeva sakkhīti. Evaṁ vutte udakapariyantaṁ katvā mahāpathavī kampi bheravasaddaṁ muñcamānā, yaṁ sutvā māro asanihato viya bhīto dhajaṁ paṇāmetvā palāyi saddhiṁ parisāya. Atha mahāpuriso tīhi yāmehi tisso vijjā sacchikatvā aruṇuggamane "anekajātisaṁsāraṁ -pa- taṇhānaṁ khayamajjhagā"ti[6] imaṁ udānaṁ udānesi. Māro udānasaddena āgantvā "ayaṁ 'Buddho ahan'ti paṭijānāti, handa naṁ anubandhāmi ābhisamācārikaṁ passituṁ. Sacassa kiñci kāyena vā vācāya vā khalitaṁ bhavissati, viheṭhessāmi nan"ti pubbe

1. So ca kho teneva kāyena (Sī)
2. Āmaṁ pattanti āmaṁ mattikābhājanaṁ (Sī), āmapakkanti āmamattikābhājanaṁ (Syā)
3. Sampattadhammarajjābhiseko (Sī)
4. Vasiṁ karitvā (Sī, Syā)
5. Nibbānāmatameva sacchikatvāti (Sī)
6. Khu 1. 36 piṭṭhe Dhammapade.

တတ္ထ **ဓဇိနိန္တိ** သေနံ။ **ယုတ္တန္တိ** ဥယျုတ္တံ။ **သဝါဟနန္တိ** ဂိရိမေခလနာဂရာဇသဟိတံ။ **ပစ္စုဂ္ဂစ္ဆာမီတိ** အဘိမုခေါ ဥပရိ ဂမိဿာမိ၊ သော စ ခေါ တေဇေနေဝ, န ကာယေန[၁]။ ကသ္မာ? **မာ မံ ဌာနာ အစာဝယိ၊** မံ ဧတသ္မာ ဌာနာ အပရာဇိတပလ္လင်္ကာ မာရော မာ စာလေသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နပ္ပသဟတီတိ** သဟိတုံ န သက္ကောတိ, နာဘိဘဝတိ ဝါ။ **အာမံ ပတ္တန္တိ** ကာစဇာတံ မတ္တိကာဘာဇနံ[၂]။ **အသ္မနာတိ** ပါသာဏေန။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၄၄၇-၈။ ဣဒါနိ "ဧတံ တေ မာရသေနံ ဘိန္ဒိတွာ တတော ပရံ ဝိဇိတသင်္ဂါမော သမ္ပတ္တဓမ္မရာဇာဘိသေကော[၃] ဣဒံ ကရိဿာမီ"တိ ဒဿေန္တော အာဟ "**ဝသီကရိတွာ**"တိ။ တတ္ထ **ဝသီကရိတွာ[၄] သင်္ကပ္ပန္တိ** မဂ္ဂဘာဝနာယ သဗ္ဗံ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပံ ပဟာယ သမ္မာသင်္ကပ္ပဿေဝ ပဝတ္တနေန ဝသီကရိတွာ သင်္ကပ္ပံ။ **သတိဉ္စ သူပတိဋ္ဌိတန္တိ** ကာယာဒီသု စတူသု ဌာနေသု အတ္တနော သတိဉ္စ သုဋ္ဌု ဥပဋ္ဌိတံ ကရိတွာ ဧဝံ ဝသီကတသင်္ကပ္ပေါ သုပ္ပတိဋ္ဌိတဿတိ **ရဋ္ဌာ ရဋ္ဌံ ဝိစရိဿာမိ** ဒေဝမနုဿဘေဒေ **ပုထူ သာဝကေ ဝိနယန္တော။** အထ မယာ ဝိနီယမာနာ **တေ အပ္ပမတ္တာ။ပ။ န သောစရေ၊** တံ နိဗ္ဗာနာမတမေဝါတိ[၅] အဓိပ္ပါယော။

၄၄၉-၅၁။ အထ မာရော ဣမာ ဂါထာယော သုတွာ အာဟ "ဧဝရူပံ ယက္ခံ ဒိသွာ န ဘာယသိ ဘိက္ခူ"တိ။ အာမ မာရ န ဘာယာမီတိ။ ကသ္မာ န ဘာယသီတိ။ ဒါနာဒီနံ ပါရမိပုညာနံ ကတတ္တာတိ။ ကော ဧတံ ဇာနာတိ "ဒါနာဒီနိ တွမကာသီ"တိ။ ကိံ ဧတ္ထ ပါပိမ သက္ခိကိစ္စေန၊ အပိစ ဧကသ္မိံယေဝ ဘဝေ ဝေဿန္တရော ဟုတွာ ယံ ဒါနမဒါသိံ၊ တဿာနုဘာဝေန သတ္တက္ခတ္တုံ ဆဟိ ပကာရေဟိ သဉ္ဇာတကမ္ပာ အယံ မဟာပထဝီယေဝ သက္ခီတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ မဟာပထဝီ ကမ္ပိ ဘေရဝသဒ္ဒံ မုဉ္စမာနာ၊ ယံ သုတွာ မာရော အသနိဟတော ဝိယ ဘီတော ဓဇံ ပဏာမေတွာ ပလာယိ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ။ အထ မဟာပုရိသော တီဟိ ယာမေဟိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ သစ္ဆိကတွာ အရုဏုဂ္ဂမနေ "အနေကဇာတိသံသာရံ။ပ။ တဏှာနံ ခယမဇ္ဈဂါ"တိ[၆] ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ မာရော ဥဒါနသဒ္ဒေန အာဂန္တွာ "အယံ 'ဗုဒ္ဓေါ အဟ'န္တိ ပဋိဇာနာတိ၊ ဟန္ဒ နံ အနုဗန္ဓာမိ အာဘိသမာစာရိကံ ပဿိတုံ။ သစဿ ကိဉ္စိ ကာယေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ ခလိတံ ဘဝိဿတိ၊ ဝိဟေဌေဿာမိ န"န္တိ ပုဗ္ဗေ

၁-သော စ ခေါ တေနေဝ ကာယေန (သီ)
၂-အာမံ ပတ္တန္တိ အာမံ မတ္တိကာဘာဇနံ (သီ)၊ အာမပက္ကန္တိ အာမမတ္တိကာဘာဇနံ (သျာ)
၃-သမ္ပတ္တဓမ္မရဇ္ဇာဘိသေကော (သီ)
၄-ဝသိံ ကရိတွာ (သီ၊ သျာ)
၅-နိဗ္ဗာနာမတမေဝ သစ္ဆိကတွာတိ (သီ)
၆-ခု ၁-၃၆-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

bodhisattabhūmiyaṁ chabbassāni anubandhitvā buddhattaṁ pattaṁ ekaṁ vassaṁ anubandhi. Tato Bhagavato kiñci khalitaṁ apassanto “**satta vassānī**”ti imā nibbejanīyagāthāyo abhāsi.

Tattha **otāran**ti randhaṁ vivaraṁ. **Nādhigacchissan**ti nādhigamiṁ. **Medavaṇṇan**ti medapiṇḍasadisaṁ. **Anupariyagā**ti parito parito agamāsi. **Mudun**ti mudukaṁ. **Vindemā**ti adhigaccheyyāma. **Assādanā**ti sādubhāvo. **Vāyasetto**ti vāyaso etto. Sesamettha pākaṭameva.

Ayaṁ pana yojanā—satta vassāni Bhagavantaṁ otārāpekkho anubandhiṁ katthaci avijahanto padāpadaṁ, evaṁ anubandhitvāpi ca otāraṁ nādhigamiṁ. Sohaṁ yathā nāma medavaṇṇaṁ pāsāṇaṁ medasaññī vāyaso ekasmiṁ passe mukhatuṇḍakena vijjhitvā assādaṁ avindamāno “appeva nāma ettha mudu vindema, api ito assādanā siyā”ti samantā tatheva vijjhanto anupariyāyitvā katthaci assādaṁ aladdhā “pāsāṇovāyan”ti nibbijja pakkameyya, evamevāhaṁ Bhagavantaṁ kāyakammādīsu attano parittapaññāmukhatuṇḍakena vijjhanto samantā anupariyagā “appeva nāma katthaci aparisuddhakāyasamācārādimudubhāvaṁ vindema, kutoci assādanā siyā”ti, te dāni mayaṁ assādaṁ alabhamānā **kākova selamāsajja nibbijjā’pema Gotamaṁ** āsajja tato Gotamā nibbijja apemāti. Evaṁ vadato kira mārassa satta vassāni nipphalaparissamaṁ nissāya balavasoko udapādi, tenassa visīdamānaṅgapaccaṅgassa Beluvapaṇḍu nāma vīṇā kacchato patitā, yā sakiṁ kusalehi[1] vāditā cattāro māse madhurassaraṁ muñcati, yaṁ gahetvā Sakko Pañcasikhassa adāsi. Taṁ so patamānampi na bujjhi. Tenāha Bhagavā—

452. “Tassa sokaparetassa, vīṇā kacchā abhassatha.
Tato so dummano yakkho, tatthevantaradhāyathā”ti.

Saṅgītikārakā āhaṁsūti eke, amhākaṁ panetaṁ nakkhamatīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Padhānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Aṅgulīhi (Sī)

ဗောဓိသတ္တဘူမိယံ ဆဗ္ဗဿာနိ အနုဗန္ဓိတွာ ဗုဒ္ဓတ္တံ ပတ္တံ ဧကံ ဝဿံ အနုဗန္ဓိ။ တတော ဘဂဝတော ကိဉ္စိ ခလိတံ အပဿန္တော “**သတ္တ ဝဿာနိ**”တိ ဣမာ နိဗ္ဗေဇနီယဂါထာယော အဘာသိ။

တတ္ထ **ဩတာရ**န္တိ ရန္ဓံ ဝိဝရံ။ **နာဓိဂစ္ဆိဿ**န္တိ နာဓိဂမိံ။ **မေဒဝဏ္ဏ**န္တိ မေဒပိဏ္ဍသဒိသံ။ **အနုပရိယဂါ**တိ ပရိတော ပရိတော အဂမာသိ။ **မုဒု**န္တိ မုဒုကံ။ **ဝိန္ဒေမာ**တိ အဓိဂစ္ဆေယျာမ။ **အဿာဒနာ**တိ သာဒုဘာဝေါ။ **ဝါယသေတ္တော**တိ ဝါယသော ဧတ္တော။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

အယံ ပန ယောဇနာ—သတ္တ ဝဿာနိ ဘဂဝန္တံ ဩတာရာပေက္ခော အနုဗန္ဓိံ ကတ္ထစိ အဝိဇဟန္တော ပဒါပဒံ၊ ဧဝံ အနုဗန္ဓိတွာပိ စ ဩတာရံ နာဓိဂမိံ။ သောဟံ ယထာ နာမ မေဒဝဏ္ဏံ ပါသာဏံ မေဒသညီ ဝါယသော ဧကသ္မိံ ပဿေ မုခတုဏ္ဍကေန ဝိဇ္ဈိတွာ အဿာဒံ အဝိန္ဒမာနော “အပ္ပေဝ နာမ ဧတ္ထ မုဒု ဝိန္ဒေမ၊ အပိ ဣတော အဿာဒနာ သိယာ”တိ သမန္တာ တထေဝ ဝိဇ္ဈန္တော အနုပရိယာယိတွာ ကတ္ထစိ အဿာဒံ အလဒ္ဓါ “ပါသာဏောဝါယ”န္တိ နိဗ္ဗိဇ္ဇ ပက္ကမေယျ၊ ဧဝမေဝါဟံ ဘဂဝန္တံ ကာယကမ္မာဒီသု အတ္တနော ပရိတ္တပညာမုခတုဏ္ဍကေန ဝိဇ္ဈန္တော သမန္တာ အနုပရိယဂါ “အပ္ပေဝ နာမ ကတ္ထစိ အပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရာဒိမုဒုဘာဝံ ဝိန္ဒေမ၊ ကုတောစိ အဿာဒနာ သိယာ”တိ၊ တေ ဒါနိ မယံ အဿာဒံ အလဘမာနာ **ကာကောဝ သေလမာသဇ္ဇ နိဗ္ဗိဇ္ဇာ’ပေမ ဂေါတမံ** အာသဇ္ဇ တတော ဂေါတမာ နိဗ္ဗိဇ္ဇ အပေမာတိ။ ဧဝံ ဝဒတော ကိရ မာရဿ သတ္တ ဝဿာနိ နိပ္ဖလပရိဿမံ နိဿာယ ဗလဝသောကော ဥဒပါဒိ၊ တေနဿ ဝိသီဒမာနင်္ဂပစ္စင်္ဂဿ ဗေလုဝပဏ္ဍု နာမ ဝီဏာ ကစ္ဆတော ပတိတာ၊ ယာ သကိံ ကုသလေဟိ[1] ဝါဒိတာ စတ္တာရော မာသေ မဓုရဿရံ မုဉ္စတိ၊ ယံ ဂဟေတွာ သက္ကော ပဉ္စသိခဿ အဒါသိ။ တံ သော ပတမာနမ္ပိ န ဗုဇ္ဈိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

၄၅၂။ “တဿ သောကပရေတဿ၊ ဝီဏာ ကစ္ဆာ အဘဿထ။
တတော သော ဒုမ္မနော ယက္ခော၊ တတ္ထေဝန္တရဓာယထာ”တိ။

သင်္ဂီတိကာရကာ အာဟံသူတိ ဧကေ၊ အမှာကံ ပနေတံ နက္ခမတီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ပဓာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အင်္ဂုလီဟိ (သီ)

3. Subhāsitasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Subhāsitasuttaṁ. Attajjhāsayato cassa uppatti. Bhagavā hi subhāsitappiyo, so attano subhāsitasamudācārappakāsanena sattānaṁ dubbhāsitasamudācāraṁ paṭisedhento imaṁ suttamabhāsi. Tattha **evaṁ me sutanti**-ādi saṅgītikāravacanaṁ. Tattha **tatra kho Bhagavā -pa-. Bhadanteti te bhikkhūti** etaṁ apubbaṁ, sesaṁ vuttanayameva. Tasmā apubbapadavaṇṇanatthamidaṁ vuccati—**tatrāti** desakālaparidīpanaṁ. Taṁ hi yaṁ samayaṁ viharati, tatra samaye, yasmiñca ārāme viharati, tatra ārāmeti dīpeti. Bhāsitabbayutte vā desakāle dīpeti. Na hi Bhagavā ayutte dese kāle vā dhammaṁ bhāsati. “Akālo kho tāva bāhiyā”ti-ādi[1] cettha sādhakaṁ. **Khoti** padapūraṇamatte, avadhāraṇādikālatthe vā nipāto. **Bhagavāti** lokagaruparidīpanaṁ. **Bhikkhūti** kathāsavanayuttapuggalaparidīpanaṁ. **Āmantesīti** ālapi abhāsi sambodhesi.

Bhikkhavoti āmantanākāraparidīpanaṁ. Tañca bhikkhanasīlatādiguṇayogasiddhattā vuttaṁ. Tena nesaṁ hīnādhikajanasevitaṁ vuttiṁ pakāsento uddhatadīnabhāvaniggahaṁ karoti. “Bhikkhavo”ti iminā ca karuṇāvipphārasommahadayanayananipātapubbaṅgamena vacanena te attano mukhābhimukhe karitvā teneva kathetukamyatādīpakena vacanena tesaṁ sotukamyataṁ janeti, teneva ca sambodhanatthena vacanena sādhukasavanamanasikārepi te niyojeti. Sādhukasavanamanasikārāyattā hi sāsanasampatti. Aparesupi devamanussesu vijjamānesu kasmā bhikkhū eva āmantesīti ce? Jeṭṭhaseṭṭhāsannasadāsannihitabhāvato. Sabbaparisasādhāraṇā hi ayaṁ dhammadesanā, na pāṭipuggalikā, parisāya ca jeṭṭhā bhikkhū paṭhamuppannattā, seṭṭhā anagāriyabhāvaṁ ādiṁ katvā satthu cariyānuvidhāyakattā sakalasāsanapaṭiggāhakattā ca, āsannā tattha nisinnesu satthu santikattā, sadā sannihitā Satthu santikāvacarattā. Tena Bhagavā sabbaparisasādhāraṇaṁ dhammaṁ desento bhikkhū eva āmantesi. Apica bhājanaṁ te imāya kathāya yathānusiṭṭhaṁ paṭipattisabbhāvatotipi te

1. Khu 1. 85 piṭṭhe Udāne.

၃-သုဘာသိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ သုဘာသိတသုတ္တံ။ အတ္တဇ္ဈာသယတော စဿ ဥပ္ပတ္တိ။ ဘဂဝါ ဟိ သုဘာသိတပ္ပိယော၊ သော အတ္တနော သုဘာသိတသမုဒါစာရပ္ပကာသနေန သတ္တာနံ ဒုဗ္ဘာသိတသမုဒါစာရံ ပဋိသေဓေန္တော ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။ တတ္ထ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ**အာဒိ သင်္ဂီတိကာရဝစနံ။ တတ္ထ **တတြ ခေါ ဘဂဝါ။ပ။ ဘဒန္တေတိ တေ ဘိက္ခူ**တိ ဧတံ အပုဗ္ဗံ၊ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။ တသ္မာ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနတ္ထမိဒံ ဝုစ္စတိ—**တတြာ**တိ ဒေသကာလပရိဒီပနံ။ တံ ဟိ ယံ သမယံ ဝိဟရတိ၊ တတြ သမယေ၊ ယသ္မိဉ္စ အာရာမေ ဝိဟရတိ၊ တတြ အာရာမေတိ ဒီပေတိ။ ဘာသိတဗ္ဗယုတ္တေ ဝါ ဒေသကာလေ ဒီပေတိ။ န ဟိ ဘဂဝါ အယုတ္တေ ဒေသေ ကာလေ ဝါ ဓမ္မံ ဘာသတိ။ ‘‘အကာလော ခေါ တာဝ ဗာဟိယာ’’တိအာဒိ[၁] စေတ္ထ သာဓကံ။ **ခေါ**တိ ပဒပူရဏမတ္တေ, အဝဓာရဏာဒိကာလတ္ထေ ဝါ နိပါတော။ **ဘဂဝါ**တိ လောကဂရုပရိဒီပနံ။ **ဘိက္ခူ**တိ ကထာသဝနယုတ္တပုဂ္ဂလပရိဒီပနံ။ **အာမန္တေသီ**တိ အာလပိ အဘာသိ သမ္ဗောဓေသိ။

ဘိက္ခဝေါတိ အာမန္တနာကာရပရိဒီပနံ။ တဉ္စ ဘိက္ခနသီလတာဒိဂုဏယောဂသိဒ္ဓတ္တာ ဝုတ္တံ။ တေန နေသံ ဟီနာဓိကဇနသေဝိတံ ဝုတ္တိံ ပကာသေန္တော ဥဒ္ဓတဒီနဘာဝနိဂ္ဂဟံ ကရောတိ။ “ဘိက္ခဝေါ”တိ ဣမိနာ စ ကရုဏာဝိပ္ဖာရသောမ္မဟဒယနယနနိပါတပုဗ္ဗင်္ဂမေန ဝစနေန တေ အတ္တနော မုခါဘိမုခေ ကရိတွာ တေနေဝ ကထေတုကမျတာဒီပကေန ဝစနေန တေသံ သောတုကမျတံ ဇနေတိ၊ တေနေဝ စ သမ္ဗောဓနတ္ထေန ဝစနေန သာဓုကသဝနမနသိကာရေပိ တေ နိယောဇေတိ။ သာဓုကသဝနမနသိကာရာယတ္တာ ဟိ သာသနသမ္ပတ္တိ။ အပရေသုပိ ဒေဝမနုဿေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု ကသ္မာ ဘိက္ခူ ဧဝ အာမန္တေသီတိ စေ? ဇေဋ္ဌသေဋ္ဌာသန္နသဒါသန္နိဟိတဘာဝတော။ သဗ္ဗပရိသသာဓာရဏာ ဟိ အယံ ဓမ္မဒေသနာ၊ န ပါဋိပုဂ္ဂလိကာ၊ ပရိသာယ စ ဇေဋ္ဌာ ဘိက္ခူ ပဌမုပ္ပန္နတ္တာ၊ သေဋ္ဌာ အနဂါရိယဘာဝံ အာဒိံ ကတွာ သတ္ထု စရိယာနုဝိဓာယကတ္တာ သကလသာသနပဋိဂ္ဂါဟကတ္တာ စ၊ အာသန္နာ တတ္ထ နိသိန္နေသု သတ္ထု သန္တိကတ္တာ၊ သဒါ သန္နိဟိတာ သတ္ထု သန္တိကာဝစရတ္တာ။ တေန ဘဂဝါ သဗ္ဗပရိသသာဓာရဏံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဘိက္ခူ ဧဝ အာမန္တေသိ။ အပိစ ဘာဇနံ တေ ဣမာယ ကထာယ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပတ္တိသဗ္ဘာဝတောတိပိ တေ

၁-ခု ၁-၈၅-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနေ။

eva āmantesi. **Bhadante**ti gāravādhivacanametaṁ. **Te bhikkhū**ti ye Bhagavā āmantesi, te evaṁ Bhagavantaṁ ālapantā Bhagavato paccassosunti.

Catūhi aṅgehīti catūhi kāraṇehi, avayavehi vā. Musāvādāveramaṇi-ādīni hi cattāri subhāsitavācāya kāraṇāni, saccavacanādayo cattāro avayavā, kāraṇatthe ca aṅgasaddo. **Catūhī**ti nissakkavacanaṁ hoti, avayavatthe karaṇavacanaṁ. **Samannāgatā**ti samanu-āgatā pavattā yuttā ca. **Vācā**ti samullapanavācā, yā sā "vācā girā byappatho"ti[1] ca, "nelā kaṇṇasukhā"ti[2] ca evamādīsu āgacchati. Yā pana "vācāya ce kataṁ kamman"ti[3] evaṁ viññatti ca, "yā catūhi vacīduccaritehi ārati virati -pa-. Ayaṁ vuccati sammāvācā"ti[4] evaṁ virati ca, "pharusavācā bhikkhave āsevitā bhāvitā bahulīkatā nirayasaṁvattanikā hotī"ti[5] evaṁ cetanā ca vācāti āgacchati, sā idha na adhippetā. Kasmā? Abhāsitabbato. **Subhāsitā hotī**ti suṭṭhu bhāsitā hoti. Tenassā atthāvahanataṁ dīpeti. **Na dubbhāsitā**ti na duṭṭhu bhāsitā. Tenassā anatthānāvahanataṁ dīpeti. **Anavajjā**ti vajjasaṅkhātarāgādidosavirahitā. Tenassā kāraṇasuddhiṁ vuttadosābhāvañca[6] dīpeti. **Ananuvajjā cā**ti anuvādavimuttā. Tenassā sabbākārasampattiṁ dīpeti. **Viññūnan**ti paṇḍitānaṁ. Tena nindāpasaṁsāsu bālā appamāṇāti dīpeti.

Katamehi catūhīti kathetukamyatāpucchā. **Idhā**ti imasmiṁ sāsane. **Bhikkhave**ti yesaṁ kathetukāmo, tadālapanaṁ. **Bhikkhū**ti vuttappakāravācābhāsanakapuggalanidassanaṁ. **Subhāsitaṁyeva bhāsatī**ti puggalādhiṭṭhānāya desanāya catūsu vācaṅgesu aññataraṅganiddesavacanaṁ. **No dubbhāsitan**ti tasseva vācaṅgassa paṭipakkhabhāsananivāraṇaṁ. Tena "musāvādādayopi kadāci vattabbā"ti diṭṭhiṁ nisedheti. "No dubbhāsitan"ti iminā vā micchāvācappahānaṁ dīpeti, "subhāsitan"ti iminā pahīnamicchāvācena satā bhāsitabbavacanalakkhaṇaṁ. Tathā pāpassa akaraṇaṁ, kusalassa

---

1. Abhi 1. 168 piṭṭhe. 2. Dī 1. 4; Ma 3. 12 piṭṭhesu. 3. Abhi-Ṭṭha 1. 127 piṭṭhe.
4. Abhi 1. 76; Abhi 2. 113 piṭṭhesu. 5. Aṁ 3. 78 piṭṭhe.
6. Vattu dosābhāvañca (Sī), agatigamananti dosābhāvañca (Syā) Saṁ-Ṭṭha 1. 249 piṭṭhepi passitabbaṁ.

ဧဝ အာမန္တေသိ။ **ဘဒန္တေ**တိ ဂါရဝါဓိဝစနမေတံ။ **တေ ဘိက္ခူ**တိ ယေ ဘဂဝါ အာမန္တေသိ၊ တေ ဧဝံ ဘဂဝန္တံ အာလပန္တာ ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုန္တိ။

စတူဟိ အင်္ဂေဟီတိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ, အဝယဝေဟိ ဝါ။ မုသာဝါဒါဝေရမဏိအာဒီနိ ဟိ စတ္တာရိ သုဘာသိတဝါစာယ ကာရဏာနိ၊ သစ္စဝစနာဒယော စတ္တာရော အဝယဝါ၊ ကာရဏဋ္ဌေ စ အင်္ဂသဒ္ဒေါ။ **စတူဟီ**တိ နိဿက္ကဝစနံ ဟောတိ၊ အဝယဝဋ္ဌေ ကရဏဝစနံ။ **သမန္နာဂတာ**တိ သမနုအာဂတာ ပဝတ္တာ ယုတ္တာ စ။ **ဝါစာ**တိ သမုလ္လပနဝါစာ၊ ယာ သာ "ဝါစာ ဂိရာ ဗျပ္ပထော"တိ[1] စ, "နေလာ ကဏ္ဏသုခါ"တိ[2] စ ဧဝမာဒီသု အာဂစ္ဆတိ။ ယာ ပန "ဝါစာယ စေ ကတံ ကမ္မ"န္တိ[3] ဧဝံ ဝိညတ္တိ စ, "ယာ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ။ပ။ အယံ ဝုစ္စတိ သမ္မာဝါစာ"တိ[4] ဧဝံ ဝိရတိ စ, "ဖရုသဝါစာ ဘိက္ခဝေ အာသေဝိတာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ နိရယသံဝတ္တနိကာ ဟောတီ"တိ[5] ဧဝံ စေတနာ စ ဝါစာတိ အာဂစ္ဆတိ၊ သာ ဣဓ န အဓိပ္ပေတာ။ ကသ္မာ? အဘာသိတဗ္ဗတော။ **သုဘာသိတာ ဟောတီ**တိ သုဋ္ဌု ဘာသိတာ ဟောတိ။ တေနဿာ အတ္ထာဝဟနတံ ဒီပေတိ။ **န ဒုဗ္ဘာသိတာ**တိ န ဒုဋ္ဌု ဘာသိတာ။ တေနဿာ အနတ္ထာနာဝဟနတံ ဒီပေတိ။ **အနဝဇ္ဇာ**တိ ဝဇ္ဇသင်္ခါတရာဂါဒိဒေါသဝိရဟိတာ။ တေနဿာ ကာရဏသုဒ္ဓိံ ဝုတ္တဒေါသာဘာဝဉ္စ[6] ဒီပေတိ။ **အနနုဝဇ္ဇာ စာ**တိ အနုဝါဒဝိမုတ္တာ။ တေနဿာ သဗ္ဗာကာရသမ္ပတ္တိံ ဒီပေတိ။ **ဝိညူန**န္တိ ပဏ္ဍိတာနံ။ တေန နိန္ဒာပသံသာသု ဗာလာ အပ္ပမာဏာတိ ဒီပေတိ။

ကတမေဟိ စတူဟီတိ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ။ **ဘိက္ခဝေ**တိ ယေသံ ကထေတုကာမော၊ တဒါလပနံ။ **ဘိက္ခူ**တိ ဝုတ္တပ္ပကာရဝါစာဘာသနကပုဂ္ဂလနိဒဿနံ။ **သုဘာသိတံယေဝ ဘာသတီ**တိ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာယ ဒေသနာယ စတူသု ဝါစင်္ဂေသု အညတရင်္ဂနိဒ္ဒေသဝစနံ။ **နော ဒုဗ္ဘာသိတ**န္တိ တဿေဝ ဝါစင်္ဂဿ ပဋိပက္ခဘာသနနိဝါရဏံ။ တေန "မုသာဝါဒါဒယောပိ ကဒါစိ ဝတ္တဗ္ဗာ"တိ ဒိဋ္ဌိံ နိသေဓေတိ။ "နော ဒုဗ္ဘာသိတ"န္တိ ဣမိနာ ဝါ မိစ္ဆာဝါစပ္ပဟာနံ ဒီပေတိ၊ "သုဘာသိတ"န္တိ ဣမိနာ ပဟီနမိစ္ဆာဝါစေန သတာ ဘာသိတဗ္ဗဝစနလက္ခဏံ။ တထာ ပါပဿ အကရဏံ၊ ကုသလဿ

၁-အဘိ ၁-၁၆၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၁-၄၊ မ ၃-၁၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-အဘိ ဋ္ဌ-၁-၁၂၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၁-၇၆၊ အဘိ ၂-၁၁၃-ပိဋ္ဌေသု။ ၅-အံ ၃-၇၈-ပိဋ္ဌေ။
၆-ဝတ္တု ဒေါသာဘာဝဉ္စ (သီ)၊ အဂတိဂမနန္တိ ဒေါသာဘာဝဉ္စ (သျာ) သံ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၉-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

upasampadaṁ. Aṅgaparidīpanatthaṁ pana abhāsitabbaṁ pubbe avatvā bhāsitabbamevāha. Esa nayo **dhammaṁyevā**ti-ādīsupi.

Ettha ca “subhāsitaṁyeva bhāsati no dubbhāsitan”ti iminā pisuṇadosarahitaṁ samaggakaraṇavacanaṁ vuttaṁ, “dhammaṁyeva bhāsati no adhamman”ti iminā samphadosarahitaṁ dhammato anapetaṁ mantāvacanaṁ vuttaṁ, itarehi dvīhi pharusālikarahitāni piyasaccavacanāni vuttāni. **Imehi kho**ti-ādinā pana tāni aṅgāni paccakkhato dassento taṁ vācaṁ nigameti. Visesato cettha “imehi kho bhikkhave catūhi aṅgehi samannāgatā vācā subhāsitā hotī”ti bhaṇanto yadaññe paṭiññādīhi avayavehi nāmādīhi padehi liṅgavacanavibhattikālakārakādīhi sampattīhi ca samannāgataṁ vācaṁ “subhāsitan”ti maññanti[1], taṁ dhammato paṭisedheti. Avayavādisampannāpi hi pesuññādisamannāgatā vācā dubbhāsitāva hoti attano paresañca anatthāvahattā. Imehi pana catūhi aṅgehi samannāgatā sacepi milakkhubhāsāpariyāpannā[2] ghaṭaceṭikāgītikapariyāpannā[3] vā hoti, tathāpi subhāsitā eva lokiyalokuttarahitasukhāvahattā. Sīhaḷadīpe maggapasse sassaṁ rakkhantiyā Sīhaḷaceṭikāya Sīhaḷakeneva jātijarāmaraṇapaṭisaṁyuttaṁ gītaṁ gāyantiyā sutvā maggaṁ gacchantā saṭṭhimattā vipassakabhikkhū cettha arahattaṁ pattā nidassanaṁ. Tathā Tisso nāma āraddhavipassako bhikkhu padumasarasamīpena gacchanto padumasare padumāni bhañjitvā bhañjitvā—

“Pāto phullaṁ[4] kokanadaṁ, sūriyālokena bhajjiyate[5].
Evaṁ manussattagatā sattā, jarābhivegena maddīyantī”ti[6]—

imaṁ gītaṁ gāyantiyā ceṭikāya sutvā arahattaṁ patto, Buddhantare ca aññataro puriso sattahi puttehi saddhiṁ vanā āgamma aññatarāya itthiyā musalena taṇḍule koṭṭentiyā—

1. Paññapenti (Ka) 2. Milakkhabhāsāpariyāpannā (Sī, Syā)
3. Ghaṭaceṭikāgītakapariyāpannā (Sī, Syā) 4. Pātakaphullita (Sī), pātaphullaṁ (Syā)
5. Tajjīyate (Sī, Syā) 6. Milāyantīti (Sya, Ka) Saṁ-Ṭṭha 1. 250 piṭṭhepi passitabbaṁ.

ဥပသမ္ပဒံ။ အင်္ဂပရိဒီပနတ္ထံ ပန အဘာသိတဗ္ဗံ ပုဗ္ဗေ အဝတွာ ဘာသိတဗ္ဗမေဝါဟ။ ဧသ နယော **ဓမ္မံယေဝါ**တိအာဒီသုပိ။

ဧတ္ထ စ “သုဘာသိတံယေဝ ဘာသတိ နော ဒုဗ္ဘာသိတ”န္တိ ဣမိနာ ပိသုဏဒေါသရဟိတံ သမဂ္ဂကရဏဝစနံ ဝုတ္တံ၊ “ဓမ္မံယေဝ ဘာသတိ နော အဓမ္မ”န္တိ ဣမိနာ သမ္ဖဒေါသရဟိတံ ဓမ္မတော အနပေတံ မန္တာဝစနံ ဝုတ္တံ၊ ဣတရေဟိ ဒွီဟိ ဖရုသာလိကရဟိတာနိ ပိယသစ္စဝစနာနိ ဝုတ္တာနိ။ **ဣမေဟိ ခေါ**တိအာဒိနာ ပန တာနိ အင်္ဂါနိ ပစ္စက္ခတော ဒဿေန္တော တံ ဝါစံ နိဂမေတိ။ ဝိသေသတော စေတ္ထ “ဣမေဟိ ခေါ ဘိက္ခဝေ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတာ ဝါစာ သုဘာသိတာ ဟောတီ”တိ ဘဏန္တော ယဒညေ ပဋိညာဒီဟိ အဝယဝေဟိ နာမာဒီဟိ ပဒေဟိ လိင်္ဂဝစနဝိဘတ္တိကာလကာရကာဒီဟိ သမ္ပတ္တီဟိ စ သမန္နာဂတံ ဝါစံ “သုဘာသိတ”န္တိ မညန္တိ[1]၊ တံ ဓမ္မတော ပဋိသေဓေတိ။ အဝယဝါဒိသမ္ပန္နာပိ ဟိ ပေသုညာဒိသမန္နာဂတာ ဝါစာ ဒုဗ္ဘာသိတာဝ ဟောတိ အတ္တနော ပရေသဉ္စ အနတ္ထာဝဟတ္တာ။ ဣမေဟိ ပန စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတာ သစေပိ မိလက္ခုဘာသာပရိယာပန္နာ[2] ဃဋစေဋိကာဂီတိကပရိယာပန္နာ[3] ဝါ ဟောတိ၊ တထာပိ သုဘာသိတာ ဧဝ လောကိယလောကုတ္တရဟိတသုခါဝဟတ္တာ။ သီဟဠဒီပေ မဂ္ဂပဿေ သဿံ ရက္ခန္တိယာ သီဟဠစေဋိကာယ သီဟဠကေနေဝ ဇာတိဇရာမရဏပဋိသံယုတ္တံ ဂီတံ ဂါယန္တိယာ သုတွာ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တာ သဋ္ဌိမတ္တာ ဝိပဿကဘိက္ခူ စေတ္ထ အရဟတ္တံ ပတ္တာ နိဒဿနံ။ တထာ တိဿော နာမ အာရဒ္ဓဝိပဿကော ဘိက္ခု ပဒုမသရသမီပေန ဂစ္ဆန္တော ပဒုမသရေ ပဒုမာနိ ဘဉ္ဇိတွာ ဘဉ္ဇိတွာ—

“ပါတော ဖုလ္လံ[4] ကောကနဒံ၊ သူရိယာလောကေန ဘဇ္ဇိယတေ[5]။
ဧဝံ မနုဿတ္တဂတာ သတ္တာ၊ ဇရာဘိဝေဂေန မဒ္ဒီယန္တီ”တိ[6]—

ဣမံ ဂီတံ ဂါယန္တိယာ စေဋိကာယ သုတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော, ဗုဒ္ဓန္တရေ စ အညတရော ပုရိသော သတ္တဟိ ပုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ ဝနာ အာဂမ္မ အညတရာယ ဣတ္ထိယာ မုသလေန တဏ္ဍုလေ ကောဋ္ဋေန္တိယာ—

၁-ပညပေန္တိ (က) ၂-မိလက္ခဘာသာပရိယာပန္နာ (သီ၊ သျာ)
၃-ဃဋစေဋိကာဂီတကပရိယာပန္နာ (သီ၊ သျာ) ၄-ပါတကဖုလ္လိတ (သီ)၊ ပါတဖုလ္လံ (သျာ)
၅-တဇ္ဇီယတေ (သီ၊ သျာ)
၆-မိလာယန္တီတိ (သျာ၊ က) သံ-ဋ္ဌ ၁-၂၅၀-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

“Jarāya parimadditaṁ etaṁ, milātachavicammanissitaṁ.
Maraṇena bhijjati etaṁ, maccussa ghasamāmisaṁ.

Kimīnaṁ ālayaṁ etaṁ, nānākuṇapena bhūritaṁ.
Asucissa bhājanaṁ etaṁ, kadalikkhandhasamaṁ idan”ti—

imaṁ gītikaṁ sutvā saha puttehi paccekabodhiṁ patto, aññe ca īdisehi upāyehi ariyabhūmiṁ pattā nidassanaṁ. Anacchariyaṁ panetaṁ, yaṁ Bhagavatā āsayānusayakusalena “sabbe saṅkhārā aniccā”ti-ādinā nayena vuttā gāthāyo sutvā pañcasatā bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsu, aññe ca khandhāyatanādipaṭisaṁyuttā kathā sutvā aneke devamanussāti. Evaṁ imehi catūhi aṅgehi samannāgatā vācā sacepi milakkhubhāsāpariyāpannā, ghaṭaceṭikāgītikapariyāpannā vā hoti, tathāpi “subhāsitā”ti veditabbā. Subhāsitattā eva ca anavajjā ca ananuvajjā ca viññūnaṁ atthatthikānaṁ kulaputtānaṁ atthapaṭisaraṇānaṁ, no byañjanapaṭisaraṇānanti.

Idamavoca Bhagavāti idaṁ subhāsitalakkhaṇaṁ Bhagavā avoca. **Idaṁ vatvāna Sugato, athāparaṁ etadavoca Satthā**ti idañca lakkhaṇaṁ vatvā atha aññampi etaṁ avoca Satthā. Idāni vattabbagāthaṁ dassetvā[1] sabbametaṁ saṅgītikārakā āhaṁsu. Tattha **aparan**ti gāthābandhavacanaṁ sandhāya vuccati. Taṁ duvidhaṁ hoti—pacchā āgataparisaṁ assavanasussavana-ādhāraṇadaḷhīkaraṇādīni vā sandhāya tadatthadīpakameva ca, pubbe kenaci kāraṇena parihāpitassa atthassa dīpanena atthavisesadīpakañca “purisassa hi jātassa, kuṭhārī jāyate mukhe”ti-ādīsu[2] viya. Idha pana tadatthadīpakameva.

453. Tattha **santo**ti Buddhādayo. Te hi subhāsitaṁ “uttamaṁ seṭṭhan”ti vaṇṇayanti. **Dutiyaṁ tatiyaṁ catutthan**ti idaṁ pana pubbe niddiṭṭhakkamaṁ upādāya vuttaṁ. Gāthāpariyosāne pana Vaṅgīsatthero Bhagavato subhāsite[3] pasīdi.

So yaṁ pasannākāraṁ akāsi, yañca vacanaṁ Bhagavā abhāsi, taṁ dassentā saṅgītikārakā **“atha kho āyasmā”**ti-ādimāhaṁsu.

---

1. Vattabbā gāthā dassento (Sī) 2. Khu 1. 381 piṭṭhe. 3. Subhāsitena (Syā, Ka)

“ဇရာယ ပရိမဒ္ဒိတံ ဧတံ၊ မိလာတဆဝိစမ္မနိဿိတံ။
မရဏေန ဘိဇ္ဇတိ ဧတံ၊ မစ္စုဿ ဃသမာမိသံ။

ကိမီနံ အာလယံ ဧတံ၊ နာနာကုဏပေန ပူရိတံ။
အသုစိဿ ဘာဇနံ ဧတံ၊ ကဒလိက္ခန္ဓသမံ ဣဒ”န္တိ—

ဣမံ ဂီတိကံ သုတွာ သဟ ပုတ္တေဟိ ပစ္စေကဗောဓိံ ပတ္တော, အညေ စ ဤဒိသေဟိ ဥပါယေဟိ အရိယဘူမိံ ပတ္တာ နိဒဿနံ။ အနစ္ဆရိယံ ပနေတံ၊ ယံ ဘဂဝတာ အာသယာနုသယကုသလေန “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာ ဂါထာယော သုတွာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ အညေ စ ခန္ဓာယတနာဒိပဋိသံယုတ္တာ ကထာ သုတွာ အနေကေ ဒေဝမနုဿာတိ။ ဧဝံ ဣမေဟိ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတာ ဝါစာ သစေပိ မိလက္ခုဘာသာပရိယာပန္နာ, ဃဋစေဋိကာဂီတိကပရိယာပန္နာ ဝါ ဟောတိ၊ တထာပိ “သုဘာသိတာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သုဘာသိတတ္တာ ဧဝ စ အနဝဇ္ဇာ စ အနနုဝဇ္ဇာ စ ဝိညူနံ အတ္ထတ္ထိကာနံ ကုလပုတ္တာနံ အတ္ထပဋိသရဏာနံ, နော ဗျဉ္ဇနပဋိသရဏာနန္တိ။

ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါတိ ဣဒံ သုဘာသိတလက္ခဏံ ဘဂဝါ အဝေါစ။ **ဣဒံ ဝတွာန သုဂတော၊ အထာပရံ ဧတဒဝေါစ သတ္ထာ**တိ ဣဒဉ္စ လက္ခဏံ ဝတွာ အထ အညမ္ပိ ဧတံ အဝေါစ သတ္ထာ။ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗဂါထံ ဒဿေတွာ[1] သဗ္ဗမေတံ သင်္ဂီတိကာရကာ အာဟံသု။ တတ္ထ **အပရ**န္တိ ဂါထာဗန္ဓဝစနံ သန္ဓာယ ဝုစ္စတိ။ တံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ—ပစ္ဆာ အာဂတပရိသံ အဿဝနသုဿဝန-အာဓာရဏဒဠှီကရဏာဒီနိ ဝါ သန္ဓာယ တဒတ္ထဒီပကမေဝ စ, ပုဗ္ဗေ ကေနစိ ကာရဏေန ပရိဟာပိတဿ အတ္ထဿ ဒီပနေန အတ္ထဝိသေသဒီပကဉ္စ “ပုရိသဿ ဟိ ဇာတဿ၊ ကုဌာရီ ဇာယတေ မုခေ”တိအာဒီသု[2] ဝိယ။ ဣဓ ပန တဒတ္ထဒီပကမေဝ။

၄၅၃။ တတ္ထ **သန္တော**တိ ဗုဒ္ဓါဒယော။ တေ ဟိ သုဘာသိတံ “ဥတ္တမံ သေဋ္ဌ”န္တိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ **ဒုတိယံ တတိယံ စတုတ္ထ**န္တိ ဣဒံ ပန ပုဗ္ဗေ နိဒ္ဒိဋ္ဌက္ကမံ ဥပါဒါယ ဝုတ္တံ။ ဂါထာပရိယောသာနေ ပန ဝင်္ဂီသတ္ထေရော ဘဂဝတော သုဘာသိတေ[3] ပသီဒိ။

သော ယံ ပသန္နာကာရံ အကာသိ၊ ယဉ္စ ဝစနံ ဘဂဝါ အဘာသိ၊ တံ ဒဿေန္တာ သင်္ဂီတိကာရကာ **“အထ ခေါ အာယသ္မာ”**တိအာဒိမာဟံသု။

၁-ဝတ္တဗ္ဗာ ဂါထာ ဒဿေန္တော (သီ) ၂-ခု ၁-၃၈၁-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သုဘာသိတေန (သျာ၊ က)

tattha **paṭibhāti man**ti mama bhāgo pakāsati. **Paṭibhātu tan**ti tava bhāgo pakāsatu. **Sāruppāhī**ti anucchavikāhi. **Abhitthavī**ti pasaṁsi.

454. **Na tāpaye**ti vippaṭisārena na tāpeyya. **Na vihiṁseyyā**ti aññamaññaṁ bhindanto na bādheyya. **Sā ve vācā**ti sā vācā ekaṁseneva subhāsitā. Ettāvatā apisuṇavācāya Bhagavantaṁ thometi.

455. **Paṭinanditā**ti haṭṭhena hadayena paṭimukhaṁ gantvā nanditā sampiyāyitā. **Yaṁ anādāya pāpāni, paresaṁ bhāsate piyan**ti yaṁ vācaṁ bhāsanto paresaṁ pāpāni appiyāni paṭikkūlāni pharusavacanāni anādāya atthabyañjanamadhuraṁ piyameva vacanaṁ bhāsati, taṁ piyavācameva bhāseyyāti vuttaṁ hoti. Imāya gāthāya piyavacanena Bhagavantaṁ abhitthavi.

456. **Amatā**ti amatasadisā sādubhāvena. Vuttampi cetaṁ "saccaṁ have sādutaraṁ rasānan"ti[1]. Nibbānāmatapaccayattā vā amatā. **Esa dhammo sanantano**ti yāyaṁ saccavācā nāma, esa porāṇo dhammo cariyā paveṇī. Idameva hi porāṇānaṁ āciṇṇaṁ, na te alikaṁ bhāsiṁsu. Tenevāha "**sacce atthe ca dhamme ca, ahu**[2] **santo patiṭṭhitā**"ti. Tattha sacce patiṭṭhitattā eva attano ca paresañca atthe patiṭṭhitā, atthe patiṭṭhitattā eva ca dhamme patiṭṭhitā hontīti veditabbā. Paraṁ vā dvayaṁ saccavisesanamicceva veditabbaṁ. Sacce patiṭṭhitā. Kīdise? **Atthe ca dhamme ca,** yaṁ paresaṁ atthato anapetattā atthaṁ anuparodhaṁ karotīti vuttaṁ hoti. Satipi ca anuparodhakaratte dhammato anapetattā dhammaṁ, yaṁ dhammikameva atthaṁ sādhetīti vuttaṁ hoti. Imāya gāthāya saccavacanena Bhagavantaṁ abhitthavi.

457. **Kheman**ti abhayaṁ nirupaddavaṁ. Kena kāraṇenāti ce? **Nibbānappattiyā dukkhassantakiriyāya,** yasmā kilesanibbānaṁ pāpeti, vuṭṭadukkhassa ca antakiriyāya saṁvattatīti attho. Atha vā yaṁ Buddho nibbānappattiyā dukkhassantakiriyāyāti dvinnaṁ nibbānadhātūnamatthāya khemamaggappakāsanato khemaṁ vācaṁ bhāsati, **sā ve vācānamuttamā**ti sā vācā sabbavācānaṁ

1. Saṁ 1. 39; Khu 1. 306 piṭṭhesu. 2. Āhu (Sī, Ka)

တတ္ထ **ပဋိဘာတိ မန္တိ** မမ ဘာဂေါ ပကာသတိ။ **ပဋိဘာတု တန္တိ** တဝ ဘာဂေါ ပကာသတု။ **သာရုပ္ပါဟီ**တိ အနုစ္ဆဝိကာဟိ။ **အဘိတ္ထဝီ**တိ ပသံသိ။

၄၅၄။ န **တာပယေ**တိ ဝိပ္ပဋိသာရေန န တာပေယျ။ **န ဝိဟိံသေယျာ**တိ အညမညံ ဘိန္ဒန္တော န ဗာဓေယျ။ **သာ ဝေ ဝါစာ**တိ သာ ဝါစာ ဧကံသေနေဝ သုဘာသိတာ။ ဧတ္တာဝတာ အပိသုဏဝါစာယ ဘဂဝန္တံ ထောမေတိ။

၄၅၅။ **ပဋိနန္ဒိတာ**တိ ဟဋ္ဌေန ဟဒယေန ပဋိမုခံ ဂန္တွာ နန္ဒိတာ သမ္ပိယာယိတာ။ **ယံ အနာဒါယ ပါပါနိ၊ ပရေသံ ဘာသတေ ပိယ**န္တိ ယံ ဝါစံ ဘာသန္တော ပရေသံ ပါပါနိ အပ္ပိယာနိ ပဋိက္ကူလာနိ ဖရုသဝစနာနိ အနာဒါယ အတ္ထဗျဉ္ဇနမဓုရံ ပိယမေဝ ဝစနံ ဘာသတိ၊ တံ ပိယဝါစမေဝ ဘာသေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣမာယ ဂါထာယ ပိယဝစနေန ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝိ။

၄၅၆။ **အမတာ**တိ အမတသဒိသာ သာဒုဘာဝေန။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "သစ္စံ ဟဝေ သာဒုတရံ ရသာနန်"တိ[၁]။ နိဗ္ဗာနာမတပစ္စယတ္တာ ဝါ အမတာ။ **ဧသ ဓမ္မော သနန္တနော**တိ ယာယံ သစ္စဝါစာ နာမ၊ ဧသ ပေါရာဏော ဓမ္မော စရိယာ ပဝေဏီ။ ဣဒမေဝ ဟိ ပေါရာဏာနံ အာစိဏ္ဏံ၊ န တေ အလိကံ ဘာသိံသု။ တေနေဝါဟ "**သစ္စေ အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ၊ အဟု**[၂] **သန္တော ပတိဋ္ဌိတာ**"တိ။ တတ္ထ သစ္စေ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ ဧဝ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ အတ္ထေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ အတ္ထေ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ ဧဝ စ ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတာ ဟောန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပရံ ဝါ ဒွယံ သစ္စဝိသေသနမိစ္စေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သစ္စေ ပတိဋ္ဌိတာ။ ကီဒိသေ? **အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ၊** ယံ ပရေသံ အတ္ထတော အနပေတတ္တာ အတ္ထံ အနုပရောဓံ ကရောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သတိပိ စ အနုပရောဓကရတ္တေ ဓမ္မတော အနပေတတ္တာ ဓမ္မံ၊ ယံ ဓမ္မိကမေဝ အတ္ထံ သာဓေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣမာယ ဂါထာယ သစ္စဝစနေန ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝိ။

၄၅၇။ **ခေမ**န္တိ အဘယံ နိရုပဒ္ဒဝံ။ ကေန ကာရဏေနာတိ စေ? **နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တိယာ ဒုက္ခဿန္တကိရိယာယ၊** ယသ္မာ ကိလေသနိဗ္ဗာနံ ပါပေတိ၊ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ စ အန္တကိရိယာယ သံဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ယံ ဗုဒ္ဓေါ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တိယာ ဒုက္ခဿန္တကိရိယာယာတိ ဒွိန္နံ နိဗ္ဗာနဓာတူနမတ္ထာယ ခေမမဂ္ဂပ္ပကာသနတော ခေမံ ဝါစံ ဘာသတိ၊ **သာ ဝေ ဝါစာနမုတ္တမာ**တိ သာ ဝါစာ သဗ္ဗဝါစာနံ

၁-သံ ၁-၃၉၊ ခု ၁-၃၀၆-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-အာဟု (သီ၊ က)

seṭṭhāti evamettha attho veditabbo. Imāya gāthāya mantāvacanena Bhagavantaṁ abhitthavanto arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesīti ayamettha apubbapadavaṇṇanā. Sesaṁ vuttanayeneva veditabbanti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Subhāsitasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Pūraḷāsasutta (Sundarikabhāradvājasutta) vaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Pūraḷāsasuttaṁ. Kā uppatti? Bhagavā pacchābhattakiccāvasāne Buddhacakkhunā lokaṁ volokento Sundarikabhāradvājabrāhmaṇaṁ arahattassa upanissayasampannaṁ disvā “tattha mayi gate kathā pavattissati, tato kathāvasāne dhammadesanaṁ sutvā esa brāhmaṇo pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇissatī”ti ca ñatvā tattha gantvā kathaṁ samuṭṭhāpetvā imaṁ suttamabhāsi.

Tattha **evaṁ me sutan**ti-ādi saṅgītikārakānaṁ vacanaṁ, **kiṁjacco bhavan**ti-ādi tassa brāhmaṇassa, **na brāhmaṇo nomhī**ti-ādi Bhagavato. Taṁ sabbampi samodhānetvā “Pūraḷāsasuttan”ti vuccati. Tattha vuttasadisaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ, avuttaṁ vaṇṇayissāma, tañca kho uttānatthāni padāni anāmasantā. **Kosalesū**ti Kosalā nāma jānapadino rājakumārā, tesaṁ nivāso ekopi janapado ruḷhisaddena “Kosalā”ti vuccati. Tasmiṁ Kosalesu janapade. Keci pana “yasmā pubbe mahāpanādaṁ rājakumāraṁ nānānāṭakādīni disvā sitamattampi akarontaṁ sutvā rājā āṇāpesi ‘yo mama puttaṁ hasāpeti, sabbābharaṇehi naṁ alaṅkaromī’ti. Tato naṅgalāni chaḍḍetvā mahājanakāyo sannipati, te ca manussā atirekasattavassāni nānākīḷikādayo dassentāpi taṁ nāsakkhiṁsu hasāpetuṁ. Tato Sakko devanaṭaṁ pesesi, so dibbanāṭakaṁ dassetvā hasāpesi. Atha te manussā attano attano vasanokāsābhimukhā pakkamiṁsu. Te paṭipathe mittasuhajjādayo disvā paṭisanthāramakaṁsu ‘kacci bho kusalaṁ, kacci bho

သေဋ္ဌာတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣမာယ ဂါထာယ မန္တာဝစနေန ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝန္တော အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသီတိ အယမေတ္ထ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

သုဘာသိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-ပူရဠာသသုတ္တ(သုန္ဒရိကဘာရဒွါဇသုတ္တ)ဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ ပူရဠာသသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝါ ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော သုန္ဒရိကဘာရဒွါဇဗြာဟ္မဏံ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယသမ္ပန္နံ ဒိသွာ “တတ္ထ မယိ ဂတေ ကထာ ပဝတ္တိဿတိ၊ တတော ကထာဝသာနေ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဧသ ဗြာဟ္မဏော ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿတီ”တိ စ ဉတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေတွာ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိအာဒိ သင်္ဂီတိကာရကာနံ ဝစနံ၊ **ကိံဇစ္စော ဘဝ**န္တိအာဒိ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ၊ **န ဗြာဟ္မဏော နောမှီ**တိအာဒိ ဘဂဝတော။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ သမောဓာနေတွာ “ပူရဠာသသုတ္တ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ ဝုတ္တသဒိသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ အဝုတ္တံ ဝဏ္ဏယိဿာမ၊ တဉ္စ ခေါ ဥတ္တာနတ္ထာနိ ပဒါနိ အနာမသန္တာ။ **ကောသလေသူ**တိ ကောသလာ နာမ ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ၊ တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠှိသဒ္ဒေန “ကောသလာ”တိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မိံ ကောသလေသု ဇနပဒေ။ ကေစိ ပန “ယသ္မာ ပုဗ္ဗေ မဟာပနာဒံ ရာဇကုမာရံ နာနာနာဋကာဒီနိ ဒိသွာ သိတမတ္တမ္ပိ အကရောန္တံ သုတွာ ရာဇာ အာဏာပေသိ ‘ယော မမ ပုတ္တံ ဟသာပေတိ၊ သဗ္ဗာဘရဏေဟိ နံ အလင်္ကရောမီ’တိ။ တတော နင်္ဂလာနိ ဆဍ္ဍေတွာ မဟာဇနကာယော သန္နိပတိ၊ တေ စ မနုဿာ အတိရေကသတ္တဝဿာနိ နာနာကီဠိကာဒယော ဒဿေန္တာပိ တံ နာသက္ခိံသု ဟသာပေတုံ။ တတော သက္ကော ဒေဝနဋံ ပေသေသိ၊ သော ဒိဗ္ဗနာဋကံ ဒဿေတွာ ဟသာပေသိ။ အထ တေ မနုဿာ အတ္တနော အတ္တနော ဝသနောကာသာဘိမုခါ ပက္ကမိံသု။ တေ ပဋိပထေ မိတ္တသုဟဇ္ဇာဒယော ဒိသွာ ပဋိသန္ထာရမကံသု ‘ကစ္စိ ဘော ကုသလံ၊ ကစ္စိ ဘော

kusalan’ti. Tasmā taṁ ‘kusalan’ti saddaṁ upādāya so padeso ‘Kosalā’ti vuccatī”ti vaṇṇayanti. **Sundarikāya nadiyā tīre**ti sundarikāti evaṁnāmikāya nadiyā tīre.

Tena kho panāti yena samayena Bhagavā taṁ brāhmaṇaṁ vinetukāmo gantvā tassā nadiyā tīre sasīsaṁ pārupitvā rukkhamūle nisajjāsaṅkhātena iriyāpathavihārena viharati. **Sundarikabhāradvājo**ti so brāhmaṇo tassā nadiyā tīre vasati, aggiñca juhati, bhāradvājoti cassa gottaṁ, tasmā evaṁ vuccati. **Aggiṁ juhatī**ti āhutipakkhipanena jāleti. **Aggihuttaṁ paricaratī**ti agyāyatanaṁ sammajjanūpalepanabalikammādinā payirupāsati. **Ko nu kho imaṁ habyasesaṁ bhuñjeyyā**ti so kira brāhmaṇo aggimhi juhitvā avasesaṁ pāyāsaṁ disvā cintesi “aggimhi tāva pakkhittapāyāso mahābrahmunā bhutto, ayaṁ pana avaseso atthi. Taṁ yadi brahmuno mukhato jātassa brāhmaṇasseva dadeyyaṁ, evaṁ me pitarā saha puttopi santappito bhaveyya, suvisodhito ca brahmalokagāmimaggo assa, handāhaṁ brāhmaṇaṁ gavesāmī”ti. Tato brāhmaṇadassanatthaṁ uṭṭhāyāsanā catuddisā anuvilokesi “ko nu kho imaṁ habyasesaṁ bhuñjeyyā”ti.

Aññatarasmiṁ rukkhamūleti tasmiṁ vanasaṇḍe seṭṭharukkhamūle. **Sasīsaṁ pārutan**ti saha sīsena pārutakāyaṁ. Kasmā pana Bhagavā evamakāsi, kiṁ nārāyanasaṅkhātabalopi hutvā nāsakkhi himapātaṁ sītavātañca paṭibāhituntī? Atthetaṁ[1] kāraṇaṁ. Na hi Buddhā sabbaso kāyapaṭijagganaṁ karonti eva[2], apica Bhagavā “āgate brāhmaṇe sīsaṁ vivarissāmi, maṁ disvā brāhmaṇo kathaṁ pavattessati, athassa kathānusārena dhammaṁ desessāmī”ti kathāpavattanatthaṁ evamakāsi. **Disvāna vāmena -pa- tenupasaṅkamī**ti so kira Bhagavantaṁ disvā brāhmaṇo “ayaṁ sasīsaṁ pārupitvā sabbarattiṁ padhānamanuyutto, imassa dakkhiṇodakaṁ datvā imaṁ habyasesaṁ dassāmī”ti brāhmaṇasaññī hutvā eva upasaṅkami. **Muṇḍo ayaṁ bhavaṁ, muṇḍako ayaṁ bhavan**ti sīse vivaritamatteva kesantaṁ disvā “muṇḍo”ti āha, tato suṭṭhutaraṁ olokento parittampi sikhaṁ

1. Atthetampi (Sī, Ka) 2. Na karonti eva (Sī)

ကုသလ’န္တိ။ တသ္မာ တံ ‘ကုသလ’န္တိ သဒ္ဒံ ဥပါဒါယ သော ပဒေသော ‘ကောသလာ’တိ ဝုစ္စတီ”တိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ **သုန္ဒရိကာယ နဒိယာ တီရေ**တိ သုန္ဒရိကာတိ ဧဝံနာမိကာယ နဒိယာ တီရေ။

တေန ခေါ ပနာတိ ယေန သမယေန ဘဂဝါ တံ ဗြာဟ္မဏံ ဝိနေတုကာမော ဂန္တွာ တဿာ နဒိယာ တီရေ သသီသံ ပါရုပိတွာ ရုက္ခမူလေ နိသဇ္ဇာသင်္ခါတေန ဣရိယာပထဝိဟာရေန ဝိဟရတိ။ **သုန္ဒရိကဘာရဒွါဇော**တိ သော ဗြာဟ္မဏော တဿာ နဒိယာ တီရေ ဝသတိ၊ အဂ္ဂိဉ္စ ဇုဟတိ၊ ဘာရဒွါဇောတိ စဿ ဂေါတ္တံ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဝုစ္စတိ။ **အဂ္ဂိံ ဇုဟတီ**တိ အာဟုတိပက္ခိပနေန ဇာလေတိ။ **အဂ္ဂိဟုတ္တံ ပရိစရတီ**တိ အဂျာယတနံ သမ္မဇ္ဇနူပလေပနဗလိကမ္မာဒိနာ ပယိရုပါသတိ။ **ကော နု ခေါ ဣမံ ဟဗျသေသံ ဘုဉ္ဇေယျာ**တိ သော ကိရ ဗြာဟ္မဏော အဂ္ဂိမှိ ဇုဟိတွာ အဝသေသံ ပါယာသံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အဂ္ဂိမှိ တာဝ ပက္ခိတ္တပါယာသော မဟာဗြဟ္မုနာ ဘုတ္တော၊ အယံ ပန အဝသေသော အတ္ထိ။ တံ ယဒိ ဗြဟ္မုနော မုခတော ဇာတဿ ဗြာဟ္မဏဿေဝ ဒဒေယျံ၊ ဧဝံ မေ ပိတရာ သဟ ပုတ္တောပိ သန္တပ္ပိတော ဘဝေယျ၊ သုဝိသောဓိတော စ ဗြဟ္မလောကဂါမိမဂ္ဂေါ အဿ၊ ဟန္ဒာဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဂဝေသာမီ”တိ။ တတော ဗြာဟ္မဏဒဿနတ္ထံ ဥဋ္ဌာယာသနာ စတုဒ္ဒိသာ အနုဝိလောကေသိ “ကော နု ခေါ ဣမံ ဟဗျသေသံ ဘုဉ္ဇေယျာ”တိ။

အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေတိ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ သေဋ္ဌရုက္ခမူလေ။ **သသီသံ ပါရုတန္တိ** သဟ သီသေန ပါရုတကာယံ။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ ဧဝမကာသိ၊ ကိံ နာရာယနသင်္ခါတဗလောပိ ဟုတွာ နာသက္ခိ ဟိမပါတံ သီတဝါတဉ္စ ပဋိဗာဟိတုန္တိ? အတ္ထေတံ[၁] ကာရဏံ။ န ဟိ ဗုဒ္ဓါ သဗ္ဗသော ကာယပဋိဇဂ္ဂနံ ကရောန္တိ ဧဝ[၂]၊ အပိစ ဘဂဝါ “အာဂတေ ဗြာဟ္မဏေ သီသံ ဝိဝရိဿာမိ၊ မံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏော ကထံ ပဝတ္တေဿတိ၊ အထဿ ကထာနုသာရေန ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီ”တိ ကထာပဝတ္တနတ္ထံ ဧဝမကာသိ။ **ဒိသွာန ဝါမေန။ပ။ တေနုပသင်္ကမီ**တိ သော ကိရ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏော “အယံ သသီသံ ပါရုပိတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ ပဓာနမနုယုတ္တော၊ ဣမဿ ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ ဣမံ ဟဗျသေသံ ဒဿာမီ”တိ ဗြာဟ္မဏသညီ ဟုတွာ ဧဝ ဥပသင်္ကမိ။ **မုဏ္ဍော အယံ ဘဝံ၊ မုဏ္ဍကော အယံ ဘဝ**န္တိ သီသေ ဝိဝရိတမတ္တေဝ ကေသန္တံ ဒိသွာ “မုဏ္ဍော”တိ အာဟ၊ တတော သုဋ္ဌုတရံ ဩလောကေန္တော ပရိတ္တမ္ပိ သိခံ

၁-အတ္ထေတမ္ပိ (သီ၊ က) ၂-န ကရောန္တိ ဧဝ (သီ)

adisvā hīḷento “muṇḍako”ti āha. Evarūpā hi nesaṁ brāhmaṇānaṁ diṭṭhi. **Tatovā**ti yattha ṭhito addasa, tamhā padesā. **Muṇḍāpī**ti kenaci kāraṇena muṇḍitasīsāpi honti.

458. **Na brāhmaṇo nomhī**ti ettha **na**kāro paṭisedhe, **no**kāro avadhāraṇe “na no saman”ti-ādīsu[1] viya. Tena nevamhi brāhmaṇoti dasseti. **Na rājaputto**ti khattiyo namhi. **Na vessāyano**ti vessopi namhi. **Uda koci nomhī**ti aññopi suddo vā caṇḍālo vā koci na homīti evaṁ ekaṁseneva jātivādasamudācāraṁ paṭikkhipati. Kasmā? Mahāsamuddaṁ pattā viya hi nadiyo pabbajjūpagatā kulaputtā jahanti purimāni nāmagottāni. Pahārādasuttañcettha[2] sādhakaṁ. Evaṁ jātivādaṁ paṭikkhipitvā yathābhūtamattānaṁ āvikaronto āha **“gottaṁ pariññāya puthujjanānaṁ, akiñcano manta carāmi loke”**ti. Kathaṁ gottaṁ pariññāsīti ce? Bhagavā hi tīhi pariññāhi pañcakkhandhe pariññāsi, tesu ca pariññātesu gottaṁ pariññātameva hoti. Rāgādikiñcanānaṁ pana abhāvena so akiñcano mantā jānitvā ñāṇānuparivattīhi kāyakammādīhi carati. Tenāha “gottaṁ -pa- loke”ti. Mantā vuccati paññā, tāya cesa carati. Tenevāha “manta carāmi loke”ti chandavasena rassaṁ katvā.

459-60. Evaṁ attānaṁ āvikatvā idāni “evaṁ oḷārikaṁ liṅgampi disvā pucchitabbāpucchitabbaṁ na jānāsī”ti brāhmaṇassa upārambhaṁ āropento āha **“saṅghāṭivāsī -pa- gottapañhan”**ti. Ettha ca chinnasaṅghaṭitaṭṭhena tīṇipi cīvarāni “saṅghāṭī”ti adhippetāni, tāni nivāseti paridahatīti **saṅghāṭivāsī. Agaho**ti ageho, nittaṇhoti adhippāyo. Nivāsāgāraṁ pana Bhagavato Jetavane mahāgandhakuṭikarerimaṇḍalamāḷakosambakuṭicandanamālādi-anekappakāraṁ, taṁ sandhāya na yujjati. **Nivuttakeso**ti apanītakeso, ohāritakesamassūti vuttaṁ hoti. **Abhinibbutatto**ti atīva vūpasantapariḷāhacitto, guttacitto vā. **Alippamāno idha māṇavehī**ti upakaraṇasinehassa pahīnattā manussehi alitto asaṁsaṭṭho ekantavivitto. **Akallaṁ maṁ brāhmaṇā**ti

1. Khu 1. 5, 312 piṭṭhe. 2. Aṁ 3. 38 piṭṭhe.

အဒိသွာ ဟီဠေန္တော “မုဏ္ဍကော”တိ အာဟ။ ဧဝရူပါ ဟိ နေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဒိဋ္ဌိ။ **တတောဝါ**တိ ယတ္ထ ဌိတော အဒ္ဒသ၊ တမှာ ပဒေသာ။ **မုဏ္ဍာပီ**တိ ကေနစိ ကာရဏေန မုဏ္ဍိတသီသာပိ ဟောန္တိ။

၄၅၈။ **န ဗြာဟ္မဏော နောမှီ**တိ ဧတ္ထ **န**ကာရော ပဋိသေဓေ၊ **နော**ကာရော အဝဓာရဏေ “န နော သမ”န္တိအာဒီသု[1] ဝိယ။ တေန နေဝမှိ ဗြာဟ္မဏောတိ ဒဿေတိ။ **န ရာဇပုတ္တော**တိ ခတ္တိယော နမှိ။ **န ဝေဿာယနော**တိ ဝေဿောပိ နမှိ။ **ဥဒ ကောစိ နောမှီ**တိ အညောပိ သုဒ္ဒေါ ဝါ စဏ္ဍာလော ဝါ ကောစိ န ဟောမီတိ ဧဝံ ဧကံသေနေဝ ဇာတိဝါဒသမုဒါစာရံ ပဋိက္ခိပတိ။ ကသ္မာ? မဟာသမုဒ္ဒံ ပတ္တာ ဝိယ ဟိ နဒိယော ပဗ္ဗဇ္ဇူပဂတာ ကုလပုတ္တာ ဇဟန္တိ ပုရိမာနိ နာမဂေါတ္တာနိ။ ပဟာရာဒသုတ္တဉ္စေတ္ထ[2] သာဓကံ။ ဧဝံ ဇာတိဝါဒံ ပဋိက္ခိပိတွာ ယထာဘူတမတ္တာနံ အာဝိကရောန္တော အာဟ **“ဂေါတ္တံ ပရိညာယ ပုထုဇ္ဇနာနံ၊ အကိဉ္စနော မန္တ စရာမိ လောကေ”**တိ။ ကထံ ဂေါတ္တံ ပရိညာသီတိ စေ? ဘဂဝါ ဟိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပဉ္စက္ခန္ဓေ ပရိညာသိ၊ တေသု စ ပရိညာတေသု ဂေါတ္တံ ပရိညာတမေဝ ဟောတိ။ ရာဂါဒိကိဉ္စနာနံ ပန အဘာဝေန သော အကိဉ္စနော မန္တာ ဇာနိတွာ ဉာဏာနုပရိဝတ္တီဟိ ကာယကမ္မာဒီဟိ စရတိ။ တေနာဟ “ဂေါတ္တံ။ပ။လောကေ”တိ။ မန္တာ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ တာယ စေသ စရတိ။ တေနေဝါဟ “မန္တ စရာမိ လောကေ”တိ ဆန္ဒဝသေန ရဿံ ကတွာ။

၄၅၉-၆၀။ ဧဝံ အတ္တာနံ အာဝိကတွာ ဣဒါနိ “ဧဝံ ဩဠာရိကံ လိင်္ဂမ္ပိ ဒိသွာ ပုစ္ဆိတဗ္ဗာပုစ္ဆိတဗ္ဗံ န ဇာနာသီ”တိ ဗြာဟ္မဏဿ ဥပါရမ္ဘံ အာရောပေန္တော အာဟ **“သင်္ဃာဋိဝါသီ။ပ။ ဂေါတ္တပဉှ”**န္တိ။ ဧတ္ထ စ ဆိန္နသင်္ဃဋိတဋ္ဌေန တီဏိပိ စီဝရာနိ “သင်္ဃာဋီ”တိ အဓိပ္ပေတာနိ၊ တာနိ နိဝါသေတိ ပရိဒဟတီတိ **သင်္ဃာဋိဝါသီ။ အဂဟော**တိ အဂေဟော၊ နိတ္တဏှောတိ အဓိပ္ပါယော။ နိဝါသာဂါရံ ပန ဘဂဝတော ဇေတဝနေ မဟာဂန္ဓကုဋိကရေရိမဏ္ဍလမာဠကောသမ္ဗကုဋိစန္ဒနမာလာဒိအနေကပ္ပကာရံ၊ တံ သန္ဓာယ န ယုဇ္ဇတိ။ **နိဝုတ္တကေသော**တိ အပနီတကေသော၊ ဩဟာရိတကေသမဿူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော**တိ အတီဝ ဝူပသန္တပရိဠာဟစိတ္တော, ဂုတ္တစိတ္တော ဝါ။ **အလိပ္ပမာနော ဣဓ မာဏဝေဟီ**တိ ဥပကရဏသိနေဟဿ ပဟီနတ္တာ မနုဿေဟိ အလိတ္တော အသံသဋ္ဌော ဧကန္တဝိဝိတ္တော။ **အကလ္လံ မံ ဗြာဟ္မဏာ**တိ

၁-ခု ၁-၅-၃၁၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-အံ ၃-၃၈-ပိဋ္ဌေ။

yvāhaṁ evaṁ saṅghāṭivāsī -pa- alippamāno idha māṇavehi, taṁ maṁ tvaṁ brāhmaṇa pākatikāni nāmagottāni atītaṁ pabbajitaṁ samānaṁ appatirūpaṁ gottapañhaṁ pucchasīti.

Evaṁ vutte upārambhaṁ mocento brāhmaṇo āha—**pucchanti ve bho brāhmaṇā brāhmaṇebhi saha “brāhmaṇo no bhavan”ti.** Tattha **brāhmaṇo no**ti brāhmaṇo nūti attho. Idaṁ vuttaṁ hoti—nāhaṁ bho akallaṁ pucchāmi. Amhākaṁ hi brāhmaṇasamaye brāhmaṇā brāhmaṇehi saha samāgantvā “brāhmaṇo nu bhavaṁ, bhāradvājo nu bhavan”ti evaṁ jātimpi gottampi pucchanti evāti.

461-2. Evaṁ vutte Bhagavā brāhmaṇassa cittamudubhāvakaraṇatthaṁ mantesu attano pakataññutaṁ pakāsento āha “**brāhmaṇo hi ce tvaṁ brūsi -pa- catuvīsatakkharan**”ti. Tassattho—sace tvaṁ “brāhmaṇo ahan”ti brūsi, mañca abrāhmaṇaṁ brūsi, tasmā bhavantaṁ sāvittiṁ pucchāmi tipadaṁ catuvīsatakkharaṁ, taṁ me brūhīti. Ettha ca Bhagavā paramatthavedānaṁ tiṇṇaṁ piṭakānaṁ ādibhūtaṁ paramatthabrāhmaṇehi sabbabuddhehi pakāsitaṁ atthasampannaṁ byañjanasampannañca “Buddhaṁ saraṇaṁ gacchāmi, dhammaṁ saraṇaṁ gacchāmi, saṁghaṁ saraṇaṁ gacchāmī”ti imaṁ ariyasāvittiṁ sandhāya pucchati. Yadipi hi brāhmaṇo aññaṁ vadeyya, addhā naṁ Bhagavā “nāyaṁ brāhmaṇa ariyassa vinaye sāvittīti vuccatī”ti tassa asārakattaṁ dassetvā idheva patiṭṭhāpeyya. Brāhmaṇo pana “Sāvittiṁ pucchāmi tipadaṁ catuvīsatakkharan”ti idaṁ attano samayasiddhaṁ sāvittilakkhaṇabyañjanakaṁ brahmassarena nicchāritavacanaṁ sutvāva “addhāyaṁ samaṇo brāhmaṇasamaye niṭṭhaṁ gato, ahaṁ pana aññāṇena ‘abrāhmaṇo ayan’ti paribhaviṁ, sādhurūpo mantapāragū brāhmaṇova eso”ti niṭṭhaṁ gantvā “handa naṁ yaññavidhiṁ dakkhiṇeyyavidhiñca pucchāmī”ti tamatthaṁ pucchanto “**kiṁnissitā -pa- loke**”ti imaṁ visamagāthāpadattayamāha. Tassattho—kiṁnissitā kimadhippāyā kiṁ patthentā isayo ca khattiyā ca brāhmaṇā ca aññe ca manujā devatānaṁ atthāya yaññaṁ akappayiṁsu. **Yaññamakappayiṁsū**ti makāro padasandhikaro. **Akappayiṁsū**ti saṁvidahiṁsu akaṁsu. **Puthū**ti bahū annapānadānādinā bhedena anekappakāre, puthū vā isayo manujā khattiyā brāhmaṇā ca

ယွာဟံ ဧဝံ သင်္ဃာဋိဝါသီ။ပ။ အလိပ္ပမာနော ဣဓ မာဏဝေဟိ၊ တံ မံ တွံ ဗြာဟ္မဏ ပါကတိကာနိ နာမဂေါတ္တာနိ အတီတံ ပဗ္ဗဇိတံ သမာနံ အပ္ပတိရူပံ ဂေါတ္တပဉှံ ပုစ္ဆသီတိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ဥပါရမ္ဘံ မောစေန္တော ဗြာဟ္မဏော အာဟ—**ပုစ္ဆန္တိ ဝေ ဘော ဗြာဟ္မဏာ ဗြာဟ္မဏေဘိ သဟ “ဗြာဟ္မဏော နော ဘဝ”**န္တိ။ တတ္ထ **ဗြာဟ္မဏော နော**တိ ဗြာဟ္မဏော နူတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—နာဟံ ဘော အကလ္လံ ပုစ္ဆာမိ။ အမှာကံ ဟိ ဗြာဟ္မဏသမယေ ဗြာဟ္မဏာ ဗြာဟ္မဏေဟိ သဟ သမာဂန္တွာ “ဗြာဟ္မဏော နု ဘဝံ, ဘာရဒွါဇော နု ဘဝ”န္တိ ဧဝံ ဇာတိမ္ပိ ဂေါတ္တမ္ပိ ပုစ္ဆန္တိ ဧဝါတိ။

၄၆၁-၂။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဘဂဝါ ဗြာဟ္မဏဿ စိတ္တမုဒုဘာဝကရဏတ္ထံ မန္တေသု အတ္တနော ပကတညုတံ ပကာသေန္တော အာဟ **ဗြာဟ္မဏော ဟိ စေ တွံ ဗြူသိ။ပ။ စတုဝီသတက္ခရ**”န္တိ။ တဿတ္ထော—သစေ တွံ “ဗြာဟ္မဏော အဟ”န္တိ ဗြူသိ၊ မဉ္စ အဗြာဟ္မဏံ ဗြူသိ၊ တသ္မာ ဘဝန္တံ သာဝိတ္တိံ ပုစ္ဆာမိ တိပဒံ စတုဝီသတက္ခရံ၊ တံ မေ ဗြူဟီတိ။ ဧတ္ထ စ ဘဂဝါ ပရမတ္ထဝေဒါနံ တိဏ္ဏံ ပိဋကာနံ အာဒိဘူတံ ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏေဟိ သဗ္ဗဗုဒ္ဓေဟိ ပကာသိတံ အတ္ထသမ္ပန္နံ ဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နဉ္စ “ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ သံဃံ သရဏံ ဂစ္ဆာမီ”တိ ဣမံ အရိယသာဝိတ္တိံ သန္ဓာယ ပုစ္ဆတိ။ ယဒိပိ ဟိ ဗြာဟ္မဏော အညံ ဝဒေယျ၊ အဒ္ဓါ နံ ဘဂဝါ “နာယံ ဗြာဟ္မဏ အရိယဿ ဝိနယေ သာဝိတ္တီတိ ဝုစ္စတီ”တိ တဿ အသာရကတ္တံ ဒဿေတွာ ဣဓေဝ ပတိဋ္ဌာပေယျ။ ဗြာဟ္မဏော ပန “သာဝိတ္တိံ ပုစ္ဆာမိ တိပဒံ စတုဝီသတက္ခရ”န္တိ ဣဒံ အတ္တနော သမယသိဒ္ဓံ သာဝိတ္တိလက္ခဏဗျဉ္ဇနကံ ဗြဟ္မဿရေန နိစ္ဆာရိတဝစနံ သုတွာဝ “အဒ္ဓါယံ သမဏော ဗြာဟ္မဏသမယေ နိဋ္ဌံ ဂတော၊ အဟံ ပန အညာဏေန ‘အဗြာဟ္မဏော အယ’န္တိ ပရိဘဝိံ၊ သာဓုရူပေါ မန္တပါရဂူ ဗြာဟ္မဏောဝ ဧသော”တိ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ “ဟန္ဒ နံ ယညဝိဓိံ ဒက္ခိဏေယျဝိဓိဉ္စ ပုစ္ဆာမီ”တိ တမတ္ထံ ပုစ္ဆန္တော **“ကိံနိဿိတာ။ပ။ လောကေ”**တိ ဣမံ ဝိသမဂါထာပဒတ္တယမာဟ။ တဿတ္ထော—ကိံနိဿိတာ ကိမဓိပ္ပါယာ ကိံ ပတ္ထေန္တာ ဣသယော စ ခတ္တိယာ စ ဗြာဟ္မဏာ စ အညေ စ မနုဇာ ဒေဝတာနံ အတ္ထာယ ယညံ အကပ္ပယိံသု။ **ယညမကပ္ပယိံသူ**တိ မကာရော ပဒသန္ဓိကရော။ **အကပ္ပယိံသူ**တိ သံဝိဒဟိံသု အကံသု။ **ပုထူ**တိ ဗဟူ အန္နပါနဒါနာဒိနာ ဘေဒေန အနေကပ္ပကာရေ, ပုထူ ဝါ ဣသယော မနုဇာ ခတ္တိယာ ဗြာဟ္မဏာ စ

kiṁnissitā yaññamakappayiṁsu, kathaṁ nesaṁ taṁ kammaṁ samijjhatīti iminādhippāyena pucchati.

463. Athassa Bhagavā tamatthaṁ byākaronto **"yadantagū vedagū yaññakāle. Yassāhutiṁ labhe tassijjheti brūmī"**ti idaṁ sesapadadvayamāha. Tattha **yadantagū**ti yo antagū, okārassa akāro, dakāro ca padasandhikaro "asādhāraṇamaññesan"ti-ādīsu[1] makāro viya. Ayaṁ pana attho—yo vaṭṭadukkhassa tīhi pariññāhi antagatattā **antagū,** catūhi ca maggañāṇavedehi kilese vijjhitvā[2] gatattā **vedagū,** so **yassa** isimanujakhattiyabrāhmaṇānaṁ aññatarassa yaññakāle yasmiṁ kismiñci āhāre paccupaṭṭhite antamaso vanapaṇṇamūlaphalādimhipi **āhutiṁ labhe,** tato kiñci deyyadhammaṁ labheyya, **tassa** taṁ yaññakammaṁ **ijjhe** samijjheyya, mahapphalaṁ bhaveyyāti **brūmī**ti.

464. Atha brāhmaṇo taṁ Bhagavato paramatthayogagambhīraṁ atimadhuragiranibbikārasarasampannaṁ desanaṁ sutvā sarīrasampattisūcitañcassa sabbaguṇasampattiṁ sambhāvayamāno pītisomanassajāto **"addhā hi tassā"**ti gāthamāha. Tattha **iti brāhmaṇo**ti saṅgītikārānaṁ vacanaṁ, sesaṁ brāhmaṇassa. Tassattho—**addhā hi tassa** mayhaṁ **hutamijjhe,** ayaṁ ajja deyyadhammo ijjhissati samijjhissati mahapphalo bhavissati, **yaṁ tādisaṁ vedagumaddasāma,** yasmā tādisaṁ bhavantarūpaṁ vedaguṁ addasāma. Tvaññeva hi so vedagū, na añño. Ito pubbe pana **tumhādisānaṁ** vedagūnaṁ antagūnañca **adassanena** amhādisānaṁ yaññe paṭiyattaṁ **añño jano bhuñjati pūraḷāsaṁ** carukañca pūvañcāti.

465. Tato Bhagavā attani pasannaṁ vacanapaṭiggahaṇasajjaṁ brāhmaṇaṁ viditvā yathāssa suṭṭhu pākaṭā honti, evaṁ nānappakārehi dakkhiṇeyye pakāsetukāmo **"tasmā tiha tvan"**ti gāthamāha. Tassattho—yasmā mayi pasannosi, **tasmā** pana **iha tvaṁ brāhmaṇa upasaṅkamma pucchā**ti attānaṁ dassento āha. Idāni ito pubbaṁ atthena-atthikapadaṁ parapadena sambandhitabbaṁ—atthena atthiko tassa atthatthikabhāvassa anurūpaṁ kilesaggivūpasamena **santaṁ,** kodhadhūmavigamena **vidhūmaṁ,**

1. Khu 1. 10 piṭṭhe Nidhikaṇḍasutte. 2. Vidhamitvā (Sī)

ကိံနိဿိတာ ယညမကပ္ပယိံသု၊ ကထံ နေသံ တံ ကမ္မံ သမိဇ္ဈတီတိ ဣမိနာဓိပ္ပါယေန ပုစ္ဆတိ။

၄၆၃။ အထဿ ဘဂဝါ တမတ္ထံ ဗျာကရောန္တော **"ယဒန္တဂူ ဝေဒဂူ ယညကာလေ။ ယဿာဟုတိံ လဘေ တဿိဇ္ဈေတိ ဗြူမီ"**တိ ဣဒံ သေသပဒဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ယဒန္တဂူ**တိ ယော အန္တဂူ၊ ဩကာရဿ အကာရော၊ ဒကာရော စ ပဒသန္ဓိကရော "အသာဓာရဏမညေသ"န္တိအာဒီသု[၁] မကာရော ဝိယ။ အယံ ပန အတ္ထော—ယော ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ တီဟိ ပရိညာဟိ အန္တဂတတ္တာ **အန္တဂူ၊** စတူဟိ စ မဂ္ဂဉာဏဝေဒေဟိ ကိလေသေ ဝိဇ္ဈိတွာ[၂] ဂတတ္တာ **ဝေဒဂူ၊** သော **ယဿ** ဣသိမနုဇခတ္တိယဗြာဟ္မဏာနံ အညတရဿ ယညကာလေ ယသ္မိံ ကိသ္မိဉ္စိ အာဟာရေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ အန္တမသော ဝနပဏ္ဏမူလဖလာဒိမှိပိ **အာဟုတိံ လဘေ၊** တတော ကိဉ္စိ ဒေယျဓမ္မံ လဘေယျ၊ **တဿ** တံ ယညကမ္မံ **ဣဇ္ဈေ** သမိဇ္ဈေယျ၊ မဟပ္ဖလံ ဘဝေယျာတိ **ဗြူမီ**တိ။

၄၆၄။ အထ ဗြာဟ္မဏော တံ ဘဂဝတော ပရမတ္ထယောဂဂမ္ဘီရံ အတိမဓုရဂိရနိဗ္ဗိကာရသရသမ္ပန္နံ ဒေသနံ သုတွာ သရီရသမ္ပတ္တိသူစိတဉ္စဿ သဗ္ဗဂုဏသမ္ပတ္တိံ သမ္ဘာဝယမာနော ပီတိသောမနဿဇာတော **"အဒ္ဓါ ဟိ တဿာ"**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဣတိ ဗြာဟ္မဏော**တိ သင်္ဂီတိကာရာနံ ဝစနံ၊ သေသံ ဗြာဟ္မဏဿ။ တဿတ္ထော—**အဒ္ဓါ ဟိ တဿ** မယှံ **ဟုတမိဇ္ဈေ၊** အယံ အဇ္ဇ ဒေယျဓမ္မော ဣဇ္ဈိဿတိ သမိဇ္ဈိဿတိ မဟပ္ဖလော ဘဝိဿတိ၊ **ယံ တာဒိသံ ဝေဒဂုမဒ္ဒသာမ၊** ယသ္မာ တာဒိသံ ဘဝန္တရူပံ ဝေဒဂုံ အဒ္ဒသာမ။ တွညေဝ ဟိ သော ဝေဒဂူ၊ န အညော။ ဣတော ပုဗ္ဗေ ပန **တုမှာဒိသာနံ** ဝေဒဂူနံ အန္တဂူနဉ္စ **အဒဿနေန** အမှာဒိသာနံ ယညေ ပဋိယတ္တံ **အညော ဇနော ဘုဉ္ဇတိ ပူရဠာသံ** စရုကဉ္စ ပူဝဉ္စာတိ။

၄၆၅။ တတော ဘဂဝါ အတ္တနိ ပသန္နံ ဝစနပဋိဂ္ဂဟဏသဇ္ဇံ ဗြာဟ္မဏံ ဝိဒိတွာ ယထာဿ သုဋ္ဌု ပါကဋာ ဟောန္တိ၊ ဧဝံ နာနပ္ပကာရေဟိ ဒက္ခိဏေယျေ ပကာသေတုကာမော **"တသ္မာတိဟ တွ"**န္တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—ယသ္မာ မယိ ပသန္နောသိ၊ **တသ္မာ** ပန **ဣဓ တွံ ဗြာဟ္မဏ ဥပသင်္ကမ္မ ပုစ္ဆာ**တိ အတ္တာနံ ဒဿေန္တော အာဟ။ ဣဒါနိ ဣတော ပုဗ္ဗံ အတ္ထေန-အတ္ထိကပဒံ ပရပဒေန သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ—အတ္ထေန အတ္ထိကော တဿ အတ္ထတ္ထိကဘာဝဿ အနုရူပံ ကိလေသဂ္ဂိဝူပသမေန **သန္တံ,** ကောဓဓူမဝိဂမေန **ဝိဓူမံ,**

၁-ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ နိဓိကဏ္ဍသုတ္တေ။ ၂-ဝိဓမိတွာ (သီ)

dukkhābhāvena **anīghaṁ,** anekavidha-āsābhāvena **nirāsaṁ appevidha** ekaṁsena idha ṭhitova, idha vā sāsane **abhivinde** lacchasi adhigacchissasi **sumedhaṁ** varapaññaṁ khīṇāsavadakkhiṇeyyanti. Atha vā yasmā mayi pasannosi, tasmātiha tvaṁ brāhmaṇa atthena atthiko samāno upasaṅkamma puccha santaṁ vidhūmaṁ anīghaṁ nirāsanti attānaṁ dassento āha. Evaṁ pucchanto appevidha abhivinde sumedhaṁ khīṇāsavadakkhiṇeyyanti evampettha yojanā veditabbā.

466. Atha brāhmaṇo yathānusiṭṭhaṁ paṭipajjamāno Bhagavantaṁ āha **“yaññe ratohaṁ -pa- Brūhi me’tan”**ti. Tattha yañño yāgo dānanti atthato ekaṁ, tasmā dānarato ahaṁ, tāya eva dānārāmatāya dānaṁ dātukāmo, na pana jānāmi, evaṁ ajānantaṁ anusāsatu maṁ bhavaṁ. Anusāsanto ca uttāneneva nayena yattha hutaṁ ijjhate brūhi metanti evamettha atthayojanā veditabbā. “Yathāhutan”tipi pāṭho.

467. Athassa Bhagavā vattukāmo āha **“tena hi -pa- desessāmī”**ti. Ohitasotassa cassa anusāsanatthaṁ tāva **“mā jātiṁ pucchī”**ti gāthamāha. Tattha **mā jātiṁ pucchī**ti yadi hutasamiddhiṁ dānamahapphalataṁ paccāsīsati, jātiṁ mā puccha. Akāraṇaṁ hi dakkhiṇeyyavicāraṇāya jāti. **Caraṇañca pucchā**ti apica kho sīlādiguṇabhedaṁ caraṇaṁ puccha. Etañhi dakkhiṇeyyavicāraṇāya kāraṇaṁ.

Idānissa tamatthaṁ vibhāvento nidassanamāha **“kaṭṭhā have jāyati jātavedo”**ti-ādi. Tatrāyamadhippāyo—idha kaṭṭhā aggi jāyati, na ca so sālādikaṭṭhā jāto eva aggikiccaṁ karoti, sāpānadoṇi-ādikaṭṭhā jāto na karoti, apica kho attano acci-ādiguṇasampannattā eva karoti. Evaṁ na brāhmaṇakulādīsu jāto eva dakkhiṇeyyo hoti, caṇḍālakulādīsu jāto na hoti, apica kho **nīcākulīnopi** uccākulīnopi khīṇāsava**muni dhitimā hirīnisedho ājāniyo hoti,** imāya dhitihiripamukhāya guṇasampattiyā jātimā uttamadakkhiṇeyyo hoti. So hi dhitiyā guṇe dhārayati, hiriyā dose nisedheti. Vuttañcetaṁ “hiriyā hi santo na karonti pāpan”ti. Tena te brūmi—

ဒုက္ခာဘာဝေန **အနီဃံ,** အနေကဝိဓအာသာဘာဝေန **နိရာသံ အပ္ပေဝိဓ** ဧကံသေန ဣဓ ဌိတောဝ, ဣဓ ဝါ သာသနေ **အဘိဝိန္ဒေ** လစ္ဆသိ အဓိဂစ္ဆိဿသိ **သုမေဓံ** ဝရပညံ ခီဏာသဝဒက္ခိဏေယျန္တိ။ အထ ဝါ ယသ္မာ မယိ ပသန္နောသိ၊ တသ္မာတိဟ တွံ ဗြာဟ္မဏ အတ္ထေန အတ္ထိကော သမာနော ဥပသင်္ကမ္မ ပုစ္ဆ သန္တံ ဝိဓူမံ အနီဃံ နိရာသန္တိ အတ္တာနံ ဒဿေန္တော အာဟ။ ဧဝံ ပုစ္ဆန္တော အပ္ပေဝိဓ အဘိဝိန္ဒေ သုမေဓံ ခီဏာသဝဒက္ခိဏေယျန္တိ ဧဝမ္ပေတ္ထ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၄၆၆။ အထ ဗြာဟ္မဏော ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇမာနော ဘဂဝန္တံ အာဟ **“ယညေ ရတောဟံ။ပ။ ဗြူဟိ မေတ”**န္တိ။ တတ္ထ ယညော ယာဂေါ ဒါနန္တိ အတ္ထတော ဧကံ၊ တသ္မာ ဒါနရတော အဟံ၊ တာယ ဧဝ ဒါနာရာမတာယ ဒါနံ ဒါတုကာမော၊ န ပန ဇာနာမိ၊ ဧဝံ အဇာနန္တံ အနုသာသတု မံ ဘဝံ။ အနုသာသန္တော စ ဥတ္တာနေနေဝ နယေန ယတ္ထ ဟုတံ ဣဇ္ဈတေ ဗြူဟိ မေတန္တိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ “ယထာဟုတ”န္တိပိ ပါဌော။

၄၆၇။ အထဿ ဘဂဝါ ဝတ္တုကာမော အာဟ **“တေန ဟိ။ပ။ ဒေသေဿာမီ”**တိ။ ဩဟိတသောတဿ စဿ အနုသာသနတ္ထံ တာဝ **“မာ ဇာတိံ ပုစ္ဆီ”**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **မာ ဇာတိံ ပုစ္ဆီ**တိ ယဒိ ဟုတသမိဒ္ဓိံ ဒါနမဟပ္ဖလတံ ပစ္စာသီသသိ၊ ဇာတိံ မာ ပုစ္ဆ။ အကာရဏံ ဟိ ဒက္ခိဏေယျဝိစာရဏာယ ဇာတိ။ **စရဏဉ္စ ပုစ္ဆာ**တိ အပိစ ခေါ သီလာဒိဂုဏဘေဒံ စရဏံ ပုစ္ဆ။ ဧတဉ္ဟိ ဒက္ခိဏေယျဝိစာရဏာယ ကာရဏံ။

ဣဒါနိဿ တမတ္ထံ ဝိဘာဝေန္တော နိဒဿနမာဟ **“ကဋ္ဌာ ဟဝေ ဇာယတိ ဇာတဝေဒေါ”**တိအာဒိ။ တတြာယမဓိပ္ပါယော—ဣဓ ကဋ္ဌာ အဂ္ဂိ ဇာယတိ၊ န စ သော သာလာဒိကဋ္ဌာ ဇာတော ဧဝ အဂ္ဂိကိစ္စံ ကရောတိ၊ သာပါနဒေါဏိအာဒိကဋ္ဌာ ဇာတော န ကရောတိ၊ အပိစ ခေါ အတ္တနော အစ္စိအာဒိဂုဏသမ္ပန္နတ္တာ ဧဝ ကရောတိ။ ဧဝံ န ဗြာဟ္မဏကုလာဒီသု ဇာတော ဧဝ ဒက္ခိဏေယျော ဟောတိ၊ စဏ္ဍာလကုလာဒီသု ဇာတော န ဟောတိ၊ အပိစ ခေါ **နီစာကုလီနောပိ** ဥစ္စာကုလီနောပိ ခီဏာသဝမုနိ **ဓိတိမာ ဟိရီနိသေဓော အာဇာနီယော ဟောတိ၊** ဣမာယ ဓိတိဟိရိပမုခါယ ဂုဏသမ္ပတ္တိယာ ဇာတိမာ ဥတ္တမဒက္ခိဏေယျော ဟောတိ။ သော ဟိ ဓိတိယာ ဂုဏေ ဓာရယတိ၊ ဟိရိယာ ဒေါသေ နိသေဓေတိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ “ဟိရိယာ ဟိ သန္တော န ကရောန္တိ ပါပ”န္တိ။ တေန တေ ဗြူမိ—

“Mā jātiṁ pucchī caraṇañca puccha,
Kaṭṭhā have jāyati jātavedo.
Nīcākulīnopi munī dhitīmā,
Ājāniyo hoti hirīnisedho”ti.

Esa saṅkhepo, vitthāro pana Assalāyanasuttānusārena[1] veditabbo.

468. Evametaṁ Bhagavā cātuvaṇṇisuddhiyā[2] anusāsitvā idāni yattha hutaṁ ijjhate, yathā ca hutaṁ ijjhate, tamatthaṁ dassetuṁ **“saccena danto”**ti-ādigāthamāha. Tattha **saccenā**ti paramatthasaccena. Taṁ hi patto danto hoti. Tenāha “saccena danto”ti. **Damasā upeto**ti indriyadamena samannāgato. **Vedantagū**ti vedehi vā kilesānaṁ antaṁ gato, vedānaṁ vā antaṁ catutthamaggañāṇaṁ gato. **Vūsitabrahmacariyo**ti puna vasitabbābhāvato vutthamaggabrahmacariyo. **Kālena tamhi habyaṁ pavecche**ti attano deyyadhammaṭṭhitakālaṁ tassa sammukhībhāvakālañca upalakkhetvā tena kālena tādise dakkhiṇeyye deyyadhammaṁ paveccheyya paveseyya paṭipādeyya.

469-71. **Kāme**ti vatthukāme ca kilesakāme ca. **Susamāhitindriyā**ti suṭṭhu samāhita-indriyā, avikkhitta-indriyāti vuttaṁ hoti. **Candova rāhuggahaṇā pamuttā**ti yathā cando rāhuggahaṇā, evaṁ kilesaggahaṇā pamuttā ye atīva bhāsanti ceva tapanti ca. **Satā**ti satisampannā. **Mamāyitānī**ti taṇhādiṭṭhimamāyitāni.

472. **Yo kāme hitvā**ti ito pabhuti attānaṁ sandhāya vadati. Tattha **kāme hitvā**ti kilesakāme pahāya. **Abhibhuyyacārī**ti tesaṁ pahīnattā vatthukāme abhibhuyyacārī. **Jātimaraṇassa antaṁ** nāma nibbānaṁ vuccati, tañca **yo vedi** attano paññābalena aññāsi. **Udakarahadovā**ti ye ime Anotattadaho Kaṇṇamuṇḍadaho Rathakāradaho Chaddantadaho Kuṇāladaho Mandākinidaho Sīhappapātadahoti Himavati satta mahārahadā aggisūriyasantāpehi

1. Ma 2. 354 piṭṭhe.
2. Cātuvaṇṇavisuddhiyā (Sī, Syā)

“မာ ဇာတိံ ပုစ္ဆီ စရဏဉ္စ ပုစ္ဆ၊
ကဋ္ဌာ ဟဝေ ဇာယတိ ဇာတဝေဒေါ။
နီစာကုလီနောပိ မုနီ ဓိတီမာ၊
အာဇာနီယော ဟောတိ ဟိရီနိသေဓော”တိ။

ဧသ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန အဿလာယနသုတ္တာနုသာရေန[၁] ဝေဒိတဗ္ဗော။

၄၆၈။ ဧဝမေတံ ဘဂဝါ စာတုဝဏ္ဏိသုဒ္ဓိယာ[၂] အနုသာသိတွာ ဣဒါနိ ယတ္ထ ဟုတံ ဣဇ္ဈတေ၊ ယထာ စ ဟုတံ ဣဇ္ဈတေ၊ တမတ္ထံ ဒဿေတုံ **“သစ္စေန ဒန္တော”**တိအာဒိဂါထမာဟ။ တတ္ထ **သစ္စေနာ**တိ ပရမတ္ထသစ္စေန။ တံ ဟိ ပတ္တော ဒန္တော ဟောတိ။ တေနာဟ “သစ္စေန ဒန္တော”တိ။ **ဒမသာ ဥပေတော**တိ ဣန္ဒြိယဒမေန သမန္နာဂတော။ **ဝေဒန္တဂူ**တိ ဝေဒေဟိ ဝါ ကိလေသာနံ အန္တံ ဂတော, ဝေဒါနံ ဝါ အန္တံ စတုတ္ထမဂ္ဂဉာဏံ ဂတော။ **ဝူသိတဗြဟ္မစရိယော**တိ ပုန ဝသိတဗ္ဗာဘာဝတော ဝုတ္ထမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယော။ **ကာလေန တမှိ ဟဗျံ ပဝေစ္ဆေ**တိ အတ္တနော ဒေယျဓမ္မဋ္ဌိတကာလံ တဿ သမ္မုခီဘာဝကာလဉ္စ ဥပလက္ခေတွာ တေန ကာလေန တာဒိသေ ဒက္ခိဏေယျေ ဒေယျဓမ္မံ ပဝေစ္ဆေယျ ပဝေသေယျ ပဋိပါဒေယျ။

၄၆၉-၇၁။ **ကာမေ**တိ ဝတ္ထုကာမေ စ ကိလေသကာမေ စ။ **သုသမာဟိတိန္ဒြိယာ**တိ သုဋ္ဌု သမာဟိတဣန္ဒြိယာ၊ အဝိက္ခိတ္တဣန္ဒြိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **စန္ဒောဝ ရာဟုဂ္ဂဟဏာ ပမုတ္တာ**တိ ယထာ စန္ဒော ရာဟုဂ္ဂဟဏာ, ဧဝံ ကိလေသဂ္ဂဟဏာ ပမုတ္တာ ယေ အတီဝ ဘာသန္တိ စေဝ တပန္တိ စ။ **သတာ**တိ သတိသမ္ပန္နာ။ **မမာယိတာနီ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိမမာယိတာနိ။

၄၇၂။ **ယော ကာမေ ဟိတွာ**တိ ဣတော ပဘုတိ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တတ္ထ **ကာမေ ဟိတွာ**တိ ကိလေသကာမေ ပဟာယ။ **အဘိဘုယျစာရီ**တိ တေသံ ပဟီနတ္တာ ဝတ္ထုကာမေ အဘိဘုယျစာရီ။ **ဇာတိမရဏဿ အန္တံ** နာမ နိဗ္ဗာနံ ဝုစ္စတိ၊ တဉ္စ **ယော ဝေဒိ** အတ္တနော ပညာဗလေန အညာသိ။ **ဥဒကရဟဒေါဝါ**တိ ယေ ဣမေ အနောတတ္တဒဟော ကဏ္ဏမုဏ္ဍဒဟော ရထကာရဒဟော ဆဒ္ဒန္တဒဟော ကုဏာလဒဟော မန္ဒာကိနိဒဟော သီဟပ္ပပါတဒဟောတိ ဟိမဝတိ သတ္တ မဟာရဟဒါ အဂ္ဂိသူရိယသန္တာပေဟိ

၁-မ ၂-၃၅၄-ပိဋ္ဌေ။
၂-စာတုဝဏ္ဏဝိသုဒ္ဓိယာ (သီ၊ သျာ)

asamphuṭṭhattā niccaṁ sītalā, tesaṁ aññataro udakarahadova sīto parinibbutakilesapariḷāhattā.

473. **Samo**ti tulyo. **Samehī**ti Vipassi-ādīhi Buddhehi. Te hi paṭivedhasamattā “samā”ti vuccanti. Natthi tesaṁ paṭivedhenādhigantabbesu guṇesu, pahātabbesu vā dosesu vemattatā, addhāna-āyukulappamāṇābhinikkhamanapadhānabodhirasmīhi pana nesaṁ vemattatā hoti. Tathā hi te heṭṭhimaparicchedena catūhi asaṅkhyeyyehi kappasatasahassena ca pāramiyo pūrenti, uparimaparicchedena soḷasahi asaṅkhyeyyehi kappasatasahassena ca. Ayaṁ nesaṁ **addhānavemattatā.** Heṭṭhimaparicchedena ca vassasatāyukakāle uppajjanti, uparimaparicchedena vassasatasahassāyukakāle. Ayaṁ nesaṁ **āyuvemattatā.** Khattiyakule vā brāhmaṇakule vā uppajjanti. Ayaṁ **kulavemattatā.** Uccā vā honti aṭṭhāsītihatthappamāṇā, nīcā vā pannarasa-aṭṭhārasahatthappamāṇā. Ayaṁ **pamāṇavemattatā.** Hatthi-assarathasivikādīhi nikkhamanti vehāsena vā. Tathā hi[1] Vipassikakusandhā assarathena nikkhamiṁsu, sikhīkoṇāgamanā hatthikkhandhena, vessabhū sivikāya, Kassapo vehāsena, sakyamuni assapiṭṭhiyā. Ayaṁ **nekkhammavemattatā.** Sattāhaṁ vā padhānamanuyuñjanti, aḍḍhamāsaṁ māsaṁ dvemāsaṁ temāsaṁ catumāsaṁ pañcamāsaṁ chamāsaṁ ekavassaṁ dviticatupañcachavassāni vā. Ayaṁ **padhānavemattatā.** Assatto vā Bodhirukkho hoti nigrodhādīnaṁ vā aññataro. Ayaṁ **bodhivemattatā.** Byāmāsīti-anantapabhāyuttā honti. Tattha byāmappabhā vā asītippabhā vā sabbesaṁ samānā, anantappabhā pana dūrampi gacchati āsannampi, ekagāvutaṁ dvigāvutaṁ yojanaṁ anekayojanaṁ cakkavāḷapariyantampi, Maṅgalassa Buddhassa sarīrappabhā dasasahassacakkavāḷaṁ agamāsi. Evaṁ santepi manasā cintāyattāva sabbabuddhānaṁ, yo yattakamicchati, tassa tattakaṁ gacchati. Ayaṁ **rasmivemattatā.** Imā aṭṭha vemattatā ṭhapetvā avasesesu paṭivedhenādhigantabbesu guṇesu, pahātabbesu vā dosesu natthi nesaṁ viseso, tasmā “samā”ti vuccanti. Evametehi samo samehi.

1. Yathā (Sī), yathā hi (Syā)

အသမ္ဖုဋ္ဌတ္တာ နိစ္စံ သီတလာ၊ တေသံ အညတရော ဥဒကရဟဒေါဝ သီတော ပရိနိဗ္ဗုတကိလေသပရိဠာဟတ္တာ။

၄၇၃။ **သမော**တိ တုလျော။ **သမေဟီ**တိ ဝိပဿိအာဒီဟိ ဗုဒ္ဓေဟိ။ တေ ဟိ ပဋိဝေဓသမတ္တာ “သမာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ နတ္ထိ တေသံ ပဋိဝေဓေနာဓိဂန္တဗ္ဗေသု ဂုဏေသု, ပဟာတဗ္ဗေသု ဝါ ဒေါသေသု ဝေမတ္တတာ၊ အဒ္ဓါနအာယုကုလပ္ပမာဏာဘိနိက္ခမနပဓာနဗောဓိရသ္မီဟိ ပန နေသံ ဝေမတ္တတာ ဟောတိ။ တထာ ဟိ တေ ဟေဋ္ဌိမပရိစ္ဆေဒေန စတူဟိ အသင်္ချေယျေဟိ ကပ္ပသတသဟဿေန စ ပါရမိယော ပူရေန္တိ၊ ဥပရိမပရိစ္ဆေဒေန သောဠသဟိ အသင်္ချေယျေဟိ ကပ္ပသတသဟဿေန စ။ အယံ နေသံ **အဒ္ဓါနဝေမတ္တတာ**။ ဟေဋ္ဌိမပရိစ္ဆေဒေန စ ဝဿသတာယုကကာလေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပရိမပရိစ္ဆေဒေန ဝဿသတသဟဿာယုကကာလေ။ အယံ နေသံ **အာယုဝေမတ္တတာ**။ ခတ္တိယကုလေ ဝါ ဗြာဟ္မဏကုလေ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အယံ **ကုလဝေမတ္တတာ**။ ဥစ္စာ ဝါ ဟောန္တိ အဋ္ဌာသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏာ, နီစာ ဝါ ပန္နရသအဋ္ဌာရသဟတ္ထပ္ပမာဏာ။ အယံ **ပမာဏဝေမတ္တတာ**။ ဟတ္ထိအဿရထသိဝိကာဒီဟိ နိက္ခမန္တိ ဝေဟာသေန ဝါ။ တထာ ဟိ[၁] ဝိပဿိကကုသန္ဓာ အဿရထေန နိက္ခမိံသု၊ သိခီကောဏာဂမနာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေန၊ ဝေဿဘူ သိဝိကာယ၊ ကဿပေါ ဝေဟာသေန၊ သကျမုနိ အဿပိဋ္ဌိယာ။ အယံ **နေက္ခမ္မဝေမတ္တတာ**။ သတ္တာဟံ ဝါ ပဓာနမနုယုဉ္ဇန္တိ၊ အဍ္ဎမာသံ မာသံ ဒွေမာသံ တေမာသံ စတုမာသံ ပဉ္စမာသံ ဆမာသံ ဧကဝဿံ ဒွိတိစတုပဉ္စဆဝဿာနိ ဝါ။ အယံ **ပဓာနဝေမတ္တတာ**။ အဿတ္ထော ဝါ ဗောဓိရုက္ခော ဟောတိ နိဂြောဓာဒီနံ ဝါ အညတရော။ အယံ **ဗောဓိဝေမတ္တတာ**။ ဗျာမာသီတိအနန္တပဘာယုတ္တာ ဟောန္တိ။ တတ္ထ ဗျာမပ္ပဘာ ဝါ အသီတိပ္ပဘာ ဝါ သဗ္ဗေသံ သမာနာ၊ အနန္တပ္ပဘာ ပန ဒူရမ္ပိ ဂစ္ဆတိ အာသန္နမ္ပိ၊ ဧကဂါဝုတံ ဒွိဂါဝုတံ ယောဇနံ အနေကယောဇနံ စက္ကဝါဠပရိယန္တမ္ပိ၊ မင်္ဂလဿ ဗုဒ္ဓဿ သရီရပ္ပဘာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠံ အဂမာသိ။ ဧဝံ သန္တေပိ မနသာ စိန္တာယတ္တာဝ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ၊ ယော ယတ္တကမိစ္ဆတိ၊ တဿ တတ္တကံ ဂစ္ဆတိ။ အယံ **ရသ္မိဝေမတ္တတာ**။ ဣမာ အဋ္ဌ ဝေမတ္တတာ ဌပေတွာ အဝသေသေသု ပဋိဝေဓေနာဓိဂန္တဗ္ဗေသု ဂုဏေသု, ပဟာတဗ္ဗေသု ဝါ ဒေါသေသု နတ္ထိ နေသံ ဝိသေသော၊ တသ္မာ “သမာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဧဝမေတေဟိ သမော သမေဟိ။

၁-ယထာ (သီ)၊ ယထာ ဟိ (သျာ)

Visamehi dūreti na samā visamā, Paccekabuddhādayo avasesasabbasattā. Tehi visamehi asadisatāya dūre. Sakalajambudīpaṁ pūretvā pallaṅkena pallaṅkaṁ saṅghaṭṭetvā nisinnā Paccekabuddhāpi hi guṇehi ekassa Sammāsambuddhassa kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ, ko pana vādo sāvakādīsu. Tenāha "visamehi dūre"ti. **Tathāgato hotī**ti ubhayapadehi dūreti yojetabbaṁ. **Anantapañño**ti aparimitapañño. Lokiyamanussānaṁ hi paññaṁ upanidhāya aṭṭhamakassa paññā adhikā, tassa paññaṁ upanidhāya sotāpannassa. Evaṁ yāva arahato paññaṁ upanidhāya Paccekabuddhassa paññā adhikā, Paccekabuddhassa paññaṁ pana upanidhāya Tathāgatassa paññā adhikāti na vattabbā, anantā icceva pana vattabbā. Tenāha "anantapañño"ti. **Anūpalitto**ti taṇhādiṭṭhilepehi alitto. **Idha vā huraṁ vā**ti idhaloke vā paraloke vā. Yojanā panettha—samo samehi visamehi dūre Tathāgato hoti. Kasmā? Yasmā anantapañño anupalitto idha vā huraṁ vā, tena Tathāgato arahati pūraḷāsanti.

474. **Yamhi na māyā**ti ayaṁ pana gāthā aññā ca īdisā māyādidosayuttesu brāhmaṇesu dakkhiṇeyyasaññāpahānatthaṁ vuttāti veditabbā. Tattha **amamo**ti sattasaṅkhāresu "idaṁ mamā"ti pahīnamamāyitabhāvo.

475. **Nivesanan**ti taṇhādiṭṭhinivesanaṁ. Tena hi mano tīsu bhavesu nivisati, tena taṁ "nivesanaṁ manaso"ti vuccati. Tattheva vā nivisati taṁ hitvā gantuṁ asamatthatāya. Tenapi "nivesanan"ti vuccati. **Pariggahā**ti taṇhādiṭṭhiyo eva, tāhi pariggahitadhammā vā. **Kecī**ti appamattakāpi. **Anupādiyāno**ti tesaṁ nivesanapariggahānaṁ abhāvā kañci dhammaṁ anupādiyamāno.

476. **Samāhito** maggasamādhinā. **Udatārī**ti uttiṇṇo. **Dhammaṁ caññāsī**ti sabbañca ñeyyadhammaṁ aññāsi. **Paramāya diṭṭhiyā**ti sabbaññutaññāṇena.

ဝိသမေဟိ ဒူရေတိ န သမာ ဝိသမာ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဒယော အဝသေသသဗ္ဗသတ္တာ။ တေဟိ ဝိသမေဟိ အသဒိသတာယ ဒူရေ။ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ပူရေတွာ ပလ္လင်္ကေန ပလ္လင်္ကံ သင်္ဃဋ္ဋေတွာ နိသိန္နာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါပိ ဟိ ဂုဏေဟိ ဧကဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ကလံ နာဂ္ဃန္တိ သောဠသိံ၊ ကော ပန ဝါဒေါ သာဝကာဒီသု။ တေနာဟ “ဝိသမေဟိ ဒူရေ”တိ။ **တထာဂတော ဟောတီ**တိ ဥဘယပဒေဟိ ဒူရေတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ **အနန္တပညော**တိ အပရိမိတပညော။ လောကိယမနုဿာနံ ဟိ ပညံ ဥပနိဓာယ အဋ္ဌမကဿ ပညာ အဓိကာ၊ တဿ ပညံ ဥပနိဓာယ သောတာပန္နဿ။ ဧဝံ ယာဝ အရဟတော ပညံ ဥပနိဓာယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပညာ အဓိကာ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပညံ ပန ဥပနိဓာယ တထာဂတဿ ပညာ အဓိကာတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ၊ အနန္တာ ဣစ္စေဝ ပန ဝတ္တဗ္ဗာ။ တေနာဟ “အနန္တပညော”တိ။ **အနူပလိတ္တော**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိလေပေဟိ အလိတ္တော။ **ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ**တိ ဣဓလောကေ ဝါ ပရလောကေ ဝါ။ ယောဇနာ ပနေတ္ထ— သမော သမေဟိ ဝိသမေဟိ ဒူရေ တထာဂတော ဟောတိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ အနန္တပညော အနုပလိတ္တော ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ၊ တေန တထာဂတော အရဟတိ ပူရဠာသန္တိ။

၄၇၄။ **ယမှိ န မာယာ**တိ အယံ ပန ဂါထာ အညာ စ ဤဒိသာ မာယာဒိဒေါသယုတ္တေသု ဗြာဟ္မဏေသု ဒက္ခိဏေယျသညာပဟာနတ္ထံ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တတ္ထ **အမမော**တိ သတ္တသင်္ခါရေသု “ဣဒံ မမာ”တိ ပဟီနမမာယိတဘာဝေါ။

၄၇၅။ **နိဝေသန**န္တိ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဝေသနံ။ တေန ဟိ မနော တီသု ဘဝေသု နိဝိသတိ၊ တေန တံ “နိဝေသနံ မနသော”တိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထေဝ ဝါ နိဝိသတိ တံ ဟိတွာ ဂန္တုံ အသမတ္ထတာယ။ တေနပိ “နိဝေသန”န္တိ ဝုစ္စတိ။ **ပရိဂ္ဂဟာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိယော ဧဝ, တာဟိ ပရိဂ္ဂဟိတဓမ္မာ ဝါ။ **ကေစီ**တိ အပ္ပမတ္တကာပိ။ **အနုပါဒိယာနော**တိ တေသံ နိဝေသနပရိဂ္ဂဟာနံ အဘာဝါ ကဉ္စိ ဓမ္မံ အနုပါဒိယမာနော။

၄၇၆။ **သမာဟိတော** မဂ္ဂသမာဓိနာ။ **ဥဒတာရီ**တိ ဥတ္တိဏ္ဏော။ **ဓမ္မံ စညာသီ**တိ သဗ္ဗဉ္စ ဉေယျဓမ္မံ အညာသိ။ **ပရမာယ ဒိဋ္ဌိယာ**တိ သဗ္ဗညုတညာဏေန။

477. **Bhavāsavā**ti bhavataṇhājhānanikantisassatadiṭṭhisahagatā rāgā. **Vacī**ti vācā. **Kharā**ti kakkhaḷā pharusā. **Vidhūpitā**ti daḍḍhā. **Atthagatā**ti atthaṅgatā. **Na santī**ti vidhūpitattā atthaṅgatattā ca. Ubhayehi pana ubhayaṁ yojetabbaṁ. **Sabbadhī**ti sabbesu khandhāyatanādīsu.

478. **Mānasattesū**ti mānena laggesu. **Dukkhaṁ pariññāyā**ti vaṭṭadukkhaṁ tīhi pariññāhi parijānitvā. **Sakhettavatthun**ti sahetupaccayaṁ, saddhiṁ kammakilesehīti vuttaṁ hoti.

479. **Āsaṁ anissāyā**ti taṇhaṁ anallīyitvā. **Vivekadassī**ti nibbānadassī. **Paravediyan**ti parehi ñāpetabbaṁ. **Diṭṭhimupātivatto**ti dvāsaṭṭhibhedampi micchādiṭṭhiṁ atikkanto. **Ārammaṇā**ti paccayā, punabbhavakāraṇānīti vuttaṁ hoti.

480. **Paroparā**ti varāvarā[1] sundarāsundarā. Parā vā bāhirā, aparā[2] ajjhattikā. **Sameccā**ti ñāṇena paṭivijjhitvā. **Dhammā**ti khandhāyatanādayo dhammā. **Upādānakhaye vimutto**ti nibbāne nibbānārammaṇato vimutto, nibbānārammaṇavimuttilābhīti attho.

481. **Saṁyojanaṁjātikhayantadassī**ti saṁyojanakkhayantadassī jātikkhayantadassī ca. Saṁyojanakkhayantena cettha sa-upādisesā nibbānadhātu, jātikkhayantena anupādisesā vuttā. Khayantoti hi accantakhayassa samucchedappahānassetaṁ adhivacanaṁ. Anunāsikalopo cettha "vivekajaṁ pītisukhan"ti-ādīsu viya na kato. **Yopānudī**ti yo apanudi. **Rāgapathan**ti rāgārammaṇaṁ, rāgameva vā. Rāgopi hi duggatīnaṁ pathattā "rāgapatho"ti vuccati kammapatho viya. **Suddho nidoso vimalo akāco**ti parisuddhakāyasamācārāditāya **suddho.** Yehi "rāgadosā ayaṁ pajā, dosadosā, mohadosā"ti vuccati, tesaṁ abhāvā **nidoso.** Aṭṭhapurisamalavigamā **vimalo,** upakkilesābhāvato **akāco.** Upakkiliṭṭho hi upakkilesena "sakāco"ti vuccati. Suddho vā yasmā niddoso, niddosatāya vimalo, bāhiramalābhāvena vimalattā akāco. Samalo

1. Parovarāti parā avarā (Sī), paroparāti parā parā (Syā) 2. Avarā (Sī)

၄၇၇။ **ဘဝါသဝါ**တိ ဘဝတဏှာဈာနနိကန္တိသဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတာ ရာဂါ။ **ဝစီ**တိ ဝါစာ။ **ခရာ**တိ ကက္ခဠာ ဖရုသာ။ **ဝိဓူပိတာ**တိ ဒဍ္ဎာ။ **အတ္ထဂတာ**တိ အတ္ထင်္ဂတာ။ **န သန္တီ**တိ ဝိဓူပိတတ္တာ အတ္ထင်္ဂတတ္တာ စ။ ဥဘယေဟိ ပန ဥဘယံ ယောဇေတဗ္ဗံ။ **သဗ္ဗဓီ**တိ သဗ္ဗေသု ခန္ဓာယတနာဒီသု။

၄၇၈။ **မာနသတ္တေသူ**တိ မာနေန လဂ္ဂေသု။ **ဒုက္ခံ ပရိညာယာ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိဇာနိတွာ။ **သခေတ္တဝတ္ထု**န္တိ သဟေတုပစ္စယံ၊ သဒ္ဓိံ ကမ္မကိလေသေဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၄၇၉။ **အာသံ အနိဿာယာ**တိ တဏှံ အနလ္လီယိတွာ။ **ဝိဝေကဒဿီ**တိ နိဗ္ဗာနဒဿီ။ **ပရဝေဒိယ**န္တိ ပရေဟိ ဉာပေတဗ္ဗံ။ **ဒိဋ္ဌိမုပါတိဝတ္တော**တိ ဒွါသဋ္ဌိဘေဒမ္ပိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ အတိက္ကန္တော။ **အာရမ္မဏာ**တိ ပစ္စယာ၊ ပုနဗ္ဘဝကာရဏာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၄၈၀။ **ပရောပရာ**တိ ဝရာဝရာ[1] သုန္ဒရာသုန္ဒရာ။ ပရာ ဝါ ဗာဟိရာ, အပရာ[2] အဇ္ဈတ္တိကာ။ **သမေစ္စာ**တိ ဉာဏေန ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ။ **ဓမ္မာ**တိ ခန္ဓာယတနာဒယော ဓမ္မာ။ **ဥပါဒါနခယေ ဝိမုတ္တော**တိ နိဗ္ဗာနေ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏတော ဝိမုတ္တော၊ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏဝိမုတ္တိလာဘီတိ အတ္ထော။

၄၈၁။ **သံယောဇနံဇာတိခယန္တဒဿီ**တိ သံယောဇနက္ခယန္တဒဿီ ဇာတိက္ခယန္တဒဿီ စ။ သံယောဇနက္ခယန္တေန စေတ္ထ သဉပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာနဓာတု, ဇာတိက္ခယန္တေန အနုပါဒိသေသာ ဝုတ္တာ။ ခယန္တောတိ ဟိ အစ္စန္တခယဿ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ အနုနာသိကလောပေါ စေတ္ထ "ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခ"န္တိအာဒီသု ဝိယ န ကတော။ **ယောပါနုဒီ**တိ ယော အပနုဒိ။ **ရာဂပထ**န္တိ ရာဂါရမ္မဏံ, ရာဂမေဝ ဝါ။ ရာဂေါပိ ဟိ ဒုဂ္ဂတီနံ ပထတ္တာ "ရာဂပထော"တိ ဝုစ္စတိ ကမ္မပထော ဝိယ။ **သုဒ္ဓေါ နိဒေါသော ဝိမလော အကာစော**တိ ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရာဒိတာယ **သုဒ္ဓေါ**။ ယေဟိ "ရာဂဒေါသာ အယံ ပဇာ၊ ဒေါသဒေါသာ, မောဟဒေါသာ"တိ ဝုစ္စတိ၊ တေသံ အဘာဝါ **နိဒေါသော**။ အဋ္ဌပုရိသမလဝိဂမာ **ဝိမလော**၊ ဥပက္ကိလေသာဘာဝတော **အကာစော**။ ဥပက္ကိလိဋ္ဌော ဟိ ဥပက္ကိလေသေန "သကာစော"တိ ဝုစ္စတိ။ သုဒ္ဓေါ ဝါ ယသ္မာ နိဒ္ဒေါသော၊ နိဒ္ဒေါသတာယ ဝိမလော၊ ဗာဟိရမလာဘာဝေန ဝိမလတ္တာ အကာစော။ သမလော

၁-ပရောဝရာတိ ပရာ အဝရာ (သီ)၊ ပရောပရာတိ ပရာ ပရာ (သျာ) ၂-အဝရာ (သီ)

hi “sakāco”ti vuccati. Vimalattā vā āguṁ na karoti, tena akāco. Āgukiriyā hi upaghātakaraṇato “kāco”ti vuccati.

482. **Attano attānaṁ nānupassatī**ti ñāṇasampayuttena cittena vipassanto attano[1] khandhesu aññaṁ attānaṁ nāma na passati, khandhamattameva passati. Yā cāyaṁ “attanāva attānaṁ sañjānāmī”ti tassa saccato thetato diṭṭhi uppajjati, tassā abhāvā attano attānaṁ nānupassati, aññadatthu paññāya khandhe passati. Maggasamādhinā **samāhito,** kāyavaṅkādīnaṁ abhāvā **ujjugato,** lokadhammehi akampanīyato **ṭhitatto,** taṇhāsaṅkhātāya ejāya pañcannaṁ cetokhilānañca aṭṭhaṭṭhānāya kaṅkhāya ca abhāvā **anejo akhilo akaṅkho.**

483. **Mohantarā**ti mohakāraṇā mohapaccayā, sabbakilesānametaṁ adhivacanaṁ. **Sabbesu dhammesu ca ñāṇadassī**ti sacchikatasabbaññutaññāṇo. Tañhi sabbesu dhammesu ñāṇaṁ, tañca Bhagavā passi, “adhigataṁ me”ti sacchikatvā vihāsi. Tena vuccati “sabbesu dhammesu ca ñāṇadassī”ti. **Sambodhin**ti arahattaṁ. **Anuttaran**ti Paccekabuddhasāvakehi asādhāraṇaṁ. **Sivan**ti khemaṁ nirupaddavaṁ, sassirikaṁ vā. **Yakkhassā**ti purisassa. **Suddhī**ti vodānatā. Ettha hi mohantarābhāvena sabbadosābhāvo, tena saṁsārakāraṇasamucchedo antimasarīradhāritā, ñāṇadassitāya sabbaguṇasambhavo, tena anuttarā sambodhipatti, ito parañca pahātabbamadhigantabbaṁ vā natthi. Tenāha “ettāvatā yakkhassa suddhī”ti.

484. Evaṁ vutte brāhmaṇo bhiyyoso mattāya Bhagavati pasanno pasannākāraṁ karonto āha **“hutañca mayhan”**ti. Tassattho—yamahaṁ ito pubbe brahmānaṁ ārabbha aggimhi ajuhaṁ[2], taṁ me hutaṁ saccaṁ vā hoti, alikaṁ vāti na jānāmi. Ajja pana idaṁ **hutañca mayhaṁ hutamatthu saccaṁ,** saccahutameva atthūti yācanto bhaṇati. **Yaṁ tādisaṁ vedagunaṁ alatthaṁ,** yasmā idheva ṭhito bhavantarūpaṁ vedaguṁ alatthaṁ. **Brahmā hi sakkhi,** paccakkhameva hi tvaṁ brahmā, yato **paṭiggaṇhātu me Bhagavā,**

1. Attanā (Sī, Syā)
2. Juhāmi (Syā, Ka)

ဟိ “သကာစော”တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမလတ္တာ ဝါ အာဂုံ န ကရောတိ၊ တေန အကာစော။ အာဂုကိရိယာ ဟိ ဥပဃာတကရဏတော “ကာစော”တိ ဝုစ္စတိ။

၄၈၂။ **အတ္တနော အတ္တာနံ နာနုပဿတီ**တိ ဉာဏသမ္ပယုတ္တေန စိတ္တေန ဝိပဿန္တော အတ္တနော[၁] ခန္ဓေသု အညံ အတ္တာနံ နာမ န ပဿတိ၊ ခန္ဓမတ္တမေဝ ပဿတိ။ ယာ စာယံ “အတ္တနာဝ အတ္တာနံ သဉ္ဇာနာမီ”တိ တဿ သစ္စတော ထေတတော ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿာ အဘာဝါ အတ္တနော အတ္တာနံ နာနုပဿတိ၊ အညဒတ္ထု ပညာယ ခန္ဓေ ပဿတိ။ မဂ္ဂသမာဓိနာ **သမာဟိတော၊** ကာယဝင်္ကာဒီနံ အဘာဝါ **ဥဇ္ဇုဂတော၊** လောကဓမ္မေဟိ အကမ္ပနီယတော **ဌိတတ္တော၊** တဏှာသင်္ခါတာယ ဧဇာယ ပဉ္စန္နံ စေတောခိလာနဉ္စ အဋ္ဌဋ္ဌာနာယ ကင်္ခါယ စ အဘာဝါ **အနေဇော အခိလော အကင်္ခေါ။**

၄၈၃။ **မောဟန္တရာ**တိ မောဟကာရဏာ မောဟပစ္စယာ၊ သဗ္ဗကိလေသာနမေတံ အဓိဝစနံ။ **သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု စ ဉာဏဒဿီ**တိ သစ္ဆိကတသဗ္ဗညုတညာဏော။ တဉှိ သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု ဉာဏံ၊ တဉ္စ ဘဂဝါ ပဿိ၊ “အဓိဂတံ မေ”တိ သစ္ဆိကတွာ ဝိဟာသိ။ တေန ဝုစ္စတိ “သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု စ ဉာဏဒဿီ”တိ။ **သမ္ဗောဓိ**န္တိ အရဟတ္တံ။ **အနုတ္တရ**န္တိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကေဟိ အသာဓာရဏံ။ **သိဝ**န္တိ ခေမံ နိရုပဒ္ဒဝံ, သဿိရိကံ ဝါ။ **ယက္ခဿာ**တိ ပုရိသဿ။ **သုဒ္ဓီ**တိ ဝေါဒါနတာ။ ဧတ္ထ ဟိ မောဟန္တရာဘာဝေန သဗ္ဗဒေါသာဘာဝေါ၊ တေန သံသာရကာရဏသမုစ္ဆေဒေါ အန္တိမသရီရဓာရိတာ၊ ဉာဏဒဿိတာယ သဗ္ဗဂုဏသမ္ဘဝေါ၊ တေန အနုတ္တရာ သမ္ဗောဓိပတ္တိ၊ ဣတော ပရဉ္စ ပဟာတဗ္ဗမဓိဂန္တဗ္ဗံ ဝါ နတ္ထိ။ တေနာဟ “ဧတ္တာဝတာ ယက္ခဿ သုဒ္ဓီ”တိ။

၄၈၄။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဗြာဟ္မဏော ဘိယျောသော မတ္တာယ ဘဂဝတိ ပသန္နော ပသန္နာကာရံ ကရောန္တော အာဟ **“ဟုတဉ္စ မယှ”**န္တိ။ တဿတ္ထော— ယမဟံ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဗြာဟ္မဏာနံ အာရဗ္ဘ အဂ္ဂိမှိ အဇုဟံ[၂]၊ တံ မေ ဟုတံ သစ္စံ ဝါ ဟောတိ, အလိကံ ဝါတိ န ဇာနာမိ။ အဇ္ဇ ပန ဣဒံ **ဟုတဉ္စ မယှံ ဟုတမတ္ထု သစ္စံ၊** သစ္စဟုတမေဝ အတ္ထူတိ ယာစန္တော ဘဏတိ။ **ယံ တာဒိသံ ဝေဒဂုနံ အလတ္ထံ၊** ယသ္မာ ဣဓေဝ ဌိတော ဘဝန္တရူပံ ဝေဒဂုံ အလတ္ထံ။ **ဗြဟ္မာ ဟိ သက္ခိ၊** ပစ္စက္ခမေဝ ဟိ တွံ ဗြဟ္မာ၊ ယတော **ပဋိဂ္ဂဏှာတု မေ ဘဂဝါ၊**

၁-အတ္တနာ (သီ၊ သျာ)
၂-ဇုဟာမိ (သျာ၊ က)

paṭiggahetvā ca **bhuñjatu me Bhagavā pūraḷāsan**ti taṁ habyasesaṁ upanāmento āha.

487. Atha Bhagavā Kasibhāradvājasutte vuttanayena gāthādvayamabhāsi. Tato brāhmaṇo “ayaṁ attanā na icchati, kampi[1] caññaṁ sandhāya ‘kevalinaṁ mahesiṁ khīṇāsavaṁ kukkuccavūpasantaṁ annena pānena upaṭṭhahassū’ti bhaṇatī”ti evaṁ gāthāya atthaṁ asallakkhetvā taṁ ñātukāmo āha **“sādhāhaṁ Bhagavā”**ti. Tattha **sādhū**ti āyācanatthe nipāto. **Tathā**ti yena tvamāha, tena pakārena. **Vijañña**nti jāneyyaṁ. **Yan**ti yaṁ dakkhiṇeyyaṁ yaññakāle pariyesamāno upaṭṭhaheyyanti pāṭhaseso. **Pappuyyā**ti patvā. **Tava sāsanan**ti tava ovādaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti? Sādhāhaṁ Bhagavā tava ovādaṁ āgamma tathā vijaññaṁ, ārocehi me taṁ kevalinanti adhippāyo. Yo dakkhiṇaṁ bhuñjeyya mādisassa, yaṁ cāhaṁ yaññakāle pariyesamāno upaṭṭhaheyyaṁ, tathārūpaṁ me dakkhiṇeyyaṁ dassehi, sace tvaṁ na bhuñjasīti.

488-90. Athassa Bhagavā pākaṭena nayena tathārūpaṁ dakkhiṇeyyaṁ dassento **“sārambhā yassā”**ti gāthāttayamāha. Tattha **sīmantānaṁ vinetāran**ti **sīmā**ti mariyādā sādhujanavutti, tassā antā pariyosānā aparabhāgāti katvā sīmantā vuccanti kilesā, tesaṁ vinetāranti attho. Sīmantāti Buddhaveneyyā sekkhā ca puthujjanā ca, tesaṁ vinetārantipi eke. **Jātimaraṇakovidan**ti “evaṁ jāti evaṁ maraṇan”ti ettha kusalaṁ. **Moneyyasampannan**ti paññāsampannaṁ, kāyamoneyyādisampannaṁ vā. **Bhakuṭiṁ**[2] **vinayitvānā**ti yaṁ ekacce dubbuddhino yācakaṁ disvā bhakuṭiṁ[2] karonti, taṁ vinayitvā, pasannamukhā hutvāti attho. **Pañjalikā**ti paggahita-añjalino hutvā.

491. Atha brāhmaṇo Bhagavantaṁ thomayamāno **“Buddho bhavan”**ti gāthamāha. Tattha **āyāgo**ti āyajitabbo, tato tato āgamma vā yajitabbametthātipi āyāgo, deyyadhammānaṁ adhiṭṭhānabhūtoti vuttaṁ

---

1. Tampi (Syā, Ka)
2. Bhukuṭiṁ (Sī)

ပဋိဂ္ဂဟေတွာ စ **ဘုဉ္ဇတု မေ ဘဂဝါ ပူရဠာသ**န္တိ တံ ဟဗျသေသံ ဥပနာမေန္တော အာဟ။

၄၈၇။ အထ ဘဂဝါ ကသိဘာရဒွါဇသုတ္တေ ဝုတ္တနယေန ဂါထာဒွယမဘာသိ။ တတော ဗြာဟ္မဏော “အယံ အတ္တနာ န ဣစ္ဆတိ၊ ကမ္ပိ[၁] စညံ သန္ဓာယ ‘ကေဝလိနံ မဟေသိံ ခီဏာသဝံ ကုက္ကုစ္စဝူပသန္တံ အန္နေန ပါနေန ဥပဋ္ဌဟဿူ’တိ ဘဏတီ”တိ ဧဝံ ဂါထာယ အတ္ထံ အသလ္လက္ခေတွာ တံ ဉာတုကာမော အာဟ “**သာဓာဟံ ဘဂဝါ**”တိ။ တတ္ထ **သာဓူ**တိ အာယာစနတ္ထေ နိပါတော။ **တထာ**တိ ယေန တွမာဟ၊ တေန ပကာရေန။ **ဝိဇည**န္တိ ဇာနေယျံ။ **ယ**န္တိ ယံ ဒက္ခိဏေယျံ ယညကာလေ ပရိယေသမာနော ဥပဋ္ဌဟေယျန္တိ ပါဌသေသော။ **ပပ္ပုယျာ**တိ ပတွာ။ **တဝ သာသန**န္တိ တဝ ဩဝါဒံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? သာဓာဟံ ဘဂဝါ တဝ ဩဝါဒံ အာဂမ္မ တထာ ဝိဇညံ၊ အာရောစေဟိ မေ တံ ကေဝလိနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ယော ဒက္ခိဏံ ဘုဉ္ဇေယျ မာဒိသဿ၊ ယံ စာဟံ ယညကာလေ ပရိယေသမာနော ဥပဋ္ဌဟေယျံ၊ တထာရူပံ မေ ဒက္ခိဏေယျံ ဒဿေဟိ၊ သစေ တွံ န ဘုဉ္ဇသီတိ။

၄၈၈-၉၀။ အထဿ ဘဂဝါ ပါကဋေန နယေန တထာရူပံ ဒက္ခိဏေယျံ ဒဿေန္တော ‘‘**သာရမ္ဘာ ယဿာ**’’တိ ဂါထာတ္တယမာဟ။ တတ္ထ **သီမန္တာနံ ဝိနေတာရ**န္တိ **သီမာ**တိ မရိယာဒါ သာဓုဇနဝုတ္တိ၊ တဿာ အန္တာ ပရိယောသာနာ အပရဘာဂါတိ ကတွာ သီမန္တာ ဝုစ္စန္တိ ကိလေသာ၊ တေသံ ဝိနေတာရန္တိ အတ္ထော။ သီမန္တာတိ ဗုဒ္ဓဝေနေယျာ သေက္ခာ စ ပုထုဇ္ဇနာ စ၊ တေသံ ဝိနေတာရန္တိပိ ဧကေ။ **ဇာတိမရဏကောဝိဒ**န္တိ “ဧဝံ ဇာတိ ဧဝံ မရဏ”န္တိ ဧတ္ထ ကုသလံ။ **မောနေယျသမ္ပန္န**န္တိ ပညာသမ္ပန္နံ, ကာယမောနေယျာဒိသမ္ပန္နံ ဝါ။ **ဘကုဋိံ**[၂] **ဝိနယိတွာနာ**တိ ယံ ဧကစ္စေ ဒုဗ္ဗုဒ္ဓိနော ယာစကံ ဒိသွာ ဘကုဋိံ[၂] ကရောန္တိ၊ တံ ဝိနယိတွာ၊ ပသန္နမုခါ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ **ပဉ္ဇလိကာ**တိ ပဂ္ဂဟိတအဉ္ဇလိနော ဟုတွာ။

၄၉၁။ အထ ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝန္တံ ထောမယမာနော “**ဗုဒ္ဓေါ ဘဝံ**”န္တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အာယာဂေါ**တိ အာယဇိတဗ္ဗော၊ တတော တတော အာဂမ္မ ဝါ ယဇိတဗ္ဗမေတ္ထာတိပိ အာယာဂေါ၊ ဒေယျဓမ္မာနံ အဓိဋ္ဌာနဘူတောတိ ဝုတ္တံ

၁-တမ္ပိ (သျာ၊ က)
၂-ဘုကုဋိံ (သီ)

hoti. Sesamettha ito purimagāthāsu ca yaṁ na vaṇṇitaṁ, taṁ sakkā avaṇṇitampi jānituntі uttānatthattāyeva na vaṇṇitaṁ. Ito paraṁ pana Kasibhāradvājasutte vuttanayamevāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Pūraḷāsasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Māghasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Māghasuttaṁ. Kā uppatti? Ayameva, yāssa nidāne vuttā. Ayaṁ hi Māgho māṇavo dāyako ahosi dānapati. Tassetadahosi "sampattakapaṇaddhikādīnaṁ dānaṁ dinnaṁ mahapphalaṁ hoti, udāhu noti samaṇaṁ Gotamaṁ etamatthaṁ pucchissāmi, samaṇo kira Gotamo atītānāgatapaccuppannaṁ jānātī"ti. So Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā pucchi, Bhagavā cassa pucchānurūpaṁ byākāsi. Tayidaṁ saṅgītikārānaṁ brāhmaṇassa Bhagavatoti tiṇṇampi vacanaṁ samodhānetvā "Māghasuttan"ti vuccati.

Tattha **Rājagahe**ti evaṁnāmake nagare. Tañhi Mandhātumahāgovindādīhi pariggahitattā "Rājagahan"ti vuccati. Aññepettha pakāre vaṇṇayanti, kiṁ tehi, nāmametaṁ tassa nagarassa. Taṁ panetaṁ Buddhakāle ca cakkavattikāle ca nagaraṁ hoti, sesakāle suññaṁ hoti yakkhapariggahitaṁ, tesaṁ vasantavanaṁ[1] hutvā tiṭṭhati. Evaṁ gocaragāmaṁ dassetvā nivāsaṭṭhānamāha **"Gijjhakūṭe pabbate"**ti. So ca gijjhā tassa kūṭesu vasiṁsu, gijjhasadisāni vāssa kūṭāni, tasmā "Gijjhakūṭo"ti vuccatīti veditabbo.

Atha kho -pa- avocāti ettha **Māgho**ti tassa brāhmaṇassa nāmaṁ, **māṇavo**ti antevāsivāsaṁ anatītabhāvena vuccati, jātiyā pana mahallako. "Pubbāciṇṇavasenā"ti eke Piṅgiyo māṇavo viya. So hi vīsavassasatikopi pubbāciṇṇavasena "piṅgiyo māṇavo"tveva saṅkhaṁ agamāsi. Sesaṁ vuttanayameva.

1. Vasanavanaṁ (Syā, Ka) Vi.-Ṭṭha 1. 247 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

ဟောတိ။ သေသမေတ္ထ ဣတော ပုရိမဂါထာသု စ ယံ န ဝဏ္ဏိတံ၊ တံ သက္ကာ အဝဏ္ဏိတမ္ပိ ဇာနိတုန္တိ ဥတ္တာနတ္ထတ္တာယေဝ န ဝဏ္ဏိတံ။ ဣတော ပရံ ပန ကသိဘာရဒွါဇသုတ္တေ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ပူရဠာသသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-မာဃသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ မာဃသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အယမေဝ,ယာဿ နိဒါနေ ဝုတ္တာ။ အယံ ဟိ မာဃော မာဏဝေါ ဒါယကော အဟောသိ ဒါနပတိ။ တဿေတဒဟောသိ “သမ္ပတ္တကပဏဒ္ဓိကာဒီနံ ဒါနံ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ, ဥဒါဟု နောတိ သမဏံ ဂေါတမံ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ သမဏော ကိရ ဂေါတမော အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ ဇာနာတီ”တိ။ သော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ၊ ဘဂဝါ စဿ ပုစ္ဆာနုရူပံ ဗျာကာသိ။ တယိဒံ သင်္ဂီတိကာရာနံ ဗြာဟ္မဏဿ ဘဂဝတောတိ တိဏ္ဏမ္ပိ ဝစနံ သမောဓာနေတွာ “မာဃသုတ္တ”န္တိ ဝုစ္စတိ။

တတ္ထ **ရာဇဂဟေ**တိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ တဉှိ မန္ဓာတုမဟာဂေါဝိန္ဒာဒီဟိ ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ “ရာဇဂဟ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ အညေပေတ္ထ ပကာရေ ဝဏ္ဏယန္တိ၊ ကိံ တေဟိ၊ နာမမေတံ တဿ နဂရဿ။ တံ ပနေတံ ဗုဒ္ဓကာလေ စ စက္ကဝတ္တိကာလေ စ နဂရံ ဟောတိ၊ သေသကာလေ သုညံ ဟောတိ ယက္ခပရိဂ္ဂဟိတံ၊ တေသံ ဝသန္တဝနံ[1] ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဧဝံ ဂေါစရဂါမံ ဒဿေတွာ နိဝါသဋ္ဌာနမာဟ “**ဂိဇ္ဈကူဋေ ပဗ္ဗတေ**”တိ။ သော စ ဂိဇ္ဈာ တဿ ကူဋေသု ဝသိံသု၊ ဂိဇ္ဈသဒိသာနိ ဝါဿ ကူဋာနိ၊ တသ္မာ “ဂိဇ္ဈကူဋော”တိ ဝုစ္စတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အထ ခေါ။ပ။ အဝေါစာတိ ဧတ္ထ **မာဃော**တိ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ နာမံ၊ **မာဏဝေါ**တိ အန္တေဝါသိဝါသံ အနတီတဘာဝေန ဝုစ္စတိ၊ ဇာတိယာ ပန မဟလ္လကော။ “ပုဗ္ဗာစိဏ္ဏဝသေနာ”တိ ဧကေ ပိင်္ဂိယော မာဏဝေါ ဝိယ။ သော ဟိ ဝီသဝဿသတိကောပိ ပုဗ္ဗာစိဏ္ဏဝသေန “ပိင်္ဂိယော မာဏဝေါ”တွေဝ သင်္ခံ အဂမာသိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

၁-ဝသနဝနံ (သျာ၊ က) ဝိ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၇-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။

Ahaṁ hi bho Gotama -pa- pasavāmīti ettha **dāyako dānapatī**ti dāyako ceva dānapati ca. Yo hi aññassa santakaṁ tenāṇatto deti, sopi dāyako hoti, tasmiṁ pana dāne issariyābhāvato na dānapati. Ayaṁ pana attano santakaṁyeva deti. Tenāha “ahaṁ hi bho Gotama dāyako dānapatī”ti. Ayameva hi ettha attho, aññatra pana antarantarā maccherena abhibhuyyamāno dāyako anabhibhūto dānapatīti-ādināpi nayena vattuṁ vaṭṭati. **Vadaññū**ti yācakānaṁ vacanaṁ jānāmi vuttamatteyeva “ayamidamarahati, ayamidan”ti purisavisesāvadhāraṇena bahūpakārabhāvagahaṇena vā. **Yācayogo**ti yācituṁ yutto. Yo hi yācake disvāva bhakuṭiṁ katvā pharusavacanādīni bhaṇati, so na yācayogo hoti. Ahaṁ pana na tādisoti dīpeti. **Dhammenā**ti adinnādānanikativañcanādīni vajjetvā bhikkhācariyāya, yācanāyāti attho. Yācanā hi brāhmaṇānaṁ bhogapariyesane dhammo, yācamānānañca nesaṁ parehi anuggahakāmehi dinnā bhogā dhammaladdhā nāma dhammādhigatā ca honti, so ca tathā pariyesitvā labhi. Tenāha **“dhammena bhoge pariyesāmi -pa- dhammādhigatehī”**ti. **Bhiyyopi dadāmī**ti tato uttaripi dadāmi, pamāṇaṁ natthi, ettha laddhabhogappamāṇena[1] dadāmīti dasseti.

Tagghāti ekaṁsavacane nipāto. Ekaṁseneva hi sabbabuddhapaccekabuddhasāvakehi pasatthaṁ dānaṁ antamaso tiracchānagatānampi dīyamānaṁ. Vuttañcetaṁ “sabbattha vaṇṇitaṁ dānaṁ, na dānaṁ garahitaṁ kvacī”ti. Tasmā Bhagavāpi ekaṁseneva taṁ pasaṁsanto āha **“taggha tvaṁ māṇava -pa- pasavasī”**ti. Sesaṁ uttānatthameva. Evaṁ Bhagavatā “bahuṁ so puññaṁ pasavatī”ti vuttepi dakkhiṇeyyato dakkhiṇāvisuddhiṁ sotukāmo brāhmaṇo uttari Bhagavantaṁ pucchi. Tenāhu saṅgītikārā **“atha kho Māgho māṇavo Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsī”**ti. Taṁ atthato vuttanayameva.

492. **Pucchāmahan**ti-ādigāthāsu pana **vadaññun**ti vacanaviduṁ, sabbākārena sattānaṁ vuttavacanādhippāyaññunti vuttaṁ hoti. **Sujjhe**ti dakkhiṇeyyavasena suddhaṁ mahapphalaṁ bhaveyya. Yojanā panettha—yo yācayogo

1. Natthi, laddhabhogappamāṇena (Sī), natthi, laddhaladdhabhogappamāṇena (Syā)

အဟံ ဟိ ဘော ဂေါတမ။ပ။ ပသဝါမီတိ ဧတ္ထ **ဒါယကော ဒါနပတီ**တိ ဒါယကော စေဝ ဒါနပတိ စ။ ယော ဟိ အညဿ သန္တကံ တေနာဏတ္တော ဒေတိ၊ သောပိ ဒါယကော ဟောတိ၊ တသ္မိံ ပန ဒါနေ ဣဿရိယာဘာဝတော န ဒါနပတိ။ အယံ ပန အတ္တနော သန္တကံယေဝ ဒေတိ။ တေနာဟ “အဟံ ဟိ ဘော ဂေါတမ ဒါယကော ဒါနပတီ”တိ။ အယမေဝ ဟိ ဧတ္ထ အတ္ထော၊ အညတြ ပန အန္တရန္တရာ မစ္ဆေရေန အဘိဘုယျမာနော ဒါယကော အနဘိဘူတော ဒါနပတီတိအာဒိနာပိ နယေန ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ **ဝဒညူ**တိ ယာစကာနံ ဝစနံ ဇာနာမိ ဝုတ္တမတ္တေယေဝ “အယမိဒမရဟတိ, အယမိဒ”န္တိ ပုရိသဝိသေသာဝဓာရဏေန ဗဟူပကာရဘာဝဂဟဏေန ဝါ။ **ယာစယောဂေါ**တိ ယာစိတုံ ယုတ္တော။ ယော ဟိ ယာစကေ ဒိသွာဝ ဘကုဋိံ ကတွာ ဖရုသဝစနာဒီနိ ဘဏတိ၊ သော န ယာစယောဂေါ ဟောတိ။ အဟံ ပန န တာဒိသောတိ ဒီပေတိ။ **ဓမ္မေနာ**တိ အဒိန္နာဒါနနိကတိဝဉ္စနာဒီနိ ဝဇ္ဇေတွာ ဘိက္ခာစရိယာယ၊ ယာစနာယာတိ အတ္ထော။ ယာစနာ ဟိ ဗြာဟ္မဏာနံ ဘောဂပရိယေသနေ ဓမ္မော၊ ယာစမာနာနဉ္စ နေသံ ပရေဟိ အနုဂ္ဂဟကာမေဟိ ဒိန္နာ ဘောဂါ ဓမ္မလဒ္ဓါ နာမ ဓမ္မာဓိဂတာ စ ဟောန္တိ၊ သော စ တထာ ပရိယေသိတွာ လဘိ။ တေနာဟ **“ဓမ္မေန ဘောဂေ ပရိယေသာမိ။ပ။ ဓမ္မာဓိဂတေဟီ”**တိ။ **ဘိယျောပိ ဒဒါမီ**တိ တတော ဥတ္တရိပိ ဒဒါမိ၊ ပမာဏံ နတ္ထိ၊ ဧတ္ထ လဒ္ဓဘောဂပ္ပမာဏေန[1] ဒဒါမီတိ ဒဿေတိ။

တဂ္ဃါတိ ဧကံသဝစနေ နိပါတော။ ဧကံသေနေဝ ဟိ သဗ္ဗဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကေဟိ ပသတ္ထံ ဒါနံ အန္တမသော တိရစ္ဆာနဂတာနမ္ပိ ဒီယမာနံ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ “သဗ္ဗတ္ထ ဝဏ္ဏိတံ ဒါနံ၊ န ဒါနံ ဂရဟိတံ ကွစီ”တိ။ တသ္မာ ဘဂဝါပိ ဧကံသေနေဝ တံ ပသံသန္တော အာဟ **“တဂ္ဃ တွံ မာဏဝ။ပ။ ပသဝသီ”**တိ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ဧဝံ ဘဂဝတာ “ဗဟုံ သော ပုညံ ပသဝတီ”တိ ဝုတ္တေပိ ဒက္ခိဏေယျတော ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိံ သောတုကာမော ဗြာဟ္မဏော ဥတ္တရိ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိ။ တေနာဟု သင်္ဂီတိကာရာ **“အထ ခေါ မာဃော မာဏဝေါ ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသီ”**တိ။ တံ အတ္ထတော ဝုတ္တနယမေဝ။

၄၉၂။ **ပုစ္ဆာမဟ**န္တိအာဒိဂါထာသု ပန **ဝဒညု**န္တိ ဝစနဝိဒုံ၊ သဗ္ဗာကာရေန သတ္တာနံ ဝုတ္တဝစနာဓိပ္ပါယညုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သုဇ္ဈေ**တိ ဒက္ခိဏေယျဝသေန သုဒ္ဓံ မဟပ္ဖလံ ဘဝေယျ။ ယောဇနာ ပနေတ္ထ—ယော ယာစယောဂေါ

၁-နတ္ထိ၊ လဒ္ဓဘောဂပ္ပမာဏေန (သီ)၊ နတ္ထိ၊ လဒ္ဓလဒ္ဓဘောဂပ္ပမာဏေန (သျာ)

dānapati gahaṭṭho puññatthiko hutvā paresaṁ annapānaṁ dadaṁ yajati, na aggimhi āhutimattaṁ pakkhipanto, tañca kho puññapekkhova, na paccupakārakalyāṇakittisaddādi-apekkho, tassa evarūpassa yajamānassa hutaṁ kathaṁ sujjheyyāti.

493. **Ārādhaye dakkhiṇeyyebhi tādī**ti tādiso yācayogo dakkhiṇeyyehi ārādhaye sampādaye sodhaye, mahapphalaṁ taṁ hutaṁ kareyya, na aññathāti attho. Imināssa “kathaṁ hutaṁ yajamānassa sujjhe”iccetaṁ byākataṁ hoti.

494. **Akkhāhi me Bhagavā dakkhiṇeyye**ti ettha yo yācayogo dadaṁ paresaṁ yajati, tassa me Bhagavā dakkhiṇeyye akkhāhīti evaṁ yojanā veditabbā.

495. Athassa Bhagavā nānappakārehi nayehi dakkhiṇeyye pakāsento **“ye ve asattā”**ti-ādikā gāthāyo abhāsi. Tattha **asattā**ti rāgādisaṅgavasena alaggā. **Kevalino**ti pariniṭṭhitakiccā. **Yatattā**ti guttacittā.

496-7. **Dantā** anuttarena damathena, **vimuttā** paññācetovimuttīhi, **anīghā** āyatiṁ vaṭṭadukkhābhāvena, **nirāsā** sampati kilesābhāvena. Imissā pana gāthāya dutiyagāthā bhāvanānubhāvappakāsananayena vuttāti veditabbā. “Bhāvanānuyogamanuyuttassa bhikkhave bhikkhuno viharato kiñcāpi na evaṁ icchā uppajjeyya ‘aho vata me anupādāya āsavehi cittaṁ vimucceyyā’ti, atha khvāssa anupādāya āsavehi cittaṁ vimuccatī”ti[1] idaṁ cettha suttaṁ sādhakaṁ.

498-502. **Rāgañca -pa-. Yesu na māyā -pa- na taṇhāsu upātipannā**ti kāmataṇhādīsu nādhimuttā[2]. **Vitareyyā**ti vitaritvā. **Taṇhā**bhi rūpataṇhādichabbidhā. **Bhavābhavāyā**ti sassatāya vā ucchedāya vā. Atha vā bhavassa abhavāya bhavābhavāya, punabbhavābhinibbattiyāti vuttaṁ hoti. **Idha vā huraṁ vā**ti idaṁ pana **“kuhiñci loke”**ti imassa vitthāravacanaṁ.

1. Aṁ 2. 493 piṭṭhe. 2. Na nipannā (Sī)

ဒါနပတိ ဂဟဋ္ဌော ပုညတ္ထိကော ဟုတွာ ပရေသံ အန္နပါနံ ဒဒံ ယဇတိ, န အဂ္ဂိမှိ အာဟုတိမတ္တံ ပက္ခိပန္တော၊ တဉ္စ ခေါ ပုညပေက္ခောဝ၊ န ပစ္စုပကာရကလျာဏကိတ္တိသဒ္ဒါဒိအပေက္ခော၊ တဿ ဧဝရူပဿ ယဇမာနဿ ဟုတံ ကထံ သုဇ္ဈေယျာတိ။

၄၉၃။ **အာရာဓယေ ဒက္ခိဏေယျေဘိ တာဒီ**တိ တာဒိသော ယာစယောဂေါ ဒက္ခိဏေယျေဟိ အာရာဓယေ သမ္ပာဒယေ သောဓယေ၊ မဟပ္ဖလံ တံ ဟုတံ ကရေယျ, န အညထာတိ အတ္ထော။ ဣမိနာဿ “ကထံ ဟုတံ ယဇမာနဿ သုဇ္ဈေ”ဣစ္စေတံ ဗျာကတံ ဟောတိ။

၄၉၄။ **အက္ခာဟိ မေ ဘဂဝါ ဒက္ခိဏေယျေ**တိ ဧတ္ထ ယော ယာစယောဂေါ ဒဒံ ပရေသံ ယဇတိ၊ တဿ မေ ဘဂဝါ ဒက္ခိဏေယျေ အက္ခာဟီတိ ဧဝံ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၄၉၅။ အထဿ ဘဂဝါ နာနပ္ပကာရေဟိ နယေဟိ ဒက္ခိဏေယျေ ပကာသေန္တော “**ယေ ဝေ အသတ္တာ**”တိအာဒိကာ ဂါထာယော အဘာသိ။ တတ္ထ **အသတ္တာ**တိ ရာဂါဒိသင်္ဂဝသေန အလဂ္ဂါ။ **ကေဝလိနော**တိ ပရိနိဋ္ဌိတကိစ္စာ။ **ယတတ္တာ**တိ ဂုတ္တစိတ္တာ။

၄၉၆-၇။ **ဒန္တာ** အနုတ္တရေန ဒမထေန၊ **ဝိမုတ္တာ** ပညာစေတောဝိမုတ္တီဟိ၊ **အနီဃာ** အာယတိံ ဝဋ္ဋဒုက္ခာဘာဝေန၊ **နိရာသာ** သမ္ပတိ ကိလေသာဘာဝေန။ ဣမိဿာ ပန ဂါထာယ ဒုတိယဂါထာ ဘာဝနာနုဘာဝပ္ပကာသနနယေန ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ “ဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တဿ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော ဝိဟရတော ကိဉ္စာပိ န ဧဝံ ဣစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ ‘အဟော ဝတ မေ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စေယျာ’တိ၊ အထ ခွါဿ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတီ”တိ[၁] ဣဒံ စေတ္ထ သုတ္တံ သာဓကံ။

၄၉၈-၅၀၂။ **ရာဂဉ္စ။ပ။ ယေသု န မာယာ။ပ။ န တဏှာသု ဥပါတိပန္နာ**တိ ကာမတဏှာဒီသု နာဓိမုတ္တာ[၂]။ **ဝိတရေယျာ**တိ ဝိတရိတွာ။ **တဏှာ**တိ ရူပတဏှာဒိဆဗ္ဗိဓာ။ **ဘဝါဘဝါယာ**တိ သဿတာယ ဝါ ဥစ္ဆေဒါယ ဝါ။ အထ ဝါ ဘဝဿ အဘဝါယ ဘဝါဘဝါယ၊ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ**တိ ဣဒံ ပန “**ကုဟိဉ္စိ လောကေ**”တိ ဣမဿ ဝိတ္ထာရဝစနံ။

၁-အံ ၂-၄၉၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-န နိပန္နာ (သီ)

504. **Ye vītarāgā -pa-. Samitāvino**ti samitavanto, kilesavūpasamakārinoti attho. Samitāvitattā ca **vītarāgā akopā. Idha vippahāyā**ti idhaloke vattamāne khandhe vihāya, tato paraṁ yesaṁ gamanaṁ natthīti vuttaṁ hoti. Ito paraṁ **“ye kāme hitvā agahā caranti, susaññatattā tasaraṁva ujjun”**ti imampi gāthaṁ keci paṭhanti.

506-8. **Jahitvā**ti hitvā. “Jahitvānā”tipi[1] pāṭho, ayamevattho. **Attadīpā**ti attano guṇe eva attano dīpaṁ katvā vicarantā khīṇāsavā vuccanti. **Ye hetthā**ti hakāro nipāto padapūraṇamatte. Ayaṁ panattho—ye ettha khandhāyatanādisantāne yathā idaṁ khandhāyatanādi, tathā jānanti, yaṁsabhāvaṁ taṁsabhāvaṁyeva sañjānanti aniccādivasena jānantā. **Ayamantimā natthi punabbhavo**ti ayaṁ no antimā jāti, idāni natthi punabbhavoti evañca ye jānantīti.

509. **Yo vedagū**ti idāni attānaṁ sandhāya Bhagavā imaṁ gāthamāha. Tattha **satīmā**ti chasatatavihārasatiyā samannāgato. **Sambodhipatto**ti sabbaññutaṁ patto. **Saraṇaṁ bahūnan**ti bahūnaṁ devamanussānaṁ bhayavihiṁsanena saraṇabhūto.

510. Evaṁ dakkhiṇeyye sutvā attamano brāhmaṇo āha **“addhā amoghā”**ti. Tattha **tvañhettha jānāsi yathā tathā idan**ti tvaṁ hi ettha loke idaṁ sabbampi ñeyyaṁ yathā tathā jānāsi yāthāvato jānāsi, yādisaṁ taṁ tādisameva jānāsīti vuttaṁ hoti. **Tathā hi te vidito esa dhammo**ti tathā hi te esā dhammadhātu suppaṭividdhā, yassā suppaṭividdhattā yaṁ yaṁ icchasi, taṁ taṁ jānāsīti adhippāyo.

511. Evaṁ so brāhmaṇo Bhagavantaṁ pasaṁsitvā dakkhiṇeyyasampadāya yaññasampadaṁ ñatvā dāyakasampadāyapi taṁ chaḷaṅgaparipūraṁ yaññasampadaṁ sotukāmo **“yo yācayogo”**ti uttaripañhaṁ pucchi. Tatrāyaṁ yojanā—yo yācayogo dadaṁ paresaṁ yajati, tassa akkhāhi me Bhagavā yaññasampadanti.

---

1. Jahetvātipi (Sī)

၅၀၄။ **ယေ ဝီတရာဂါ။ပ။ သမိတာဝိနော**တိ သမိတဝန္တော၊ ကိလေသဝူပသမကာရိနောတိ အတ္ထော။ သမိတာဝိတတ္တာ စ **ဝီတရာဂါ အကောပါ။ ဣဓ ဝိပ္ပဟာယာ**တိ ဣဓလောကေ ဝတ္တမာနေ ခန္ဓေ ဝိဟာယ၊ တတော ပရံ ယေသံ ဂမနံ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣတော ပရံ “**ယေ ကာမေ ဟိတွာ အဂဟာ စရန္တိ၊ သုသညတတ္တာ တသရံဝ ဥဇ္ဇုံ**”န္တိ ဣမမ္ပိ ဂါထံ ကေစိ ပဌန္တိ။

၅၀၆-၈။ **ဇဟိတွာ**တိ ဟိတွာ။ “ဇဟိတွာနာ”တိပိ[၁] ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ **အတ္တဒီပါ**တိ အတ္တနော ဂုဏေ ဧဝ အတ္တနော ဒီပံ ကတွာ ဝိစရန္တာ ခီဏာသဝါ ဝုစ္စန္တိ။ **ယေ ဟေတ္ထာ**တိ ဟကာရော နိပါတော ပဒပူရဏမတ္တေ။ အယံ ပနတ္ထော—ယေ ဧတ္ထ ခန္ဓာယတနာဒိသန္တာနေ ယထာ ဣဒံ ခန္ဓာယတနာဒိ, တထာ ဇာနန္တိ၊ ယံသဘာဝံ တံသဘာဝံယေဝ သဉ္ဇာနန္တိ အနိစ္စာဒိဝသေန ဇာနန္တာ။ **အယမန္တိမာ နတ္ထိ ပုနဗ္ဘဝေါ**တိ အယံ နော အန္တိမာ ဇာတိ၊ ဣဒါနိ နတ္ထိ ပုနဗ္ဘဝေါတိ ဧဝဉ္စ ယေ ဇာနန္တီတိ။

၅၀၉။ **ယော ဝေဒဂူ**တိ ဣဒါနိ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဘဂဝါ ဣမံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **သတီမာ**တိ ဆသတတဝိဟာရသတိယာ သမန္နာဂတော။ **သမ္ဗောဓိပတ္တော**တိ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တော။ **သရဏံ ဗဟူနန္တိ** ဗဟူနံ ဒေဝမနုဿာနံ ဘယဝိဟိံသနေန သရဏဘူတော။

၅၁၀။ ဧဝံ ဒက္ခိဏေယျေ သုတွာ အတ္တမနော ဗြာဟ္မဏော အာဟ “**အဒ္ဓါ အမောဃာ**”တိ။ တတ္ထ **တွဉှေတ္ထ ဇာနာသိ ယထာ တထာ ဣဒန္တိ** တွံ ဟိ ဧတ္ထ လောကေ ဣဒံ သဗ္ဗမ္ပိ ဉေယျံ ယထာ တထာ ဇာနာသိ ယာထာဝတော ဇာနာသိ၊ ယာဒိသံ တံ တာဒိသမေဝ ဇာနာသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **တထာ ဟိ တေ ဝိဒိတော ဧသ ဓမ္မော**တိ တထာ ဟိ တေ ဧသာ ဓမ္မဓာတု သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ၊ ယဿာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ယံ ယံ ဣစ္ဆသိ၊ တံ တံ ဇာနာသီတိ အဓိပ္ပါယော။

၅၁၁။ ဧဝံ သော ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝန္တံ ပသံသိတွာ ဒက္ခိဏေယျသမ္ပဒါယ ယညသမ္ပဒံ ဉတွာ ဒါယကသမ္ပဒါယပိ တံ ဆဠင်္ဂပရိပူရံ ယညသမ္ပဒံ သောတုကာမော “**ယော ယာစယောဂေါ**”တိ ဥတ္တရိပဉှံ ပုစ္ဆိ။ တတြာယံ ယောဇနာ—ယော ယာစယောဂေါ ဒဒံ ပရေသံ ယဇတိ၊ တဿ အက္ခာဟိ မေ ဘဂဝါ ယညသမ္ပဒန္တိ။

၁-ဇဟေတွာတိပိ (သီ)

512. Athassa Bhagavā dvīhi gāthāhi akkhāsi. Tatthāyaṁ atthayojanā—yajassu māgha, yajamāno ca sabbattha vippasādehi cittaṁ, tīsupi kālesu cittaṁ pasādehi. Evaṁ te yāyaṁ—

"Pubbeva dānā sumano, dadaṁ cittaṁ pasādaye.
Datvā attamano hoti, esā yaññassa sampadā"ti[1]—

yaññasampadā vuttā, tāya sampanno yañño bhavissati. Tattha siyā "kathaṁ cittaṁ pasādetabban"ti? Dosappahānena. Kathaṁ dosappahānaṁ hoti? Yaññārammaṇatāya. Ayaṁ hi **ārammaṇaṁ yajamānassa yañño ettha patiṭṭhāya jahāti dosaṁ,** ayaṁ hi sattesu mettāpubbaṅgamena sammādiṭṭhipadīpavihatamohandhakārena cittena yajamānassa deyyadhammasaṅkhāto yañño ārammaṇaṁ hoti, so ettha yaññe ārammaṇavasena pavattiyā patiṭṭhāya deyyadhammapaccayaṁ lobhaṁ, paṭiggāhakapaccayaṁ kodhaṁ, tadubhayanidānaṁ mohanti evaṁ tividhampi jahāti dosaṁ. So evaṁ bhogesu **vītarāgo** sattesu ca **pavineyya dosaṁ** tappahāneneva pahīnapañcanīvaraṇo anukkamena upacārappanābhedaṁ aparimāṇasattapharaṇena ekasatte vā anavasesapharaṇena appamāṇaṁ **mettaṁ cittaṁ** bhāvento puna bhāvanāvepullatthaṁ **rattindigaṁ satataṁ** sabba-iriyāpathesu appamatto hutvā tameva mettajjhānasaṅkhātaṁ **sabbā disā pharate appamañña**nti.

514. Atha brāhmaṇo taṁ mettaṁ "brahmalokamaggo ayan"ti ajānanto kevalaṁ attano visayātītaṁ mettābhāvanaṁ sutvā suṭṭhutaraṁ sañjātasabbaññusambhāvano Bhagavati attanā[2] brahmalokādhimuttattā brahmalokūpapattimeva ca suddhiṁ muttiñca maññamāno brahmalokamaggaṁ pucchanto **"ko sujjhatī"**ti gāthamāha. Tatra ca brahmalokagāmiṁ puññaṁ karontaṁ sandhāyāha **"ko sujjhati muccatī"**ti, akarontaṁ sandhāya **"bajjhatī cā"**ti. **Kenattanā**ti[3] kena kāraṇena. **Sakkhi brahmajjadiṭṭho**ti brahmā ajja sakkhi diṭṭho. **Saccan**ti Bhagavato brahmasamattaṁ ārabbha accādarena sapathaṁ karoti. **Kathaṁ upapajjatī**ti accādareneva punapi pucchati. **Jutimā**ti Bhagavantaṁ ālapati.

1. Aṁ 2. 296; Khu 2. 159 piṭṭhesu. 2. Attano (Sī) 3. Kenatthenāti (Ka)

၅၁၂။ အထဿ ဘဂဝါ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ အက္ခာသိ။ တတ္ထာယံ အတ္ထယောဇနာ—ယဇဿု မာဃ၊ ယဇမာနော စ သဗ္ဗတ္ထ ဝိပ္ပသာဒေဟိ စိတ္တံ၊ တီသုပိ ကာလေသု စိတ္တံ ပသာဒေဟိ။ ဧဝံ တေ ယာယံ—

"ပုဗ္ဗေဝ ဒါနာ သုမနော၊ ဒဒံ စိတ္တံ ပသာဒယေ။
ဒတွာ အတ္တမနော ဟောတိ၊ ဧသာ ယညဿ သမ္ပဒါ"တိ[၁]—

ယညသမ္ပဒါ ဝုတ္တာ၊ တာယ သမ္ပန္နော ယညော ဘဝိဿတိ။ တတ္ထ သိယာ "ကထံ စိတ္တံ ပသာဒေတဗ္ဗ"န္တိ? ဒေါသပ္ပဟာနေန။ ကထံ ဒေါသပ္ပဟာနံ ဟောတိ? ယညာရမ္မဏတာယ။ အယံ ဟိ **အာရမ္မဏံ ယဇမာနဿ ယညော ဧတ္ထ ပတိဋ္ဌာယ ဇဟာတိ ဒေါသံ၊** အယံ ဟိ သတ္တေသု မေတ္တာပုဗ္ဗင်္ဂမေန သမ္မာဒိဋ္ဌိပဒီပဝိဟတမောဟန္ဓကာရေန စိတ္တေန ယဇမာနဿ ဒေယျဓမ္မသင်္ခါတော ယညော အာရမ္မဏံ ဟောတိ၊ သော ဧတ္ထ ယညေ အာရမ္မဏဝသေန ပဝတ္တိယာ ပတိဋ္ဌာယ ဒေယျဓမ္မပစ္စယံ လောဘံ, ပဋိဂ္ဂါဟကပစ္စယံ ကောဓံ, တဒုဘယနိဒါနံ မောဟန္တိ ဧဝံ တိဝိဓမ္ပိ ဇဟာတိ ဒေါသံ။ သော ဧဝံ ဘောဂေသု **ဝီတရာဂေါ** သတ္တေသု စ **ပဝိနေယျ ဒေါသံ** တပ္ပဟာနေနေဝ ပဟီနပဉ္စနီဝရဏော အနုက္ကမေန ဥပစာရပ္ပနာဘေဒံ အပရိမာဏသတ္တဖရဏေန ဧကသတ္တေ ဝါ အနဝသေသဖရဏေန အပ္ပမာဏံ **မေတ္တံ စိတ္တံ** ဘာဝေန္တော ပုန ဘာဝနာဝေပုလ္လတ္ထံ **ရတ္တိန္ဒိဂံ သတတံ** သဗ္ဗဣရိယာပထေသု အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ တမေဝ မေတ္တဇ္ဈာနသင်္ခါတံ **သဗ္ဗာ ဒိသာ ဖရတေ အပ္ပမည**န္တိ။

၅၁၄။ အထ ဗြာဟ္မဏော တံ မေတ္တံ "ဗြဟ္မလောကမဂ္ဂေါ အယ"န္တိ အဇာနန္တော ကေဝလံ အတ္တနော ဝိသယာတီတံ မေတ္တာဘာဝနံ သုတွာ သုဋ္ဌုတရံ သဉ္ဇာတသဗ္ဗညုသမ္ဘာဝနော ဘဂဝတိ အတ္တနာ[၂] ဗြဟ္မလောကာဓိမုတ္တတ္တာ ဗြဟ္မလောကူပပတ္တိမေဝ စ သုဒ္ဓိံ မုတ္တိဉ္စ မညမာနော ဗြဟ္မလောကမဂ္ဂံ ပုစ္ဆန္တော **"ကော သုဇ္ဈတီ"**တိ ဂါထမာဟ။ တတြ စ ဗြဟ္မလောကဂါမိံ ပုညံ ကရောန္တံ သန္ဓာယာဟ **"ကော သုဇ္ဈတိ မုစ္စတီ"**တိ၊ အကရောန္တံ သန္ဓာယ **"ဗဇ္ဈတီ စာ"**တိ။ **ကေနတ္တနာ**တိ[၃] ကေန ကာရဏေန။ **သက္ခိ ဗြဟ္မဇ္ဇဒိဋ္ဌော**တိ ဗြဟ္မာ အဇ္ဇ သက္ခိ ဒိဋ္ဌော။ **သစ္စန္တိ** ဘဂဝတော ဗြဟ္မသမတ္တံ အာရဗ္ဘ အစ္စာဒရေန သပထံ ကရောတိ။ **ကထံ ဥပပဇ္ဇတီ**တိ အစ္စာဒရေနေဝ ပုနပိ ပုစ္ဆတိ။ **ဇုတိမာ**တိ ဘဂဝန္တံ အာလပတိ။

၁-အံ ၂-၂၉၆၊ ခု ၂-၁၅၉-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-အတ္တနော (သီ) ၃-ကေနဋ္ဌေနာတိ (က)

Tattha yasmā yo bhikkhu mettāya tikacatukkajjhānaṁ uppādetvā tameva pādakaṁ katvā vipassanto arahattaṁ pāpuṇāti, so sujjhati muccati ca, tathārūpo ca brahmalokaṁ na gacchati. Yo pana mettāya tikacatukkajjhānaṁ uppādetvā "santā esā samāpattī"ti-ādinā nayena taṁ assādeti, so bajjhati. Aparihīnajjhāno ca teneva jhānena brahmalokaṁ gacchati, tasmā Bhagavā yo sujjhati muccati ca, tassa brahmalokagamanaṁ ananujānanto anāmasitvāva taṁ puggalaṁ yo bajjhabhi, tassa tena jhānena brahmalokagamanaṁ dassento brāhmaṇassa sappāyena nayena **"yo yajatī"**ti imaṁ gāthamāha.

515. Tattha **tividhan**ti tikālappasādaṁ sandhāyāha. Tena dāyakato aṅgattayaṁ dasseti. **Ārādhaye dakkhiṇeyyebhi tādī**ti tañca so tādiso tividhasampattisādhako puggalo tividhaṁ yaññasampadaṁ dakkhiṇeyyehi khīṇāsavehi sādheyya sampādeyya. Iminā paṭiggāhakato aṅgattayaṁ dasseti. **Evaṁ yajitvā sammā yācayogo**ti evaṁ mettajjhānapadaṭṭhānabhāvena chaḷaṅgasamannāgataṁ yaññaṁ sammā yajitvā so yācayogo tena chaḷaṅgayaññūpanissayena mettajjhānena **upapajjati brahmalokanti brūmī**ti brāhmaṇaṁ samussāhento desanaṁ samāpesi. Sesaṁ sabbagāthāsu uttānatthameva, ito parañca pubbe vuttanayamevāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Māghasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Sabhiyasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Sabhiyasuttaṁ. Kā uppatti? Ayameva, yāssa nidāne vuttā. Atthavaṇṇanākkamepi cassa pubbasadisaṁ pubbe vuttanayeneva veditabbaṁ. Yaṁ pana apubbaṁ, taṁ uttānatthāni padāni pariharantā vaṇṇayissāma. **Veḷuvane Kalandakanivāpe**ti **Veḷuvanan**ti tassa uyyānassa nāmaṁ. Taṁ kira veḷūhi ca parikkhittaṁ ahosi aṭṭhārasahatthena ca pākārena,

တတ္ထ ယသ္မာ ယော ဘိက္ခု မေတ္တာယ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ တမေဝ ပါဒကံ ကတွာ ဝိပဿန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ သော သုဇ္ဈတိ မုစ္စတိ စ၊ တထာရူပေါ စ ဗြဟ္မလောကံ န ဂစ္ဆတိ။ ယော ပန မေတ္တာယ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ "သန္တာ ဧသာ သမာပတ္တီ"တိ အာဒိနာ နယေန တံ အဿာဒေတိ၊ သော ဗဇ္ဈတိ။ အပရိဟီနဇ္ဈာနော စ တေနေဝ ဈာနေန ဗြဟ္မလောကံ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ ဘဂဝါ ယော သုဇ္ဈတိ မုစ္စတိ စ၊ တဿ ဗြဟ္မလောကဂမနံ အနနုဇာနန္တော အနာမသိတွာဝ တံ ပုဂ္ဂလံ ယော ဗဇ္ဈတိ၊ တဿ တေန ဈာနေန ဗြဟ္မလောကဂမနံ ဒဿေန္တော ဗြာဟ္မဏဿ သပ္ပါယေန နယေန **"ယော ယဇတီ"**တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။

၅၁၅။ တတ္ထ **တိဝိဓန္တိ** တိကာလပ္ပသာဒံ သန္ဓာယာဟ။ တေန ဒါယကတော အင်္ဂတ္တယံ ဒဿေတိ။ **အာရာဓယေ ဒက္ခိဏေယျေဘိ တာဒီ**တိ တဉ္စ သော တာဒိသော တိဝိဓသမ္ပတ္တိသာဓကော ပုဂ္ဂလော တိဝိဓံ ယညသမ္ပဒံ ဒက္ခိဏေယျေဟိ ခီဏာသဝေဟိ သာဓေယျ သမ္ပာဒေယျ။ ဣမိနာ ပဋိဂ္ဂါဟကတော အင်္ဂတ္တယံ ဒဿေတိ။ **ဧဝံ ယဇိတွာ သမ္မာ ယာစယောဂေါ**တိ ဧဝံ မေတ္တဇ္ဈာနပဒဋ္ဌာနဘာဝေန ဆဠင်္ဂသမန္နာဂတံ ယညံ သမ္မာ ယဇိတွာ သော ယာစယောဂေါ တေန ဆဠင်္ဂယညူပနိဿယေန မေတ္တဇ္ဈာနေန **ဥပပဇ္ဇတိ ဗြဟ္မလောကန္တိ ဗြူမီ**တိ ဗြာဟ္မဏံ သမုဿာဟေန္တော ဒေသနံ သမာပေသိ။ သေသံ သဗ္ဗဂါထာသု ဥတ္တာနတ္ထမေဝ၊ ဣတော ပရဉ္စ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

မာဃသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-သဘိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ သဘိယသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အယမေဝ,ယာဿ နိဒါနေ ဝုတ္တာ။ အတ္ထဝဏ္ဏနာက္ကမေပိ စဿ ပုဗ္ဗသဒိသံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယံ ပန အပုဗ္ဗံ၊ တံ ဥတ္တာနတ္ထာနိ ပဒါနိ ပရိဟရန္တာ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ **ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ**တိ **ဝေဠုဝနန္တိ** တဿ ဥယျာနဿ နာမံ။ တံ ကိရ ဝေဠူဟိ စ ပရိက္ခိတ္တံ အဟောသိ အဋ္ဌာရသဟတ္ထေန စ ပါကာရေန၊

gopuradvāraṭṭālakayuttaṁ nīlobhāsaṁ manoramaṁ, tena “Veḷuvanan”ti vuccati. Kalandakānañcettha nivāpaṁ adaṁsu, tena “kalandakanivāpo”ti vuccati. Kalandakā nāma kāḷakā vuccanti. Pubbe kira aññataro rājā tattha uyyānakīḷanatthaṁ āgato surāmadena matto divāseyyaṁ supi. Parijanopissa “sutto rājā”ti pupphaphalādīhi palobhiyamāno ito cito ca pakkāmi. Atha surāgandhena aññatarasmā susirarukkhā kaṇhasappo nikkhamitvā rañño abhimukho āgacchati. Taṁ disvā rukkhadevatā “rañño jīvitaṁ dassāmī”ti kāḷakavesena āgantvā kaṇṇamūle saddamakāsi, rājā paṭibujjhi, kaṇhasappo nivatto. So taṁ disvā “imāya mama kāḷakāya jīvitaṁ dinnan”ti kāḷakānaṁ tattha nivāpaṁ paṭṭhapesi, abhayaghosanañca ghosāpesi. Tasmā taṁ tato pabhuti “kalandakanivāpo”ti saṅkhaṁ gataṁ.

Sabhiyassa paribbājakassāti **Sabhiyo**ti tassa nāmaṁ, **paribbājako**ti bāhira pabbajjaṁ upādāya vuccati. **Purāṇasālohitāya devatāyā**ti na mātā napitā, apica kho panassa mātā viya pitā viya ca hitajjhāsayattā so devaputto “purāṇasālohitā devatā”ti vutto. Parinibbute kira Kassape Bhagavati patiṭṭhite suvaṇṇacetiye tayo kulaputtā sammukhasāvakānaṁ santike pabbajitvā cariyānurūpāni kammaṭṭhānāni gahetvā paccantajanapadaṁ gantvā araññāyatane samaṇadhammaṁ karonti, antarantarā ca cetiyavandanatthāya dhammassavanatthāya ca nagaraṁ gacchanti. Aparena ca samayena tāvatakampi araññe vippavāsaṁ arocayamānā tattheva appamattā vihariṁsu, evaṁ viharantāpi na ca kiñci visesaṁ adhigamiṁsu. Tato nesaṁ ahosi “mayaṁ piṇḍāya gacchantā jīvite sāpekkhā homa, jīvite sāpekkhena ca na sakkā lokuttaradhammo adhigantuṁ, puthujjanakālakiriyāpi dukkhā, handa mayaṁ nisseṇiṁ bandhitvā pabbataṁ abhiruyha kāye ca jīvite ca anapekkhā samaṇadhammaṁ karomā”ti. Te tathā akaṁsu.

Atha nesaṁ mahāthero upanissayasampannattā tadaheva chaḷabhiññāparivāraṁ arahattaṁ sacchākāsi. So iddhiyā Himavantaṁ gantvā Anotatte mukhaṁ dhovitvā Uttarakurūsu piṇḍāya caritvā katabhattakicco puna aññampi padesaṁ gantvā pattaṁ pūretvā Anotatta-udakañca nāgalatādantapoṇañca

ဂေါပုရဒွါရဋ္ဋာလကယုတ္တံ နီလောဘာသံ မနောရမံ၊ တေန “ဝေဠုဝန”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ကလန္ဒကာနဉ္စေတ္ထ နိဝါပံ အဒံသု၊ တေန “ကလန္ဒကနိဝါပေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ ကလန္ဒကာ နာမ ကာဠကာ ဝုစ္စန္တိ။ ပုဗ္ဗေ ကိရ အညတရော ရာဇာ တတ္ထ ဥယျာနကီဠနတ္ထံ အာဂတော သုရာမဒေန မတ္တော ဒိဝါသေယျံ သုပိ။ ပရိဇနောပိဿ “သုတ္တော ရာဇာ”တိ ပုပ္ဖဖလာဒီဟိ ပလောဘိယမာနော ဣတော စိတော စ ပက္ကာမိ။ အထ သုရာဂန္ဓေန အညတရသ္မာ သုသိရရုက္ခာ ကဏှသပ္ပေါ နိက္ခမိတွာ ရညော အဘိမုခေါ အာဂစ္ဆတိ။ တံ ဒိသွာ ရုက္ခဒေဝတာ “ရညော ဇီဝိတံ ဒဿာမီ”တိ ကာဠကဝေသေန အာဂန္တွာ ကဏ္ဏမူလေ သဒ္ဒမကာသိ၊ ရာဇာ ပဋိဗုဇ္ဈိ၊ ကဏှသပ္ပေါ နိဝတ္တော။ သော တံ ဒိသွာ “ဣမာယ မမ ကာဠကာယ ဇီဝိတံ ဒိန္န”န္တိ ကာဠကာနံ တတ္ထ နိဝါပံ ပဋ္ဌပေသိ၊ အဘယဃောသနဉ္စ ဃောသာပေသိ။ တသ္မာ တံ တတော ပဘုတိ “ကလန္ဒကနိဝါပေါ”တိ သင်္ခံ ဂတံ။

သဘိယဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿာတိ **သဘိယော**တိ တဿ နာမံ၊ **ပရိဗ္ဗာဇကော**တိ ဗာဟိရ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပါဒါယ ဝုစ္စတိ။ **ပုရာဏသာလောဟိတာယ ဒေဝတာယာ**တိ န မာတာ နပိတာ၊ အပိစ ခေါ ပနဿ မာတာ ဝိယ ပိတာ ဝိယ စ ဟိတဇ္ဈာသယတ္တာ သော ဒေဝပုတ္တော “ပုရာဏသာလောဟိတာ ဒေဝတာ”တိ ဝုတ္တော။ ပရိနိဗ္ဗုတေ ကိရ ကဿပေ ဘဂဝတိ ပတိဋ္ဌိတေ သုဝဏ္ဏစေတိယေ တယော ကုလပုတ္တာ သမ္မုခသာဝကာနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ စရိယာနုရူပါနိ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဂဟေတွာ ပစ္စန္တဇနပဒံ ဂန္တွာ အရညာယတနေ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တိ၊ အန္တရန္တရာ စ စေတိယဝန္ဒနတ္ထာယ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ စ နဂရံ ဂစ္ဆန္တိ။ အပရေန စ သမယေန တာဝတကမ္ပိ အရညေ ဝိပ္ပဝါသံ အရောစယမာနာ တတ္ထေဝ အပ္ပမတ္တာ ဝိဟရိံသု၊ ဧဝံ ဝိဟရန္တာပိ န စ ကိဉ္စိ ဝိသေသံ အဓိဂမိံသု။ တတော နေသံ အဟောသိ “မယံ ပိဏ္ဍာယ ဂစ္ဆန္တာ ဇီဝိတေ သာပေက္ခာ ဟောမ၊ ဇီဝိတေ သာပေက္ခေန စ န သက္ကာ လောကုတ္တရဓမ္မော အဓိဂန္တုံ၊ ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယာပိ ဒုက္ခာ၊ ဟန္ဒ မယံ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ ပဗ္ဗတံ အဘိရုယှ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနပေက္ခာ သမဏဓမ္မံ ကရောမာ”တိ။ တေ တထာ အကံသု။

အထ နေသံ မဟာထေရော ဥပနိဿယသမ္ပန္နတ္တာ တဒဟေဝ ဆဠဘိညာပရိဝါရံ အရဟတ္တံ သစ္ဆာကာသိ။ သော ဣဒ္ဓိယာ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ အနောတတ္တေ မုခံ ဓောဝိတွာ ဥတ္တရကုရူသု ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော ပုန အညမ္ပိ ပဒေသံ ဂန္တွာ ပတ္တံ ပူရေတွာ အနောတတ္တဥဒကဉ္စ နာဂလတာဒန္တပေါဏဉ္စ

gahetvā tesaṁ santikaṁ āgantvā āha "passathāvuso mamānubhāvaṁ, ayaṁ Uttarakuruto piṇḍapāto, idaṁ Himavantato udakadantapoṇaṁ ābhataṁ, imaṁ bhuñjitvā samaṇadhammaṁ karotha, evāhaṁ tumhe sadā upaṭṭhahissāmī"ti. Te taṁ sutvā āhaṁsu "tumhe bhante katakiccā, tumhehi saha sallāpamattampi amhākaṁ papañco, mā dāni tumhe puna amhākaṁ santikaṁ āgamitthā"ti. So kenaci pariyāyena te sampaṭicchāpetuṁ asakkonto pakkāmi.

Tato tesaṁ eko dvīhatīhaccayena pañcābhiñño anāgāmī ahosi, sopi tatheva akāsi, itarena ca paṭikkhitto tatheva agamāsi. So taṁ paṭikkhipitvā vāyamanto pabbataṁ āruhanadivasato sattame divase kiñci visesaṁ anadhigantvāva kālakato devaloke nibbatti. Khīṇāsavattheropi taṁ divasameva parinibbāyi, anāgāmī Suddhāvāsesu uppajji. Devaputto chasu kāmāvacaradevalokesu anulomapaṭilomena dibbasampattiṁ anubhavitvā amhākaṁ Bhagavato kāle devalokā cavitvā aññatarissā paribbājikāya kucchimhi paṭisandhiṁ aggahesi. Sā kira aññatarassa khattiyassa dhītā, taṁ mātāpitaro "amhākaṁ dhītā samayantaraṁ jānātū"ti ekassa paribbājakassa niyyātesuṁ. Tasseko antevāsiko paribbājako tāya saddhiṁ vippaṭipajji. Sā tena gabbhaṁ gaṇhi. Taṁ gabbhiniṁ disvā paribbājikā nikkaḍḍhiṁsu. Sā aññattha gacchantī antarāmagge sabhāyaṁ vijāyi, tenassa "**sabhiyo**"tveva nāmaṁ akāsi. Sopi Sabhiyo vaḍḍhitvā paribbājakapabbajjaṁ pabbajitvā nānāsatthāni uggahetvā mahāvādī hutvā vādakkhittatāya sakalajambudīpe vicaranto attano sadisaṁ vādiṁ aditvā nagaradvāre assamaṁ kārāpetvā khattiyakumārādayo sippaṁ sikkhāpento tattha vasati.

Atha Bhagavā pavattitavaradhammacakko anupubbena Rājagahaṁ āgantvā Veḷuvane viharati Kalandakanivāpe. Sabhiyo pana Buddhuppādaṁ na jānāti. Atha so Suddhāvāsabrahmā samāpattito vuṭṭhāya "imāhaṁ visesaṁ kassānubhāvena patto"ti āvajjento Kassapassa Bhagavato sāsane samaṇadhammakiriyaṁ te ca sahāye anussaritvā "tesu

ဂဟေတွာ တေသံ သန္တိကံ အာဂန္တွာ အာဟ "ပဿထာဝုသော မမာနုဘာဝံ၊ အယံ ဥတ္တရကုရုတော ပိဏ္ဍပါတော၊ ဣဒံ ဟိမဝန္တတော ဥဒကဒန္တပေါဏံ အာဘတံ၊ ဣမံ ဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောထ၊ ဧဝါဟံ တုမှေ သဒါ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ"တိ။ တေ တံ သုတွာ အာဟံသု "တုမှေ ဘန္တေ ကတကိစ္စာ၊ တုမှေဟိ သဟ သလ္လာပမတ္တမ္ပိ အမှာကံ ပပဉ္စော၊ မာ ဒါနိ တုမှေ ပုန အမှာကံ သန္တိကံ အာဂမိတ္ထာ"တိ။ သော ကေနစိ ပရိယာယေန တေ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတုံ အသက္ကောန္တော ပက္ကာမိ။

တတော တေသံ ဧကော ဒွီဟတီဟစ္စယေန ပဉ္စာဘိညော အနာဂါမီ အဟောသိ၊ သောပိ တထေဝ အကာသိ၊ ဣတရေန စ ပဋိက္ခိတ္တော တထေဝ အဂမာသိ။ သော တံ ပဋိက္ခိပိတွာ ဝါယမန္တော ပဗ္ဗတံ အာရုဟနဒိဝသတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ကိဉ္စိ ဝိသေသံ အနဓိဂန္တွာဝ ကာလကတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ခီဏာသဝတ္ထေရောပိ တံ ဒိဝသမေဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ အနာဂါမီ သုဒ္ဓါဝါသေသု ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဒေဝပုတ္တော ဆသု ကာမာဝစရဒေဝလောကေသု အနုလောမပဋိလောမေန ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ ဒေဝလောကာ စဝိတွာ အညတရိဿာ ပရိဗ္ဗာဇိကာယ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ အဂ္ဂဟေသိ။ သာ ကိရ အညတရဿ ခတ္တိယဿ ဓီတာ၊ တံ မာတာပိတရော "အမှာကံ ဓီတာ သမယန္တရံ ဇာနာတူ"တိ ဧကဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ နိယျာတေသုံ။ တဿေကော အန္တေဝါသိကော ပရိဗ္ဗာဇကော တာယ သဒ္ဓိံ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇိ။ သာ တေန ဂဗ္ဘံ ဂဏှိ။ တံ ဂဗ္ဘိနိံ ဒိသွာ ပရိဗ္ဗာဇိကာ နိက္ကဍ္ဎိံသု။ သာ အညတ္ထ ဂစ္ဆန္တီ အန္တရာမဂ္ဂေ သဘာယံ ဝိဇာယိ၊ တေနဿ "**သဘိယော**"တွေဝ နာမံ အကာသိ။ သောပိ သဘိယော ဝဍ္ဎိတွာ ပရိဗ္ဗာဇကပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ နာနာသတ္ထာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ မဟာဝါဒီ ဟုတွာ ဝါဒက္ခိတ္တတာယ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဝိစရန္တော အတ္တနော သဒိသံ ဝါဒိံ အဒိသွာ နဂရဒွါရေ အဿမံ ကာရာပေတွာ ခတ္တိယကုမာရာဒယော သိပ္ပံ သိက္ခာပေန္တော တတ္ထ ဝသတိ။

အထ ဘဂဝါ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟံ အာဂန္တွာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရတိ ကလန္ဒကနိဝါပေ။ သဘိယော ပန ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒံ န ဇာနာတိ။ အထ သော သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ "ဣမာဟံ ဝိသေသံ ကဿာနုဘာဝေန ပတ္တော"တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ သမဏဓမ္မကိရိယံ တေ စ သဟာယေ အနုဿရိတွာ "တေသု

eko parinibbuto, eko idāni katthā”ti āvajjento “devalokā cavitvā Jambudīpe uppanno Buddhuppādampi na jānātī”ti ñatvā “handa naṁ Buddhupasevanāya niyojemī”ti vīsati pañhe abhisaṅkharitvā rattibhāge tassa assamamāgamma ākāse ṭhatvā “sabhiya Sabhiyā”ti pakkosi, so niddāyamāno tikkhattuṁ taṁ saddaṁ sutvā nikkhamma obhāsaṁ disvā pañjaliko aṭṭhāsi. Tato taṁ brahmā āha “ahaṁ Sabhiya tavatthāya vīsati pañhe āhariṁ, te tvaṁ uggaṇha. Yo ca te samaṇo vā brāhmaṇo vā ime pañhe puṭṭho byākaroti, tassa santike brahmacariyaṁ careyyāsī”ti. Imaṁ devaputtaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ “purāṇasālohitāya devatāya pañhā uddiṭṭhā hontī”ti. **Uddiṭṭhā**ti uddesamatteneva vuttā, na vibhaṅgena.

Evaṁ vutte ca ne Sabhiyo ekavacaneneva padapaṭipāṭiyā uggahesi. Atha so brahmā jānantopi tassa Buddhuppādaṁ nācikkhi. “Atthaṁ gavesamāno paribbājako sayameva satthāraṁ ñassati, ito bahiddhā ca samaṇabrāhmaṇānaṁ tucchabhāvan”ti iminā panādhippāyena evamāha “yo te Sabhiya -pa- careyyāsī”ti. Theragāthāsu pana catukkanipāte[1] Sabhiyattherāpadānaṁ vaṇṇentā bhaṇanti “sā cassa mātā attano vippaṭipattiṁ cintetvā taṁ jigucchamānā jhānaṁ uppādetvā brahmaloke uppannā, tāya brahmadevatāya te pañhā uddiṭṭhā”ti.

Ye teti idāni vattabbānaṁ uddesapaccuddeso. **Samaṇabrāhmaṇā**ti pabbajjūpagamanena lokasammutiyā ca samaṇā ceva brāhmaṇā ca. **Saṅghino**ti gaṇavanto. **Gaṇino**ti satthāro, “sabbaññuno mayan”ti evaṁ paṭiññātāro. **gaṇācariyā**ti uddesaparipucchādivasena pabbajitagahaṭṭhagaṇassa ācariyā. **Ñātā**ti abhiññātā, vissutā pākaṭāti vuttaṁ hoti. **Yasassino**ti lābhaparivārasampannā. **Titthakarā**ti tesaṁ diṭṭhānugatiṁ āpajjantehi otaritabbānaṁ ogāhitabbānaṁ diṭṭhititthānaṁ kattāro. **Sādhusammatā bahujanassā**ti “sādhavo ete santo sappurisā”ti evaṁ bahujanassa sammatā.

1. Khu 2. 269 piṭṭhe.

ဧကော ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ဧကော ဣဒါနိ ကတ္ထာ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “ဒေဝလောကာ စဝိတွာ ဇမ္ဗုဒီပေ ဥပ္ပန္နော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒမ္ပိ န ဇာနာတီ”တိ ဉတွာ “ဟန္ဒ နံ ဗုဒ္ဓုပသေဝနာယ နိယောဇေမီ”တိ ဝီသတိ ပဉှေ အဘိသင်္ခရိတွာ ရတ္တိဘာဂေ တဿ အဿမမာဂမ္မ အာကာသေ ဌတွာ “သဘိယ သဘိယာ”တိ ပက္ကောသိ၊ သော နိဒ္ဒါယမာနော တိက္ခတ္တုံ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ နိက္ခမ္မ ဩဘာသံ ဒိသွာ ပဉ္စလိကော အဋ္ဌာသိ။ တတော တံ ဗြဟ္မာ အာဟ “အဟံ သဘိယ တဝတ္ထာယ ဝီသတိ ပဉှေ အာဟရိံ၊ တေ တွံ ဥဂ္ဂဏှ။ ယော စ တေ သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဣမေ ပဉှေ ပုဋ္ဌော ဗျာကရောတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဗြဟ္မစရိယံ စရေယျာသီ”တိ။ ဣမံ ဒေဝပုတ္တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ “ပုရာဏသာလောဟိတာယ ဒေဝတာယ ပဉှာ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ ဟောန္တီ”တိ။ **ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ**တိ ဥဒ္ဒေသမတ္တေနေဝ ဝုတ္တာ၊ န ဝိဘင်္ဂေန။

ဧဝံ ဝုတ္တေ စ နေ သဘိယော ဧကဝစနေနေဝ ပဒပဋိပါဋိယာ ဥဂ္ဂဟေသိ။ အထ သော ဗြဟ္မာ ဇာနန္တောပိ တဿ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒံ နာစိက္ခိ။ “အတ္ထံ ဂဝေသမာနော ပရိဗ္ဗာဇကော သယမေဝ သတ္ထာရံ ဉဿတိ, ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ စ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ တုစ္ဆဘာဝ”န္တိ ဣမိနာ ပနာဓိပ္ပါယေန ဧဝမာဟ “ယော တေ သဘိယ။ပ။ စရေယျာသီ”တိ။ ထေရဂါထာသု ပန စတုက္ကနိပါတေ[1] သဘိယတ္ထေရာပဒါနံ ဝဏ္ဏေန္တာ ဘဏန္တိ “သာ စဿ မာတာ အတ္တနော ဝိပ္ပဋိပတ္တိံ စိန္တေတွာ တံ ဇိဂုစ္ဆမာနာ ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဗြဟ္မလောကေ ဥပ္ပန္နာ၊ တာယ ဗြဟ္မဒေဝတာယ တေ ပဉှာ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ”တိ။

ယေ တေတိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗာနံ ဥဒ္ဒေသပစ္စုဒ္ဒေသော။ **သမဏဗြာဟ္မဏာ**တိ ပဗ္ဗဇ္ဇူပဂမနေန လောကသမ္မုတိယာ စ သမဏာ စေဝ ဗြာဟ္မဏာ စ။ **သင်္ဃိနော**တိ ဂဏဝန္တော။ **ဂဏိနော**တိ သတ္ထာရော၊ “သဗ္ဗညုနော မယ”န္တိ ဧဝံ ပဋိညာတာရော။ **ဂဏာစရိယာ**တိ ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာဒိဝသေန ပဗ္ဗဇိတဂဟဋ္ဌဂဏဿ အာစရိယာ။ **ဉာတာ**တိ အဘိညာတာ၊ ဝိဿုတာ ပါကဋာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယသဿိနော**တိ လာဘပရိဝါရသမ္ပန္နာ။ **တိတ္ထကရာ**တိ တေသံ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အာပဇ္ဇန္တေဟိ ဩတရိတဗ္ဗာနံ ဩဂါဟိတဗ္ဗာနံ ဒိဋ္ဌိတိတ္ထာနံ ကတ္တာရော။ **သာဓုသမ္မတာ ဗဟုဇနဿာ**တိ “သာဓဝေါ ဧတေ သန္တော သပ္ပုရိသာ”တိ ဧဝံ ဗဟုဇနဿ သမ္မတာ။

၁-ခု ၂-၂၆၉-ပိဋ္ဌေ။

Seyyathidanti katame teti ce. iccetasmiṁ atthe nipāto. **Pūraṇo**ti nāmaṁ, **Kassapo**ti gottaṁ. So kira jātiyā dāso, dāsasataṁ pūrento jāto. Tenassa "pūraṇo"ti nāmamakaṁsu. Palāyitvā pana naggesu pabbajitvā "kassapo ahan"ti gottaṁ uddisi, sabbaññutañca paccaññāsi. **Makkhalī**ti nāmaṁ, gosālāya jātattā **gosālo**tipi vuccati. Sopi kira jātiyā dāso eva, palāyitvā pabbaji, sabbaññutañca paccaññāsi. **Ajito**ti nāmaṁ, appicchatāya kesakambalaṁ dhāreti, tena **kesakambalo**tipi vuccati, sopi sabbaññutaṁ paccaññāsi. **Pakudho**ti nāmaṁ, **kaccāyano**ti gottaṁ. Appicchavasena udake jīvasaññāya ca nhānamukhadhovanādi paṭikkhitto, sopi sabbaññutaṁ paccaññāsi. **Sañcayo**ti nāmaṁ, belaṭṭho panassa pitā, tasmā **belaṭṭhaputto**ti vuccati, sopi sabbaññutaṁ paccaññāsi. **Nigaṇṭho**ti pabbajjānāmena, **nāṭaputto**ti pitunāmena vuccati. Nāṭoti kira nāmassa pitā, tassa puttoti nāṭaputto, sopi sabbaññutaṁ paccaññāsi. Sabbepi pañcasatapañcasatasissaparivārā ahesuṁ. **Te**ti te cha satthāro. **Te pañhe**ti te vīsati pañhe. **Te**ti te cha satthāro. **Na sampāyantī**ti na sampādenti. **Kopan**ti cittacetasikānaṁ āvilabhāvaṁ. **Dosan**ti paduṭṭhacittataṁ, tadubhayampetaṁ mandatikkhabhedassa kodhassevādhivacanaṁ. **Appaccayan**ti appatītatā, domanassanti vuttaṁ hoti. **Pātukarontī**ti kāyavacīvikārena pakāsenti, pākaṭaṁ karonti.

Hīnāyāti gahaṭṭhabhāvāya. Gahaṭṭhabhāvo hi pabbajjaṁ upanidhāya sīlādiguṇahīnato hīnakāmasukhapaṭisevanato vā "hīno"ti vuccati. Uccā pabbajjā. **Āvattitvā**ti osakkitvā. **Kāme paribhuñjeyyan**ti kāme paṭiseveyyaṁ. Iti kirassa sabbaññupaṭiññānampi pabbajitānaṁ tucchakattaṁ disvā ahosi. Uppannaparivitakkavaseneva ca āgantvā punappunaṁ vīmaṁsamānassa **atha kho Sabhiyassa paribbājakassa etadahosi "ayampi kho samaṇo"**ti ca "**yepi kho te bhonto**"ti ca "**samaṇo kho daharoti na uññātabbo**"ti cāti evamādi. Tattha **jiṇṇā**ti-ādīni padāni vuttanayāneva. **Therā**ti attano samaṇadhamme thirabhāvappattā. **Rattaññū**ti ratanaññū, "nibbānaratanaṁ jānāma mayan"ti evaṁ sakāya paṭiññāya lokenāpi sammatā, bahurattividū vā. Ciraṁ pabbajitānaṁ etesanti **cirapabbajitā. Na uññātabbo**ti na avajānitabbo, na nīcaṁ katvā jānitabboti

သေယျထိဒန္တိ ကတမေ တေတိ စေ-ဣစ္စေတသ္မိံ အတ္ထေ နိပါတော။ **ပူရဏော**တိ နာမံ၊ **ကဿပေါ**တိ ဂေါတ္တံ။ သော ကိရ ဇာတိယာ ဒါသော၊ ဒါသသတံ ပူရေန္တော ဇာတော။ တေနဿ "ပူရဏော"တိ နာမမကံသု။ ပလာယိတွာ ပန နဂ္ဂေသု ပဗ္ဗဇိတွာ "ကဿပေါ အဟ"န္တိ ဂေါတ္တံ ဥဒ္ဒိသိ၊ သဗ္ဗညုတဉ္စ ပစ္စညာသိ။ **မက္ခလီ**တိ နာမံ၊ ဂေါသာလာယ ဇာတတ္တာ **ဂေါသာလော**တိပိ ဝုစ္စတိ။ သောပိ ကိရ ဇာတိယာ ဒါသော ဧဝ၊ ပလာယိတွာ ပဗ္ဗဇိ၊ သဗ္ဗညုတဉ္စ ပစ္စညာသိ။ **အဇိတော**တိ နာမံ၊ အပ္ပိစ္ဆတာယ ကေသကမ္ဗလံ ဓာရေတိ၊ တေန **ကေသကမ္ဗလော**တိပိ ဝုစ္စတိ၊ သောပိ သဗ္ဗညုတံ ပစ္စညာသိ။ **ပကုဓော**တိ နာမံ၊ **ကစ္စာယနော**တိ ဂေါတ္တံ။ အပ္ပိစ္ဆဝသေန ဥဒကေ ဇီဝသညာယ စ နှာနမုခဓောဝနာဒိ ပဋိက္ခိတ္တော၊ သောပိ သဗ္ဗညုတံ ပစ္စညာသိ။ **သဉ္စယော**တိ နာမံ၊ ဗေလဋ္ဌော ပနဿ ပိတာ၊ တသ္မာ **ဗေလဋ္ဌပုတ္တော**တိ ဝုစ္စတိ၊ သောပိ သဗ္ဗညုတံ ပစ္စညာသိ။ **နိဂဏ္ဌော**တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာနာမေန၊ **နာဋပုတ္တော**တိ ပိတုနာမေန ဝုစ္စတိ။ နာဋောတိ ကိရ နာမဿ ပိတာ၊ တဿ ပုတ္တောတိ နာဋပုတ္တော၊ သောပိ သဗ္ဗညုတံ ပစ္စညာသိ။ သဗ္ဗေပိ ပဉ္စသတပဉ္စသတသိဿပရိဝါရာ အဟေသုံ။ **တေ**တိ တေ ဆ သတ္ထာရော။ **တေ ပဉှေ**တိ တေ ဝီသတိ ပဉှေ။ **တေ**တိ တေ ဆ သတ္ထာရော။ **န သမ္ပာယန္တီ**တိ န သမ္ပာဒေန္တိ။ **ကောပ**န္တိ စိတ္တစေတသိကာနံ အာဝိလဘာဝံ။ **ဒေါသ**န္တိ ပဒုဋ္ဌစိတ္တတံ၊ တဒုဘယမ္ပေတံ မန္ဒတိက္ခဘေဒဿ ကောဓဿေဝါဓိဝစနံ။ **အပ္ပစ္စယ**န္တိ အပ္ပတီတတာ၊ ဒေါမနဿန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပါတုကရောန္တီ**တိ ကာယဝစီဝိကာရေန ပကာသေန္တိ၊ ပါကဋံ ကရောန္တိ။

ဟီနာယာတိ ဂဟဋ္ဌဘာဝါယ။ ဂဟဋ္ဌဘာဝေါ ဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပနိဓာယ သီလာဒိဂုဏဟီနတော ဟီနကာမသုခပဋိသေဝနတော ဝါ "ဟီနော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဥစ္စာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ **အာဝတ္တိတွာ**တိ ဩသက္ကိတွာ။ **ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇေယျ**န္တိ ကာမေ ပဋိသေဝေယျံ။ ဣတိ ကိရဿ သဗ္ဗညုပဋိညာနမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတာနံ တုစ္ဆကတ္တံ ဒိသွာ အဟောသိ။ ဥပ္ပန္နပရိဝိတက္ကဝသေနေဝ စ အာဂန္တွာ ပုနပ္ပုနံ ဝီမံသမာနဿ **အထ ခေါ သဘိယဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ ဧတဒဟောသိ "အယမ္ပိ ခေါ သမဏော**"တိ စ "**ယေပိ ခေါ တေ ဘောန္တော**"တိ စ "**သမဏော ခေါ ဒဟရောတိ န ဥညာတဗ္ဗော**"တိ စာတိ ဧဝမာဒိ။ တတ္ထ **ဇိဏ္ဏာ**တိအာဒီနိ ပဒါနိ ဝုတ္တနယာနေဝ။ **ထေရာ**တိ အတ္တနော သမဏဓမ္မေ ထိရဘာဝပ္ပတ္တာ။ **ရတ္တညူ**တိ ရတနညူ၊ "နိဗ္ဗာနရတနံ ဇာနာမ မယ"န္တိ ဧဝံ သကာယ ပဋိညာယ လောကေနာပိ သမ္မတာ၊ ဗဟုရတ္တိဝိဒူ ဝါ။ စိရံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဧတေသန္တိ **စိရပဗ္ဗဇိတာ။ န ဥညာတဗ္ဗော**တိ န အဝဇာနိတဗ္ဗော၊ န နီစံ ကတွာ ဇာနိတဗ္ဗောတိ

vuttaṁ hohi. **Na paribhotabbo**ti na paribhavitabbo, “kimesa ñassatī”ti evaṁ na gahetabboti vuttaṁ hoti.

516. **Kaṅkhī vecikicchī**ti Sabhiyo Bhagavatā saddhiṁ sammodamāno evaṁ Bhagavato rūpasampattidamūpasamasūcitaṁ sabbaññutaṁ sambhāvayamāno vigatuddhacco hutvā āha “kaṅkhī vecikicchī”ti. Tattha “labheyyaṁ nu kho imesaṁ byākaraṇan”ti evaṁ pañhānaṁ byākaraṇakaṅkhāya **kaṅkhī.** “Ko nu kho imassimassa ca pañhassa attho”ti evaṁ vicikicchāya **vecikicchī.** Dubbalavicikicchāya vā tesaṁ pañhānaṁ atthe kaṅkhanato kaṅkhī, balavatiyā vicinanto kicchatiyeva, na sakkoti sanniṭṭhātunti vecikicchī. **Abhikaṅkhamāno**ti ativiya patthayamāno. **Tesa’ntakaro**ti tesaṁ pañhānaṁ antakaro. Bhavantova evaṁ bhavāhīti dassento āha **“pañhe me puṭṭho -pa- byākarohi me”**ti. Tattha **pañhe me**ti pañhe mayā. **Puṭṭho**ti pucchito. **Anupubban**ti pañhapaṭipāṭiyā. **Anudhamman**ti atthānurūpaṁ Pāḷiṁ āropento. **Byākarohi me**ti mayhaṁ byākarohi.

517. **Dūrato**ti so kira ito cito cāhiṇḍanto sattayojanasatamaggato āgato. Tenāha Bhagavā **“dūrato āgatosī”**ti, Kassapassa Bhagavato vā sāsanato āgatattā “dūrato āgatosī”ti naṁ āha.

518. **Puccha man**ti imāya panassa gāthāya sabbaññupavāraṇaṁ pavāreti. Tattha **manasicchasī**ti manasā icchasi.

Yaṁ vatāhanti yaṁ vata ahaṁ. **Attamano**ti pītipāmojjasomanassehi phuṭacitto. **Udaggo**ti kāyena cittena ca abbhunnato. Idaṁ pana padaṁ na sabbapāṭhesu atthi. Idāni yehi dhammehi attamano, te dassento āha **“pamudito pītisomanassajāto”**ti.

519. **Kiṁ pattinan**ti kiṁ pattaṁ kimadhigataṁ. **Soratan**ti suvūpasantaṁ. “Suratan”tipi pāṭho, suṭṭhu uparatanti attho. **Dantan**ti damitaṁ. **Buddho**ti vibuddho, Buddhaboddhabbo vā. Evaṁ Sabhiyo ekekāya gāthāya cattāro cattāro katvā pañcahi gāthāhi vīsati pañhe pucchi. Bhagavā panassa

ဝုတ္တံ ဟောဟိ။ **န ပရိဘောတဗ္ဗော**တိ န ပရိဘဝိတဗ္ဗော၊ “ကိမေသ ဉဿတီ”တိ ဧဝံ န ဂဟေတဗ္ဗောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၅၁၆။ **ကင်္ခီ ဝေစိကိစ္ဆီ**တိ သဘိယော ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒမာနော ဧဝံ ဘဂဝတော ရူပသမ္ပတ္တိဒမူပသမသူစိတံ သဗ္ဗညုတံ သမ္ဘာဝယမာနော ဝိဂတုဒ္ဓစ္စော ဟုတွာ အာဟ “ကင်္ခီ ဝေစိကိစ္ဆီ”တိ။ တတ္ထ “လဘေယျံ နု ခေါ ဣမေသံ ဗျာကရဏ”န္တိ ဧဝံ ပဉှာနံ ဗျာကရဏကင်္ခါယ **ကင်္ခီ။** “ကော နု ခေါ ဣမဿိမဿ စ ပဉှဿ အတ္ထော”တိ ဧဝံ ဝိစိကိစ္ဆာယ **ဝေစိကိစ္ဆီ။** ဒုဗ္ဗလဝိစိကိစ္ဆာယ ဝါ တေသံ ပဉှာနံ အတ္ထေ ကင်္ခနတော ကင်္ခီ၊ ဗလဝတိယာ ဝိစိနန္တော ကိစ္ဆတိယေဝ၊ န သက္ကောတိ သန္နိဋ္ဌာတုန္တိ ဝေစိကိစ္ဆီ။ **အဘိကင်္ခမာနော**တိ အတိဝိယ ပတ္ထယမာနော။ **တေသ’န္တကရော**တိ တေသံ ပဉှာနံ အန္တကရော။ ဘဝန္တောဝ ဧဝံ ဘဝါဟီတိ ဒဿေန္တော အာဟ **“ပဉှေ မေ ပုဋ္ဌော။ပ။ ဗျာကရောဟိ မေ”**တိ။ တတ္ထ **ပဉှေ မေ**တိ ပဉှေ မယာ။ **ပုဋ္ဌော**တိ ပုစ္ဆိတော။ **အနုပုဗ္ဗ**န္တိ ပဉှပဋိပါဋိယာ။ **အနုဓမ္မ**န္တိ အတ္ထာနုရူပံ ပါဠိံ အာရောပေန္တော။ **ဗျာကရောဟိ မေ**တိ မယှံ ဗျာကရောဟိ။

၅၁၇။ **ဒူရတော**တိ သော ကိရ ဣတော စိတော စာဟိဏ္ဍန္တော သတ္တယောဇနသတမဂ္ဂတော အာဂတော။ တေနာဟ ဘဂဝါ **“ဒူရတော အာဂတောသီ”**တိ၊ ကဿပဿ ဘဂဝတော ဝါ သာသနတော အာဂတတ္တာ “ဒူရတော အာဂတောသီ”တိ နံ အာဟ။

၅၁၈။ **ပုစ္ဆ မ**န္တိ ဣမာယ ပနဿ ဂါထာယ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေတိ။ တတ္ထ **မနသိစ္ဆသီ**တိ မနသာ ဣစ္ဆသိ။

ယံ ဝတာဟန္တိ ယံ ဝတ အဟံ။ **အတ္တမနော**တိ ပီတိပါမောဇ္ဇသောမနဿေဟိ ဖုဋစိတ္တော။ **ဥဒဂ္ဂေါ**တိ ကာယေန စိတ္တေန စ အဗ္ဘုန္နတော။ ဣဒံ ပန ပဒံ န သဗ္ဗပါဌေသု အတ္ထိ။ ဣဒါနိ ယေဟိ ဓမ္မေဟိ အတ္တမနော၊ တေ ဒဿေန္တော အာဟ **“ပမုဒိတော ပီတိသောမနဿဇာတော”**တိ။

၅၁၉။ **ကိံ ပတ္တိန**န္တိ ကိံ ပတ္တံ ကိမဓိဂတံ။ **သောရတ**န္တိ သုဝူပသန္တံ။ “သုရတ”န္တိပိ ပါဌော၊ သုဋ္ဌု ဥပရတန္တိ အတ္ထော။ **ဒန္တ**န္တိ ဒမိတံ။ **ဗုဒ္ဓေါ**တိ ဝိဗုဒ္ဓေါ၊ ဗုဒ္ဓဗောဒ္ဓဗ္ဗော ဝါ။ ဧဝံ သဘိယော ဧကေကာယ ဂါထာယ စတ္တာရော စတ္တာရော ကတွာ ပဉ္စဟိ ဂါထာဟိ ဝီသတိ ပဉှေ ပုစ္ဆိ။ ဘဂဝါ ပနဿ

ekamekaṁ pañhaṁ ekamekāya gāthāya katvā arahattanikūṭeneva vīsatiyā gāthāhi byākāsi.

520. Tattha yasmā bhinnakileso paramatthabhikkhu, so ca nibbānappatto hoti, tasmā assa “kiṁpattinamāhu bhikkhunan”ti imaṁ pañhaṁ byākaronto **“pajjenā”**ti-ādimāha. Tassattho—yo attanā bhāvitena maggena **parinibbānagato** kilesaparinibbānaṁ patto, parinibbānagatattā eva ca **vitiṇṇakaṅkho** vipattisampattihānibuddhi-ucchedasassata-apuññapuññabhedaṁ **vibhavañca bhavañca vippahāya** maggavāsaṁ **vusitavā khīṇapunabbhavo**ti ca etesaṁ thutivacanānaṁ araho, so bhikkhūti.

521. Yasmā pana vippaṭipattito suṭṭhu uparatabhāvena nānappakārakilesavūpasamena ca sorato hoti, tasmā tamatthaṁ dassento **“sabbattha upekkhako”**ti-ādinā nayena dutiyapañhabyākaraṇamāha. Tassattho—yo **sabbattha** rūpādīsu ārammaṇesu “cakkhunā rūpaṁ disvā neva sumano hoti, na dummano”ti evaṁ pavattāya chaḷaṅgupekkhāya **upekkhako,** vepullappattāya satiyā **satimā, na so hiṁsati** neva hiṁsati **kañci** tasathāvarādibhedaṁ sattaṁ **sabbaloke** sabbasmimpi loke, tiṇṇoghattā **tiṇṇo,** samitapāpattā **samaṇo,** āvilasaṅkappappahānā **anāvilo. Yassa** cime rāgadosamohamānadiṭṭhikilesaduccaritasaṅkhātā **sattussadā** keci oḷārikā vā sukhumā vā **na santi, so** imāya upekkhāvihāritāya sativepullatāya ahiṁsakatāya ca vippaṭipattito suṭṭhu uparatabhāvena iminā oghādinānappakārakilesavūpasamena ca **sorato**ti.

522. Yasmā ca bhāvitindriyo nibbhayo nibbikāro danto hoti, tasmā tamatthaṁ dassento **“yassindriyānī”**ti gāthāya tatiyapañhaṁ byākāsi. Tassattho—**yassa** cakkhādīni **chaḷindriyāni** gocarabhāvanāya aniccāditilakkhaṇaṁ āropetvā vāsanābhāvanāya satisampajaññagandhaṁ gāhāpetvā ca **bhāvitāni,** tāni ca kho yathā **ajjhattaṁ** gocarabhāvanāya, evaṁ pana **bahiddhā ca sabbaloke**ti yattha yattha indriyānaṁ vekallatā vekallatāya vā sambhavo, tattha tattha nābhijjhādivasena

ဧကမေကံ ပဉှံ ဧကမေကာယ ဂါထာယ ကတွာ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဝီသတိယာ ဂါထာဟိ ဗျာကာသိ။

၅၂၀။ တတ္ထ ယသ္မာ ဘိန္နကိလေသော ပရမတ္ထဘိက္ခု၊ သော စ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော ဟောတိ၊ တသ္မာ အဿ “ကိံပတ္တိနမာဟု ဘိက္ခုန”န္တိ ဣမံ ပဉှံ ဗျာကရောန္တော **“ပဇ္ဇေနာ”**တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—ယော အတ္တနာ ဘာဝိတေန မဂ္ဂေန **ပရိနိဗ္ဗာနဂတော** ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ ပတ္တော၊ ပရိနိဗ္ဗာနဂတတ္တာ ဧဝ စ **ဝိတိဏ္ဏကင်္ခေါ** ဝိပတ္တိသမ္ပတ္တိဟာနိဗုဒ္ဓိဥစ္ဆေဒသဿတအပုည-ပုညာဘေဒံ **ဝိဘဝဉ္စ ဘဝဉ္စ ဝိပ္ပဟာယ** မဂ္ဂဝါသံ **ဝုသိတဝါ ခီဏပုနဗ္ဘဝေါ**တိ စ ဧတေသံ ထုတိဝစနာနံ အရဟော၊ သော ဘိက္ခူတိ။

၅၂၁။ ယသ္မာ ပန ဝိပ္ပဋိပတ္တိတော သုဋ္ဌု ဥပရတဘာဝေန နာနပ္ပကာရ-ကိလေသဝူပသမေန စ သောရတော ဟောတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော **“သဗ္ဗတ္ထ ဥပေက္ခကော”**တိအာဒိနာ နယေန ဒုတိယပဉှဗျာကရဏမာဟ။ တဿတ္ထော—ယော **သဗ္ဗတ္ထ** ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု “စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ နေဝ သုမနော ဟောတိ, န ဒုမ္မနော”တိ ဧဝံ ပဝတ္တာယ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာယ **ဥပေက္ခကော၊** ဝေပုလ္လပ္ပတ္တာယ သတိယာ **သတိမာ၊ န သော ဟိံသတိ** နေဝ ဟိံသတိ **ကဉ္စိ** တသထာဝရာဒိဘေဒံ သတ္တံ **သဗ္ဗလောကေ** သဗ္ဗသ္မိမ္ပိ လောကေ၊ တိဏ္ဏောဃတ္တာ **တိဏ္ဏော၊** သမိတပါပတ္တာ **သမဏော၊** အာဝိလ-သင်္ကပ္ပပ္ပဟာနာ **အနာဝိလော။ ယဿ** စိမေ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိ-ကိလေသဒုစ္စရိတသင်္ခါတာ **သတ္တုဿဒါ** ကေစိ ဩဠာရိကာ ဝါ သုခုမာ ဝါ **န သန္တိ၊ သော** ဣမာယ ဥပေက္ခာဝိဟာရိတာယ သတိဝေပုလ္လတာယ အဟိံသကတာယ စ ဝိပ္ပဋိပတ္တိတော သုဋ္ဌု ဥပရတဘာဝေန ဣမိနာ ဩဃာဒိနာနပ္ပကာရကိလေသဝူပသမေန စ **သောရတော**တိ။

၅၂၂။ ယသ္မာ စ ဘာဝိတိန္ဒြိယော နိဗ္ဘယော နိဗ္ဗိကာရော ဒန္တော ဟောတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော **“ယဿိန္ဒြိယာနိ”**တိ ဂါထာယ တတိယပဉှံ ဗျာကာသိ။ တဿတ္ထော—**ယဿ** စက္ခာဒီနိ **ဆဠိန္ဒြိယာနိ** ဂေါစရဘာဝနာယ အနိစ္စာဒိတိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝါသနာဘာဝနာယ သတိသမ္ပဇညဂန္ဓံ ဂါဟာပေတွာ စ **ဘာဝိတာနိ၊** တာနိ စ ခေါ ယထာ **အဇ္ဈတ္တံ** ဂေါစရ-ဘာဝနာယ၊ ဧဝံ ပန **ဗဟိဒ္ဓါ စ သဗ္ဗလောကေ**တိ ယတ္ထ ယတ္ထ ဣန္ဒြိယာနံ ဝေကလ္လတာ ဝေကလ္လတာယ ဝါ သမ္ဘဝေါ၊ တတ္ထ တတ္ထ နာဘိဇ္ဈာဒိဝသေန

bhāvitānīti evaṁ **nibbijjha** ñatvā paṭivijjhitvā **imaṁ parañca lokaṁ** saka santatikkhandhalokaṁ parasantatikkhandhalokañca adandhamaraṇaṁ maritukāmo **kālaṁ kaṅkhati,** jīvitakkhayakālaṁ āgameti patimāneti, na bhāyati maraṇassa. Yathāha thero—

"Maraṇe me bhayaṁ natthi, nikanti natthi jīvite[1].

Nābhikaṅkhāmi maraṇaṁ, nābhikaṅkhāmi jīvitaṁ.
Kālañca paṭikaṅkhāmi, nibbisaṁ bhatako yathā"ti[2].

Bhāvito sa dantoti evaṁ bhāvitindriyo so dantoti.

523. Yasmā pana Buddho nāma buddhisampanno kilesaniddā vibuddho ca, tasmā tamatthaṁ dassento **"kappānī"**ti gāthāya catutthapañhaṁ byākāsi. Tattha **kappānī**ti taṇhādiṭṭhiyo. Tā hi tathā tathā vikappanato "kappānī"ti vuccanti. **Viceyyā**ti aniccādibhāvena sammasitvā. **Kevalānī**ti sakalāni. **Saṁsāran**ti yo cāyaṁ—

"Khandhānañca paṭipāṭi, dhātu-āyatanāna ca.
Abbocchinnaṁ pattamānā, saṁsāroti pavuccatī"ti—

evaṁ khandhādipaṭipāṭisaṅkhāto saṁsāro, taṁ saṁsārañca kevalaṁ viceyya. Ettāvatā khandhānaṁ mūlabhūtesu kammakilesesu khandhesu cāti evaṁ tīsupi vaṭṭesu vipassanaṁ āha. **Dubhayaṁ cutūpapātan**ti sattānaṁ cutiṁ upapātanti imañca ubhayaṁ viceyya ñatvāti attho. Etena cutūpapātañāṇaṁ āha. **Vigatarajamanaṅgaṇaṁ visuddhan**ti rāgādirajānaṁ vigamā aṅgaṇānaṁ abhāvā malānañca vigamā vigatarajamanaṅgaṇaṁ visuddhaṁ. **Pattaṁ jātikhayan**ti nibbānaṁ pattaṁ. **Tamāhu Buddhan**ti taṁ imāya lokuttaravipassanāya cutūpapātañāṇabhedāya buddhiyā sampannattā imāya ca vigatarajāditāya kilesaniddā vibuddhattā tāya paṭipadāya jātikkhayaṁ pattaṁ Buddhamāhu.

Atha vā **kappāni viceyya kevalānī**ti "anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe amutrāsin"ti-ādinā[3] nayena vicinitvāti attho. Etena paṭhamavijjamāha. **Saṁsāraṁ dubhayaṁ cutūpapātan**ti sattānaṁ cutiṁ upapātanti imañca ubhayaṁ

1. Khu 2. 224 piṭṭhe Theragāthāyaṁ.
2. Khu 2. 307 piṭṭhe.
3. Khu 1. 261; Vi 1. 5 piṭṭhesu.

ဘာဝိတာနီတိ ဧဝံ **နိဗ္ဗိဇ္ဈ** ဉတွာ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ **ဣမံ ပရဉ္စ လောကံ** သကသန္တတိက္ခန္ဓလောကံ ပရသန္တတိက္ခန္ဓလောကဉ္စ အဒန္ဓမရဏံ မရိတုကာမော **ကာလံ ကင်္ခတိ၊** ဇီဝိတက္ခယကာလံ အာဂမေတိ ပတိမာနေတိ၊ န ဘာယတိ မရဏဿ။ ယထာဟ ထေရော—

"မရဏေ မေ ဘယံ နတ္ထိ၊ နိကန္တိ နတ္ထိ ဇီဝိတေ[1]။

နာဘိကင်္ခါမိ မရဏံ၊ နာဘိကင်္ခါမိ ဇီဝိတံ။
ကာလဉ္စ ပဋိကင်္ခါမိ၊ နိဗ္ဗိသံ ဘတကော ယထာ"တိ[2]။

ဘာဝိတော သ ဒန္တောတိ ဧဝံ ဘာဝိတိန္ဒြိယော သော ဒန္တောတိ။

၅၂၃။ ယသ္မာ ပန ဗုဒ္ဓေါ နာမ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နော ကိလေသနိဒ္ဒါ ဝိဗုဒ္ဓေါ စ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော "**ကပ္ပါနီ**"တိ ဂါထာယ စတုတ္ထပဉှံ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ **ကပ္ပါနီ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိယော။ တာ ဟိ တထာ တထာ ဝိကပ္ပနတော "ကပ္ပါနီ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **ဝိစေယျာ**တိ အနိစ္စာဒိဘာဝေန သမ္မသိတွာ။ **ကေဝလာနီ**တိ သကလာနိ။ **သံသာရ**န္တိ ယော စာယံ—

"ခန္ဓာနဉ္စ ပဋိပါဋိ၊ ဓာတုအာယတနာန စ။
အဗ္ဗောစ္ဆိန္နံ ဝတ္တမာနာ၊ သံသာရောတိ ပဝုစ္စတီ"တိ—

ဧဝံ ခန္ဓာဒိပဋိပါဋိသင်္ခါတော သံသာရော၊ တံ သံသာရဉ္စ ကေဝလံ ဝိစေယျ။ ဧတ္တာဝတာ ခန္ဓာနံ မူလဘူတေသု ကမ္မကိလေသေသု ခန္ဓေသု စာတိ ဧဝံ တီသုပိ ဝဋ္ဋေသု ဝိပဿနံ အာဟ။ **ဒုဘယံ စုတူပပါတ**န္တိ သတ္တာနံ စုတိံ ဥပပါတန္တိ ဣမဉ္စ ဥဘယံ ဝိစေယျ ဉတွာတိ အတ္ထော။ ဧတေန စုတူပပါတဉာဏံ အာဟ။ **ဝိဂတရဇမနင်္ဂဏံ ဝိသုဒ္ဓ**န္တိ ရာဂါဒိရဇာနံ ဝိဂမာ အင်္ဂဏာနံ အဘာဝါ မလာနဉ္စ ဝိဂမာ ဝိဂတရဇမနင်္ဂဏံ ဝိသုဒ္ဓံ။ **ပတ္တံ ဇာတိခယ**န္တိ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တံ။ **တမာဟု ဗုဒ္ဓ**န္တိ တံ ဣမာယ လောကုတ္တရဝိပဿနာယ စုတူပပါတဉာဏဘေဒါယ ဗုဒ္ဓိယာ သမ္ပန္နတ္တာ ဣမာယ စ ဝိဂတရဇာဒိတာယ ကိလေသနိဒ္ဒါ ဝိဗုဒ္ဓတ္တာ တာယ ပဋိပဒါယ ဇာတိက္ခယံ ပတ္တံ ဗုဒ္ဓမာဟု။

အထ ဝါ **ကပ္ပါနိ ဝိစေယျ ကေဝလာနီ**တိ "အနေကေပိ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ အမုတြာသိ"န္တိအာဒိနာ[3] နယေန ဝိစိနိတွာတိ အတ္ထော။ ဧတေန ပဌမဝိဇ္ဇမာဟ။ **သံသာရံ ဒုဘယံ စုတူပပါတ**န္တိ သတ္တာနံ စုတိံ ဥပပါတန္တိ ဣမဉ္စ ဥဘယံ

၁-ခု ၂-၂၂၄-ပိဋ္ဌေ ထေရဂါထာယံ။
၂-ခု ၂-၃၀၇-ပိဋ္ဌေ
၃-ခု ၁-၂၆၁၊ ဝိ ၁-၅-ပိဋ္ဌေသု။

saṁsāraṁ “ime vata bhonto sattā”ti-ādinā nayena vicinitvāti attho. Etena dutiyavijjamāha. Avasesena tatiyavijjamāha. Āsavakkhayañāṇena hi vigatarajāditā ca nibbānappatti ca hotīti. **Tamāhu Buddhan**ti evaṁ vijjattayabhedabuddhisampannaṁ taṁ Buddhamāhūti.

525. Evaṁ paṭhamagāthāya vuttapañhe vissajjetvā dutiyagāthāya vuttapañhesupi yasmā brahmabhāvaṁ seṭṭhabhāvaṁ patto paramatthabrāhmaṇo bāhitasabbapāpo hoti, tasmā tamatthaṁ dassento “**bāhitvā**”ti gāthāya paṭhamaṁ pañhaṁ byākāsi. Tassattho—yo catutthamaggena **bāhitvā sabbapāpakāni ṭhitatto,** ṭhito icceva vuttaṁ hoti, bāhitapāpattā eva ca **vimalo,** vimalabhāvaṁ brahmabhāvaṁ seṭṭhabhāvaṁ patto, paṭippassaddhasamādhivikkhepakarakilesamalena aggaphalasamādhinā **sādhusamāhito,** saṁsārahetusamatikkamena **saṁsāramaticca** pariniṭṭhitakiccatāya **kevalī, so** taṇhādiṭṭhīhi anissitattā **asito,** lokadhammehi nibbikārattā “**tādī**”ti ca pavuccati, evaṁ thutiraho **sa brahmā** so brāhmaṇoti.

526. Yasmā pana samitapāpatāya samaṇo, nhātapāpatāya nhātako, āgūnaṁ akaraṇena ca nāgoti pavuccati, tasmā tamatthaṁ dassento tato aparāhi tīhi gāthāhi tayo pañhe byākāsi. Tattha **samitāvī**ti ariyamaggena kilese sametvā ṭhito. **Samaṇo pavuccate tathattā**ti tathārūpo samaṇo pavuccatīti. Ettāvatā pañho byākato hoti, sesaṁ tasmiṁ samaṇe Sabhiyassa bahumānajananatthaṁ thutivacanaṁ. Yo hi samitāvī, so puññapāpānaṁ apaṭisandhikaraṇena pahāya puññapāpaṁ rajānaṁ vigamena virajo, aniccādivasena ñatvā imaṁ parañca lokaṁ jātimaraṇaṁ upātivatto tādi ca hoti.

527. **Ninhāya -pa- nhātako**ti ettha pana yo ajjhattabahiddhāsaṅkhāte sabbasmimpi āyatanaloke ajjhattabahiddhārammaṇavasena uppattirahāni sabbapāpakāni maggañāṇena ninhāya dhovitvā tāya ninhātapāpakatāya taṇhādiṭṭhikappehi kappiyesu devamanussesu kappaṁ na eti, taṁ nhātakamāhūti evamattho daṭṭhabbo.

528. Catutthagāthāyapi **āguṁ na karoti kiñci loke**ti yo loke appamattakampi pāpasaṅkhātaṁ āguṁ na karoti, nāgo pavuccate

သံသာရံ “ဣမေ ဝတ ဘောန္တော သတ္တာ”တိအာဒိနာ နယေန ဝိစိနိတွာတိ အတ္ထော။ ဧတေန ဒုတိယဝိဇ္ဇမာဟ။ အဝသေသေန တတိယဝိဇ္ဇမာဟ။ အာသဝက္ခယညာဏေန ဟိ ဝိဂတရဇာဒိတာ စ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တိ စ ဟောတီတိ။ **တမာဟု ဗုဒ္ဓန္တိ** ဧဝံ ဝိဇ္ဇတ္တယဘေဒဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နံ တံ ဗုဒ္ဓမာဟူတိ။

၅၂၅။ ဧဝံ ပဌမဂါထာယ ဝုတ္တပဉှေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒုတိယဂါထာယ ဝုတ္တပဉှေသုပိ ယသ္မာ ဗြဟ္မဘာဝံ သေဋ္ဌဘာဝံ ပတ္တော ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏော ဗာဟိတသဗ္ဗပါပေါ ဟောတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော “**ဗာဟိတွာ**”တိ ဂါထာယ ပဌမံ ပဉှံ ဗျာကာသိ။ တဿတ္ထော—ယော စတုတ္ထမဂ္ဂေန **ဗာဟိတွာ သဗ္ဗပါပကာနိ ဌိတတ္တော၊** ဌိတော ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ဗာဟိတပါပတ္တာ ဧဝ စ **ဝိမလော၊** ဝိမလဘာဝံ ဗြဟ္မဘာဝံ သေဋ္ဌဘာဝံ ပတ္တော၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓသမာဓိဝိက္ခေပကရကိလေသမလေန အဂ္ဂဖလသမာဓိနာ **သာဓုသမာဟိတော၊** သံသာရဟေတုသမတိက္ကမေန **သံသာရမတိစ္စ** ပရိနိဋ္ဌိတကိစ္စတာယ **ကေဝလီ၊ သော** တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အနိဿိတတ္တာ **အသိတော,** လောကဓမ္မေဟိ နိဗ္ဗိကာရတ္တာ “**တာဒီ**”တိ စ ပဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ထုတိရဟော **သ ဗြဟ္မာ** သော ဗြာဟ္မဏောတိ။

၅၂၆။ ယသ္မာ ပန သမိတပါပတာယ သမဏော, နှာတပါပတာယ နှာတကော, အာဂူနံ အကရဏေန စ နာဂေါတိ ပဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော တတော အပရာဟိ တီဟိ ဂါထာဟိ တယော ပဉှေ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ **သမိတာဝီ**တိ အရိယမဂ္ဂေန ကိလေသေ သမေတွာ ဌိတော။ **သမဏော ပဝုစ္စတေ တထတ္တာ**တိ တထာရူပေါ သမဏော ပဝုစ္စတီတိ။ ဧတ္တာဝတာ ပဉှော ဗျာကတော ဟောတိ၊ သေသံ တသ္မိံ သမဏေ သဘိယဿ ဗဟုမာနဇနနတ္ထံ ထုတိဝစနံ။ ယော ဟိ သမိတာဝီ၊ သော ပုညပါပါနံ အပဋိသန္ဓိကရဏေန ပဟာယ ပုညပါပံ ရဇာနံ ဝိဂမေန ဝိရဇော, အနိစ္စာဒိဝသေန ဉတွာ ဣမံ ပရဉ္စ လောကံ ဇာတိမရဏံ ဥပါတိဝတ္တော တာဒိ စ ဟောတိ။

၅၂၇။ **နိန္ှာယ။ပ။ နှာတကော**တိ ဧတ္ထ ပန ယော အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါသင်္ခါတေ သဗ္ဗသ္မိမ္ပိ အာယတနလောကေ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏဝသေန ဥပ္ပတ္တိရဟာနိ သဗ္ဗပါပကာနိ မဂ္ဂညာဏေန နိန္ှာယ ဓောဝိတွာ တာယ နိန္ှာတပါပကတာယ တဏှာဒိဋ္ဌိကပ္ပေဟိ ကပ္ပိယေသု ဒေဝမနုဿေသု ကပ္ပံ န ဧတိ၊ တံ နှာတကမာဟူတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

၅၂၈။ စတုတ္ထဂါထာယပိ **အာဂုံ န ကရောတိ ကိဉ္စိ လောကေ**တိ ယော လောကေ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ပါပသင်္ခါတံ အာဂုံ န ကရောတိ၊ နာဂေါ ပဝုစ္စတေ

tathattāti. Ettāvatā pañho byākato hoti, sesaṁ pubbanayeneva thutivacanaṁ. Yo hi maggena pahīna-āguttā āguṁ na karohi, so kāmayogādike sabbayoge dasasaññojanabhedāni ca sabbabandhanāni visajja jahitvā sabbattha khandhādīsu kenaci saṅgena na sajjati, dvīhi ca vimuttīhi vimutto, tādi ca hotīti.

530. Evaṁ dutiyagāthāya vuttapañhe vissajjetvā tatiyagāthāya vuttapañhesupi yasmā "khettānī"ti āyatanāni vuccanti. Yathāha "cakkhupetaṁ cakkhāyatanaṁpetaṁ -pa- khettaṁpetaṁ vatthupetan"ti[1]. Tāni vijeyya vijetvā abhibhavitvā, **viceyya** vā aniccādibhāvena vicinitvā upaparikkhitvā **kevalāni** anavasesāni, visesato pana saṅgahetubhūtaṁ **dibbaṁ mānusakañca brahmakhettaṁ,** yaṁ dibbaṁ dvādasāyatanabhedaṁ tathā mānusakañca, yañca brahmakhettaṁ chaḷāyatane cakkhāyatanādidvādasāyatanabhedaṁ, taṁ sabbampi vijeyya, viceyya vā. Yato yadetaṁ sabbesaṁ khettānaṁ mūlabandhanaṁ avijjābhavataṇhādi, tasmā **sabbakhettamūlabandhanā pamutto.** Evametesaṁ khettānaṁ vijitattā vicinitattā vā **khettajino** nāma hoti, tasmā **"khettānī"**ti imāya gāthāya paṭhamapañhaṁ byākāsi. Tattha keci "kammaṁ khettaṁ, viññāṇaṁ bījaṁ, taṇhā sneho"ti[2] vacanato kammāni khettānīti vadanti. **Dibbaṁ mānusakañca brahmakhettan**ti ettha ca devūpagaṁ kammaṁ dibbaṁ, manussūpagaṁ kammaṁ mānusakaṁ, brahmūpagaṁ kammaṁ brahmakhettanti vaṇṇayanti. Sesaṁ vuttanayameva.

531. Yasmā pana sakaṭṭhena kosasadisattā "kosānī"ti kammāni vccanti, tesañca lunanā samucchedanā kusalo hoti, tasmā tamatthaṁ dassento **"kosānī"**ti gāthāya dutiyapañhaṁ byākāsi. Tassattho—lokiyalokuttaravipassanāya visayato kiccato ca aniccādibhāvena kusalākusalakammasaṅkhātāni **kosāni viceyya kevalāni,** visesato pana saṅgahetubhūtaṁ aṭṭhakāmāvacarakusalacetanābhedaṁ **dibbaṁ mānusakañca** navamahaggatakusalacetanābhedañca **brahmakosaṁ** viceyya, tato imāya maggabhāvanāya avijjābhavataṇhādibhedā sabbakosānaṁ mūlabandhanā pamutto, evametesaṁ kosānaṁ lunanā **"kusalo"**ti pavuccati, **tathattā tādī** ca hotīti. Atha vā

1. Abhi 1. 157 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 224 piṭṭhe.

တထတ္တာတိ။ ဧတ္တာဝတာ ပဉှော ဗျာကတော ဟောတိ၊ သေသံ ပုဗ္ဗနယေနေဝ ထုတိဝစနံ။ ယော ဟိ မဂ္ဂေန ပဟီနအာဂုတ္တာ အာဂုံ န ကရောတိ၊ သော ကာမယောဂါဒိကေ သဗ္ဗယောဂေ ဒသသညောဇနဘေဒါနိ စ သဗ္ဗဗန္ဓနာနိ ဝိသဇ္ဇ ဇဟိတွာ သဗ္ဗတ္ထ ခန္ဓာဒီသု ကေနစိ သင်္ဂေန န သဇ္ဇတိ၊ ဒွီဟိ စ ဝိမုတ္တီဟိ ဝိမုတ္တော၊ တာဒိ စ ဟောတီတိ။

၅၃၀။ ဧဝံ ဒုတိယဂါထာယ ဝုတ္တပဉှေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တတိယဂါထာယ ဝုတ္တပဉှေသုပိ ယသ္မာ "ခေတ္တာနီ"တိ အာယတနာနိ ဝုစ္စန္တိ။ ယထာဟ "စက္ခုပေတံ စက္ခာယတနံပေတံ။ပ။ ခေတ္တံပေတံ ဝတ္ထုပေတ"န္တိ[1]။ တာနိ ဝိဇေယျ ဝိဇေတွာ အဘိဘဝိတွာ, **ဝိစေယျ** ဝါ အနိစ္စာဒိဘာဝေန ဝိစိနိတွာ ဥပပရိက္ခိတွာ **ကေဝလာနိ** အနဝသေသာနိ၊ ဝိသေသတော ပန သင်္ဂဟေတုဘူတံ **ဒိဗ္ဗံ မာနုသကဉ္စ ဗြဟ္မခေတ္တံ၊** ယံ ဒိဗ္ဗံ ဒွါဒသာယတနဘေဒံ တထာ မာနုသကဉ္စ၊ ယဉ္စ ဗြဟ္မခေတ္တံ ဆဠာယတနေ စက္ခာယတနာဒိဒွါဒသာယတနဘေဒံ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝိဇေယျ, ဝိစေယျ ဝါ။ ယတော ယဒေတံ သဗ္ဗေသံ ခေတ္တာနံ မူလဗန္ဓနံ အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာဒိ၊ တသ္မာ **သဗ္ဗခေတ္တမူလဗန္ဓနာ ပမုတ္တော။** ဧဝမေတေသံ ခေတ္တာနံ ဝိဇိတတ္တာ ဝိစိနိတတ္တာ ဝါ **ခေတ္တဇိနော** နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ "**ခေတ္တာနီ**"တိ ဣမာယ ဂါထာယ ပဌမပဉှံ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ ကေစိ "ကမ္မံ ခေတ္တံ၊ ဝိညာဏံ ဗီဇံ၊ တဏှာ သ္နေဟော"တိ[2] ဝစနတော ကမ္မာနိ ခေတ္တာနီတိ ဝဒန္တိ။ **ဒိဗ္ဗံ မာနုသကဉ္စ ဗြဟ္မခေတ္တ**န္တိ ဧတ္ထ စ ဒေဝူပဂံ ကမ္မံ ဒိဗ္ဗံ၊ မနုဿူပဂံ ကမ္မံ မာနုသကံ၊ ဗြဟ္မူပဂံ ကမ္မံ ဗြဟ္မခေတ္တန္တိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

၅၃၁။ ယသ္မာ ပန သကဋ္ဌေန ကောသသဒိသတ္တာ "ကောသာနီ"တိ ကမ္မာနိ ဝုစ္စန္တိ၊ တေသဉ္စ လုနနာ သမုစ္ဆေဒနာ ကုသလော ဟောတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော "**ကောသာနီ**"တိ ဂါထာယ ဒုတိယပဉှံ ဗျာကာသိ။ တဿတ္ထော—လောကိယလောကုတ္တရဝိပဿနာယ ဝိသယတော ကိစ္စတော စ အနိစ္စာဒိဘာဝေန ကုသလာကုသလကမ္မသင်္ခါတာနိ **ကောသာနိ ဝိစေယျ ကေဝလာနိ၊** ဝိသေသတော ပန သင်္ဂဟေတုဘူတံ အဋ္ဌကာမာဝစရကုသလစေတနာဘေဒံ **ဒိဗ္ဗံ မာနုသကဉ္စ** နဝမဟဂ္ဂတကုသလစေတနာဘေဒဉ္စ **ဗြဟ္မကောသံ** ဝိစေယျ၊ တတော ဣမာယ မဂ္ဂဘာဝနာယ အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာဒိဘေဒါ သဗ္ဗကောသာနံ မူလဗန္ဓနာ ပမုတ္တော၊ ဧဝမေတေသံ ကောသာနံ လုနနာ "**ကုသလော**"တိ ပဝုစ္စတိ၊ **တထတ္တာ တာဒီ** စ ဟောတီတိ။ အထ ဝါ

၁-အဘိ ၁-၁၅၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၂၂၄-ပိဋ္ဌေ။

sattānaṁ dhammānañca nivāsaṭṭhena asikosasadisattā “kosānī”ti tayo bhavā dvādasāyatanāni ca veditabbāni. Evamettha[1] yojanā kātabbā.

532. Yasmā ca na kevalaṁ paṇḍatīti imināva “paṇḍito”ti vuccati, apica kho pana paṇḍarāni ito upagato pavicayapaññāya allīnotipi “paṇḍito”ti vuccati, tasmā tamatthaṁ dassento **“dubhayānī”**ti gāthāya tatiyapañhaṁ byākāsi. Tassattho—**ajjhattaṁ bahiddhā cā**ti evaṁ **ubhayāni** aniccādibhāvena **viceyya. Paṇḍarānī**ti āyatanāni. Tāni hi pakatiparisuddhattā ruḷhiyā ca evaṁ vuccanti, tāni viceyya imāya paṭipattiyā niddhantamalattā **suddhipañño paṇḍito**ti **pavuccati tathattā,** yasmā tāni paṇḍarāni paññāya ito hoti, sesamassa thutivacanaṁ. So hi pāpapuññasaṅkhātaṁ kaṇhasukkaṁ upātivatto, tādī ca hoti, tasmā evaṁ thuto.

533. Yasmā pana “monaṁ vuccati ñāṇaṁ, yā paññā pajānanā -pa- sammādiṭṭhi, tena ñāṇena samannāgato Munī”ti vuttaṁ, tasmā tamatthaṁ dassento **“asatañcā”**ti gāthāya catutthapañhaṁ byākāsi. Tassattho—yvāyaṁ akusalakusalappabhedo asatañca satañca dhammo, taṁ **ajjhattaṁ bahiddhā**ti imasmiṁ **sabbaloke** pavicayañāṇena **asatañca satañca ñatvā dhammaṁ** tassa ñātattā eva rāgādibhedato sattavidhaṁ **saṅgaṁ** taṇhādiṭṭhibhedato duvidhaṁ **jālañca aticca** atikkamitvā ṭhito, so tena monasaṅkhātena pavicayañāṇena samannāgatattā **Muni. Devamanussehi pūjanīyo**ti idaṁ panassa thutivacanaṁ. So hi khīṇāsavamunittā devamanussānaṁ pūjāraho hoti, tasmā evaṁ thuto.

535. Evaṁ tatiyagāthāya vuttapañhe vissajjetvā catutthagāthāya vuttapañhesupi yasmā yo catūhi maggañāṇavedehi kilesakkhayaṁ karonto gato, so paramatthato **vedagū** nāma hoti. Yo ca sabbasamaṇabrāhmaṇānaṁ satthasaññitāni **vedāni,** tāyeva maggabhāvanāya kiccato aniccādivasena **viceyya.** Tattha chandarāgappahānena

1. Yato etehipettha (Sī)

သတ္တာနံ ဓမ္မာနဉ္စ နိဝါသဋ္ဌေန အသိကောသသဒိသတ္တာ "ကောသာနီ"တိ တယော ဘဝါ ဒွါဒသာယတနာနိ စ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဧဝမေတ္ထ[၁] ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။

၅၃၂။ ယသ္မာ စ န ကေဝလံ ပဏ္ဍတီတိ ဣမိနာဝ "ပဏ္ဍိတော"တိ ဝုစ္စတိ၊ အပိစ ခေါ ပန ပဏ္ဍရာနိ ဣတော ဥပဂတော ပဝိစယပညာယ အလ္လီနောတိပိ "ပဏ္ဍိတော"တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော "**ဒုဘယာနီ**"တိ ဂါထာယ တတိယပဉှံ ဗျာကာသိ။ တဿတ္ထော—**အဇ္ဈတ္တံ ဗဟိဒ္ဓါ စာ**တိ ဧဝံ **ဥဘယာနိ** အနိစ္စာဒိဘာဝေန **ဝိစေယျ။ ပဏ္ဍရာနီ**တိ အာယတနာနိ။ တာနိ ဟိ ပကတိပရိသုဒ္ဓတ္တာ ရုဠှိယာ စ ဧဝံ ဝုစ္စန္တိ၊ တာနိ ဝိစေယျ ဣမာယ ပဋိပတ္တိယာ နိဒ္ဓန္တမလတ္တာ **သုဒ္ဓိပညော ပဏ္ဍိတော**တိ **ပဝုစ္စတိ တထတ္တာ၊** ယသ္မာ တာနိ ပဏ္ဍရာနိ ပညာယ ဣတော ဟောတိ၊ သေသမဿ ထုတိဝစနံ။ သော ဟိ ပါပပုညသင်္ခါတံ ကဏှသုက္ကံ ဥပါတိဝတ္တော, တာဒီ စ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ထုတော။

၅၃၃။ ယသ္မာ ပန "မောနံ ဝုစ္စတိ ဉာဏံ၊ ယာ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ တေန ဉာဏေန သမန္နာဂတော မုနီ"တိ ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော "**အသတဉ္စာ**"တိ ဂါထာယ စတုတ္ထပဉှံ ဗျာကာသိ။ တဿတ္ထော—ယွာယံ အကုသလကုသလပ္ပဘေဒေါ အသတဉ္စ သတဉ္စ ဓမ္မော၊ တံ **အဇ္ဈတ္တံ ဗဟိဒ္ဓါ**တိ ဣမသ္မိံ **သဗ္ဗလောကေ** ပဝိစယဉာဏေန **အသတဉ္စ သတဉ္စ ဉတွာ ဓမ္မံ** တဿ ဉာတတ္တာ ဧဝ ရာဂါဒိဘေဒတော သတ္တဝိဓံ **သင်္ဂံ** တဏှာဒိဋ္ဌိဘေဒတော ဒုဝိဓံ **ဇာလဉ္စ အတိစ္စ** အတိက္ကမိတွာ ဌိတော၊ သော တေန မောနသင်္ခါတေန ပဝိစယဉာဏေန သမန္နာဂတတ္တာ **မုနိ။ ဒေဝမနုဿေဟိ ပူဇနီယော**တိ ဣဒံ ပနဿ ထုတိဝစနံ။ သော ဟိ ခီဏာသဝမုနိတ္တာ ဒေဝမနုဿာနံ ပူဇာရဟော ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ထုတော။

၅၃၅။ ဧဝံ တတိယဂါထာယ ဝုတ္တပဉှေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ စတုတ္ထဂါထာယ ဝုတ္တပဉှေသုပိ ယသ္မာ ယော စတူဟိ မဂ္ဂဉာဏဝေဒေဟိ ကိလေသက္ခယံ ကရောန္တော ဂတော၊ သော ပရမတ္ထတော **ဝေဒဂူ** နာမ ဟောတိ။ ယော စ သဗ္ဗသမဏဗြာဟ္မဏာနံ သတ္ထသညိတာနိ **ဝေဒါနိ၊** တာယေဝ မဂ္ဂဘာဝနာယ ကိစ္စတော အနိစ္စာဒိဝသေန **ဝိစေယျ။** တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန

၁-ယတော ဧတေဟိပေတ္ထ (သီ)

tameva **sabbaṁ vedamaticca** yā vedapaccayā vā aññathā vā uppajjanti vedanā, tāsu **sabbavedanāsu vītarāgo** hoti, tasmā tamatthaṁ dassento "idaṁ pattinan"ti avatvā **"vedānī"**ti gāthāya paṭhamapañhaṁ byākāsi. Yasmā vā yo pavicayapaññāya vedāni viceyya, tattha chandarāgappahānena sabbaṁ vedamaticca vattati, so satthasaññitāni vedāni gato ñāto atikkanto ca hoti. Yo vedanāsu vītarāgo, sopi vedanāsaññitāni vedāni gato atikkanto ca hoti. Vedāni gatotipi vedagū, tasmā tampi atthaṁ dassento "idaṁ pattinan"ti avatvā imāya gāthāya paṭhamapañhaṁ byākāsi.

536. Yasmā pana dutiyapañhe **"anuvidito"**ti anubuddho vuccati, so ca **anuvicca papañcanāmarūpaṁ ajjhattaṁ** attano santāne taṇhāmānadiṭṭhibhedaṁ papañcaṁ tappaccayā nāmarūpañca aniccānupassanādīhi anuvicca anuviditvā, na kevalañca **ajjhattaṁ, bahiddhā ca rogamūlaṁ,** parasantāne ca imassa nāmarūparogassa mūlaṁ avijjābhavataṇhādiṁ, tameva vā papañcaṁ anuvicca tāya bhāvanāya sabbesaṁ rogānaṁ mūlabandhanā, sabbasmā vā rogānaṁ mūlabandhanā, avijjābhavataṇhādibhedā tasmā eva vā papañcā pamutto hoti, tasmā taṁ dassento "anuviccā"ti gāthāya dutiyapañhaṁ byākāsi.

537. "Kathañca viriyavā"ti ettha pana yasmā yo ariyamaggena sabbapāpakehi virato, tathā viratattā ca āyatiṁ apaṭisandhitāya **nirayadukkhaṁ aticca** ṭhito viriyavāso vīriyaniketo, so[1] khīṇāsavo "viriyavā"ti vattabbataṁ arahati, tasmā tamatthaṁ dassento **"virato"**ti gāthāya tatiyapañhaṁ byākāsi. **Padhānavā dhīro tādī**ti imāni panassa thutivacanāni. So hi padhānavā maggajhānapadhānena, dhīro kilesārividdhaṁsanasamatthatāya, tādī nibbikāratāya, tasmā evaṁ thuto. Sesaṁ yojetvā vattabbaṁ.

538. "Ājāniyo kinti nāma hotī"ti ettha pana yasmā pahīnasabbavaṅkadoso kāraṇākāraṇaññū asso vā hatthī vā "ājāniyo

1. So vā (Sī)

တမေဝ **သဗ္ဗံ ဝေဒမတိစ္စ** ယာ ဝေဒပစ္စယာ ဝါ အညထာ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ဝေဒနာ၊ တာသု **သဗ္ဗဝေဒနာသု ဝီတရာဂေါ** ဟောတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော "ဣဒံ ပတ္တိန"န္တိ အဝတွာ "**ဝေဒါနိ**"တိ ဂါထာယ ပဌမပဉှံ ဗျာကာသိ။ ယသ္မာ ဝါ ယော ပဝိစယပညာယ ဝေဒါနိ ဝိစေယျ၊ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန သဗ္ဗံ ဝေဒမတိစ္စ ဝတ္တတိ၊ သော သတ္တသညိတာနိ ဝေဒါနိ ဂတော ဉာတော အတိက္ကန္တော စ ဟောတိ။ ယော ဝေဒနာသု ဝီတရာဂေါ၊ သောပိ ဝေဒနာသညိတာနိ ဝေဒါနိ ဂတော အတိက္ကန္တော စ ဟောတိ။ ဝေဒါနိ ဂတောတိပိ ဝေဒဂူ၊ တသ္မာ တမ္ပိ အတ္ထံ ဒဿေန္တော "ဣဒံ ပတ္တိန"န္တိ အဝတွာ ဣမာယ ဂါထာယ ပဌမပဉှံ ဗျာကာသိ။

၅၃၆။ ယသ္မာ ပန ဒုတိယပဉှေ "**အနုဝိဒိတော**"တိ အနုဗုဒ္ဓေါ ဝုစ္စတိ၊ သော စ **အနုဝိစ္စ ပပဉ္စနာမရူပံ အဇ္ဈတ္တံ** အတ္တနော သန္တာနေ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဘေဒံ ပပဉ္စံ တပ္ပစ္စယာ နာမရူပဉ္စ အနိစ္စာနုပဿနာဒီဟိ အနုဝိစ္စ အနုဝိဒိတွာ၊ န ကေဝလဉ္စ **အဇ္ဈတ္တံ၊ ဗဟိဒ္ဓါ စ ရောဂမူလံ,** ပရသန္တာနေ စ ဣမဿ နာမရူပရောဂဿ မူလံ အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာဒိံ, တမေဝ ဝါ ပပဉ္စံ အနုဝိစ္စ တာယ ဘာဝနာယ သဗ္ဗေသံ ရောဂါနံ မူလဗန္ဓနာ, သဗ္ဗသ္မာ ဝါ ရောဂါနံ မူလဗန္ဓနာ, အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာဒိဘေဒါ တသ္မာ ဧဝ ဝါ ပပဉ္စာ ပမုတ္တော ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ ဒဿေန္တော "အနုဝိစ္စာ"တိ ဂါထာယ ဒုတိယပဉှံ ဗျာကာသိ။

၅၃၇။ "ကထဉ္စ ဝိရိယဝါ"တိ ဧတ္ထ ပန ယသ္မာ ယော အရိယမဂ္ဂေန သဗ္ဗပါပကေဟိ ဝိရတော၊ တထာ ဝိရတတ္တာ စ အာယတိံ အပဋိသန္ဓိတာယ **နိရယဒုက္ခံ အတိစ္စ** ဌိတော ဝိရိယဝါသော ဝီရိယနိကေတော၊ သော[1] ခီဏာသဝေါ "ဝိရိယဝါ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော "**ဝိရတော**"တိ ဂါထာယ တတိယပဉှံ ဗျာကာသိ။ **ပဓာနဝါ ဓီရော တာဒီ**တိ ဣမာနိ ပနဿ ထုတိဝစနာနိ။ သော ဟိ ပဓာနဝါ မဂ္ဂဈာနပဓာနေန၊ ဓီရော ကိလေသာရိဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထတာယ၊ တာဒီ နိဗ္ဗိကာရတာယ၊ တသ္မာ ဧဝံ ထုတော။ သေသံ ယောဇေတွာ ဝတ္တဗ္ဗံ။

၅၃၈။ "အာဇာနိယော ကိန္တိ နာမ ဟောတီ"တိ ဧတ္ထ ပန ယသ္မာ ပဟီန-သဗ္ဗဝင်္ကဒေါသော ကာရဏာကာရဏညူ အဿော ဝါ ဟတ္ထီ ဝါ "အာဇာနိယော

၁-သော ဝါ (သီ)

hotī”ti loke vuccati, na ca tassa sabbaso te dosā pahīnā eva, khīṇāsavassa pana te pahīnā, tasmā so “ājāniyo”ti paramatthato vattabbataṁ arahatīti dassento **“yassā”**ti gāthāya catutthapañhaṁ byākāsi. Tassattho—**ajjhattaṁ bahiddhā cā**ti evaṁ ajjhattabahiddhāsaññojanasaṅkhātāni **yassa assu lunāni bandhanāni** paññāsatthena chinnāni padālitāni. **Saṅgamūlan**ti yāni tesu tesu vatthūsu saṅgassa sajjanāya anatikkamanāya mūlaṁ honti, atha vā yassa assu lunāni rāgādīni bandhanāni yāni ajjhattaṁ bahiddhā ca saṅgamūlāni honti, so sabbasmā saṅgānaṁ mūlabhūtā, sabbasaṅgānaṁ vā mūlabhūtā bandhanā pamutto **“ājāniyo”**ti vuccati, tathattā tādi ca hotīti.

540. Evaṁ catutthagāthāya vuttapañhe vissajjetvā pañcamagāthāya vuttapañhesupi yasmā taṁ chandajjhenamattena akkharacintakā sottiyaṁ vaṇṇayanti, vohāramattasottiyo so. Ariyo pana bāhusaccena nissutapāpatāya ca paramatthasottiyo hoti, tasmā tamatthaṁ dassento “idaṁ pattinan”ti avatvā **“sutvā”**ti gāthāya paṭhamapañhaṁ byākāsi. Tassattho—yo imasmiṁ loke sutamayapaññākiccavasena **sutvā** kātabbakiccavasena vā sutvā vipassanūpagaṁ **sabbadhammaṁ** aniccādivasena **abhiññāya sāvajjānavajjaṁ yadatthi kiñci,** imāya paṭipadāya kilese kilesaṭṭhāniye ca dhamme abhibhavitvā abhibhūti saṅkhaṁ gato, taṁ sutvā sabbadhammaṁ abhiññāya loke sāvajjānavajjaṁ yadatthi kiñci, **abhibhuṁ** sutavattā[1] **sottiyoti āhu,** yasmā ca yo akathaṁkathī kilesabandhanehi vimutto, rāgādīhi īghehi anīgho ca hoti sabbadhi sabbesu dhammesu khandhāyatanādīsu, tasmā taṁ **akathaṁkathiṁ vimuttaṁ anīghaṁ sabbadhi** nissutapāpakattāpi “sttiyo”ti āhūti.

541. Yasmā pana hitakāmena janena araṇīyato ariyo hoti, abhigamanīyatoti attho, tasmā yehi guṇehi so araṇīyo[2] hoti, te dassentā **“cetvā”**ti gāthāya dutiyapañhaṁ byākāsi. Tassattho—cattāri **āsavāni** dve ca **ālayāni** paññāsatthena **chetvā vidvā** viññū vibhāvī catumaggañāṇī **so** punabbhavavasena **na**

1. Sutavanto (Sī) 2. Yo ariyo (Syā, Ka)

ဟောတီ”တိ လောကေ ဝုစ္စတိ၊ န စ တဿ သဗ္ဗသော တေ ဒေါသာ ပဟီနာ ဧဝ၊ ခီဏာသဝဿ ပန တေ ပဟီနာ၊ တသ္မာ သော “အာဇာနိယော”တိ ပရမတ္ထတော ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတီတိ ဒဿေန္တော **“ယဿာ”**တိ ဂါထာယ စတုတ္ထပဉှံ ဗျာကာသိ။ တဿတ္ထော—**အဇ္ဈတ္တံ ဗဟိဒ္ဓါ စာ**တိ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါသညောဇနသင်္ခါတာနိ **ယဿ အဿု လုနာနိ ဗန္ဓနာနိ** ပညာသတ္ထေန ဆိန္နာနိ ပဒါလိတာနိ။ **သင်္ဂမူလ**န္တိ ယာနိ တေသု တေသု ဝတ္ထူသု သင်္ဂဿ သဇ္ဇနာယ အနတိက္ကမနာယ မူလံ ဟောန္တိ၊ အထ ဝါ ယဿ အဿု လုနာနိ ရာဂါဒီနိ ဗန္ဓနာနိ ယာနိ အဇ္ဈတ္တံ ဗဟိဒ္ဓါ စ သင်္ဂမူလာနိ ဟောန္တိ၊ သော သဗ္ဗသ္မာ သင်္ဂါနံ မူလဘူတာ, သဗ္ဗသင်္ဂါနံ ဝါ မူလဘူတာ ဗန္ဓနာ ပမုတ္တော **“အာဇာနိယော”**တိ ဝုစ္စတိ၊ တထတ္တာ တာဒိ စ ဟောတီတိ။

၅၄၀။ ဧဝံ စတုတ္ထဂါထာယ ဝုတ္တပဉှေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပဉ္စမဂါထာယ ဝုတ္တပဉှေသုပိ ယသ္မာ ယံ ဆန္ဒဇ္ဈေနမတ္တေန အက္ခရစိန္တကာ သောတ္တိယံ ဝဏ္ဏယန္တိ၊ ဝေါဟာရမတ္တသောတ္တိယော သော။ အရိယော ပန ဗာဟုသစ္စေန နိဿုတပါပတာယ စ ပရမတ္ထသောတ္တိယော ဟောတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော “ဣဒံ ပတ္တိန”န္တိ အဝတွာ **“သုတွာ”**တိ ဂါထာယ ပဌမပဉှံ ဗျာကာသိ။ တဿတ္ထော—ယော ဣမသ္မိံ လောကေ သုတမယပညာကိစ္စဝသေန **သုတွာ** ကာတဗ္ဗကိစ္စဝသေန ဝါ သုတွာ ဝိပဿနူပဂံ **သဗ္ဗဓမ္မံ** အနိစ္စာဒိဝသေန **အဘိညာယ သာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇံ ယဒတ္ထိ ကိဉ္စိ၊** ဣမာယ ပဋိပဒါယ ကိလေသေ ကိလေသဋ္ဌာနိယေ စ ဓမ္မေ အဘိဘဝိတွာ အဘိဘူတိ သင်္ခံ ဂတော၊ တံ သုတွာ သဗ္ဗဓမ္မံ အဘိညာယ လောကေ သာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇံ ယဒတ္ထိ ကိဉ္စိ၊ **အဘိဘုံ** သုတဝတ္တာ[1] **သောတ္တိယောတိ အာဟု၊** ယသ္မာ စ ယော အကထံကထီ ကိလေသဗန္ဓနေဟိ ဝိမုတ္တော၊ ရာဂါဒီဟိ ဤဃေဟိ အနီဃော စ ဟောတိ သဗ္ဗဓိ သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု ခန္ဓာယတနာဒီသု၊ တသ္မာ တံ **အကထံကထိံ ဝိမုတ္တံ အနီဃံ သဗ္ဗဓိ** နိဿုတပါပကတ္တာပိ “သောတ္တိယော”တိ အာဟူတိ။

၅၄၁။ ယသ္မာ ပန ဟိတကာမေန ဇနေန အရဏီယတော အရိယော ဟောတိ၊ အဘိဂမနီယတောတိ အတ္ထော၊ တသ္မာ ယေဟိ ဂုဏေဟိ သော အရဏီယော[2] ဟောတိ၊ တေ ဒဿေန္တော **“ဆေတွာ”**တိ ဂါထာယ ဒုတိယပဉှံ ဗျာကာသိ။ တဿတ္ထော—စတ္တာရိ **အာသဝါနိ** ဒွေ စ **အာလယာနိ** ပညာသတ္ထေန **ဆေတွာ ဝိဒွါ** ဝိညူ ဝိဘာဝီ စတုမဂ္ဂညာဏီ **သော** ပုနဗ္ဘဝဝသေန **န**

၁-သုတဝန္တော (သီ) ၂-ယော အရိယော (သျာ၊ က)

upeti gabbhaseyyaṁ, kañci yoniṁ na upagacchati, kāmādibhedañca **saññaṁ tividhaṁ** kāmaguṇasaṅkhātañca **paṅkaṁ panujja** panuditvā taṇhādiṭṭhikappānaṁ aññatarampi **kappaṁ na eti,** evaṁ āsavacchedādiguṇasamannāgataṁ **tamāhu ariyo**ti. Yasmā vā pāpakehi ārakattā ariyo hoti anaye ca anirīyanā, tasmā tampi atthaṁ dassento imāya gāthāya dutiyapañhaṁ byākāsi. Āsavādayo hi pāpakā dhammā anayasammatā, te cānena chinnā panunnā, na ca tehi kampati, iccassa te ārakā honti, na ca tesu irīyati, tasmā ārakāssa honti pāpakā dhammāti imināpatthena, anaye na irīyatīti imināpatthena tamāhu ariyoti ca evampettha yojanā veditabbā. "Vidvāso na upeti gabbhaseyyan"ti idaṁ pana imasmiṁ atthavikappe thutivacanameva hoti.

542. "Kathaṁ caraṇavā"ti ettha pana yasmā caraṇehi pattabbaṁ patto "caraṇavā"ti vattabbataṁ arahati, tasmā taṁ dassento **"yo idhā"**ti gāthāya tatiyapañhaṁ byākāsi. Tattha **yo idhā**ti yo imasmiṁ sāsane. **Caraṇesū**ti sīlādīsu Hemavatasutte[1] vuttapannarasadhammesu. Nimittatthe bhummavacanaṁ. **Pattipatto**ti pattabbaṁ patto, yo caraṇanimittaṁ caraṇahetu caraṇapaccayā pattabbaṁ arahattaṁ pattoti vuttaṁ hoti. **Caraṇavā so**ti so imāya caraṇehi pattabbapattiyā caraṇavā hotīti. Ettāvatā pañho byākato hoti, sesamassa thutivacanaṁ. Yo hi caraṇehi pattipatto, so **kusalo** ca hoti cheko, **sabbadā** ca **ājānāti nibbānadhammaṁ,** niccaṁ nibbānaninnacittatāya **sabbattha** ca khandhādīsu **na sajjati,** dvīhi ca vimuttīhi **vimuttacitto** hoti, **paṭighā yassa**[2] **na santī**ti.

543. Yasmā pana kammādīnaṁ paribbājanena paribbājako nāma hoti, tasmā tamatthaṁ dassento **"dukkhavepakkan"**ti gāthāya catutthapañhaṁ byākāsi. Tattha vipāko eva vepakkaṁ, dukkhaṁ vepakkamassāti **dukkhavepakkaṁ.** Pavattidukkhajananato sabbampi tedhātukakammaṁ vuccati. **Uddhan**ti atītaṁ. **Adho**ti anāgataṁ. **Tiriyaṁ vāpi majjhe**ti paccuppannaṁ. Tañhi na uddhaṁ na adho, tiriyaṁ ubhinnañca antarā, tena "majjhe"ti vuttaṁ. **Paribbājayitvā**ti nikkhāmetvā

1. Khu 1. 302. piṭṭhe.
2. Cassa (Sī, Syā)

ဥပေတိ ဂဗ္ဘသေယျံ၊ ကဉ္စိ ယောနိံ န ဥပဂစ္ဆတိ၊ ကာမာဒိဘေဒဉ္စ **သညံ တိဝိဓံ** ကာမဂုဏသင်္ခါတဉ္စ **ပင်္ကံ ပနုဇ္ဇ** ပနုဒိတွာ တဏှာဒိဋ္ဌိကပ္ပါနံ အညတရမ္ပိ **ကပ္ပံ န ဧတိ၊** ဧဝံ အာသဝစ္ဆေဒါဒိဂုဏသမန္နာဂတံ **တမာဟု အရိယော**တိ။ ယသ္မာ ဝါ ပါပကေဟိ အာရကတ္တာ အရိယော ဟောတိ အနယေ စ အနိရိယနာ၊ တသ္မာ တမ္ပိ အတ္ထံ ဒဿေန္တော ဣမာယ ဂါထာယ ဒုတိယပဉှံ ဗျာကာသိ။ အာသဝါဒယော ဟိ ပါပကာ ဓမ္မာ အနယသမ္မတာ၊ တေ စာနေန ဆိန္နာ ပနုန္နာ၊ န စ တေဟိ ကမ္ပတိ၊ ဣစ္စဿ တေ အာရကာ ဟောန္တိ၊ န စ တေသု ဣရိယတိ၊ တသ္မာ အာရကာဿ ဟောန္တိ ပါပကာ ဓမ္မာတိ ဣမိနာပတ္ထေန, အနယေ န ဣရိယတီတိ ဣမိနာပတ္ထေန တမာဟု အရိယောတိ စ ဧဝမ္ပေတ္ထ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ "ဝိဒွါသော န ဥပေတိ ဂဗ္ဘသေယျ"န္တိ ဣဒံ ပန ဣမသ္မိံ အတ္ထဝိကပ္ပေ ထုတိဝစနမေဝ ဟောတိ။

၅၄၂။ "ကထံ စရဏဝါ"တိ ဧတ္ထ ပန ယသ္မာ စရဏေဟိ ပတ္တဗ္ဗံ ပတ္တော "စရဏဝါ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတိ၊ တသ္မာ တံ ဒဿေန္တော **"ယော ဣဓာ"**တိ ဂါထာယ တတိယပဉှံ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ **ယော ဣဓာ**တိ ယော ဣမသ္မိံ သာသနေ။ **စရဏေသူ**တိ သီလာဒီသု ဟေမဝတသုတ္တေ[၁] ဝုတ္တပန္နရသဓမ္မေသု။ နိမိတ္တတ္ထေ ဘုမ္မဝစနံ။ **ပတ္တိပတ္တော**တိ ပတ္တဗ္ဗံ ပတ္တော၊ ယော စရဏနိမိတ္တံ စရဏဟေတု စရဏပစ္စယာ ပတ္တဗ္ဗံ အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **စရဏဝါ သော**တိ သော ဣမာယ စရဏေဟိ ပတ္တဗ္ဗပတ္တိယာ စရဏဝါ ဟောတီတိ။ ဧတ္တာဝတာ ပဉှော ဗျာကတော ဟောတိ၊ သေသမဿ ထုတိဝစနံ။ ယော ဟိ စရဏေဟိ ပတ္တိပတ္တော၊ သော **ကုသလော** စ ဟောတိ ဆေကော၊ **သဗ္ဗဒါ** စ **အာဇာနာတိ နိဗ္ဗာနဓမ္မံ၊** နိစ္စံ နိဗ္ဗာနနိန္နစိတ္တတာယ **သဗ္ဗတ္ထ** စ ခန္ဓာဒီသု **န သဇ္ဇတိ၊** ဒွီဟိ စ ဝိမုတ္တီဟိ **ဝိမုတ္တစိတ္တော** ဟောတိ၊ **ပဋိဃာ ယဿ**[၂] **န သန္တီ**တိ။

၅၄၃။ ယသ္မာ ပန ကမ္မာဒီနံ ပရိဗ္ဗာဇနေန ပရိဗ္ဗာဇကော နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော **"ဒုက္ခဝေပက္က"**န္တိ ဂါထာယ စတုတ္ထပဉှံ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ ဝိပါကော ဧဝ ဝေပက္ကံ၊ ဒုက္ခံ ဝေပက္ကမဿာတိ **ဒုက္ခဝေပက္ကံ။** ပဝတ္တိဒုက္ခဇနနတော သဗ္ဗမ္ပိ တေဓာတုကကမ္မံ ဝုစ္စတိ။ **ဥဒ္ဓ**န္တိ အတီတံ။ **အဓော**တိ အနာဂတံ။ **တိရိယံ ဝါပိ မဇ္ဈေ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နံ။ တဉှိ န ဥဒ္ဓံ န အဓော၊ တိရိယံ ဥဘိန္နဉ္စ အန္တရာ၊ တေန "မဇ္ဈေ"တိ ဝုတ္တံ။ **ပရိဗ္ဗာဇယိတွာ**တိ နိက္ခာမေတွာ

၁-ခု ၁-၃၀၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-စဿ (သီ၊ သျာ)

niddhametvā. **Pariññacārī**ti paññāya paricchinditvā caranto. Ayaṁ tāva apubbapadavaṇṇanā. Ayaṁ pana adhippāyayojanā—yo tiyaddhapariyāpannampi dukkhajanakaṁ yadatthi kiñci kammaṁ, taṁ sabbampi ariyamaggena taṇhāvijjāsinehe sosento apaṭisandhijanakabhāvakaraṇena paribbājayitvā tathā paribbājitattā eva ca taṁ kammaṁ pariññāya caraṇato pariññacārī. Na kevalañca kammameva, māyaṁ mānamathopi lobhakodhaṁ imepi dhamme pahānapariññāya pariññacārī, pariyantamakāsi nāmarūpaṁ, nāmarūpassa ca pariyantamakāsi paribbājesi iccevattho. Imesaṁ kammādīnaṁ paribbājanena taṁ paribbājakamāhu. Pattipattanti idaṁ panassa thutivacanaṁ.

544. Evaṁ pañhabyākaraṇena tuṭṭhassa pana Sabhiyassa **“yāni ca tīṇī”**ti-ādīsu abhitthavanagāthāsu **osaraṇānī**ti ogahaṇāni[1] titthāni, diṭṭhiyoti attho. Tāni yasmā sakkāyadiṭṭhiyā saha Brahmajāle vuttadvāsaṭṭhidiṭṭhigatāni gahetvā tesaṭṭhi honti, yasmā ca tāni aññatitthiyasamaṇānaṁ pavādabhūtāni sattāni sitāni upadisitabbavasena, na uppattivasena. Uppattivasena pana yadetaṁ “itthī puriso”ti saññākkharaṁ vohāranāmaṁ, yā cāyaṁ micchāparivitakkānussavādivasena “evarūpena attanā bhavitabban”ti bālānaṁ viparītasaññā uppajjati, tadubhayanissitāni tesaṁ vasena uppajjanti, na attapaccakkhāni. Tāni ca Bhagavā **vineyya** vinayitvā **oghatama’gā** oghatamaṁ oghandhakāraṁ agā atikkanto. “Oghantamagā”tipi pāṭho, oghānaṁ antaṁ agā, tasmā āha “yāni ca tīṇi -pa- tamagā”ti.

545. Tato paraṁ vaṭṭadukkhassa antaṁ pārañca nibbānaṁ tappattiyā dukkhābhāvato tappaṭipakkhato ca taṁ sandhāyāha **“antagūsi pāragū dukkhassā”**ti. Atha vā pāragū Bhagavā nibbānaṁ gatattā, taṁ ālapanto āha, “pāragū antagūsi dukkhassā”ti ayamettha sambandho. Sammā ca buddho sāmañca buddhoti **Sammāsambuddho. Taṁ maññe**ti tameva maññāmi, na aññanti accādarena bhaṇati. **Jutimā**ti paresampi andhakāravidhamanena jutisampanno. **Mutimā**ti aparappaccayañe yyañāṇasamatthāya mutiyā

1. Ogahanāni (Sī), ogāhanāni (Syā), oghagahaṇāni (Ka)

နိဒ္ဓမေတွာ။ **ပရိညစာရီ**တိ ပညာယ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ စရန္တော။ အယံ တာဝ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။ အယံ ပန အဓိပ္ပါယယောဇနာ—ယော တိယဒ္ဓပရိယာပန္နမ္ပိ ဒုက္ခဇနကံ ယဒတ္ထိ ကိဉ္စိ ကမ္မံ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ အရိယမဂ္ဂေန တဏှာဝိဇ္ဇာသိနေဟေ သောသေန္တော အပဋိသန္ဓိဇနကဘာဝကရဏေန ပရိဗ္ဗာဇယိတွာ တထာ ပရိဗ္ဗာဇိတတ္တာ ဧဝ စ တံ ကမ္မံ ပရိညာယ စရဏတော ပရိညစာရီ။ န ကေဝလဉ္စ ကမ္မမေဝ၊ မာယံ မာနမထောပိ လောဘကောဓံ ဣမေပိ ဓမ္မေ ပဟာနပရိညာယ ပရိညစာရီ၊ ပရိယန္တမကာသိ နာမရူပံ၊ နာမရူပဿ စ ပရိယန္တမကာသိ ပရိဗ္ဗာဇေသိ ဣစ္စေဝတ္ထော။ ဣမေသံ ကမ္မာဒီနံ ပရိဗ္ဗာဇနေန တံ ပရိဗ္ဗာဇကမာဟု။ ပတ္တိပတ္တန္တိ ဣဒံ ပနဿ ထုတိဝစနံ။

၅၄၄။ ဧဝံ ပဉှဗျာကရဏေန တုဋ္ဌဿ ပန သဘိယဿ **“ယာနိ စ တီဏီ”**တိအာဒီသု အဘိတ္ထဝနဂါထာသု **ဩသရဏာနီ**တိ ဩဂဟဏာနိ[၁] တိတ္ထာနိ၊ ဒိဋ္ဌိယောတိ အတ္ထော။ တာနိ ယသ္မာ သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ သဟ ဗြဟ္မဇာလေ ဝုတ္တဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဂဟေတွာ တေသဋ္ဌိ ဟောန္တိ၊ ယသ္မာ စ တာနိ အညတိတ္ထိယသမဏာနံ ပဝါဒဘူတာနိ သတ္တာနိ သိတာနိ ဥပဒိသိတဗ္ဗဝသေန၊ န ဥပ္ပတ္တိဝသေန။ ဥပ္ပတ္တိဝသေန ပန ယဒေတံ “ဣတ္ထီ ပုရိသော”တိ သညက္ခရံ ဝေါဟာရနာမံ၊ ယာ စာယံ မိစ္ဆာပရိဝိတက္ကာနုဿဝါဒိဝသေန “ဧဝရူပေန အတ္တနာ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဗာလာနံ ဝိပရီတသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဒုဘယနိဿိတာနိ တေသံ ဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ န အတ္တပစ္စက္ခာနိ။ တာနိ စ ဘဂဝါ **ဝိနေယျ** ဝိနယိတွာ **ဩဃတမ’ဂါ** ဩဃတမံ ဩဃန္ဓကာရံ အဂါ အတိက္ကန္တော။ “ဩဃန္တမဂါ”တိပိ ပါဌော၊ ဩဃာနံ အန္တံ အဂါ၊ တသ္မာ အာဟ “ယာနိ စ တီဏိ။ ပ။ တမဂါ”တိ။

၅၄၅။ တတော ပရံ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တံ ပါရဉ္စ နိဗ္ဗာနံ တပ္ပတ္တိယာ ဒုက္ခာဘာဝတော တပ္ပဋိပက္ခတော စ တံ သန္ဓာယာဟ **“အန္တဂူသိ ပါရဂူ ဒုက္ခဿာ”**တိ။ အထ ဝါ ပါရဂူ ဘဂဝါ နိဗ္ဗာနံ ဂတတ္တာ၊ တံ အာလပန္တော အာဟ၊ “ပါရဂူ အန္တဂူသိ ဒုက္ခဿာ”တိ အယမေတ္ထ သမ္ဗန္ဓော။ သမ္မာ စ ဗုဒ္ဓေါ သာမဉ္စ ဗုဒ္ဓေါတိ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ တံ မညေ**တိ တမေဝ မညာမိ၊ န အညန္တိ အစ္စာဒရေန ဘဏတိ။ **ဇုတိမာ**တိ ပရေသမ္ပိ အန္ဓကာရဝိဓမနေန ဇုတိသမ္ပန္နော။ **မုတိမာ**တိ အပရပ္ပစ္စယဉေယျဉာဏသမတ္ထာယ မုတိယာ

၁-ဩဂဟနာနိ (သီ)၊ ဩဂါဟနာနိ (သျာ)၊ ဩဃဂဟဏာနိ (က)

paññāya sampanno. **Pahūtapañño**ti anantapañño. Idha sabbaññutaññāṇamadhippetaṁ. **Dukkhassantakarā**ti āmantento āha. **Atāresi man**ti kaṅkhāto maṁ tāresi.

546-9. **Yaṁ me**ti-ādigāthāya[1] namakkārakaraṇaṁ bhaṇati. Tattha **kaṅkhitan**ti vīsatipañhanissitaṁ atthaṁ sandhāyāha. So hi tena kaṅkhito ahosi. **Monapathesū**ti ñāṇapathesu. **Vinaḷīkatā**ti vigatanaḷā katā, ucchinnāti vuttaṁ hoti. **Nāga nāgassā**ti ekaṁ āmantanavacanaṁ, ekassa “bhāsato anumodantī”ti iminā sambandho. “Dhammadesanan”ti pāṭhaseso. **Sabbe devā**ti ākāsaṭṭhā ca bhūmaṭṭhā ca. **Nāradapabbatā**ti tepi kira dve devagaṇā paññavanto, tepi anumodantīti sabbaṁ pasādena ca namakkārakaraṇaṁ bhaṇati.

550-53. Anumodanārahaṁ byākaraṇasampadaṁ sutvā “**namo te**”ti añjaliṁ paggahetvā āha. **Purisājaññā**ti purisesu jātisampanna. **Paṭipuggalo**ti paṭibhāgo puggalo tuvaṁ buddho catusaccapaṭivedhena, **Satthā** anusāsaniyā satthavāhatāya ca, **mārābhibhū** catumārābhibhavena, **Muni** Buddhamuni. **Upadhī**ti khandhakilesakāmaguṇābhisaṅkhārabhedā cattāro. **Vaggū**ti abhirūpaṁ. **Puññe cā**ti lokiye **na limpasi** tesaṁ akaraṇena, pubbe katānampi vā āyatiṁ phalūpabhogābhāvena, taṁ nimittena vā taṇhādiṭṭhilepena. **Vandati Satthuno**ti evaṁ bhaṇanto gopphakesu pariggahetvā pañcapatiṭṭhitaṁ vandi.

Aññatitthiyapubboti aññatitthiyo eva. **Ākaṅkhatī**ti icchati. **Āraddhacittā**ti abhirādhitacittā. **Apica mettha puggalavemattatā viditā**ti apica mayā ettha aññatitthiyānaṁ parivāse puggalanānattaṁ viditaṁ, na sabbeneva parivasitabbanti. Kena pana na parivasitabbaṁ? Aggiyehi jaṭilehi, Sākiyena jātiyā, liṅgaṁ vijahitvā āgatena. Avijahitvā āgatopi ca yo maggaphalapaṭilābhāya hetusampanno hoti, tādisova Sabhiyo paribbājako, tasmā Bhagavā “tava pana Sabhiya titthiyavattapūraṇatthāya parivāsakāraṇaṁ natthi, atthatthiko tvaṁ ‘maggaphalapaṭilābhāya hetusampanno’ti viditametaṁ mayā”ti tassa pabbajjaṁ

1. Yaṁ meti-addhagāthāya (Sī)

ပညာယ သမ္ပန္နော။ **ပဟူတပညော**တိ အနန္တပညော။ ဣဓ သဗ္ဗညုတညာဏမဓိပ္ပေတံ။ **ဒုက္ခဿန္တကရာ**တိ အာမန္တေန္တော အာဟ။ **အတာရေသိ မန္တိ** ကင်္ခါတော မံ တာရေသိ။

၅၄၆-၉။ **ယံ မေ**တိအာဒိဂါထာယ[1] နမက္ကာရကရဏံ ဘဏတိ။ တတ္ထ **ကင်္ခိတန္တိ** ဝီသတိပဉှနိဿိတံ အတ္ထံ သန္ဓာယာဟ။ သော ဟိ တေန ကင်္ခိတော အဟောသိ။ **မောနပထေသူ**တိ ဉာဏပထေသု။ **ဝိနဠီကတာ**တိ ဝိဂတနဠာ ကတာ၊ ဥစ္ဆိန္နာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နာဂ နာဂဿာ**တိ ဧကံ အာမန္တနဝစနံ၊ ဧကဿ “ဘာသတော အနုမောဒန္တီ”တိ ဣမိနာ သမ္ဗန္ဓော။ “ဓမ္မဒေသန”န္တိ ပါဌသေသော။ **သဗ္ဗေ ဒေဝါ**တိ အာကာသဋ္ဌာ စ ဘူမဋ္ဌာ စ။ **နာရဒပဗ္ဗတာ**တိ တေပိ ကိရ ဒွေ ဒေဝဂဏာ ပညဝန္တော၊ တေပိ အနုမောဒန္တီတိ သဗ္ဗံ ပသာဒေန စ နမက္ကာရကရဏံ ဘဏတိ။

၅၅၀-၅၃။ အနုမောဒနာရဟံ ဗျာကရဏသမ္ပဒံ သုတွာ “**နမော တေ**”တိ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ အာဟ။ **ပုရိသာဇညာ**တိ ပုရိသေသု ဇာတိသမ္ပန္န။ **ပဋိပုဂ္ဂလော**တိ ပဋိဘာဂေါ ပုဂ္ဂလော တုဝံ ဗုဒ္ဓေါ စတုသစ္စပဋိဝေဓေန၊ **သတ္ထာ** အနုသာသနိယာ သတ္ထဝါဟတာယ စ၊ **မာရာဘိဘူ** စတုမာရာဘိဘဝေန၊ **မုနိ** ဗုဒ္ဓမုနိ။ **ဥပဓီ**တိ ခန္ဓကိလေသကာမဂုဏာဘိသင်္ခါရဘေဒါ စတ္တာရော။ **ဝဂ္ဂူ**တိ အဘိရူပံ။ **ပုညေ စာ**တိ လောကိယေ **န လိမ္ပသိ** တေသံ အကရဏေန, ပုဗ္ဗေ ကတာနမ္ပိ ဝါ အာယတိံ ဖလူပဘောဂါဘာဝေန, တံနိမိတ္တေန ဝါ တဏှာဒိဋ္ဌိလေပေန။ **ဝန္ဒတိ သတ္ထုနော**တိ ဧဝံ ဘဏန္တော ဂေါပ္ဖကေသု ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတံ ဝန္ဒိ။

အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗောတိ အညတိတ္ထိယော ဧဝ။ **အာကင်္ခတီ**တိ ဣစ္ဆတိ။ **အာရဒ္ဓစိတ္တာ**တိ အဘိရာဓိတစိတ္တာ။ **အပိစ မေတ္ထ ပုဂ္ဂလဝေမတ္တတာ ဝိဒိတာ**တိ အပိစ မယာ ဧတ္ထ အညတိတ္ထိယာနံ ပရိဝါသေ ပုဂ္ဂလနာနတ္တံ ဝိဒိတံ၊ န သဗ္ဗေနေဝ ပရိဝသိတဗ္ဗန္တိ။ ကေန ပန န ပရိဝသိတဗ္ဗံ? အဂ္ဂိယေဟိ ဇဋိလေဟိ, သာကိယေန ဇာတိယာ, လိင်္ဂံ ဝိဇဟိတွာ အာဂတေန။ အဝိဇဟိတွာ အာဂတောပိ စ ယော မဂ္ဂဖလပဋိလာဘာယ ဟေတုသမ္ပန္နော ဟောတိ၊ တာဒိသောဝ သဘိယော ပရိဗ္ဗာဇကော၊ တသ္မာ ဘဂဝါ “တဝ ပန သဘိယ တိတ္ထိယဝတ္တပူရဏတ္ထာယ ပရိဝါသကာရဏံ နတ္ထိ၊ အတ္ထတ္ထိကော တွံ ‘မဂ္ဂဖလပဋိလာဘာယ ဟေတုသမ္ပန္နော’တိ ဝိဒိတမေတံ မယာ”တိ တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇံ

၁-ယံ မေတိအဍ္ဎဂါထာယ (သီ)

anujānanto āha “apica mettha puggalavemattatā viditā”ti. Sabhiyo pana attano ādaraṁ dassento āha **“sace bhante”**ti. Taṁ sabbaṁ aññañca tathārūpaṁ uttānatthattā pubbe vuttanayattā ca idha na vaṇṇitaṁ, yato pubbe vaṇṇitānusārena veditabbanti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Sabhiyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Selasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Selasuttaṁ. Kā uppatti? Ayameva, yāssa nidāne vuttā. Atthavaṇṇanākkamepi cassa pubbasadisaṁ pubbe vuttanayeneva veditabbaṁ. Yaṁ pana apubbaṁ, taṁ uttānatthāni padāni pariharantā vaṇṇayissāma. **Aṅguttarāpesū**ti Aṅgā eva so janapado, Gaṅgāya pana yā uttarena āpo, tāsaṁ avidūrattā “uttarāpo”tipi vuccati. Kataragaṅgāya uttarena yā āpoti? Mahāmahīgaṅgāya.

Tatrāyaṁ tassā nadiyā āvibhāvatthaṁ ādito pabhuti vaṇṇanā—ayaṁ kira Jambudīpo dasasahassayojanaparimāṇo. Tattha catusahassayojanaparimāṇo padeso udakena ajjhotthaṭo “samuddo”ti saṅkhaṁ gato. Tisahassayojanapamāṇe manussā vasanti. Tisahassayojanapamāṇe Himavā patiṭṭhito ubbedhena pañcayojanasatiko caturāsītisahassakūṭehi paṭimaṇḍito samantato sandamānapañcasatanadīvicitto, yattha āyāmavitthārena gambhīratāya ca paññāsapaññāsayojanā diyaḍḍhayojanasataparimaṇḍalā Pūraḷāsasuttavaṇṇanāyaṁ vuttā Anotattādayo satta mahāsarā patiṭṭhitā.

Tesu **Anotatto** Sudassanakūṭaṁ Citrakūṭaṁ Kāḷakūṭaṁ Gandhamādanakūṭaṁ Kelāsakūṭanti imehi pañcahi pabbatehi parikkhitto. Tattha Sudassanakūṭaṁ suvaṇṇamayaṁ dviyojanasatubbedhaṁ antovaṅkaṁ kākamukhasaṇṭhānaṁ

အနုဇာနန္တော အာဟ“အပိစ မေတ္ထ ပုဂ္ဂလဝေမတ္တတာ ဝိဒိတာ”တိ။ သဘိယော ပန အတ္တနော အာဒရံ ဒဿေန္တော အာဟ **“သစေ ဘန္တေ”**တိ။ တံ သဗ္ဗံ အညဉ္စ တထာရူပံ ဥတ္တာနတ္ထတ္တာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယတ္တာ စ ဣဓ န ဝဏ္ဏိတံ၊ ယတော ပုဗ္ဗေ ဝဏ္ဏိတာနုသာရေန ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

သဘိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-သေလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ သေလသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အယမေဝ,ယဿ နိဒါနေ ဝုတ္တာ။ အတ္ထဝဏ္ဏနာက္ကမေပိ စဿ ပုဗ္ဗသဒိသံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယံ ပန အပုဗ္ဗံ၊ တံ ဥတ္တာနတ္ထာနိ ပဒါနိ ပရိဟရန္တာ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ **အင်္ဂုတ္တရာပေသူ**တိ အင်္ဂါ ဧဝ သော ဇနပဒေါ၊ ဂင်္ဂါယ ပန ယာ ဥတ္တရေန အာပေါ၊ တာသံ အဝိဒူရတ္တာ“ဥတ္တရာပေါ”တိပိ ဝုစ္စတိ။ ကတရဂင်္ဂါယ ဥတ္တရေန ယာ အာပေါတိ? မဟာမဟီဂင်္ဂါယ။

တတြာယံ တဿာ နဒိယာ အာဝိဘာဝတ္ထံ အာဒိတော ပဘုတိ ဝဏ္ဏနာ— အယံ ကိရ ဇမ္ဗုဒီပေါ ဒသသဟဿယောဇနပရိမာဏော။ တတ္ထ စတုသဟဿယောဇနပရိမာဏော ပဒေသော ဥဒကေန အဇ္ဈောတ္ထဋော“သမုဒ္ဒေါ”တိ သင်္ခံ ဂတော။ တိသဟဿယောဇနပမာဏေ မနုဿာ ဝသန္တိ။ တိသဟဿယောဇနပမာဏေ ဟိမဝါ ပတိဋ္ဌိတော ဥဗ္ဗေဓေန ပဉ္စယောဇနသတိကော စတုရာသီတိသဟဿကူဋေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတော သမန္တတော သန္ဒမာနပဉ္စသတနဒီဝိစိတ္တော၊ ယတ္ထ အာယာမဝိတ္ထာရေန ဂမ္ဘီရတာယ စ ပညာသပညာသယောဇနာ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတပရိမဏ္ဍလာ ပူရဠာသသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တာ အနောတတ္တာဒယော သတ္တ မဟာသရာ ပတိဋ္ဌိတာ။

တေသု **အနောတတ္တော** သုဒဿနကူဋံ စိတြကူဋံ ကာဠကူဋံ ဂန္ဓမာဒနကူဋံ ကေလာသကူဋန္တိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ပဗ္ဗတေဟိ ပရိက္ခိတ္တော။ တတ္ထ သုဒဿနကူဋံ သုဝဏ္ဏမယံ ဒွိယောဇနသတုဗ္ဗေဓံ အန္တောဝင်္ကံ ကာကမုခသဏ္ဌာနံ

tameva saraṁ paṭicchādetvā ṭhitaṁ, Citrakūṭaṁ sabbaratanamayaṁ, Kāḷakūṭaṁ añjanamayaṁ, Gandhamādanakūṭaṁ sānumayaṁ abbhantare muggavaṇṇaṁ nānappakāra-osadhasañchannaṁ kāḷapakkhuposathadivase ādittamiva aṅgāraṁ jalantaṁ tiṭṭhati, Kelāsakūṭaṁ rajatamayaṁ. Sabbāni Sudassanena samānubbedhasaṇṭhānāni tameva saraṁ paṭicchādetvā ṭhitāni. Sabbāni devānubhāvena nāgānubhāvena ca vassanti, nadiyo ca tesu sandanti. Taṁ sabbampi udakaṁ Anotattameva pavisati. Candimasūriyā dakkhiṇena vā uttarena vā gacchantā pabbatantarena taṁ obhāsenti, ujuṁ gacchantā na obhāsenti. Tenevassa “Anotattan”ti saṅkhā udapādi.

Tattha manoharasilātalāni nimmacchakacchapāni phalikasadisanimmalūdakāni nahānatitthāni suppaṭiyattāni honti, yesu Buddhapaccekabuddhakhīṇāsavā isigaṇā ca nhāyanti, devayakkhādayo ca uyyānakīḷikaṁ kīḷanti.

Catūsu cassa passesu sīhamukhaṁ hatthimukhaṁ assamukhaṁ usabhamukhanti cattāri mukhāni honti, yehi catasso nadiyo sandanti. Sīhamukhena nikkhantanadītīre sīhā bahutarā honti, hatthimukhādīhi hatthi-assa-usabhā. Puratthimadisato nikkhantanadī Anotattaṁ tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā itarā tisso nadiso anupagamma pācīnahimavanteneva amanussapathaṁ gantvā mahāsamuddaṁ pavisati. Pacchimadisato ca uttaradisato ca nikkhantanadiyopi tatheva padakkhiṇaṁ katvā pacchimahimavanteneva uttarahimavanteneva ca amanussapathaṁ gantvā mahāsamuddaṁ pavisanti. Dakkhiṇadisato nikkhantanadī pana taṁ tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā dakkhiṇena ujukaṁ pāsāṇapiṭṭheneva saṭṭhiyojanāni gantvā pabbataṁ paharitvā vuṭṭhāya pariṇāhena tigāvutapamāṇā udakadhārā hutvā ākāsena saṭṭhi yojanāni gantvā tiyaggaḷe nāma pāsāṇe patitā, pāsāṇo[1] udakadhārāvegena bhinno. Tatra paññāsayojanapamāṇā Tiyaggaḷā nāma pokkharaṇī jātā, pokkharaṇiyā kūlaṁ bhinditvā pāsāṇaṁ pavisiya saṭṭhi yojanāni gatā. Tato ghanapathaviṁ bhinditvā umaṅgena saṭṭhi yojanāni gantvā viñjhaṁ[2] nāma tiracchānapabbataṁ paharitvā hatthatale pañcaṅgulisadisā pañcadhārā hutvā pavattati. Sā tikkhattuṁ Anotattaṁ padakkhiṇaṁ katvā gataṭṭhāne **“āvaṭṭagaṅgā”**ti

1. Pāsāṇo ca (Syā)
2. Vijjhaṁ (Sī, Syā, Ka) Ma-Ṭṭha 3. 26; Aṁ-Ṭṭha 3. 216 piṭṭhesupi passitabbaṁ.

တမေဝ သရံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဌိတံ၊ စိတြကူဋံ သဗ္ဗရတနမယံ၊ ကာဠကူဋံ အဉ္ဇနမယံ၊ ဂန္ဓမာဒနကူဋံ သာနုမယံ အဗ္ဘန္တရေ မုဂ္ဂဝဏ္ဏံ နာနပ္ပကာရဩသဓသဉ္ဆန္နံ ကာဠပက္ခုပေါသထဒိဝသေ အာဒိတ္တမိဝ အင်္ဂါရံ ဇလန္တံ တိဋ္ဌတိ၊ ကေလာသကူဋံ ရဇတမယံ။ သဗ္ဗာနိ သုဒဿနေန သမာနုဗ္ဗေဓသဏ္ဌာနာနိ တမေဝ သရံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဌိတာနိ။ သဗ္ဗာနိ ဒေဝါနုဘာဝေန နာဂါနုဘာဝေန စ ဝဿန္တိ၊ နဒိယော စ တေသု သန္ဒန္တိ။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဥဒကံ အနောတတ္တမေဝ ပဝိသတိ။ စန္ဒိမသူရိယာ ဒက္ခိဏေန ဝါ ဥတ္တရေန ဝါ ဂစ္ဆန္တာ ပဗ္ဗတန္တရေန တံ ဩဘာသေန္တိ၊ ဥဇုံ ဂစ္ဆန္တာ န ဩဘာသေန္တိ။ တေနေဝဿ “အနောတတ္တ”န္တိ သင်္ခါ ဥဒပါဒိ။

တတ္ထ မနောဟရသိလာတလာနိ နိမ္မစ္ဆကစ္ဆပါနိ ဖလိကသဒိသနိမ္မလူဒကာနိ နဟာနတိတ္ထာနိ သုပ္ပဋိယတ္တာနိ ဟောန္တိ၊ ယေသု ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓခီဏာသဝါ ဣသိဂဏာ စ နှာယန္တိ၊ ဒေဝယက္ခာဒယော စ ဥယျာနကီဠိကံ ကီဠန္တိ။

စတူသု စဿ ပဿေသု သီဟမုခံ ဟတ္ထိမုခံ အဿမုခံ ဥသဘမုခန္တိ စတ္တာရိ မုခါနိ ဟောန္တိ၊ ယေဟိ စတဿော နဒိယော သန္ဒန္တိ။ သီဟမုခေန နိက္ခန္တနဒီတီရေ သီဟာ ဗဟုတရာ ဟောန္တိ၊ ဟတ္ထိမုခါဒီဟိ ဟတ္ထိအဿဥသဘာ။ ပုရတ္ထိမဒိသတော နိက္ခန္တနဒီ အနောတတ္တံ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဣတရာ တိဿော နဒိယော အနုပဂမ္မ ပါစီနဟိမဝန္တေနေဝ အမနုဿပထံ ဂန္တွာ မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိသတိ။ ပစ္ဆိမဒိသတော စ ဥတ္တရဒိသတော စ နိက္ခန္တနဒိယောပိ တထေဝ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပစ္ဆိမဟိမဝန္တေနေဝ ဥတ္တရဟိမဝန္တေနေဝ စ အမနုဿပထံ ဂန္တွာ မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိသန္တိ။ ဒက္ခိဏဒိသတော နိက္ခန္တနဒီ ပန တံ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဒက္ခိဏေန ဥဇုကံ ပါသာဏပိဋ္ဌေနေဝ သဋ္ဌိယောဇနာနိ ဂန္တွာ ပဗ္ဗတံ ပဟရိတွာ ဝုဋ္ဌာယ ပရိဏာဟေန တိဂါဝုတပမာဏာ ဥဒကဓာရာ ဟုတွာ အာကာသေန သဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဂန္တွာ တိယဂ္ဂဠေ နာမ ပါသာဏေ ပတိတာ၊ ပါသာဏော[1] ဥဒကဓာရာဝေဂေန ဘိန္နော။ တတြ ပညာသယောဇနပမာဏာ တိယဂ္ဂဠာ နာမ ပေါက္ခရဏီ ဇာတာ၊ ပေါက္ခရဏိယာ ကူလံ ဘိန္ဒိတွာ ပါသာဏံ ပဝိသိယ သဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဂတာ။ တတော ဃနပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ဥမင်္ဂေန သဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဂန္တွာ ဝိဉ္ဈံ[2] နာမ တိရစ္ဆာနပဗ္ဗတံ ပဟရိတွာ ဟတ္ထတလေ ပဉ္စင်္ဂုလိသဒိသာ ပဉ္စဓာရာ ဟုတွာ ပဝတ္တတိ။ သာ တိက္ခတ္တုံ အနောတတ္တံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဂတဋ္ဌာနေ “**အာဝဋ္ဋဂင်္ဂါ**”တိ

၁-ပါသာဏော စ (သျာ)
၂-ဝိဇ္ဈံ (သီ၊ သျာ၊ က) မ-ဋ္ဌ ၃-၂၆၊ အံ-ဋ္ဌ-၃-၂၁၆-ပိဋ္ဌေသုပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

vuccati. Ujukaṁ pāsāṇapiṭṭhena saṭṭhi yojanāni gataṭṭhāne **“kaṇhagaṅgā”**ti vuccati. Ākāsena saṭṭhi yojanāni gataṭṭhāne **“ākāsagaṅgā”**ti vuccati. Tiyaggaḷapāsāṇe paññāsayojanokāse **“tiyaggaḷapokkharaṇī”**ti vuccati. Kūlaṁ bhinditvā pāsāṇaṁ pavisiya saṭṭhi yojanāni gataṭṭhāne **“bahalagaṅgā”**ti vuccati. Pathaviṁ bhinditvā umaṅgena saṭṭhi yojanāni gataṭṭhāne **“umaṅgagaṅgā”**ti vuccati. Viñjhaṁ nāma tiracchānapabbataṁ paharitvā pañcadhārā hutvā pavattaṭṭhāne “Gaṅgāyamunā Aciravatī Sarabhū Mahī”ti pañcadhā vuccati. Evametā pañca Mahāgaṅgā Himavatā sambhavanti. Tāsu yā ayaṁ pañcamī Mahī nāma, sā idha “mahāmahīgaṅgā”ti adhippetā. Tassā Gaṅgāya uttarena yā āpo. Tāsaṁ avidūrattā so janapado “aṅguttarāpo”ti veditabbo. Tasmiṁ janapade aṅguttarāpesu.

Cārikaṁ caramānoti addhānagamanaṁ kurumāno. Tattha Bhagavato duvidhā cārikā turitacārikā aturitacārikā ca. Tattha dūrepi bhabbapuggale disvā sahasā gamanaṁ turitacārikā. Sā Mahākassapapaccuggamanādīsu daṭṭhabbā. Taṁ paccuggacchanto hi Bhagavā muhutteneva tigāvutaṁ agamāsi, Āḷavakadamanatthaṁ tiṁsayojanaṁ, tathā Aṅgulimālassatthāya. Pukkusātissa pana pañcacattālīsayojanaṁ, Mahākappinassa vīsayojanasataṁ, Dhaniyassatthāya sattayojanasataṁ addhānaṁ agamāsi. Ayaṁ **turitacārikā** nāma. Gāmanigamanagarapaṭipāṭiyā pana piṇḍapātacariyādīhi lokaṁ anuggaṇhantassa gamanaṁ **aturitacārikā** nāma. Ayaṁ idha adhippetā. Evaṁ cārikaṁ caramāno. **Mahatā**ti saṅkhyāmahatā guṇamahatā ca. **Bhikkhusaṁghenā**ti samaṇagaṇena. **Aḍḍhateḷasehī**ti aḍḍhena teḷasahi, dvādasahi satehi paññāsāya ca bhikkhūhi saddhinti vuttaṁ hoti. **Yena -pa- tadavasarī**ti āpaṇabahulatāya so nigamo “āpaṇo”tveva nāmaṁ labhi. Tasmiṁ kira vīsati-āpaṇamukhasahassāni vibhattāni ahesuṁ. Yena disābhāgena, maggena vā so aṅguttarāpānaṁ raṭṭhassa nigamo osaritabbo, tena avasari tadavasari agamāsi, taṁ nigamaṁ anupāpuṇīti vuttaṁ hoti.

Koṇiyo jaṭiloti Keṇiyoti nāmena, jaṭiloti tāpaso. So kira brāhmaṇamahāsālo, dhanarakkhaṇatthāya pana tāpasapabbajjaṁ samādāya rañño paṇṇākāraṁ datvā bhūmibhāgaṁ gahetvā tattha assamaṁ kāretvā vasati kulasahassassa nissayo hutvā. Assamepi cassa

ဝုစ္စတိ။ ဥဇုကံ ပါသာဏပိဋ္ဌေန သဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဂတဋ္ဌာနေ **“ကဏှဂင်္ဂါ”**တိ ဝုစ္စတိ။ အာကာသေန သဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဂတဋ္ဌာနေ **“အာကာသဂင်္ဂါ”**တိ ဝုစ္စတိ။ တိယဂ္ဂဠပါသာဏေ ပညာသယောဇနောကာသေ **“တိယဂ္ဂဠပေါက္ခရဏီ”**တိ ဝုစ္စတိ။ ကူလံ ဘိန္ဒိတွာ ပါသာဏံ ပဝိသိယ သဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဂတဋ္ဌာနေ **“ဗဟလဂင်္ဂါ”**တိ ဝုစ္စတိ။ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ဥမင်္ဂေန သဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဂတဋ္ဌာနေ **“ဥမင်္ဂဂင်္ဂါ”**တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိဉ္ဈံ နာမ တိရစ္ဆာနပဗ္ဗတံ ပဟရိတွာ ပဉ္စဓာရာ ဟုတွာ ပဝတ္တဋ္ဌာနေ “ဂင်္ဂါယမုနာ အစိရဝတီ သရဘူ မဟီ”တိ ပဉ္စဓာ ဝုစ္စတိ။ ဧဝမေတာ ပဉ္စ မဟာဂင်္ဂါ ဟိမဝတာ သမ္ဘဝန္တိ။ တာသု ယာ အယံ ပဉ္စမီ မဟီ နာမ၊ သာ ဣဓ “မဟာမဟီဂင်္ဂါ”တိ အဓိပ္ပေတာ။ တဿာ ဂင်္ဂါယ ဥတ္တရေန ယာ အာပေါ၊ တာသံ အဝိဒူရတ္တာ သော ဇနပဒေါ “အင်္ဂုတ္တရာပေါ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တသ္မိံ ဇနပဒေ အင်္ဂုတ္တရာပေသု။

စာရိကံ စရမာနောတိ အဒ္ဓါနဂမနံ ကုရုမာနော။ တတ္ထ ဘဂဝတော ဒုဝိဓာ စာရိကာ တုရိတစာရိကာ အတုရိတစာရိကာ စ။ တတ္ထ ဒူရေပိ ဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေ ဒိသွာ သဟသာ ဂမနံ တုရိတစာရိကာ။ သာ မဟာကဿပပစ္စုဂ္ဂမနာဒီသု ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ တံ ပစ္စုဂ္ဂစ္ဆန္တော ဟိ ဘဂဝါ မုဟုတ္တေနေဝ တိဂါဝုတံ အဂမာသိ၊ အာဠဝကဒမနတ္ထံ တိံသယောဇနံ၊ တထာ အင်္ဂုလိမာလဿတ္ထာယ။ ပုက္ကုသာတိဿ ပန ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနံ, မဟာကပ္ပိနဿ ဝီသယောဇနသတံ, ဓနိယဿတ္ထာယ သတ္တယောဇနသတံ အဒ္ဓါနံ အဂမာသိ။ အယံ **တုရိတစာရိကာ** နာမ။ ဂါမနိဂမနဂရပဋိပါဋိယာ ပန ပိဏ္ဍပါတစရိယာဒီဟိ လောကံ အနုဂ္ဂဏှန္တဿ ဂမနံ **အတုရိတစာရိကာ** နာမ။ အယံ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။ ဧဝံ စာရိကံ စရမာနော။ **မဟတာ**တိ သင်္ချာမဟတာ ဂုဏမဟတာ စ။ **ဘိက္ခုသံဃေနာ**တိ သမဏဂဏေန။ **အဍ္ဎတေဠသေဟီ**တိ အဍ္ဎေန တေဠသဟိ၊ ဒွါဒသဟိ သတေဟိ ပညာသာယ စ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယေန။ပ။ တဒဝသရီ**တိ အာပဏဗဟုလတာယ သော နိဂမော “အာပဏော”တွေဝ နာမံ လဘိ။ တသ္မိံ ကိရ ဝီသတိအာပဏမုခသဟဿာနိ ဝိဘတ္တာနိ အဟေသုံ။ ယေန ဒိသာဘာဂေန, မဂ္ဂေန ဝါ သော အင်္ဂုတ္တရာပါနံ ရဋ္ဌဿ နိဂမော ဩသရိတဗ္ဗော၊ တေန အဝသရိ တဒဝသရိ အဂမာသိ၊ တံ နိဂမံ အနုပါပုဏီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ကေဏိယော ဇဋိလောတိ ကေဏိယောတိ နာမေန၊ ဇဋိလောတိ တာပသော။ သော ကိရ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော၊ ဓနရက္ခဏတ္ထာယ ပန တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ သမာဒါယ ရညော ပဏ္ဏာကာရံ ဒတွာ ဘူမိဘာဂံ ဂဟေတွာ တတ္ထ အဿမံ ကာရေတွာ ဝသတိ ကုလသဟဿဿ နိဿယော ဟုတွာ။ အဿမေပိ စဿ

eko tālarukkho divase divase ekaṁ suvaṇṇaphalaṁ muñcatīti vadanti. So divā kāsāyāni dhāreti, jaṭā ca bandhati, rattiṁ yathāsukhaṁ pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāreti. **Sakyaputto**ti uccākulaparidīpanaṁ. **Sakyakulā pabbajito**ti saddhāya pabbajitabhāvaparidīpanaṁ, kenaci parijuññena anabhibhūto aparikkhīṇaṁyeva taṁ kulaṁ pahāya saddhāya pabbajitoti vuttaṁ hoti. **Taṁ kho panā**ti itthambhūtākhyānatthe upayogavacanaṁ, tassa kho pana bhoto Gotamassāti attho. **Kalyāṇo**ti kalyāṇaguṇasamannāgato, seṭṭhoti vuttaṁ hoti. **Kittisaddo**ti kittiyeva, thutighoso vā.

Itipi so Bhagavāti-ādimhi pana ayaṁ tāva yojanā—so Bhagavā itipi arahaṁ, itipi Sammāsambuddho -pa- itipi Bhagavāti, iminā ca iminā ca kāraṇenāti vuttaṁ hoti. Tattha ārakattā, arīnaṁ arānañca hatattā, paccayādīnaṁ arahattā, pāpakaraṇe rahābhāvāti imehi tāva kāraṇehi so Bhagavā **Arahan**ti veditabbo. Ārakā hi so sabbakilesehi maggena savāsanānaṁ kilesānaṁ viddhaṁsitattāti ārakattā Arahaṁ. Te cānena kilesārayo maggena hatāti arīnaṁ hatattāpi arahaṁ. Yañcetaṁ avijjābhavataṇhāmayanābhi puññādi-abhisaṅkhārāraṁ jarāmaraṇanemi āsavasamudayamayena akkhena vijjhitvā tibhavarathe samāyojitaṁ anādikālapavattaṁ saṁsāracakkaṁ, tassānena Bodhimaṇḍe vīriyapādehi sīlapathaviyaṁ patiṭṭhāya saddhāhatthena kammakkhayakarañāṇapharasuṁ gahetvā sabbe arā hatāti arānaṁ hatattātipi Arahaṁ. Aggadakkhiṇeyyattā ca cīvarādipaccaye sakkāragarukārādīni ca arahatīti paccayādīnaṁ arahattāpi Arahaṁ. Yathā ca loke keci paṇḍitamānino bālā asilokabhayena raho pāpaṁ karonti, evaṁ nāyaṁ kadāci karotīti pāpakaraṇe rahābhāvatopi Arahaṁ. Hoti cettha—

> "Ārakattā hatattā ca, kilesārīna so Muni.
> Hatasaṁsāracakkāro, paccayādīna cāraho.
> Na raho karoti pāpāni, Arahaṁ tena pavuccatī"ti.

Sammā sāmañca saccānaṁ buddhattā **Sammāsambuddho.** Atisayavisuddhāhi vijjāhi abbhuttamena caraṇena ca samannāgatattā **Vijjācaraṇasampanno.**

ဧကော တာလရုက္ခော ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဧကံ သုဝဏ္ဏဖလံ မုဉ္စတီတိ ဝဒန္တိ။ သော ဒိဝါ ကာသာယာနိ ဓာရေတိ၊ ဇဋာ စ ဗန္ဓတိ၊ ရတ္တိံ ယထာသုခံ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ သမပ္ပိတော သမင်္ဂီဘူတော ပရိစာရေတိ။ **သကျပုတ္တော**တိ ဥစ္စာကုလပရိဒီပနံ။ **သကျကုလာ ပဗ္ဗဇိတော**တိ သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတဘာဝပရိဒီပနံ၊ ကေနစိ ပါရိဇုညေန အနဘိဘူတော အပရိက္ခီဏံယေဝ တံ ကုလံ ပဟာယ သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **တံ ခေါ ပနာ**တိ ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ၊ တဿ ခေါ ပန ဘောတော ဂေါတမဿာတိ အတ္ထော။ **ကလျာဏော**တိ ကလျာဏဂုဏသမန္နာဂတော၊ သေဋ္ဌောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ကိတ္တိသဒ္ဒေါ**တိ ကိတ္တိယေဝ, ထုတိဃောသော ဝါ။

ဣတိပိ သော ဘဂဝါတိ အာဒိမှိ ပန အယံ တာဝ ယောဇနာ—သော ဘဂဝါ ဣတိပိ အရဟံ၊ ဣတိပိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ပ။ ဣတိပိ ဘဂဝါတိ၊ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ကာရဏေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ အာရကတ္တာ, အရီနံ အရာနဉ္စ ဟတတ္တာ, ပစ္စယာဒီနံ အရဟတ္တာ, ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝါတိ ဣမေဟိ တာဝ ကာရဏေဟိ သော ဘဂဝါ **အရဟ**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အာရကာ ဟိ သော သဗ္ဗကိလေသေဟိ မဂ္ဂေန သဝါသနာနံ ကိလေသာနံ ဝိဒ္ဓံသိတတ္တာတိ အာရကတ္တာ အရဟံ။ တေ စာနေန ကိလေသာရယော မဂ္ဂေန ဟတာတိ အရီနံ ဟတတ္တာပိ အရဟံ။ ယဉ္စေတံ အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာမယနာဘိ ပုညာဒိ-အဘိသင်္ခါရာရံ ဇရာမရဏနေမိ အာသဝသမုဒယမယေန အက္ခေန ဝိဇ္ဈိတွာ တိဘဝရထေ သမာယောဇိတံ အနာဒိကာလပဝတ္တံ သံသာရစက္ကံ၊ တဿာနေန ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝီရိယပါဒေဟိ သီလပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ သဒ္ဓါဟတ္ထေန ကမ္မက္ခယကရဉာဏဖရသုံ ဂဟေတွာ သဗ္ဗေ အရာ ဟတာတိ အရာနံ ဟတတ္တာတိပိ အရဟံ။ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျတ္တာ စ စီဝရာဒိပစ္စယေ သက္ကာရ-ဂရုကာရာဒီနိ စ အရဟတီတိ ပစ္စယာဒီနံ အရဟတ္တာပိ အရဟံ။ ယထာ စ လောကေ ကေစိ ပဏ္ဍိတမာနိနော ဗာလာ အသိလောကဘယေန ရဟော ပါပံ ကရောန္တိ၊ ဧဝံ နာယံ ကဒါစိ ကရောတီတိ ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝတောပိ အရဟံ။ ဟောတိ စေတ္ထ—

> "အာရကတ္တာ ဟတတ္တာ စ၊ ကိလေသာရီန သော မုနိ။
> ဟတသံသာရစက္ကာရော၊ ပစ္စယာဒီန စာရဟော။
> န ရဟော ကရောတိ ပါပါနိ၊ အရဟံ တေန ပဝုစ္စတီ"တိ။

သမ္မာ သာမဉ္စ သစ္စာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။** အတိသယဝိသုဒ္ဓါဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ အဗ္ဘုတ္တမေန စရဏေန စ သမန္နာဂတတ္တာ **ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော။**

sobhanagamanattā, sundaraṁ ṭhānaṁ gatattā, suṭṭhu gatattā, sammā gadattā ca **Sugato.** Sabbathāpi viditalokattā **Lokavidū.** So hi Bhagavā sabhāvato samudayato nirodhato nirodhūpāyatoti sabbathā khandhāyatanādibhedaṁ saṅkhāralokaṁ avedi, "eko loko sabbe sattā āhāraṭṭhitikā. Dve lokā nāmañca rūpañca. Tayo lokā tisso vedanā. Cattāro lokā cattāro āhārā. Pañca lokā pañcupādānakkhandhā. Cha lokā cha ajjhattikāni āyatanāni. Satta lokā satta viññāṇaṭṭhitiyo. Aṭṭha lokā aṭṭha lokadhammā. Nava lokā nava sattāvāsā. Dasa lokā dasāyatanāni. Dvādasa lokā dvādasāyatanāni. Aṭṭhārasa lokā aṭṭhārasa dhātuyo"ti[1] evaṁ sabbathā saṅkhāralokaṁ avedi. Sattānaṁ āsayaṁ jānāti, anusayaṁ jānāti, caritaṁ jānāti, adhimuttiṁ jānāti, apparajakkhe mahārajakkhe tikkhindriye mudindriye svākāre dvākāre suviññāpaye duviññāpaye bhabbe abhabbe satte jānātīti sabbathā sattalokaṁ avedi, tathā ekaṁ cakkavāḷaṁ āyāmato vitthārato ca yojanānaṁ dvādasa satasahassāni tīṇi sahassāni aḍḍhapañcamāni ca satāni, parikkhepato chattiṁsa satasahassāni dasa sahassāni aḍḍhuḍḍhāni ca satāni.

Tattha—

Duve satasahassāni, cattāri nahutāni ca.
Ettakaṁ bahalattena, saṅkhātāyaṁ vasundharā.

Cattāri satasahassāni, aṭṭheva nahutāni ca.
Ettakaṁ bahalattena, jalaṁ vāte patiṭṭhitaṁ.

Nava satasahassāni, māluto nabhamuggato.
Saṭṭhi ceva sahassāni, esā lokassa saṇṭhiti.

Evaṁ saṇṭhite cettha yojanānaṁ—

Caturāsīti sahassāni, ajjhogāḷho mahaṇṇave.
Accuggato tāvadeva, Sineru pabbatuttamo.

1. Khu 9. 117 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.

သောဘနဂမနတ္တာ, သုန္ဒရံ ဌာနံ ဂတတ္တာ, သုဋ္ဌု ဂတတ္တာ, သမ္မာ ဂဒတ္တာ စ **သုဂတော**။ သဗ္ဗထာပိ ဝိဒိတလောကတ္တာ **လောကဝိဒူ**။ သော ဟိ ဘဂဝါ သဘာဝတော သမုဒယတော နိရောဓတော နိရောဓူပါယတောတိ သဗ္ဗထာ ခန္ဓာယတနာဒိဘေဒံ သင်္ခါရလောကံ အဝေဒိ၊ "ဧကော လောကော သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ ဒွေ လောကာ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ။ တယော လောကာ တိဿော ဝေဒနာ။ စတ္တာရော လောကာ စတ္တာရော အာဟာရာ။ ပဉ္စ လောကာ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ဆ လောကာ ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ။ သတ္တ လောကာ သတ္တ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော။ အဋ္ဌ လောကာ အဋ္ဌ လောကဓမ္မာ။ နဝ လောကာ နဝ သတ္တာဝါသာ။ ဒသ လောကာ ဒသာယတနာနိ။ ဒွါဒသ လောကာ ဒွါဒသာယတနာနိ။ အဋ္ဌာရသ လောကာ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော"တိ[1] ဧဝံ သဗ္ဗထာ သင်္ခါရလောကံ အဝေဒိ။ သတ္တာနံ အာသယံ ဇာနာတိ, အနုသယံ ဇာနာတိ, စရိတံ ဇာနာတိ, အဓိမုတ္တိံ ဇာနာတိ၊ အပ္ပရဇက္ခေ မဟာရဇက္ခေ တိက္ခိန္ဒြိယေ မုဒိန္ဒြိယေ သွာကာရေ ဒွါကာရေ သုဝိညာပယေ ဒုဝိညာပယေ ဘဗ္ဗေ အဘဗ္ဗေ သတ္တေ ဇာနာတီတိ သဗ္ဗထာ သတ္တလောကံ အဝေဒိ၊ တထာ ဧကံ စက္ကဝါဠံ အာယာမတော ဝိတ္ထာရတော စ ယောဇနာနံ ဒွါဒသ သတသဟဿာနိ တီဏိ သဟဿာနိ အဍ္ဎပဉ္စမာနိ စ သတာနိ၊ ပရိက္ခေပတော ဆတ္တိံသ သတသဟဿာနိ ဒသ သဟဿာနိ အဍ္ဎုဍ္ဎာနိ စ သတာနိ။

တတ္ထ—

ဒုဝေ သတသဟဿာနိ၊ စတ္တာရိ နဟုတာနိ စ။
ဧတ္တကံ ဗဟလတ္တေန၊ သင်္ခါတာယံ ဝသုန္ဓရာ။

စတ္တာရိ သတသဟဿာနိ၊ အဋ္ဌေဝ နဟုတာနိ စ။
ဧတ္တကံ ဗဟလတ္တေန၊ ဇလံ ဝါတေ ပတိဋ္ဌိတံ။

နဝ သတသဟဿာနိ၊ မာလုတော နဘမုဂ္ဂတော။
သဋ္ဌိ စေဝ သဟဿာနိ၊ ဧသာ လောကဿ သဏ္ဌိတိ။

ဧဝံ သဏ္ဌိတေ စေတ္ထ ယောဇနာနံ—

စတုရာသီတိ သဟဿာနိ၊ အဇ္ဈောဂါဠှော မဟဏ္ဏဝေ။
အစ္စုဂ္ဂတော တာဝဒေဝ၊ သိနေရု ပဗ္ဗတုတ္တမော။

၁-ခု ၉-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။

Tato upaḍḍhupaḍḍhena, pamāṇena yathākkamaṁ.
Ajjhogāḷhuggatā dibbā, nānāratanacittitā.

Yugandharo Isadharo, Karavīko Sudassano.
Nemindharo Vinatako, Assakaṇṇo giri brahā.

Ete satta mahāselā, Sinerussa samantato.
Mahārājānamāvāsā, devayakkhanisevitā.

Yojanānaṁ satānucco, Himavā pañca pabbato.
Yojanānaṁ sahassāni, tīṇi āyatavitthato.

Caturāsītisahassehi, kūṭehi paṭimaṇḍito.
Tipañcayojanakkhandha. parikkhepā nagavhayā.

Paññāsayojanakkhandha. sākhāyāmā samantato.
Satayojanavitthiṇṇā, tāvadeva ca uggatā.

Jambū yassānubhāvena, Jambudīpo pakāsito.
Dve asītisahassāni, ajjhogāḷho mahaṇṇave.

Accuggato tāvadeva, cakkavāḷasiluccayo.
Parikkhipitvā taṁ sabbaṁ, cakkavāḷamayaṁ ṭhito.

Tattha candamaṇḍalaṁ ekūnapaññāsayojanaṁ, sūriyamaṇḍalaṁ paññāsayojanaṁ, Tāvatiṁsabhavanaṁ dasasahassayojanaṁ, tathā Asurabhavanaṁ Avīcimahānirayo Jambudīpo ca. Aparagoyānaṁ sattasahassayojanaṁ, tathā Pubbavideho, Uttarakuru aṭṭhasahassayojano. Ekameko cettha mahādīpo pañcasatapañcasataparittadīpaparivāro. Taṁ sabbampi ekaṁ cakkavāḷaṁ ekā lokadhātu. Cakkavāḷantaresu lokantarikanirayā. Evaṁ anantāni cakkavāḷāni anantā lokadhātuyo anantena Buddhañāṇena aññāsīti sabbathā okāsalokaṁ avedi. Evaṁ so Bhagavā sabbathā viditalokattā Lokavidūti veditabbo.

Attano[1] pana guṇehi visiṭṭhatarassa kassaci abhāvā **Anuttaro.** Vicittehi vinayanūpāyehi purisadamme sāretīti **Purisadammasārathi.**

1. Attanā (Sī)

တတော ဥပဍ္ဎုပဍ္ဎေန၊ ပမာဏေန ယထာက္ကမံ။
အဇ္ဈောဂါဠ္ဟုဂ္ဂတာ ဒိဗ္ဗာ၊ နာနာရတနစိတ္တိတာ။

ယုဂန္ဓရော ဤသဓရော၊ ကရဝီကော သုဒဿနော။
နေမိန္ဓရော ဝိနတကော၊ အဿကဏ္ဏော ဂိရိ ဗြဟာ။

ဧတေ သတ္တ မဟာသေလာ၊ သိနေရုဿ သမန္တတော။
မဟာရာဇာနမာဝါသာ၊ ဒေဝယက္ခနိသေဝိတာ။

ယောဇနာနံ သတာနုစ္စော၊ ဟိမဝါ ပဉ္စ ပဗ္ဗတော။
ယောဇနာနံ သဟဿာနိ၊ တီဏိ အာယတဝိတ္ထတော။

စတုရာသီတိသဟဿေဟိ၊ ကူဋေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတော။
တိပဉ္စယောဇနက္ခန္ဓ-ပရိက္ခေပါ နဂဝှယာ။

ပဉ္ဉာသယောဇနက္ခန္ဓ-သာခါယာမာ သမန္တတော။
သတယောဇနဝိတ္ထိဏ္ဏာ၊ တာဝဒေဝ စ ဥဂ္ဂတာ။

ဇမ္ဗူ ယဿာနုဘာဝေန၊ ဇမ္ဗုဒီပေါ ပကာသိတော။
ဒွေ အသီတိသဟဿာနိ၊ အဇ္ဈောဂါဠှော မဟဏ္ဏဝေ။

အစ္စုဂ္ဂတော တာဝဒေဝ၊ စက္ကဝါဠသိလုစ္စယော။
ပရိက္ခိပိတွာ တံ သဗ္ဗံ၊ စက္ကဝါဠမယံ ဌိတော။

တတ္ထ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဧကူနပဉ္ဉာသယောဇနံ၊ သူရိယမဏ္ဍလံ ပဉ္ဉာသယောဇနံ၊ တာဝတိံသဘဝနံ ဒသသဟဿယောဇနံ၊ တထာ အသုရဘဝနံ အဝီစိမဟာနိရယော ဇမ္ဗုဒီပေါ စ။ အပရဂေါယာနံ သတ္တသဟဿယောဇနံ၊ တထာ ပုဗ္ဗဝိဒေဟော၊ ဥတ္တရကုရု အဋ္ဌသဟဿယောဇနော။ ဧကမေကော စေတ္ထ မဟာဒီပေါ ပဉ္စသတပဉ္စသတပရိတ္တဒီပပရိဝါရော။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဧကံ စက္ကဝါဠံ ဧကာ လောကဓာတု။ စက္ကဝါဠန္တရေသု လောကန္တရိကနိရယာ။ ဧဝံ အနန္တာနိ စက္ကဝါဠာနိ အနန္တာ လောကဓာတုယော အနန္တေန ဗုဒ္ဓဉာဏေန အညာသီတိ သဗ္ဗထာ ဩကာသလောကံ အဝေဒိ။ ဧဝံ သော ဘဂဝါ သဗ္ဗထာ ဝိဒိတလောကတ္တာ လောကဝိဒူတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အတ္တနော[၁] ပန ဂုဏေဟိ ဝိသိဋ္ဌတရဿ ကဿစိ အဘာဝါ **အနုတ္တရော**။ ဝိစိတ္တေဟိ ဝိနယနူပါယေဟိ ပုရိသဒမ္မေ သာရေတီတိ **ပုရိသဒမ္မသာရထိ**။

၁-အတ္တနာ (သီ)

Diṭṭhadhammikasamparāyikaparamatthehi yathārahaṁ anusāsati nittāreti cāti **Satthā.** Devamanussaggahaṇaṁ ukkaṭṭhaparicchedavasena bhabbapuggalapariggahavasena ca kataṁ, nāgādikepi pana esa lokiyatthena anusāsati. Yadatthi neyyaṁ nāma, sabbassa buddhattā vimokkhantikañāṇavasena **Buddho.** Yato pana so—

Bhagyavā[1] bhaggavā yutto, bhagehi ca vibhattavā.
Bhattavā vantagamano, bhavesu Bhagavā tatoti.

Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panetāni padāni Visuddhimagge[2] vuttāni.

So imaṁ lokanti so Bhagavā imaṁ lokaṁ. Idāni vattabbaṁ nidasseti. **Sadevakan**ti-ādīni Kasibhāradvāja-āḷavakasuttesu vuttanayāneva. **Sayan**ti sāmaṁ aparaneyyo hutvā. **Abhiññā**ti abhiññāya. **Sacchikatvā**ti paccakkhaṁ katvā. **Pavedetī**ti bodheti ñāpeti pakāseti. **So dhammaṁ deseti -pa- pariyosānakalyāṇan**ti so Bhagavā sattesu kāruññataṁ paṭicca anuttaraṁ vivekasukhaṁ hitvāpi dhammaṁ deseti, tañca kho appaṁ vā bahuṁ vā desento ādikalyāṇādippakārameva deseti. Kathaṁ? Ekagātāpi hi samantabhaddakattā dhammassa paṭhamapādena ādikalyāṇā, dutiyatatiyapādehi majjhekalyāṇā, pacchimapādena pariyosānakalyāṇā. Ekānusandhikaṁ suttaṁ nidānena ādikalyāṇaṁ, nigamanena pariyosānakalyāṇaṁ, sesena majjhekalyāṇaṁ. Nānānusandhikaṁ paṭhamānusandhinā ādikalyāṇaṁ, pacchimena pariyosānakalyāṇaṁ, sesehi majjhekalyāṇaṁ. Sakalopi sāsanadhammo attano atthabhūtena sīlena ādikalyāṇo, samathavipassanāmaggaphalehi majjhekalyāṇo, nibbānena pariyosānakalyāṇo. Sīlasamādhīhi vā ādikalyāṇo, vipassanāmaggehi majjhekalyāṇo, phalanibbānehi pariyosānakalyāṇo. Buddhasubodhitāya vā ādikalyāṇo, dhammasudhammatāya majjhekalyāṇo, saṁghasuppaṭipattiyā pariyosānakalyāṇo. Taṁ sutvā tathattāya paṭipannena adhigantabbāya, abhisambodhiyā vā ādikalyāṇo, paccekabodhiyā majjhekalyāṇo, sāvakabodhiyā

1. Bhāgyavā (Sī, Syā)   2. Visuddhi 1. 192 piṭṭhe.

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကပရမတ္ထေဟိ ယထာရဟံ အနုသာသတိ နိတ္ထာရေတိ စာတိ **သတ္ထာ**။ ဒေဝမနုဿဂ္ဂဟဏံ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဝသေန ဘဗ္ဗပုဂ္ဂလပရိဂ္ဂဟဝသေန စ ကတံ၊ နာဂါဒိကေပိ ပန ဧသ လောကိယတ္ထေန အနုသာသတိ။ ယဒတ္ထိ နေယျံ နာမ၊ သဗ္ဗဿ ဗုဒ္ဓတ္တာ ဝိမောက္ခန္တိကဉာဏဝသေန **ဗုဒ္ဓေါ**။ ယတော ပန သော—

ဘဂျဝါ[၁] ဘဂ္ဂဝါ ယုတ္တော၊ ဘဂေဟိ စ ဝိဘတ္တဝါ။
ဘတ္တဝါ ဝန္တဂမနော၊ ဘဝေသု ဘဂဝါ တတောတိ။

အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေတာနိ ပဒါနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[၂] ဝုတ္တာနိ။

သော ဣမံ လောကန္တိ သော ဘဂဝါ ဣမံ လောကံ။ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ နိဒဿေတိ။ **သဒေဝကန္တိ**အာဒီနိ ကသိဘာရဒွါဇအာဠဝကသုတ္တေသု ဝုတ္တနယာနေဝ။ **သယန္တိ** သာမံ အပရနေယျော ဟုတွာ။ **အဘိညာ**တိ အဘိညာယ။ **သစ္ဆိကတွာ**တိ ပစ္စက္ခံ ကတွာ။ **ပဝေဒေတီ**တိ ဗောဓေတိ ဉာပေတိ ပကာသေတိ။ **သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ပ။ ပရိယောသာနကလျာဏန္တိ** သော ဘဂဝါ သတ္တေသု ကာရုညတံ ပဋိစ္စ အနုတ္တရံ ဝိဝေကသုခံ ဟိတွာပိ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ တဉ္စ ခေါ အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဒေသေန္တော အာဒိကလျာဏာဒိပ္ပကာရမေဝ ဒေသေတိ။ ကထံ? ဧကဂါထာပိ ဟိ သမန္တဘဒ္ဒကတ္တာ ဓမ္မဿ ပဌမပါဒေန အာဒိကလျာဏာ၊ ဒုတိယတတိယပါဒေဟိ မဇ္ဈေကလျာဏာ၊ ပစ္ဆိမပါဒေန ပရိယောသာနကလျာဏာ။ ဧကာနုသန္ဓိကံ သုတ္တံ နိဒါနေန အာဒိကလျာဏံ၊ နိဂမနေန ပရိယောသာနကလျာဏံ၊ သေသေန မဇ္ဈေကလျာဏံ။ နာနာနုသန္ဓိကံ ပဌမာနုသန္ဓိနာ အာဒိကလျာဏံ၊ ပစ္ဆိမေန ပရိယောသာနကလျာဏံ၊ သေသေဟိ မဇ္ဈေကလျာဏံ။ သကလောပိ သာသနဓမ္မော အတ္တနော အတ္ထဘူတေန သီလေန အာဒိကလျာဏော၊ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဖလေဟိ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ နိဗ္ဗာနေန ပရိယောသာနကလျာဏော။ သီလသမာဓီဟိ ဝါ အာဒိကလျာဏော၊ ဝိပဿနာမဂ္ဂေဟိ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ ဖလနိဗ္ဗာနေဟိ ပရိယောသာနကလျာဏော။ ဗုဒ္ဓသုဗောဓိတာယ ဝါ အာဒိကလျာဏော၊ ဓမ္မသုဓမ္မတာယ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ သံဃသုပ္ပဋိပတ္တိယာ ပရိယောသာနကလျာဏော။ တံ သုတွာ တထတ္တာယ ပဋိပန္နေန အဓိဂန္တဗ္ဗာယ, အဘိသမ္ဗောဓိယာ ဝါ အာဒိကလျာဏော၊ ပစ္စေကဗောဓိယာ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ သာဝကဗောဓိယာ

၁-ဘာဂျဝါ (သီ၊ သျာ)   ၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၉၂-ပိဋ္ဌေ။

pariyosānakalyāṇo. Suyyamāno cesa nīvaraṇādivikkhambhanato savanenapi kalyāṇameva āvahatīti ādikalyāṇo, paṭipajjamāno[1] samathavipassanāsukhāvahanato paṭipattiyāpi kalyāṇameva āvahatīti majjhekalyāṇo, tathā paṭipanno ca paṭipattiphale niṭṭhite tādibhāvāvahanato paṭipattiphalenapi kalyāṇameva āvahatīti pariyosānakalyāṇo. Nāthappabhavattā ca pabhavasuddhiyā ādikalyāṇo, atthasuddhiyā majjhekalyāṇo, kiccasuddhiyā pariyosānakalyāṇo. Yato appaṁ vā bahuṁ vā desento ādikalyāṇādippakārameva desetīti veditabbo.

Sātthaṁ sabyañjananti evamādīsu pana yasmā imaṁ dhammaṁ desento sāsanabrahmacariyaṁ maggabrahmacariyañca pakāseti, nānānayehi dīpeti, tañca yathāsambhavaṁ atthasampattiyā **sātthaṁ,** byañjanasampattiyā **sabyañjanaṁ.** Saṅkāsanapakāsanavivaraṇavibhajana-uttānīkaraṇapaññatti atthapadasamāyogato sātthaṁ, akkharapadabyañjanākāraniruttiniddesasampattiyā sabyañjanaṁ. Atthagambhīratāpaṭivedhagambhīratāhi sātthaṁ, dhammagambhīratādesanāgambhīratāhi sabyañjanaṁ. Atthapaṭibhānapaṭisambhidāvisayato sātthaṁ, dhammaniruttipaṭisambhidāvisayato sabyañjanaṁ. Paṇḍitavedanīyato sarikkhakajanappasādakanti[2] sātthaṁ, saddheyyato lokiyajanappasādakanti sabyañjanaṁ. Gambhīrādhippāyato sātthaṁ, uttānapadato sabyañjanaṁ. Upanetabbassābhāvato sakalaparipuṇṇabhāvena **kevalaparipuṇṇaṁ,** apanetabbassa abhāvato niddosabhāvena **parisuddhaṁ.** Sikkhattayapariggahitattā brahmabhūtehi seṭṭhehi caritabbato tesañca cariyabhāvato **brahmacariyaṁ.** Tasmā “sātthaṁ sabyañjanaṁ -pa- brahmacariyaṁ pakāsetī”ti vuccati.

Apica yasmā sanidānaṁ sa-uppattikañca desento ādikalyāṇaṁ deseti, vineyyānaṁ anurūpato atthassa aviparītatāya hetudāharaṇayogato ca majjhekalyāṇaṁ, sotūnaṁ saddhāpaṭilābhena nigamanena ca pariyosānakalyāṇaṁ. Evaṁ desento ca brahmacariyaṁ pakāseti. Tañca paṭipattiyā adhigamabyattito sātthaṁ, pariyattiyā āgamabyattito sabyañjanaṁ, sīlādipañcadhammakkhandhayuttato kevalaparipuṇṇaṁ, nirupakkilesato nittharaṇatthāya pavattito lokāmisanirapekkhato

1. Paṭipajjiyamāno (Vi-Ṭṭha 1. 99 piṭṭhe.) 2. Parikkhakajanappasādakanti (Sī, Syā)

ပရိယောသာနကလျာဏော။ သုယျမာနော စေသ နီဝရဏာဒိဝိက္ခမ္ဘနတော သဝနေနပိ ကလျာဏမေဝ အာဝဟတီတိ အာဒိကလျာဏော၊ ပဋိပဇ္ဇမာနော[1] သမထဝိပဿနာသုခါဝဟနတော ပဋိပတ္တိယာပိ ကလျာဏမေဝ အာဝဟတီတိ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ တထာ ပဋိပန္နော စ ပဋိပတ္တိဖလေ နိဋ္ဌိတေ တာဒိဘာဝါဝဟနတော ပဋိပတ္တိဖလေနပိ ကလျာဏမေဝ အာဝဟတီတိ ပရိယောသာနကလျာဏော။ နာထပ္ပဘဝတ္တာ စ ပဘဝသုဒ္ဓိယာ အာဒိကလျာဏော၊ အတ္ထသုဒ္ဓိယာ မဇ္ဈေကလျာဏော၊ ကိစ္စသုဒ္ဓိယာ ပရိယောသာနကလျာဏော။ ယတော အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဒေသေန္တော အာဒိကလျာဏာဒိပ္ပကာရမေဝ ဒေသေတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနန္တိ ဧဝမာဒီသု ပန ယသ္မာ ဣမံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော သာသနဗြဟ္မစရိယံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဉ္စ ပကာသေတိ၊ နာနာနယေဟိ ဒီပေတိ၊ တဉ္စ ယထာသမ္ဘဝံ အတ္ထသမ္ပတ္တိယာ **သာတ္ထံ၊** ဗျဉ္ဇနသမ္ပတ္တိယာ **သဗျဉ္ဇနံ။** သင်္ကာသနပကာသနဝိဝရဏဝိဘဇနဥတ္တာနီကရဏပညတ္တိအတ္ထပဒသမာယောဂတော သာတ္ထံ၊ အက္ခရပဒဗျဉ္ဇနာကာရနိရုတ္တိနိဒ္ဒေသသမ္ပတ္တိယာ သဗျဉ္ဇနံ။ အတ္ထဂမ္ဘီရတာပဋိဝေဓဂမ္ဘီရတာဟိ သာတ္ထံ၊ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာဒေသနာဂမ္ဘီရတာဟိ သဗျဉ္ဇနံ။ အတ္ထပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဝိသယတော သာတ္ထံ၊ ဓမ္မနိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဝိသယတော သဗျဉ္ဇနံ။ ပဏ္ဍိတဝေဒနီယတော သရိက္ခကဇနပ္ပသာဒကန္တိ[2] သာတ္ထံ၊ သဒ္ဓေယျတော လောကိယဇနပ္ပသာဒကန္တိ သဗျဉ္ဇနံ။ ဂမ္ဘီရာဓိပ္ပါယတော သာတ္ထံ၊ ဥတ္တာနပဒတော သဗျဉ္ဇနံ။ ဥပနေတဗ္ဗဿာဘာဝတော သကလပရိပုဏ္ဏဘာဝေန **ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ၊** အပနေတဗ္ဗဿ အဘာဝတော နိဒ္ဒေါသဘာဝေန **ပရိသုဒ္ဓံ။** သိက္ခတ္တယပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ ဗြဟ္မဘူတေဟိ သေဋ္ဌေဟိ စရိတဗ္ဗတော တေသဉ္စ စရိယဘာဝတော **ဗြဟ္မစရိယံ။** တသ္မာ “သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံ။ပ။ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတီ”တိ ဝုစ္စတိ။

အပိစ ယသ္မာ သနိဒါနံ သဥပ္ပတ္တိကဉ္စ ဒေသေန္တော အာဒိကလျာဏံ ဒေသေတိ၊ ဝိနေယျာနံ အနုရူပတော အတ္ထဿ အဝိပရီတတာယ ဟေတုဒါဟရဏယောဂတော စ မဇ္ဈေကလျာဏံ၊ သောတူနံ သဒ္ဓါပဋိလာဘေန နိဂမနေန စ ပရိယောသာနကလျာဏံ။ ဧဝံ ဒေသေန္တော စ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိ။ တဉ္စ ပဋိပတ္တိယာ အဓိဂမဗျတ္တိတော သာတ္ထံ၊ ပရိယတ္တိယာ အာဂမဗျတ္တိတော သဗျဉ္ဇနံ၊ သီလာဒိပဉ္စဓမ္မက္ခန္ဓယုတ္တတော ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ၊ နိရုပက္ကိလေသတော နိတ္ထရဏတ္ထာယ ပဝတ္တိတော လောကာမိသနိရပေက္ခတော

၁-ပဋိပဇ္ဇိယမာနော (ဝိ-ဋ္ဌ ၁-၉၉-ပိဋ္ဌေ) ၂-ပရိက္ခကဇနပ္ပသာဒကန္တိ (သီ၊ သျာ)

ca parisuddhaṁ, seṭṭhaṭṭhena brahmabhūtānaṁ Buddhapaccekabuddhasāvakānaṁ cariyato brahmacariyanti vuccati, tasmāpi "so dhammaṁ deseti -pa- brahmacariyaṁ pakāsetī"ti vuccati.

Sādhu kho panāti sundaraṁ kho pana, atthāvahaṁ sukhāvahanti vuttaṁ hoti. **Dhammiyā kathāyā**ti pānakānisaṁsapaṭisaṁyuttāya. Ayañhi keṇiyo sāyanhasamaye Bhagavato āgamanaṁ assosi. "Tucchahattho Bhagavantaṁ dassanāya gantuṁ lajjamāno vikālabhojanā viratānampi pānakaṁ kappatī"ti cintetvā pañcahi kājasatehi susaṅkhataṁ badarapānaṁ gāhāpetvā agamāsi. Yathāha Bhesajjakkhandhake "atha kho Keṇiyassa jaṭilassa etadahosi, kiṁ nu kho ahaṁ samaṇassa Gotamassa harāpeyyan"ti[1] sabbaṁ veditabbaṁ. Tato naṁ Bhagavā yathā Sekkhasutte[2] Sākiye āvasathānisaṁsapaṭisaṁyuttāya kathāya, Gosiṅgasālavane[3] tayo kulaputte sāmaggirasānisaṁsapaṭisaṁyuttāya, Rathavinīte[4] jātibhūmake bhikkhū dasakathāvatthupaṭisaṁyuttāya, evaṁ taṅkhaṇānurūpāya pānakānisaṁsapaṭisaṁyuttāya kathāya pānakadānānisaṁsaṁ sandassesi, tathārūpānaṁ puññānaṁ punapi kattabbatāya niyojento samādapesi, abbhussāhaṁ janento samuttejesi, sandiṭṭhikasamparāyikena phalavisesena pahaṁsento sampahaṁsesi. Tenāha **"dhammiyā kathāya -pa- sampahaṁsesī"**ti. So bhiyyoso mattāya Bhagavati pasanno Bhagavantaṁ nimantesi, Bhagavā cassa tikkhattuṁ paṭikkhipitvā adhivāsesi. Tenāha **"atha kho Keṇiyo jaṭilo -pa-. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvenā"**ti.

Kimatthaṁ pana paṭikkhipi Bhagavāti? Punappunaṁ yācanāya cassa puññavuḍḍhi bhavissati, bahutarañca paṭiyādessati, tato aḍḍhatelasānaṁ bhikkhusatānaṁ paṭiyattaṁ aḍḍhasoḷasannaṁ pāpuṇissatīti. Kuto aparāni kīṇi satānīti ce? Appaṭiyatteyeva hi bhatte Selo brāhmaṇo tīhi māṇavakasatehi saddhiṁ pabbajissati, taṁ disvā Bhagavā evamāhāti. **Mittāmacce**ti mitte ca kammakare ca. **Ñātisālohite**ti samānalohite ekayonisambandhe puttadhītādayo avasesabandhave ca.

1. Vi 3. 343 piṭṭhe. 2. Ma 2. 16 piṭṭhe. 3. Ma 1. 266 piṭṭhe. 4. Ma 1. 199 piṭṭhe.

စ ပရိသုဒ္ဓံ၊ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မဘူတာနံ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကာနံ စရိယတော ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာပိ “သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ပ။ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတီ”တိ ဝုစ္စတိ။

သာဓု ခေါ ပနာတိ သုန္ဒရံ ခေါ ပန၊ အတ္ထာဝဟံ သုခါဝဟန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဓမ္မိယာ ကထာယာ**တိ ပါနကာနိသံသပဋိသံယုတ္တာယ။ အယဉှိ ကေဏိယော သာယန္ဟသမယေ ဘဂဝတော အာဂမနံ အဿောသိ။ “တုစ္ဆဟတ္ထော ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ ဂန္တုံ လဇ္ဇမာနော ဝိကာလဘောဇနာ ဝိရတာနမ္ပိ ပါနကံ ကပ္ပတီ”တိ စိန္တေတွာ ပဉ္စဟိ ကာဇသတေဟိ သုသင်္ခတံ ဗဒရပါနံ ဂါဟာပေတွာ အဂမာသိ။ ယထာဟ ဘေသဇ္ဇက္ခန္ဓကေ “အထ ခေါ ကေဏိယဿ ဇဋိလဿ ဧတဒဟောသိ၊ ကိံ နု ခေါ အဟံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဟရာပေယျ”န္တိ[၁] သဗ္ဗံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတော နံ ဘဂဝါ ယထာ သေက္ခသုတ္တေ[၂] သာကိယေ အာဝသထာနိသံသပဋိသံယုတ္တာယ ကထာယ, ဂေါသိင်္ဂသာလဝနေ[၃] တယော ကုလပုတ္တေ သာမဂ္ဂိရသာနိသံသပဋိသံယုတ္တာယ, ရထဝိနီတေ[၄] ဇာတိဘူမကေ ဘိက္ခူ ဒသကထာဝတ္ထုပဋိသံယုတ္တာယ၊ ဧဝံ တင်္ခဏာနုရူပါယ ပါနကာနိသံသပဋိသံယုတ္တာယ ကထာယ ပါနကဒါနာနိသံသံ သန္ဒဿေသိ၊ တထာရူပါနံ ပုညာနံ ပုနပိ ကတ္တဗ္ဗတာယ နိယောဇေန္တော သမာဒပေသိ၊ အဗ္ဘုဿာဟံ ဇနေန္တော သမုတ္တေဇေသိ၊ သန္ဒိဋ္ဌိကသမ္ပရာယိကေန ဖလဝိသေသေန ပဟံသေန္တော သမ္ပဟံသေသိ။ တေနာဟ **“ဓမ္မိယာ ကထာယ။ပ။ သမ္ပဟံသေသီ”**တိ။ သော ဘိယျောသော မတ္တာယ ဘဂဝတိ ပသန္နော ဘဂဝန္တံ နိမန္တေသိ၊ ဘဂဝါ စဿ တိက္ခတ္တုံ ပဋိက္ခိပိတွာ အဓိဝါသေသိ။ တေနာဟ **“အထ ခေါ ကေဏိယော ဇဋိလော။ပ။ အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ တုဏှီဘာဝေနာ”**တိ။

ကိမတ္ထံ ပန ပဋိက္ခိပိ ဘဂဝါတိ? ပုနပ္ပုနံ ယာစနာယ စဿ ပုညဝုဍ္ဎိ ဘဝိဿတိ၊ ဗဟုတရဉ္စ ပဋိယာဒေဿတိ၊ တတော အဍ္ဎတေလသာနံ ဘိက္ခုသတာနံ ပဋိယတ္တံ အဍ္ဎသောဠသန္နံ ပါပုဏိဿတီတိ။ ကုတော အပရာနိ ကီဏိ သတာနီတိ စေ? အပ္ပဋိယတ္တေယေဝ ဟိ ဘတ္တေ သေလော ဗြာဟ္မဏော တီဟိ မာဏဝကသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ တံ ဒိသွာ ဘဂဝါ ဧဝမာဟာတိ။ **မိတ္တာမစ္စေ**တိ မိတ္တေ စ ကမ္မကရေ စ။ **ဉာတိသာလောဟိတေ**တိ သမာနလောဟိတေ ဧကယောနိသမ္ဗန္ဓေ ပုတ္တဓီတာဒယော အဝသေသဗန္ဓဝေ စ။

၁-ဝိ ၃-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၂-၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၁-၂၆၆-ပိဋ္ဌေ။ ၄-မ ၁-၁၉၉-ပိဋ္ဌေ။

Yenāti yasmā. **Meti** mayhaṁ. **Kāyaveyyāvaṭikanti** kāyena veyyāvaccaṁ. **Maṇḍalamāḷaṁ paṭiyādetīti** setavitānamaṇḍapaṁ[1] karoti.

Tiṇṇaṁ vedānanti Irubbedayajubbedasāmavedānaṁ. Saha Nighaṇḍunā ca Keṭubhena ca **sanighaṇḍukeṭubhānaṁ. Nighaṇḍūti** nāma Nighaṇḍurukkhādīnaṁ vevacanappakāsakaṁ satthaṁ. **Keṭubhanti** kiriyākappavikappo kavīnaṁ upakārāya satthaṁ. Saha akkharappabhedena **sākkharappabhedānaṁ. Akkharappabhedoti** sikkhā ca nirutti ca. **Itihāsapañcamānanti** Athabbanavedaṁ catutthaṁ katvā "itiha āsa itiha āsā"ti īdisavacanapaṭisaṁyutto purāṇakathāsaṅkhāto Itihāso pañcamo etesanti Itihāsapañcamā. Tesaṁ Itihāsapañcamānaṁ. Padaṁ tadavasesañca byākaraṇaṁ ajjheti vedeti cāti **padako veyyākaraṇo.** Lokāyate Vitaṇḍavādasatthe mahāpurisalakkhaṇādhikāre ca dvādasasahasse mahāpurisalakkhaṇasatthe anūno paripūrakārīti **Lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo,** avayo na hotīti vuttaṁ hoti. Avayo nāma yo tāni atthato ca ganthato ca sandhāretuṁ na sakkoti.

Jaṅghāya hitaṁ vihāraṁ **jaṅghāvihāraṁ,** cirāsanādijanitaṁ parissamaṁ vinodetuṁ jaṅghāpasāraṇatthaṁ adīghacārikanti vuttaṁ hoti. **Anucaṅkamamānoti** caṅkamamāno eva. **Anuvicaramānoti** ito cito ca caramāno. **Keṇiyassa jaṭilassa assamoti** Keṇiyassa assamaṁ nivesanaṁ. **Āvāhoti** kaññāgahaṇaṁ. **Vivāhoti** kaññādānaṁ. **Mahāyaññoti** mahāyajanaṁ. **Māgadhoti** Magadhānaṁ issaro. Mahatiyā senāya samannāgatattā **seniyo.** Bimbīti suvaṇṇaṁ, tasmā sārasuvaṇṇasadisavaṇṇatāya **Bimbisāro. So me nimantitoti** so mayā nimantito.

Atha brāhmaṇo pubbe katādhikārattā Buddhasaddaṁ sutvāva amatenevābhisitto vimhayarūpattā[2] āha **"Buddho'ti bho Keṇiya vadesī"**ti. Itaro yathābhūtaṁ ācikkhanto āha **"Buddho'ti bho Sela vadāmī"**ti. Tato naṁ punapi daḷhīkaraṇatthaṁ pucchi, itaropi tatheva ārocesi. Atha kappasatasahassehipi Buddhasaddassa dullabhabhāvaṁ

1. Savitānaṁ maṇḍapaṁ (Sī), dussamaṇḍapaṁ (Ma-Ṭṭha 3. 274 piṭṭhe)
2. Vimhayaṁ ñāpento (Sī)

ယေနာတိ ယသ္မာ။ **မေ**တိ မယှံ။ **ကာယဝေယျာဝဋိကန္တိ** ကာယေန ဝေယျာဝစ္စံ။ **မဏ္ဍလမာဠံ ပဋိယာဒေတီ**တိ သေတဝိတာနမဏ္ဍပံ[1] ကရောတိ။

တိဏ္ဏံ ဝေဒါနန္တိ ဣရုဗ္ဗေဒယဇုဗ္ဗေဒသာမဝေဒါနံ။ သဟ နိဃဏ္ဍုနာ စ ကေဋုဘေန စ **သနိဃဏ္ဍုကေဋုဘာနံ။ နိဃဏ္ဍူ**တိ နာမနိဃဏ္ဍုရုက္ခာဒီနံ ဝေဝစနပ္ပကာသကံ သတ္ထံ။ **ကေဋုဘန္တိ** ကိရိယာကပ္ပဝိကပ္ပေါ ကဝီနံ ဥပကာရာယ သတ္ထံ။ သဟ အက္ခရပ္ပဘေဒေန **သာက္ခရပ္ပဘေဒါနံ။ အက္ခရပ္ပဘေဒေါ**တိ သိက္ခာ စ နိရုတ္တိ စ။ **ဣတိဟာသပဉ္စမာနန္တိ** အထဗ္ဗနဝေဒံ စတုတ္ထံ ကတွာ "ဣတိဟ အာသ ဣတိဟ အာသာ"တိ ဤဒိသဝစနပဋိသံယုတ္တော ပုရာဏကထာသင်္ခါတော ဣတိဟာသော ပဉ္စမော ဧတေသန္တိ ဣတိဟာသပဉ္စမာ။ တေသံ ဣတိဟာသပဉ္စမာနံ။ ပဒံ တဒဝသေသဉ္စ ဗျာကရဏံ အဇ္ဈေတိ ဝေဒေတိ စာတိ **ပဒကော ဝေယျာကရဏော။** လောကာယတေ ဝိတဏ္ဍဝါဒသတ္ထေ မဟာပုရိသလက္ခဏာဓိကာရေ စ ဒွါဒသသဟဿေ မဟာပုရိသလက္ခဏသတ္ထေ အနူနော ပရိပူရကာရီတိ **လောကာယတမဟာပုရိသလက္ခဏေသု အနဝယော၊** အဝယော န ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဝယော နာမ ယော တာနိ အတ္ထတော စ ဂန္ထတော စ သန္ဓာရေတုံ န သက္ကောတိ။

ဇင်္ဃာယ ဟိတံ ဝိဟာရံ **ဇင်္ဃာဝိဟာရံ၊** စိရာသနာဒိဇနိတံ ပရိဿမံ ဝိနောဒေတုံ ဇင်္ဃာပသာရဏတ္ထံ အဒီဃစာရိကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အနုစင်္ကမမာနော**တိ စင်္ကမမာနော ဧဝ။ **အနုဝိစရမာနော**တိ ဣတော စိတော စ စရမာနော။ **ကေဏိယဿ ဇဋိလဿ အဿမော**တိ ကေဏိယဿ အဿမံ နိဝေသနံ။ **အာဝါဟော**တိ ကညာဂဟဏံ။ **ဝိဝါဟော**တိ ကညာဒါနံ။ **မဟာယညော**တိ မဟာယဇနံ။ **မာဂဓော**တိ မဂဓာနံ ဣဿရော။ မဟတိယာ သေနာယ သမန္နာဂတတ္တာ **သေနိယော။** ဗိမ္ဗီတိ သုဝဏ္ဏံ၊ တသ္မာ သာရသုဝဏ္ဏသဒိသဝဏ္ဏတာယ **ဗိမ္ဗိသာရော။ သော မေ နိမန္တိတော**တိ သော မယာ နိမန္တိတော။

အထ ဗြာဟ္မဏော ပုဗ္ဗေ ကတာဓိကာရတ္တာ ဗုဒ္ဓသဒ္ဒံ သုတွာဝ အမတေနေဝါဘိသိတ္တော ဝိမှယရူပတ္တာ[2] အာဟ **"ဗုဒ္ဓေါ'တိ ဘော ကေဏိယ ဝဒေသီ"**တိ။ ဣတရော ယထာဘူတံ အာစိက္ခန္တော အာဟ **"ဗုဒ္ဓေါ'တိ ဘော သေလ ဝဒါမီ"**တိ။ တတော နံ ပုနပိ ဒဠှီကရဏတ္ထံ ပုစ္ဆိ၊ ဣတရောပိ တထေဝ အာရောစေသိ။ အထ ကပ္ပသတသဟဿေဟိပိ ဗုဒ္ဓသဒ္ဒဿ ဒုလ္လဘဘာဝံ

၁-သဝိတာနံ မဏ္ဍပံ (သီ)၊ ဒုဿမဏ္ဍပံ (မ-ဋ္ဌ ၃-၂၇၄-ပိဋ္ဌေ) ၂-ဝိမှယံ ဉာပေန္တော (သီ)

dassento āha “**ghosopi kho eso dullabho lokasmiṁ yadidaṁ Buddho**”ti. Tattha **yadidan**ti nipāto, yo esoti vuttaṁ hoti.

Atha brāhmaṇo Buddhasaddaṁ sutvā “kiṁ nu kho so saccameva Buddho, udāhu nāmamattamevassa Buddho”ti vīmaṁsitukāmo cintesi, abhāsi eva vā “**āgatāni kho pana -pa- vivaṭṭacchado**”ti. Tattha **mantesū**ti vedesu. Tathāgato kira uppajjissatīti paṭikacceva Suddhāvāsadevā brāhmaṇavesena lakkhaṇāni pakkhipitvā vede vācenti “tadanusārena mahesakkhā sattā Tathāgataṁ jānissantī”ti. Tena pubbe vedesu mahāpurisalakkhaṇāni āgacchanti. Parinibbute pana Tathāgate kamena antaradhāyanti, tena etarahi natthi. **Mahāpurisassā**ti paṇidhisamādānañāṇasamādānakaruṇādiguṇamahato purisassa. **Dveva gatiyo**ti dve eva niṭṭhā. Kāmañcāyaṁ gatisaddo “pañca kho imā Sāriputta gatiyo”ti-ādīsu[1] bhavabhede, “gatī migānaṁ pavanan”ti-ādīsu[2] nivāsaṭṭhāne, “evaṁ adhimattagatimanto”ti-ādīsu[3] paññāyaṁ, “gatigatan”ti-ādīsu[4] visaṭabhāve vattati, idha pana niṭṭhāyaṁ veditabbo. Tattha kiñcāpi yehi lakkhaṇehi samannāgato rājā hoti cakkavatti, na tehi eva Buddho. Jātisāmaññato pana tāniyeva tānīti vuccanti. Tasmā vuttaṁ “yehi samannāgatassā”ti.

Sace agāraṁ ajjhāvasatīti yadi agāre vasati. **Rājā hoti cakkavattī**ti catūhi acchariyadhammehi saṅgahavatthūhi ca lokaṁ rañjanato rājā. Cakkaratanaṁ vatteti, catūhi sampatticakkehi vattati, tehi ca paraṁ vatteti, parahitāya ca iriyāpathacakkānaṁ vatto etasmiṁ atthīti cakkavatti. Ettha ca rājāti sāmaññaṁ, cakkavattīti visesanaṁ. Dhammena caratīti **dhammiko,** ñāyena samena vattatīti attho. Dhammena rajjaṁ labhitvā rājā jātoti **dhammarājā.** Parahitadhammakaraṇena vā dhammiko, attahitadhammakaraṇena **dhammarājā.** Caturantāya issaroti **cāturanto,** catusamuddantāya catubbidhadīpavibhūsitāya ca pathaviyā issaroti attho. Ajjhattaṁ kodhādipaccatthike bahiddhā ca sabbarājāno vijesīti **vijitāvī.** **Janapadatthāvariyappatto**ti janapade dhuvabhāvaṁ thāvarabhāvaṁ patto, na sakkā

1. Ma 1. 106 piṭṭhe. 2. Vi 5. 263 piṭṭhe. 3. Ma 1. 117 piṭṭhe. 4. Vi 4. 205 piṭṭhe.

ဒဿေန္တော အာဟ “**ဃောသောပိ ခေါ ဧသော ဒုလ္လဘော လောကသ္မိံ ယဒိဒံ ဗုဒ္ဓေါ**”တိ။ တတ္ထ **ယဒိဒန္တိ** နိပါတော၊ ယော ဧသောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

အထ ဗြာဟ္မဏော ဗုဒ္ဓသဒ္ဒံ သုတွာ “ကိံ နု ခေါ သော သစ္စမေဝ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဥဒါဟု နာမမတ္တမေဝဿ ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဝီမံသိတုကာမော စိန္တေသိ, အဘာသိ ဧဝ ဝါ “**အာဂတာနိ ခေါ ပန။ပ။ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ**”တိ။ တတ္ထ **မန္တေသူ**တိ ဝေဒေသု။ တထာဂတော ကိရ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ ပဋိကစ္စေဝ သုဒ္ဓါဝါသဒေဝါ ဗြာဟ္မဏဝေသေန လက္ခဏာနိ ပက္ခိပိတွာ ဝေဒေ ဝါစေန္တိ “တဒနုသာရေန မဟေသက္ခာ သတ္တာ တထာဂတံ ဇာနိဿန္တီ”တိ။ တေန ပုဗ္ဗေ ဝေဒေသု မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ အာဂစ္ဆန္တိ။ ပရိနိဗ္ဗုတေ ပန တထာဂတေ ကမေန အန္တရဓာယန္တိ၊ တေန ဧတရဟိ နတ္ထိ။ **မဟာပုရိသဿာ**တိ ပဏိဓိသမာဒါန-ဉာဏသမာဒါနကရုဏာဒိဂုဏမဟတော ပုရိသဿ။ **ဒွေဝ ဂတိယော**တိ ဒွေ ဧဝ နိဋ္ဌာ။ ကာမဉ္စာယံ ဂတိသဒ္ဒေါ “ပဉ္စ ခေါ ဣမာ သာရိပုတ္တ ဂတိယော”တိ-အာဒီသု[၁] ဘဝဘေဒေ၊ “ဂတီ မိဂါနံ ပဝန”န္တိအာဒီသု[၂] နိဝါသဋ္ဌာနေ၊ “ဧဝံ အဓိမတ္တဂတိမန္တော”တိအာဒီသု[၃] ပညာယံ၊ “ဂတိဂတ”န္တိအာဒီသု[၄] ဝိသဋဘာဝေ ဝတ္တတိ၊ ဣဓ ပန နိဋ္ဌာယံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ယေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတော ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တိ၊ န တေဟိ ဧဝ ဗုဒ္ဓေါ။ ဇာတိသာမညတော ပန တာနိယေဝ တာနီတိ ဝုစ္စန္တိ။ တသ္မာ ဝုတ္တံ “ယေဟိ သမန္နာဂတဿာ”တိ။

သစေ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတီတိ ယဒိ အဂါရေ ဝသတိ။ **ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တီ**တိ စတူဟိ အစ္ဆရိယဓမ္မေဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ စ လောကံ ရဉ္ဇနတော ရာဇာ။ စက္ကရတနံ ဝတ္တေတိ၊ စတူဟိ သမ္ပတ္တိစက္ကေဟိ ဝတ္တတိ၊ တေဟိ စ ပရံ ဝတ္တေတိ၊ ပရဟိတာယ စ ဣရိယာပထစက္ကာနံ ဝတ္တော ဧတသ္မိံ အတ္ထီတိ စက္ကဝတ္တီ။ ဧတ္ထ စ ရာဇာတိ သာမညံ၊ စက္ကဝတ္တီတိ ဝိသေသနံ။ ဓမ္မေန စရတီတိ **ဓမ္မိကော၊** ဉာယေန သမေန ဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ လဘိတွာ ရာဇာ ဇာတောတိ **ဓမ္မရာဇာ။** ပရဟိတဓမ္မကရဏေန ဝါ ဓမ္မိကော၊ အတ္တဟိတဓမ္မကရဏေန **ဓမ္မရာဇာ။** စတုရန္တာယ ဣဿရောတိ **စာတုရန္တော၊** စတုသမုဒ္ဒန္တာယ စတုဗ္ဗိဓဒီပဝိဘူသိတာယ စ ပထဝိယာ ဣဿရောတိ အတ္ထော။ အဇ္ဈတ္တံ ကောဓာဒိပစ္စတ္ထိကေ ဗဟိဒ္ဓါ စ သဗ္ဗရာဇာနော ဝိဇေသီတိ **ဝိဇိတာဝီ။** **ဇနပဒတ္ထာဝရိယပ္ပတ္တော**တိ ဇနပဒေ ဓုဝဘာဝံ ထာဝရဘာဝံ ပတ္တော၊ န သက္ကာ

၁-မ ၁-၁၀၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိ ၅-၂၆၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၁-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၄-ဝိ ၄-၂၀၅-ပိဋ္ဌေ။

kenaci cāletuṁ, janapado vā tamhi thāvariyappatto anussukko sakammanirato acalo asampavedhītipi janapadatthāvariyappatto.

Seyyathidanti nipāto, tassa etāni katamānīti attho. **Cakkaratanaṁ -pa- pariṇāyakaratanameva sattaman**ti tāni sabbappakārato Ratanasuttavaṇṇanāyaṁ vuttāni. Tesu ayaṁ cakkavattirājā cakkaratanena ajitaṁ jināti, hatthi-assaratanehi vijite yathāsukhamanuvicarati, pariṇāyakaratanena vijitamanurakkhati, sesehi upabhogasukhamanubhavati. Paṭhamena cassa ussāhasattiyogo, hatthi-assagahapatiratanehi pabhusattiyogo, pariṇāyakaratanena mantasattiyogo suparipuṇṇo hoti, itthimaṇiratanehi ca tividhasattiyogaphalaṁ. So itthimaṇiratanehi bhogasukhamanubhoti, sesehi issariyasukhaṁ. Visesato cassa purimāni tīṇi adosakusalamūlajanitakammānubhāvena sampajjanti, majjhimāni alobhakusalamūlajanitakammānubhāvena, pacchimamekaṁ amohakusalamūlajanitakammānubhāvenāti veditabbaṁ.

Parosahassanti atirekasahassaṁ. **Sūrā**ti abhīrukajātikā. **Vīraṅgarūpā**ti devaputtasadisakāyā, evaṁ tāveke. Ayaṁ panettha sabhāvo—**vīrā**ti uttamasūrā vuccanti, vīrānaṁ aṅgaṁ vīraṅgaṁ, vīrakāraṇaṁ vīriyanti vuttaṁ hoti. Vīraṅgaṁ rūpaṁ etesanti **vīraṅgarūpā,** vīriyamayasarīrā viyāti vuttaṁ hoti. **Parasenappamaddanā**ti sace paṭimukhaṁ tiṭṭheyya parasenā, taṁ pamadditum samatthāti adhippāyo. **Dhammenā**ti "pāṇo na hantabbo"ti-ādinā[1] pañcasīladhammena. **Arahaṁ hoti Sammāsambuddho loke vivaṭṭacchado**ti ettha rāgadosamohamānadiṭṭhi-avijjāduccaritachadanehi sattahi paṭicchanne kilesandhakāre loke taṁ chadanaṁ vivaṭṭetvā samantato sañjātāloko hutvā ṭhitoti vivaṭṭacchado. Tattha paṭhamena padena pūjārahatā, dutiyena tassā hetu yasmā Sammāsambuddhoti. Tatiyena buddhattahetu vivaṭṭacchadatā vuttāti veditabbā. Atha vā vivaṭṭo ca vicchado cāti vivaṭṭacchado, vaṭṭarahito chadanarahito cāti vuttaṁ hoti. Tena Arahaṁ vaṭṭābhāvena, Sammāsambuddho chadanābhāvenāti evaṁ purimapadadvayasseva hetudvayaṁ vuttaṁ hoti. Dutiyena vesārajjena cettha purimasiddhi, paṭhamena dutiyasiddhi,

1. Dī 2. 141; Ma 3. 211 piṭṭhesu.

ကေနစိ စာလေတုံ၊ ဇနပဒေါ ဝါ တမှိ ထာဝရိယပ္ပတ္တော အနုဿုက္ကော သကမ္မနိရတော အစလော အသမ္ပဝေဓီတိပိ ဇနပဒတ္ထာဝရိယပ္ပတ္တော။

သေယျထိဒန္တိ နိပါတော၊ တဿ ဧတာနိ ကတမာနီတိ အတ္ထော။ **စက္ကရတနံ။ပ။ ပရိဏာယကရတနမေဝ သတ္တမ**န္တိ တာနိ သဗ္ဗပ္ပကာရတော ရတနသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တာနိ။ တေသု အယံ စက္ကဝတ္တိရာဇာ စက္ကရတနေန အဇိတံ ဇိနာတိ၊ ဟတ္ထိအဿရတနေဟိ ဝိဇိတေ ယထာသုခမနုဝိစရတိ၊ ပရိဏာယကရတနေန ဝိဇိတမနုရက္ခတိ၊ သေသေဟိ ဥပဘောဂသုခမနုဘဝတိ။ ပဌမေန စဿ ဥဿာဟသတ္တိယောဂေါ၊ ဟတ္ထိအဿဂဟပတိရတနေဟိ ပဘုသတ္တိယောဂေါ၊ ပရိဏာယကရတနေန မန္တသတ္တိယောဂေါ သုပရိပုဏ္ဏော ဟောတိ၊ ဣတ္ထိမဏိရတနေဟိ စ တိဝိဓသတ္တိယောဂဖလံ။ သော ဣတ္ထိမဏိရတနေဟိ ဘောဂသုခမနုဘောတိ၊ သေသေဟိ ဣဿရိယသုခံ။ ဝိသေသတော စဿ ပုရိမာနိ တီဏိ အဒေါသကုသလမူလဇနိတကမ္မာနုဘာဝေန သမ္ပဇ္ဇန္တိ၊ မဇ္ဈိမာနိ အလောဘကုသလမူလဇနိတကမ္မာနုဘာဝေန၊ ပစ္ဆိမမေကံ အမောဟကုသလမူလဇနိတကမ္မာနုဘာဝေနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပရောသဟဿန္တိ အတိရေကသဟဿံ။ **သူရာ**တိ အဘီရုကဇာတိကာ။ **ဝီရင်္ဂရူပါ**တိ ဒေဝပုတ္တသဒိသကာယာ၊ ဧဝံ တာဝေကေ။ အယံ ပနေတ္ထ သဘာဝေါ—**ဝီရာ**တိ ဥတ္တမသူရာ ဝုစ္စန္တိ၊ ဝီရာနံ အင်္ဂံ ဝီရင်္ဂံ၊ ဝီရကာရဏံ ဝီရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝီရင်္ဂံ ရူပံ ဧတေသန္တိ **ဝီရင်္ဂရူပါ၊** ဝီရိယမယသရီရာ ဝိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပရသေနပ္ပမဒ္ဒနာ**တိ သစေ ပဋိမုခံ တိဋ္ဌေယျ ပရသေနာ၊ တံ ပမဒ္ဒိတုံ သမတ္ထာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဓမ္မေနာ**တိ "ပါဏော န ဟန္တဗ္ဗော"တိအာဒိနာ[၁] ပဉ္စသီလဓမ္မေန။ **အရဟံ ဟောတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ**တိ ဧတ္ထ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိအဝိဇ္ဇာဒုစ္စရိတဆဒနေဟိ သတ္တဟိ ပဋိစ္ဆန္နေ ကိလေသန္ဓကာရေ လောကေ တံ ဆဒနံ ဝိဝဋ္ဋေတွာ သမန္တတော သဉ္ဇာတာလောကော ဟုတွာ ဌိတောတိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ။ တတ္ထ ပဌမေန ပဒေန ပူဇာရဟတာ၊ ဒုတိယေန တဿာ ဟေတု ယသ္မာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ။ တတိယေန ဗုဒ္ဓတ္တဟေတု ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒတာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အထ ဝါ ဝိဝဋ္ဋော စ ဝိစ္ဆဒေါ စာတိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ၊ ဝဋ္ဋရဟိတော ဆဒနရဟိတော စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တေန အရဟံ ဝဋ္ဋာဘာဝေန, သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဆဒနာဘာဝေနာတိ ဧဝံ ပုရိမပဒဒွယဿေဝ ဟေတုဒွယံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒုတိယေန ဝေသာရဇ္ဇေန စေတ္ထ ပုရိမသိဒ္ဓိ၊ ပဌမေန ဒုတိယသိဒ္ဓိ၊

၁-ဒီ ၂-၁၄၁၊ မ ၃-၂၁၁-ပိဋ္ဌေသု။

tatiyacatutthehi tatiyasiddhi hoti. Purimañca dhammacakkhuṁ, dutiyaṁ Buddhacakkhuṁ, tatiyaṁ samantacakkhuṁ sādhetīti veditabbaṁ.

Idāni Bhagavato santikaṁ gantukāmo āha **“kahaṁ pana bho -pa- Sammāsambuddho”**ti. **Evaṁ vutte**ti-ādīsu **yenesā**ti yena disābhāgena esā. **Nīlavanarājī**ti nīlavaṇṇarukkhapanti. Vanaṁ[1] kira meghapantisadisaṁ. Yattha Bhagavā tadā vihāsi, taṁ niddisanto āha “yenesā bho Sela nīlavanarājī”ti. Tattha “so viharatī”ti ayaṁ panettha pāṭhaseso, bhummatthe vā karaṇavacanaṁ. **Pade padan**ti padasamīpe padaṁ. Tena turitagamanaṁ paṭisedheti. **Durāsadā hī**ti kāraṇaṁ āha, yasmā te durāsadā, tasmā evaṁ bhonto āgacchantūti. Kiṁ pana kāraṇā durāsadāti ce? **Sīhāva ekacarā.** Yathā hi sīhā sahāyakiccābhāvato ekacarā, evaṁ tepi vivekakāmatāya. **“Yadā cāhan”**ti-ādinā pana te māṇavake upacāraṁ sikkhāpeti. Tattha **mā opātethā**ti mā pavesetha, mā kathetāti vuttaṁ hoti. **Āgamentū**ti paṭimānentu, yāva kathā pariyosānaṁ gacchati, tāva tuṇhī bhavantūti attho.

Samannesīti gavesi. **Yebhuyyenā**ti bahukāni addasa, appakāni nāddasa. Tato yāni na addasa, tāni dīpento āha **“ṭhapetvā dve”**ti. **Kaṅkhatī**ti kaṅkhaṁ uppādeti patthanaṁ “aho vata passeyyan”ti. **Vicikicchatī**ti tato tato tāni vicinanto kicchati na sakkoti daṭṭhuṁ. **Nādhimuccatī**ti tāya vicikicchāya sanniṭṭhānaṁ na gacchati. **Na sampasīdatī**ti tato “paripuṇṇalakkhaṇo ayan”ti Bhagavati pasādaṁ nāpajjati. Kaṅkhāya vā sudubbalavimati vuttā, vicikicchāya majjhimā, anadhimuccanatāya balavatī, asampasādena tehi tīhi dhammehi cittassa kālussiyabhāvo.

Kosohiteti vatthikosena paṭicchanne. **Vatthaguyhe**ti aṅgajāte. Bhagavato hi varavāraṇasseva kosohitaṁ vatthaguyhaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ padumagabbhasamānaṁ. Taṁ so vatthapaṭicchannattā apassanto, antomukhagatāya ca jivhāya pahūtabhāvaṁ asallakkhento tesu dvīsu lakkhaṇesu kaṅkhī

1. Vetasavanaṁ (Sī)

တတိယစတုတ္ထေဟိ တတိယသိဒ္ဓိ ဟောတိ။ ပုရိမဉ္စ ဓမ္မစက္ခုံ၊ ဒုတိယံ ဗုဒ္ဓစက္ခုံ၊ တတိယံ သမန္တစက္ခုံ သာဓေတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဣဒါနိ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တုကာမော အာဟ **“ကဟံ ပန ဘော။ပ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”**တိ။ **ဧဝံ ဝုတ္တေ**တိအာဒီသု **ယေနေသာ**တိ ယေန ဒိသာဘာဂေန ဧသာ။ **နီလဝနရာဇီ**တိ နီလဝဏ္ဏရုက္ခပန္တိ။ ဝနံ[1] ကိရ မေဃပန္တိသဒိသံ။ ယတ္ထ ဘဂဝါ တဒါ ဝိဟာသိ၊ တံ နိဒ္ဒိသန္တော အာဟ “ယေနေသာ ဘော သေလ နီလဝနရာဇီ”တိ။ တတ္ထ “သော ဝိဟရတီ”တိ အယံ ပနေတ္ထ ပါဌသေသော၊ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ကရဏဝစနံ။ **ပဒေ ပဒ**န္တိ ပဒသမီပေ ပဒံ။ တေန တုရိတဂမနံ ပဋိသေဓေတိ။ **ဒုရာသဒါ ဟီ**တိ ကာရဏံ အာဟ၊ ယသ္မာ တေ ဒုရာသဒါ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဘောန္တော အာဂစ္ဆန္တူတိ။ ကိံ ပန ကာရဏာ ဒုရာသဒါတိ စေ? **သီဟာဝ ဧကစရာ။** ယထာ ဟိ သီဟာ သဟာယကိစ္စာဘာဝတော ဧကစရာ၊ ဧဝံ တေပိ ဝိဝေကကာမတာယ။ **“ယဒါ စာဟ”**န္တိအာဒိနာ ပန တေ မာဏဝကေ ဥပစာရံ သိက္ခာပေတိ။ တတ္ထ **မာ ဩပါတေထာ**တိ မာ ပဝေသေထ၊ မာ ကထေထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အာဂမေန္တူ**တိ ပဋိမာနေန္တု၊ ယာဝ ကထာ ပရိယောသာနံ ဂစ္ဆတိ၊ တာဝ တုဏှီ ဘဝန္တူတိ အတ္ထော။

သမန္နေသီတိ ဂဝေသိ။ **ယေဘုယျေနာ**တိ ဗဟုကာနိ အဒ္ဒသ၊ အပ္ပကာနိ နာဒ္ဒသ။ တတော ယာနိ န အဒ္ဒသ၊ တာနိ ဒီပေန္တော အာဟ **“ဌပေတွာ ဒွေ”**တိ။ **ကင်္ခတီ**တိ ကင်္ခံ ဥပ္ပါဒေတိ ပတ္ထနံ “အဟော ဝတ ပဿေယျ”န္တိ။ **ဝိစိကိစ္ဆတီ**တိ တတော တတော တာနိ ဝိစိနန္တော ကိစ္ဆတိ န သက္ကောတိ ဒဋ္ဌုံ။ **နာဓိမုစ္စတီ**တိ တာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ သန္နိဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆတိ။ **န သမ္ပသီဒတီ**တိ တတော “ပရိပုဏ္ဏလက္ခဏော အယ”န္တိ ဘဂဝတိ ပသာဒံ နာပဇ္ဇတိ။ ကင်္ခါယ ဝါ သုဒုဗ္ဗလဝိမတိ ဝုတ္တာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာယ မဇ္ဈိမာ၊ အနဓိမုစ္စနတာယ ဗလဝတီ၊ အသမ္ပသာဒေန တေဟိ တီဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တဿ ကာလုဿိယဘာဝေါ။

ကောသောဟိတေတိ ဝတ္ထိကောသေန ပဋိစ္ဆန္နေ။ **ဝတ္ထဂုယှေ**တိ အင်္ဂဇာတေ။ ဘဂဝတော ဟိ ဝရဝါရဏဿေဝ ကောသောဟိတံ ဝတ္ထဂုယှံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ပဒုမဂဗ္ဘသမာနံ။ တံ သော ဝတ္ထပဋိစ္ဆန္နတ္တာ အပဿန္တော, အန္တောမုခဂတာယ စ ဇိဝှါယ ပဟူတဘာဝံ အသလ္လက္ခေန္တော တေသု ဒွီသု လက္ခဏေသု ကင်္ခီ

၁-ဝေတသဝနံ (သီ)

ahosi vicikicchī. **Tathārūpan**ti kathaṁ rūpaṁ? Kimettha amhehi vattabbaṁ, vuttametaṁ Nāgasenattherenева Milindaraññā puṭṭhena[1]—

> "Dukkaraṁ bhante Nāgasena Bhagavatā katanti. Kiṁ mahārājāti. Mahājanena hirikaraṇokāsaṁ Brahmāyubrāhmaṇassa ca antevāsi-uttarassa ca Bāvarissa antevāsīnaṁ soḷasannaṁ brāhmaṇānañca Selassa brāhmaṇassa antevāsīnaṁ tisatamāṇavānañca dassesi bhanteti. Na mahārāja Bhagavā guyhaṁ dasseti, chāyaṁ Bhagavā dasseti, iddhiyā abhisaṅkharitvā nivāsananivatthaṁ kāyabandhanabaddhaṁ cīvarapārutaṁ chāyārūpakamattaṁ dasseti mahārājāti. Chāyārūpe diṭṭhe[2] sati diṭṭho eva nanu bhanteti. Tiṭṭhatetaṁ mahārāja, hadayarūpaṁ disvā bujjhanakasatto bhaveyya, hadayamaṁsaṁ nīharitvā dasseyya Sammāsambuddhoti. Kallosi bhante Nāgasenā"ti.

Ninnāmetvāti nīharitvā. Kaṇṇasotānumasanena cettha dīghabhāvo, nāsikāsotānumasanena tanubhāvo, nalāṭacchādanena puthulabhāvo pakāsitoti veditabbo. **Ācariyapācariyānan**ti ācariyānañceva ācariyācariyānañca. **Sake vaṇṇe**ti attano guṇe.

554. **Paripuṇṇakāyo**ti lakkhaṇehi paripuṇṇatāya ahīnaṅgapaccaṅgatāya ca paripuṇṇasarīro. **Surucī**ti sundarasarīrappabho. **Sujāto**ti ārohapariṇāhasampattiyā saṇṭhānasampattiyā ca sunibbatto. **Cārudassano**ti sucirampi passantānaṁ atittijanakaṁ appaṭikūlaṁ ramaṇīyaṁ cāru eva dassanaṁ assāti cārudassano. Keci pana bhaṇanti "cārudassanoti sundaranetto"ti. **Suvaṇṇavaṇṇo**ti suvaṇṇasadisavaṇṇo. **Asī**ti bhavasi. Etaṁ sabbapadehi yojetabbaṁ. **Susukkadāṭho**ti suṭṭhu sukkadāṭho. Bhagavato hi dāṭhāhi candakiraṇā viya ativiya paṇḍararaṁsiyo niccharanti. Tenāha "susukkadāṭhosī"ti.

555. **Mahāpurisalakkhaṇā**ti pubbe vuttabyañjanāneva vacanantarena nigamento āha.

---

1. Khu 11. 169 piṭṭhe Milindapañhe. 2. Chāyaṁ diṭṭhe (Ka)

အဟောသိ ဝိစိကိစ္ဆီ။ **တထာရူပ**န္တိ ကထံ ရူပံ? ကိမေတ္ထ အမှေဟိ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဝုတ္တမေတံ နာဂသေနတ္ထေရေနေဝ မိလိန္ဒရညာ ပုဋ္ဌေန[၁]—

> "ဒုက္ကရံ ဘန္တေ နာဂသေန ဘဂဝတာ ကတန္တိ။ ကိံ မဟာရာဇာတိ။ မဟာဇနေန ဟိရိကရဏောကာသံ ဗြဟ္မာယုဗြာဟ္မဏဿ စ အန္တေဝါသိဥတ္တရဿ စ ဗာဝရိဿ အန္တေဝါသီနံ သောဠသန္နံ ဗြာဟ္မဏာနဉ္စ သေလဿ ဗြာဟ္မဏဿ အန္တေဝါသီနံ တိသတမာဏဝါနဉ္စ ဒဿေသိ ဘန္တေတိ။ န မဟာရာဇ ဘဂဝါ ဂုယှံ ဒဿေတိ၊ ဆာယံ ဘဂဝါ ဒဿေတိ၊ ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခရိတွာ နိဝါသနနိဝတ္ထံ ကာယဗန္ဓနဗဒ္ဓံ စီဝရပါရုတံ ဆာယာရူပကမတ္တံ ဒဿေတိ မဟာရာဇာတိ။ ဆာယာရူပေ ဒိဋ္ဌေ[၂] သတိ ဒိဋ္ဌော ဧဝ နနု ဘန္တေတိ။ တိဋ္ဌတေတံ မဟာရာဇ၊ ဟဒယရူပံ ဒိသွာ ဗုဇ္ဈနကသတ္တော ဘဝေယျ၊ ဟဒယမံသံ နီဟရိတွာ ဒဿေယျ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ။ ကလ္လောသိ ဘန္တေ နာဂသေနာ"တိ။

နိန္နာမေတွာတိ နီဟရိတွာ။ ကဏ္ဏသောတာနုမသနေန စေတ္ထ ဒီဃဘာဝေါ၊ နာသိကာသောတာနုမသနေန တနုဘာဝေါ၊ နလာဋစ္ဆာဒနေန ပုထုလဘာဝေါ ပကာသိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာစရိယပါစရိယာန**န္တိ အာစရိယာနဉ္စေဝ အာစရိယာစရိယာနဉ္စ။ **သကေ ဝဏ္ဏေ**တိ အတ္တနော ဂုဏေ။

၅၅၄။ **ပရိပုဏ္ဏကာယော**တိ လက္ခဏေဟိ ပရိပုဏ္ဏတာယ အဟီနင်္ဂပစ္စင်္ဂတာယ စ ပရိပုဏ္ဏသရီရော။ **သုရုစီ**တိ သုန္ဒရသရီရပ္ပဘော။ **သုဇာတော**တိ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပတ္တိယာ သဏ္ဌာနသမ္ပတ္တိယာ စ သုနိဗ္ဗတ္တော။ **စာရုဒဿနော**တိ သုစိရမ္ပိ ပဿန္တာနံ အတိတ္တိဇနကံ အပ္ပဋိကူလံ ရမဏီယံ စာရု ဧဝ ဒဿနံ အဿာတိ စာရုဒဿနော။ ကေစိ ပန ဘဏန္တိ "စာရုဒဿနောတိ သုန္ဒရနေတ္တော"တိ။ **သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော**တိ သုဝဏ္ဏသဒိသဝဏ္ဏော။ **အသီ**တိ ဘဝသိ။ ဧတံ သဗ္ဗပဒေဟိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ **သုသုက္ကဒါဌော**တိ သုဋ္ဌု သုက္ကဒါဌော။ ဘဂဝတော ဟိ ဒါဌာဟိ စန္ဒကိရဏာ ဝိယ အတိဝိယ ပဏ္ဍရရံသိယော နိစ္ဆရန္တိ။ တေနာဟ "သုသုက္ကဒါဌောသီ"တိ။

၅၅၅။ **မဟာပုရိသလက္ခဏာ**တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဗျဉ္ဇနာနေဝ ဝစနန္တရေန နိဂမေန္တော အာဟ။

၁-ခု ၁၁-၁၆၉-ပိဋ္ဌေ မိလိန္ဒပဉှေ။ ၂-ဆာယံ ဒိဋ္ဌေ (က)

556. Idāni tesu lakkhaṇesu attano abhirucitehi lakkhaṇehi Bhagavantaṁ thunanto āha “**pasannanetto**”ti-ādi. Bhagavā hi pañcavaṇṇapasādasampattiyā **pasannanetto,** paripuṇṇacandamaṇḍalasadisamukhattā **sumukho,** ārohapariṇāhasampattiyā **brahā,** brahmujugattatāya **uju,** jutimantatāya **patāpavā.** Yampi cettha pubbe vuttaṁ, taṁ “**majjhe samaṇasaṁghassā**”ti iminā pariyāyena thunatā puna vuttaṁ. Īdiso hi evaṁ virocati. Esa nayo uttaragāthāyapi.

557-8. **Uttamavaṇṇino**ti uttamavaṇṇasampannassa. **Jambusaṇḍassā**ti Jambudīpassa. Pākaṭena issariyaṁ vaṇṇayanto āha, apica cakkavatti catunnampi dīpānaṁ issaro hoti.

559. **Khattiyā**ti jātikhattiyā. **Bhojā**ti bhogiyā. **Rājāno**ti ye keci rajjaṁ kārentā. **Anuyantā**ti anugāmino sevakā. **Rājābhirājā**ti rājūnaṁ pūjaniyo rājā hutvā, cakkavattīti adhippāyo. **Manujindo**ti manussādhipati paramissaro hutvā.

560. Evaṁ vutte Bhagavā “ye te bhavanti Arahanto Sammāsambuddhā, te sake vaṇṇe bhaññamāne attānaṁ pātukarontī”ti imaṁ Selassa manorathaṁ pūrento āha “**rājāhamasmī**”ti. Tatrāyamadhippāyo—yaṁ kho maṁ tvaṁ Sela yācasi “rājā arahasi bhavituṁ cakkavattī”ti, ettha appossukko hohi, **rājāhamasmi,** sati ca rājatte yathā añño rājā samānopi yojanasataṁ vā anusāsati, dve tīṇi vā cattāri vā pañca vā yojanasatāni yojanasahassaṁ vā cakkavatti hutvāpi catudīpapariyantamattaṁ vā, nāhamevaṁ paricchinnavisayo. Ahaṁ hi **dhammarājā anuttaro** bhavaggato Avīcipariyantaṁ katvā tiriyaṁ appameyyā lokadhātuyo anusāsāmi. Yāvatā hi apadadvipadādibhedā sattā, ahaṁ tesaṁ aggo. Na hi me koci sīlena vā -pa- vimuttiñāṇadassanena vā, paṭibhāgo atthi. Svāhaṁ evaṁ dhammarājā anuttaro anuttareneva catusatipaṭṭhānādibhedabodhipakkhiyasaṅkhātena **dhammena cakkaṁ vattemi** “idaṁ pajahatha, idaṁ upasampajja viharathā”ti-ādinā āṇācakkaṁ, “idaṁ kho pana bhikkhave dukkhaṁ ariyasaccan”ti-ādinā[1] pariyattidhammena dhammacakkameva vā. **Cakkaṁ**

1. Saṁ 3. 369; Vi 3. 14 piṭṭhesu.

၅၅၆။ ဣဒါနိ တေသု လက္ခဏေသု အတ္တနော အဘိရုစိတေဟိ လက္ခဏေဟိ ဘဂဝန္တံ ထုနန္တော အာဟ "**ပသန္နနေတ္တော**"တိအာဒိ။ ဘဂဝါ ဟိ ပဉ္စဝဏ္ဏပသာဒသမ္ပတ္တိယာ **ပသန္နနေတ္တော၊** ပရိပုဏ္ဏစန္ဒမဏ္ဍလသဒိသမုခတ္တာ **သုမုခေါ၊** အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပတ္တိယာ **ဗြဟာ၊** ဗြဟ္မုဇုဂတ္တတာယ **ဥဇူ၊** ဇုတိမန္တတာယ **ပတာပဝါ။** ယမ္ပိ စေတ္ထ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ၊ တံ "**မဇ္ဈေ သမဏသံဃဿာ**"တိ ဣမိနာ ပရိယာယေန ထုနတာ ပုန ဝုတ္တံ။ ဤဒိသော ဟိ ဧဝံ ဝိရောစတိ။ ဧသ နယော ဥတ္တရဂါထာယပိ။

၅၅၇-၈။ **ဥတ္တမဝဏ္ဏိနော**တိ ဥတ္တမဝဏ္ဏသမ္ပန္နဿ။ **ဇမ္ဗုသဏ္ဍဿာ**တိ ဇမ္ဗုဒီပဿ။ ပါကဋေန ဣဿရိယံ ဝဏ္ဏယန္တော အာဟ၊ အပိစ စက္ကဝတ္တိ စတုန္နမ္ပိ ဒီပါနံ ဣဿရော ဟောတိ။

၅၅၉။ **ခတ္တိယာ**တိ ဇာတိခတ္တိယာ။ **ဘောဇာ**တိ ဘောဂိယာ။ **ရာဇာနော**တိ ယေ ကေစိ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တာ။ **အနုယန္တာ**တိ အနုဂါမိနော သေဝကာ။ **ရာဇာဘိရာဇာ**တိ ရာဇူနံ ပူဇနိယော ရာဇာ ဟုတွာ၊ စက္ကဝတ္တီတိ အဓိပ္ပါယော။ **မနုဇိန္ဒော**တိ မနုဿာဓိပတိ ပရမိဿရော ဟုတွာ။

၅၆၀။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဘဂဝါ "ယေ တေ ဘဝန္တိ အရဟန္တော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ၊ တေ သကေ ဝဏ္ဏေ ဘညမာနေ အတ္တာနံ ပါတုကရောန္တီ"တိ ဣမံ သေလဿ မနောရထံ ပူရေန္တော အာဟ "**ရာဇာဟမသ္မီ**"တိ။ တတြာယမဓိပ္ပါယော—ယံ ခေါ မံ တွံ သေလ ယာစသိ "ရာဇာ အရဟသိ ဘဝိတုံ စက္ကဝတ္တီ"တိ၊ ဧတ္ထ အပ္ပေါဿုက္ကော ဟောဟိ၊ **ရာဇာဟမသ္မိ၊** သတိ စ ရာဇတ္တေ ယထာ အညော ရာဇာ သမာနောပိ ယောဇနသတံ ဝါ အနုသာသတိ၊ ဒွေ တီဏိ ဝါ စတ္တာရိ ဝါ ပဉ္စ ဝါ ယောဇနသတာနိ ယောဇနသဟဿံ ဝါ စက္ကဝတ္တိ ဟုတွာပိ စတုဒီပပရိယန္တမတ္တံ ဝါ၊ နာဟမေဝံ ပရိစ္ဆိန္နဝိသယော။ အဟံ ဟိ **ဓမ္မရာဇာ အနုတ္တရော** ဘဝဂ္ဂတော အဝီစိပရိယန္တံ ကတွာ တိရိယံ အပ္ပမေယျာ လောကဓာတုယော အနုသာသာမိ။ ယာဝတာ ဟိ အပဒဒွိပဒါဒိဘေဒါ သတ္တာ၊ အဟံ တေသံ အဂ္ဂေါ။ န ဟိ မေ ကောစိ သီလေန ဝါ။ပ။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနေန ဝါ ပဋိဘာဂေါ အတ္ထိ။ သွာဟံ ဧဝံ ဓမ္မရာဇာ အနုတ္တရော အနုတ္တရေနေဝ စတုသတိပဋ္ဌာနာဒိဘေဒဗောဓိပက္ခိယသင်္ခါတေန **ဓမ္မေန စက္ကံ ဝတ္တေမိ** "ဣဒံ ပဇဟထ၊ ဣဒံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရထာ"တိအာဒိနာ အာဏာစက္ကံ၊ "ဣဒံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စ"န္တိအာဒိနာ[1] ပရိယတ္တိဓမ္မေန ဓမ္မစက္ကမေဝ ဝါ။ **စက္ကံ**

၁-သံ ၃-၃၆၉၊ ဝိ ၃-၁၄-ပိဋ္ဌေသု။

appaṭivattiyanti yaṁ cakkaṁ appaṭivattiyaṁ hoti samaṇena vā -pa- kenaci lokasminti.

561-2. Evaṁ attānaṁ āvikarontaṁ Bhagavantaṁ disvā pītisomanassajāto Selo daḷhikaraṇatthaṁ “**Sambuddho paṭijānāsī**”ti gāthādvayamāha. Tattha **ko nu senāpatī**ti dhammaraññño bhoto dhammena pavattitassa dhammacakkassa anuppavattako senāpati koti pucchi.

563. Tena ca samayena Bhagavato dakkhiṇapasse āyasmā Sāriputto nisinno hoti suvaṇṇapuñjo viya siriyā sobhamāno, taṁ dassento Bhagavā “**mayā pavattitan**”ti gāthamāha. Tattha **anujāto Tathāgatan**ti Tathāgatahetu anujāto, Tathāgatena hetunā jātoti attho.

564. Evaṁ “ko nu senāpatī”ti pañhaṁ byākaritvā yaṁ Selo āha “Sambuddho paṭijānāsī”ti, tatra naṁ nikkaṅkhaṁ kātukāmo “nāhaṁ paṭiññāmatteneva paṭijānāmi, apicāhaṁ iminā kāraṇena Buddho”ti ñāpetuṁ “**abhiññeyyan**”ti gāthamāha. Tattha **abhiññeyyan**ti vijjā ca vimutti ca. Maggasaccasamudayasaccāni pana bhāvetabbapahātabbāni, hetuvacanena pana phalasiddhito tesaṁ phalāni nirodhasaccadukkhasaccānipi vuttāneva bhavanti, yato sacchikātabbaṁ sacchikataṁ pariññeyyaṁ pariññātanti evampettha vuttameva hoti. Evaṁ catusaccabhāvanāphalañca vijjāvimuttiṁ dassento “bujjhitabbaṁ bujjhitvā Buddho jātosmī”ti yuttena hetunā buddhattaṁ sādheti.

565-7. Evaṁ nippariyāyena attānaṁ pātukatvā attani kaṅkhāvitaraṇatthaṁ brāhmaṇaṁ abhittharayamāno “**vinayassū**”ti gāthāttayamāha. Tattha **sallakatto**ti rāgasallādisattasallakattano. **Brahmabhūto**ti seṭṭhabhūto. **Atitulo**ti tulaṁ atīto upamaṁ atīto, nirūpamoti attho. **Mārasenappamaddano**ti “kāmā te paṭhamā senā”ti-ādikāya “pare ca avajānātī”ti[1] evaṁ vuttāya māraparisasaṅkhātāya

1. Khu 1. 342; Khu 7. 73; Khu 8. 114 piṭṭhesu.

အပ္ပဋိဝတ္တိယန္တိ ယံ စက္ကံ အပ္ပဋိဝတ္တိယံ ဟောတိ သမဏေန ဝါ။ပ။ ကေနစိ လောကသ္မိန္တိ။

၅၆၁-၂။ ဧဝံ အတ္တာနံ အာဝိကရောန္တံ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ပီတိသောမနဿဇာတော သေလော ဒဠှီကရဏတ္ထံ “**သမ္ဗုဒ္ဓေါ ပဋိဇာနာသီ**”တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ကော နု သေနာပတီ**တိ ဓမ္မရညော ဘောတော ဓမ္မေန ပဝတ္တိတဿ ဓမ္မစက္ကဿ အနုပ္ပဝတ္တကော သေနာပတိ ကောတိ ပုစ္ဆိ။

၅၆၃။ တေန စ သမယေန ဘဂဝတော ဒက္ခိဏပဿေ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော နိသိန္နော ဟောတိ သုဝဏ္ဏပုဉ္ဇော ဝိယ သိရိယာ သောဘမာနော၊ တံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ “**မယာ ပဝတ္တိတ**”န္တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အနုဇာတော တထာဂတ**န္တိ တထာဂတဟေတု အနုဇာတော၊ တထာဂတေန ဟေတုနာ ဇာတောတိ အတ္ထော။

၅၆၄။ ဧဝံ “ကော နု သေနာပတီ”တိ ပဉှံ ဗျာကရိတွာ ယံ သေလော အာဟ “သမ္ဗုဒ္ဓေါ ပဋိဇာနာသီ”တိ၊ တတြ နံ နိက္ကင်္ခံ ကာတုကာမော “နာဟံ ပဋိညာမတ္တေနေဝ ပဋိဇာနာမိ၊ အပိစာဟံ ဣမိနာ ကာရဏေန ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဉာပေတုံ “**အဘိညေယျ**”န္တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အဘိညေယျ**န္တိ ဝိဇ္ဇာ စ ဝိမုတ္တိ စ။ မဂ္ဂသစ္စသမုဒယသစ္စာနိ ပန ဘာဝေတဗ္ဗပဟာတဗ္ဗာနိ၊ ဟေတုဝစနေန ပန ဖလသိဒ္ဓိတော တေသံ ဖလာနိ နိရောဓသစ္စဒုက္ခသစ္စာနိပိ ဝုတ္တာနေဝ ဘဝန္တိ၊ ယတော သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ သစ္ဆိကတံ ပရိညေယျံ ပရိညာတန္တိ ဧဝမ္ပေတ္ထ ဝုတ္တမေဝ ဟောတိ။ ဧဝံ စတုသစ္စဘာဝနာဖလဉ္စ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ ဒဿေန္တော “ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗံ ဗုဇ္ဈိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဇာတောသ္မီ”တိ ယုတ္တေန ဟေတုနာ ဗုဒ္ဓတ္တံ သာဓေတိ။

၅၆၅-၇။ ဧဝံ နိပ္ပရိယာယေန အတ္တာနံ ပါတုကတွာ အတ္တနိ ကင်္ခါဝိတရဏတ္ထံ ဗြာဟ္မဏံ အဘိတ္ထရယမာနော “**ဝိနယဿူ**”တိ ဂါထာတ္တယမာဟ။ တတ္ထ **သလ္လကတ္တော**တိ ရာဂသလ္လာဒိသတ္တသလ္လကတ္တနော။ **ဗြဟ္မဘူတော**တိ သေဋ္ဌဘူတော။ **အတိတုလော**တိ တုလံ အတီတော ဥပမံ အတီတော၊ နိရူပမောတိ အတ္ထော။ **မာရသေနပ္ပမဒ္ဒနော**တိ “ကာမာ တေ ပဌမာ သေနာ”တိအာဒိကာယ “ပရေ စ အဝဇာနာတီ”တိ[၁] ဧဝံ ဝုတ္တာယ မာရပရိသသင်္ခါတာယ

၁-ခု ၁-၃၄၂၊ ခု ၇-၇၃၊ ခု ၈-၁၁၄-ပိဋ္ဌေသု။

mārasenāya pamaddano. **Sabbāmitte**ti khandhakilesābhisaṅkhāramaccudevaputtamārādike sabbapaccatthike. **Vasīkatvā**ti attano vase vattetvā. **Akutobhayo**ti kutoci abhayo.

568-70. Evaṁ vutte Selo brāhmaṇo tāvadeva Bhagavati sañjātappasādo pabbajjāpekkho hutvā “**imaṁ bhavanto**”ti gāthāttayamāha yathā taṁ paripākagatāya upanissayasampattiyā sammā codiyamāno. Tattha **kaṇhābhijātiko**ti caṇḍālādinīcakule jāto.

571. Tato tepi māṇavakā tatheva pabbajjāpekkhā hutvā “**etañce ruccati bhoto**”ti gāthamāhaṁsu yathā taṁ tena saddhiṁ katādhikārā kulaputtā.

572. Atha Selo tesu māṇavakesu tuṭṭhacitto te dassento pabbajjaṁ yācamāno “**brāhmaṇā**”ti gāthamāha.

573. Tato Bhagavā yasmā Selo atīte Padumuttarassa Bhagavato sāsane tesaṁyeva tiṇṇaṁ purisasatānaṁ gaṇaseṭṭho hutvā tehi saddhiṁ pariveṇaṁ kārāpetvā dānādīni puññāni ca katvā kamena devamanussasampattiṁ anubhavamāno pacchime bhave tesaṁyeva ācariyo hutvā nibbatto, tañca nesaṁ kammaṁ vimuttiparipākāya paripakkaṁ ehibhikkhubhāvassa ca upanissayabhūtaṁ, tasmā te sabbeva ehibhikkhupabbajjāya pabbājento “**svākkhātan**”ti gāthamāha. Tattha **Sandiṭṭhikan**ti paccakkhaṁ. **Akālikan**ti maggānantaraphaluppattito na kālantare pattabbaphalaṁ. **Yatthā**ti yannimittā. Maggabrahmacariyanimittā hi pabbajjā appamattassa sativippavāsavirahitassa tīsu sikkhāsu sikkhato amoghā hoti. Tenāha “svākkhātaṁ -pa- sikkhato”ti.

Evañca vatvā “etha bhikkhavo”ti Bhagavā avoca, te sabbe pattacīvaradharā hutvā ākāsenāgamma Bhagavantaṁ abhivādesuṁ. Evamimaṁ tesaṁ ehibhikkhubhāvaṁ sandhāya saṅgītikārā “**alattha kho Selo -pa- upasampadan**”ti āhaṁsu.

မာရသေနာယ ပမဒ္ဒနော။ **သဗ္ဗာမိတ္တေ**တိ ခန္ဓကိလေသာဘိသင်္ခါရမစ္စုဒေဝပုတ္တမာရာဒိကေ သဗ္ဗပစ္စတ္ထိကေ။ **ဝသီကတွာ**တိ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတွာ။ **အကုတောဘယော**တိ ကုတောစိ အဘယော။

၅၆၈-၇၀။ ဧဝံ ဝုတ္တေ သေလော ဗြာဟ္မဏော တာဝဒေဝ ဘဂဝတိ သဉ္ဇာတပ္ပသာဒေါ ပဗ္ဗဇ္ဇာပေက္ခော ဟုတွာ “**ဣမံ ဘဝန္တော**”တိ ဂါထာတ္တယမာဟ ယထာ တံ ပရိပါကဂတာယ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ သမ္မာ စောဒိယမာနော။ တတ္ထ **ကဏှာဘိဇာတိကော**တိ စဏ္ဍာလာဒိနီစကုလေ ဇာတော။

၅၇၁။ တတော တေပိ မာဏဝကာ တထေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာပေက္ခာ ဟုတွာ “**ဧတဉ္စေ ရုစ္စတိ ဘောတော**”တိ ဂါထမာဟံသု ယထာ တံ တေန သဒ္ဓိံ ကတာဓိကာရာ ကုလပုတ္တာ။

၅၇၂။ အထ သေလော တေသု မာဏဝကေသု တုဋ္ဌစိတ္တော တေ ဒဿေန္တော ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစမာနော “**ဗြာဟ္မဏာ**”တိ ဂါထမာဟ။

၅၇၃။ တတော ဘဂဝါ ယသ္မာ သေလော အတီတေ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော သာသနေ တေသံယေဝ တိဏ္ဏံ ပုရိသသတာနံ ဂဏသေဋ္ဌော ဟုတွာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ပရိဝေဏံ ကာရာပေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ စ ကတွာ ကမေန ဒေဝမနုဿသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနော ပစ္ဆိမေ ဘဝေ တေသံယေဝ အာစရိယော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ တဉ္စ နေသံ ကမ္မံ ဝိမုတ္တိပရိပါကာယ ပရိပက္ကံ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝဿ စ ဥပနိဿယဘူတံ၊ တသ္မာ တေ သဗ္ဗေဝ ဧဟိဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗာဇေန္တော “**သွာက္ခာတ**”န္တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **သန္ဒိဋ္ဌိက**န္တိ ပစ္စက္ခံ။ **အကာလိက**န္တိ မဂ္ဂါနန္တရဖလုပ္ပတ္တိတော န ကာလန္တရေ ပတ္တဗ္ဗဖလံ။ **ယတ္ထာ**တိ ယန္နိမိတ္တာ။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယနိမိတ္တာ ဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အပ္ပမတ္တဿ သတိဝိပ္ပဝါသဝိရဟိတဿ တီသု သိက္ခာသု သိက္ခတော အမောဃာ ဟောတိ။ တေနာဟ “သွာက္ခာတံ။ပ။ သိက္ခတော”တိ။

ဧဝဉ္စ ဝတွာ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ ဘဂဝါ အဝေါစ၊ တေ သဗ္ဗေ ပတ္တစီဝရဓရာ ဟုတွာ အာကာသေနာဂမ္မ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေသုံ။ ဧဝမိမံ တေသံ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝံ သန္ဓာယ သင်္ဂီတိကာရာ “**အလတ္ထ ခေါ သေလော။ပ။ ဥပသမ္ပဒ**”န္တိ အာဟံသု။

Bhuttāvinti bhuttavantaṁ. **Onītapattapāṇin**ti pattato onītapāṇiṁ, apanītahatthanti vuttaṁ hoti. Tattha "upagantvā"ti pāṭhaseso daṭṭhabbo. Itarathā hi Bhagavantaṁ ekamantaṁ nisīdīti na yujjati.

574. **Aggihuttamukhā**ti Bhagavā Keṇiyassa cittānukūlavasena anumodanto evamāha. Tattha aggiparicariyaṁ vinā brāhmaṇānaṁ yaññābhāvato "aggihuttamukhā yaññā"ti vuttaṁ. Aggihuttaseṭṭhā aggihuttapadhānāti attho. Vede sajjhāyantehi paṭhamaṁ sajjhāyitabbato[1] sāvittī "chandaso mukhan"ti vuttā. Manussānaṁ seṭṭhato rājā "mukhan"ti vutto. Nadīnaṁ ādhārato paṭisaraṇato ca sāgaro "mukhan"ti vutto. Candayogavasena "ajja kattikā ajja rohinī"ti sañjānanato ālokakaraṇato sommabhāvato ca "nakkhattānaṁ mukhaṁ cando"ti vutto. Tapantānaṁ aggattā ādicco "tapataṁ mukhan"ti vutto. Dakkhiṇeyyānaṁ pana aggattā visesena tasmiṁ samaye Buddhappamukhaṁ saṁghaṁ sandhāya "puññaṁ ākaṅkhamānānaṁ, saṁgho ve yajataṁ mukhan"ti vutto. Tena saṁgho puññassa āyamukhanti dasseti.

576. **Yaṁ taṁ saraṇan**ti aññabyākaraṇagāthamāha. Tassattho—pañcahi cakkhūhi cakkhumā Bhagavā yasmā mayaṁ ito aṭṭhame divase taṁ saraṇaṁ agamamha, tasmā sattarattena tava sāsane anuttarena damathena dantamha, aho te saraṇassa ānubhāvoti.

577-8. Tato paraṁ Bhagavantaṁ dvīhi gāthāhi thunitvā tatiyāya vandanaṁ yācati—

579. "Bhikkhavo tisatā ime, tiṭṭhanti pañjalīkatā.
Pāde vīra pasārehi, nāgā vandantu Satthuno"ti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Selasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Ajjhāyantehi paṭhamaṁ ajjhetabbato (Sī)

ဘုတ္တာဝီန္တိ ဘုတ္တဝန္တံ။ **ဩနီတပတ္တပါဏိ**န္တိ ပတ္တတော ဩနီတပါဏိံ၊ အပနီတဟတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ “ဥပဂန္တွာ”တိ ပါဌသေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဣတရထာ ဟိ ဘဂဝန္တံ ဧကမန္တံ နိသီဒီတိ န ယုဇ္ဇတိ။

၅၇၄။ **အဂ္ဂိဟုတ္တမုခါ**တိ ဘဂဝါ ကေဏိယဿ စိတ္တာနုကူလဝသေန အနုမောဒန္တော ဧဝမာဟ။ တတ္ထ အဂ္ဂိပရိစရိယံ ဝိနာ ဗြာဟ္မဏာနံ ယညာဘာဝတော “အဂ္ဂိဟုတ္တမုခါ ယညာ”တိ ဝုတ္တံ။ အဂ္ဂိဟုတ္တသေဋ္ဌာ အဂ္ဂိဟုတ္တပဓာနာတိ အတ္ထော။ ဝေဒေ သဇ္ဈာယန္တေဟိ ပဌမံ သဇ္ဈာယိတဗ္ဗတော[1] သာဝိတ္တီ “ဆန္ဒသော မုခ”န္တိ ဝုတ္တာ။ မနုဿာနံ သေဋ္ဌတော ရာဇာ “မုခ”န္တိ ဝုတ္တော။ နဒီနံ အာဓာရတော ပဋိသရဏတော စ သာဂရော “မုခ”န္တိ ဝုတ္တော။ စန္ဒယောဂဝသေန “အဇ္ဇ ကတ္တိကာ အဇ္ဇ ရောဟိဏီ”တိ သဉ္ဇာနနတော အာလောကကရဏတော သောမ္မဘာဝတော စ “နက္ခတ္တာနံ မုခံ စန္ဒော”တိ ဝုတ္တော။ တပန္တာနံ အဂ္ဂတ္တာ အာဒိစ္စော “တပတံ မုခ”န္တိ ဝုတ္တော။ ဒက္ခိဏေယျာနံ ပန အဂ္ဂတ္တာ ဝိသေသေန တသ္မိံ သမယေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ သံဃံ သန္ဓာယ “ပုညံ အာကင်္ခမာနာနံ၊ သံဃော ဝေ ယဇတံ မုခ”န္တိ ဝုတ္တော။ တေန သံဃော ပုညဿ အာယမုခန္တိ ဒဿေတိ။

၅၇၆။ **ယံ တံ သရဏ**န္တိ အညဗျာကရဏဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော— ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမာ ဘဂဝါ ယသ္မာ မယံ ဣတော အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ တံ သရဏံ အဂမမှ၊ တသ္မာ သတ္တရတ္တေန တဝ သာသနေ အနုတ္တရေန ဒမထေန ဒန္တမှ၊ အဟော တေ သရဏဿ အာနုဘာဝေါတိ။

၅၇၇-၈။ တတော ပရံ ဘဂဝန္တံ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ ထုနိတွာ တတိယာယ ဝန္ဒနံ ယာစတိ—

၅၇၉။ “ဘိက္ခဝေါ တိသတာ ဣမေ၊ တိဋ္ဌန္တိ ပဉ္ဇလီကတာ။
ပါဒေ ဝီရ ပသာရေဟိ၊ နာဂါ ဝန္ဒန္တု သတ္ထုနော”တိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

သေလသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အဇ္ဈာယန္တေဟိ ပဌမံ အဇ္ဈေတဗ္ဗတော (သီ)

8. Sallasuttavaṇṇanā

580. **Animittan**ti Sallasuttaṁ. Kā uppatti? Bhagavato kira upaṭṭhāko eko upāsako, tassa putto kālamakāsi. So puttasokābhibhūto sattāhaṁ nirāhāro ahosi. Taṁ anukampanto Bhagavā tassa gharaṁ gantvā sokavinodanatthaṁ imaṁ suttamabhāsi.

Tattha **animittan**ti kiriyākāranimittavirahitaṁ. Yathā hi "yadāhaṁ akkhiṁ vā nikhaṇissāmi, bhamukaṁ vā ukkhipissāmi, tena nimittena taṁ bhaṇḍaṁ avaharā"ti-ādīsu kiriyākāranimittamatthi, na evaṁ jīvite. Na hi sakkā laddhuṁ "yāvāhaṁ idaṁ vā idaṁ vā karomi, tāva tvaṁ jīva, mā mīyā"ti. **Anaññātan**ti ato eva na sakkā ekaṁsena aññātuṁ "ettakaṁ vā ettakaṁ vā kālaṁ iminā jīvitabban"ti gatiyā āyupariyantavasena vā. Yathā hi Cātumahārājikādīnaṁ parimitaṁ āyu, na tathā maccānaṁ, evampi ekaṁsena anaññātaṁ.

Kasiranti anekapaccayapaṭibaddhavuttibhāvato kicchaṁ, na sukhayāpanīyaṁ. Tathā hi taṁ assāsapaṭibaddhañca passāsapaṭibaddhañca mahābhūtapaṭibaddhañca kabaḷīkārāhārapaṭibaddhañca usmāpaṭibaddhañca viññāṇapaṭibaddhañca. Anassasantopi hi na jīvati apassasantopi. Catūsu ca dhātūsu kaṭṭhamukhādi-āsīvisadaṭṭho viya kāyo pathavīdhātuppakopena tāva thaddho hoti kaliṅgarasadiso. Yathāha—

"Patthaddho bhavatī kāyo, daṭṭho kaṭṭhamukhena vā.
Pathavīdhātuppakopena, hoti kaṭṭhamukheva so"ti[1].

Āpodhātuppakopena pūtibhāvaṁ āpajjitvā paggharitapubbamaṁsalohito aṭṭhicammāvaseso hoti. Yathāha—

"Pūtiko bhavatī kāyo, daṭṭho pūtimukhena vā.
Āpodhātuppakopena, hoti pūtimukheva so"ti[1].

Tejodhātuppakopena aṅgārakāsuyaṁ pakkhitto viya samantā pariḍayhati. Yathāha—

1. Abhi-Ṭṭha 1. 339 piṭṭhepi.

၈-သလ္လသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၈၀။ **အနိမိတ္တန္တိ** သလ္လသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတော ကိရ ဥပဋ္ဌာကော ဧကော ဥပါသကော၊ တဿ ပုတ္တော ကာလမကာသိ။ သော ပုတ္တသောကာဘိဘူတော သတ္တာဟံ နိရာဟာရော အဟောသိ။ တံ အနုကမ္ပန္တော ဘဂဝါ တဿ ဃရံ ဂန္တွာ သောကဝိနောဒနတ္ထံ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **အနိမိတ္တန္တိ** ကိရိယာကာရနိမိတ္တဝိရဟိတံ။ ယထာ ဟိ "ယဒါဟံ အက္ခိံ ဝါ နိခဏိဿာမိ၊ ဘမုကံ ဝါ ဥက္ခိပိဿာမိ၊ တေန နိမိတ္တေန တံ ဘဏ္ဍံ အဝဟရာ"တိအာဒီသု ကိရိယာကာရနိမိတ္တမတ္ထိ၊ န ဧဝံ ဇီဝိတေ။ န ဟိ သက္ကာ လဒ္ဓုံ "ယာဝါဟံ ဣဒံ ဝါ ဣဒံ ဝါ ကရောမိ၊ တာဝ တွံ ဇီဝ, မာ မီယာ"တိ။ **အနညာတန္တိ** အတော ဧဝ န သက္ကာ ဧကံသေန အညာတုံ "ဧတ္တကံ ဝါ ဧတ္တကံ ဝါ ကာလံ ဣမိနာ ဇီဝိတဗ္ဗ"န္တိ ဂတိယာ အာယုပရိယန္တဝသေန ဝါ။ ယထာ ဟိ စာတုမဟာရာဇိကာဒီနံ ပရိမိတံ အာယု၊ န တထာ မစ္စာနံ၊ ဧဝမ္ပိ ဧကံသေန အနညာတံ။

ကသိရန္တိ အနေကပစ္စယပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိဘာဝတော ကိစ္ဆံ, န သုခယာပနီယံ။ တထာ ဟိ တံ အဿာသပဋိဗဒ္ဓဉ္စ ပဿာသပဋိဗဒ္ဓဉ္စ မဟာဘူတပဋိဗဒ္ဓဉ္စ ကဗဠီကာရာဟာရပဋိဗဒ္ဓဉ္စ ဥသ္မာပဋိဗဒ္ဓဉ္စ ဝိညာဏပဋိဗဒ္ဓဉ္စ။ အနဿသန္တောပိ ဟိ န ဇီဝတိ အပဿသန္တောပိ။ စတူသု စ ဓာတူသု ကဋ္ဌမုခါဒိအာသီဝိသဒဋ္ဌော ဝိယ ကာယော ပထဝီဓာတုပ္ပကောပေန တာဝ ထဒ္ဓေါ ဟောတိ ကလိင်္ဂရသဒိသော။ ယထာဟ—

"ပတ္ထဒ္ဓေါ ဘဝတီ ကာယော၊ ဒဋ္ဌော ကဋ္ဌမုခေန ဝါ။
ပထဝီဓာတုပ္ပကောပေန၊ ဟောတိ ကဋ္ဌမုခေဝ သော"တိ[၁]။

အာပေါဓာတုပ္ပကောပေန ပူတိဘာဝံ အာပဇ္ဇိတွာ ပဃ္ဃရိတပုဗ္ဗမံသလောဟိတော အဋ္ဌိစမ္မာဝသေသော ဟောတိ။ ယထာဟ—

"ပူတိကော ဘဝတီ ကာယော၊ ဒဋ္ဌော ပူတိမုခေန ဝါ။
အာပေါဓာတုပ္ပကောပေန၊ ဟောတိ ပူတိမုခေဝ သော"တိ[၁]။

တေဇောဓာတုပ္ပကောပေန အင်္ဂါရကာသုယံ ပက္ခိတ္တော ဝိယ သမန္တာ ပရိဍယှတိ။ ယထာဟ—

၁-အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၉-ပိဋ္ဌေပိ။

"Santatto bhavatī kāyo, daṭṭho aggimukhena vā.
Tejodhātuppakopena, hoti aggimukheva so"ti[1].

Vāyodhātuppakopena sañchijjamānasandhibandhano pāsāṇehi koṭṭetvā sañcuṇṇiyamānaṭṭhiko viya ca hoti. Yathāha—

"Sañchinno bhavatī kāyo, daṭṭho satthamukhena vā.
Vāyodhātuppakopena, hoti satthamukheva so"ti[1].

Dhātuppakopabyāpannakāyopi ca na jīvati. Yadā pana tā dhātuyo aññamaññaṁ patiṭṭhānādikiccaṁ sādhentāpi samaṁ vahanti, tadā jīvitaṁ pavattati. Evaṁ mahābhūtapaṭibaddhañca jīvitaṁ. Dubbhikkhādīsu pana āhārupacchedena sattānaṁ jīvitakkhayo pākaṭo eva. Evaṁ kabaḷīkārāhārapaṭibaddhañca jīvitaṁ. Tathā asitapītādiparipāke kammajateje khīṇe sattā jīvitakkhayaṁ pāpuṇantāpi pākaṭā eva. Evaṁ usmāpaṭibaddhañca jīvitaṁ. Viññāṇe pana niruddhe niruddhato pabhuti sattānaṁ na hoti jīvitanti evampi loke pākaṭameva. Evaṁ viññāṇapaṭibaddhañca jīvitaṁ. Evaṁ anekapaccayapaṭibaddhavuttibhāvato kasiraṁ veditabbaṁ.

Parittañcāti appakaṁ, devānaṁ jīvitaṁ upanidhāya tiṇagge ussāvabindusadisaṁ, cittakkhaṇato uddhaṁ abhāvena vā parittaṁ. Atidīghāyukopi hi satto atītena cittena jīvittha, na jīvati, na jīvissati, anāgatena jīvissati, na jīvati, na jīvittha, paccuppannena jīvati, na jīvittha, na jīvissati. Vuttañcetaṁ—

"Jīvitaṁ attabhāvo ca, sukhadukkhā ca kevalā.
Ekacittasamāyuttā, lahuso vattate khaṇo.

Cullāsītisahassāni, kappā tiṭṭhanti ye marū.
Natveva tepi jīvanti, dvīhi cittehi saṁyutā"ti[2].

Tañca dukkhena saṁyutanti tañca jīvitaṁ evaṁ animittamanaññātaṁ kasiraṁ parittañca samānampi sītuṇhaḍaṁsamakasādisamphassakhuppipāsāsaṅkhāradukkhavipariṇāmadukkhadukkhadukkhehi saṁyutaṁ. Kiṁ vuttaṁ hoti? Yasmā īdisaṁ maccānaṁ jīvitaṁ,

1. Abhi-Ṭṭha 1. 339 piṭṭhepi. 2. Khu 7. 32 piṭṭhe Mahāniddese.

"သန္တတ္တော ဘဝတီ ကာယော၊ ဒဍ္ဍော အဂ္ဂိမုခေန ဝါ။
တေဇောဓာတုပ္ပကောပေန၊ ဟောတိ အဂ္ဂိမုခေဝ သော"တိ[၁]။

ဝါယောဓာတုပ္ပကောပေန သဉ္ဆိဇ္ဇမာနသန္ဓိဗန္ဓနော ပါသာဏေဟိ ကောဋ္ဋေတွာ သဉ္စုဏ္ဏိယမာနဋ္ဌိကော ဝိယ စ ဟောတိ။ ယထာဟ—

"သဉ္ဆိန္နော ဘဝတီ ကာယော၊ ဒဍ္ဍော သတ္ထမုခေန ဝါ။
ဝါယောဓာတုပ္ပကောပေန၊ ဟောတိ သတ္ထမုခေဝ သော"တိ[၁]။

ဓာတုပ္ပကောပဗျာပန္နကာယောပိ စ န ဇီဝတိ။ ယဒါ ပန တာ ဓာတုယော အညမညံ ပတိဋ္ဌာနာဒိကိစ္စံ သာဓေန္တာပိ သမံ ဝဟန္တိ၊ တဒါ ဇီဝိတံ ပဝတ္တတိ။ ဧဝံ မဟာဘူတပဋိဗဒ္ဓဉ္စ ဇီဝိတံ။ ဒုဗ္ဘိက္ခာဒီသု ပန အာဟာရုပစ္ဆေဒေန သတ္တာနံ ဇီဝိတက္ခယော ပါကဋော ဧဝ။ ဧဝံ ကဗဠီကာရာဟာရပဋိဗဒ္ဓဉ္စ ဇီဝိတံ။ တထာ အသိတပီတာဒိပရိပါကေ ကမ္မဇတေဇေ ခီဏေ သတ္တာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏန္တာပိ ပါကဋာ ဧဝ။ ဧဝံ ဥသ္မာပဋိဗဒ္ဓဉ္စ ဇီဝိတံ။ ဝိညာဏေ ပန နိရုဒ္ဓေ နိရုဒ္ဓတော ပဘုတိ သတ္တာနံ န ဟောတိ ဇီဝိတန္တိ ဧဝမ္ပိ လောကေ ပါကဋမေဝ။ ဧဝံ ဝိညာဏပဋိဗဒ္ဓဉ္စ ဇီဝိတံ။ ဧဝံ အနေကပစ္စယပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိဘာဝတော ကသိရံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပရိတ္တဉ္စာတိ အပ္ပကံ, ဒေဝါနံ ဇီဝိတံ ဥပနိဓာယ တိဏဂ္ဂေ ဥဿာဝဗိန္ဒုသဒိသံ၊ စိတ္တက္ခဏတော ဥဒ္ဓံ အဘာဝေန ဝါ ပရိတ္တံ။ အတိဒီဃာယုကောပိ ဟိ သတ္တော အတီတေန စိတ္တေန ဇီဝိတ္ထ, န ဇီဝတိ, န ဇီဝိဿတိ၊ အနာဂတေန ဇီဝိဿတိ, န ဇီဝတိ, န ဇီဝိတ္ထ၊ ပစ္စုပ္ပန္နေန ဇီဝတိ, န ဇီဝိတ္ထ, န ဇီဝိဿတိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ—

"ဇီဝိတံ အတ္တဘာဝေါ စ၊ သုခဒုက္ခာ စ ကေဝလာ။
ဧကစိတ္တသမာယုတ္တာ၊ လဟုသော ဝတ္တတေ ခဏော။

စုလ္လာသီတိသဟဿာနိ၊ ကပ္ပါ တိဋ္ဌန္တိ ယေ မရူ။
နတွေဝ တေပိ ဇီဝန္တိ၊ ဒွီဟိ စိတ္တေဟိ သံယုတာ"တိ[၂]။

တဉ္စ ဒုက္ခေန သံယုတန္တိ တဉ္စ ဇီဝိတံ ဧဝံ အနိမိတ္တမနညာတံ ကသိရံ ပရိတ္တဉ္စ သမာနမ္ပိ သီတုဏှဍံသမကသာဒိသမ္ဖဿခုပ္ပိပါသာသင်္ခါရဒုက္ခဝိပရိဏာမဒုက္ခဒုက္ခဒုက္ခေဟိ သံယုတံ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? ယသ္မာ ဤဒိသံ မစ္စာနံ ဇီဝိတံ၊

၁-အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၉-ပိဋ္ဌေပိ။ ၂-ခု ၇-၃၂-ပိဋ္ဌေ မဟာနိဒ္ဒေသေ။

tasmā tvaṁ yāva taṁ parikkhayaṁ na gacchati, tāva dhammacariyameva brūhaya, mā puttamanusocāti.

581. Athāpi maññeyyāsi “sabbūpakaraṇehi puttaṁ anurakkhantassāpi me so mato, tena socāmī”ti, evampi mā soci. **Na hi so upakkamo atthi, yena jātā na miyyare,** na hi sakkā kenaci upakkamena jātā sattā mā marantūti rakkhitunti vuttaṁ hoti. Tato yasmā so “jaraṁ patvā nāma bhante maraṇaṁ anurūpaṁ, atidaharo me putto mato”ti cintesi, tasmā āha **“jarampi patvā maraṇaṁ, evaṁdhampā hi pāṇino”**ti, jaraṁ patvāpi appatvāpi maraṇaṁ, natthi ettha niyamoti vuttaṁ hoti.

582. Idāni tamatthaṁ nidassanena sādhento **“phalānamiva pakkānan”**ti-ādimāha. Tassattho—yathā phalānaṁ pakkānaṁ yasmā sūriyuggamanato pabhuti sūriyātapena santappamāne rukkhe pathaviraso ca āporaso ca pattato sākhaṁ sākhato khandhaṁ khandhato mūlanti evaṁ anukkamena mūlato pathavimeva pavisati, ogamanato pabhuti pana pathavito mūlaṁ mūlato khandhanti evaṁ anukkamena sākhāpattapallavādīni puna ārohati, evaṁ ārohanto ca paripākagate phale[1] vaṇṭamūlaṁ na pavisati. Atha sūriyātapena tappamāne vaṇṭamūle pariḷāho uppajjati. Tena tāni phalāni pāto pāto niccakālaṁ patanti, nesaṁ pāto patanato[2] bhayaṁ hoti, patanā bhayaṁ hotīti attho. Evaṁ jātānaṁ maccānaṁ niccaṁ maraṇato bhayaṁ. Pakkaphalasadisā hi sattāti.

583-6. Kiñca bhiyyo—**“yathāpi kumbhakārassa -pa- jīvitan”**ti. Tasmā **“daharā ca -pa- parāyaṇā”**ti evaṁ gaṇha, evañca gahetvā **“tesaṁ maccu -pa- ñātī vā pana ñātake”**ti evampi gaṇha. Yasmā ca na pitā tāyate puttaṁ, ñātī vā pana ñātake, tasmā **pekkhataṁyeva -pa- nīyati.**

Tattha ayaṁ yojanā—passamānānaṁyeva ñātīnaṁ “amma tātā”ti-ādinā nayena puthu anekappakārakaṁ lālapataṁyeva maccānaṁ

1. Paripākagataphale (Sī), paripākagataphalaṁ (Syā)
2. Papatato (Sī, Ka)

တသ္မာ တွံ ယာဝ တံ ပရိက္ခယံ န ဂစ္ဆတိ၊ တာဝ ဓမ္မစရိယမေဝ ဗြူဟယ၊ မာ ပုတ္တမနုသောစာတိ။

၅၈၁။ အထာပိ မညေယျာသိ “သဗ္ဗူပကရဏေဟိ ပုတ္တံ အနုရက္ခန္တဿာပိ မေ သော မတော၊ တေန သောစာမီ”တိ၊ ဧဝမ္ပိ မာ သောစိ။ **န ဟိ သော ဥပက္ကမော အတ္ထိ၊ ယေန ဇာတာ န မိယျရေ၊** န ဟိ သက္ကာ ကေနစိ ဥပက္ကမေန ဇာတာ သတ္တာ မာ မရန္တူတိ ရက္ခိတုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတော ယသ္မာ သော “ဇရံ ပတွာ နာမ ဘန္တေ မရဏံ အနုရူပံ၊ အတိဒဟရော မေ ပုတ္တော မတော”တိ စိန္တေသိ၊ တသ္မာ အာဟ **“ဇရမ္ပိ ပတွာ မရဏံ၊ ဧဝံဓမ္မာ ဟိ ပါဏိနော”**တိ၊ ဇရံ ပတွာပိ အပ္ပတွာပိ မရဏံ၊ နတ္ထိ ဧတ္ထ နိယမောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၅၈၂။ ဣဒါနိ တမတ္ထံ နိဒဿနေန သာဓေန္တော **“ဖလာနမိဝ ပက္ကာန”**န္တိ-အာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—ယထာ ဖလာနံ ပက္ကာနံ ယသ္မာ သူရိယုဂ္ဂမနတော ပဘုတိ သူရိယာတပေန သန္တပ္ပမာနေ ရုက္ခေ ပထဝိရသော စ အာပေါရသော စ ပတ္တတော သာခံ သာခတော ခန္ဓံ ခန္ဓတော မူလန္တိ ဧဝံ အနုက္ကမေန မူလတော ပထဝိမေဝ ပဝိသတိ၊ ဩဂမနတော ပဘုတိ ပန ပထဝိတော မူလံ မူလတော ခန္ဓန္တိ ဧဝံ အနုက္ကမေန သာခါပတ္တပလ္လဝါဒီနိ ပုန အာရောဟတိ၊ ဧဝံ အာရောဟန္တော စ ပရိပါကဂတေ ဖလေ[1] ဝဏ္ဋမူလံ န ပဝိသတိ။ အထ သူရိယာတပေန တပ္ပမာနေ ဝဏ္ဋမူလေ ပရိဠာဟော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေန တာနိ ဖလာနိ ပါတော ပါတော နိစ္စကာလံ ပတန္တိ၊ နေသံ ပါတော ပတနတော[2] ဘယံ ဟောတိ၊ ပတနာ ဘယံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ဇာတာနံ မစ္စာနံ နိစ္စံ မရဏတော ဘယံ။ ပက္ကဖလသဒိသာ ဟိ သတ္တာတိ။

၅၈၃-၆။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**“ယထာပိ ကုမ္ဘကာရဿ။ပ။ ဇီဝိတ”**န္တိ။ တသ္မာ **“ဒဟရာ စ။ပ။ ပရာယဏာ”**တိ ဧဝံ ဂဏှ၊ ဧဝဉ္စ ဂဟေတွာ **“တေသံ မစ္စု။ပ။ ဉာတီ ဝါ ပန ဉာတကေ”**တိ ဧဝမ္ပိ ဂဏှ။ ယသ္မာ စ န ပိတာ တာယတေ ပုတ္တံ၊ ဉာတီ ဝါ ပန ဉာတကေ၊ တသ္မာ **ပေက္ခတံယေဝ။ပ။နီယတိ။**

တတ္ထ အယံ ယောဇနာ—ပဿမာနာနံယေဝ ဉာတီနံ “အမ္မ တာတာ”တိ-အာဒိနာ နယေန ပုထု အနေကပ္ပကာရကံ လာလပတံယေဝ မစ္စာနံ

၁-ပရိပါကဂတဖလေ (သီ)၊ ပရိပါကဂတဖလံ (သျာ)
၂-ပပတတော (သီ၊ က)

ekameko macco yathā go vajjho evaṁ nīyati, evaṁ passa upāsaka yāva atāṇo lokoti.

587. Tattha ye Buddhapaccekabuddhādayo dhitisampannā, te "**evamabbhāhato loko maccunā ca jarāya ca,** so na sakkā kenaci parittāṇaṁ kātun"ti yasmā jānanti, **tasmā dhīrā na socanti viditvā lokapariyāyaṁ,** imaṁ lokasabhāvaṁ ñatvā na socantīti vuttaṁ hoti.

588. Tvaṁ pana **yassa maggaṁ -pa- paridevasi.** Kiṁ vuttaṁ hoti? Yassa mātukucchiṁ āgatassa āgatamaggaṁ vā, ito cavitvā aññattha gatassa gatamaggaṁ vā na jānāsi, tassa ime ubho ante asampassaṁ niratthaṁ paridevasi. Dhīrā pana te passantā viditvā lokapariyāyaṁ na socantīti.

589. Idāni "niratthaṁ paridevasī"ti ettha vuttaparidevanāya niratthakabhāvaṁ sādhento "**paridevayamāno ce**"ti-ādimāha. Tattha **udabbahe**ti ubbaheyya dhāreyya, attani sañjaneyyāti attho. **Sammūḷho hiṁsamattānan**ti sammūḷho hutvā attānaṁ bādhento. **Kayirā ce naṁ vicakkhaṇo**ti yadi tādiso kañci atthaṁ udabbahe, vicakkhaṇopi naṁ paridevaṁ kareyya.

590. **Na hi ruṇṇenā**ti etthāyaṁ yojanā—na pana koci **ruṇṇena** vā **sokena** vā **cetaso santiṁ pappoti,** apica kho pana rodato socato ca **bhiyyo assa uppajjate dukkhaṁ, sarīrañca** dubbaṇṇiyādīhi **upahaññatī**ti.

591. **Na tena petā**ti tena paridevanena kālakatā na pālenti na yāpenti, na taṁ tesaṁ upakārāya hoti. Tasmā niratthā paridevanāti.

592. Na kevalañca niratthā, anatthampi āvahati. Kasmā? Yasmā **sokamappajahaṁ -pa- vasamanvagū.** Tattha **anutthunanto**ti anusocanto. **Vasamanvagū**ti vasaṁ gato.

ဧကမေကော မစ္စော ယထာ ဂေါ ဝဇ္ဈော ဧဝံ နီယတိ၊ ဧဝံ ပဿ ဥပါသက ယာဝ အတာဏော လောကောတိ။

၅၈၇။ တတ္ထ ယေ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓါဒယော ဓိတိသမ္ပန္နာ၊ တေ “**ဧဝမဗ္ဘာဟတော လောကော မစ္စုနာ စ ဇရာယ စ၊** သော န သက္ကာ ကေနစိ ပရိတ္တာဏံ ကာတု”န္တိ ယသ္မာ ဇာနန္တိ၊ **တသ္မာ ဓီရာ န သောစန္တိ ဝိဒိတွာ လောကပရိယာယံ၊** ဣမံ လောကသဘာဝံ ဉတွာ န သောစန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၅၈၈။ တွံ ပန **ယဿ မဂ္ဂံ။ပ။ ပရိဒေဝသိ။** ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? ယဿ မာတုကုစ္ဆိံ အာဂတဿ အာဂတမဂ္ဂံ ဝါ, ဣတော စဝိတွာ အညတ္ထ ဂတဿ ဂတမဂ္ဂံ ဝါ န ဇာနာသိ၊ တဿ ဣမေ ဥဘော အန္တေ အသမ္ပဿံ နိရတ္ထံ ပရိဒေဝသိ။ ဓီရာ ပန တေ ပဿန္တာ ဝိဒိတွာ လောကပရိယာယံ န သောစန္တီတိ။

၅၈၉။ ဣဒါနိ “နိရတ္ထံ ပရိဒေဝသီ”တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တပရိဒေဝနာယ နိရတ္ထကဘာဝံ သာဓေန္တော ‘‘**ပရိဒေဝယမာနော စေ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဥဒဗ္ဗဟေ**တိ ဥဗ္ဗဟေယျ ဓာရေယျ၊ အတ္တနိ သဉ္ဇနေယျာတိ အတ္ထော။ **သမ္မူဠှော ဟိံသမတ္တာန**န္တိ သမ္မူဠှော ဟုတွာ အတ္တာနံ ဗာဓေန္တော။ **ကယိရာ စေ နံ ဝိစက္ခဏော**တိ ယဒိ တာဒိသော ကဉ္စိ အတ္ထံ ဥဒဗ္ဗဟေ၊ ဝိစက္ခဏောပိ နံ ပရိဒေဝံ ကရေယျ။

၅၉၀။ **န ဟိ ရုဏ္ဏေနာ**တိ ဧတ္ထာယံ ယောဇနာ—န ပန ကောစိ **ရုဏ္ဏေန** ဝါ **သောကေန** ဝါ **စေတသော သန္တိံ ပပ္ပေါတိ၊** အပိစ ခေါ ပန ရောဒတော သောစတော စ **ဘိယျော အဿ ဥပ္ပဇ္ဇတေ ဒုက္ခံ၊ သရီရဉ္စ** ဒုဗ္ဗဏ္ဏိယာဒီဟိ **ဥပဟညတီ**တိ။

၅၉၁။ **န တေန ပေတာ**တိ တေန ပရိဒေဝနေန ကာလကတာ န ပါလေန္တိ န ယာပေန္တိ၊ န တံ တေသံ ဥပကာရာယ ဟောတိ။ တသ္မာ နိရတ္ထာ ပရိဒေဝနာတိ။

၅၉၂။ န ကေဝလဉ္စ နိရတ္ထာ၊ အနတ္ထမ္ပိ အာဝဟတိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **သောကမပ္ပဇဟံ။ပ။ ဝသမနွဂူ။** တတ္ထ **အနုတ္ထုနန္တော**တိ အနုသောစန္တော။ **ဝသမနွဂူ**တိ ဝသံ ဂတော။

593. Evampi niratthakattaṁ anatthāvahattañca sokassa dassetvā idāni sokavinayatthaṁ ovadanto **“aññepi passā”**ti-ādimāha. Tattha **gamine**ti gamike, paralokagamanasajje ṭhiteti vuttaṁ hoti. **Phandantevidhapāṇino**ti maraṇabhayena phandamāneyeva idha satte.

594. **Yena yenā**ti yenākārena maññanti “dīghāyuko bhavissati, arogo bhavissatī”ti. Tato taṁ aññathāyeva hoti, so evaṁ maññito maratipi, rogīpi hoti. Etādiso ayaṁ vinābhāvo maññitappaccanīkena hoti, passa upāsaka lokasabhāvanti evamettha adhippāyayojanā veditabbā.

596. **Arahato sutvā**ti imaṁ evarūpaṁ Arahato dhammadesanaṁ sutvā. **Neso labbhā mayā itī**ti so peto “idāni mayā puna jīvatū”ti na labbhā iti parijānanto, vineyya paridevitanti vuttaṁ hoti.

597. Kiñca bhiyyo—**“yathā saraṇamādittaṁ -pa- dhaṁsaye”**ti. Tattha **dhīro** dhitisampadāya, **sapañño** sābhāvikapaññāya, **paṇḍito** bāhusaccapaññāya, **kusalo** cintakajātikatāya veditabbo. Cintāmayasutamayabhāvanāmayapaññāhi vā yojetabbaṁ.

598-9. Na kevalañca sokameva, **paridevaṁ -pa- sallamattano.** Tattha **pajappan**ti taṇhaṁ. **Domanassan**ti cetasikadukkhaṁ. **Abbahe**ti uddhare. **Sallan**ti etameva tippakāraṁ dunnīharaṇaṭṭhena antovijjhanaṭṭhena ca sallaṁ, pubbe vuttaṁ sattavidhaṁ rāgādisallaṁ vā. Etasmiṁ hi abbūḷhe salle abbūḷhasallo -pa- nibbutoti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi. Tattha **asito**ti taṇhādiṭṭhīhi anissito. **Pappuyyā**ti pāpuṇitvā. Sesaṁ idha ito pubbe vuttattā uttānatthameva, tasmā na vaṇṇitaṁ.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Sallasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

၅၉၃။ ဧဝမ္ပိ နိရတ္ထကတ္တံ အနတ္ထာဝဟတ္တဉ္စ သောကဿ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ သောကဝိနယတ္ထံ ဩဝဒန္တော **“အညေပိ ပဿ”**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဂမိနေ**တိ ဂမိကေ၊ ပရလောကဂမနသဇ္ဇေ ဌိတေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဖန္ဒန္တေဝိဓ ပါဏိနော**တိ မရဏဘယေန ဖန္ဒမာနေယေဝ ဣဓ သတ္တေ။

၅၉၄။ **ယေန ယေနာ**တိ ယေနာကာရေန မညန္တိ “ဒီဃာယုကော ဘဝိဿတိ၊ အရောဂေါ ဘဝိဿတီ”တိ။ တတော တံ အညထာယေဝ ဟောတိ၊ သော ဧဝံ မညိတော မရတိပိ၊ ရောဂီပိ ဟောတိ။ ဧတာဒိသော အယံ ဝိနာဘာဝေါ မညိတပ္ပစ္စနီကေန ဟောတိ၊ ပဿ ဥပါသက လောကသဘာဝန္တိ ဧဝမေတ္ထ အဓိပ္ပါယယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၅၉၆။ **အရဟတော သုတွာ**တိ ဣမံ ဧဝရူပံ အရဟတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ။ **နေသော လဗ္ဘာ မယာ ဣတီ**တိ သော ပေတော “ဣဒါနိ မယာ ပုန ဇီဝတူ”တိ န လဗ္ဘာ ဣတိ ပရိဇာနန္တော၊ ဝိနေယျ ပရိဒေဝိတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၅၉၇။ ကိဉ္စ ဘိယျော—“**ယထာ သရဏမာဒိတ္တံ။ပ။ ဓံသယေ**”တိ။ တတ္ထ **ဓီရော** ဓိတိသမ္ပဒါယ, **သပညော** သာဘာဝိကပညာယ, **ပဏ္ဍိတော** ဗာဟုသစ္စပညာယ, **ကုသလော** စိန္တကဇာတိကတာယ ဝေဒိတဗ္ဗော။ စိန္တာမယသုတမယဘာဝနာမယပညာဟိ ဝါ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၅၉၈-၉။ န ကေဝလဉ္စ သောကမေဝ, **ပရိဒေဝံ။ပ။ သလ္လမတ္တနော**။ တတ္ထ **ပဇပ္ပ**န္တိ တဏှံ။ **ဒေါမနဿ**န္တိ စေတသိကဒုက္ခံ။ **အဗ္ဗဟေ**တိ ဥဒ္ဓရေ။ **သလ္လ**န္တိ ဧတမေဝ တိပ္ပကာရံ ဒုန္နီဟရဏဋ္ဌေန အန္တောဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန စ သလ္လံ, ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ သတ္တဝိဓံ ရာဂါဒိသလ္လံ ဝါ။ ဧတသ္မိံ ဟိ အဗ္ဗူဠှေ သလ္လေ အဗ္ဗူဠှသလ္လော။ပ။ နိဗ္ဗုတောတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ တတ္ထ **အသိတော**တိ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အနိဿိတော။ **ပပ္ပုယျာ**တိ ပါပုဏိတွာ။ သေသံ ဣဓ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တတ္တာ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ၊ တသ္မာ န ဝဏ္ဏိတံ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

သလ္လသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

9. Vāseṭṭhasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Vāseṭṭhasuttaṁ. Kā uppatti? Ayameva, yāssa nidāne vuttā. Atthavaṇṇanaṁ panassa vuttanayāni uttānatthāni ca padāni pariharantā karissāma. **Icchānaṅgalo**ti gāmassa[1] nāmaṁ. Brāhmaṇamahāsālānaṁ **Caṅkī Tārukkho Todeyyo**ti vohāranāmametaṁ, **Pokkharasāti Jāṇussoṇī**ti nemittikaṁ. Tesu kira eko Himavantapasse pokkharaṇiyā padume nibbatto, aññataro tāpaso taṁ padumaṁ gahetvā tattha sayitaṁ dārakaṁ disvā saṁvaḍḍhetvā rañño dassesi, pokkhare sayitattā "pokkharasātī"ti cassa nāmamakāsi. Ekassa ṭhānantare nemittikaṁ. Tena kira Jāṇussoṇināmakaṁ purohitaṭṭhānaṁ laddhaṁ, so teneva paññāyi.

Te sabbepi aññe ca abhiññātā abhiññātā brāhmaṇamahāsālā kasmā Icchānaṅgale paṭivasantīti? Vedasajjhāyanaparivīmaṁsanatthaṁ. Tena kira samayena Kosalajanapade vedakā brāhmaṇā vedānaṁ sajjhāyakaraṇatthañca atthūpaparikkhaṇatthañca tasmiṁyeva gāme sannipatanti. Tena tepi antarantarā attano bhogagāmato āgamma tattha paṭivasanti.

Vāseṭṭhabhāradvājānanti Vāseṭṭhassa ca Bhāradvājassa ca. **Ayamantarākathā**ti yaṁ attano sahāyakabhāvānurūpaṁ kathaṁ kathentā anuvicariṁsu, tassā kathāya antarā vemajjheyeva ayaṁ aññā kathā udapādīti vuttaṁ hoti. **Saṁsuddhagahaṇiko**ti saṁsuddhakucchiko, saṁsuddhāya brāhmaṇiyā eva kucchismiṁ nibbattoti adhippāyo. "Samavepākiniyā gahaṇiyā"ti-ādīsu hi udaraggi "gahaṇī"ti vuccati, idha pana mātukucchi. **Yāva sattamā**ti mātu mātā pitu pitāti evaṁ paṭilomena yāva satta jātiyo[2]. Ettha ca pitāmaho ca pitāmahī ca pitāmahā, tathā mātāmaho ca mātāmahī ca mātāmahā, pitāmahā ca mātāmahā ca pitāmahāyeva. Pitāmahānaṁ yugaṁ **pitāmahayugaṁ. Yugan**ti āyuppamāṇaṁ. Abhilāpamattameva cetaṁ, atthato pana pitāmahāyeva pitāmahayugaṁ. **Akkhitto**ti jātiṁ ārabbha "kiṁ so"ti kenaci

1. Icchānaṅgalanti nigamassa (Ka)   2. Sattamajātito (Syā)

၉-ဝါသေဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဝါသေဋ္ဌသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အယမေဝ, ယာဿ နိဒါနေ ဝုတ္တာ။ အတ္ထဝဏ္ဏနံ ပနဿ ဝုတ္တနယာနိ ဥတ္တာနတ္ထာနိ စ ပဒါနိ ပရိဟရန္တာ ကရိဿာမ။ **ဣစ္ဆာနင်္ဂလော**တိ ဂါမဿ[1] နာမံ။ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာနံ **စင်္ကီ တာရုက္ခော တောဒေယျော**တိ ဝေါဟာရနာမမေတံ၊ **ပေါက္ခရသာတိ ဇာဏုဿောဏီ**တိ နေမိတ္တိကံ။ တေသု ကိရ ဧကော ဟိမဝန္တပဿေ ပေါက္ခရဏိယာ ပဒုမေ နိဗ္ဗတ္တော၊ အညတရော တာပသော တံ ပဒုမံ ဂဟေတွာ တတ္ထ သယိတံ ဒါရကံ ဒိသွာ သံဝဍ္ဎေတွာ ရညော ဒဿေသိ၊ ပေါက္ခရေ သယိတတ္တာ “ပေါက္ခရသာတီ”တိ စဿ နာမမကာသိ။ ဧကဿ ဌာနန္တရေ နေမိတ္တိကံ။ တေန ကိရ ဇာဏုဿောဏိနာမကံ ပုရောဟိတဋ္ဌာနံ လဒ္ဓံ၊ သော တေနေဝ ပညာယိ။

တေ သဗ္ဗေပိ အညေ စ အဘိညာတာ အဘိညာတာ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ ကသ္မာ ဣစ္ဆာနင်္ဂလေ ပဋိဝသန္တီတိ? ဝေဒသဇ္ဈာယနပရိဝီမံသနတ္ထံ။ တေန ကိရ သမယေန ကောသလဇနပဒေ ဝေဒကာ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဒါနံ သဇ္ဈာယကရဏတ္ထဉ္စ အတ္ထူပပရိက္ခဏတ္ထဉ္စ တသ္မိံယေဝ ဂါမေ သန္နိပတန္တိ။ တေန တေပိ အန္တရန္တရာ အတ္တနော ဘောဂဂါမတော အာဂမ္မ တတ္ထ ပဋိဝသန္တိ။

ဝါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇာနန္တိ ဝါသေဋ္ဌဿ စ ဘာရဒွါဇဿ စ။ **အယမန္တရာကထာ**တိ ယံ အတ္တနော သဟာယကဘာဝါနုရူပံ ကထံ ကထေန္တာ အနုဝိစရိံသု၊ တဿာ ကထာယ အန္တရာ ဝေမဇ္ဈေယေဝ အယံ အညာ ကထာ ဥဒပါဒီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော**တိ သံသုဒ္ဓကုစ္ဆိကော၊ သံသုဒ္ဓါယ ဗြာဟ္မဏိယာ ဧဝ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တောတိ အဓိပ္ပါယော။ “သမဝေပါကိနိယာ ဂဟဏိယာ”တိအာဒီသု ဟိ ဥဒရဂ္ဂိ “ဂဟဏီ”တိ ဝုစ္စတိ၊ ဣဓ ပန မာတုကုစ္ဆိ။ **ယာဝ သတ္တမာ**တိ မာတု မာတာ ပိတု ပိတာတိ ဧဝံ ပဋိလောမေန ယာဝ သတ္တ ဇာတိယော[2]။ ဧတ္ထ စ ပိတာမဟော စ ပိတာမဟီ စ ပိတာမဟာ၊ တထာ မာတာမဟော စ မာတာမဟီ စ မာတာမဟာ၊ ပိတာမဟာ စ မာတာမဟာ စ ပိတာမဟာယေဝ။ ပိတာမဟာနံ ယုဂံ **ပိတာမဟယုဂံ။ ယုဂ**န္တိ အာယုပ္ပမာဏံ။ အဘိလာပမတ္တမေဝ စေတံ၊ အတ္ထတော ပန ပိတာမဟာယေဝ ပိတာမဟယုဂံ။ **အက္ခိတ္တော**တိ ဇာတိံ အာရဗ္ဘ “ကိံ သော”တိ ကေနစိ

၁-ဣစ္ဆာနင်္ဂလန္တိ နိဂမဿ (က)   ၂-သတ္တမဇာတိတော (သျာ)

anavaññāto. **Anupakkuṭṭhoti** jātisandosavādena anupakkuṭṭhapubbo. **Vatasampannoti**[1] ācārasampanno. **Saññāpetunti** ñāpetuṁ bodhetuṁ, nirantaraṁ kātunti vuttaṁ hoti. **Āyāmāti** gacchāma.

600. **Anuññātapaṭiññātāti** “tevijjā tumhe”ti evaṁ mayaṁ ācariyehi ca anuññātā, attanā ca paṭijānimhāti attho. **Asmāti** bhavāma. **Ubhoti** dvepi janā. **Ahaṁ Pokkharasātissa, Tārukkhassā’yaṁ māṇavoti** ahaṁ Pokkharasātissa jeṭṭhantevāsī aggasisso, ayaṁ Tārukkhassāti adhippāyena bhaṇati ācariyasampattiṁ attano sampattiñca dīpento.

601. **Tevijjānanti** tivedānaṁ. **Kevalinoti** niṭṭhaṅgatā. **Asmaseti** amha bhavāma. Idāni taṁ kevalibhāvaṁ vitthārento āha **“padaka’smā -pa- sādisā”**ti. Tattha **jappeti** vede. **Kammunāti** dasavidhena kusalakammapathakammunā. Ayaṁ hi pubbe sattavidhaṁ kāyavacīkammaṁ sandhāya “yato kho bho sīlavā hotī”ti āha. Tividhaṁ manokammaṁ sandhāya “vatasampanno”ti āha. Tena samannāgato hi ācārasampanno hoti.

602-5. Idāni taṁ vacanantarena dassento āha **“ahañca kammunā brūmī”**ti. **Khayātītanti** ūnabhāvaṁ atītaṁ, paripuṇṇanti attho. **Peccāti** upagantvā. **Namassantīti** namo karonti. **Cakkhuṁ loke samuppannanti** avijjandhakāre loke taṁ andhakāraṁ vidhamitvā lokassa diṭṭhadhammikādi-atthasandassanena cakkhu hutvā samuppannaṁ.

606. Evaṁ abhitthavitvā Vāseṭṭhena yācito Bhagavā dvepi jane saṅgaṇhanto āha **“tesaṁ vo ahaṁ byakkhissan”**ti-ādi. Tattha **byakkhissanti** byākarissāmi. **Anupubbanti** tiṭṭhatu tāva brāhmaṇacintā, kīṭapaṭaṅgatiṇarukkhato pabhuti vo anupubbaṁ byakkhissanti evamettha adhippāyo veditabbo. Evaṁ vitthārakathāya vinetabbā hi te māṇavakā. **Jātivibhaṅganti** jātivitthāraṁ. **Aññamaññā hi jātiyoti** tesaṁ tesaṁ hi pāṇānaṁ jātiyo aññā aññā, nānappakārāti attho.

---

1. Vattasampannoti (Sī, Syā)

အနဝညာတော။ **အနုပက္ကုဋ္ဌောတိ** ဇာတိသန္ဒောသဝါဒေန အနုပက္ကုဋ္ဌပုဗ္ဗော။ **ဝတသမ္ပန္နောတိ**[၁] အာစာရသမ္ပန္နော။ **သညာပေတုန္တိ** ဉာပေတုံ ဗောဓေတုံ၊ နိရန္တရံ ကာတုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အာယာမာတိ** ဂစ္ဆာမ။

၆၀၀။ **အနုညာတပဋိညာတာတိ** “တေဝိဇ္ဇာ တုမှေ”တိ ဧဝံ မယံ အာစရိယေဟိ စ အနုညာတာ, အတ္တနာ စ ပဋိဇာနိမှာတိ အတ္ထော။ **အသ္မာတိ** ဘဝါမ။ **ဥဘောတိ** ဒွေပိ ဇနာ။ **အဟံ ပေါက္ခရသာတိဿ၊ တာရုက္ခဿာ’ယံ မာဏဝေါတိ** အဟံ ပေါက္ခရသာတိဿ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသီ အဂ္ဂသိဿော၊ အယံ တာရုက္ခဿာတိ အဓိပ္ပါယေန ဘဏတိ အာစရိယသမ္ပတ္တိံ အတ္တနော သမ္ပတ္တိဉ္စ ဒီပေန္တော။

၆၀၁။ **တေဝိဇ္ဇာနန္တိ** တိဝေဒါနံ။ **ကေဝလိနောတိ** နိဋ္ဌင်္ဂတာ။ **အသ္မသေတိ** အမှ ဘဝါမ။ ဣဒါနိ တံ ကေဝလိဘာဝံ ဝိတ္ထာရေန္တော အာဟ “**ပဒက’သ္မာ။ ပ။ သာဒိသာ**”တိ။ တတ္ထ **ဇပ္ပေတိ** ဝေဒေ။ **ကမ္မုနာတိ** ဒသဝိဓေန ကုသလကမ္မပထကမ္မုနာ။ အယံ ဟိ ပုဗ္ဗေ သတ္တဝိဓံ ကာယဝစီကမ္မံ သန္ဓာယ “ယတော ခေါ ဘော သီလဝါ ဟောတီ”တိ အာဟ။ တိဝိဓံ မနောကမ္မံ သန္ဓာယ “ဝတသမ္ပန္နော”တိ အာဟ။ တေန သမန္နာဂတော ဟိ အာစာရသမ္ပန္နော ဟောတိ။

၆၀၂-၅။ ဣဒါနိ တံ ဝစနန္တရေန ဒဿေန္တော အာဟ “**အဟဉ္စ ကမ္မုနာ ဗြူမီ**”တိ။ **ခယာတီတန္တိ** ဦနဘာဝံ အတီတံ၊ ပရိပုဏ္ဏန္တိ အတ္ထော။ **ပေစ္စာတိ** ဥပဂန္တွာ။ **နမဿန္တီတိ** နမော ကရောန္တိ။ **စက္ခုံ လောကေ သမုပ္ပန္နန္တိ** အဝိဇ္ဇန္ဓကာရေ လောကေ တံ အန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ လောကဿ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာဒိအတ္ထသန္ဒဿနေန စက္ခု ဟုတွာ သမုပ္ပန္နံ။

၆၀၆။ ဧဝံ အဘိတ္ထဝိတွာ ဝါသေဋ္ဌေန ယာစိတော ဘဂဝါ ဒွေပိ ဇနေ သင်္ဂဏှန္တော အာဟ “**တေသံ ဝေါ အဟံ ဗျက္ခိဿ**”န္တိအာဒိ။ တတ္ထ **ဗျက္ခိဿန္တိ** ဗျာကရိဿာမိ။ **အနုပုဗ္ဗန္တိ** တိဋ္ဌတု တာဝ ဗြာဟ္မဏစိန္တာ၊ ကီဋပဋင်္ဂတိဏရုက္ခတော ပဘုတိ ဝေါ အနုပုဗ္ဗံ ဗျက္ခိဿန္တိ ဧဝမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ ဝိတ္ထာရကထာယ ဝိနေတဗ္ဗာ ဟိ တေ မာဏဝကာ။ **ဇာတိဝိဘင်္ဂန္တိ** ဇာတိဝိတ္ထာရံ။ **အညမညာ ဟိ ဇာတိယောတိ** တေသံ တေသံ ဟိ ပါဏာနံ ဇာတိယော အညာ အညာ၊ နာနပ္ပကာရာတိ အတ္ထော။

၁-ဝတ္တသမ္ပန္နောတိ (သီ၊ သျာ)

607. Tato pāṇānaṁ jātivibhaṅge kathetabbe **“tiṇarukkhepi jānāthā”**ti anupādinnakānaṁ tāva kathetuṁ āraddho. Taṁ kimatthamiti ce? Upādinnesu sukhañāpanatthaṁ. Anupādinnesu hi jātibhede gahite upādinnesu so pākaṭataro hoti. Tattha **tiṇāni** nāma antopheggūni bahisārāni. Tasmā tālanāḷikerādayopi tiṇasaṅgahaṁ gacchanti. **Rukkhā** nāma bahipheggū antosārā. Tiṇāni ca rukkhā ca tiṇarukkhā. Te upayogabahuvacanena dassento āha **“tiṇarukkhepi jānāthā”**ti. **Na cāpi paṭijānare**ti “mayaṁ tiṇā, mayaṁ rukkhā”ti evampi na paṭijānanti. **Liṅgaṁ jātimayan**ti apaṭijānantānampi ca tesaṁ jātimayameva saṇṭhānaṁ attano mūlabhūtatiṇādisadisameva hoti. Kiṁ kāraṇaṁ? **Aññamaññā hi jātiyo,** yasmā aññā tiṇajāti, aññā rukkhajāti, tiṇesupi aññā tālajāti, aññā nāḷikerajātīti evaṁ vitthāretabbaṁ.

Tena kiṁ dīpeti? Yaṁ jātivasena nānā hoti, taṁ attano paṭiññaṁ paresaṁ vā upadesaṁ vināpi aññajātito visesena gayhati. Yadi ca jātiyā brāhmaṇo bhaveyya, sopi attano paṭiññaṁ paresaṁ vā upadesaṁ vinā khattiyato vessasuddato vā visesena gayheyya, na ca gayhati, tasmā na jātiyā brāhmaṇoti. Parato pana “yathā etāsu jātīsū”ti imāya gāthāya etamatthaṁ vacībhedeneva āvikarissati.

608. Evaṁ anupādinnesu jātibhedaṁ dassetvā, upādinnesu, taṁ dassento **“tato kīṭe”**ti evamādimāha. Tattha **kīṭā**ti kimayo. **Paṭaṅgā**ti paṭaṅgāyeva. **Yāva kunthakipillike**ti kunthakipillikaṁ pariyantaṁ katvāti attho.

609. **Khuddake**ti kāḷakakaṇḍakādayo. **Mahallake**ti sasabiḷārādayo. Sabbe hi te anekavaṇṇā.

610. **Pādūdare**ti udarapāde, udaraṁyeva yesaṁ pādāti vuttaṁ hoti. **Dīghapiṭṭhike**ti sappānaṁ hi sīsato yāva naṅguṭṭhā piṭṭhi eva hoti, tena te “dīghapiṭṭhikā”ti vuccanti. Tepi anekappakārā āsīvisādibhedena.

၆၀၇။ တတော ပါဏာနံ ဇာတိဝိဘင်္ဂေ ကထေတဗ္ဗေ “**တိဏရုက္ခေပိ ဇာနာထာ**”တိ အနုပါဒိန္နကာနံ တာဝ ကထေတုံ အာရဒ္ဓေါ။ တံ ကိမတ္ထမိတိ စေ? ဥပါဒိန္နေသု သုခညာပနတ္ထံ။ အနုပါဒိန္နေသု ဟိ ဇာတိဘေဒေ ဂဟိတေ ဥပါဒိန္နေသု သော ပါကဋတရော ဟောတိ။ တတ္ထ **တိဏာနိ** နာမ အန္တောဖေဂ္ဂုနိ ဗဟိသာရာနိ။ တသ္မာ တာလနာဠိကေရာဒယောပိ တိဏသင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။ **ရုက္ခာ** နာမ ဗဟိဖေဂ္ဂူ အန္တောသာရာ။ တိဏာနိ စ ရုက္ခာ စ တိဏရုက္ခာ။ တေ ဥပယောဂဗဟုဝစနေန ဒဿေန္တော အာဟ “**တိဏရုက္ခေပိ ဇာနာထာ**”တိ။ **န စာပိ ပဋိဇာနရေ**တိ “မယံ တိဏာ၊ မယံ ရုက္ခာ”တိ ဧဝမ္ပိ န ပဋိဇာနန္တိ။ **လိင်္ဂံ ဇာတိမယ**န္တိ အပဋိဇာနန္တာနမ္ပိ စ တေသံ ဇာတိမယမေဝ သဏ္ဌာနံ အတ္တနော မူလဘူတတိဏာဒိသဒိသမေဝ ဟောတိ။ ကိံ ကာရဏံ? **အညမညာ ဟိ ဇာတိယော၊** ယသ္မာ အညာ တိဏဇာတိ, အညာ ရုက္ခဇာတိ၊ တိဏေသုပိ အညာ တာလဇာတိ, အညာ နာဠိကေရဇာတီတိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။

တေန ကိံ ဒီပေတိ? ယံ ဇာတိဝသေန နာနာ ဟောတိ၊ တံ အတ္တနော ပဋိညံ ပရေသံ ဝါ ဥပဒေသံ ဝိနာပိ အညဇာတိတော ဝိသေသေန ဂယှတိ။ ယဒိ စ ဇာတိယာ ဗြာဟ္မဏော ဘဝေယျ၊ သောပိ အတ္တနော ပဋိညံ ပရေသံ ဝါ ဥပဒေသံ ဝိနာ ခတ္တိယတော ဝေဿသုဒ္ဒတော ဝါ ဝိသေသေန ဂယှေယျ၊ န စ ဂယှတိ၊ တသ္မာ န ဇာတိယာ ဗြာဟ္မဏောတိ။ ပရတော ပန “ယထာ ဧတာသု ဇာတီသူ”တိ ဣမာယ ဂါထာယ ဧတမတ္ထံ ဝစီဘေဒေနေဝ အာဝိကရိဿတိ။

၆၀၈။ ဧဝံ အနုပါဒိန္နေသု ဇာတိဘေဒံ ဒဿေတွာ, ဥပါဒိန္နေသု တံ ဒဿေန္တော “**တတော ကီဋေ**”တိ ဧဝမာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကီဋာ**တိ ကိမယော။ **ပဋင်္ဂါ**တိ ပဋင်္ဂါယေဝ။ **ယာဝ ကုန္ထကိပိလ္လိကေ**တိ ကုန္ထကိပိလ္လိကံ ပရိယန္တံ ကတွာတိ အတ္ထော။

၆၀၉။ **ခုဒ္ဒကေ**တိ ကာဠကကဏ္ဍကာဒယော။ **မဟလ္လကေ**တိ သသဗိဠာရာဒယော။ သဗ္ဗေ ဟိ တေ အနေကဝဏ္ဏာ။

၆၁၀။ **ပါဒူဒရေ**တိ ဥဒရပါဒေ၊ ဥဒရံယေဝ ယေသံ ပါဒါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဒီဃပိဋ္ဌိကေ**တိ သပ္ပါနံ ဟိ သီသတော ယာဝ နင်္ဂုဋ္ဌာ ပိဋ္ဌိ ဧဝ ဟောတိ၊ တေန တေ “ဒီဃပိဋ္ဌိကာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ တေပိ အနေကပ္ပကာရာ အာသီဝိသာဒိဘေဒေန။

611. **Odake**ti udakamhi jāte. Macchāpi anekappakārā rohitamacchādibhedena.

612. **Pakkhī**ti sakuṇe. Te hi pakkhānaṁ atthitāya “pakkhī”ti vuccanti. Pattehi yantīti **pattayānā.** Vehāse gacchantīti **vihaṅgamā.** Tepi anekappakārā kākādibhedena.

613. Evaṁ thalajalākāsagocarānaṁ pāṇānaṁ jātibhedaṁ dassetvā idāni yenādhippāyena taṁ dassesi, taṁ āvikaronto **“yathā etāsū”**ti gāthamāha. Tassattho saṅkhepato pubbe vuttādhippāyavaṇṇanāvaseneva veditabbo.

614-6. Vitthārato panettha yaṁ vattabbaṁ, taṁ sayameva dassento **“na kesehī”**ti-ādimāha. Tatrāyaṁ yojanā—yaṁ vuttaṁ “natthi manussesu liṅgaṁ jātimayaṁ puthū”ti, taṁ evaṁ natthīti veditabbaṁ. Seyyathidaṁ? **Na kesehī**ti. Na hi “brāhmaṇānaṁ īdisā kesā honti, khattiyānaṁ īdisā”ti niyamo atthi yathā hatthi-assamigādīnanti iminā nayena sabbaṁ yojetabbaṁ. **Liṅgaṁ jātimayaṁ neva, yathā aññāsu jātisū**ti idaṁ pana vuttassevatthassa nigamananti veditabbaṁ. Tassa yojanā—tadeva[1] yasmā imehi kesādīhi natthi manussesu liṅgaṁ jātimayaṁ puthu, tasmā veditabbametaṁ “brāhmaṇādibhedesu manussesu liṅgaṁ jātimayaṁ neva yathā aññāsu jātīsū”ti.

617. Idāni evaṁ jātibhede asantepi brāhmaṇo khattiyoti idaṁ nānattaṁ yathā jātaṁ, taṁ dassetuṁ **“paccattan”**ti gāthamāha. Tassattho—etaṁ tiracchānānaṁ viya yonisiddhameva kesādisaṇṭhānanānattaṁ manussesu brāhmaṇādīnaṁ attano attano sarīresu na vijjati. Avijjamānepi pana etasmiṁ yadetaṁ brāhmaṇo khattiyoti nānattavidhānapariyāyaṁ vokāraṁ, taṁ vokārañca manussesu **samaññāya pavuccati,** vohāramattena vuccatīti.

---

1. Evaṁ (Ma-Ṭṭha 3. 296 piṭṭhe)

၆၁၁။ **ဩဒကေ**တိ ဥဒကမှိ ဇာတေ။ မစ္ဆာပိ အနေကပ္ပကာရာ ရောဟိတမစ္ဆာဒိဘေဒေန။

၆၁၂။ **ပက္ခီ**တိ သကုဏေ။ တေ ဟိ ပက္ခာနံ အတ္ထိတာယ “ပက္ခီ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ပတ္တေဟိ ယန္တီတိ **ပတ္တယာနာ။** ဝေဟာသေ ဂစ္ဆန္တီတိ **ဝိဟင်္ဂမာ။** တေပိ အနေကပ္ပကာရာ ကာကာဒိဘေဒေန။

၆၁၃။ ဧဝံ ထလဇလာကာသဂေါစရာနံ ပါဏာနံ ဇာတိဘေဒံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ယေနာဓိပ္ပါယေန တံ ဒဿေသိ၊ တံ အာဝိကရောန္တော **“ယထာ ဧတာသူ”**တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော သင်္ခေပတော ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တာဓိပ္ပါယဝဏ္ဏနာဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၆၁၄-၆။ ဝိတ္ထာရတော ပနေတ္ထ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သယမေဝ ဒဿေန္တော **“န ကေသေဟိ”**တိအာဒိမာဟ။ တတြာယံ ယောဇနာ—ယံ ဝုတ္တံ “နတ္ထိ မနုဿေသု လိင်္ဂံ ဇာတိမယံ ပုထူ”တိ၊ တံ ဧဝံ နတ္ထီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သေယျထိဒံ? **န ကေသေဟီ**တိ။ န ဟိ “ဗြာဟ္မဏာနံ ဤဒိသာ ကေသာ ဟောန္တိ၊ ခတ္တိယာနံ ဤဒိသာ”တိ နိယမော အတ္ထိ ယထာ ဟတ္ထိအဿမိဂါဒီနန္တိ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗံ ယောဇေတဗ္ဗံ။ **လိင်္ဂံ ဇာတိမယံ နေဝ၊ ယထာ အညာသု ဇာတိသူ**တိ ဣဒံ ပန ဝုတ္တဿေဝတ္ထဿ နိဂမနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တဿ ယောဇနာ—တဒေဝ[1] ယသ္မာ ဣမေဟိ ကေသာဒီဟိ နတ္ထိ မနုဿေသု လိင်္ဂံ ဇာတိမယံ ပုထု၊ တသ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗမေတံ “ဗြာဟ္မဏာဒိဘေဒေသု မနုဿေသု လိင်္ဂံ ဇာတိမယံ နေဝ ယထာ အညာသု ဇာတီသူ”တိ။

၆၁၇။ ဣဒါနိ ဧဝံ ဇာတိဘေဒေ အသန္တေပိ ဗြာဟ္မဏော ခတ္တိယောတိ ဣဒံ နာနတ္တံ ယထာ ဇာတံ၊ တံ ဒဿေတုံ **“ပစ္စတ္တ”**န္တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—ဧတံ တိရစ္ဆာနာနံ ဝိယ ယောနိသိဒ္ဓမေဝ ကေသာဒိသဏ္ဌာနနာနတ္တံ မနုဿေသု ဗြာဟ္မဏာဒီနံ အတ္တနော အတ္တနော သရီရေသု န ဝိဇ္ဇတိ။ အဝိဇ္ဇမာနေပိ ပန ဧတသ္မိံ ယဒေတံ ဗြာဟ္မဏော ခတ္တိယောတိ နာနတ္တဝိဓာနပရိယာယံ ဝေါကာရံ၊ တံ ဝေါကာရဉ္စ မနုဿေသု **သမညာယ ပဝုစ္စတိ၊** ဝေါဟာရမတ္တေန ဝုစ္စတီတိ။

၁—ဧဝံ (မ-ဋ္ဌ ၃-၂၉၆-ပိဋ္ဌေ)

619-625. Ettāvatā Bhagavā Bhāradvājassa vādaṁ niggahetvā idāni yadi jātiyā brāhmaṇo bhaveyya, ājīvasīlācāravipannopi brāhmaṇo bhaveyya. Yasmā pana porāṇā brāhmaṇā tassa brāhmaṇabhāvaṁ na icchanti, loke ca aññepi paṇḍitamanussā, tasmā Vāseṭṭhassa vādapaggahaṇatthaṁ taṁ dassento **“yo hi koci manussesū”**ti-ādikā aṭṭha gāthāyo āha. Tattha **gorakkhan**ti khettarakkhaṁ, kasikammanti vuttaṁ hoti. Pathavī hi “go”ti vuccabhi, tappabhedo ca khettaṁ. **Puthusippenā**ti tantavāyakammādinānāsippena. **Vohāran**ti vaṇijjaṁ. **Parapessenā**ti paresaṁ veyyāvaccena. **Issatthan**ti āvudhajīvikaṁ, usuñca sattiñcāti[1] vuttaṁ hoti. **Porohiccenā**ti purohitakammena.

626. Evaṁ brāhmaṇasamayena ca lokavohārena ca ājīvasīlācāravipannassa abrāhmaṇabhāvaṁ sādhetvā evaṁ sante na jātiyā brāhmaṇo, guṇehi pana brāhmaṇo hoti. Tasmā yattha yattha kule jāto yo guṇavā, so brāhmaṇo, ayamettha ñāyoti evametaṁ ñāyaṁ atthato āpādetvā puna tadeva ñāyaṁ vacībhedena pakāsento āha **“na cāhaṁ brāhmaṇaṁ brūmī”**ti.

Tassattho—ahaṁ pana yvāyaṁ catūsu yonīsu yattha katthaci jāto, tatrāpi vā visesena yo brāhmaṇasamaññitāya[2] mātari sambhūto, taṁ **yonijaṁ mattisambhavaṁ,** yā cāyaṁ “ubhato sujāto”ti-ādinā[3] nayena brāhmaṇehi brāhmaṇassa parisuddha-uppattimaggasaṅkhātā yoni kathīyati, “saṁsuddhagahaṇiko”ti iminā[3] ca mātusampatti, tatopi jātasambhūtattā “yonijo mattisambhavo”ti ca vuccati, tampi yonijaṁ mattisambhavaṁ iminā ca yonijamattisambhavamattena **brāhmaṇaṁ na brūmi.** Kasmā? Yasmā “bho bho”ti vacanamattena aññehi sakiñcanehi visiṭṭhattā **bhovādī nāma so hoti, sace hoti sakiñcano.** Yo panāyaṁ yattha katthaci kule jātopi rāgādikiñcanābhāvena akiñcano, sabbagahaṇapaṭinissaggena ca anādāno, **akiñcanaṁ anādānaṁ tamahaṁ brūmi brāhmaṇaṁ.** Kasmā? Yasmā bāhitapāpoti.

1. Satthañcāti (Sī, Syā)
2. Brāhmaṇassa saṁvaṇṇitāya (Syā)
3. Dī 1. 106; Ma 2. 377 piṭṭhesu.

၆၁၉-၆၂၅။ ဧတ္တာဝတာ ဘဂဝါ ဘာရဒွါဇဿ ဝါဒံ နိဂ္ဂဟေတွာ ဣဒါနိ ယဒိ ဇာတိယာ ဗြာဟ္မဏော ဘဝေယျ၊ အာဇီဝသီလာစာရဝိပန္နောပိ ဗြာဟ္မဏော ဘဝေယျ။ ယသ္မာ ပန ပေါရာဏာ ဗြာဟ္မဏာ တဿ ဗြာဟ္မဏဘာဝံ န ဣစ္ဆန္တိ, လောကေ စ အညေပိ ပဏ္ဍိတမနုဿာ၊ တသ္မာ ဝါသေဋ္ဌဿ ဝါဒပဂ္ဂဟဏတ္ထံ တံ ဒဿေန္တော “**ယော ဟိ ကောစိ မနုဿေသု**”တိအာဒိကာ အဋ္ဌ ဂါထာယော အာဟ။ တတ္ထ **ဂေါရက္ခန္တိ** ခေတ္တရက္ခံ၊ ကသိကမ္မန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပထဝီ ဟိ “ဂေါ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တပ္ပဘေဒေါ စ ခေတ္တံ။ **ပုထုသိပ္ပေနာ**တိ တန္တဝါယကမ္မာဒိနာနာသိပ္ပေန။ **ဝေါဟာရန္တိ** ဝဏိဇ္ဇံ။ **ပရပေဿနာ**တိ ပရေသံ ဝေယျာဝစ္စေန။ **ဣဿတ္ထန္တိ** အာဝုဓဇီဝိကံ၊ ဥသုဉ္စ သတ္တိဉ္စာတိ[1] ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပေါရောဟိစ္စေနာ**တိ ပုရောဟိတကမ္မေန။

၆၂၆။ ဧဝံ ဗြာဟ္မဏသမယေန စ လောကဝေါဟာရေန စ အာဇီဝသီလာစာရဝိပန္နဿ အဗြာဟ္မဏဘာဝံ သာဓေတွာ ဧဝံ သန္တေ န ဇာတိယာ ဗြာဟ္မဏော၊ ဂုဏေဟိ ပန ဗြာဟ္မဏော ဟောတိ။ တသ္မာ ယတ္ထ ယတ္ထ ကုလေ ဇာတော ယော ဂုဏဝါ၊ သော ဗြာဟ္မဏော၊ အယမေတ္ထ ဉာယောတိ ဧဝမေတံ ဉာယံ အတ္ထတော အာပါဒေတွာ ပုန တဒေဝ ဉာယံ ဝစီဘေဒေန ပကာသေန္တော အာဟ ‘‘**န စာဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဗြူမိ**’’တိ။

တဿတ္ထော—အဟံ ပန ယွာယံ စတူသု ယောနီသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဇာတော၊ တတြာပိ ဝါ ဝိသေသေန ယော ဗြာဟ္မဏသမညိတာယ[2] မာတရိ သမ္ဘူတော၊ တံ **ယောနိဇံ မတ္တိသမ္ဘဝံ,** ယာ စာယံ “ဥဘတော သုဇာတော”တိအာဒိနာ[3] နယေန ဗြာဟ္မဏေဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ပရိသုဒ္ဓဥပ္ပတ္တိမဂ္ဂသင်္ခါတာ ယောနိ ကထီယတိ၊ “သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော”တိ ဣမိနာ[3] စ မာတုသမ္ပတ္တိ၊ တတောပိ ဇာတသမ္ဘူတတ္တာ “ယောနိဇော မတ္တိသမ္ဘဝေါ”တိ စ ဝုစ္စတိ၊ တမ္ပိ ယောနိဇံ မတ္တိသမ္ဘဝံ ဣမိနာ စ ယောနိဇမတ္တိသမ္ဘဝမတ္တေန **ဗြာဟ္မဏံ န ဗြူမိ။** ကသ္မာ? ယသ္မာ “ဘော ဘော”တိ ဝစနမတ္တေန အညေဟိ သကိဉ္စနေဟိ ဝိသိဋ္ဌတ္တာ **ဘောဝါဒီ နာမ သော ဟောတိ၊ သစေ ဟောတိ သကိဉ္စနော။** ယော ပနာယံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ကုလေ ဇာတောပိ ရာဂါဒိကိဉ္စနာဘာဝေန အကိဉ္စနော၊ သဗ္ဗဂဟဏပဋိနိဿဂ္ဂေန စ အနာဒါနော၊ **အကိဉ္စနံ အနာဒါနံ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။** ကသ္မာ? ယသ္မာ ဗာဟိတပါပေါတိ။

၁-သတ္ထဉ္စာတိ (သီ၊ သျာ)
၂-ဗြာဟ္မဏဿ သံဝဏ္ဏိတာယ (သျာ)
၃-ဒီ ၁-၁၀၆၊ မ ၂-၃၇၇-ပိဋ္ဌေသု။

627. Kiñca bhiyyo—“**sabbasaṁyojanaṁ chetvā**”ti-ādikā sattavīsati gāthā. Tattha **sabbasaṁyojanan**ti dasavidhaṁ saṁyojanaṁ. **Na paritassatī**ti taṇhāya na tassati[1]. **Tamahan**ti taṁ ahaṁ rāgādīnaṁ saṅgānaṁ atikkantattā **saṅgātigaṁ,** catunnampi yogānaṁ abhāvena **visaṁyuttaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

628. **Naddhin**ti nayhanabhāvena pavattaṁ kodhaṁ. **Varattan**ti bandhanabhāvena pavattaṁ taṇhaṁ. **Sandānaṁ sahanukkaman**ti anusayānukkamasahitaṁ dvāsaṭṭhidiṭṭhisandānaṁ, idaṁ sabbampi chinditvā ṭhitaṁ avijjāpalighassa ukkhittattā **ukkhittapalighaṁ** catunnaṁ saccānaṁ buddhattā **Buddhaṁ** ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

629. **Aduṭṭho**ti evaṁ dasahi akkosavatthūhi **akkosañca,** pāṇi-ādīhi pothanañca andubandhanādīhi **bandhanañca** yo akuddhamānaso hutvā adhivāseti, khantibalena samannāgatattā **khantībalaṁ,** punappunaṁ uppattiyā anīkabhūtena teneva khantībalānīkena samannāgatattā **balānīkaṁ taṁ** evarūpaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

630. **Vatavantan**ti dhutavatena samannāgataṁ, catupārisuddhisīlena **sīlavantaṁ,** taṇhā-ussadābhāvena **anussadaṁ,** chaḷindriyadamanena **dantaṁ,** koṭiyaṁ ṭhitena attabhāvena **antimasārīraṁ** tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

631. **Yo na limpatī**ti evameva yo abbhantare duvidhepi kāme na limpati, tasmiṁ kāme na saṇṭhāti, tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

632. **Dukkhassā**ti khandhadukkhassa. **Pannabhāran**ti ohitakkhandhabhāraṁ catūhi yogehi sabbakilesehi vā **visaṁyuttaṁ** tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

633. **Gambhīrapaññan**ti gambhīresu khandhādīsu pavattāya paññāya samannāgataṁ, dhammojapaññāya **medhāviṁ,** “ayaṁ duggatiyā, ayaṁ sugatiyā, ayaṁ nibbānassa maggo, ayaṁ amaggo”ti evaṁ magge amagge ca chekatāya

1. Na bhāyati (Sī, Syā)

၆၂၇။ ကိဉ္စ ဘိယျော—“**သဗ္ဗသံယောဇနံ ဆေတွာ**”တိအာဒိကာ သတ္တဝီသတိ ဂါထာ။ တတ္ထ **သဗ္ဗသံယောဇန**န္တိ ဒသဝိဓံ သံယောဇနံ။ **န ပရိတဿတီ**တိ တဏှာယ န တဿတိ[၁]။ **တမဟ**န္တိ တံ အဟံ ရာဂါဒီနံ သင်္ဂါနံ အတိက္ကန္တတ္တာ **သင်္ဂါတိဂံ,** စတုန္နမ္ပိ ယောဂါနံ အဘာဝေန **ဝိသံယုတ္တံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၂၈။ **နဒ္ဓိ**န္တိ နယှနဘာဝေန ပဝတ္တံ ကောဓံ။ **ဝရတ္တ**န္တိ ဗန္ဓနဘာဝေန ပဝတ္တံ တဏှံ။ **သန္ဒာနံ သဟနုက္ကမ**န္တိ အနုသယာနုက္ကမသဟိတံ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိသန္ဒာနံ၊ ဣဒံ သဗ္ဗမ္ပိ ဆိန္ဒိတွာ ဌိတံ အဝိဇ္ဇာပလိဃဿ ဥက္ခိတ္တတ္တာ **ဥက္ခိတ္တပလိဃံ** စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ **ဗုဒ္ဓံ** အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၂၉။ **အဒုဋ္ဌော**တိ ဧဝံ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ **အက္ကောသဉ္စ,** ပါဏိ-အာဒီဟိ ပေါထနဉ္စ အန္ဒုဗန္ဓနာဒီဟိ **ဗန္ဓနဉ္စ** ယော အကုဒ္ဓမာနသော ဟုတွာ အဓိဝါသေတိ၊ ခန္တိဗလေန သမန္နာဂတတ္တာ **ခန္တိဗလံ,** ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပတ္တိယာ အနီကဘူတေန တေနေဝ ခန္တိဗလာနီကေန သမန္နာဂတတ္တာ **ဗလာနီကံ တံ** ဧဝရူပံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၀။ **ဝတဝန္တ**န္တိ ဓုတဝတေန သမန္နာဂတံ, စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေန **သီလဝန္တံ,** တဏှာဥဿဒါဘာဝေန **အနုဿဒံ,** ဆဠိန္ဒြိယဒမနေန **ဒန္တံ,** ကောဋိယံ ဌိတေန အတ္တဘာဝေန **အန္တိမသာရီရံ** တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၁။ **ယော န လိမ္ပတီ**တိ ဧဝမေဝ ယော အဗ္ဘန္တရေ ဒုဝိဓေပိ ကာမေ န လိမ္ပတိ၊ တသ္မိံ ကာမေ န သဏ္ဌာတိ၊ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၂။ **ဒုက္ခဿာ**တိ ခန္ဓဒုက္ခဿ။ **ပန္နဘာရ**န္တိ ဩဟိတက္ခန္ဓဘာရံ စတူဟိ ယောဂေဟိ သဗ္ဗကိလေသေဟိ ဝါ **ဝိသံယုတ္တံ** တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၃။ **ဂမ္ဘီရပည**န္တိ ဂမ္ဘီရေသု ခန္ဓာဒီသု ပဝတ္တာယ ပညာယ သမန္နာဂတံ, ဓမ္မောဇပညာယ **မေဓာဝိံ,** “အယံ ဒုဂ္ဂတိယာ, အယံ သုဂတိယာ, အယံ နိဗ္ဗာနဿ မဂ္ဂေါ, အယံ အမဂ္ဂေါ”တိ ဧဝံ မဂ္ဂေ အမဂ္ဂေ စ ဆေကတာယ

၁-န ဘာယတိ (သီ၊ သျာ)

maggāmaggassa kovidaṁ, arahattasaṅkhātaṁ **uttamatthamanuppattaṁ** tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

634. **Asaṁsaṭṭhanti** dassanasavanasamullāpaparibhogakāyasaṁsaggānaṁ abhāvena asaṁsaṭṭhaṁ. **Ubhayanti** gihīhi ca anagārehi cāti ubhayehipi asaṁsaṭṭhaṁ. **Anokasārinti** anālayacāriṁ, **taṁ** evarūpaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

635. **Nidhāyāti** nikkhipitvā oropetvā. **Tasesu thāvaresu cāti** taṇhātāsena tasesu taṇhābhāvena thiratāya thāvaresu. **Yo na hantīti** yo evaṁ sabbasattesu vigatapaṭighatāya nikkhittadaṇḍo neva kañci sayaṁ hanati, na aññena ghāteti, tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

636. **Aviruddhanti** āghātavasena viruddhesupi lokiyamahājanesu āghātābhāvena aviruddhaṁ, hatthagate daṇḍe vā satthe vā avijjamānepi paresaṁ pahāradānato aviratattā **attadaṇḍesu** janesu **nibbutaṁ** nikkhittadaṇḍaṁ, pañcannaṁ khandhānaṁ “ahaṁ maman”ti gahitattā **sādānesu** tassa gahaṇassa abhāvena **anādānaṁ taṁ** evarūpaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

637. **Āraggāti** yassete rāgādayo ayañca paraguṇamakkhaṇalakkhaṇo makkho āraggā sāsapo viya papatito, yathā sāsapo āragge na santiṭṭhati, evaṁ citte na tiṭṭhati, tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

638. **Akakkasanti** apharusaṁ. **Viññāpaninti** atthaviññāpaniṁ. **Saccanti** bhūtaṁ. **Nābhisajeti** yāya girāya aññaṁ kujjhāpanavasena na laggāpeyya, khīṇāsavo nāma evarūpameva giraṁ bhāseyya, tasmā tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

639. Sāṭakābharaṇādīsu **dīghaṁ vā rassaṁ vā,** maṇimuttādīsu **aṇuṁ** vā **thūlaṁ** vā, mahaggha-appagghavasena **subhaṁ** vā **asubhaṁ** vā yo puggalo

မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ ကောဝိဒံ, အရဟတ္တသင်္ခါတံ **ဥတ္တမတ္ထမနုပ္ပတ္တံ** တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၄။ **အသံသဋ္ဌန္တိ** ဒဿနသဝနသမုလ္လာပပရိဘောဂကာယသံသဂ္ဂါနံ အဘာဝေန အသံသဋ္ဌံ။ **ဥဘယန္တိ** ဂိဟီဟိ စ အနဂါရေဟိ စာတိ ဥဘယေဟိပိ အသံသဋ္ဌံ။ **အနောကသာရိန္တိ** အနာလယစာရိံ၊ **တံ** ဧဝရူပံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၅။ **နိဓာယာ**တိ နိက္ခိပိတွာ ဩရောပေတွာ။ **တသေသု ထာဝရေသု စာ**တိ တဏှာတာသေန တသေသု တဏှာဘာဝေန ထိရတာယ ထာဝရေသု။ **ယော န ဟန္တီ**တိ ယော ဧဝံ သဗ္ဗသတ္တေသု ဝိဂတပဋိဃတာယ နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော နေဝ ကဉ္စိ သယံ ဟနတိ၊ န အညေန ဃာတေတိ၊ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၆။ **အဝိရုဒ္ဓန္တိ** အာဃာတဝသေန ဝိရုဒ္ဓေသုပိ လောကိယမဟာဇနေသု အာဃာတာဘာဝေန အဝိရုဒ္ဓံ, ဟတ္ထဂတေ ဒဏ္ဍေ ဝါ သတ္ထေ ဝါ အဝိဇ္ဇမာနေပိ ပရေသံ ပဟာရဒါနတော အဝိရတတ္တာ **အတ္တဒဏ္ဍေသု** ဇနေသု **နိဗ္ဗုတံ** နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍံ, ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ “အဟံ မမ”န္တိ ဂဟိတတ္တာ **သာဒါနေသု** တဿ ဂဟဏဿ အဘာဝေန **အနာဒါနံ တံ** ဧဝရူပံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၇။ **အာရဂ္ဂါ**တိ ယဿေတေ ရာဂါဒယော အယဉ္စ ပရဂုဏမက္ခဏလက္ခဏော မက္ခော အာရဂ္ဂါ သာသပေါ ဝိယ ပပတိတော၊ ယထာ သာသပေါ အာရဂ္ဂေ န သန္တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ စိတ္တေ န တိဋ္ဌတိ၊ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၈။ **အကက္ကသန္တိ** အဖရုသံ။ **ဝိညာပနိန္တိ** အတ္ထဝိညာပနိံ။ **သစ္စန္တိ** ဘူတံ။ **နာဘိသဇေ**တိ ယာယ ဂိရာယ အညံ ကုဇ္ဈာပနဝသေန န လဂ္ဂါပေယျ၊ ခီဏာသဝေါ နာမ ဧဝရူပမေဝ ဂိရံ ဘာသေယျ၊ တသ္မာ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၃၉။ သာဋကာဘရဏာဒီသု **ဒီဃံ ဝါ ရဿံ ဝါ,** မဏိမုတ္တာဒီသု **အဏုံ** ဝါ **ထူလံ** ဝါ, မဟဂ္ဃအပ္ပဂ္ဃဝသေန **သုဘံ** ဝါ **အသုဘံ** ဝါ ယော ပုဂ္ဂလော

imasmiṁ **loke** parapariggahitaṁ **nādiyati,** tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

640. **Nirāsāsanti**[1] nittaṇhaṁ. **Visaṁyuttanti** sabbakilesehi viyuttaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

641. **Ālayā**ti taṇhā. **Aññāya akathaṁkathī**ti aṭṭha vatthūni yathābhūtaṁ jānitvā aṭṭhavatthukāya vicikicchāya nibbicikiccho. **Amatogadhamanuppattanti** amataṁ nibbānaṁ ogahetvā anuppattaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

642. **Ubho**ti dvepi puññāni pāpāni ca chaḍḍetvāti attho. **Saṅganti** rāgādibhedaṁ saṅgaṁ. **Upaccagā**ti atikkanto. Tamahaṁ vaṭṭamūlasokena **asokaṁ,** abbhantare rāgarajādīnaṁ abhāvena **virajaṁ,** nirupakkilesatāya **suddhaṁ** brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

643. **Vimalanti** abbhādimalavirahitaṁ. **Suddhanti** nirupakkilesaṁ. **Vippasannanti** pasannacittaṁ. **Anāvilanti** kilesāvilattavirahitaṁ. **Nandībhavaparikkhīṇanti** tīsu bhavesu parikkhīṇataṇhaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

644. **Yo** bhikkhu **imaṁ** rāga**palipatha**ñceva kilesa**dugga**ñca **saṁsāra**vaṭṭañca catunnaṁ saccānaṁ appaṭivijjhanaka**moha**ñca atīto, cattāro oghe **tiṇṇo** hutvā pāraṁ anuppatto, duvidhena jhānena **jhāyī,** taṇhāya abhāvena **anejo,** kathaṁkathāya abhāvena **akathaṁkathī,** upādānānaṁ abhāvena anupādiyitvā kilesanibbānena **nibbuto,** tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

645. **Yo** puggalo **idha** loke ubhopi **kāme** hitvā **anāgāro** hutvā paribbajati, taṁ parikkhīṇakāmañceva parikkhīṇabhavañca ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

---

1. Nirāsayanti (Sī, Syā)

ဣမသ္မိံ **လောကေ** ပရပရိဂ္ဂဟိတံ **နာဒိယတိ၊** တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၄၀။ **နိရာသာသန္တိ**[၁] နိတ္တဏှံ။ **ဝိသံယုတ္တန္တိ** သဗ္ဗကိလေသေဟိ ဝိယုတ္တံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၄၁။ **အာလယာ**တိ တဏှာ။ **အညာယ အကထံကထီ**တိ အဋ္ဌ ဝတ္ထူနိ ယထာဘူတံ ဇာနိတွာ အဋ္ဌဝတ္ထုကာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆော။ **အမတောဂဓမနုပ္ပတ္တန္တိ** အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဩဂဟေတွာ အနုပ္ပတ္တံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၄၂။ **ဥဘော**တိ ဒွေပိ ပုညာနိ ပါပါနိ စ ဆဍ္ဍေတွာတိ အတ္ထော။ **သင်္ဂန္တိ** ရာဂါဒိဘေဒံ သင်္ဂံ။ **ဥပစ္စဂါ**တိ အတိက္ကန္တော။ တမဟံ ဝဋ္ဋမူလသောကေန **အသောကံ,** အဗ္ဘန္တရေ ရာဂရဇာဒီနံ အဘာဝေန **ဝိရဇံ,** နိရုပက္ကိလေသတာယ **သုဒ္ဓံ** ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၄၃။ **ဝိမလန္တိ** အဗ္ဘာဒိမလဝိရဟိတံ။ **သုဒ္ဓန္တိ** နိရုပက္ကိလေသံ။ **ဝိပ္ပသန္နန္တိ** ပသန္နစိတ္တံ။ **အနာဝိလန္တိ** ကိလေသာဝိလတ္တဝိရဟိတံ။ **နန္ဒီဘဝပရိက္ခီဏန္တိ** တီသု ဘဝေသု ပရိက္ခီဏတဏှံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၄၄။ **ယော** ဘိက္ခု **ဣမံ** ရာဂ**ပလိပထ**ဉ္စေဝ ကိလေသ**ဒုဂ္ဂ**ဉ္စ **သံသာရ**ဝဋ္ဋဉ္စ စတုန္နံ သစ္စာနံ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈနက**မောဟ**ဉ္စ အတီတော၊ စတ္တာရော ဩဃေ **တိဏ္ဏော** ဟုတွာ ပါရံ အနုပ္ပတ္တော၊ ဒုဝိဓေန ဈာနေန **ဈာယီ၊** တဏှာယ အဘာဝေန **အနေဇော၊** ကထံကထာယ အဘာဝေန **အကထံကထီ၊** ဥပါဒါနာနံ အဘာဝေန အနုပါဒိယိတွာ ကိလေသနိဗ္ဗာနေန **နိဗ္ဗုတော၊** တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၄၅။ **ယော** ပုဂ္ဂလော **ဣဓ** လောကေ ဥဘောပိ **ကာမေ** ဟိတွာ **အနာဂါရော** ဟုတွာ ပရိဗ္ဗဇတိ၊ တံ ပရိက္ခီဏကာမဉ္စေဝ ပရိက္ခီဏဘဝဉ္စ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၁- နိရာသယန္တိ (သီ၊ သျာ)

646. **Yo idha** loke chadvārikaṁ **taṇhaṁ** jahitvā gharāvāsena anatthiko **anāgāro** hutvā paribbajati, taṇhāya ceva bhavassa ca parikkhīṇattā **taṇhābhavaparikkhīṇaṁ** tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

647. **Mānusakaṁ yoga**nti mānusakaṁ āyuñceva pañcavidhakāmaguṇe ca. Dibbayogepi eseva nayo. **Upaccagā**ti yo mānusakaṁ yogaṁ hitvā dibbaṁ atikkanto, taṁ sabbehi catūhi yogehi visaṁyuttaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

648. **Rati**nti pañcakāmaguṇaratiṁ. **Arati**nti araññavāse ukkaṇṭhitattaṁ. **Sītibhūta**nti nibbutaṁ, **nirupadhi**nti nirupakkilesaṁ, **vīra**nti taṁ evarūpaṁ sabbaṁ khandhalokaṁ abhibhavitvā ṭhitaṁ vīriyavantaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

649. **Yo vedī**ti yo sattānaṁ sabbākārena cutiñca paṭisandhiñca pākaṭaṁ katvā jānāti, **tamahaṁ** alaggatāya **asattaṁ,** paṭipattiyā suṭṭhu gatattā **sugataṁ,** catunnaṁ saccānaṁ buddhatāya **Buddhaṁ** brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

650. **Yassā**ti yassete devādayo gatiṁ na jānanti, **tamahaṁ** āsavānaṁ khīṇatāya **khīṇāsavaṁ,** kilesehi ārakattā **arahantaṁ** brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

651. **Pure**ti atītakkhandhesu. **Pacchā**ti anāgatesu. **Majjhe**ti paccuppannesu. **Kiñcana**nti yassetesu ṭhānesu taṇhāgāhasaṅkhātaṁ kiñcanaṁ natthi, **tamahaṁ** rāgakiñcanādīhi **akiñcanaṁ,** kassaci gahaṇassa abhāvena **anādānaṁ** brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

652. Acchambhitattena usabhasadisatāya **usabhaṁ,** uttamaṭṭhena **pavaraṁ,** vīriyasampattiyā **vīraṁ,** mahantānaṁ sīlakkhandhādīnaṁ esitattā **mahesiṁ,** tiṇṇaṁ mārānaṁ vijitattā **vijitāvinaṁ,** ninhātakilesatāya **nhātakaṁ,** catusaccabuddhatāya **Buddhaṁ taṁ** evarūpaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

653. **Yo pubbenivāsaṁ** pākaṭaṁ katvā jānāti, chabbīsatidevalokabhedaṁ **saggaṁ,** catubbidhaṁ **apāyañca** dibbacakkhunā **passati, atho jātikkhaya**saṅkhātaṁ arahattaṁ **patto,** tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

၆၄၆။ **ယော ဣဓ** လောကေ ဆဒွါရိကံ **တဏှံ** ဇဟိတွာ ဃရာဝါသေန အနတ္ထိကော **အနာဂါရော** ဟုတွာ ပရိဗ္ဗဇတိ၊ တဏှာယ စေဝ ဘဝဿ စ ပရိက္ခီဏတ္တာ **တဏှာဘဝပရိက္ခီဏံ** တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၄၇။ **မာနုသကံ ယောဂ**န္တိ မာနုသကံ အာယုဉ္စေဝ ပဉ္စဝိဓကာမဂုဏေ စ။ ဒိဗ္ဗယောဂေပိ ဧသေဝ နယော။ **ဥပစ္စဂါ**တိ ယော မာနုသကံ ယောဂံ ဟိတွာ ဒိဗ္ဗံ အတိက္ကန္တော၊ တံ သဗ္ဗေဟိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ဝိသံယုတ္တံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၄၈။ **ရတိ**န္တိ ပဉ္စကာမဂုဏရတိံ။ **အရတိ**န္တိ အရညဝါသေ ဥက္ကဏ္ဌိတတ္တံ။ **သီတိဘူတ**န္တိ နိဗ္ဗုတံ၊ **နိရူပဓိ**န္တိ နိရုပက္ကိလေသံ၊ **ဝီရ**န္တိ တံ ဧဝရူပံ သဗ္ဗံ ခန္ဓလောကံ အဘိဘဝိတွာ ဌိတံ ဝီရိယဝန္တံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၄၉။ **ယော ဝေဒီ**တိ ယော သတ္တာနံ သဗ္ဗာကာရေန စုတိဉ္စ ပဋိသန္ဓိဉ္စ ပါကဋံ ကတွာ ဇာနာတိ၊ **တမဟံ** အလဂ္ဂတာယ **အသတ္တံ,** ပဋိပတ္တိယာ သုဋ္ဌု ဂတတ္တာ **သုဂတံ,** စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗုဒ္ဓတာယ **ဗုဒ္ဓံ** ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၅၀။ **ယဿာ**တိ ယဿေတေ ဒေဝါဒယော ဂတိံ န ဇာနန္တိ၊ **တမဟံ** အာသဝါနံ ခီဏတာယ **ခီဏာသဝံ,** ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ **အရဟန္တံ** ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၅၁။ **ပုရေ**တိ အတီတက္ခန္ဓေသု။ **ပစ္ဆာ**တိ အနာဂတေသု။ **မဇ္ဈေ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နေသု။ **ကိဉ္စန**န္တိ ယဿေတေသု ဌာနေသု တဏှာဂါဟသင်္ခါတံ ကိဉ္စနံ နတ္ထိ၊ **တမဟံ** ရာဂကိဉ္စနာဒီဟိ **အကိဉ္စနံ,** ကဿစိ ဂဟဏဿ အဘာဝေန **အနာဒါနံ** ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၅၂။ အစ္ဆမ္ဘိတတ္တေန ဥသဘသဒိသတာယ **ဥသဘံ,** ဥတ္တမဋ္ဌေန **ပဝရံ,** ဝီရိယသမ္ပတ္တိယာ **ဝီရံ,** မဟန္တာနံ သီလက္ခန္ဓာဒီနံ ဧသိတတ္တာ **မဟေသိံ,** တိဏ္ဏံ မာရာနံ ဝိဇိတတ္တာ **ဝိဇိတာဝိနံ,** နိန္နှာတကိလေသတာယ **နှာတကံ,** စတုသစ္စဗုဒ္ဓတာယ **ဗုဒ္ဓံ တံ** ဧဝရူပံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

၆၅၃။ **ယော ပုဗ္ဗေနိဝါသံ** ပါကဋံ ကတွာ ဇာနာတိ၊ ဆဗ္ဗီသတိဒေဝလောကဘေဒံ **သဂ္ဂံ,** စတုဗ္ဗိဓံ **အပါယဉ္စ** ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ **ပဿတိ၊ အထော ဇာတိက္ခယ**သင်္ခါတံ အရဟတ္တံ **ပတ္တော၊** တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

654. Evaṁ Bhagavā guṇato brāhmaṇaṁ vatvā "ye jātito brāhmaṇo'ti abhinivesaṁ karonti, te idaṁ vohāramattaṁ ajānantā[1], sā ca nesaṁ diṭṭhi duddiṭṭhī"ti dassento **"samaññā hesā"**ti gāthādvayamāha. Tassattho—yadidaṁ "brāhmaṇo khattiyo Bhāradvājo Vāseṭṭho"ti **nāmagottaṁ pakappitaṁ, samaññā hesā lokasmiṁ,** paññattivohāramattanti veditabbaṁ. Kasmā? Yasmā **sammuccā samudāgataṁ** samanuññāya[2] āgataṁ. Taṁ hi **tattha tattha** jātakāleyevassa ñātisālohitehi **pakappitaṁ** kataṁ. No cetaṁ evaṁ pakappeyyuṁ, na koci kañci disvā "ayaṁ Brāhmaṇo"ti vā "Bhāradvājo"ti vā jāneyya.

655. Evaṁ pakappitañcetaṁ **dīgharattamanusayitaṁ diṭṭhigatamajānataṁ,** "pakappitaṁ nāmagottaṁ, nāmagottamattametaṁ saṁvohāratthaṁ pakappitan"ti ajānantānaṁ sattānaṁ hadaye dīgharattaṁ diṭṭhigatamanusayitaṁ, tassa anusayitattā taṁ nāmagottaṁ **ajānantā te pabruvanti**[3] **"jātiyā hoti brāhmaṇo"**ti, ajānantāyeva evaṁ vadantīti vuttaṁ hoti.

656-7. Evaṁ "ye 'jātito brāhmaṇo'ti abhinivesaṁ karonti, te idaṁ vohāramattamajānantā, sā ca nesaṁ diṭṭhi duddiṭṭhī"ti dassetvā idāni nippariyāyameva jātivādaṁ paṭikkhipanto kammavādañca niropento **"na jaccā"**ti-ādimāha. Tattha "kammunā brāhmaṇo hoti, kammunā hoti abrāhmaṇo"ti imissā upaḍḍhagāthāya atthavitthāraṇatthaṁ **"kassako kammunā"**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **kammunā**ti paccuppannena kasikammādinibbattakacetanākammunā.

659. **Paṭiccasamuppādadassā**ti "iminā paccayena evaṁ hotī"ti evaṁ paṭiccasamuppādadassāvino. **Kammavipākakovidā**ti sammānāvamānārahe kule kammavasena uppatti hoti, aññāpi hīnapaṇītatā hīnapaṇīte kamme vipaccamāne hotīti evaṁ kammavipākakusalā.

660. **"Kammunā vattatī"**ti gāthāya pana **"loko"**ti vā **"pajā"**ti vā **"sattā"**ti vā ekoyeva attho, vacanamattameva nānaṁ. Purimapadena

1. Idaṁ vohāramajānantā (Syā), idamajānantā (Sī, Ma-Ṭṭha 3. 300. piṭṭhe ca)
2. Samaññāya (Ka)
3. No pabrunti (Ma 2. 412 piṭṭhe)

၆၅၄။ ဧဝံ ဘဂဝါ ဂုဏတော ဗြာဟ္မဏံ ဝတွာ "ယေ 'ဇာတိတော ဗြာဟ္မဏော'တိ အဘိနိဝေသံ ကရောန္တိ၊ တေ ဣဒံ ဝေါဟာရမတ္တံ အဇာနန္တာ[၁]၊ သာ စ နေသံ ဒိဋ္ဌိ ဒုဒ္ဒိဋ္ဌီ"တိ ဒဿေန္တော **"သမညာ ဟေသာ"**တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တဿတ္ထော—ယဒိဒံ "ဗြာဟ္မဏော ခတ္တိယော ဘာရဒွါဇော ဝါသေဋ္ဌော"တိ **နာမဂေါတ္တံ ပကပ္ပိတံ၊ သမညာ ဟေသာ လောကသ္မိံ၊** ပညတ္တိဝေါဟာရမတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **သမ္မုစ္စာ သမုဒါဂတံ** သမနုညာယ[၂] အာဂတံ။ တံ ဟိ **တတ္ထ တတ္ထ** ဇာတကာလေယေဝဿ ဉာတိသာလောဟိတေဟိ **ပကပ္ပိတံ** ကတံ။ နော စေတံ ဧဝံ ပကပ္ပေယျုံ၊ န ကောစိ ကဉ္စိ ဒိသွာ "အယံ ဗြာဟ္မဏော"တိ ဝါ "ဘာရဒွါဇော"တိ ဝါ ဇာနေယျ။

၆၅၅။ ဧဝံ ပကပ္ပိတဉ္စေတံ **ဒီဃရတ္တမနုသယိတံ ဒိဋ္ဌိဂတမဇာနတံ၊** "ပကပ္ပိတံ နာမဂေါတ္တံ၊ နာမဂေါတ္တမတ္တမေတံ သံဝေါဟာရတ္ထံ ပကပ္ပိတ"န္တိ အဇာနန္တာနံ သတ္တာနံ ဟဒယေ ဒီဃရတ္တံ ဒိဋ္ဌိဂတမနုသယိတံ၊ တဿ အနုသယိတတ္တာ တံ နာမဂေါတ္တံ **အဇာနန္တာ တေ ပဗြုဝန္တိ**[၃] **"ဇာတိယာ ဟောတိ ဗြာဟ္မဏော"**တိ၊ အဇာနန္တာယေဝ ဧဝံ ဝဒန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၆၅၆-၇။ ဧဝံ "ယေ 'ဇာတိတော ဗြာဟ္မဏော'တိ အဘိနိဝေသံ ကရောန္တိ၊ တေ ဣဒံ ဝေါဟာရမတ္တမဇာနန္တာ၊ သာ စ နေသံ ဒိဋ္ဌိ ဒုဒ္ဒိဋ္ဌီ"တိ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ နိပ္ပရိယာယမေဝ ဇာတိဝါဒံ ပဋိက္ခိပန္တော ကမ္မဝါဒဉ္စ နိရောပေန္တော **"န ဇစ္စာ"**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ "ကမ္မုနာ ဗြာဟ္မဏော ဟောတိ၊ ကမ္မုနာ ဟောတိ အဗြာဟ္မဏော"တိ ဣမိဿာ ဥပဍ္ဎဂါထာယ အတ္ထဝိတ္ထာရဏတ္ထံ **"ကဿကော ကမ္မုနာ"**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ကမ္မုနာ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နေန ကသိကမ္မာဒိနိဗ္ဗတ္တကစေတနာကမ္မုနာ။

၆၅၉။ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဒဿာ**တိ "ဣမိနာ ပစ္စယေန ဧဝံ ဟောတီ"တိ ဧဝံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဒဿာဝိနော။ **ကမ္မဝိပါကကောဝိဒါ**တိ သမ္မာနာဝမာနာရဟေ ကုလေ ကမ္မဝသေန ဥပ္ပတ္တိ ဟောတိ၊ အညာပိ ဟီနပဏီတတာ ဟီနပဏီတေ ကမ္မေ ဝိပစ္စမာနေ ဟောတီတိ ဧဝံ ကမ္မဝိပါကကုသလာ။

၆၆၀။ **"ကမ္မုနာ ဝတ္တတီ"**တိ ဂါထာယ ပန **"လောကော"**တိ ဝါ **"ပဇာ"**တိ ဝါ **"သတ္တာ"**တိ ဝါ ဧကောယေဝ အတ္ထော၊ ဝစနမတ္တမေဝ နာနံ။ ပုရိမပဒေန

၁-ဣဒံ ဝေါဟာရမဇာနန္တာ (သျာ)၊ ဣဒမဇာနန္တာ (သီ၊ မ-ဋ္ဌ ၃-၃၀၀-ပိဋ္ဌေ စ)
၂-သမညာယ (က)
၃-နော ပဗြုန္တိ (မ ၂-၄၁၂-ပိဋ္ဌေ)

cettha “atthi brahmā mahābrahmā -pa- seṭṭho sajitā vasī pitā bhūtabhabyānan”ti[1] imissā diṭṭhiyā nisedho veditabbo. Kammunā hi vattati tāsu tāsu gatīsu uppajjati loko, tassa ko sajitāti. Dutiyena “evaṁ kammunā uppannopi ca pavattiyampi atītapaccuppannabhedena kammunā eva pavattati, sukhadukkhāni paccanubhonto hīnapaṇītādibhāvaṁ āpajjanto pavattatī”ti dasseti. Tatiyena tamevatthaṁ nigameti “evaṁ sabbathāpi kammanibandhanā sattā kammeneva baddhā hutvā pavattanti, na aññathā”ti. Catutthena tamatthaṁ upamāya vibhāveti **rathassāṇīva yāyato**ti. Yathā rathassa yāyato āṇi nibandhanaṁ hoti, na tāya anibaddho yāti, evaṁ lokassa uppajjato ca pavattato ca kammaṁ nibandhanaṁ, na tena anibaddho uppajjati nappavattati.

661. Idāni yasmā evaṁ kammanibandhano loko, tasmā seṭṭhena kammunā seṭṭhabhāvaṁ dassento **“tapenā”**ti gāthādvayamāha. Tattha **tapenā**ti indriyasaṁvarena. **Brahmacariyenā**ti sikkhānissitena vuttāvasesaseṭṭhacariyena. **Saṁyamenā**ti sīlena. **Damenā**ti paññāya. **Etena** seṭṭhaṭṭhena[2] brahmabhūtena kammunā **brāhmaṇo hoti.** Kasmā? Yasmā **etaṁ brāhmaṇamuttamaṁ,** yasmā etaṁ kammaṁ uttamo brāhmaṇabhāvoti[3] vuttaṁ hoti. “Brahmānan”tipi pāṭho, tassattho—brahmaṁ ānetīti brahmānaṁ, brahmabhāvaṁ āneti āvahati detīti vuttaṁ hoti.

662. Dutiyagāthāya **santo**ti santakileso. **Brahmā Sakko**ti brahmā ca Sakko ca. Yo evarūpo, so na kevalaṁ brāhmaṇo, apica kho brahmā ca Sakko ca so vijānataṁ paṇḍitānaṁ, evaṁ Vāseṭṭha jānāhīti vuttaṁ hoti. Sesaṁ vuttanayamevāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Vāseṭṭhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Dī 1. 17. piṭṭhe. 2. Seṭṭhena seṭṭhaṭṭhena (Sī) 3. Brahmabhāvoti (Sī)

စေတ္ထ “အတ္ထိ ဗြဟ္မာ မဟာဗြဟ္မာ။ပ။ သေဋ္ဌော သဇိတာ ဝသီ ပိတာ ဘူတဘဗျာန”န္တိ[၁] ဣမိဿာ ဒိဋ္ဌိယာ နိသေဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကမ္မုနာ ဟိ ဝတ္တတိ တာသု တာသု ဂတီသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ လောကော၊ တဿ ကော သဇိတာတိ။ ဒုတိယေန “ဧဝံ ကမ္မုနာ ဥပ္ပန္နောပိ စ ပဝတ္တိယမ္ပိ အတီတပစ္စုပ္ပန္နဘေဒေန ကမ္မုနာ ဧဝ ပဝတ္တတိ၊ သုခဒုက္ခာနိ ပစ္စနုဘောန္တော ဟီနပဏီတာဒိဘာဝံ အာပဇ္ဇန္တော ပဝတ္တတီ”တိ ဒဿေတိ။ တတိယေန တမေဝတ္ထံ နိဂမေတိ “ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ ကမ္မနိဗန္ဓနာ သတ္တာ ကမ္မေနေဝ ဗဒ္ဓါ ဟုတွာ ပဝတ္တန္တိ၊ န အညထာ”တိ။ စတုတ္ထေန တမတ္ထံ ဥပမာယ ဝိဘာဝေတိ **ရထဿာဏီဝ ယာယတော**တိ။ ယထာ ရထဿ ယာယတော အာဏိ နိဗန္ဓနံ ဟောတိ၊ န တာယ အနိဗဒ္ဓေါ ယာတိ၊ ဧဝံ လောကဿ ဥပ္ပဇ္ဇတော စ ပဝတ္တတော စ ကမ္မံ နိဗန္ဓနံ၊ န တေန အနိဗဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ နပ္ပဝတ္တတိ။

၆၆၁။ ဣဒါနိ ယသ္မာ ဧဝံ ကမ္မနိဗန္ဓနော လောကော၊ တသ္မာ သေဋ္ဌေန ကမ္မုနာ သေဋ္ဌဘာဝံ ဒဿေန္တော **“တပေနာ”**တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **တပေနာ**တိ ဣန္ဒြိယသံဝရေန။ **ဗြဟ္မစရိယေနာ**တိ သိက္ခာနိဿိတေန ဝုတ္တာဝ-သေသသေဋ္ဌစရိယေန။ **သံယမေနာ**တိ သီလေန။ **ဒမေနာ**တိ ပညာယ။ **ဧတေန** သေဋ္ဌဋ္ဌေန[၂] ဗြဟ္မဘူတေန ကမ္မုနာ **ဗြာဟ္မဏော ဟောတိ။** ကသ္မာ? ယသ္မာ **ဧတံ ဗြာဟ္မဏမုတ္တမံ၊** ယသ္မာ ဧတံ ကမ္မံ ဥတ္တမော ဗြာဟ္မဏဘာဝေါတိ[၃] ဝုတ္တံ ဟောတိ။ “ဗြဟ္မာန”န္တိပိ ပါဌော၊ တဿတ္ထော—ဗြဟ္မံ အာနေတီတိ ဗြဟ္မာနံ၊ ဗြဟ္မဘာဝံ အာနေတိ အာဝဟတိ ဒေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၆၆၂။ ဒုတိယဂါထာယ **သန္တော**တိ သန္တကိလေသော။ **ဗြဟ္မာ သက္ကော**တိ ဗြဟ္မာ စ သက္ကော စ။ ယော ဧဝရူပေါ၊ သော န ကေဝလံ ဗြာဟ္မဏော၊ အပိစ ခေါ ဗြဟ္မာ စ သက္ကော စ သော ဝိဇာနတံ ပဏ္ဍိတာနံ၊ ဧဝံ ဝါသေဋ္ဌ ဇာနာ-ဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဝါသေဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဒီ ၁-၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သေဋ္ဌေန သေဋ္ဌဋ္ဌေန (သီ) ၃-ဗြဟ္မဘာဝေါတိ (သီ)

10. Kokālikasuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Kokālikasuttaṁ. Kā uppatti? Imassa suttassa uppatti atthavaṇṇanāyameva āvi bhavissati. Atthavaṇṇanāya cassa **evaṁ me sutan**ti-ādi vuttanayameva. **Atha kho Kokāliko**ti ettha pana ko ayaṁ Kokāliko, kasmā ca upasaṅkamīti? Vuccate—ayaṁ kira Kokālikaraṭṭhe[1] Kokālikanagare Kokālikaseṭṭhissa putto pabbajitvā pitarā kārāpite vihāreyeva paṭivasati "Cūḷakokāliko"ti nāmena, na Devadattassa sisso. So hi brāhmaṇaputto "Mahākokāliko"ti paññāyi.

Bhagavati kira Sāvatthiyaṁ viharante dve aggasāvakā pañcamattehi bhikkhusatehi saddhiṁ janapadacārikaṁ caramānā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya vivekavāsaṁ vasitukāmā te bhikkhū uyyojetvā attano pattacīvaramādāya tasmiṁ janapade taṁ nagaraṁ patvā taṁ vihāraṁ agamaṁsu. Tattha te Kokālikena saddhiṁ sammoditvā taṁ āhaṁsu "āvuso mayaṁ idha temāsaṁ vasissāma, mā kassaci āroceyyāsī"ti. So "sādhū"ti paṭissuṇitvā temāse atīte itaradivasaṁ pageva nagaraṁ pavisitvā ārocesi "tumhe aggasāvake idhāgantvā vasamāne na jānittha, na te koci paccayenāpi nimantetī"ti. Nagaravāsino "kasmā no bhante nārocayitthā"ti. Kiṁ ārocitena, kiṁ nāddasatha dve bhikkhū vasante, nanu ete aggasāvakāti. Te khippaṁ sannipatitvā sappiguḷavatthādīni ānetvā Kokālikassa purato nikkhipiṁsu. So cintesi "paramappicchā aggasāvakā 'payuttavācāya uppanno lābho'ti ñatvā na sādiyissanti, asādiyantā addhā 'āvāsikassa dethā'ti bhaṇissanti, handāhaṁ imaṁ lābhaṁ gāhāpetvā gacchāmī"ti. So tathā akāsi, therā disvāva payuttavācāya uppannabhāvaṁ ñatvā "ime paccayā neva amhākaṁ, na Kokālikassa vaṭṭantī"ti cintetvā "āvāsikassa dethā"ti avatvā paṭikkhipitvā pakkamiṁsu. Tena Kokāliko "kathaṁ hi nāma attanā aggaṇhantā mayhampi na dāpesun"ti domanassaṁ uppādesi.

1. Kokāliraṭṭhe (Sī) Saṁ-Ṭṭha 1. 198; Aṁ-Ṭṭha 3. 326 piṭṭhesupi passitabbaṁ.

၁၀-ကောကာလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ ကောကာလိကသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဣမဿ သုတ္တဿ ဥပ္ပတ္တိ အတ္ထဝဏ္ဏနာယမေဝ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ အတ္ထဝဏ္ဏနာယ စဿ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိအာဒိ ဝုတ္တနယမေဝ။ **အထ ခေါ ကောကာလိကော**တိ ဧတ္ထ ပန ကော အယံ ကောကာလိကော၊ ကသ္မာ စ ဥပသင်္ကမီတိ? ဝုစ္စတေ—အယံ ကိရ ကောကာလိကရဋ္ဌေ[၁] ကောကာလိကနဂရေ ကောကာလိကသေဋ္ဌိဿ ပုတ္တော ပဗ္ဗဇိတွာ ပိတရာ ကာရာပိတေ ဝိဟာရေယေဝ ပဋိဝသတိ "စူဠကောကာလိကော"တိ နာမေန၊ န ဒေဝဒတ္တဿ သိဿော။ သော ဟိ ဗြာဟ္မဏပုတ္တော "မဟာကောကာလိကော"တိ ပညာယိ။

ဘဂဝတိ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဇနပဒစာရိကံ စရမာနာ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ဝိဝေကဝါသံ ဝသိတုကာမာ တေ ဘိက္ခူ ဥယျောဇေတွာ အတ္တနော ပတ္တစီဝရမာဒါယ တသ္မိံ ဇနပဒေ တံ နဂရံ ပတွာ တံ ဝိဟာရံ အဂမံသု။ တတ္ထ တေ ကောကာလိကေန သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိတွာ တံ အာဟံသု "အာဝုသော မယံ ဣဓ တေမာသံ ဝသိဿာမ၊ မာ ကဿစိ အာရောစေယျာသီ"တိ။ သော "သာဓူ"တိ ပဋိဿုဏိတွာ တေမာသေ အတီတေ ဣတရဒိဝသံ ပဂေဝ နဂရံ ပဝိသိတွာ အာရောစေသိ "တုမှေ အဂ္ဂသာဝကေ ဣဓာဂန္တွာ ဝသမာနေ န ဇာနိတ္ထ၊ န တေ ကောစိ ပစ္စယေနာပိ နိမန္တေတီ"တိ။ နဂရဝါသိနော "ကသ္မာ နော ဘန္တေ နာရောစယိတ္ထာ"တိ။ ကိံ အာရောစိတေန၊ ကိံ နာဒ္ဒသထ ဒွေ ဘိက္ခူ ဝသန္တေ၊ နနု ဧတေ အဂ္ဂသာဝကာတိ။ တေ ခိပ္ပံ သန္နိပတိတွာ သပ္ပိဂုဠဝတ္ထာဒီနိ အာနေတွာ ကောကာလိကဿ ပုရတော နိက္ခိပိံသု။ သော စိန္တေသိ "ပရမပ္ပိစ္ဆာ အဂ္ဂသာဝကာ 'ပယုတ္တဝါစာယ ဥပ္ပန္နော လာဘော'တိ ဉတွာ န သာဒိယိဿန္တိ၊ အသာဒိယန္တာ အဒ္ဓါ 'အာဝါသိကဿ ဒေထာ'တိ ဘဏိဿန္တိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဣမံ လာဘံ ဂါဟာပေတွာ ဂစ္ဆာမီ"တိ။ သော တထာ အကာသိ၊ ထေရာ ဒိသွာဝ ပယုတ္တဝါစာယ ဥပ္ပန္နဘာဝံ ဉတွာ "ဣမေ ပစ္စယာ နေဝ အမှာကံ, န ကောကာလိကဿ ဝဋ္ဋန္တီ"တိ စိန္တေတွာ "အာဝါသိကဿ ဒေထာ"တိ အဝတွာ ပဋိက္ခိပိတွာ ပက္ကမိံသု။ တေန ကောကာလိကော "ကထံ ဟိ နာမ အတ္တနာ အဂ္ဂဏှန္တာ မယှမ္ပိ န ဒါပေသု"န္တိ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပါဒေသိ။

၁-ကောကာလိရဋ္ဌေ (သီ) သံ ဋ္ဌ-၁-၁၉၈၊ အံ-ဋ္ဌ ၃-၃၂၆-ပိဋ္ဌေသုပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

Te Bhagavato santikaṁ agamaṁsu. Bhagavā ca pavāretvā sace attanā janapadacārikaṁ na gacchati, aggasāvake peseti “caratha bhikkhave cārikaṁ bahujanahitāyā”ti-ādīni[1] vatvā. Idamāciṇṇaṁ Tathāgatānaṁ. Tena kho pana samayena attanā agantukāmo hoti. Atha kho ime punadeva uyyojesi “gacchatha bhikkhave caratha cārikan”ti. Te pañcamattehi bhikkhusatehi saddhiṁ cārikaṁ caramānā anupubbena tasmiṁ raṭṭhe tameva nagaraṁ agamaṁsu. Nāgarā there sañjānitvā saha parikkhārehi dānaṁ sajjetvā nagaramajjhe maṇḍapaṁ katvā dānaṁ adaṁsu, therānañca parikkhāre upanāmesuṁ. Therā gahetvā bhikkhusaṁghassa adaṁsu. Taṁ disvā Kokāliko cintesi “ime pubbe appicchā ahesuṁ, idāni lobhābhibhūtā pāpicchā jātā, pubbepi appicchasantuṭṭhapavivittasadisā maññe, ime pāpicchā asantaguṇaparidīpakā pāpabhikkhū”ti. So there upasaṅkamitvā “āvuso tumhe pubbe appicchā santuṭṭhā pavivittā viya ahuvattha, idāni panattha pāpabhikkhū jātā”ti vatvā pattacīvaramādāya tāvadeva taramānarūpo nikkhamitvā gantvā “Bhagavato etamatthaṁ ārocessāmī”ti Sāvatthābhimukho gantvā anupubbena Bhagavantaṁ upasaṅkami. Ayamettha Kokāliko, iminā kāraṇena upasaṅkami. Tena vuttaṁ **“atha kho Kokāliko bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkamī”**ti-ādi.

Bhagavā taṁ turitaturitaṁ āgacchantaṁ disvāva āvajjetvā aññāsi “aggasāvake akkositukāmo āgato”ti. “Sakkā nu kho paṭisedhetun”ti ca āvajjento “na sakkā, theresu aparajjhitvā āgato, ekaṁsena padumaniraye uppajjissatī”ti addasa. Evaṁ disvāpi pana “Sāriputtamoggallānepi nāma garahantaṁ sutvā na nisedhetī”ti parūpavādamocanatthaṁ ariyūpavādassa mahāsāvajjabhāvadassanatthañca **“mā hevan”**ti-ādinā nayena tikkhattuṁ paṭisedhesi. Tattha **mā hevan**ti mā evamāha, mā evaṁ abhaṇīti attho. **Pesalā**ti piyasīlā. **Saddhāyiko**ti saddhāgamakaro, pasādāvahoti vuttaṁ hoti. **Paccayiko**ti paccayakaro, “evametan”ti sanniṭṭhāvahoti vuttaṁ hoti.

Acirapakkantassāti pakkantassa sato na cireneva. **Sabbo kāyo phuṭo ahosī**ti kesaggamattampi okāsaṁ avajjetvā sakalasarīraṁ

1. Vi 3. 27 piṭṭhe.

တေ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမံသု။ ဘဂဝါ စ ပဝါရေတွာ သစေ အတ္တနာ ဇနပဒစာရိကံ န ဂစ္ဆတိ၊ အဂ္ဂသာဝကေ ပေသေတိ “စရထ ဘိက္ခဝေ စာရိကံ ဗဟုဇနဟိတာယာ”တိအာဒီနိ[1] ဝတွာ။ ဣဒမာစိဏ္ဏံ တထာဂတာနံ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အတ္တနာ အဂန္တုကာမော ဟောတိ။ အထ ခေါ ဣမေ ပုနဒေဝ ဥယျောဇေသိ “ဂစ္ဆထ ဘိက္ခဝေ စရထ စာရိက”န္တိ။ တေ ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ စာရိကံ စရမာနာ အနုပုဗ္ဗေန တသ္မိံ ရဋ္ဌေ တမေဝ နဂရံ အဂမံသု။ နာဂရာ ထေရေ သဉ္ဇာနိတွာ သဟ ပရိက္ခာရေဟိ ဒါနံ သဇ္ဇေတွာ နဂရမဇ္ဈေ မဏ္ဍပံ ကတွာ ဒါနံ အဒံသု၊ ထေရာနဉ္စ ပရိက္ခာရေ ဥပနာမေသုံ။ ထေရာ ဂဟေတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ အဒံသု။ တံ ဒိသွာ ကောကာလိကော စိန္တေသိ “ဣမေ ပုဗ္ဗေ အပ္ပိစ္ဆာ အဟေသုံ၊ ဣဒါနိ လောဘာဘိဘူတာ ပါပိစ္ဆာ ဇာတာ၊ ပုဗ္ဗေပိ အပ္ပိစ္ဆသန္တုဋ္ဌပဝိဝိတ္တသဒိသာ မညေ၊ ဣမေ ပါပိစ္ဆာ အသန္တဂုဏပရိဒီပကာ ပါပဘိက္ခူ”တိ။ သော ထေရေ ဥပသင်္ကမိတွာ “အာဝုသော တုမှေ ပုဗ္ဗေ အပ္ပိစ္ဆာ သန္တုဋ္ဌာ ပဝိဝိတ္တာ ဝိယ အဟုဝတ္ထ၊ ဣဒါနိ ပနတ္ထ ပါပဘိက္ခူ ဇာတာ”တိ ဝတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ တာဝဒေဝ တရမာနရူပေါ နိက္ခမိတွာ ဂန္တွာ “ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေဿာမီ”တိ သာဝတ္ထာဘိမုခေါ ဂန္တွာ အနုပုဗ္ဗေန ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိ။ အယမေတ္ထ ကောကာလိကော, ဣမိနာ ကာရဏေန ဥပသင်္ကမိ။ တေန ဝုတ္တံ “**အထ ခေါ ကောကာလိကော ဘိက္ခု ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီ**”တိအာဒိ။

ဘဂဝါ တံ တုရိတတုရိတံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာဝ အာဝဇ္ဇေတွာ အညာသိ “အဂ္ဂသာဝကေ အက္ကောသိတုကာမော အာဂတော”တိ။ “သက္ကာ နု ခေါ ပဋိသေဓေတု”န္တိ စ အာဝဇ္ဇေန္တော “န သက္ကာ၊ ထေရေသု အပရဇ္ဈိတွာ အာဂတော၊ ဧကံသေန ပဒုမနိရယေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ အဒ္ဒသ။ ဧဝံ ဒိသွာပိ ပန “သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေပိ နာမ ဂရဟန္တံ သုတွာ န နိသေဓေတီ”တိ ပရူပဝါဒမောစနတ္ထံ အရိယူပဝါဒဿ မဟာသာဝဇ္ဇဘာဝဒဿနတ္ထဉ္စ “**မာ ဟေဝံ**”န္တိအာဒိနာ နယေန တိက္ခတ္တုံ ပဋိသေဓေသိ။ တတ္ထ **မာ ဟေဝ**န္တိ မာ ဧဝမာဟ၊ မာ ဧဝံ အဘဏီတိ အတ္ထော။ **ပေသလာ**တိ ပိယသီလာ။ **သဒ္ဓါယိကော**တိ သဒ္ဓါဂမကရော၊ ပသာဒါဝဟောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပစ္စယိကော**တိ ပစ္စယကရော၊ “ဧဝမေတ”န္တိ သန္နိဋ္ဌာဝဟောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

အစိရပက္ကန္တဿာတိ ပက္ကန္တဿ သတော န စိရေနေဝ။ **သဗ္ဗော ကာယော ဖုဋော အဟောသီ**တိ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဩကာသံ အဝဇ္ဇေတွာ သကလသရီရံ

၁-ဝိ ၃-၂၇-ပိဋ္ဌေ။

aṭṭhīni bhinditvā uggatāhi pīḷakāhi ajjhotthaṭaṁ ahosi. Tattha yasmā Buddhānubhāvena tathārūpaṁ kammaṁ Buddhānaṁ sammukhībhāve vipākaṁ na deti, dassanūpacāre pana vijahitamatte deti, tasmā tassa acirapakkantassa pīḷakā uṭṭhahiṁsu. Teneva vuttaṁ “acirapakkantassa ca Kokālikassā”ti. Atha kasmā tattheva na aṭṭhāsīti ce? Kammānubhāvena. Okāsakataṁ hi kammaṁ avassaṁ vipaccati, taṁ tassa tattha ṭhātuṁ na deti. So kammānubhāvena codiyamāno uṭṭhāyāsanā pakkāmi. **Kaḷāyamattiyo**ti caṇakamattiyo[1]. **Beluvasalāṭukamattiyo**ti taruṇabeluvamattiyo. **Pabhijjiṁsū**ti bhijjiṁsu. Tāsu bhinnāsu sakalasarīraṁ panasapakkaṁ viya ahosi. So pakkena gattena anayabyasanaṁ patvā dukkhābhibhūto Jetavanadvārakoṭṭhake sayi. Atha dhammassavanatthaṁ āgatāgatā manussā taṁ disvā “dhi Kokālika, dhi Kokālika ayuttamakāsi, attanoyeva mukhaṁ nissāya anayabyasanaṁ pattosī”ti āhaṁsu. Tesaṁ sutvā ārakkhadevatā dhikkāraṁ akaṁsu, ārakkhadevatānaṁ ākāsaṭṭhadevatāti iminā upāyena yāva Akaniṭṭhabhavanā ekadhikkāro udapādi.

Tadā ca Turū[2] nāma bhikkhu Kokālikassa upajjhāyo anāgāmiphalaṁ patvā Suddhāvāsesu nibbatto hoti, sopi samāpattiyā vuṭṭhito taṁ dhikkāraṁ sutvā āgamma Kokālikaṁ ovadi Sāriputtamoggallānesu cittappasādajananatthaṁ. So tassāpi vacanaṁ aggahetvā aññadatthu tameva aparādhetvā kālaṁ katvā padumaniraye uppajji. Tenāha **“atha kho Kokāliko bhikkhu tenevābādhena -pa āghātetvā”**ti.

Atha kho brahmā Sahampatīti ko ayaṁ brahmā, kasmā ca Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etadavocāti? Ayaṁ Kassapassa Bhagavato sāsane Sahako nāma bhikkhu anāgāmī hutvā Suddhāvāsesu uppanno, tattha naṁ “Sahampati brahmā”ti sañjānanti. So pana “ahaṁ Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā padumanirayaṁ kittessāmi, tato Bhagavā bhikkhūnaṁ ārocessati. Kathānusandhikusalā bhikkhū tatthāyuppamāṇaṁ pucchissanti, Bhagavā ācikkhanto ariyūpavāde ādīnavaṁ pakāsessatī”ti iminā kāraṇena Bhagavantaṁ

1. Varakamattiyo (Syā)
2. Tudu (Sī), catudī (Syā), cātudīpo (Ka)

အဋ္ဌီနိ ဘိန္ဒိတွာ ဥဂ္ဂတာဟိ ပီဠကာဟိ အဇ္ဈောတ္ထဋံ အဟောသိ။ တတ္ထ ယသ္မာ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန တထာရူပံ ကမ္မံ ဗုဒ္ဓါနံ သမ္မုခီဘာဝေ ဝိပါကံ န ဒေတိ၊ ဒဿနူပစာရေ ပန ဝိဇဟိတမတ္တေ ဒေတိ၊ တသ္မာ တဿ အစိရပက္ကန္တဿ ပီဠကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တေနေဝ ဝုတ္တံ “အစိရပက္ကန္တဿ စ ကောကာလိကဿာ”တိ။ အထ ကသ္မာ တတ္ထေဝ န အဋ္ဌာသီတိ စေ? ကမ္မာနုဘာဝေန။ ဩကာသကတံ ဟိ ကမ္မံ အဝဿံ ဝိပစ္စတိ၊ တံ တဿ တတ္ထ ဌာတုံ န ဒေတိ။ သော ကမ္မာနုဘာဝေန စောဒိယမာနော ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ **ကဠာယမတ္တိယော**တိ စဏကမတ္တိယော[1]။ **ဗေလုဝသလာဋုကမတ္တိယော**တိ တရုဏဗေလုဝမတ္တိယော။ **ပဘိဇ္ဇိံသူ**တိ ဘိဇ္ဇိံသု။ တာသု ဘိန္နာသု သကလသရီရံ ပနသပက္ကံ ဝိယ အဟောသိ။ သော ပက္ကေန ဂတ္တေန အနယဗျသနံ ပတွာ ဒုက္ခာဘိဘူတော ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ သယိ။ အထ ဓမ္မဿဝနတ္ထံ အာဂတာဂတာ မနုဿာ တံ ဒိသွာ “ဓိ ကောကာလိက၊ ဓိ ကောကာလိက အယုတ္တမကာသိ၊ အတ္တနောယေဝ မုခံ နိဿာယ အနယဗျသနံ ပတ္တောသီ”တိ အာဟံသု။ တေသံ သုတွာ အာရက္ခဒေဝတာ ဓိက္ကာရံ အကံသု၊ အာရက္ခဒေဝတာနံ အာကာသဋ္ဌဒေဝတာတိ ဣမိနာ ဥပါယေန ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနာ ဧကဓိက္ကာရော ဥဒပါဒိ။

တဒါ စ တုရူ[2] နာမ ဘိက္ခု ကောကာလိကဿ ဥပဇ္ဈာယော အနာဂါမိဖလံ ပတွာ သုဒ္ဓါဝါသေသု နိဗ္ဗတ္တော ဟောတိ၊ သောပိ သမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌိတော တံ ဓိက္ကာရံ သုတွာ အာဂမ္မ ကောကာလိကံ ဩဝဒိ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေသု စိတ္တပ္ပသာဒဇနနတ္ထံ။ သော တဿာပိ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ အညဒတ္ထု တမေဝ အပရာဓေတွာ ကာလံ ကတွာ ပဒုမနိရယေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တေနာဟ “**အထ ခေါ ကောကာလိကော ဘိက္ခု တေနေဝါဗာဓေန။ပ။ အာဃာတေတွာ**”တိ။

အထ ခေါ ဗြဟ္မာ သဟမ္ပတီတိ ကော အယံ ဗြဟ္မာ၊ ကသ္မာ စ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတဒဝေါစာတိ? အယံ ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ သဟကော နာမ ဘိက္ခု အနာဂါမီ ဟုတွာ သုဒ္ဓါဝါသေသု ဥပ္ပန္နော၊ တတ္ထ နံ “သဟမ္ပတိ ဗြဟ္မာ”တိ သဉ္ဇာနန္တိ။ သော ပန “အဟံ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဒုမနိရယံ ကိတ္တေဿာမိ၊ တတော ဘဂဝါ ဘိက္ခူနံ အာရောစေဿတိ။ ကထာနုသန္ဓိကုသလာ ဘိက္ခူ တတ္ထာယုပ္ပမာဏံ ပုစ္ဆိဿန္တိ၊ ဘဂဝါ အာစိက္ခန္တော အရိယူပဝါဒေ အာဒီနဝံ ပကာသေဿတီ”တိ ဣမိနာ ကာရဏေန ဘဂဝန္တံ

၁-ဝရကမတ္တိယော (သျာ)
၂-တုဒု (သီ)၊ စတုဒီ (သျာ)၊ စာတုဒီပေါ (က)

upasaṅkamitvā etadavoca. Bhagavā tatheva akāsi, aññataropi bhikkhu pucchi. Tena ca puṭṭho **“seyyathāpi bhikkhū”**ti-ādimāha.

Tattha **vīsatikhārikoti** Māgadhakena patthena cattāro patthā Kosalaraṭṭhe eko pattho hoti, tena patthena cattāro patthā āḷhakaṁ, cattāri āḷhakāni doṇaṁ, catudoṇā mānikā, catumānikā khārī, tāya khāriyā vīsatikhāriko. **Tilavāho**ti tilasakaṭaṁ. **Abbudo nirayo**ti abbudo nāma koci paccekanirayo natthi, Avīcimhiyeva abbudagaṇanāya paccanokāso pana “abbudo nirayo”ti vutto. Esa nayo **nirabbudā**dīsu.

Tattha vassagaṇanāpi evaṁ veditabbā—yatheva hi sataṁ satasahassāni koṭi hoti, evaṁ sataṁ satasahassakoṭiyo pakoṭi nāma hoti, sataṁ satasahassapakoṭiyo koṭippakoṭi nāma, sataṁ satasahassakoṭippakoṭiyo nahutaṁ, sataṁ satasahassanahutāni ninnahutaṁ, sataṁ satasahassaninnahutāni ekaṁ abbudaṁ, tato vīsatiguṇaṁ nirabbudaṁ. Esa nayo sabbattha. Keci pana “tattha tattha paridevanānattenapi kammakaraṇanānattenapi imāni nāmāni laddhānī”ti vadanti, apare “sītanarakā eva ete”ti.

Athāparanti tadatthavisesatthadīpakaṁ gāthābandhaṁ sandhāya vuttaṁ. Pāṭhavasena vuttavīsatigāthāsu hi ettha “sataṁ sahassānan”ti ayamekā eva gāthā vuttatthadīpikā, sesā visesatthadīpikā eva, avasāne gāthādvayameva pana Mahā-aṭṭhakathāyaṁ vinicchitapāṭhe natthi. Tenāvocumha “vīsatigāthāsū”ti.

663. Tattha **kuṭhārī**ti attacchedakaṭṭhena kuṭhārisadisā pharusavācā. **Chindatī**ti kusalamūlasaṅkhātaṁ attano mūlaṁyeva nikantati.

664. **Nindiyan**ti ninditabbaṁ. **Taṁ vā nindati yo pasaṁsiyo**ti yo uttamaṭṭhena pasaṁsāraho puggalo, taṁ vā so pāpicchatādīni āropetvā garahati. **Vicinātī**ti upacināti. **Kalin**ti aparādhaṁ.

665. **Ayaṁ kalī**ti ayaṁ aparādho. **Akkhesū**ti jūtakīḷana-akkhesu. **Sabbassāpi sahāpi attanā**ti sabbena attano dhanenapi attanāpi saddhiṁ.

ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတဒဝေါစ။ ဘဂဝါ တထေဝ အကာသိ၊ အညတရောပိ ဘိက္ခု ပုစ္ဆိ။ တေန စ ပုဋ္ဌော “**သေယျထာပိ ဘိက္ခူ**”တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ဝီသတိခါရိကော**တိ မာဂဓကေန ပတ္ထေန စတ္တာရော ပတ္ထာ ကောသလရဋ္ဌေ ဧကော ပတ္ထော ဟောတိ၊ တေန ပတ္ထေန စတ္တာရော ပတ္ထာ အာဠ္ဟကံ၊ စတ္တာရိ အာဠ္ဟကာနိ ဒေါဏံ၊ စတုဒေါဏာ မာနိကာ၊ စတုမာနိကာ ခါရီ၊ တာယ ခါရိယာ ဝီသတိခါရိကော။ **တိလဝါဟော**တိ တိလသကဋံ။ **အဗ္ဗုဒော နိရယော**တိ အဗ္ဗုဒော နာမ ကောစိ ပစ္စေကနိရယော နတ္ထိ၊ အဝီစိမှိယေဝ အဗ္ဗုဒဂဏနာယ ပစ္စနောကာသော ပန “အဗ္ဗုဒော နိရယော”တိ ဝုတ္တော။ ဧသ နယော **နိရဗ္ဗုဒါ**ဒီသု။

တတ္ထ ဝဿဂဏနာပိ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—ယထေဝ ဟိ သတံ သတသဟဿာနိ ကောဋိ ဟောတိ၊ ဧဝံ သတံ သတသဟဿကောဋိယော ပကောဋိ နာမ ဟောတိ၊ သတံ သတသဟဿပကောဋိယော ကောဋိပ္ပကောဋိ နာမ၊ သတံ သတသဟဿကောဋိပ္ပကောဋိယော နဟုတံ၊ သတံ သတသဟဿနဟုတာနိ နိန္နဟုတံ၊ သတံ သတသဟဿနိန္နဟုတာနိ ဧကံ အဗ္ဗုဒံ၊ တတော ဝီသတိဂုဏံ နိရဗ္ဗုဒံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ ကေစိ ပန “တတ္ထ တတ္ထ ပရိဒေဝနာနတ္တေနပိ ကမ္မကရဏနာနတ္တေနပိ ဣမာနိ နာမာနိ လဒ္ဓါနီ”တိ ဝဒန္တိ၊ အပရေ “သီတနရကာ ဧဝ ဧတေ”တိ။

အထာပရန္တိ တဒတ္ထဝိသေသတ္ထဒီပကံ ဂါထာဗန္ဓံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ပါဠဝသေန ဝုတ္တဝီသတိဂါထာသု ဟိ ဧတ္ထ “သတံ သဟဿာန”န္တိ အယမေကာ ဧဝ ဂါထာ ဝုတ္တတ္ထဒီပိကာ၊ သေသာ ဝိသေသတ္ထဒီပိကာ ဧဝ၊ အဝသာနေ ဂါထာဒွယမေဝ ပန မဟာအဋ္ဌကထာယံ ဝိနိစ္ဆိတပါဌေ နတ္ထိ။ တေနာဝေါစုမှ “ဝီသတိဂါထာသူ”တိ။

၆၆၃။ တတ္ထ **ကုဌာရီ**တိ အတ္တစ္ဆေဒကဋ္ဌေန ကုဌာရိသဒိသာ ဖရုသဝါစာ။ **ဆိန္ဒတီ**တိ ကုသလမူလသင်္ခါတံ အတ္တနော မူလံယေဝ နိကန္တတိ။

၆၆၄။ **နိန္ဒိယ**န္တိ နိန္ဒိတဗ္ဗံ။ **တံ ဝါ နိန္ဒတိ ယော ပသံသိယော**တိ ယော ဥတ္တမဋ္ဌေန ပသံသာရဟော ပုဂ္ဂလော၊ တံ ဝါ သော ပါပိစ္ဆတာဒီနိ အာရောပေတွာ ဂရဟတိ။ **ဝိစိနာတီ**တိ ဥပစိနာတိ။ **ကလိ**န္တိ အပရာဓံ။

၆၆၅။ **အယံ ကလီ**တိ အယံ အပရာဓော။ **အက္ခေသူ**တိ ဇူတကီဠနအက္ခေသု။ **သဗ္ဗဿာပိ သဟာပိ အတ္တနာ**တိ သဗ္ဗေန အတ္တနော ဓနေနပိ အတ္တနာပိ သဒ္ဓိံ။

Sugatesūti suṭṭhu gatattā, sundarañca ṭhānaṁ gatattā Sugatanāmakesu Buddhapaccekabuddhasāvakesu. **Manaṁ padosaye**ti yo manaṁ padūseyya. Tassāyaṁ manopadoso eva mahattaro kalīti vuttaṁ hoti.

666. Kasmā? Yasmā **sataṁ sahassānaṁ -pa- pāpakaṁ,** yasmā vassagaṇanāya ettako so kālo, **yaṁ** kālaṁ **ariyagarahī vācaṁ manañca paṇidhāya pāpakaṁ nirayaṁ upeti,** tattha paccatīti vuttaṁ hoti. Idaṁ hi saṅkhepena padumaniraye āyuppamāṇaṁ.

667. Idāni aparenapi nayena “ayameva mahattaro kali, yo sugatesu manaṁ padūsaye”ti imamatthaṁ vibhāvento “**abhūtavādī**”ti-ādimāha. Tattha **abhūtavādī**ti ariyūpavādavasena alikavādī. **Nirayan**ti Padumādiṁ. **Pecca samā bhavantī**ti ito paṭigantvā nirayūpapattiyā samā bhavanti. **Paratthā**ti paraloke.

668. Kiñca bhiyyo—**yo appaduṭṭhassā**ti. Tattha manopadosābhāvena **appaduṭṭho,** avijjāmalābhāvena **suddho,** pāpicchābhāvena **anaṅgaṇo**ti veditabbo. Appaduṭṭhattā vā suddhassa, suddhattā anaṅgaṇassāti evampettha yojetabbaṁ.

669. Evaṁ sugatesu manopadosassa mahattarakalibhāvaṁ sādhetvā idāni Vāritavatthugāthā nāma cuddasa gāthā āha. Imā kira Kokālikaṁ mīyamānameva ovadantenāyasmatā Mahāmoggallānena vuttā, “mahābrahmunā”ti eke. Tāsaṁ iminā suttena saddhiṁ ekasaṅgahatthaṁ ayamuddeso “**yo lobhaguṇe anuyutto**”ti-ādi. Tattha paṭhamagāthāya tāva “guṇo”ti niddiṭṭhattā anekakkhattuṁ pavattattā vā lobhoyeva **lobhaguṇo,** taṇhāyetaṁ adhivacanaṁ. **Avadaññū**ti avacanaññū Buddhānampi ovādaṁ aggahaṇena. **Maccharī**ti pañcavidhamacchariyena. **Pesuṇiyaṁ anuyutto** aggasāvakānaṁ bhedakāmatāya. Sesaṁ pākaṭameva. Idaṁ vuttaṁ hoti—yo āvuso Kokālika tumhādiso anuyuttalobhataṇhāya lobhaguṇe anuyutto assaddho kadariyo avadaññū maccharī pesuṇiyaṁ anuyutto, so vacasā paribhāsati aññaṁ abhāsaneyyampi puggalaṁ. Tena taṁ vadāmi “mukhaduggā”ti gāthāttayaṁ.

သုဂတေသူတိ သုဋ္ဌု ဂတတ္တာ, သုန္ဒရဉ္စ ဌာနံ ဂတတ္တာ သုဂတနာမကေသု ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကေသု။ **မနံ ပဒေါသယေ**တိ ယော မနံ ပဒူသေယျ။ တဿာယံ မနောပဒေါသော ဧဝ မဟတ္တရော ကလီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၆၆၆။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **သတံ သဟဿာနံ။ပ။ ပါပကံ၊** ယသ္မာ ဝဿဂဏနာယ ဧတ္တကော သော ကာလော၊ **ယံ** ကာလံ **အရိယဂရဟီ ဝါစံ မနဉ္စ ပဏိဓာယ ပါပကံ နိရယံ ဥပေတိ၊** တတ္ထ ပစ္စတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣဒံ ဟိ သင်္ခေပေန ပဒုမနိရယေ အာယုပ္ပမာဏံ။

၆၆၇။ ဣဒါနိ အပရေနပိ နယေန “အယမေဝ မဟတ္တရော ကလိ၊ ယော သုဂတေသု မနံ ပဒူသယေ”တိ ဣမမတ္ထံ ဝိဘာဝေန္တော “**အဘူတဝါဒီ**”တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အဘူတဝါဒီ**တိ အရိယူပဝါဒဝသေန အလိကဝါဒီ။ **နိရယ**န္တိ ပဒုမာဒိံ။ **ပေစ္စ သမာ ဘဝန္တီ**တိ ဣတော ပဋိဂန္တွာ နိရယူပပတ္တိယာ သမာ ဘဝန္တိ။ **ပရတ္ထာ**တိ ပရလောကေ။

၆၆၈။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**ယော အပ္ပဒုဋ္ဌဿာ**တိ။ တတ္ထ မနောပဒေါသာဘာဝေန **အပ္ပဒုဋ္ဌော၊** အဝိဇ္ဇာမလာဘာဝေန **သုဒ္ဓေါ၊** ပါပိစ္ဆာဘာဝေန **အနင်္ဂဏော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အပ္ပဒုဋ္ဌတ္တာ ဝါ သုဒ္ဓဿ, သုဒ္ဓတ္တာ အနင်္ဂဏဿာတိ ဧဝမ္ပေတ္ထ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၆၆၉။ ဧဝံ သုဂတေသု မနောပဒေါသဿ မဟတ္တရကလိဘာဝံ သာဓေတွာ ဣဒါနိ ဝါရိတဝတ္ထုဂါထာ နာမ စုဒ္ဒသ ဂါထာ အာဟ။ ဣမာ ကိရ ကောကာလိကံ မီယမာနမေဝ ဩဝဒန္တေနာယသ္မတာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနေန ဝုတ္တာ၊ “မဟာဗြဟ္မုနာ”တိ ဧကေ။ တာသံ ဣမိနာ သုတ္တေန သဒ္ဓိံ ဧကသင်္ဂဟတ္ထံ အယမုဒ္ဒေသော “**ယော လောဘဂုဏေ အနုယုတ္တော**”တိအာဒိ။ တတ္ထ ပဌမဂါထာယ တာဝ “ဂုဏော”တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌတ္တာ အနေကက္ခတ္တုံ ပဝတ္တတ္တာ ဝါ လောဘောယေဝ **လောဘဂုဏော၊** တဏှာယေတံ အဓိဝစနံ။ **အဝဒညူ**တိ အဝစနညူ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ဩဝါဒံ အဂ္ဂဟဏေန။ **မစ္ဆရီ**တိ ပဉ္စဝိဓမစ္ဆရိယေန။ **ပေသုဏိယံ အနုယုတ္တော** အဂ္ဂသာဝကာနံ ဘေဒကာမတာယ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယော အာဝုသော ကောကာလိက တုမှာဒိသော အနုယုတ္တလောဘတဏှာယ လောဘဂုဏေ အနုယုတ္တော အဿဒ္ဓေါ ကဒရိယော အဝဒညူ မစ္ဆရီ ပေသုဏိယံ အနုယုတ္တော၊ သော ဝစသာ ပရိဘာသတိ အညံ အဘာသနေယျမ္ပိ ပုဂ္ဂလံ။ တေန တံ ဝဒါမိ “မုခဒုဂ္ဂါ”တိ ဂါထာတ္တယံ။

670. Tassāyaṁ anuttānapadattho—**mukhadugga** mukhavisama **vibhūta** vigatabhūta alikavādi **anariya** asappurisa **bhūnahu** bhūtihanaka vuḍḍhināsaka **purisanta** antimapurisa **kali** alakkhipurisa **avajāta** Buddhassa avajātaputta.

671. **Rajamākirasī**ti kilesarajaṁ attani pakkhipasi. **Papatan**ti sobbhaṁ. “Papātan”tipi pāṭho, so evattho. “Papadan”tipi pāṭho, mahānirayanti attho.

672. **Eti hatan**ti ettha **ha.** iti nipāto, **tan**ti taṁ kusalākusalakammaṁ. Atha vā **hatan**ti gataṁ paṭipannaṁ, upacitanti attho. **Suvāmī**ti sāmi tassa kammassa katattā. So hi taṁ kammaṁ labhateva, nāssa taṁ nassatīti vuttaṁ hoti. Yasmā ca labhati, tasmā **dukkhaṁ mando -pa- kibbisakārī.**

673. Idāni yaṁ dukkhaṁ mando passati, taṁ pakāsento “**ayosaṅkusamāhataṭṭhānan**”ti-ādimāha. Tattha purima-upaḍḍhagāthāya tāva attho—yaṁ taṁ ayosaṅkusamāhataṭṭhānaṁ sandhāya Bhagavatā “tamenaṁ bhikkhave nirayapālā pañcavidhabandhanaṁ nāma kāraṇaṁ karontī”ti[1] vuttaṁ, taṁ upeti, evaṁ upento[2] ca tattheva ādittāya lohapathaviyā nipajjāpetvā nirayapālehi pañcasu ṭhānesu ākoṭiyamānaṁ tattaṁ khilasaṅkhātaṁ **tiṇhadhāramayasūlamupeti,** yaṁ sandhāya Bhagavatā vuttaṁ “tattaṁ ayokhilaṁ hatthe gamentī”ti-ādi[1]. Tato parā upaḍḍhagāthā anekāni vassasahassāni tattha paccitvā pakkāvasesānubhavanatthaṁ anupubbena khārodakanadītīraṁ gatassa yaṁ taṁ “tattaṁ ayoguḷaṁ mukhe pakkhipanti, tattaṁ tambalohaṁ mukhe āsiñcantī”ti vuttaṁ, taṁ sandhāya vuttaṁ. Tattha **ayo**ti lohaṁ. **Guḷasannibhan**ti beluvasaṇṭhānaṁ. Ayogahaṇena cettha tambalohaṁ, itarena ayoguḷaṁ veditabbaṁ. **Patirūpan**ti katakammānurūpaṁ.

674. Tato parāsu gāthāsu **na hi vaggū**ti “gaṇhatha paharathā”ti-ādīni vadantā nirayapālā madhuravācaṁ na vadanti. **Nābhijavantī**ti

1. Ma 3. 204; Aṁ 1. 139 piṭṭhesu. 2. Upeto (Sī)

၆၇၀။ တဿာယံ အနုတ္တာနပဒတ္ထော—**မုခဒုဂ္ဂ** မုခဝိသမ **ဝိဘူတ** ဝိဂတဘူတ အလိကဝါဒိ **အနရိယ** အသပ္ပုရိသ **ဘူနဟု** ဘူတိဟနက ဝုဍ္ဎိနာသက **ပုရိသန္တ** အန္တိမပုရိသ **ကလိ** အလက္ခိပုရိသ **အဝဇာတ** ဗုဒ္ဓဿ အဝဇာတပုတ္တ။

၆၇၁။ **ရဇမာကိရသီ**တိ ကိလေသရဇံ အတ္တနိ ပက္ခိပသိ။ **ပပတ**န္တိ သောဗ္ဘံ။ "ပပါတ"န္တိပိ ပါဌော၊ သော ဧဝတ္ထော။ "ပပဒ"န္တိပိ ပါဌော၊ မဟာနိရယန္တိ အတ္ထော။

၆၇၂။ **ဧတိ ဟတ**န္တိ ဧတ္ထ **ဟ**-ဣတိ နိပါတော၊ **တ**န္တိ တံ ကုသလာကုသလကမ္မံ။ အထ ဝါ **ဟတ**န္တိ ဂတံ ပဋိပန္နံ၊ ဥပစိတန္တိ အတ္ထော။ **သုဝါမီ**တိ သာမိ တဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ။ သော ဟိ တံ ကမ္မံ လဘတေဝ၊ နာဿ တံ နဿတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယသ္မာ စ လဘတိ၊ တသ္မာ **ဒုက္ခံ မန္ဒော။ပ။ ကိဗ္ဗိသကာရီ**။

၆၇၃။ ဣဒါနိ ယံ ဒုက္ခံ မန္ဒော ပဿတိ၊ တံ ပကာသေန္တော "**အယောသင်္ကုသမာဟတဋ္ဌာန**"န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ပုရိမဥပဍ္ဎဂါထာယ တာဝ အတ္ထော—ယံ တံ အယောသင်္ကုသမာဟတဋ္ဌာနံ သန္ဓာယ ဘဂဝတာ "တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယပါလာ ပဉ္စဝိဓဗန္ဓနံ နာမ ကာရဏံ ကရောန္တီ"တိ[1] ဝုတ္တံ၊ တံ ဥပေတိ၊ ဧဝံ ဥပေန္တော[2] စ တတ္ထေဝ အာဒိတ္တာယ လောဟပထဝိယာ နိပဇ္ဇာပေတွာ နိရယပါလေဟိ ပဉ္စသု ဌာနေသု အာကောဋိယမာနံ တတ္တံ ခိလသင်္ခါတံ **တိဏှဓာရမယသူလမုပေတိ၊** ယံ သန္ဓာယ ဘဂဝတာ ဝုတ္တံ "တတ္တံ အယောခိလံ ဟတ္ထေ ဂမေန္တီ"တိအာဒိ[1]။ တတော ပရာ ဥပဍ္ဎဂါထာ အနေကာနိ ဝဿသဟဿာနိ တတ္ထ ပစ္စိတွာ ပက္ကာဝသေသာနုဘဝနတ္ထံ အနုပုဗ္ဗေန ခါရောဒကနဒီတီရံ ဂတဿ ယံ တံ "တတ္တံ အယောဂုဠံ မုခေ ပက္ခိပန္တိ၊ တတ္တံ တမ္ဗလောဟံ မုခေ အာသိဉ္စန္တီ"တိ ဝုတ္တံ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **အယော**တိ လောဟံ။ **ဂုဠသန္နိဘ**န္တိ ဗေလုဝသဏ္ဌာနံ။ အယောဂဟဏေန စေတ္ထ တမ္ဗလောဟံ၊ ဣတရေန အယောဂုဠံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ပတိရူပ**န္တိ ကတကမ္မာနုရူပံ။

၆၇၄။ တတော ပရာသု ဂါထာသု **န ဟိ ဝဂ္ဂူ**တိ "ဂဏှထ ပဟရထာ"တိအာဒီနိ ဝဒန္တာ နိရယပါလာ မဓုရဝါစံ န ဝဒန္တိ။ **နာဘိဇဝန္တီ**တိ

၁-မ ၃-၂၀၄၊ အံ ၁-၁၃၉-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ဥပေတော (သီ)

na sumukhabhāvena abhimukhā javanti, na sumukhā upasaṅkamanti, anayabyasanamāvahantā eva upasaṅkamantīti vuttaṁ hoti. **Na tāṇamupentī**ti tāṇaṁ leṇaṁ paṭisaraṇaṁ hutvā na upagacchanti, gaṇhantā hanantā eva upentīti vuttaṁ hoti. **Aṅgāre santhate sayantī**ti aṅgārapabbataṁ āropitā samānā anekāni vassasahassāni santhate aṅgāre senti. **Ginisampajjalitan**ti samantato jalitaṁ sabbadisāsu ca sampajjalitaṁ aggiṁ. **Pavisantī**ti mahāniraye pakkhittā samānā ogāhanti. Mahānirayo nāma yo so “catukkaṇṇo”ti[1] vutto, yaṁ yojanasate ṭhatvā passataṁ akkhīni bhijjanti.

675. **Jālena ca onahiyānā**ti ayojālena paliveṭhetvā migaluddakā migaṁ viya hananti. Idaṁ Devadūte avuttakammakāraṇaṁ. **Andhaṁva timisamāyantī**ti andhakaraṇena andhameva bahalandhakārattā “timisan”ti saññitaṁ dhūmaroruvaṁ nāma narakaṁ gacchanti. Tatra kira nesaṁ kharadhūmaṁ ghāyitvā akkhīni bhijjanti, tena “andhaṁvā”ti vuttaṁ. **Taṁ vitataṁ hi yathā mahikāyo**ti tañca andhatimisaṁ mahikāyo viya vitataṁ hotīti attho. “Vitthatan”tipi pāṭho. Idampi Devadūte avuttakammakāraṇameva.

676. **Atha lohamayan**ti ayaṁ pana Lohakumbhī pathavipariyantikā catunahutādhikāni dveyojanasatasahassāni gambhīrā samatittikā tattalohapūrā hoti. **Paccanti hi tāsu cirarattan**ti tāsu kumbhīsu dīgharattaṁ paccanti. **Agginisamāsū**ti aggisamāsu. **Samuppilavāte**ti[2] samuppilavantā, sakimpi uddhaṁ sakimpi adho gacchamānā pheṇuddehakaṁ paccantīti vuttaṁ hoti. Devadūte vuttanayeneva taṁ veditabbaṁ.

677. **Pubbalohitamisse**ti pubbalohitamissāya Lohakumbhiyā. **Tattha kin**ti tattha. **Yaṁ yaṁ disakan**ti disaṁ vidisaṁ[3]. **Adhisetī**ti gacchati. “Abhisetī”tipi pāṭho, tattha yaṁ yaṁ disaṁ allīyati apassayatīti attho. **Kilissatī**ti bādhīyati. “Kilijjatī”tipi pāṭho, pūti hotīti attho. **Samphusamāno**ti tena pubbalohitena phuṭṭho samāno. Idampi Devadūte avuttakammakāraṇaṁ.

---

1. Ma 3. 202; Aṁ 1. 140 piṭṭhesu.
2. Samuppilavāsoti (Sī), samuppilavāsāti (Syā)
3. Disatanti disaṁ (Sī, Syā)

န သုမုခဘာဝေန အဘိမုခါ ဇဝန္တိ၊ န သုမုခါ ဥပသင်္ကမန္တိ၊ အနယဗျသနမာဝဟန္တာ ဧဝ ဥပသင်္ကမန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **န တာဏမုပေန္တီ**တိ တာဏံ လေဏံ ပဋိသရဏံ ဟုတွာ န ဥပဂစ္ဆန္တိ၊ ဂဏှန္တာ ဟနန္တာ ဧဝ ဥပေန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အင်္ဂါရေ သန္ထတေ သယန္တီ**တိ အင်္ဂါရပဗ္ဗတံ အာရောပိတာ သမာနာ အနေကာနိ ဝဿသဟဿာနိ သန္ထတေ အင်္ဂါရေ သေန္တိ။ **ဂိနိသမ္ပဇ္ဇလိတ**န္တိ သမန္တတော ဇလိတံ သဗ္ဗဒိသာသု စ သမ္ပဇ္ဇလိတံ အဂ္ဂိံ။ **ပဝိသန္တီ**တိ မဟာနိရယေ ပက္ခိတ္တာ သမာနာ ဩဂါဟန္တိ။ မဟာနိရယော နာမ ယော သော “စတုက္ကဏ္ဏော”တိ[၁] ဝုတ္တော၊ ယံ ယောဇနသတေ ဌတွာ ပဿတံ အက္ခီနိ ဘိဇ္ဇန္တိ။

၆၇၅။ **ဇာလေန စ ဩနဟိယာနာ**တိ အယောဇာလေန ပလိဝေဌေတွာ မိဂလုဒ္ဒကာ မိဂံ ဝိယ ဟနန္တိ။ ဣဒံ ဒေဝဒူတေ အဝုတ္တကမ္မကာရဏံ။ **အန္ဓံဝ တိမိသမာယန္တီ**တိ အန္ဓကရဏေန အန္ဓမေဝ ဗဟလန္ဓကာရတ္တာ “တိမိသ”န္တိ သညိတံ ဓူမရောရုဝံ နာမ နရကံ ဂစ္ဆန္တိ။ တတြ ကိရ နေသံ ခရဓူမံ ဃာယိတွာ အက္ခီနိ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ တေန “အန္ဓံဝါ”တိ ဝုတ္တံ။ **တံ ဝိတတံ ဟိ ယထာ မဟိကာယော**တိ တဉ္စ အန္ဓတိမိသံ မဟိကာယော ဝိယ ဝိတတံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ “ဝိတ္ထတ”န္တိပိ ပါဌော။ ဣဒမ္ပိ ဒေဝဒူတေ အဝုတ္တကမ္မကာရဏမေဝ။

၆၇၆။ **အထ လောဟမယ**န္တိ အယံ ပန လောဟကုမ္ဘီ ပထဝိပရိယန္တိကာ စတုနဟုတာဓိကာနိ ဒွေယောဇနသတသဟဿာနိ ဂမ္ဘီရာ သမတိတ္တိကာ တတ္တလောဟပူရာ ဟောတိ။ **ပစ္စန္တိ ဟိ တာသု စိရရတ္တ**န္တိ တာသု ကုမ္ဘီသု ဒီဃရတ္တံ ပစ္စန္တိ။ **အဂ္ဂိနိသမာသူ**တိ အဂ္ဂိသမာသု။ **သမုပ္ပိလဝါတေ**တိ[၂] သမုပ္ပိလဝန္တာ၊ သကိမ္ပိ ဥဒ္ဓံ သကိမ္ပိ အဓော ဂစ္ဆမာနာ ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ ပစ္စန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒေဝဒူတေ ဝုတ္တနယေနေဝ တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၆၇၇။ **ပုဗ္ဗလောဟိတမိဿေ**တိ ပုဗ္ဗလောဟိတမိဿာယ လောဟကုမ္ဘိယာ။ **တတ္ထ ကိ**န္တိ တတ္ထ။ **ယံ ယံ ဒိသက**န္တိ ဒိသံ ဝိဒိသံ[၃]။ **အဓိသေတီ**တိ ဂစ္ဆတိ။ “အဘိသေတီ”တိပိ ပါဌော၊ တတ္ထ ယံ ယံ ဒိသံ အလ္လီယတိ အပဿယတီတိ အတ္ထော။ **ကိလိဿတီ**တိ ဗာဓိယတိ။ “ကိလိဇ္ဇတီ”တိပိ ပါဌော၊ ပူတိ ဟောတီတိ အတ္ထော။ **သမ္ဖုသမာနော**တိ တေန ပုဗ္ဗလောဟိတေန ဖုဋ္ဌော သမာနော။ ဣဒမ္ပိ ဒေဝဒူတေ အဝုတ္တကမ္မကာရဏံ။

၁-မ ၃-၂၀၂၊ အံ ၁-၁၄၀-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-သမုပ္ပိလဝါသောတိ (သီ)၊ သမုပ္ပိလဝါသာတိ (သျာ)
၃-ဒိသတန္တိ ဒိသံ (သီ၊ သျာ)

678. **Puḷavāvasathe**ti puḷavānaṁ āvāse. Ayampi Lohakumbhīyeva Devadūte “gūthanirayo”ti vuttā, tattha patitassa sūcimukhapāṇā chavi-ādīni chinditvā aṭṭhimiñjaṁ khādanti. **Gantuṁ na hi tīramapatthī**ti apagantuṁ na hi tīraṁ atthi. “Tīravamatthī”tipi pāṭho, soyevattho. Tīrameva ettha “tīravan”ti vuttaṁ. **Sabbasamā hi samantakapallā**ti yasmā tassā kumbhiyā uparibhāgepi nikujjitattā sabbattha samā samantato kaṭāhā, tasmā apagantuṁ tīraṁ natthīti vuttaṁ hoti.

679. **Asipattavanaṁ** Devadūte vuttanayameva. Taṁ hi dūrato ramaṇīyaṁ ambavanaṁ viya dissati, athettha lobhena nerayikā pavisanti, tato nesaṁ vāteritāni pattāni patitvā aṅgapaccaṅgāni chindanti. Tenāha “**taṁ pavisanti samucchidagattā**”ti. Taṁ pavisanti tato suṭṭhu chinnagattā hontīti. **Jivhaṁ baḷisena gahetvā ārajayārajayā vihanantī**ti tattha asipattavane vegena dhāvitvā patitānaṁ musāvādīnaṁ nerayikānaṁ nirayapālā jivhaṁ baḷisena nikkaḍḍhitvā yathā manussā allacammaṁ bhūmiyaṁ pattharitvā khilehi ākoṭenti, evaṁ ākoṭetvā pharasūhi phāletvā phāletvā ekamekaṁ koṭiṁ chindetvā vihananti, chinnachinnā koṭi punappunaṁ samuṭṭhāti. “Āracayāracayā”tipi pāṭho, āviñchitvā āviñchitvāti attho. Etampi Devadūte avuttakammakāraṇaṁ.

680. **Vetaraṇi**nti Devadūte “mahatī khārodakā nadī”ti[1] vuttanadiṁ. Sā kira gaṅgā viya udakabharitā dissati, athettha nhāyissāma pivissāmāti nerayikā patanti. **Tiṇhadhārakhuradhāra**nti tiṇhadhāraṁ khuradhāraṁ, tikkhadhārakhuradhāravatinti vuttaṁ hoti. Tassā kira nadiyā uddhamadho ubhayatīresu ca tiṇhadhārā khurā paṭipāṭiyā ṭhapitā viya tiṭṭhanti, tena sā “tiṇhadhārā khuradhārā”ti vuccati. Taṁ tiṇhadhārakhuradhāraṁ udakāsāya upenti allīyantīti attho. Evaṁ upentā ca pāpakammena coditā **tattha mandā papatanti** bālāti attho.

681. **Sāmā sabalā**ti etaṁ parato “soṇā”ti iminā yojetabbaṁ. Sāmavaṇṇā kammāsavaṇṇā ca soṇā khādantīti vuttaṁ

1. Ma 3. 223 piṭṭhe.

၆၇၈။ **ပုဠဝါဝသထေ**တိ ပုဠဝါနံ အာဝါသေ။ အယမ္ပိ လောဟကုမ္ဘီယေဝ ဒေဝဒူတေ “ဂူထနိရယော”တိ ဝုတ္တာ၊ တတ္ထ ပတိတဿ သူစိမုခပါဏာ ဆဝိအာဒီနိ ဆိန္ဒိတွာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ ခါဒန္တိ။ **ဂန္တုံ န ဟိ တီရမပတ္ထီ**တိ အပဂန္တုံ န ဟိ တီရံ အတ္ထိ။ “တီရဝမတ္ထီ”တိပိ ပါဌော၊ သောယေဝတ္ထော။ တီရမေဝ ဧတ္ထ “တီရဝ”န္တိ ဝုတ္တံ။ **သဗ္ဗသမာ ဟိ သမန္တကပလ္လာ**တိ ယသ္မာ တဿာ ကုမ္ဘိယာ ဥပရိဘာဂေပိ နိကုဇ္ဇိတတ္တာ သဗ္ဗတ္ထ သမာ သမန္တတော ကဋာဟာ၊ တသ္မာ အပဂန္တုံ တီရံ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၆၇၉။ **အသိပတ္တဝနံ** ဒေဝဒူတေ ဝုတ္တနယမေဝ။ တံ ဟိ ဒူရတော ရမဏီယံ အမ္ဗဝနံ ဝိယ ဒိဿတိ၊ အထေတ္ထ လောဘေန နေရယိကာ ပဝိသန္တိ၊ တတော နေသံ ဝါတေရိတာနိ ပတ္တာနိ ပတိတွာ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ ဆိန္ဒန္တိ။ တေနာဟ “**တံ ပဝိသန္တိ သမုစ္ဆိဒဂတ္တာ**”တိ။ တံ ပဝိသန္တိ တတော သုဋ္ဌု ဆိန္နဂတ္တာ ဟောန္တီတိ။ **ဇိဝှံ ဗဠိသေန ဂဟေတွာ အာရဇယာရဇယာ ဝိဟနန္တီ**တိ တတ္ထ အသိပတ္တဝနေ ဝေဂေန ဓာဝိတွာ ပတိတာနံ မုသာဝါဒီနံ နေရယိကာနံ နိရယပါလာ ဇိဝှံ ဗဠိသေန နိက္ကဍ္ဎိတွာ ယထာ မနုဿာ အလ္လစမ္မံ ဘူမိယံ ပတ္ထရိတွာ ခိလေဟိ အာကောဋေန္တိ၊ ဧဝံ အာကောဋေတွာ ဖရသူဟိ ဖာလေတွာ ဖာလေတွာ ဧကမေကံ ကောဋိံ ဆိန္ဒေတွာ ဝိဟနန္တိ၊ ဆိန္နဆိန္နာ ကောဋိ ပုနပ္ပုနံ သမုဋ္ဌာတိ။ “အာရစယာရစယာ”တိပိ ပါဌော၊ အာဝိဉ္ဆိတွာ အာဝိဉ္ဆိတွာတိ အတ္ထော။ ဧတမ္ပိ ဒေဝဒူတေ အဝုတ္တကမ္မကာရဏံ။

၆၈၀။ **ဝေတရဏိ**န္တိ ဒေဝဒူတေ “မဟတီ ခါရောဒကာ နဒီ”တိ[၁] ဝုတ္တနဒိံ။ သာ ကိရ ဂင်္ဂါ ဝိယ ဥဒကဘရိတာ ဒိဿတိ၊ အထေတ္ထ နှာယိဿာမ ပိဝိဿာမာတိ နေရယိကာ ပတန္တိ။ **တိဏှဓာရခုရဓာရ**န္တိ တိဏှဓာရံ ခုရဓာရံ၊ တိက္ခဓာရခုရဓာရဝတိန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တဿာ ကိရ နဒိယာ ဥဒ္ဓမဓော ဥဘယတီရေသု စ တိဏှဓာရာ ခုရာ ပဋိပါဋိယာ ဌပိတာ ဝိယ တိဋ္ဌန္တိ၊ တေန သာ “တိဏှဓာရာ ခုရဓာရာ”တိ ဝုစ္စတိ။ တံ တိဏှဓာရခုရဓာရံ ဥဒကာသာယ ဥပေန္တိ အလ္လီယန္တီတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ဥပေန္တာ စ ပါပကမ္မေန စောဒိတာ **တတ္ထ မန္ဒာ ပပတန္တိ** ဗာလာတိ အတ္ထော။

၆၈၁။ **သာမာ သဗလာ**တိ ဧတံ ပရတော “သောဏာ”တိ ဣမိနာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ သာမဝဏ္ဏာ ကမ္မာသဝဏ္ဏာ စ သောဏာ ခါဒန္တီတိ ဝုတ္တံ

၁-မ ၃-၂၂၃-ပိဋ္ဌေ။

hoti. **Kākolagaṇā**ti kaṇhakākagaṇā. **Paṭigiddhā**ti suṭṭhu sañjātagedhā hutvā, “mahāgijjhā”ti eke. **Kulalā**ti kulalapakkhino, “senānametaṁ nāman”ti eke. **Vāyasā**ti akaṇhakākā. Idampi devadūte avuttakammakāraṇaṁ. Tattha vuttānipi pana kānici idha na vuttāni, tāni etesaṁ purimapacchimabhāgattā vuttāneva hontīti veditabbāni.

682. Idāni sabbamevetaṁ nirakavuttiṁ dassetvā ovadanto **“kicchā vatāyan”**ti gāthamāha. Tassattho—**kicchā vata ayaṁ idha** narake nānappakārakammakaraṇabhedā **vutti, yaṁ jano phusati kibbisakārī. Tasmā idha jīvitasese** jīvitasantatiyā vijjamānāya idha loke ṭhitoyeva samāno saraṇagamanādikusaladhammānuṭṭhānena **kiccakaro naro siyā** bhaveyya. Kiccakaro bhavantopi ca sātaccakāritāvaseneva bhaveyya. **Na pamajje** muhuttampi na pamādamāpajjeyyāti ayamettha samuccayavaṇṇanā. Yasmā pana vuttāvasesāni padāni pubbe vuttanayattā uttānatthattā ca suviññeyyāneva, tasmā anupadavaṇṇanā na katāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Kokālikasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Nālakasuttavaṇṇanā

685. **Ānandajāte**ti Nālakasuttaṁ. Kā uppatti? Padumuttarassa kira Bhagavato sāvakaṁ moneyyapaṭipadaṁ paṭipannaṁ disvā tathattaṁ abhikaṅkhamāno tato pabhuti kappasatasahassaṁ pāramiyo pūretvā Asitassa isino bhāgineyyo Nālako nāma tāpaso Bhagavantaṁ dhammacakkappavattitadivasato sattame divase “aññātametan”ti-ādīhi dvīhi gāthāhi moneyyapaṭipadaṁ pucchi, tassa Bhagavā “moneyyaṁ te upaññissan”ti-ādinā nayena taṁ byākāsi. Parinibbute pana Bhagavati saṅgītiṁ karontenāyasmatā Mahākassapena āyasmā Ānando tameva moneyyapaṭipadaṁ puṭṭho yena yadā ca samādapito Nālako Bhagavantaṁ

ဟောတိ။ **ကာကောလဂဏာ**တိ ကဏှကာကဂဏာ။ **ပဋိဂိဒ္ဓါ**တိ သုဋ္ဌု သဉ္ဇာတဂေဓာ ဟုတွာ၊ “မဟာဂိဇ္ဈာ”တိ ဧကေ။ **ကုလလာ**တိ ကုလလပက္ခိနော၊ “သေနာနမေတံ နာမ”န္တိ ဧကေ။ **ဝါယသာ**တိ အကဏှကာကာ။ ဣဒမ္ပိ ဒေဝဒူတေ အဝုတ္တကမ္မကာရဏံ။ တတ္ထ ဝုတ္တာနိပိ ပန ကာနိစိ ဣဓ န ဝုတ္တာနိ၊ တာနိ ဧတေသံ ပုရိမပစ္ဆိမဘာဂတ္တာ ဝုတ္တာနေဝ ဟောန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

၆၈၂။ ဣဒါနိ သဗ္ဗမေဝေတံ နရကဝုတ္တိံ ဒဿေတွာ ဩဝဒန္တော “**ကိစ္ဆာ ဝတာယ**”န္တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—**ကိစ္ဆာ ဝတ အယံ ဣဓ** နရကေ နာနပ္ပကာရကမ္မကရဏဘေဒါ **ဝုတ္တိ၊ ယံ ဇနော ဖုသတိ ကိဗ္ဗိသကာရီ။ တသ္မာ ဣဓ ဇီဝိတသေသေ** ဇီဝိတသန္တတိယာ ဝိဇ္ဇမာနာယ ဣဓ လောကေ ဌိတောယေဝ သမာနော သရဏဂမနာဒိကုသလဓမ္မာနုဋ္ဌာနေန **ကိစ္စကရော နရော သိယာ** ဘဝေယျ။ ကိစ္စကရော ဘဝန္တောပိ စ သာတစ္စကာရိတာဝသေနေဝ ဘဝေယျ၊ **န ပမဇ္ဇေ** မုဟုတ္တမ္ပိ န ပမာဒမာပဇ္ဇေယျာတိ အယမေတ္ထ သမုစ္စယဝဏ္ဏနာ။ ယသ္မာ ပန ဝုတ္တာဝသေသာနိ ပဒါနိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနတ္ထတ္တာ စ သုဝိညေယျာနေဝ၊ တသ္မာ အနုပဒဝဏ္ဏနာ န ကတာတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ကောကာလိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-နာလကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၈၅။ **အာနန္ဒဇာတေ**တိ နာလကသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ပဒုမုတ္တရဿ ကိရ ဘဂဝတော သာဝကံ မောနေယျပဋိပဒံ ပဋိပန္နံ ဒိသွာ တထတ္တံ အဘိကင်္ခမာနော တတော ပဘုတိ ကပ္ပသတသဟဿံ ပါရမိယော ပူရေတွာ အသိတဿ ဣသိနော ဘာဂိနေယျော နာလကော နာမ တာပသော ဘဂဝန္တံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တိတဒိဝသတော သတ္တမေ ဒိဝသေ “အညာတမေတ”န္တိအာဒီဟိ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ မောနေယျပဋိပဒံ ပုစ္ဆိ၊ တဿ ဘဂဝါ “မောနေယျံ တေ ဥပညိဿ”န္တိအာဒိနာ နယေန တံ ဗျာကာသိ။ ပရိနိဗ္ဗုတေ ပန ဘဂဝတိ သင်္ဂီတိံ ကရောန္တေနာယသ္မတာ မဟာကဿပေန အာယသ္မာ အာနန္ဒော တမေဝ မောနေယျပဋိပဒံ ပုဋ္ဌော ယေန ယဒါ စ သမာဒပိတော နာလကော ဘဂဝန္တံ

pucchi, taṁ sabbaṁ pākaṭaṁ katvā dassetukāmo “ānandajāte”ti-ādikā vīsati vatthugāthāyo vatvā abhāsi. Taṁ sabbampi “Nālakasuttan”ti vuccati.

Tattha **Ānandajāte**ti samiddhijāte vuddhippatte. **Patīte**ti tuṭṭhe. Atha vā **Ānandajāte**ti pamudite. **Patīte**ti somanassajāte. **Sucivasane**ti akiliṭṭhavasane. Devānaṁ hi kapparukkhanibbattāni vasanāni rajaṁ vā malaṁvā na gaṇhanti. **Dussaṁ gahetvā**ti idha dussasadisattā “dussan”ti laddhavohāraṁ dibbavatthaṁ ukkhipitvā. **Asito isī**ti kaṇhasarīravaṇṇattā evaṁladdhanāmo isi. **Divāvihāre**ti divāvihāraṭṭhāne. Sesaṁ padato uttānameva.

Sambandhato pana—ayaṁ kira Suddhodanassa pitu Sīhahanurañño purohito Suddhodanassapi anabhisittakāle sippācariyo hutvā abhisittakāle purohitoyeva ahosi. Tassa sāyaṁ pātaṁ rājupaṭṭhānaṁ āgatassa rājā daharakāle viya nipaccakāraṁ akatvā añjalikammamattameva karoti. Dhammatā kiresā pattābhisekānaṁ Sakyarājūnaṁ. Purohito tena nibbijjitvā “pabbajjāmahaṁ mahārājā”ti āha. Rājā tassa nicchayaṁ ñatvā “tena hi ācariya mameva uyyāne vasitabbaṁ, yathā te ahaṁ abhiṇhaṁ passeyyan”ti yāci, so “evaṁ hotū”ti paṭissuṇitvā tāpasapabbajjaṁ pabbajitvā raññā upaṭṭhahiyamāno uyyāneyeva vasanto kasiṇaparikammaṁ katvā aṭṭha samāpattiyo pañcābhiññāyo ca nibbattesi. So tato pabhuti rājakule bhattakiccaṁ katvā Himavantacātumahārājikabhavanādīnaṁ aññataraṁ gantvā divāvihāraṁ karoti. Athekadivasaṁ Tāvatiṁsabhavanaṁ gantvā ratanavimānaṁ pavisitvā dibbaratanapallaṅke nisinno samādhisukhaṁ anubhavitvā sāyanhasamayaṁ vuṭṭhāya vimānadvāre ṭhatvā ito cito ca vilokento saṭṭhiyojanāya mahāvīthiyā celukkhepaṁ katvā bodhisattaguṇapasaṁsitāni thutivacanāni vatvā kīḷante Sakkappamukhe deve addasa. Tenāha āyasmā Ānando “ānandajāte -pa- divāvihāre”ti.

686. Tato so evaṁ **disvāna deve -pa- kiṁ paṭicca.** Tattha **udagge**ti abbhunnatakāye. **Cittiṁ karitvānā**ti ādaraṁ katvā. **Kalyarūpo**ti tuṭṭharūpo. Sesaṁ uttānatthameva.

ပုစ္ဆိ၊ တံ သဗ္ဗံ ပါကဋံ ကတွာ ဒဿေတုကာမော “အာနန္ဒဇာတေ”တိအာဒိကာ ဝီသတိ ဝတ္ထုဂါထာယော ဝတွာ အဘာသိ။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ “နာလကသုတ္တ”န္တိ ဝုစ္စတိ။

တတ္ထ **အာနန္ဒဇာတေ**တိ သမိဒ္ဓိဇာတေ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တေ။ **ပတီတေ**တိ တုဋ္ဌေ။ အထ ဝါ **အာနန္ဒဇာတေ**တိ ပမုဒိတေ။ **ပတီတေ**တိ သောမနဿဇာတေ။ **သုစိဝသနေ**တိ အကိလိဋ္ဌဝသနေ။ ဒေဝါနံ ဟိ ကပ္ပရုက္ခနိဗ္ဗတ္တာနိ ဝသနာနိ ရဇံ ဝါ မလံ ဝါ န ဂဏှန္တိ။ **ဒုဿံ ဂဟေတွာ**တိ ဣဓ ဒုဿသဒိသတ္တာ “ဒုဿ”န္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာ။ **အသိတော ဣသီ**တိ ကဏှသရီရဝဏ္ဏတ္တာ ဧဝံလဒ္ဓနာမော ဣသိ။ **ဒိဝါဝိဟာရေ**တိ ဒိဝါဝိဟာရဋ္ဌာနေ။ သေသံ ပဒတော ဥတ္တာနမေဝ။

သမ္ဗန္ဓတော ပန—အယံ ကိရ သုဒ္ဓောဒနဿ ပိတု သီဟဟနုရညော ပုရောဟိတော သုဒ္ဓောဒနဿပိ အနဘိသိတ္တကာလေ သိပ္ပါစရိယော ဟုတွာ အဘိသိတ္တကာလေ ပုရောဟိတောယေဝ အဟောသိ။ တဿ သာယံ ပါတံ ရာဇုပဋ္ဌာနံ အာဂတဿ ရာဇာ ဒဟရကာလေ ဝိယ နိပစ္စကာရံ အကတွာ အဉ္ဇလိကမ္မမတ္တမေဝ ကရောတိ။ ဓမ္မတာ ကိရေသာ ပတ္တာဘိသေကာနံ သကျရာဇူနံ။ ပုရောဟိတော တေန နိဗ္ဗိဇ္ဇိတွာ “ပဗ္ဗဇ္ဇာမဟံ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တဿ နိစ္ဆယံ ဉတွာ “တေန ဟိ အာစရိယ မမေဝ ဥယျာနေ ဝသိတဗ္ဗံ၊ ယထာ တေ အဟံ အဘိဏှံ ပဿေယျ”န္တိ ယာစိ၊ သော “ဧဝံ ဟောတူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ရညာ ဥပဋ္ဌဟိယမာနော ဥယျာနေယေဝ ဝသန္တော ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ပဉ္စာဘိညာယော စ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ သော တတော ပဘုတိ ရာဇကုလေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဟိမဝန္တစာတုမဟာရာဇိကဘဝနာဒီနံ အညတရံ ဂန္တွာ ဒိဝါဝိဟာရံ ကရောတိ။ အထေကဒိဝသံ တာဝတိံသဘဝနံ ဂန္တွာ ရတနဝိမာနံ ပဝိသိတွာ ဒိဗ္ဗရတနပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော သမာဓိသုခံ အနုဘဝိတွာ သာယနှသမယံ ဝုဋ္ဌာယ ဝိမာနဒွါရေ ဌတွာ ဣတော စိတော စ ဝိလောကေန္တော သဋ္ဌိယောဇနာယ မဟာဝီထိယာ စေလုက္ခေပံ ကတွာ ဗောဓိသတ္တဂုဏပသံသိတာနိ ထုတိဝစနာနိ ဝတွာ ကီဠန္တေ သက္ကပ္ပမုခေ ဒေဝေ အဒ္ဒသ။ တေနာဟ အာယသ္မာ အာနန္ဒော “အာနန္ဒဇာတေ။ပ။ ဒိဝါဝိဟာရေ”တိ။

၆၈၆။ တတော သော ဧဝံ **ဒိသွာန ဒေဝေ။ပ။ ကိံ ပဋိစ္စ**။ တတ္ထ **ဥဒဂ္ဂေ**တိ အဗ္ဘုန္နတကာယေ။ **စိတ္တိံ ကရိတွာနာ**တိ အာဒရံ ကတွာ။ **ကလျရူပေါ**တိ တုဋ္ဌရူပေါ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

687. Idāni **"yadāpi āsī"**ti-ādigāthā uttānasambandhā eva. Padattho pana paṭhamagāthāya tāva **saṅgamo**ti saṅgāmo. **Jayo surānan**ti devānaṁ jayo.

Tassāvibhāvatthaṁ ayamanupubbikathā veditabbā—Sakko kira Magadharaṭṭhe Macalagāmavāsī tettiṁsamanussaseṭṭho Magho nāma māṇavo hutvā satta vattapadāni[1] pūretvā Tāvatiṁsabhavane nibbatti saddhiṁ parisāya. Tato pubbadevā "āgantukadevaputtā āgatā, sakkāraṁ nesaṁ karissāmā"ti vatvā dibbapadumāni upanāmesuṁ, upaḍḍharajjena ca nimantesuṁ. Sakko upaḍḍharajjena asantuṭṭho sakaparisaṁ saññāpetvā ekadivasaṁ surāmadamatte te pāde gahetvā Sinerupabbatapāde khipi. Tesaṁ Sinerussa heṭṭhimatale dasasahassayojanaṁ Asurabhavanaṁ nibbatti pāricchattakapaṭicchannabhūtāya citrapāṭaliyā upasobhitaṁ. Tato te satiṁ paṭilabhitvā Tāvatiṁsabhavanaṁ apassantā "aho re naṭṭhā mayaṁ pānamadadosena, na dāni mayaṁ suraṁ pivimhā, asuraṁ pivimhā, na dānimhā surā, asurā dāni jātamhā"ti. Tato pabhuti "asurā"icceva uppannasamaññā hutvā "handa dāni devehi saddhiṁ saṅgāmemā"ti Sineruṁ parito ārohiṁsu. Tato Sakko Asure yuddhena abbhuggantvā punapi samudde pakkhipitvā catūsu dvāresu attanā sadisaṁ indapaṭimaṁ māpetvā ṭhapesi. Tato Asurā "appamatto vatāyaṁ Sakko niccaṁ rakkhanto tiṭṭhatī"ti cintetvā punadeva nagaraṁ agamiṁsu. Tato devā attano jayaṁ ghosentā mahāvīthiyaṁ celukkhepaṁ karontā nakkhattaṁ kīḷiṁsu. Atha asito atītānāgate cattālīsakappe anussarituṁ samatthatāya "kiṁ nu kho imehi pubbepi evaṁ kīḷitapubban"ti āvajjento taṁ devāsurasaṅgāme devavijayaṁ disvā āha—

"Yadāpi āsī Asurehi saṅgamo,
Jayo surānaṁ Asurā parājitā.
Tadāpi netādiso lomahaṁsano"ti.

Tasmimpi kāle etādiso lomahaṁsano pamodo na āsi. **Kimabbhutaṁ daṭṭhu marū pamoditā**ti ajja pana kiṁ abbhutaṁ disvā evaṁ devā pamuditāti.

1. Vatapadāni (Sī, Ka)

၆၈၇။ ဣဒါနိ **"ယဒါပိ အာသီ"**တိအာဒိဂါထာ ဥတ္တာနသမ္ဗန္ဓာ ဧဝ။ ပဒတ္ထော ပန ပဌမဂါထာယ တာဝ **သင်္ဂမော**တိ သင်္ဂါမော။ **ဇယော သုရာနန္တိ** ဒေဝါနံ ဇယော။

တဿာဝိဘာဝတ္ထံ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ ဝေဒိတဗ္ဗာ—သက္ကော ကိရ မဂဓရဋ္ဌေ မစလဂါမဝါသီ တေတ္တိံသမနုဿသေဋ္ဌော မဃော နာမ မာဏဝေါ ဟုတွာ သတ္တ ဝတ္တပဒါနိ[1] ပူရေတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ။ တတော ပုဗ္ဗဒေဝါ "အာဂန္တုကဒေဝပုတ္တာ အာဂတာ၊ သက္ကာရံ နေသံ ကရိဿာမာ"တိ ဝတွာ ဒိဗ္ဗပဒုမာနိ ဥပနာမေသုံ၊ ဥပဍ္ဎရဇ္ဇေန စ နိမန္တေသုံ။ သက္ကော ဥပဍ္ဎရဇ္ဇေန အသန္တုဋ္ဌော သကပရိသံ သညာပေတွာ ဧကဒိဝသံ သုရာမဒမတ္တေ တေ ပါဒေ ဂဟေတွာ သိနေရုပဗ္ဗတပါဒေ ခိပိ။ တေသံ သိနေရုဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ ဒသသဟဿယောဇနံ အသုရဘဝနံ နိဗ္ဗတ္တိ ပါရိစ္ဆတ္တကပဋိစ္ဆန္နဘူတာယ စိတြပါဋလိယာ ဥပသောဘိတံ။ တတော တေ သတိံ ပဋိလဘိတွာ တာဝတိံသဘဝနံ အပဿန္တာ "အဟော ရေ နဋ္ဌာ မယံ ပါနမဒဒေါသေန၊ န ဒါနိ မယံ သုရံ ပိဝိမှာ၊ အသုရံ ပိဝိမှာ၊ န ဒါနိမှာ သုရာ၊ အသုရာ ဒါနိ ဇာတမှာ"တိ။ တတော ပဘုတိ "အသုရာ"ဣစ္စေဝ ဥပ္ပန္နသမညာ ဟုတွာ "ဟန္ဒ ဒါနိ ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ သင်္ဂါမေမာ"တိ သိနေရုံ ပရိတော အာရောဟိံသု။ တတော သက္ကော အသုရေ ယုဒ္ဓေန အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပုနပိ သမုဒ္ဒေ ပက္ခိပိတွာ စတူသု ဒွါရေသု အတ္တနာ သဒိသံ ဣန္ဒပဋိမံ မာပေတွာ ဌပေသိ။ တတော အသုရာ "အပ္ပမတ္တော ဝတာယံ သက္ကော နိစ္စံ ရက္ခန္တော တိဋ္ဌတီ"တိ စိန္တေတွာ ပုနဒေဝ နဂရံ အဂမိံသု။ တတော ဒေဝါ အတ္တနော ဇယံ ဃောသေန္တာ မဟာဝီထိယံ စေလုက္ခေပံ ကရောန္တာ နက္ခတ္တံ ကီဠိံသု။ အထ အသိတော အတီတာနာဂတေ စတ္တာလီသကပ္ပေ အနုဿရိတုံ သမတ္ထတာယ "ကိံ နု ခေါ ဣမေဟိ ပုဗ္ဗေပိ ဧဝံ ကီဠိတပုဗ္ဗ"န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော တံ ဒေဝါသုရသင်္ဂါမေ ဒေဝဝိဇယံ ဒိသွာ အာဟ—

"ယဒါပိ အာသီ အသုရေဟိ သင်္ဂမော၊
ဇယော သုရာနံ အသုရာ ပရာဇိတာ။
တဒါပိ နေတာဒိသော လောမဟံသနော"တိ။

တသ္မိမ္ပိ ကာလေ ဧတာဒိသော လောမဟံသနော ပမောဒေါ န အာသိ။ **ကိမဗ္ဘုတံ ဒဋ္ဌု မရူ ပမောဒိတာ**တိ အဇ္ဇ ပန ကိံ အဗ္ဘုတံ ဒိသွာ ဧဝံ ဒေဝါ ပမုဒိတာတိ။

၁-ဝတပဒါနိ (သီ၊ က)

688. Dutiyagāthāya **seḷentīti** mukhena usseḷanasaddaṁ muñcanti. **Gāyanti** nānāvidhāni gītāni, **vādayanti** aṭṭhasaṭṭhi tūriyasahassāni, **phoṭentīti** apphoṭenti. **Pucchāmi vohan**ti attanā āvajjetvā ñātuṁ samatthopi tesaṁ vacanaṁ sotukāmatāya pucchati. **Merumuddhavāsineti**[1] Sinerumuddhani vasante. Sinerussa hi heṭṭhimatale dasayojanasahassaṁ Asurabhavanaṁ, majjhimatale dvisahassaparittadīpaparivārā cattāro mahādīpā, uparimatale dasayojanasahassaṁ Tāvatiṁsabhavanaṁ. Tasmā devā "Merumuddhavāsino"ti vuccanti. **Mārisā**ti deve āmanteti, nidukkhā nirābādhāti vuttaṁ hoti.

689. Athassa tamatthaṁ ārocentehi devehi vuttāya tatiyagāthāya **bodhisatto**ti bujjhanakasatto, sammāsambodhiṁ gantuṁ araho satto. **Ratanavaro**ti vararatanabhūto. **Tenamha tuṭṭhā**ti tena kāraṇena mayaṁ tuṭṭhā. So hi buddhattaṁ patvā tathā dhammaṁ desessati, yathā mayañca aññe ca devagaṇā sekkhāsekkhabhūmiṁ pāpuṇissāma. Manussāpissa dhammaṁ sutvā ye na sakkhissanti parinibbātuṁ, te dānādīni katvā devaloke paripūressantīti ayaṁ kira nesaṁ adhippāyo. Tattha "**tuṭṭhā kalyarūpā**"ti kiñcāpi idaṁ padadvayaṁ atthato abhinnaṁ, tathāpi "kimabbhutaṁ daṭṭhu marū pamoditā, kiṁ devasaṁgho atiriva kalyarūpo"ti imassa pañhadvayassa vissajjanatthaṁ vuttanti veditabbaṁ.

690. Idāni yena adhippāyena bodhisatte jāte tuṭṭhā ahesuṁ, taṁ āvikarontehi vuttāya catutthagāthāya sattaggahaṇena devamanussaggahaṇaṁ, pajāgahaṇena sesagatiggahaṇaṁ. Evaṁ dvīhi padehi pañcasupi gatīsu seṭṭhabhāvaṁ dasseti. Tiracchānāpi hi sīhādayo asantāsādiguṇayuttā, tepi ayameva atiseti. Tasmā "**pajānamuttamo**"ti vutto. Devamanussesu pana ye attahitāya paṭipannādayo cattāro puggalā, tesu ubhayahitapaṭipanno **aggapuggalo** ayaṁ, naresu ca usabhasadisattā **narāsabho.** Tenassa thutiṁ bhaṇantā idampi padadvayamāhaṁsu.

1. Merumuddha vāsinoti (Sī)

၆၈၈။ ဒုတိယဂါထာယ **သေဠေန္တီ**တိ မုခေန ဥဿေဠနသဒ္ဒံ မုဉ္စန္တိ။ **ဂါယန္တိ** နာနာဝိဓာနိ ဂီတာနိ၊ **ဝါဒယန္တိ** အဋ္ဌသဋ္ဌိ တူရိယသဟဿာနိ၊ **ဖောဋေန္တီ**တိ အပ္ဖောဋေန္တိ။ **ပုစ္ဆာမိ ဝေါဟ**န္တိ အတ္တနာ အာဝဇ္ဇေတွာ ဉာတုံ သမတ္ထောပိ တေသံ ဝစနံ သောတုကာမတာယ ပုစ္ဆတိ။ **မေရုမုဒ္ဓဝါသိနေ**တိ[၁] သိနေရုမုဒ္ဓနိ ဝသန္တေ။ သိနေရုဿ ဟိ ဟေဋ္ဌိမတလေ ဒသယောဇနသဟဿံ အသုရဘဝနံ၊ မဇ္ဈိမတလေ ဒွိသဟဿပရိတ္တဒီပပရိဝါရာ စတ္တာရော မဟာဒီပါ၊ ဥပရိမတလေ ဒသယောဇနသဟဿံ တာဝတိံသဘဝနံ။ တသ္မာ ဒေဝါ "မေရုမုဒ္ဓဝါသိနော"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **မာရိသာ**တိ ဒေဝေ အာမန္တေတိ၊ နိဒုက္ခာ နိရာဗာဓာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၆၈၉။ အထဿ တမတ္ထံ အာရောစေန္တေဟိ ဒေဝေဟိ ဝုတ္တာယ တတိယဂါထာယ **ဗောဓိသတ္တော**တိ ဗုဇ္ဈနကသတ္တော၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ဂန္တုံ အရဟော သတ္တော။ **ရတနဝရော**တိ ဝရရတနဘူတော။ **တေနမှ တုဋ္ဌာ**တိ တေန ကာရဏေန မယံ တုဋ္ဌာ။ သော ဟိ ဗုဒ္ဓတ္တံ ပတွာ တထာ ဓမ္မံ ဒေသေဿတိ၊ ယထာ မယဉ္စ အညေ စ ဒေဝဂဏာ သေက္ခာသေက္ခဘူမိံ ပါပုဏိဿာမ။ မနုဿာပိဿ ဓမ္မံ သုတွာ ယေ န သက္ခိဿန္တိ ပရိနိဗ္ဗာတုံ၊ တေ ဒါနာဒီနိ ကတွာ ဒေဝလောကေ ပရိပူရေဿန္တီတိ အယံ ကိရ နေသံ အဓိပ္ပါယော။ တတ္ထ "**တုဋ္ဌာ ကလျရူပါ**"တိ ကိဉ္စာပိ ဣဒံ ပဒဒွယံ အတ္ထတော အဘိန္နံ၊ တထာပိ "ကိမဗ္ဘုတံ ဒဋ္ဌု မရူ ပမောဒိတာ၊ ကိံ ဒေဝသံဃော အတိရိဝ ကလျရူပေါ"တိ ဣမဿ ပဉှဒွယဿ ဝိဿဇ္ဇနတ္ထံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၆၉၀။ ဣဒါနိ ယေန အဓိပ္ပါယေန ဗောဓိသတ္တေ ဇာတေ တုဋ္ဌာ အဟေသုံ၊ တံ အာဝိကရောန္တေဟိ ဝုတ္တာယ စတုတ္ထဂါထာယ သတ္တဂ္ဂဟဏေန ဒေဝမနုဿဂ္ဂဟဏံ၊ ပဇာဂဟဏေန သေသဂတိဂ္ဂဟဏံ။ ဧဝံ ဒွီဟိ ပဒေဟိ ပဉ္စသုပိ ဂတီသု သေဋ္ဌဘာဝံ ဒဿေတိ။ တိရစ္ဆာနာပိ ဟိ သီဟာဒယော အသန္တာသာဒိဂုဏယုတ္တာ၊ တေပိ အယမေဝ အတိသေတိ။ တသ္မာ "**ပဇာနမုတ္တမော**"တိ ဝုတ္တော။ ဒေဝမနုဿေသု ပန ယေ အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နာဒယော စတ္တာရော ပုဂ္ဂလာ၊ တေသု ဥဘယဟိတပဋိပန္နော **အဂ္ဂပုဂ္ဂလော** အယံ၊ နရေသု စ ဥသဘသဒိသတ္တာ **နရာသဘော**။ တေနဿ ထုတိံ ဘဏန္တာ ဣဒမ္ပိ ပဒဒွယမာဟံသု။

၁-မေရုမုဒ္ဓဝါသိနောတိ (သီ)

691. Pañcamagāthāya **taṁ saddan**ti taṁ devehi vuttavacanasaddaṁ. **Avasarī**ti otari. **Tada bhavanan**ti tadā bhavanaṁ.

692. Chaṭṭhagāthāya **tato**ti Asitassa vacanato anantaraṁ. **Ukkāmukhevā**ti ukkāmukhe eva, mūsāmukheti vuttaṁ hoti. **Sukusalasampahaṭṭhan**ti sukusalena suvaṇṇakārena saṅghaṭṭitaṁ, saṅghaṭṭentena tāpitanti adhippāyo. **Daddallamānan**ti vijjotamānaṁ. **Asitavhayassā**ti Asitanāmassa dutiyena nāmena Kaṇhadevilassa isino.

693. Sattamagāthāya **tārāsabhaṁvā**ti tārānaṁ usabhasadisaṁ, candanti adhippāyo. **Visuddhan**ti abbhādi-upakkilesarahitaṁ. **Saradarivā**ti sarade iva. **Ānandajāto**ti savanamatteneva uppannāya pītiyā pītijāto. **Alattha pītin**ti disvā punapi pītiṁ labhi.

694. Tato paraṁ bodhisattassa devehi sadā payujjamānasakkāradīpanatthaṁ vutta-aṭṭhamagāthāya **anekasākhan**ti anekasalākaṁ. **Sahassamaṇḍalan**ti rattasuvaṇṇamayasahassamaṇḍalayuttaṁ. **Chattan**ti dibbasetacchattaṁ. **Vītipatantī**ti sarīraṁ bījamānā patanuppatanaṁ karonti.

695. Navamagāthāya **jaṭī**ti jaṭilo. **Kaṇhasirivhayo**ti kaṇhasaddena ca sirisaddena ca avhayamāno. Taṁ kira "sirikaṇho"tipi avhayanti āmantenti, ālapantīti vuttaṁ hoti. **Paṇḍukambale**ti rattakambale. Adhikārato cettha "kumāran"ti vattabbaṁ, pāṭhaseso vā kātabbo. Purimagāthāya ca ahatthapāsagataṁ sandhāya "disvā"ti vuttaṁ, idha pana hatthapāsagataṁ paṭiggahaṇatthaṁ upanītaṁ, tasmā puna vacanaṁ "disvā"ti. Purimaṁ vā dassanapītilābhāpekkhaṁ gāthāvasāne "vipulamalattha pītin"ti vacanato, idaṁ paṭiggahāpekkhaṁ avasāne "sumano paṭiggahe"ti vacanato. Purimañca kumārasambandhameva, idaṁ setacchattasambandhampi. **Disvā**ti satasahassagghanake gandhārarattakambale suvaṇṇanikkhaṁ viya kumāraṁ "chattaṁ marū"ti ettha vuttappakāraṁ setacchattaṁ dhāriyantaṁ muddhani disvā. Keci pana "idaṁ mānusakaṁ chattaṁ sandhāya vuttan"ti bhaṇanti. Yatheva hi devā, evaṁ manussāpi chattacāmaramorahatthatālavaṇṭavāḷabījanihatthā mahāpurisaṁ upagacchantīti. Evaṁ

၆၉၁။ ပဉ္စမဂါထာယ **တံ သဒ္ဒန္တိ** တံ ဒေဝေဟိ ဝုတ္တဝစနသဒ္ဒံ။ **အဝသရီတိ** ဩတရိ။ **တဒ ဘဝနန္တိ** တဒါ ဘဝနံ။

၆၉၂။ ဆဋ္ဌဂါထာယ **တတောတိ** အသိတဿ ဝစနတော အနန္တရံ။ **ဥက္ကာမုခေဝါတိ** ဥက္ကာမုခေ ဧဝ၊ မူသာမုခေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌန္တိ** သုကုသလေန သုဝဏ္ဏကာရေန သင်္ဃဋ္ဋိတံ၊ သင်္ဃဋ္ဋေန္တေန တာပိတန္တိ အဓိပ္ပါယော။ **ဒဒ္ဒလ္လမာနန္တိ** ဝိဇ္ဇောတမာနံ။ **အသိတဝှယဿာတိ** အသိတနာမဿ ဒုတိယေန နာမေန ကဏှဒေဝိလဿ ဣသိနော။

၆၉၃။ သတ္တမဂါထာယ **တာရာသဘံဝါတိ** တာရာနံ ဥသဘသဒိသံ၊ စန္ဒန္တိ အဓိပ္ပါယော။ **ဝိသုဒ္ဓန္တိ** အဗ္ဘာဒိဥပက္ကိလေသရဟိတံ။ **သရဒရိဝါတိ** သရဒေ ဣဝ။ **အာနန္ဒဇာတောတိ** သဝနမတ္တေနေဝ ဥပ္ပန္နာယ ပီတိယာ ပီတိဇာတော။ **အလတ္ထ ပီတိန္တိ** ဒိသွာ ပုနပိ ပီတိံ လဘိ။

၆၉၄။ တတော ပရံ ဗောဓိသတ္တဿ ဒေဝေဟိ သဒါ ပယုဉ္ဇမာနသက္ကာရဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တအဋ္ဌမဂါထာယ **အနေကသာခန္တိ** အနေကသလာကံ။ **သဟဿမဏ္ဍလန္တိ** ရတ္တသုဝဏ္ဏမယသဟဿမဏ္ဍလယုတ္တံ။ **ဆတ္တန္တိ** ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တံ။ **ဝီတိပတန္တီတိ** သရီရံ ဗီဇမာနာ ပတနုပ္ပတနံ ကရောန္တိ။

၆၉၅။ နဝမဂါထာယ **ဇဋီတိ** ဇဋိလော။ **ကဏှသိရိဝှယောတိ** ကဏှသဒ္ဒေန စ သိရိသဒ္ဒေန စ အဝှယမာနော။ တံ ကိရ "သိရိကဏှော"တိပိ အဝှယန္တိ အာမန္တေန္တိ၊ အာလပန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပဏ္ဍုကမ္ဗလေတိ** ရတ္တကမ္ဗလေ။ အဓိကာရတော စေတ္ထ "ကုမာရ"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ပါဌသေသော ဝါ ကာတဗ္ဗော။ ပုရိမဂါထာယ စ အဟတ္ထပါသဂတံ သန္ဓာယ "ဒိသွာ"တိ ဝုတ္တံ၊ ဣဓ ပန ဟတ္ထပါသဂတံ ပဋိဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဥပနီတံ၊ တသ္မာ ပုန ဝစနံ "ဒိသွာ"တိ။ ပုရိမံ ဝါ ဒဿနပီတိလာဘာပေက္ခံ ဂါထာဝသာနေ "ဝိပုလမလတ္ထ ပီတိ"န္တိ ဝစနတော၊ ဣဒံ ပဋိဂ္ဂဟာပေက္ခံ အဝသာနေ "သုမနော ပဋိဂ္ဂဟေ"တိ ဝစနတော။ ပုရိမဉ္စ ကုမာရသမ္ဗန္ဓမေဝ၊ ဣဒံ သေတစ္ဆတ္တသမ္ဗန္ဓမ္ပိ။ **ဒိသွာတိ** သတသဟဿဂ္ဃနကေ ဂန္ဓာရရတ္တကမ္ဗလေ သုဝဏ္ဏနိက္ခံ ဝိယ ကုမာရံ "ဆတ္တံ မရူ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တပ္ပကာရံ သေတစ္ဆတ္တံ ဓာရိယန္တံ မုဒ္ဓနိ ဒိသွာ။ ကေစိ ပန "ဣဒံ မာနုသကံ ဆတ္တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တ"န္တိ ဘဏန္တိ။ ယထေဝ ဟိ ဒေဝါ၊ ဧဝံ မနုဿာပိ ဆတ္တစာမရမောရဟတ္ထတာလဝဏ္ဋဝါဠဗီဇနိဟတ္ထာ မဟာပုရိသံ ဥပဂစ္ဆန္တီတိ။ ဧဝံ

santepi na tassa vacanena kocipi atisayo atthi, tasmā yathāvuttameva sundaraṁ. **Paṭiggahe**ti ubhohi hatthehi paṭiggahesi. Isiṁ kira vandāpetuṁ kumāraṁ upanesuṁ, athassa pādā parivattitvā isissa matthake patiṭṭhahiṁsu. So tampi acchariyaṁ disvā udaggacitto sumano paṭiggahesi.

696. Dasamagāthāyaṁ **jigīsako**ti[1] jigīsanto magganto pariyesanto, upaparikkhantoti vuttaṁ hoti. **Lakkhaṇamantapāragū**ti lakkhaṇānaṁ vedānañca pāraṁ gato. **Anuttarāyan**ti anuttaro ayaṁ. So kira attano abhimukhāgatesu mahāsattassa pādatalesu cakkāni disvā tadanusārena sesalakkhaṇāni jigīsanto sabbaṁ lakkhaṇasampattiṁ disvā "addhāyaṁ Buddho bhavissatī"ti ñatvā evamāha.

697. Ekādasāyaṁ **athattano gamanan**ti paṭisandhivasena arūpagamanaṁ. **Akalyarūpo gaḷayati assukānī**ti taṁ attano arūpūpapattiṁ anussaritvā "na dānāhaṁ assa dhammadesanaṁ sotuṁ lacchāmī"ti atuṭṭharūpo balavasokābhibhavena domanassajāto hutvā assūni pāteti gaḷayati. "Garayatī"tipi pāṭho. Yadi panesa rūpabhave cittaṁ nameyya, kiṁ tattha na uppajjeyya, yenevaṁ rodatīti? Na na uppajjeyya, akusalatāya panetaṁ vidhiṁ na jānāti. Evaṁ santepi domanassuppattiyevassa ayuttā samāpattilābhena vikkhambhitattāti ce? Na, vikkhambhitattā eva. Maggabhāvanāya samucchinnā hi kilesā na uppajjanti, samāpattilābhīnaṁ pana balavapaccayena uppajjanti. Uppanne kilese parihīnajjhānattā kutassa arūpagamananti ce? Appakasirena punādhigamato. Samāpattilābhino hi uppanne kilese balavavītikkamaṁ anāpajjantā vūpasantamatteyeva kilesavege puna taṁ visesaṁ appakasirenevādhigacchanti, "parihīnavisesā ime"tipi duviññeyyā honti, tādiso ca eso. **No ce kumāre bhavissati antarāyo**ti na bhavissati nu kho imasmiṁ kumāre antarāyo.

698. Dvādasāyaṁ **na orakā'yan**ti ayaṁ orako paritto na hoti. Uttaragāthāya vattabbaṁ Buddhabhāvaṁ sandhāyāha.

1. Jigiṁsakoti (Sī), jigiṁsatoti (Syā), jigīsatoti (Ka)

သန္တေပိ န တဿ ဝစနေန ကောစိပိ အတိသယော အတ္ထိ၊ တသ္မာ ယထာဝုတ္တမေဝ သုန္ဒရံ။ **ပဋိဂ္ဂဟေ**တိ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ပဋိဂ္ဂဟေသိ။ ဣသိံ ကိရ ဝန္ဒာပေတုံ ကုမာရံ ဥပနေသုံ၊ အထဿ ပါဒါ ပရိဝတ္တိတွာ ဣသိဿ မတ္ထကေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ သော တမ္ပိ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ ဥဒဂ္ဂစိတ္တော သုမနော ပဋိဂ္ဂဟေသိ။

၆၉၆။ ဒသမဂါထာယံ **ဇိဂီသကော**တိ[1] ဇိဂီသန္တော မဂ္ဂန္တော ပရိယေသန္တော၊ ဥပပရိက္ခန္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **လက္ခဏမန္တပါရဂူ**တိ လက္ခဏာနံ ဝေဒါနဉ္စ ပါရံ ဂတော။ **အနုတ္တရာယ**န္တိ အနုတ္တရော အယံ။ သော ကိရ အတ္တနော အဘိမုခါဂတေသု မဟာသတ္တဿ ပါဒတလေသု စက္ကာနိ ဒိသွာ တဒနုသာရေန သေသလက္ခဏာနိ ဇိဂီသန္တော သဗ္ဗံ လက္ခဏသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ "အဒ္ဓါယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဉတွာ ဧဝမာဟ။

၆၉၇။ ဧကာဒသာယံ **အထတ္တနော ဂမန**န္တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန အရူပဂမနံ။ **အကလျရူပေါ ဂဠယတိ အဿုကာနီ**တိ တံ အတ္တနော အရူပူပပတ္တိံ အနုဿရိတွာ "န ဒါနာဟံ အဿ ဓမ္မဒေသနံ သောတုံ လစ္ဆာမီ"တိ အတုဋ္ဌရူပေါ ဗလဝသောကာဘိဘဝေန ဒေါမနဿဇာတော ဟုတွာ အဿူနိ ပါတေတိ ဂဠယတိ။ "ဂရယတီ"တိပိ ပါဌော။ ယဒိ ပနေသ ရူပဘဝေ စိတ္တံ နမေယျ၊ ကိံ တတ္ထ န ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ ယေနေဝံ ရောဒတီတိ? န န ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ အကုသလတာယ ပနေတံ ဝိဓိံ န ဇာနာတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ဒေါမနဿုပ္ပတ္တိယေဝဿ အယုတ္တာ သမာပတ္တိလာဘေန ဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာတိ စေ? န, ဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာ ဧဝ။ မဂ္ဂဘာဝနာယ သမုစ္ဆိန္နာ ဟိ ကိလေသာ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သမာပတ္တိလာဘီနံ ပန ဗလဝပစ္စယေန ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဥပ္ပန္နေ ကိလေသေ ပရိဟီနဇ္ဈာနတ္တာ ကုတဿ အရူပဂမနန္တိ စေ? အပ္ပကသိရေန ပုနာဓိဂမတော။ သမာပတ္တိလာဘိနော ဟိ ဥပ္ပန္နေ ကိလေသေ ဗလဝဝီတိက္ကမံ အနာပဇ္ဇန္တာ ဝူပသန္တမတ္တေယေဝ ကိလေသဝေဂေ ပုန တံ ဝိသေသံ အပ္ပကသိရေနေဝါဓိဂစ္ဆန္တိ၊ "ပရိဟီနဝိသေသာ ဣမေ"တိပိ ဒုဝိညေယျာ ဟောန္တိ၊ တာဒိသော စ ဧသော။ **နော စေ ကုမာရေ ဘဝိဿတိ အန္တရာယော**တိ န ဘဝိဿတိ နု ခေါ ဣမသ္မိံ ကုမာရေ အန္တရာယော။

၆၉၈။ ဒွါဒသာယံ **န ဩရကာ'ယ**န္တိ အယံ ဩရကော ပရိတ္တော န ဟောတိ။ ဥတ္တရဂါထာယ ဝတ္တဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဘာဝံ သန္ဓာယာဟ။

၁-ဇိဂိံသကောတိ (သီ)၊ ဇိဂိံသတောတိ (သျာ)၊ ဇိဂီသတောတိ (က)

699. Terasāyaṁ **sambodhiyaggan**ti sabbaññutaññāṇaṁ. Taṁ hi aviparītabhāvena sammā bujjhanato sambodhi, katthaci āvaraṇābhāvena sabbañāṇuttamato “aggan”ti vuccati. **Phusissatī**ti pāpuṇissati. **Paramavisuddhadassī**ti nibbānadassī. Taṁ hi ekantavisuddhattā paramavisuddhaṁ. **Vitthārika'ssā**ti vitthārikaṁ assa. **Brahmacariyan**ti sāsanaṁ.

700. Cuddasāyaṁ **athantarā**ti antarāyeva assa, sambodhippattito orato evāti vuttaṁ hoti. **Na sossan**ti na suṇissaṁ. **Asamadhurassā**ti asamavīriyassa. **Aṭṭo**ti āturo. **Byasanaṁ gato**ti sukhavināsaṁ patto. **Aghāvī**ti dukkhito, sabbaṁ domanassuppādameva sandhāyāha. Domanassena hi so āturo. Tañcassa sukhabyasanato byasanaṁ, sukhavināsanatoti vuttaṁ hoti. Tena ca so cetasika-aghabhūtena aghāvī.

701. Pannarasāyaṁ **vipulaṁ janetvānā**ti vipulaṁ janetvā. Ayameva vā pāṭho. **Niggamā**ti niggato. Evaṁ niggato ca **so bhāgineyyaṁ sayan**ti sakaṁ bhāgineyyaṁ, attano bhaginiyā puttanti vuttaṁ hoti. **Samādapesī**ti attano appāyukabhāvaṁ ñatvā kaniṭṭhabhaginiyā ca puttassa Nālakassa māṇavakassa upacitapuññataṁ attano balena ñatvā “vuḍḍhippatto pamādampi āpajjeyyā”ti naṁ anukampamāno bhaginiyā gharaṁ gantvā “kahaṁ Nālakoti. Bahi bhante kīḷatīti. Ānetha nan”ti āṇāpetvā taṅkhaṇaṁyeva tāpasapabbajjaṁ pabbājetvā samādapesi ovadi anusāsi. Kathaṁ? **“Buddhoti ghosaṁ -pa- brahmacariyan”**ti soḷasamagāthamāha.

702. Tattha **yada parato**ti yadā parato. **Dhammamaggan**ti paramadhammassa nibbānassa maggaṁ, dhammaṁ vā aggaṁ saha paṭipadāya nibbānaṁ. **Tasmin**ti tassa santike. **Brahmacariyan**ti samaṇadhammaṁ.

703. Sattarasāyaṁ **tādinā**ti tassaṇṭhitena, tasmiṁ samaye kilesavikkhambhane samādhilābhe ca sati vikkhambhitakilesena samāhitacittena cāti adhippāyo. **Anāgate paramavisuddhadassinā**ti “ayaṁ Nālako anāgate kāle Bhagavato santike paramavisuddhaṁ nibbānaṁ

၆၉၉။ တေရသာယံ **သမ္ဗောဓိယဂ္ဂ**န္တိ သဗ္ဗညုတညာဏံ။ တံ ဟိ အဝိပရီတဘာဝေန သမ္မာ ဗုဇ္ဈနတော သမ္ဗောဓိ၊ ကတ္ထစိ အာဝရဏာဘာဝေန သဗ္ဗညာဏုတ္တမတော “အဂ္ဂ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ **ဖုသိဿတီ**တိ ပါပုဏိဿတိ။ **ပရမဝိသုဒ္ဓဒဿီ**တိ နိဗ္ဗာနဒဿီ။ တံ ဟိ ဧကန္တဝိသုဒ္ဓတ္တာ ပရမဝိသုဒ္ဓံ။ **ဝိတ္ထာရိက'ဿာ**တိ ဝိတ္ထာရိကံ အဿ။ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ သာသနံ။

၇၀၀။ စုဒ္ဒသာယံ **အထန္တရာ**တိ အန္တရာယေဝ အဿ၊ သမ္ဗောဓိပ္ပတ္တိတော ဩရတော ဧဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **န သောဿ**န္တိ န သုဏိဿံ။ **အသမဓုရဿာ**တိ အသမဝီရိယဿ။ **အဋ္ဋော**တိ အာတုရော။ **ဗျသနံ ဂတော**တိ သုခဝိနာသံ ပတ္တော။ **အဃာဝီ**တိ ဒုက္ခိတော၊ သဗ္ဗံ ဒေါမနဿုပ္ပာဒမေဝ သန္ဓာယာဟ။ ဒေါမနဿေန ဟိ သော အာတုရော။ တဉ္စဿ သုခဗျသနတော ဗျသနံ၊ သုခဝိနာသနတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တေန စ သော စေတသိကအဃဘူတေန အဃာဝီ။

၇၀၁။ ပန္နရသာယံ **ဝိပုလံ ဇနေတွာနာ**တိ ဝိပုလံ ဇနေတွာ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **နိဂ္ဂမာ**တိ နိဂ္ဂတော။ ဧဝံ နိဂ္ဂတော စ **သော ဘာဂိနေယျံ သယ**န္တိ သကံ ဘာဂိနေယျံ၊ အတ္တနော ဘဂိနိယာ ပုတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သမာဒပေသီ**တိ အတ္တနော အပ္ပါယုကဘာဝံ ဉတွာ ကနိဋ္ဌဘဂိနိယာ စ ပုတ္တဿ နာလကဿ မာဏဝကဿ ဥပစိတပုညတံ အတ္တနော ဗလေန ဉတွာ “ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော ပမာဒမ္ပိ အာပဇ္ဇေယျာ”တိ နံ အနုကမ္ပမာနော ဘဂိနိယာ ဃရံ ဂန္တွာ “ကဟံ နာလကောတိ။ ဗဟိ ဘန္တေ ကီဠတီတိ။ အာနေထ နန်”တိ အာဏာပေတွာ တင်္ခဏံယေဝ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗာဇေတွာ သမာဒပေသိ ဩဝဒိ အနုသာသိ။ ကထံ? “**ဗုဒ္ဓေါတိ ဃောသံ။ ပ။ ဗြဟ္မစရိယ**”န္တိ သောဠသမဂါထမာဟ။

၇၀၂။ တတ္ထ **ယဒ ပရတော**တိ ယဒါ ပရတော။ **ဓမ္မမဂ္ဂ**န္တိ ပရမဓမ္မဿ နိဗ္ဗာနဿ မဂ္ဂံ, ဓမ္မံ ဝါ အဂ္ဂံ သဟ ပဋိပဒါယ နိဗ္ဗာနံ။ **တသ္မိ**န္တိ တဿ သန္တိကေ။ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ သမဏဓမ္မံ။

၇၀၃။ သတ္တရသာယံ **တာဒိနာ**တိ တဿဏ္ဌိတေန၊ တသ္မိံ သမယေ ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနေ သမာဓိလာဘေ စ သတိ ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသေန သမာဟိတစိတ္တေန စာတိ အဓိပ္ပါယော။ **အနာဂတေ ပရမဝိသုဒ္ဓဒဿိနာ**တိ “အယံ နာလကော အနာဂတေ ကာလေ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပရမဝိသုဒ္ဓံ နိဗ္ဗာနံ

passissatī"ti evaṁ diṭṭhattā so isi iminā pariyāyena "anāgate paramavisuddhadassī"ti vutto. Tena anāgate paramavisuddhadassinā. **Upacitapuññasañcayo**ti Padumuttarato pabhuti katapuññasañcayo. **Patikkhan**ti āgamayamāno. **Parivasī**ti pabbajitvā tāpasavesena vasi. **Rakkhitindriyo**ti rakkhitasotindriyo hutvā. So kira tato pabhuti udake na nimujji "udakaṁ pavisitvā sotindriyaṁ vināseyya, tato dhammassavanabāhiro bhaveyyan"ti cintetvā.

704. Aṭṭhārasāyaṁ **sutvāna ghosan**ti so Nālako evaṁ parivasanto anupubbena Bhagavatā sambodhiṁ patvā Bārāṇasiyaṁ dhammacakke pavattite taṁ "Bhagavatā dhammacakkaṁ pavattitaṁ, Sammāsambuddho vata so Bhagavā uppanno"ti-ādinā nayena **Jinavaracakkavattane** pavattaghosaṁ attano atthakāmāhi devatāhi āgantvā ārocitaṁ sutvā. **Gantvāna disvā isinisabhan**ti sattāhaṁ devatāhi moneyyakolāhale kayiramāne sattame divase Isipatanaṁ gantvā "nālako āgamissati, tassa dhammaṁ desessāmī"ti iminā ca abhisandhinā varabuddhāsane nisinnaṁ disvā nisabhasadisaṁ isinisabhaṁ Bhagavantaṁ. **Pasanno**ti saha dassaneneva pasannacitto hutvā. **Moneyyaseṭṭhan**ti ñāṇuttamaṁ, maggañāṇanti vuttaṁ hoti. **Samāgate Asitāvhayassa sāsane**ti Asitassa isino ovādakāle anuppatte. Tena hi "yadā vivarati dhammamaggaṁ, tadā gantvā samayaṁ paripucchamāno carassu tasmiṁ Bhagavati brahmacariyan"ti anusiṭṭho, ayañca so kālo. Tena vuttaṁ "samāgate Asitāvhayassa sāsane"ti. Sesamettha pākaṭameva.

Ayaṁ tāva vatthugāthāvaṇṇanā.

705. Pucchāgāthādvaye **aññātametan**ti viditaṁ mayā etaṁ. **Yathātathan**ti aviparītaṁ. Ko adhippāyo? Yaṁ asito "sambodhiyaggaṁ phusissatāyaṁ kumāro"ti ñatvā "Buddhoti ghosaṁ yada parato suṇosi, sambodhippatto vivarati dhammamaggan"ti maṁ avaca, tadetaṁ mayā Asitassa vacanaṁ ajja Bhagavantaṁ sakkhiṁ disvā "yathātathamevā"ti aññātanti. **Taṁ tan**ti tasmā taṁ. **Sabbadhammāna pāragun**ti Hemavatasutte vuttanayena chahi ākārehi sabbadhammānaṁ pāragataṁ.

ပဿိဿတီ"တိ ဧဝံ ဒိဋ္ဌတ္တာ သော ဣသိ ဣမိနာ ပရိယာယေန "အနာဂတေ ပရမဝိသုဒ္ဓဒဿီ"တိ ဝုတ္တော။ တေန အနာဂတေ ပရမဝိသုဒ္ဓဒဿိနာ။ **ဥပစိတပုညသဉ္စယော**တိ ပဒုမုတ္တရတော ပဘုတိ ကတပုညသဉ္စယော။ **ပတိက္ခန္တိ** အာဂမယမာနော။ **ပရိဝသီ**တိ ပဗ္ဗဇိတွာ တာပသဝေသေန ဝသိ။ **ရက္ခိတိန္ဒြိယော**တိ ရက္ခိတသောတိန္ဒြိယော ဟုတွာ။ သော ကိရ တတော ပဘုတိ ဥဒကေ န နိမုဇ္ဇိ "ဥဒကံ ပဝိသိတွာ သောတိန္ဒြိယံ ဝိနာသေယျ၊ တတော ဓမ္မဿဝနဗာဟိရော ဘဝေယျ"န္တိ စိန္တေတွာ။

၇၀၄။ အဋ္ဌာရသာယံ **သုတွာန ဃောသ**န္တိ သော နာလကော ဧဝံ ပရိဝသန္တော အနုပုဗ္ဗေန ဘဂဝတာ သမ္ဗောဓိံ ပတွာ ဗာရာဏသိယံ ဓမ္မစက္ကေ ပဝတ္တိတေ တံ "ဘဂဝတာ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တိတံ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါ ဥပ္ပန္နော"တိအာဒိနာ နယေန **ဇိနဝရစက္ကဝတ္တနေ** ပဝတ္တဃောသံ အတ္တနော အတ္ထကာမာဟိ ဒေဝတာဟိ အာဂန္တွာ အာရောစိတံ သုတွာ။ **ဂန္တွာန ဒိသွာ ဣသိနိသဘ**န္တိ သတ္တာဟံ ဒေဝတာဟိ မောနေယျကောလာဟလေ ကယိရမာနေ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဣသိပတနံ ဂန္တွာ "နာလကော အာဂမိဿတိ၊ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီ"တိ ဣမိနာ စ အဘိသန္ဓိနာ ဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နံ ဒိသွာ နိသဘသဒိသံ ဣသိနိသဘံ ဘဂဝန္တံ။ **ပသန္နော**တိ သဟ ဒဿနေနေဝ ပသန္နစိတ္တော ဟုတွာ။ **မောနေယျသေဋ္ဌ**န္တိ ဉာဏုတ္တမံ၊ မဂ္ဂဉာဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သမာဂတေ အသိတာဝှယဿ သာသနေ**တိ အသိတဿ ဣသိနော ဩဝါဒကာလေ အနုပ္ပတ္တေ။ တေန ဟိ "ယဒါ ဝိဝရတိ ဓမ္မမဂ္ဂံ၊ တဒါ ဂန္တွာ သမယံ ပရိပုစ္ဆမာနော စရဿု တသ္မိံ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယ"န္တိ အနုသိဋ္ဌော၊ အယဉ္စ သော ကာလော။ တေန ဝုတ္တံ "သမာဂတေ အသိတာဝှယဿ သာသနေ"တိ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

အယံ တာဝ ဝတ္ထုဂါထာဝဏ္ဏနာ။

၇၀၅။ ပုစ္ဆာဂါထာဒွယေ **အညာတမေတ**န္တိ ဝိဒိတံ မယာ ဧတံ။ **ယထာတထ**န္တိ အဝိပရီတံ။ ကော အဓိပ္ပါယော? ယံ အသိတော "သမ္ဗောဓိယဂ္ဂံ ဖုသိဿတာယံ ကုမာရော"တိ ဉတွာ "ဗုဒ္ဓေါတိ ဃောသံ ယဒ ပရတော သုဏောသိ၊ သမ္ဗောဓိပ္ပတ္တော ဝိဝရတိ ဓမ္မမဂ္ဂ"န္တိ မံ အဝစ၊ တဒေတံ မယာ အသိတဿ ဝစနံ အဇ္ဇ ဘဂဝန္တံ သက္ခိံ ဒိသွာ "ယထာတထမေဝါ"တိ အညာတန္တိ။ **တံ တ**န္တိ တသ္မာ တံ။ **သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂု**န္တိ ဟေမဝတသုတ္တေ ဝုတ္တနယေန ဆဟိ အာကာရေဟိ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ပါရဂတံ။

706. **Anagāriyupetassā**ti anagāriyaṁ upetassa, pabbajitassāti attho. **Bhikkhācariyaṁ jigīsato**ti ariyehi āciṇṇaṁ anupakkiliṭṭhaṁ bhikkhācariyaṁ pariyesamānassa. **Moneyyan**ti munīnaṁ santakaṁ. **Uttamaṁ padan**ti uttamapaṭipadaṁ. Sesamettha pākaṭameva.

707. Athassa evaṁ puṭṭho Bhagavā "**moneyyaṁ te upaññissan**"ti-ādinā nayena moneyyapaṭipadaṁ byākāsi. Tattha **upaññissan**ti upaññāpeyyaṁ, vivareyyaṁ paññāpeyyanti attho. **Dukkaraṁ durabhisambhavan**ti kātuñca dukkhaṁ kayiramānañca sambhavituṁ sahituṁ dukkhanti vuttaṁ hoti. Ayaṁ panettha adhippāyo—ahaṁ te moneyyaṁ paññāpeyyaṁ, yadi naṁ kātuṁ vā abhisambhotuṁ vā sukhaṁ bhaveyya, evaṁ pana dukkaraṁ durabhisambhavaṁ puthujjanakālato pabhuti kiliṭṭhacittaṁ[1] anuppādetvā paṭipajjitabbato. Tathā hi naṁ ekassa Buddhassa ekova sāvako karoti ca sambhoti cāti.

Evaṁ Bhagavā moneyyassa dukkarabhāvaṁ durabhisambhavatañca dassento Nālakassa ussāhaṁ janetvā tamassa vattukāmo āha "**handa te naṁ pavakkhāmi, santhambhassu daḷho bhavā**"ti. Tattha **handā**ti byavasāyatthe[2] nipāto. **Te naṁ pavakkhāmī**ti tuyhaṁ taṁ moneyyaṁ pavakkhāmi. **Santhambhassū**ti dukkarakaraṇasamatthena vīriyūpatthambhena attānaṁ upatthambhaya. **Daḷho bhavā**ti durabhisambhavasahanasamatthāya asithilaparakkamatāya thiro hohi. Kiṁ vuttaṁ hoti? Yasmā tvaṁ upacitapuññasambhāro, tasmāhaṁ ekantabyavasitova hutvā evaṁ dukkaraṁ durabhisambhavampi samānaṁ tuyhaṁ taṁ moneyyaṁ pavakkhāmi, santhambhassu daḷho bhavāti.

708. Evaṁ paramasallekhaṁ moneyyavattaṁ vattukāmo Nālakaṁ santhambhane daḷhībhāve ca niyojetvā paṭhamaṁ tāva gāmūpanibaddhakilesappahānaṁ dassento "**samānabhāgan**"ti upaḍḍhagāthamāha. Tattha **samānabhāgan**ti samabhāgaṁ ekasadisaṁ ninnānākaraṇaṁ. **Akkuṭṭhavanditan**ti akkosañca vandanañca.

Idāni yathā taṁ samānabhāgaṁ kayirati, taṁ upāyaṁ dassento "**manopadosan**"ti upaḍḍhagāthamāha. Tassattho—akkuṭṭho **manopadosaṁ rakkheyya,** vandito **santo anuṇṇato care,** raññāpi vandito samāno "maṁ vandatī"ti uddhaccaṁ nāpajjeyya.

---

1. Kilesacittaṁ (Sī)   2. Byavasānatthe (Sī)

၇၀၆။ **အနဂါရိယုပေတဿာ**တိ အနဂါရိယံ ဥပေတဿ၊ ပဗ္ဗဇိတဿာတိ အတ္ထော။ **ဘိက္ခာစရိယံ ဇိဂီသတော**တိ အရိယေဟိ အာစိဏ္ဏံ အနုပက္ကိလိဋ္ဌံ ဘိက္ခာစရိယံ ပရိယေသမာနဿ။ **မောနေယျ**န္တိ မုနီနံ သန္တကံ။ **ဥတ္တမံ ပဒ**န္တိ ဥတ္တမပဋိပဒံ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၇၀၇။ အထဿ ဧဝံ ပုဋ္ဌော ဘဂဝါ "**မောနေယျံ တေ ဥပညိဿ**"န္တိ-အာဒိနာ နယေန မောနေယျပဋိပဒံ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ **ဥပညိဿ**န္တိ ဥပညာပေယျံ၊ ဝိဝရေယျံ ပညာပေယျန္တိ အတ္ထော။ **ဒုက္ကရံ ဒုရဘိသမ္ဘဝ**န္တိ ကာတုဉ္စ ဒုက္ခံ ကယိရမာနဉ္စ သမ္ဘဝိတုံ သဟိတုံ ဒုက္ခန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယံ ပနေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—အဟံ တေ မောနေယျံ ပညာပေယျံ၊ ယဒိ နံ ကာတုံ ဝါ အဘိသမ္ဘောတုံ ဝါ သုခံ ဘဝေယျ၊ ဧဝံ ပန ဒုက္ကရံ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ ပုထုဇ္ဇနကာလတော ပဘုတိ ကိလိဋ္ဌစိတ္တံ[1] အနုပ္ပါဒေတွာ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗတော။ တထာ ဟိ နံ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ ဧကောဝ သာဝကော ကရောတိ စ သမ္ဘောတိ စာတိ။

ဧဝံ ဘဂဝါ မောနေယျဿ ဒုက္ကရဘာဝံ ဒုရဘိသမ္ဘဝတဉ္စ ဒဿေန္တော နာလကဿ ဥဿာဟံ ဇနေတွာ တမဿ ဝတ္တုကာမော အာဟ "**ဟန္ဒ တေ နံ ပဝက္ခာမိ၊ သန္ထမ္ဘဿု ဒဠှော ဘဝ**"တိ။ တတ္ထ **ဟန္ဒာ**တိ ဗျဝသာယတ္ထေ[2] နိပါတော။ **တေ နံ ပဝက္ခာမီ**တိ တုယှံ တံ မောနေယျံ ပဝက္ခာမိ။ **သန္ထမ္ဘဿူ**တိ ဒုက္ကရကရဏသမတ္ထေန ဝီရိယူပတ္ထမ္ဘေန အတ္တာနံ ဥပတ္ထမ္ဘယ။ **ဒဠှော ဘဝါ**တိ ဒုရဘိသမ္ဘဝသဟနသမတ္ထာယ အသိထိလပရက္ကမတာယ ထိရော ဟောဟိ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? ယသ္မာ တွံ ဥပစိတပုညသမ္ဘာရော၊ တသ္မာဟံ ဧကန္တဗျဝသိတောဝ ဟုတွာ ဧဝံ ဒုက္ကရံ ဒုရဘိသမ္ဘဝမ္ပိ သမာနံ တုယှံ တံ မောနေယျံ ပဝက္ခာမိ၊ သန္ထမ္ဘဿု ဒဠှော ဘဝါတိ။

၇၀၈။ ဧဝံ ပရမသလ္လေခံ မောနေယျဝတ္တံ ဝတ္တုကာမော နာလကံ သန္ထမ္ဘနေ ဒဠှီဘာဝေ စ နိယောဇေတွာ ပဌမံ တာဝ ဂါမူပနိဗဒ္ဓကိလေသပ္ပဟာနံ ဒဿေန္တော "**သမာနဘာဂ**"န္တိ ဥပဍ္ဎဂါထမာဟ။ တတ္ထ **သမာနဘာဂ**န္တိ သမဘာဂံ ဧကသဒိသံ နိန္နာနာကရဏံ။ **အက္ကုဋ္ဌဝန္ဒိတ**န္တိ အက္ကောသဉ္စ ဝန္ဒနဉ္စ။

ဣဒါနိ ယထာ တံ သမာနဘာဂံ ကယိရတိ၊ တံ ဥပါယံ ဒဿေန္တော "**မနောပဒေါသ**"န္တိ ဥပဍ္ဎဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—အက္ကုဋ္ဌော **မနောပဒေါသံ ရက္ခေယျ၊** ဝန္ဒိတော **သန္တော အနုဏ္ဏတော စရေ၊** ရညာပိ ဝန္ဒိတော သမာနော "မံ ဝန္ဒတီ"တိ ဥဒ္ဓစ္စံ နာပဇ္ဇေယျ။

၁-ကိလေသစိတ္တံ (သီ)   ၂-ဗျဝသာနတ္ထေ (သီ)

709. Idāni araññūpanibaddhakilesappahānaṁ dassento “**uccāvacā**”ti gāthamāha. Tassattho—araññasaññite **dāyepi** iṭṭhāniṭṭhavasena **uccāvacā** nānappakārā ārammaṇā **niccharanti,** cakkhādīnaṁ āpāthamāgacchanti, te ca kho **aggisikhūpamā** pariḷāhajanakaṭṭhena. Yathā vā ḍayhamāne vane aggisikhā nānappakāratāya uccāvacā niccharanti sadhūmāpi vidhūmāpi nīlāpi pītāpi rattāpi khuddakāpi mahantāpi, evaṁ sīhabyagghamanussāmanussavividhavihaṅgavirutapupphaphalapallavādibhedavasena nānappakāratāya dāye uccāvacā ārammaṇā niccharanti bhiṁsanakāpi rajanīyāpi dosanīyāpi mohanīyāpi. Tenāha “uccāvacā niccharanti, dāye aggisikhūpamā”ti. Evaṁ niccharantesu ca uccāvacesu ārammaṇesu yā kāci uyyānavanacārikaṁ gatā samānā pakatiyā vā vanacāriniyo kaṭṭhahārikādayo rahogataṁ disvā hasitalapitaruditadunnivatthādīhi **nāriyo muniṁ palobhenti, tā su taṁ mā palobhayuṁ,** tā nāriyo taṁ mā palobhayuṁ. Yathā na palobhenti, tathā karohīti vuttaṁ hoti.

710-11. Evamassa Bhagavā gāme ca araññe ca paṭipattividhiṁ dassetvā idāni sīlasaṁvaraṁ dassento “**virato methunā dhammā**”ti gāthādvayamāha. Tattha **hitvā kāme paropareti**[1] methunadhammato avasesepi sundare ca asundare ca pañca kāmaguṇe hitvā. Tappahānena hi methunavirati susampannā hoti. Tenāha “hitvā kāme paropare”ti. Ayamettha adhippāyo. “**Aviruddho**”ti-ādīni pana padāni “na haneyya na ghātaye”ti ettha vuttāya pāṇātipātāveramaṇiyā sampattidassanatthaṁ vuttāni. Tatrāyaṁ saṅkhepavaṇṇanā—parapakkhiyesu **pāṇesu aviruddho,** attapakkhiyesu **asāratto,** sabbepi sataṇhanittaṇhatāya **tasathāvare** pāṇe jīvitukāmatāya amaritukāmatāya sukhakāmatāya dukkhapaṭikūlatāya ca “**yathā ahaṁ tathā ete**”ti attasamānatāya tesu virodhaṁ vinento teneva pakārena “**yathā ete tathā ahan**”ti paresaṁ samānatāya ca attani anurodhaṁ vinento evaṁ ubhayathāpi anurodhavirodhavippahīno hutvā maraṇapaṭikūlatāya **attānaṁ upamaṁ katvā** pāṇesu ye keci tase vā thāvare vā pāṇe **na haneyya** sāhatthikādīhi payogehi, **na ghātaye** āṇattikādīhīti.

---

1. Parovareti (Sī), varāvareti (Syā)

၇၀၉။ ဣဒါနိ အရညူပနိဗဒ္ဓကိလေသပ္ပဟာနံ ဒဿေန္တော “**ဥစ္စာဝစာ**”တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—အရညသညိတေ **ဒါယေပိ** ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဝသေန **ဥစ္စာဝစာ** နာနပ္ပကာရာ အာရမ္မဏာ **နိစ္ဆရန္တိ၊** စက္ခာဒီနံ အာပါထမာဂစ္ဆန္တိ၊ တေ စ ခေါ **အဂ္ဂိသိခူပမာ** ပရိဠာဟဇနကဋ္ဌေန။ ယထာ ဝါ ဍယှမာနေ ဝနေ အဂ္ဂိသိခါ နာနပ္ပကာရတာယ ဥစ္စာဝစာ နိစ္ဆရန္တိ သဓူမာပိ ဝိဓူမာပိ နီလာပိ ပီတာပိ ရတ္တာပိ ခုဒ္ဒကာပိ မဟန္တာပိ၊ ဧဝံ သီဟဗျဂ္ဃမနုဿာမနုဿဝိဝိဓဝိဟင်္ဂဝိရုတပုပ္ဖဖလပလ္လဝါဒိဘေဒဝသေန နာနပ္ပကာရတာယ ဒါယေ ဥစ္စာဝစာ အာရမ္မဏာ နိစ္ဆရန္တိ ဘိံသနကာပိ ရဇနီယာပိ ဒေါသနီယာပိ မောဟနီယာပိ။ တေနာဟ “ဥစ္စာဝစာ နိစ္ဆရန္တိ၊ ဒါယေ အဂ္ဂိသိခူပမာ”တိ။ ဧဝံ နိစ္ဆရန္တေသု စ ဥစ္စာဝစေသု အာရမ္မဏေသု ယာ ကာစိ ဥယျာနဝနစာရိကံ ဂတာ သမာနာ ပကတိယာ ဝါ ဝနစာရိနိယော ကဋ္ဌဟာရိကာဒယော ရဟောဂတံ ဒိသွာ ဟသိတလပိတရုဒိတဒုန္နိဝတ္ထာဒီဟိ **နာရိယော မုနိံ ပလောဘေန္တိ၊ တာ သု တံ မာ ပလောဘယုံ၊** တာ နာရိယော တံ မာ ပလောဘယုံ။ ယထာ န ပလောဘေန္တိ၊ တထာ ကရောဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၇၁၀-၁၁။ ဧဝမဿ ဘဂဝါ ဂါမေ စ အရညေ စ ပဋိပတ္တိဝိဓိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ သီလသံဝရံ ဒဿေန္တော “**ဝိရတော မေထုနာ ဓမ္မာ**”တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ဟိတွာ ကာမေ ပရောပရေ**တိ[1] မေထုနဓမ္မတော အဝသေသေပိ သုန္ဒရေ စ အသုန္ဒရေ စ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ ဟိတွာ။ တပ္ပဟာနေန ဟိ မေထုနဝိရတိ သုသမ္ပန္နာ ဟောတိ။ တေနာဟ “ဟိတွာ ကာမေ ပရောပရေ”တိ။ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ “**အဝိရုဒ္ဓေါ**”တိအာဒီနိ ပန ပဒါနိ “န ဟနေယျ န ဃာတယေ”တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တာယ ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိယာ သမ္ပတ္တိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ တတြာယံ သင်္ခေပဝဏ္ဏနာ—ပရပက္ခိယေသု **ပါဏေသု အဝိရုဒ္ဓေါ,** အတ္တပက္ခိယေသု **အသာရတ္တော,** သဗ္ဗေပိ သတဏှနိတ္တဏှတာယ **တသထာဝရေ** ပါဏေ ဇီဝိတုကာမတာယ အမရိတုကာမတာယ သုခကာမတာယ ဒုက္ခပဋိကူလတာယ စ “**ယထာ အဟံ တထာ ဧတေ**”တိ အတ္တသမာနတာယ တေသု ဝိရောဓံ ဝိနေန္တော တေနေဝ ပကာရေန “**ယထာ ဧတေ တထာ အဟ**”န္တိ ပရေသံ သမာနတာယ စ အတ္တနိ အနုရောဓံ ဝိနေန္တော ဧဝံ ဥဘယထာပိ အနုရောဓဝိရောဓဝိပ္ပဟီနော ဟုတွာ မရဏပဋိကူလတာယ **အတ္တာနံ ဥပမံ ကတွာ** ပါဏေသု ယေ ကေစိ တသေ ဝါ ထာဝရေ ဝါ ပါဏေ **န ဟနေယျ** သာဟတ္ထိကာဒီဟိ ပယောဂေဟိ၊ **န ဃာတယေ** အာဏတ္တိကာဒီဟီတိ။

၁-ပရောဝရေတိ (သီ)၊ ဝရာဝရေတိ (သျာ)

712. Evamassa methunaviratipāṇātipātaviratimukhena saṅkhepato pātimokkhasaṁvarasīlaṁ vatvā “hitvā kāme”ti-ādīhi indriyasaṁvarañca dassetvā idāni ājīvapārisuddhiṁ dassento **“hitvā icchañcā”**ti-ādimāha. Tassattho—yāyaṁ taṇhā ekaṁ laddhā dutiyaṁ icchati, dve laddhā tatiyaṁ, satasahassaṁ laddhā taduttarimpi icchatīti evaṁ appaṭiladdhavisayaṁ icchanato **“icchā”**ti vuccati, yo cāyaṁ paṭiladdhavisayalubbhano lobho, taṁ **hitvā icchañca lobhañca yattha satto puthujjano,** yasmiṁ cīvarādipaccaye tehi icchālobhehi puthujjano satto laggo paṭibaddho tiṭṭhati, tattha taṁ ubhayampi hitvā paccayatthaṁ ājīvapārisuddhiṁ avirodhento ñāṇacakkhunā **cakkhumā** hutvā imaṁ moneyyapaṭipadaṁ **paṭipajjeyya.** Evaṁ hi paṭipanno **tareyya narakaṁ imaṁ,** duppūraṇaṭṭhena narakasaññitaṁ micchājīvahetubhūtaṁ imaṁ paccayataṇhaṁ tareyya, imāya vā paṭipadāya tareyyāti vuttaṁ hoti.

713. Evaṁ paccayataṇhāpahānamukhena ājīvapārisuddhiṁ dassetvā idāni bhojane mattaññutāmukhena paccayaparibhogasīlaṁ, tadanusārena ca yāva arahattappatti, tāva paṭipadaṁ dassento **“ūnūdaro”**ti gāthamāha. Tassattho—dhammena samena laddhesu itarītaracīvarādīsu paccayesu āhāraṁ tāva āhārento—

> “Cattāro pañca ālope, abhutvā udakaṁ pive.
> Alaṁ phāsuvihārāya, pahitattassa bhikkhuno”ti[1]—

vuttanayena **ūna-udaro** assa, na vātabharitabhastā viya uddhumātudaro, bhattasammadapaccayā thinamiddhaṁ parihareyyāti vuttaṁ hoti. Ūnūdaro hontopi ca **mitāhāro** assa bhojane mattaññū, “neva davāyā”ti-ādinā paccavekkhaṇena guṇato dosato ca paricchinnāhāro. Evaṁ mitāhāro samānopi paccayadhutaṅgapariyatti-adhigamavasena catubbidhāya appicchatāya **appiccho assa.** Ekaṁsena hi moneyyapaṭipadaṁ paṭipannena bhikkhunā evaṁ appicchena bhavitabbaṁ. Tattha ekekasmiṁ paccaye tīhi santosehi santussanā **paccayappicchatā.** Dhutaṅgadharasseva sato “dhutavāti maṁ pare jānantū”ti anicchanatā **dhutaṅgappicchatā.** Bahussutasseva sato

1. Khu 2. 343 piṭṭhe Theragāthāyaṁ.

၇၁၂။ ဧဝမဿ မေထုနဝိရတိပါဏာတိပါတဝိရတိမုခေန သင်္ခေပတော ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ ဝတွာ “ဟိတွာ ကာမေ”တိအာဒီဟိ ဣန္ဒြိယသံဝရဉ္စ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိံ ဒဿေန္တော **“ဟိတွာ ဣစ္ဆဉ္စာ”**တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—ယာယံ တဏှာ ဧကံ လဒ္ဓါ ဒုတိယံ ဣစ္ဆတိ၊ ဒွေ လဒ္ဓါ တတိယံ၊ သတသဟဿံ လဒ္ဓါ တဒုတ္တရိမ္ပိ ဣစ္ဆတီတိ ဧဝံ အပ္ပဋိလဒ္ဓဝိသယံ ဣစ္ဆနတော **“ဣစ္ဆာ”**တိ ဝုစ္စတိ၊ ယော စာယံ ပဋိလဒ္ဓဝိသယလုဗ္ဘနော လောဘော၊ တံ **ဟိတွာ ဣစ္ဆဉ္စ လောဘဉ္စ ယတ္ထ သတ္တော ပုထုဇ္ဇနော,** ယသ္မိံ စီဝရာဒိပစ္စယေ တေဟိ ဣစ္ဆာလောဘေဟိ ပုထုဇ္ဇနော သတ္တော လဂ္ဂေါ ပဋိဗဒ္ဓေါ တိဋ္ဌတိ၊ တတ္ထ တံ ဥဘယမ္ပိ ဟိတွာ ပစ္စယတ္ထံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိံ အဝိရောဓေန္တော ဉာဏစက္ခုနာ **စက္ခုမာ** ဟုတွာ ဣမံ မောနေယျပဋိပဒံ **ပဋိပဇ္ဇေယျ။** ဧဝံ ဟိ ပဋိပန္နော **တရေယျ နရကံ ဣမံ၊** ဒုပ္ပူရဏဋ္ဌေန နရကသညိတံ မိစ္ဆာဇီဝဟေတုဘူတံ ဣမံ ပစ္စယတဏှံ တရေယျ၊ ဣမာယ ဝါ ပဋိပဒါယ တရေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၇၁၃။ ဧဝံ ပစ္စယတဏှာပဟာနမုခေန အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဘောဇနေ မတ္တညုတာမုခေန ပစ္စယပရိဘောဂသီလံ, တဒနုသာရေန စ ယာဝ အရဟတ္တပ္ပတ္တိ၊ တာဝ ပဋိပဒံ ဒဿေန္တော **“ဦနူဒရော”**တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—ဓမ္မေန သမေန လဒ္ဓေသု ဣတရီတရစီဝရာဒီသု ပစ္စယေသု အာဟာရံ တာဝ အာဟာရေန္တော—

> “စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ၊ အဘုတွာ ဥဒကံ ပိဝေ။
> အလံ ဖာသုဝိဟာရာယ၊ ပဟိတတ္တဿ ဘိက္ခုနော”တိ[၁]—

ဝုတ္တနယေန **ဦနဥဒရော** အဿ၊ န ဝါတဘရိတဘသ္တာ ဝိယ ဥဒ္ဓုမာတုဒရော၊ ဘတ္တသမ္မဒပစ္စယာ ထိနမိဒ္ဓံ ပရိဟရေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဦနူဒရော ဟောန္တောပိ စ **မိတာဟာရော** အဿ ဘောဇနေ မတ္တညူ၊ “နေဝ ဒဝါယာ”တိအာဒိနာ ပစ္စဝေက္ခဏေန ဂုဏတော ဒေါသတော စ ပရိစ္ဆိန္နာဟာရော။ ဧဝံ မိတာဟာရော သမာနောပိ ပစ္စယဓုတင်္ဂပရိယတ္တိအဓိဂမဝသေန စတုဗ္ဗိဓာယ အပ္ပိစ္ဆတာယ **အပ္ပိစ္ဆော အဿ။** ဧကံသေန ဟိ မောနေယျပဋိပဒံ ပဋိပန္နေန ဘိက္ခုနာ ဧဝံ အပ္ပိစ္ဆေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ ဧကေကသ္မိံ ပစ္စယေ တီဟိ သန္တောသေဟိ သန္တုဿနာ **ပစ္စယပ္ပိစ္ဆတာ။** ဓုတင်္ဂဓရဿေဝ သတော “ဓုတဝါတိ မံ ပရေ ဇာနန္တူ”တိ အနိစ္ဆနတာ **ဓုတင်္ဂပ္ပိစ္ဆတာ။** ဗဟုဿုတဿေဝ သတော

၁-ခု ၂-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ ထေရဂါထာယံ။

“bahussutoti maṁ pare jānantū”ti anicchanatā **pariyatti-appicchatā** Majjhantikattherassa viya. Adhigamasampannasseva sato “adhigato ayaṁ kusalaṁ dhammanti maṁ pare jānantū”ti anicchanatā **adhigamappicchatā.** Sā ca arahattādhigamato oraṁ veditabbā. Arahattādhigamatthaṁ hi ayaṁ paṭipadāti. Evaṁ appicchopi ca arahattamaggena taṇhāloluppaṁ hitvā **alolupo** assa. Evaṁ alolupo hi **sadā icchāya nicchāto aniccho hoti nibbuto,** yāya icchāya chātā honti sattā khuppipāsāturā viya atittā, tāya icchāya aniccho hoti, anicchattā ca nicchāto hoti anāturo paramatittippatto. Evaṁ nicchātattā nibbuto hoti vūpasantasabbakilesapariḷāhoti evamettha uppaṭipāṭiyā yojanā veditabbā.

714. Evaṁ yāva arahattappatti, tāva paṭipadaṁ kathetvā idāni taṁ paṭipadaṁ paṭipannassa bhikkhuno arahattappattiniṭṭhaṁ dhutaṅgasamādānaṁ senāsanavattañca kathento **“sa piṇḍacāran”**ti gāthādvayamāha. Tattha **sa piṇḍacāraṁ caritvā**ti so bhikkhu bhikkhaṁ caritvā, bhattakiccaṁ vā katvā. **Vanantamabhihāraye**ti apapañcito gihipapañcena vanaṁ eva gaccheyya. **Upaṭṭhito rukkhamūlasmin**ti rukkhamūle ṭhito vā hutvā. **Āsanūpagato**ti āsanaṁ upagato vā hutvā, nisinnoti vuttaṁ hoti. **Munī**ti moneyyapaṭipadaṁ paṭipanno. Ettha ca “piṇḍacāraṁ caritvā”ti iminā piṇḍapātikaṅgaṁ vuttaṁ. Yasmā pana ukkaṭṭhapiṇḍapātiko sapadānacārī ekāsaniko pattapiṇḍiko khalupacchābhattiko ca hotiyeva, tecīvarikapaṁsukūlampi ca samādiyateva, tasmā imānipi cha vuttāneva honti. “Vanantamabhihāraye”ti iminā pana āraññikaṅgaṁ vuttaṁ, “upaṭṭhito rukkhamūlasmin”ti iminā rukkhamūlikaṅgaṁ, “āsanūpagato”ti iminā nesajjikaṅgaṁ. Yathākkamaṁ pana etesaṁ anulomattā abbhokāsikayathāsanthatikasosānikaṅgāni vuttāniyeva hontīti evametāya gāthāya terasa dhutaṅgāni Nālakattherassa kathesi.

715. **Sa jhānapasuto dhīro**ti so anuppannassa jhānassa uppādanena uppannassa āvajjanasamāpajjanādhiṭṭhānavuṭṭhānapaccavekkhaṇehi ca jhānesu pasuto anuyutto. **Dhīro**ti dhitisampanno. **Vanante ramito siyā**ti

“ဗဟုဿုတောတိ မံ ပရေ ဇာနန္တူ”တိ အနိစ္ဆနတာ **ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆတာ** မဇ္ဈန္တိကတ္ထေရဿ ဝိယ။ အဓိဂမသမ္ပန္နဿေဝ သတော “အဓိဂတော အယံ ကုသလံ ဓမ္မန္တိ မံ ပရေ ဇာနန္တူ”တိ အနိစ္ဆနတာ **အဓိဂမပ္ပိစ္ဆတာ**။ သာ စ အရဟတ္တာဓိဂမတော ဩရံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အရဟတ္တာဓိဂမတ္ထံ ဟိ အယံ ပဋိပဒါတိ။ ဧဝံ အပ္ပိစ္ဆောပိ စ အရဟတ္တမဂ္ဂေန တဏှာလောလုပ္ပံ ဟိတွာ **အလောလုပေါ** အဿ။ ဧဝံ အလောလုပေါ ဟိ **သဒါ ဣစ္ဆာယ နိစ္ဆာတော အနိစ္ဆော ဟောတိ နိဗ္ဗုတော၊** ယာယ ဣစ္ဆာယ ဆာတာ ဟောန္တိ သတ္တာ ခုပ္ပိပါသာတုရာ ဝိယ အတိတ္တာ၊ တာယ ဣစ္ဆာယ အနိစ္ဆော ဟောတိ၊ အနိစ္ဆတ္တာ စ နိစ္ဆာတော ဟောတိ အနာတုရော ပရမတိတ္တိပ္ပတ္တော။ ဧဝံ နိစ္ဆာတတ္တာ နိဗ္ဗုတော ဟောတိ ဝူပသန္တသဗ္ဗကိလေသပရိဠာဟောတိ ဧဝမေတ္ထ ဥပ္ပဋိပါဋိယာ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၇၁၄။ ဧဝံ ယာဝ အရဟတ္တပ္ပတ္တိ၊ တာဝ ပဋိပဒံ ကထေတွာ ဣဒါနိ တံ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နဿ ဘိက္ခုနော အရဟတ္တပ္ပတ္တိနိဋ္ဌံ ဓုတင်္ဂသမာဒါနံ သေနာသနဝတ္တဉ္စ ကထေန္တော “**သ ပိဏ္ဍစာရ**”န္တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **သ ပိဏ္ဍစာရံ စရိတွာ**တိ သော ဘိက္ခု ဘိက္ခံ စရိတွာ, ဘတ္တကိစ္စံ ဝါ ကတွာ။ **ဝနန္တမဘိဟာရယေ**တိ အပပဉ္စိတော ဂိဟိပပဉ္စေန ဝနံ ဧဝ ဂစ္ဆေယျ။ **ဥပဋ္ဌိတော ရုက္ခမူလသ္မိ**န္တိ ရုက္ခမူလေ ဌိတော ဝါ ဟုတွာ။ **အာသနူပဂတော**တိ အာသနံ ဥပဂတော ဝါ ဟုတွာ၊ နိသိန္နောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **မုနီ**တိ မောနေယျပဋိပဒံ ပဋိပန္နော။ ဧတ္ထ စ “ပိဏ္ဍစာရံ စရိတွာ”တိ ဣမိနာ ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂံ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ပန ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကော သပဒါနစာရီ ဧကာသနိကော ပတ္တပိဏ္ဍိကော ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကော စ ဟောတိယေဝ၊ တေစီဝရိကပံသုကူလမ္ပိ စ သမာဒိယတေဝ၊ တသ္မာ ဣမာနိပိ ဆ ဝုတ္တာနေဝ ဟောန္တိ။ “ဝနန္တမဘိဟာရယေ”တိ ဣမိနာ ပန အာရညိကင်္ဂံ ဝုတ္တံ၊ “ဥပဋ္ဌိတော ရုက္ခမူလသ္မိ”န္တိ ဣမိနာ ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ၊ “အာသနူပဂတော”တိ ဣမိနာ နေသဇ္ဇိကင်္ဂံ။ ယထာက္ကမံ ပန ဧတေသံ အနုလောမတ္တာ အဗ္ဘောကာသိကယထာသန္ထတိကသောသာနိကင်္ဂါနိ ဝုတ္တာနိယေဝ ဟောန္တီတိ ဧဝမေတာယ ဂါထာယ တေရသ ဓုတင်္ဂါနိ နာလကတ္ထေရဿ ကထေသိ။

၇၁၅။ **သ ဈာနပသုတော ဓီရော**တိ သော အနုပ္ပန္နဿ ဈာနဿ ဥပ္ပါဒနေန ဥပ္ပန္နဿ အာဝဇ္ဇနသမာပဇ္ဇနာဓိဋ္ဌာနဝုဋ္ဌာနပစ္စဝေက္ခဏေဟိ စ ဈာနေသု ပသုတော အနုယုတ္တော။ **ဓီရော**တိ ဓိတိသမ္ပန္နော။ **ဝနန္တေ ရမိတော သိယာ**တိ

vane abhirato siyā, gāmantasenāsane nābhirameyyāti vuttaṁ hoti. **Jhāyetha rukkhamūlasmiṁ, attānamabhitosayan**ti na kevalaṁ lokiyajjhānapasutoyeva siyā, apica kho tasmiṁyeva rukkhamūle sotāpattimaggādisampayuttena lokuttarajjhānenāpi attānaṁ atīva tosento jhāyetha. Paramassāsappattiyā hi lokuttarajjhāneneva cittaṁ atīva tussati, na aññena. Tenāha "attānamabhitosayan"ti. Evamimāya gāthāya jhānapasutatāya vanantasenāsanābhiratiṁ arahattañca kathesi.

716. Idāni yasmā imaṁ dhammadesanaṁ sutvā Nālakatthero vanantamabhihāretvā nirāhāropi paṭipadāpūraṇe atīva ussukko ahosi, nirāhārena ca samaṇadhammaṁ kātuṁ na sakkā. Tathā karontassa hi jīvitaṁ nappavattati, kilese pana anuppādentena āhāro pariyesitabbo, ayamettha ñāyo. Tasmā tassa Bhagavā aparāparesupi divasesu piṇḍāya caritabbaṁ, kilesā pana na uppādetabbāti dassanatthaṁ arahattappattiniṭṭhaṁyeva bhikkhācāravattaṁ kathento **"tato ratyā vivasāne"**ti[1] ādikā cha gāthāyo abhāsi. Tattha **tato**ti "sapiṇḍacāraṁ caritvā, vanantamabhihāraye"ti ettha vuttapiṇḍacāravanantābhihārato uttaripi. **Ratyā vivasāne**ti rattisamatikkame, dutiyadivaseti vuttaṁ hoti. **Gāmantamabhihāraye**ti ābhisamācārikavattaṁ katvā yāva bhikkhācāravelā, tāva vivekamanubrūhetvā gatapaccāgatavatte vuttanayena kammaṭṭhānaṁ manasi karonto gāmaṁ gaccheyya. **Avhānaṁ nābhinandeyyā**ti "bhante amhākaṁ ghare bhuñjitabban"ti nimantanaṁ, "deti nu kho, na deti nu kho, sundaraṁ nu kho deti, asundaraṁ nu kho detī"ti evarūpaṁ vitakkaṁ bhojanañca paṭipadāpūrako bhikkhu nābhinandeyya, nappaṭiggaṇheyyāti vuttaṁ hoti. Yadi pana balakkārena pattaṁ gahetvā pūretvā denti, paribhuñjitvā samaṇadhammo kātabbo, dhutaṅgaṁ na kuppati, tadupādāya pana taṁ gāmaṁ na pavisitabbaṁ. **Abhihārañca gāmato**ti sace gāmaṁ paviṭṭhassa pātisatehipi bhattaṁ abhiharanti, tampi nābhinandeyya, tato ekasitthampi nappaṭiggaṇheyya, aññadatthu gharapaṭipāṭiyā piṇḍapātameva careyyāti.

1. Vivasaneti (Sī, Syā)

ဝနေ အဘိရတော သိယာ၊ ဂါမန္တသေနာသနေ နာဘိရမေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဈာယေထ ရုက္ခမူလသ္မိံ၊ အတ္တာနမဘိတောသယ**န္တိ န ကေဝလံ လောကိယဇ္ဈာနပသုတောယေဝ သိယာ၊ အပိစ ခေါ တသ္မိံယေဝ ရုက္ခမူလေ သောတာပတ္တိမဂ္ဂါဒိသမ္ပယုတ္တေန လောကုတ္တရဇ္ဈာနေနာပိ အတ္တာနံ အတီဝ တောသေန္တော ဈာယေထ။ ပရမဿာသပ္ပတ္တိယာ ဟိ လောကုတ္တရဇ္ဈာနေနေဝ စိတ္တံ အတီဝ တုဿတိ၊ န အညေန။ တေနာဟ "အတ္တာနမဘိတောသယ"န္တိ။ ဧဝမိမာယ ဂါထာယ ဈာနပသုတတာယ ဝနန္တသေနာသနာဘိရတိံ အရဟတ္တဉ္စ ကထေသိ။

၇၁၆။ ဣဒါနိ ယသ္မာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ နာလကတ္ထေရော ဝနန္တမဘိဟာရေတွာ နိရာဟာရောပိ ပဋိပဒါပူရဏေ အတီဝ ဥဿုက္ကော အဟောသိ၊ နိရာဟာရေန စ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ န သက္ကာ။ တထာ ကရောန္တဿ ဟိ ဇီဝိတံ နပ္ပဝတ္တတိ၊ ကိလေသေ ပန အနုပ္ပါဒေန္တေန အာဟာရော ပရိယေသိတဗ္ဗော၊ အယမေတ္ထ ဉာယော။ တသ္မာ တဿ ဘဂဝါ အပရာပရေသုပိ ဒိဝသေသု ပိဏ္ဍာယ စရိတဗ္ဗံ၊ ကိလေသာ ပန န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာတိ ဒဿနတ္ထံ အရဟတ္တပ္ပတ္တိနိဋ္ဌံယေဝ ဘိက္ခာစာရဝတ္တံ ကထေန္တော **"တတော ရတျာ ဝိဝသာနေ"**တိ[၁]-အာဒိကာ ဆ ဂါထာယော အဘာသိ။ တတ္ထ **တတော**တိ "သပိဏ္ဍစာရံ စရိတွာ၊ ဝနန္တမဘိဟာရယေ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တပိဏ္ဍစာရဝနန္တာဘိဟာရတော ဥတ္တရိပိ။ **ရတျာ ဝိဝသာနေ**တိ ရတ္တိသမတိက္ကမေ၊ ဒုတိယဒိဝသေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဂါမန္တမဘိဟာရယေ**တိ အာဘိသမာစာရိကဝတ္တံ ကတွာ ယာဝ ဘိက္ခာစာရဝေလာ၊ တာဝ ဝိဝေကမနုဗြူဟေတွာ ဂတပစ္စာဂတဝတ္တေ ဝုတ္တနယေန ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ ကရောန္တော ဂါမံ ဂစ္ဆေယျ။ **အဝှါနံ နာဘိနန္ဒေယျာ**တိ "ဘန္တေ အမှာကံ ဃရေ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ"န္တိ နိမန္တနံ, "ဒေတိ နု ခေါ, န ဒေတိ နု ခေါ၊ သုန္ဒရံ နု ခေါ ဒေတိ,အသုန္ဒရံ နု ခေါ ဒေတီ"တိ ဧဝရူပံ ဝိတက္ကံ ဘောဇနဉ္စ ပဋိပဒါပူရကော ဘိက္ခု နာဘိနန္ဒေယျ၊ နပ္ပဋိဂ္ဂဏှေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယဒိ ပန ဗလက္ကာရေန ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပူရေတွာ ဒေန္တိ၊ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မော ကာတဗ္ဗော၊ ဓုတင်္ဂံ န ကုပ္ပတိ၊ တဒုပါဒါယ ပန တံ ဂါမံ န ပဝိသိတဗ္ဗံ။ **အဘိဟာရဉ္စ ဂါမတော**တိ သစေ ဂါမံ ပဝိဋ္ဌဿ ပါတိသတေဟိပိ ဘတ္တံ အဘိဟရန္တိ၊ တမ္ပိ နာဘိနန္ဒေယျ၊ တတော ဧကသိတ္ထမ္ပိ နပ္ပဋိဂ္ဂဏှေယျ၊ အညဒတ္ထု ဃရပဋိပါဋိယာ ပိဏ္ဍပါတမေဝ စရေယျာတိ။

၁-ဝိဝသနေတိ (သီ၊ သျာ)

717. **Na munī gāmamāgamma, kulesu sahasā care**ti so ca monatthāya paṭipannako muni gāmaṁ gato samāno kulesu sahasā na care, sahasokitādi-ananulomikaṁ gihisaṁsaggaṁ na āpajjeyyāti vuttaṁ hoti. **Ghāsesanaṁ chinnakatho, na vācaṁ payutaṁ bhaṇe**ti chinnakatho viya hutvā obhāsaparikathānimittaviññattipayuttaṁ ghāsesanavācaṁ na bhaṇeyya. Sace ākaṅkheyya, gilāno samāno gelaññapaṭibāhanatthāya bhaṇeyya. Senāsanatthāya vā viññattiṁ ṭhapetvā obhāsaparikathānimittapayuttaṁ, avasesapaccayatthāya pana agilāno neva kiñci bhaṇeyyāti.

718-9. **Alatthaṁ yadidan**ti imissā pana gāthāya ayamattho—gāmaṁ piṇḍāya paviṭṭho appamattakepi kismiñci laddhe **"alatthaṁ yaṁ idaṁ sādhū"**ti cintetvā aladdhe **"nālatthaṁ kusalan"**ti tampi "sundaran"ti cintetvā **ubhayeneva** lābhālābhena **so tādī** nibbikāro hutvā **rukkhaṁvu'panivattati,** yathāpi puriso phalagavesī rukkhaṁ upagamma phalaṁ laddhāpi aladdhāpi ananunīto appaṭihato majjhattoyeva hutvā gacchati, evaṁ kulaṁ upagamma lābhaṁ laddhāpi aladdhāpi majjhattova hutvā gacchatīti. **Sa pattapāṇī**ti gāthā uttānatthāva.

720. **Uccāvacā**ti imissā gāthāya sambandho—evaṁ bhikkhācāravattasampanno hutvāpi tāvatakeneva tuṭṭhiṁ anāpajjitvā paṭipadaṁ ārādheyya. Paṭipattisāraṁ hi sāsanaṁ. Sā cāyaṁ **uccāvacā -pa- mutan**ti. Tassattho—sā cāyaṁ maggapaṭipadā uttamanihīnabhedato **uccāvacā** Buddha**samaṇena pakāsitā.** Sukhāpaṭipadā hi khippābhiññā uccā, dukkhāpaṭipadā dandhābhiññā avacā. Itarā dve ekenaṅgena uccā, ekena avacā. Paṭhamā eva vā uccā, itarā tissopi avacā. Tāya cetāya uccāya avacāya vā paṭipadāya **na pāraṁ diguṇaṁ yanti.** "Duguṇan"ti vā pāṭho, ekamaggena dvikkhattuṁ nibbānaṁ na yantīti attho. Kasmā? Yena maggena ye kilesā pahīnā, tesaṁ puna appahātabbato. Etena parihānadhammābhāvaṁ dīpeti. **Nayidaṁ ekaguṇaṁ mutan**ti tañca idaṁ pāraṁ ekakkhattuṁyeva phusanārahampi na hoti. Kasmā? Ekena maggena sabbakilesappahānābhāvato. Etena ekamaggeneva arahattābhāvaṁ dīpeti.

၇၁၇။ **န မုနီ ဂါမမာဂမ္မ၊ ကုလေသု သဟသာ စရေ**တိ သော စ မောနတ္ထာယ ပဋိပန္နကော မုနိ ဂါမံ ဂတော သမာနော ကုလေသု သဟသာ န စရေ၊ သဟသောကိတာဒိအနနုလောမိကံ ဂိဟိသံသဂ္ဂံ န အာပဇ္ဇေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဃာသေသနံ ဆိန္နကထော၊ န ဝါစံ ပယုတံ ဘဏေ**တိ ဆိန္နကထော ဝိယ ဟုတွာ ဩဘာသပရိကထာနိမိတ္တဝိညတ္တိပယုတ္တံ ဃာသေသနဝါစံ န ဘဏေယျ။ သစေ အာကင်္ခေယျ၊ ဂိလာနော သမာနော ဂေလညပဋိဗာဟနတ္ထာယ ဘဏေယျ။ သေနာသနတ္ထာယ ဝါ ဝိညတ္တိံ ဌပေတွာ ဩဘာသပရိကထာနိမိတ္တပယုတ္တံ၊ အဝသေသပစ္စယတ္ထာယ ပန အဂိလာနော နေဝ ကိဉ္စိ ဘဏေယျာတိ။

၇၁၈-၉။ **အလတ္ထံ ယဒိဒ**န္တိ ဣမိဿာ ပန ဂါထာယ အယမတ္ထော—ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော အပ္ပမတ္တကေပိ ကိသ္မိဉ္စိ လဒ္ဓေ "**အလတ္ထံ ယံ ဣဒံ သာဓူ**"တိ စိန္တေတွာ အလဒ္ဓေ "**နာလတ္ထံ ကုသလ**"န္တိ တမ္ပိ "သုန္ဒရ"န္တိ စိန္တေတွာ **ဥဘယေနေဝ** လာဘာလာဘေန **သော တာဒီ** နိဗ္ဗိကာရော ဟုတွာ **ရုက္ခံဝု'ပနိဝတ္တတိ၊** ယထာပိ ပုရိသော ဖလဂဝေသီ ရုက္ခံ ဥပဂမ္မ ဖလံ လဒ္ဓါပိ အလဒ္ဓါပိ အနနုနီတော အပ္ပဋိဟတော မဇ္ဈတ္တောယေဝ ဟုတွာ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ကုလံ ဥပဂမ္မ လာဘံ လဒ္ဓါပိ အလဒ္ဓါပိ မဇ္ဈတ္တောဝ ဟုတွာ ဂစ္ဆတီတိ။ **သ ပတ္တပါဏီ**တိ ဂါထာ ဥတ္တာနတ္ထာဝ။

၇၂၀။ **ဥစ္စာဝစာ**တိ ဣမိဿာ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော—ဧဝံ ဘိက္ခာစာရဝတ္တသမ္ပန္နော ဟုတွာပိ တာဝတကေနေဝ တုဋ္ဌိံ အနာပဇ္ဇိတွာ ပဋိပဒံ အာရာဓေယျ။ ပဋိပတ္တိသာရံ ဟိ သာသနံ။ သာ စာယံ **ဥစ္စာဝစာ။ပ။ မုတ**န္တိ။ တဿတ္ထော—သာ စာယံ မဂ္ဂပဋိပဒါ ဥတ္တမနိဟီနဘေဒတော **ဥစ္စာဝစာ** ဗုဒ္ဓ**သမဏေန ပကာသိတာ။** သုခါပဋိပဒါ ဟိ ခိပ္ပါဘိညာ ဥစ္စာ၊ ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ အဝစာ။ ဣတရာ ဒွေ ဧကေနင်္ဂေန ဥစ္စာ၊ ဧကေန အဝစာ။ ပဌမာ ဧဝ ဝါ ဥစ္စာ၊ ဣတရာ တိဿောပိ အဝစာ။ တာယ စေတာယ ဥစ္စာယ အဝစာယ ဝါ ပဋိပဒါယ **န ပါရံ ဒိဂုဏံ ယန္တိ။** "ဒုဂုဏ"န္တိ ဝါ ပါဌော၊ ဧကမဂ္ဂေန ဒွိက္ခတ္တုံ နိဗ္ဗာနံ န ယန္တီတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ? ယေန မဂ္ဂေန ယေ ကိလေသာ ပဟီနာ၊ တေသံ ပုန အပ္ပဟာတဗ္ဗတော။ ဧတေန ပရိဟာနဓမ္မာဘာဝံ ဒီပေတိ။ **နယိဒံ ဧကဂုဏံ မုတ**န္တိ တဉ္စ ဣဒံ ပါရံ ဧကက္ခတ္တုံယေဝ ဖုသနာရဟမ္ပိ န ဟောတိ။ ကသ္မာ? ဧကေန မဂ္ဂေန သဗ္ဗကိလေသပ္ပဟာနာဘာဝတော။ ဧတေန ဧကမဂ္ဂေနေဝ အရဟတ္တာဘာဝံ ဒီပေတိ။

721. Idāni paṭipadānisaṁsaṁ dassento **“yassa ca visatā”**ti gāthamāha. Tassattho—**yassa ca** evaṁ paṭipannassa bhikkhuno tāya paṭipadāya pahīnattā aṭṭhasatataṇhāvicaritabhāvena visatattā **visatā** taṇhā **natthi,** tassa kilesasotacchedena **chinnasotassa** kusalākusalappahānena **kiccākiccappahīnassa** rāgajo vā dosajo vā appamattakopi **pariḷāho na vijjatī**ti.

722. Idāni yasmā imā gāthāyo sutvā Nālakattherassa cittaṁ udapādi “yadi ettakaṁ moneyyaṁ sukaraṁ na dukkaraṁ, sakkā appakasirena pūretun”ti, tasmāssa Bhagavā “dukkarameva moneyyan”ti dassento puna **“moneyyaṁ te upaññissan”**ti-ādimāha. Tattha **upaññissan**ti upaññāpeyyaṁ[1], kathayissanti vuttaṁ hoti. Khuradhārā upamā assāti **khuradhārūpamo. Bhave**ti bhaveyya. Ko adhippāyo? Moneyyaṁ paṭipanno bhikkhu khuradhāraṁ upamaṁ katvā paccayesu vatteyya. Yathā madhudiddhaṁ khuradhāraṁ lihanto chedato jivhaṁ rakkhati, evaṁ dhammena laddhe paccaye paribhuñjanto cittaṁ kilesuppattito rakkheyyāti vuttaṁ hoti. Paccayā hi parisuddhena ñāyena laddhuñca anavajjaparibhogena paribhuñjituñca na sukhena sakkāti Bhagavā paccayanissitameva bahuso bhaṇati. **Jivhāya tālumāhacca, udare saññato siyā**ti jivhāya tāluṁ uppīḷetvāpi rasataṇhaṁ vinodento kiliṭṭhena maggena[2] uppannapaccaye asevanto udare saṁyato siyā.

723. **Alīnacitto ca siyā**ti niccaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ bhāvanāya aṭṭhitakāritāya akusītacitto ca bhaveyya. **Na cāpi bahu cintaye**ti ñātijanapadāmaravitakkavasena ca bahuṁ na cinteyya. **Nirāmagandho asito, brahmacariyaparāyaṇo**ti nikkileso ca hutvā taṇhādiṭṭhīhi kismiñci bhave anissito sikkhāttayasakalasāsanabrahmacariyaparāyaṇo eva bhaveyya.

724-5. **Ekāsanassā**ti vivittāsanassa. Āsanamukhena cettha sabba-iriyāpathā vuttā. Yato sabba-iriyāpathesu ekībhāvassa sikkheyyāti vuttaṁ hotīti veditabbaṁ. Ekāsanassāti ca sampadānavacanametaṁ.

1. Upaññassanti upaññayissaṁ (Sī) 2. Manena (Sī, Ka)

၇၂၁။ ဣဒါနိ ပဋိပဒါနိသံသံ ဒဿေန္တော “**ယဿ စ ဝိသတာ**”တိ ဂါထ-မာဟ။ တဿတ္ထော—**ယဿ စ** ဧဝံ ပဋိပန္နဿ ဘိက္ခုနော တာယ ပဋိပဒါယ ပဟီနတ္တာ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတဘာဝေန ဝိသတတ္တာ **ဝိသတာ** တဏှာ **နတ္ထိ၊** တဿ ကိလေသသောတစ္ဆေဒေန **ဆိန္နသောတဿ** ကုသလာ-ကုသလပ္ပဟာနေန **ကိစ္စာကိစ္စပ္ပဟီနဿ** ရာဂဇော ဝါ ဒေါသဇော ဝါ အပ္ပ-မတ္တကောပိ **ပရိဠာဟော န ဝိဇ္ဇတီ**တိ။

၇၂၂။ ဣဒါနိ ယသ္မာ ဣမာ ဂါထာယော သုတွာ နာလကတ္ထေရဿ စိတ္တံ ဥဒပါဒိ “ယဒိ ဧတ္တကံ မောနေယျံ သုကရံ န ဒုက္ကရံ၊ သက္ကာ အပ္ပကသိ-ရေန ပူရေတု”န္တိ၊ တသ္မာဿ ဘဂဝါ “ဒုက္ကရမေဝ မောနေယျ”န္တိ ဒဿေန္တော ပုန “**မောနေယျံ တေ ဥပညိဿ**”န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဥပညိဿ**န္တိ ဥပညာပေယျံ[1]၊ ကထယိဿန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုရဓာရာ ဥပမာ အဿာတိ **ခုရဓာရူပမော။ ဘဝေ**တိ ဘဝေယျ။ ကော အဓိပ္ပါယော? မောနေယျံ ပဋိပန္နော ဘိက္ခု ခုရဓာရံ ဥပမံ ကတွာ ပစ္စယေသု ဝတ္တေယျ။ ယထာ မဓုဒိဒ္ဓံ ခုရဓာရံ လိဟန္တော ဆေဒတော ဇိဝှံ ရက္ခတိ၊ ဧဝံ ဓမ္မေန လဒ္ဓေ ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇန္တော စိတ္တံ ကိလေသုပ္ပတ္တိတော ရက္ခေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပစ္စယာ ဟိ ပရိသုဒ္ဓေန ဉာယေန လဒ္ဓုဉ္စ အနဝဇ္ဇပရိဘောဂေန ပရိဘုဉ္ဇိတုဉ္စ န သုခေန သက္ကာတိ ဘဂဝါ ပစ္စယနိဿိတမေဝ ဗဟုသော ဘဏတိ။ **ဇိဝှါယ တာလုမာဟစ္စ၊ ဥဒရေ သညတော သိယာ**တိ ဇိဝှါယ တာလုံ ဥပ္ပီဠေတွာပိ ရသတဏှံ ဝိနောဒေန္တော ကိလိဋ္ဌေန မဂ္ဂေန[2] ဥပ္ပန္နပစ္စယေ အသေဝန္တော ဥဒရေ သံယတော သိယာ။

၇၂၃။ **အလီနစိတ္တော စ သိယာ**တိ နိစ္စံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အဋ္ဌိတကာရိတာယ အကုသီတစိတ္တော စ ဘဝေယျ။ **န စာပိ ဗဟု စိန္တယေ**တိ ဉာတိဇနပဒါမရဝိတက္ကဝသေန စ ဗဟုံ န စိန္တေယျ။ **နိရာမဂန္ဓော အသိတော၊ ဗြဟ္မစရိယပရာယဏော**တိ နိက္ကိလေသော စ ဟုတွာ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ ကိသ္မိဉ္စိ ဘဝေ အနိဿိတော သိက္ခာတ္တယသကလသာသနဗြဟ္မစရိယပရာယဏော ဧဝ ဘဝေယျ။

၇၂၄-၅။ **ဧကာသနဿာ**တိ ဝိဝိတ္တာသနဿ။ အာသနမုခေန စေတ္ထ သဗ္ဗ-ဣရိယာပထာ ဝုတ္တာ။ ယတော သဗ္ဗဣရိယာပထေသု ဧကီဘာဝဿ သိက္ခေ-ယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧကာသနဿာတိ စ သမ္ပဒါနဝစနမေတံ။

၁-ဥပညိဿန္တိ ဥပညယိဿံ (သီ) ၂-မနေန (သီ၊ က)

samaṇūpāsanassa cāti samaṇehi upāsitabbassa aṭṭhatiṁsārammaṇabhāvanānuyogassa, samaṇānaṁ vā upāsanabhūtassa aṭṭhatiṁsārammaṇabhedasseva. Idampi sampadānavacanameva, upāsanatthanti vuttaṁ hoti. Ettha ca ekāsanena kāyaviveko, samaṇūpāsanena cittaviveko vutto hotīti veditabbo. **Ekattaṁ monamakkhātan**ti evamidaṁ kāyacittavivekavasena "ekattaṁ monan"ti akkhātaṁ. **Eko ce abhiramissasī**ti idaṁ pana uttaragāthāpekkhaṁ padaṁ, "atha bhāhisi dasadisā"ti iminā assa sambandho.

Bhāhisīti[1] bhāsissasi pakāsessasi, imaṁ paṭipadaṁ bhāvento sabbadisāsu kittiyā pākaṭo bhavissasīti vuttaṁ hoti. **Sutvā dhīrānan**ti-ādīnaṁ pana catunnaṁ padānaṁ ayamattho—yena ca kittighosena bhāhisi dasadisā taṁ **dhīrānaṁ jhāyīnaṁ kāmacāginaṁ nighosaṁ sutvā** atha tvaṁ tena uddhaccaṁ anāpajjitvā **bhiyyo hiriñca saddhañca** kareyyāsi, tena ghosena harāyamāno "niyyānikapaṭipadā ayan"ti saddhaṁ uppādetvā uttari paṭipattimeva brūheyyāsi. **Māmako**ti evaṁ hi sante mama sāvako hotīti.

726. **Taṁ nadīhī**ti yaṁ taṁ mayā "hiriñca saddhañca bhiyyo kubbethā"ti vadatā "uddhaccaṁ na kātabban"ti vuttaṁ, taṁ iminā nadīnidassanenāpi jānātha, tabbipariyāyañca **sobbhesu** ca **padaresu** ca jānātha. **Sobbhesū**ti mātikāsu. **Padaresū**ti darīsu. Kathaṁ? **Saṇantā yanti kusobbhā, tuṇhī yanti mahodadhī**ti. Kusobbhā hi sobbhapadarādibhedā sabbāpi kunnadiyo saṇantā saddaṁ karontā uddhatā hutvā yanti, Gaṅgādibhedā pana mahānadiyo tuṇhī yanti, evaṁ "moneyyaṁ pūremī"ti uddhato hoti amāmako, māmako pana hiriñca saddhañca uppādetvā nīcacittova hoti.

727-9. Kiñca bhiyyo—**yadūnakaṁ -pa-paṇḍito**ti. Tattha siyā—sace aḍḍhakumbhūpamo bālo saṇantatāya, rahado pūrova paṇḍito santatāya, atha kasmā Buddhasamaṇo evaṁ dhammadesanābyāvaṭo hutvā bahuṁ bhāsatīti iminā sambandhena **"yaṁ samaṇo"**ti gāthamāha. Tassattho—**yaṁ** Buddha**samaṇo bahuṁ bhāsati upetaṁ atthasañhitaṁ,**

---

1. Bhāsihīti (Sī, Syā)

သမဏူပါသနဿ စာတိ သမဏေဟိ ဥပါသိတဗ္ဗဿ အဋ္ဌတိံသာရမ္မဏဘာဝနာနုယောဂဿ, သမဏာနံ ဝါ ဥပါသနဘူတဿ အဋ္ဌတိံသာရမ္မဏဘေဒဿေဝ။ ဣဒမ္ပိ သမ္ပဒါနဝစနမေဝ၊ ဥပါသနတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဧတ္ထ စ ဧကာသနေန ကာယဝိဝေကော, သမဏူပါသနေန စိတ္တဝိဝေကော ဝုတ္တော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဧကတ္တံ မောနမက္ခာတ**န္တိ ဧဝမိဒံ ကာယစိတ္တဝိဝေကဝသေန "ဧကတ္တံ မောနန္"တိ အက္ခာတံ။ **ဧကော စေ အဘိရမိဿသီ**တိ ဣဒံ ပန ဥတ္တရဂါထာပေက္ခံ ပဒံ၊ "အထ ဘာဟိသိ ဒသဒိသာ"တိ ဣမိနာ အဿ သမ္ဗန္ဓော။

ဘာဟိသီတိ[1] ဘာသိဿသိ ပကာသေဿသိ၊ ဣမံ ပဋိပဒံ ဘာဝေန္တော သဗ္ဗဒိသာသု ကိတ္တိယာ ပါကဋော ဘဝိဿသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သုတွာ ဓီရာန**န္တိအာဒီနံ ပန စတုန္နံ ပဒါနံ အယမတ္ထော—ယေန စ ကိတ္တိဃောသေန ဘာဟိသိ ဒသဒိသာ တံ **ဓီရာနံ ဈာယီနံ ကာမစာဂိနံ နိဃောသံ သုတွာ** အထ တွံ တေန ဥဒ္ဓစ္စံ အနာပဇ္ဇိတွာ **ဘိယျော ဟိရိဉ္စ သဒ္ဓဉ္စ** ကရေယျာသိ၊ တေန ဃောသေန ဟရာယမာနော "နိယျာနိကပဋိပဒါ အယန္"တိ သဒ္ဓံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဥတ္တရိ ပဋိပတ္တိမေဝ ဗြူဟေယျာသိ။ **မာမကော**တိ ဧဝံ ဟိ သန္တေ မမ သာဝကော ဟောတီတိ။

၇၂၆။ **တံ နဒီဟီ**တိ ယံ တံ မယာ "ဟိရိဉ္စ သဒ္ဓဉ္စ ဘိယျော ကုဗ္ဗေထာ"တိ ဝဒတာ "ဥဒ္ဓစ္စံ န ကာတဗ္ဗန္"တိ ဝုတ္တံ၊ တံ ဣမိနာ နဒီနိဒဿနေနာပိ ဇာနာထ၊ တဗ္ဗိပရိယာယဉ္စ **သောဗ္ဘေသု** စ **ပဒရေသု** စ ဇာနာထ။ **သောဗ္ဘေသူ**တိ မာတိကာသု။ **ပဒရေသူ**တိ ဒရီသု။ ကထံ? **သဏန္တာ ယန္တိ ကုသောဗ္ဘာ၊ တုဏှီ ယန္တိ မဟောဒဓီ**တိ။ ကုသောဗ္ဘာ ဟိ သောဗ္ဘပဒရာဒိဘေဒါ သဗ္ဗာပိ ကုန္နဒိယော သဏန္တာ သဒ္ဒံ ကရောန္တာ ဥဒ္ဓတာ ဟုတွာ ယန္တိ၊ ဂင်္ဂါဒိဘေဒါ ပန မဟာနဒိယော တုဏှီ ယန္တိ၊ ဧဝံ "မောနေယျံ ပူရေမီ"တိ ဥဒ္ဓတော ဟောတိ အမာမကော၊ မာမကော ပန ဟိရိဉ္စ သဒ္ဓဉ္စ ဥပ္ပါဒေတွာ နီစစိတ္တောဝ ဟောတိ။

၇၂၇-၉။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**ယဒူနကံ။ပ။ ပဏ္ဍိတော**တိ။ တတ္ထ သိယာ—သစေ အဍ္ဎကုမ္ဘူပမော ဗာလော သဏန္တတာယ၊ ရဟဒေါ ပူရောဝ ပဏ္ဍိတော သန္တတာယ၊ အထ ကသ္မာ ဗုဒ္ဓသမဏော ဧဝံ ဓမ္မဒေသနာဗျာဝဋော ဟုတွာ ဗဟုံ ဘာသတီတိ ဣမိနာ သမ္ဗန္ဓေန "**ယံ သမဏော**"တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—**ယံ ဗုဒ္ဓသမဏော ဗဟုံ ဘာသတိ ဥပေတံ အတ္ထသဉှိတံ၊**

၁-ဘာသိဟီတိ (သီ၊ သျာ)

atthupetaṁ dhammupetañca hitena ca saṁhitaṁ, taṁ na uddhaccena, apica kho **jānaṁ so dhammaṁ deseti** divasampi desento nippapañcova hutvā. Tassa hi sabbaṁ vacīkammaṁ ñāṇānuparivatti. Evaṁ desento ca “idamassa hitaṁ, idamassa hitan”ti nānappakārato **jānaṁ so bahu bhāsati,** na kevalaṁ bahubhāṇitāya. Avasānagāthāya sambandho—evaṁ tāva sabbaññutaññāṇena samannāgato Buddhasamaṇo jānaṁ so dhammaṁ deseti, jānaṁ so bahu bhāsati. Tena desitaṁ pana dhammaṁ nibbedhabhāgiyeneva ñāṇena yo ca jānaṁ saṁyatatto, jānaṁ na bahu bhāsati, sa muni monamarahati, sa muni monamajjhagāti. Tassattho—taṁ dhammaṁ jānanto **saṁyatatto** guttacitto hutvā yaṁ bhāsitaṁ sattānaṁ hitasukhāvahaṁ na hoti, taṁ **jānaṁ na bahu bhāsati.** So evaṁvidho monatthaṁ paṭipannako muni moneyyapaṭipadāsaṅkhātaṁ **monaṁ arahati.** Na kevalañca arahatiyeva, apica kho pana **sa muni** arahattamaggañāṇasaṅkhātaṁ **monaṁ ajjhagā** icceva veditabboti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi.

Taṁ sutvā Nālakatthero tīsu ṭhānesu appiccho ahosi dassane savane pucchāyāti. So hi desanāpariyosāne pasannacitto Bhagavantaṁ vanditvā vanaṁ paviṭṭho, puna “aho vatāhaṁ Bhagavantaṁ passeyyan”ti lolabhāvaṁ na janesi. Ayamassa dassane appicchatā. Tathā “aho vatāhaṁ puna dhammadesanaṁ suṇeyyan”ti lolabhāvaṁ na janesi. Ayamassa savane appicchatā. Tathā “aho vatāhaṁ puna moneyyapaṭipadaṁ puccheyyan”ti lolabhāvaṁ na janesi. Ayamassa pucchāya appicchatā.

So evaṁ appiccho samāno pabbatapādaṁ pavisitvā ekavanasaṇḍe dve divasāni na vasi, ekarukkhamūle dve divasāni na nisīdi, ekagāme dve divasāni piṇḍāya na pāvisi. Iti vanato vanaṁ, rukkhato rukkhaṁ, gāmato gāmaṁ āhiṇḍanto anurūpapaṭipadaṁ paṭipajjitvā aggaphale patiṭṭhāsi. Atha yasmā moneyyapaṭipadaṁ ukkaṭṭhaṁ katvā pūrento bhikkhu satteva māsāni jīvati, majjhimaṁ katvā pūrento satta vassāni, mandaṁ katvā pūrento soḷasa vassāni, ayañca ukkaṭṭhaṁ katvā pūresi, tasmā satta māse ṭhatvā attano āyusaṅkhāraparikkhayaṁ ñatvā nhāyitvā nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā diguṇaṁ saṅghāṭiṁ pārupitvā Dasabalābhimukho pañcapatiṭṭhitaṁ vanditvā

အတ္ထုပေတံ ဓမ္မုပေတဉ္စ ဟိတေန စ သံဟိတံ၊ တံ န ဥဒ္ဓစ္စေန၊ အပိစ ခေါ **ဇာနံ သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ** ဒိဝသမ္ပိ ဒေသေန္တော နိပ္ပပဉ္စောဝ ဟုတွာ။ တဿ ဟိ သဗ္ဗံ ဝစီကမ္မံ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။ ဧဝံ ဒေသေန္တော စ “ဣဒမဿ ဟိတံ, ဣဒမဿ ဟိတ”န္တိ နာနပ္ပကာရတော **ဇာနံ သော ဗဟု ဘာသတိ၊** န ကေဝလံ ဗဟုဘာဏိတာယ။ အဝသာနဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော—ဧဝံ တာဝ သဗ္ဗညုတညာဏေန သမန္နာဂတော ဗုဒ္ဓသမဏော ဇာနံ သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဇာနံ သော ဗဟု ဘာသတိ။ တေန ဒေသိတံ ပန ဓမ္မံ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယေနေဝ ဉာဏေန ယော စ ဇာနံ သံယတတ္တော၊ ဇာနံ န ဗဟု ဘာသတိ၊ သ မုနိ မောနမရဟတိ၊ သ မုနိ မောနမဇ္ဈဂါတိ။ တဿတ္ထော—တံ ဓမ္မံ ဇာနန္တော **သံယတတ္တော** ဂုတ္တစိတ္တော ဟုတွာ ယံ ဘာသိတံ သတ္တာနံ ဟိတသုခါဝဟံ န ဟောတိ၊ တံ **ဇာနံ န ဗဟု ဘာသတိ။** သော ဧဝံဝိဓော မောနတ္ထံ ပဋိပန္နကော မုနိ မောနေယျပဋိပဒါသင်္ခါတံ **မောနံ အရဟတိ။** န ကေဝလဉ္စ အရဟတိယေဝ၊ အပိစ ခေါ ပန **သ မုနိ** အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတံ **မောနံ အဇ္ဈဂါ** ဣစ္စေဝ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

တံ သုတွာ နာလကတ္ထေရော တီသု ဌာနေသု အပ္ပိစ္ဆော အဟောသိ ဒဿနေ သဝနေ ပုစ္ဆာယာတိ။ သော ဟိ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပသန္နစိတ္တော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဝနံ ပဝိဋ္ဌော၊ ပုန “အဟော ဝတာဟံ ဘဂဝန္တံ ပဿေယျ”န္တိ လောလဘာဝံ န ဇနေသိ။ အယမဿ ဒဿနေ အပ္ပိစ္ဆတာ။ တထာ “အဟော ဝတာဟံ ပုန ဓမ္မဒေသနံ သုဏေယျ”န္တိ လောလဘာဝံ န ဇနေသိ။ အယမဿ သဝနေ အပ္ပိစ္ဆတာ။ တထာ “အဟော ဝတာဟံ ပုန မောနေယျပဋိပဒံ ပုစ္ဆေယျ”န္တိ လောလဘာဝံ န ဇနေသိ။ အယမဿ ပုစ္ဆာယ အပ္ပိစ္ဆတာ။

သော ဧဝံ အပ္ပိစ္ဆော သမာနော ပဗ္ဗတပါဒံ ပဝိသိတွာ ဧကဝနသဏ္ဍေ ဒွေ ဒိဝသာနိ န ဝသိ၊ ဧကရုက္ခမူလေ ဒွေ ဒိဝသာနိ န နိသီဒိ၊ ဧကဂါမေ ဒွေ ဒိဝသာနိ ပိဏ္ဍာယ န ပါဝိသိ။ ဣတိ ဝနတော ဝနံ, ရုက္ခတော ရုက္ခံ, ဂါမတော ဂါမံ အာဟိဏ္ဍန္တော အနုရူပပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ အဂ္ဂဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ အထ ယသ္မာ မောနေယျပဋိပဒံ ဥက္ကဋ္ဌံ ကတွာ ပူရေန္တော ဘိက္ခု သတ္တေဝ မာသာနိ ဇီဝတိ၊ မဇ္ဈိမံ ကတွာ ပူရေန္တော သတ္တ ဝဿာနိ၊ မန္ဒံ ကတွာ ပူရေန္တော သောဠသ ဝဿာနိ၊ အယဉ္စ ဥက္ကဋ္ဌံ ကတွာ ပူရေသိ၊ တသ္မာ သတ္တ မာသေ ဌတွာ အတ္တနော အာယုသင်္ခါရပရိက္ခယံ ဉတွာ နှာယိတွာ နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ဒိဂုဏံ သင်္ဃာဋိံ ပါရုပိတွာ ဒသဗလာဘိမုခေါ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတံ ဝန္ဒိတွာ

añjaliṁ paggahetvā Hiṅgulakapabbataṁ nissāya ṭhitakova anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi. Tassa parinibbutabhāvaṁ ñatvā Bhagavā bhikkhusaṁghena saddhiṁ tattha gantvā sarīrakiccaṁ katvā dhātuyo gāhāpetvā cetiyaṁ patiṭṭhāpetvā agamāsīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Nālakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

12. Dvayatānupassanāsuttavaṇṇanā

Evaṁ me sutanti Dvayatānupassanāsuttaṁ. Kā uppatti? Imassa suttassa attajjhāsayato uppatti. Attajjhāsayena hi Bhagavā imaṁ suttaṁ desesi. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro panassa atthavaṇṇanāyameva āvi bhavissati. Tattha **evaṁ me sutan**ti-ādīni vuttanayāneva. **Pubbārāme**ti Sāvatthinagarassa puratthimadisāyaṁ ārāme. **Migāramātu pāsāde**ti ettha Visākhā upāsikā attano sasurena Migārena seṭṭhinā mātuṭṭhāne ṭhapitattā "Migāramātā"ti vuccati, tāya Migāramātuyā navakoṭi-agghanakaṁ mahālatāpiḷandhanaṁ vissajjetvā kārāpito pāsādo heṭṭhā ca upari ca pañca pañca gabbhasatāni katvā sahassakūṭāgāragabbho, so "Migāramātupāsādo"ti vuccati. Tasmiṁ Migāramātu pāsāde.

Tena kho pana samayena Bhagavāti yaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiṁ nissāya Pubbārāme Migāramātu pāsāde viharati, tena samayena. **Tadahuposathe**ti tasmiṁ ahu uposathe, uposathadivaseti vuttaṁ hoti. **Pannarase**ti idaṁ uposathaggahaṇena sampattāvasesuposathapaṭikkhepavacanaṁ. **Puṇṇāya puṇṇamāya rattiyā**ti pannarasadivasattā divasagaṇanāya abbhādi-upakkilesavirahattā rattiguṇasampattiyā ca puṇṇattā puṇṇāya, paripuṇṇacandattā puṇṇamāya ca rattiyā. **Bhikkhusaṁghaparivuto**ti bhikkhusaṁghena parivuto. **Abbhokāse nisinno hotī**ti Migāramātu ratanapāsādapariveṇe abbhokāse upari appaṭicchanne okāse paññattavarabuddhāsane nisinno hoti. **Tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtan**ti atīva tuṇhībhūtaṁ, yato yato vā

အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ ဟိင်္ဂုလကပဗ္ဗတံ နိဿာယ ဌိတကောဝ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ တဿ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ ဉတွာ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ တတ္ထ ဂန္တွာ သရီရကိစ္စံ ကတွာ ဓာတုယော ဂါဟာပေတွာ စေတိယံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ အဂမာသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

နာလကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၂-ဒွယတာနုပဿနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဒွယတာနုပဿနာသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဣမဿ သုတ္တဿ အတ္တဇ္ဈာသယတော ဥပ္ပတ္တိ။ အတ္တဇ္ဈာသယေန ဟိ ဘဂဝါ ဣမံ သုတ္တံ ဒေသေသိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပနဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာယမေဝ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တတ္ထ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိအာဒီနိ ဝုတ္တနယာနေဝ။ **ပုဗ္ဗာရာမေ**တိ သာဝတ္ထိနဂရဿ ပုရတ္ထိမဒိသာယံ အာရာမေ။ **မိဂါရမာတု ပါသာဒေ**တိ ဧတ္ထ ဝိသာခါ ဥပါသိကာ အတ္တနော သသုရေန မိဂါရေန သေဋ္ဌိနာ မာတုဋ္ဌာနေ ဌပိတတ္တာ "မိဂါရမာတာ"တိ ဝုစ္စတိ၊ တာယ မိဂါရမာတုယာ နဝကောဋိအဂ္ဃနကံ မဟာလတာပိဠန္ဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကာရာပိတော ပါသာဒေါ ဟေဋ္ဌာ စ ဥပရိ စ ပဉ္စ ပဉ္စ ဂဗ္ဘသတာနိ ကတွာ သဟဿကူဋာဂါရဂဗ္ဘော၊ သော "မိဂါရမာတုပါသာဒေါ"တိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မိံ မိဂါရမာတု ပါသာဒေ။

တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝါတိ ယံ သမယံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိံ နိဿာယ ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတု ပါသာဒေ ဝိဟရတိ၊ တေန သမယေန။ **တဒဟုပေါသထေ**တိ တသ္မိံ အဟု ဥပေါသထေ၊ ဥပေါသထဒိဝသေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပန္နရသေ**တိ ဣဒံ ဥပေါသထဂ္ဂဟဏေန သမ္ပတ္တာဝသေသုပေါသထပဋိက္ခေပဝစနံ။ **ပုဏ္ဏာယ ပုဏ္ဏမာယ ရတ္တိယာ**တိ ပန္နရသဒိဝသတ္တာ ဒိဝသဂဏနာယ အဗ္ဘာဒိဥပက္ကိလေသဝိရဟတ္တာ ရတ္တိဂုဏသမ္ပတ္တိယာ စ ပုဏ္ဏတ္တာ ပုဏ္ဏာယ, ပရိပုဏ္ဏစန္ဒတ္တာ ပုဏ္ဏမာယ စ ရတ္တိယာ။ **ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော**တိ ဘိက္ခုသံဃေန ပရိဝုတော။ **အဗ္ဘောကာသေ နိသိန္နော ဟောတီ**တိ မိဂါရမာတု ရတနပါသာဒပရိဝေဏေ အဗ္ဘောကာသေ ဥပရိ အပ္ပဋိစ္ဆန္နေ ဩကာသေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော ဟောတိ။ **တုဏှီဘူတံ တုဏှီဘူတ**န္တိ အတီဝ တုဏှီဘူတံ၊ ယတော ယတော ဝါ

anuviloketi, tato tato tuṇhībhūtaṁ, tuṇhībhūtaṁ vācāya, puna tuṇhībhūtaṁ kāyena. **Bhikkhusaṁghaṁ anuviloketvā**ti taṁ parivāretvā nisinnaṁ anekasahassabhikkhuparimāṇaṁ tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtaṁ bhikkhusaṁghaṁ "ettakā ettha sotāpannā, ettakā sakadāgāmino, ettakā anāgāmino, ettakā āraddhavipassakā kalyāṇaputhujjanā, imassa bhikkhusaṁghassa kīdisī dhammadesanā sappāyā"ti sappāyadhammadesanāparicchedanatthaṁ ito cito ca viloketvā.

Ye te bhikkhave kusalā dhammāti ye te ārogyaṭṭhena anavajjaṭṭhena iṭṭhaphalaṭṭhena kosallasambhūtaṭṭhena ca kusalā sattatiṁsabodhipakkhiyadhammā, tajjotakā vā pariyattidhammā. **Ariyā niyyānikā sambodhagāmino**ti upagantabbaṭṭhena ariyā, lokato niyyānaṭṭhena niyyānikā, sambodhasaṅkhātaṁ arahattaṁ gamanaṭṭhena sambodhagāmino. **Tesaṁ vo bhikkhave -pa- savanāya,** tesaṁ bhikkhave kusalānaṁ -pa- sambodhagāmīnaṁ kā upanisā kiṁ kāraṇaṁ kiṁ payojanaṁ tumhākaṁ savanāya, kimatthaṁ tumhe te dhamme suṇāthāti vuttaṁ hoti. **Yāvadeva dvayatānaṁ dhammānaṁ yathābhūtaṁ ñāṇāyā**ti ettha **yāvadevā**ti paricchedāvadhāraṇavacanaṁ. Dve avayavā etesanti dvayā, dvayā eva dvayatā, tesaṁ dvayatānaṁ. "Dvayānan"tipi pāṭho. **Yathābhūtaṁ ñāṇāyā**ti aviparītañāṇāya. Kiṁ vuttaṁ hoti? Yadetaṁ lokiyalokuttarādibhedena dvidhā vavatthitānaṁ dhammānaṁ vipassanāsaṅkhātaṁ yathābhūtañāṇaṁ, etadatthāya, na ito bhiyyoti. Savanena hi ettakaṁ hoti, taduttari visesādhigamo bhāvanāyāti. **Kiñca dvayataṁ vadethā**ti ettha pana sace vo bhikkhave siyā, kiñca tumhe bhante dvayataṁ vadethāti ayamadhippāyo. Padattho pana "kiñca dvayatābhāvaṁ vadethā"ti.

(1) Tato Bhagavā dvayataṁ dassento **"idaṁ dukkhan"**ti evamādimāha. Tattha dvayatānaṁ catusaccadhammānaṁ "idaṁ dukkhaṁ, ayaṁ dukkhasamudayo"ti evaṁ lokiyassa ekassa avayavassa, sahetukassa vā dukkhassa dassanena **ayaṁ ekānupassanā,** itarā lokuttarassa dutiyassa avayavassa, sa-upāyassa vā nirodhassa dassanena **dutiyānupassanā.** Paṭhamā cettha tatiyacatutthavisuddhīhi hoti, dutiyā pañcamavisuddhiyā. **Evaṁ sammā dvayatānupassino**ti iminā vuttanayena sammā dvayadhamme anupassantassa

အနုဝိလောကေတိ၊ တတော တတော တုဏှီဘူတံ၊ တုဏှီဘူတံ ဝါစာယ, ပုန တုဏှီဘူတံ ကာယေန။ **ဘိက္ခုသံဃံ အနုဝိလောကေတွာ**တိ တံ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နံ အနေကသဟဿဘိက္ခုပရိမာဏံ တုဏှီဘူတံ တုဏှီဘူတံ ဘိက္ခုသံဃံ "ဧတ္တကာ ဧတ္ထ သောတာပန္နာ၊ ဧတ္တကာ သကဒါဂါမိနော၊ ဧတ္တကာ အနာဂါမိနော၊ ဧတ္တကာ အာရဒ္ဓဝိပဿကာ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနာ၊ ဣမဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ကီဒိသီ ဓမ္မဒေသနာ သပ္ပါယာ"တိ သပ္ပါယဓမ္မဒေသနာပရိစ္ဆေဒနတ္ထံ ဣတော စိတော စ ဝိလောကေတွာ။

ယေ တေ ဘိက္ခဝေ ကုသလာ ဓမ္မာတိ ယေ တေ အာရောဂျဋ္ဌေန အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ဣဋ္ဌဖလဋ္ဌေန ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန စ ကုသလာ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ, တဇ္ဇောတကာ ဝါ ပရိယတ္တိဓမ္မာ။ **အရိယာ နိယျာနိကာ သမ္ဗောဓဂါမိနော**တိ ဥပဂန္တဗ္ဗဋ္ဌေန အရိယာ၊ လောကတော နိယျာနဋ္ဌေန နိယျာနိကာ၊ သမ္ဗောဓသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ ဂမနဋ္ဌေန သမ္ဗောဓဂါမိနော။ **တေသံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ။ပ။ သဝနာယ၊** တေသံ ဘိက္ခဝေ ကုသလာနံ။ပ။ သမ္ဗောဓဂါမီနံ ကာ ဥပနိသာ ကိံ ကာရဏံ ကိံ ပယောဇနံ တုမှာကံ သဝနာယ၊ ကိမတ္ထံ တုမှေ တေ ဓမ္မေ သုဏာထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယာဝဒေဝ ဒွယတာနံ ဓမ္မာနံ ယထာဘူတံ ဉာဏာယာ**တိ ဧတ္ထ **ယာဝဒေဝါ**တိ ပရိစ္ဆေဒါဝဓာရဏဝစနံ။ ဒွေ အဝယဝါ ဧတေသန္တိ ဒွယာ၊ ဒွယာ ဧဝ ဒွယတာ၊ တေသံ ဒွယတာနံ။ "ဒွယာန"န္တိပိ ပါဌော။ **ယထာဘူတံ ဉာဏာယာ**တိ အဝိပရီတဉာဏာယ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? ယဒေတံ လောကိယလောကုတ္တရာဒိဘေဒေန ဒွိဓာ ဝဝတ္ထိတာနံ ဓမ္မာနံ ဝိပဿနာသင်္ခါတံ ယထာဘူတဉာဏံ၊ ဧတဒတ္ထာယ, န ဣတော ဘိယျောတိ။ သဝနေန ဟိ ဧတ္တကံ ဟောတိ၊ တဒုတ္တရိ ဝိသေသာဓိဂမော ဘာဝနာယာတိ။ **ကိဉ္စ ဒွယတံ ဝဒေထာ**တိ ဧတ္ထ ပန သစေ ဝေါ ဘိက္ခဝေ သိယာ၊ ကိဉ္စ တုမှေ ဘန္တေ ဒွယတံ ဝဒေထာတိ အယမဓိပ္ပါယော။ ပဒတ္ထော ပန "ကိဉ္စ ဒွယတာဘာဝံ ဝဒေထာ"တိ။

(၁) တတော ဘဂဝါ ဒွယတံ ဒဿေန္တော **"ဣဒံ ဒုက္ခ"**န္တိ ဧဝမာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဒွယတာနံ စတုသစ္စဓမ္မာနံ "ဣဒံ ဒုက္ခံ, အယံ ဒုက္ခသမုဒယော"တိ ဧဝံ လောကိယဿ ဧကဿ အဝယဝဿ, သဟေတုကဿ ဝါ ဒုက္ခဿ ဒဿနေန **အယံ ဧကာနုပဿနာ၊** ဣတရာ လောကုတ္တရဿ ဒုတိယဿ အဝယဝဿ, သဥပါယဿ ဝါ နိရောဓဿ ဒဿနေန **ဒုတိယာနုပဿနာ။** ပဌမာ စေတ္ထ တတိယစတုတ္ထဝိသုဒ္ဓီဟိ ဟောတိ၊ ဒုတိယာ ပဉ္စမဝိသုဒ္ဓိယာ။ **ဧဝံ သမ္မာ ဒွယတာနုပဿိနော**တိ ဣမိနာ ဝုတ္တနယေန သမ္မာ ဒွယဓမ္မေ အနုပဿန္တဿ

satiyā avippavāsena **appamattassa** kāyikacetasikavīriyātāpena **ātāpino** kāye ca jīvite ca nirapekkhattā **pahitattassa. Pāṭikaṅkhan**ti icchitabbaṁ. **Diṭṭheva dhamme aññā**ti asmiṁyeva attabhāve arahattaṁ. **Sati vā upādisese anāgāmitā**ti “upādisesan”ti punabbhavavasena upādātabbakkhandhasesaṁ vuccati, tasmiṁ vā sati anāgāmibhāvo pāṭikaṅkhoti dasseti. Tattha kiñcāpi heṭṭhimaphalānipi evaṁ dvayatānupassinova honti, uparimaphalesu pana ussāhaṁ janento evamāha.

Idamavocāti-ādi saṅgītikārānaṁ vacanaṁ. Tattha **idan**ti “ye te bhikkhave”ti-ādivuttanidassanaṁ. **Etan**ti idāni “ye dukkhan”ti evamādivattabbagāthābandhanidassanaṁ. Imā ca gāthā catusaccadīpakattā vuttatthadīpikā eva, evaṁ santepi gāthārucikānaṁ pacchā āgatānaṁ pubbe vuttaṁ asamatthatāya anuggahetvā “idāni yadi vadeyya sundaran”ti ākaṅkhantānaṁ vikkhittacittānañca atthāya vuttā. Visesatthadīpikā vāti avipassake vipassake ca dassetvā tesaṁ vaṭṭavivaṭṭadassanato, tasmā visesatthadassanatthameva vuttā. Esa nayo ito parampi gāthāvacanesu.

730. Tattha **yattha cā**ti nibbānaṁ dasseti. Nibbāne hi dukkhaṁ sabbaso uparujjhati, sabbappakāraṁ uparujjhati, sahetukaṁ uparujjhati, asesañca uparujjhati. **Tañca maggan**ti tañca aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ.

731-3. **Cetovimuttihīnā te, atho paññāvimuttiyā**ti ettha arahattaphalasamādhi rāgavirāgā cetovimutti, arahattaphalapaññā avijjāvirāgā paññāvimuttīti veditabbā. Taṇhācaritena vā appanājhānabalena kilese vikkhambhetvā adhigataṁ arahattaphalaṁ rāgavirāgā cetovimutti, diṭṭhicaritena upacārajjhānamattaṁ nibbattetvā vipassitvā adhigataṁ arahattaphalaṁ avijjāvirāgā paññāvimutti. Anāgāmiphalaṁ vā kāmarāgaṁ sandhāya rāgavirāgā cetovimutti, arahattaphalaṁ sabbappakārato avijjāvirāgā paññāvimuttīti. **Antakiriyāyā**ti vaṭṭadukkhassa antakaraṇatthāya. **Jātijarūpagā**ti jātijaraṁ upagatā, jātijarāya vā upagatā, na parimuccanti jātijarāyāti evaṁ veditabbā. Sesamettha ādito pabhuti pākaṭameva. Gāthāpariyosāne ca saṭṭhimattā bhikkhū

သတိယာ အဝိပ္ပဝါသေန **အပ္ပမတ္တဿ** ကာယိကစေတသိကဝီရိယာတာပေန **အာတာပိနော** ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ နိရပေက္ခတ္တာ **ပဟိတတ္တဿ။ ပါဋိကင်္ခန္တိ** ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ **ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အညာ**တိ အသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ အရဟတ္တံ။ **သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေ အနာဂါမိတာ**တိ “ဥပါဒိသေသ”န္တိ ပုနဗ္ဘဝဝသေန ဥပါဒါတဗ္ဗက္ခန္ဓသေသံ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ ဝါ သတိ အနာဂါမိဘာဝေါ ပါဋိကင်္ခေါတိ ဒဿေတိ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဟေဋ္ဌိမဖလာနိပိ ဧဝံ ဒွယတာနုပဿိနောဝ ဟောန္တိ၊ ဥပရိမဖလေသု ပန ဥဿာဟံ ဇနေန္တော ဧဝမာဟ။

ဣဒမဝေါစာတိအာဒိ သင်္ဂီတိကာရာနံ ဝစနံ။ တတ္ထ **ဣဒ**န္တိ “ယေ တေ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိဝုတ္တနိဒဿနံ။ **ဧတ**န္တိ ဣဒါနိ “ယေ ဒုက္ခ”န္တိ ဧဝမာဒိဝတ္တဗ္ဗဂါထာဗန္ဓနိဒဿနံ။ ဣမာ စ ဂါထာ စတုသစ္စဒီပကတ္တာ ဝုတ္တတ္ထဒီပိကာ ဧဝ၊ ဧဝံ သန္တေပိ ဂါထာရုစိကာနံ ပစ္ဆာ အာဂတာနံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ အသမတ္ထတာယ အနုဂ္ဂဟေတွာ “ဣဒါနိ ယဒိ ဝဒေယျ သုန္ဒရ”န္တိ အာကင်္ခန္တာနံ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာနဉ္စ အတ္ထာယ ဝုတ္တာ။ ဝိသေသတ္ထဒီပိကာ ဝါတိ အဝိပဿကေ ဝိပဿကေ စ ဒဿေတွာ တေသံ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋဒဿနတော၊ တသ္မာ ဝိသေသတ္ထဒဿနတ္ထမေဝ ဝုတ္တာ။ ဧသ နယော ဣတော ပရမ္ပိ ဂါထာဝစနေသု။

၇၃၀။ တတ္ထ **ယတ္ထ စာ**တိ နိဗ္ဗာနံ ဒဿေတိ။ နိဗ္ဗာနေ ဟိ ဒုက္ခံ သဗ္ဗသော ဥပရုဇ္ဈတိ၊ သဗ္ဗပ္ပကာရံ ဥပရုဇ္ဈတိ၊ သဟေတုကံ ဥပရုဇ္ဈတိ၊ အသေသဉ္စ ဥပရုဇ္ဈတိ။ **တဉ္စ မဂ္ဂ**န္တိ တဉ္စ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ။

၇၃၁-၃။ **စေတောဝိမုတ္တိဟီနာ တေ၊ အထော ပညာဝိမုတ္တိယာ**တိ ဧတ္ထ အရဟတ္တဖလသမာဓိ ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ၊ အရဟတ္တဖလပညာ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တဏှာစရိတေန ဝါ အပ္ပနာဈာနဗလေန ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ အဓိဂတံ အရဟတ္တဖလံ ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ၊ ဒိဋ္ဌိစရိတေန ဥပစာရဇ္ဈာနမတ္တံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဝိပဿိတွာ အဓိဂတံ အရဟတ္တဖလံ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တိ။ အနာဂါမိဖလံ ဝါ ကာမရာဂံ သန္ဓာယ ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ၊ အရဟတ္တဖလံ သဗ္ဗပ္ပကာရတော အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တီတိ။ **အန္တကိရိယာယာ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တကရဏတ္ထာယ။ **ဇာတိဇရူပဂါ**တိ ဇာတိဇရံ ဥပဂတာ, ဇာတိဇရာယ ဝါ ဥပဂတာ၊ န ပရိမုစ္စန္တိ ဇာတိဇရာယာတိ ,ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသမေတ္ထ အာဒိတော ပဘုတိ ပါကဋမေဝ။ ဂါထာပရိယောသာနေ စ သဋ္ဌိမတ္တာ ဘိက္ခူ

taṁ desanaṁ uggahetvā vipassitvā tasmiṁyeva āsane arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Yathā cettha, evaṁ sabbavāresu.

(2) Ato eva Bhagavā **“siyā aññenapi pariyāyenā”**ti-ādinā nayena nānappakārato dvayatānupassanaṁ āha. Tattha dutiyavāre **upadhipaccayā**ti sāsavakammapaccayā. Sāsavakammaṁ hi idha “upadhī”ti adhippetaṁ. **Asesavirāganirodhā**ti asesaṁ virāgena nirodhā, asesavirāgasaṅkhātā vā nirodhā.

734. **Upadhinidānā**ti kammapaccayā. **Dukkhassa jātippabhavānupassī**ti vaṭṭadukkhassa jātikāraṇaṁ “upadhī”ti anupassanto. Sesamettha pākaṭameva. Evaṁ ayampi vāro cattāri saccāni dīpetvā arahattanikūṭeneva vutto. Yathā cāyaṁ, evaṁ sabbavārā.

(3) Tattha tatiyavāre **avijjāpaccayā**ti bhavagāmikammasambhāra-avijjāpaccayā. Dukkhaṁ pana sabbattha vaṭṭadukkhameva.

735. **Jātimaraṇasaṁsāran**ti khandhanibbattiṁ jātiṁ khandhabhedaṁ maraṇaṁ khandhapaṭipāṭiṁ saṁsārañca. **Vajantī**ti gacchanti upenti. **Itthabhāvaññathābhāvan**ti imaṁ manussabhāvaṁ ito avasesa-aññanikāyabhāvañca. **Gatī**ti paccayabhāvo.

736. **Avijjā hāyan**ti avijjā hi ayaṁ. **Vijjāgatā ca ye sattā**ti ye ca arahattamaggavijjāya kilese vijjhitvā gatā khīṇāsavasattā. Sesamuttānatthameva.

(4) Catutthavāre **saṅkhārapaccayā**ti puññāpuññāneñjābhisaṅkhārapaccayā.

738-9. **Etamādīnavaṁ ñatvā**ti yadidaṁ dukkhaṁ saṅkhārapaccayā, etaṁ ādīnavanti ñatvā. **Sabbasaṅkhārasamathā**ti sabbesaṁ vuttappakārānaṁ saṅkhārānaṁ maggañāṇena samathā, upahatatāya phalasamatthatāyāti vuttaṁ hoti. **Saññānan**ti kāmasaññādīnaṁ maggeneva uparodhanā. **Etaṁ ñatvā yathātathan**ti etaṁ dukkhakkhayaṁ aviparītaṁ ñatvā. **Sammaddasā**ti sammādassanā. **Sammadaññāyā**ti saṅkhataṁ aniccādito, asaṅkhatañca niccādito ñatvā. **Mārasaṁyogan**ti tebhūmakavaṭṭaṁ. Sesamuttānatthameva.

တံ ဒေသနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဝိပဿိတွာ တသ္မိံယေဝ အာသနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ယထာ စေတ္ထ၊ ဧဝံ သဗ္ဗဝါရေသု။

(၂) အတော ဧဝ ဘဂဝါ **“သိယာ အညေနပိ ပရိယာယေနာ”**တိအာဒိနာ နယေန နာနပ္ပကာရတော ဒွယတာနုပဿနံ အာဟ။ တတ္ထ ဒုတိယဝါရေ **ဥပဓိပစ္စယာ**တိ သာသဝကမ္မပစ္စယာ။ သာသဝကမ္မံ ဟိ ဣဓ “ဥပဓီ”တိ အဓိပ္ပေတံ။ **အသေသဝိရာဂနိရောဓာ**တိ အသေသံ ဝိရာဂေန နိရောဓာ, အသေသဝိရာဂသင်္ခါတာ ဝါ နိရောဓာ။

၇၃၄။ **ဥပဓိနိဒါနာ**တိ ကမ္မပစ္စယာ။ **ဒုက္ခဿ ဇာတိပ္ပဘဝါနုပဿီ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ဇာတိကာရဏံ “ဥပဓီ”တိ အနုပဿန္တော။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။ ဧဝံ အယမ္ပိ ဝါရော စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဒီပေတွာ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဝုတ္တော။ ယထာ စာယံ၊ ဧဝံ သဗ္ဗဝါရာ။

(၃) တတ္ထ တတိယဝါရေ **အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ**တိ ဘဝဂါမိကမ္မသမ္ဘာရအဝိဇ္ဇာပစ္စယာ။ ဒုက္ခံ ပန သဗ္ဗတ္ထ ဝဋ္ဋဒုက္ခမေဝ။

၇၃၅။ **ဇာတိမရဏသံသာရ**န္တိ ခန္ဓနိဗ္ဗတ္တိံ ဇာတိံ ခန္ဓဘေဒံ မရဏံ ခန္ဓပဋိပါဋိံ သံသာရဉ္စ။ **ဝဇန္တီ**တိ ဂစ္ဆန္တိ ဥပေန္တိ။ **ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝ**န္တိ ဣမံ မနုဿဘာဝံ ဣတော အဝသေသအညနိကာယဘာဝဉ္စ။ **ဂတီ**တိ ပစ္စယဘာဝေါ။

၇၃၆။ **အဝိဇ္ဇာ ဟာယ**န္တိ အဝိဇ္ဇာ ဟိ အယံ။ **ဝိဇ္ဇာဂတာ စ ယေ သတ္တာ**တိ ယေ စ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ ကိလေသေ ဝိဇ္ဈိတွာ ဂတာ ခီဏာသဝသတ္တာ။ သေသမုတ္တာနတ္ထမေဝ။

(၄) စတုတ္ထဝါရေ **သင်္ခါရပစ္စယာ**တိ ပုညာပုညာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရပစ္စယာ။

၇၃၈-၉။ **ဧတမာဒီနဝံ ဉတွာ**တိ ယဒိဒံ ဒုက္ခံ သင်္ခါရပစ္စယာ၊ ဧတံ အာဒီနဝန္တိ ဉတွာ။ **သဗ္ဗသင်္ခါရသမထာ**တိ သဗ္ဗေသံ ဝုတ္တပ္ပကာရာနံ သင်္ခါရာနံ မဂ္ဂဉာဏေန သမထာ၊ ဥပဟတတာယ ဖလသမတ္ထတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သညာန**န္တိ ကာမသညာဒီနံ မဂ္ဂေနေဝ ဥပရောဓနာ။ **ဧတံ ဉတွာ ယထာတထ**န္တိ ဧတံ ဒုက္ခက္ခယံ အဝိပရီတံ ဉတွာ။ **သမ္မဒ္ဒသာ**တိ သမ္မာဒဿနာ။ **သမ္မဒညာယာ**တိ သင်္ခတံ အနိစ္စာဒိတော, အသင်္ခတဉ္စ နိစ္စာဒိတော ဉတွာ။ **မာရသံယောဂ**န္တိ တေဘူမကဝဋ္ဋံ။ သေသမုတ္တာနတ္ထမေဝ။

(5) Pañcamavāre **viññāṇapaccayā**ti kammasahajāta-abhisaṅkhāraviññāṇapaccayā.

741. **Nicchāto**ti nittaṇho. **Parinibbuto**ti kilesaparinibbānena parinibbuto hoti. Sesaṁ pākaṭameva.

(6) Chaṭṭhavāre **phassapaccayā**ti abhisaṅkhāraviññāṇasampayuttaphassapaccayāti attho. Evaṁ ettha padapaṭipāṭiyā vattabbāni nāmarūpasaḷāyatanāni avatvā phasso vutto. Tāni hi rūpamissakattā kammasampayuttāneva na honti, idañca vaṭṭadukkhaṁ kammato vā sambhaveyya kammasampayuttadhammato vāti.

742-3. **Bhavasotānusārinan**ti taṇhānusārinaṁ. **Pariññāyā**ti tīhi pariññāhi parijānitvā. **Aññāyā**ti arahattamaggapaññāya ñatvā. **Upasame ratā**ti phalasamāpattivasena nibbāne ratā. **Phassā bhisamayā**ti phassanirodhā. Sesaṁ pākaṭameva.

(7) Sattamavāre **vedanāpaccayā**ti kammasampayuttavedanāpaccayā.

744-5. **Adukkhamasukhaṁ sahā**ti adukkhamasukhena saha. **Etaṁ dukkhanti ñatvānā**ti etaṁ sabbaṁvedayitaṁ "dukkhakāraṇan"ti ñatvā, vipariṇāmaṭṭhiti-aññāṇadukkhatāhi vā dukkhaṁ ñatvā. **Mosadhamman**ti nassanadhammaṁ. **Palokinan**ti jarāmaraṇehi palujjanadhammaṁ. **Phussa phussā**ti udayabbayañāṇena phusitvā phusitvā. **Vayaṁ passan**ti ante bhaṅgameva passanto. **Evaṁ tattha vijānatī**ti evaṁ tā vedanā vijānāti, tattha vā dukkhabhāvaṁ vijānāti. **Vedanānaṁ khayā**ti tato paraṁ maggañāṇena kammasampayuttānaṁ vedanānaṁ khayā. Sesamuttānameva.

(8) Aṭṭhamavāre **taṇhāpaccayā**ti kammasambhārataṇhāpaccayā.

747. **Etamādīnavaṁ ñatvā, taṇhaṁ**[1] **dukkhassa sambhavan**ti etaṁ dukkhassa sambhavaṁ taṇhāya ādīnavaṁ ñatvā. Sesamuttānameva.

(9) Navamavāre **upādānapaccayā**ti kammasambhāra-upādānapaccayā.

1. Taṇhā (Sī, Syā, Ka)

(၅) ပဉ္စမဝါရေ **ဝိညာဏပစ္စယာ**တိ ကမ္မသဟဇာတအဘိသင်္ခါရဝိညာဏ-ပစ္စယာ။

၇၄၁။ **နိစ္ဆာတော**တိ နိတ္တဏှော။ **ပရိနိဗ္ဗုတော**တိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော ဟောတိ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

(၆) ဆဋ္ဌဝါရေ **ဖဿပစ္စယာ**တိ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏသမ္ပယုတ္တဖဿ-ပစ္စယာတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ဧတ္ထ ပဒပဋိပါဋိယာ ဝတ္တဗ္ဗာနိ နာမရူပသဠာယတနာနိ အဝတွာ ဖဿော ဝုတ္တော။ တာနိ ဟိ ရူပမိဿကတ္တာ ကမ္မသမ္ပယုတ္တာနေဝ န ဟောန္တိ၊ ဣဒဉ္စ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ကမ္မတော ဝါ သမ္ဘဝေယျ ကမ္မသမ္ပယုတ္တဓမ္မတော ဝါတိ။

၇၄၂-၃။ **ဘဝသောတာနုသာရိန**န္တိ တဏှာနုသာရိနံ။ **ပရိညာယာ**တိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိဇာနိတွာ။ **အညာယာ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂပညာယ ဉတွာ။ **ဥပသမေ ရတာ**တိ ဖလသမာပတ္တိဝသေန နိဗ္ဗာနေ ရတာ။ **ဖဿာဘိသမယာ**တိ ဖဿနိရောဓာ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

(၇) သတ္တမဝါရေ **ဝေဒနာပစ္စယာ**တိ ကမ္မသမ္ပယုတ္တဝေဒနာပစ္စယာ။

၇၄၄-၅။ **အဒုက္ခမသုခံ သဟာ**တိ အဒုက္ခမသုခေန သဟ။ **ဧတံ ဒုက္ခန္တိ ဉတွာနာ**တိ ဧတံ သဗ္ဗံ ဝေဒယိတံ "ဒုက္ခကာရဏ"န္တိ ဉတွာ၊ ဝိပရိဏာမဋ္ဌိတိ-အညာဏဒုက္ခတာဟိ ဝါ ဒုက္ခံ ဉတွာ။ **မောသဓမ္မ**န္တိ နဿနဓမ္မံ။ **ပလောကိန**န္တိ ဇရာမရဏေဟိ ပလုဇ္ဇနဓမ္မံ။ **ဖုဿ ဖုဿာ**တိ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏေန ဖုသိတွာ ဖုသိတွာ။ **ဝယံ ပဿ**န္တိ အန္တေ ဘင်္ဂမေဝ ပဿန္တော။ **ဧဝံ တတ္ထ ဝိဇာနာတီ**တိ ဧဝံ တာ ဝေဒနာ ဝိဇာနာတိ၊ တတ္ထ ဝါ ဒုက္ခဘာဝံ ဝိဇာနာတိ။ **ဝေဒနာနံ ခယာ**တိ တတော ပရံ မဂ္ဂဉာဏေန ကမ္မသမ္ပယုတ္တာနံ ဝေဒနာနံ ခယာ။ သေသမုတ္တာနမေဝ။

(၈) အဋ္ဌမဝါရေ **တဏှာပစ္စယာ**တိ ကမ္မသမ္ဘာရတဏှာပစ္စယာ။

၇၄၇။ **ဧတမာဒီနဝံ ဉတွာ၊ တဏှံ**[၁] **ဒုက္ခဿ သမ္ဘဝ**န္တိ ဧတံ ဒုက္ခဿ သမ္ဘဝံ တဏှာယ အာဒီနဝံ ဉတွာ။ သေသမုတ္တာနမေဝ။

(၉) နဝမဝါရေ **ဥပါဒါနပစ္စယာ**တိ ကမ္မသမ္ဘာရဥပါဒါနပစ္စယာ။

၁-တဏှာ (သီ၊ သျာ၊ က)

748-9. **Bhavo**ti vipākathavo khandhapātubhāvo. **Bhūto dukkhan**ti bhūto sambhūto vaṭṭadukkhaṁ nigacchati. **Jātassa maraṇan**ti yatrāpi “bhūto sukhaṁ nigacchatī”ti bālā maññanti, tatrāpi dukkhameva dassento āha “jātassa maraṇaṁ hotī”ti. Dutiyagāthāya yojanā—aniccādīhi sammadaññāya paṇḍitā upādānakkhayā jātikkhayaṁ nibbānaṁ abhiññāya na gacchanti punabbhavanti.

(10) Dasamavāre **ārambhapaccayā**ti kammasampayuttavīriyapaccayā.

751. **Anārambhe vimuttino**ti anārambhe nibbāne vimuttassa. Sesamuttānameva.

(11) Ekādasamavāre **āhārapaccayā**ti kammasampayuttāhārapaccayā. Aparo nayo—catubbidhā sattā rūpūpagā vedanūpagā saññūpagā saṅkhārūpagāti. Tattha ekādasavidhāya kāmadhātuyā sattā **rūpūpagā** kabaḷīkārāhārasevanato. Rūpadhātuyā sattā aññatra asaññehi **vedanūpagā** phassāhārasevanato. Heṭṭhā tividhāya arūpadhātuyā sattā **saññūpagā** saññābhinibbattamanosañcetanāhārasevanato. Bhavagge sattā **saṅkhārūpagā** saṅkhārābhinibbattaviññāṇāhārasevanatoti. Evampi yaṁ kiñci dukkhaṁ sambhoti, sabbaṁ āhārapaccayāti veditabbaṁ.

755. **Ārogyan**ti nibbānaṁ. **Saṅkhāya sevī**ti cattāro paccaye paccavekkhitvā sevamāno, “pañcakkhandhā dvādasāyatanāni aṭṭhārasadhātuyo”ti evaṁ vā lokaṁ saṅkhāya “aniccaṁ dukkhaṁ anattā”ti ñāṇena sevamāno. **Dhammaṭṭho**ti catusaccadhamme ṭhito. **Saṅkhyaṁ**[1] **nopetī**ti “devo”ti vā “manusso”ti vā ādikaṁ saṅkhyaṁ na gacchati. Sesamuttānameva.

(12) Dvādasamavāre **iñjitapaccayā**ti taṇhāmānadiṭṭhikammakilesa-iñjitesu yato kutoci kammasambhāriñjitapaccayā.

757. **Ejaṁ vossajjā**ti taṇhaṁ cajitvā. **Saṅkhāre uparundhiyā**ti kammaṁ kammasampayutte ca saṅkhāre nirodhetvā. Sesamuttānameva.

1. Saṅkhaṁ (Sī)

၇၄၈-၉။ **ဘဝေါ**တိ ဝိပါကဘဝေါ ခန္ဓပါတုဘာဝေါ။ **ဘူတော ဒုက္ခန္တိ** ဘူတော သမ္ဘူတော ဝဋ္ဋဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတိ။ **ဇာတဿ မရဏန္တိ** ယတြာပိ “ဘူတော သုခံ နိဂစ္ဆတီ”တိ ဗာလာ မညန္တိ၊ တတြာပိ ဒုက္ခမေဝ ဒဿေန္တော အာဟ “ဇာတဿ မရဏံ ဟောတီ”တိ။ ဒုတိယဂါထာယ ယောဇနာ—အနိစ္စာဒီဟိ သမ္မဒညာယ ပဏ္ဍိတာ ဥပါဒါနက္ခယာ ဇာတိက္ခယံ နိဗ္ဗာနံ အဘိညာယ န ဂစ္ဆန္တိ ပုနဗ္ဘဝန္တိ။

(၁၀) ဒသမဝါရေ **အာရမ္ဘပစ္စယာ**တိ ကမ္မသမ္ပယုတ္တဝီရိယပစ္စယာ။

၇၅၁။ **အနာရမ္ဘေ ဝိမုတ္တိနော**တိ အနာရမ္ဘေ နိဗ္ဗာနေ ဝိမုတ္တဿ။ သေသမုတ္တာနမေဝ။

(၁၁) ဧကာဒသမဝါရေ **အာဟာရပစ္စယာ**တိ ကမ္မသမ္ပယုတ္တာဟာရပစ္စယာ။ အပရော နယော—စတုဗ္ဗိဓာ သတ္တာ ရူပူပဂါ ဝေဒနူပဂါ သညူပဂါ သင်္ခါရူပဂါတိ။ တတ္ထ ဧကာဒသဝိဓာယ ကာမဓာတုယာ သတ္တာ **ရူပူပဂါ** ကဗဠီကာရာဟာရသေဝနတော။ ရူပဓာတုယာ သတ္တာ အညတြ အသညေဟိ **ဝေဒနူပဂါ** ဖဿာဟာရသေဝနတော။ ဟေဋ္ဌာ တိဝိဓာယ အရူပဓာတုယာ သတ္တာ **သညူပဂါ** သညာဘိနိဗ္ဗတ္တမနောသဉ္စေတနာဟာရသေဝနတော။ ဘဝဂ္ဂေ သတ္တာ **သင်္ခါရူပဂါ** သင်္ခါရာဘိနိဗ္ဗတ္တဝိညာဏာဟာရသေဝနတောတိ။ ဧဝမ္ပိ ယံ ကိဉ္စိ ဒုက္ခံ သမ္ဘောတိ၊ သဗ္ဗံ အာဟာရပစ္စယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၇၅၅။ **အာရောဂျန္တိ** နိဗ္ဗာနံ။ **သင်္ခါယ သေဝီ**တိ စတ္တာရော ပစ္စယေ ပစ္စဝေက္ခိတွာ သေဝမာနော၊ “ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဒွါဒသာယတနာနိ အဋ္ဌာရသဓာတုယော”တိ ဧဝံ ဝါ လောကံ သင်္ခါယ “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ”တိ ဉာဏေန သေဝမာနော။ **ဓမ္မဋ္ဌော**တိ စတုသစ္စဓမ္မေ ဌိတော။ **သင်္ချံ**[၁] **နောပေတီ**တိ “ဒေဝေါ”တိ ဝါ “မနုဿော”တိ ဝါ အာဒိကံ သင်္ချံ န ဂစ္ဆတိ။ သေသမုတ္တာနမေဝ။

(၁၂) ဒွါဒသမဝါရေ **ဣဉ္ဇိတပစ္စယာ**တိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိကမ္မကိလေသဣဉ္ဇိတေသု ယတော ကုတောစိ ကမ္မသမ္ဘာရိဉ္ဇိတပစ္စယာ။

၇၅၇။ **ဧဇံ ဝေါဿဇ္ဇာ**တိ တဏှံ စဇိတွာ။ **သင်္ခါရေ ဥပရုန္ဓိယာ**တိ ကမ္မံ ကမ္မသမ္ပယုတ္တေ စ သင်္ခါရေ နိရောဓေတွာ။ သေသမုတ္တာနမေဝ။

၁-သင်္ခံ (သီ)

(13) Terasamavāre **nissitassa calitan**ti taṇhāya taṇhādiṭṭhimānehi vā khandhe nissitassa Sīhasutte[1] devānaṁ viya bhayacalanaṁ hoti. Sesamuttānameva.

(14) Cuddasamavāre **rūpehī**ti rūpabhavehi, rūpasamāpattīhi vā. **Arūpā**ti[2] arūpabhavā, arūpasamāpattiyo vā. **Nirodho**ti nibbānaṁ.

761. **Maccuhāyino**ti maraṇamaccu kilesamaccu devaputtamaccuhāyino, tividhampi taṁ maccuṁ hitvā gāminoti vuttaṁ hoti. Sesamuttānameva.

(15) Pannarasamavāre **yan**ti nāmarūpaṁ sandhāyāha. Taṁ hi lokena dhuvasubhasukhattavasena "idaṁ saccan"ti upanijjhāyitaṁ diṭṭhamālokitaṁ. **Tadamariyānan**ti taṁ idaṁ ariyānaṁ, anunāsika-ikāralopaṁ katvā vuttaṁ. **Etaṁ musā**ti etaṁ dhuvādivasena gahitampi musā, na tādisaṁ hotīti. Puna **yan**ti nibbānaṁ sandhāyāha. Taṁ hi lokena rūpavedanādīnamabhāvato "idaṁ musā natthi kiñcī"ti upanijjhāyitaṁ. **Tadamariyānaṁ etaṁ saccan**ti taṁ idaṁ ariyānaṁ etaṁ nikkilesasaṅkhātā subhabhāvā, pavattidukkhapaṭipakkhasaṅkhātā sukhabhāvā, accantasantisaṅkhātā niccabhāvā ca anapagamanena paramatthato "saccan"ti yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ.

762-3. **Anattani attamāninan**ti[3] anattani nāmarūpe attamāniṁ. **Idaṁ saccanti maññatī**ti idaṁ nāmarūpaṁ dhuvādivasena "saccan"ti maññati. **Yena yena hī**ti yena yena rūpe vā vedanāya vā "mama rūpaṁ, mama vedanā"ti-ādinā nayena maññanti. **Tato tan**ti tato maññitākārā taṁ nāmarūpaṁ **hoti aññathā.** Kiṁ kāraṇaṁ? **Tañhi tassa musā hoti,** yasmā taṁ yathāmaññitākārā musā hoti, tasmā aññathā hotīti attho. Kasmā pana musā hotīti? **Mosadhammañhi ittaraṁ,** yasmā yaṁ ittaraṁ parittapaccupaṭṭhānaṁ, taṁ mosadhammaṁ nassanadhammaṁ hoti, tathārūpañca nāmarūpanti. **Saccābhisamayā**ti saccāvabodhā. Sesamuttānameva.

(16) Soḷasamavāre **yan**ti chabbidhamiṭṭhārammaṇaṁ sandhāyāha. Taṁ hi lokena salabhamacchamakkaṭādīhi padīpabaḷisalepādayo viya "idaṁ

1. Saṁ 2. 70 piṭṭhe. 2. Āruppāti (Sī) 3. Attamānīti (Syā, Ka)

(၁၃) တေရသမဝါရေ **နိဿိတဿ စလိတ**န္တိ တဏှာယ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနေဟိ ဝါ ခန္ဓေ နိဿိတဿ သီဟသုတ္တေ[၁] ဒေဝါနံ ဝိယ ဘယစလနံ ဟောတိ။ သေသမုတ္တာနမေဝ။

(၁၄) စုဒ္ဒသမဝါရေ **ရူပေဟီ**တိ ရူပဘဝေဟိ, ရူပသမာပတ္တီဟိ ဝါ။ **အရူပါ**တိ[၂] အရူပဘဝါ, အရူပသမာပတ္တိယော ဝါ။ **နိရောဓော**တိ နိဗ္ဗာနံ။

၇၆၁။ **မစ္စုဟာယိနော**တိ မရဏမစ္စု ကိလေသမစ္စု ဒေဝပုတ္တမစ္စုဟာယိနော၊ တိဝိဓမ္ပိ တံ မစ္စုံ ဟိတွာ ဂါမိနောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသမုတ္တာနမေဝ။

(၁၅) ပန္နရသမဝါရေ **ယ**န္တိ နာမရူပံ သန္ဓာယာဟ။ တံ ဟိ လောကေန ဓုဝသုဘသုခတ္တဝသေန "ဣဒံ သစ္စ"န္တိ ဥပနိဇ္ဈာယိတံ ဒိဋ္ဌမာလောကိတံ။ **တဒမရိယာန**န္တိ တံ ဣဒံ အရိယာနံ၊ အနုနာသိကဣကာရလောပံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ **ဧတံ မုသာ**တိ ဧတံ ဓုဝါဒိဝသေန ဂဟိတမ္ပိ မုသာ၊ န တာဒိသံ ဟောတီတိ။ ပုန **ယ**န္တိ နိဗ္ဗာနံ သန္ဓာယာဟ။ တံ ဟိ လောကေန ရူပဝေဒနာဒီနမဘာဝတော "ဣဒံ မုသာ နတ္ထိ ကိဉ္စီ"တိ ဥပနိဇ္ဈာယိတံ။ **တဒမရိယာနံ ဧတံ သစ္စ**န္တိ တံ ဣဒံ အရိယာနံ ဧတံ နိက္ကိလေသသင်္ခါတာ သုဘဘာဝါ, ပဝတ္တိဒုက္ခပဋိပက္ခသင်္ခါတာ သုခဘာဝါ, အစ္စန္တသန္တိသင်္ခါတာ နိစ္စဘာဝါ စ အနပဂမနေန ပရမတ္ထတော "သစ္စ"န္တိ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ သုဒိဋ္ဌံ။

၇၆၂-၃။ **အနတ္တနိ အတ္တမာနိ**န္တိ[၃] အနတ္တနိ နာမရူပေ အတ္တမာနိံ။ **ဣဒံ သစ္စန္တိ မညတီ**တိ ဣဒံ နာမရူပံ ဓုဝါဒိဝသေန "သစ္စ"န္တိ မညတိ။ **ယေန ယေန ဟီ**တိ ယေန ယေန ရူပေ ဝါ ဝေဒနာယ ဝါ "မမ ရူပံ၊ မမ ဝေဒနာ"တိအာဒိနာ နယေန မညန္တိ။ **တတော တ**န္တိ တတော မညိတာကာရာ တံ နာမရူပံ **ဟောတိ အညထာ။** ကိံ ကာရဏံ? **တဉှိ တဿ မုသာ ဟောတိ၊** ယသ္မာ တံ ယထာမညိတာကာရာ မုသာ ဟောတိ၊ တသ္မာ အညထာ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ ပန မုသာ ဟောတီတိ? **မောသဓမ္မဉှိ ဣတ္တရံ၊** ယသ္မာ ယံ ဣတ္တရံ ပရိတ္တပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ တံ မောသဓမ္မံ နဿနဓမ္မံ ဟောတိ၊ တထာရူပဉ္စ နာမရူပန္တိ။ **သစ္စာဘိသမယာ**တိ သစ္စာဝဗောဓာ။ သေသမုတ္တာနမေဝ။

(၁၆) သောဠသမဝါရေ **ယ**န္တိ ဆဗ္ဗိဓမိဋ္ဌာရမ္မဏံ သန္ဓာယာဟ။ တံ ဟိ လောကေန သလဘမစ္ဆမက္ကဋာဒီဟိ ပဒီပဗဠိသလေပါဒယော ဝိယ "ဣဒံ

၁-သံ ၂-၇၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အာရုပ္ပါတိ (သီ) ၃-အတ္တမာနီတိ (သျာ၊ က)

sukhan”ti upanijjhāyitaṁ. **Tadamariyānaṁ etaṁ dukkhan**ti taṁ idaṁ ariyānaṁ “kāmā hi citrā madhurā manoramā, virūparūpena mathenti cittan”ti-ādinā[1] nayena “etaṁ dukkhan”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ. Puna **yan**ti nibbānameva sandhāyāha. Taṁ hi lokena kāmaguṇābhāvā “dukkhan”ti upanijjhāyitaṁ. **Tadamariyānan**ti taṁ idaṁ ariyānaṁ paramatthasukhato “etaṁ sukhan”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ.

765-6. **Kevalā**ti anavasesā. **Iṭṭhā**ti icchitā patthitā. **Kantā**ti piyā. **Manāpā**ti manavuḍḍhikarā. **Yāvatatthīti vuccatī**ti yāvatā ete cha ārammaṇā atthīti vuccanti. Vacanabyattayo veditabbo. **Ete vo**ti ettha **vo**ti nipātamattaṁ.

767-8. **Sukhanti diṭṭhamariyehi, sakkāyassuparodhanan**ti “sukham”iti ariyehi pañcakkhandhanirodho diṭṭho, nibbānanti vuttaṁ hoti. **Paccanīkamidaṁ hotī**ti paṭilomamidaṁ dassanaṁ hoti. **Passatan**ti passantānaṁ, paṇḍitānanti vuttaṁ hoti. **Yaṁ pare**ti ettha **yan**ti vatthukāme sandhāyāha. Puna **yaṁ pare**ti ettha nibbānaṁ.

769-71. **Passā**ti sotāraṁ ālapati. **Dhamman**ti nibbānadhammaṁ. **Sampamūḷhetthaviddasū**ti sampamūḷhā ettha aviddasū bālā. Kiṁ kāraṇaṁ sampamūḷhā? **Nivutānaṁ tamo hoti, andhakāro apassataṁ,** bālānaṁ avijjāya nivutānaṁ otthaṭānaṁ andhabhāvakaraṇo tamo hoti, yena nibbānadhammaṁ daṭṭhuṁ na sakkonti. **Satañca vivaṭaṁ hoti, āloko passatāmivā**ti satañca sappurisānaṁ paññādassanena passataṁ ālokova vivaṭaṁ hoti nibbānaṁ. **Santike na vijānanti, magā dhammassakovidā**ti yaṁ attano sarīre tacapañcakamattaṁ paricchinditvā anantarameva adhigantabbato, attano khandhānaṁ vā nirodhamattato santike nibbānaṁ, taṁ evaṁ santike santampi na vijānanti magabhūtā janā maggāmaggadhammassa saccadhammassa[2] vā akovidā, sabbathā **bhavarāga -pa- susambudho.** Tattha **māradheyyānupannehī**ti tebhūmakavaṭṭaṁ anupannehi.

1. Khu 1. 287; Khu 8. 261 piṭṭhesu.
2. Sabbadhammassa (Sī, Syā)

သုခ”န္တိ ဥပနိဇ္ဈာယိတံ။ **တဒမရိယာနံ ဧတံ ဒုက္ခ**န္တိ တံ ဣဒံ အရိယာနံ “ကာမာ ဟိ စိတြာ မဓုရာ မနောရမာ၊ ဝိရူပရူပေန မထေန္တိ စိတ္တ”န္တိအာဒိနာ[1] နယေန “ဧတံ ဒုက္ခ”န္တိ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ သုဒိဋ္ဌံ။ ပုန **ယ**န္တိ နိဗ္ဗာနမေဝ သန္ဓာယာဟ။ တံ ဟိ လောကေန ကာမဂုဏာဘာဝါ “ဒုက္ခ”န္တိ ဥပနိဇ္ဈာယိတံ။ **တဒမရိယာန**န္တိ တံ ဣဒံ အရိယာနံ ပရမတ္ထသုခတော “ဧတံ သုခ”န္တိ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ သုဒိဋ္ဌံ။

၇၆၅-၆။ **ကေဝလာ**တိ အနဝသေသာ။ **ဣဋ္ဌာ**တိ ဣစ္ဆိတာ ပတ္ထိတာ။ **ကန္တာ**တိ ပိယာ။ **မနာပါ**တိ မနဝုဍ္ဎိကရာ။ **ယာဝတတ္ထီတိ ဝုစ္စတီ**တိ ယာဝတာ ဧတေ ဆ အာရမ္မဏာ အတ္ထီတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝစနဗျတ္တယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဧတေ ဝေါ**တိ ဧတ္ထ **ဝေါ**တိ နိပါတမတ္တံ။

၇၆၇-၈။ **သုခန္တိ ဒိဋ္ဌမရိယေဟိ၊ သက္ကာယဿုပရောဓန**န္တိ “သုခ”မိတိ အရိယေဟိ ပဉ္စက္ခန္ဓနိရောဓော ဒိဋ္ဌော၊ နိဗ္ဗာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပစ္စနီကမိဒံ ဟောတီ**တိ ပဋိလောမမိဒံ ဒဿနံ ဟောတိ။ **ပဿတ**န္တိ ပဿန္တာနံ၊ ပဏ္ဍိတာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယံ ပရေ**တိ ဧတ္ထ **ယ**န္တိ ဝတ္ထုကာမေ သန္ဓာယာဟ။ ပုန **ယံ ပရေ**တိ ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနံ။

၇၆၉-၇၁။ **ပဿာ**တိ သောတာရံ အာလပတိ။ **ဓမ္မ**န္တိ နိဗ္ဗာနဓမ္မံ။ **သမ္ပမူဠှေတ္ထဝိဒ္ဒသူ**တိ သမ္ပမူဠှာ ဧတ္ထ အဝိဒ္ဒသူ ဗာလာ။ ကိံ ကာရဏံ သမ္ပမူဠှာ? **နိဝုတာနံ တမော ဟောတိ၊ အန္ဓကာရော အပဿတံ၊** ဗာလာနံ အဝိဇ္ဇာယ နိဝုတာနံ ဩတ္ထဋာနံ အန္ဓဘာဝကရဏော တမော ဟောတိ၊ ယေန နိဗ္ဗာနဓမ္မံ ဒဋ္ဌုံ န သက္ကောန္တိ။ **သတဉ္စ ဝိဝဋံ ဟောတိ၊ အာလောကော ပဿတာမိဝါ**တိ သတဉ္စ သပ္ပုရိသာနံ ပညာဒဿနေန ပဿတံ အာလောကောဝ ဝိဝဋံ ဟောတိ နိဗ္ဗာနံ။ **သန္တိကေ န ဝိဇာနန္တိ၊ မဂါ ဓမ္မဿကောဝိဒါ**တိ ယံ အတ္တနော သရီရေ တစပဉ္စကမတ္တံ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ အနန္တရမေဝ အဓိဂန္တဗ္ဗတော, အတ္တနော ခန္ဓာနံ ဝါ နိရောဓမတ္တတော သန္တိကေ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ ဧဝံ သန္တိကေ သန္တမ္ပိ န ဝိဇာနန္တိ မဂဘူတာ ဇနာ မဂ္ဂါမဂ္ဂဓမ္မဿ သစ္စဓမ္မဿ[2] ဝါ အကောဝိဒါ၊ သဗ္ဗထာ **ဘဝရာဂ။ပ။ သုသမ္ဗုဓော**။ တတ္ထ **မာရဓေယျာနုပန္နေဟီ**တိ တေဘူမကဝဋ္ဋံ အနုပန္နေဟိ။

၁-ခု ၁-၂၈၇၊ ခု ၈-၂၆၁-ပိဋ္ဌေသု။
၂-သဗ္ဗဓမ္မဿ (သီ၊ သျာ)

772. Pacchimagāthāya sambandho “evaṁ asusambudhaṁ **ko nu aññatra mariyehī**”ti. Tassattho—ṭhapetvā ariye ko nu añño nibbānapadaṁ jānituṁ arahati, yaṁ padaṁ catutthena ariyamaggena sammadaññāya anantarameva anāsavā hutvā kilesaparinibbānena parinibbanti, sammadaññāya vā anāsavā hutvā ante anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbantīti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi.

Attamanāti tuṭṭhamanā. **Abhinandun**ti abhinandiṁsu. **Imasmiṁ ca pana veyyākaraṇasmin**ti imasmiṁ soḷasame veyyākaraṇe. **Bhaññamāne**ti bhaṇiyamāne. Sesaṁ pākaṭameva.

Evaṁ sabbesupi soḷasasu veyyākaraṇesu saṭṭhimatte saṭṭhimatte katvā saṭṭhi-adhikānaṁ navannaṁ bhikkhusatānaṁ anupādāya āsavehi cittāni vimucciṁsu, soḷasakkhattuṁ cattāri cattāri katvā catusaṭṭhi saccānettha veneyyavasena nānappakārato desitānīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Dvayatānupassanāsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhito ca tatiyo vaggo atthavaṇṇanānayato,

Nāmena Mahāvaggoti.

၇၇၂။ ပစ္ဆိမဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော “ဧဝံ အသုသမ္ဗုဓံ **ကော နု အညတြ မရိယေဟီ**”တိ။ တဿတ္ထော—ဌပေတွာ အရိယေ ကော နု အညော နိဗ္ဗာနပဒံ ဇာနိတုံ အရဟတိ၊ ယံ ပဒံ စတုတ္ထေန အရိယမဂ္ဂေန သမ္မဒညာယ အနန္တရမေဝ အနာသဝါ ဟုတွာ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗန္တိ၊ သမ္မဒညာယ ဝါ အနာသဝါ ဟုတွာ အန္တေ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗန္တီတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

အတ္တမနာတိ တုဋ္ဌမနာ။ **အဘိနန္ဒုန္တိ** အဘိနန္ဒိံသု။ **ဣမသ္မိံ စ ပန ဝေယျာကရဏသ္မိ**န္တိ ဣမသ္မိံ သောဠသမေ ဝေယျာကရဏေ။ **ဘညမာနေ**တိ ဘဏိယမာနေ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ သဗ္ဗေသုပိ သောဠသသု ဝေယျာကရဏေသု သဋ္ဌိမတ္တေ သဋ္ဌိမတ္တေ ကတွာ သဋ္ဌိအဓိကာနံ နဝန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တာနိ ဝိမုစ္စိံသု၊ သောဠသက္ခတ္တုံ စတ္တာရိ စတ္တာရိ ကတွာ စတုသဋ္ဌိ သစ္စာနေတ္ထ ဝေနေယျဝသေန နာနပ္ပကာရတော ဒေသိတာနီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဒွယတာနုပဿနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတော စ တတိယော ဝဂ္ဂေါ အတ္ထဝဏ္ဏနာနယတော၊

နာမေန မဟာဝဂ္ဂေါတိ။

4. Aṭṭhakavagga

1. Kāmasuttavaṇṇanā

773. **Kāmaṁ kāmayamānassā**ti Kāmasuttaṁ. Kā uppatti? Bhagavati kira Sāvatthiyaṁ viharante aññataro brāhmaṇo Sāvatthiyā Jetavanassa ca antare Aciravatīnadītīre “yavaṁ vapissāmī”ti khettaṁ kasati. Bhagavā bhikkhusaṁghaparivuto piṇḍāya pavisanto taṁ disvā āvajjento addasa “assa brāhmaṇassa yavā vinassissantī”ti, puna upanissayasampattiṁ āvajjento cassa sotāpattiphalassa upanissayaṁ addasa. “Kadā pāpuṇeyyā”ti āvajjento “sasse vinaṭṭhe sokābhibhūto dhammadesanaṁ sutvā”ti addasa. Tato cintesi “sacāyaṁ tadā eva brāhmaṇaṁ upasaṅkamissāmi, na me ovādaṁ sotabbaṁ maññissati. Nānārucikā hi brāhmaṇā, handa naṁ ito pabhutiyeva saṅgaṇhāmi, evaṁ mayi muducitto hutvā tadā ovādaṁ sossatī”ti brāhmaṇaṁ upasaṅkamitvā āha “kiṁ brāhmaṇa karosī”ti. Brāhmaṇo “evaṁ uccākulīno samaṇo Gotamo mayā saddhiṁ paṭisanthāraṁ karotī”ti tāvatakeneva Bhagavati pasannacitto hutvā “khettaṁ bho Gotama kasāmi yavaṁ vapissāmī”ti āha. Atha Sāriputtatthero cintesi “Bhagavā brāhmaṇena saddhiṁ paṭisanthāraṁ akāsi, na ca ahetu appaccayā Tathāgatā evaṁ karonti, handāhampi tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ karomī”ti brāhmaṇaṁ upasaṅkamitvā tatheva paṭisanthāramakāsi. Evaṁ Mahāmoggallānatthero sesā ca asīti mahāsāvakā. Brāhmaṇo atīva attamano ahosi.

Atha Bhagavā sampajjamānepi sasse ekadivasaṁ katabhattakicco Sāvatthito Jetavanaṁ gacchanto maggā okkamma brāhmaṇassa santikaṁ gantvā āha “sundaraṁ te brāhmaṇa yavakkhettan”ti. Evaṁ bho Gotama sundaraṁ, sace sampajjissati, tumhākampi saṁvibhāgaṁ karissāmīti. Athassa catumāsaccayena yavā nipphajjiṁsu, tassa “ajja vā sve vā lāyissāmī”ti ussukkaṁ kurumānasseva mahāmegho uṭṭhahitvā sabbarattiṁ vassi, Aciravatī nadī pūrā āgantvā sabbaṁ yavaṁ vahi. Brāhmaṇo sabbarattiṁ anattamano hutvā pabhāte nadītīraṁ gato sabbaṁ sassavipattiṁ disvā “vinaṭṭhomhi, kathaṁ dāni jīvissāmī”ti balavasokaṁ uppādesi. Bhagavāpi

၄-အဋ္ဌကဝဂ္ဂ

၁-ကာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၇၃။ **ကာမံ ကာမယမာနဿာ**တိ ကာမသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ အညတရော ဗြာဟ္မဏော သာဝတ္ထိယာ ဇေတဝနဿ စ အန္တရေ အစိရဝတီနဒီတီရေ ‘‘ယဝံ ဝပိဿာမီ’’တိ ခေတ္တံ ကသတိ။ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော တံ ဒိသွာ အာဝဇ္ဇေန္တော အဒ္ဒသ “အဿ ဗြာဟ္မဏဿ ယဝါ ဝိနဿိဿန္တီ”တိ၊ ပုန ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိံ အာဝဇ္ဇေန္တော စဿ သောတာပတ္တိဖလဿ ဥပနိဿယံ အဒ္ဒသ။ “ကဒါ ပါပုဏေယျာ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “သဿေ ဝိနဋ္ဌေ သောကာဘိဘူတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ”တိ အဒ္ဒသ။ တတော စိန္တေသိ “သစာယံ တဒါ ဧဝ ဗြာဟ္မဏံ ဥပသင်္ကမိဿာမိ၊ န မေ ဩဝါဒံ သောတဗ္ဗံ မညိဿတိ။ နာနာရုစိကာ ဟိ ဗြာဟ္မဏာ၊ ဟန္ဒ နံ ဣတော ပဘုတိယေဝ သင်္ဂဏှာမိ၊ ဧဝံ မယိ မုဒုစိတ္တော ဟုတွာ တဒါ ဩဝါဒံ သောဿတီ”တိ ဗြာဟ္မဏံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “ကိံ ဗြာဟ္မဏ ကရောသီ”တိ။ ဗြာဟ္မဏော “ဧဝံ ဥစ္စာကုလီနော သမဏော ဂေါတမော မယာ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောတီ”တိ တာဝတကေနေဝ ဘဂဝတိ ပသန္နစိတ္တော ဟုတွာ “ခေတ္တံ ဘော ဂေါတမ ကသာမိ ယဝံ ဝပိဿာမီ”တိ အာဟ။ အထ သာရိပုတ္တတ္ထေရော စိန္တေသိ “ဘဂဝါ ဗြာဟ္မဏေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ အကာသိ၊ န စ အဟေတု အပ္ပစ္စယာ တထာဂတာ ဧဝံ ကရောန္တိ၊ ဟန္ဒာဟမ္ပိ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောမီ”တိ ဗြာဟ္မဏံ ဥပသင်္ကမိတွာ တထေဝ ပဋိသန္ထာရမကာသိ။ ဧဝံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော သေသာ စ အသီတိ မဟာသာဝကာ။ ဗြာဟ္မဏော အတီဝ အတ္တမနော အဟောသိ။

အထ ဘဂဝါ သမ္ပဇ္ဇမာနေပိ သဿေ ဧကဒိဝသံ ကတဘတ္တကိစ္စော သာဝတ္ထိတော ဇေတဝနံ ဂစ္ဆန္တော မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ ဗြာဟ္မဏဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ အာဟ ‘‘သုန္ဒရံ တေ ဗြာဟ္မဏ ယဝက္ခေတ္တ’’န္တိ။ ဧဝံ ဘော ဂေါတမ သုန္ဒရံ၊ သစေ သမ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တုမှာကမ္ပိ သံဝိဘာဂံ ကရိဿာမီတိ။ အထဿ စတုမာသစ္စယေန ယဝါ နိပ္ဖဇ္ဇိံသု၊ တဿ ‘‘အဇ္ဇ ဝါ သွေ ဝါ လာယိဿာမီ”တိ ဥဿုက္ကံ ကုရုမာနဿေဝ မဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ ဝဿိ၊ အစိရဝတီ နဒီ ပူရာ အာဂန္တွာ သဗ္ဗံ ယဝံ ဝဟိ။ ဗြာဟ္မဏော သဗ္ဗရတ္တိံ အနတ္တမနော ဟုတွာ ပဘာတေ နဒီတီရံ ဂတော သဗ္ဗံ သဿဝိပတ္တိံ ဒိသွာ “ဝိနဋ္ဌောမှိ၊ ကထံ ဒါနိ ဇီဝိဿာမီ’’တိ ဗလဝသောကံ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဘဂဝါပိ

tameva rattiṁ paccūsasamaye Buddhacakkhunā lokaṁ volokento “ajja brāhmaṇassa dhammadesanākālo”ti ñatvā bhikkhācāravattena Sāvatthiṁ pavisitvā brāhmaṇassa gharadvāre aṭṭhāsi. Brāhmaṇo Bhagavantaṁ disvā “sokābhibhūtaṁ maṁ assāsetukāmo samaṇo Gotamo āgato”ti cintetvā āsanaṁ paññāpetvā pattaṁ gahetvā Bhagavantaṁ nisīdāpesi. Bhagavā jānantova brāhmaṇaṁ pucchi “kiṁ brāhmaṇa paduṭṭhacitto vihāsī”ti. Āma bho Gotama sabbaṁ me yavakkhettaṁ udakena vūḷhanti. Atha Bhagavā “na brāhmaṇa vipanne domanassaṁ, sampanne ca somanassaṁ kātabbaṁ. Kāmā hi nāma sampajjantipi vipajjantipī”ti vatvā tassa brāhmaṇassa sappāyaṁ ñatvā dhammadesanāvasena imaṁ suttamabhāsi. Tattha saṅkhepato padatthasambandhamattameva vaṇṇayissāma, vitthāro pana Niddese[1] vuttanayeneva veditabbo. Yathā ca imasmiṁ sutte, evaṁ ito paraṁ sabbasuttesu.

Tattha **kāman**ti manāpiyarūpāditebhūmakadhammasaṅkhātaṁ vatthukāmaṁ. **Kāmayamānassā**ti icchamānassa. **Tassa ce taṁ samijjhatī**ti tassa kāmayamānassa sattassa taṁ kāmasaṅkhātaṁ vatthu samijjhati ce, sace so taṁ labhatīti vuttaṁ hoti. **Addhā pītimano hotī**ti ekaṁsaṁ tuṭṭhacitto hoti. **Laddhā**ti labhitvā. **Macco**ti satto. **Yadicchatī**ti yaṁ icchati.

774. **Tassa ce kāmayānassā**ti tassa puggalassa kāme icchamānassa, kāmena vā yāyamānassa[2]. **Chandajātassā**ti jātataṇhassa. **Jantuno**ti sattassa. **Te kāmā parihāyantī**ti te kāmā parihāyanti ce. **Sallaviddhova ruppatī**ti atha ayomayādinā sallena viddho viya pīḷīyati.

775. Tatiyagāthāya saṅkhepattho—**yo** pana ime **kāme** tattha chandarāgavikkhambhanena vā samucchedena vā attano pādena **sappassa** siraṁ iva **parivajjeti, so** bhikkhu sabbaṁ lokaṁ visaritvā ṭhitattā **loke visattikā**saṅkhātaṁ taṇhaṁ **sato** hutvā **samativattatī**ti.

1. Khu 7. 1 piṭṭhe Mahāniddese. 2. Āyāyamānassa (Sī, Syā)

တမေဝ ရတ္တိံ ပစ္စူသသမယေ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော “အဇ္ဇ ဗြာဟ္မဏဿ ဓမ္မဒေသနာကာလော”တိ ဉတွာ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန သာဝတ္ထိံ ပဝိသိတွာ ဗြာဟ္မဏဿ ဃရဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ “သောကာဘိဘူတံ မံ အဿာသေတုကာမော သမဏော ဂေါတမော အာဂတော”တိ စိန္တေတွာ အာသနံ ပညာပေတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဘဂဝန္တံ နိသီဒါပေသိ။ ဘဂဝါ ဇာနန္တောဝ ဗြာဟ္မဏံ ပုစ္ဆိ “ကိံ ဗြာဟ္မဏ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော ဝိဟာသီ”တိ။ အာမ ဘော ဂေါတမ သဗ္ဗံ မေ ယဝက္ခေတ္တံ ဥဒကေန ဝုဠ္ဟန္တိ။ အထ ဘဂဝါ “န ဗြာဟ္မဏ ဝိပန္နေ ဒေါမနဿံ, သမ္ပန္နေ စ သောမနဿံ ကာတဗ္ဗံ။ ကာမာ ဟိ နာမ သမ္ပဇ္ဇန္တိပိ ဝိပဇ္ဇန္တိပီ”တိ ဝတွာ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ သပ္ပါယံ ဉတွာ ဓမ္မဒေသနာဝသေန ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။ တတ္ထ သင်္ခေပတော ပဒတ္ထသမ္ဗန္ဓမတ္တမေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ၊ ဝိတ္ထာရော ပန နိဒ္ဒေသေ[1] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ စ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ၊ ဧဝံ ဣတော ပရံ သဗ္ဗသုတ္တေသု။

တတ္ထ **ကာမန္တိ** မနာပိယရူပါဒိတေဘူမကဓမ္မသင်္ခါတံ ဝတ္ထုကာမံ။ **ကာမယမာနဿာ**တိ ဣစ္ဆမာနဿ။ **တဿ စေ တံ သမိဇ္ဈတီ**တိ တဿ ကာမယမာနဿ သတ္တဿ တံ ကာမသင်္ခါတံ ဝတ္ထု သမိဇ္ဈတိ စေ၊ သစေ သော တံ လဘတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အဒ္ဓါ ပီတိမနော ဟောတီ**တိ ဧကံသံ တုဋ္ဌစိတ္တော ဟောတိ။ **လဒ္ဓါ**တိ လဘိတွာ။ **မစ္စော**တိ သတ္တော။ **ယဒိစ္ဆတီ**တိ ယံ ဣစ္ဆတိ။

၇၇၄။ **တဿ စေ ကာမယာနဿာ**တိ တဿ ပုဂ္ဂလဿ ကာမေ ဣစ္ဆမာနဿ, ကာမေန ဝါ ယာယမာနဿ[2]။ **ဆန္ဒဇာတဿာ**တိ ဇာတတဏှဿ။ **ဇန္တုနော**တိ သတ္တဿ။ **တေ ကာမာ ပရိဟာယန္တီ**တိ တေ ကာမာ ပရိဟာယန္တိ စေ။ **သလ္လဝိဒ္ဓေါဝ ရုပ္ပတီ**တိ အထ အယောမယာဒိနာ သလ္လေန ဝိဒ္ဓေါ ဝိယ ပီဠီယတိ။

၇၇၅။ တတိယဂါထာယ သင်္ခေပတ္ထော—**ယော** ပန ဣမေ **ကာမေ** တတ္ထ ဆန္ဒရာဂဝိက္ခမ္ဘနေန ဝါ သမုစ္ဆေဒေန ဝါ အတ္တနော ပါဒေန **သပ္ပဿ** သိရံ ဣဝ **ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ သော** ဘိက္ခု သဗ္ဗံ လောကံ ဝိသရိတွာ ဌိတတ္တာ **လောကေ ဝိသတ္တိကာ**သင်္ခါတံ တဏှံ **သတော** ဟုတွာ **သမတိဝတ္တတီ**တိ။

၁-ခု ၇-၁-ပိဋ္ဌေ မဟာနိဒ္ဒေသေ။ ၂-အာယာယမာနဿ (သီ၊ သျာ)

776-8. Tato parāsaṁ tissannaṁ gāthānaṁ ayaṁ saṅkhepattho—**yo** etaṁ sālikkhettādiṁ **khettaṁ** vā gharavatthādiṁ **vatthuṁ** vā kahāpaṇasaṅkhātaṁ **hiraññaṁ** vā go-assabhedaṁ **gavāssaṁ** vā itthisaññikā **thiyo** vā ñātibandhavādī **bandhū** vā aññe vā manāpiyarūpādī **puthu kāme anugijjhati,** taṁ puggalaṁ **abala**saṅkhātā kilesā **balīyanti** sahanti maddanti, saddhābalādivirahena vā abalaṁ taṁ puggalaṁ abalā kilesā balīyanti, abalattā balīyantīti attho. Atha taṁ kāmagiddhaṁ kāme rakkhantaṁ pariyesantañca sīhādayo ca pākaṭa**parissayā** kāyaduccaritādayo ca apākaṭa**parissayā maddanti, tato** apākaṭaparissayehi abhibhūtaṁ **taṁ** puggalaṁ jāti-ādi **dukkhaṁ bhinnaṁ nāvaṁ udakaṁ viya anveti. Tasmā** kāyagatāsati-ādibhāvanāya **jantu sadā sato** hutvā vikkhambhanasamucchedavasena rūpādīsu vatthukāmesu sabbappakārampi kilesakāmaṁ parivajjento **kāmāni parivajjaye.** Evaṁ **te** kāme **pahāya** tappahānakaramaggeneva catubbidhampi **tare oghaṁ** tareyya tarituṁ sakkuṇeyya. Tato yathā puriso udakagarukaṁ **nāvaṁ sitvā**[1] lahukāya nāvāya appakasireneva **pāragū** bhaveyya, pāraṁ gaccheyya, evameva attabhāvanāvaṁ kilesūdakagarukaṁ siñcitvā lahukena attabhāvena pāragū bhaveyya, sabbadhammapāraṁ nibbānaṁ gato bhaveyya, arahattappattiyā gaccheyya ca, anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbātīti[2] arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi. Desanāpariyosāne brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsūti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Kāmasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Siñcitvā (Sī, Syā) 2. Parinibbānenāti (Sī)

၇၇၆-၈။ တတော ပရာသံ တိဿန္နံ ဂါထာနံ အယံ သင်္ခေပတ္ထော—**ယော** ဧတံ သာလိက္ခေတ္တာဒိံ **ခေတ္တံ** ဝါ ဃရဝတ္ထာဒိံ **ဝတ္ထုံ** ဝါ ကဟာပဏသင်္ခါတံ **ဟိရညံ** ဝါ ဂေါအဿဘေဒံ **ဂဝါဿံ** ဝါ ဣတ္ထိသညိကာ **ထိယော** ဝါ ဉာတိဗန္ဓဝါဒီ **ဗန္ဓူ** ဝါ အညေ ဝါ မနာပိယရူပါဒီ **ပုထု ကာမေ အနုဂိဇ္ဈတိ၊** တံ ပုဂ္ဂလံ **အဗလ**သင်္ခါတာ ကိလေသာ **ဗလီယန္တိ** သဟန္တိ မဒ္ဒန္တိ၊ သဒ္ဓါဗလာဒိဝိရဟေန ဝါ အဗလံ တံ ပုဂ္ဂလံ အဗလာ ကိလေသာ ဗလီယန္တိ၊ အဗလတ္တာ ဗလီယန္တီတိ အတ္ထော။ အထ တံ ကာမဂိဒ္ဓံ ကာမေ ရက္ခန္တံ ပရိယေသန္တဉ္စ သီဟာဒယော စ ပါကဋ**ပရိဿယာ** ကာယဒုစ္စရိတာဒယော စ အပါကဋ**ပရိဿယာ မဒ္ဒန္တိ၊ တတော** အပါကဋပရိဿယေဟိ အဘိဘူတံ **တံ** ပုဂ္ဂလံ ဇာတိအာဒိ**ဒုက္ခံ ဘိန္နံ နာဝံ ဥဒကံ ဝိယ အန္ဝေတိ။ တသ္မာ** ကာယဂတာသတိအာဒိဘာဝနာယ **ဇန္တု သဒါ သတော** ဟုတွာ ဝိက္ခမ္ဘနသမုစ္ဆေဒဝသေန ရူပါဒီသု ဝတ္ထုကာမေသု သဗ္ဗပ္ပကာရမ္ပိ ကိလေသကာမံ ပရိဝဇ္ဇေန္တော **ကာမာနိ ပရိဝဇ္ဇယေ။** ဧဝံ **တေ** ကာမေ **ပဟာယ** တပ္ပဟာနကရမဂ္ဂေနေဝ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ **တရေ ဩဃံ** တရေယျ တရိတုံ သက္ကုဏေယျ။ တတော ယထာ ပုရိသော ဥဒကဂရုကံ **နာဝံ သိတွာ**[1] လဟုကာယ နာဝါယ အပ္ပကသိရေနေဝ **ပါရဂူ** ဘဝေယျ၊ ပါရံ ဂစ္ဆေယျ၊ ဧဝမေဝ အတ္တဘာဝနာဝံ ကိလေသူဒကဂရုကံ သိဉ္စိတွာ လဟုကေန အတ္တဘာဝေန ပါရဂူ ဘဝေယျ၊ သဗ္ဗဓမ္မပါရံ နိဗ္ဗာနံ ဂတော ဘဝေယျ၊ အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ ဂစ္ဆေယျ စ၊ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာတီတိ[2] အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဗြာဟ္မဏော စ ဗြာဟ္မဏီ စ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ကာမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သိဉ္စိတွာ (သီ၊ သျာ) ၂-ပရိနိဗ္ဗာနေနာတိ (သီ)

2. Guhaṭṭhakasuttavaṇṇanā

779. **Satto guhāyan**ti Guhaṭṭhakasuttaṁ. Kā uppatti? Bhagavati kira Sāvatthiyaṁ viharante āyasmā Piṇḍolabhāradvājo Kosambiyaṁ Gaṅgātīre Āvaṭṭakaṁ[1] nāma Utenassa uyyānaṁ, tattha agamāsi sītale padese divāvihāraṁ nisīditukāmo. Aññadāpi cāyaṁ gacchateva tattha pubbāsevanena yathā Gavampatitthero Tāvatiṁsabhavananti vuttanayametaṁ Vaṅgīsasuttavaṇṇanāyaṁ. So tattha Gaṅgātīre sītale rukkhamūle samāpattiṁ appetvā divāvihāraṁ nisīdi. Rājāpi kho Uteno taṁ divasaṁyeva uyyānakīḷikaṁ gantvā bahudeva divasabhāgaṁ naccagītādīhi uyyāne kīḷitvā pānamadamatto ekissā itthiyā aṅke sīsaṁ katvā sayi. Sesitthiyo "sutto rājā"ti uṭṭhahitvā uyyāne pupphaphalādīni gaṇhantiyo theraṁ disvā hirottappaṁ upaṭṭhāpetvā "mā saddaṁ akatthā"ti aññamaññaṁ nivāretvā appasaddā upasaṅkamitvā vanditvā theraṁ samparivāretvā nisīdiṁsu. Thero samāpattito vuṭṭhāya tāsaṁ dhammaṁ desesi, tā tuṭṭhā "sādhu sādhū"ti vatvā suṇanti.

Rañño sīsaṁ aṅkenādāya nisinnitthī "imā maṁ ohāya kiḷantī"ti tāsu issāpakatā ūruṁ cāletvā rājānaṁ pabodhesi, rājā paṭibujjhitvā itthāgāraṁ apassanto "kuhiṁ imā vasaliyo"ti āha. Sā āha "tumhesu abahukatā 'samaṇaṁ ramayissāmā'ti gatā"ti. So kuddho therābhimukho agamāsi. Tā itthiyo rājānaṁ disvā ekaccā uṭṭhahiṁsu, ekaccā "mahārāja pabbajitassa santike dhammaṁ suṇāmā"ti na uṭṭhahiṁsu. So tena bhiyyoso mattāya kuddho theraṁ avanditvāva "kimatthaṁ āgatosī"ti āha. Vivekatthaṁ mahārājāti. So "vivekatthāya āgatā evaṁ itthāgāraparivutā nisīdantī"ti vatvā "tava vivekaṁ kathehī"ti āha. Thero visāradopi vivekakathāya "nāyaṁ aññātukāmo pucchatī"ti tuṇhī ahosi. Rājā "sace na kathesi, tambakipillikehi taṁ khādāpessāmī"ti aññatarasmiṁ asokarukkhe tambakipillikapuṭaṁ gaṇhanto attanova upari vikiri. So sarīraṁ puñchitvā aññaṁ puṭaṁ gahetvā therābhimukho agamāsi. Thero "sacāyaṁ rājā mayi

1. Gaṅgātaṭe udakavanaṁ (Sī)

၂-ဂုဟဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၇၉။ **သတ္တော ဂုဟာယ**န္တိ ဂုဟဋ္ဌကသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ အာယသ္မာ ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇော ကောသမ္ဗိယံ ဂင်္ဂါတီရေ အာဝဋ္ဋကံ[1] နာမ ဥတေနဿ ဥယျာနံ၊ တတ္ထ အဂမာသိ သီတလေ ပဒေသေ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိတုကာမော။ အညဒါပိ စာယံ ဂစ္ဆတေဝ တတ္ထ ပုဗ္ဗာသေဝနေန ယထာ ဂဝမ္ပတိတ္ထေရော တာဝတိံသဘဝနန္တိ ဝုတ္တနယမေတံ ဝင်္ဂီသသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ။ သော တတ္ထ ဂင်္ဂါတီရေ သီတလေ ရုက္ခမူလေ သမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိ။ ရာဇာပိ ခေါ ဥတေနော တံ ဒိဝသံယေဝ ဥယျာနကီဠိကံ ဂန္တွာ ဗဟုဒေဝ ဒိဝသဘာဂံ နစ္စဂီတာဒီဟိ ဥယျာနေ ကီဠိတွာ ပါနမဒမတ္တော ဧကိဿာ ဣတ္ထိယာ အင်္ကေ သီသံ ကတွာ သယိ။ သေသိတ္ထိယော "သုတ္တော ရာဇာ"တိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဥယျာနေ ပုပ္ဖဖလာဒီနိ ဂဏှန္တိယော ထေရံ ဒိသွာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဥပဋ္ဌာပေတွာ "မာ သဒ္ဒံ အကတ္ထာ"တိ အညမညံ နိဝါရေတွာ အပ္ပသဒ္ဒါ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ထေရံ သမ္ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ ထေရော သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ တာသံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ တာ တုဋ္ဌာ "သာဓု သာဓူ"တိ ဝတွာ သုဏန္တိ။

ရညော သီသံ အင်္ကေနာဒါယ နိသိန္နိတ္ထီ "ဣမာ မံ ဩဟာယ ကီဠန္တီ"တိ တာသု ဣဿာပကတာ ဦရုံ စာလေတွာ ရာဇာနံ ပဗောဓေသိ၊ ရာဇာ ပဋိဗုဇ္ဈိတွာ ဣတ္ထာဂါရံ အပဿန္တော "ကုဟိံ ဣမာ ဝသလိယော"တိ အာဟ။ သာ အာဟ "တုမှေသု အဗဟုကတာ 'သမဏံ ရမယိဿာမာ'တိ ဂတာ"တိ။ သော ကုဒ္ဓေါ ထေရာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ တာ ဣတ္ထိယော ရာဇာနံ ဒိသွာ ဧကစ္စာ ဥဋ္ဌဟိံသု၊ ဧကစ္စာ "မဟာရာဇ ပဗ္ဗဇိတဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏာမာ"တိ န ဥဋ္ဌဟိံသု။ သော တေန ဘိယျောသော မတ္တာယ ကုဒ္ဓေါ ထေရံ အဝန္ဒိတွာဝ "ကိမတ္ထံ အာဂတောသီ"တိ အာဟ။ ဝိဝေကတ္ထံ မဟာရာဇာတိ။ သော "ဝိဝေကတ္ထာယ အာဂတာ ဧဝံ ဣတ္ထာဂါရပရိဝုတာ နိသီဒန္တီ"တိ ဝတွာ "တဝ ဝိဝေကံ ကထေဟီ"တိ အာဟ။ ထေရော ဝိသာရဒေါပိ ဝိဝေကကထာယ "နာယံ အညာတုကာမော ပုစ္ဆတီ"တိ တုဏှီ အဟောသိ။ ရာဇာ "သစေ န ကထေသိ၊ တမ္ဗကိပိလ္လိကေဟိ တံ ခါဒါပေဿာမီ"တိ အညတရသ္မိံ အသောကရုက္ခေ တမ္ဗကိပိလ္လိကပုဋံ ဂဏှန္တော အတ္တနောဝ ဥပရိ ဝိကိရိ။ သော သရီရံ ပုဉ္ဆိတွာ အညံ ပုဋံ ဂဟေတွာ ထေရာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ ထေရော "သစာယံ ရာဇာ မယိ

၁-ဂင်္ဂါတဋေ ဥဒကဝနံ (သီ)

aparajjheyya, apāyābhimukho bhaveyyā”ti taṁ anukampamāno iddhiyā ākāsaṁ abbhuggantvā gato.

Tato itthiyo āhaṁsu “mahārāja aññe rājāno īdisaṁ pabbajitaṁ disvā pupphagandhādīhi pūjenti, tvaṁ tambakipillikapuṭena āsādetuṁ āraddho ahosi, kulavaṁsaṁ nāsetuṁ uṭṭhito”ti. So attano dosaṁ ñatvā tuṇhī hutvā uyyānapālaṁ pucchi “aññampi divasaṁ thero idhāgacchatī”ti. Āma mahārājāti. Tena hi yadā āgacchati, tadā me āroceyyāsīti. So ekadivasaṁ there āgate ārocesi, rājāpi theraṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchitvā pāṇehi saraṇaṁ gato ahosi. Tambakipillikapuṭena āsāditadivase pana thero ākāsenāgantvā puna pathaviyaṁ nimujjitvā Bhagavato gandhakuṭiyaṁ ummujji. Bhagavāpi kho dakkhiṇena passena sato sampajāno sīhaseyyaṁ kappayamāno theraṁ disvā “kiṁ Bhāradvāja akāle āgatosī”ti āha. Thero “āma Bhagavā”ti vatvā sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Taṁ sutvā Bhagavā “kiṁ karissati tassa vivekakathā kāmaguṇagiddhassā”ti vatvā dakkhiṇena passena nipanno eva therassa dhammadesanatthaṁ imaṁ suttamabhāsi.

Tattha **satto**ti laggo. **Guhāyan**ti kāye. Kāyo hi rāgādīnaṁ vāḷānaṁ vasanokāsato “guhā”ti vuccati. **Bahunābhichanno**ti bahunā rāgādikilesajālena abhicchanno. Etena ajjhattabandhanaṁ vuttaṁ. **Tiṭṭhan**ti rāgādivasena tiṭṭhanto. **Naro**ti satto. **Mohanasmiṁ pagāḷho**ti mohanaṁ vuccati kāmaguṇā. Ettha hi devamanussā muyhanti, tesu ajjhogāḷho hutvā. Etena bahiddhābandhanaṁ vuttaṁ. **Dūre vivekā hi tathāvidho so**ti so tathārūpo naro tividhāpi kāyavivekādikā vivekā dūre anāsanne. Kiṁ kāraṇā? **Kāmā hi loke na hi suppahāyā,** yasmā loke kāmā suppahāyā na hontīti vuttaṁ hoti.

780. Evaṁ paṭhamagāthāya “dūre vivekā tathāvidho”ti sādhetvā puna tathāvidhānaṁ sattānaṁ dhammataṁ āvikaronto **“icchānidānā”**ti gāthamāha. Tattha **icchānidānā**ti taṇhāhetukā. **Bhavasātabaddhā**ti sukhavedanādimhi bhavasāte baddhā. **Te duppamuñcā**ti te

အပရဇ္ဈေယျ၊ အပါယာဘိမုခေါ ဘဝေယျာ”တိ တံ အနုကမ္ပမာနော ဣဒ္ဓိယာ အာကာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဂတော။

တတော ဣတ္ထိယော အာဟံသု “မဟာရာဇ အညေ ရာဇာနော ဤဒိသံ ပဗ္ဗဇိတံ ဒိသွာ ပုပ္ဖဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇေန္တိ၊ တွံ တမ္ဗကိပိလ္လိကပုဋေန အာသာဒေတုံ အာရဒ္ဓေါ အဟောသိ၊ ကုလဝံသံ နာသေတုံ ဥဋ္ဌိတော”တိ။ သော အတ္တနော ဒေါသံ ဉတွာ တုဏှီ ဟုတွာ ဥယျာနပါလံ ပုစ္ဆိ “အညမ္ပိ ဒိဝသံ ထေရော ဣဓာဂစ္ဆတီ”တိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ တေန ဟိ ယဒါ အာဂစ္ဆတိ၊ တဒါ မေ အာရောစေယျာသီတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ထေရေ အာဂတေ အာရောစေသိ၊ ရာဇာပိ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ ပါဏေဟိ သရဏံ ဂတော အဟောသိ။ တမ္ဗကိပိလ္လိကပုဋေန အာသာဒိတဒိဝသေ ပန ထေရော အာကာသေနာဂန္တွာ ပုန ပထဝိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိယံ ဥမ္မုဇ္ဇိ။ ဘဂဝါပိ ခေါ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော သီဟသေယျံ ကပ္ပယမာနော ထေရံ ဒိသွာ “ကိံ ဘာရဒွါဇ အကာလေ အာဂတောသီ”တိ အာဟ။ ထေရော “အာမ ဘဂဝါ”တိ ဝတွာ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ တံ သုတွာ ဘဂဝါ “ကိံ ကရိဿတိ တဿ ဝိဝေကကထာ ကာမဂုဏဂိဒ္ဓဿာ”တိ ဝတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန နိပန္နော ဧဝ ထေရဿ ဓမ္မဒေသနတ္ထံ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **သတ္တော**တိ လဂ္ဂေါ။ **ဂုဟာယ**န္တိ ကာယေ။ ကာယော ဟိ ရာဂါဒီနံ ဝါဠာနံ ဝသနောကာသတော “ဂုဟာ”တိ ဝုစ္စတိ။ **ဗဟုနာဘိစ္ဆန္နော**တိ ဗဟုနာ ရာဂါဒိကိလေသဇာလေန အဘိစ္ဆန္နော။ ဧတေန အဇ္ဈတ္တဗန္ဓနံ ဝုတ္တံ။ **တိဋ္ဌ**န္တိ ရာဂါဒိဝသေန တိဋ္ဌန္တော။ **နရော**တိ သတ္တော။ **မောဟနသ္မိံ ပဂါဠှော**တိ မောဟနံ ဝုစ္စတိ ကာမဂုဏာ။ ဧတ္ထ ဟိ ဒေဝမနုဿာ မုယှန္တိ၊ တေသု အဇ္ဈောဂါဠှော ဟုတွာ။ ဧတေန ဗဟိဒ္ဓါဗန္ဓနံ ဝုတ္တံ။ **ဒူရေ ဝိဝေကာ ဟိ တထာဝိဓော သော**တိ သော တထာရူပေါ နရော တိဝိဓာပိ ကာယဝိဝေကာဒိကာ ဝိဝေကာ ဒူရေ အနာသန္နေ။ ကိံကာရဏာ? **ကာမာ ဟိ လောကေ န ဟိ သုပ္ပဟာယာ၊** ယသ္မာ လောကေ ကာမာ သုပ္ပဟာယာ န ဟောန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၇၈၀။ ဧဝံ ပဌမဂါထာယ “ဒူရေ ဝိဝေကာ တထာဝိဓော”တိ သာဓေတွာ ပုန တထာဝိဓာနံ သတ္တာနံ ဓမ္မတံ အာဝိကရောန္တော **“ဣစ္ဆာနိဒါနာ”**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဣစ္ဆာနိဒါနာ**တိ တဏှာဟေတုကာ။ **ဘဝသာတဗဒ္ဓါ**တိ သုခဝေဒနာဒိမှိ ဘဝသာတေ ဗဒ္ဓါ။ **တေ ဒုပ္ပမုဉ္စာ**တိ တေ

bhavasātavatthubhūtā dhammā, te vā tattha baddhā icchānidānā sattā duppamocayā. **Na hi aññamokkhā**ti aññena ca mocetuṁ na sakkonti. Kāraṇavacanaṁ vā etaṁ, te sattā duppamuñcā. Kasmā? Yasmā aññena mocetabbā na honti. Yadi pana muñceyyuṁ, sakena thāmena muñceyyunti ayamassa attho. **Pacchā pure vāpi apekkhamānā**ti anāgate atīte vā kāme apekkhamānā. **Ime va kāme purime va jappanti** ime vā paccuppanne kāme purime vā duvidhepi atītānāgate balavataṇhāya patthayamānā. Imesañca dvinnaṁ padānaṁ "te duppamuñcā na hi aññamokkhā"ti iminā saha sambandho veditabbo, itarathā "apekkhamānā jappaṁ kiṁ karonti kiṁ vā katā"ti na paññāyeyyuṁ.

781-2. Evaṁ paṭhamagāthāya "dūre vivekā tathāvidho"ti sādhetvā dutiyagāthāya ca tathāvidhānaṁ sattānaṁ dhammataṁ āvikatvā idāni nesaṁ pāpakammakaraṇaṁ āvikaronto "**kāmesu giddhā**"ti gāthamāha. Tassattho—**te** sattā **kāmesu** paribhogataṇhāya **giddhā** pariyesanādimanuyuttattā **pasutā** sammohamāpannattā **pamūḷhā** avagamanatāya maccharitāya Buddhādīnaṁ vacanaṁ anādiyanatāya ca **avadāniyā**. Kāyavisamādimhi **visame niviṭṭhā** antakāle **maraṇadukkhūpanītā "kiṁ sū bhavissāma ito cutāse"**ti **paridevayantī**ti. Yasmā etadeva, **tasmā hi sikkhetha -pa- māhu dhīrā**ti. Tattha **sikkhethā**ti tisso sikkhā āpajjeyya. **Idhevā**ti imasmiṁyeva sāsane. Sesamuttānameva.

783. Idāni ye tathā na karonti, tesaṁ byasanappattiṁ dassento "**passāmī**"ti gāthamāha. Tattha **passāmī**ti maṁsacakkhu-ādīhi pekkhāmi. **Loke**ti apāyādimhi. **Pariphandamānan**ti ito cito ca phandamānaṁ. **Pajaṁ iman**ti imaṁ sattakāyaṁ. **Taṇhagatan**ti taṇhāya gataṁ abhibhūtaṁ, nipātitanti adhippāyo. **Bhavesū**ti kāmabhavādīsu. **Hīnā narā**ti hīnakammantā narā. **Maccumukhe lapantī**ti antakāle sampatte maraṇamukhe paridevanti. **Avītataṇhāse**ti avigatataṇhā. **Bhavābhavesū**ti kāmabhavādīsu. Atha vā **bhavābhavesū**ti bhavabhavesu, punappunabhavesūti vuttaṁ hoti.

784. Idāni yasmā avītataṇhā evaṁ phandanti ca lapanti ca, tasmā taṇhāvinaye samādapento "**mamāyite**"ti gāthamāha. Tattha **mamāyite**ti taṇhādiṭṭhimamattehi "maman"ti pariggahite vatthusmiṁ. **Passathā**ti

ဘဝသာတဝတ္ထုဘူတာ ဓမ္မာ, တေ ဝါ တတ္ထ ဗဒ္ဓါ ဣစ္ဆာနိဒါနာ သတ္တာ ဒုပ္ပမောစယာ။ **န ဟိ အညမောက္ခာ**တိ အညေန စ မောစေတုံ န သက္ကောန္တိ။ ကာရဏဝစနံ ဝါ ဧတံ၊ တေ သတ္တာ ဒုပ္ပမုဉ္စာ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ အညေန မောစေတဗ္ဗာ န ဟောန္တိ။ ယဒိ ပန မုဉ္စေယျုံ၊ သကေန ထာမေန မုဉ္စေယျုန္တိ အယမဿ အတ္ထော။ **ပစ္ဆာ ပုရေ ဝါပိ အပေက္ခမာနာ**တိ အနာဂတေ အတီတေ ဝါ ကာမေ အပေက္ခမာနာ။ **ဣမေ ဝ ကာမေ ပုရိမေ ဝ ဇပ္ပန္တိ** ဣမေ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နေ ကာမေ ပုရိမေ ဝါ ဒုဝိဓေပိ အတီတာနာဂတေ ဗလဝတဏှာယ ပတ္ထယမာနာ။ ဣမေသဉ္စ ဒွိန္နံ ပဒါနံ "တေ ဒုပ္ပမုဉ္စာ န ဟိ အညမောက္ခာ"တိ ဣမိနာ သဟ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဣတရထာ "အပေက္ခမာနာ ဇပ္ပံ ကိံ ကရောန္တိ ကိံ ဝါ ကတာ"တိ န ပညာယေယျုံ။

၇၈၁-၂။ ဧဝံ ပဌမဂါထာယ "ဒူရေ ဝိဝေကာ တထာဝိဓော"တိ သာဓေတွာ ဒုတိယဂါထာယ စ တထာဝိဓာနံ သတ္တာနံ ဓမ္မတံ အာဝိကတွာ ဣဒါနိ နေသံ ပါပကမ္မကရဏံ အာဝိကရောန္တော "**ကာမေသု ဂိဒ္ဓါ**"တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—**တေ** သတ္တာ **ကာမေသု** ပရိဘောဂတဏှာယ **ဂိဒ္ဓါ** ပရိယေသနာဒိမနုယုတ္တတ္တာ **ပသုတာ** သမ္မောဟမာပန္နတ္တာ **ပမူဠှာ** အဝဂမနတာယ မစ္ဆရိတာယ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဝစနံ အနာဒိယနတာယ စ **အဝဒါနိယာ**။ ကာယဝိသမာဒိမှိ **ဝိသမေ နိဝိဋ္ဌာ** အန္တကာလေ **မရဏဒုက္ခူပနီတာ "ကိံသူ ဘဝိဿာမ ဣတော စုတာသေ"**တိ **ပရိဒေဝယန္တီ**တိ။ ယသ္မာ ဧတဒေဝ၊ **တသ္မာ ဟိ သိက္ခေထ။ပ။ မာဟု ဓီရာ**တိ။ တတ္ထ **သိက္ခေထာ**တိ တိဿော သိက္ခာ အာပဇ္ဇေယျ။ **ဣဓေဝါ**တိ ဣမသ္မိံယေဝ သာသနေ။ သေသမုတ္တာနမေဝ။

၇၈၃။ ဣဒါနိ ယေ တထာ န ကရောန္တိ၊ တေသံ ဗျသနပ္ပတ္တိံ ဒဿေန္တော "**ပဿာမီ**"တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ပဿာမီ**တိ မံသစက္ခုအာဒီဟိ ပေက္ခာမိ။ **လောကေ**တိ အပါယာဒိမှိ။ **ပရိဖန္ဒမာန**န္တိ ဣတော စိတော စ ဖန္ဒမာနံ။ **ပဇံ ဣမ**န္တိ ဣမံ သတ္တကာယံ။ **တဏှဂတ**န္တိ တဏှာယ ဂတံ အဘိဘူတံ၊ နိပါတိတန္တိ အဓိပ္ပါယော။ **ဘဝေသူ**တိ ကာမဘဝါဒီသု။ **ဟီနာ နရာ**တိ ဟီနကမ္မန္တာ နရာ။ **မစ္စုမုခေ လပန္တီ**တိ အန္တကာလေ သမ္ပတ္တေ မရဏမုခေ ပရိဒေဝန္တိ။ **အဝီတတဏှာသေ**တိ အဝိဂတတဏှာ။ **ဘဝါဘဝေသူ**တိ ကာမဘဝါဒီသု။ အထ ဝါ **ဘဝါဘဝေသူ**တိ ဘဝဘဝေသု၊ ပုနပ္ပုနဘဝေသူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၇၈၄။ ဣဒါနိ ယသ္မာ အဝီတတဏှာ ဧဝံ ဖန္ဒန္တိ စ လပန္တိ စ၊ တသ္မာ တဏှာဝိနယေ သမာဒပေန္တော "**မမာယိတေ**"တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **မမာယိတေ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိမမတ္တေဟိ "မမ"န္တိ ပရိဂ္ဂဟိတေ ဝတ္ထုသ္မိံ။ **ပဿထာ**တိ

sotāre ālapanto āha. **Etampī**ti etampi ādīnavaṁ. Sesaṁ pākaṭameva.

785. Evamettha paṭhamagāthāya assādaṁ, tato parāhi catūhi ādīnavañca dassetvā idāni sa-upāyaṁ nissaraṇaṁ nissaraṇānisaṁsañca dassetuṁ, sabbāhi vā etāhi kāmānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesañca dassetvā idāni nekkhamme ānisaṁsaṁ dassetuṁ "**ubhosu antesū**"ti gāthādvayamāha. Tattha **ubhosu antesū**ti phassaphassasamudayādīsu dvīsu paricchedesu. **Vineyya chandan**ti chandarāgaṁ vinetvā. **Phassaṁ pariññāyā**ti cakkhusamphassādiphassaṁ, phassānusārena vā taṁsampayutte sabbepi arūpadhamme, tesaṁ vatthudvārārammaṇavasena rūpadhamme cāti sakalampi nāmarūpaṁ tīhi pariññāhi parijānitvā. **Anānugiddho**ti rūpādīsu sabbadhammesu agiddho. **Yadattagarahī tadakubbamāno**ti yaṁ attanā garahati, taṁ akurumāno. **Nalippatī diṭṭhasutesu dhīro**ti so evarūpo dhitisampanno dhīro diṭṭhesu ca sutesu ca dhammesu dvinnaṁ lepānaṁ ekenapi lepena na lippati, ākāsamiva nirupalitto accantavodānappatto hoti.

786. **Saññaṁ pariññā**ti gāthāya pana ayaṁ saṅkhepattho—na kevalañca phassameva, apica kho pana kāmasaññādibhedaṁ **saññampi,** saññānusārena vā pubbe vuttanayeneva nāmarūpaṁ tīhi pariññāhi parijānitvā imāya paṭipadāya catubbidhampi **vitareyya oghaṁ,** tato so tiṇṇogho taṇhādiṭṭhi**pariggahesu** taṇhādiṭṭhilepappahānena **nopalitto** khīṇāsava**muni** rāgādisallānaṁ abbūḷhattā **abbūḷhasallo** sativepullappattiyā **appamatto caraṁ,** pubbabhāge vā appamatto caraṁ tena appamādacārena abbūḷhasallo hutvā sakaparattabhāvādibhedaṁ **nāsīsatī lokamimaṁ parañca,** aññadatthu carimacittanirodhā nirupādāno jātavedova parinibbātīti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi dhammanettiṭṭhapanameva karonto, na uttariṁ imāya desanāya maggaṁ vā phalaṁ vā uppādesi khīṇāsavassa desitattāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Guhaṭṭhakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

သောတာရေ အာလပန္တော အာဟ။ **ဧတမ္ပီ**တိ ဧတမ္ပိ အာဒီနဝံ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

၇၈၅။ ဧဝမေတ္ထ ပဌမဂါထာယ အဿာဒံ, တတော ပရာဟိ စတူဟိ အာဒီနဝဉ္စ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ သဥပါယံ နိဿရဏံ နိဿရဏာနိသံသဉ္စ ဒဿေတုံ, သဗ္ဗာဟိ ဝါ ဧတာဟိ ကာမာနံ အာဒီနဝံ ဩကာရံ သံကိလေသဉ္စ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ နေက္ခမ္မေ အာနိသံသံ ဒဿေတုံ "**ဥဘောသု အန္တေသူ**"တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ဥဘောသု အန္တေသူ**တိ ဖဿဖဿသမုဒယာဒီသု ဒွီသု ပရိစ္ဆေဒေသု။ **ဝိနေယျ ဆန္ဒန္တိ** ဆန္ဒရာဂံ ဝိနေတွာ။ **ဖဿံ ပရိညာယာ**တိ စက္ခုသမ္ဖဿာဒိဖဿံ, ဖဿာနုသာရေန ဝါ တံသမ္ပယုတ္တေ သဗ္ဗေပိ အရူပဓမ္မေ, တေသံ ဝတ္ထုဒွါရာရမ္မဏဝသေန ရူပဓမ္မေ စာတိ သကလမ္ပိ နာမရူပံ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိဇာနိတွာ။ **အနာနုဂိဒ္ဓေါ**တိ ရူပါဒီသု သဗ္ဗဓမ္မေသု အဂိဒ္ဓေါ။ **ယဒတ္တဂရဟီ တဒကုဗ္ဗမာနော**တိ ယံ အတ္တနာ ဂရဟတိ၊ တံ အကုရုမာနော။ **န လိပ္ပတီ ဒိဋ္ဌသုတေသု ဓီရော**တိ သော ဧဝရူပေါ ဓိတိသမ္ပန္နော ဓီရော ဒိဋ္ဌေသု စ သုတေသု စ ဓမ္မေသု ဒွိန္နံ လေပါနံ ဧကေနပိ လေပေန န လိပ္ပတိ၊ အာကာသမိဝ နိရုပလိတ္တော အစ္စန္တဝေါဒါနပ္ပတ္တော ဟောတိ။

၇၈၆။ **သညံ ပရိညာ**တိ ဂါထာယ ပန အယံ သင်္ခေပတ္ထော—န ကေဝလဉ္စ ဖဿမေဝ၊ အပိစ ခေါ ပန ကာမသညာဒိဘေဒံ **သညမ္ပိ,** သညာနုသာရေန ဝါ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ နာမရူပံ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိဇာနိတွာ ဣမာယ ပဋိပဒါယ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ **ဝိတရေယျ ဩဃံ၊** တတော သော တိဏ္ဏောဃော တဏှာဒိဋ္ဌိ**ပရိဂ္ဂဟေသု** တဏှာဒိဋ္ဌိလေပပ္ပဟာနေန **နောပလိတ္တော** ခီဏာသဝ**မုနိ** ရာဂါဒိသလ္လာနံ အဗ္ဗူဠှတ္တာ **အဗ္ဗူဠှသလ္လော** သတိဝေပုလ္လပ္ပတ္တိယာ **အပ္ပမတ္တော စရံ,** ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝါ အပ္ပမတ္တော စရံ တေန အပ္ပမာဒစာရေန အဗ္ဗူဠှသလ္လော ဟုတွာ သကပရတ္တဘာဝါဒိဘေဒံ **နာသီသတီ လောကမိမံ ပရဉ္စ၊** အညဒတ္ထု စရိမစိတ္တနိရောဓာ နိရုပါဒါနော ဇာတဝေဒေါဝ ပရိနိဗ္ဗာတီတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ ဓမ္မနေတ္တိဋ္ဌပနမေဝ ကရောန္တော၊ န ဥတ္တရိံ ဣမာယ ဒေသနာယ မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ ဥပ္ပါဒေသိ ခီဏာသဝဿ ဒေသိတတ္တာတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဂုဟဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

3. Duṭṭhaṭṭhakasuttavaṇṇanā

787. **Vadanti ve duṭṭhamanāpī**ti Duṭṭhaṭṭhakasuttaṁ. Kā uppatti? Ādigāthāya tāva uppatti—Munisuttanayena Bhagavato bhikkhusaṁghassa ca uppannalābhasakkāraṁ asahamānā titthiyā Sundariṁ paribbājikaṁ uyyojesuṁ. Sā kira janapadakalyāṇī setavatthaparibbājikāva ahosi. Sā sunhātā sunivatthā mālāgandhavilepanavibhūsitā Bhagavato dhammaṁ sutvā Sāvatthivāsīnaṁ Jetavanato nikkhamanavelāya Sāvatthito nikkhamitvā Jetavanābhimukhī gacchati. Manussehi ca “kuhiṁ gacchasī”ti pucchitā “samaṇaṁ Gotamaṁ sāvake cassa ramayituṁ gacchāmī”ti vatvā Jetavanadvārakoṭṭhake vicaritvā Jetavanadvārakoṭṭhake pidahite nagaraṁ pavisitvā pabhāte puna Jetavanaṁ gantvā gandhakuṭisamīpe pupphāni vicinantī viya carati. Buddhupaṭṭhānaṁ āgatehi ca manussehi “kimatthaṁ āgatāsī”ti pucchitā yaṁkiñcideva bhaṇati. Evaṁ aḍḍhamāsamatte vītikkante titthiyā taṁ jīvitā voropetvā parikhātaṭe nikkhipitvā[1] pabhāte “sundariṁ na passāmā”ti kolāhalaṁ katvā rañño ca ārocetvā tena anuññātā Jetavanaṁ pavisitvā vicinantā viya taṁ nikkhittaṭṭhānā[2] uddharitvā mañcakaṁ āropetvā nagaraṁ abhiharitvā upakkosaṁ akaṁsu. Sabbaṁ Pāḷiyaṁ[3] āgatanayeneva veditabbaṁ.

Bhagavā taṁ divasaṁ paccūsasamaye Buddhacakkhunā lokaṁ volokento “titthiyā ajja ayasaṁ uppādessantī”ti ñatvā “tesaṁ saddahitvā mādise cittaṁ pakopetvā mahājano apāyābhimukho mā ahosī”ti gandhakuṭidvāraṁ pidahitvā antogandhakuṭiyaṁyeva acchi, na nagaraṁ piṇḍāya pāvisi. Bhikkhū pana dvāraṁ pidahitaṁ disvā pubbasadisameva pavisiṁsu. Manussā bhikkhū disvā nānappakārehi akkosiṁsu. Atha āyasmā Ānando Bhagavato taṁ pavattiṁ ārocetvā “titthiyehi bhante mahā-ayaso uppādito, na sakkā idha vasituṁ, vipulo Jambudīpo, aññattha gacchāmā”ti āha. Tatthapi ayase uṭṭhite kuhiṁ gamissasi Ānandāti. Aññaṁ nagaraṁ Bhagavāti. Atha Bhagavā “āgamehi Ānanda, sattāhamevāyaṁ saddo bhavissati, sattāhaccayena yehi

1. Nikhanitvā (Sī) 2. Nikhātaṭṭhānā (Sī) 3. Khu 1. 128. piṭṭhe.

၃-ဒုဋ္ဌဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၈၇။ **ဝဒန္တိ ဝေ ဒုဋ္ဌမနာပီ**တိ ဒုဋ္ဌဋ္ဌကသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အာဒိဂါထာယ တာဝ ဥပ္ပတ္တိ—မုနိသုတ္တနယေန ဘဂဝတော ဘိက္ခုသံဃဿ စ ဥပ္ပန္နလာဘသက္ကာရံ အသဟမာနာ တိတ္ထိယာ သုန္ဒရိံ ပရိဗ္ဗာဇိကံ ဥယျောဇေသုံ။ သာ ကိရ ဇနပဒကလျာဏီ သေတဝတ္ထပရိဗ္ဗာဇိကာဝ အဟောသိ။ သာ သုန္ဟာတာ သုနိဝတ္ထာ မာလာဂန္ဓဝိလေပနဝိဘူသိတာ ဘဂဝတော ဓမ္မံ သုတွာ သာဝတ္ထိဝါသီနံ ဇေတဝနတော နိက္ခမနဝေလာယ သာဝတ္ထိတော နိက္ခမိတွာ ဇေတဝနာဘိမုခီ ဂစ္ဆတိ။ မနုဿေဟိ စ “ကုဟိံ ဂစ္ဆသီ”တိ ပုစ္ဆိတာ “သမဏံ ဂေါတမံ သာဝကေ စဿ ရမယိတုံ ဂစ္ဆာမီ”တိ ဝတွာ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဝိစရိတွာ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ပိဒဟိတေ နဂရံ ပဝိသိတွာ ပဘာတေ ပုန ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ဂန္ဓကုဋိသမီပေ ပုပ္ဖါနိ ဝိစိနန္တီ ဝိယ စရတိ။ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ အာဂတေဟိ စ မနုဿေဟိ “ကိမတ္ထံ အာဂတာသီ”တိ ပုစ္ဆိတာ ယံကိဉ္စိဒေဝ ဘဏတိ။ ဧဝံ အဍ္ဎမာသမတ္တေ ဝီတိက္ကန္တေ တိတ္ထိယာ တံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတွာ ပရိခါတဋေ နိက္ခိပိတွာ[၁] ပဘာတေ “သုန္ဒရိံ န ပဿာမာ”တိ ကောလာဟလံ ကတွာ ရညော စ အာရောစေတွာ တေန အနုညာတာ ဇေတဝနံ ပဝိသိတွာ ဝိစိနန္တာ ဝိယ တံ နိက္ခိတ္တဋ္ဌာနာ[၂] ဥဒ္ဓရိတွာ မဉ္စကံ အာရောပေတွာ နဂရံ အဘိဟရိတွာ ဥပက္ကောသံ အကံသု။ သဗ္ဗံ ပါဠိယံ[၃] အာဂတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဘဂဝါ တံ ဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော “တိတ္ထိယာ အဇ္ဇ အယသံ ဥပ္ပါဒေဿန္တီ”တိ ဉတွာ “တေသံ သဒ္ဒဟိတွာ မာဒိသေ စိတ္တံ ပကောပေတွာ မဟာဇနော အပါယာဘိမုခေါ မာ အဟောသီ”တိ ဂန္ဓကုဋိဒွါရံ ပိဒဟိတွာ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံယေဝ အစ္ဆိ၊ န နဂရံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ဘိက္ခူ ပန ဒွါရံ ပိဒဟိတံ ဒိသွာ ပုဗ္ဗသဒိသမေဝ ပဝိသိံသု။ မနုဿာ ဘိက္ခူ ဒိသွာ နာနပ္ပကာရေဟိ အက္ကောသိံသု။ အထ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဘဂဝတော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “တိတ္ထိယေဟိ ဘန္တေ မဟာအယသော ဥပ္ပါဒိတော၊ န သက္ကာ ဣဓ ဝသိတုံ၊ ဝိပုလော ဇမ္ဗုဒီပေါ၊ အညတ္ထ ဂစ္ဆာမာ”တိ အာဟ။ တတ္ထာပိ အယသေ ဥဋ္ဌိတေ ကုဟိံ ဂမိဿသိ အာနန္ဒာတိ။ အညံ နဂရံ ဘဂဝါတိ။ အထ ဘဂဝါ “အာဂမေဟိ အာနန္ဒ၊ သတ္တာဟမေဝါယံ သဒ္ဒေါ ဘဝိဿတိ၊ သတ္တာဟစ္စယေန ယေဟိ

၁-နိခနိတွာ (သီ) ၂-နိခါတဋ္ဌာနာ (သီ) ၃-ခု ၁-၁၂၈-ပိဋ္ဌေ။

ayaso kato, tesaṁyeva upari patissatī”ti vatvā Ānandattherassa dhammadesanatthaṁ **“vadanti ve”**ti imaṁ gāthamabhāsi.

Tattha **vadantī**ti Bhagavantaṁ bhikkhusaṁghañca upavadanti. **Duṭṭhamanāpi eke athopi ve saccamanā**ti ekacce duṭṭhacittā, ekacce tathasaññinopi hutvā, titthiyā duṭṭhacittā, ye tesaṁ vacanaṁ sutvā saddahiṁsu, te saccamanāti adhippāyo. **Vādañca jātan**ti etaṁ akkosavādaṁ uppannaṁ. **Muni no upetī**ti akārakatāya ca akuppanatāya ca Buddhamuni na upeti. **Tasmā munī natthi khilo kuhiñcī**ti tena kāraṇena ayaṁ muni rāgādikhilehi natthi khilo kuhiñcīti veditabbo.

788. Imañca gāthaṁ vatvā Bhagavā Ānandattheraṁ pucchi “evaṁ khuṁsetvā vambhetvā vuccamānā bhikkhū Ānanda kiṁ vadantī”ti. Na kiñci Bhagavāti. “Na Ānanda ‘ahaṁ sīlavā’ti sabbattha tuṇhī bhavitabbaṁ, loke hi nābhāsamānaṁ jānanti missaṁ bālehi paṇḍitan”ti vatvā “bhikkhū Ānanda te manusse evaṁ paṭicodentū”ti dhammadesanatthāya “abhūtavādī nirayaṁ upetī”ti imaṁ gāthamabhāsi. Thero taṁ uggahetvā bhikkhū āha “manussā tumhehi imāya gāthāya paṭicodetabbā”ti. Bhikkhū tathā akaṁsu. Paṇḍitamanussā tuṇhī ahesuṁ. Rājāpi rājapurise sabbato pesetvā yesaṁ dhuttānaṁ lañjaṁ datvā titthiyā taṁ mārāpesuṁ, te gahetvā niggayha taṁ pavattiṁ ñatvā titthiye paribhāsi. Manussāpi titthiye disvā leḍḍunā paharanti, paṁsunā okiranti “Bhagavato ayasaṁ uppādesun”ti. Ānandatthero taṁ disvā Bhagavato ārocesi, Bhagavā therassa imaṁ gāthamabhāsi **“sakañhi diṭṭhiṁ -pa- vadeyyā”**ti.

Tassattho—yāyaṁ diṭṭhi titthiyajanassa “Sundariṁ māretvā samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ avaṇṇaṁ pakāsetvā etenupāyena laddhaṁ sakkāraṁ sādiyissāmā”ti[1], so taṁ diṭṭhiṁ kathaṁ atikkameyya, atha kho so ayaso tameva titthiyajanaṁ paccāgato taṁ diṭṭhiṁ accetuṁ asakkontaṁ. Yo vā sassatādivādī, sopi **sakaṁ diṭṭhiṁ kathaṁ accayeyya** tena diṭṭhi**cchandena anunīto** tāya ca diṭṭhi**ruciyā niviṭṭho,** apica kho pana **sayaṁ**

1. Harissāmāti (Ka)

အယသော ကတော၊ တေသံယေဝ ဥပရိ ပတိဿတီ”တိ ဝတွာ အာနန္ဒတ္ထေ-ရဿ ဓမ္မဒေသနတ္ထံ “**ဝဒန္တိ ဝေ**”တိ ဣမံ ဂါထမဘာသိ။

တတ္ထ **ဝဒန္တီ**တိ ဘဂဝန္တံ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ ဥပဝဒန္တိ။ **ဒုဋ္ဌမနာပိ ဧကေ အထောပိ ဝေ သစ္စမနာ**တိ ဧကစ္စေ ဒုဋ္ဌစိတ္တာ, ဧကစ္စေ တထသညိနောပိ ဟုတွာ၊ တိတ္ထိယာ ဒုဋ္ဌစိတ္တာ, ယေ တေသံ ဝစနံ သုတွာ သဒ္ဒဟိံသု၊ တေ သစ္စမနာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဝါဒဉ္စ ဇာတ**န္တိ ဧတံ အက္ကောသဝါဒံ ဥပ္ပန္နံ။ **မုနီ နော ဥပေတီ**တိ အကာရကတာယ စ အကုပ္ပနတာယ စ ဗုဒ္ဓမုနိ န ဥပေတိ။ **တသ္မာ မုနီ နတ္ထိ ခိလော ကုဟိဉ္စီ**တိ တေန ကာရဏေန အယံ မုနိ ရာဂါဒိခိလေဟိ နတ္ထိ ခိလော ကုဟိဉ္စီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၇၈၈။ ဣမဉ္စ ဂါထံ ဝတွာ ဘဂဝါ အာနန္ဒတ္ထေရံ ပုစ္ဆိ “ဧဝံ ခုံသေတွာ ဝမ္ဘေတွာ ဝုစ္စမာနာ ဘိက္ခူ အာနန္ဒ ကိံ ဝဒန္တီ”တိ။ န ကိဉ္စိ ဘဂဝါတိ။ “န အာနန္ဒ ‘အဟံ သီလဝါ’တိ သဗ္ဗတ္ထ တုဏှီ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ လောကေ ဟိ နာဘာသမာနံ ဇာနန္တိ မိဿံ ဗာလေဟိ ပဏ္ဍိတ”န္တိ ဝတွာ “ဘိက္ခူ အာနန္ဒ တေ မနုဿေ ဧဝံ ပဋိစောဒေန္တူ”တိ ဓမ္မဒေသနတ္ထာယ “အဘူတဝါဒီ နိရယံ ဥပေတီ”တိ ဣမံ ဂါထမဘာသိ။ ထေရော တံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဘိက္ခူ အာဟ “မနုဿာ တုမှေဟိ ဣမာယ ဂါထာယ ပဋိစောဒေတဗ္ဗာ’’တိ။ ဘိက္ခူ တထာ အကံသု။ ပဏ္ဍိတမနုဿာ တုဏှီ အဟေသုံ။ ရာဇာပိ ရာဇပုရိသေ သဗ္ဗတော ပေသေတွာ ယေသံ ဓုတ္တာနံ လဉ္ဇံ ဒတွာ တိတ္ထိယာ တံ မာရာပေသုံ၊ တေ ဂဟေတွာ နိဂ္ဂယှ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ တိတ္ထိယေ ပရိဘာသိ။ မနုဿာပိ တိတ္ထိယေ ဒိသွာ လေဍ္ဍုနာ ပဟရန္တိ၊ ပံသုနာ ဩကိရန္တိ “ဘဂဝတော အယသံ ဥပ္ပါဒေသု’’န္တိ။ အာနန္ဒတ္ထေရော တံ ဒိသွာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ၊ ဘဂဝါ ထေရဿ ဣမံ ဂါထမဘာသိ “**သကဉှိ ဒိဋ္ဌိံ။ပ။ ဝဒေယျာ**”တိ။

တဿတ္ထော—ယာယံ ဒိဋ္ဌိ တိတ္ထိယဇနဿ “သုန္ဒရိံ မာရေတွာ သမဏာနံ သကျပုတ္တိယာနံ အဝဏ္ဏံ ပကာသေတွာ ဧတေနုပါယေန လဒ္ဓံ သက္ကာရံ သာဒိယိဿာမာ”တိ[၁]၊ သော တံ ဒိဋ္ဌိံ ကထံ အတိက္ကမေယျ၊ အထ ခေါ သော အယသော တမေဝ တိတ္ထိယဇနံ ပစ္စာဂတော တံ ဒိဋ္ဌိံ အစ္စေတုံ အသက္ကောန္တံ။ ယော ဝါ သဿတာဒိဝါဒီ၊ သောပိ **သကံ ဒိဋ္ဌိံ ကထံ အစ္စယေယျ** တေန ဒိဋ္ဌိ**စ္ဆန္ဒေန အနုနီတော** တာယ စ ဒိဋ္ဌိ**ရုစိယာ နိဝိဋ္ဌော၊** အပိစ ခေါ ပန **သယံ**

၁-ဟရိဿာမာတိ (က)

samattāni pakubbamāno attanāva paripuṇṇāni tāni diṭṭhigatāni karonto **yathā jāneyya, tatheva vadeyyāti.**

789. Atha rājā sattāhaccayena taṁ kuṇapaṁ chaḍḍāpetvā sāyanhasamayaṁ vihāraṁ gantvā Bhagavantaṁ abhivādetvā āha "nanu bhante īdise ayase uppanne mayhampi ārocetabbaṁ siyā"ti. Evaṁ vutte Bhagavā "na mahārāja 'ahaṁ sīlavā guṇasampanno'ti paresaṁ ārocetuṁ ariyānaṁ patirūpan"ti vatvā tassā aṭṭhuppattiyaṁ **"yo attano sīlavatānī"**ti avasesagāthāyo abhāsi.

Tattha **sīlavatānī**ti pātimokkhādīni sīlāni āraññikādīni dhutaṅgavatāni ca. **Anānupuṭṭho**ti apucchito. **Pāvā**ti vadati. **Anariyadhammaṁ kusalā tamāhu, yo ātumānaṁ sayameva pāvā**ti yo evaṁ attānaṁ sayameva vadati, tassa taṁ vādaṁ "anariyadhammo eso"ti kusalā evaṁ kathenti.

790. **Santo**ti rāgādikilesavūpasamena santo, tathā **abhinibbutatto. Itihanti sīlesu akatthamāno**ti "ahamasmi sīlasampanno"ti-ādinā nayena iti sīlesu akatthamāno, sīlanimittaṁ attūpanāyikaṁ vācaṁ abhāsamānoti vuttaṁ hoti. **Tamariyadhammaṁ kusalā vadantī**ti tassa taṁ akatthanaṁ "ariyadhammo eso"ti Buddhādayo khandhādikusalā vadanti. **Yassussadā natthi kuhiñci loke**ti yassa khīṇāsavassa rāgādayo satta ussadā kuhiñci loke natthi, tassa taṁ akatthanaṁ "ariyadhammo eso"ti evaṁ kusalā vadantīti sambandho.

791. Evaṁ khīṇāsavapaṭipattiṁ dassetvā idāni diṭṭhigatikānaṁ titthiyānaṁ paṭipattiṁ rañño dassento āha **"pakappitā saṅkhatā"**ti. Tattha **pakappitā**ti parikappitā. **Saṅkhatā**ti paccayābhisaṅkhatā. **Yassā**ti yassa kassaci diṭṭhigatikassa. **Dhammā**ti diṭṭhiyo. **Purakkhatā**ti purato katā. **Santī**ti saṁvijjanti. **Avīvadātā**ti avodātā. **Yadattani passati ānisaṁsaṁ, taṁ nissito kuppapaṭiccasantin**ti yassete diṭṭhidhammā purakkhatā avodātā santi, so evaṁvidho yasmā attani tassā diṭṭhiyā

သမတ္တာနိ ပကုဗ္ဗမာနော အတ္တနာဝ ပရိပုဏ္ဏာနိ တာနိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ကရောန္တော **ယထာ ဇာနေယျ၊ တထေဝ ဝဒေယျာ**တိ။

၇၈၉။ အထ ရာဇာ သတ္တာဟစ္စယေန တံ ကုဏပံ ဆဍ္ဍာပေတွာ သာယန္ဟသမယံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ အာဟ “နနု ဘန္တေ ဤဒိသေ အယသေ ဥပ္ပန္နေ မယှမ္ပိ အာရောစေတဗ္ဗံ သိယာ”တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဘဂဝါ “န မဟာရာဇ ‘အဟံ သီလဝါ ဂုဏသမ္ပန္နော’တိ ပရေသံ အာရောစေတုံ အရိယာနံ ပတိရူပ”န္တိ ဝတွာ တဿာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ **“ယော အတ္တနော သီလဝတာနိ”**တိ အဝသေသဂါထာယော အဘာသိ။

တတ္ထ **သီလဝတာနီ**တိ ပါတိမောက္ခာဒီနိ သီလာနိ အာရညိကာဒီနိ ဓုတင်္ဂဝတာနိ စ။ **အနာနုပုဋ္ဌော**တိ အပုစ္ဆိတော။ **ပါဝါ**တိ ဝဒတိ။ **အနရိယဓမ္မံ ကုသလာ တမာဟု၊ ယော အာတုမာနံ သယမေဝ ပါဝါ**တိ ယော ဧဝံ အတ္တာနံ သယမေဝ ဝဒတိ၊ တဿ တံ ဝါဒံ “အနရိယဓမ္မော ဧသော”တိ ကုသလာ ဧဝံ ကထေန္တိ။

၇၉၀။ **သန္တော**တိ ရာဂါဒိကိလေသဝူပသမေန သန္တော၊ တထာ **အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော။ ဣတိဟန္တိ သီလေသု အကတ္ထမာနော**တိ “အဟမသ္မိ သီလသမ္ပန္နော”တိအာဒိနာ နယေန ဣတိ သီလေသု အကတ္ထမာနော၊ သီလနိမိတ္တံ အတ္တူပနာယိကံ ဝါစံ အဘာသမာနောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **တမရိယဓမ္မံ ကုသလာ ဝဒန္တီ**တိ တဿ တံ အကတ္ထနံ “အရိယဓမ္မော ဧသော”တိ ဗုဒ္ဓါဒယော ခန္ဓာဒိကုသလာ ဝဒန္တိ။ **ယဿုဿဒါ နတ္ထိ ကုဟိဉ္စိ လောကေ**တိ ယဿ ခီဏာသဝဿ ရာဂါဒယော သတ္တ ဥဿဒါ ကုဟိဉ္စိ လောကေ နတ္ထိ၊ တဿ တံ အကတ္ထနံ “အရိယဓမ္မော ဧသော”တိ ဧဝံ ကုသလာ ဝဒန္တီတိ သမ္ဗန္ဓော။

၇၉၁။ ဧဝံ ခီဏာသဝပဋိပတ္တိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ တိတ္ထိယာနံ ပဋိပတ္တိံ ရညော ဒဿေန္တော အာဟ **“ပကပ္ပိတာ သင်္ခတာ”**တိ။ တတ္ထ **ပကပ္ပိတာ**တိ ပရိကပ္ပိတာ။ **သင်္ခတာ**တိ ပစ္စယာဘိသင်္ခတာ။ **ယဿာ**တိ ယဿ ကဿစိ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ။ **ဓမ္မာ**တိ ဒိဋ္ဌိယော။ **ပုရက္ခတာ**တိ ပုရတော ကတာ။ **သန္တီ**တိ သံဝိဇ္ဇန္တိ။ **အဝီဝဒါတာ**တိ အဝေါဒါတာ။ **ယဒတ္တနိ ပဿတိ အာနိသံသံ၊ တံ နိဿိတော ကုပ္ပပဋိစ္စသန္တိ**န္တိ ယဿေတေ ဒိဋ္ဌိဓမ္မာ ပုရက္ခတာ အဝေါဒါတာ သန္တိ၊ သော ဧဝံဝိဓော ယသ္မာ အတ္တနိ တဿာ ဒိဋ္ဌိယာ

diṭṭhadhammikañca sakkārādiṁ, samparāyikañca gativisesādiṁ ānisaṁsaṁ passati, tasmā tañca ānisaṁsaṁ, tañca kuppatāya ca paṭiccasamuppannatāya ca sammutisantitāya[1] ca kuppapaṭiccasantisaṅkhātaṁ diṭṭhiṁ nissitova hoti, so tannissitattā attānaṁ vā ukkaṁseyya pare vā vambheyya abhūtehipi guṇadosehi.

792. Evaṁ nissitena ca **diṭṭhīnivesā -pa- ādiyatī ca dhamman**ti. Tattha **diṭṭhīnivesā**ti idaṁsaccābhinivesasaṅkhātāni diṭṭhinivesanāni. **Na hi svātivattā**ti sukhena ativattitabbā na honti. **Dhammesu niccheyya samuggahītan**ti dvāsaṭṭhidiṭṭhidhammesu taṁ taṁ samuggahitaṁ abhiniviṭṭhaṁ dhammaṁ nicchinitvā pavattattā diṭṭhinivesā na hi svātivattāti vuttaṁ hoti. **Tasmā naro tesu nivesanesu, nirassatī ādiyatī ca dhamman**ti yasmā na hi svātivattā, tasmā naro tesuyeva diṭṭhinivesanesu ajasīlagosīlakukkurasīlapañcātapamaruppapāta-ukkuṭikappadhānakaṇṭakāpassayādibhedaṁ satthāradhammakkhānagaṇādibhedañca taṁ taṁ dhammaṁ nirassati ca ādiyati ca jahati ca gaṇhāti ca vanamakkaṭo viya taṁ taṁ sākhanti vuttaṁ hoti. Evaṁ nirassanto ca ādiyanto ca anavaṭṭhitacittattā asantehipi guṇadosehi attano vā parassa vā yasāyasaṁ uppādeyya.

793. Yo panāyaṁ sabbadiṭṭhigatādidosadhunanāya paññāya samannāgatattā dhono, tassa **dhonassa hi -pa- anūpayo so.** Kiṁ vuttaṁ hoti? Dhonadhammasamannāgamā **dhonassa** dhutasabbapāpassa arahato **katthaci loke** tesu tesu **bhavesu pakappitā diṭṭhi natthi,** so tassā diṭṭhiyā abhāvena, yāya ca attanā kataṁ pāpakammaṁ paṭicchādentā titthiyā māyāya mānena vā etaṁ agatiṁ gacchanti, tampi **māyañca mānañca pahāya dhono** rāgādīnaṁ dosānaṁ **kena gaccheyya,** diṭṭhadhamme samparāye vā nirayādīsu gativisesesu kena saṅkhaṁ gaccheyya, **anūpayo so,** so hi taṇhādiṭṭhi-upayānaṁ dvinnaṁ abhāvena anūpayoti.

794. Yo pana tesaṁ dvinnaṁ bhāvena upayo hoti, so **upayo hi -pa- diṭṭhimidheva sabbanti.** Tattha **upayo**ti taṇhādiṭṭhinissito. **Dhammesu upeti vādan**ti "ratto"ti vā "duṭṭho"ti vā evaṁ

1. Sammutisantatāya (Sī)

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဉ္စ သက္ကာရာဒိံ, သမ္ပရာယိကဉ္စ ဂတိဝိသေသာဒိံ အာနိသံသံ ပဿတိ၊ တသ္မာ တဉ္စ အာနိသံသံ, တဉ္စ ကုပ္ပတာယ စ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတာယ စ သမ္မုတိသန္တိတာယ[1] စ ကုပ္ပပဋိစ္စသန္တိသင်္ခါတံ ဒိဋ္ဌိံ နိဿိတောဝ ဟောတိ၊ သော တန္နိဿိတတ္တာ အတ္တာနံ ဝါ ဥက္ကံသေယျ ပရေ ဝါ ဝမ္ဘေယျ အဘူတေဟိပိ ဂုဏဒောသေဟိ။

၇၉၂။ ဧဝံ နိဿိတေန စ **ဒိဋ္ဌီနိဝေသာ။ပ။ အာဒိယတီ စ ဓမ္မန္တိ။** တတ္ထ **ဒိဋ္ဌီနိဝေသာ**တိ ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသသင်္ခါတာနိ ဒိဋ္ဌိနိဝေသနာနိ။ **န ဟိ သွာတိဝတ္တာ**တိ သုခေန အတိဝတ္တိတဗ္ဗာ န ဟောန္တိ။ **ဓမ္မေသု နိစ္ဆေယျ သမုဂ္ဂဟီတန္တိ** ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဓမ္မေသု တံ တံ သမုဂ္ဂဟိတံ အဘိနိဝိဋ္ဌံ ဓမ္မံ နိစ္ဆိနိတွာ ပဝတ္တတ္တာ ဒိဋ္ဌိနိဝေသာ န ဟိ သွာတိဝတ္တာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **တသ္မာ နရော တေသု နိဝေသနေသု၊ နိရဿတီ အာဒိယတီ စ ဓမ္မန္တိ** ယသ္မာ န ဟိ သွာတိဝတ္တာ၊ တသ္မာ နရော တေသုယေဝ ဒိဋ္ဌိနိဝေသနေသု အဇသီလဂေါသီလကုက္ကုရသီလပဉ္စာတပမရုပ္ပပါတဥက္ကုဋိကပ္ပဓာနကဏ္ဋကာပဿယာဒိဘေဒံ သတ္ထာရဓမ္မက္ခာနဂဏာဒိဘေဒဉ္စ တံ တံ ဓမ္မံ နိရဿတိ စ အာဒိယတိ စ ဇဟတိ စ ဂဏှာတိ စ ဝနမက္ကဋော ဝိယ တံ တံ သာခန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဧဝံ နိရဿန္တော စ အာဒိယန္တော စ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တတ္တာ အသန္တေဟိပိ ဂုဏဒောသေဟိ အတ္တနော ဝါ ပရဿ ဝါ ယသာယသံ ဥပ္ပါဒေယျ။

၇၉၃။ ယော ပနာယံ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဂတာဒိဒေါသဓုနနာယ ပညာယ သမန္နာဂတတ္တာ ဓောနော၊ တဿ **ဓောနဿ ဟိ။ပ။ အနူပယော သော။** ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? ဓောနဓမ္မသမန္နာဂမာ **ဓောနဿ** ဓုတသဗ္ဗပါပဿ အရဟတော **ကတ္ထစိ လောကေ** တေသု တေသု **ဘဝေသု ပကပ္ပိတာ ဒိဋ္ဌိ နတ္ထိ၊** သော တဿာ ဒိဋ္ဌိယာ အဘာဝေန, ယာယ စ အတ္တနာ ကတံ ပါပကမ္မံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တာ တိတ္ထိယာ မာယာယ မာနေန ဝါ ဧတံ အဂတိံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တမ္ပိ **မာယဉ္စ မာနဉ္စ ပဟာယ ဓောနော** ရာဂါဒီနံ ဒေါသာနံ **ကေန ဂစ္ဆေယျ၊** ဒိဋ္ဌဓမ္မေ သမ္ပရာယေ ဝါ နိရယာဒီသု ဂတိဝိသေသေသု ကေန သင်္ခံ ဂစ္ဆေယျ၊ **အနူပယော သော၊** သော ဟိ တဏှာဒိဋ္ဌိဥပယာနံ ဒွိန္နံ အဘာဝေန အနူပယောတိ။

၇၉၄။ ယော ပန တေသံ ဒွိန္နံ ဘာဝေန ဥပယော ဟောတိ၊ သော **ဥပယော ဟိ။ပ။ ဒိဋ္ဌိမိဓေဝ သဗ္ဗန္တိ။** တတ္ထ **ဥပယော**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿိတော။ **ဓမ္မေသု ဥပေတိ ဝါဒန္တိ** "ရတ္တော"တိ ဝါ "ဒုဋ္ဌော"တိ ဝါ ဧဝံ

၁-သမ္မုတိသန္တတာယ (သီ)

tesu tesu dhammesu upeti vādaṁ. **Anūpayaṁ kena kathaṁ vadeyyā**ti taṇhādiṭṭhipahānena anūpayaṁ khīṇāsavaṁ kena rāgena vā dosena vā kathaṁ “ratto”ti vā “duṭṭho”ti vā vadeyya, evaṁ anupavajjo ca so kiṁ titthiyā viya katapaṭicchādako bhavissatīti adhippāyo. **Attā nirattā**[1] **na hi tassa atthī**ti tassa hi attadiṭṭhi vā ucchedadiṭṭhi vā natthi, gahaṇaṁ muñcanaṁ vāpi attanirattasaññitaṁ natthi. Kiṁ kāraṇā natthīti ce? **Adhosi so diṭṭhimidheva sabbaṁ,** yasmā so idheva attabhāve ñāṇavātena sabbaṁ diṭṭhigataṁ adhosi pajahi vinodesīti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi. Taṁ sutvā rājā attamano Bhagavantaṁ abhivādetvā pakkāmīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Duṭṭhaṭṭhakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Suddhaṭṭhakasuttavaṇṇanā

795. **Passāmi suddhan**ti Suddhaṭṭhakasuttaṁ. Kā uppatti? Atīte kira Kassapassa Bhagavato kāle Bārāṇasivāsī aññataro kaṭumbiko pañcahi sakaṭasatehi paccantajanapadaṁ agamāsi bhaṇḍaggahaṇatthaṁ. Tattha vanacarakena saddhiṁ mittaṁ katvā tassa paṇṇākāraṁ datvā pucchi “kacci te samma candanasāraṁ diṭṭhapubban”ti. “Āma sāmī”ti ca vutte teneva saddhiṁ candanavanaṁ pavisitvā sabbasakaṭāni candanasārassa pūretvā tampi vanacarakaṁ “yadā samma Bārāṇasiṁ āgacchasi, tadā candanasāraṁ gahetvā āgaccheyyāsī”ti vatvā Bārāṇasiṁyeva agamāsi. Athāparena samayena sopi vanacarako candanasāraṁ gahetvā tassa gharaṁ agamāsi. So taṁ disvā sabbaṁ paṭisanthāraṁ katvā sāyanhasamaye candanasāraṁ pisāpetvā samuggaṁ pūretvā “gaccha samma nhāyitvā āgacchā”ti attano purisena saddhiṁ nhānatitthaṁ pesesi. Tena ca samayena Bārāṇasiyaṁ ussavo hoti, atha Bārāṇasivāsino pātova

1. Attaṁ nirattaṁ (Sī, Syā, Ka)

တေသု တေသု ဓမ္မေသု ဥပေတိ ဝါဒံ။ **အနူပယံ ကေန ကထံ ဝဒေယျာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိပဟာနေန အနူပယံ ခီဏာသဝံ ကေန ရာဂေန ဝါ ဒေါသေန ဝါ ကထံ ‘‘ရတ္တော’’တိ ဝါ “ဒုဋ္ဌော”တိ ဝါ ဝဒေယျ၊ ဧဝံ အနုပဝဇ္ဇော စ သော ကိံ တိတ္ထိယာ ဝိယ ကတပဋိစ္ဆာဒကော ဘဝိဿတီတိ အဓိပ္ပါယော။ **အတ္တာ နိရတ္တာ**[၁] **န ဟိ တဿ အတ္ထီ**တိ တဿ ဟိ အတ္တဒိဋ္ဌိ ဝါ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဝါ နတ္ထိ၊ ဂဟဏံ မုဉ္စနံ ဝါပိ အတ္တနိရတ္တသညိတံ နတ္ထိ။ ကိံ ကာရဏာ နတ္ထီတိ စေ? **အဓောသိ သော ဒိဋ္ဌိမိဓေဝ သဗ္ဗံ၊** ယသ္မာ သော ဣဓေဝ အတ္တဘာဝေ ဉာဏဝါတေန သဗ္ဗံ ဒိဋ္ဌိဂတံ အဓောသိ ပဇဟိ ဝိနောဒေသီတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ တံ သုတွာ ရာဇာ အတ္တမနော ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ပက္ကာမီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဒုဋ္ဌဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-သုဒ္ဓဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၉၅။ **ပဿာမိ သုဒ္ဓ**န္တိ သုဒ္ဓဋ္ဌကသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အတီတေ ကိရ ကဿပဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဗာရာဏသိဝါသီ အညတရော ကုဋုမ္ဗိကော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ပစ္စန္တဇနပဒံ အဂမာသိ ဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏတ္ထံ။ တတ္ထ ဝနစရကေန သဒ္ဓိံ မိတ္တံ ကတွာ တဿ ပဏ္ဏာကာရံ ဒတွာ ပုစ္ဆိ “ကစ္စိ တေ သမ္မ စန္ဒနသာရံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ”န္တိ။ “အာမ သာမီ”တိ စ ဝုတ္တေ တေနေဝ သဒ္ဓိံ စန္ဒနဝနံ ပဝိသိတွာ သဗ္ဗသကဋာနိ စန္ဒနသာရဿ ပူရေတွာ တမ္ပိ ဝနစရကံ “ယဒါ သမ္မ ဗာရာဏသိံ အာဂစ္ဆသိ၊ တဒါ စန္ဒနသာရံ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆေယျာသီ’’တိ ဝတွာ ဗာရာဏသိံယေဝ အဂမာသိ။ အထာပရေန သမယေန သောပိ ဝနစရကော စန္ဒနသာရံ ဂဟေတွာ တဿ ဃရံ အဂမာသိ။ သော တံ ဒိသွာ သဗ္ဗံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ သာယန္ဟသမယေ စန္ဒနသာရံ ပိသာပေတွာ သမုဂ္ဂံ ပူရေတွာ “ဂစ္ဆ သမ္မ နှာယိတွာ အာဂစ္ဆာ’’တိ အတ္တနော ပုရိသေန သဒ္ဓိံ နှာနတိတ္ထံ ပေသေသိ။ တေန စ သမယေန ဗာရာဏသိယံ ဥဿဝေါ ဟောတိ၊ အထ ဗာရာဏသိဝါသိနော ပါတောဝ

၁-အတ္တံ နိရတ္တံ (သီ၊ သျာ၊ က)

dānaṁ datvā sāyaṁ suddhavatthanivatthā mālāgandhādīni gahetvā Kassapassa Bhagavato mahācetiyaṁ vandituṁ gacchanti. So vanacarako te disvā “mahājano kuhiṁ gacchatī”ti pucchi. “Vihāraṁ cetiyavandanatthāyā”ti ca sutvā sayampi agamāsi. Tattha manusse haritālamanosilādīhi nānappakārehi cetiye pūjaṁ[1] karonte disvā kiñci citraṁ kātuṁ ajānanto taṁ candanaṁ gahetvā mahācetiye suvaṇṇiṭṭhakānaṁ upari kaṁsapātimattaṁ maṇḍalaṁ akāsi. Atha tattha sūriyuggamanavelāyaṁ sūriyarasmiyo uṭṭhahiṁsu, so taṁ disvā pasīdi, patthanañca akāsi “yattha yattha nibbattāmi, īdisā me rasmiyo ure uṭṭhahantū”ti. So kālaṁ katvā Tāvatiṁsesu nibbatti, tassa ure rasmiyo uṭṭhahiṁsu, candamaṇḍalaṁ viyassa uramaṇḍalaṁ virocati, “Candābho devaputto”tveva ca naṁ sañjāniṁsu.

So tāya sampattiyā chasu devalokesu anulomapaṭilomato ekaṁ Buddhantaraṁ khepetvā amhākaṁ Bhagavati uppanne Sāvatthiyaṁ brāhmaṇamahāsālakule nibbatti, tathevassa ure candamaṇḍalasadisaṁ rasmimaṇḍalaṁ ahosi. Nāmakaraṇadivase cassa maṅgalaṁ katvā brāhmaṇā taṁ maṇḍalaṁ disvā “dhaññapuññalakkhaṇo ayaṁ kumāro”ti vimhitā “Candābho”tveva nāmaṁ akaṁsu. Taṁ vayappattaṁ brāhmaṇā gahetvā alaṅkaritvā rattakañcukaṁ[2] pārupāpetvā rathe āropetvā “mahābrahmā ayan”ti pūjetvā “yo Candābhaṁ passati, so yasadhanādīni labhati, samparāyañca saggaṁ gacchatī”ti ugghosentā gāmanigamarājadhānīsu āhiṇḍanti. Gatagataṭṭhāne manussā “esa kira bho candābho nāma, yo etaṁ passati, so yasadhanasaggādīni labhatī”ti uparūpari āgacchanti, sakalajambudīpo cali. Brāhmaṇā tucchahatthakānaṁ āgatānaṁ na dassenti, sataṁ vā sahassaṁ vā gahetvā āgatānameva dassenti. Evaṁ candābhaṁ gahetvā anuvicarantā brāhmaṇā kamena Sāvatthiṁ anuppattā.

Tena ca samayena Bhagavā pavattitavaradhammacakko anupubbena Sāvatthiṁ āgantvā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane bahujanahitāya dhammaṁ desento. Atha Candābho Sāvatthiṁ patvā samuddapakkhantakunnadī viya apākaṭo ahosi, candābhoti bhaṇantopi natthi. So sāyanhasamaye

1. Cetiyapūjaṁ (Syā), cetiyaṁ pūjaṁ (Ka) 2. Paṭṭakañcukaṁ (Sī), paṭakaccukaṁ (Ka)

ဒါနံ ဒတွာ သာယံ သုဒ္ဓဝတ္ထနိဝတ္ထာ မာလာဂန္ဓာဒီနိ ဂဟေတွာ ကဿပဿ ဘဂဝတော မဟာစေတိယံ ဝန္ဒိတုံ ဂစ္ဆန္တိ။ သော ဝနစရကော တေ ဒိသွာ “မဟာဇနော ကုဟိံ ဂစ္ဆတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ “ဝိဟာရံ စေတိယဝန္ဒနတ္ထာယာ”တိ စ သုတွာ သယမ္ပိ အဂမာသိ။ တတ္ထ မနုဿေ ဟရိတာလမနောသိလာဒီဟိ နာနပ္ပကာရေဟိ စေတိယေ ပူဇံ[၁] ကရောန္တေ ဒိသွာ ကိဉ္စိ စိတြံ ကာတုံ အဇာနန္တော တံ စန္ဒနံ ဂဟေတွာ မဟာစေတိယေ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာနံ ဥပရိ ကံသပါတိမတ္တံ မဏ္ဍလံ အကာသိ။ အထ တတ္ထ သူရိယုဂ္ဂမနဝေလာယံ သူရိယရသ္မိယော ဥဋ္ဌဟိံသု၊ သော တံ ဒိသွာ ပသီဒိ၊ ပတ္ထနဉ္စ အကာသိ “ယတ္ထ ယတ္ထ နိဗ္ဗတ္တာမိ၊ ဤဒိသာ မေ ရသ္မိယော ဥရေ ဥဋ္ဌဟန္တူ”တိ။ သော ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿ ဥရေ ရသ္မိယော ဥဋ္ဌဟိံသု၊ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယဿ ဥရမဏ္ဍလံ ဝိရောစတိ၊ “စန္ဒာဘော ဒေဝပုတ္တော”တွေဝ စ နံ သဉ္ဇာနိံသု။

သော တာယ သမ္ပတ္တိယာ ဆသု ဒေဝလောကေသု အနုလောမပဋိလောမတော ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ခေပေတွာ အမှာကံ ဘဂဝတိ ဥပ္ပန္နေ သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တထေဝဿ ဥရေ စန္ဒမဏ္ဍလသဒိသံ ရသ္မိမဏ္ဍလံ အဟောသိ။ နာမကရဏဒိဝသေ စဿ မင်္ဂလံ ကတွာ ဗြာဟ္မဏာ တံ မဏ္ဍလံ ဒိသွာ “ဓညပုညလက္ခဏော အယံ ကုမာရော”တိ ဝိမှိတာ “စန္ဒာဘော”တွေဝ နာမံ အကံသု။ တံ ဝယပ္ပတ္တံ ဗြာဟ္မဏာ ဂဟေတွာ အလင်္ကရိတွာ ရတ္တကဉ္စုကံ[၂] ပါရုပါပေတွာ ရထေ အာရောပေတွာ “မဟာဗြဟ္မာ အယ”န္တိ ပူဇေတွာ “ယော စန္ဒာဘံ ပဿတိ၊ သော ယသဓနာဒီနိ လဘတိ၊ သမ္ပရာယဉ္စ သဂ္ဂံ ဂစ္ဆတီ”တိ ဥဂ္ဃောသေန္တာ ဂါမနိဂမရာဇဓာနီသု အာဟိဏ္ဍန္တိ။ ဂတဂတဋ္ဌာနေ မနုဿာ “ဧသ ကိရ ဘော စန္ဒာဘော နာမ၊ ယော ဧတံ ပဿတိ၊ သော ယသဓနသဂ္ဂါဒီနိ လဘတီ”တိ ဥပရူပရိ အာဂစ္ဆန္တိ၊ သကလဇမ္ဗုဒီပေါ စလိ။ ဗြာဟ္မဏာ တုစ္ဆဟတ္ထကာနံ အာဂတာနံ န ဒဿေန္တိ၊ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ ဂဟေတွာ အာဂတာနမေဝ ဒဿေန္တိ။ ဧဝံ စန္ဒာဘံ ဂဟေတွာ အနုဝိစရန္တာ ဗြာဟ္မဏာ ကမေန သာဝတ္ထိံ အနုပ္ပတ္တာ။

တေန စ သမယေန ဘဂဝါ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ အာဂန္တွာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ ဗဟုဇနဟိတာယ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော။ အထ စန္ဒာဘော သာဝတ္ထိံ ပတွာ သမုဒ္ဒပက္ခန္တကုန္နဒီ ဝိယ အပါကဋော အဟောသိ၊ စန္ဒာဘောတိ ဘဏန္တောပိ နတ္ထိ။ သော သာယနှသမယေ

၁-စေတိယပူဇံ (သျာ)၊ စေတိယံ ပူဇံ (က) ၂-ပဋ္ဋကဉ္စုကံ (သီ)၊ ပဋကစ္စုကံ (က)

mahājanakāyaṁ mālāgandhādīni ādāya Jetavanābhimukhaṁ gacchantaṁ disvā “kuhiṁ gacchathā”ti pucchi. “Buddho loke uppanno, so bahujanahitāya dhammaṁ deseti, taṁ sotuṁ Jetavanaṁ gacchamā”ti ca tesaṁ vacanaṁ sutvā sopi brāhmaṇagaṇaparivuto tattheva agamāsi. Bhagavā ca tasmiṁ samaye dhammasabhāyaṁ varabuddhāsane nisinnova hoti, Candābho Bhagavantaṁ upasaṅkamma madhurapaṭisanthāraṁ katvā ekamantaṁ nisīdi, tāvadeva cassa so āloko antarahito. Buddhālokassa hi samīpe asītihatthabbhantare añño āloko nābhibhoti. So “āloko me naṭṭho”ti nisīditvāva uṭṭhāsi, uṭṭhahitvā ca gantumāraddho. Atha naṁ aññataro puriso āha “kiṁ bho Candābha samaṇassa Gotamassa bhīto gacchasī”ti. Nāhaṁ bhīto gacchāmi, apica me imassa tejena āloko na sampajjatīti punadeva Bhagavato purato nisīditvā pādatalā paṭṭhāya yāva kesaggā rūparaṁsilakkhaṇādisampattiṁ disvā “mahesakkho samaṇo Gotamo, mama ure appamattako āloko uṭṭhito, tāvatakenapi maṁ gahetvā brāhmaṇā sakalajambudīpaṁ vicaranti. Evaṁ varalakkhaṇasampattisamannāgatassa samaṇassa Gotamassa neva māno uppanno, addhā ayaṁ anomaguṇasamannāgato bhavissati Satthā devamanussānan”ti ativiya pasannacitto Bhagavantaṁ vanditvā pabbajjaṁ yāci. Bhagavā aññataraṁ theraṁ āṇāpesi “pabbājehinan”ti, so taṁ pabbājetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhi. So vipassanaṁ ārabhitvā na cireneva arahattaṁ patvā “Candābhatthero”ti vissuto ahosi. Taṁ ārabbha bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “kiṁ nu kho āvuso ye Candābhaṁ addasaṁsu, te yasaṁ vā dhanaṁ vā labhiṁsu, saggaṁ vā gacchiṁsu, visuddhiṁ vā pāpuṇiṁsu tena cakkhudvārikarūpadassanenā”ti. Bhagavā tassaṁ aṭṭhuppattiyaṁ imaṁ suttamabhāsi.

Tattha paṭhamagāthāya tāvattho—na bhikkhave evarūpena dassanena suddhi hoti, apica kho kilesamalinattā asuddhaṁ, kilesarogānaṁ avigamā sarogameva Candābhaṁ brāhmaṇaṁ aññaṁ vā evarūpaṁ disvā diṭṭhigatiko bālo abhijānāti **“passāmi suddhaṁ paramaṁ arogaṁ,** tena ca diṭṭhisaṅkhātena dassanena **saṁsuddhi narassa hotī**”ti, so evaṁ abhijānanto taṁ dassanaṁ **“paraman”ti ñatvā** tasmiṁ dassane **suddhānupassī**

မဟာဇနကာယံ မာလာဂန္ဓာဒီနိ အာဒါယ ဇေတဝနာဘိမုခံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ကုဟိံ ဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ “ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ သော ဗဟုဇနဟိတာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ တံ သောတုံ ဇေတဝနံ ဂစ္ဆာမာ”တိ စ တေသံ ဝစနံ သုတွာ သောပိ ဗြာဟ္မဏဂဏပရိဝုတော တတ္ထေဝ အဂမာသိ။ ဘဂဝါ စ တသ္မိံ သမယေ ဓမ္မသဘာယံ ဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နောဝ ဟောတိ၊ စန္ဒာဘော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမ္မ မဓုရပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ၊ တာဝဒေဝ စဿ သော အာလောကော အန္တရဟိတော။ ဗုဒ္ဓါလောကဿ ဟိ သမီပေ အသီတိဟတ္ထဗ္ဘန္တရေ အညော အာလောကော နာဘိဘောတိ။ သော “အာလောကော မေ နဋ္ဌော”တိ နိသီဒိတွာဝ ဥဋ္ဌာသိ၊ ဥဋ္ဌဟိတွာ စ ဂန္တုမာရဒ္ဓေါ။ အထ နံ အညတရော ပုရိသော အာဟ “ကိံ ဘော စန္ဒာဘ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဘီတော ဂစ္ဆသီ”တိ။ နာဟံ ဘီတော ဂစ္ဆာမိ၊ အပိစ မေ ဣမဿ တေဇေန အာလောကော န သမ္ပဇ္ဇတီတိ ပုနဒေဝ ဘဂဝတော ပုရတော နိသီဒိတွာ ပါဒတလာ ပဋ္ဌာယ ယာဝ ကေသဂ္ဂါ ရူပရံသိလက္ခဏာဒိသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ “မဟေသက္ခော သမဏော ဂေါတမော၊ မမ ဥရေ အပ္ပမတ္တကော အာလောကော ဥဋ္ဌိတော၊ တာဝတကေနပိ မံ ဂဟေတွာ ဗြာဟ္မဏာ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဝိစရန္တိ။ ဧဝံ ဝရလက္ခဏသမ္ပတ္တိသမန္နာဂတဿ သမဏဿ ဂေါတမဿ နေဝ မာနော ဥပ္ပန္နော၊ အဒ္ဓါ အယံ အနောမဂုဏသမန္နာဂတော ဘဝိဿတိ သတ္ထာ ဒေဝမနုဿာန”န္တိ အတိဝိယ ပသန္နစိတ္တော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ ဘဂဝါ အညတရံ ထေရံ အာဏာပေသိ “ပဗ္ဗာဇေဟိန”န္တိ၊ သော တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ သော ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ န စိရေနေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ “စန္ဒာဘတ္ထေရော”တိ ဝိဿုတော အဟောသိ။ တံ အာရဗ္ဘ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ကိံ နု ခေါ အာဝုသော ယေ စန္ဒာဘံ အဒ္ဒသံသု၊ တေ ယသံ ဝါ ဓနံ ဝါ လဘိံသု၊ သဂ္ဂံ ဝါ ဂစ္ဆိံသု၊ ဝိသုဒ္ဓိံ ဝါ ပါပုဏိံသု တေန စက္ခုဒွါရိကရူပဒဿနေနာ”တိ။ ဘဂဝါ တဿံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ ပဌမဂါထာယ တာဝတ္ထော—န ဘိက္ခဝေ ဧဝရူပေန ဒဿနေန သုဒ္ဓိ ဟောတိ၊ အပိစ ခေါ ကိလေသမလိနတ္တာ အသုဒ္ဓံ, ကိလေသရောဂါနံ အဝိဂမာ သရောဂမေဝ စန္ဒာဘံ ဗြာဟ္မဏံ အညံ ဝါ ဧဝရူပံ ဒိသွာ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ဗာလော အဘိဇာနာတိ “**ပဿာမိ သုဒ္ဓံ ပရမံ အရောဂံ၊** တေန စ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတေန ဒဿနေန **သံသုဒ္ဓိ နရဿ ဟောတီ**”တိ၊ သော ဧဝံ အဘိဇာနန္တော တံ ဒဿနံ “**ပရမ**”န္တိ **ဉတွာ** တသ္မိံ ဒဿနေ **သုဒ္ဓါနုပဿီ**

samāno taṁ dassanaṁ “maggañāṇan”ti **pacceti.** Taṁ pana maggañāṇaṁ na hoti. Tenāha “**diṭṭhena ce suddhī**”ti dutiyagāthaṁ.

796. Tassattho—tena rūpadassanasaṅkhātena **diṭṭhena** yadi kilesa**suddhi narassa hoti,** tena vā **ñāṇena so** yadi jāti-ādi**dukkhaṁ pajahāti,** evaṁ sante ariyamaggato **aññena** asuddhimaggeneva **so sujjhati,** rāgādīhi upadhīhi sa-upadhiko eva samāno sujjhatīti āpannaṁ hoti, na ca evaṁvidho sujjhati. Tasmā **diṭṭhī hi naṁ pāva tathā vadānaṁ,** sā naṁ diṭṭhiyeva “micchādiṭṭhiko ayan”ti katheti diṭṭhi-anurūpaṁ “sassato loko”ti-ādinā nayena tathā tathā vadantanti.

797. **Na brāhmaṇo**ti tatiyagāthā. Tassattho—yo pana bāhitapāpattā **brāhmaṇo** hoti, so maggena adhigatāsavakkhayo khīṇāsavabrāhmaṇo ariyamaggañāṇato aññena abhimaṅgalasammatarūpasaṅkhāte **diṭṭhe** tathāvidhasaddasaṅkhāte **sute** avītikkamasaṅkhāte **sīle** hatthivatādibhede **vate** pathavi-ādibhede **mute** ca uppannena micchāñāṇena **suddhiṁ na āha.** Sesamassa brāhmaṇassa vaṇṇabhaṇanatthaṁ vuttaṁ. So hi tedhātuka**puññe** sabbasmiñca **pāpe anūpalitto,** tassa pahīnattā attadiṭṭhiyā yassa kassaci vā gahaṇassa pahīnattā **attañjaho,** puññābhisaṅkhārādīnaṁ akaraṇato **nayidha pakubbamāno**ti vuccati. Tasmā naṁ evaṁ pasaṁsanto āha. Sabbasseva cassa purimapādena sambandho veditabbo—puññe ca pāpe ca anūpalitto attañjaho nayidha pakubbamāno na brāhmaṇo aññato suddhimāhāti.

798. Evaṁ na brāhmaṇo aññato suddhimāhāti vatvā idāni ye diṭṭhigatikā aññato suddhiṁ bruvanti, tesaṁ tassā diṭṭhiyā anibbāhakabhāvaṁ[1] dassento “**purimaṁ pahāyā**”ti gāthamāha. Tassattho—te hi aññato suddhivādā samānāpi yassā diṭṭhiyā appahīnattā gahaṇamuñcanaṁ hoti, tāya **purimaṁ** satthārādiṁ **pahāya aparaṁ** nissitā **ejā**saṅkhātāya taṇhāya **anugatā** abhibhūtā rāgādibhedaṁ **na taranti saṅgaṁ,** tañca atarantā taṁ taṁ dhammaṁ uggaṇhanti ca **nirassajanti** ca makkaṭova **sākhanti.**

---

1. Anibbānavāhakabhāvaṁ (Sī), anibbāhaṇabhāvaṁ (Ka)

သမာနော တံ ဒဿနံ “မဂ္ဂဉာဏ”န္တိ **ပစ္စေတိ။** တံ ပန မဂ္ဂဉာဏံ န ဟောတိ။ တေနာဟ “**ဒိဋ္ဌေန စေ သုဒ္ဓီ**”တိ ဒုတိယဂါထံ။

၇၉၆။ တဿတ္ထော—တေန ရူပဒဿနသင်္ခါတေန **ဒိဋ္ဌေန** ယဒိ ကိလေသ**သုဒ္ဓိ နရဿ ဟောတိ၊** တေန ဝါ **ဉာဏေန သော** ယဒိ ဇာတိအာဒိ**ဒုက္ခံ ပဇဟာတိ၊** ဧဝံ သန္တေ အရိယမဂ္ဂတော **အညေန** အသုဒ္ဓိမဂ္ဂေနေဝ **သော သုဇ္ဈတိ၊** ရာဂါဒီဟိ ဥပဓီဟိ သဥပဓိကော ဧဝ သမာနော သုဇ္ဈတီတိ အာပန္နံ ဟောတိ၊ န စ ဧဝံဝိဓော သုဇ္ဈတိ။ တသ္မာ **ဒိဋ္ဌီ ဟိ နံ ပါဝ တထာ ဝဒါနံ၊** သာ နံ ဒိဋ္ဌိယေဝ “မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော အယ”န္တိ ကထေတိ ဒိဋ္ဌိအနုရူပံ “သဿတော လောကော”တိအာဒိနာ နယေန တထာ တထာ ဝဒန္တန္တိ။

၇၉၇။ **န ဗြာဟ္မဏော**တိ တတိယဂါထာ။ တဿတ္ထော—ယော ပန ဗာဟိတပါပတ္တာ **ဗြာဟ္မဏော** ဟောတိ၊ သော မဂ္ဂေန အဓိဂတာသဝက္ခယော ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏော အရိယမဂ္ဂဉာဏတော အညေန အဘိမင်္ဂလသမ္မတရူပသင်္ခါတေ **ဒိဋ္ဌေ** တထာဝိဓသဒ္ဒသင်္ခါတေ **သုတေ** အဝီတိက္ကမသင်္ခါတေ **သီလေ** ဟတ္ထိဝတာဒိဘေဒေ **ဝတေ** ပထဝိအာဒိဘေဒေ **မုတေ** စ ဥပ္ပန္နေန မိစ္ဆာဉာဏေန **သုဒ္ဓိံ န အာဟ။** သေသမဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ သော ဟိ တေဓာတုက**ပုညေ** သဗ္ဗသ္မိဉ္စ **ပါပေ အနူပလိတ္တော၊** တဿ ပဟီနတ္တာ အတ္တဒိဋ္ဌိယာ ယဿ ကဿစိ ဝါ ဂဟဏဿ ပဟီနတ္တာ **အတ္တဉ္ဇဟော၊** ပုညာဘိသင်္ခါရာဒီနံ အကရဏတော **နယိဓ ပကုဗ္ဗမာနော**တိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မာ နံ ဧဝံ ပသံသန္တော အာဟ။ သဗ္ဗဿေဝ စဿ ပုရိမပါဒေန သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော—ပုညေ စ ပါပေ စ အနူပလိတ္တော အတ္တဉ္ဇဟော နယိဓ ပကုဗ္ဗမာနော န ဗြာဟ္မဏော အညတော သုဒ္ဓိမာဟာတိ။

၇၉၈။ ဧဝံ န ဗြာဟ္မဏော အညတော သုဒ္ဓိမာဟာတိ ဝတွာ ဣဒါနိ ယေ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ အညတော သုဒ္ဓိံ ဗြုဝန္တိ၊ တေသံ တဿာ ဒိဋ္ဌိယာ အနိဗ္ဗာဟကဘာဝံ[1] ဒဿေန္တော “**ပုရိမံ ပဟာယာ**”တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—တေ ဟိ အညတော သုဒ္ဓိဝါဒါ သမာနာပိ ယဿာ ဒိဋ္ဌိယာ အပ္ပဟီနတ္တာ ဂဟဏမုဉ္စနံ ဟောတိ၊ တာယ **ပုရိမံ** သတ္ထာရာဒိံ **ပဟာယ အပရံ** နိဿိတာ **ဧဇာ**သင်္ခါတာယ တဏှာယ **အနုဂတာ** အဘိဘူတာ ရာဂါဒိဘေဒံ **န တရန္တိ သင်္ဂံ၊** တဉ္စ အတရန္တာ တံ တံ ဓမ္မံ ဥဂ္ဂဏှန္တိ စ **နိရဿဇန္တိ** စ မက္ကဋောဝ **သာခန္တိ။**

၁-အနိဗ္ဗာနဝါဟကဘာဝံ (သီ)၊ အနိဗ္ဗာဟဏဘာဝံ (က)

799. Pañcamagāthāya sambandho—yo ca so "diṭṭhī hi naṁ pāva tathā vadānan"ti vutto, so sayaṁ samādāyāti. Tattha **sayan**ti sāmaṁ. **Samādāyā**ti gahetvā. **Vatānī**ti hatthivatādīni. **Uccāvacan**ti aparāparaṁ hīnapaṇītaṁ vā satthārato satthārādiṁ. **Saññasatto**ti kāmasaññādīsu laggo. **Vidvā ca vedehi samecca dhamman**ti paramatthavidvā ca arahā catūhi maggañāṇavedehi catusaccadhammaṁ abhisameccāti. Sesaṁ pākaṭameva.

800. **Sa sabbadhammesu visenibhūto, yaṁ kiñci diṭṭhaṁ va sutaṁ mutaṁ vā**ti so bhūripañño khīṇāsavo yaṁ kiñci diṭṭhaṁ vā sutaṁ vā mutaṁ vā tesu sabbadhammesu mārasenaṁ vināsetvā ṭhitabhāvena visenibhūto. **Tamevadassin**ti[1] taṁ evaṁ visuddhadassiṁ. **Vivaṭaṁ carantan**ti taṇhacchadanādivigamena vivaṭaṁ hutvā carantaṁ. **Kenīdha lokasmiṁ vikappayeyyā**ti kena idha loke taṇhākappena vā diṭṭhikappena vā koci vikappeyya, tesaṁ vā pahīnattā rāgādinā pubbe vuttenāti.

801. **Na kappayantī**ti gāthāya sambandho attho ca—kiñca bhiyyo? Te hi tādisā santo dvinnaṁ kappānaṁ purekkhārānañca kenaci **na kappayanti na purekkharonti,** paramattha-accantasuddhi-adhigatattā anaccantasuddhiṁ yeva akiriyasassatadiṭṭhiṁ **accantasuddhīti na te vadanti. Ādānaganthaṁ gathitaṁ visajjā**ti catubbidhampi rūpādīnaṁ ādāyakattā ādānaganthaṁ attano cittasantāne gathitaṁ baddhaṁ ariyamaggasatthena visajja chinditvā. Sesaṁ pākaṭameva.

802. **Sīmātigo**ti gāthā ekapuggalādhiṭṭhānāya desanāya vuttā. Pubbasadiso eva panassā sambandho, so evaṁ atthavaṇṇanāya saddhiṁ veditabbo—kiñca bhiyyo so īdiso bhūripañño catunnaṁ kilesasīmānaṁ atītattā **sīmātigo** bāhitapāpattā ca **brāhmaṇo,** itthambhūtassa ca **tassa natthi** paracittapubbenivāsañāṇehi **ñatvā vā** maṁsacakkhudibbacakkhūhi **disvā vā** kiñci **samuggahītaṁ,** abhiniviṭṭhanti vuttaṁ hoti. So ca kāmarāgābhāvato **na rāgarāgī,** rūpārūparāgābhāvato **na**

1. Tamevaṁ dassinti (Sī)

၇၉၉။ ပဉ္စမဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော—ယော စ သော "ဒိဋ္ဌီ ဟိ နံ ပါဝ တထာ ဝဒါန"န္တိ ဝုတ္တော၊ သော သယံ သမာဒါယာတိ။ တတ္ထ **သယ**န္တိ သာမံ။ **သမာဒါယာ**တိ ဂဟေတွာ။ **ဝတာနီ**တိ ဟတ္ထိဝတာဒီနိ။ **ဥစ္စာဝစ**န္တိ အပရာပရံ ဟီနပဏီတံ ဝါ သတ္ထာရတော သတ္ထာရာဒိံ။ **သညသတ္တော**တိ ကာမသညာဒီသု လဂ္ဂေါ။ **ဝိဒွါ စ ဝေဒေဟိ သမေစ္စ ဓမ္မ**န္တိ ပရမတ္ထဝိဒွါ စ အရဟာ စတူဟိ မဂ္ဂဉာဏဝေဒေဟိ စတုသစ္စဓမ္မံ အဘိသမေစ္စာတိ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

၈၀၀။ **သ သဗ္ဗဓမ္မေသု ဝိသေနိဘူတော၊ ယံ ကိဉ္စိ ဒိဋ္ဌံ ဝ သုတံ မုတံ ဝါ**တိ သော ဘူရိပညော ခီဏာသဝေါ ယံ ကိဉ္စိ ဒိဋ္ဌံ ဝါ သုတံ ဝါ မုတံ ဝါ တေသု သဗ္ဗဓမ္မေသု မာရသေနံ ဝိနာသေတွာ ဌိတဘာဝေန ဝိသေနိဘူတော။ **တမေဝဒဿိ**န္တိ[1] တံ ဧဝံ ဝိသုဒ္ဓဒဿိံ။ **ဝိဝဋံ စရန္တ**န္တိ တဏှာစ္ဆဒနာဒိဝိဂမေန ဝိဝဋံ ဟုတွာ စရန္တံ။ **ကေနီဓ လောကသ္မိံ ဝိကပ္ပယေယျာ**တိ ကေန ဣဓ လောကေ တဏှာကပ္ပေန ဝါ ဒိဋ္ဌိကပ္ပေန ဝါ ကောစိ ဝိကပ္ပေယျ၊ တေသံ ဝါ ပဟီနတ္တာ ရာဂါဒိနာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တေနာတိ။

၈၀၁။ **န ကပ္ပယန္တီ**တိ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော အတ္ထော စ—ကိဉ္စ ဘိယျော? တေ ဟိ တာဒိသာ သန္တော ဒွိန္နံ ကပ္ပါနံ ပုရေက္ခာရာနဉ္စ ကေနစိ **န ကပ္ပယန္တိ န ပုရေက္ခရောန္တိ**၊ ပရမတ္ထအစ္စန္တသုဒ္ဓိအဓိဂတတ္တာ အနစ္စန္တသုဒ္ဓိံယေဝ အကိရိယသဿတဒိဋ္ဌိံ **အစ္စန္တသုဒ္ဓီတိ န တေ ဝဒန္တိ**။ **အာဒါနဂန္ထံ ဂထိတံ ဝိသဇ္ဇာ**တိ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ ရူပါဒီနံ အာဒါယကတ္တာ အာဒါနဂန္ထံ အတ္တနော စိတ္တသန္တာနေ ဂထိတံ ဗဒ္ဓံ အရိယမဂ္ဂသတ္ထေန ဝိသဇ္ဇ ဆိန္ဒိတွာ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

၈၀၂။ **သီမာတိဂေါ**တိ ဂါထာ ဧကပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာယ ဒေသနာယ ဝုတ္တာ။ ပုဗ္ဗသဒိသော ဧဝ ပနဿာ သမ္ဗန္ဓော၊ သော ဧဝံ အတ္ထဝဏ္ဏနာယ သဒ္ဓိံ ဝေဒိတဗ္ဗော—ကိဉ္စ ဘိယျော သော ဤဒိသော ဘူရိပညော စတုန္နံ ကိလေသသီမာနံ အတီတတ္တာ **သီမာတိဂေါ** ဗာဟိတပါပတ္တာ စ **ဗြာဟ္မဏော၊** ဣတ္ထမ္ဘူတဿ စ **တဿ နတ္ထိ** ပရစိတ္တပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏေဟိ **ဉတွာ ဝါ** မံသစက္ခုဒိဗ္ဗစက္ခူဟိ **ဒိသွာ ဝါ** ကိဉ္စိ **သမုဂ္ဂဟီတံ၊** အဘိနိဝိဋ္ဌန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သော စ ကာမရာဂါဘာဝတော **န ရာဂရာဂီ၊** ရူပါရူပရာဂါဘာဝတော **န**

၁-တမေဝံ ဒဿိန္တိ (သီ)

virāgaratto. Yato evaṁvidhassa “idaṁ paran”ti kiñci **idha uggahitaṁ natthī**ti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Suddhaṭṭhakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Paramaṭṭhakasuttavaṇṇanā

803. **Paramanti diṭṭhīsū**ti Paramaṭṭhakasuttaṁ. Kā uppatti? Bhagavati kira Sāvatthiyaṁ viharante nānātitthiyā sannipatitvā attano attano diṭṭhiṁ dīpentā “idaṁ paramaṁ, idaṁ paraman”ti kalahaṁ katvā rañño ārocesuṁ. Rājā sambahule jaccandhe sannipātāpetvā “imesaṁ hatthiṁ dassethā”ti āṇāpesi. Rājapurisā andhe sannipātāpetvā hatthiṁ purato sayāpetvā “passathā”ti āhaṁsu. Te hatthissa ekamekaṁ aṅgaṁ parāmasiṁtu. Tato raññā “kīdiso bhaṇe hatthī”ti puṭṭho yo soṇḍaṁ parāmasi, so “seyyathāpi mahārāja naṅgalīsā”ti bhaṇi. Ye dantādīni parāmasiṁsu, te itaraṁ “mā bho rañño purato musā bhaṇī”ti paribhāsitvā “seyyathāpi mahārāja bhittikhilo”ti-ādīni āhaṁsu. Rājā taṁ sabbaṁ sutvā “īdiso tumhākaṁ samayo”ti titthiye uyyojesi. Aññataro piṇḍacāriko taṁ pavattiṁ ñatvā Bhagavato ārocesi. Bhagavā tassaṁ aṭṭhuppattiyaṁ bhikkhū āmantetvā “yathā bhikkhave jaccandhā hatthiṁ ajānantā taṁ taṁ aṅgaṁ parāmasitvā vivadiṁsu, evaṁ titthiyā vimokkhantikadhammaṁ ajānantā taṁ taṁ diṭṭhiṁ parāmasitvā vivadantī”ti vatvā dhammadesanatthaṁ imaṁ suttamabhāsi.

Tattha **paramanti diṭṭhīsu paribbasāno**ti “idaṁ paraman”ti gahetvā sakāya sakāya diṭṭhiyā vasamāno. **Yaduttari kurute**ti yaṁ attano satthārādiṁ seṭṭhaṁ karoti. **Hīnāti aññe tato sabbamātā**ti taṁ attano satthārādiṁ ṭhapetvā tato aññe sabbe “hīnā ime”ti āha. **Tasmā vivādāni avītivatto**ti tena kāraṇena so diṭṭhikalahe avītivattova hoti.

ဝိရာဂရတ္တော။ ယတော ဧဝံဝိဓဿ “ဣဒံ ပရ”န္တိ ကိဉ္စိ **ဣဓ ဥဂ္ဂဟိတံ နတ္ထီ**တိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

သုဒ္ဓဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-ပရမဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၀၃။ **ပရမန္တိ ဒိဋ္ဌီသူ**တိ ပရမဋ္ဌကသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ နာနာတိတ္ထိယာ သန္နိပတိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဒိဋ္ဌိံ ဒီပေန္တာ “ဣဒံ ပရမံ, ဣဒံ ပရမ”န္တိ ကလဟံ ကတွာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ သမ္ဗဟုလေ ဇစ္စန္ဓေ သန္နိပါတာပေတွာ “ဣမေသံ ဟတ္ထိံ ဒဿေထာ”တိ အာဏာပေသိ။ ရာဇပုရိသာ အန္ဓေ သန္နိပါတာပေတွာ ဟတ္ထိံ ပုရတော သယာပေတွာ “ပဿထာ”တိ အာဟံသု။ တေ ဟတ္ထိဿ ဧကမေကံ အင်္ဂံ ပရာမသိံသု။ တတော ရညာ “ကီဒိသော ဘဏေ ဟတ္ထီ”တိ ပုဋ္ဌော ယော သောဏ္ဍံ ပရာမသိ၊ သော “သေယျထာပိ မဟာရာဇ နင်္ဂလီသာ”တိ ဘဏိ။ ယေ ဒန္တာဒီနိ ပရာမသိံသု၊ တေ ဣတရံ “မာ ဘော ရညော ပုရတော မုသာ ဘဏီ”တိ ပရိဘာသိတွာ “သေယျထာပိ မဟာရာဇ ဘိတ္တိခိလော”တိအာဒီနိ အာဟံသု။ ရာဇာ တံ သဗ္ဗံ သုတွာ “ဤဒိသော တုမှာကံ သမယော”တိ တိတ္ထိယေ ဥယျောဇေသိ။ အညတရော ပိဏ္ဍစာရိကော တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ တဿံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ယထာ ဘိက္ခဝေ ဇစ္စန္ဓာ ဟတ္ထိံ အဇာနန္တာ တံ တံ အင်္ဂံ ပရာမသိတွာ ဝိဝဒိံသု၊ ဧဝံ တိတ္ထိယာ ဝိမောက္ခန္တိကဓမ္မံ အဇာနန္တာ တံ တံ ဒိဋ္ဌိံ ပရာမသိတွာ ဝိဝဒန္တီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မဒေသနတ္ထံ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **ပရမန္တိ ဒိဋ္ဌီသု ပရိဗ္ဗသာနော**တိ “ဣဒံ ပရမ”န္တိ ဂဟေတွာ သကာယ သကာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဝသမာနော။ **ယဒုတ္တရိ ကုရုတေ**တိ ယံ အတ္တနော သတ္ထာရာဒိံ သေဋ္ဌံ ကရောတိ။ **ဟီနာတိ အညေ တတော သဗ္ဗမာဟာ**တိ တံ အတ္တနော သတ္ထာရာဒိံ ဌပေတွာ တတော အညေ သဗ္ဗေ “ဟီနာ ဣမေ”တိ အာဟ။ **တသ္မာ ဝိဝါဒါနိ အဝီတိဝတ္တော**တိ တေန ကာရဏေန သော ဒိဋ္ဌိကလဟေ အဝီတိဝတ္တောဝ ဟောတိ။

804. Dutiyagāthāya attho—evaṁ avītivatto ca yaṁ **diṭṭhe sute sīlavate muteti** etesu vatthūsu uppannadiṭṭhisaṅkhāte **attani** pubbe vuttappakāraṁ **ānisaṁsaṁ passati,** tadeva so tattha sakāya diṭṭhiyā ānisaṁsaṁ "idaṁ seṭṭhan"ti abhinivisitvā **aññaṁ sabbaṁ** parasatthārādikaṁ **nihīnato passati.**

805. Tatiyagāthāya attho—evaṁ passato cassa **yaṁ** attano satthārādiṁ **nissito aññaṁ** parasatthārādiṁ **hīnaṁ passati, taṁ** pana dassanaṁ **ganthameva kusalā vadanti,** bandhananti vuttaṁ hoti. Yasmā etadeva, **tasmā hi diṭṭhaṁ va sutaṁ mutaṁ vā sīlabbataṁ bhikkhu na nissayeyya,** nābhiniveseyyāti vuttaṁ hoti.

806. Catutthagāthāya attho—na kevalaṁ diṭṭhasutādiṁ na nissayeyya, apica kho pana asañjātaṁ uparūpari **diṭṭhimpi lokasmiṁ na kappayeyya,** na janeyyāti vuttaṁ hoti. Kīdisaṁ? **Ñāṇena vā sīlavatena vāpi,** samāpattiñāṇādinā ñāṇena vā sīlavatena vā yā kappiyati, etaṁ diṭṭhiṁ na kappeyya. Na kevalañca diṭṭhiṁ na kappayeyya, apica kho pana mānenapi jāti-ādīhi vatthūhi **samoti attānamanūpaneyya, hīno na maññetha visesi vāpīti.**

807. Pañcamagāthāya attho—evaṁ hi diṭṭhiṁ akappento amaññamāno ca **attaṁ pahāya anupādiyāno** idha vā yaṁ pubbe gahitaṁ, taṁ pahāya aparaṁ aggaṇhanto tasmimpi vuttappakāre **ñāṇe** duvidhaṁ **nissayaṁ no karoti.** Akaronto ca **sa ve viyattesu**[1] nānādiṭṭhivasena bhinnesu sattesu **na vaggasārī** chandādivasena agacchanadhammo hutvā dvāsaṭṭhiyā diṭṭhīsu **kiñcipi diṭṭhiṁ na pacceti,** na paccāgacchatīti vuttaṁ hoti.

808-10. Idāni yo so imāya gāthāya vutto khīṇāsavo, tassa vaṇṇabhaṇanatthaṁ **"yassūbhayante"**ti-ādikā tisso gāthāyo āha. Tattha **ubhayante**ti pubbe vuttaphassādibhede. **Paṇidhī**ti taṇhā. **Bhavābhavāyā**ti punappunabhavāya. **Idha vā huraṁ vā**ti sakattabhāvādibhede idha vā parattabhāvādibhede parattha vā. **Diṭṭhe vā**ti diṭṭhasuddhiyā vā. Esa

1. Viyuttesu (Sī)

၈၀၄။ ဒုတိယဂါထာယ အတ္ထော—ဧဝံ အဝီတိဝတ္တော စ ယံ **ဒိဋ္ဌေ သုတေ သီလဝတေ မုတေ**တိ ဧတေသု ဝတ္ထူသု ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိသင်္ခါတေ **အတ္တနိ** ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရံ **အာနိသံသံ ပဿတိ၊** တဒေဝ သော တတ္ထ သကာယ ဒိဋ္ဌိယာ အာနိသံသံ "ဣဒံ သေဋ္ဌ"န္တိ အဘိနိဝိသိတွာ **အညံ သဗ္ဗံ** ပရသတ္ထာရာဒိကံ **နိဟီနတော ပဿတိ။**

၈၀၅။ တတိယဂါထာယ အတ္ထော—ဧဝံ ပဿတော စဿ **ယံ** အတ္တနော သတ္ထာရာဒိံ **နိဿိတော အညံ** ပရသတ္ထာရာဒိံ **ဟီနံ ပဿတိ၊ တံ** ပန ဒဿနံ **ဂန္ထမေဝ ကုသလာ ဝဒန္တိ၊** ဗန္ဓနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယသ္မာ ဧတဒေဝ၊ **တသ္မာ ဟိ ဒိဋ္ဌံ ဝ သုတံ မုတံ ဝါ သီလဗ္ဗတံ ဘိက္ခု န နိဿယေယျ၊** နာဘိနိဝေသေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၈၀၆။ စတုတ္ထဂါထာယ အတ္ထော—န ကေဝလံ ဒိဋ္ဌသုတာဒိံ န နိဿယေယျ၊ အပိစ ခေါ ပန အသဉ္ဇာတံ ဥပရူပရိ **ဒိဋ္ဌိမ္ပိ လောကသ္မိံ န ကပ္ပယေယျ၊** န ဇနေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကီဒိသံ? **ဉာဏေန ဝါ သီလဝတေန ဝါပိ၊** သမာပတ္တိဉာဏာဒိနာ ဉာဏေန ဝါ သီလဝတေန ဝါ ယာ ကပ္ပိယတိ၊ ဧတံ ဒိဋ္ဌိံ န ကပ္ပေယျ။ န ကေဝလဉ္စ ဒိဋ္ဌိံ န ကပ္ပယေယျ၊ အပိစ ခေါ ပန မာနေနပိ ဇာတိအာဒီဟိ ဝတ္ထူဟိ **သမောတိ အတ္တာနမနူပနေယျ၊ ဟီနော န မညေထ ဝိသေသိ ဝါပီ**တိ။

၈၀၇။ ပဉ္စမဂါထာယ အတ္ထော—ဧဝံ ဟိ ဒိဋ္ဌိံ အကပ္ပေန္တော အမညမာနော စ **အတ္တံ ပဟာယ အနုပါဒိယာနော** ဣဓ ဝါ ယံ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတံ၊ တံ ပဟာယ အပရံ အဂ္ဂဏှန္တော တသ္မိမ္ပိ ဝုတ္တပ္ပကာရေ **ဉာဏေ** ဒုဝိဓံ **နိဿယံ နော ကရောတိ။** အကရောန္တော စ **သ ဝေ ဝိယတ္တေသု**[၁] နာနာဒိဋ္ဌိဝသေန ဘိန္နေသု သတ္တေသု **န ဝဂ္ဂသာရီ** ဆန္ဒာဒိဝသေန အဂစ္ဆနဓမ္မော ဟုတွာ ဒွါသဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌီသု **ကိဉ္စိပိ ဒိဋ္ဌိံ န ပစ္စေတိ၊** န ပစ္စာဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၈၀၈-၁၀။ ဣဒါနိ ယော သော ဣမာယ ဂါထာယ ဝုတ္တော ခီဏာသဝေါ၊ တဿ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ **"ယဿူဘယန္တေ"**တိအာဒိကာ တိဿော ဂါထာယော အာဟ။ တတ္ထ **ဥဘယန္တေ**တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဖဿာဒိဘေဒေ။ **ပဏိဓီ**တိ တဏှာ။ **ဘဝါဘဝါယာ**တိ ပုနပ္ပုနဘဝါယ။ **ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ**တိ သကတ္တဘာဝါဒိဘေဒေ ဣဓ ဝါ ပရတ္တဘာဝါဒိဘေဒေ ပရတ္ထ ဝါ။ **ဒိဋ္ဌေ ဝါ**တိ ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိယာ ဝါ။ ဧသ

၁-ဝိယုတ္တေသု (သီ)

nayo sutādīsu. **Saññā**ti saññāsamuṭṭhāpikā diṭṭhi. **Dhammāpi tesaṁ na paṭicchitāse**ti dvāsaṭṭhidiṭṭhigatadhammāpi tesaṁ “idameva saccaṁ moghamaññan”ti evaṁ na paṭicchitā. **Pāraṅgato na pacceti tādī**ti nibbānapāraṁ gato tena tena maggena pahīne kilese puna nāgacchati, pañcahi ca ākārehi tādī hotīti. Sesaṁ pākaṭamevāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Paramaṭṭhakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Jarāsuttavaṇṇanā

811. **Appaṁ vata jīvitan**ti Jarāsuttaṁ. Kā uppatti? Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ vassaṁ vasitvā yāni tāni Buddhānaṁ sarīrārogyasampādanaṁ anuppannasikkhāpadapaññāpanaṁ veneyyadamanaṁ tathārūpāya aṭṭhuppattiyā Jātakādikathananti-ādīni janapadacārikānimittāni, tāni samavekkhitvā janapadacārikaṁ pakkāmi. Anupubbena cārikaṁ caramāno sāyaṁ Sāketaṁ anuppatto añjanavanaṁ pāvisi. Sāketavāsino sutvā “akālo idāni Bhagavantaṁ dassanāyā”ti vibhātāya rattiyā mālāgandhādīni gahetvā Bhagavato santikaṁ gantvā pūjanavandanasammodanādīni katvā parivāretvā aṭṭhaṁsu yāva Bhagavato gāmappavesanavelā, atha Bhagavā bhikkhusaṁghaparivuto piṇḍāya pāvisi. Taṁ aññataro Sāketako brāhmaṇamahāsālo nagarā nikkhanto nagaradvāre addasa. Disvā puttasinehaṁ uppādetvā “ciradiṭṭhosi putta mayā”ti paridevayamāno abhimukho agamāsi. Bhagavā bhikkhū saññāpesi “ayaṁ bhikkhave brāhmaṇo yaṁ icchati, taṁ karotu, na vāretabbo”ti.

Brāhmaṇopi vacchagiddhinīva gāvī āgantvā Bhagavato kāyaṁ purato ca pacchato ca dakkhiṇato ca vāmato cāti samantā āliṅgi “ciradiṭṭhosi putta ciraṁ vinā ahosī”ti bhaṇanto. Yadi pana so tathā kātuṁ na labheyya, hadayaṁ phāletvā mareyya. So Bhagavantaṁ avoca “Bhagavā tumhehi saddhiṁ āgatabhikkhūnaṁ ahameva bhikkhaṁ dātuṁ samattho,

နယော သုတာဒီသု။ **သညာ**တိ သညာသမုဋ္ဌာပိကာ ဒိဋ္ဌိ။ **ဓမ္မာပိ တေသံ န ပဋိစ္ဆိတာသေ**တိ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတဓမ္မာပိ တေသံ “ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမည”န္တိ ဧဝံ န ပဋိစ္ဆိတာ။ **ပါရင်္ဂတော န ပစ္စေတိ တာဒီ**တိ နိဗ္ဗာနပါရံ ဂတော တေန တေန မဂ္ဂေန ပဟီနေ ကိလေသေ ပုန နာဂစ္ဆတိ၊ ပဉ္စဟိ စ အာကာရေဟိ တာဒီ ဟောတီတိ။ သေသံ ပါကဋမေဝါတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ပရမဋ္ဌကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-ဇရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၁၁။ **အပ္ပံ ဝတ ဇီဝိတ**န္တိ ဇရာသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝဿံ ဝသိတွာ ယာနိ တာနိ ဗုဒ္ဓါနံ သရီရာရောဂျသမ္ပါဒနံ အနုပ္ပန္နသိက္ခာပဒပညာပနံ ဝေနေယျဒမနံ တထာရူပါယ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဇာတကာဒိကထနန္တိအာဒီနိ ဇနပဒစာရိကာနိမိတ္တာနိ၊ တာနိ သမဝေက္ခိတွာ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကာမိ။ အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော သာယံ သာကေတံ အနုပ္ပတ္တော အဉ္ဇနဝနံ ပါဝိသိ။ သာကေတဝါသိနော သုတွာ “အကာလော ဣဒါနိ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယာ”တိ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ မာလာဂန္ဓာဒီနိ ဂဟေတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာ ပူဇနဝန္ဒနသမ္မောဒနာဒီနိ ကတွာ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု ယာဝ ဘဂဝတော ဂါမပ္ပဝေသနဝေလာ၊ အထ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ တံ အညတရော သာကေတကော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော နဂရာ နိက္ခန္တော နဂရဒွါရေ အဒ္ဒသ။ ဒိသွာ ပုတ္တသိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ “စိရဒိဋ္ဌောသိ ပုတ္တ မယာ”တိ ပရိဒေဝယမာနော အဘိမုခေါ အဂမာသိ။ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ သညာပေသိ “အယံ ဘိက္ခဝေ ဗြာဟ္မဏော ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ ကရောတု၊ န ဝါရေတဗ္ဗော”တိ။

ဗြာဟ္မဏောပိ ဝစ္ဆဂိဒ္ဓိနီဝ ဂါဝီ အာဂန္တွာ ဘဂဝတော ကာယံ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ ဒက္ခိဏတော စ ဝါမတော စာတိ သမန္တာ အာလိင်္ဂိ “စိရဒိဋ္ဌောသိ ပုတ္တ စိရံ ဝိနာ အဟောသီ”တိ ဘဏန္တော။ ယဒိ ပန သော တထာ ကာတုံ န လဘေယျ၊ ဟဒယံ ဖာလေတွာ မရေယျ။ သော ဘဂဝန္တံ အဝေါစ “ဘဂဝါ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတဘိက္ခူနံ အဟမေဝ ဘိက္ခံ ဒါတုံ သမတ္ထော၊

mameva anuggahaṁ karothā"ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Brāhmaṇo Bhagavato pattaṁ gahetvā purato gacchanto brāhmaṇiyā pesesi "putto me āgato, āsanaṁ paññāpetabban"ti. Sā tathā katvā āgamanaṁ passantī ṭhitā Bhagavantaṁ antaravīthiyaṁyeva disvā puttasinehaṁ uppādetvā "ciradiṭṭhosi putta mayā"ti pādesu gahetvā roditvā gharaṁ atinetvā sakkaccaṁ bhojesi. Bhuttāvino brāhmaṇo pattaṁ apanāmesi. Bhagavā tesaṁ sappāyaṁ viditvā dhammaṁ desesi, desanāpariyosāne ubhopi sotāpannā ahesuṁ. Atha Bhagavantaṁ yāciṁsu "yāva bhante Bhagavā imaṁ nagaraṁ upanissāya viharati, amhākaṁyeva ghare bhikkhā gahetabbā"ti. Bhagavā "na Buddhā evaṁ ekaṁ nibaddhaṭṭhānaṁyeva gacchantī"ti paṭikkhipi. Te āhaṁsu "tena hi bhante bhikkhusaṁghena saddhiṁ piṇḍāya caritvāpi tumhe idheva bhattakiccaṁ katvā dhammaṁ desetvā vihāraṁ gacchathā"ti. Bhagavā tesaṁ anuggahatthāya tathā akāsi. Manussā brāhmaṇañca brāhmaṇiñca "Buddhapitā Buddhamātā"tveva vohariṁsu, tampi kulaṁ "Buddhakulan"ti nāmaṁ labhi.

Ānandatthero Bhagavantaṁ pucchi "ahaṁ Bhagavato mātāpitaro jānāmi, ime pana kasmā vadanti 'ahaṁ Buddhamātā ahaṁ Buddhapitā'ti". Bhagavā āha "nirantaraṁ me Ānanda brāhmaṇī ca brāhmaṇo ca pañca jātisatāni mātāpitaro ahesuṁ, pañca jātisatāni mātāpitūnaṁ jeṭṭhakā, pañca jātisatāni kaniṭṭhakā, te pubbasineheneva kathentī"ti imañca gāthamabhāsi—

"Pubbeva sannivāsena, paccuppannahitena vā.
Evaṁ taṁ jāyate pemaṁ, uppalaṁva yathodake"ti[1].

Tato Bhagavā Sākete yathābhirantaṁ viharitvā puna cārikaṁ caramāno Sāvatthimeva agamāsi. Sopi brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca bhikkhū upasaṅkamitvā patirūpaṁ dhammadesanaṁ sutvā sesamagge pāpuṇitvā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyiṁsu. Nagare brāhmaṇā sannipatiṁsu

1. Khu 5. 66 piṭṭhe Jātake.

မမေဝ အနုဂ္ဂဟံ ကရောထာ”တိ။ အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ တုဏှီဘာဝေန။ ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တော ဗြာဟ္မဏိယာ ပေသေသိ “ပုတ္တော မေ အာဂတော၊ အာသနံ ပညာပေတဗ္ဗ”န္တိ။ သာ တထာ ကတွာ အာဂမနံ ပဿန္တီ ဌိတာ ဘဂဝန္တံ အန္တရဝီထိယံယေဝ ဒိသွာ ပုတ္တသိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ “စိရဒိဋ္ဌောသိ ပုတ္တ မယာ”တိ ပါဒေသု ဂဟေတွာ ရောဒိတွာ ဃရံ အတိနေတွာ သက္ကစ္စံ ဘောဇေသိ။ ဘုတ္တာဝိနော ဗြာဟ္မဏော ပတ္တံ အပနာမေသိ။ ဘဂဝါ တေသံ သပ္ပါယံ ဝိဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဥဘောပိ သောတာပန္နာ အဟေသုံ။ အထ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု “ယာဝ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣမံ နဂရံ ဥပ-နိဿာယ ဝိဟရတိ၊ အမှာကံယေဝ ဃရေ ဘိက္ခာ ဂဟေတဗ္ဗာ”တိ။ ဘဂဝါ “န ဗုဒ္ဓါ ဧဝံ ဧကံ နိဗဒ္ဓဋ္ဌာနံယေဝ ဂစ္ဆန္တီ”တိ ပဋိက္ခိပိ။ တေ အာဟံသု “တေန ဟိ ဘန္တေ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာပိ တုမှေ ဣဓေဝ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆထာ”တိ။ ဘဂဝါ တေသံ အနုဂ္ဂဟတ္ထာယ တထာ အကာသိ။ မနုဿာ ဗြာဟ္မဏဉ္စ ဗြာဟ္မဏိဉ္စ “ဗုဒ္ဓပိတာ ဗုဒ္ဓမာတာ”တွေဝ ဝေါဟရိံသု၊ တမ္ပိ ကုလံ “ဗုဒ္ဓကုလ”န္တိ နာမံ လဘိ။

အာနန္ဒတ္ထေရော ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိ “အဟံ ဘဂဝတော မာတာပိတရော ဇာနာမိ၊ ဣမေ ပန ကသ္မာ ဝဒန္တိ ‘အဟံ ဗုဒ္ဓမာတာ အဟံ ဗုဒ္ဓပိတာ’တိ”။ ဘဂဝါ အာဟ “နိရန္တရံ မေ အာနန္ဒ ဗြာဟ္မဏီ စ ဗြာဟ္မဏော စ ပဉ္စ ဇာတိ-သတာနိ မာတာပိတရော အဟေသုံ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မာတာပိတူနံ ဇေဋ္ဌကာ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ကနိဋ္ဌကာ၊ တေ ပုဗ္ဗသိနေဟေနေဝ ကထေန္တီ”တိ ဣမဉ္စ ဂါထမဘာသိ—

“ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန၊ ပစ္စုပ္ပန္နဟိတေန ဝါ။
ဧဝံ တံ ဇာယတေ ပေမံ၊ ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေ”တိ[၁]။

တတော ဘဂဝါ သာကေတေ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ပုန စာရိကံ စရ-မာနော သာဝတ္ထိမေဝ အဂမာသိ။ သောပိ ဗြာဟ္မဏော စ ဗြာဟ္မဏီ စ ဘိက္ခူ ဥပသင်္ကမိတွာ ပတိရူပံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သေသမဂ္ဂေ ပါပုဏိတွာ အနုပါဒိ-သေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိံသု။ နဂရေ ဗြာဟ္မဏာ သန္နိပတိံသု

၁-ခု ၅-၆၆-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

“amhākaṁ ñātake sakkarissāmā”ti. Sotāpannasakadāgāmi-anāgāmino upāsakāpi sannipatiṁsu upāsikāyo ca “amhākaṁ sahadhammike sakkarissāmā”ti. Te sabbepi kambalakūṭāgāraṁ āropetvā mālāgandhādīhi pūjentā nagarā nikkhāmesuṁ.

Bhagavāpi taṁ divasaṁ paccūsasamaye Buddhacakkhunā lokaṁ volokento tesaṁ parinibbānabhāvaṁ ñatvā “tattha mayi gate dhammadesanaṁ sutvā bahujanassa dhammābhisamayo bhavissatī”ti ñatvā pattacīvaramādāya Sāvatthito āgantvā āḷāhanameva pāvisi. Manussā disvā “mātāpitūnaṁ sarīrakiccaṁ kātukāmo Bhagavā āgato”ti vanditvā aṭṭhaṁsu. Nāgarāpi kūṭāgāraṁ pūjentā āḷāhanaṁ ānetvā Bhagavantaṁ pucchiṁsu “gahaṭṭha-ariyasāvakā kathaṁ pūjetabbā”ti. Bhagavā “yathā asekkhā pūjiyanti, tathā pūjetabbā ime”ti adhippāyena tesaṁ asekkhamunibhāvaṁ dīpento imaṁ gāthamāha—

“Ahiṁsakā ye munayo, niccaṁ kāyena saṁvutā.
Te yanti accutaṁ ṭhānaṁ, yattha gantvā na socare”ti[1].

Tañca parisaṁ oloketvā taṅkhaṇānurūpaṁ dhammaṁ desento imaṁ suttamabhāsi.

Tattha **appaṁ vata jīvitaṁ idan**ti “idaṁ vata manussānaṁ jīvitaṁ appaṁ parittaṁ ṭhitiparittatāya sarasaparittatāyā”ti Sallasuttepi vuttanayametaṁ. **Oraṁ vassasatāpi miyyatī**ti[2] vassasatā oraṁ kalalādikālepi miyyati. **Aticcā**ti vassasataṁ atikkamitvā. **Jarasāpi miyyatī**ti jarāyapi miyyati.

812-6. **Mamāyite**ti mamāyitavatthukāraṇā. **Vinābhāvasantamevidan**ti santavinābhāvaṁ vijjamānavinābhāvameva idaṁ, na sakkā avinābhāvena bhavituntі vuttaṁ hoti. **Māmako**ti mama upāsako bhikkhu vāti saṅkhaṁ gato, Buddhādīni vā vatthūni mamāyamāno. **Saṅgatan**ti samāgataṁ diṭṭhapubbaṁ vā. **Piyāyitan**ti piyaṁ kataṁ. **Nāmaṁyevā’vasissati**[3], **akkheyyan**ti sabbaṁ rūpādidhammajātaṁ pahīyati, nāmamattameva tu avasissati “Buddharakkhito dhammarakkhito”ti evaṁ saṅkhātuṁ kathetuṁ. **Munayo**ti khīṇāsavamunayo. **Khemadassino**ti nibbānadassino.

1. Khu 1. 46 piṭṭhe Dhammapade. 2. Mīyatīti (Sī) 3. Nāmamevāvasissati (Sī, Syā)

"အမှာကံ ဉာတကေ သက္ကရိဿာမာ"တိ။ သောတာပန္နသကဒါဂါမိအနာဂါမိနော ဥပါသကာပိ သန္နိပတိံသု ဥပါသိကာယော စ "အမှာကံ သဟဓမ္မိကေ သက္ကရိဿာမာ"တိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ကမ္ဗလကူဋာဂါရံ အာရောပေတွာ မာလာဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇေန္တာ နဂရာ နိက္ခာမေသုံ။

ဘဂဝါပိ တံ ဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော တေသံ ပရိနိဗ္ဗာနဘာဝံ ဉတွာ "တတ္ထ မယိ ဂတေ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဗဟုဇနဿ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတီ"တိ ဉတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ သာဝတ္ထိတော အာဂန္တွာ အာဠာဟနမေဝ ပါဝိသိ။ မနုဿာ ဒိသွာ "မာတာပိတူနံ သရီရကိစ္စံ ကာတုကာမော ဘဂဝါ အာဂတော"တိ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌံသု။ နာဂရာပိ ကူဋာဂါရံ ပူဇေန္တာ အာဠာဟနံ အာနေတွာ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိံသု "ဂဟဋ္ဌအရိယသာဝကာ ကထံ ပူဇေတဗ္ဗာ"တိ။ ဘဂဝါ "ယထာ အသေက္ခာ ပူဇိယန္တိ၊ တထာ ပူဇေတဗ္ဗာ ဣမေ"တိ အဓိပ္ပါယေန တေသံ အသေက္ခမုနိဘာဝံ ဒီပေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

"အဟိံသကာ ယေ မုနယော၊ နိစ္စံ ကာယေန သံဝုတာ။
တေ ယန္တိ အစ္စုတံ ဌာနံ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစရေ"တိ[၁]။

တဉ္စ ပရိသံ ဩလောကေတွာ တင်္ခဏာနုရူပံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ **အပ္ပံ ဝတ ဇီဝိတံ ဣဒ**န္တိ "ဣဒံ ဝတ မနုဿာနံ ဇီဝိတံ အပ္ပံ ပရိတ္တံ ဌိတိပရိတ္တတာယ သရသပရိတ္တတာယာ"တိ သလ္လသုတ္တေပိ ဝုတ္တနယမေတံ။ **ဩရံ ဝဿသတာပိ မိယျတီ**တိ[၂] ဝဿသတာ ဩရံ ကလလာဒိကာလေပိ မိယျတိ။ **အတိစ္စာ**တိ ဝဿသတံ အတိက္ကမိတွာ။ **ဇရသာပိ မိယျတီ**တိ ဇရာယပိ မိယျတိ။

၈၁၂-၆။ **မမာယိတေ**တိ မမာယိတဝတ္ထုကာရဏာ။ **ဝိနာဘာဝသန္တမေဝိဒ**န္တိ သန္တဝိနာဘာဝံ ဝိဇ္ဇမာနဝိနာဘာဝမေဝ ဣဒံ၊ န သက္ကာ အဝိနာဘာဝေန ဘဝိတုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **မာမကော**တိ မမ ဥပါသကော ဘိက္ခု ဝါတိ သင်္ခံ ဂတော၊ ဗုဒ္ဓါဒီနိ ဝါ ဝတ္ထူနိ မမာယမာနော။ **သင်္ဂတ**န္တိ သမာဂတံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ဝါ။ **ပိယာယိတ**န္တိ ပိယံ ကတံ။ **နာမံယေဝါ'ဝသိဿတိ**[၃]၊ **အက္ခေယျ**န္တိ သဗ္ဗံ ရူပါဒိဓမ္မဇာတံ ပဟီယတိ၊ နာမမတ္တမေဝ တု အဝသိဿတိ "ဗုဒ္ဓရက္ခိတော ဓမ္မရက္ခိတော"တိ ဧဝံ သင်္ခါတုံ ကထေတုံ။ **မုနယော**တိ ခီဏာသဝမုနယော။ **ခေမဒဿိနော**တိ နိဗ္ဗာနဒဿိနော။

၁-ခု ၁-၄၆-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။ ၂-မီယတီတိ (သီ) ၃-နာမမေဝါဝသိဿတိ (သီ၊ သျာ)

817. Sattamagāthā evaṁ maraṇabbhāhate loke anurūpapaṭipattidassanatthaṁ vuttā. Tattha **patilīnacarassā**ti tato tato patilīnaṁ cittaṁ katvā carantassa. **Bhikkhuno**ti kalyāṇaputhujjanassa sekkhassa vā. **Sāmaggiyamāhu tassa taṁ, yo attānaṁ bhavane na dassaye**ti tassetaṁ patirūpamāhu, yo evaṁpaṭipanno nirayādibhede bhavane attānaṁ na dasseyya. Evaṁ hi so imamhā maraṇā mucceyyāti adhippāyo.

818-20. Idāni yo "attānaṁ bhavane na dassaye"ti evaṁ khīṇāsavo vibhāvito, tassa vaṇṇabhaṇanatthaṁ ito parā tisso gāthāyo āha. Tattha **sabbatthā**ti dvādasasu āyatanesu. **Yadidaṁ diṭṭhasutaṁ mutesu vā**ti ettha pana yadidaṁ diṭṭhasutaṁ, ettha vā mutesu vā dhammesu evaṁ muni na upalimpatīti evaṁ sambandho veditabbo. **Dhono na hi tena maññati, yadidaṁ diṭṭhasutaṁ mutesu vā**ti atrāpi yadidaṁ diṭṭhasutaṁ, tena vatthunā na maññati, mutesu vā dhammesu na maññatīti evameva sambandho veditabbo. **Na hi so rajjati no virajjatī**ti bālaputhujjanā viya na rajjati, kalyāṇaputhujjanasekkhā viya na virajjati, rāgassa pana khīṇattā "virāgo"tveva saṅkhaṁ gacchati. Sesaṁ sabbattha pākaṭamevāti. Desanāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Jarāsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Tissametteyyasuttavaṇṇanā

821. **Methunamanuyuttassā**ti Tissametteyyasuttaṁ. Kā uppatti? Bhagavati kira Sāvatthiyaṁ viharante Tissametteyyā nāma dve sahāyā Sāvatthiṁ agamaṁsu. Te sāyanhasamayaṁ mahājanaṁ Jetavanābhimukhaṁ gacchantaṁ disvā "kuhiṁ gacchathā"ti pucchiṁsu. Tato tehi "Buddho loke uppanno, bahujanahitāya dhammaṁ deseti, taṁ sotuṁ Jetavanaṁ gacchāmā"ti

၈၁၇။ သတ္တမဂါထာ ဧဝံ မရဏဗ္ဘာဟတေ လောကေ အနုရူပပဋိပတ္တိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာ။ တတ္ထ **ပတိလီနစရဿာ**တိ တတော တတော ပတိလီနံ စိတ္တံ ကတွာ စရန္တဿ။ **ဘိက္ခုနော**တိ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနဿ သေက္ခဿ ဝါ။ **သာမဂ္ဂိယမာဟု တဿ တံ၊ ယော အတ္တာနံ ဘဝနေ န ဒဿယေ**တိ တဿေတံ ပတိရူပမာဟု၊ ယော ဧဝံပဋိပန္နော နိရယာဒိဘေဒေ ဘဝနေ အတ္တာနံ န ဒဿေယျ။ ဧဝံ ဟိ သော ဣမမှာ မရဏာ မုစ္စေယျာတိ အဓိပ္ပါယော။

၈၁၈-၂၀။ ဣဒါနိ ယော "အတ္တာနံ ဘဝနေ န ဒဿယေ"တိ ဧဝံ ခီဏာသဝေါ ဝိဘာဝိတော၊ တဿ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ ဣတော ပရာ တိဿော ဂါထာယော အာဟ။ တတ္ထ **သဗ္ဗတ္ထာ**တိ ဒွါဒသသု အာယတနေသု။ **ယဒိဒံ ဒိဋ္ဌသုတံ မုတေသု ဝါ**တိ ဧတ္ထ ပန ယဒိဒံ ဒိဋ္ဌသုတံ၊ ဧတ္ထ ဝါ မုတေသု ဝါ ဓမ္မေသု ဧဝံ မုနိ န ဥပလိမ္ပတီတိ ဧဝံ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဓောနော န ဟိ တေန မညတိ၊ ယဒိဒံ ဒိဋ္ဌသုတံ မုတေသု ဝါ**တိ အတြာပိ ယဒိဒံ ဒိဋ္ဌသုတံ၊ တေန ဝတ္ထုနာ န မညတိ၊ မုတေသု ဝါ ဓမ္မေသု န မညတီတိ ဧဝမေဝ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **န ဟိ သော ရဇ္ဇတိ နော ဝိရဇ္ဇတီ**တိ ဗာလပုထုဇ္ဇနာ ဝိယ န ရဇ္ဇတိ၊ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနသေက္ခာ ဝိယ န ဝိရဇ္ဇတိ၊ ရာဂဿ ပန ခီဏတ္တာ "ဝိရာဂေါ"တွေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝါတိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဇရာသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-တိဿမေတ္တေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၂၁။ **မေထုနမနုယုတ္တဿာ**တိ တိဿမေတ္တေယျသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ တိဿမေတ္တေယျာ နာမ ဒွေ သဟာယာ သာဝတ္ထိံ အဂမံသု။ တေ သာယနှသမယံ မဟာဇနံ ဇေတဝနာဘိမုခံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "ကုဟိံ ဂစ္ဆထာ"တိ ပုစ္ဆိံသု။ တတော တေဟိ "ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ ဗဟုဇနဟိတာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ တံ သောတုံ ဇေတဝနံ ဂစ္ဆာမာ"တိ

vutte “mayampi sossāmā”ti agamaṁsu. Te avañjhadhammadesakassa Bhagavato dhammadesanaṁ sutvā parisantare nisinnāva cintesuṁ “na sakkā agāramajjhe ṭhitenāyaṁ dhammo paripūretun”ti. Atha pakkante mahājane Bhagavantaṁ pabbajjaṁ yāciṁsu, Bhagavā “ime pabbājehī”ti aññataraṁ bhikkhuṁ āṇāpesi. So te pabbājetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṁ datvā araññavāsaṁ gantumāraddho. Metteyyo tissaṁ āha “āvuso upajjhāyo araññaṁ gacchati, mayampi gacchāmā”ti. Tisso “alaṁ āvuso, Bhagavato dassanaṁ dhammassavanañca ahaṁ pihemi, gaccha tvan”ti vatvā na agamāsi. Metteyyo upajjhāyena saha gantvā araññe samaṇadhammaṁ karonto na cirasseva arahattaṁ pāpuṇi saddhiṁ ācariyupajjhāyehi. Tissassāpi jeṭṭhabhātā byādhinā kālamakāsi. So taṁ sutvā attano gāmaṁ agamāsi, tatra naṁ ñātakā palobhetvā uppabbājesuṁ. Metteyyopi ācariyupajjhāyehi saddhiṁ Sāvatthiṁ āgato. Atha Bhagavā vutthavasso janapadacārikaṁ caramāno anupubbena taṁ gāmaṁ pāpuṇi. Tattha Metteyyo Bhagavantaṁ vanditvā “imasmiṁ bhante gāme mama gihisahāyo atthi, muhuttaṁ tāva āgametha anukampaṁ upādāyā”ti vatvā gāmaṁ pavisitvā taṁ Bhagavato santikaṁ ānetvā ekamantaṁ ṭhito tassatthāya ādigāthāya Bhagavantaṁ pañhaṁ pucchi. Tassa Bhagavā byākaronto avasesagāthāyo abhāsi. Ayamassa suttassa uppatti.

Tattha **methunamanuyuttassā**ti methunadhammasamāyuttassa. **Itī**ti evamāha. **Āyasmā**ti piyavacanametaṁ, **Tisso**ti nāmaṁ tassa therassa. So hi Tissoti nāmena. **Metteyyo**ti gottaṁ, gottavaseneva cesa pākaṭo ahosi. Tasmā aṭṭhuppattiyaṁ vuttaṁ “Tissametteyyā nāma dve sahāyā”ti. **Vighātan**ti upaghātaṁ. **Brūhī**ti ācikkha. **Mārisā**ti piyavacanametaṁ, nidukkhāti vuttaṁ hoti. **Sutvāna tava sāsanan**ti tava vacanaṁ sutvā. **Viveke sikkhissāmase**ti sahāyaṁ ārabbha dhammadesanaṁ yācanto bhaṇati, so pana sikkhitasikkhoyeva.

822. **Mussate vāpi sāsanan**ti pariyattipaṭipattito duvidhampi sāsanaṁ nassati. **Vāpī**ti padapūraṇamattaṁ. **Etaṁ tasmiṁ anāriyan**ti tasmiṁ puggale etaṁ anariyaṁ, yadidaṁ micchāpaṭipadā.

ဝုတ္တေ “မယမ္ပိ သောဿာမာ”တိ အဂမံသု။ တေ အဝဉ္ဈဓမ္မဒေသကဿ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပရိသန္တရေ နိသိန္နာဝ စိန္တေသုံ “န သက္ကာ အဂါရမဇ္ဈေ ဌိတေနာယံ ဓမ္မော ပရိပူရေတု”န္တိ။ အထ ပက္ကန္တေ မဟာဇနေ ဘဂဝန္တံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု၊ ဘဂဝါ “ဣမေ ပဗ္ဗာဇေဟီ”တိ အညတရံ ဘိက္ခုံ အာဏာပေသိ။ သော တေ ပဗ္ဗာဇေတွာ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတွာ အရညဝါသံ ဂန္တုမာရဒ္ဓေါ။ မေတ္တေယျော တိဿံ အာဟ “အာဝုသော ဥပဇ္ဈာယော အရညံ ဂစ္ဆတိ၊ မယမ္ပိ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ တိဿော “အလံ အာဝုသော, ဘဂဝတော ဒဿနံ ဓမ္မဿဝနဉ္စ အဟံ ပိဟေမိ၊ ဂစ္ဆ တွ”န္တိ ဝတွာ န အဂမာသိ။ မေတ္တေယျော ဥပဇ္ဈာယေန သဟ ဂန္တွာ အရညေ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ သဒ္ဓိံ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ။ တိဿဿာပိ ဇေဋ္ဌဘာတာ ဗျာဓိနာ ကာလမကာသိ။ သော တံ သုတွာ အတ္တနော ဂါမံ အဂမာသိ၊ တတြ နံ ဉာတကာ ပလောဘေတွာ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေသုံ။ မေတ္တေယျောပိ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ သဒ္ဓိံ သာဝတ္ထိံ အာဂတော။ အထ ဘဂဝါ ဝုတ္ထဝဿော ဇနပဒစာရိကံ စရမာနော အနုပုဗ္ဗေန တံ ဂါမံ ပါပုဏိ။ တတ္ထ မေတ္တေယျော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ “ဣမသ္မိံ ဘန္တေ ဂါမေ မမ ဂိဟိသဟာယော အတ္ထိ၊ မုဟုတ္တံ တာဝ အာဂမေထ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ”တိ ဝတွာ ဂါမံ ပဝိသိတွာ တံ ဘဂဝတော သန္တိကံ အာနေတွာ ဧကမန္တံ ဌိတော တဿတ္ထာယ အာဒိဂါထာယ ဘဂဝန္တံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ တဿ ဘဂဝါ ဗျာကရောန္တော အဝသေသဂါထာယော အဘာသိ။ အယမဿ သုတ္တဿ ဥပ္ပတ္တိ။

တတ္ထ **မေထုနမနုယုတ္တဿာ**တိ မေထုနဓမ္မသမာယုတ္တဿ။ **ဣတီ**တိ ဧဝမာဟ။ **အာယသ္မာ**တိ ပိယဝစနမေတံ၊ **တိဿော**တိ နာမံ တဿ ထေရဿ။ သော ဟိ တိဿောတိ နာမေန။ **မေတ္တေယျော**တိ ဂေါတ္တံ၊ ဂေါတ္တဝသေနေဝ စေသ ပါကဋော အဟောသိ။ တသ္မာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ဝုတ္တံ “တိဿမေတ္တေယျာ နာမ ဒွေ သဟာယာ”တိ။ **ဝိဃာတ**န္တိ ဥပဃာတံ။ **ဗြူဟီ**တိ အာစိက္ခ။ **မာရိသာ**တိ ပိယဝစနမေတံ၊ နိဒုက္ခာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သုတွာန တဝ သာသန**န္တိ တဝ ဝစနံ သုတွာ။ **ဝိဝေကေ သိက္ခိဿာမသေ**တိ သဟာယံ အာရဗ္ဘ ဓမ္မဒေသနံ ယာစန္တော ဘဏတိ၊ သော ပန သိက္ခိတသိက္ခောယေဝ။

၈၂၂။ **မုဿတေ ဝါပိ သာသန**န္တိ ပရိယတ္တိပဋိပတ္တိတော ဒုဝိဓမ္ပိ သာသနံ နဿတိ။ **ဝါပီ**တိ ပဒပူရဏမတ္တံ။ **ဧတံ တသ္မိံ အနာရိယ**န္တိ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ဧတံ အနရိယံ၊ ယဒိဒံ မိစ္ဆာပဋိပဒါ။

823. **Eko pubbe caritvānā**ti pabbajjāsaṅkhātena vā gaṇavossaggaṭṭhena[1] vā pubbe eko viharitvā. **Yānaṁ bhantaṁva taṁ loke, hīnamāhu puthujjanan**ti taṁ vibbhantakaṁ puggalaṁ yathā hatthiyānādiyānaṁ adantaṁ visamaṁ ārohati, ārohakampi bhañjati, papātepi papatati, evaṁ kāyaduccaritādivisamārohanena narakādīsu, atthabhañjanena jātipapātādīsu papatanena ca yānaṁ bhantaṁva āhu hīnaṁ puthujjanañca āhūti.

824-5. **Yaso kitti cā**ti lābhasakkāro pasaṁsā ca. **Pubbe**ti pabbajitabhāve. **Hāyate vāpi tassa sā**ti tassa vibbhantakassa sato so ca yaso sā ca kitti hāyati. **Etampi disvā**ti etampi pubbe yasakittīnaṁ bhāvaṁ pacchā ca hāniṁ disvā. **Sikkhetha methunaṁ vippahātave**ti tisso sikkhā sikkhetha. Kiṁ kāraṇaṁ? **Methunaṁ vippahātave,** methunappahānatthāyāti vuttaṁ hoti. Yo hi methunaṁ na vippajahati, **saṅkappehi -pa- tathāvidho.** Tattha **pareto**ti samannāgato. **Paresaṁ nigghosan**ti upajjhāyādīnaṁ nindāvacanaṁ. **Maṅku hotī**ti dummano hoti.

826. Ito parā gāthā pākaṭasambandhā eva. Tāsu **satthānī**ti kāyaduccaritādīni. Tāni hi attano paresañca chedanaṭṭhena "satthānī"ti vuccanti. Tesu cāyaṁ visesato codito musāvacanasatthāneva karoti "iminā kāraṇenāhaṁ vibbhanto"ti bhaṇanto. Tenevāha **"esa khvassa mahāgedho, mosavajjaṁ pagāhatī"**ti. Tattha **esa khvassā**ti esa kho assa. **Mahāgedho**ti mahābandhanaṁ. Katamoti ce? Yadidaṁ mosavajjaṁ pagāhati, svāssa musāvādajjhogāho mahāgedhoti veditabbo.

827. **Mandova parikissatī**ti pāṇavadhādīni karonto tatonidānañca dukkhamanubhonto bhogapariyesanarakkhanāni ca karonto momūho viya parikilissati.

828-9. **"Etamādīnavaṁ ñatvā, muni pubbāpare idhā"**ti etaṁ "yaso kitti ca yā pubbe, hāyate'vāpi tassa sā"ti ito pabhuti vutte pubbāpare idha imasmiṁ sāsane pubbato apare samaṇabhāvato

1. Gaṇavavassaggaṭṭhena (Sī), gaṇavassaggaṭṭhena (Syā)

၈၂၃။ **ဧကော ပုဗ္ဗေ စရိတွာနာ**တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာသင်္ခါတေန ဝါ ဂဏဝေါဿဂ္ဂဋ္ဌေန[1] ဝါ ပုဗ္ဗေ ဧကော ဝိဟရိတွာ။ **ယာနံ ဘန္တံဝ တံ လောကေ၊ ဟီနမာဟု ပုထုဇ္ဇန**န္တိ တံ ဝိဗ္ဘန္တကံ ပုဂ္ဂလံ ယထာ ဟတ္ထိယာနာဒိယာနံ အဒန္တံ ဝိသမံ အာရောဟတိ၊ အာရောဟကမ္ပိ ဘဉ္ဇတိ၊ ပပါတေပိ ပပတတိ၊ ဧဝံ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝိသမာရောဟနေန နရကာဒီသု, အတ္တဘဉ္ဇနေန ဇာတိပပါတာဒီသု ပပတနေန စ ယာနံ ဘန္တံဝ အာဟု ဟီနံ ပုထုဇ္ဇနဉ္စ အာဟူတိ။

၈၂၄-၅။ **ယသော ကိတ္တိ စာ**တိ လာဘသက္ကာရော ပသံသာ စ။ **ပုဗ္ဗေ**တိ ပဗ္ဗဇိတဘာဝေ။ **ဟာယတေ ဝါပိ တဿ သာ**တိ တဿ ဝိဗ္ဘန္တကဿ သတော သော စ ယသော သာ စ ကိတ္တိ ဟာယတိ။ **ဧတမ္ပိ ဒိသွာ**တိ ဧတမ္ပိ ပုဗ္ဗေ ယသကိတ္တီနံ ဘာဝံ ပစ္ဆာ စ ဟာနိံ ဒိသွာ။ **သိက္ခေထ မေထုနံ ဝိပ္ပဟာတဝေ**တိ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခေထ။ ကိံ ကာရဏံ? **မေထုနံ ဝိပ္ပဟာတဝေ၊** မေထုနပ္ပဟာနတ္ထာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယော ဟိ မေထုနံ န ဝိပ္ပဇဟတိ၊ **သင်္ကပ္ပေဟိ။ပ။ တထာဝိဓော။** တတ္ထ **ပရေတော**တိ သမန္နာဂတော။ **ပရေသံ နိဂ္ဃောသ**န္တိ ဥပဇ္ဈာယာဒီနံ နိန္ဒာဝစနံ။ **မင်္ကု ဟောတီ**တိ ဒုမ္မနော ဟောတိ။

၈၂၆။ ဣတော ပရာ ဂါထာ ပါကဋသမ္ဗန္ဓာ ဧဝ။ တာသု **သတ္ထာနီ**တိ ကာယဒုစ္စရိတာဒီနိ။ တာနိ ဟိ အတ္တနော ပရေသဉ္စ ဆေဒနဋ္ဌေန "သတ္ထာနီ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ တေသု စာယံ ဝိသေသတော စောဒိတော မုသာဝစနသတ္ထာနေဝ ကရောတိ "ဣမိနာ ကာရဏေနာဟံ ဝိဗ္ဘန္တော"တိ ဘဏန္တော။ တေနေဝါဟ **"ဧသ ခွဿ မဟာဂေဓော၊ မောသဝဇ္ဇံ ပဂါဟတီ"**တိ။ တတ္ထ **ဧသ ခွဿာ**တိ ဧသ ခေါ အဿ။ **မဟာဂေဓော**တိ မဟာဗန္ဓနံ။ ကတမောတိ စေ? ယဒိဒံ မောသဝဇ္ဇံ ပဂါဟတိ၊ သွာဿ မုသာဝါဒဇ္ဈောဂါဟော မဟာဂေဓောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၈၂၇။ **မန္ဒောဝ ပရိကိဿတီ**တိ ပါဏဝဓာဒီနိ ကရောန္တော တတောနိဒါနဉ္စ ဒုက္ခမနုဘောန္တော ဘောဂပရိယေသနရက္ခနာနိ စ ကရောန္တော မောမူဟော ဝိယ ပရိကိလိဿတိ။

၈၂၈-၉။ **"ဧတမာဒီနဝံ ဉတွာ၊ မုနိ ပုဗ္ဗာပရေ ဣဓာ"**တိ ဧတံ "ယသော ကိတ္တိ စ ယာ ပုဗ္ဗေ၊ ဟာယတေ'ဝါပိ တဿ သာ"တိ ဣတော ပဘုတိ ဝုတ္တေ ပုဗ္ဗာပရေ ဣဓ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပုဗ္ဗတော အပရေ သမဏဘာဝတော

၁-ဂဏဝဝဿဂ္ဂဋ္ဌေန (သီ)၊ ဂဏဝဿဂ္ဂဋ္ဌေန (သျာ)

vibbhantakabhāve ādīnavaṁ muni ñatvā. **Etadariyānamuttaman**ti yadidaṁ vivekacariyā, etaṁ Buddhādīnaṁ ariyānaṁ uttamaṁ, tasmā vivekaññeva sikkhethāti adhippāyo. **Na tena seṭṭho maññethā**ti tena ca vivekena na attānaṁ “seṭṭho ahan”ti maññeyya, tena thaddho na bhaveyyāti vuttaṁ hoti.

830. **Rittassā**ti vivittassa kāyaduccaritādīhi virahitassa. **Oghatiṇṇassa pihayanti, kāmesu gadhitā pajā**ti vatthukāmesu laggā sattā tassa caturoghatiṇṇasa pihayanti iṇāyikā viya āṇaṇyassāti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi. Desanāpariyosāne Tisso sotāpattiphalaṁ patvā pacchā pabbajitvā arahattaṁ sacchākāsīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Tissametteyyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Pasūrasuttavaṇṇanā

831. **Idheva suddhī**ti Pasūrasuttaṁ. Kā uppatti? Bhagavati kira Sāvatthiyaṁ viharante Pasūro nāma paribbājako mahāvādī, so “ahamasmi sakalajambudīpe vādena aggo, tasmā yathā Jambudīpassa jambupaññāṇaṁ, evaṁ mamāpi bhavituṁ arahatī”ti jambusākhaṁ dhajaṁ katvā sakalajambudīpe paṭivādaṁ anāsādento anupubbena Sāvatthiṁ āgantvā nagaradvāre vālikatthalaṁ katvā tattha sākhaṁ ussāpetvā “yo mayā saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho, so imaṁ sākhaṁ bhañjatū”ti vatvā nagaraṁ pāvisi. Taṁ ṭhānaṁ mahājano parivāretvā aṭṭhāsi. Tena ca samayena āyasmā Sāriputto bhattakiccaṁ katvā Sāvatthito nikkhamati, so taṁ disvā sambahule gāmadārake pucchi “kiṁ etaṁ dārakā”ti, te sabbaṁ ācikkhiṁsu. “Tena hi naṁ tumhe uddharitvā pādehi bhañjatha, ‘vādatthiko vihāraṁ āgacchatū’ti ca bhaṇathā”ti vatvā pakkāmi.

ဝိဗ္ဘန္တကဘာဝေ အာဒီနဝံ မုနိ ဉတွာ။ **ဧတဒရိယာနမုတ္တမ**န္တိ ယဒိဒံ ဝိဝေက-စရိယာ၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓါဒီနံ အရိယာနံ ဥတ္တမံ၊ တသ္မာ ဝိဝေကညေဝ သိက္ခေထာတိ အဓိပ္ပါယော။ **န တေန သေဋ္ဌော မညေထာ**တိ တေန စ ဝိဝေကေန န အတ္တာနံ “သေဋ္ဌော အဟ”န္တိ မညေယျ၊ တေန ထဒ္ဓေါ န ဘဝေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၈၃၀။ **ရိတ္တဿာ**တိ ဝိဝိတ္တဿ ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ ဝိရဟိတဿ။ **ဩဃ-တိဏ္ဏဿ ပိဟယန္တိ၊ ကာမေသု ဂဓိတာ ပဇာ**တိ ဝတ္ထုကာမေသု လဂ္ဂါ သတ္တာ တဿ စတုရောဃတိဏ္ဏဿ ပိဟယန္တိ ဣဏာယိကာ ဝိယ အာဏ-ဏျဿာတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ တိဿော သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ ပစ္ဆာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ သစ္ဆာ-ကာသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

တိဿမေတ္တေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-ပသူရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၃၁။ **ဣဓေဝ သုဒ္ဓီ**တိ ပသူရသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဘဂဝတိ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ ပသူရော နာမ ပရိဗ္ဗာဇကော မဟာဝါဒီ၊ သော “အဟမသ္မိ သကလ-ဇမ္ဗုဒီပေ ဝါဒေန အဂ္ဂေါ၊ တသ္မာ ယထာ ဇမ္ဗုဒီပဿ ဇမ္ဗုပညာဏံ၊ ဧဝံ မမာပိ ဘဝိတုံ အရဟတီ”တိ ဇမ္ဗုသာခံ ဓဇံ ကတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပဋိဝါဒံ အနာ-သာဒေန္တော အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ အာဂန္တွာ နဂရဒွါရေ ဝါလိကတ္ထလံ ကတွာ တတ္ထ သာခံ ဥဿာပေတွာ “ယော မယာ သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကာတုံ သမတ္ထော၊ သော ဣမံ သာခံ ဘဉ္ဇတူ”တိ ဝတွာ နဂရံ ပါဝိသိ။ တံ ဌာနံ မဟာဇနော ပရိဝါ-ရေတွာ အဋ္ဌာသိ။ တေန စ သမယေန အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ သာဝတ္ထိတော နိက္ခမတိ၊ သော တံ ဒိသွာ သမ္ဗဟုလေ ဂါမဒါရကေ ပုစ္ဆိ “ကိံ ဧတံ ဒါရကာ”တိ၊ တေ သဗ္ဗံ အာစိက္ခိံသု။ “တေန ဟိ နံ တုမှေ ဥဒ္ဓရိတွာ ပါဒေဟိ ဘဉ္ဇထ၊ ‘ဝါဒတ္ထိကော ဝိဟာရံ အာဂစ္ဆတူ’တိ စ ဘဏထာ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

Paribbājako piṇḍāya caritvā katabhattakicco āgantvā uddharitvā bhaggaṁ sākhaṁ disvā “kenidaṁ kāritan”ti pucchi. “Buddhasāvakena Sāriputtenā”ti ca vutte pamudito hutvā “ajja mama jayaṁ samaṇassa ca parājayaṁ paṇḍitā passantū”ti pañhavīmaṁsake kāraṇike ānetuṁ Sāvatthiṁ pavisitvā vīthisiṅghāṭakacaccaresu vicaranto “samaṇassa Gotamassa aggasāvakena saha vāde paññāpaṭibhānaṁ sotukāmā bhonto nikkhamantū”ti ugghosesi. “Paṇḍitānaṁ vacanaṁ sossāmā”ti sāsane pasannāpi appasannāpi bahū manussā nikkhamiṁsu. Tato Pasūro mahājanaparivuto “evaṁ vutte evaṁ bhaṇissāmī”ti-ādīni vitakkento vihāraṁ agamāsi. Thero “vihāre uccāsaddamahāsaddo janabyākulañca mā ahosī”ti Jetavanadvārakoṭṭhake āsanaṁ paññāpetvā nisīdi.

Paribbājako theraṁ upasaṅkamitvā “tvaṁ bho pabbajita mayhaṁ jambudhajaṁ bhañjāpesī”ti āha. “Āma paribbājakā”ti ca vutte “hotu no bho kāci kathāpavattī”ti āha. “Hotu paribbājakā”ti ca therena sampaṭicchite “tvaṁ samaṇa puccha, ahaṁ vissajjessāmī”ti āha. Tato naṁ thero avaca “kiṁ paribbājaka dukkaraṁ pucchā, udāhu vissajjanan”ti. Vissajjanaṁ bho pabbajita, pucchāya kiṁ dukkaraṁ, taṁ yo hi koci yaṅkiñci pucchatīti. “Tena hi paribbājaka tvaṁ puccha, ahaṁ vissajjessāmī”ti evaṁ vutte paribbājako “sādhurūpo bhikkhu ṭhāne sākhaṁ bhañjāpesī”ti vimhitacitto hutvā theraṁ pucchi “ko purisassa kāmo”ti. “Saṅkapparāgo purisassa kāmo”ti[1] thero āha. So taṁ sutvā there viruddhasaññī hutvā parājayaṁ āropetukāmo āha “citravicitrārammaṇaṁ pana bho pabbajita purisassa kāmaṁ na vadesī”ti. Āma paribbājaka na vademīti. Tato naṁ paribbājako yāva tikkhattuṁ paṭiññaṁ kārāpetvā “suṇantu bhonto samaṇassa vāde dosan”ti pañhavīmaṁsake ālapitvā āha “bho pabbajita tumhākaṁ sabrahmacārino araññe viharantī”ti. Āma paribbājaka viharantīti. Te tattha viharantā kāmavitakkādayo vitakke vitakkentīti. Āma paribbājaka puthujjanā sahasā vitakkentīti. “Yadi evaṁ tesaṁ samaṇabhāvo kuto, nanu te agārikā kāmabhogino hontī”ti evañca pana vatvā athāparaṁ etadavoca—

1. Aṁ 2. 359. piṭṭhe āgataṁ.

ပရိဗ္ဗာဇကော ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော အာဂန္တွာ ဥဒ္ဓရိတွာ ဘဂ္ဂံ သာခံ ဒိသွာ “ကေနိဒံ ကာရိတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ “ဗုဒ္ဓသာဝကေန သာရိပုတ္တေနာ”တိ စ ဝုတ္တေ ပမုဒိတော ဟုတွာ “အဇ္ဇ မမ ဇယံ သမဏဿ စ ပရာဇယံ ပဏ္ဍိတာ ပဿန္တူ”တိ ပဉှဝီမံသကေ ကာရဏိကေ အာနေတုံ သာဝတ္ထိံ ပဝိသိတွာ ဝီထိသိင်္ဃာဋကစစ္စရေသု ဝိစရန္တော “သမဏဿ ဂေါတမဿ အဂ္ဂသာဝကေန သဟ ဝါဒေ ပညာပဋိဘာနံ သောတုကာမာ ဘောန္တော နိက္ခမန္တူ”တိ ဥဂ္ဃောသေသိ။ “ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ သောဿာမာ”တိ သာသနေ ပသန္နာပိ အပ္ပသန္နာပိ ဗဟူ မနုဿာ နိက္ခမိံသု။ တတော ပသူရော မဟာဇနပရိဝုတော “ဧဝံ ဝုတ္တေ ဧဝံ ဘဏိဿာမီ”တိအာဒီနိ ဝိတက္ကေန္တော ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ထေရော “ဝိဟာရေ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒေါ ဇနဗျာကုလဉ္စ မာ အဟောသီ”တိ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ အာသနံ ပညာပေတွာ နိသီဒိ။

ပရိဗ္ဗာဇကော ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “တွံ ဘော ပဗ္ဗဇိတ မယှံ ဇမ္ဗုဓဇံ ဘဉ္ဇာပေသီ”တိ အာဟ။ “အာမ ပရိဗ္ဗာဇကာ”တိ စ ဝုတ္တေ “ဟောတု နော ဘော ကာစိ ကထာပဝတ္တီ”တိ အာဟ။ “ဟောတု ပရိဗ္ဗာဇကာ”တိ စ ထေရေန သမ္ပဋိစ္ဆိတေ “တွံ သမဏ ပုစ္ဆ၊ အဟံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမီ”တိ အာဟ။ တတော နံ ထေရော အဝစ “ကိံ ပရိဗ္ဗာဇက ဒုက္ကရံ ပုစ္ဆာ, ဥဒါဟု ဝိဿဇ္ဇန”န္တိ။ ဝိဿဇ္ဇနံ ဘော ပဗ္ဗဇိတ၊ ပုစ္ဆာယ ကိံ ဒုက္ကရံ၊ တံ ယော ဟိ ကောစိ ယံကိဉ္စိ ပုစ္ဆတီတိ။ “တေန ဟိ ပရိဗ္ဗာဇက တွံ ပုစ္ဆ၊ အဟံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမီ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ ပရိဗ္ဗာဇကော “သာဓုရူပေါ ဘိက္ခု ဌာနေ သာခံ ဘဉ္ဇာပေသီ”တိ ဝိမှိတစိတ္တော ဟုတွာ ထေရံ ပုစ္ဆိ “ကော ပုရိသဿ ကာမော”တိ။ “သင်္ကပ္ပရာဂေါ ပုရိသဿ ကာမော”တိ[၁] ထေရော အာဟ။ သော တံ သုတွာ ထေရေ ဝိရုဒ္ဓသညီ ဟုတွာ ပရာဇယံ အာရောပေတုကာမော အာဟ “စိတြဝိစိတြာရမ္မဏံ ပန ဘော ပဗ္ဗဇိတ ပုရိသဿ ကာမံ န ဝဒေသီ”တိ။ အာမ ပရိဗ္ဗာဇက န ဝဒေမီတိ။ တတော နံ ပရိဗ္ဗာဇကော ယာဝ တိက္ခတ္တုံ ပဋိညံ ကာရာပေတွာ “သုဏန္တု ဘောန္တော သမဏဿ ဝါဒေ ဒေါသ”န္တိ ပဉှဝီမံသကေ အာလပိတွာ အာဟ “ဘော ပဗ္ဗဇိတ တုမှာကံ သဗြဟ္မစာရိနော အရညေ ဝိဟရန္တီ”တိ။ အာမ ပရိဗ္ဗာဇက ဝိဟရန္တီတိ။ တေ တတ္ထ ဝိဟရန္တာ ကာမဝိတက္ကာဒယော ဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေန္တီတိ။ အာမ ပရိဗ္ဗာဇက ပုထုဇ္ဇနာ သဟသာ ဝိတက္ကေန္တီတိ။ “ယဒိ ဧဝံ တေသံ သမဏဘာဝေါ ကုတော၊ နနု တေ အဂါရိကာ ကာမဘောဂိနော ဟောန္တီ”တိ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ အထာပရံ ဧတဒဝေါစ—

၁-အံ ၂-၃၅၉-ပိဋ္ဌေ အာဂတံ။

“Na te ve kāmā yāni citrāni loke,
Saṅkapparāgañca vadesi kāmaṁ.
Saṅkappayaṁ akusale vitakke,
Bhikkhupi te hessati kāmabhogī”ti[1].

Atha thero paribbājakassa vāde dosaṁ dassento āha “kiṁ paribbājaka saṅkapparāgaṁ purisassa kāmaṁ na vadesi, citravicitrārammaṇaṁ vadesī”ti. Āma bho pabbajitāti. Tato naṁ thero yāva tikkhattuṁ paṭiññaṁ kārāpetvā “suṇātha āvuso paribbājakassa vāde dosan”ti pañhavīmaṁsake ālapitvā āha “āvuso Pasūra tava satthā atthī”ti. Āma pabbajita atthīti. So cakkhuviññeyyaṁ rūpārammaṇaṁ passati, saddārammaṇādīni vā sevatīti. Āma pabbajita sevatīti. “Yadi evaṁ tassa satthubhāvo kuto, nanu so agāriko kāmabhogī hotī”ti evañca pana vatvā athāparaṁ etadavoca—

“Te ve kāmā yāni citrāni loke,
Saṅkapparāgaṁ na vadesi kāmaṁ.
Passanto rūpāni manoramāni,
Suṇanto saddāni manoramāni.

Ghāyanto gandhāni manoramāni,
Sāyanto rasāni manoramāni.
Phusanto phassāni manoramāni,
Satthāpi te hessati kāmabhogī”ti.

Evaṁ vutte nippaṭibhāno paribbājako “ayaṁ pabbajito mahāvādī, imassa santike pabbajitvā vādasatthaṁ sikkhissāmī”ti Sāvatthiṁ pavisitvā pattacīvaraṁ pariyesitvā Jetavanaṁ paviṭṭho tattha Lāludāyiṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ kāyūpapannaṁ sarīrākārākappesu samantapāsādikaṁ disvā “ayaṁ bhikkhu mahāpañño mahāvādī”ti mantvā tassa santike pabbajitvā taṁ vādena niggahetvā saliṅgena taṁyeva titthāyatanaṁ pakkamitvā puna “samaṇena Gotamena saddhiṁ vādaṁ karissāmī”ti Sāvatthiyaṁ purimanayeneva ugghosetvā mahājanaparivuto “evaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ niggahessāmī”ti-ādīni

1. Saṁ. ṭṭha 1. 60. piṭṭhepi.

“န တေ ဝေ ကာမာ ယာနိ စိတြာနိ လောကေ၊
သင်္ကပ္ပရာဂဉ္စ ဝဒေသိ ကာမံ။
သင်္ကပ္ပယံ အကုသလေ ဝိတက္ကေ၊
ဘိက္ခုပိ တေ ဟေဿတိ ကာမဘောဂီ”တိ[၁]။

အထ ထေရော ပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝါဒေ ဒေါသံ ဒဿေန္တော အာဟ “ကိံ ပရိဗ္ဗာဇက သင်္ကပ္ပရာဂံ ပုရိသဿ ကာမံ န ဝဒေသိ၊ စိတြဝိစိတြာရမ္မဏံ ဝဒေသီ”တိ။ အာမ ဘော ပဗ္ဗဇိတာတိ။ တတော နံ ထေရော ယာဝ တိက္ခတ္တုံ ပဋိညံ ကာရာပေတွာ “သုဏာထ အာဝုသော ပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝါဒေ ဒေါသ”န္တိ ပဉှဝီမံသကေ အာလပိတွာ အာဟ “အာဝုသော ပသူရ တဝ သတ္ထာ အတ္ထီ”တိ။ အာမ ပဗ္ဗဇိတ အတ္ထီတိ။ သော စက္ခုဝိညေယျံ ရူပါရမ္မဏံ ပဿတိ၊ သဒ္ဒါရမ္မဏာဒီနိ ဝါ သေဝတီတိ။ အာမ ပဗ္ဗဇိတ သေဝတီတိ။ “ယဒိ ဧဝံ တဿ သတ္ထုဘာဝေါ ကုတော၊ နနု သော အဂါရိကော ကာမဘောဂီ ဟောတီ”တိ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ အထာပရံ ဧတဒဝေါစ—

“တေ ဝေ ကာမာ ယာနိ စိတြာနိ လောကေ၊
သင်္ကပ္ပရာဂံ န ဝဒေသိ ကာမံ။
ပဿန္တော ရူပါနိ မနောရမာနိ၊
သုဏန္တော သဒ္ဒါနိ မနောရမာနိ။

ဃာယန္တော ဂန္ဓာနိ မနောရမာနိ၊
သာယန္တော ရသာနိ မနောရမာနိ။
ဖုသန္တော ဖဿာနိ မနောရမာနိ၊
သတ္ထာပိ တေ ဟေဿတိ ကာမဘောဂီ”တိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ နိပ္ပဋိဘာနော ပရိဗ္ဗာဇကော “အယံ ပဗ္ဗဇိတော မဟာဝါဒီ၊ ဣမဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝါဒသတ္ထံ သိက္ခိဿာမီ”တိ သာဝတ္ထိံ ပဝိသိတွာ ပတ္တစီဝရံ ပရိယေသိတွာ ဇေတဝနံ ပဝိဋ္ဌော တတ္ထ လာလုဒါယိံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ကာယူပပန္နံ သရီရာကာရာကပ္ပေသု သမန္တပါသာဒိကံ ဒိသွာ “အယံ ဘိက္ခု မဟာပညော မဟာဝါဒီ”တိ မန္တွာ တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ တံ ဝါဒေန နိဂ္ဂဟေတွာ သလိင်္ဂေန တံယေဝ တိတ္ထာယတနံ ပက္ကမိတွာ ပုန “သမဏေန ဂေါတမေန သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကရိဿာမီ”တိ သာဝတ္ထိယံ ပုရိမနယေနေဝ ဥဂ္ဃောသေတွာ မဟာဇနပရိဝုတော “ဧဝံ သမဏံ ဂေါတမံ နိဂ္ဂဟေဿာမီ”တိအာဒီနိ

၁-သံ-ဋ္ဌ ၁-၆၀-ပိဋ္ဌေပိ။

vadanto Jetavanaṁ agamāsi. Jetavanadvārakoṭṭhake adhivatthā devatā “ayaṁ abhājanabhūto”ti mukhabandhamassa akāsi. So Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā mūgo viya nisīdi. Manussā “idāni pucchissati, idāni pucchissatī”ti tassa mukhaṁ ulloketvā “vadehi bho Pasūra, vadehi bho Pasūrā”ti uccāsaddamahāsaddā ahesuṁ. Atha Bhagavā “kiṁ Pasūro vadissatī”ti vatvā tattha sampattaparisāya dhammadesanatthaṁ imaṁ suttaṁ abhāsi.

Tattha paṭhamagāthāya tāva ayaṁ saṅkhepo—ime diṭṭhigatikā attano diṭṭhiṁ sandhāya **idheva suddhī iti vādayanti, nāññesu dhammesu visuddhimāhu.** Evaṁ sante attano satthārādīni **nissitā** tattheva “esa vādo subho”ti evaṁ **subhaṁ vadānā**[1] hutvā **puthū** samaṇabrāhmaṇā “sassato loko”ti-ādīsu **paccekasaccesu niviṭṭhā.**

832. Evaṁ niviṭṭhā ca—**te vādakāmā**ti gāthā. Tattha **bālaṁ dahantī mithu aññamaññan**ti “ayaṁ bālo ayaṁ bālo”ti evaṁ dvepi janā aññamaññaṁ bālaṁ dahanti, bālato passanti. **Vadanti te aññasitā kathojjan**ti te aññamaññaṁ satthārādiṁ nissitā kalahaṁ vadanti. **Pasaṁsakāmā kusalā vadānā**ti pasaṁsatthikā ubhopi “mayaṁ kusalavādā paṇḍitavādā”ti evaṁsaññino hutvā.

833. Evaṁ vadānesu ca tesu eko niyamato eva—**yutto kathāyan**ti gāthā. Tattha **yutto kathāyan**ti vivādakathāya ussukko. **Pasaṁsamicchaṁ vinighāti hotī**ti attano pasaṁsaṁ icchanto “kathaṁ nu kho niggahessāmī”ti-ādinā nayena pubbeva sallāpā kathaṁkathī vinighātī[2] hoti. **Apāhatasmin**ti pañhavīmaṁsakehi “atthāpagataṁ te bhaṇitaṁ, byañjanāpagataṁ te bhaṇitan”ti-ādinā nayena apahārite[3] vāde. **Nindāya so kuppatī**ti evaṁ apāhatasmiñca vāde uppannāya nindāya so kuppati. **Randhamesī**ti parassa randhameva gavesanto.

1. Subhavādā (Sī, Syā)
2. Vādakathaṁkathāvinipātī (Sī), sallāpakathaṁkathāvinighātī (Syā)
3. Apasādite (Sī, Ka)

ဝဒန္တော ဇေတဝနံ အဂမာသိ။ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ “အယံ အဘာဇနဘူတော”တိ မုခဗန္ဓမဿ အကာသိ။ သော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ မူဂေါ ဝိယ နိသီဒိ။ မနုဿာ “ဣဒါနိ ပုစ္ဆိဿတိ၊ ဣဒါနိ ပုစ္ဆိဿတီ”တိ တဿ မုခံ ဥလ္လောကေတွာ “ဝဒေဟိ ဘော ပသူရ၊ ဝဒေဟိ ဘော ပသူရာ”တိ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒါ အဟေသုံ။ အထ ဘဂဝါ “ကိံ ပသူရော ဝဒိဿတီ”တိ ဝတွာ တတ္ထ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မဒေသနတ္ထံ ဣမံ သုတ္တံ အဘာသိ။

တတ္ထ ပဌမဂါထာယ တာဝ အယံ သင်္ခေပေါ—ဣမေ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ အတ္တနော ဒိဋ္ဌိံ သန္ဓာယ **ဣဓေဝ သုဒ္ဓိ ဣတိ ဝါဒယန္တိ၊ နာညေသု ဓမ္မေသု ဝိသုဒ္ဓိမာဟု။** ဧဝံ သန္တေ အတ္တနော သတ္ထာရာဒီနိ **နိဿိတာ** တတ္ထေဝ “ဧသ ဝါဒေါ သုဘော”တိ ဧဝံ **သုဘံ ဝဒါနာ**[1] ဟုတွာ **ပုထူ** သမဏဗြာဟ္မဏာ “သဿတော လောကော”တိအာဒီသု **ပစ္စေကသစ္စေသု နိဝိဋ္ဌာ။**

၈၃၂။ ဧဝံ နိဝိဋ္ဌာ စ—**တေ ဝါဒကာမာ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ဗာလံ ဒဟန္တိ မိထု အညမည**န္တိ “အယံ ဗာလော အယံ ဗာလော”တိ ဧဝံ ဒွေပိ ဇနာ အညမညံ ဗာလံ ဒဟန္တိ၊ ဗာလတော ပဿန္တိ။ **ဝဒန္တိ တေ အညသိတာ ကထောဇ္ဇ**န္တိ တေ အညမညံ သတ္ထာရာဒိံ နိဿိတာ ကလဟံ ဝဒန္တိ။ **ပသံသကာမာ ကုသလာ ဝဒါနာ**တိ ပသံသတ္ထိကာ ဥဘောပိ “မယံ ကုသလဝါဒါ ပဏ္ဍိတဝါဒါ”တိ ဧဝံသညိနော ဟုတွာ။

၈၃၃။ ဧဝံ ဝဒါနေသု စ တေသု ဧကော နိယမတော ဧဝ—**ယုတ္တော ကထာယ**န္တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ယုတ္တော ကထာယ**န္တိ ဝိဝါဒကထာယ ဥဿုက္ကော။ **ပသံသမိစ္ဆံ ဝိနိဃာတိ ဟောတီ**တိ အတ္တနော ပသံသံ ဣစ္ဆန္တော “ကထံ နု ခေါ နိဂ္ဂဟေဿာမီ”တိအာဒိနာ နယေန ပုဗ္ဗေဝ သလ္လာပါ ကထံကထီ ဝိနိဃာတီ[2] ဟောတိ။ **အပါဟတသ္မိ**န္တိ ပဉှဝီမံသကေဟိ “အတ္ထာပဂတံ တေ ဘဏိတံ၊ ဗျဉ္ဇနာပဂတံ တေ ဘဏိတ”န္တိအာဒိနာ နယေန အပဟာရိတေ[3] ဝါဒေ။ **နိန္ဒာယ သော ကုပ္ပတီ**တိ ဧဝံ အပါဟတသ္မိဉ္စ ဝါဒေ ဥပ္ပန္နာယ နိန္ဒာယ သော ကုပ္ပတိ။ **ရန္ဓမေသီ**တိ ပရဿ ရန္ဓမေဝ ဂဝေသန္တော။

၁-သုဘဝါဒါ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝါဒကထံကထာဝိနိပါတီ (သီ)၊ သလ္လာပကထံကထာဝိနိဃာတီ (သျာ)
၃-အပသာဒိတေ (သီ၊ က)

834. Na kevalañca kuppati, apica kho pana **yamassa vādan**ti gāthā. Tattha **parihīnamāhu apāhatan**ti atthabyañjanādito apāhataṁ parihīnaṁ vadanti. **Paridevatī**ti tato nimittaṁ so "aññaṁ mayā āvajjitan"ti-ādīhi vippalapati. **Socatī**ti "tassa jayo"ti-ādīni ārabbha socati. **Upaccagā manti anutthunātī**ti "so maṁ vādena vādaṁ atikkanto"ti-ādinā nayena suṭṭhutaraṁ vippalapati.

835. **Ete vivādā samaṇesū**ti ettha pana **samaṇā** vuccanti bāhiraparibbājakā. **Etesu ugghāti nighāti hotī**ti etesu vādesu jayaparājayādivasena cittassa ugghātaṁ nighātañca pāpuṇanto ugghātī nighātī ca hoti. **Virame kathojjan**ti pajaheyya kalahaṁ. **Na haññadatthatthi pasaṁsalābhā**ti na hi ettha pasaṁsalābhato añño attho atthi.

836-7. Chaṭṭhagāthāya attho—yasmā ca na haññadatthatthi pasaṁsalābhā, tasmā paramaṁ lābhaṁ labhantopi "sundaro ayan"ti **tattha** diṭṭhiyā **pasaṁsito vā pana hoti** taṁ **vādaṁ parisāya majjhe** dīpetvā, tato **so tena** jayatthena tuṭṭhiṁ vā dantavidaṁsakaṁ vā āpajjanto **hasati,** mānena ca **uṇṇamati.** Kiṁ kāraṇaṁ? Yasmā **taṁ** jayatthaṁ **pappuyya yathāmano** jāto, evaṁ uṇṇamato ca **yā uṇṇatī**ti gāthā. Tattha **mānātimānaṁ vadate paneso**ti eso pana taṁ uṇṇatiṁ "vighātabhūmī"ti abujjhamāno mānañca atimānañca vadatiyeva.

838. Evaṁ vāde dosaṁ dassetvā idāni tassa vādaṁ asampaṭicchanto "**sūro**"ti gāthamāha. Tattha **rājakhādāyā**ti rājakhādanīyena, bhattavetanenāti vuttaṁ hoti. **Abhigajjameti paṭisūramicchan**ti yathā so paṭisūraṁ icchanto abhigajjanto eti, evaṁ diṭṭhigatiko diṭṭhigatikanti dasseti. **Yeneva so, tena palehī**ti yena so tuyhaṁ paṭisūro, tena gaccha. **Pubbeva natthi yadidaṁ yudhāyā**ti yaṁ pana idaṁ kilesajātaṁ yuddhāya siyā, taṁ etaṁ pubbeva natthi, bodhimūleyeva pahīnanti dasseti. Sesagāthā pākaṭasambandhāyeva.

839-40. Tattha **vivādayantī**ti vivadanti. **Paṭisenikattā**ti paṭilomakārako. **Visenikatvā**ti kilesasenaṁ vināsetvā. **Kiṁ**

၈၃၄။ န ကေဝလဉ္စ ကုပ္ပတိ၊ အပိစ ခေါ ပန **ယမဿ ဝါဒန္**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ပရိဟီနမာဟု အပါဟတန္**တိ အတ္ထဗျဉ္ဇနာဒိတော အပါဟတံ ပရိဟီနံ ဝဒန္တိ။ **ပရိဒေဝတီ**တိ တတော နိမိတ္တံ သော “အညံ မယာ အာဝဇ္ဇိတ”န္တိအာဒီဟိ ဝိပ္ပလပတိ။ **သောစတီ**တိ “တဿ ဇယော”တိအာဒီနိ အာရဗ္ဘ သောစတိ။ **ဥပစ္စဂါ မန္တိ အနုတ္ထုနာတီ**တိ “သော မံ ဝါဒေန ဝါဒံ အတိက္ကန္တော”တိအာဒိနာ နယေန သုဋ္ဌုတရံ ဝိပ္ပလပတိ။

၈၃၅။ **ဧတေ ဝိဝါဒါ သမဏေသူ**တိ ဧတ္ထ ပန **သမဏာ** ဝုစ္စန္တိ ဗာဟိရပရိဗ္ဗာဇကာ။ **ဧတေသု ဥဂ္ဃာတိ နိဃာတိ ဟောတီ**တိ ဧတေသု ဝါဒေသု ဇယပရာဇယာဒိဝသေန စိတ္တဿ ဥဂ္ဃာတံ နိဃာတဉ္စ ပါပုဏန္တော ဥဂ္ဃာတီ နိဃာတီ စ ဟောတိ။ **ဝိရာမေ ကထောဇ္ဇန္**တိ ပဇဟေယျ ကလဟံ။ **န ဟညဒတ္ထတ္ထိ ပသံသလာဘာ**တိ န ဟိ ဧတ္ထ ပသံသလာဘတော အညော အတ္ထော အတ္ထိ။

၈၃၆-၇။ ဆဋ္ဌဂါထာယ အတ္ထော—ယသ္မာ စ န ဟညဒတ္ထတ္ထိ ပသံသလာဘာ၊ တသ္မာ ပရမံ လာဘံ လဘန္တောပိ “သုန္ဒရော အယ”န္တိ **တတ္ထ** ဒိဋ္ဌိယာ **ပသံသိတော ဝါ ပန ဟောတိ** တံ **ဝါဒံ ပရိသာယ မဇ္ဈေ** ဒီပေတွာ၊ တတော **သော တေန** ဇယတ္ထေန တုဋ္ဌိံ ဝါ ဒန္တဝိဒံသကံ ဝါ အာပဇ္ဇန္တော **ဟသတိ၊** မာနေန စ **ဥဏ္ဏမတိ။** ကိံ ကာရဏံ? ယသ္မာ **တံ** ဇယတ္ထံ **ပပ္ပုယျ ယထာမနော** ဇာတော၊ ဧဝံ ဥဏ္ဏမတော စ **ယာ ဥဏ္ဏတီ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **မာနာတိမာနံ ဝဒတေ ပနေသော**တိ ဧသော ပန တံ ဥဏ္ဏတိံ “ဝိဃာတဘူမီ”တိ အဗုဇ္ဈမာနော မာနဉ္စ အတိမာနဉ္စ ဝဒတိယေဝ။

၈၃၈။ ဧဝံ ဝါဒေ ဒေါသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တဿ ဝါဒံ အသမ္ပဋိစ္ဆန္တော “**သူရော**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ရာဇခါဒါယာ**တိ ရာဇခါဒနီယေန၊ ဘတ္တဝေတနေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အဘိဂဇ္ဇမေတိ ပဋိသူရမိစ္ဆန္**တိ ယထာ သော ပဋိသူရံ ဣစ္ဆန္တော အဘိဂဇ္ဇန္တော ဧတိ၊ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ဒိဋ္ဌိဂတိကန္တိ ဒဿေတိ။ **ယေနေဝ သော, တေန ပလေဟီ**တိ ယေန သော တုယှံ ပဋိသူရော၊ တေန ဂစ္ဆ။ **ပုဗ္ဗေဝ နတ္ထိ ယဒိဒံ ယုဓာယာ**တိ ယံ ပန ဣဒံ ကိလေသဇာတံ ယုဒ္ဓါယ သိယာ၊ တံ ဧတံ ပုဗ္ဗေဝ နတ္ထိ၊ ဗောဓိမူလေယေဝ ပဟီနန္တိ ဒဿေတိ။ သေသဂါထာ ပါကဋသမ္ဗန္ဓာယေဝ။

၈၃၉-၄၀။ တတ္ထ **ဝိဝါဒယန္တီ**တိ ဝိဝဒန္တိ။ **ပဋိသေနိကတ္တာ**တိ ပဋိလောမကာရကော။ **ဝိသေနိကတွာ**တိ ကိလေသသေနံ ဝိနာသေတွာ။ **ကိံ**

labhethoti paṭimallaṁ kiṁ labhissasi. **Pasūrāti** taṁ paribbājakaṁ ālapati. **Yesīdha natthīti** yesaṁ idha natthi.

841. **Pavitakkanti** "jayo nu kho me bhavissatī"ti-ādīni vitakkento. **Dhonena yugaṁ samāgamāti** dhutakilesena Buddhena saddhiṁ yugaggāhaṁ samāpanno. **Na hi tvaṁ sakkhasi sampayātaveti** kotthukādayo viya sīhādīhi, dhonena saha yugaṁ gahetvā ekapadampi sampayātuṁ yugaggāhameva vā sampādetuṁ na sakkhissasīti. Sesaṁ sabbattha pākaṭamevāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Pasūrasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Māgaṇḍiyasuttavaṇṇanā

842. **Disvāna taṇhanti** Māgaṇḍiyasuttaṁ. Kā uppatti? Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharanto paccūsasamaye Buddhacakkhunā lokaṁ volokento Kurūsu Kammāsadhamma[1]nigamavāsino Māgaṇḍiyassa nāma brāhmaṇassa sapajāpatikassa arahattūpanissayaṁ disvā tāvadeva Sāvatthito tattha gantvā Kammāsadhammassa avidūre aññatarasmiṁ vanasaṇḍe nisīdi suvaṇṇobhāsaṁ muñcamāno. Māgaṇḍiyopi taṅkhaṇaṁ tattha mukhadhovanatthaṁ gato suvaṇṇobhāsaṁ disvā "kiṁ idan"ti ito cito ca pekkhamāno Bhagavantaṁ disvā attamano ahosi. Tassa kira dhītā suvaṇṇavaṇṇā, taṁ bahū khattiyakumārādayo vārayantā na labhanti. Brāhmaṇo evaṁladdhiko hoti "samaṇasseva naṁ suvaṇṇavaṇṇassa dassāmī"ti. So Bhagavantaṁ disvā "ayaṁ me dhītāya samānavaṇṇo, imassa naṁ dassāmī"ti cittaṁ uppādesi. Tasmā disvāva attamano ahosi. So vegena gharaṁ gantvā brāhmaṇiṁ āhaṁ "bhoti bhoti mayā dhītāya samānavaṇṇo puriso diṭṭho, alaṅkarohi dārikaṁ, tassa naṁ dassāmā"ti.

---

1. Kammāssadamma (Sī)

လဘေထောတိ ပဋိမလ္လံ ကိံ လဘိဿသိ။ **ပသူရာ**တိ တံ ပရိဗ္ဗာဇကံ အာလပတိ။ **ယေသီဓ နတ္ထီ**တိ ယေသံ ဣဓ နတ္ထိ။

၈၄၁။ **ပဝိတက္က**န္တိ "ဇယော နု ခေါ မေ ဘဝိဿတီ"တိအာဒီနိ ဝိတက္ကေန္တော။ **ဓောနေန ယုဂံ သမာဂမာ**တိ ဓုတကိလေသေန ဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ ယုဂဂ္ဂါဟံ သမာပန္နော။ **န ဟိ တွံ သက္ခသိ သမ္ပယာတဝေ**တိ ကောတ္ထုကာဒယော ဝိယ သီဟာဒီဟိ, ဓောနေန သဟ ယုဂံ ဂဟေတွာ ဧကပဒမ္ပိ သမ္ပယာတုံ ယုဂဂ္ဂါဟမေဝ ဝါ သမ္ပာဒေတုံ န သက္ခိဿသီတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝါတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ပသူရသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-မာဂဏ္ဍိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၄၂။ **ဒိသွာန တဏှ**န္တိ မာဂဏ္ဍိယသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ပစ္စူသသမယေ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ကုရူသု ကမ္မာသဓမ္မ[1]နိဂမဝါသိနော မာဂဏ္ဍိယဿ နာမ ဗြာဟ္မဏဿ သပဇာပတိကဿ အရဟတ္တူပနိဿယံ ဒိသွာ တာဝဒေဝ သာဝတ္ထိတော တတ္ထ ဂန္တွာ ကမ္မာသဓမ္မဿ အဝိဒူရေ အညတရသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ နိသီဒိ သုဝဏ္ဏောဘာသံ မုဉ္စမာနော။ မာဂဏ္ဍိယောပိ တင်္ခဏံ တတ္ထ မုခဓောဝနတ္ထံ ဂတော သုဝဏ္ဏောဘာသံ ဒိသွာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ ဣတော စိတော စ ပေက္ခမာနော ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ အတ္တမနော အဟောသိ။ တဿ ကိရ ဓီတာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ၊ တံ ဗဟူ ခတ္တိယကုမာရာဒယော ဝါရယန္တာ န လဘန္တိ။ ဗြာဟ္မဏော ဧဝံလဒ္ဓိကော ဟောတိ "သမဏဿေဝ နံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏဿ ဒဿာမီ"တိ။ သော ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ "အယံ မေ ဓီတာယ သမာနဝဏ္ဏော၊ ဣမဿ နံ ဒဿာမီ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။ တသ္မာ ဒိသွာဝ အတ္တမနော အဟောသိ။ သော ဝေဂေန ဃရံ ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏိံ အာဟ "ဘောတိ ဘောတိ မယာ ဓီတာယ သမာနဝဏ္ဏော ပုရိသော ဒိဋ္ဌော၊ အလင်္ကရောဟိ ဒါရိကံ၊ တဿ နံ ဒဿာမာ"တိ။

၁-ကမ္မာဿဒမ္မ (သီ)

brāhmaṇiyā dārikaṁ gandhodakena nhāpetvā vatthapupphālaṅkārādīhi alaṅkarontiyā eva Bhagavato bhikkhācāravelā sampattā. Atha Bhagavā Kammāsadhammaṁ piṇḍāya pāvisi.

Tepi kho dhītaraṁ gahetvā Bhagavato nisinnokāsaṁ agamaṁsu. Tattha Bhagavantaṁ adisvā brāhmaṇī ito cito ca vilokentī Bhagavato nisajjaṭṭhānaṁ tiṇasanthārakaṁ addasa. Buddhānañca adhiṭṭhānabalena nisinnokāso padanikkhepo ca abyākulā honti. Sā brāhmaṇaṁ āha "esa brāhmaṇa tassa tiṇasanthāro"ti, āma bhotīti. Tena hi brāhmaṇa amhākaṁ āgamanakammaṁ na sampajjissatīti. Kasmā bhotīti? Passa brāhmaṇa abyākulo tiṇasanthāro, neso kāmabhogino[1] paribhuttoti. Brāhmaṇo "mā bhoti maṅgale pariyesiyamāne avamaṅgalaṁ abhaṇī"ti āha. Punapi brāhmaṇī ito cito ca vicarantī Bhagavato padanikkhepaṁ disvā brāhmaṇaṁ āha "ayaṁ tassa padanikkhepo"ti. Āma bhotīti. Passa brāhmaṇa padanikkhepaṁ, nāyaṁ satto kāmesu gadhitoti. "Kathaṁ tvaṁ bhoti jānāsī"ti ca vuttā attano ñāṇabalaṁ dassentī āha—

"Rattassa hi ukkuṭikaṁ padaṁ bhave,
Duṭṭhassa hoti anukaḍḍhitaṁ padaṁ.
Mūḷhassa hoti sahasānupīḷitaṁ,
Vivaṭṭacchadassa idamīdisaṁ padan"ti[2].

Ayañcarahi tesaṁ kathā vippakatā, atha Bhagavā katabhattakicco tameva vanasaṇḍaṁ āgato. Brāhmaṇī Bhagavato varalakkhaṇakhacitaṁ byāmappabhāparikkhittaṁ rūpaṁ disvā brāhmaṇaṁ āha "esa tayā brāhmaṇa diṭṭho"ti. Āma bhotīti. Āgatakammaṁ na sampajjissateva, evarūpo nāma kāme paribhuñjissatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjatīti. Tesaṁ evaṁ vadantānaññeva Bhagavā tiṇasanthārake nisīdi. Atha brāhmaṇo dhītaraṁ vāmena hatthena gahetvā kamaṇḍaluṁ dakkhiṇena hatthena gahetvā Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā "bho pabbajita tvañca suvaṇṇavaṇṇo ayañca dārikā, anucchavikā esā tava, imāhaṁ bhoto bhariyaṁ posāvanatthāya

1. Tiṇasanthārako, kāmābhibhunā sattena (Sī)
2. Aṁ-Ṭṭha 1. 335; Dhammapada-Ṭṭha 1. 129; Visuddhi 1. 101 piṭṭhesupi.

ဗြာဟ္မဏိယာ ဒါရိကံ ဂန္ဓောဒကေန နှာပေတွာ ဝတ္ထပုပ္ဖါလင်္ကာရာဒီဟိ အလင်္ကရောန္တိယာ ဧဝ ဘဂဝတော ဘိက္ခာစာရဝေလာ သမ္ပတ္တာ။ အထ ဘဂဝါ ကမ္မာသဓမ္မံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။

တေပိ ခေါ ဓီတရံ ဂဟေတွာ ဘဂဝတော နိသိန္နောကာသံ အဂမံသု။ တတ္ထ ဘဂဝန္တံ အဒိသွာ ဗြာဟ္မဏီ ဣတော စိတော စ ဝိလောကေန္တီ ဘဂဝတော နိသဇ္ဇဋ္ဌာနံ တိဏသန္ထာရကံ အဒ္ဒသ။ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ အဓိဋ္ဌာနဗလေန နိသိန္နောကာသော ပဒနိက္ခေပေါ စ အဗျာကုလာ ဟောန္တိ။ သာ ဗြာဟ္မဏံ အာဟ ''ဧသ ဗြာဟ္မဏ တဿ တိဏသန္ထာရော''တိ၊ အာမ ဘောတီတိ။ တေန ဟိ ဗြာဟ္မဏ အမှာကံ အာဂမနကမ္မံ န သမ္ပဇ္ဇိဿတီတိ။ ကသ္မာ ဘောတီတိ? ပဿ ဗြာဟ္မဏ အဗျာကုလော တိဏသန္ထာရော၊ နေသော ကာမဘောဂိနော[၁] ပရိဘုတ္တောတိ။ ဗြာဟ္မဏော "မာ ဘောတိ မင်္ဂလေ ပရိယေသိယမာနေ အဝမင်္ဂလံ အဘဏီ"တိ အာဟ။ ပုနပိ ဗြာဟ္မဏီ ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တီ ဘဂဝတော ပဒနိက္ခေပံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏံ အာဟ "အယံ တဿ ပဒနိက္ခေပေါ"တိ။ အာမ ဘောတီတိ။ ပဿ ဗြာဟ္မဏ ပဒနိက္ခေပံ၊ နာယံ သတ္တော ကာမေသု ဂဓိတောတိ။ "ကထံ တွံ ဘောတိ ဇာနာသီ"တိ စ ဝုတ္တာ အတ္တနော ဉာဏဗလံ ဒဿေန္တီ အာဟ—

"ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ၊
ဒုဋ္ဌဿ ဟောတိ အနုကဍ္ဎိတံ ပဒံ။
မူဠှဿ ဟောတိ သဟသာနုပီဠိတံ၊
ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဿ ဣဒမီဒိသံ ပဒ"န္တိ[၂]။

အယဉ္စရဟိ တေသံ ကထာ ဝိပ္ပကတာ၊ အထ ဘဂဝါ ကတဘတ္တကိစ္စော တမေဝ ဝနသဏ္ဍံ အာဂတော။ ဗြာဟ္မဏီ ဘဂဝတော ဝရလက္ခဏခစိတံ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခိတ္တံ ရူပံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏံ အာဟ "ဧသ တယာ ဗြာဟ္မဏ ဒိဋ္ဌော"တိ။ အာမ ဘောတီတိ။ အာဂတကမ္မံ န သမ္ပဇ္ဇိဿတေဝ၊ ဧဝရူပေါ နာမ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတီတိ။ တေသံ ဧဝံ ဝဒန္တာနညေဝ ဘဂဝါ တိဏသန္ထာရကေ နိသီဒိ။ အထ ဗြာဟ္မဏော ဓီတရံ ဝါမေန ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ကမဏ္ဍလုံ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဘော ပဗ္ဗဇိတ တွဉ္စ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော အယဉ္စ ဒါရိကာ၊ အနုစ္ဆဝိကာ ဧသာ တဝ၊ ဣမာဟံ ဘောတော ဘရိယံ ပေါသာဝနတ္ထာယ

၁-တိဏသန္ထာရကော၊ ကာမာဘိဘုနာ သတ္တေန (သီ)
၂-အံ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၅၊ ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၁၂၉၊ ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၀၁-ပိဋ္ဌေသုပိ။

dammī"ti vatvā Bhagavato santikaṁ gantvā dātukāmo[1] aṭṭhāsi. Bhagavā brāhmaṇaṁ anālapitvā aññena saddhiṁ sallapamāno viya "**disvāna taṇhan**"ti imaṁ gāthaṁ abhāsi.

Tassattho—ajapālanigrodhamūle nānārūpāni nimminitvā abhikāmamāgataṁ māradhītaraṁ **disvāna taṇhaṁ aratiṁ ragañca** chandamattampi me **methunasmiṁ nāhosi, kimevidaṁ** imissā dārikāya **muttakarīsapuṇṇaṁ** rūpaṁ disvā bhavissati, sabbathā **pādāpi naṁ samphusituṁ na icche,** kutonena saṁvasituntі.

843. Tato Māgaṇḍiyo "pabbajitā nāma mānusake kāme pahāya dibbakāmatthāya pabbajanti, ayañca dibbepi kāme na icchati, idampi itthiratanaṁ, kā nu assa diṭṭhī"ti pucchituṁ dutiyaṁ gāthamāha. Tattha **etādisaṁ ce ratanan**ti dibbitthiratanaṁ sandhāya bhaṇati, **nārin**ti attano dhītaraṁ sandhāya. **Diṭṭhigataṁ sīlavataṁ nu jīvitan**ti[2] diṭṭhiñca sīlañca vatañca jīvitañca. **Bhavūpapattiñca vadesi kīdisan**ti attano bhavūpapattiñca kīdisaṁ vadasīti.

844. Ito parā dve gāthā vissajjanapucchānayena pavattattā pākaṭasambandhāyeva. Tāsu paṭhamagāthāya saṅkhepattho—**tassa** mayhaṁ Māgaṇḍiya dvāsaṭṭhidiṭṭhigata**dhammesu** nicchinitvā "idameva saccaṁ moghamaññan"ti evaṁ **ida padāmīti samuggahitaṁ na hoti** natthi na vijjati. Kiṁ kāraṇā? Ahañhi passanto **diṭṭhīsu** ādīnavaṁ kañci diṭṭhiṁ aggahetvā saccāni pavicinanto ajjhattaṁ[3] rāgādīnaṁ santibhāvena **ajjhattasanti**saṅkhātaṁ nibbānameva addasanti.

845. Dutiyagāthāya saṅkhepattho—**yāni**māni diṭṭhigatāni tehi tehi sattehi vinicchinitvā gahitattā **vinicchayā**ti ca attano paccayehi abhisaṅkhatabhāvādinā nayena **pakappitāni** cāti vuccanti, **te** tvaṁ **muni** diṭṭhigatadhamme aggahetvā **ajjhattasantīti yametamatthaṁ brūsi,** ācikkha me, **kathaṁ nu dhīrehi paveditaṁ** kathaṁ pakāsitaṁ dhīrehi taṁ padanti.

1. Dammi, paṭiggaṇha udakupasaṭṭhaṁ dārikanti vatvā dātukāmo (Sī)
2. Sīlavatānujīvitanti (Sī)
3. Ajjhattānaṁ (Sī)

ဒမ္မီ"တိ ဝတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာ ဒါတုကာမော[1] အဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါ ဗြာဟ္မဏံ အနာလပိတွာ အညေန သဒ္ဓိံ သလ္လပမာနော ဝိယ "**ဒိသွာန တဏှ**"န္တိ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။

တဿတ္ထော—အဇပါလနိဂြောဓမူလေ နာနာရူပါနိ နိမ္မိနိတွာ အဘိကာမမာဂတံ မာရဓီတရံ **ဒိသွာန တဏှံ အရတိံ ရဂဉ္စ** ဆန္ဒမတ္တမ္ပိ မေ **မေထုနသ္မိံ နာဟောသိ၊ ကိမေဝိဒံ** ဣမိဿာ ဒါရိကာယ **မုတ္တကရီသပုဏ္ဏံ** ရူပံ ဒိသွာ ဘဝိဿတိ၊ သဗ္ဗထာ **ပါဒါပိ နံ သမ္ဖုသိတုံ န ဣစ္ဆေ၊** ကုတောနေန သံဝသိတုန္တိ။

၈၄၃။ တတော မာဂဏ္ဍိယော "ပဗ္ဗဇိတာ နာမ မာနုသကေ ကာမေ ပဟာယ ဒိဗ္ဗကာမတ္ထာယ ပဗ္ဗဇန္တိ၊ အယဉ္စ ဒိဗ္ဗေပိ ကာမေ န ဣစ္ဆတိ၊ ဣဒမ္ပိ ဣတ္ထိရတနံ၊ ကာ နု အဿ ဒိဋ္ဌီ"တိ ပုစ္ဆိတုံ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဧတာဒိသံ စေ ရတန**န္တိ ဒိဗ္ဗိတ္ထိရတနံ သန္ဓာယ ဘဏတိ၊ **နာရိ**န္တိ အတ္တနော ဓီတရံ သန္ဓာယ။ **ဒိဋ္ဌိဂတံ သီလဝတံ နု ဇီဝိတ**န္တိ[2] ဒိဋ္ဌိဉ္စ သီလဉ္စ ဝတဉ္စ ဇီဝိတဉ္စ။ **ဘဝူပပတ္တိဉ္စ ဝဒေသိ ကီဒိသ**န္တိ အတ္တနော ဘဝူပပတ္တိဉ္စ ကီဒိသံ ဝဒသီတိ။

၈၄၄။ ဣတော ပရာ ဒွေ ဂါထာ ဝိဿဇ္ဇနပုစ္ဆာနယေန ပဝတ္တတ္တာ ပါကဋသမ္ဗန္ဓာယေဝ။ တာသု ပဌမဂါထာယ သင်္ခေပတ္ထော—**တဿ** မယှံ မာဂဏ္ဍိယ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတ**ဓမ္မေသု** နိစ္ဆိနိတွာ "ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမည"န္တိ ဧဝံ **ဣဒံ ဝဒါမီတိ သမုဂ္ဂဟိတံ န ဟောတိ** နတ္ထိ န ဝိဇ္ဇတိ။ ကိံ ကာရဏာ? အဟဉှိ ပဿန္တော **ဒိဋ္ဌီသု** အာဒီနဝံ ကဉ္စိ ဒိဋ္ဌိံ အဂ္ဂဟေတွာ သစ္စာနိ ပဝိစိနန္တော အဇ္ဈတ္တံ[3] ရာဂါဒီနံ သန္တိဘာဝေန **အဇ္ဈတ္တသန္တိ**သင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနမေဝ အဒ္ဒသန္တိ။

၈၄၅။ ဒုတိယဂါထာယ သင်္ခေပတ္ထော—**ယာနိ**မာနိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ တေဟိ တေဟိ သတ္တေဟိ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ ဂဟိတတ္တာ **ဝိနိစ္ဆယာ**တိ စ အတ္တနော ပစ္စယေဟိ အဘိသင်္ခတဘာဝါဒိနာ နယေန **ပကပ္ပိတာနိ** စာတိ ဝုစ္စန္တိ၊ **တေ** တွံ **မုနိ** ဒိဋ္ဌိဂတဓမ္မေ အဂ္ဂဟေတွာ **အဇ္ဈတ္တသန္တီတိ ယမေတမတ္ထံ ဗြူသိ၊** အာစိက္ခ မေ၊ **ကထံ နု ဓီရေဟိ ပဝေဒိတံ** ကထံ ပကာသိတံ ဓီရေဟိ တံ ပဒန္တိ။

၁-ဒမ္မိ၊ ပဋိဂ္ဂဏှ ဥဒကုပသဋ္ဌံ ဒါရိကန္တိ ဝတွာ ဒါတုကာမော (သီ)
၂-သီလဝတာနုဇီဝိတန္တိ (သီ)
၃-အဇ္ဈတ္တာနံ (သီ)

846. Athassa Bhagavā yathā yena upāyena taṁ padaṁ dhīrehi pakāsitaṁ, taṁ upāyaṁ sapaṭipakkhaṁ dassento **"na diṭṭhiyā"**ti gāthamāha. Tattha "na diṭṭhiyā"ti-ādīhi diṭṭhisuti-aṭṭhasamāpattiñāṇabāhirasīlabbatāni paṭikkhipati. **"Suddhimāhā"**ti ettha vuttaṁ **āha.** saddaṁ sabbattha nakārena saddhiṁ yojetvā purisabyattayaṁ katvā "diṭṭhiyā suddhiṁ nāhaṁ kathemī"ti evamattho veditabbo. Yathā cettha, evaṁ uttarapadesupi. Tattha ca **adiṭṭhiyā nāhā**ti dasavatthukaṁ sammādiṭṭhiṁ vinā na kathemi. Tathā **assutiyā**ti navaṅgaṁ savanaṁ vinā. **Aññāṇā**ti kammassakatasaccānulomikañāṇaṁ vinā. **Asīlatā**ti pātimokkhasaṁvaraṁ vinā. **Abbatā**ti dhutaṅgavataṁ vinā. **Nopi tenā**ti tesu ekamekena diṭṭhi-ādimattenāpi no kathemīti evamattho veditabbo. **Ete ca nissajja anuggahāyā**ti ete ca purime diṭṭhi-ādibhede kaṇhapakkhiye dhamme samugghātakaraṇena nissajja, pacchime adiṭṭhi-ādibhede sukkapakkhiye atammayatāpajjanena anuggahāya. **Santo anissāya bhavaṁ na jappe**ti imāya paṭipattiyā rāgādivūpasamena santo cakkhādīsu kañci dhammaṁ anissāya ekampi bhavaṁ apihetuṁ apatthetuṁ samattho siyā, ayamassa ajjhattasantīti adhippāyo.

847. Evaṁ vutte vacanatthaṁ asallakkhento Māgaṇḍiyo **"no ce kirā"**ti gāthamāha. Tattha diṭṭhādīni vuttanayāneva. Kaṇhapakkhiyāniyeva pana sandhāya ubhayatrāpi āha. Āha. saddaṁ pana nocekira. saddena yojetvā **"no ce kirāha** no ce kira kathesī"ti eva attho daṭṭhabbo. **Momuhan**ti atimūḷhaṁ, mohanaṁ vā. **Paccentī**ti jānanti.

848. Athassa Bhagavā taṁ diṭṭhiṁ nissāya pucchaṁ paṭikkhipanto **"diṭṭhiñca nissāyā"**ti gāthamāha. Tassattho—tvaṁ Māgaṇḍiya **diṭṭhiṁ nissāya** punappunaṁ pucchamāno yāni te diṭṭhigatāni samuggahitāni, tesveva **samuggahītesu** evaṁ **pamohaṁ** āgato, **ito ca** mayā vutta-ajjhattasantito paṭipattito dhammadesanato vā **aṇumpi** yutta**saññaṁ** na passasi, tena kāraṇena tvaṁ imaṁ dhammaṁ **momuhato** passasīti.

849. Evaṁ samuggahitesu pamohena Māgaṇḍiyassa vivādāpattiṁ dassetvā idāni tesu aññesu ca dhammesu vigatappamohassa attano nibbivādataṁ dassento **"samo visesī"**ti gāthamāha.

၈၄၆။ အထဿ ဘဂဝါ ယထာ ယေန ဥပါယေန တံ ပဒံ ဓီရေဟိ ပကာသိတံ၊ တံ ဥပါယံ သပဋိပက္ခံ ဒဿေန္တော **“န ဒိဋ္ဌိယာ”**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ “န ဒိဋ္ဌိယာ”တိအာဒီဟိ ဒိဋ္ဌိသုတိအဋ္ဌသမာပတ္တိဉာဏဗာဟိရသီလဗ္ဗတာနိ ပဋိက္ခိပတိ။ **“သုဒ္ဓိမာဟာ”**တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တံ **အာဟ-**သဒ္ဒံ သဗ္ဗတ္ထ နကာရေန သဒ္ဓိံ ယောဇေတွာ ပုရိသဗျတ္တယံ ကတွာ “ဒိဋ္ဌိယာ သုဒ္ဓိံ နာဟံ ကထေမီ”တိ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ စေတ္ထ၊ ဧဝံ ဥတ္တရပဒေသုပိ။ တတ္ထ စ **အဒိဋ္ဌိယာ နာဟာ**တိ ဒသဝတ္ထုကံ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဝိနာ န ကထေမိ။ တထာ **အဿုတိယာ**တိ နဝင်္ဂံ သဝနံ ဝိနာ။ **အဉာဏာ**တိ ကမ္မဿကတသစ္စာနုလောမိကဉာဏံ ဝိနာ။ **အသီလတာ**တိ ပါတိမောက္ခသံဝရံ ဝိနာ။ **အဗ္ဗတာ**တိ ဓုတင်္ဂဝတံ ဝိနာ။ **နောပိ တေနာ**တိ တေသု ဧကမေကေန ဒိဋ္ဌိအာဒိမတ္တေနာပိ နော ကထေမီတိ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဧတေ စ နိဿဇ္ဇ အနုဂ္ဂဟာယာ**တိ ဧတေ စ ပုရိမေ ဒိဋ္ဌိအာဒိဘေဒေ ကဏှပက္ခိယေ ဓမ္မေ သမုဂ္ဃာတကရဏေန နိဿဇ္ဇ, ပစ္ဆိမေ အဒိဋ္ဌိအာဒိဘေဒေ သုက္ကပက္ခိယေ အတမ္မယတာပဇ္ဇနေန အနုဂ္ဂဟာယ။ **သန္တော အနိဿာယ ဘဝံ န ဇပ္ပေ**တိ ဣမာယ ပဋိပတ္တိယာ ရာဂါဒိဝူပသမေန သန္တော စက္ခာဒီသု ကဉ္စိ ဓမ္မံ အနိဿာယ ဧကမ္ပိ ဘဝံ အပိဟေတုံ အပတ္ထေတုံ သမတ္ထော သိယာ၊ အယမဿ အဇ္ဈတ္တသန္တီတိ အဓိပ္ပါယော။

၈၄၇။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဝစနတ္ထံ အသလ္လက္ခေန္တော မာဂဏ္ဍိယော **“နော စေ ကိရာ”**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ ဒိဋ္ဌာဒီနိ ဝုတ္တနယာနေဝ။ ကဏှပက္ခိယာနိယေဝ ပန သန္ဓာယ ဥဘယတြာပိ အာဟ။ အာဟ-သဒ္ဒံ ပန နောစေကိရ-သဒ္ဒေန ယောဇေတွာ **“နော စေ ကိရာဟ** နော စေ ကိရ ကထေသီ”တိ ဧဝံ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **မောမုဟ**န္တိ အတိမူဠှံ, မောဟနံ ဝါ။ **ပစ္စေန္တီ**တိ ဇာနန္တိ။

၈၄၈။ အထဿ ဘဂဝါ တံ ဒိဋ္ဌိံ နိဿာယ ပုစ္ဆံ ပဋိက္ခိပန္တော **“ဒိဋ္ဌိဉ္စ နိဿာယာ”**တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—တွံ မာဂဏ္ဍိယ **ဒိဋ္ဌိံ နိဿာယ** ပုနပ္ပုနံ ပုစ္ဆမာနော ယာနိ တေ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ သမုဂ္ဂဟိတာနိ၊ တေသွေဝ **သမုဂ္ဂဟီတေသု** ဧဝံ **ပမောဟံ** အာဂတော၊ **ဣတော စ** မယာ ဝုတ္တအဇ္ဈတ္တသန္တိတော ပဋိပတ္တိတော ဓမ္မဒေသနတော ဝါ **အဏုမ္ပိ** ယုတ္တ**သညံ** န ပဿသိ၊ တေန ကာရဏေန တွံ ဣမံ ဓမ္မံ **မောမုဟတော** ပဿသီတိ။

၈၄၉။ ဧဝံ သမုဂ္ဂဟိတေသု ပမောဟေန မာဂဏ္ဍိယဿ ဝိဝါဒါပတ္တိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တေသု အညေသု စ ဓမ္မေသု ဝိဂတပ္ပမောဟဿ အတ္တနော နိဗ္ဗိဝါဒတံ ဒဿေန္တော **“သမော ဝိသေသီ”**တိ ဂါထမာဟ။

tassattho—**yo** evaṁ tividhamānena vā diṭṭhiyā vā **maññati, so tena** mānena tāya diṭṭhiyā tena vā puggalena vivadeyya. Yo pana amhādiso imāsu **tīsu vidhāsu avikampamāno, samo visesīti na tassa hoti,** na ca hīnoti pāṭhaseso.

850. Kiñca bhiyyo—**saccanti so**ti gāthā. Tassattho—**so** evarūpo pahīnamānadiṭṭhiko mādiso bāhitapāpattādinā nayena **brāhmaṇo** "idameva saccan"ti **kiṁ vadeyya** kiṁ vatthuṁ bhaṇeyya, kena vā kāraṇena bhaṇeyya, "mayhaṁ saccaṁ, tuyhaṁ musā"ti vā **kena** mānena diṭṭhiyā puggalena vā vivadeyya. **Yasmiṁ** mādise khīṇāsave "sadisohamasmī"ti pavattiyā **samaṁ** vā, itaradvayabhāvena pavattiyā **visamaṁ vā** maññitaṁ **natthi, so** samānādīsu **kena vādaṁ paṭisaṁyujeyya** paṭippharedyyāti. Nanu ekaṁseneva evarūpo puggalo—**okaṁ pahāyā**ti gāthā.

851. Tattha **okaṁ pahāyā**ti rūpavatthādiviññāṇassa okāsaṁ tatra chandarāgappahānena chaḍḍetvā. **Aniketasārīti** rūpanimittaniketādīni taṇhāvasena asaranto. **Gāme akubbaṁ muni santhavānīti** gāme gihisanthavāni akaronto. **Kāmehi ritto**ti kāmesu chandarāgābhāvena sabbakāmehi puthubhūto. **Apurekkharāno**ti āyatiṁ attabhāvaṁ anabhinibbattento. **Kathaṁ na viggayha janena kayirā**ti janena saddhiṁ viggāhikakathaṁ na katheyya. So evarūpo—**yehi vivitto**ti gāthā.

852. Tattha **yehī**ti yehi diṭṭhigatehi. **Vivitto vicareyyā**ti ritto careyya. **Na tāni uggayha vadeyya nāgo**ti "āguṁ na karotī"ti-ādinā[1] nayena nāgo tāni diṭṭhigatāni uggahetvā na vadeyya. **Jalambujan**ti jalasaññite[2] ambumhi jātaṁ kaṇṭakanāḷaṁ vārijaṁ, padumanti vuttaṁ hoti. **Yathā jalena paṅkena canūpalittan**ti taṁ padumaṁ yathā jalena ca paṅkena ca anupalittaṁ hoti, **evaṁ muni santivādo agiddho**ti evaṁ ajjhattasantivādo muni gedhābhāvena agiddho. **Kāme ca loke**

1. Khu 8. 149, 203 piṭṭhesu. 2. Elambujanti elasaññake (Sī, Syā)

တဿတ္ထော—**ယော** ဧဝံ တိဝိဓမာနေန ဝါ ဒိဋ္ဌိယာ ဝါ **မညတိ၊ သော တေန** မာနေန တာယ ဒိဋ္ဌိယာ တေန ဝါ ပုဂ္ဂလေန ဝိဝဒေယျ။ ယော ပန အမှာဒိသော ဣမာသု **တီသု ဝိဓာသု အဝိကမ္ပမာနော၊ သမော ဝိသေသီတိ န တဿ ဟောတိ၊** န စ ဟီနောတိ ပါဌသေသော။

၈၅၀။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**သစ္စန္တိ သော**တိ ဂါထာ။ တဿတ္ထော—**သော** ဧဝရူပေါ ပဟီနမာနဒိဋ္ဌိကော မာဒိသော ဗာဟိတပါပတ္တာဒိနာ နယေန **ဗြာဟ္မဏော** "ဣဒမေဝ သစ္စ"န္တိ **ကိံ ဝဒေယျ** ကိံ ဝတ္ထုံ ဘဏေယျ၊ ကေန ဝါ ကာရဏေန ဘဏေယျ၊ "မယှံ သစ္စံ၊ တုယှံ မုသာ"တိ ဝါ **ကေန** မာနေန ဒိဋ္ဌိယာ ပုဂ္ဂလေန ဝါ ဝိဝဒေယျ။ **ယသ္မိံ** မာဒိသေ ခီဏာသဝေ "သဒိသောဟမသ္မီ"တိ ပဝတ္တိယာ **သမံ** ဝါ, ဣတရဒွယဘာဝေန ပဝတ္တိယာ **ဝိသမံ ဝါ** မညိတံ **နတ္ထိ၊ သော** သမာနာဒီသု **ကေန ဝါဒံ ပဋိသံယုဇေယျ** ပဋိပ္ဖရေယျာတိ။ နနု ဧကံသေနေဝ ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော—**ဩကံ ပဟာယာ**တိ ဂါထာ။

၈၅၁။ တတ္ထ **ဩကံ ပဟာယာ**တိ ရူပဝတ္ထာဒိဝိညာဏဿ ဩကာသံ တတြ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ဆဍ္ဍေတွာ။ **အနိကေတသာရီ**တိ ရူပနိမိတ္တနိကေတာဒီနိ တဏှာဝသေန အသရန္တော။ **ဂါမေ အကုဗ္ဗံ မုနိ သန္ထဝါနီ**တိ ဂါမေ ဂိဟိသန္ထဝါနိ အကရောန္တော။ **ကာမေဟိ ရိတ္တော**တိ ကာမေသု ဆန္ဒရာဂါဘာဝေန သဗ္ဗကာမေဟိ ပုထုဘူတော။ **အပုရေက္ခရာနော**တိ အာယတိံ အတ္တဘာဝံ အနဘိနိဗ္ဗတ္တေန္တော။ **ကထံ န ဝိဂ္ဂယှ ဇနေန ကယိရာ**တိ ဇနေန သဒ္ဓိံ ဝိဂ္ဂါဟိကကထံ န ကထေယျ။ သော ဧဝရူပေါ—**ယေဟိ ဝိဝိတ္တော**တိ ဂါထာ။

၈၅၂။ တတ္ထ **ယေဟီ**တိ ယေဟိ ဒိဋ္ဌိဂတေဟိ။ **ဝိဝိတ္တော ဝိစရေယျာ**တိ ရိတ္တော စရေယျ။ **န တာနိ ဥဂ္ဂယှ ဝဒေယျ နာဂေါ**တိ "အာဂုံ န ကရောတီ"တိအာဒိနာ[1] နယေန နာဂေါ တာနိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ န ဝဒေယျ။ **ဇလမ္ဗုဇန္တိ** ဇလသညိတေ[2] အမ္ဗုမှိ ဇာတံ ကဏ္ဋကနာဠံ ဝါရိဇံ၊ ပဒုမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယထာ ဇလေန ပင်္ကေန စာနူပလိတ္တန္တိ** တံ ပဒုမံ ယထာ ဇလေန စ ပင်္ကေန စ အနုပလိတ္တံ ဟောတိ၊ **ဧဝံ မုနိ သန္တိဝါဒေါ အဂိဒ္ဓေါ**တိ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တသန္တိဝါဒေါ မုနိ ဂေဓာဘာဝေန အဂိဒ္ဓေါ။ **ကာမေ စ လောကေ**

၁-ခု ၈-၁၄၉-၂၀၃-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ဧလမ္ဗုဇန္တိ ဧလသညကေ (သီ၊ သျာ)

ca anūpalittoti duvidhepi kāme apāyādike ca loke dvīhipi lepehi anupalitto hoti.

853. Kiñca bhiyyo—**na vedagū**ti gāthā. Tattha **na vedagū diṭṭhiyāyako**ti[1] catumaggavedagū mādiso diṭṭhiyāyako na hoti, diṭṭhiyā gacchanto vā, taṁ sārato paccento vā na hoti. Tattha vacanattho—yāyatīti yāyako[2], karaṇavacanena diṭṭhiyā yātīti diṭṭhiyāyako[3]. Upayogatthe sāmivacanena diṭṭhiyā[4] yātītipi diṭṭhiyāyako. **Na mutiyā sa mānametī**ti mutarūpādibhedāya mutiyāpi so mānaṁ na eti. **Na hi tammayo so**ti taṇhādiṭṭhivasena tammayo hoti tapparāyaṇo, ayaṁ pana na tādiso. **Na kammunā nopi sutena neyyo**ti puññābhisaṅkhārādinā kammunā vā sutasuddhi-ādinā sutena vā so netabbo na hoti. **Anūpanīto sa nivesanesū**ti so dvinnampi upayānaṁ pahīnattā sabbesu taṇhādiṭṭhinivesanesu anupanīto. Tassa ca evaṁvidhassa—**saññāvirattassā**ti gāthā.

854. Tattha **saññāvirattassā**ti nekkhammasaññāpubbaṅgamāya bhāvanāya pahīnakāmādisaññassa. Iminā padena ubhatobhāgavimutto samathayāniko[5] adhippeto. **Paññāvimuttassā**ti vipassanāpubbaṅgamāya bhāvanāya sabbakilesehi vimuttassa. Iminā sukkhavipassako adhippeto. **Saññañca diṭṭhiñca ye aggahesuṁ, te ghaṭṭayantā vicaranti loke**ti ye kāmasaññādikaṁ saññaṁ aggahesuṁ, te visesato gahaṭṭhā kāmādhikaraṇaṁ, ye ca diṭṭhiṁ aggahesuṁ, te visesato pabbajitā dhammādhikaraṇaṁ aññamaññaṁ ghaṭṭentā vicarantīti. Sesamettha yaṁ avuttaṁ, taṁ vuttānusāreneva veditabbaṁ. Desanāpariyosāne brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇiṁsūti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Māgaṇḍiyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Diṭṭhiyābhi (Sī, Syā) 2. Yātīti yā (Sī, Syā) 3. Diṭṭhiyā (Sī) 4. Diṭṭhiṁ (Sī)
5. Samathayāniko ca (Sī), samathayāniko vā (Syā, Ka)

စ အနူပလိတ္တောတိ ဒုဝိဓေပိ ကာမေ အပါယာဒိကေ စ လောကေ ဒွီဟိပိ လေပေဟိ အနုပလိတ္တော ဟောတိ။

၈၅၃။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**န ဝေဒဂူ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **န ဝေဒဂူ ဒိဋ္ဌိယာယကော**တိ[1] စတုမဂ္ဂဝေဒဂူ မာဒိသော ဒိဋ္ဌိယာယကော န ဟောတိ၊ ဒိဋ္ဌိယာ ဂစ္ဆန္တော ဝါ, တံ သာရတော ပစ္စေန္တော ဝါ န ဟောတိ။ တတ္ထ ဝစနတ္ထော—ယာယတီတိ ယာယကော[2]၊ ကရဏဝစနေန ဒိဋ္ဌိယာ ယာတီတိ ဒိဋ္ဌိယာယကော[3]။ ဥပယောဂတ္ထေ သာမိဝစနေန ဒိဋ္ဌိယာ[4] ယာတီတိပိ ဒိဋ္ဌိယာယကော။ **န မုတိယာ သ မာနမေတီ**တိ မုတရူပါဒိဘေဒါယ မုတိယာပိ သော မာနံ န ဧတိ။ **န ဟိ တမ္မယော သော**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန တမ္မယော ဟောတိ တပ္ပရာယဏော၊ အယံ ပန န တာဒိသော။ **န ကမ္မုနာ နောပိ သုတေန နေယျော**တိ ပုညာဘိသင်္ခါရာဒိနာ ကမ္မုနာ ဝါ သုတသုဒ္ဓိအာဒိနာ သုတေန ဝါ သော နေတဗ္ဗော န ဟောတိ။ **အနူပနီတော သ နိဝေသနေသူ**တိ သော ဒွိန္နမ္ပိ ဥပယာနံ ပဟီနတ္တာ သဗ္ဗေသု တဏှာဒိဋ္ဌိနိဝေသနေသု အနုပနီတော။ တဿ စ ဧဝံဝိဓဿ—**သညာဝိရတ္တဿာ**တိ ဂါထာ။

၈၅၄။ တတ္ထ **သညာဝိရတ္တဿာ**တိ နေက္ခမ္မသညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ဘာဝနာယ ပဟီနကာမာဒိသညဿ။ ဣမိနာ ပဒေန ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော သမထယာနိကော[5] အဓိပ္ပေတော။ **ပညာဝိမုတ္တဿာ**တိ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ဘာဝနာယ သဗ္ဗကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တဿ။ ဣမိနာ သုက္ခဝိပဿကော အဓိပ္ပေတော။ **သညဉ္စ ဒိဋ္ဌိဉ္စ ယေ အဂ္ဂဟေသုံ၊ တေ ဃဋ္ဋယန္တာ ဝိစရန္တိ လောကေ**တိ ယေ ကာမသညာဒိကံ သညံ အဂ္ဂဟေသုံ၊ တေ ဝိသေသတော ဂဟဋ္ဌာ ကာမာဓိကရဏံ, ယေ စ ဒိဋ္ဌိံ အဂ္ဂဟေသုံ၊ တေ ဝိသေသတော ပဗ္ဗဇိတာ ဓမ္မာဓိကရဏံ အညမညံ ဃဋ္ဋေန္တာ ဝိစရန္တီတိ။ သေသမေတ္ထ ယံ အဝုတ္တံ၊ တံ ဝုတ္တာနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဗြာဟ္မဏော စ ဗြာဟ္မဏီ စ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသူတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

မာဂဏ္ဍိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဒိဋ္ဌိယာဘိ (သီ၊ သျာ) ၂-ယာတီတိ ယာ (သီ၊ သျာ) ၃-ဒိဋ္ဌိယာ (သီ) ၄-ဒိဋ္ဌိံ (သီ)
၅-သမထယာနိကော စ (သီ)၊ သမထယာနိကော ဝါ (သျာ၊ က)

10. Purābhedasuttavaṇṇanā

855. **Kathaṁdassī**ti Purābhedasuttaṁ. Kā uppatti? Imassa suttassa ito paresañca pañcannaṁ Kalahavivādacūḷabyūhamahābyūhatuvaṭaka-attadaṇḍasuttānaṁ sammāparibbājanīyassa uppattiyaṁ vuttanayeneva sāmaññato uppatti vuttā. Visesato pana yatheva tasmiṁ mahāsamaye rāgacaritadevatānaṁ sappāyavasena dhammaṁ desetuṁ nimmitabuddhena attānaṁ pucchāpetvā sammāparibbājanīyasuttamabhāsi, evaṁ tasmiṁyeva mahāsamaye "kiṁ nu kho purā sarīrabhedā kattabban"ti uppannacittānaṁ devatānaṁ cittaṁ ñatvā tāsaṁ anuggahatthaṁ aḍḍhateḷasabhikkhusataparivāraṁ nimmitabuddhaṁ ākāsena ānetvā tena attānaṁ pucchāpetvā imaṁ suttamabhāsi.

Tattha pucchāya tāva so nimmito **kathaṁdassī**ti adhipaññaṁ, **kathaṁsīlo**ti adhisīlaṁ, **upasanto**ti adhicittaṁ pucchati. Sesaṁ pākaṭameva.

856. Vissajjane pana Bhagavā sarūpena adhipaññādīni avissajjetvāva adhipaññādippabhāvena yesaṁ kilesānaṁ upasamā "upasanto"ti vuccati, nānādevatānaṁ āsayānulomena tesaṁ upasamameva dīpento **"vītataṇho"**ti-ādikā gāthāyo abhāsi. Tattha ādito aṭṭhannaṁ gāthānaṁ "taṁ brūmi upasanto"ti imāya gāthāya sambandho veditabbo, tato parāsaṁ "sa ve santoti vuccatī"ti iminā sabbapacchimena padena.

Anupadavaṇṇanānayena ca—**vītataṇho purā bhedā**ti yo sarīrabhedā pubbameva pahīnataṇho. **Pubbamantamanissito**ti atītaddhādibhedaṁ pubbantamanissito. **Vemajjhe nupasaṅkheyyo**ti paccuppannepi addhani "ratto"ti-ādinā nayena na upasaṅkhātabbo. **Tassa natthi purakkhatan**ti tassa arahato dvinnaṁ purekkhārānaṁ abhāvā anāgate addhani purakkhatampi natthi, taṁ brūmi upasantoti evamettha yojanā veditabbā. Esa nayo sabbattha. Ito paraṁ pana yojanaṁ adassetvā anuttānapadavaṇṇanaṁyeva karissāma.

857. **Asantāsī**ti tena tena alābhakena asantasanto. **Avikatthī**ti sīlādīhi avikatthanasīlo. **Akukkuco**ti

၁၀-ပုရာဘေဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၅၅။ **ကထံဒဿီ**တိ ပုရာဘေဒသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဣမဿ သုတ္တဿ ဣတော ပရေသဉ္စ ပဉ္စန္နံ ကလဟဝိဝါဒစူဠဗျူဟမဟာဗျူဟတုဝဋကအတ္တဒဏ္ဍသုတ္တာနံ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနီယဿ ဥပ္ပတ္တိယံ ဝုတ္တနယေနေဝ သာမညတော ဥပ္ပတ္တိ ဝုတ္တာ။ ဝိသေသတော ပန ယထေဝ တသ္မိံ မဟာသမယေ ရာဂစရိတဒေဝတာနံ သပ္ပာယဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေတုံ နိမ္မိတဗုဒ္ဓေန အတ္တာနံ ပုစ္ဆာပေတွာ သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနီယသုတ္တမဘာသိ၊ ဧဝံ တသ္မိံယေဝ မဟာသမယေ “ကိံ နု ခေါ ပုရာ သရီရဘေဒါ ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ ဥပ္ပန္နစိတ္တာနံ ဒေဝတာနံ စိတ္တံ ဉတွာ တာသံ အနုဂ္ဂဟတ္ထံ အဍ္ဎတေဠသဘိက္ခုသတပရိဝါရံ နိမ္မိတဗုဒ္ဓံ အာကာသေန အာနေတွာ တေန အတ္တာနံ ပုစ္ဆာပေတွာ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ ပုစ္ဆာယ တာဝ သော နိမ္မိတော **ကထံဒဿီ**တိ အဓိပညံ, **ကထံသီလော**တိ အဓိသီလံ, **ဥပသန္တော**တိ အဓိစိတ္တံ ပုစ္ဆတိ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။

၈၅၆။ ဝိဿဇ္ဇနေ ပန ဘဂဝါ သရူပေန အဓိပညာဒီနိ အဝိဿဇ္ဇေတွာဝ အဓိပညာဒိပ္ပဘာဝေန ယေသံ ကိလေသာနံ ဥပသမာ “ဥပသန္တော”တိ ဝုစ္စတိ၊ နာနာဒေဝတာနံ အာသယာနုလောမေန တေသံ ဥပသမမေဝ ဒီပေန္တော “**ဝီတတဏှော**”တိအာဒိကာ ဂါထာယော အဘာသိ။ တတ္ထ အာဒိတော အဋ္ဌန္နံ ဂါထာနံ “တံ ဗြူမိ ဥပသန္တော”တိ ဣမာယ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ တတော ပရာသံ “သ ဝေ သန္တောတိ ဝုစ္စတီ”တိ ဣမိနာ သဗ္ဗပစ္ဆိမေန ပဒေန။

အနုပဒဝဏ္ဏနာနယေန စ—**ဝီတတဏှော ပုရာ ဘေဒါ**တိ ယော သရီရဘေဒါ ပုဗ္ဗမေဝ ပဟီနတဏှော။ **ပုဗ္ဗမန္တမနိဿိတော**တိ အတီတဒ္ဓါဒိဘေဒံ ပုဗ္ဗန္တမနိဿိတော။ **ဝေမဇ္ဈေ နုပသင်္ခေယျော**တိ ပစ္စုပ္ပန္နေပိ အဒ္ဓနိ “ရတ္တော”တိအာဒိနာ နယေန န ဥပသင်္ခါတဗ္ဗော။ **တဿ နတ္ထိ ပုရက္ခတ**န္တိ တဿ အရဟတော ဒွိန္နံ ပုရေက္ခာရာနံ အဘာဝါ အနာဂတေ အဒ္ဓနိ ပုရက္ခတမ္ပိ နတ္ထိ၊ တံ ဗြူမိ ဥပသန္တောတိ ဧဝမေတ္ထ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ ဣတော ပရံ ပန ယောဇနံ အဒဿေတွာ အနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနံယေဝ ကရိဿာမ။

၈၅၇။ **အသန္တာသီ**တိ တေန တေန အလာဘကေန အသန္တသန္တော။ **အဝိကတ္ထီ**တိ သီလာဒီဟိ အဝိကတ္ထနသီလော။ **အကုက္ကုစော**တိ

hatthakukkuccādivirahito. **Mantabhāṇīti** mantāya pariggahetvā vācaṁ bhāsitā. **Anuddhato**ti uddhaccavirahito. **Sa ve vācāyato**ti so vācāya yato saṁyato catudosavirahitaṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

858. **Nīrāsattī**ti nittaṇho. **Vivekadassī phassesū**ti paccuppannesu cakkhusamphassādīsu attādibhāvavivekaṁ passati. **Diṭṭhīsu ca na nīyatī**ti dvāsaṭṭhidiṭṭhīsu kāyaci diṭṭhiyā na nīyati.

859. **Patilīno**ti rāgādīnaṁ pahīnattā tato apagato. **Akuhako**ti avimhāpako tīhi kuhanavatthūhi. **Apihālū**ti apihanasīlo, patthanātaṇhāya rahitoti vuttaṁ hoti. **Amaccharī**ti pañcamaccheravirahito. **Appagabbho**ti kāyapāgabbhiyādivirahito. **Ajegucchо**ti sampannasīlāditāya ajegucchanīyo asecanako manāpo. **Pesuṇeyye ca no yuto**ti dvīhi ākārehi upasaṁharitabbe pisuṇakamme ayutto.

860. **Sātiyesu anassāvī**ti sātavatthūsu kāmaguṇesu taṇhāsanthavavirahito. **Saṇho**ti saṇhehi kāyakammādīhi samannāgato. **Paṭibhānavā**ti pariyattiparipucchādhigamapaṭibhānehi samannāgato. **Na saddho**ti sāmaṁ adhigatadhammaṁ na kassaci saddahati. **Na virajjatī**ti khayā rāgassa virattattā idāni na virajjati.

861. **Lābhakamyā na sikkhatī**ti na lābhapatthanāya Suttantādīni sikkhati. **Aviruddho ca taṇhāya, rasesu nānugijjhatī**ti virodhābhāvena ca aviruddho hutvā taṇhāya mūlarasādīsu gedhaṁ nāpajjati.

862. **Upekkhako**ti chaḷaṅgupekkhāya samannāgato. **Sato**ti kāyānupassanādisatiyutto.

863. **Nissayanā**ti[1] taṇhādiṭṭhinissayā. **Ñatvā dhamman**ti aniccādīhi ākārehi dhammaṁ jānitvā. **Anissito**ti evaṁ tehi nissayehi anissito. Tena aññatra dhammañāṇā natthi nissayānaṁ abhāvoti dīpeti. **Bhavāya vibhavāya vā**ti sassatāya ucchedāya vā.

1. Nissayatāti (Sī, Syā)

ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒိဝိရဟိတော။ **မန္တဘာဏီ**တိ မန္တာယ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝါစံ ဘာသိတာ။ **အနုဒ္ဓတော**တိ ဥဒ္ဓစ္စဝိရဟိတော။ **သ ဝေ ဝါစာယတော**တိ သော ဝါစာယ ယတော သံယတော စတုဒောသဝိရဟိတံ ဝါစံ ဘာသိတာ ဟောတိ။

၈၅၈။ **နိရာသတ္တီ**တိ နိတ္တဏှော။ **ဝိဝေကဒဿီ ဖဿေသူ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နေသု စက္ခုသမ္ဖဿာဒီသု အတ္တာဒိဘာဝဝိဝေကံ ပဿတိ။ **ဒိဋ္ဌီသု စ န နီယတီ**တိ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌီသု ကာယစိ ဒိဋ္ဌိယာ န နီယတိ။

၈၅၉။ **ပတိလီနော**တိ ရာဂါဒီနံ ပဟီနတ္တာ တတော အပဂတော။ **အကုဟကော**တိ အဝိမှာပကော တီဟိ ကုဟနဝတ္ထူဟိ။ **အပိဟာလူ**တိ အပိဟနသီလော၊ ပတ္ထနာတဏှာယ ရဟိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အမစ္ဆရီ**တိ ပဉ္စမစ္ဆေရဝိရဟိတော။ **အပ္ပဂဗ္ဘော**တိ ကာယပါဂဗ္ဘိယာဒိဝိရဟိတော။ **အဇေဂုစ္ဆော**တိ သမ္ပန္နသီလာဒိတာယ အဇေဂုစ္ဆနီယော အသေစနကော မနာပေါ။ **ပေသုဏေယျေ စ နော ယုတော**တိ ဒွီဟိ အာကာရေဟိ ဥပသံဟရိတဗ္ဗေ ပိသုဏကမ္မေ အယုတ္တော။

၈၆၀။ **သာတိယေသု အနဿာဝီ**တိ သာတဝတ္ထူသု ကာမဂုဏေသု တဏှာသန္ထဝဝိရဟိတော။ **သဏှော**တိ သဏှေဟိ ကာယကမ္မာဒီဟိ သမန္နာဂတော။ **ပဋိဘာနဝါ**တိ ပရိယတ္တိပရိပုစ္ဆာဓိဂမပဋိဘာနေဟိ သမန္နာဂတော။ **န သဒ္ဓေါ**တိ သာမံ အဓိဂတဓမ္မံ န ကဿစိ သဒ္ဒဟတိ။ **န ဝိရဇ္ဇတီ**တိ ခယာ ရာဂဿ ဝိရတ္တတ္တာ ဣဒါနိ န ဝိရဇ္ဇတိ။

၈၆၁။ **လာဘကမျာ န သိက္ခတီ**တိ န လာဘပတ္ထနာယ သုတ္တန္တာဒီနိ သိက္ခတိ။ **အဝိရုဒ္ဓေါ စ တဏှာယ၊ ရသေသု နာနုဂိဇ္ဈတီ**တိ ဝိရောဓာဘာဝေန စ အဝိရုဒ္ဓေါ ဟုတွာ တဏှာယ မူလရသာဒီသု ဂေဓံ နာပဇ္ဇတိ။

၈၆၂။ **ဥပေက္ခကော**တိ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာယ သမန္နာဂတော။ **သတော**တိ ကာယာနုပဿနာဒိသတိယုတ္တော။

၈၆၃။ **နိဿယနာ**တိ[၁] တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿယာ။ **ဉတွာ ဓမ္မံ**တိ အနိစ္စာဒီဟိ အာကာရေဟိ ဓမ္မံ ဇာနိတွာ။ **အနိဿိတော**တိ ဧဝံ တေဟိ နိဿယေဟိ အနိဿိတော။ တေန အညတြ ဓမ္မဉာဏာ နတ္ထိ နိဿယာနံ အဘာဝေါတိ ဒီပေတိ။ **ဘဝါယ ဝိဘဝါယ ဝါ**တိ သဿတာယ ဥစ္ဆေဒါယ ဝါ။

၁-နိဿယတာတိ (သီ၊ သျာ)

864. **Taṁ brūmi upasanto**ti taṁ evarūpaṁ ekekagāthāya vuttaṁ upasantoti kathemi. **Atarī so visattikan**ti so imaṁ visatādibhāvena visattikāsaṅkhātaṁ mahātaṇhaṁ atari.

865. Idāni tameva upasantaṁ pasaṁsanto āha **“na tassa puttā”**ti evamādi. Tattha puttā atrajādayo cattāro. Ettha ca puttapariggahādayo puttādināmena vuttāti veditabbā. Te hissa na vijjanti, tesaṁ vā abhāvena puttādayo na vijjantīti.

866. **Yena naṁ vajjuṁ puthujjanā, atho samaṇabrāhmaṇā**ti yena taṁ rāgādinā vajjena puthujjanā sabbepi devamanussā ito bahiddhā samaṇabrāhmaṇā ca ratto vā duṭṭho vāti vadeyyuṁ. **Taṁ tassa apurakkhatan**ti taṁ rāgādivajjaṁ tassa arahato apurakkhataṁ. **Tasmā vādesu nejatī**ti taṁkāraṇā nindāvacanesu na kampati.

867. **Na ussesu vadate**ti visiṭṭhesu attānaṁ antokatvā “ahaṁ visiṭṭho”ti atimānavasena na vadati. Esa nayo itaresu dvīsu. **Kappaṁ neti akappiyo**ti so evarūpo duvidhampi kappaṁ na eti. Kasmā? Yasmā akappiyo, pahīnakappoti vuttaṁ hoti.

868. **Sakan**ti mayhanti pariggahitaṁ. **Asatā ca na socatī**ti avijjamānādinā asatā ca na socati. **Dhammesu ca na gacchatī**ti sabbesu dhammesu chandādivasena na gacchati. **Sa ve santoti vuccatī**ti so evarūpo naruttamo “santo”ti vuccatīti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi. Desanāpariyosāne koṭisatasahassadevatānaṁ arahattappatti ahosi, sotāpannādīnaṁ gaṇanā natthīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Purābhedasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

၈၆၄။ **တံ ဗြူမိ ဥပသန္တော**တိ တံ ဧဝရူပံ ဧကေကဂါထာယ ဝုတ္တံ ဥပသန္တောတိ ကထေမိ။ **အတရီ သော ဝိသတ္တိက**န္တိ သော ဣမံ ဝိသတာဒိဘာဝေန ဝိသတ္တိကာသင်္ခါတံ မဟာတဏှံ အတရိ။

၈၆၅။ ဣဒါနိ တမေဝ ဥပသန္တံ ပသံသန္တော အာဟ “**န တဿ ပုတ္တာ**”တိ ဧဝမာဒိ။ တတ္ထ ပုတ္တာ အတြဇာဒယော စတ္တာရော။ ဧတ္ထ စ ပုတ္တပရိဂ္ဂဟာဒယော ပုတ္တာဒိနာမေန ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တေ ဟိဿ န ဝိဇ္ဇန္တိ၊ တေသံ ဝါ အဘာဝေန ပုတ္တာဒယော န ဝိဇ္ဇန္တီတိ။

၈၆၆။ **ယေန နံ ဝဇ္ဇုံ ပုထုဇ္ဇနာ၊ အထော သမဏဗြာဟ္မဏာ**တိ ယေန တံ ရာဂါဒိနာ ဝဇ္ဇေန ပုထုဇ္ဇနာ သဗ္ဗေပိ ဒေဝမနုဿာ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ သမဏဗြာဟ္မဏာ စ ရတ္တော ဝါ ဒုဋ္ဌော ဝါတိ ဝဒေယျုံ။ **တံ တဿ အပုရက္ခတ**န္တိ တံ ရာဂါဒိဝဇ္ဇံ တဿ အရဟတော အပုရက္ခတံ။ **တသ္မာ ဝါဒေသု နေဇတီ**တိ တံကာရဏာ နိန္ဒာဝစနေသု န ကမ္ပတိ။

၈၆၇။ **န ဥဿေသု ဝဒတေ**တိ ဝိသိဋ္ဌေသု အတ္တာနံ အန္တောကတွာ “အဟံ ဝိသိဋ္ဌော”တိ အတိမာနဝသေန န ဝဒတိ။ ဧသ နယော ဣတရေသု ဒွီသု။ **ကပ္ပံ နေတိ အကပ္ပိယော**တိ သော ဧဝရူပေါ ဒုဝိဓမ္ပိ ကပ္ပံ န ဧတိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ အကပ္ပိယော၊ ပဟီနကပ္ပေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၈၆၈။ **သက**န္တိ မယှန္တိ ပရိဂ္ဂဟိတံ။ **အသတာ စ န သောစတီ**တိ အဝိဇ္ဇမာနာဒိနာ အသတာ စ န သောစတိ။ **ဓမ္မေသု စ န ဂစ္ဆတီ**တိ သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု ဆန္ဒာဒိဝသေန န ဂစ္ဆတိ။ **သ ဝေ သန္တောတိ ဝုစ္စတီ**တိ သော ဧဝရူပေါ နရုတ္တမော “သန္တော”တိ ဝုစ္စတီတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ကောဋိသတသဟဿဒေဝတာနံ အရဟတ္တပ္ပတ္တိ အဟောသိ၊ သောတာပန္နာဒီနံ ဂဏနာ နတ္ထီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ပုရာဘေဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

11. Kalahavivādasuttavaṇṇanā

869. **Kutopahūtā kalahā vivādā**ti Kalahavivādasuttaṁ. Kā-uppatti? Idampi tasmiṁ yeva mahāsamaye “kuto nu kho kalahādayo aṭṭha dhammā pavattantī”ti uppannacittānaṁ ekaccānaṁ devatānaṁ te dhamme āvikātuṁ purimanayeneva nimmitabuddhena attānaṁ pucchāpetvā vuttaṁ. Tattha pucchāvissajjanakkamena ṭhitattā sabbagāthā pākaṭasambandhāyeva.

Anuttānapadavaṇṇanā panetāsaṁ evaṁ veditabbā—**kutopahūtā kalahā vivādā**ti kalaho ca tassa pubbabhāgo vivādo cāti ime kuto jātā. **Paridevasokā sahamaccharā cā**ti paridevasokā ca maccharā ca kutopahūtā. **Mānātimānā sahapesuṇā cā**ti mānā ca atimānā ca pesuṇā ca kutopahūtā. **Te**ti te sabbepi aṭṭha kilesadhammā. **Tadiṅgha brūhī**ti taṁ mayā pucchitamatthaṁ brūhi, yācāmi taṁ ahanti. Yācanattho hi **iṅghā**ti nipāto.

870. **Piyappahūtā**ti piyavatthuto jātā. Yutti panettha Niddese[1] vuttā eva. **Maccherayuttā kalahā vivādā**ti iminā kalahavivādādīnaṁ na kevalaṁ piyavatthumeva, macchariyampi paccayaṁ dasseti. Kalahavivādasīsena cettha sabbepi te dhammā vuttāti veditabbā. Yathā ca etesaṁ macchariyaṁ, tathā pesuṇānañca vivādaṁ. Tenāha **“vivādajātesu ca pesuṇānī”**ti.

871. **Piyā su lokasmiṁ kutonidānā, ye cāpi lobhā vicaranti loke**ti “piyā pahūtā kalahā”ti ye ettha vuttā, te piyā lokasmiṁ kutonidānā, na kevalañca piyā, ye cāpi khattiyādayo lobhā vicaranti lobhahetukā lobhenābhibhūtā vicaranti, tesaṁ so lobho ca kutonidānoti dve atthe ekāya pucchāya pucchati. **Āsā ca niṭṭhā cā**ti āsā ca tassā āsāya samiddhi ca. **Ye samparāyāya narassa hontī**ti ye narassa samparāyāya[2] honti, parāyanā hontīti vuttaṁ hoti. Ekā evāyampi pucchā.

1. Khu 7. 198 piṭṭhe Mahāniddese. 2. Samparāyaṇāya (Sī)

၁၁-ကလဟဝိဝါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၆၉။ **ကုတောပဟူတာ ကလဟာ ဝိဝါဒါ**တိ ကလဟဝိဝါဒသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဣဒမ္ပိ တသ္မိံယေဝ မဟာသမယေ “ကုတော နု ခေါ ကလဟာဒယော အဋ္ဌ ဓမ္မာ ပဝတ္တန္တီ”တိ ဥပ္ပန္နစိတ္တာနံ ဧကစ္စာနံ ဒေဝတာနံ တေ ဓမ္မေ အာဝိကာတုံ ပုရိမနယေနေဝ နိမ္မိတဗုဒ္ဓေန အတ္တာနံ ပုစ္ဆာပေတွာ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနက္ကမေန ဌိတတ္တာ သဗ္ဗဂါထာ ပါကဋသမ္ဗန္ဓာယေဝ။

အနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ ပနေတာသံ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ—**ကုတောပဟူတာ ကလဟာ ဝိဝါဒါ**တိ ကလဟော စ တဿ ပုဗ္ဗဘာဂေါ ဝိဝါဒေါ စာတိ ဣမေ ကုတော ဇာတာ။ **ပရိဒေဝသောကာ သဟမစ္ဆရာ စာ**တိ ပရိဒေဝသောကာ စ မစ္ဆရာ စ ကုတောပဟူတာ။ **မာနာတိမာနာ သဟပေသုဏာ စာ**တိ မာနာ စ အတိမာနာ စ ပေသုဏာ စ ကုတောပဟူတာ။ **တေ**တိ တေ သဗ္ဗေပိ အဋ္ဌ ကိလေသဓမ္မာ။ **တဒိင်္ဃ ဗြူဟီ**တိ တံ မယာ ပုစ္ဆိတမတ္ထံ ဗြူဟိ၊ ယာစာမိ တံ အဟန္တိ။ ယာစနတ္ထော ဟိ **ဣင်္ဃာ**တိ နိပါတော။

၈၇၀။ **ပိယပ္ပဟူတာ**တိ ပိယဝတ္ထုတော ဇာတာ။ ယုတ္တိ ပနေတ္ထ နိဒ္ဒေသေ[1] ဝုတ္တာ ဧဝ။ **မစ္ဆေရယုတ္တာ ကလဟာ ဝိဝါဒါ**တိ ဣမိနာ ကလဟဝိဝါဒါဒီနံ န ကေဝလံ ပိယဝတ္ထုမေဝ၊ မစ္ဆရိယမ္ပိ ပစ္စယံ ဒဿေတိ။ ကလဟဝိဝါဒသီသေန စေတ္ထ သဗ္ဗေပိ တေ ဓမ္မာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယထာ စ ဧတေသံ မစ္ဆရိယံ၊ တထာ ပေသုဏာနဉ္စ ဝိဝါဒံ။ တေနာဟ **“ဝိဝါဒဇာတေသု စ ပေသုဏာနီ”**တိ။

၈၇၁။ **ပိယာ သု လောကသ္မိံ ကုတောနိဒါနာ၊ ယေ စာပိ လောဘာ ဝိစရန္တိ လောကေ**တိ “ပိယာ ပဟူတာ ကလဟာ”တိ ယေ ဧတ္ထ ဝုတ္တာ၊ တေ ပိယာ လောကသ္မိံ ကုတောနိဒါနာ၊ န ကေဝလဉ္စ ပိယာ၊ ယေ စာပိ ခတ္တိယာဒယော လောဘာ ဝိစရန္တိ လောဘဟေတုကာ လောဘေနာဘိဘူတာ ဝိစရန္တိ၊ တေသံ သော လောဘော စ ကုတောနိဒါနောတိ ဒွေ အတ္ထေ ဧကာယ ပုစ္ဆာယ ပုစ္ဆတိ။ **အာသာ စ နိဋ္ဌာ စာ**တိ အာသာ စ တဿာ အာသာယ သမိဒ္ဓိ စ။ **ယေ သမ္ပရာယာယ နရဿ ဟောန္တီ**တိ ယေ နရဿ သမ္ပရာယာယ[2] ဟောန္တိ၊ ပရာယနာ ဟောန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဧကာ ဧဝါယမ္ပိ ပုစ္ဆာ။

၁-ခု ၇-၁၉၈-ပိဋ္ဌေ မဟာနိဒ္ဒေသေ။ ၂-သမ္ပရာယဏာယ (သီ)

872. **Chandānidānānī**ti kāmacchandādichandanidānāni. **Ye cāpi lobhā vicarantī**ti ye cāpi khattiyādayo lobhā vicaranti, tesaṁ lobhopi chandanidānoti dvepi atthe ekato vissajjeti. **Itonidānā**ti chandanidānā evāti vuttaṁ hoti. “Kutonidānā itonidānā”ti etesu ca saddasiddhi Sūcilomasutte[1] vuttanayeneva veditabbā.

873. **Vinicchayā**ti taṇhādiṭṭhivinicchayā. **Ye vāpi dhammā samaṇena vuttā**ti ye ca aññepi kodhādīhi sampayuttā, tathārūpā vā akusalā dhammā Buddhasamaṇena vuttā, te kutopahūtāti.

874. **Tamūpanissāya pahoti chando**ti taṁ sukhadukkhavedanā tadubhayavatthusaṅkhātaṁ sātāsātaṁ upanissāya saṁyogaviyogapattanāvasena chando pahoti. Ettāvatā “chando nu lokasmiṁ kutonidāno”ti ayaṁ pañho vissajjito hoti. **Rūpesu disvā vibhavaṁ bhavañcā**ti rūpesu vayañca uppādañca disvā. **Vinicchayaṁ kubbati jantu loke**ti apāyādike loke ayaṁ jantu bhogādhigamanatthaṁ taṇhāvinicchayaṁ “attā me uppanno”ti-ādinā nayena diṭṭhivinicchayañca kurute. Yutti panettha Niddese[2] vuttā eva. Ettāvatā “vinicchayā cāpi kutopahūtā”ti ayaṁ pañho vissajjito hoti.

875. **Etepi dhammā dvayameva sante**ti etepi kodhādayo dhammā sātāsātadvaye sante eva pahonti uppajjanti. Uppatti ca nesaṁ Niddese[3] vuttāyeva. Ettāvatā tatiyapañhopi vissajjito hoti. Idāni yo evaṁ vissajjitesu etesu pañhesu kathaṁkathī bhaveyya, tassa kathaṁkathāpahānūpāyaṁ dassento āha **“kathaṁkathī ñāṇapathāya sikkhe”**ti, ñāṇadassanañāṇādhigamanatthaṁ tisso sikkhā sikkheyyāti vuttaṁ hoti. Kiṁ kāraṇaṁ? **Ñatvā pavuttā samaṇena dhammā.** Buddhasamaṇena hi ñatvāva dhammā vuttā, natthi tassa dhammesu aññāṇaṁ. Attano pana ñāṇābhāvena te ajānanto na jāneyya, na desanādosena, tasmā kathaṁkathī ñāṇapathāya sikkhe, ñatvā pavuttā samaṇena dhammāti.

---

1. Khu 1. 320 piṭṭhe. 2. Khu 7. 205 piṭṭhe Mahāniddese.
3. Khu 7. 206 piṭṭhe Mahāniddese.

၈၇၂။ **ဆန္ဒာနိဒါနာနီ**တိ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိဆန္ဒနိဒါနာနိ။ **ယေ စာပိ လောဘာ ဝိစရန္တီ**တိ ယေ စာပိ ခတ္တိယာဒယော လောဘာ ဝိစရန္တိ၊ တေသံ လောဘောပိ ဆန္ဒနိဒါနောတိ ဒွေပိ အတ္ထေ ဧကတော ဝိဿဇ္ဇေတိ။ **ဣတောနိဒါနာ**တိ ဆန္ဒနိဒါနာ ဧဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ “ကုတောနိဒါနာ ဣတောနိဒါနာ”တိ ဧတေသု စ သဒ္ဒသိဒ္ဓိ သူစိလောမသုတ္တေ[1] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၈၇၃။ **ဝိနိစ္ဆယာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယာ။ **ယေ ဝါပိ ဓမ္မာ သမဏေန ဝုတ္တာ**တိ ယေ စ အညေပိ ကောဓာဒီဟိ သမ္ပယုတ္တာ, တထာရူပါ ဝါ အကုသလာ ဓမ္မာ ဗုဒ္ဓသမဏေန ဝုတ္တာ၊ တေ ကုတောပဟူတာတိ။

၈၇၄။ **တမူပနိဿာယ ပဟောတိ ဆန္ဒော**တိ တံ သုခဒုက္ခဝေဒနံ တဒုဘယဝတ္ထုသင်္ခါတံ သာတာသာတံ ဥပနိဿာယ သံယောဂဝိယောဂပတ္တနာဝသေန ဆန္ဒော ပဟောတိ။ ဧတ္တာဝတာ “ဆန္ဒော နု လောကသ္မိံ ကုတောနိဒါနော”တိ အယံ ပဉှော ဝိဿဇ္ဇိတော ဟောတိ။ **ရူပေသု ဒိသွာ ဝိဘဝံ ဘဝဉ္စာ**တိ ရူပေသု ဝယဉ္စ ဥပ္ပါဒဉ္စ ဒိသွာ။ **ဝိနိစ္ဆယံ ကုဗ္ဗတိ ဇန္တု လောကေ**တိ အပါယာဒိကေ လောကေ အယံ ဇန္တု ဘောဂါဓိဂမနတ္ထံ တဏှာဝိနိစ္ဆယံ “အတ္တာ မေ ဥပ္ပန္နော”တိအာဒိနာ နယေန ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယဉ္စ ကုရုတေ။ ယုတ္တိ ပနေတ္ထ နိဒ္ဒေသေ[2] ဝုတ္တာ ဧဝ။ ဧတ္တာဝတာ “ဝိနိစ္ဆယာ စာပိ ကုတောပဟူတာ”တိ အယံ ပဉှော ဝိဿဇ္ဇိတော ဟောတိ။

၈၇၅။ **ဧတေပိ ဓမ္မာ ဒွယမေဝ သန္တေ**တိ ဧတေပိ ကောဓာဒယော ဓမ္မာ သာတာသာတဒွယေ သန္တေ ဧဝ ပဟောန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဥပ္ပတ္တိ စ နေသံ နိဒ္ဒေသေ[3] ဝုတ္တာယေဝ။ ဧတ္တာဝတာ တတိယပဉှောပိ ဝိဿဇ္ဇိတော ဟောတိ။ ဣဒါနိ ယော ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇိတေသု ဧတေသု ပဉှေသု ကထံကထီ ဘဝေယျ၊ တဿ ကထံကထာပဟာနူပါယံ ဒဿေန္တော အာဟ “**ကထံကထီ ဉာဏပထာယ သိက္ခေ**”တိ၊ ဉာဏဒဿနဉာဏာဓိဂမနတ္ထံ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကိံ ကာရဏံ? **ဉတွာ ပဝုတ္တာ သမဏေန ဓမ္မာ။** ဗုဒ္ဓသမဏေန ဟိ ဉတွာဝ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ၊ နတ္ထိ တဿ ဓမ္မေသု အညာဏံ။ အတ္တနော ပန ဉာဏာဘာဝေန တေ အဇာနန္တော န ဇာနေယျ၊ န ဒေသနာဒောသေန၊ တသ္မာ ကထံကထီ ဉာဏပထာယ သိက္ခေ၊ ဉတွာ ပဝုတ္တာ သမဏေန ဓမ္မာတိ။

၁-ခု ၁-၃၂၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၇-၂၀၅-ပိဋ္ဌေ မဟာနိဒ္ဒေသေ။ ၃-ခု ၇-၂၀၆-ပိဋ္ဌေ မဟာနိဒ္ဒေသေ။

876-7. **Sātaṁ asātañca kutonidānā**ti ettha sātaṁ asātanti sukhadukkhavedanā eva adhippetā. **Na bhavanti hete**ti na bhavanti ete. **Vibhavaṁ bhavañcāpi yametamatthaṁ, etaṁ me pabrūhi yatonidānan**ti sātāsātānaṁ vibhavaṁ bhavañca etampi yaṁ atthaṁ. Liṅgabyattayo ettha kato. Idaṁ pana vuttaṁ hoti—sātāsātānaṁ vibhavo bhavo cāti yo esa attho, etaṁ me pabrūhi yatonidānanti. Ettha ca sātāsātānaṁ vibhavabhavavatthukā vibhavabhavadiṭṭhiyo eva vibhavabhavāti atthato veditabbā. Tatthā hi imassa pañhassa vissajjanapakkhe “bhavadiṭṭhipi phassanidānā, vibhavadiṭṭhipi phassanidānā”ti Niddese[1] vuttaṁ. **Itonidānan**ti phassanidānaṁ.

878. **Kismiṁ vibhūte na phusanti phassā**ti kismiṁ vītivatte cakkhusamphassādayo pañca phassā na phusanti.

879. **Nāmañca rūpañca paṭiccā**ti sampayuttakanāmaṁ vatthārammaṇarūpañca paṭicca. **Rūpe vibhūte na phusanti phassā**ti rūpe vītivatte pañca phassā na phusanti.

880. **Kathaṁ sametassā**ti kathaṁ paṭipannassa. **Vibhoti rūpan**ti rūpaṁ vibhavati, na bhaveyya vā. **Sukhaṁ dukhañcā**ti iṭṭhāniṭṭhaṁ rūpameva pucchati.

881. **Na saññasaññī**ti yathā sametassa vibhoti rūpaṁ, so pakatisaññāya saññīpi na hoti. **Na visaññasaññī**ti visaññāyapi virūpāya saññāya saññī na hoti ummattako vā khittacitto vā. **Nopi asaññī**ti saññāvirahitopi na hoti nirodhasamāpanno vā Asaññasatto vā. **Na vibhūtasaññī**ti “sabbaso rūpasaññānan”ti-ādinā[2] nayena samatikkantasaññīpi na hoti arūpajjhānalābhī. **Evaṁ sametassa vibhoti rūpan**ti etasmiṁ saññasaññitādibhāve aṭṭhatvā yadetaṁ vuttaṁ “so evaṁ samāhite citte -pa- ākāsānañcāyatanasamāpatti paṭilābhatthāya cittaṁ abhinīharatī”ti, evaṁ sametassa arūpamaggasamaṅgino vibhoti rūpaṁ. **Saññānidānā hi papañcasaṅkhā**ti evaṁ paṭipannassāpi yā saññā, tannidānā taṇhādiṭṭhipapañcā appahīnā eva hontīti dasseti.

---

1. Khu 7. 212 piṭṭhe Mahāniddese.
2. Abhi 1. 68; Abhi 2. 272 piṭṭhesu.

၈၇၆-၇။ **သာတံ အသာတဉ္စ ကုတောနိဒါနာ**တိ ဧတ္ထ သာတံ အသာတန္တိ သုခဒုက္ခဝေဒနာ ဧဝ အဓိပ္ပေတာ။ **န ဘဝန္တိ ဟေတေ**တိ န ဘဝန္တိ ဧတေ။ **ဝိဘဝံ ဘဝဉ္စာပိ ယမေတမတ္ထံ၊ ဧတံ မေ ပဗြူဟိ ယတောနိဒါန**န္တိ သာတာသာတာနံ ဝိဘဝံ ဘဝဉ္စ ဧတမ္ပိ ယံ အတ္ထံ။ လိင်္ဂဗျတ္တယော ဧတ္ထ ကတော။ ဣဒံ ပန ဝုတ္တံ ဟောတိ—သာတာသာတာနံ ဝိဘဝေါ ဘဝေါ စာတိ ယော ဧသ အတ္ထော၊ ဧတံ မေ ပဗြူဟိ ယတောနိဒါနန္တိ။ ဧတ္ထ စ သာတာသာတာနံ ဝိဘဝဘဝဝတ္ထုကာ ဝိဘဝဘဝဒိဋ္ဌိယော ဧဝ ဝိဘဝဘဝါတိ အတ္ထတော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တထာ ဟိ ဣမဿ ပဉှဿ ဝိဿဇ္ဇနပက္ခေ “ဘဝဒိဋ္ဌိပိ ဖဿနိဒါနာ၊ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိပိ ဖဿနိဒါနာ”တိ နိဒ္ဒေသေ[၁] ဝုတ္တံ။ **ဣတောနိဒါန**န္တိ ဖဿနိဒါနံ။

၈၇၈။ **ကိသ္မိံ ဝိဘူတေ န ဖုသန္တိ ဖဿာ**တိ ကိသ္မိံ ဝီတိဝတ္တေ စက္ခုသမ္ဖဿာဒယော ပဉ္စ ဖဿာ န ဖုသန္တိ။

၈၇၉။ **နာမဉ္စ ရူပဉ္စ ပဋိစ္စာ**တိ သမ္ပယုတ္တကနာမံ ဝတ္ထာရမ္မဏရူပဉ္စ ပဋိစ္စ။ **ရူပေ ဝိဘူတေ န ဖုသန္တိ ဖဿာ**တိ ရူပေ ဝီတိဝတ္တေ ပဉ္စ ဖဿာ န ဖုသန္တိ။

၈၈၀။ **ကထံ သမေတဿာ**တိ ကထံ ပဋိပန္နဿ။ **ဝိဘောတိ ရူပ**န္တိ ရူပံ ဝိဘဝတိ, န ဘဝေယျ ဝါ။ **သုခံ ဒုခဉ္စာ**တိ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌံ ရူပမေဝ ပုစ္ဆတိ။

၈၈၁။ **န သညသညီ**တိ ယထာ သမေတဿ ဝိဘောတိ ရူပံ၊ သော ပကတိသညာယ သညီပိ န ဟောတိ။ **န ဝိသညသညီ**တိ ဝိသညာယပိ ဝိရူပါယ သညာယ သညီ န ဟောတိ ဥမ္မတ္တကော ဝါ ခိတ္တစိတ္တော ဝါ။ **နောပိ အသညီ**တိ သညာဝိရဟိတောပိ န ဟောတိ နိရောဓသမာပန္နော ဝါ အသညသတ္တော ဝါ။ **န ဝိဘူတသညီ**တိ “သဗ္ဗသော ရူပသညာန”န္တိအာဒိနာ[၂] နယေန သမတိက္ကန္တသညီပိ န ဟောတိ အရူပဇ္ဈာနလာဘီ။ **ဧဝံ သမေတဿ ဝိဘောတိ ရူပ**န္တိ ဧတသ္မိံ သညသညိတာဒိဘာဝေ အဋ္ဌတွာ ယဒေတံ ဝုတ္တံ “သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ။ပ။ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိပဋိလာဘတ္ထာယ စိတ္တံ အဘိနီဟရတီ”တိ၊ ဧဝံ သမေတဿ အရူပမဂ္ဂသမင်္ဂိနော ဝိဘောတိ ရူပံ။ **သညာနိဒါနာ ဟိ ပပဉ္စသင်္ခါ**တိ ဧဝံ ပဋိပန္နဿာပိ ယာ သညာ၊ တန္နိဒါနာ တဏှာဒိဋ္ဌိပပဉ္စာ အပ္ပဟီနာ ဧဝ ဟောန္တီတိ ဒဿေတိ။

၁-ခု ၇-၂၁၂-ပိဋ္ဌေ မဟာနိဒ္ဒေသေ။
၂-အဘိ ၁-၆၈၊ အဘိ ၂-၂၇၂-ပိဋ္ဌေသု။

882-3. **Ettāvataggaṁ nu vadanti heke, yakkhassa suddhiṁ idha paṇḍitāse. Udāhu aññampi vadan**ti **etto**ti ettāvatā nu idha paṇḍitā samaṇabrāhmaṇā aggaṁ suddhiṁ sattassa vadanti, udāhu aññampi etto arūpasamāpattito adhikaṁ vadantīti pucchati. **Ettāvataggampi vadanti heke**ti eke sassatavādā samaṇabrāhmaṇā paṇḍitamānino ettāvatāpi aggaṁ suddhiṁ vadanti. **Tesaṁ paneke samayaṁ vadantī**ti tesaṁyeva eke ucchedavādā samayaṁ ucchedaṁ vadanti. **Anupādisese kusalā vadānā**ti anupādisese kusalavādā samānā.

884. **Ete ca ñatvā upanissitā**ti ete ca diṭṭhigatike sassatucchedadiṭṭhiyo nissitāti ñatvā. **Ñatvā munī nissaye so vimaṁsī**ti nissaye ca ñatvā so vīmaṁsī paṇḍito Buddhamuni. **Ñatvā vimutto**ti dukkhāniccādito dhamme ñatvā vimutto. **Bhavābhavāya na sametī**ti punappunaṁ upapattiyā na samāgacchatīti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi, desanāpariyosāne Purābhedasutte vuttasadisoyevābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Kalahavivādasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

12. Cūḷabyūhasuttavaṇṇanā

885-6. **Sakaṁsakaṁdiṭṭhiparibbasānā**ti Cūḷabyūhasuttaṁ. Kā uppatti? Idampi tasmiṁyeva mahāsamaye "sabbepi ime diṭṭhigatikā 'sādhurūpamhā'ti bhaṇanti, kiṁ nu kho sādhurūpāva ime attanoyeva diṭṭhiyā patiṭṭhahanti, udāhu aññampi diṭṭhiṁ gaṇhantī"ti uppannacittānaṁ ekaccānaṁ devatānaṁ tamatthaṁ pakāsetuṁ purimanayeneva nimmitabuddhena attānaṁ pucchāpetvā vuttaṁ.

Tattha ādito dvepi gāthā pucchāgāthāyeva. Tāsu **sakaṁsakaṁdiṭṭhiparibbasānā**ti attano attano diṭṭhiyā vasamānā. **Viggayha nānā kusalā vadantī**ti diṭṭhibalavaggāhaṁ gahetvā, tattha "kusalāmhā"ti

၈၈၂-၃။ **ဧတ္တာဝတဂ္ဂံ နု ဝဒန္တိ ဟေကေ၊ ယက္ခဿ သုဒ္ဓိံ ဣဓ ပဏ္ဍိတာသေ။ ဥဒါဟု အညမ္ပိ ဝဒန္တိ ဧတ္တော**တိ ဧတ္တာဝတာ နု ဣဓ ပဏ္ဍိတာ သမဏဗြာဟ္မဏာ အဂ္ဂံ သုဒ္ဓိံ သတ္တဿ ဝဒန္တိ၊ ဥဒါဟု အညမ္ပိ ဧတ္တော အရူပသမာပတ္တိတော အဓိကံ ဝဒန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။ **ဧတ္တာဝတဂ္ဂမ္ပိ ဝဒန္တိ ဟေကေ**တိ ဧကေ သဿတဝါဒါ သမဏဗြာဟ္မဏာ ပဏ္ဍိတမာနိနော ဧတ္တာဝတာပိ အဂ္ဂံ သုဒ္ဓိံ ဝဒန္တိ။ **တေသံ ပနေကေ သမယံ ဝဒန္တီ**တိ တေသံယေဝ ဧကေ ဥစ္ဆေဒဝါဒါ သမယံ ဥစ္ဆေဒံ ဝဒန္တိ။ **အနုပါဒိသေသေ ကုသလာ ဝဒါနာ**တိ အနုပါဒိသေသေ ကုသလဝါဒါ သမာနာ။

၈၈၄။ **ဧတေ စ ဉတွာ ဥပနိဿိတာ**တိ ဧတေ စ ဒိဋ္ဌိဂတိကေ သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယော နိဿိတာတိ ဉတွာ။ **ဉတွာ မုနီ နိဿယေ သော ဝိမံသီ**တိ နိဿယေ စ ဉတွာ သော ဝီမံသီ ပဏ္ဍိတော ဗုဒ္ဓမုနိ။ **ဉတွာ ဝိမုတ္တော**တိ ဒုက္ခာနိစ္စာဒိတော ဓမ္မေ ဉတွာ ဝိမုတ္တော။ **ဘဝါဘဝါယ န သမေတီ**တိ ပုနပ္ပုနံ ဥပပတ္တိယာ န သမာဂစ္ဆတီတိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပုရာဘေဒသုတ္တေ ဝုတ္တသဒိသောယေဝါဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ကလဟဝိဝါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၂-စူဠဗျူဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၈၅-၆။ **သကံသကံဒိဋ္ဌိပရိဗ္ဗသာနာ**တိ စူဠဗျူဟသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဣဒမ္ပိ တသ္မိံယေဝ မဟာသမယေ "သဗ္ဗေပိ ဣမေ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ 'သာဓုရူပမှာ'တိ ဘဏန္တိ၊ ကိံ နု ခေါ သာဓုရူပါဝ ဣမေ အတ္တနောယေဝ ဒိဋ္ဌိယာ ပတိဋ္ဌဟန္တိ၊ ဥဒါဟု အညမ္ပိ ဒိဋ္ဌိံ ဂဏှန္တီ"တိ ဥပ္ပန္နစိတ္တာနံ ဧကစ္စာနံ ဒေဝတာနံ တမတ္ထံ ပကာသေတုံ ပုရိမနယေနေဝ နိမ္မိတဗုဒ္ဓေန အတ္တာနံ ပုစ္ဆာပေတွာ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ အာဒိတော ဒွေပိ ဂါထာ ပုစ္ဆာဂါထာယေဝ။ တာသု **သကံသကံဒိဋ္ဌိပရိဗ္ဗသာနာ**တိ အတ္တနော အတ္တနော ဒိဋ္ဌိယာ ဝသမာနာ။ **ဝိဂ္ဂယှ နာနာ ကုသလာ ဝဒန္တီ**တိ ဒိဋ္ဌိဗလဝဂ္ဂါဟံ ဂဟေတွာ၊ တတ္ထ "ကုသလာမှာ"တိ

paṭijānamānā puthu puthu vadanti, ekaṁ na vadanti. **Yo evaṁ jānāti sa vedi dhammaṁ, idaṁ paṭikosamakevalī so**ti tañca diṭṭhiṁ sandhāya yo evaṁ jānāti, so dhammaṁ vedi. Idaṁ pana paṭikkosanto hīno hotīti vadanti. **Bālo**ti hīno. **Akkusalo**ti avidvā.

887-8. Idāni tisso vissajjanagāthā honti. Tā purimaḍḍhena vuttamatthaṁ pacchimaḍḍhena paṭibyūhitvā ṭhitā. Tena byūhena uttarasuttato ca appakattā idaṁ suttaṁ “Cūḷabyūhan”ti nāmaṁ labhati. Tattha **parassa ce dhamman**ti parassa diṭṭhiṁ. **Sabbeva bālā**ti evaṁ sante sabbeva ime bālā hontīti adhippāyo. Kiṁ kāraṇaṁ? **Sabbevime diṭṭhiparibbasānāti, sandiṭṭhiyā ceva na vīvadātā. Saṁsuddhapaññā kusalā mutīmā**ti sakāya diṭṭhiyā na vivadātā na vodātā saṁkiliṭṭhāva samānā saṁsuddhapaññā ca kusalā ca mutimanto ca te honti ce. Atha vā “sandiṭṭhiyā ce pana vīvadātā”tipi pāṭho. Tassattho—sakāya pana diṭṭhiyā vodātā saṁsuddhapaññā kusalā mutimanto honti ce. **Na tesaṁ kocī**ti evaṁ sante tesaṁ ekopi hīnapañño na hoti. Kiṁkāraṇā? **Diṭṭhī hi tesampi tathā samattā,** yathā itaresanti.

889. **Na vāhametan**ti gāthāya saṅkhepattho—**yaṁ** te **mithu** dve dve janā **aññamaññaṁ** “bālo”ti āhu, ahaṁ **etaṁ tathiyaṁ** tacchanti **neva brūmi.** Kiṁ kāraṇā? Yasmā sabbe te **sakaṁ sakaṁ diṭṭhiṁ** “idameva **saccaṁ** moghamaññan”ti **akaṁsu.** Tena ca kāraṇena **paraṁ “bālo”ti dahanti.** Ettha ca “tathiyan”ti “kathivan”ti dvepi pāṭhā.

890. **Yamāhū**ti pucchāgāthāya **yaṁ** diṭṭhi**saccaṁ tathiyanti eke āhu.**

891. **Ekaṁ hi saccan**ti vissajjanagāthāya ekaṁ saccaṁ nirodho maggo vā. **Yasmiṁ pajā no vivade pajānan**ti yamhi sacce pajānanto pajā no vivadeyya. **Sayaṁ thunantī**ti attanā vadanti.

892. **Kasmā nū**ti pucchāgāthāya **pavādiyāse**ti vādino. **Udāhu te takkamanussarantī**ti te vādino udāhu attano takkamattaṁ anugacchanti.

ပဋိဇာနမာနာ ပုထု ပုထု ဝဒန္တိ၊ ဧကံ န ဝဒန္တိ။ **ယော ဧဝံ ဇာနာတိ သ ဝေဒိ ဓမ္မံ၊ ဣဒံ ပဋိကောသမကေဝလီ သော**တိ တဉ္စ ဒိဋ္ဌိံ သန္ဓာယ ယော ဧဝံ ဇာနာတိ၊ သော ဓမ္မံ ဝေဒိ။ ဣဒံ ပန ပဋိက္ကောသန္တော ဟီနော ဟောတီတိ ဝဒန္တိ။ **ဗာလော**တိ ဟီနော။ **အက္ကုသလော**တိ အဝိဒွါ။

၈၈၇-၈။ ဣဒါနိ တိဿော ဝိဿဇ္ဇနဂါထာ ဟောန္တိ။ တာ ပုရိမဍ္ဎေန ဝုတ္တမတ္ထံ ပစ္ဆိမဍ္ဎေန ပဋိဗျူဟိတွာ ဌိတာ။ တေန ဗျူဟေန ဥတ္တရသုတ္တတော စ အပ္ပကတ္တာ ဣဒံ သုတ္တံ “စူဠဗျူဟ”န္တိ နာမံ လဘတိ။ တတ္ထ **ပရဿ စေ ဓမ္မ**န္တိ ပရဿ ဒိဋ္ဌိံ။ **သဗ္ဗေဝ ဗာလာ**တိ ဧဝံ သန္တေ သဗ္ဗေဝ ဣမေ ဗာလာ ဟောန္တီတိ အဓိပ္ပါယော။ ကိံ ကာရဏံ? **သဗ္ဗေဝိမေ ဒိဋ္ဌိပရိဗ္ဗသာနာတိ၊ သန္ဒိဋ္ဌိယာ စေဝ န ဝီဝဒါတာ။ သံသုဒ္ဓပညာ ကုသလာ မုတီမာ**တိ သကာယ ဒိဋ္ဌိယာ န ဝိဝဒါတာ န ဝေါဒါတာ သံကိလိဋ္ဌာဝ သမာနာ သံသုဒ္ဓပညာ စ ကုသလာ စ မုတိမန္တော စ တေ ဟောန္တိ စေ။ အထ ဝါ “သန္ဒိဋ္ဌိယာ စေ ပန ဝီဝဒါတာ”တိပိ ပါဌော။ တဿတ္ထော—သကာယ ပန ဒိဋ္ဌိယာ ဝေါဒါတာ သံသုဒ္ဓပညာ ကုသလာ မုတိမန္တော ဟောန္တိ စေ။ **န တေသံ ကောစီ**တိ ဧဝံ သန္တေ တေသံ ဧကောပိ ဟီနပညော န ဟောတိ။ ကိံကာရဏာ? **ဒိဋ္ဌီ ဟိ တေသမ္ပိ တထာ သမတ္တာ၊** ယထာ ဣတရေသန္တိ။

၈၈၉။ **န ဝါဟမေတ**န္တိ ဂါထာယ သင်္ခေပတ္ထော—**ယံ** တေ **မိထု** ဒွေ ဒွေ ဇနာ **အညမညံ** “ဗာလော”တိ အာဟု၊ အဟံ **ဧတံ တထိယံ** တစ္ဆန္တိ **နေဝ ဗြူမိ**။ ကိံကာရဏာ? ယသ္မာ သဗ္ဗေ တေ **သကံ သကံ ဒိဋ္ဌိံ** “ဣဒမေဝ **သစ္စံ** မောဃမည”န္တိ **အကံသု**။ တေန စ ကာရဏေန **ပရံ “ဗာလော”တိ ဒဟန္တိ**။ ဧတ္ထ စ “တထိယ”န္တိ “ကထိဝ”န္တိ ဒွေပိ ပါဌာ။

၈၉၀။ **ယမာဟူ**တိ ပုစ္ဆာဂါထာယ **ယံ** ဒိဋ္ဌိ**သစ္စံ တထိယန္တိ ဧကေ အာဟု**။

၈၉၁။ **ဧကံ ဟိ သစ္စ**န္တိ ဝိဿဇ္ဇနဂါထာယ ဧကံ သစ္စံ နိရောဓော မဂ္ဂေါ ဝါ။ **ယသ္မိံ ပဇာ နော ဝိဝဒေ ပဇာန**န္တိ ယမှိ သစ္စေ ပဇာနန္တော ပဇာ နော ဝိဝဒေယျ။ **သယံ ထုနန္တီ**တိ အတ္တနာ ဝဒန္တိ။

၈၉၂။ **ကသ္မာ နူ**တိ ပုစ္ဆာဂါထာယ **ပဝါဒိယာသေ**တိ ဝါဒိနော။ **ဥဒါဟု တေ တက္ကမနုဿရန္တီ**တိ တေ ဝါဒိနော ဥဒါဟု အတ္တနော တက္ကမတ္တံ အနုဂစ္ဆန္တိ။

893. **Na hevāti** vissajjanagāthāya **aññatra saññāya niccānīti** ṭhapetvā saññāmattena niccanti gahitaggahaṇāni. **Takkañca diṭṭhīsu pakappayitvāti** attano micchāsaṅkappamattaṁ diṭṭhīsu janetvā. Yasmā pana diṭṭhīsu vitakkaṁ janentā diṭṭhiyopi janenti, tasmā Niddese[1] vuttaṁ “diṭṭhigatāni janenti sañjanentī”ti-ādi.

894-5. Idāni evaṁ nānāsaccesu asantesu takkamattamanussarantānaṁ diṭṭhigatikānaṁ vippaṭipattiṁ dassetuṁ **“diṭṭhe sute”**ti-ādikā gāthāyo abhāsi. Tattha **diṭṭheti** diṭṭhaṁ, diṭṭhasuddhinti adhippāyo. Esa nayo sutādīsu. **Ete ca nissāya vimānadassīti** ete diṭṭhidhamme nissayitvā suddhibhāvasaṅkhātaṁ vimānaṁ asammānaṁ passantopi. **Vinicchaye ṭhatvā pahassamāno, bālo paro akkusaloti cāhāti** evaṁ vimānadassīpi tasmiṁ diṭṭhivinicchaye ṭhatvā tuṭṭhijāto hāsajāto hutvā “paro hīno ca avidvā cā”ti evaṁ vadatiyeva. Evaṁ sante **yenevāti** gāthā. Tattha **sayamattanāti** sayameva attānaṁ. **Vimānetīti** garahati. **Tadeva pāvāti** tadeva vacanaṁ diṭṭhiṁ vadati, taṁ vā puggalaṁ.

896. **Atisāradiṭṭhiyāti** gāthāyattho—**so** evaṁ tāya lakkhaṇātisāriniyā **atisāradiṭṭhiyā samatto** puṇṇo uddhumāto, tena ca diṭṭhimānena matto “paripuṇṇo ahaṁ kevalī”ti evaṁ **paripuṇṇamānī sayameva** attānaṁ **manasā** “ahaṁ paṇḍito”ti abhisiñcati. Kiṁ kāraṇā? **Diṭṭhī hi sā tassa tathā samattāti.**

897. **Parassa ceti** gāthāya sambandho attho ca—kiñca bhiyyo? Yo so vinicchaye ṭhatvā pahassamāno “bālo paro akkusalo”ti cāha, tassa **parassa ce hi vacasā** so hena vuccamāno **nihīno** hoti, **tumo sahā hoti nihīnapañño,** sopi teneva saha nihīnapañño hoti. Sopi hi naṁ “bālo”ti vadati. Athassa vacanaṁ appamāṇaṁ, so pana **sayameva vedagū ca dhīro ca hoti.** Evaṁ sante **na koci bālo samaṇesu atthi.** Sabbepi hi te attano icchāya paṇḍitā.

1. Khu 7. 228 piṭṭhe Mahāniddese.

၈၉၃။ **န ဟေဝါ**တိ ဝိဿဇ္ဇနဂါထာယ **အညတြ သညာယ နိစ္စာနီ**တိ ဌပေတွာ သညာမတ္တေန နိစ္စန္တိ ဂဟိတဂ္ဂဟဏာနိ။ **တက္ကဉ္စ ဒိဋ္ဌီသု ပကပ္ပယိတွာ**တိ အတ္တနော မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပမတ္တံ ဒိဋ္ဌီသု ဇနေတွာ။ ယသ္မာ ပန ဒိဋ္ဌီသု ဝိတက္ကံ ဇနေန္တာ ဒိဋ္ဌိယောပိ ဇနေန္တိ၊ တသ္မာ နိဒ္ဒေသေ[1] ဝုတ္တံ “ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဇနေန္တိ သဉ္ဇနေန္တီ”တိအာဒိ။

၈၉၄-၅။ ဣဒါနိ ဧဝံ နာနာသစ္စေသု အသန္တေသု တက္ကမတ္တမနုဿရန္တာနံ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ ဝိပ္ပဋိပတ္တိံ ဒဿေတုံ “**ဒိဋ္ဌေ သုတေ**”တိအာဒိကာ ဂါထာယော အဘာသိ။ တတ္ထ **ဒိဋ္ဌေ**တိ ဒိဋ္ဌံ၊ ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဧသ နယော သုတာဒီသု။ **ဧတေ စ နိဿာယ ဝိမာနဒဿီ**တိ ဧတေ ဒိဋ္ဌိဓမ္မေ နိဿယိတွာ သုဒ္ဓိဘာဝသင်္ခါတံ ဝိမာနံ အသမ္မာနံ ပဿန္တောပိ။ **ဝိနိစ္ဆယေ ဌတွာ ပဟဿမာနော၊ ဗာလော ပရော အက္ကုသလောတိ စာဟာ**တိ ဧဝံ ဝိမာနဒဿီပိ တသ္မိံ ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယေ ဌတွာ တုဋ္ဌိဇာတော ဟာသဇာတော ဟုတွာ “ပရော ဟီနော စ အဝိဒွါ စာ”တိ ဧဝံ ဝဒတိယေဝ။ ဧဝံ သန္တေ **ယေနေဝါ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **သယမတ္တနာ**တိ သယမေဝ အတ္တာနံ။ **ဝိမာနေတီ**တိ ဂရဟတိ။ **တဒေဝ ပါဝါ**တိ တဒေဝ ဝစနံ ဒိဋ္ဌိံ ဝဒတိ၊ တံ ဝါ ပုဂ္ဂလံ။

၈၉၆။ **အတိသာရဒိဋ္ဌိယာ**တိ ဂါထာယတ္ထော—**သော** ဧဝံ တာယ လက္ခဏာတိသာရိနိယာ **အတိသာရဒိဋ္ဌိယာ သမတ္တော** ပုဏ္ဏော ဥဒ္ဓုမာတော, တေန စ ဒိဋ္ဌိမာနေန မတ္တော “ပရိပုဏ္ဏော အဟံ ကေဝလီ”တိ ဧဝံ **ပရိပုဏ္ဏမာနီ သယမေဝ** အတ္တာနံ **မနသာ** “အဟံ ပဏ္ဍိတော”တိ အဘိသိဉ္စတိ။ ကိံကာရဏာ? **ဒိဋ္ဌီ ဟိ သာ တဿ တထာ သမတ္တာ**တိ။

၈၉၇။ **ပရဿ စေ**တိ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော အတ္ထော စ—ကိဉ္စ ဘိယျော? ယော သော ဝိနိစ္ဆယေ ဌတွာ ပဟဿမာနော “ဗာလော ပရော အက္ကုသလော”တိ စာဟ၊ တဿ **ပရဿ စေ ဟိ ဝစသာ** သော ဟေန ဝုစ္စမာနော **နိဟီနော** ဟောတိ၊ **တုမော သဟာ ဟောတိ နိဟီနပညော၊** သောပိ တေနေဝ သဟ နိဟီနပညော ဟောတိ။ သောပိ ဟိ နံ “ဗာလော”တိ ဝဒတိ။ အထဿ ဝစနံ အပ္ပမာဏံ၊ သော ပန **သယမေဝ ဝေဒဂူ စ ဓီရော စ ဟောတိ။** ဧဝံ သန္တေ **န ကောစိ ဗာလော သမဏေသု အတ္ထိ။** သဗ္ဗေပိ ဟိ တေ အတ္တနော ဣစ္ဆာယ ပဏ္ဍိတာ။

၁-ခု ၇-၂၂၈-ပိဋ္ဌေ မဟာနိဒ္ဒေသေ။

898. **Aññaṁ ito**ti gāthāya sambandho attho ca—“atha ce sayaṁ vedagū hoti dhīro, na koci bālo samaṇesu atthī”ti evaṁ hi vuttepi siyā kassaci “kasmā”ti. Tattha vuccate—yasmā **aññaṁ ito yā’bhivadanti dhammaṁ aparaddhā suddhi’makevalī te**[1]**, evampi titthyā puthuso vadanti,** ye ito aññaṁ diṭṭhiṁ abhivadanti, ye aparaddhā viraddhā suddhimaggaṁ, akevalino ca teti evaṁ puthutitthiyā yasmā vadantīti vuttaṁ hoti. Kasmā panevaṁ vadantīti ce? **Sandiṭṭhirāgena hi te’bhirattā,** yasmā sakena diṭṭhirāgena abhirattāti vuttaṁ hoti.

899-900. Evaṁ abhirattā ca—**idheva suddhin**ti gāthā. Tattha **sakāyane**ti sakamagge. **Daḷhaṁ vadānā**ti daḷhavādā. Evañca daḷhavādesu tesu yo koci titthiyo sakāyane vāpi daḷhaṁ vadāno **ka’mettha bāloti paraṁ daheyya,** saṅkhepato tattha sassatucchedasaṅkhāte vitthārato vā natthika-issarakāraṇaniyatādibhede sake āyatane “idameva saccan”ti daḷhaṁ vadāno kaṁ paraṁ ettha diṭṭhigate “bālo”ti saha dhammena passeyya, nanu sabbopi tassa matena paṇḍito eva suppaṭipanno eva ca. Evaṁ sante ca **sayameva so medhagamāvaheyya paraṁ vadaṁ bālamasuddhidhammaṁ**[2], sopi paraṁ “bālo ca asuddhidhammo ca ayan”ti vadanto attanāva kalahaṁ āvaheyya. Kasmā? Yasmā sabbopi tassa matena paṇḍito eva suppaṭipanno eva ca.

901. Evaṁ sabbathāpi **vinicchaye ṭhatvā sayaṁ pamāya uddhaṁsa**[3] **lokasmiṁ vivādameti,** diṭṭhiyaṁ ṭhatvā sayañca satthārādīni minitvā so bhiyyo vivādametīti. Evaṁ pana vinicchayesu ādīnavaṁ ñatvā ariyamaggena **hitvāna sabbāni vinicchayāni na medhagaṁ kubbati jantu loke**ti arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi. Desanāpariyosāne Purābhedasutte vuttasadiso evābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Cūḷabyūhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Suddhiṁ akevalino (Sī) 2. Bālaṁ asuddhadhammaṁ (Sī) 3. Uddhaṁ so (Sī, Syā)

၈၉၈။ **အညံ ဣတော**တိ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော အတ္ထော စ—“အထ စေ သယံ ဝေဒဂူ ဟောတိ ဓီရော၊ န ကောစိ ဗာလော သမဏေသု အတ္ထီ”တိ ဧဝံ ဟိ ဝုတ္တေပိ သိယာ ကဿစိ “ကသ္မာ”တိ။ တတ္ထ ဝုစ္စတေ—ယသ္မာ **အညံ ဣတော ယာ’ဘိဝဒန္တိ ဓမ္မံ အပရဒ္ဓါ သုဒ္ဓိ’မကေဝလီ တေ**[1]**၊ ဧဝမ္ပိ တိတ္ထျာ ပုထုသော ဝဒန္တိ၊** ယေ ဣတော အညံ ဒိဋ္ဌိံ အဘိဝဒန္တိ၊ ယေ အပရဒ္ဓါ ဝိရဒ္ဓါ သုဒ္ဓိမဂ္ဂံ၊ အကေဝလိနော စ တေတိ ဧဝံ ပုထုတိတ္ထိယာ ယသ္မာ ဝဒန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကသ္မာ ပနေဝံ ဝဒန္တီတိ စေ? **သန္ဒိဋ္ဌိရာဂေန ဟိ တေ’ဘိရတ္တာ၊** ယသ္မာ သကေန ဒိဋ္ဌိရာဂေန အဘိရတ္တာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၈၉၉-၉၀၀။ ဧဝံ အဘိရတ္တာ စ—**ဣဓေဝ သုဒ္ဓိ**န္တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **သကာယနေ**တိ သကမဂ္ဂေ။ **ဒဠှံ ဝဒါနာ**တိ ဒဠှဝါဒါ။ ဧဝဉ္စ ဒဠှဝါဒေသု တေသု ယော ကောစိ တိတ္ထိယော သကာယနေ ဝါပိ ဒဠှံ ဝဒါနော **က’မေတ္ထ ဗာလောတိ ပရံ ဒဟေယျ၊** သင်္ခေပတော တတ္ထ သဿတုစ္ဆေဒသင်္ခါတေ ဝိတ္ထာရတော ဝါ နတ္ထိကဣဿရကာရဏနိယတာဒိဘေဒေ သကေ အာယတနေ “ဣဒမေဝ သစ္စ”န္တိ ဒဠှံ ဝဒါနော ကံ ပရံ ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌိဂတေ “ဗာလော”တိ သဟ ဓမ္မေန ပဿေယျ၊ နနု သဗ္ဗောပိ တဿ မတေန ပဏ္ဍိတော ဧဝ သုပ္ပဋိပန္နော ဧဝ စ။ ဧဝံ သန္တေ စ **သယမေဝ သော မေဓဂမာဝဟေယျ ပရံ ဝဒံ ဗာလမသုဒ္ဓိဓမ္မံ**[2]**၊** သောပိ ပရံ “ဗာလော စ အသုဒ္ဓိဓမ္မော စ အယ”န္တိ ဝဒန္တော အတ္တနာဝ ကလဟံ အာဝဟေယျ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ သဗ္ဗောပိ တဿ မတေန ပဏ္ဍိတော ဧဝ သုပ္ပဋိပန္နော ဧဝ စ။

၉၀၁။ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ **ဝိနိစ္ဆယေ ဌတွာ သယံ ပမာယ ဥဒ္ဓံသ**[3]**လောကသ္မိံ ဝိဝါဒမေတိ၊** ဒိဋ္ဌိယံ ဌတွာ သယဉ္စ သတ္ထာရာဒီနိ မိနိတွာ သော ဘိယျော ဝိဝါဒမေတီတိ။ ဧဝံ ပန ဝိနိစ္ဆယေသု အာဒီနဝံ ဉတွာ အရိယမဂ္ဂေန **ဟိတွာန သဗ္ဗာနိ ဝိနိစ္ဆယာနိ န မေဓဂံ ကုဗ္ဗတိ ဇန္တု လောကေ**တိ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပုရာဘေဒသုတ္တေ ဝုတ္တသဒိသော ဧဝါဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

စူဠဗျူဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သုဒ္ဓိံ အကေဝလိနော (သီ) ၂-ဗာလံ အသုဒ္ဓဓမ္မံ (သီ) ၃-ဥဒ္ဓံ သော (သီ၊ သျာ)

13. Mahābyūhasuttavaṇṇanā

902. **Ye kecime**ti Mahābyūhasuttaṁ. Kā uppatti? Idampi tasmiṁyeva mahāsamaye "kiṁ nu kho ime diṭṭhiparibbasānā viññūnaṁ santikā nindameva labhanti, udāhu pasaṁsampī"ti uppannacittānaṁ ekaccānaṁ devatānaṁ tamatthaṁ āvikātuṁ purimanayena nimmitabuddhena attānaṁ pucchāpetvā vuttaṁ. Tattha **anvānayantī**ti anu ānayanti, punappunaṁ āharanti.

903. Idāni yasmā te "idameva saccan"ti vadantā diṭṭhigatikā vādino kadāci katthaci pasaṁsampi labhanti, yaṁ etaṁ pasaṁsāsaṅkhātaṁ vādaphalaṁ, taṁ appaṁ rāgādīnaṁ samāya samatthaṁ na hoti, ko pana vādo dutiye nindāphale, tasmā etamatthaṁ dassento imaṁ tāva vissajjanagāthamāha **"appaṁ hi etaṁ na alaṁ samāya, duve vivādassa phalāni brūmī"**ti-ādi. Tattha **duve vivādassa phalānī**ti nindā pasaṁsā ca, jayaparājayādīni vā taṁsabhāgāni. **Etampi disvā**ti "nindā aniṭṭhā eva, pasaṁsā nālaṁ samāyā"ti etampi vivādaphale ādīnavaṁ disvā. **Khemā'bhipassaṁ avivādabhūmi**nti avivādabhūmiṁ nibbānaṁ "kheman"ti passamāno.

904. Evaṁ hi avivadamāno—**yā kācimā**ti gāthā. Tattha **sammutiyo**ti diṭṭhiyo. **Puthujjā**ti puthujjanasambhavā[1]. **So upayaṁ kimeyyā**ti so upagantabbaṭṭhena upayaṁ rūpādīsu ekampi dhammaṁ kiṁ upeyya, kena vā kāraṇena upeyya. **Diṭṭhe sute khantimakubbamāno**ti diṭṭhasutasuddhīsu pemaṁ akaronto.

905. Ito bāhirā pana—**sīluttamā**ti gāthā. Tassattho—sīlaṁyeva "uttaman"ti maññamānā **sīluttamā** eke bhonto saṁyamamattena **suddhiṁ** vadanti, hatthivatādiñca **vataṁ samādāya upaṭṭhitā, idheva** diṭṭhiyaṁ **assa** satthuno **suddhinti bhavūpanītā** bhavajjhositā samānā vadanti, apica te **kusalā vadānā** "kusalā mayan"ti evaṁ vādā.

1. Puthusabhāvā (Syā), puthujjanasabhāvā (Ka)

၁၃-မဟာဗျူဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၀၂။ **ယေ ကေစိမေ**တိ မဟာဗျူဟသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဣဒမ္ပိ တသ္မိံ-ယေဝ မဟာသမယေ "ကိံ နု ခေါ ဣမေ ဒိဋ္ဌိပရိဗ္ဗသာနာ ဝိညူနံ သန္တိကာ နိန္ဒမေဝ လဘန္တိ၊ ဥဒါဟု ပသံသမ္ပီ"တိ ဥပ္ပန္နစိတ္တာနံ ဧကစ္စာနံ ဒေဝတာနံ တမတ္ထံ အာဝိကာတုံ ပုရိမနယေန နိမ္မိတဗုဒ္ဓေန အတ္တာနံ ပုစ္ဆာပေတွာ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **အန္ဝါနယန္တီ**တိ အနု အာနယန္တိ၊ ပုနပ္ပုနံ အာဟရန္တိ။

၉၀၃။ ဣဒါနိ ယသ္မာ တေ "ဣဒမေဝ သစ္စ"န္တိ ဝဒန္တာ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ ဝါဒိနော ကဒါစိ ကတ္ထစိ ပသံသမ္ပိ လဘန္တိ၊ ယံ ဧတံ ပသံသာသင်္ခါတံ ဝါဒဖလံ၊ တံ အပ္ပံ ရာဂါဒီနံ သမာယ သမတ္ထံ န ဟောတိ၊ ကော ပန ဝါဒေါ ဒုတိယေ နိန္ဒာဖလေ၊ တသ္မာ ဧတမတ္ထံ ဒဿေန္တော ဣမံ တာဝ ဝိဿဇ္ဇနဂါထမာဟ "**အပ္ပံ ဟိ ဧတံ န အလံ သမာယ၊ ဒုဝေ ဝိဝါဒဿ ဖလာနိ ဗြူမိ**"တိအာဒိ။ တတ္ထ **ဒုဝေ ဝိဝါဒဿ ဖလာနီ**တိ နိန္ဒာ ပသံသာ စ, ဇယပရာဇယာဒီနိ ဝါ တံသဘာဂါနိ။ **ဧတမ္ပိ ဒိသွာ**တိ "နိန္ဒာ အနိဋ္ဌာ ဧဝ၊ ပသံသာ နာလံ သမာယာ"တိ ဧတမ္ပိ ဝိဝါဒဖလေ အာဒီနဝံ ဒိသွာ။ **ခေမာ'ဘိပဿံ အဝိဝါဒ-ဘူမိ**န္တိ အဝိဝါဒဘူမိံ နိဗ္ဗာနံ "ခေမ"န္တိ ပဿမာနော။

၉၀၄။ ဧဝံ ဟိ အဝိဝဒမာနော—**ယာ ကာစိမာ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **သမ္မုတိယော**တိ ဒိဋ္ဌိယော။ **ပုထုဇ္ဇာ**တိ ပုထုဇ္ဇနသမ္ဘဝါ[1]။ **သော ဥပယံ ကိမေ-ယျာ**တိ သော ဥပဂန္တဗ္ဗဋ္ဌေန ဥပယံ ရူပါဒီသု ဧကမ္ပိ ဓမ္မံ ကိံ ဥပေယျ၊ ကေန ဝါ ကာရဏေန ဥပေယျ။ **ဒိဋ္ဌေ သုတေ ခန္တိမကုဗ္ဗမာနော**တိ ဒိဋ္ဌသုတသုဒ္ဓီသု ပေမံ အကရောန္တော။

၉၀၅။ ဣတော ဗာဟိရာ ပန—**သီလုတ္တမာ**တိ ဂါထာ။ တဿတ္ထော—သီလံယေဝ "ဥတ္တမ"န္တိ မညမာနာ **သီလုတ္တမာ** ဧကေ ဘောန္တော သံယမမတ္တေန **သုဒ္ဓိံ** ဝဒန္တိ၊ ဟတ္ထိဝတာဒိဉ္စ **ဝတံ သမာဒါယ ဥပဋ္ဌိတာ၊ ဣဓေဝ** ဒိဋ္ဌိယံ **အဿ** သတ္ထုနော **သုဒ္ဓိန္တိ ဘဝူပနီတာ** ဘဝဇ္ဈောသိတာ သမာနာ ဝဒန္တိ၊ အပိစ တေ **ကုသလာ ဝဒါနာ** "ကုသလာ မယ"န္တိ ဧဝံ ဝါဒါ။

၁-ပုထုသဘာဝါ (သျာ)၊ ပုထုဇ္ဇနသဘာဝါ (က)

906. Evaṁ sīluttamesu ca tesu tathā paṭipanno yo koci—**sace cuto**ti gāthā. Tassattho—**sace** tato **sīlavatato** paravicchandanena vā anabhisambhuṇanto vā **cuto hoti,** so taṁ sīlabbatādikammaṁ puññābhisaṅkhārādikammaṁ vā **virādhayitvā pavedhatī.** Na kevalañca vedhati, apica kho taṁ sīlabbatasuddhiṁ **pajappatī** ca vippalapati **patthayatī** ca. Kimiva? **Satthāva hīno pavasaṁ gharamhā,** gharamhā pavasanto satthato hīno yathā taṁ gharaṁ vā satthaṁ vā pattheyyāti.

907. Evaṁ pana sīluttamānaṁ vedhakāraṇaṁ ariyasāvako—**sīlabbataṁ vāpi pahāya sabban**ti gāthā. Tattha **sāvajjanavajjan**ti sabbākusalaṁ lokiyakusalañca. **Etaṁ suddhiṁ asuddhinti apatthayāno**ti pañcakāmaguṇādibhedaṁ etaṁ suddhiṁ akusalādibhedaṁ asuddhiñca apatthayamāno. **Virato care**ti suddhiyā asuddhiyā ca virato careyya. **Santimanuggahāyā**ti diṭṭhiṁ agahetvā.

908. Evaṁ ito bāhirake sīluttame saṁyamena visuddhivāde tesaṁ vighātaṁ sīlabbatappahāyino arahato ca paṭipattiṁ dassetvā idāni aññathāpi suddhivāde bāhirake dassento "**tamūpanissāyā**"ti gāthamāha. Tassattho—santaññepi samaṇabrāhmaṇā, te **jigucchitaṁ** amarantapaṁ vā diṭṭhasuddhi-ādīsu vā aññatarаññataraṁ **upanissāya** akiriyadiṭṭhiyā vā **uddhaṁsarā** hutvā **bhavābhavesu avītataṇhāse suddhi'manutthunanti** vadanti kathentīti.

909. Evaṁ tesaṁ avītataṇhānaṁ suddhiṁ anutthunantānaṁ yopi suddhippattameva attānaṁ maññeyya, tassapi avītataṇhattā bhavābhavesu taṁ taṁ vatthuṁ **patthayamānassa hi jappitāni** punappunaṁ hontiyevāti adhippāyo. Taṇhā hi āsevitā taṇhaṁ vaḍḍhayateva. Nu kevalañca jappitāni, **pavedhitaṁ vāpi pakappitesu,** taṇhādiṭṭhīhi cassa pakappitesu vatthūsu pavedhitampi hotīti vuttaṁ hoti. Bhavābhavesu pana vītataṇhattā āyatiṁ **cutūpapāto idha yassa natthi, sa kena vedheyya kuhiṁ va jappe**ti ayametissā gāthāya sambandho. Sesaṁ niddese vuttanayameva.

၉၀၆။ ဧဝံ သီလုတ္တမေသု စ တေသု တထာ ပဋိပန္နော ယော ကောစိ—**သစေ စုတော**တိ ဂါထာ။ တဿတ္ထော—**သစေ** တတော **သီလဝတတော** ပရဝိစ္ဆန္ဒနေန ဝါ အနဘိသမ္ဘုဏန္တော ဝါ **စုတော ဟောတိ၊** သော တံ သီလဗ္ဗတာဒိကမ္မံ ပုညာဘိသင်္ခါရာဒိကမ္မံ ဝါ **ဝိရာဓယိတွာ ပဝေဓတိ။** န ကေဝလဉ္စ ဝေဓတိ၊ အပိစ ခေါ တံ သီလဗ္ဗတသုဒ္ဓိံ **ပဇပ္ပတိ** စ ဝိပ္ပလပတိ **ပတ္ထယတိ** စ။ ကိမိဝ? **သတ္ထာဝ ဟီနော ပဝသံ ဃရမှာ၊** ဃရမှာ ပဝသန္တော သတ္ထတော ဟီနော ယထာ တံ ဃရံ ဝါ သတ္ထံ ဝါ ပတ္ထေယျာတိ။

၉၀၇။ ဧဝံ ပန သီလုတ္တမာနံ ဝေဓကာရဏံ အရိယသာဝကော—**သီလဗ္ဗတံ ဝါပိ ပဟာယ သဗ္ဗ**န္တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **သာဝဇ္ဇနဝဇ္ဇ**န္တိ သဗ္ဗာကုသလံ လောကိယကုသလဉ္စ။ **ဧတံ သုဒ္ဓိံ အသုဒ္ဓိန္တိ အပတ္ထယာနော**တိ ပဉ္စကာမဂုဏာဒိဘေဒံ ဧတံ သုဒ္ဓိံ အကုသလာဒိဘေဒံ အသုဒ္ဓိဉ္စ အပတ္ထယမာနော။ **ဝိရတော စရေ**တိ သုဒ္ဓိယာ အသုဒ္ဓိယာ စ ဝိရတော စရေယျ။ **သန္တိမနုဂ္ဂဟာယာ**တိ ဒိဋ္ဌိံ အဂဟေတွာ။

၉၀၈။ ဧဝံ ဣတော ဗာဟိရကေ သီလုတ္တမေ သံယမေန ဝိသုဒ္ဓိဝါဒေ တေသံ ဝိဃာတံ သီလဗ္ဗတပ္ပဟာယိနော အရဟတော စ ပဋိပတ္တိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အညထာပိ သုဒ္ဓိဝါဒေ ဗာဟိရကေ ဒဿေန္တော "**တမူပနိဿာယာ**"တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—သန္တညေပိ သမဏဗြာဟ္မဏာ၊ တေ **ဇိဂုစ္ဆိတံ** အမရန္တပံ ဝါ ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိအာဒီသု ဝါ အညတရညတရံ **ဥပနိဿာယ** အကိရိယဒိဋ္ဌိယာ ဝါ **ဥဒ္ဓံသရာ** ဟုတွာ **ဘဝါဘဝေသု အဝီတတဏှာသေ သုဒ္ဓိ'မနုတ္ထုနန္တိ** ဝဒန္တိ ကထေန္တီတိ။

၉၀၉။ ဧဝံ တေသံ အဝီတတဏှာနံ သုဒ္ဓိံ အနုတ္ထုနန္တာနံ ယောပိ သုဒ္ဓိပ္ပတ္တမေဝ အတ္တာနံ မညေယျ၊ တဿပိ အဝီတတဏှတ္တာ ဘဝါဘဝေသု တံ တံ ဝတ္ထုံ **ပတ္ထယမာနဿ ဟိ ဇပ္ပိတာနိ** ပုနပ္ပုနံ ဟောန္တိယေဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ တဏှာ ဟိ အာသေဝိတာ တဏှံ ဝဍ္ဎယတေဝ။ န ကေဝလဉ္စ ဇပ္ပိတာနိ၊ **ပဝေဓိတံ ဝါပိ ပကပ္ပိတေသု၊** တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ စဿ ပကပ္ပိတေသု ဝတ္ထူသု ပဝေဓိတမ္ပိ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဘဝါဘဝေသု ပန ဝီတတဏှတ္တာ အာယတိံ **စုတူပပါတော ဣဓ ယဿ နတ္ထိ၊ သ ကေန ဝေဓေယျ ကုဟိံ ဝ ဇပ္ပေ**တိ အယမေတိဿာ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော။ သေသံ နိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တနယမေဝ။

910-11. **Yamāhū**ti pucchāgāthā. Idāni yasmā ekopi ettha vādo sacco natthi, kevalaṁ diṭṭhimattakena hi te vadanti, tasmā tamatthaṁ dassento "**sakañhī**"ti imaṁ tāva vissajjanagāthamāha. Tattha **sammutin**ti diṭṭhiṁ.

912. Evametesu sakaṁ dhammaṁ paripuṇṇaṁ bruvantesu aññassa pana dhammaṁ "hīnan"ti vadantesu yassa kassaci—**parassa ce vambhayitena hīno**ti gāthā. Tassattho—yadi **parassa** ninditakāraṇā **hīno** bhaveyya, **na koci dhammesu visesi** aggo bhaveyya. Kiṁ kāraṇaṁ? **Puthū hi aññassa vadanti dhammaṁ, nihīnato** sabbeva te **samhi daḷhaṁ vadānā** sakadhamme daḷhavādā eva.

913. Kiñca bhiyyo—**saddhammapūjā**ti gāthā. Tassattho—te ca titthiyā **yathā pasaṁsanti sakāyanāni, saddhammapūjāpi nesaṁ tatheva** vattati. Te hi ativiya satthārādīni sakkaronti. Tattha yadi te pamāṇā siyuṁ, evaṁ sante **sabbeva vādā tathiyā bhaveyyuṁ**. Kiṁ kāraṇaṁ? **Suddhī hi nesaṁ paccattameva,** na sā aññatra sijjhati, nāpi paramatthato. Attani diṭṭhigāhamattameva hi taṁ tesaṁ parapaccayaneyyabuddhīnaṁ.

914. Yo vā pana viparīto bāhitapāpattā brāhmaṇo, tassa—**na brāhmaṇassa paraneyyamatthī**ti gāthā. Tassattho—**brāhmaṇassa** hi "sabbe saṅkhārā aniccā"ti-ādinā[1] nayena sudiṭṭhattā parena netabbaṁ ñāṇaṁ natthi, diṭṭhi**dhammesu** "idameva saccan"ti nicchinitvā **samuggahīta**mpi natthi. Taṁkāraṇā so diṭṭhikalahāni atīto, na ca so **seṭṭhato passati dhammamaññaṁ** aññatra satipaṭṭhānādīhi.

915. **Jānāmī**ti gāthāya sambandho attho ca—evaṁ tāva[2] paramatthabrāhmaṇo na hi seṭṭhato passati dhammamaññaṁ, aññe pana titthiyā paracittañāṇādīhi jānantā passantāpi "**jānāmi passāmi tatheva etan**"ti evaṁ vadantāpi ca **diṭṭhiyā suddhiṁ paccenti.** Kasmā? Yasmā tesu ekopi **addakkhi ce** addasa cepi **tena** paracittañāṇādinā yathābhūtaṁ atthaṁ, **kiñhi tumassa tena** tassa tena dassanena kiṁ kataṁ, kiṁ dukkhapariññā sādhitā, udāhu

1. Khu 1. 53; Khu 10. 7 piṭṭhesu.
2. Ettāvatā ca (Sī, Ka)

၉၁၀-၁၁။ **ယမာဟူ**တိ ပုစ္ဆာဂါထာ။ ဣဒါနိ ယသ္မာ ဧကောပိ ဧတ္ထ ဝါဒေါ သစ္စော နတ္ထိ၊ ကေဝလံ ဒိဋ္ဌိမတ္တကေန ဟိ တေ ဝဒန္တိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော “**သကညှိ**”တိ ဣမံ တာဝ ဝိဿဇ္ဇနဂါထမာဟ။ တတ္ထ **သမ္မုတိ**န္တိ ဒိဋ္ဌိံ။

၉၁၂။ ဧဝမေတေသု သကံ ဓမ္မံ ပရိပုဏ္ဏံ ဗြုဝန္တေသု အညဿ ပန ဓမ္မံ “ဟီန”န္တိ ဝဒန္တေသု ယဿ ကဿစိ—**ပရဿ စေ ဝမ္ဘယိတေန ဟီနော**တိ ဂါထာ။ တဿတ္ထော—ယဒိ **ပရဿ** နိန္ဒိတကာရဏာ **ဟီနော** ဘဝေယျ၊ **န ကောစိ ဓမ္မေသု ဝိသေသိ** အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ။ ကိံ ကာရဏံ? **ပုထူ ဟိ အညဿ ဝဒန္တိ ဓမ္မံ၊ နိဟီနတော** သဗ္ဗေဝ တေ **သမှိ ဒဠှံ ဝဒါနာ** သကဓမ္မေ ဒဠှဝါဒါ ဧဝ။

၉၁၃။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**သဒ္ဓမ္မပူဇာ**တိ ဂါထာ။ တဿတ္ထော—တေ စ တိတ္ထိယာ **ယထာ ပသံသန္တိ သကာယနာနိ၊ သဒ္ဓမ္မပူဇာပိ နေသံ တထေဝ** ဝတ္တတိ။ တေ ဟိ အတိဝိယ သတ္ထာရာဒီနိ သက္ကရောန္တိ။ တတ္ထ ယဒိ တေ ပမာဏာ သိယုံ၊ ဧဝံ သန္တေ **သဗ္ဗေဝ ဝါဒါ တထိယာ ဘဝေယျုံ**။ ကိံ ကာရဏံ? **သုဒ္ဓီ ဟိ နေသံ ပစ္စတ္တမေဝ၊** န သာ အညတြ သိဇ္ဈတိ၊ နာပိ ပရမတ္ထတော။ အတ္တနိ ဒိဋ္ဌိဂါဟမတ္တမေဝ ဟိ တံ တေသံ ပရပစ္စယနေယျဗုဒ္ဓီနံ။

၉၁၄။ ယော ဝါ ပန ဝိပရီတော ဗာဟိတပါပတ္တာ ဗြာဟ္မဏော၊ တဿ—**န ဗြာဟ္မဏဿ ပရနေယျမတ္ထီ**တိ ဂါထာ။ တဿတ္ထော—**ဗြာဟ္မဏဿ** ဟိ “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”တိအာဒိနာ[1] နယေန သုဒိဋ္ဌတ္တာ ပရေန နေတဗ္ဗံ ဉာဏံ နတ္ထိ၊ ဒိဋ္ဌိ**ဓမ္မေသု** “ဣဒမေဝ သစ္စ”န္တိ နိစ္ဆိနိတွာ **သမုဂ္ဂဟီတ**မ္ပိ နတ္ထိ။ တံကာရဏာ သော ဒိဋ္ဌိကလဟာနိ အတီတော၊ န စ သော **သေဋ္ဌတော ပဿတိ ဓမ္မမညံ** အညတြ သတိပဋ္ဌာနာဒီဟိ။

၉၁၅။ **ဇာနာမီ**တိ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော အတ္ထော စ—ဧဝံ တာဝ[2] ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏော န ဟိ သေဋ္ဌတော ပဿတိ ဓမ္မမညံ၊ အညေ ပန တိတ္ထိယာ ပရစိတ္တဉာဏာဒီဟိ ဇာနန္တာ ပဿန္တာပိ “**ဇာနာမိ ပဿာမိ တထေဝ ဧတံ**”န္တိ ဧဝံ ဝဒန္တာပိ စ **ဒိဋ္ဌိယာ သုဒ္ဓိံ ပစ္စေန္တိ**။ ကသ္မာ? ယသ္မာ တေသု ဧကောပိ **အဒ္ဒက္ခိ စေ** အဒ္ဒသ စေပိ **တေန** ပရစိတ္တဉာဏာဒိနာ ယထာဘူတံ အတ္ထံ၊ **ကိဉှိ တုမဿ တေန** တဿ တေန ဒဿနေန ကိံ ကတံ၊ ကိံ ဒုက္ခပရိညာ သာဓိတာ၊ ဥဒါဟု

၁-ခု ၁-၅၃၊ ခု ၁၀-၇-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ဧတ္တာဝတာ စ (သီ၊ က)

samudayapahānādīnaṁ aññataraṁ, yato sabbathāpi atikkamitvā ariyamaggaṁ te titthiyā aññeneva **vadanti suddhiṁ,** atikkamitvā vā te titthiye Buddhādayo aññeneva vadanti suddhinti.

916. **Passaṁ naro**ti gāthāya sambandho attho ca—kiñca bhiyyo? Yvāyaṁ paracittañāṇādīhi addakkhi, so **passaṁ naro dakkhati**[1] **nāmarūpaṁ,** na tato paraṁ, **disvāna vā ñassati tānimeva** nāmarūpāni niccato sukhato vā, na aññathā, so evaṁ passanto **kāmaṁ bahuṁ passatu appakaṁ vā** nāmarūpaṁ niccato sukhato ca, athassa evarūpena dassanena **na hi tena suddhiṁ kusalā vadantī**ti.

917. **Nivissavādī**ti gāthāya sambandho attho ca—tena ca dassanena suddhiyā asatiyāpi yo "jānāmi passāmi tatheva etan"ti evaṁ nivissavādī, etaṁ vā dassanaṁ paṭicca diṭṭhiyā suddhiṁ paccento "idameva saccan"ti evaṁ nivissavādī, so **subbinayo** na hoti taṁ tathā **pakappitaṁ** abhisaṅkhataṁ **diṭṭhiṁ purekkharāno.** So hi **yaṁ** satthārādiṁ **nissito, tattheva subhaṁ vadāno suddhiṁ vado,** "parisuddhavādo parisuddhadassano vā ahan"ti attānaṁ maññamāno **tattha tathaddasā so,** tattha sakāya diṭṭhiyā aviparītameva so addasa. Yathā sā diṭṭhi pavattati, tatheva naṁ addasa, na aññathā passituṁ icchatīti adhippāyo.

918. Evaṁ pakappitaṁ diṭṭhiṁ purekkharānesu titthiyesu—**na brāhmaṇo kappamupeti saṅkhā**ti gāthā. Tattha **saṅkhā**ti saṅkhāya, jānitvāti attho. **Napi ñāṇabandhū**ti samāpattiñāṇādinā akatataṇhādiṭṭhibandhu. Tattha viggaho—nāpi assa ñāṇena kato bandhu atthīti napi ñāṇabandhu. **Sammutiyo**ti diṭṭhisammutiyo. **Puthujjā**ti puthujjanasambhavā. **Uggahaṇanti maññe**ti[2] uggahaṇanti aññe, aññe tā sammutiyo uggaṇhantīti vuttaṁ hoti.

919. Kiñca bhiyyo—**vissajja ganthānī**ti gāthā. Tattha **anuggaho**ti uggahaṇavirahito, sopi nāssa uggahoti anuggaho, na vā uggaṇhātīti anuggaho.

1. Dakkhiti (Sī, Ka)
2. Uggaṇhanta'maññeti (Sī)

သမုဒယပဟာနာဒီနံ အညတရံ၊ ယတော သဗ္ဗထာပိ အတိက္ကမိတွာ အရိယမဂ္ဂံ တေ တိတ္ထိယာ အညေနေဝ **ဝဒန္တိ သုဒ္ဓိံ၊** အတိက္ကမိတွာ ဝါ တေ တိတ္ထိယေ ဗုဒ္ဓါဒယော အညေနေဝ ဝဒန္တိ သုဒ္ဓိန္တိ။

၉၁၆။ **ပဿံ နရော**တိ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော အတ္ထော စ—ကိဉ္စ ဘိယျော? ယွာယံ ပရစိတ္တဉာဏာဒီဟိ အဒ္ဒက္ခိ၊ သော **ပဿံ နရော ဒက္ခတိ**[၁] **နာမရူပံ၊** န တတော ပရံ၊ **ဒိသွာန ဝါ ဉဿတိ တာနိမေဝ** နာမရူပါနိ နိစ္စတော သုခတော ဝါ, န အညထာ၊ သော ဧဝံ ပဿန္တော **ကာမံ ဗဟုံ ပဿတု အပ္ပကံ ဝါ** နာမရူပံ နိစ္စတော သုခတော စ၊ အထဿ ဧဝရူပေန ဒဿနေန **န ဟိ တေန သုဒ္ဓိံ ကုသလာ ဝဒန္တီ**တိ။

၉၁၇။ **နိဝိဿဝါဒီ**တိ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော အတ္ထော စ—တေန စ ဒဿနေန သုဒ္ဓိယာ အသတိယာပိ ယော "ဇာနာမိ ပဿာမိ တထေဝ ဧတ"န္တိ ဧဝံ နိဝိဿဝါဒီ၊ ဧတံ ဝါ ဒဿနံ ပဋိစ္စ ဒိဋ္ဌိယာ သုဒ္ဓိံ ပစ္စေန္တော "ဣဒမေဝ သစ္စ"န္တိ ဧဝံ နိဝိဿဝါဒီ၊ သော **သုဗ္ဗိနယော** န ဟောတိ တံ တထာ **ပကပ္ပိတံ** အဘိသင်္ခတံ **ဒိဋ္ဌိံ ပုရေက္ခရာနော။** သော ဟိ **ယံ** သတ္ထာရာဒိံ **နိဿိတော၊ တတ္ထေဝ သုဘံ ဝဒါနော သုဒ္ဓိံ ဝဒေါ၊** "ပရိသုဒ္ဓဝါဒေါ ပရိသုဒ္ဓဒဿနော ဝါ အဟ"န္တိ အတ္တာနံ မညမာနော **တတ္ထ တထဒ္ဒသာ သော၊** တတ္ထ သကာယ ဒိဋ္ဌိယာ အဝိပရီတမေဝ သော အဒ္ဒသ။ ယထာ သာ ဒိဋ္ဌိ ပဝတ္တတိ၊ တထေဝ နံ အဒ္ဒသ၊ န အညထာ ပဿိတုံ ဣစ္ဆတီတိ အဓိပ္ပါယော။

၉၁၈။ ဧဝံ ပကပ္ပိတံ ဒိဋ္ဌိံ ပုရေက္ခရာနေသု တိတ္ထိယေသု—**န ဗြာဟ္မဏော ကပ္ပမုပေတိ သင်္ခါ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **သင်္ခါ**တိ သင်္ခါယ၊ ဇာနိတွာတိ အတ္ထော။ **နပိ ဉာဏဗန္ဓူ**တိ သမာပတ္တိဉာဏာဒိနာ အကတတဏှာဒိဋ္ဌိဗန္ဓု။ တတ္ထ ဝိဂ္ဂဟော—နာပိ အဿ ဉာဏေန ကတော ဗန္ဓု အတ္ထီတိ နပိ ဉာဏဗန္ဓု။ **သမ္မုတိယော**တိ ဒိဋ္ဌိသမ္မုတိယော။ **ပုထုဇ္ဇာ**တိ ပုထုဇ္ဇနသမ္ဘဝါ။ **ဥဂ္ဂဟဏန္တိ မညေ**တိ[၂] ဥဂ္ဂဟဏန္တိ အညေ၊ အညေ တာ သမ္မုတိယော ဥဂ္ဂဏှန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၉၁၉။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**ဝိဿဇ္ဇ ဂန္ထာနီ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **အနုဂ္ဂဟော**တိ ဥဂ္ဂဟဏဝိရဟိတော၊ သောပိ နာဿ ဥဂ္ဂဟောတိ အနုဂ္ဂဟော၊ န ဝါ ဥဂ္ဂဏှာတီတိ အနုဂ္ဂဟော။

၁-ဒက္ခိတိ (သီ၊ က)
၂-ဥဂ္ဂဏှန္တ'မညေတိ (သီ)

920. Kiñca bhiyyo—so evarūpo—**pubbāsave**ti gāthā. Tattha **pubbāsave**ti atītarūpādīni ārabbha uppajjamānadhamme kilese. **Nave**ti paccuppannarūpādīni ārabbha uppajjamānadhamme. **Na chandagū**ti chandādivasena na gacchati. **Anattagarahī**ti katākatavasena attānaṁ agarahanto.

921. Evaṁ anattagarahī ca—**sa sabbadhammesū**ti gāthā. Tattha **sabbadhammesū**ti dvāsaṭṭhidiṭṭhidhammesu “yaṁ kiñci diṭṭhaṁ vā”ti evaṁpabhedesu. **Pannabhāro**ti patitabhāro. Na kappetīti **na kappiyo,** duvidhampi kappaṁ na karotīti attho. **Nūparato**ti puthujjanakalyāṇakasekkhā viya uparatisamaṅgīpi na hoti. **Na patthiyo**ti nittaṇho. Taṇhā hi patthiyatīti patthiyā, nāssa patthiyāti na patthiyoti. Sesaṁ tattha tattha pākaṭamevāti na vuttaṁ. Evaṁ arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi, desanāpariyosāne Purābhedasutte vuttasadiso evābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Mahābyūhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

14. Tuvaṭakasuttavaṇṇanā

922. **Pucchāmi tan**ti Tuvaṭakasuttaṁ. Kā uppatti? Idampi tasmiṁyeva mahāsamaye “kā nu kho arahattappattiyā paṭipattī”ti uppannacittānaṁ ekaccānaṁ devatānaṁ tamatthaṁ pakāsetuṁ purimanayeneva nimmitabuddhena attānaṁ pucchāpetvā vuttaṁ.

Tattha ādigāthāya tāva **pucchāmī**ti ettha adiṭṭhajotanādivasena pucchā vibhajitā. **Ādiccabandhun**ti ādiccassa gottabandhuṁ. **Vivekaṁ santipadañcā**ti vivekañca santipadañca. **Kathaṁ disvā**ti kena kāraṇena disvā, kathaṁ pavattadassano hutvāti vuttaṁ hoti.

923. Atha Bhagavā yasmā yathā passanto kilese uparundhati, tathā pavattadassano hutvā parinibbāti, tasmā tamatthaṁ āvikaronto

၉၂၀။ ကိဉ္စ ဘိယျော—သော ဧဝရူပေါ—**ပုဗ္ဗာသဝေ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ပုဗ္ဗာသဝေ**တိ အတီတရူပါဒီနိ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇမာနဓမ္မေ ကိလေသေ။ **နဝေ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နရူပါဒီနိ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇမာနဓမ္မေ။ **န ဆန္ဒဂူ**တိ ဆန္ဒာဒိဝသေန န ဂစ္ဆတိ။ **အနတ္တဂရဟီ**တိ ကတာကတဝသေန အတ္တာနံ အဂရဟန္တော။

၉၂၁။ ဧဝံ အနတ္တဂရဟီ စ—**သ သဗ္ဗဓမ္မေသူ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **သဗ္ဗဓမ္မေသူ**တိ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဓမ္မေသု “ယံ ကိဉ္စိ ဒိဋ္ဌံ ဝါ”တိ ဧဝံပဘေဒေသု။ **ပန္နဘာရော**တိ ပတိတဘာရော။ န ကပ္ပေတီတိ **န ကပ္ပိယော၊** ဒုဝိဓမ္ပိ ကပ္ပံ န ကရောတီတိ အတ္ထော။ **နူပရတော**တိ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကသေက္ခာ ဝိယ ဥပရတိသမင်္ဂီပိ န ဟောတိ။ **န ပတ္ထိယော**တိ နိတ္တဏှော။ တဏှာ ဟိ ပတ္ထိယတီတိ ပတ္ထိယာ၊ နာဿ ပတ္ထိယာတိ န ပတ္ထိယောတိ။ သေသံ တတ္ထ တတ္ထ ပါကဋမေဝါတိ န ဝုတ္တံ။ ဧဝံ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပုရာဘေဒသုတ္တေ ဝုတ္တသဒိသော ဧဝါဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

မဟာဗျူဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၄-တုဝဋကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၂၂။ **ပုစ္ဆာမိ တ**န္တိ တုဝဋကသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဣဒမ္ပိ တသ္မိံယေဝ မဟာသမယေ “ကာ နု ခေါ အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ ပဋိပတ္တီ”တိ ဥပ္ပန္နစိတ္တာနံ ဧကစ္စာနံ ဒေဝတာနံ တမတ္ထံ ပကာသေတုံ ပုရိမနယေနေဝ နိမ္မိတဗုဒ္ဓေန အတ္တာနံ ပုစ္ဆာပေတွာ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ အာဒိဂါထာယ တာဝ **ပုစ္ဆာမီ**တိ ဧတ္ထ အဒိဋ္ဌဇောတနာဒိဝသေန ပုစ္ဆာ ဝိဘဇိတာ။ **အာဒိစ္စဗန္ဓု**န္တိ အာဒိစ္စဿ ဂေါတ္တဗန္ဓုံ။ **ဝိဝေကံ သန္တိပဒဉ္စာ**တိ ဝိဝေကဉ္စ သန္တိပဒဉ္စ။ **ကထံ ဒိသွာ**တိ ကေန ကာရဏေန ဒိသွာ၊ ကထံ ပဝတ္တဒဿနော ဟုတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၉၂၃။ အထ ဘဂဝါ ယသ္မာ ယထာ ပဿန္တော ကိလေသေ ဥပရုန္ဓတိ၊ တထာ ပဝတ္တဒဿနော ဟုတွာ ပရိနိဗ္ဗာတိ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ အာဝိကရောန္တော

nānappakārena taṁ devaparisaṁ kilesappahāne niyojento “**mūlaṁ papañcasaṅkhāyā**”ti ārabhitvā pañca gāthā abhāsi.

Tattha ādigāthāya tāva saṅkhepattho—papañcāti saṅkhātattā papañcā eva papañcasaṅkhā. Tassā avijjādayo kilesā mūlaṁ, taṁ papañcasaṅkhāya mūlaṁ **asmī**ti pavattamānañca **sabbaṁ** mantāya **uparundhe. Yā kāci ajjhattaṁ taṇhā** uppajjeyyuṁ, **tāsaṁ vinayā sadā sato sikkhe,** upaṭṭhitassati hutvā sikkheyyāti.

924. Evaṁ tāva paṭhamagāthāya eva tisikkhāyuttaṁ desanaṁ arahattanikūṭena dasetvā puna mānappahānavasena desetuṁ “**yaṁ kiñcī**”ti gāthamāha. Tattha **yaṁ kiñci dhammamabhijaññā ajjhattan**ti yaṁ kiñci uccākulīnatādikaṁ attano guṇaṁ jāneyya. **Atha vāpi bahiddhā**ti atha vā bahiddhāpi ācariyupajjhāyānaṁ vā guṇaṁ jāneyya. **Na tena thāmaṁ**[1] **kubbethā**ti tena guṇena thāmaṁ na kareyya.

925. Idānissa akaraṇavidhiṁ dassento “**seyyo na tenā**”ti gāthamāha. Tassattho—**tena** ca mānena “seyyohan”ti vā “nīcohan”ti vā “sarikkhohan”ti vāpi **na maññeyya,** tehi ca uccākulīnatādīhi guṇehi **phuṭṭho anekarūpehi** “ahaṁ uccākulā pabbajito”ti-ādinā nayena **attānaṁ vikappento na tiṭṭheyya.**

926. Evaṁ mānappahānavasenapi desetvā idāni sabbakilesūpasamavasenapi desetuṁ “**ajjhattamevā**”ti gāthamāha. Tattha **ajjhattamevu’pasame**ti attani eva rāgādisabbakilese upasameyya. **Na aññato bhikkhu santimeseyyā**ti ṭhapetvā ca satipaṭṭhānādīni aññena upāyena santiṁ na pariyeseyya. **Kuto nirattā vā**ti nirattā kuto eva.

927. Idāni ajjhattaṁ upasantassa khīṇāsavassa tādibhāvaṁ dassento “**majjhe yathā**”ti gāthamāha. Tassattho—**yathā mahāsamuddassa** uparimaheṭṭhimabhāgānaṁ vemajjhasaṅkhāte catuyojanasahassappamāṇe **majjhe** pabbatantare ṭhitassa vā majjhe samuddassa **ūmi na jāyati, ṭhitova** so

1. Mānaṁ (Sī, Syā)

နာနပ္ပကာရေန တံ ဒေဝပရိသံ ကိလေသပ္ပဟာနေ နိယောဇေန္တော “**မူလံ ပပဉ္စသင်္ခါယာ**”တိ အာရဘိတွာ ပဉ္စ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ အာဒိဂါထာယ တာဝ သင်္ခေပတ္ထော—ပပဉ္စာတိ သင်္ခါတတ္တာ ပပဉ္စာ ဧဝ ပပဉ္စသင်္ခါ။ တဿာ အဝိဇ္ဇာဒယော ကိလေသာ မူလံ၊ တံ ပပဉ္စသင်္ခါယ မူလံ **အသ္မီ**တိ ပဝတ္တမာနဉ္စ **သဗ္ဗံ** မန္တာယ **ဥပရုန္ဓေ။ ယာ ကာစိ အဇ္ဈတ္တံ တဏှာ** ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ **တာသံ ဝိနယာ သဒါ သတော သိက္ခေ၊** ဥပဋ္ဌိတဿတိ ဟုတွာ သိက္ခေယျာတိ။

၉၂၄။ ဧဝံ တာဝ ပဌမဂါထာယ ဧဝ တိသိက္ခာယုတ္တံ ဒေသနံ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသေတွာ ပုန မာနပ္ပဟာနဝသေန ဒေသေတုံ “**ယံ ကိဉ္စီ**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ယံ ကိဉ္စိ ဓမ္မမဘိဇညာ အဇ္ဈတ္တန္တိ** ယံ ကိဉ္စိ ဥစ္စာကုလီနတာဒိကံ အတ္တနော ဂုဏံ ဇာနေယျ။ **အထ ဝါပိ ဗဟိဒ္ဓါ**တိ အထ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါပိ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ ဝါ ဂုဏံ ဇာနေယျ။ **န တေန ထာမံ**[၁] **ကုဗ္ဗေထာ**တိ တေန ဂုဏေန ထာမံ န ကရေယျ။

၉၂၅။ ဣဒါနိဿ အကရဏဝိဓိံ ဒဿေန္တော “**သေယျော န တေနာ**”တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—**တေန** စ မာနေန “သေယျောဟ”န္တိ ဝါ “နီစောဟ”န္တိ ဝါ “သရိက္ခောဟ”န္တိ ဝါပိ **န မညေယျ၊** တေဟိ စ ဥစ္စာကုလီနတာဒီဟိ ဂုဏေဟိ **ဖုဋ္ဌော အနေကရူပေဟိ** “အဟံ ဥစ္စာကုလာ ပဗ္ဗဇိတော”တိအာဒိနာ နယေန **အတ္တာနံ ဝိကပ္ပေန္တော န တိဋ္ဌေယျ။**

၉၂၆။ ဧဝံ မာနပ္ပဟာနဝသေနပိ ဒေသေတွာ ဣဒါနိ သဗ္ဗကိလေသူပသမဝသေနပိ ဒေသေတုံ “**အဇ္ဈတ္တမေဝါ**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အဇ္ဈတ္တမေဝုပသမေ**တိ အတ္တနိ ဧဝ ရာဂါဒိသဗ္ဗကိလေသေ ဥပသမေယျ။ **န အညတော ဘိက္ခု သန္တိမေသေယျာ**တိ ဌပေတွာ စ သတိပဋ္ဌာနာဒီနိ အညေန ဥပါယေန သန္တိံ န ပရိယေသေယျ။ **ကုတော နိရတ္တာ ဝါ**တိ နိရတ္တာ ကုတော ဧဝ။

၉၂၇။ ဣဒါနိ အဇ္ဈတ္တံ ဥပသန္တဿ ခီဏာသဝဿ တာဒိဘာဝံ ဒဿေန္တော “**မဇ္ဈေ ယထာ**”တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—**ယထာ မဟာသမုဒ္ဒဿ** ဥပရိမဟေဋ္ဌိမဘာဂါနံ ဝေမဇ္ဈသင်္ခါတေ စတုယောဇနသဟဿပ္ပမာဏေ **မဇ္ဈေ** ပဗ္ဗတန္တရေ ဌိတဿ ဝါ မဇ္ဈေ သမုဒ္ဒဿ **ဦမိ န ဇာယတိ၊ ဌိတော** ဝ သော

၁—မာနံ (သီ၊ သျာ)

hoti avikampamāno, **evaṁ** anejo khīṇāsavo lābhādīsu **ṭhito** assa avikampamāno, so tādiso rāgādi-**ussadaṁ bhikkhu na kareyya kuhiñcī**ti.

928. Idāni etaṁ arahattanikūṭena desitaṁ dhammadesanaṁ abbhanumodanto tassa ca arahattassa ādipaṭipadaṁ pucchanto nimmitabuddho "**akittayī**"ti gāthamāha. Tattha **akittayī**ti ācikkhi. **Vivaṭacakkhū**ti vivaṭehi anāvaraṇehi pañcahi cakkhūhi samannāgato. **Sakkhidhamman**ti sayaṁ abhiññātaṁ attapaccakkhaṁ dhammaṁ. **Parissayavinayan**ti parissayavinayanaṁ. **Paṭipadaṁ vadehī**ti idāni paṭipattiṁ vadehi. **Bhaddante**ti "bhaddaṁ tava atthū"ti Bhagavantaṁ ālapanto āha. Atha vā bhaddaṁ sundaraṁ tava paṭipadaṁ vadehīti vuttaṁ hoti. **Pātimokkhaṁ athavāpi samādhin**ti tameva paṭipadaṁ bhinditvā pucchati. Paṭipadanti etena vā maggaṁ pucchati, itarehi sīlaṁ samādhiñca pucchati.

929-30. Athassa Bhagavā yasmā indriyasaṁvaro sīlassa rakkhā, yasmā vā iminā anukkamena desiyamānā ayaṁ desanā tāsaṁ devatānaṁ sappāyā, tasmā indriyasaṁvarato pabhuti paṭipadaṁ dassento "**cakkhūhī**"ti-ādimāraddho. Tattha **cakkhūhi neva lola'ssā**ti adiṭṭhadakkhitabbādivasena cakkhūhi lolo nevassa. **Gāmakathāya āvaraye sotan**ti tiracchānakathāto sotaṁ āvareyya. **Phassenā**ti rogaphassena. **Bhavañca nābhijappeyyā**ti tassa phassassa vinodanatthāya kāmabhavādibhavañca na pattheyya. **Bheravesu ca na sampavedheyyā**ti tassa phassassa paccayabhūtesu sīhabyagghādīsu bheravesu ca na sampavedheyya, avasesesu vā ghānindriyamanindriyavisayesu nappavedheyya. Evaṁ paripūro indriyasaṁvaro vutto hoti. Purimehi vā indriyasaṁvaraṁ dassetvā iminā "araññe vasatā bheravaṁ disvā vā sutvā vā na vedhitabban"ti dasseti.

931. **Laddhā na sannidhiṁ kayirā**ti etesaṁ annādīnaṁ yaṁkiñci dhammena labhitvā "araññe ca senāsane vasatā sadā dullabhan"ti cintetvā sannidhiṁ na kareyya.

ဟောတိ အဝိကမ္ပမာနော၊ **ဧဝံ** အနေဇော ခီဏာသဝေါ လာဘာဒီသု **ဌိတော** အဿ အဝိကမ္ပမာနော၊ သော တာဒိသော ရာဂါဒိ**ဥဿဒံ ဘိက္ခု န ကရေယျ ကုဟိဉ္စီ**တိ။

၉၂၈။ ဣဒါနိ ဧတံ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသိတံ ဓမ္မဒေသနံ အဗ္ဘာနုမောဒန္တော တဿ စ အရဟတ္တဿ အာဒိပဋိပဒံ ပုစ္ဆန္တော နိမ္မိတဗုဒ္ဓေါ "**အကိတ္တယီ**"တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အကိတ္တယီ**တိ အာစိက္ခိ။ **ဝိဝဋစက္ခူ**တိ ဝိဝဋေဟိ အနာဝရဏေဟိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ သမန္နာဂတော။ **သက္ခိဓမ္မ**န္တိ သယံ အဘိညာတံ အတ္တပစ္စက္ခံ ဓမ္မံ။ **ပရိဿယဝိနယ**န္တိ ပရိဿယဝိနယနံ။ **ပဋိပဒံ ဝဒေဟီ**တိ ဣဒါနိ ပဋိပတ္တိံ ဝဒေဟိ။ **ဘဒ္ဒန္တေ**တိ "ဘဒ္ဒံ တဝ အတ္ထူ"တိ ဘဂဝန္တံ အာလပန္တော အာဟ။ အထ ဝါ ဘဒ္ဒံ သုန္ဒရံ တဝ ပဋိပဒံ ဝဒေဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပါတိမောက္ခံ အထဝါပိ သမာဓိ**န္တိ တမေဝ ပဋိပဒံ ဘိန္ဒိတွာ ပုစ္ဆတိ။ ပဋိပဒန္တိ ဧတေန ဝါ မဂ္ဂံ ပုစ္ဆတိ၊ ဣတရေဟိ သီလံ သမာဓိဉ္စ ပုစ္ဆတိ။

၉၂၉-၃၀။ အထဿ ဘဂဝါ ယသ္မာ ဣန္ဒြိယသံဝရော သီလဿ ရက္ခာ၊ ယသ္မာ ဝါ ဣမိနာ အနုက္ကမေန ဒေသိယမာနာ အယံ ဒေသနာ တာသံ ဒေဝတာနံ သပ္ပါယာ၊ တသ္မာ ဣန္ဒြိယသံဝရတော ပဘုတိ ပဋိပဒံ ဒဿေန္တော "**စက္ခူဟီ**"တိအာဒိမာရဒ္ဓေါ။ တတ္ထ **စက္ခူဟိ နေဝ လောလ'ဿာ**တိ အဒိဋ္ဌဒက္ခိတဗ္ဗာဒိဝသေန စက္ခူဟိ လောလော နေဝဿ။ **ဂါမကထာယ အာဝရယေ သောတ**န္တိ တိရစ္ဆာနကထာတော သောတံ အာဝရေယျ။ **ဖဿေနာ**တိ ရောဂဖဿေန။ **ဘဝဉ္စ နာဘိဇပ္ပေယျာ**တိ တဿ ဖဿဿ ဝိနောဒနတ္ထာယ ကာမဘဝါဒိဘဝဉ္စ န ပတ္ထေယျ။ **ဘေရဝေသု စ န သမ္ပဝေဓေယျာ**တိ တဿ ဖဿဿ ပစ္စယဘူတေသု သီဟဗျဂ္ဃာဒီသု ဘေရဝေသု စ န သမ္ပဝေဓေယျ၊ အဝသေသေသု ဝါ ဃာနိန္ဒြိယမနိန္ဒြိယဝိသယေသု နပ္ပဝေဓေယျ။ ဧဝံ ပရိပူရော ဣန္ဒြိယသံဝရော ဝုတ္တော ဟောတိ။ ပုရိမေဟိ ဝါ ဣန္ဒြိယသံဝရံ ဒဿေတွာ ဣမိနာ "အရညေ ဝသတာ ဘေရဝံ ဒိသွာ ဝါ သုတွာ ဝါ န ဝေဓိတဗ္ဗ"န္တိ ဒဿေတိ။

၉၃၁။ **လဒ္ဓါ န သန္နိဓိံ ကယိရာ**တိ ဧတေသံ အန္နာဒီနံ ယံကိဉ္စိ ဓမ္မေန လဘိတွာ "အရညေ စ သေနာသနေ ဝသတာ သဒါ ဒုလ္လဘ"န္တိ စိန္တေတွာ သန္နိဓိံ န ကရေယျ။

932. **Jhāyī na pādalola'ssāti** jhānābhirato ca na pādalolo assa. **Virame kukkuccā nappamajjeyyāti** hatthakukkuccādikukkuccaṁ vinodeyya, sakkaccakāritāya cettha nappamajjeyya.

933. **Tandiṁ māyaṁ hassaṁ khiḍḍanti** ālasiyañca māyañca hassañca kāyikacetasikakhiḍḍañca. **Savibhūsanti** saddhiṁ vibhūsāya.

934-7. **Āthabbaṇanti** Āthabbaṇikamantappayogaṁ. **Supinanti** supinasatthaṁ. **Lakkhaṇanti** maṇilakkhaṇādiṁ. **No vidaheti** nappayojeyya. **Virutanti** migādīnaṁ vassitaṁ. **Pesuṇiyanti** pesuññaṁ. **Kayavikkayeti** pañcahi sahadhammikehi saddhiṁ vañcanāvasena vā udayapatthanāvasena vā na tiṭṭheyye. **Upavādaṁ bhikkhu na kareyyāti** upavādakare kilese anibbattento attani parehi samaṇabrāhmaṇehi upavādaṁ na janeyya. **Gāme ca nābhisajjeyyāti** gāme ca gihisaṁsaggādīhi nābhisajjeyya. **Lābhakamyā janaṁ na lapayeyyāti** lābhakāmatāya janaṁ nālapayeyya. **Payuttanti** cīvarādīhi sampayuttaṁ, tadatthaṁ vā payojitaṁ.

938-9. **Mosavajje na nīyethāti** musāvāde na nīyetha. **Jīvitenāti** jīvikāya. **Sutvā rusito bahuṁ vācaṁ, samaṇānaṁ vā puthujanānanti**[1] rusito ghaṭṭito parehi tesaṁ samaṇānaṁ vā khattiyādibhedānaṁ vā aññesaṁ puthujanānaṁ[2] bahumpi aniṭṭhavācaṁ sutvā. **Na paṭivajjāti** na paṭivadeyya. Kiṁ kāraṇaṁ? **Na hi santo paṭisenikaronti.**

940. **Etañca dhammamaññāyāti** sabbametaṁ yathāvuttaṁ dhammaṁ ñatvā. **Vicinanti** vicinanto. **Santīti nibbutiṁ ñatvāti** nibbutiṁ rāgādīnaṁ santīti ñatvā.

941. Kiṁ kāraṇā nappamajje-iti ce—**abhibhū hi so**ti gāthā. Tattha **abhibhūti** rūpādīnaṁ abhibhavitā. **Anabhibhūtoti** tehi anabhibhūto. **Sakkhidhamma'manītiha'madassīti** paccakkhameva anītihaṁ dhammamaddakkhi. **Sadā namassa'manusikkheti** sadā namassanto tisso sikkhāyo sikkheyya. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

---

1. Puthuvacanānanti (Sī, Syā, Ka)
2. Puthuvacanānaṁ (Sī, Syā, Ka)

၉၃၂။ **ဈာယီ န ပါဒလောလ’ဿာတိ** ဈာနာဘိရတော စ န ပါဒလောလော အဿ။ **ဝိရမေ ကုက္ကုစ္စာ နပ္ပမဇ္ဇေယျာတိ** ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒိကုက္ကုစ္စံ ဝိနောဒေယျ၊ သက္ကစ္စကာရိတာယ စေတ္ထ နပ္ပမဇ္ဇေယျ။

၉၃၃။ **တန္ဒိံ မာယံ ဟဿံ ခိဍ္ဍန္တိ** အာလသိယဉ္စ မာယဉ္စ ဟဿဉ္စ ကာယိကစေတသိကခိဍ္ဍဉ္စ။ **သဝိဘူသန္တိ** သဒ္ဓိံ ဝိဘူသာယ။

၉၃၄-၇။ **အာထဗ္ဗဏန္တိ** အာထဗ္ဗဏိကမန္တပ္ပယောဂံ။ **သုပိနန္တိ** သုပိနသတ္ထံ။ **လက္ခဏန္တိ** မဏိလက္ခဏာဒိံ။ **နော ဝိဒဟေတိ** နပ္ပယောဇေယျ။ **ဝိရုတန္တိ** မိဂါဒီနံ ဝဿိတံ။ **ပေသုဏိယန္တိ** ပေသုညံ။ **ကယဝိက္ကယေတိ** ပဉ္စဟိ သဟဓမ္မိကေဟိ သဒ္ဓိံ ဝဉ္စနာဝသေန ဝါ ဥဒယပတ္ထနာဝသေန ဝါ န တိဋ္ဌေယျ။ **ဥပဝါဒံ ဘိက္ခု န ကရေယျာတိ** ဥပဝါဒကရေ ကိလေသေ အနိဗ္ဗတ္တေန္တော အတ္တနိ ပရေဟိ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ ဥပဝါဒံ န ဇနေယျ။ **ဂါမေ စ နာဘိသဇ္ဇေယျာတိ** ဂါမေ စ ဂိဟိသံသဂ္ဂါဒီဟိ နာဘိသဇ္ဇေယျ။ **လာဘကမျာ ဇနံ န လပယေယျာတိ** လာဘကာမတာယ ဇနံ နာလပယေယျ။ **ပယုတ္တန္တိ** စီဝရာဒီဟိ သမ္ပယုတ္တံ, တဒတ္ထံ ဝါ ပယောဇိတံ။

၉၃၈-၉။ **မောသဝဇ္ဇေ န နီယေထာတိ** မုသာဝါဒေ န နီယေထ။ **ဇီဝိတေနာတိ** ဇီဝိကာယ။ **သုတွာ ရုသိတော ဗဟုံ ဝါစံ၊ သမဏာနံ ဝါ ပုထုဇနာနန္တိ**[၁] ရုသိတော ဃဋ္ဋိတော ပရေဟိ တေသံ သမဏာနံ ဝါ ခတ္တိယာဒိဘေဒါနံ ဝါ အညေသံ ပုထုဇနာနံ[၂] ဗဟုမ္ပိ အနိဋ္ဌဝါစံ သုတွာ။ **န ပဋိဝဇ္ဇာတိ** န ပဋိဝဒေယျ။ ကိံ ကာရဏံ? **န ဟိ သန္တော ပဋိသေနိကရောန္တိ။**

၉၄၀။ **ဧတဉ္စ ဓမ္မမညာယာတိ** သဗ္ဗမေတံ ယထာဝုတ္တံ ဓမ္မံ ဉတွာ။ **ဝိစိနန္တိ** ဝိစိနန္တော။ **သန္တီတိ နိဗ္ဗုတိံ ဉတွာတိ** နိဗ္ဗုတိံ ရာဂါဒီနံ သန္တီတိ ဉတွာ။

၉၄၁။ ကိံကာရဏာ နပ္ပမဇ္ဇေဣတိ စေ—**အဘိဘူ ဟိ သော**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **အဘိဘူ**တိ ရူပါဒီနံ အဘိဘဝိတာ။ **အနဘိဘူတော**တိ တေဟိ အနဘိဘူတော။ **သက္ခိဓမ္မ’မနီတိဟ’မဒဿီ**တိ ပစ္စက္ခမေဝ အနီတိဟံ ဓမ္မမဒ္ဒက္ခိ။ **သဒါ နမဿ’မနုသိက္ခေ**တိ သဒါ နမဿန္တော တိဿော သိက္ခာယော သိက္ခေယျ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၁-ပုထုဝစနာနန္တိ (သီ၊ သျာ၊ က)
၂-ပုထုဝစနာနံ (သီ၊ သျာ၊ က)

Kevalaṁ pana ettha “cakkhūhi neva lolo”ti-ādīhi indriyasaṁvaro, “annānamatho pānānan”ti-ādīhi sannidhipaṭikkhepamukhena paccayapaṭisevanasīlaṁ, methunamosavajjapesuṇiyādīhi pātimokkhasaṁvarasīlaṁ, “āthabbaṇaṁ supinaṁ lakkhaṇan”ti-ādīhi-ājīvapārisuddhisīlaṁ, “jhāyī assā”ti iminā samādhi, “vicinaṁ bhikkhū”ti iminā paññā, “sadā sato sikkhe”ti iminā puna saṅkhepato tissopi sikkhā, “atha āsanesu sayanesu, appasaddesu bhikkhu vihareyya, niddaṁ na bahulīkareyyā”ti-ādīhi sīlasamādhipaññānaṁ upakārāpakārasaṅgaṇhanavinodanāni vuttānīti. Evaṁ Bhagavā nimmitassa paripuṇṇapaṭipadaṁ vatvā arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi, desanāpariyosāne Purābhedasutte vuttasadisoyevābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Tuvaṭakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

15. Attadaṇḍasuttavaṇṇanā

942. **Attadaṇḍā bhayaṁ jātan**ti Asttadaṇḍasuttaṁ. Kā uppatti? Yo so sammāparibbājanīyasuttassa uppattiyaṁ vuccamānāya Sākiyakoliyānaṁ udakaṁ paṭicca kalaho vaṇṇito, taṁ ñatvā Bhagavā “ñātakā kalahaṁ karonti, handa ne vāressāmī”ti dvinnaṁ senānaṁ majjhe ṭhatvā imaṁ suttamabhāsi.

Tattha paṭhamagāthāyattho—yaṁ lokassa diṭṭhadhammikaṁ vā samparāyikaṁ vā bhayaṁ jātaṁ, taṁ sabbaṁ **attadaṇḍā bhayaṁ jātaṁ** attano duccaritakāraṇā jātaṁ, evaṁ santepi **janaṁ passatha medhagaṁ**[1], imaṁ Sākiyādijanaṁ passatha aññamaññaṁ medhagaṁ hiṁsakaṁ bādhakanti. Evaṁ taṁ paṭiviruddhaṁ vippaṭipannaṁ janaṁ paribhāsitvā attano sammāpaṭipattidassanena tassa saṁvegaṁ janetuṁ

1. Medhakaṁ (Sī)

ကေဝလံ ပန ဧတ္ထ “စက္ခူဟိ နေဝ လောလော”တိအာဒီဟိ ဣန္ဒြိယသံဝရော၊ “အန္နာနမထော ပါနာန”န္တိအာဒီဟိ သန္နိဓိပဋိက္ခေပမုခေန ပစ္စယပဋိသေဝနသီလံ၊ မေထုနမောသဝဇ္ဇပေသုဏိယာဒီဟိ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ၊ “အာထဗ္ဗဏံ သုပိနံ လက္ခဏ”န္တိအာဒီဟိ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ၊ “ဈာယီ အဿာ”တိ ဣမိနာ သမာဓိ၊ “ဝိစိနံ ဘိက္ခူ”တိ ဣမိနာ ပညာ၊ “သဒါ သတော သိက္ခေ”တိ ဣမိနာ ပုန သင်္ခေပတော တိဿောပိ သိက္ခာ၊ “အထ အာသနေသု သယနေသု၊ အပ္ပသဒ္ဒေသု ဘိက္ခု ဝိဟရေယျ၊ နိဒ္ဒံ န ဗဟုလီကရေယျာ”တိအာဒီဟိ သီလသမာဓိပညာနံ ဥပကာရာပကာရသင်္ဂဏှနဝိနောဒနာနိ ဝုတ္တာနီတိ။ ဧဝံ ဘဂဝါ နိမ္မိတဿ ပရိပုဏ္ဏပဋိပဒံ ဝတွာ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပုရာဘေဒသုတ္တေ ဝုတ္တသဒိသောယေဝါဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

တုဝဋကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၅-အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၄၂။ **အတ္တဒဏ္ဍာ ဘယံ ဇာတ**န္တိ အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ယော သော သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနီယသုတ္တဿ ဥပ္ပတ္တိယံ ဝုစ္စမာနာယ သာကိယကောလိယာနံ ဥဒကံ ပဋိစ္စ ကလဟော ဝဏ္ဏိတော၊ တံ ဉတွာ ဘဂဝါ “ဉာတကာ ကလဟံ ကရောန္တိ၊ ဟန္ဒ နေ ဝါရေဿာမီ”တိ ဒွိန္နံ သေနာနံ မဇ္ဈေ ဌတွာ ဣမံ သုတ္တမဘာသိ။

တတ္ထ ပဌမဂါထာယတ္ထော—ယံ လောကဿ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ ဝါ သမ္ပရာယိကံ ဝါ ဘယံ ဇာတံ၊ တံ သဗ္ဗံ **အတ္တဒဏ္ဍာ ဘယံ ဇာတံ** အတ္တနော ဒုစ္စရိတကာရဏာ ဇာတံ၊ ဧဝံ သန္တေပိ **ဇနံ ပဿထ မေဓဂံ**[1]၊ ဣမံ သာကိယာဒိဇနံ ပဿထ အညမညံ မေဓဂံ ဟိံသကံ ဗာဓကန္တိ။ ဧဝံ တံ ပဋိဝိရုဒ္ဓံ ဝိပ္ပဋိပန္နံ ဇနံ ပရိဘာသိတွာ အတ္တနော သမ္မာပဋိပတ္တိဒဿနေန တဿ သံဝေဂံ ဇနေတုံ

၁-မေဓကံ (သီ)

āha “**saṁvegaṁ kittayissāmi, yathā saṁvijitaṁ mayā**”ti, pubbe bodhisatteneva satāti adhippāyo.

943. Idāni yathānena saṁvijitaṁ, taṁ pakāraṁ dassento “**phandamānan**”ti-ādimāha. Tattha **phandamānan**ti taṇhādīhi kampamānaṁ. **Appodake**ti appa-udake. **Aññamaññehi byāruddhe disvā**ti nānāsatte ca aññamaññehi saddhiṁ viruddhe disvā. **Maṁ bhayamāvisī**ti maṁ bhayaṁ paviṭṭhaṁ.

944. **Samantamasāro loko**ti nirayaṁ ādiṁ katvā samantato loko asāro niccasārādirahito. **Disā sabbā sameritā**ti sabbā disā aniccatāya kampitā. **Icchaṁ bhavanamattano**ti attano tāṇaṁ icchanto. **Nāddasāsiṁ anositan**ti kiñci ṭhānaṁ jarādīhi anajjhāvutthaṁ nāddakkhiṁ.

945. **Osānetveva byāruddhe, disvā me aratī ahū**ti yobbaññādīnaṁ osāne eva antagamake eva vināsake eva jarādīhi byāruddhe āhatacitte satte disvā arati me ahosi. **Athettha sallan**ti atha etesu sattesu rāgādisallaṁ. **Hadayanissitan**ti cittanissitaṁ.

946. “Kathaṁ ānubhāvaṁ sallan”ti ce—**yena sallena otiṇṇo**ti gāthā. Tattha **disā sabbā vidhāvatī**ti sabbā duccaritadisāpi puratthimādidisāvidisāpi dhāvati. **Tameva sallamabbuyha, na dhāvati na sīdatī**ti tameva sallaṁ uddharitvā tā ca disā na dhāvati, caturoghe ca na sīdatīti.

947. Evaṁ mahānubhāvena sallena otiṇṇesvapi ca sattesu—**tattha sikkhānugīyanti, yāni loke gadhitānī**ti gāthā. Tassattho—ye **loke** pañca kāmaguṇā paṭilābhāya gijjhantīti katvā “gadhitānī”ti vuccanti, cirakālāsevitattā vā “gadhitānī”ti vuccanti, **tattha** taṁ nimittaṁ hatthisikkhādikā anekā **sikkhā** kathīyanti uggayhanti vā. Passatha yāva pamatto vāyaṁ loko, yato paṇḍito kulaputto **tesu** vā gadhitesu tāsu vā **sikkhā**su adhimutto **na siyā**, aññadatthu aniccādidassanena **nibbijjha sabbaso kāme attano nibbānameva sikkhe**ti.

အာဟ “**သံဝေဂံ ကိတ္တယိဿာမိ၊ ယထာ သံဝိဇိတံ မယာ**”တိ၊ ပုဗ္ဗေ ဗောဓိသတ္တေနေဝ သတာတိ အဓိပ္ပါယော။

၉၄၃။ ဣဒါနိ ယထာနေန သံဝိဇိတံ၊ တံ ပကာရံ ဒဿေန္တော “**ဖန္ဒမာန**”န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဖန္ဒမာန**န္တိ တဏှာဒီဟိ ကမ္ပမာနံ။ **အပ္ပောဒကေ**တိ အပ္ပဥဒကေ။ **အညမညေဟိ ဗျာရုဒ္ဓေ ဒိသွာ**တိ နာနာသတ္တေ စ အညမညေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိရုဒ္ဓေ ဒိသွာ။ **မံ ဘယမာဝိသီ**တိ မံ ဘယံ ပဝိဋ္ဌံ။

၉၄၄။ **သမန္တမသာရော လောကော**တိ နိရယံ အာဒိံ ကတွာ သမန္တတော လောကော အသာရော နိစ္စသာရာဒိရဟိတော။ **ဒိသာ သဗ္ဗာ သမေရိတာ**တိ သဗ္ဗာ ဒိသာ အနိစ္စတာယ ကမ္ပိတာ။ **ဣစ္ဆံ ဘဝနမတ္တနော**တိ အတ္တနော တာဏံ ဣစ္ဆန္တော။ **နာဒ္ဒသာသိံ အနောသိတ**န္တိ ကိဉ္စိ ဌာနံ ဇရာဒီဟိ အနဇ္ဈာဝုတ္ထံ နာဒ္ဒက္ခိံ။

၉၄၅။ **ဩသာနေတွေဝ ဗျာရုဒ္ဓေ၊ ဒိသွာ မေ အရတီ အဟူ**တိ ယောဗ္ဗညာဒီနံ ဩသာနေ ဧဝ အန္တဂမကေ ဧဝ ဝိနာသကေ ဧဝ ဇရာဒီဟိ ဗျာရုဒ္ဓေ အာဟတစိတ္တေ သတ္တေ ဒိသွာ အရတိ မေ အဟောသိ။ **အထေတ္ထ သလ္လ**န္တိ အထ ဧတေသု သတ္တေသု ရာဂါဒိသလ္လံ။ **ဟဒယနိဿိတ**န္တိ စိတ္တနိဿိတံ။

၉၄၆။ “ကထံအာနုဘာဝံ သလ္လ”န္တိ စေ—**ယေန သလ္လေန ဩတိဏ္ဏော**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ဒိသာ သဗ္ဗာ ဝိဓာဝတီ**တိ သဗ္ဗာ ဒုစ္စရိတဒိသာပိ ပုရတ္ထိမာဒိဒိသာဝိဒိသာပိ ဓာဝတိ။ **တမေဝ သလ္လမဗ္ဗုယှ၊ န ဓာဝတိ န သီဒတီ**တိ တမေဝ သလ္လံ ဥဒ္ဓရိတွာ တာ စ ဒိသာ န ဓာဝတိ၊ စတုရောဃေ စ န သီဒတီတိ။

၉၄၇။ ဧဝံမဟာနုဘာဝေန သလ္လေန ဩတိဏ္ဏေသွပိ စ သတ္တေသု—**တတ္ထ သိက္ခာနုဂီယန္တိ၊ ယာနိ လောကေ ဂဓိတာနီ**တိ ဂါထာ။ တဿတ္ထော—ယေ **လောကေ** ပဉ္စ ကာမဂုဏာ ပဋိလာဘာယ ဂိဇ္ဈန္တီတိ ကတွာ “ဂဓိတာနီ”တိ ဝုစ္စန္တိ၊ စိရကာလာသေဝိတတ္တာ ဝါ “ဂဓိတာနီ”တိ ဝုစ္စန္တိ၊ **တတ္ထ** တံ နိမိတ္တံ ဟတ္ထိသိက္ခာဒိကာ အနေကာ **သိက္ခာ** ကထီယန္တိ ဥဂ္ဂယှန္တိ ဝါ။ ပဿထ ယာဝ ပမတ္တော ဝါယံ လောကော၊ ယတော ပဏ္ဍိတော ကုလပုတ္တော **တေသု** ဝါ ဂဓိတေသု တာသု ဝါ သိက္ခာသု အဓိမုတ္တော **န သိယာ**၊ အညဒတ္ထု အနိစ္စာဒိဒဿနေန **နိဗ္ဗိဇ္ဈ သဗ္ဗသော ကာမေ အတ္တနော နိဗ္ဗာနမေဝ သိက္ခေ**တိ။

948. Idāni yathā nibbānāya sikkhitabbaṁ, taṁ dassento **“sacco siyā”**ti-ādimāha. Tattha **sacco**ti vācāsaccena ñāṇasaccena maggasaccena ca samannāgato. **Rittapesuṇo**ti pahīnapesuṇo. **Vevicchan**ti macchariyaṁ.

949. **Niddaṁ tandiṁ sahe thīnan**ti pacalāyikañca kāyālasiyañca cittālasiyañcāti ime tayo dhamme abhibhaveyya. **Nibbānamanaso**ti nibbānaninnacitto.

950-51. **Sāhasā**ti rattassa rāgacariyādibhedā sāhasakaraṇā. **Purāṇaṁ nābhinandeyyā**ti atītarūpādiṁ nābhinandeyya. **Nave**ti paccuppanne. **Hiyyamāne**ti vinassamāne. **Ākāsaṁ na sito siyā**ti taṇhānissito na bhaveyya. Taṇhā hi rūpādīnaṁ ākāsanato “ākāso”ti vuccati.

952. “Kiṁ kāraṇā ākāsaṁ na sito siyā”ti ce—**“gedhaṁ brūmī”**ti gāthā. Tassattho—ahañhi imaṁ ākāsasaṅkhātaṁ taṇhaṁ rūpādīsu gijjhanato **gedhaṁ brūmi** “gedho”ti vadāmi. Kiñca bhiyyo—avahananaṭṭhena **“ogho”**ti ca ājavanaṭṭhena **“ājavan”**ti ca “idaṁ mayhaṁ, idaṁ mayhan”ti jappakāraṇato **“jappanan”**ti ca dummuñcanaṭṭhena **“ārammaṇan”**ti ca kampakaraṇena **“pakampanan”**ti ca brūmi, esā ca lokassa palibodhaṭṭhena duratikkamanīyaṭṭhena ca **kāmapaṅko duraccayo**ti. “Ākāsaṁ na sito siyā”ti evaṁ vutte vā “kimetaṁ ākāsan”ti ce? **Gedhaṁ brūmī**ti. Evampi tassā gāthāya sambandho veditabbo. Tattha padayojanā—ākāsanti gedhaṁ brūmīti. Tathā yvāyaṁ mahoghoti vuccati, taṁ brūmi, ājavaṁ brūmi, jappanaṁ brūmi, pakampanaṁ brūmi, yvāyaṁ sadevake loke kāmapaṅko duraccayo, taṁ brūmīti.

953. Evametaṁ gedhādipariyāyaṁ ākāsaṁ anissito—**saccā avokkammā**ti gāthā. Tassattho—pubbe vuttā tividhāpi **saccā avokkamma** moneyyappattiyā **munī**ti saṅkhyaṁ gato nibbānatthale **tiṭṭhati brāhmaṇo, sa ve** evarūpo sabbāni āyatanāni nissajjitvā **“santo”**ti vuccatīti.

၉၄၈။ ဣဒါနိ ယထာ နိဗ္ဗာနာယ သိက္ခိတဗ္ဗံ၊ တံ ဒဿေန္တော “**သစ္စော သိယာ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သစ္စော**တိ ဝါစာသစ္စေန ဉာဏသစ္စေန မဂ္ဂသစ္စေန စ သမန္နာဂတော။ **ရိတ္တပေသုဏော**တိ ပဟီနပေသုဏော။ **ဝေဝိစ္ဆ**န္တိ မစ္ဆရိယံ။

၉၄၉။ **နိဒ္ဒံ တန္ဒိံ သဟေ ထီန**န္တိ ပစလာယိကဉ္စ ကာယာလသိယဉ္စ စိတ္တာလသိယဉ္စာတိ ဣမေ တယော ဓမ္မေ အဘိဘဝေယျ။ **နိဗ္ဗာနမနသော**တိ နိဗ္ဗာနနိန္နစိတ္တော။

၉၅၀-၅၁။ **သာဟသာ**တိ ရတ္တဿ ရာဂစရိယာဒိဘေဒါ သာဟသကရဏာ။ **ပုရာဏံ နာဘိနန္ဒေယျာ**တိ အတီတရူပါဒိံ နာဘိနန္ဒေယျ။ **နဝေ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နေ။ **ဟိယျမာနေ**တိ ဝိနဿမာနေ။ **အာကာသံ န သိတော သိယာ**တိ တဏှာနိဿိတော န ဘဝေယျ။ တဏှာ ဟိ ရူပါဒီနံ အာကာသနတော “အာကာသော”တိ ဝုစ္စတိ။

၉၅၂။ “ကိံကာရဏာ အာကာသံ န သိတော သိယာ”တိ စေ—“**ဂေဓံ ဗြူမီ**”တိ ဂါထာ။ တဿတ္ထော—အဟဉ္ဟိ ဣမံ အာကာသသင်္ခါတံ တဏှံ ရူပါဒီသု ဂိဇ္ဈနတော **ဂေဓံ ဗြူမိ** “ဂေဓော”တိ ဝဒါမိ။ ကိဉ္စ ဘိယျော—အဝဟနနဋ္ဌေန “**ဩဃော**”တိ စ အာဇဝနဋ္ဌေန “**အာဇဝ**”န္တိ စ “ဣဒံ မယှံ, ဣဒံ မယှ”န္တိ ဇပ္ပကာရဏတော “**ဇပ္ပန**”န္တိ စ ဒုမ္မုဉ္စနဋ္ဌေန “**အာရမ္မဏ**”န္တိ စ ကမ္ပကရဏေန “**ပကမ္ပန**”န္တိ စ ဗြူမိ၊ ဧသာ စ လောကဿ ပလိဗောဓဋ္ဌေန ဒုရတိက္ကမနီယဋ္ဌေန စ **ကာမပင်္ကော ဒုရစ္စယော**တိ။ “အာကာသံ န သိတော သိယာ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဝါ “ကိမေတံ အာကာသ”န္တိ စေ? **ဂေဓံ ဗြူမီ**တိ။ ဧဝမ္ပိ တဿာ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ ပဒယောဇနာ—အာကာသန္တိ ဂေဓံ ဗြူမီတိ။ တထာ ယွာယံ မဟောဃောတိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ဗြူမိ၊ အာဇဝံ ဗြူမိ၊ ဇပ္ပနံ ဗြူမိ၊ ပကမ္ပနံ ဗြူမိ၊ ယွာယံ သဒေဝကေ လောကေ ကာမပင်္ကော ဒုရစ္စယော၊ တံ ဗြူမီတိ။

၉၅၃။ ဧဝမေတံ ဂေဓာဒိပရိယာယံ အာကာသံ အနိဿိတော—**သစ္စာ အဝေါက္ကမ္မာ**တိ ဂါထာ။ တဿတ္ထော—ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တာ တိဝိဓာပိ **သစ္စာ အဝေါက္ကမ္မ** မောနေယျပ္ပတ္တိယာ **မုနီ**တိ သင်္ချံ ဂတော နိဗ္ဗာနတ္ထလေ **တိဋ္ဌတိ ဗြာဟ္မဏော၊ သ ဝေ** ဧဝရူပေါ သဗ္ဗာနိ အာယတနာနိ နိဿဇ္ဇိတွာ “**သန္တော**”တိ ဝုစ္စတီတိ။

954. Kiñca bhiyyo—**sa ve vidvā**ti gāthā. Tattha **ñatvā dhammanti** aniccādinayena saṅkhatadhammaṁ ñatvā. **Sammā so loke iriyāno**ti asammā-iriyanakarānaṁ kilesānaṁ pahānā sammā so loke iriyamāno.

955. Evaṁ apihento ca—**yodha kāme**ti gāthā. Tattha **saṅganti** sattavidhaṁ saṅgañca yo accatari. **Nājjhetī**ti nābhijjhāyati[1].

956. Tasmā tumhesupi yo evarūpo hotumicchati, taṁ vadāmi—**yaṁ pubbe**ti gāthā. Tattha **yaṁ pubbe**ti atīte saṅkhāre ārabbha uppajjanadhammaṁ kilesajātaṁ atītakammañca. **Pacchā te māhu kiñcananti** anāgatepi saṅkhāre ārabbha uppajjanadhammaṁ rāgādikiñcanaṁ māhu. **Majjhe ce no gahessasī**ti paccuppanne rūpādidhammepi na gahessasi ce.

957. Evaṁ "upasanto carissasī"ti arahattappattiṁ dassetvā idāni arahato thutivasena ito parā gāthāyo abhāsi. Tattha **sabbaso**ti gāthāya **mamāyitanti** mamattakaraṇaṁ, "mama idan"ti gahitaṁ vā vatthu. **Asatā ca na socatī**ti avijjamānakāraṇā asantakāraṇā na socati. **Na jīyatī**ti jānimpi na gacchati.

958-9. Kiñca bhiyyo—**yassa natthī**ti gāthā. Tattha **kiñcananti** kiñci rūpādidhammajātaṁ. Kiñca bhiyyo—**aniṭṭhurī**ti gāthā. Tattha **aniṭṭhurī**ti anissukī[2]. "Aniddhurī"tipi[3] keci paṭhanti. **Sabbadhī samo**ti sabbattha samo, upekkhakoti adhippāyo. Kiṁ vuttaṁ hoti? Yo so "natthi me"ti na socati, tamahaṁ avikampinaṁ puggalaṁ puṭṭho samāno aniṭṭhurī ananugiddho anejo sabbadhi samoti imaṁ tasmiṁ puggale catubbidhamānisaṁsaṁ brūmīti.

960. Kiñca bhiyyo—**anejassā**ti gāthā. Tattha **nisaṅkhatī**ti puññābhisaṅkhārādīsu yo koci saṅkhāro. So hi yasmā nisaṅkhariyati nisaṅkharoti vā, tasmā "nisaṅkhatī"ti vuccati. **Viyārambhā**ti vividhā

1. Nābhijjhati (Sī, Syā) 2. Anuddharīti anissukī (Sī), anuṭṭhurīti anussukī (Syā)
3. Aniṭṭhurītipi (Sī), anuddharītipi (Syā)

၉၅၄။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**သ ဝေ ဝိဒွါ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ဉတွာ ဓမ္မန္တိ** အနိစ္စာဒိနယေန သင်္ခတဓမ္မံ ဉတွာ။ **သမ္မာ သော လောကေ ဣရိယာနော**တိ အသမ္မာဣရိယနကရာနံ ကိလေသာနံ ပဟာနာ သမ္မာ သော လောကေ ဣရိယမာနော။

၉၅၅။ ဧဝံ အပိဟေန္တော စ—**ယောဓ ကာမေ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **သင်္ဂန္တိ** သတ္တဝိဓံ သင်္ဂဉ္စ ယော အစ္စတရိ။ **နာဇ္ဈေတီ**တိ နာဘိဇ္ဈာယတိ[၁]။

၉၅၆။ တသ္မာ တုမှေသုပိ ယော ဧဝရူပေါ ဟောတုမိစ္ဆတိ၊ တံ ဝဒါမိ—**ယံ ပုဗ္ဗေ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ယံ ပုဗ္ဗေ**တိ အတီတေ သင်္ခါရေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇနဓမ္မံ ကိလေသဇာတံ အတီတကမ္မဉ္စ။ **ပစ္ဆာ တေ မာဟု ကိဉ္စနန္တိ** အနာဂတေပိ သင်္ခါရေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇနဓမ္မံ ရာဂါဒိကိဉ္စနံ မာဟု။ **မဇ္ဈေ စေ နော ဂဟေဿသီ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နေ ရူပါဒိဓမ္မေပိ န ဂဟေဿသိ စေ။

၉၅၇။ ဧဝံ "ဥပသန္တော စရိဿသီ"တိ အရဟတ္တုပ္ပတ္တိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အရဟတော ထုတိဝသေန ဣတော ပရာ ဂါထာယော အဘာသိ။ တတ္ထ **သဗ္ဗသော**တိ ဂါထာယ **မမာယိတန္တိ** မမတ္တကရဏံ, "မမ ဣဒ"န္တိ ဂဟိတံ ဝါ ဝတ္ထု။ **အသတာ စ န သောစတီ**တိ အဝိဇ္ဇမာနကာရဏာ အသန္တကာရဏာ န သောစတိ။ **န ဇီယတီ**တိ ဇာနိမ္ပိ န ဂစ္ဆတိ။

၉၅၈-၉။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**ယဿ နတ္ထီ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ကိဉ္စနန္တိ** ကိဉ္စိ ရူပါဒိဓမ္မဇာတံ။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**အနိဋ္ဌုရီ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **အနိဋ္ဌုရီ**တိ အနိဿုကီ[၂]။ "အနိဒ္ဓုရီ"တိပိ[၃] ကေစိ ပဌန္တိ။ **သဗ္ဗဓိ သမော**တိ သဗ္ဗတ္ထ သမော၊ ဥပေက္ခကောတိ အဓိပ္ပါယော။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? ယော သော "နတ္ထိ မေ"တိ န သောစတိ၊ တမဟံ အဝိကမ္ပိနံ ပုဂ္ဂလံ ပုဋ္ဌော သမာနော အနိဋ္ဌုရီ အနနုဂိဒ္ဓေါ အနေဇော သဗ္ဗဓိ သမောတိ ဣမံ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ စတုဗ္ဗိဓမာနိသံသံ ဗြူမီတိ။

၉၆၀။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**အနေဇဿာ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **နိသင်္ခတီ**တိ ပုညာဘိသင်္ခါရာဒီသု ယော ကောစိ သင်္ခါရော။ သော ဟိ ယသ္မာ နိသင်္ခရိယတိ နိသင်္ခရောတိ ဝါ၊ တသ္မာ "နိသင်္ခတီ"တိ ဝုစ္စတိ။ **ဝိယာရမ္ဘာ**တိ ဝိဝိဓာ

၁-နာဘိဇ္ဈတိ (သီ၊ သျာ) ၂-အနုဒ္ဓရီတိ အနိဿုကီ (သီ)၊ အနုဋ္ဌုရီတိ အနုဿုကီ (သျာ)
၃-အနိဋ္ဌုရီတိပိ (သီ)၊ အနုဒ္ဓရီတိပိ (သျာ)

puññābhisaṅkhārādikā ārambhā. **Khemaṁ passati sabbadhī**ti sabbattha abhayameva passati.

961. Evaṁ passanto **na samesū**ti gāthā. Tattha **na vadate**ti "sadisohamasmī"ti-ādinā mānavasena samesupi attānaṁ na vadati omesupi ussesupi. **Nādeti na nirassatī**ti rūpādīsu kañci dhammaṁ na gaṇhāti na nissajjati. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva. Evaṁ arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi, desanāpariyosāne pañcasatā Sākiyakumārā ca Koliyakumārā ca ehibhikkhupabbajjāya pabbajitā, te gahetvā Bhagavā Mahāvanaṁ pāvisīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Attadaṇḍasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

16. Sāriputtasuttavaṇṇanā

962. **Na me diṭṭho**ti Sāriputtasuttaṁ, "Therapañhasuttan"tipi vuccati. Kā uppatti? Imassa suttassa uppatti—Rājagahakassa seṭṭhissa candanaghaṭikāya paṭilābhaṁ ādiṁ katvā tāya candanaghaṭikāya katassa pattassa ākāse ussāpanaṁ, āyasmato Piṇḍolabhāradvājassa iddhiyā pattaggahaṇaṁ, tasmiṁ vatthusmiṁ sāvakānaṁ iddhipaṭikkhepo, titthiyānaṁ Bhagavatā saddhiṁ pāṭihāriyaṁ kattukāmatā, pāṭihāriyakaraṇaṁ, Bhagavato Sāvatthigamanaṁ, titthiyānubandhanaṁ, Sāvatthiyaṁ Pasenadino Buddhūpagamanaṁ, kaṇḍambapātubhāvo, catunnaṁ parisānaṁ titthiyajayatthaṁ pāṭihāriyakaraṇussukkanivāraṇaṁ, yamakapāṭihāriyakaraṇaṁ, katapāṭihāriyassa Bhagavato Tāvatiṁsabhavanagamanaṁ, tattha temāsaṁ dhammadesanā, āyasmatā Mahāmoggallānattherena yācitassa devalokato Saṅkassanagare orohaṇanti imāni vatthūni, antarantare ca Jātakāni vitthāretvā yāva dasasahassacakkavāḷadevatāhi pūjiyamāno Bhagavā majjhe maṇimayena sopānena Saṅkassanagare oruyha sopānakaḷevare aṭṭhāsi—

ပုညာဘိသင်္ခါရာဒိကာ အာရမ္ဘာ။ **ခေမံ ပဿတိ သဗ္ဗဓီ**တိ သဗ္ဗတ္ထ အဘယမေဝ ပဿတိ။

၉၆၁။ ဧဝံ ပဿန္တော **န သမေသူ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **န ဝဒတေ**တိ "သဒိသောဟမသ္မီ"တိအာဒိနာ မာနဝသေန သမေသုပိ အတ္တာနံ န ဝဒတိ ဩမေသုပိ ဥဿေသုပိ။ **နာဒေတိ န နိရဿတီ**တိ ရူပါဒီသု ကဉ္စိ ဓမ္မံ န ဂဏှာတိ န နိဿဇ္ဇတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။ ဧဝံ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပဉ္စသတာ သာကိယကုမာရာ စ ကောလိယကုမာရာ စ ဧဟိဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ တေ ဂဟေတွာ ဘဂဝါ မဟာဝနံ ပါဝိသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၆-သာရိပုတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၆၂။ **န မေ ဒိဋ္ဌော**တိ သာရိပုတ္တသုတ္တံ၊ "ထေရပဉှသုတ္တ"န္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? ဣမဿ သုတ္တဿ ဥပ္ပတ္တိ—ရာဇဂဟကဿ သေဋ္ဌိဿ စန္ဒနဃဋိကာယ ပဋိလာဘံ အာဒိံ ကတွာ တာယ စန္ဒနဃဋိကာယ ကတဿ ပတ္တဿ အာကာသေ ဥဿာပနံ, အာယသ္မတော ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇဿ ဣဒ္ဓိယာ ပတ္တဂ္ဂဟဏံ, တသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ သာဝကာနံ ဣဒ္ဓိပဋိက္ခေပေါ, တိတ္ထိယာနံ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ ပါဋိဟာရိယံ ကတ္တုကာမတာ, ပါဋိဟာရိယကရဏံ, ဘဂဝတော သာဝတ္ထိဂမနံ, တိတ္ထိယာနုဗန္ဓနံ, သာဝတ္ထိယံ ပသေနဒိနော ဗုဒ္ဓူပဂမနံ, ကဏ္ဍမ္ဗပါတုဘာဝေါ, စတုန္နံ ပရိသာနံ တိတ္ထိယဇယတ္ထံ ပါဋိဟာရိယကရဏုဿုက္ကနိဝါရဏံ, ယမကပါဋိဟာရိယကရဏံ, ကတပါဋိဟာရိယဿ ဘဂဝတော တာဝတိံသဘဝနဂမနံ, တတ္ထ တေမာသံ ဓမ္မဒေသနာ, အာယသ္မတာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရေန ယာစိတဿ ဒေဝလောကတော သင်္ကဿနဂရေ ဩရောဟဏန္တိ ဣမာနိ ဝတ္ထူနိ, အန္တရန္တရေ စ ဇာတကာနိ ဝိတ္ထာရေတွာ ယာဝ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာဟိ ပူဇိယမာနော ဘဂဝါ မဇ္ဈေ မဏိမယေန သောပါနေန သင်္ကဿနဂရေ ဩရုယှ သောပါနကဠေဝရေ အဋ္ဌာသိ—

“Ye jhānappasutā dhīrā, nekkhammūpasame ratā.
Devāpi tesaṁ pihayanti, Sambuddhānaṁ satīmatan”ti[1]—

imissā Dhammapadagāthāya vuccamānāya vuttā. Sopānakaḷevare ṭhitaṁ pana Bhagavantaṁ sabbapaṭhamaṁ āyasmā Sāriputto vandi, tato Uppalavaṇṇā bhikkhunī, athāparo janakāyo. Tatra Bhagavā cintesi “imissaṁ parisati Moggallāno iddhiyā aggoti pākaṭo, Anuruddho dibbacakkhunā, puṇṇo dhammakathikattena, Sāriputtaṁ panāyaṁ parisā na kenaci guṇena evaṁ aggoti jānāti, yannūnāhaṁ Sāriputtaṁ paññāguṇena pakāseyyan”ti. Atha theraṁ pañhaṁ pucchi, thero Bhagavatā pucchitaṁ pucchitaṁ puthujjanapañhaṁ sekkhapañhaṁ asekkhapañhañca sabbaṁ vissajjesi. Tadā naṁ jano “paññāya aggo”ti aññāsi. Atha Bhagavā “Sāriputto na idāneva paññāya aggo, atītepi paññāya aggo”ti Jātakaṁ ānesi.

Atīte parosahassā isayo vanamūlaphalāhārā pabbatapāde vasanti. Tesaṁ ācariyassa ābādho uppajji, upaṭṭhānāni vattanti. Jeṭṭhantevāsī “sappāyabhesajjaṁ āharissāmi, ācariyaṁ appamattā upaṭṭhahathā”ti vatvā manussapathaṁ agamāsi. Tasmiṁ anāgateyeva ācariyo kālamakāsi. Taṁ “idāni kālaṁ karissatī”ti antevāsikā samāpattimārabbha pucchiṁsu. So ākiñcaññāyatanasamāpattiṁ sandhāyāha “natthi kiñcī”ti, antevāsino “natthi ācariyassa adhigamo”ti aggahesuṁ. Atha jeṭṭhantevāsī bhesajjaṁ ādāya āgantvā taṁ kālakataṁ disvā ācariyaṁ “kiñci pucchitthā”ti āha. Āma pucchimhā, “natthi kiñcī”ti āha, na kiñci ācariyena adhigatanti. Natthi kiñcīti vadanto ācariyo ākiñcaññāyatanaṁ pavedesi, sakkātabbo ācariyoti.

Parosahassampi samāgatānaṁ,
Kandeyyuṁ te vassasataṁ apaññā.
Ekopi seyyo puriso sapañño,
Yo bhāsitassa vijānāti atthanti[2].

1. Khu 1. 40 piṭṭhe Dhammapade. 2. Khu 5. 23 piṭṭhe Jātake.

“ယေ ဈာနပ္ပသုတာ ဓီရာ၊ နေက္ခမ္မူပသမေ ရတာ။
ဒေဝါပိ တေသံ ပိဟယန္တိ၊ သမ္ဗုဒ္ဓါနံ သတီမတ”န္တိ[၁]—

ဣမိဿာ ဓမ္မပဒဂါထာယ ဝုစ္စမာနာယ ဝုတ္တာ။ သောပါနကဠေဝရေ ဌိတံ ပန ဘဂဝန္တံ သဗ္ဗပဌမံ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဝန္ဒိ၊ တတော ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ ဘိက္ခုနီ, အထာပရော ဇနကာယော။ တတ္ထ ဘဂဝါ စိန္တေသိ “ဣမိဿံ ပရိသတိ မောဂ္ဂလ္လာနော ဣဒ္ဓိယာ အဂ္ဂေါတိ ပါကဋော၊ အနုရုဒ္ဓေါ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ၊ ပုဏ္ဏော ဓမ္မကထိကတ္တေန၊ သာရိပုတ္တံ ပနာယံ ပရိသာ န ကေနစိ ဂုဏေန ဧဝံ အဂ္ဂေါတိ ဇာနာတိ၊ ယန္နူနာဟံ သာရိပုတ္တံ ပညာဂုဏေန ပကာသေယျ”န္တိ။ အထ ထေရံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ၊ ထေရော ဘဂဝတာ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ပုထုဇ္ဇနပဉှံ သေက္ခပဉှံ အသေက္ခပဉှဉ္စ သဗ္ဗံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တဒါ နံ ဇနော “ပညာယ အဂ္ဂေါ”တိ အညာသိ။ အထ ဘဂဝါ “သာရိပုတ္တော န ဣဒါနေဝ ပညာယ အဂ္ဂေါ၊ အတီတေပိ ပညာယ အဂ္ဂေါ”တိ ဇာတကံ အာနေသိ။

အတီတေ ပရောသဟဿာ ဣသယော ဝနမူလဖလာဟာရာ ပဗ္ဗတပါဒေ ဝသန္တိ။ တေသံ အာစရိယဿ အာဗာဓော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ဥပဋ္ဌာနာနိ ဝတ္တန္တိ။ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသီ “သပ္ပါယဘေသဇ္ဇံ အာဟရိဿာမိ၊ အာစရိယံ အပ္ပမတ္တာ ဥပဋ္ဌဟထာ”တိ ဝတွာ မနုဿပထံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ အနာဂတေယေဝ အာစရိယော ကာလမကာသိ။ တံ “ဣဒါနိ ကာလံ ကရိဿတီ”တိ အန္တေဝါသိကာ သမာပတ္တိမာရဗ္ဘ ပုစ္ဆိံသု။ သော အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိံ သန္ဓာယာဟ “နတ္ထိ ကိဉ္စီ”တိ၊ အန္တေဝါသိနော “နတ္ထိ အာစရိယဿ အဓိဂမော”တိ အဂ္ဂဟေသုံ။ အထ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသီ ဘေသဇ္ဇံ အာဒါယ အာဂန္တွာ တံ ကာလကတံ ဒိသွာ အာစရိယံ “ကိဉ္စိ ပုစ္ဆိတ္ထာ”တိ အာဟ။ အာမ ပုစ္ဆိမှာ၊ “နတ္ထိ ကိဉ္စီ”တိ အာဟ၊ န ကိဉ္စိ အာစရိယေန အဓိဂတန္တိ။ နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ ဝဒန္တော အာစရိယော အာကိဉ္စညာယတနံ ပဝေဒေသိ၊ သက္ကာတဗ္ဗော အာစရိယောတိ။

ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနံ၊
ကန္ဒေယျုံ တေ ဝဿသတံ အပညာ။
ဧကောပိ သေယျော ပုရိသော သပညော၊
ယော ဘာသိတဿ ဝိဇာနာတိ အတ္ထန္တိ[၂]။

၁-ခု ၁-၄၀-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။ ၂-ခု ၅-၂၃-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

Kathite ca pana Bhagavatā jātake āyasmā Sāriputto attano saddhivihārikānaṁ pañcannaṁ bhikkhusatānamatthāya sappāyasenāsanagocarasīlavatādīni pucchituṁ **“na me diṭṭho ito pubbe”**ti imaṁ thutigāthaṁ ādiṁ katvā aṭṭha gāthāyo abhāsi, tamatthaṁ vissajjento Bhagavā tato parā sesagāthāti.

Tattha **ito pubbe**ti ito Saṅkassanagare otaraṇato pubbe. **Vagguvado**ti sundaravado. **Tusitā gaṇimāgato**ti Tusitakāyā cavitvā mātukucchiṁ āgatattā tusitā āgato, gaṇācariyattā gaṇī. Santuṭṭhaṭṭhena vā Tusitasaṅkhātā devalokā gaṇiṁ[1] āgato, Tusitānaṁ vā arahantānaṁ gaṇiṁ[1] āgatoti.

963. Dutiyagāthāya **sadevakassa lokassa yathā dissatī**ti sadevakassa lokassa viya manussānampi dissati. Yathā vā dissatīti tacchato aviparītato dissati. **Cakkhumā**ti uttamacakkhu. **Eko**ti pabbajjāsaṅkhātādīhi eko. **Ratin**ti nekkhammarati-ādiṁ.

964. Tatiyagāthāya **bahūnamidha baddhānan**ti idha bahūnaṁ khattiyādīnaṁ sissānaṁ. Sissā hi ācariye paṭibaddhavuttittā “baddhā”ti vuccanti. **Atthi pañhena āgaman**ti atthiko pañhena āgatomhi, atthikānaṁ vā pañhena āgamanaṁ, pañhena atthi āgamanaṁ vāti.

965. Catutthagāthāya **vijigucchato**ti jāti-ādīhi aṭṭīyato. **Rittamāsanan**ti vivittaṁ mañcapīṭhaṁ. **Pabbatānaṁ guhāsu vā**ti pabbataguhāsu vā rittamāsanaṁ bhajatoti sambandhitabbaṁ.

966. Pañcamagāthāya **uccāvacesū**ti hīnapaṇītesu. **Sayanesū**ti vihārādīsu senāsanesu. **Kīvanto tattha bheravā**ti kittakā tattha bhayakāraṇā. “Kuvanto”tipi pāṭho, kūjantoti cassa attho. Na pana pubbenāparaṁ sandhiyati.

967. Chaṭṭhagāthāya **katī parissayā**ti kittakā upaddavā. **Agataṁ disan**ti nibbānaṁ. Tañhi agatapubbattā agataṁ tathā niddisitabbato disā

1. Gaṇī (Sī, Syā)

ကထိတေ စ ပန ဘဂဝတာ ဇာတကေ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အတ္တနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကာနံ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနမတ္ထာယ သပ္ပါယသေနာသနဂေါစရသီလဝတာဒီနိ ပုစ္ဆိတုံ **“န မေ ဒိဋ္ဌော ဣတော ပုဗ္ဗေ”**တိ ဣမံ ထုတိဂါထံ အာဒိံ ကတွာ အဋ္ဌ ဂါထာယော အဘာသိ၊ တမတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ဘဂဝါ တတော ပရာ သေသဂါထာတိ။

တတ္ထ **ဣတော ပုဗ္ဗေ**တိ ဣတော သင်္ကဿနဂရေ ဩတရဏတော ပုဗ္ဗေ။ **ဝဂ္ဂုဝဒေါ**တိ သုန္ဒရဝဒေါ။ **တုသိတာ ဂဏိမာဂတော**တိ တုသိတကာယာ စဝိတွာ မာတုကုစ္ဆိံ အာဂတတ္တာ တုသိတာ အာဂတော၊ ဂဏာစရိယတ္တာ ဂဏီ။ သန္တုဋ္ဌဋ္ဌေန ဝါ တုသိတသင်္ခါတာ ဒေဝလောကာ ဂဏိံ[၁] အာဂတော၊ တုသိတာနံ ဝါ အရဟန္တာနံ ဂဏိံ[၁] အာဂတောတိ။

၉၆၃။ ဒုတိယဂါထာယ **သဒေဝကဿ လောကဿ ယထာ ဒိဿတီ**တိ သဒေဝကဿ လောကဿ ဝိယ မနုဿာနမ္ပိ ဒိဿတိ။ ယထာ ဝါ ဒိဿတီတိ တစ္ဆတော အဝိပရီတတော ဒိဿတိ။ **စက္ခုမာ**တိ ဥတ္တမစက္ခု။ **ဧကော**တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာသင်္ခါတာဒီဟိ ဧကော။ **ရတိ**န္တိ နေက္ခမ္မရတိအာဒိံ။

၉၆၄။ တတိယဂါထာယ **ဗဟူနမိဓ ဗဒ္ဓါန**န္တိ ဣဓ ဗဟူနံ ခတ္တိယာဒီနံ သိဿာနံ။ သိဿာ ဟိ အာစရိယေ ပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိတ္တာ “ဗဒ္ဓါ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ **အတ္ထိ ပဉှေန အာဂမ**န္တိ အတ္ထိကော ပဉှေန အာဂတောမှိ၊ အတ္ထိကာနံ ဝါ ပဉှေန အာဂမနံ၊ ပဉှေန အတ္ထိ အာဂမနံ ဝါတိ။

၉၆၅။ စတုတ္ထဂါထာယ **ဝိဇိဂုစ္ဆတော**တိ ဇာတိအာဒီဟိ အဋ္ဋီယတော။ **ရိတ္တမာသန**န္တိ ဝိဝိတ္တံ မဉ္စပီဌံ။ **ပဗ္ဗတာနံ ဂုဟာသု ဝါ**တိ ပဗ္ဗတဂုဟာသု ဝါ ရိတ္တမာသနံ ဘဇတောတိ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။

၉၆၆။ ပဉ္စမဂါထာယ **ဥစ္စာဝစေသူ**တိ ဟီနပဏီတေသု။ **သယနေသူ**တိ ဝိဟာရာဒီသု သေနာသနေသု။ **ကီဝန္တော တတ္ထ ဘေရဝါ**တိ ကိတ္တကာ တတ္ထ ဘယကာရဏာ။ “ကုဝန္တော”တိပိ ပါဌော၊ ကူဇန္တောတိ စဿ အတ္ထော။ န ပန ပုဗ္ဗေနာပရံ သန္ဓိယတိ။

၉၆၇။ ဆဋ္ဌဂါထာယ **ကတီ ပရိဿယာ**တိ ကိတ္တကာ ဥပဒ္ဒဝါ။ **အဂတံ ဒိသ**န္တိ နိဗ္ဗာနံ။ တဉှိ အဂတပုဗ္ဗတ္တာ အဂတံ တထာ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗတော ဒိသာ

၁-ဂဏီ (သီ၊ သျာ)

cāti. Tena vuttaṁ "agataṁ disan"ti. **Abhisambhave**ti abhibhaveyya. **Pantamhī**ti pariyante.

968-9. Sattamagāthāya **kyāssa byappathayo assū**ti kīdisāni tassa vacanāni assu. Aṭṭhamagāthāya **ekodi nipako**ti ekaggacitto paṇḍito.

970. Evaṁ āyasmatā Sāriputtena tīhi gāthāhi Bhagavantaṁ thometvā pañcahi gāthāhi pañcasatānaṁ sissānamatthāya senāsanagocarasīlavatādīni pucchito Bhagavā tamatthaṁ pakāsetuṁ "**vijigucchamānassā**"ti-ādinā nayena vissajjanamāraddho. Tattha paṭhamagāthāya tāvattho—jāti-ādīhi **vijigucchamānassa rittāsanaṁ sayanaṁ sevato ce sambodhikāmassa** Sāriputta bhikkhuno **yadidaṁ phāsu** yo phāsuvihāro **yathānudhammaṁ** yo ca anudhammo, **taṁ te pavakkhāmi yathā pajānaṁ** yathā pajānanto vadeyya, evaṁ vadāmīti.

971. Dutiyagāthāya **pariyantacārī**ti sīlādīsu catūsu pariyantesu caramāno. **Ḍaṁsādhipātanan**ti piṅgalamakkhikānañca sesamakkhikānañca. Sesamakkhikā hi tato tato adhipatitvā khādanti, tasmā "adhipātā"ti vuccanti. **Manussaphassānan**ti corādiphassānaṁ.

972. Tatiyagāthāya **paradhammikā** nāma satta sahadhammikavajjā sabbepi bāhirakā. **Kusalānu-esī**ti kusaladhamme anvesamāno.

973. Catutthagāthāya **ātaṅkaphassenā**ti rogaphassena. **Sītaṁ atuṇhan**ti sītañca uṇhañca[1]. **So tehi phuṭṭho bahudhā**ti so tehi ātaṅkādīhi anekehi ākārehi phuṭṭho samānopi. **Anoko**ti abhisaṅkhāraviññāṇādīnaṁ anokāsabhūto.

974. Evaṁ "bhikkhuno vijigucchato"ti-ādīhi tīhi gāthāhi puṭṭhamatthaṁ vissajjetvā idāni "kyāssa byappathayo"ti-ādinā nayena puṭṭhaṁ vissajjento "**theyyaṁ na kāre**"ti-ādimāha. Tattha **phasseti**

1. Sītaṁ accuṇhanti sītañca accuṇhañca (Sī)

စာတိ။ တေန ဝုတ္တံ "အဂတံ ဒိသ"န္တိ။ **အဘိသမ္ဘဝေ**တိ အဘိဘဝေယျ။ **ပန္တမှီ**တိ ပရိယန္တေ။

၉၆၈-၉။ သတ္တမဂါထာယ **ကျာဿ ဗျပ္ပထယော အဿူ**တိ ကီဒိသာနိ တဿ ဝစနာနိ အဿု။ အဋ္ဌမဂါထာယ **ဧကောဒိ နိပကော**တိ ဧကဂ္ဂစိတ္တော ပဏ္ဍိတော။

၉၇၀။ ဧဝံ အာယသ္မတာ သာရိပုတ္တေန တီဟိ ဂါထာဟိ ဘဂဝန္တံ ထောမေတွာ ပဉ္စဟိ ဂါထာဟိ ပဉ္စသတာနံ သိဿာနမတ္ထာယ သေနာသနဂေါစရသီလဝတာဒီနိ ပုစ္ဆိတော ဘဂဝါ တမတ္ထံ ပကာသေတုံ "**ဝိဇိဂုစ္ဆမာနဿာ**"တိအာဒိနာ နယေန ဝိဿဇ္ဇနမာရဒ္ဓေါ။ တတ္ထ ပဌမဂါထာယ တာဝတ္ထော—ဇာတိအာဒီဟိ **ဝိဇိဂုစ္ဆမာနဿ ရိတ္တာသနံ သယနံ သေဝတော စေ သမ္ဗောဓိကာမဿ** သာရိပုတ္တ ဘိက္ခုနော **ယဒိဒံ ဖာသု** ယော ဖာသုဝိဟာရော **ယထာနုဓမ္မံ** ယော စ အနုဓမ္မော၊ **တံ တေ ပဝက္ခာမိ ယထာ ပဇာနံ** ယထာ ပဇာနန္တော ဝဒေယျ, ဧဝံ ဝဒါမီတိ။

၉၇၁။ ဒုတိယဂါထာယ **ပရိယန္တစာရီ**တိ သီလာဒီသု စတူသု ပရိယန္တေသု စရမာနော။ **ဍံသာဓိပါတာန**န္တိ ပိင်္ဂလမက္ခိကာနဉ္စ သေသမက္ခိကာနဉ္စ။ သေသမက္ခိကာ ဟိ တတော တတော အဓိပတိတွာ ခါဒန္တိ၊ တသ္မာ "အဓိပါတာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **မနုဿဖဿာန**န္တိ စောရာဒိဖဿာနံ။

၉၇၂။ တတိယဂါထာယ **ပရဓမ္မိကာ** နာမ သတ္တ သဟဓမ္မိကဝဇ္ဇာ သဗ္ဗေပိ ဗာဟိရကာ။ **ကုသလာနုဧသီ**တိ ကုသလဓမ္မေ အန္ဝေသမာနော။

၉၇၃။ စတုတ္ထဂါထာယ **အာတင်္ကဖဿေနာ**တိ ရောဂဖဿေန။ **သီတံ အတုဏှ**န္တိ သီတဉ္စ ဥဏှဉ္စ[1]။ **သော တေဟိ ဖုဋ္ဌော ဗဟုဓာ**တိ သော တေဟိ အာတင်္ကာဒီဟိ အနေကေဟိ အာကာရေဟိ ဖုဋ္ဌော သမာနောပိ။ **အနောကော**တိ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏာဒီနံ အနောကာသဘူတော။

၉၇၄။ ဧဝံ "ဘိက္ခုနော ဝိဇိဂုစ္ဆတော"တိအာဒီဟိ တီဟိ ဂါထာဟိ ပုဋ္ဌမတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဣဒါနိ "ကျာဿ ဗျပ္ပထယော"တိအာဒိနာ နယေန ပုဋ္ဌံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော "**ထေယျံ န ကာရေ**"တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဖဿေ**တိ

၁-သီတံ အစ္စုဏှန္တိ သီတဉ္စ အစ္စုဏှဉ္စ (သီ)

phareyya. **Yadāvilattaṁ manaso vijaññā**ti yaṁ cittassa āvilattaṁ vijāneyya, taṁ sabbaṁ “**kaṇhassa pakkho**”ti vinodayeyya[1].

975. **Mūlampi tesaṁ palikhañña tiṭṭhe**ti tesaṁ kodhātimānānaṁ yaṁ avijjādikaṁ mūlaṁ, tampi palikhaṇitvā tiṭṭheyya. **Addhā bhavanto abhisambhaveyyā**ti evaṁ piyappiyaṁ abhibhavanto ekaṁseneva abhibhaveyya, na tatra sithilaṁ parakkameyyāti adhippāyo.

976. **Paññaṁ purakkhatvā**ti paññaṁ pubbaṅgamaṁ katvā. **Kalyāṇapītī**ti kalyāṇāya pītiyā samannāgato. **Caturo sahetha paridevadhamme**ti anantaragāthāya vuccamāne paridevanīyadhamme saheyya.

977. **Kiṁsū asissāmī**ti kiṁ bhuñjissāmi. **Kuvaṁ vā asissan**ti kuhiṁ vā asissāmi. **Dukkhaṁ vata settha kvajja**[2] **sessan**ti imaṁ rattiṁ dukkhaṁ sayiṁ, ajja āgamanarattiṁ kattha sayissaṁ. **Ete vitakke**ti ete piṇḍapātanissite dve, senāsananissite dveti cattāro vitakke. **Aniketacārī**ti apalibodhacārī nittaṇhacārī.

978. **Kāle**ti piṇḍapātakāle piṇḍapātasaṅkhātaṁ annaṁ vā cīvarakāle cīvarasaṅkhātaṁ vasanaṁ vā laddhā dhammena samenāti adhippāyo. **Mattaṁ so jaññā**ti paṭiggahaṇe ca paribhoge ca so pamāṇaṁ jāneyya. **Idhā**ti sāsane, nipātamattameva vā etaṁ. **Tosanatthan**ti santosatthaṁ, etadatthaṁ mattaṁ jāneyyāti vuttaṁ hoti. **So tesu gutto**ti so bhikkhu tesu paccayesu gutto. **Yatacārī**ti saṁyatavihāro, rakkhitiriyāpatho rakkhitakāyavacīmanodvāro cāti vuttaṁ hoti. “Yaticārī”tipi[3] pāṭho, soyevattho. **Rusito**ti rosito, ghaṭṭitoti vuttaṁ hoti.

979. **Jhānānuyutto**ti anuppannuppādanena uppannāsevanena ca jhāne anuyutto. **Upekkhamārabbha samāhitatto**ti catutthajjhānupekkhaṁ uppādetvā samāhitacitto. **Takkāsayaṁ kukkucciyūpachinde**ti kāmavitakkādiṁ

---

1. Vinodeyya (Sī) 2. Kuvajja (Sī, Syā) 3. Yatucārītipi (Sī), yathācārītipi (Syā)

ဖရေယျ။ **ယဒါဝိလတ္တံ မနသော ဝိဇညာ**တိ ယံ စိတ္တဿ အာဝိလတ္တံ ဝိဇာနေယျ၊ တံ သဗ္ဗံ ''**ကဏှဿ ပက္ခော**''တိ ဝိနောဒယေယျ[1]။

၉၇၅။ **မူလမ္ပိ တေသံ ပလိခည တိဋ္ဌေ**တိ တေသံ ကောဓာတိမာနာနံ ယံ အဝိဇ္ဇာဒိကံ မူလံ၊ တမ္ပိ ပလိခဏိတွာ တိဋ္ဌေယျ။ **အဒ္ဓါ ဘဝန္တော အဘိသမ္ဘဝေယျာ**တိ ဧဝံ ပိယပ္ပိယံ အဘိဘဝန္တော ဧကံသေနေဝ အဘိဘဝေယျ၊ န တတ္ထ သိထိလံ ပရက္ကမေယျာတိ အဓိပ္ပါယော။

၉၇၆။ **ပညံ ပုရက္ခတွာ**တိ ပညံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတွာ။ **ကလျာဏပီတီ**တိ ကလျာဏာယ ပီတိယာ သမန္နာဂတော။ **စတုရော သဟေထ ပရိဒေဝဓမ္မေ**တိ အနန္တရဂါထာယ ဝုစ္စမာနေ ပရိဒေဝနီယဓမ္မေ သဟေယျ။

၉၇၇။ **ကိံသူ အသိဿာမီ**တိ ကိံ ဘုဉ္ဇိဿာမိ။ **ကုဝံ ဝါ အသိဿန္တိ** ကုဟိံ ဝါ အသိဿာမိ။ **ဒုက္ခံ ဝတ သေတ္ထ ကွဇ္ဇ**[2] **သေဿန္တိ** ဣမံ ရတ္တိံ ဒုက္ခံ သယိံ၊ အဇ္ဇ အာဂမနရတ္တိံ ကတ္ထ သယိဿံ။ **ဧတေ ဝိတက္ကေ**တိ ဧတေ ပိဏ္ဍပါတနိဿိတေ ဒွေ, သေနာသနနိဿိတေ ဒွေတိ စတ္တာရော ဝိတက္ကေ။ **အနိကေတစာရီ**တိ အပလိဗောဓစာရီ နိတ္တဏှစာရီ။

၉၇၈။ **ကာလေ**တိ ပိဏ္ဍပါတကာလေ ပိဏ္ဍပါတသင်္ခါတံ အန္နံ ဝါ စီဝရကာလေ စီဝရသင်္ခါတံ ဝသနံ ဝါ လဒ္ဓါ ဓမ္မေန သမေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ **မတ္တံ သော ဇညာ**တိ ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ ပရိဘောဂေ စ သော ပမာဏံ ဇာနေယျ။ **ဣဓာ**တိ သာသနေ၊ နိပါတမတ္တမေဝ ဝါ ဧတံ။ **တောသနတ္ထန္တိ** သန္တောသတ္ထံ၊ ဧတဒတ္ထံ မတ္တံ ဇာနေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သော တေသု ဂုတ္တော**တိ သော ဘိက္ခု တေသု ပစ္စယေသု ဂုတ္တော။ **ယတစာရီ**တိ သံယတဝိဟာရော၊ ရက္ခိတိရိယာပထော ရက္ခိတကာယဝစီမနောဒွါရော စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ “ယတိစာရီ”တိပိ[3] ပါဌော၊ သောယေဝတ္ထော။ **ရုသိတော**တိ ရောသိတော၊ ဃဋ္ဋိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၉၇၉။ **ဈာနာနုယုတ္တော**တိ အနုပ္ပန္နုပ္ပါဒနေန ဥပ္ပန္နာသေဝနေန စ ဈာနေ အနုယုတ္တော။ **ဥပေက္ခမာရဗ္ဘ သမာဟိတတ္တော**တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနုပေက္ခံ ဥပ္ပါဒေတွာ သမာဟိတစိတ္တော။ **တက္ကာသယံ ကုက္ကုစ္စိယူပဆိန္ဒေ**တိ ကာမဝိတက္ကာဒိံ

၁-ဝိနောဒေယျ (သီ) . ၂-ကုဝဇ္ဇ (သီ၊ သျာ) ၃-ယတုစာရီတိပိ (သီ)၊ ယထာစာရီတိပိ (သျာ)

takkañca, kāmasaññādiṁ tassa takkassa āsayañca, hatthakukkuccādiṁ kukkucciyañca upacchindeyya.

980. **Cudito vacībhi satimābhinande**ti upajjhāyādīhi vācāhi codito samāno satimā hutvā taṁ codanaṁ abhinandeyya. **Vācaṁ pamuñce kusalan**ti ñāṇasamuṭṭhitaṁ vācaṁ pamuñceyya. **Nātivelan**ti ativelaṁ[1] pana vācaṁ kālavelañca sīlavelañca atikkantaṁ nappamuñceyya. **Janavādadhammāyā**ti janavādakathāya[2]. **Na cetayeyyā**ti cetanaṁ na uppādeyya.

981. **Athāparan**ti atha idāni ito parampi. **Pañca rajānī**ti rūparāgādīni pañca rajāni. **Yesaṁ satīmā vinayāya sikkhe**ti yesaṁ upaṭṭhitassati hutvā vinayanatthaṁ tisso sikkhā sikkheyya. Evaṁ sikkhanto hi **rūpesu -pa- phassesu sahetha rāgaṁ,** na aññeti.

982. Tato so tesaṁ vinayāya sikkhanto anukkamena—**etesu dhammesū**ti gāthā. Tattha **etesū**ti rūpādīsu. **Kālena so sammā dhammaṁ parivīmaṁsamāno**ti so bhikkhu yvāyaṁ "uddhate citte samādhissa kālo"ti-ādinā[3] nayena kālo vutto, tena kālena sabbaṁ saṅkhatadhammaṁ aniccādinayena parivīmaṁsamāno. **Ekodibhūto vihane tamaṁ so**ti so ekaggacitto sabbaṁ mohāditamaṁ vihaneyya, natthi ettha saṁsayo. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi, desanāpariyosāne pañcasatā bhikkhū arahattaṁ pattā, tiṁsakoṭisaṅkhyānañca devamanussānaṁ dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Sāriputtasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhito ca catuttho vaggo atthavaṇṇanānayato,

Nāmena Aṭṭhakavaggoti.

---

1. Atītavelaṁ (Sī)
2. Janaparivādakathāya (Sī), parajātivādakathāya (Syā)
3. Saṁ 3. 100 piṭṭhe.

တက္ကဉ္စ, ကာမသညာဒိံ တဿ တက္ကဿ အာသယဉ္စ, ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒိံ ကုက္ကုစ္စိယဉ္စ ဥပစ္ဆိန္ဒေယျ။

၉၈၀။ **စုဒိတော ဝစီဘိ သတိမာဘိနန္ဒေ**တိ ဥပဇ္ဈာယာဒီဟိ ဝါစာဟိ စောဒိတော သမာနော သတိမာ ဟုတွာ တံ စောဒနံ အဘိနန္ဒေယျ။ **ဝါစံ ပမုဉ္စေ ကုသလ**န္တိ ဉာဏသမုဋ္ဌိတံ ဝါစံ ပမုဉ္စေယျ။ **နာတိဝေလ**န္တိ အတိဝေလံ[1] ပန ဝါစံ ကာလဝေလဉ္စ သီလဝေလဉ္စ အတိက္ကန္တံ နပ္ပမုဉ္စေယျ။ **ဇနဝါဒဓမ္မာယာ**တိ ဇနဝါဒကထာယ[2]။ **န စေတယေယျာ**တိ စေတနံ န ဥပ္ပါဒေယျ။

၉၈၁။ **အထာပရ**န္တိ အထ ဣဒါနိ ဣတော ပရမ္ပိ။ **ပဉ္စ ရဇာနီ**တိ ရူပရာဂါဒီနိ ပဉ္စ ရဇာနိ။ **ယေသံ သတီမာ ဝိနယာယ သိက္ခေ**တိ ယေသံ ဥပဋ္ဌိတဿတိ ဟုတွာ ဝိနယနတ္ထံ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခေယျ။ ဧဝံ သိက္ခန္တော ဟိ **ရူပေသု။ပ။ ဖဿေသု သဟေထ ရာဂံ၊** န အညေတိ။

၉၈၂။ တတော သော တေသံ ဝိနယာယ သိက္ခန္တော အနုက္ကမေန— **ဧတေသု ဓမ္မေသူ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ဧတေသူ**တိ ရူပါဒီသု။ **ကာလေန သော သမ္မာ ဓမ္မံ ပရိဝီမံသမာနော**တိ သော ဘိက္ခု ယွာယံ "ဥဒ္ဓတေ စိတ္တေ သမာဓိဿ ကာလော"တိအာဒိနာ[3] နယေန ကာလော ဝုတ္တော၊ တေန ကာလေန သဗ္ဗံ သင်္ခတဓမ္မံ အနိစ္စာဒိနယေန ပရိဝီမံသမာနော။ **ဧကောဒိဘူတော ဝိဟနေ တမံ သော**တိ သော ဧကဂ္ဂစိတ္တော သဗ္ဗံ မောဟာဒိတမံ ဝိဟနေယျ၊ နတ္ထိ ဧတ္ထ သံသယော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပတ္တာ၊ တိံသကောဋိသင်္ချာနဉ္စ ဒေဝမနုဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

သာရိပုတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတော စ စတုတ္ထော ဝဂ္ဂေါ အတ္ထဝဏ္ဏနာနယတော၊

နာမေန အဋ္ဌကဝဂ္ဂေါတိ။

၁-အတီတဝေလံ (သီ)
၂-ဇနပရိဝါဒကထာယ (သီ)၊ ပရဇာတိဝါဒကထာယ (သျာ)
၃-သံ ၃-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ။

5. Pārāyanavagga

1. Vatthugāthāvaṇṇanā

983. **Kosalānaṁ purā rammā**ti Pārāyanavaggassa vatthugāthā. Tāsaṁ uppatti—atīte kira Bārāṇasivāsī eko rukkhavaḍḍhakī sake ācariyake adutiyo, tassa soḷasa sissā, ekamekassa sahassaṁ antevāsikā. Evaṁ te sattarasādhikasoḷasasahassā ācariyantevāsino sabbepi Bārāṇasiṁ upanissāya jīvikaṁ kappentā pabbatasamīpaṁ gantvā rukkhe gahetvā tattheva nānāpāsādavikatiyo niṭṭhāpetvā kullaṁ bandhitvā Gaṅgāya Bārāṇasiṁ ānetvā sace rājā atthiko hoti, rañño ekabhūmikaṁ vā -pa- sattabhūmikaṁ vā pāsādaṁ yojetvā denti. No ce, aññesampi vikiṇitvā puttadāraṁ posenti. Atha nesaṁ ekadivasaṁ ācariyo “na sakkā vaḍḍhakikammena niccaṁ jīvikaṁ kappetuṁ, dukkaraṁ hi jarākāle taṁ kamman”ti cintetvā antevāsike āmantesi “tātā udumbarādayo appasārarukkhe ānethā”ti. Te “sādhū”ti paṭissuṇitvā ānayiṁsu. So tehi kaṭṭhasakuṇaṁ katvā tassa abbhantaraṁ pavisitvā yantaṁ pūresi. Kaṭṭhasakuṇo supaṇṇarājā viya ākāsaṁ laṅghitvā vanassa upari caritvā antevāsīnaṁ purato oruhi. Atha ācariyo sisse āha “tātā īdisāni kaṭṭhavāhanāni katvā sakkā sakalajambudīpe rajjaṁ gahetuṁ, tumhepi tātā etāni karotha, rajjaṁ gahetvā jīvissāma, dukkhaṁ vaḍḍhakisippena jīvitun”ti. Te tathā katvā ācariyassa paṭivedesuṁ. Tato ne ācariyo āha “katamaṁ tātā rajjaṁ gaṇhāmā”ti. Bārāṇasirajjaṁ ācariyāti. Alaṁ tātā mā etaṁ rucci, mayaṁ hi taṁ gahetvāpi “vaḍḍhakirājā vaḍḍhakiyuvarājā”ti vaḍḍhakivādā na muccissāma, mahanto Jambudīpo, aññattha gacchāmāti.

Tato saputtadārā kaṭṭhavāhanāni abhiruhitvā sajjāvudhā hutvā Himavantābhimukhā gantvā Himavati aññataraṁ nagaraṁ pavisitvā rañño nivesaneyeva paccuṭṭhahaṁsu. Te tattha rajjaṁ gahetvā ācariyaṁ rajje abhisiñciṁsu. So “Kaṭṭhavāhano rājā”ti pākaṭo ahosi. Tampi nagaraṁ tena gahitattā “Kaṭṭhavāhananagaran”tveva nāmaṁ labhi, tathā

၅–ပါရာယနဝဂ္ဂ

၁–ဝတ္ထုဂါထာဝဏ္ဏနာ

၉၈၃။ **ကောသလာနံ ပုရာ ရမ္မာ**တိ ပါရာယနဝဂ္ဂဿ ဝတ္ထုဂါထာ။ တာသံ ဥပ္ပတ္တိ—အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိဝါသီ ဧကော ရုက္ခဝဍ္ဎကီ သကေ အာစရိယကေ အဒုတိယော၊ တဿ သောဠသ သိဿာ၊ ဧကမေကဿ သဟဿံ အန္တေဝါသိကာ။ ဧဝံ တေ သတ္တရသာဓိကသောဠသသဟဿာ အာစရိယန္တေဝါသိနော သဗ္ဗေပိ ဗာရာဏသိံ ဥပနိဿာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တာ ပဗ္ဗတသမီပံ ဂန္တွာ ရုက္ခေ ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ နာနာပါသာဒဝိကတိယော နိဋ္ဌာပေတွာ ကုလ္လံ ဗန္ဓိတွာ ဂင်္ဂါယ ဗာရာဏသိံ အာနေတွာ သစေ ရာဇာ အတ္ထိကော ဟောတိ၊ ရညော ဧကဘူမိကံ ဝါ။ပ။ သတ္တဘူမိကံ ဝါ ပါသာဒံ ယောဇေတွာ ဒေန္တိ။ နော စေ၊ အညေသမ္ပိ ဝိကိဏိတွာ ပုတ္တဒါရံ ပေါသေန္တိ။ အထ နေသံ ဧကဒိဝသံ အာစရိယော “န သက္ကာ ဝဍ္ဎကိကမ္မေန နိစ္စံ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတုံ၊ ဒုက္ကရံ ဟိ ဇရာကာလေ တံ ကမ္မ”န္တိ စိန္တေတွာ အန္တေဝါသိကေ အာမန္တေသိ “တာတာ ဥဒုမ္ဗရာဒယော အပ္ပသာရရုက္ခေ အာနေထာ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ အာနယိံသု။ သော တေဟိ ကဋ္ဌသကုဏံ ကတွာ တဿ အဗ္ဘန္တရံ ပဝိသိတွာ ယန္တံ ပူရေသိ။ ကဋ္ဌသကုဏော သုပဏ္ဏရာဇာ ဝိယ အာကာသံ လင်္ဃိတွာ ဝနဿ ဥပရိ စရိတွာ အန္တေဝါသီနံ ပုရတော ဩရုဟိ။ အထ အာစရိယော သိဿေ အာဟ “တာတာ ဤဒိသာနိ ကဋ္ဌဝါဟနာနိ ကတွာ သက္ကာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရဇ္ဇံ ဂဟေတုံ၊ တုမှေပိ တာတာ ဧတာနိ ကရောထ၊ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ ဇီဝိဿာမ၊ ဒုက္ခံ ဝဍ္ဎကိသိပ္ပေန ဇီဝိတု”န္တိ။ တေ တထာ ကတွာ အာစရိယဿ ပဋိဝေဒေသုံ။ တတော နေ အာစရိယော အာဟ “ကတမံ တာတာ ရဇ္ဇံ ဂဏှာမာ”တိ။ ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ အာစရိယာတိ။ အလံ တာတာ မာ ဧတံ ရုစ္စိ၊ မယံ ဟိ တံ ဂဟေတွာပိ “ဝဍ္ဎကိရာဇာ ဝဍ္ဎကိယုဝရာဇာ”တိ ဝဍ္ဎကိဝါဒါ န မုစ္စိဿာမ၊ မဟန္တော ဇမ္ဗုဒီပေါ၊ အညတ္ထ ဂစ္ဆာမာတိ။

တတော သပုတ္တဒါရာ ကဋ္ဌဝါဟနာနိ အဘိရုဟိတွာ သဇ္ဇာဝုဓာ ဟုတွာ ဟိမဝန္တာဘိမုခါ ဂန္တွာ ဟိမဝတိ အညတရံ နဂရံ ပဝိသိတွာ ရညော နိဝေသနေယေဝ ပစ္စုဋ္ဌဟံသု။ တေ တတ္ထ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ အာစရိယံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိံသု။ သော “ကဋ္ဌဝါဟနော ရာဇာ”တိ ပါကဋော အဟောသိ။ တမ္ပိ နဂရံ တေန ဂဟိတတ္တာ “ကဋ္ဌဝါဟနနဂရ”န္တွေဝ နာမံ လဘိ၊ တထာ

sakalaraṭṭhampi. Kaṭṭhavāhano rājā dhammiko ahosi, tathā yuvarājā amaccaṭṭhānesu ca ṭhapitā soḷasa sissā. Ta raṭṭhaṁ raññā catūhi saṅgahavatthūhi saṅgayhamānaṁ ativiya iddhaṁ phītaṁ nirupaddavañca ahosi. Nāgarā jānapadā rājānañca rājaparisañca ativiya mamāyiṁsu “bhaddako no rājā laddho, bhaddikā rājaparisā”ti.

Athekadivasaṁ majjhimadesato vāṇijā bhaṇḍaṁ gahetvā Kaṭṭhavāhananagaraṁ āgamaṁsu, paṇṇākārañca gahetvā rājānaṁ passiṁsu. Rājā “kuto āgatatthā”ti sabbaṁ pucchi. Bārāṇasito devāti. So tattha sabbaṁ pavattiṁ pucchitvā “tumhākaṁ raññā saddhiṁ mama mittabhāvaṁ karothā”ti āha. Te “sādhū”ti sampaṭicchiṁsu. So tesaṁ paribbayaṁ datvā gamanakāle sampatte puna ādarena vatvā vissajjesi. Te Bārāṇasiṁ gantvā tassa rañño ārocesuṁ. Rājā “Kaṭṭhavāhanaraṭṭhā āgatānaṁ vāṇijakānaṁ ajjatagge suṅkaṁ muñcāmī”ti bheriṁ carāpetvā “atthu me kaṭṭhavāhano mitto”ti dvepi adiṭṭhamittā ahesuṁ. Kaṭṭhavāhanopi ca sakanagare bheriṁ carāpesi “ajjatagge Bārāṇasito āgatānaṁ vāṇijakānaṁ suṅkaṁ muñcāmi, paribbayo ca nesaṁ dātabbo”ti. Tato Bārāṇasirājā Kaṭṭhavāhanassa lekhaṁ pesesi “sace tasmiṁ janapade daṭṭhuṁ vā sotuṁ vā araharūpaṁ kiñci acchariyaṁ uppajjati, amhepi dakkhāpetu ca sāvetu cā”ti. Sopissa tatheva paṭilekhaṁ pesesi. Evaṁ tesaṁ katikaṁ katvā vasantānaṁ kadāci Kaṭṭhavāhanassa atimahagghā accantasukhumā kambalā uppajjiṁsu bālasūriyarasmisadisā vaṇṇena. Te disvā rājā “mama sahāyassa pesemī”ti dantakārehi aṭṭha dantakaraṇḍake likhāpetvā tesu karaṇḍakesu te kambale pakkhipitvā lākhācariyehi bahi lākhāgoḷakasadise kārāpetvā aṭṭhapi lākhāgoḷake samugge pakkhipitvā vatthena veṭhetvā rājamuddikāya lañchetvā “Bārāṇasirañño dethā”ti amacce pesesi, lekhañca adāsi “ayaṁ paṇṇākāro nagaramajjhe amaccaparivutena pekkhitabbo”ti.

Te gantvā Bārāṇasirañño adaṁsu. So lekhaṁ vācetvā amacce sannipātetvā nagaramajjhe rājaṅgaṇe lañchanaṁ bhinditvā paliveṭhanaṁ apanetvā samuggaṁ vivaritvā aṭṭha lākhāgoḷake disvā “mama sahāyo lākhāgoḷakehi kīḷanakabālakānaṁ viya mayhaṁ lākhāgoḷake pesesī”ti

သကလရဋ္ဌမ္ပိ။ ကဋ္ဌဝါဟနော ရာဇာ ဓမ္မိကော အဟောသိ၊ တထာ ယုဝရာဇာ အမစ္စဋ္ဌာနေသု စ ဌပိတာ သောဠသ သိဿာ။ တံ ရဋ္ဌံ ရညာ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ သင်္ဂယှမာနံ အတိဝိယ ဣဒ္ဓံ ဖီတံ နိရုပဒ္ဒဝဉ္စ အဟောသိ။ နာဂရာ ဇာနပဒါ ရာဇာနဉ္စ ရာဇပရိသဉ္စ အတိဝိယ မမာယိံသု “ဘဒ္ဒကော နော ရာဇာ လဒ္ဓေါ၊ ဘဒ္ဒိကာ ရာဇပရိသာ”တိ။

အထေကဒိဝသံ မဇ္ဈိမဒေသတော ဝါဏိဇာ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ကဋ္ဌဝါဟနနဂရံ အာဂမံသု၊ ပဏ္ဏာကာရဉ္စ ဂဟေတွာ ရာဇာနံ ပဿိံသု။ ရာဇာ “ကုတော အာဂတတ္ထာ”တိ သဗ္ဗံ ပုစ္ဆိ။ ဗာရာဏသိတော ဒေဝါတိ။ သော တတ္ထ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ ပုစ္ဆိတွာ “တုမှာကံ ရညာ သဒ္ဓိံ မမ မိတ္တဘာဝံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ သော တေသံ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ ဂမနကာလေ သမ္ပတ္တေ ပုန အာဒရေန ဝတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တေ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ တဿ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ “ကဋ္ဌဝါဟနရဋ္ဌာ အာဂတာနံ ဝါဏိဇကာနံ အဇ္ဇတဂ္ဂေ သုင်္ကံ မုဉ္စာမီ”တိ ဘေရိံ စရာပေတွာ “အတ္ထု မေ ကဋ္ဌဝါဟနော မိတ္တော”တိ ဒွေပိ အဒိဋ္ဌမိတ္တာ အဟေသုံ။ ကဋ္ဌဝါဟနောပိ စ သကနဂရေ ဘေရိံ စရာပေသိ “အဇ္ဇတဂ္ဂေ ဗာရာဏသိတော အာဂတာနံ ဝါဏိဇကာနံ သုင်္ကံ မုဉ္စာမိ၊ ပရိဗ္ဗယော စ နေသံ ဒါတဗ္ဗော”တိ။ တတော ဗာရာဏသိရာဇာ ကဋ္ဌဝါဟနဿ လေခံ ပေသေသိ “သစေ တသ္မိံ ဇနပဒေ ဒဋ္ဌုံ ဝါ သောတုံ ဝါ အရဟရူပံ ကိဉ္စိ အစ္ဆရိယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အမှေပိ ဒက္ခာပေတု စ သာဝေတု စာ”တိ။ သောပိဿ တထေဝ ပဋိလေခံ ပေသေသိ။ ဧဝံ တေသံ ကတိကံ ကတွာ ဝသန္တာနံ ကဒါစိ ကဋ္ဌဝါဟနဿ အတိမဟဂ္ဃာ အစ္စန္တသုခုမာ ကမ္ဗလာ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု ဗာလသူရိယရသ္မိသဒိသာ ဝဏ္ဏေန။ တေ ဒိသွာ ရာဇာ “မမ သဟာယဿ ပေသေမီ”တိ ဒန္တကာရေဟိ အဋ္ဌ ဒန္တကရဏ္ဍကေ လိခါပေတွာ တေသု ကရဏ္ဍကေသု တေ ကမ္ဗလေ ပက္ခိပိတွာ လာခါစရိယေဟိ ဗဟိ လာခါဂေါဠကသဒိသေ ကာရာပေတွာ အဋ္ဌပိ လာခါဂေါဠကေ သမုဂ္ဂေ ပက္ခိပိတွာ ဝတ္ထေန ဝေဌေတွာ ရာဇမုဒ္ဒိကာယ လဉ္ဆေတွာ “ဗာရာဏသိရညော ဒေထာ”တိ အမစ္စေ ပေသေသိ၊ လေခဉ္စ အဒါသိ “အယံ ပဏ္ဏာကာရော နဂရမဇ္ဈေ အမစ္စပရိဝုတေန ပေက္ခိတဗ္ဗော”တိ။

တေ ဂန္တွာ ဗာရာဏသိရညော အဒံသု။ သော လေခံ ဝါစေတွာ အမစ္စေ သန္နိပါတေတွာ နဂရမဇ္ဈေ ရာဇင်္ဂဏေ လဉ္ဆနံ ဘိန္ဒိတွာ ပလိဝေဌနံ အပနေတွာ သမုဂ္ဂံ ဝိဝရိတွာ အဋ္ဌ လာခါဂေါဠကေ ဒိသွာ “မမ သဟာယော လာခါဂေါဠကေဟိ ကီဠနကဗာလကာနံ ဝိယ မယှံ လာခါဂေါဠကေ ပေသေသီ”တိ

maṅku hutvā ekaṁ lākhāgoḷakaṁ attano nisinnāsane pahari, tāvadeva lākhā paripati, dantakaraṇḍako vivaraṁ datvā dvebhāgo ahosi. So abbhantare kambalaṁ disvā itarepi vivari, sabbattha tatheva ahosi. Ekameko kambalo dīghato soḷasahattho vitthārato aṭṭhahattho. Pasārite kambale rājaṅgaṇaṁ sūriyappabhāya obhāsitamiva ahosi, taṁ disvā mahājano aṅguliyo vidhuni, celukkhepañca akāsi, "amhākaṁ rañño adiṭṭhasahāyo kaṭṭhavāhanarājā evarūpaṁ paṇṇākāraṁ pesesi, yuttaṁ evarūpaṁ mittaṁ kātun"ti attamano ahosi. Rājā vohārike pakkosāpetvā ekamekaṁ kambalaṁ agghāpesi, sabbepi anagghā ahesuṁ. Tato cintesi "pacchā pesentena paṭhamaṁ pesitapaṇṇākārato atirekaṁ pesetuṁ vaṭṭati, sahāyena ca me anaggho paṇṇākāro pesito, kiṁ nu kho ahaṁ sahāyassa peseyyan"ti. Tena ca samayena Kassapo Bhagavā uppajjitvā Bārāṇasiyaṁ viharati. Atha rañño etadahosi "vatthuttayaratanato aññaṁ uttamaratanaṁ natthi, handāhaṁ vatthuttayaratanassa uppannabhāvaṁ sahāyassa pesemī"ti. So—

"Buddho loke samuppanno, hitāya sabbapāṇinaṁ.
Dhammo loke samuppanno, sukhāya sabbapāṇinaṁ.
Saṁgho loke samuppanno, puññakkhettaṁ anuttaran"ti—

imaṁ gāthaṁ, yāva arahattaṁ, tāva ekabhikkhussa paṭipattiñca suvaṇṇapaṭṭe jātihiṅgulakena likhāpetvā sattaratanamaye samugge pakkhipitvā taṁ samuggaṁ maṇimaye samugge, maṇimayaṁ masāragallamaye, masāragallamayaṁ lohitaṅgamaye, lohitaṅgamayaṁ suvaṇṇamaye, suvaṇṇamayaṁ rajatamaye, rajatamayaṁ dantamaye, dantamayaṁ sāramaye, sāramayaṁ samuggaṁ peḷāya pakkhipitvā peḷaṁ dussena veṭhetvā lañchetvā mattavaravāraṇaṁ sovaṇṇaddhajaṁ sovaṇṇālaṅkāraṁ hemajālasañchannaṁ kāretvā tassa upari pallaṅkaṁ paññāpetvā pallaṅke peḷaṁ āropetvā setacchattena dhāriyamānena sabbagandhapupphādīhi pūjāya kariyamānāya sabbatāḷāvacarehi thutisatāni gāyamānehi yāva attano rajjasīmā, tāva maggaṁ alaṅkārāpetvā sayameva nesi. Tatra ca ṭhatvā sāmantarājūnaṁ paṇṇākāraṁ pesesi "evaṁ sakkarontehi ayaṁ paṇṇākāro

မင်္ကု ဟုတွာ ဧကံ လာခါဂေါဠကံ အတ္တနော နိသိန္နာသနေ ပဟရိ၊ တာဝဒေဝ လာခါ ပရိပတိ၊ ဒန္တကရဏ္ဍကော ဝိဝရံ ဒတွာ ဒွေဘာဂေါ အဟောသိ။ သော အဗ္ဘန္တရေ ကမ္ဗလံ ဒိသွာ ဣတရေပိ ဝိဝရိ၊ သဗ္ဗတ္ထ တထေဝ အဟောသိ။ ဧကမေကော ကမ္ဗလော ဒီဃတော သောဠသဟတ္ထော ဝိတ္ထာရတော အဋ္ဌဟတ္ထော။ ပသာရိတေ ကမ္ဗလေ ရာဇင်္ဂဏံ သူရိယပ္ပဘာယ ဩဘာသိတမိဝ အဟောသိ၊ တံ ဒိသွာ မဟာဇနော အင်္ဂုလိယော ဝိဓုနိ၊ စေလုက္ခေပဉ္စ အကာသိ၊ "အမှာကံ ရညော အဒိဋ္ဌသဟာယော ကဋ္ဌဝါဟနရာဇာ ဧဝရူပံ ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေသိ၊ ယုတ္တံ ဧဝရူပံ မိတ္တံ ကာတု"န္တိ အတ္တမနော အဟောသိ။ ရာဇာ ဝေါဟာရိကေ ပက္ကောသာပေတွာ ဧကမေကံ ကမ္ဗလံ အဂ္ဃာပေသိ၊ သဗ္ဗေပိ အနဂ္ဃာ အဟေသုံ။ တတော စိန္တေသိ "ပစ္ဆာ ပေသေန္တေန ပဌမံ ပေသိတပဏ္ဏာကာရတော အတိရေကံ ပေသေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ သဟာယေန စ မေ အနဂ္ဃော ပဏ္ဏာကာရော ပေသိတော၊ ကိံ နု ခေါ အဟံ သဟာယဿ ပေသေယျ"န္တိ။ တေန စ သမယေန ကဿပေါ ဘဂဝါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဗာရာဏသိယံ ဝိဟရတိ။ အထ ရညော ဧတဒဟောသိ "ဝတ္ထုတ္တယရတနတော အညံ ဥတ္တမရတနံ နတ္ထိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဝတ္ထုတ္တယရတနဿ ဥပ္ပန္နဘာဝံ သဟာယဿ ပေသေမီ"တိ။ သော—

"ဗုဒ္ဓေါ လောကေ သမုပ္ပန္နော၊ ဟိတာယ သဗ္ဗပါဏိနံ။
ဓမ္မော လောကေ သမုပ္ပန္နော၊ သုခါယ သဗ္ဗပါဏိနံ။
သံဃော လောကေ သမုပ္ပန္နော၊ ပုညက္ခေတ္တံ အနုတ္တရ"န္တိ—

ဣမံ ဂါထံ, ယာဝ အရဟတ္တံ၊ တာဝ ဧကဘိက္ခုဿ ပဋိပတ္တိဉ္စ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ ဇာတိဟိင်္ဂုလကေန လိခါပေတွာ သတ္တရတနမယေ သမုဂ္ဂေ ပက္ခိပိတွာ တံ သမုဂ္ဂံ မဏိမယေ သမုဂ္ဂေ, မဏိမယံ မသာရဂလ္လမယေ, မသာရဂလ္လမယံ လောဟိတင်္ဂမယေ, လောဟိတင်္ဂမယံ သုဝဏ္ဏမယေ, သုဝဏ္ဏမယံ ရဇတမယေ, ရဇတမယံ ဒန္တမယေ, ဒန္တမယံ သာရမယေ, သာရမယံ သမုဂ္ဂံ ပေဠာယ ပက္ခိပိတွာ ပေဠံ ဒုဿေန ဝေဌေတွာ လဉ္ဆေတွာ မတ္တဝရဝါရဏံ သောဝဏ္ဏဒ္ဓဇံ သောဝဏ္ဏာလင်္ကာရံ ဟေမဇာလသဉ္ဆန္နံ ကာရေတွာ တဿ ဥပရိ ပလ္လင်္ကံ ပညာပေတွာ ပလ္လင်္ကေ ပေဠံ အာရောပေတွာ သေတစ္ဆတ္တေန ဓာရိယမာနေန သဗ္ဗဂန္ဓပုပ္ဖာဒီဟိ ပူဇာယ ကရိယမာနာယ သဗ္ဗတာဠာဝစရေဟိ ထုတိသတာနိ ဂါယမာနေဟိ ယာဝ အတ္တနော ရဇ္ဇသီမာ၊ တာဝ မဂ္ဂံ အလင်္ကာရာပေတွာ သယမေဝ နေသိ။ တတြ စ ဌတွာ သာမန္တရာဇူနံ ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေသိ "ဧဝံ သက္ကရောန္တေဟိ အယံ ပဏ္ဏာကာရော

pesetabbo”ti. Taṁ sutvā te te rājāno paṭimaggaṁ āgantvā yāva Kaṭṭhavāhanassa rajjasīmā, tāva nayiṁsu.

Kaṭṭhavāhanopi sutvā paṭimaggaṁ āgantvā tatheva pūjento nagaraṁ pavesetvā amacce ca nāgare ca sannipātāpetvā rājaṅgaṇe paliveṭhanadussaṁ apanetvā peḷaṁ vivaritvā peḷāya samuggaṁ passitvā anupubbena sabbasamugge vivaritvā suvaṇṇapaṭṭe lekhaṁ passitvā “kappasatasahassehi atidullabhaṁ mama sahāyo paṇṇākāraratanaṁ pesesī”ti attamano hutvā “asutapubbaṁ vata suṇimhā ‘Buddho loke uppanno’ti, yannūnāhaṁ gantvā Buddhañca passeyyaṁ dhammañca suṇeyyan”ti cintetvā amacce āmantesi “Buddhadhammasaṁgharatanāni kira loke uppannāni, kiṁ kātabbaṁ maññathā”ti. Te āhaṁsu “idheva tumhe mahārāja hotha, mayaṁ gantvā pavattiṁ jānissāmā”ti.

Tato soḷasasahassaparivārā soḷasa amaccā rājānaṁ abhivādetvā “yadi Buddho loke uppanno, puna dassanaṁ natthi, yadi na uppanno, āgamissāmā”ti niggatā. Rañño pana bhāgineyyo pacchā rājānaṁ vanditvā “ahampi gacchāmī”ti āha. Tāta tvaṁ tattha Buddhuppādaṁ ñatvā puna āgantvā mama ārocehīti. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā agamāsi. Te sabbepi sabbattha ekarattivāsena gantvā Bārāṇasiṁ pattā. Asampattesveva ca tesu Bhagavā parinibbāyi. Te “ko Buddho kuhiṁ Buddho”ti sakalavihāraṁ āhiṇḍantā sammukhasāvake disvā pucchiṁsu. Te nesaṁ “Buddho parinibbuto”ti ācikkhiṁsu. Te “aho dūraddhānaṁ āgantvā dassanamattampi na labhimhā”ti paridevamānā “kiṁ bhante koci Bhagavatā dinna-ovādo atthī”ti pucchiṁsu. Āma upāsakā atthi, saraṇattaye patiṭṭhātabbaṁ, pañcasīlāni samādātabbāni, aṭṭhaṅgasamannāgato uposatho upavasitabbo, dānaṁ dātabbaṁ, pabbajitabbanti. Te sutvā taṁ bhāgineyyaṁ amaccaṁ ṭhapetvā sabbe pabbajiṁsu. Bhāgineyyo paribhogadhātuṁ gahetvā kaṭṭhavāhanaraṭṭhābhimukho pakkāmi. paribhogadhātu nāma Bodhirukkhapattacīvarādīni. Ayaṁ pana Bhagavato dhammakaraṇaṁ dhammadharaṁ Vinayadharamekaṁ therañca gahetvā pakkāmi, anupubbena ca nagaraṁ gantvā “Buddho loke uppanno ca parinibbuto cā”ti rañño ārocetvā Bhagavatā dinnovādaṁ ācikkhi. Rājā theraṁ upasaṅkamitvā dhammaṁ sutvā vihāraṁ kārāpetvā cetiyaṁ

ပေသေတဗ္ဗော”တိ။ တံ သုတွာ တေ တေ ရာဇာနော ပဋိမဂ္ဂံ အာဂန္တွာ ယာဝ ကဋ္ဌဝါဟနဿ ရဇ္ဇသီမာ၊ တာဝ နယိံသု။

ကဋ္ဌဝါဟနောပိ သုတွာ ပဋိမဂ္ဂံ အာဂန္တွာ တထေဝ ပူဇေန္တော နဂရံ ပဝေသေတွာ အမစ္စေ စ နာဂရေ စ သန္နိပါတာပေတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ပလိဝေဌနဒုဿံ အပနေတွာ ပေဠံ ဝိဝရိတွာ ပေဠာယ သမုဂ္ဂံ ပဿိတွာ အနုပုဗ္ဗေန သဗ္ဗသမုဂ္ဂေ ဝိဝရိတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လေခံ ပဿိတွာ “ကပ္ပသတသဟဿေဟိ အတိဒုလ္လဘံ မမ သဟာယော ပဏ္ဏာကာရရတနံ ပေသေသီ”တိ အတ္တမနော ဟုတွာ “အသုတပုဗ္ဗံ ဝတ သုဏိမှာ ‘ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော’တိ၊ ယန္နူနာဟံ ဂန္တွာ ဗုဒ္ဓဉ္စ ပဿေယျံ ဓမ္မဉ္စ သုဏေယျ”န္တိ စိန္တေတွာ အမစ္စေ အာမန္တေသိ “ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃရတနာနိ ကိရ လောကေ ဥပ္ပန္နာနိ၊ ကိံ ကာတဗ္ဗံ မညထာ”တိ။ တေ အာဟံသု “ဣဓေဝ တုမှေ မဟာရာဇ ဟောထ၊ မယံ ဂန္တွာ ပဝတ္တိံ ဇာနိဿာမာ”တိ။

တတော သောဠသသဟဿပရိဝါရာ သောဠသ အမစ္စာ ရာဇာနံ အဘိဝါဒေတွာ “ယဒိ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ ပုန ဒဿနံ နတ္ထိ၊ ယဒိ န ဥပ္ပန္နော၊ အာဂမိဿာမာ”တိ နိဂ္ဂတာ။ ရညော ပန ဘာဂိနေယျော ပစ္ဆာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ “အဟမ္ပိ ဂစ္ဆာမီ”တိ အာဟ။ တာတ တွံ တတ္ထ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒံ ဉတွာ ပုန အာဂန္တွာ မမ အာရောစေဟီတိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အဂမာသိ။ တေ သဗ္ဗေပိ သဗ္ဗတ္ထ ဧကရတ္တိဝါသေန ဂန္တွာ ဗာရာဏသိံ ပတ္တာ။ အသမ္ပတ္တေသွေဝ စ တေသု ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ တေ “ကော ဗုဒ္ဓေါ ကုဟိံ ဗုဒ္ဓေါ”တိ သကလဝိဟာရံ အာဟိဏ္ဍန္တာ သမ္မုခသာဝကေ ဒိသွာ ပုစ္ဆိံသု။ တေ နေသံ “ဗုဒ္ဓေါ ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ အာစိက္ခိံသု။ တေ “အဟော ဒူရဒ္ဓါနံ အာဂန္တွာ ဒဿနမတ္တမ္ပိ န လဘိမှာ”တိ ပရိဒေဝမာနာ “ကိံ ဘန္တေ ကောစိ ဘဂဝတာ ဒိန္နဩဝါဒေါ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ အာမ ဥပါသကာ အတ္ထိ၊ သရဏတ္တယေ ပတိဋ္ဌာတဗ္ဗံ၊ ပဉ္စသီလာနိ သမာဒါတဗ္ဗာနိ၊ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော ဥပေါသထော ဥပဝသိတဗ္ဗော၊ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ၊ ပဗ္ဗဇိတဗ္ဗန္တိ။ တေ သုတွာ တံ ဘာဂိနေယျံ အမစ္စံ ဌပေတွာ သဗ္ဗေ ပဗ္ဗဇိံသု။ ဘာဂိနေယျော ပရိဘောဂဓာတုံ ဂဟေတွာ ကဋ္ဌဝါဟနရဋ္ဌာဘိမုခေါ ပက္ကာမိ။ ပရိဘောဂဓာတု နာမ ဗောဓိရုက္ခပတ္တစီဝရာဒီနိ။ အယံ ပန ဘဂဝတော ဓမ္မကရဏံ ဓမ္မဓရံ ဝိနယဓရမေကံ ထေရဉ္စ ဂဟေတွာ ပက္ကာမိ၊ အနုပုဗ္ဗေန စ နဂရံ ဂန္တွာ “ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော စ ပရိနိဗ္ဗုတော စာ”တိ ရညော အာရောစေတွာ ဘဂဝတာ ဒိန္နောဝါဒံ အာစိက္ခိ။ ရာဇာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မံ သုတွာ ဝိဟာရံ ကာရာပေတွာ စေတိယံ

patiṭṭhāpetvā Bodhirukkhaṁ ropetvā saraṇattaye pañcasu ca niccasīlesu patiṭṭhāya aṭṭhaṅgupetaṁ uposathaṁ upavasanto dānādīni dento yāvatāyukaṁ ṭhatvā kāmāvacaradevaloke nibbatti. Tepi soḷasasahassā pabbajitvā puthujjanakālakiriyaṁ katvā tasseva rañño parivārā sampajjiṁsu.

Te ekaṁ Buddhantaraṁ devaloke khepetvā amhākaṁ Bhagavati anuppanneyeva devalokato cavitvā ācariyo Pasenadirañño pitu purohitassa putto jāto nāmena “Bāvarī”ti, tīhi mahāpurisalakkhaṇehi samannāgato tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū, pituno ca accayena purohitaṭṭhāne aṭṭhāsi. Avasesāpi soḷasādhikasoḷasasahassā tattheva Sāvatthiyā brāhmaṇakule nibbattā. Tesu soḷasa jeṭṭhantevāsino Bāvarissa santike sippaṁ uggahesuṁ, itare soḷasasahassā tesaṁyeva santiketi evaṁ te punapi sabbe samāgacchiṁsu. Mahākosalarājāpi kālamakāsi, tato Pasenadiṁ rajje abhisiñciṁsu. Bāvarī tassāpi purohito ahosi, rājā pitarā dinnañca aññañca bhogaṁ Bāvarissa adāsi. So hi daharakāle tasseva santike sippaṁ uggahesi. Tato Bāvarī rañño ārocesi “pabbajissāmahaṁ mahārājā”ti. Ācariya tumhesu ṭhitesu mama pitā ṭhito viya hoti, mā pabbajitthāti. Alaṁ mahārāja pabbajissāmīti. Rājā vāretuṁ asakkonto “sāyaṁ pātaṁ mama dassanaṭṭhāne rājuyyāne pabbajathā”ti yāci. Ācariyo soḷasasahassaparivārehi soḷasahi sissehi saddhiṁ tāpasapabbajjaṁ pabbajitvā rājuyyāne vasi, rājā catūhi paccayehi upaṭṭhahati, sāyaṁ pātañcassa upaṭṭhānaṁ gacchati.

Athekadivasaṁ antevāsino ācariyaṁ āhaṁsu “nagarasamīpe vāso nāma mahāpalibodho, vijanasampātaṁ ācariya okāsaṁ gacchāma, pantasenāsanavāso nāma bahūpakāro pabbajitānan”ti. Ācariyo “sādhū”ti sampaṭicchitvā rañño ārocesi. Rājā tikkhattuṁ vāretvā vāretuṁ asakkonto dvesatasahassāni kahāpaṇāni datvā dve amacce āṇāpesi “yattha isigaṇo vāsaṁ icchati, tattha assamaṁ katvā dethā”ti. Tato ācariyo soḷasādhikasoḷasasahassajaṭilaparivuto amaccehi anuggahamāno uttarajanapadā

ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဗောဓိရုက္ခံ ရောပေတွာ သရဏတ္တယေ ပဉ္စသု စ နိစ္စသီလေသု ပတိဋ္ဌာယ အဋ္ဌင်္ဂုပေတံ ဥပေါသထံ ဥပဝသန္တော ဒါနာဒီနိ ဒေန္တော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ကာမာဝစရဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တေပိ သောဠသသဟဿာ ပဗ္ဗဇိတွာ ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယံ ကတွာ တဿေဝ ရညော ပရိဝါရာ သမ္ပဇ္ဇိံသု။

တေ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝလောကေ ခေပေတွာ အမှာကံ ဘဂဝတိ အနုပ္ပန္နေယေဝ ဒေဝလောကတော စဝိတွာ အာစရိယော ပသေနဒိရညော ပိတု ပုရောဟိတဿ ပုတ္တော ဇာတော နာမေန “ဗာဝရီ”တိ၊ တီဟိ မဟာပုရိသလက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ၊ ပိတုနော စ အစ္စယေန ပုရောဟိတဋ္ဌာနေ အဋ္ဌာသိ။ အဝသေသာပိ သောဠသာဓိကသောဠသသဟဿာ တတ္ထေဝ သာဝတ္ထိယာ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တာ။ တေသု သောဠသ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိနော ဗာဝရိဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟေသုံ၊ ဣတရေ သောဠသသဟဿာ တေသံယေဝ သန္တိကေတိ ဧဝံ တေ ပုနပိ သဗ္ဗေ သမာဂစ္ဆိံသု။ မဟာကောသလရာဇာပိ ကာလမကာသိ၊ တတော ပသေနဒိံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိံသု။ ဗာဝရီ တဿာပိ ပုရောဟိတော အဟောသိ၊ ရာဇာ ပိတရာ ဒိန္နဉ္စ အညဉ္စ ဘောဂံ ဗာဝရိဿ အဒါသိ။ သော ဟိ ဒဟရကာလေ တဿေဝ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟေသိ။ တတော ဗာဝရီ ရညော အာရောစေသိ “ပဗ္ဗဇိဿာမဟံ မဟာရာဇာ”တိ။ အာစရိယ တုမှေသု ဌိတေသု မမ ပိတာ ဌိတော ဝိယ ဟောတိ၊ မာ ပဗ္ဗဇိတ္ထာတိ။ အလံ မဟာရာဇ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ ရာဇာ ဝါရေတုံ အသက္ကောန္တော “သာယံ ပါတံ မမ ဒဿနဋ္ဌာနေ ရာဇုယျာနေ ပဗ္ဗဇထာ”တိ ယာစိ။ အာစရိယော သောဠသသဟဿပရိဝါရေဟိ သောဠသဟိ သိဿေဟိ သဒ္ဓိံ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ရာဇုယျာနေ ဝသိ၊ ရာဇာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟတိ၊ သာယံ ပါတဉ္စဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။

အထေကဒိဝသံ အန္တေဝါသိနော အာစရိယံ အာဟံသု “နဂရသမီပေ ဝါသော နာမ မဟာပလိဗောဓော၊ ဝိဇနသမ္ပာတံ အာစရိယ ဩကာသံ ဂစ္ဆာမ၊ ပန္တသေနာသနဝါသော နာမ ဗဟူပကာရော ပဗ္ဗဇိတာန”န္တိ။ အာစရိယော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ တိက္ခတ္တုံ ဝါရေတွာ ဝါရေတုံ အသက္ကောန္တော ဒွေသတသဟဿာနိ ကဟာပဏာနိ ဒတွာ ဒွေ အမစ္စေ အာဏာပေသိ “ယတ္ထ ဣသိဂဏော ဝါသံ ဣစ္ဆတိ၊ တတ္ထ အဿမံ ကတွာ ဒေထာ”တိ။ တတော အာစရိယော သောဠသာဓိကသောဠသသဟဿဇဋိလပရိဝုတော အမစ္စေဟိ အနုဂ္ဂဟမာနော ဥတ္တရဇနပဒါ

dakkhiṇajanapadābhimukho agamāsi. Tamatthaṁ gahetvā āyasmā Ānando saṅgītikāle Pārāyanavaggassa nidānaṁ āropento imā gāthāyo abhāsi.

Tattha **Kosalānaṁ purā**ti Kosalaraṭṭhassa nagarā, Sāvatthitoti vuttaṁ hoti. **Ākiñcañña**nti akiñcanabhāvaṁ, pariggahūpakaraṇavivekanti vuttaṁ hoti.

984. **So Assakassa visaye, Aḷakassa[1] samāsane**ti so brāhmaṇo Assakassa ca Aḷakassa[1] cāti dvinnampi rājūnaṁ[2] samāsanne visaye āsanne raṭṭhe, dvinnampi raṭṭhānaṁ majjheti adhippāyo. **Godhāvarīkūle**ti Godhāvariyā nadiyā kūle. Yattha Godhāvari dvidhā bhijjitvā tiyojanappamāṇaṁ antaradīpamakāsi sabbaṁ kapiṭṭhavanasañchannaṁ, yattha pubbe Sarabhaṅgādayo vasiṁsu, tasmiṁ deseti adhippāyo. So kira taṁ padesaṁ disvā “ayaṁ pubbasamaṇālayo pabbajitasāruppan”ti amaccānaṁ nivedesi. Amaccā bhūmiggahaṇatthaṁ Assakarañño satasahassaṁ, Aḷakarañño satasahassaṁ adaṁsu, te tañca padesaṁ aññañca dviyojanamattanti sabbampi pañcayojanamattaṁ padesaṁ adaṁsu. Tesaṁ kira rajjasīmantare so padeso hoti. Amaccā tattha assamaṁ kāretvā Sāvatthito ca aññampi dhanaṁ āharāpetvā gocaragāmaṁ nivesetvā agamaṁsu. **Uñchena ca phalena cā**ti uñchācariyāya ca vanamūlaphalena ca. Tasmā vuttaṁ **“tasseva upanissāya, gāmo ca vipulo ahū”**ti.

985. Tattha **tassā**ti tassa Godhāvarīkūlassa, tassa vā brāhmaṇassa, upayogatthe cetaṁ sāmivacanaṁ, taṁ upanissāyāti attho. **Tato jātena āyena, mahāyaññamakappayī**ti tasmiṁ gāme kasikammādinā satasahassaṁ āyo uppajji, taṁ gahetvā kuṭumbikā rañño Assakassa santikaṁ agamaṁsu “sādiyatu devo āyan”ti. So “nāhaṁ sādiyāmi, ācariyasseva upanethā”ti āha. Ācariyopi taṁ attano aggahetvā dānayaññaṁ akappayi. Evaṁ so saṁvacchare saṁvacchare dānamadāsi.

---

1. Muḷakassa (Syā), Maḷakassa (Cūḷaniddese) Aṁ-Ṭṭha 1. 257 piṭṭhepi passitabbaṁ.
2. Dvinnaṁ Andhakarājānaṁ (Sī)

ဒက္ခိဏဇနပဒါဘိမုခေါ အဂမာသိ။ တမတ္ထံ ဂဟေတွာ အာယသ္မာ အာနန္ဒော သင်္ဂီတိကာလေ ပါရာယနဝဂ္ဂဿ နိဒါနံ အာရောပေန္တော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိ။

တတ္ထ **ကောသလာနံ ပုရာ**တိ ကောသလရဋ္ဌဿ နဂရာ၊ သာဝတ္ထိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အာကိဉ္စည**န္တိ အကိဉ္စနဘာဝံ၊ ပရိဂ္ဂဟူပကရဏဝိဝေကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၉၈၄။ **သော အဿကဿ ဝိသယေ၊ အဠကဿ[1] သမာသနေ**တိ သော ဗြာဟ္မဏော အဿကဿ စ အဠကဿ[1] စာတိ ဒွိန္နမ္ပိ ရာဇူနံ[2] သမာသန္နေ ဝိသယေ အာသန္နေ ရဋ္ဌေ၊ ဒွိန္နမ္ပိ ရဋ္ဌာနံ မဇ္ဈေတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဂေါဓာဝရီကူလေ**တိ ဂေါဓာဝရိယာ နဒိယာ ကူလေ။ ယတ္ထ ဂေါဓာဝရိ ဒွိဓာ ဘိဇ္ဇိတွာ တိယောဇနပ္ပမာဏံ အန္တရဒီပမကာသိ သဗ္ဗံ ကပိဋ္ဌဝနသဉ္ဆန္နံ၊ ယတ္ထ ပုဗ္ဗေ သရဘင်္ဂါဒယော ဝသိံသု၊ တသ္မိံ ဒေသေတိ အဓိပ္ပါယော။ သော ကိရ တံ ပဒေသံ ဒိသွာ “အယံ ပုဗ္ဗသမဏာလယော ပဗ္ဗဇိတသာရုပ္ပ”န္တိ အမစ္စာနံ နိဝေဒေသိ။ အမစ္စာ ဘူမိဂ္ဂဟဏတ္ထံ အဿကရညော သတသဟဿံ, အဠကရညော သတသဟဿံ အဒံသု၊ တေ တဉ္စ ပဒေသံ အညဉ္စ ဒွိယောဇနမတ္တန္တိ သဗ္ဗမ္ပိ ပဉ္စယောဇနမတ္တံ ပဒေသံ အဒံသု။ တေသံ ကိရ ရဇ္ဇသီမန္တရေ သော ပဒေသော ဟောတိ။ အမစ္စာ တတ္ထ အဿမံ ကာရေတွာ သာဝတ္ထိတော စ အညမ္ပိ ဓနံ အာဟရာပေတွာ ဂေါစရဂါမံ နိဝေသေတွာ အဂမံသု။ **ဥဉ္ဆေန စ ဖလေန စာ**တိ ဥဉ္ဆာစရိယာယ စ ဝနမူလဖလေန စ။ တသ္မာ ဝုတ္တံ **“တဿေဝ ဥပနိဿာယ၊ ဂါမော စ ဝိပုလော အဟူ”**တိ။

၉၈၅။ တတ္ထ **တဿာ**တိ တဿ ဂေါဓာဝရီကူလဿ, တဿ ဝါ ဗြာဟ္မဏဿ၊ ဥပယောဂတ္ထေ စေတံ သာမိဝစနံ၊ တံ ဥပနိဿာယာတိ အတ္ထော။ **တတော ဇာတေန အာယေန၊ မဟာယညမကပ္ပယီ**တိ တသ္မိံ ဂါမေ ကသိကမ္မာဒိနာ သတသဟဿံ အာယော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တံ ဂဟေတွာ ကုဋုမ္ဗိကာ ရညော အဿကဿ သန္တိကံ အဂမံသု “သာဒိယတု ဒေဝေါ အာယ”န္တိ။ သော “နာဟံ သာဒိယာမိ၊ အာစရိယဿေဝ ဥပနေထာ”တိ အာဟ။ အာစရိယောပိ တံ အတ္တနော အဂ္ဂဟေတွာ ဒါနယညံ အကပ္ပယိ။ ဧဝံ သော သံဝစ္ဆရေ သံဝစ္ဆရေ ဒါနမဒါသိ။

၁-မုဠကဿ (သျာ)၊ မဠကဿ (စူဠနိဒ္ဒေသေ) အံ-ဋ္ဌ ၁-၂၅၇-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။ ၂-ဒွိန္နံ အန္ဓကရာဇာနံ (သီ)

986. **Mahāyaññan**ti gāthāyattho—so evaṁ saṁvacchare saṁvacchare dānayaññaṁ yajanto ekasmiṁ saṁvacchare taṁ **mahāyaññaṁ** yajitvā tato gāmā nikkhamma **puna pāvisi assamaṁ.** Paviṭṭho ca paṇṇasālaṁ pavisitvā "suṭṭhu dinnan"ti dānaṁ anumajjanto nisīdi. Evaṁ **tasmiṁ paṭipaviṭṭhamhi** taruṇāya brāhmaṇiyā ghare kammaṁ akātukāmāya "eso brāhmaṇa Bāvarī Godhāvarītīre anusaṁvaccharaṁ satasahassaṁ vissajjeti, gaccha tato pañcasatāni yācitvā dāsiṁ me ānehī"ti pesito **añño āgañchi brāhmaṇo**ti.

987-8. **Ugghaṭṭapādo**ti maggagamanena ghaṭṭapādatalo, paṇhikāya vā paṇhikaṁ, gopphakena vā gopphakaṁ, jaṇṇukena vā jaṇṇukaṁ āhacca ghaṭṭapādo. **Sukhañca kusalaṁ pucchī**ti sukhañca kusalañca pucchi "kacci te brāhmaṇa sukhaṁ, kacci kusalan"ti.

989-91. **Anujānāhī**ti anumaññāhi saddahāhi. **Sattadhā**ti sattavidhena. **Abhisaṅkharitvā**ti gomayavanapupphakusatiṇādīni ādāya sīghaṁ sīghaṁ Bāvarissa assamadvāraṁ gantvā gomayena bhūmiṁ upalimpitvā pupphāni vikiritvā tiṇāni santharitvā vāmapādaṁ kamaṇḍalūdakena dhovitvā sattapādamattaṁ gantvā attano pādatale parāmasanto evarūpaṁ kuhanaṁ katvāti vuttaṁ hoti. **Bheravaṁ so akittayī**ti bhayajanakaṁ vacanaṁ akittayi, "sace me yācamānassā"ti imaṁ gāthamabhāsīti adhippāyo. **Dukkhito**ti domanassajāto.

992-4. **Ussussatī**ti tassa taṁ vacanaṁ kadāci saccaṁ bhaveyyāti maññamāno sussati. **Devatā**ti assame adhivatthā devatā eva. **Muddhani muddhapāte vā**ti muddhe vā muddhapāte vā.

995-6. **Bhotī carahi jānātī**ti bhotī ce jānāti. **Muddhādhipātañcā**ti muddhapātañca. **Ñāṇametthā**ti ñāṇaṁ me ettha.

998. **Purā**ti ekūnatiṁsavassavayakāle. Bāvaribrāhmaṇe pana Godhāvarītīre vasamāne aṭṭhannaṁ vassānaṁ accayena Buddho loke udapādi. **Apacco**ti anuvaṁso.

၉၈၆။ **မဟာယည**န္တိ ဂါထာယတ္ထော—သော ဧဝံ သံဝစ္ဆရေ သံဝစ္ဆရေ ဒါနယညံ ယဇန္တော ဧကသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ တံ **မဟာယညံ** ယဇိတွာ တတော ဂါမာ နိက္ခမ္မ **ပုန ပါဝိသိ အဿမံ။** ပဝိဋ္ဌော စ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ "သုဋ္ဌု ဒိန္န"န္တိ ဒါနံ အနုမဇ္ဇန္တော နိသီဒိ။ ဧဝံ **တသ္မိံ ပဋိပဝိဋ္ဌမှိ** တရုဏာယ ဗြာဟ္မဏိယာ ဃရေ ကမ္မံ အကာတုကာမာယ "ဧသော ဗြာဟ္မဏ ဗာဝရီ ဂေါဓာဝရီတီရေ အနုသံဝစ္ဆရံ သတသဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ ဂစ္ဆ တတော ပဉ္စသတာနိ ယာစိတွာ ဒါသိံ မေ အာနေဟီ"တိ ပေသိတော **အညော အာဂဉ္ဆိ ဗြာဟ္မဏော**တိ။

၉၈၇-၈။ **ဥဃဋ္ဋပါဒေါ**တိ မဂ္ဂဂမနေန ဃဋ္ဋပါဒတလော၊ ပဏှိကာယ ဝါ ပဏှိကံ, ဂေါပ္ဖကေန ဝါ ဂေါပ္ဖကံ, ဇဏ္ဏုကေန ဝါ ဇဏ္ဏုကံ အာဟစ္စ ဃဋ္ဋပါဒေါ။ **သုခဉ္စ ကုသလံ ပုစ္ဆီ**တိ သုခဉ္စ ကုသလဉ္စ ပုစ္ဆိ "ကစ္စိ တေ ဗြာဟ္မဏ သုခံ၊ ကစ္စိ ကုသလ"န္တိ။

၉၈၉-၉၁။ **အနုဇာနာဟီ**တိ အနုမညာဟိ သဒ္ဒဟာဟိ။ **သတ္တဓာ**တိ သတ္တဝိဓေန။ **အဘိသင်္ခရိတွာ**တိ ဂေါမယဝနပုပ္ဖကုသတိဏာဒီနိ အာဒါယ သီဃံ သီဃံ ဗာဝရိဿ အဿမဒွါရံ ဂန္တွာ ဂေါမယေန ဘူမိံ ဥပလိမ္ပိတွာ ပုပ္ဖါနိ ဝိကိရိတွာ တိဏာနိ သန္ထရိတွာ ဝါမပါဒံ ကမဏ္ဍလူဒကေန ဓောဝိတွာ သတ္တပါဒမတ္တံ ဂန္တွာ အတ္တနော ပါဒတလေ ပရာမသန္တော ဧဝရူပံ ကုဟနံ ကတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဘေရဝံ သော အကိတ္တယီ**တိ ဘယဇနကံ ဝစနံ အကိတ္တယိ၊ "သစေ မေ ယာစမာနဿာ"တိ ဣမံ ဂါထမဘာသီတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဒုက္ခိတော**တိ ဒေါမနဿဇာတော။

၉၉၂-၄။ **ဥဿုဿတီ**တိ တဿ တံ ဝစနံ ကဒါစိ သစ္စံ ဘဝေယျာတိ မညမာနော သုဿတိ။ **ဒေဝတာ**တိ အဿမေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ဧဝ။ **မုဒ္ဓနိ မုဒ္ဓပါတေ ဝါ**တိ မုဒ္ဓေ ဝါ မုဒ္ဓပါတေ ဝါ။

၉၉၅-၆။ **ဘောတီ စရဟိ ဇာနာတီ**တိ ဘောတီ စေ ဇာနာတိ။ **မုဒ္ဓါဓိပါတဉ္စာ**တိ မုဒ္ဓပါတဉ္စ။ **ဉာဏမေတ္ထာ**တိ ဉာဏံ မေ ဧတ္ထ။

၉၉၈။ **ပုရာ**တိ ဧကူနတိံသဝဿဝယကာလေ။ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏေ ပန ဂေါဓာဝရီတီရေ ဝသမာနေ အဋ္ဌန္နံ ဝဿာနံ အစ္စယေန ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥဒပါဒိ။ **အပစ္စော**တိ အနုဝံသော။

999. **Sabbābhiññābalappatto**ti sabbābhiññāya balappatto, sabbā vā abhiññāyo ca balāni ca patto. **Vimutto**ti ārammaṇaṁ katvā pavattiyā vimuttacitto.

1001-3. **Sokassā**ti soko assa. **Pahūtapañño**ti mahāpañño. **Varabhūrimedhaso**ti uttamavipulapañño, bhūte abhiratavarapañño vā. **Vidhuro**ti vigatadhuro, appaṭimoti vuttaṁ hoti.

1004-9. **Mantapārage**ti vedapārage. **Passavho**ti passatha. **Ajānatan**ti ajānantānaṁ. **Lakkhaṇā**ti lakkhaṇāni. **Byākkhātā**ti kathitāni, vitthāritānīti vuttaṁ hoti. **Samattā**ti samattāni, paripuṇṇānīti vuttaṁ hoti. **Dhammena manusāsatī**ti dhammena anusāsati.

1011. **Jātiṁgottañca lakkhaṇan**ti "kīva ciraṁ jāto"ti mama jātiñca gottañca lakkhaṇañca. **Mante sisse**ti mayā paricitavede[1] ca mama sisse ca. **Manasāyeva pucchathā**ti ime satta pañhe citteneva pucchatha.

1013-8. **Tissametteyyo**ti ekoyeva esa nāmagottavasena vutto. **Dubhayo**ti ubho. **Paccekagaṇino**ti visuṁ visuṁ gaṇavanto. **Pubbavāsanavāsitā**ti pubbe Kassapassa Bhagavato sāsane pabbajitvā gatapaccāgatavattapuññavāsanāya vāsitacittā. **Puramāhissatin**ti māhissatināmikaṁ puraṁ, nagaranti[2] vuttaṁ hoti. Tañca nagaraṁ paviṭṭhāti adhippāyo, evaṁ sabbattha. **Gonaddhan**ti Godhapurassa[3] nāmaṁ. **Vanasavhayan**ti pavananagaraṁ[4] vuccati, "Vanasāvatthin"ti eke. Evaṁ Vanasāvatthito Kosambiṁ, Kosambito ca Sāketaṁ anuppattānaṁ kira tesaṁ soḷasannaṁ jaṭilānaṁ chayojanamattā parisā ahosi.

1019. Atha Bhagavā "Bāvarissa jaṭilā mahājanaṁ saṁvaḍḍhentā āgacchanti, na ca tāva nesaṁ indriyāni paripākaṁ gacchanti, nāpi ayaṁ deso sappāyo, Magadhakhette pana tesaṁ pāsāṇakacetiyaṁ sappāyaṁ.

---

1. Paṭhitavede (Sī, Syā)
2. Māhissatinti māhissatināmikaṁ purimanagaranti (Sī), puraṁ māhissatinti māhissatināmikaṁ puraṁ nagaranti (Syā)
3. Gonaddhapurassa (Ka)
4. Tumbavanagaraṁ (Sī)

၉၉၉။ **သဗ္ဗာဘိညာဗလပ္ပတ္တော**တိ သဗ္ဗာဘိညာယ ဗလပ္ပတ္တော၊ သဗ္ဗာ ဝါ အဘိညာယော စ ဗလာနိ စ ပတ္တော။ **ဝိမုတ္တော**တိ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တိယာ ဝိမုတ္တစိတ္တော။

၁၀၀၁-၃။ **သောကဿာ**တိ သောကော အဿ။ **ပဟူတပညော**တိ မဟာပညော။ **ဝရဘူရိမေဓသော**တိ ဥတ္တမဝိပုလပညော၊ ဘူတေ အဘိရတဝရပညော ဝါ။ **ဝိဓုရော**တိ ဝိဂတဓုရော၊ အပ္ပဋိမောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁၀၀၄-၉။ **မန္တပါရဂေ**တိ ဝေဒပါရဂေ။ **ပဿဝှော**တိ ပဿထ။ **အဇာနတန္တိ** အဇာနန္တာနံ။ **လက္ခဏာ**တိ လက္ခဏာနိ။ **ဗျာက္ခာတာ**တိ ကထိတာနိ၊ ဝိတ္ထာရိတာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သမတ္တာ**တိ သမတ္တာနိ၊ ပရိပုဏ္ဏာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဓမ္မေန မနုသာသတီ**တိ ဓမ္မေန အနုသာသတိ။

၁၀၁၁။ **ဇာတိံ ဂေါတ္တဉ္စ လက္ခဏန္တိ** “ကီဝ စိရံ ဇာတော”တိ မမ ဇာတိဉ္စ ဂေါတ္တဉ္စ လက္ခဏဉ္စ။ **မန္တေ သိဿေ**တိ မယာ ပရိစိတဝေဒေ[၁] စ မမ သိဿေ စ။ **မနသာယေဝ ပုစ္ဆထာ**တိ ဣမေ သတ္တ ပဉှေ စိတ္တေနေဝ ပုစ္ဆထ။

၁၀၁၃-၈။ **တိဿမေတ္တေယျော**တိ ဧကောယေဝ ဧသ နာမဂေါတ္တဝသေန ဝုတ္တော။ **ဒုဘယော**တိ ဥဘော။ **ပစ္စေကဂဏိနော**တိ ဝိသုံ ဝိသုံ ဂဏဝန္တော။ **ပုဗ္ဗဝါသနဝါသိတာ**တိ ပုဗ္ဗေ ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဂတပစ္စာဂတဝတ္တပုညဝါသနာယ ဝါသိတစိတ္တာ။ **ပုရမာဟိဿတိန္တိ** မာဟိဿတိနာမိကံ ပုရံ၊ နဂရန္တိ[၂] ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တဉ္စ နဂရံ ပဝိဋ္ဌာတိ အဓိပ္ပါယော၊ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ။ **ဂေါနဒ္ဓန္တိ** ဂေါဓပုရဿ[၃] နာမံ။ **ဝနသဝှယန္တိ** ပဝနနဂရံ[၄] ဝုစ္စတိ၊ “ဝနသာဝတ္ထိ”န္တိ ဧကေ။ ဧဝံ ဝနသာဝတ္ထိတော ကောသမ္ဗိံ, ကောသမ္ဗိတော စ သာကေတံ အနုပ္ပတ္တာနံ ကိရ တေသံ သောဠသန္နံ ဇဋိလာနံ ဆယောဇနမတ္တာ ပရိသာ အဟောသိ။

၁၀၁၉။ အထ ဘဂဝါ “ဗာဝရိဿ ဇဋိလာ မဟာဇနံ သံဝဍ္ဎေန္တာ အာဂစ္ဆန္တိ၊ န စ တာဝ နေသံ ဣန္ဒြိယာနိ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တိ၊ နာပိ အယံ ဒေသော သပ္ပါယော၊ မဂဓခေတ္တေ ပန တေသံ ပါသာဏကစေတိယံ သပ္ပါယံ။

၁-ပဌိတဝေဒေ (သီ၊ သျာ)
၂-မာဟိဿတိန္တိ မာဟိဿတိနာမိကံ ပုရိမနဂရန္တိ (သီ)၊ ပုရံ မာဟိဿတိန္တိ မာဟိဿတိနာမိကံ ပုရံ နဂရန္တိ (သျာ)
၃-ဂေါနဒ္ဓပုရဿ (က)
၄-တုမ္ဗဝနဂရံ (သီ)

tatra hi mayi dhammaṁ desente mahājanassa dhammābhisamayo bhavissati, sabbanagarāni ca pavisitvā āgacchantā bahutarena janena āgamissantī”ti bhikkhusaṁghaparivuto Sāvatthito Rājagahābhimukho agamāsi. Tepi jaṭilā Sāvatthiṁ āgantvā vihāraṁ pavisitvā “ko Buddho kuhiṁ Buddho”ti vicinantā gandhakuṭimūlaṁ gantvā Bhagavato padanikkhepaṁ disvā “rattassa hi ukkuṭikaṁ padaṁ bhave -pa- vivaṭṭacchadassa idamīdisaṁ padan”ti[1] “Sabbaññu Buddho”ti niṭṭhaṁ gatā. Bhagavāpi anupubbena Setabyakapilavatthu-ādīni nagarāni pavisitvā mahājanaṁ saṁvaḍḍhento pāsāṇakacetiyaṁ gato. Jaṭilāpi tāvadeva Sāvatthito nikkhamitvā sabbāni tāni nagarāni pavisitvā pāsāṇakacetiyameva agamaṁsu. Tena vuttaṁ **“Kosambiñcāpi Sāketaṁ, Sāvatthiñca puruttamaṁ. Setabyaṁ Kapilavatthun**”ti-ādi.

1020. Tattha **Māgadhaṁ puran**ti Magadhapuraṁ, Rājagahanti adhippāyo. **Pāsāṇakaṁ Cetiyan**ti mahato pāsāṇassa upari pubbe devaṭṭhānaṁ ahosi, uppanne pana Bhagavati vihāro jāto. So teneva purimavohārena “pāsāṇakaṁ cetiyan”ti vuccati.

1021. **Tasitovudakan**ti te hi jaṭilā vegasā Bhagavantaṁ anubandhamānā sāyaṁ gatamaggaṁ pāto, pāto gatamaggañca sāyaṁ gacchantā “ettha Bhagavā”ti sutvā ativiya pītipāmojjajātā taṁ cetiyaṁ abhiruhiṁsu. Tena vuttaṁ **“turitā pabbatamāruhun**”ti.

1024. **Ekamantaṁ ṭhito haṭṭho**ti tasmiṁ pāsāṇake cetiye Sakkena māpitamahāmaṇḍape nisinnaṁ Bhagavantaṁ disvā “kacci isayo khamanīyan”ti-ādinā nayena Bhagavatā paṭisammodanīye kate “khamanīyaṁ bho Gotamā”ti-ādīhi sayampi paṭisanthāraṁ katvā ajito jeṭṭhantevāsī ekamantaṁ ṭhito haṭṭhacitto hutvā manopañhe pucchi.

1025. Tattha **ādissā**ti “kativasso”ti evaṁ uddissa. **Jammanan**ti[2] “amhākaṁ ācariyassa jātiṁ brūhī”ti pucchati. **Paramin**ti niṭṭhāgamanaṁ.

1026-7. **Vīsaṁ vassasatan**ti vīsativassādhikaṁ vassasataṁ. **Lakkhaṇe**ti mahāpurisalakkhaṇe, etasmiṁ ito paresu ca itihāsādīsu

1. Aṁ-Ṭṭha 1. 335; Dhammapada-Ṭṭha 1. 129; Visuddhi 1. 101 piṭṭhesupi.
2. Jappananti (Ka)

တတြ ဟိ မယိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ မဟာဇနဿ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတိ၊ သဗ္ဗနဂရာနိ စ ပဝိသိတွာ အာဂစ္ဆန္တာ ဗဟုတရေန ဇနေန အာဂမိဿန္တီ”တိ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော သာဝတ္ထိတော ရာဇဂဟာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ တေပိ ဇဋိလာ သာဝတ္ထိံ အာဂန္တွာ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ “ကော ဗုဒ္ဓေါ ကုဟိံ ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဝိစိနန္တာ ဂန္ဓကုဋိမူလံ ဂန္တွာ ဘဂဝတော ပဒနိက္ခေပံ ဒိသွာ “ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ။ပ။ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဿ ဣဒမီဒိသံ ပဒ”န္တိ[၁] “သဗ္ဗညူ ဗုဒ္ဓေါ”တိ နိဋ္ဌံ ဂတာ။ ဘဂဝါပိ အနုပုဗ္ဗေန သေတဗျကပိလဝတ္ထုအာဒီနိ နဂရာနိ ပဝိသိတွာ မဟာဇနံ သံဝဍ္ဎေန္တော ပါသာဏကစေတိယံ ဂတော။ ဇဋိလာပိ တာဝဒေဝ သာဝတ္ထိတော နိက္ခမိတွာ သဗ္ဗာနိ တာနိ နဂရာနိ ပဝိသိတွာ ပါသာဏကစေတိယမေဝ အဂမံသု။ တေန ဝုတ္တံ “**ကောသမ္ဗိဉ္စာပိ သာကေတံ၊ သာဝတ္ထိဉ္စ ပုရုတ္တမံ။ သေတဗျံ ကပိလဝတ္ထုံ**”န္တိအာဒိ။

၁၀၂၀။ တတ္ထ **မာဂဓံ ပုရ**န္တိ မဂဓပုရံ၊ ရာဇဂဟန္တိ အဓိပ္ပါယော။ **ပါသာဏကံ စေတိယ**န္တိ မဟတော ပါသာဏဿ ဥပရိ ပုဗ္ဗေ ဒေဝဋ္ဌာနံ အဟောသိ၊ ဥပ္ပန္နေ ပန ဘဂဝတိ ဝိဟာရော ဇာတော။ သော တေနေဝ ပုရိမဝေါဟာရေန “ပါသာဏကံ စေတိယ”န္တိ ဝုစ္စတိ။

၁၀၂၁။ **တသိတောဝုဒက**န္တိ တေ ဟိ ဇဋိလာ ဝေဂသာ ဘဂဝန္တံ အနုဗန္ဓမာနာ သာယံ ဂတမဂ္ဂံ ပါတော, ပါတော ဂတမဂ္ဂဉ္စ သာယံ ဂစ္ဆန္တာ “ဧတ္ထ ဘဂဝါ”တိ သုတွာ အတိဝိယ ပီတိပါမောဇ္ဇဇာတာ တံ စေတိယံ အဘိရုဟိံသု။ တေန ဝုတ္တံ “**တုရိတာ ပဗ္ဗတမာရုဟု**”န္တိ။

၁၀၂၄။ **ဧကမန္တံ ဌိတော ဟဋ္ဌော**တိ တသ္မိံ ပါသာဏကေ စေတိယေ သက္ကေန မာပိတမဟာမဏ္ဍပေ နိသိန္နံ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ “ကစ္စိ ဣသယော ခမနီယ”န္တိအာဒိနာ နယေန ဘဂဝတာ ပဋိသမ္မောဒနီယေ ကတေ “ခမနီယံ ဘော ဂေါတမာ”တိအာဒီဟိ သယမ္ပိ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ အဇိတော ဇေဋ္ဌန္တေဝါသီ ဧကမန္တံ ဌိတော ဟဋ္ဌစိတ္တော ဟုတွာ မနောပဉှေ ပုစ္ဆိ။

၁၀၂၅။ တတ္ထ **အာဒိဿာ**တိ “ကတိဝဿော”တိ ဧဝံ ဥဒ္ဒိဿ။ **ဇမ္မန**န္တိ[၂] “အမှာကံ အာစရိယဿ ဇာတိံ ဗြူဟီ”တိ ပုစ္ဆတိ။ **ပါရမိ**န္တိ နိဋ္ဌာဂမနံ။

၁၀၂၆-၇။ **ဝီသံ ဝဿသတ**န္တိ ဝီသတိဝဿာဓိကံ ဝဿသတံ။ **လက္ခဏေ**တိ မဟာပုရိသလက္ခဏေ၊ ဧတသ္မိံ ဣတော ပရေသု စ ဣတိဟာသာဒီသု

၁-အံ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၅၊ ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၁၂၉၊ ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၀၁-ပိဋ္ဌေသုပိ။
၂-ဇပ္ပနန္တိ (က)

anavayoti adhippāyo. Parapadaṁ vā ānetvā tesu pāramiṁ gatoti yojetabbaṁ. **Pañcasatāni vācetī**ti pakati-alasadummedhamāṇavakānaṁ pañcasatāni sayaṁ mante vāceti. **Sadhamme**ti sake brāhmaṇadhamme, tevijjake pāvacaneti vuttaṁ hoti.

1028. **Lakkhaṇānaṁ pavicayan**ti lakkhaṇānaṁ vitthāraṁ, "katamāni tānissa gatte tīṇi lakkhaṇānī"ti pucchati.

1030-31. **Pucchañhī**ti pucchamānaṁ. **Kametaṁ paṭibhāsatī**ti devādīsu kaṁ puggalaṁ etaṁ pañhavacanaṁ paṭibhāsatīti.

1032-33. Evaṁ brāhmaṇo pañcannaṁ pañhānaṁ veyyākaraṇaṁ sutvā avasese dve pucchanto **"muddhaṁ muddhādhipātañcā"**ti āha. Athassa Bhagavā te byākaronto **"avijjā muddhā"**ti gāthamāha. Tattha yasmā catūsu saccesu aññāṇabhūtā avijjā saṁsārassa sīsaṁ, tasmā "avijjā muddhā"ti āha. Yasmā ca arahattamaggavijjā attanā sahajātehi saddhāsatisamādhikattukamyatāchandavīriyehi samannāgatā indriyānaṁ ekarasaṭṭhabhāvamupagatattā taṁ muddhaṁ adhipāteti, tasmā **"vijjā muddhādhipātinī"**ti-ādimāha.

1034-8. **Tato vedena mahatā**ti atha imaṁ pañhaveyyākaraṇaṁ sutvā uppannāya mahāpītiyā santhambhitvā alīnabhāvaṁ, kāyacittānaṁ udaggaṁ patvāti attho. Patitvā ca **"Bāvarī"**ti imaṁ gāthamāha, atha naṁ anukampamāno Bhagavā **"sukhito"**ti gāthamāha. Vatvā ca **"Bāvarissa cā"**ti sabbaññupavāraṇaṁ pavāresi. Tattha **sabbesan**ti anavasesānaṁ soḷasasahassānaṁ. **Tattha pucchi Tathāgatan**ti tattha pāsāṇake cetiye, tattha vā parisāya, tesu vā pavāritesu ajito paṭhamaṁ pañhaṁ pucchīti. Sesaṁ sabbagāthāsu pākaṭamevāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Vatthugāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

အနဝယောတိ အဓိပ္ပါယော။ ပရပဒံ ဝါ အာနေတွာ တေသု ပါရမိံ ဂတောတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ **ပဉ္စသတာနိ ဝါစေတီ**တိ ပကတိအလသဒုမ္မေဓမာဏဝကာနံ ပဉ္စသတာနိ သယံ မန္တေ ဝါစေတိ။ **သဓမ္မေ**တိ သကေ ဗြာဟ္မဏဓမ္မေ၊ တေဝိဇ္ဇကေ ပါဝစနေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁၀၂၈။ **လက္ခဏာနံ ပဝိစယ**န္တိ လက္ခဏာနံ ဝိတ္ထာရံ၊ "ကတမာနိ တာနိဿ ဂတ္တေ တီဏိ လက္ခဏာနီ"တိ ပုစ္ဆတိ။

၁၀၃၀-၃၁။ **ပုစ္ဆဉ္ဟီ**တိ ပုစ္ဆမာနံ။ **ကမေတံ ပဋိဘာသတီ**တိ ဒေဝါဒီသု ကံ ပုဂ္ဂလံ ဧတံ ပဉှဝစနံ ပဋိဘာသတီတိ။

၁၀၃၂-၃၃။ ဧဝံ ဗြာဟ္မဏော ပဉ္စန္နံ ပဉှာနံ ဝေယျာကရဏံ သုတွာ အဝသေသေ ဒွေ ပုစ္ဆန္တော "**မုဒ္ဓံ မုဒ္ဓါဓိပါတဉ္စာ**"တိ အာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ တေ ဗျာကရောန္တော "**အဝိဇ္ဇာ မုဒ္ဓါ**"တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ ယသ္မာ စတူသု သစ္စေသု အညာဏဘူတာ အဝိဇ္ဇာ သံသာရဿ သီသံ၊ တသ္မာ "အဝိဇ္ဇာ မုဒ္ဓါ"တိ အာဟ။ ယသ္မာ စ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ အတ္တနာ သဟဇာတေဟိ သဒ္ဓါသတိသမာဓိကတ္တုကမျတာဆန္ဒဝီရိယေဟိ သမန္နာဂတာ ဣန္ဒြိယာနံ ဧကရသဋ္ဌဘာဝမုပဂတတ္တာ တံ မုဒ္ဓံ အဓိပါတေတိ၊ တသ္မာ "**ဝိဇ္ဇာ မုဒ္ဓါဓိပါတိနီ**"တိအာဒိမာဟ။

၁၀၃၄-၈။ **တတော ဝေဒေန မဟတာ**တိ အထ ဣမံ ပဉှဝေယျာကရဏံ သုတွာ ဥပ္ပန္နာယ မဟာပီတိယာ သန္ထမ္ဘိတွာ အလီနဘာဝံ၊ ကာယစိတ္တာနံ ဥဒဂ္ဂံ ပတွာတိ အတ္ထော။ ပတိတွာ စ "**ဗာဝရီ**"တိ ဣမံ ဂါထမာဟ၊ အထ နံ အနုကမ္ပမာနော ဘဂဝါ "**သုခိတော**"တိ ဂါထမာဟ။ ဝတွာ စ "**ဗာဝရိဿ စာ**"တိ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ။ တတ္ထ **သဗ္ဗေသ**န္တိ အနဝသေသာနံ သောဠသသဟဿာနံ။ **တတ္ထ ပုစ္ဆိ တထာဂတ**န္တိ တတ္ထ ပါသာဏကေ စေတိယေ, တတ္ထ ဝါ ပရိသာယ, တေသု ဝါ ပဝါရိတေသု အဇိတော ပဌမံ ပဉှံ ပုစ္ဆီတိ။ သေသံ သဗ္ဗဂါထာသု ပါကဋမေဝါတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဝတ္ထုဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

1. Ajitasuttavaṇṇanā

1039. Tasmiṁ pana pañhe **nivuto**ti paṭicchādito. **Kissābhilepanaṁ brūsī**ti kiṁ assa lokassa abhilepanaṁ vadesi.

1040. **Vevicchā pamādā nappakāsatī**ti macchariyahetu ca pamādahetu ca nappakāsati. Macchariyaṁ hissa dānādiguṇehi pakāsituṁ na deti, pamādo sīlādīhi. **Jappābhilepanan**ti taṇhā assa lokassa makkaṭalepo viya makkaṭassa abhilepanaṁ. **Dukkhan**ti jāti-ādikaṁ dukkhaṁ.

1041. **Savanti sabbadhi sotā**ti sabbesu rūpādi-āyatanesu taṇhādikā sotā sandanti. **Kiṁ nivāraṇan**ti tesaṁ kiṁ āvaraṇaṁ kā rakkhāti. **Saṁvaraṁ brūhī**ti taṁ tesaṁ nivāraṇasaṅkhātaṁ saṁvaraṁ brūhi. Etena sāvasesappahānaṁ pucchati. **Kena sotā pidhiyyare**ti kena dhammena ete sotā pidhiyyanti pacchijjanti. Etena anavasesappahānaṁ pucchati.

1042. **Sati tesaṁ nivāraṇan**ti vipassanāyuttā kusalānaṁ[1] dhammānaṁ gatiyo samannesamānā sati tesaṁ sotānaṁ nivāraṇaṁ. **Sotānaṁ saṁvaraṁ brūmī**ti tamevāhaṁ satiṁ sotānaṁ saṁvaraṁ brūmīti adhippāyo. **Paññāyete pidhiyyare**ti rūpādīsu pana aniccatādipaṭivedhasādhikāya maggapaññāya ete sotā sabbaso pidhiyyantīti.

1043. **Paññā cevā**ti pañhagāthāya yā cāyaṁ tayā vuttā paññā, yā ca **sati,** yañca tadavasesaṁ **nāmarūpaṁ, etaṁ** sabbampi **kattha** nirujjhati, **etaṁ me** pañhaṁ **puṭṭho brūhī**ti evaṁ saṅkhepattho veditabbo.

1044. Vissajjanagāthāya panassa yasmā paññāsatiyo nāmeneva saṅgahaṁ gacchanti, tasmā tā visuṁ na vuttā. Ayamettha saṅkhepattho—**yaṁ maṁ** tvaṁ **Ajita etaṁ pañhaṁ apucchi** "katthetaṁ uparujjhatī"ti, taṁ te **yattha nāmañca rūpañca asesaṁ uparujjhati,** taṁ vadanto **vadāmi,** tassa tassa hi **viññāṇassa nirodhena** saheva apubbaṁ acarimaṁ **etthetaṁ uparujjhati,** ettheva viññāṇanirodhe nirujjhati etaṁ, viññāṇanirodhā tassa nirodho hoti, taṁ nātivattatīti vuttaṁ hoti.

---

1. Kusalākusalānaṁ (Sī, Syā)

၁-အဇိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၃၉။ တသ္မိံ ပန ပဉှေ **နိဝုတော**တိ ပဋိစ္ဆာဒိတော။ **ကိဿာဘိလေပနံ ဗြူသီ**တိ ကိံ အဿ လောကဿ အဘိလေပနံ ဝဒေသိ။

၁၀၄၀။ **ဝေဝိစ္ဆာ ပမာဒါ နပ္ပကာသတီ**တိ မစ္ဆရိယဟေတု စ ပမာဒဟေတု စ နပ္ပကာသတိ။ မစ္ဆရိယံ ဟိဿ ဒါနာဒိဂုဏေဟိ ပကာသိတုံ န ဒေတိ၊ ပမာဒေါ သီလာဒီဟိ။ **ဇပ္ပါဘိလေပနန္တိ** တဏှာ အဿ လောကဿ မက္ကဋလေပေါ ဝိယ မက္ကဋဿ အဘိလေပနံ။ **ဒုက္ခန္တိ** ဇာတိအာဒိကံ ဒုက္ခံ။

၁၀၄၁။ **သဝန္တိ သဗ္ဗဓိ သောတာ**တိ သဗ္ဗေသု ရူပါဒိအာယတနေသု တဏှာဒိကာ သောတာ သန္ဒန္တိ။ **ကိံ နိဝါရဏန္တိ** တေသံ ကိံ အာဝရဏံ ကာ ရက္ခာတိ။ **သံဝရံ ဗြူဟီ**တိ တံ တေသံ နိဝါရဏသင်္ခါတံ သံဝရံ ဗြူဟိ။ ဧတေန သာဝသေသပ္ပဟာနံ ပုစ္ဆတိ။ **ကေန သောတာ ပိဓိယျရေ**တိ ကေန ဓမ္မေန ဧတေ သောတာ ပိဓိယျန္တိ ပစ္ဆိဇ္ဇန္တိ။ ဧတေန အနဝသေသပ္ပဟာနံ ပုစ္ဆတိ။

၁၀၄၂။ **သတိ တေသံ နိဝါရဏန္တိ** ဝိပဿနာယုတ္တာ ကုသလာနံ[၁] ဓမ္မာနံ ဂတိယော သမန္နေသမာနာ သတိ တေသံ သောတာနံ နိဝါရဏံ။ **သောတာနံ သံဝရံ ဗြူမီ**တိ တမေဝါဟံ သတိံ သောတာနံ သံဝရံ ဗြူမီတိ အဓိပ္ပါယော။ **ပညာယေတေ ပိဓိယျရေ**တိ ရူပါဒီသု ပန အနိစ္စတာဒိပဋိဝေဓသာဓိကာယ မဂ္ဂပညာယ ဧတေ သောတာ သဗ္ဗသော ပိဓိယျန္တီတိ။

၁၀၄၃။ **ပညာ စေဝါ**တိ ပဉှဂါထာယ ယာ စာယံ တယာ ဝုတ္တာ ပညာ, ယာ စ **သတိ**, ယဉ္စ တဒဝသေသံ **နာမရူပံ၊ ဧတံ** သဗ္ဗမ္ပိ **ကတ္ထ** နိရုဇ္ဈတိ၊ **ဧတံ မေ** ပဉှံ **ပုဋ္ဌော ဗြူဟီ**တိ ဧဝံ သင်္ခေပတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁၀၄၄။ ဝိဿဇ္ဇနဂါထာယ ပနဿ ယသ္မာ ပညာသတိယော နာမေနေဝ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ တာ ဝိသုံ န ဝုတ္တာ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—**ယံ မံ** တွံ **အဇိတ ဧတံ ပဉှံ အပုစ္ဆိ** "ကတ္ထေတံ ဥပရုဇ္ဈတီ"တိ၊ တံ တေ **ယတ္ထ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ အသေသံ ဥပရုဇ္ဈတိ၊** တံ ဝဒန္တော **ဝဒါမိ၊** တဿ တဿ ဟိ **ဝိညာဏဿ နိရောဓေန** သဟေဝ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ **ဧတ္ထေတံ ဥပရုဇ္ဈတိ၊** ဧတ္ထေဝ ဝိညာဏနိရောဓေ နိရုဇ္ဈတိ ဧတံ၊ ဝိညာဏနိရောဓာ တဿ နိရောဓော ဟောတိ၊ တံ နာတိဝတ္တတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁-ကုသလာကုသလာနံ (သီ၊ သျာ)

1045. Ettāvatā ca “dukkhamassa mahabbhayan”ti iminā pakāsitaṁ dukkhasaccaṁ, “yāni sotānī”ti iminā samudayasaccaṁ, “paññāyete pidhiyyare”ti iminā maggasaccaṁ, “asesaṁ uparujjhatī”ti iminā nirodhasaccanti evaṁ cattāri saccāni sutvāpi ariyabhūmiṁ anadhigato puna sekhāsekhapaṭipadaṁ pucchanto **“ye ca saṅkhātadhammāse”**ti gāthamāha. Tattha **saṅkhātadhammā**ti aniccādivasena parivīmaṁsitadhammā, arahataṁ etaṁ adhivacanaṁ. **Sekhā**ti sīlādīni sikkhamānā avasesā ariyapuggalā. **Puthū**ti bahū sattajanā. **Tesaṁ me nipako iriyaṁ puṭṭho pabrūhī**ti tesaṁ me sekhāsekhānaṁ nipako paṇḍito tvaṁ puṭṭho paṭipattiṁ brūhīti.

1046. Athassa Bhagavā yasmā sekhena kāmacchandanīvaraṇaṁ ādiṁ katvā sabbakilesā pahātabbā eva, tasmā **“kāmesū”**ti upaḍḍhagāthāya sekhapaṭipadaṁ dasseti. Tassattho—vatthu**kāmesu** kilesakāmena **nābhigijjheyya,** kāyaduccaritādayo ca manaso āvilabhāvakare dhamme pajahanto **manasā nāvilo siyā**ti. Yasmā pana asekho aniccādivasena sabbasaṅkhārādīnaṁ paritulitattā kusalo sabbadhammesu kāyānupassanāsati-ādīhi ca sato sakkāyadiṭṭhi-ādīnaṁ bhinnattā bhikkhubhāvaṁ patto ca hutvā sabbiriyāpathesu **paribbajati,** tasmā **“kusalo”**ti upaḍḍhagāthāya asekhapaṭipadaṁ dasseti. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhāpesi, desanāpariyosāne Ajito arahatte patiṭṭhāsi saddhiṁ antevāsisahassena, aññesañca anekasahassānaṁ dhammacakkhuṁ udapādi. Saha arahattappattiyā ca āyasmato Ajitassa antevāsisahassassa ca ajinajaṭāvākacīrādīni antaradhāyiṁsu, sabbeva iddhimayapattacīvaradharā dvaṅgulakesā ehibhikkhū hutvā Bhagavantaṁ namassamānā pañjalikā nisīdiṁsūti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Ajitasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

၁၀၄၅။ ဧတ္တာဝတာ စ “ဒုက္ခမဿ မဟဗ္ဘယ”န္တိ ဣမိနာ ပကာသိတံ ဒုက္ခသစ္စံ, “ယာနိ သောတာနီ”တိ ဣမိနာ သမုဒယသစ္စံ, “ပညာယေတေ ပိဓိယျရေ”တိ ဣမိနာ မဂ္ဂသစ္စံ, “အသေသံ ဥပရုဇ္ဈတီ”တိ ဣမိနာ နိရောဓသစ္စန္တိ ဧဝံ စတ္တာရိ သစ္စာနိ သုတွာပိ အရိယဘူမိံ အနဓိဂတော ပုန သေခါသေခပဋိပဒံ ပုစ္ဆန္တော **“ယေ စ သင်္ခါတဓမ္မာသေ”**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **သင်္ခါတဓမ္မာ**တိ အနိစ္စာဒိဝသေန ပရိဝီမံသိတဓမ္မာ၊ အရဟတံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ **သေခါ**တိ သီလာဒီနိ သိက္ခမာနာ အဝသေသာ အရိယပုဂ္ဂလာ။ **ပုထူ**တိ ဗဟူ သတ္တဇနာ။ **တေသံ မေ နိပကော ဣရိယံ ပုဋ္ဌော ပဗြူဟီ**တိ တေသံ မေ သေခါသေခါနံ နိပကော ပဏ္ဍိတော တွံ ပုဋ္ဌော ပဋိပတ္တိံ ဗြူဟီတိ။

၁၀၄၆။ အထဿ ဘဂဝါ ယသ္မာ သေခေန ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗကိလေသာ ပဟာတဗ္ဗာ ဧဝ၊ တသ္မာ **“ကာမေသူ”**တိ ဥပဍ္ဎဂါထာယ သေခပဋိပဒံ ဒဿေတိ။ တဿတ္ထော—ဝတ္ထု**ကာမေသု** ကိလေသကာမေန **နာဘိဂိဇ္ဈေယျ၊** ကာယဒုစ္စရိတာဒယော စ မနသော အာဝိလဘာဝကရေ ဓမ္မေ ပဇဟန္တော **မနသာ နာဝိလော သိယာ**တိ။ ယသ္မာ ပန အသေခေါ အနိစ္စာဒိဝသေန သဗ္ဗသင်္ခါရာဒီနံ ပရိတုလိတတ္တာ ကုသလော သဗ္ဗဓမ္မေသု ကာယာနုပဿနာသတိအာဒီဟိ စ သတော သက္ကာယဒိဋ္ဌိအာဒီနံ ဘိန္နတ္တာ ဘိက္ခုဘာဝံ ပတ္တော စ ဟုတွာ သဗ္ဗိရိယာပထေသု **ပရိဗ္ဗဇတိ၊** တသ္မာ **“ကုသလော”**တိ ဥပဍ္ဎဂါထာယ အသေခပဋိပဒံ ဒဿေတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ အဇိတော အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ သဒ္ဓိံ အန္တေဝါသိသဟဿေန၊ အညေသဉ္စ အနေကသဟဿာနံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥဒပါဒိ။ သဟ အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ စ အာယသ္မတော အဇိတဿ အန္တေဝါသိသဟဿဿ စ အဇိနဇဋာဝါကစီရာဒီနိ အန္တရဓာယိံသု၊ သဗ္ဗေဝ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ ဒွင်္ဂုလကေသာ ဧဟိဘိက္ခူ ဟုတွာ ဘဂဝန္တံ နမဿမာနာ ပဉ္စလိကာ နိသီဒိံသူတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

အဇိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

2. Tissametteyyasuttavaṇṇanā

1047. **Kodha santussito**ti Tissametteyyasuttaṁ. Kā uppatti? Sabbasuttānaṁ pucchāvasikā eva uppatti. Te hi brāhmaṇā "katāvakāsā pucchavho"ti Bhagavatā pavāritattā attano attano saṁsayaṁ pucchiṁsu, puṭṭho puṭṭho ca tesaṁ Bhagavā byākāsi. Evaṁ pucchāvasikānevetāni suttānīti veditabbāni.

Niṭṭhite pana Ajitapañhe "kathaṁ lokaṁ avekkhantaṁ, maccurājā na passatī"ti[1] evaṁ Mogharājā pucchituṁ ārabhi, taṁ "na tāvassa indriyāni paripākaṁ gatānī"ti ñatvā Bhagavā "tiṭṭha tvaṁ Mogharāja, añño pucchatū"ti paṭikkhipi. Tato Tissametteyyo attano saṁsayaṁ pucchanto **"kodhā"**ti gāthamāha. Tattha **kodha santussito**ti ko idha tuṭṭho. **Iñjitā**ti taṇhādiṭṭhivipphanditāni. **Ubhantamabhiññāyā**ti ubho ante abhijānitvā. **Mantā na lippatī**ti paññāya na lippati.

1048-9. Tassetamatthaṁ byākaronto Bhagavā **"kāmesū"**ti gāthādvayamāha. Tattha **kāmesu brahmacariyavā**ti kāmanimittaṁ brahmacariyavā, kāmesu ādīnavaṁ disvā maggabrahmacariyena samannāgatoti vuttaṁ hoti. Ettāvatā santusitaṁ dasseti, "vītataṇho"ti-ādīhi aniñjitaṁ. Tattha **saṅkhāya nibbuto**ti aniccādivasena dhamme vīmaṁsitvā rāgādinibbānena nibbuto. Sesaṁ tattha tattha vuttanayattā pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ayampi brāhmaṇo arahatte patiṭṭhāsi saddhiṁ antevāsisahassena, aññesañca anekasahassānaṁ dhammacakkhuṁ udapādi. Sesaṁ pubbasadisamevāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Tissametteyyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Khu 1. 447; Khu 8. 19 piṭṭhesu.

၂-တိဿမေတ္တေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၄၇။ **ကောဓ သန္တုသိတော**တိ တိဿမေတ္တေယျသုတ္တံ။ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? သဗ္ဗသုတ္တာနံ ပုစ္ဆာဝသိကာ ဧဝ ဥပ္ပတ္တိ။ တေ ဟိ ဗြာဟ္မဏာ "ကတာဝကာသာ ပုစ္ဆဝှော"တိ ဘဂဝတာ ပဝါရိတတ္တာ အတ္တနော အတ္တနော သံသယံ ပုစ္ဆိံသု၊ ပုဋ္ဌော ပုဋ္ဌော စ တေသံ ဘဂဝါ ဗျာကာသိ။ ဧဝံ ပုစ္ဆာဝသိကာနေဝေတာနိ သုတ္တာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

နိဋ္ဌိတေ ပန အဇိတပဉှေ "ကထံ လောကံ အဝေက္ခန္တံ၊ မစ္စုရာဇာ န ပဿတီ"တိ[၁] ဧဝံ မောဃရာဇာ ပုစ္ဆိတုံ အာရဘိ၊ တံ "န တာဝဿ ဣန္ဒြိယာနိ ပရိပါကံ ဂတာနီ"တိ ဉတွာ ဘဂဝါ "တိဋ္ဌ တွံ မောဃရာဇ၊ အညော ပုစ္ဆတူ"တိ ပဋိက္ခိပိ။ တတော တိဿမေတ္တေယျော အတ္တနော သံသယံ ပုစ္ဆန္တော "**ကောဓာ**"တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ကောဓ သန္တုသိတော**တိ ကော ဣဓ တုဋ္ဌော။ **ဣဉ္ဇိတာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ။ **ဥဘန္တမဘိညာယာ**တိ ဥဘော အန္တေ အဘိဇာနိတွာ။ **မန္တာ န လိပ္ပတီ**တိ ပညာယ န လိပ္ပတိ။

၁၀၄၈-၉။ တဿေတမတ္ထံ ဗျာကရောန္တော ဘဂဝါ "**ကာမေသူ**"တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ကာမေသု ဗြဟ္မစရိယဝါ**တိ ကာမနိမိတ္တံ ဗြဟ္မစရိယဝါ၊ ကာမေသု အာဒီနဝံ ဒိသွာ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယေန သမန္နာဂတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဧတ္တာဝတာ သန္တုသိတံ ဒဿေတိ၊ "ဝီတတဏှော"တိအာဒီဟိ အနိဉ္ဇိတံ။ တတ္ထ **သင်္ခါယ နိဗ္ဗုတော**တိ အနိစ္စာဒိဝသေန ဓမ္မေ ဝီမံသိတွာ ရာဂါဒိနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတော။ သေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တနယတ္တာ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ အယမ္ပိ ဗြာဟ္မဏော အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ သဒ္ဓိံ အန္တေဝါသိသဟဿေန၊ အညေသဉ္စ အနေကသဟဿာနံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥဒပါဒိ။ သေသံ ပုဗ္ဗသဒိသမေဝါတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

တိဿမေတ္တေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ခု ၁-၄၄၇၊ ခု ၈-၁၉-ပိဋ္ဌေသု။

3. Puṇṇakasuttavaṇṇanā

1050. **Anejan**ti Puṇṇakasuttaṁ. Imampi purimanayeneva Mogharājānaṁ paṭikkhipitvā vuttaṁ. Tattha **mūladassāvin**ti akusalamūlādidassāviṁ. **Isayo**ti isināmakā jaṭilā. **Yaññan**ti deyyadhammaṁ. **Akappayiṁsū**ti pariyesanti.

1051. **Āsīsamānā**ti rūpādīni patthayamānā. **Itthattan**ti itthabhāvañca patthayamānā, manussādibhāvaṁ icchantāti vuttaṁ hoti. **Jaraṁ sitā**ti jaraṁ nissitā. Jarāmukhena cettha sabbavaṭṭadukkhaṁ vuttaṁ. Tena vaṭṭadukkhanissitā tato aparimuccamānā eva kappayiṁsūti dīpeti.

1052. **Kaccissu te Bhagavā yaññapathe appamattā, atāruṁ jātiñca jarañca mārisā**ti ettha yaññoyeva yaññapatho. Idaṁ vuttaṁ hoti—kacci te yaññe appamattā hutvā yaññaṁ kappayantā vaṭṭadukkhamatariṁsūti.

1053. **Āsīsantī**ti rūpapaṭilābhādayo patthenti. **Thomayantī**ti "suyiṭṭhaṁ suci dinnan"ti-ādinā nayena yaññādīni pasaṁsanti. **Abhijappantī**ti rūpādipaṭilābhāya vācaṁ bhindanti. **Juhantī**ti denti. **Kāmābhijappanti paṭicca lābhan**ti rūpādipaṭilābhaṁ paṭicca punappunaṁ kāme eva abhijappanti, "aho vata amhākaṁ siyun"ti vadanti, taṇhañca tattha vaḍḍhentīti vuttaṁ hoti. **Yājayogā**ti yāgādhimuttā. **Bhavarāgarattā**ti evamimehi āsīsanādīhi bhavarāgeneva rattā, bhavarāgarattā vāhutvā etāni āsīsanādīni karontā **nātariṁsu** jāti-ādivaṭṭadukkhaṁ na uttariṁsūti.

1054-5. **Atha ko carahī**ti atha idāni ko añño atārīti. **Saṅkhāyā**ti ñāṇena vīmaṁsitvā. **Paroparānī**ti parāni ca orāni ca[1], parattabhāvasakattabhāvādīni parāni ca orāni cāti vuttaṁ hoti. **Vidhūmo**ti kāyaduccaritādidhūmavirahito. **Anīgho**ti rāgādi-īghavirahito. **Atāri so**ti so evarūpo arahā jātijaraṁ atāri. Sesamettha pākaṭameva.

1. Parovarānīti parāni ca avarāni ca (Sī), paroparānīti parāni ca oparāni ca (?)

၃-ပုဏ္ဏကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၅၀။ **အနေဇန္တိ** ပုဏ္ဏကသုတ္တံ။ ဣမမ္ပိ ပုရိမနယေနေဝ မောဃရာဇာနံ ပဋိက္ခိပိတွာ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **မူလဒဿာဝိန္တိ** အကုသလမူလာဒိဒဿာဝိံ။ **ဣသယော**တိ ဣသိနာမကာ ဇဋိလာ။ **ယညန္တိ** ဒေယျဓမ္မံ။ **အကပ္ပယိံသူ**တိ ပရိယေသန္တိ။

၁၀၅၁။ **အာသီသမာနာ**တိ ရူပါဒီနိ ပတ္ထယမာနာ။ **ဣတ္ထတ္တန္တိ** ဣတ္ထဘာဝဉ္စ ပတ္ထယမာနာ၊ မနုဿာဒိဘာဝံ ဣစ္ဆန္တာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဇရံ သိတာ**တိ ဇရံ နိဿိတာ။ ဇရာမုခေန စေတ္ထ သဗ္ဗဝဋ္ဋဒုက္ခံ ဝုတ္တံ။ တေန ဝဋ္ဋဒုက္ခနိဿိတာ တတော အပရိမုစ္စမာနာ ဧဝ ကပ္ပယိံသူတိ ဒီပေတိ။

၁၀၅၂။ **ကစ္စိဿု တေ ဘဂဝါ ယညပထေ အပ္ပမတ္တာ၊ အတာရုံ ဇာတိဉ္စ ဇရဉ္စ မာရိသာ**တိ ဧတ္ထ ယညောယေဝ ယညပထော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— ကစ္စိ တေ ယညေ အပ္ပမတ္တာ ဟုတွာ ယညံ ကပ္ပယန္တာ ဝဋ္ဋဒုက္ခမတရိံသူတိ။

၁၀၅၃။ **အာသီသန္တီ**တိ ရူပပဋိလာဘာဒယော ပတ္ထေန္တိ။ **ထောမယန္တီ**တိ "သုယိဋ္ဌံ သုစိ ဒိန္န"န္တိအာဒိနာ နယေန ယညာဒီနိ ပသံသန္တိ။ **အဘိဇပ္ပန္တီ**တိ ရူပါဒိပဋိလာဘာယ ဝါစံ ဘိန္ဒန္တိ။ **ဇုဟန္တီ**တိ ဒေန္တိ။ **ကာမာဘိဇပ္ပန္တိ ပဋိစ္စ လာဘ**န္တိ ရူပါဒိပဋိလာဘံ ပဋိစ္စ ပုနပ္ပုနံ ကာမေ ဧဝ အဘိဇပ္ပန္တိ၊ "အဟော ဝတ အမှာကံ သိယု"န္တိ ဝဒန္တိ၊ တဏှဉ္စ တတ္ထ ဝဍ္ဎေန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယာဇယောဂါ**တိ ယာဂါဓိမုတ္တာ။ **ဘဝရာဂရတ္တာ**တိ ဧဝမိမေဟိ အာသီသနာဒီဟိ ဘဝရာဂေနေဝ ရတ္တာ၊ ဘဝရာဂရတ္တာ ဝါဟုတွာ ဧတာနိ အာသီသနာဒီနိ ကရောန္တာ **နာတရိံသု** ဇာတိအာဒိဝဋ္ဋဒုက္ခံ န ဥတ္တရိံသူတိ။

၁၀၅၄-၅။ **အထ ကော စရဟီ**တိ အထ ဣဒါနိ ကော အညော အတာရီတိ။ **သင်္ခါယာ**တိ ဉာဏေန ဝီမံသိတွာ။ **ပရောပရာနီ**တိ ပရာနိ စ ဩရာနိ စ[1]၊ ပရတ္တဘာဝသကတ္တဘာဝါဒီနိ ပရာနိ စ ဩရာနိ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝိဓူမော**တိ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဓူမဝိရဟိတော။ **အနီဃော**တိ ရာဂါဒိဤဃဝိရဟိတော။ **အတာရိ သော**တိ သော ဧဝရူပေါ အရဟာ ဇာတိဇရံ အတာရိ။ သေသမေတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၁-ပရောဝရာနီတိ ပရာနိ စ အဝရာနိ စ (သီ)၊ ပရောပရာနီတိ ပရာနိ စ ဩပရာနိ စ (?)

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ayampi brāhmaṇo arahatte patiṭṭhāsi saddhiṁ antevāsisahassena, aññesañca anekasatānaṁ dhammacakkhuṁ udapādi. Sesaṁ vuttasadisamevāti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Puṇṇakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Mettagusuttavaṇṇanā

1056. **Pucchāmi tan**ti Mettagusuttaṁ. Tattha **maññāmi taṁ vedaguṁ bhāvitattan**ti “ayaṁ vedagū”ti ca “bhāvitatto”ti ca evaṁ taṁ maññāmi.

1057. **Apucchasī**ti ettha **a**-iti padapūraṇamatte nipāto, pucchasicceva attho. **Pavakkhāmi yathā pajānan**ti yathā pajānanto ācikkhati, evaṁ ācikkhissāmi. **Upadhinidānā pabhavanti dukkhā**ti taṇhādi-upadhinidānā jāti-ādidukkhavisesā pabhavanti.

1058. Evaṁ upadhinidānato pabhavantesu dukkhesu—**yo ve avidvā**ti gāthā. Tattha **pajānan**ti saṅkhāre aniccādivasena jānanto. **Dukkhassa jātippabhavānupassī**ti vaṭṭadukkhassa jātikāraṇaṁ “upadhī”ti anupassanto.

1059. **Sokapariddavañcā**ti sokañca paridevañca. **Tathā hi te vidito esa dhammo**ti yathā yathā sattā jānanti, tathā tathā paññāpanavasena vidito esa dhammoti.

1060-61. **Kittayissāmi te dhamman**ti nibbānadhammaṁ nibbānagāminipaṭipadādhammañca te desayissāmi. **Diṭṭhe dhamme**ti diṭṭhe dukkhādidhamme, imasmiṁyeva vā attabhāve. **Anītihan**ti attapaccakkhaṁ. **Yaṁ viditvā**ti yaṁ dhammaṁ “sabbe saṅkhārā aniccā”ti-ādinā nayena sammasanto viditvā. **Tañcāhaṁ abhinandāmī**ti taṁ vuttapakāradhammajotakaṁ tava vacanaṁ ahaṁ patthayāmi. **Dhammamuttaman**ti tañca dhammamuttamaṁ abhinandāmīti.

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ အယမ္ပိ ဗြာဟ္မဏော အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ သဒ္ဓိံ အန္တေဝါသိသဟဿေန၊ အညေသဉ္စ အနေကသတာနံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥဒပါဒိ။ သေသံ ဝုတ္တသဒိသမေဝါတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ပုဏ္ဏကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-မေတ္တဂူသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၅၆။ **ပုစ္ဆာမိ တန္တိ** မေတ္တဂူသုတ္တံ။ တတ္ထ **မညာမိ တံ ဝေဒဂုံ ဘာဝိတတ္တန္တိ** “အယံ ဝေဒဂူ”တိ စ “ဘာဝိတတ္တော”တိ စ ဧဝံ တံ မညာမိ။

၁၀၅၇။ **အပုစ္ဆသီ**တိ ဧတ္ထ **အ**-ဣတိ ပဒပူရဏမတ္တေ နိပါတော၊ ပုစ္ဆသိစ္စေဝ အတ္ထော။ **ပဝက္ခာမိ ယထာ ပဇာန**န္တိ ယထာ ပဇာနန္တော အာစိက္ခတိ၊ ဧဝံ အာစိက္ခိဿာမိ။ **ဥပဓိနိဒါနာ ပဘဝန္တိ ဒုက္ခာ**တိ တဏှာဒိဥပဓိနိဒါနာ ဇာတိအာဒိဒုက္ခဝိသေသာ ပဘဝန္တိ။

၁၀၅၈။ ဧဝံ ဥပဓိနိဒါနတော ပဘဝန္တေသု ဒုက္ခေသု—**ယော ဝေ အဝိဒွါ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ပဇာန**န္တိ သင်္ခါရေ အနိစ္စာဒိဝသေန ဇာနန္တော။ **ဒုက္ခဿ ဇာတိပ္ပဘဝါနုပဿီ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ဇာတိကာရဏံ “ဥပဓိ”တိ အနုပဿန္တော။

၁၀၅၉။ **သောကပရိဒ္ဒဝဉ္စာ**တိ သောကဉ္စ ပရိဒေဝဉ္စ။ **တထာ ဟိ တေ ဝိဒိတော ဧသ ဓမ္မော**တိ ယထာ ယထာ သတ္တာ ဇာနန္တိ၊ တထာ တထာ ပညာပနဝသေန ဝိဒိတော ဧသ ဓမ္မောတိ။

၁၀၆၀-၆၁။ **ကိတ္တယိဿာမိ တေ ဓမ္မ**န္တိ နိဗ္ဗာနဓမ္မံ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါဓမ္မဉ္စ တေ ဒေသယိဿာမိ။ **ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ**တိ ဒိဋ္ဌေ ဒုက္ခာဒိဓမ္မေ, ဣမသ္မိံယေဝ ဝါ အတ္တဘာဝေ။ **အနီတိဟ**န္တိ အတ္တပစ္စက္ခံ။ **ယံ ဝိဒိတွာ**တိ ယံ ဓမ္မံ “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”တိအာဒိနာ နယေန သမ္မသန္တော ဝိဒိတွာ။ **တဉ္စာဟံ အဘိနန္ဒာမီ**တိ. တံ ဝုတ္တပကာရဓမ္မဇောတကံ တဝ ဝစနံ အဟံ ပတ္ထယာမိ။ **ဓမ္မမုတ္တမ**န္တိ တဉ္စ ဓမ္မမုတ္တမံ အဘိနန္ဒာမီတိ။

1062. **Uddhaṁ adho tiriyañcāpi majjhe**ti ettha **uddhan**ti anāgataddhā vuccati, **adho**ti atītaddhā, **tiriyañcāpi majjhe**ti paccuppannaddhā. **Etesu nandiñca nivesanañca, panujja viññāṇan**ti etesu uddhādīsu taṇhañca diṭṭhinivesanañca abhisaṅkhāraviññāṇañca panudehi, panuditvā ca **bhave na tiṭṭhe,** evaṁ sante duvidhepi bhave na tiṭṭheyya. Evaṁ tāva panujjasaddassa panudehīti imasmiṁ atthavikappe sambandho. Panuditvāti etasmiṁ pana atthavikappe bhave na tiṭṭheti ayameva sambandho, etāni nandinivesanaviññāṇāni panuditvā duvidhepi bhave na tiṭṭheyyāti vuttaṁ hoti.

1063-4. Etāni vinodetvā bhave atiṭṭhanto eso—**evaṁvihārī**ti gāthā. Tattha **idhevā**ti imasmiṁyeva sāsane, imasmiṁyeva vā attabhāve. **Sukittitaṁ Gotamanūpadhīkan**ti ettha **anupadhikan**ti nibbānaṁ, taṁ sandhāya Bhagavantaṁ ālapanto āha "sukittitaṁ Gotamanūpadhīkan"ti.

1065. Na kevalaṁ dukkhameva pahāsi—**te cāpī**ti gāthā. Tattha **aṭṭhitan**ti sakkaccaṁ, sadā vā. **Taṁ taṁ namassāmī**ti tasmā taṁ namassāmi. **Sameccā**ti upagantvā. **Nāgā**ti Bhagavantaṁ ālapanto āha.

1066. Idāni taṁ Bhagavā "addhā hi Bhagavā pahāsi dukkhan"ti evaṁ tena brāhmaṇena viditopi attānaṁ anupanetvāva pahīnadukkhena puggalena ovadanto **"yaṁ brāhmaṇan"**ti gāthamāha. Tassattho—**yaṁ** tvaṁ abhijānanto "ayaṁ bāhitapāpattā **brāhmaṇo,** vedehi gatattā **vedagū,** kiñcanābhāvena **akiñcano,** kāmesu ca bhavesu ca asattattā **kāmabhave asatto**"ti jaññā jāneyyāsi, **addhā hi so imaṁ oghaṁ atāri, tiṇṇo ca pāraṁ akhilo akaṅkho.**

1067. Kiñca bhiyyo—**vidvā ca yo**ti gāthā. Tattha **idhā**ti imasmiṁsāsane, attabhāve vā. **Visajjā**ti vossajjitvā. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

၁၀၆၂။ **ဥဒ္ဓံ အဓော တိရိယဉ္စာပိ မဇ္ဈေ**တိ ဧတ္ထ **ဥဒ္ဓ**န္တိ အနာဂတဒ္ဓါ ဝုစ္စတိ၊ **အဓော**တိ အတီတဒ္ဓါ၊ **တိရိယဉ္စာပိ မဇ္ဈေ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နဒ္ဓါ။ **ဧတေသု နန္ဒိဉ္စ နိဝေသနဉ္စ၊ ပနုဇ္ဇ ဝိညာဏ**န္တိ ဧတေသု ဥဒ္ဓါဒီသု တဏှဉ္စ ဒိဋ္ဌိနိဝေသနဉ္စ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဉ္စ ပနုဒေဟိ၊ ပနုဒိတွာ စ **ဘဝေ န တိဋ္ဌေ၊** ဧဝံ သန္တေ ဒုဝိဓေပိ ဘဝေ န တိဋ္ဌေယျ။ ဧဝံ တာဝ ပနုဇ္ဇသဒ္ဒဿ ပနုဒေဟီတိ ဣမသ္မိံ အတ္ထဝိကပ္ပေ သမ္ဗန္ဓော။ ပနုဒိတွာတိ ဧတသ္မိံ ပန အတ္ထဝိကပ္ပေ ဘဝေ န တိဋ္ဌေတိ အယမေဝ သမ္ဗန္ဓော၊ ဧတာနိ နန္ဒိနိဝေသနဝိညာဏာနိ ပနုဒိတွာ ဒုဝိဓေပိ ဘဝေ န တိဋ္ဌေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁၀၆၃-၄။ ဧတာနိ ဝိနောဒေတွာ ဘဝေ အတိဋ္ဌန္တော ဧသော—**ဧဝံဝိဟာရီ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ဣဓေဝါ**တိ ဣမသ္မိံယေဝ သာသနေ, ဣမသ္မိံယေဝ ဝါ အတ္တဘာဝေ။ **သုကိတ္တိတံ ဂေါတမနူပဓိက**န္တိ ဧတ္ထ **အနုပဓိက**န္တိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ သန္ဓာယ ဘဂဝန္တံ အာလပန္တော အာဟ "သုကိတ္တိတံ ဂေါတမနူပဓိက"န္တိ။

၁၀၆၅။ န ကေဝလံ ဒုက္ခမေဝ ပဟာသိ—**တေ စာပီ**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **အဋ္ဌိတ**န္တိ သက္ကစ္စံ, သဒါ ဝါ။ **တံ တံ နမဿာမီ**တိ တသ္မာ တံ နမဿာမိ။ **သမေစ္စာ**တိ ဥပဂန္တွာ။ **နာဂါ**တိ ဘဂဝန္တံ အာလပန္တော အာဟ။

၁၀၆၆။ ဣဒါနိ တံ ဘဂဝါ "အဒ္ဓါ ဟိ ဘဂဝါ ပဟာသိ ဒုက္ခ"န္တိ ဧဝံ တေန ဗြာဟ္မဏေန ဝိဒိတောပိ အတ္တာနံ အနုပနေတွာဝ ပဟီနဒုက္ခေန ပုဂ္ဂလေန ဩဝဒန္တော "**ယံ ဗြာဟ္မဏ**"န္တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—**ယံ** တွံ အဘိဇာနန္တော "အယံ ဗာဟိတပါပတ္တာ **ဗြာဟ္မဏော၊** ဝေဒေဟိ ဂတတ္တာ **ဝေဒဂူ၊** ကိဉ္စနာဘာဝေန **အကိဉ္စနော၊** ကာမေသု စ ဘဝေသု စ အသတ္တတ္တာ **ကာမဘဝေ အသတ္တော**"တိ ဇညာ ဇာနေယျာသိ၊ **အဒ္ဓါ ဟိ သော ဣမံ ဩဃံ အတာရိ၊ တိဏ္ဏော စ ပါရံ အခိလော အကင်္ခေါ။**

၁၀၆၇။ ကိဉ္စ ဘိယျော—**ဝိဒွါ စ ယော**တိ ဂါထာ။ တတ္ထ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ, အတ္တဘာဝေ ဝါ။ **ဝိသဇ္ဇာ**တိ ဝေါဿဇ္ဇိတွာ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca vuttasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Mettagusuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Dhotakasuttavaṇṇanā

1068-9. **Pucchāmi tan**ti Dhotakasuttaṁ. Tattha **vācābhikaṅkhāmī**ti vācaṁ abhikaṅkhāmi. **Sikkhe nibbānamattano**ti attano rāgādīnaṁ nibbānatthāya adhisīlādīni sikkheyya. **Ito**ti mama mukhato.

1070. Evaṁ vutte attamano Dhotako Bhagavantaṁ abhitthavamāno kathaṁkathāpamokkhaṁ yācanto **"passāmahan"**ti gāthamāha. Tattha **passāmahaṁ devamanussaloke**ti passāmi ahaṁ devamanussaloke. **Taṁ taṁ namassāmī**ti taṁ evarūpaṁ namassāmi. **Pamuñcā**ti pamocehi.

1071. Athassa Bhagavā attādhīnameva kathaṁkathāpamokkhaṁ oghataraṇamukhena dassento **"nāhan"**ti gāthamāha. Tattha **nāhaṁ sahissāmī**ti ahaṁ na sahissāmi na sakkhissāmi, na vāyamissāmīti vuttaṁ hoti. **Pamocanāyā**ti pamocetuṁ. **Kathaṁkathin**ti sakaṅkhaṁ. **Taresī**ti tareyyāsi.

1072-5. Evaṁ vutte attamanataro dhotako Bhagavantaṁ abhitthavamāno anusāsaniṁ yācanto **"anusāsa brahme"**ti gāthamāha. Tattha **brahmā**ti seṭṭhavacanametaṁ. Tena Bhagavantaṁ āmantayamāno āha "anusāsa brahme"ti. **Vivekadhamman**ti sabbasaṅkhāravivekanibbānadhammaṁ. **Abyāpajjamāno**ti nānappakārataṁ anāpajjamāno. **Idheva santo**ti idheva samāno. **Asito**ti anissito. Ito parā dve gāthā Mettagusutte vuttanayā eva. Kevalañhi tattha dhammaṁ, idha santinti ayaṁ viseso.

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ဝုတ္တသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

မေတ္တဂုသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-ဓောတကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၆၈-၉။ **ပုစ္ဆာမိ တ**န္တိ ဓောတကသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဝါစာဘိကင်္ခါမီ**တိ ဝါစံ အဘိကင်္ခါမိ။ **သိက္ခေ နိဗ္ဗာနမတ္တနော**တိ အတ္တနော ရာဂါဒီနံ နိဗ္ဗာနတ္ထာယ အဓိသီလာဒီနိ သိက္ခေယျ။ **ဣတော**တိ မမ မုခတော။

၁၀၇၀။ ဧဝံ ဝုတ္တေ အတ္တမနော ဓောတကော ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝမာနော ကထံကထာပမောက္ခံ ယာစန္တော **"ပဿာမဟ"**န္တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ပဿာမဟံ ဒေဝမနုဿလောကေ**တိ ပဿာမိ အဟံ ဒေဝမနုဿလောကေ။ **တံ တံ နမဿာမီ**တိ တံ ဧဝရူပံ နမဿာမိ။ **ပမုဉ္စာ**တိ ပမောစေဟိ။

၁၀၇၁။ အထဿ ဘဂဝါ အတ္တာဓီနမေဝ ကထံကထာပမောက္ခံ ဩဃတရဏမုခေန ဒဿေန္တော **"နာဟ"**န္တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **နာဟံ သဟိဿာမီ**တိ အဟံ န သဟိဿာမိ န သက္ခိဿာမိ၊ န ဝါယမိဿာမီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပမောစနာယာ**တိ ပမောစေတုံ။ **ကထံကထိ**န္တိ သကင်္ခံ။ **တရေသီ**တိ တရေယျာသိ။

၁၀၇၂-၅။ ဧဝံ ဝုတ္တေ အတ္တမနတရော ဓောတကော ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝမာနော အနုသာသနိံ ယာစန္တော **"အနုသာသ ဗြဟ္မေ"**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဗြဟ္မာ**တိ သေဋ္ဌဝစနမေတံ။ တေန ဘဂဝန္တံ အာမန္တယမာနော အာဟ "အနုသာသ ဗြဟ္မေ"တိ။ **ဝိဝေကဓမ္မ**န္တိ သဗ္ဗသင်္ခါရဝိဝေကနိဗ္ဗာနဓမ္မံ။ **အဗျာပဇ္ဇမာနော**တိ နာနပ္ပကာရတံ အနာပဇ္ဇမာနော။ **ဣဓေဝ သန္တော**တိ ဣဓေဝ သမာနော။ **အသိတော**တိ အနိဿိတော။ ဣတော ပရာ ဒွေ ဂါထာ မေတ္တဂုသုတ္တေ ဝုတ္တနယာ ဧဝ။ ကေဝလဉှိ တတ္ထ ဓမ္မံ၊ ဣဓ သန္တိန္တိ အယံ ဝိသေသော။

tatiyagāthāyapi pubbaḍḍhaṁ tattha vuttanayameva. Aparaḍḍhe **saṅgo**ti sajjanaṭṭhānaṁ, lagganant vuttaṁ hoti. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca vuttasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Dhotakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Upasīvasuttavaṇṇanā

1076. **Eko ahan**ti Upasīvasuttaṁ. Tattha **mahantamoghan**ti mahantaṁ oghaṁ. **Anissito**ti puggalaṁ vā dhammaṁ vā anissito. **No visahāmī**ti na sakkomi. **Ārammaṇan**ti nissayaṁ. **Yaṁ nissito**ti yaṁ puggalaṁ vā dhammaṁ vā nissito.

1077. Idāni yasmā so brāhmaṇo ākiñcaññāyatanalābhī tañca santampi nissayaṁ na jānāti, tenassa Bhagavā tañca nissayaṁ uttari ca niyyānapathaṁ dassento **"ākiñcaññan"**ti gāthamāha. Tattha **pekkhamāno**ti taṁ ākiñcaññāyatanasamāpattiṁ sato samāpajjitvā vuṭṭhahitvā ca aniccādivasena passamāno. **Natthīti nissāyā**ti taṁ "natthi kiñcī"ti pavattasamāpattiṁ ārammaṇaṁ katvā. **Tarassu oghan**ti tato pabhuti pavattāya vipassanāya yathānurūpaṁ catubbidhampi oghaṁ tarassu. **Kathāhī**ti kathaṁkathāhi. **Taṇhakkhayaṁ nattamahā'bhipassā**ti rattindivaṁ nibbānaṁ vibhūtaṁ katvā passa. Etenassa diṭṭhadhammasukhavihāraṁ katheti.

1078-9. Idāni "kāme pahāyā"ti sutvā vikkhambhanavasena attanā pahīne kāme sampassamāno **"sabbesū"**ti gāthamāha. Tattha **hitvā maññan**ti aññaṁ tato heṭṭhā chabbidhampi samāpattiṁ hitvā. **Saññāvimokkhe parame**ti sattasu saññāvimokkhesu uttame ākiñcaññāyatane. **Tiṭṭhe**

တတိယဂါထာယပိ ပုဗ္ဗဍ္ဎံ တတ္ထ ဝုတ္တနယမေဝ။ အပရဍ္ဎေ **သင်္ဂေါ**တိ သဇ္ဇနဋ္ဌာနံ၊ လဂ္ဂနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ဝုတ္တသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဓောတကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-ဥပသီဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၇၆။ **ဧကော အဟ**န္တိ ဥပသီဝသုတ္တံ။ တတ္ထ **မဟန္တမောဃ**န္တိ မဟန္တံ ဩဃံ။ **အနိဿိတော**တိ ပုဂ္ဂလံ ဝါ ဓမ္မံ ဝါ အနိဿိတော။ **နော ဝိသဟာမီ**တိ န သက္ကောမိ။ **အာရမ္မဏ**န္တိ နိဿယံ။ **ယံ နိဿိတော**တိ ယံ ပုဂ္ဂလံ ဝါ ဓမ္မံ ဝါ နိဿိတော။

၁၀၇၇။ ဣဒါနိ ယသ္မာ သော ဗြာဟ္မဏော အာကိဉ္စညာယတနလာဘီ တဉ္စ သန္တမ္ပိ နိဿယံ န ဇာနာတိ၊ တေနဿ ဘဂဝါ တဉ္စ နိဿယံ ဥတ္တရိ စ နိယျာနပထံ ဒဿေန္တော **"အာကိဉ္စည"**န္တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ပေက္ခမာနော**တိ တံ အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိံ သတော သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ စ အနိစ္စာဒိဝသေန ပဿမာနော။ **နတ္ထီတိ နိဿာယာ**တိ တံ "နတ္ထိ ကိဉ္စီ"တိ ပဝတ္တသမာပတ္တိံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ **တရဿု ဩဃ**န္တိ တတော ပဘုတိ ပဝတ္တာယ ဝိပဿနာယ ယထာနုရူပံ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ ဩဃံ တရဿု။ **ကထာဟီ**တိ ကထံကထာဟိ။ **တဏှက္ခယံ နတ္တမဟာ'ဘိပဿာ**တိ ရတ္တိန္ဒိဝံ နိဗ္ဗာနံ ဝိဘူတံ ကတွာ ပဿ။ ဧတေနဿ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ ကထေတိ။

၁၀၇၈-၉။ ဣဒါနိ "ကာမေ ပဟာယာ"တိ သုတွာ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန အတ္တနာ ပဟီနေ ကာမေ သမ္ပဿမာနော **"သဗ္ဗေသူ"**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဟိတွာ မည**န္တိ အညံ တတော ဟေဋ္ဌာ ဆဗ္ဗိဓမ္ပိ သမာပတ္တိံ ဟိတွာ။ **သညာဝိမောက္ခေ ပရမေ**တိ သတ္တသု သညာဝိမောက္ခေသု ဥတ္တမေ အာကိဉ္စညာယတနေ။ **တိဋ္ဌေ**

nu so tattha anānuyāyīti[1] so puggalo tattha Ākiñcaññāyatanabrahmaloke avigacchamāno tiṭṭheyya nūti pucchati. Athassa Bhagavā saṭṭhikappasahassamattaṁyeva ṭhānaṁ anujānanto tatiyagāthamāha.

1080. Evaṁ tassa tattha ṭhānaṁ sutvā idānissa sassatucchedabhāvaṁ pucchanto **"tiṭṭhe ce"**ti gāthamāha. Tattha **pūgampi vassānan**ti anekasaṅkhyampi vassānaṁ, gaṇarāsinti attho. "Pūgampi vassānī"tipi pāṭho, tattha vibhattibyattayena sāmivacanassa paccattavacanaṁ kattabbaṁ, pūganti vā etassa bahūnīti attho vattabbo. "Pūgānī"ti vāpi paṭhanti, purimapāṭhoyeva sabbasundaro. **Tattheva so sīti siyā vimutto**ti so puggalo tatthevākiñcaññāyatane nānādukkhehi vimutto sītibhāvappatto bhaveyya, nibbānappatto sassato hutvā tiṭṭheyyāti adhippāyo. **Cavetha viññāṇaṁ tathāvidhassā**ti udāhu tathāvidhassa viññāṇaṁ anupādāya parinibbāyeyyāti ucchedaṁ pucchati, paṭisandhiggahaṇatthaṁ vāpi bhaveyyāti paṭisandhimpi tassa pucchati.

1081. Athassa Bhagavā ucchedasassataṁ anupagamma tattha uppannassa ariyasāvakassa anupādāya parinibbānaṁ dassento **"accī yathā"**ti gāthamāha. Tattha **atthaṁ paletī**ti atthaṁ gacchati. **Na upeti saṅkhan**ti "asukaṁ nāma disaṁ gato"ti vohāraṁ na gacchati. **Evaṁ munī nāmakāyā vimutto**ti evaṁ tattha uppanno sekkhamuni pakatiyā pubbeva rūpakāyā vimutto tattha catutthamaggaṁ nibbattetvā dhammakāyassa pariññātattā puna nāmakāyāpi vimutto ubhatobhāgavimutto khīṇāsavo hutvā anupādāparinibbānasaṅkhātaṁ atthaṁ paleti na upeti saṅkhaṁ "khattiyo vā brāhmaṇo vā"ti evamādikaṁ.

1082. Idāni "atthaṁ paletī"ti sutvā tassa yoniso atthaṁ asallakkhento **"atthaṅgato so"**ti gāthamāha. Tassattho—so atthaṅgato udāhu natthi, udāhu ve sassatiyā sassatabhāvena **arogo** avipariṇāmadhammo soti evaṁ taṁ me munī sādhu viyākarohi. Kiṁ kāraṇaṁ? **Tathā hi te vidito esa dhammo**ti.

1. Anānuvāyīti (Syā)

နု သော တတ္ထ အနာနုယာယီတိ[၁] သော ပုဂ္ဂလော တတ္ထ အာကိဉ္စညာယတနဗြဟ္မလောကေ အဝိဂစ္ဆမာနော တိဋ္ဌေယျ နူတိ ပုစ္ဆတိ။ အထဿ ဘဂဝါ သဋ္ဌိကပ္ပသဟဿမတ္တံယေဝ ဌာနံ အနုဇာနန္တော တတိယဂါထမာဟ။

၁၀၈၀။ ဧဝံ တဿ တတ္ထ ဌာနံ သုတွာ ဣဒါနိဿ သဿတုစ္ဆေဒဘာဝံ ပုစ္ဆန္တော **“တိဋ္ဌေ စေ”**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ပူဂမ္ပိ ဝဿာန**န္တိ အနေကသင်္ချမ္ပိ ဝဿာနံ၊ ဂဏရာသိန္တိ အတ္ထော။ “ပူဂမ္ပိ ဝဿာနီ”တိပိ ပါဌော၊ တတ္ထ ဝိဘတ္တိဗျတ္တယေန သာမိဝစနဿ ပစ္စတ္တဝစနံ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ပူဂန္တိ ဝါ ဧတဿ ဗဟူနီတိ အတ္ထော ဝတ္တဗ္ဗော။ “ပူဂါနီ”တိ ဝါပိ ပဌန္တိ၊ ပုရိမပါဌောယေဝ သဗ္ဗသုန္ဒရော။ **တတ္ထေဝ သော သီတိ သိယာ ဝိမုတ္တော**တိ သော ပုဂ္ဂလော တတ္ထေဝါကိဉ္စညာယတနေ နာနာဒုက္ခေဟိ ဝိမုတ္တော သီတိဘာဝပ္ပတ္တော ဘဝေယျ၊ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော သဿတော ဟုတွာ တိဋ္ဌေယျာတိ အဓိပ္ပါယော။ **စဝေထ ဝိညာဏံ တထာဝိဓဿာ**တိ ဥဒါဟု တထာဝိဓဿ ဝိညာဏံ အနုပါဒါယ ပရိနိဗ္ဗာယေယျာတိ ဥစ္ဆေဒံ ပုစ္ဆတိ၊ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဝါပိ ဘဝေယျာတိ ပဋိသန္ဓိမ္ပိ တဿ ပုစ္ဆတိ။

၁၀၈၁။ အထဿ ဘဂဝါ ဥစ္ဆေဒသဿတံ အနုပဂမ္မ တတ္ထ ဥပ္ပန္နဿ အရိယသာဝကဿ အနုပါဒါယ ပရိနိဗ္ဗာနံ ဒဿေန္တော **“အစ္စီ ယထာ”**တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အတ္ထံ ပလေတီ**တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆတိ။ **န ဥပေတိ သင်္ခ**န္တိ “အသုကံ နာမ ဒိသံ ဂတော”တိ ဝေါဟာရံ န ဂစ္ဆတိ။ **ဧဝံ မုနီ နာမကာယာ ဝိမုတ္တော**တိ ဧဝံ တတ္ထ ဥပ္ပန္နော သေက္ခမုနိ ပကတိယာ ပုဗ္ဗေဝ ရူပကာယာ ဝိမုတ္တော တတ္ထ စတုတ္ထမဂ္ဂံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဓမ္မကာယဿ ပရိညာတတ္တာ ပုန နာမကာယာပိ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော ခီဏာသဝေါ ဟုတွာ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ အတ္ထံ ပလေတိ န ဥပေတိ သင်္ခံ “ခတ္တိယော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ”တိ ဧဝမာဒိကံ။

၁၀၈၂။ ဣဒါနိ “အတ္ထံ ပလေတီ”တိ သုတွာ တဿ ယောနိသော အတ္ထံ အသလ္လက္ခေန္တော **“အတ္ထင်္ဂတော သော”**တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—သော အတ္ထင်္ဂတော ဥဒါဟု နတ္ထိ၊ ဥဒါဟု ဝေ သဿတိယာ သဿတဘာဝေန **အရောဂေါ** အဝိပရိဏာမဓမ္မော သောတိ ဧဝံ တံ မေ မုနီ သာဓု ဝိယာကရောဟိ။ ကိံ ကာရဏံ? **တထာ ဟိ တေ ဝိဒိတော ဧသ ဓမ္မော**တိ။

၁-အနာနုဝါယီတိ (သျာ)

1083. Athassa Bhagavā tathā avattabbataṁ dassento “**atthaṅgatassā**”ti gāthamāha. Tattha **atthaṅgatassā**ti anupādāparinibbutassa. **Na pamāṇa’matthī**ti rūpādippamāṇaṁ natthi. **Yena naṁ vajjun**ti yena rāgādinā naṁ vadeyyuṁ. **Sabbesu dhammesū**ti sabbesu khandhādidhammesu. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imaṁ suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca vuttasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Upasīvasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Nandasuttavaṇṇanā

1084-5. **Santi loke**ti Nandasuttaṁ. Tattha paṭhamagāthāya attho—**loke** khattiyādayo **janā** ājīvakanigaṇṭhādike sandhāya “santi munayo”ti vadanti, **tayidaṁ kathaṁsū**ti kiṁ nu kho te samāpattiñāṇādinā ñāṇena uppannattā ñāṇūpapannaṁ **no muniṁ vadanti,** evaṁvidhaṁ nu vadanti, **udāhu ve** nānappakārakena lūkhajīvitasaṅkhātena **jīvitenūpapanna**nti. Athassa Bhagavā tadubhayaṁ paṭikkhipitvā muniṁ dassento “**na diṭṭhiyā**”ti gāthamāha.

1086-7. Idāni “diṭṭhādīhi suddhī”ti vadantānaṁ vāde kaṅkhāpahānatthaṁ “**ye kecime**”ti pucchati. Tattha **anekarūpenā**ti kotūhalamaṅgalādinā. **Tattha yatā carantā**ti tattha sakāya diṭṭhiyā guttā viharantā. Athassa tathā suddhi-abhāvaṁ dīpento Bhagavā dutiyaṁ gāthamāha.

1088-90. Evaṁ “nātariṁsū”ti sutvā idāni yo atari, taṁ sotukāmo “**ye kecime**”ti pucchati. Athassa Bhagavā oghatiṇṇamukhena jātijarātiṇṇe dassento tatiyaṁ gāthamāha. Tattha **nivutā**ti ovuṭā pariyonaddhā. **Yesīdhā**ti yesu idha. Ettha ca **su**-iti nipātamattaṁ. **Taṇhaṁ pariññāyā**ti tīhi pariññāhi taṇhaṁ parijānitvā. Sesaṁ sabbattha pubbe vuttanayattā pākaṭameva.

၁၀၈၃။ အထဿ ဘဂဝါ တထာ အဝတ္တဗ္ဗတံ ဒဿေန္တော “**အတ္ထင်္ဂတဿာ**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **အတ္ထင်္ဂတဿာ**တိ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗုတဿ။ **န ပမာဏ’မတ္ထီ**တိ ရူပါဒိပ္ပမာဏံ နတ္ထိ။ **ယေန နံ ဝဇ္ဇု**န္တိ ယေန ရာဂါဒိနာ နံ ဝဒေယျုံ။ **သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသူ**တိ သဗ္ဗေသု ခန္ဓာဒိဓမ္မေသု။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမံ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ဝုတ္တသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဥပသီဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-နန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၈၄-၅။ **သန္တိ လောကေ**တိ နန္ဒသုတ္တံ။ တတ္ထ ပဌမဂါထာယ အတ္ထော— **လောကေ** ခတ္တိယာဒယော **ဇနာ** အာဇီဝကနိဂဏ္ဌာဒိကေ သန္ဓာယ “သန္တိ မုနယော”တိ ဝဒန္တိ၊ **တယိဒံ ကထံသူ**တိ ကိံ နု ခေါ တေ သမာပတ္တိဉာဏာဒိနာ ဉာဏေန ဥပပန္နတ္တာ ဉာဏူပပန္နံ **နော မုနိံ ဝဒန္တိ၊** ဧဝံဝိဓံ နု ဝဒန္တိ၊ **ဥဒါဟု ဝေ** နာနပ္ပကာရကေန လူခဇီဝိတသင်္ခါတေန **ဇီဝိတေနူပပန္န**န္တိ။ အထဿ ဘဂဝါ တဒုဘယံ ပဋိက္ခိပိတွာ မုနိံ ဒဿေန္တော “**န ဒိဋ္ဌိယာ**”တိ ဂါထမာဟ။

၁၀၈၆-၇။ ဣဒါနိ “ဒိဋ္ဌာဒီဟိ သုဒ္ဓိ”တိ ဝဒန္တာနံ ဝါဒေ ကင်္ခါပဟာနတ္ထံ “**ယေ ကေစိမေ**”တိ ပုစ္ဆတိ။ တတ္ထ **အနေကရူပေနာ**တိ ကောတူဟလမင်္ဂလာဒိနာ။ **တတ္ထ ယတာ စရန္တာ**တိ တတ္ထ သကာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဂုတ္တာ ဝိဟရန္တာ။ အထဿ တထာ သုဒ္ဓိအဘာဝံ ဒီပေန္တော ဘဂဝါ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။

၁၀၈၈-၉၀။ ဧဝံ “နာတရိံသူ”တိ သုတွာ ဣဒါနိ ယော အတရိ၊ တံ သောတုကာမော “**ယေ ကေစိမေ**”တိ ပုစ္ဆတိ။ အထဿ ဘဂဝါ ဩဃတိဏ္ဏမုခေန ဇာတိဇရာတိဏ္ဏေ ဒဿေန္တော တတိယံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **နိဝုတာ**တိ ဩဝုဋာ ပရိယောနဒ္ဓါ။ **ယေသီဓာ**တိ ယေသု ဣဓ။ ဧတ္ထ စ **သု**-ဣတိ နိပါတမတ္တံ။ **တဏှံ ပရိညာယာ**တိ တီဟိ ပရိညာဟိ တဏှံ ပရိဇာနိတွာ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယတ္တာ ပါကဋမေဝ။

Evaṁ Bhagavā arahattanikūṭeneva desanaṁ niṭṭhāpesi, desanāpariyosāne pana Nando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandamāno "**etā'bhinandāmī**"ti gāthamāha. Idhāpi ca pubbe vuttasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Nandasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Hemakasuttavaṇṇanā

1091-4. **Ye me pubbe**ti Hemakasuttaṁ. Tattha **ye me pubbe viyākaṁsū**ti ye Bāvari-ādayo pubbe mayhaṁ sakaṁ laddhiṁ viyākaṁsu. **Huraṁ Gotamasāsanā**ti Gotamasāsanā pubbataraṁ. **Sabbaṁ taṁ takkavaḍḍhanan**ti sabbaṁ taṁ kāmavitakkādivaḍḍhanaṁ. **Taṇhānigghātanan**ti taṇhāvināsanaṁ. Athassa Bhagavā taṁ dhammaṁ[1] ācikkhanto "**idhā**"ti gāthādvayamāha. Tattha **etadaññāya ye satā**ti etaṁ nibbānapadamaccutaṁ "sabbe saṅkhārā aniccā"ti-ādinā nayena vipassantā anupubbena jānitvā ye kāyānupassanāsati-ādīhi satā. **Diṭṭhadhammā'bhinibbutā**ti viditadhammattā diṭṭhadhammattā rāgādinibbānena ca abhinibbutā. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca pubbasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Hemakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Tathā dhamme (Sī)

ဧဝံ ဘဂဝါ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပန နန္ဒော ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒမာနော "**ဧတာ'ဘိနန္ဒာမီ**"တိ ဂါထမာဟ။ ဣဓာပိ စ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

နန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-ဟေမကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၉၁-၄။ **ယေ မေ ပုဗ္ဗေ**တိ ဟေမကသုတ္တံ။ တတ္ထ **ယေ မေ ပုဗ္ဗေ ဝိယာကံသူ**တိ ယေ ဗာဝရိအာဒယော ပုဗ္ဗေ မယှံ သကံ လဒ္ဓိံ ဝိယာကံသု။ **ဟုရံ ဂေါတမသာသနာ**တိ ဂေါတမသာသနာ ပုဗ္ဗတရံ။ **သဗ္ဗံ တံ တက္ကဝဍ္ဎန**န္တိ သဗ္ဗံ တံ ကာမဝိတက္ကာဒိဝဍ္ဎနံ။ **တဏှာနိဃာတန**န္တိ တဏှာဝိနာသနံ။ အထဿ ဘဂဝါ တံ ဓမ္မံ[1] အာစိက္ခန္တော "**ဣဓာ**"တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ဧတဒညာယ ယေ သတာ**တိ ဧတံ နိဗ္ဗာနပဒမစ္စုတံ "သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ"တိအာဒိနာ နယေန ဝိပဿန္တာ အနုပုဗ္ဗေန ဇာနိတွာ ယေ ကာယာနုပဿနာသတိအာဒီဟိ သတာ။ **ဒိဋ္ဌဓမ္မာ'ဘိနိဗ္ဗုတာ**တိ ဝိဒိတဓမ္မတ္တာ ဒိဋ္ဌဓမ္မတ္တာ ရာဂါဒိနိဗ္ဗာနေန စ အဘိနိဗ္ဗုတာ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ပုဗ္ဗသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဟေမကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-တထာ ဓမ္မေ (သီ)

9. Todeyyasuttavaṇṇanā

1095. **Yasmiṁ kāmā**ti Todeyyasuttaṁ. Tattha **vimokkho tassa kīdiso**ti tassa kīdiso vimokkho icchitabboti pucchati. Idāni tassa aññavimokkhābhāvaṁ dassento Bhagavā dutiyaṁ gāthamāha. Tattha **vimokkho tassa nā’paro**ti tassa añño vimokkho natthi.

1097-8. Evaṁ “taṇhakkhayo eva vimokkho”ti vuttepi tamatthaṁ asallakkhento “**nirāsaso so uda āsasāno**”ti puna pucchati. Tattha **uda paññakappī**ti udāhu samāpattiñāṇādinā ñāṇena taṇhākappaṁ vā diṭṭhikappaṁ vā kappayati. Athassa Bhagavā taṁ ācikkhanto dutiyaṁ gāthamāha. Tattha **kāmabhave**ti kāme ca bhave ca. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca pubbasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Todeyyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Kappasuttavaṇṇanā

1099. **Majjhe sarasmin**ti Kappasuttaṁ. Tattha **majjhe sarasmin**ti purimapacchimakoṭipaññāṇābhāvato majjhabhūte saṁsāreti vuttaṁ hoti. **Tiṭṭhatan**ti tiṭṭhamānānaṁ. **Yathāyidaṁ nāparaṁ siyā**ti yathā idaṁ dukkhaṁ puna na bhaveyya.

1101-2. Athassa Bhagavā tamatthaṁ byākaronto tisso gāthāyo abhāsi. Tattha **akiñcanan**ti kiñcanapaṭipakkhaṁ. **Anādānan**ti ādānapaṭipakkhaṁ, kiñcanādānavūpasamanti vuttaṁ hoti. **Anāparan**ti aparapaṭibhāgadīpavirahitaṁ, seṭṭhanti vuttaṁ hoti. **Na te mārassa paddhagū**ti[1]

1. Paṭṭhagūti (Syā)

၉-တောဒေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၉၅။ **ယသ္မိံ ကာမာ**တိ တောဒေယျသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဝိမောက္ခော တဿ ကီဒိသော**တိ တဿ ကီဒိသော ဝိမောက္ခော ဣစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ပုစ္ဆတိ။ ဣဒါနိ တဿ အညဝိမောက္ခာဘာဝံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဝိမောက္ခော တဿ နာ’ပရော**တိ တဿ အညော ဝိမောက္ခော နတ္ထိ။

၁၀၉၇-၈။ ဧဝံ “တဏှက္ခယော ဧဝ ဝိမောက္ခော”တိ ဝုတ္တေပိ တမတ္ထံ အသလ္လက္ခေန္တော “**နိရာသသော သော ဥဒ အာသသာနော**”တိ ပုန ပုစ္ဆတိ။ တတ္ထ **ဥဒ ပညကပ္ပီ**တိ ဥဒါဟု သမာပတ္တိဉာဏာဒိနာ ဉာဏေန တဏှာကပ္ပံ ဝါ ဒိဋ္ဌိကပ္ပံ ဝါ ကပ္ပယတိ။ အထဿ ဘဂဝါ တံ အာစိက္ခန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ကာမဘဝေ**တိ ကာမေ စ ဘဝေ စ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ပုဗ္ဗသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

တောဒေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-ကပ္ပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၉၉။ **မဇ္ဈေ သရသ္မိ**န္တိ ကပ္ပသုတ္တံ။ တတ္ထ **မဇ္ဈေ သရသ္မိ**န္တိ ပုရိမပစ္ဆိမကောဋိပညာဏာဘာဝတော မဇ္ဈဘူတေ သံသာရေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **တိဋ္ဌတ**န္တိ တိဋ္ဌမာနာနံ။ **ယထာယိဒံ နာပရံ သိယာ**တိ ယထာ ဣဒံ ဒုက္ခံ ပုန န ဘဝေယျ။

၁၁၀၁-၂။ အထဿ ဘဂဝါ တမတ္ထံ ဗျာကရောန္တော တိဿော ဂါထာယော အဘာသိ။ တတ္ထ **အကိဉ္စန**န္တိ ကိဉ္စနပဋိပက္ခံ။ **အနာဒါန**န္တိ အာဒါနပဋိပက္ခံ၊ ကိဉ္စနာဒါနဝူပသမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အနာပရ**န္တိ အပရပဋိဘာဂဒီပဝိရဟိတံ၊ သေဋ္ဌန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **န တေ မာရဿ ပဒ္ဓဂူ**တိ[၁]

၁-ပဋ္ဌဂူတိ (သျာ)

te mārassa paddhacarā[1] paricārakā sissā na honti. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca pubbasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Kappasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Jatukaṇṇisuttavaṇṇanā

1103-4. **Sutvānahan**ti Jatukaṇṇisuttaṁ. Tattha **sutvānahaṁ vīramakāmakāmin**ti ahaṁ "itipi so Bhagavā"ti-ādinā nayena vīraṁ kāmānaṁ akāmanato akāmakāmiṁ Buddhaṁ sutvā. **Akāmamāgaman**ti nikkāmaṁ Bhagavantaṁ pucchituṁ āgatomhi. **Sahajanettā**ti sahajātasabbaññutaññāṇacakkhu. **Yathātacchan**ti yathātathaṁ. **Brūhi me**ti puna yācanto bhaṇati. Yācanto hi sahassakkhattumpi bhaṇeyya, ko pana vādo dvikkhattuṁ. **Tejī tejasā**ti tejena samannāgato tejasā abhibhuyya. **Yamahaṁ vijaññaṁ jātijarāya idha vippahānan**ti yamahaṁ jātijarānaṁ pahānabhūtaṁ dhammaṁ idheva jāneyyaṁ.

1105-7. Athassa Bhagavā taṁ dhammamācikkhanto tisso gāthāyo abhāsi. Tattha **nekkhammaṁ daṭṭhu khemato**ti nibbānañca nibbānagāminiñca paṭipadaṁ "kheman"ti disvā. **Uggahitan**ti taṇhādiṭṭhivasena gahitaṁ. **Nirattaṁ vā**ti nirassitabbaṁ vā, muñcitabbanti vuttaṁ hoti. **Mā te vijjitthā**ti mā te ahosi. **Kiñcanan**ti rāgādikiñcanaṁ vāpi te mā vijjittha. **Pubbe**ti atīte saṅkhāre ārabbha uppannakilesā. **Brāhmaṇā**ti Bhagavā Jatukaṇṇiṁ ālapati. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

---

1. Paṭṭhacarā (Syā, Ka)

တေ မာရဿ ပဒ္ဓစရာ[၁] ပရိစာရကာ သိဿာ န ဟောန္တိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ပုဗ္ဗသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ကပ္ပသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-ဇတုကဏ္ဏိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၀၃-၄။ **သုတွာနဟ**န္တိ ဇတုကဏ္ဏိသုတ္တံ။ တတ္ထ **သုတွာနဟံ ဝီရမကာမကာမိ**န္တိ အဟံ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ”တိအာဒိနာ နယေန ဝီရံ ကာမာနံ အကာမနတော အကာမကာမိံ ဗုဒ္ဓံ သုတွာ။ **အကာမမာဂမ**န္တိ နိက္ကာမံ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိတုံ အာဂတောမှိ။ **သဟဇနေတ္တာ**တိ သဟဇာတသဗ္ဗညုတညာဏစက္ခု။ **ယထာတစ္ဆ**န္တိ ယထာတထံ။ **ဗြူဟိ မေ**တိ ပုန ယာစန္တော ဘဏတိ။ ယာစန္တော ဟိ သဟဿက္ခတ္တုမ္ပိ ဘဏေယျ၊ ကော ပန ဝါဒေါ ဒွိက္ခတ္တုံ။ **တေဇီ တေဇသာ**တိ တေဇေန သမန္နာဂတော တေဇသာ အဘိဘုယျ။ **ယမဟံ ဝိဇညံ ဇာတိဇရာယ ဣဓ ဝိပ္ပဟာန**န္တိ ယမဟံ ဇာတိဇရာနံ ပဟာနဘူတံ ဓမ္မံ ဣဓေဝ ဇာနေယျံ။

၁၁၀၅-၇။ အထဿ ဘဂဝါ တံ ဓမ္မမာစိက္ခန္တော တိဿော ဂါထာယော အဘာသိ။ တတ္ထ **နေက္ခမ္မံ ဒဋ္ဌု ခေမတော**တိ နိဗ္ဗာနဉ္စ နိဗ္ဗာနဂါမိနိဉ္စ ပဋိပဒံ “ခေမ”န္တိ ဒိသွာ။ **ဥဂ္ဂဟိတ**န္တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန ဂဟိတံ။ **နိရတ္တံ ဝါ**တိ နိရဿိတဗ္ဗံ ဝါ၊ မုဉ္စိတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **မာ တေ ဝိဇ္ဇိတ္ထာ**တိ မာ တေ အဟောသိ။ **ကိဉ္စန**န္တိ ရာဂါဒိကိဉ္စနံ ဝါပိ တေ မာ ဝိဇ္ဇိတ္ထ။ **ပုဗ္ဗေ**တိ အတီတေ သင်္ခါရေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နကိလေသာ။ **ဗြာဟ္မဏာ**တိ ဘဂဝါ ဇတုကဏ္ဏိံ အာလပတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

၁-ပဋ္ဌစရာ (သျာ၊ က)

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca pubbasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Jatukaṇṇisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

12. Bhadrāvudhasuttavaṇṇanā

1108-9. **Okañjahan**ti Bhadrāvudhasuttaṁ. Tattha **okañjahan**ti ālayaṁ jahaṁ. **Taṇhacchidan**ti chataṇhākāyacchidaṁ. **Anejan**ti lokadhammesu nikkampaṁ. **Nandiñjahan**ti anāgatarūpādipatthanājahaṁ. Ekā eva hi taṇhā thutivasena idha nānappakārato vuttā. **Kappañjahan**ti duvidhakappajahaṁ. **Abhiyāce**ti ativiya yācāmi. **Sutvāna nāgassa apanamissanti ito**ti nāgassa tava Bhagavā vacanaṁ sutvā ito pāsāṇakacetiyato bahū janā pakkamissantīti adhippāyo. **Janapadehi saṅgatā**ti Aṅgādīhi janapadehi idha samāgatā. **Viyākarohī**ti dhammaṁ desehi.

1110. Athassa āsayānulomena dhammaṁ desento Bhagavā dve gāthāyo abhāsi. Tattha **ādānataṇhan**ti rūpādīnaṁ ādāyikaṁ gahaṇataṇhaṁ, taṇhupādānanti vuttaṁ hoti. **Yaṁ yañhi lokasmimupādiyantī**ti etesu uddhādibhedesu yaṁ yaṁ gaṇhanti. **Teneva māro anveti jantun**ti teneva upādānapaccayanibbattakammābhisaṅkhāranibbattavasena paṭisandhikkhandhamāro taṁ sattaṁ anugacchati.

1111. **Tasmā pajānan**ti tasmā etamādīnavaṁ aniccādivasena vā saṅkhāre jānanto. **Ādānasatte iti pekkhamāno, pajaṁ imaṁ maccudheyye visattan**ti ādātabbaṭṭhena ādānesu rūpādīsu satte sabbaloke imaṁ pajaṁ maccudheyye laggaṁ pekkhamāno, ādānasatte vā ādānābhiniviṭṭhe puggale ādānasaṅgahetuñca imaṁ pajaṁ maccudheyye laggaṁ tato vītikkamituṁ

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ပုဗ္ဗသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဇတုကဏ္ဏိသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၂-ဘဒြာဝုဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၀၈-၉။ **ဩကဉ္ဇဟ**န္တိ ဘဒြာဝုဓသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဩကဉ္ဇဟ**န္တိ အာလယံ ဇဟံ။ **တဏှစ္ဆိဒ**န္တိ ဆတဏှာကာယစ္ဆိဒံ။ **အနေဇ**န္တိ လောကဓမ္မေသု နိက္ကမ္ပံ။ **နန္ဒိဉ္ဇဟ**န္တိ အနာဂတရူပါဒိပတ္ထနာဇဟံ။ ဧကာ ဧဝ ဟိ တဏှာ ထုတိဝသေန ဣဓ နာနပ္ပကာရတော ဝုတ္တာ။ **ကပ္ပဉ္ဇဟ**န္တိ ဒုဝိဓကပ္ပဇဟံ။ **အဘိယာစေ**တိ အတိဝိယ ယာစာမိ။ **သုတွာန နာဂဿ အပနမိဿန္တိ ဣတော**တိ နာဂဿ တဝ ဘဂဝါ ဝစနံ သုတွာ ဣတော ပါသာဏကစေတိယတော ဗဟူ ဇနာ ပက္ကမိဿန္တီတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဇနပဒေဟိ သင်္ဂတာ**တိ အင်္ဂါဒီဟိ ဇနပဒေဟိ ဣဓ သမာဂတာ။ **ဝိယာကရောဟီ**တိ ဓမ္မံ ဒေသေဟိ။

၁၁၁၀။ အထဿ အာသယာနုလောမေန ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဘဂဝါ ဒွေ ဂါထာယော အဘာသိ။ တတ္ထ **အာဒါနတဏှ**န္တိ ရူပါဒီနံ အာဒါယိကံ ဂဟဏတဏှံ၊ တဏှုပါဒါနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယံ ယဉ္ဟိ လောကသ္မိမုပါဒိယန္တီ**တိ ဧတေသု ဥဒ္ဓါဒိဘေဒေသု ယံ ယံ ဂဏှန္တိ။ **တေနေဝ မာရော အနွေတိ ဇန္တု**န္တိ တေနေဝ ဥပါဒါနပစ္စယနိဗ္ဗတ္တကမ္မာဘိသင်္ခါရနိဗ္ဗတ္တဝသေန ပဋိသန္ဓိက္ခန္ဓမာရော တံ သတ္တံ အနုဂစ္ဆတိ။

၁၁၁၁။ **တသ္မာ ပဇာန**န္တိ တသ္မာ ဧတမာဒီနဝံ အနိစ္စာဒိဝသေန ဝါ သင်္ခါရေ ဇာနန္တော။ **အာဒါနသတ္တေ ဣတိ ပေက္ခမာနော၊ ပဇံ ဣမံ မစ္စုဓေယျေ ဝိသတ္တ**န္တိ အာဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန အာဒါနေသု ရူပါဒီသု သတ္တေ သဗ္ဗလောကေ ဣမံ ပဇံ မစ္စုဓေယျေ လဂ္ဂံ ပေက္ခမာနော, အာဒါနသတ္တေ ဝါ အာဒါနာဘိနိဝိဋ္ဌေ ပုဂ္ဂလေ အာဒါနသင်္ဂဟေတုဉ္စ ဣမံ ပဇံ မစ္စုဓေယျေ လဂ္ဂံ တတော ဝီတိက္ကမိတုံ

asamatthaṁ iti pekkhamāno kiñcanaṁ sabbaloke na upādiyethāti. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca pubbasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Bhadrāvudhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

13. Udayasuttavaṇṇanā

1112-3. **Jhāyin**ti Udayasuttaṁ. Tattha **aññāvimokkhan**ti paññānubhāvanijjhātaṁ vimokkhaṁ pucchati. Atha Bhagavā yasmā Udayo catutthajjhānalābhī, tasmāssa paṭiladdhajjhānavasena nānappakārato aññāvimokkhaṁ dassento gāthādvayamāha. Tattha **pahānaṁ kāmacchandānan**ti yamidaṁ paṭhamajjhānaṁ nibbattentassa kāmacchandappahānaṁ, tampi aññāvimokkhaṁ pabrūmi. Evaṁ sabbapadāni yojetabbāni.

1114. **Upekkhāsatisaṁsuddhan**ti catutthajjhāna-upekkhāsatīhi saṁsuddhaṁ. **Dhammatakkapurejavan**ti iminā tasmiṁ catutthajjhānavimokkhe ṭhatvā jhānaṅgāni vipassitvā adhigataṁ arahattavimokkhaṁ vadati. Arahattavimokkhassa hi maggasampayuttasammāsaṅkappādibhedo dhammatakko purejavo hoti. Tenāha “dhammatakkapurejavan”ti. **Avijjāya pabhedanan**ti etameva ca aññāvimokkhaṁ avijjāpabhedanasaṅkhātaṁ nibbānaṁ nissāya jātattā kāraṇopacārena “avijjāya pabhedanan”ti pabrūmīti.

1115-6. Evaṁ avijjāpabhedanavacanena vuttaṁ nibbānaṁ sutvā “taṁ kissa vippahānena vuccatī”ti pucchanto “**kiṁ su saṁyojano**”ti gāthamāha. Tattha **kiṁ su saṁyojano**ti kiṁsaṁyojano. **Vicāraṇan**ti vicaraṇakāraṇaṁ. **Kissassa vippahānenā**ti kiṁnāmakassa assa dhammassa vippahānena.

အသမတ္ထံ ဣတိ ပေက္ခမာနော ကိဉ္စနံ သဗ္ဗလောကေ န ဥပါဒိယေထာတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ပုဗ္ဗသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဘဒြာဝုဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၃-ဥဒယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၁၂-၃။ **ဈာယိ**န္တိ ဥဒယသုတ္တံ။ တတ္ထ **အညာဝိမောက္ခ**န္တိ ပညာနုဘာဝနိဇ္ဈာတံ ဝိမောက္ခံ ပုစ္ဆတိ။ အထ ဘဂဝါ ယသ္မာ ဥဒယော စတုတ္ထဇ္ဈာနလာဘီ၊ တသ္မာဿ ပဋိလဒ္ဓဇ္ဈာနဝသေန နာနပ္ပကာရတော အညာဝိမောက္ခံ ဒဿေန္တော ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ပဟာနံ ကာမစ္ဆန္ဒာန**န္တိ ယမိဒံ ပဌမဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေန္တဿ ကာမစ္ဆန္ဒပ္ပဟာနံ၊ တမ္ပိ အညာဝိမောက္ခံ ပဗြူမိ။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒါနိ ယောဇေတဗ္ဗာနိ။

၁၁၁၄။ **ဥပေက္ခာသတိသံသုဒ္ဓ**န္တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနဥပေက္ခာသတီဟိ သံသုဒ္ဓံ။ **ဓမ္မတက္ကပုရေဇဝ**န္တိ ဣမိနာ တသ္မိံ စတုတ္ထဇ္ဈာနဝိမောက္ခေ ဌတွာ ဈာနင်္ဂါနိ ဝိပဿိတွာ အဓိဂတံ အရဟတ္တဝိမောက္ခံ ဝဒတိ။ အရဟတ္တဝိမောက္ခဿ ဟိ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တသမ္မာသင်္ကပ္ပါဒိဘေဒေါ ဓမ္မတက္ကော ပုရေဇဝေါ ဟောတိ။ တေနာဟ “ဓမ္မတက္ကပုရေဇဝ”န္တိ။ **အဝိဇ္ဇာယ ပဘေဒန**န္တိ ဧတမေဝ စ အညာဝိမောက္ခံ အဝိဇ္ဇာပဘေဒနသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ နိဿာယ ဇာတတ္တာ ကာရဏောပစာရေန “အဝိဇ္ဇာယ ပဘေဒန”န္တိ ပဗြူမီတိ။

၁၁၁၅-၆။ ဧဝံ အဝိဇ္ဇာပဘေဒနဝစနေန ဝုတ္တံ နိဗ္ဗာနံ သုတွာ “တံ ကိဿ ဝိပ္ပဟာနေန ဝုစ္စတီ”တိ ပုစ္ဆန္တော “**ကိံသု သံယောဇနော**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ကိံသု သံယောဇနော**တိ ကိံသံယောဇနော။ **ဝိစာရဏ**န္တိ ဝိစရဏကာရဏံ။ **ကိဿဿ ဝိပ္ပဟာနေနာ**တိ ကိံနာမကဿ အဿ ဓမ္မဿ ဝိပ္ပဟာနေန။

Athassa Bhagavā tamatthaṁ byākaronto "**nandisaṁyojano**"ti gāthamāha. Tattha **vitakkassāti** kāmavitakkādiko vitakko assa.

1117-8. Idāni tassa nibbānassa maggaṁ pucchanto "**kathaṁ satassāti** gāthamāha. Tattha **viññāṇanti** abhisaṅkhāraviññāṇaṁ. Athassa maggaṁ kathento Bhagavā "**ajjhattañcā**"ti gāthamāha. Tattha **evaṁ satassāti** evaṁ satassa sampajānassa. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca pubbasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Udayasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

14. Posālasuttavaṇṇanā

1119-20. **Yo atītanti** Posālasuttaṁ. Tattha **yo atītaṁ ādisatīti** yo Bhagavā attano ca paresañca "ekampi jātin"ti-ādibhedaṁ atītaṁ ādisati. **Vibhūtarūpasaññissāti** samatikkantarūpasaññissa. **Sabbakāyappahāyinoti** tadaṅgavikkhambhanavasena sabbarūpakāyappahāyino, pahīnarūpabhavapaṭisandhikassāti adhippāyo. **Natthi kiñcīti passatoti** viññāṇābhāvavipassanena "natthi kiñcī"ti passato, ākiñcaññāyatanalābhinoti vuttaṁ hoti. **Ñāṇaṁ sakkā'nupucchāmīti** sakkāti Bhagavantaṁ ālapanto āha. Tassa puggalassa ñāṇaṁ pucchāmi, kīdisaṁ pucchitabbanti. **Kathaṁ neyyoti** kathaṁ so netabbo, kathamassa uttariñāṇaṁ uppādetabbanti.

1121. Athassa Bhagavā tādise puggale attano appaṭihatañāṇataṁ pakāsetvā taṁ ñāṇaṁ byākātuṁ gāthādvayamāha. Tattha **viññāṇaṭṭhitiyo sabbā, abhijānaṁ Tathāgatoti** abhisaṅkhāravasena catasso paṭisandhivasena sattāti evaṁ sabbā viññāṇaṭṭhitiyo abhijānanto Tathāgato. **Tiṭṭhantamenaṁ jānātīti** kammābhisaṅkhāravasena

အထဿ ဘဂဝါ တမတ္ထံ ဗျာကရောန္တော "**နန္ဒိသံယောဇနော**"တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဝိတက္ကဿာ**တိ ကာမဝိတက္ကာဒိကော ဝိတက္ကော အဿ။

၁၁၁၇-၈။ ဣဒါနိ တဿ နိဗ္ဗာနဿ မဂ္ဂံ ပုစ္ဆန္တော "**ကထံ သတဿာ**"တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဝိညာဏ**န္တိ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏံ။ အထဿ မဂ္ဂံ ကထေန္တော ဘဂဝါ "**အဇ္ဈတ္တဉ္စာ**"တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ဧဝံ သတဿာ**တိ ဧဝံ သတဿ သမ္ပဇာနဿ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ပုဗ္ဗသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ဥဒယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၄-ပေါသာလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၁၉-၂၀။ **ယော အတီတ**န္တိ ပေါသာလသုတ္တံ။ တတ္ထ **ယော အတီတံ အာဒိသတီ**တိ ယော ဘဂဝါ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ "ဧကမ္ပိ ဇာတိ"န္တိအာဒိဘေဒံ အတီတံ အာဒိသတိ။ **ဝိဘူတရူပသညိဿာ**တိ သမတိက္ကန္တရူပသညိဿ။ **သဗ္ဗကာယပ္ပဟာယိနော**တိ တဒင်္ဂဝိက္ခမ္ဘနဝသေန သဗ္ဗရူပကာယပ္ပဟာယိနော၊ ပဟီနရူပဘဝပဋိသန္ဓိကဿာတိ အဓိပ္ပါယော။ **နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ ပဿတော**တိ ဝိညာဏာဘာဝဝိပဿနေန "နတ္ထိ ကိဉ္စီ"တိ ပဿတော၊ အာကိဉ္စညာယတနလာဘိနောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဉာဏံ သက္ကာ'နုပုစ္ဆာမီ**တိ သက္ကာတိ ဘဂဝန္တံ အာလပန္တော အာဟ။ တဿ ပုဂ္ဂလဿ ဉာဏံ ပုစ္ဆာမိ၊ ကီဒိသံ ပုစ္ဆိတဗ္ဗန္တိ။ **ကထံ နေယျော**တိ ကထံ သော နေတဗ္ဗော၊ ကထမဿ ဥတ္တရိဉာဏံ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗန္တိ။

၁၁၂၁။ အထဿ ဘဂဝါ တာဒိသေ ပုဂ္ဂလေ အတ္တနော အပ္ပဋိဟတဉာဏတံ ပကာသေတွာ တံ ဉာဏံ ဗျာကာတုံ ဂါထာဒွယမာဟ။ တတ္ထ **ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော သဗ္ဗာ၊ အဘိဇာနံ တထာဂတော**တိ အဘိသင်္ခါရဝသေန စတဿော ပဋိသန္ဓိဝသေန သတ္တာတိ ဧဝံ သဗ္ဗာ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော အဘိဇာနန္တော တထာဂတော။ **တိဋ္ဌန္တမေနံ ဇာနာတီ**တိ ကမ္မာဘိသင်္ခါရဝသေန

tiṭṭhantaṁ etaṁ puggalaṁ jānāti “āyatiṁ ayaṁ evaṁgatiko bhavissatī”ti. **Vimuttan**ti Ākiñcaññāyatanādīsu adhimuttaṁ. **Tapparāyaṇan**ti tammayaṁ.

1122. **Ākiñcaññasambhavaṁ ñatvā**ti ākiñcaññāyatanajanakaṁ kammābhisaṅkhāraṁ ñatvā “kinti palibodho ayan”ti. **Nandī saṁyojanaṁ itī**ti yā ca tattha arūparāgasaṅkhātā nandī, tañca saṁyojanaṁ iti ñatvā. **Tato tattha vipassatī**ti tato ākiñcaññāyatanasamāpattito vuṭṭhahitvā taṁ samāpattiṁ aniccādivasena vipassati. **Etaṁ ñāṇaṁ tathaṁ tassā**ti etaṁ tassa puggalassa evaṁ vipassato anukkameneva uppannaṁ arahattañāṇaṁ aviparītaṁ. **Vusīmato**ti vusitavantassa. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca pubbasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Posālasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

15. Mogharājasuttavaṇṇanā

1123. **Dvāhaṁ sakkan**ti Mogharājasuttaṁ. Tattha **dvāhan**ti dve vāre ahaṁ. So hi pubbe Ajitasuttassa ca Tissametteyyasuttassa ca avasāne dvikkhattuṁ Bhagavantaṁ pucchi, Bhagavā panassa indriyaparipākaṁ āgamayamāno na byākāsi. Tenāha “dvāhaṁ sakkaṁ apucchissan”ti. **Yāvatatiyañca devīsi, byākarotīti me sutan**ti yāvatatiyañca sahadhammikaṁ puṭṭho visuddhidevabhūto isi Bhagavā Sammāsambuddho byākarotīti evaṁ me sutaṁ. Godhāvarītīreyeva kira so evamassosi. Tenāha “byākarotīti me sutan”ti.

1124. **Ayaṁ loko**ti manussaloko. **Paro loko**ti taṁ ṭhapetvā avaseso. **Sadevako**ti brahmalokaṁ ṭhapetvā

တိဋ္ဌန္တံ ဧတံ ပုဂ္ဂလံ ဇာနာတိ “အာယတိံ အယံ ဧဝံဂတိကော ဘဝိဿတီ”တိ။ **ဝိမုတ္တ**န္တိ အာကိဉ္စညာယတနာဒီသု အဓိမုတ္တံ။ **တပ္ပရာယဏ**န္တိ တမ္မယံ။

၁၁၂၂။ **အာကိဉ္စညသမ္ဘဝံ ဉတွာ**တိ အာကိဉ္စညာယတနဇနကံ ကမ္မာဘိသင်္ခါရံ ဉတွာ “ကိန္တိ ပလိဗောဓော အယ”န္တိ။ **နန္ဒီ သံယောဇနံ ဣတီ**တိ ယာ စ တတ္ထ အရူပရာဂသင်္ခါတာ နန္ဒီ၊ တဉ္စ သံယောဇနံ ဣတိ ဉတွာ။ **တတော တတ္ထ ဝိပဿတီ**တိ တတော အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌဟိတွာ တံ သမာပတ္တိံ အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိပဿတိ။ **ဧတံ ဉာဏံ တထံ တဿာ**တိ ဧတံ တဿ ပုဂ္ဂလဿ ဧဝံ ဝိပဿတော အနုက္ကမေနေဝ ဥပ္ပန္နံ အရဟတ္တဉာဏံ အဝိပရီတံ။ **ဝုသီမတော**တိ ဝုသိတဝန္တဿ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ပုဗ္ဗသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ပေါသာလသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၅-မောဃရာဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၂၃။ **ဒွါဟံ သက္က**န္တိ မောဃရာဇသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဒွါဟ**န္တိ ဒွေ ဝါရေ အဟံ။ သော ဟိ ပုဗ္ဗေ အဇိတသုတ္တဿ စ တိဿမေတ္တေယျသုတ္တဿ စ အဝသာနေ ဒွိက္ခတ္တုံ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိ၊ ဘဂဝါ ပနဿ ဣန္ဒြိယပရိပါကံ အာဂမယမာနော န ဗျာကာသိ။ တေနာဟ “ဒွါဟံ သက္ကံ အပုစ္ဆိဿ”န္တိ။ **ယာဝတတိယဉ္စ ဒေဝီသိ၊ ဗျာကရောတီတိ မေ သုတ**န္တိ ယာဝတတိယဉ္စ သဟဓမ္မိကံ ပုဋ္ဌော ဝိသုဒ္ဓိဒေဝဘူတော ဣသိ ဘဂဝါ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓော ဗျာကရောတီတိ ဧဝံ မေ သုတံ။ ဂေါဓာဝရီတီရေယေဝ ကိရ သော ဧဝမဿောသိ။ တေနာဟ “ဗျာကရောတီတိ မေ သုတ”န္တိ။

၁၁၂၄။ **အယံ လောကော**တိ မနုဿလောကော။ **ပရော လောကော**တိ တံ ဌပေတွာ အဝသေသော။ **သဒေဝကော**တိ ဗြဟ္မလောကံ ဌပေတွာ

avaseso upapattidevasammutidevayutto, “brahmaloko sadevako”ti etaṁ vā “sadevake loke”ti-ādinayanidassanamattaṁ, tena sabbopi tathāvuttappakāro loko veditabbo.

1125. **Evaṁ abhikkantadassāvin**ti evaṁ aggadassāviṁ, sadevakassa lokassa ajjhāsayādhimuttigatiparāyaṇādīni passituṁ samatthanti dasseti.

1126. **Suññato lokaṁ avekkhassū**ti avasiyapavattasallakkhaṇavasena vā tucchasaṅkhārasamanupassanāvasena vāti dvīhi kāraṇehi suññato lokaṁ passa. **Attānudiṭṭhiṁ ūhaccā**ti sakkāyadiṭṭhiṁ uddharitvā. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Evaṁ Bhagavā imampi suttaṁ arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca vuttasadiso eva dhammābhisamayo ahosīti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Mogharājasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

16. Piṅgiyasuttavaṇṇanā

1127. **Jiṇṇohamasmī**ti Piṅgiyasuttaṁ. Tattha **jiṇṇohamasmi abalo vītavaṇṇo**ti so kira brāhmaṇo jarābhibhūto vīsavassasatiko jātiyā, dubbalo ca “idha padaṁ karissāmī”ti aññattheva karoti, vinaṭṭhapurimacchavivaṇṇo ca. Tenāha “jiṇṇohamasmi abalo vītavaṇṇo”ti. **Mā’haṁ nassaṁ mo muho antarāvā**ti māhaṁ tuyhaṁ dhammaṁ asacchikatvā antarāyeva avidvā hutvā anassiṁ. **Jātijarāya idha vippahānan**ti idheva tava pādamūle pāsāṇake vā cetiye jātijarāya vippahānaṁ nibbānadhammaṁ yamahaṁ vijaññaṁ, taṁ me ācikkha.

1128. Idāni yasmā Piṅgiyo kāye sāpekkhatāya “jiṇṇohamasmī”ti gāthamāha, tenassa Bhagavā kāye sinehappahānatthaṁ

အဝသေသော ဥပပတ္တိဒေဝသမ္မုတိဒေဝယုတ္တော၊ "ဗြဟ္မလောကော သဒေဝကော"တိ ဧတံ ဝါ "သဒေဝကေ လောကေ"တိအာဒိနယနိဒဿနမတ္တံ၊ တေန သဗ္ဗောပိ တထာဝုတ္တပ္ပကာရော လောကော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁၁၂၅။ **ဧဝံ အဘိက္ကန္တဒဿာဝိ**န္တိ ဧဝံ အဂ္ဂဒဿာဝိံ၊ သဒေဝကဿ လောကဿ အဇ္ဈာသယာဓိမုတ္တိဂတိပရာယဏာဒီနိ ပဿိတုံ သမတ္ထန္တိ ဒဿေတိ။

၁၁၂၆။ **သုညတော လောကံ အဝေက္ခဿူ**တိ အဝသိယပဝတ္တသလ္လက္ခဏဝသေန ဝါ တုစ္ဆသင်္ခါရသမနုပဿနာဝသေန ဝါတိ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ သုညတော လောကံ ပဿ။ **အတ္တာနုဒိဋ္ဌိံ ဦဟစ္စာ**တိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိံ ဥဒ္ဓရိတွာ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမမ္ပိ သုတ္တံ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ဝုတ္တသဒိသော ဧဝ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

မောဃရာဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၆-ပိင်္ဂိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၂၇။ **ဇိဏ္ဏောဟမသ္မီ**တိ ပိင်္ဂိယသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဇိဏ္ဏောဟမသ္မိ အဗလော ဝီတဝဏ္ဏော**တိ သော ကိရ ဗြာဟ္မဏော ဇရာဘိဘူတော ဝီသဝဿသတိကော ဇာတိယာ၊ ဒုဗ္ဗလော စ "ဣဓ ပဒံ ကရိဿာမီ"တိ အညတ္ထေဝ ကရောတိ၊ ဝိနဋ္ဌပုရိမစ္ဆဝိဝဏ္ဏော စ။ တေနာဟ "ဇိဏ္ဏောဟမသ္မိ အဗလော ဝီတဝဏ္ဏော"တိ။ **မာ'ဟံ နဿံ မောမုဟော အန္တရာဝါ**တိ မာဟံ တုယှံ ဓမ္မံ အသစ္ဆိကတွာ အန္တရာယေဝ အဝိဒွါ ဟုတွာ အနဿိံ။ **ဇာတိဇရာယ ဣဓ ဝိပ္ပဟာန**န္တိ ဣဓေဝ တဝ ပါဒမူလေ ပါသာဏကေ ဝါ စေတိယေ ဇာတိဇရာယ ဝိပ္ပဟာနံ နိဗ္ဗာနဓမ္မံ ယမဟံ ဝိဇညံ၊ တံ မေ အာစိက္ခ။

၁၁၂၈။ ဣဒါနိ ယသ္မာ ပိင်္ဂိယော ကာယေ သာပေက္ခတာယ "ဇိဏ္ဏောဟမသ္မီ"တိ ဂါထမာဟ၊ တေနဿ ဘဂဝါ ကာယေ သိနေဟပ္ပဟာနတ္ထံ

“**disvāna rūpesu vihaññamāne**”ti gāthamāha. Tattha **rūpesū**ti rūpahetu rūpapaccayā. **Vihaññamāne**ti kammakāraṇādīhi upahaññamāne. **Ruppanti rūpesū**ti cakkhurogādīhi ca rūpahetuyeva janā ruppanti bādhīyanti.

1129-30. Evaṁ Bhagavatā yāva arahattaṁ, tāva kathitaṁ paṭipattiṁ sutvāpi Piṅgiyo jarādubbalatāya visesaṁ anadhigantvāva puna “**disā catasso**”ti imāya gāthāya Bhagavantaṁ thomento desanaṁ yācati. Athassa Bhagavā punapi yāva arahattaṁ, tāva paṭipadaṁ dassento “**taṇhādhipanne**”ti gāthamāha. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva.

Imampi suttaṁ Bhagavā arahattanikūṭeneva desesi, desanāpariyosāne ca Piṅgiyo anāgāmiphale patiṭṭhāsi. So kira antarantarā cintesi “evaṁ vicitrapaṭibhānaṁ nāma desanaṁ na labhi mayhaṁ mātulo Bāvarī savanāyā”ti. Tena sinehavikkhepena arahattaṁ pāpuṇiṁtuṁ nāsakkhi. Antevāsino panassa sahassajaṭilā arahattaṁ pāpuṇiṁsu, sabbeva iddhimayapattacīvaradharā ehibhikkhavo ahesunti.

Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Piṅgiyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pārāyanatthutigāthāvaṇṇanā

Ito paraṁ saṅgītikārā desanaṁ thomentā “**idamavoca Bhagavā**”ti-ādimāhaṁsu. Tattha **idamavocā**ti idaṁ pārāyanaṁ avoca. **Paricārakasoḷasānan**ti Bāvarissa paricārakena Piṅgiyena saha soḷasannaṁ, Buddhassa vā Bhagavato paricārakānaṁ soḷasannanti paricārakasoḷasannaṁ. Te eva ca **brāhmaṇā.** Tattha soḷasaparisā pana purato ca pacchato ca vāmapassato ca dakkhiṇapassato ca cha cha yojanāni nisinnā ujukena dvādasayojanikā ahosi. **Ajjhiṭṭho**ti yācito. **Atthamaññāyā**ti Pāḷi-atthamaññāya. **Dhammamaññāyā**ti Pāḷimaññāya. **Pārāyanan**ti evaṁ imassa dhammapariyāyassa adhivacanaṁ āropetvā tesaṁ

“**ဒိသွာန ရူပေသု ဝိဟညမာနေ**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **ရူပေသူ**တိ ရူပဟေတု ရူပပစ္စယာ။ **ဝိဟညမာနေ**တိ ကမ္မကာရဏာဒီဟိ ဥပဟညမာနေ။ **ရုပ္ပန္တိ ရူပေသူ**တိ စက္ခုရောဂါဒီဟိ စ ရူပဟေတုယေဝ ဇနာ ရုပ္ပန္တိ ဗာဓီယန္တိ။

၁၁၂၉-၃၀။ ဧဝံ ဘဂဝတာ ယာဝ အရဟတ္တံ၊ တာဝ ကထိတံ ပဋိပတ္တိံ သုတွာပိ ပိင်္ဂိယော ဇရာဒုဗ္ဗလတာယ ဝိသေသံ အနဓိဂန္တွာဝ ပုန “**ဒိသာ စတဿော**”တိ ဣမာယ ဂါထာယ ဘဂဝန္တံ ထောမေန္တော ဒေသနံ ယာစတိ။ အထဿ ဘဂဝါ ပုနပိ ယာဝ အရဟတ္တံ၊ တာဝ ပဋိပဒံ ဒဿေန္တော “**တဏှာဓိပန္နေ**”တိ ဂါထမာဟ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ။

ဣမမ္ပိ သုတ္တံ ဘဂဝါ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စ ပိင်္ဂိယော အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သော ကိရ အန္တရန္တရာ စိန္တေသိ “ဧဝံ ဝိစိတြပဋိဘာနံ နာမ ဒေသနံ န လဘိ မယှံ မာတုလော ဗာဝရီ သဝနာယာ”တိ။ တေန သိနေဟဝိက္ခေပေန အရဟတ္တံ ပါပုဏိတုံ နာသက္ခိ။ အန္တေဝါသိနော ပနဿ သဟဿဇဋိလာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ သဗ္ဗေဝ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ ဧဟိဘိက္ခဝေါ အဟေသုန္တိ။

ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

ပိင်္ဂိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ပါရာယနတ္ထုတိဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဣတော ပရံ သင်္ဂီတိကာရာ ဒေသနံ ထောမေန္တာ “**ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ**”တိ-အာဒိမာဟံသု။ တတ္ထ **ဣဒမဝေါစာ**တိ ဣဒံ ပါရာယနံ အဝေါစ။ **ပရိ-စာရကသောဠသာန**န္တိ ဗာဝရိဿ ပရိစာရကေန ပိင်္ဂိယေန သဟ သောဠသန္နံ, ဗုဒ္ဓဿ ဝါ ဘဂဝတော ပရိစာရကာနံ သောဠသန္နန္တိ ပရိစာရကသောဠသန္နံ။ တေ ဧဝ စ **ဗြာဟ္မဏာ။** တတ္ထ သောဠသပရိသာ ပန ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ ဝါမပဿတော စ ဒက္ခိဏပဿတော စ ဆ ဆ ယောဇနာနိ နိသိန္နာ ဥဇုကေန ဒွါဒသယောဇနိကာ အဟောသိ။ **အဇ္ဈိဋ္ဌော**တိ ယာစိတော။ **အတ္ထမညာယာ**တိ ပါဠိအတ္ထမညာယ။ **ဓမ္မမညာယာ**တိ ပါဠိမညာယ။ **ပါရာ-ယန**န္တိ ဧဝံ ဣမဿ ဓမ္မပရိယာယဿ အဓိဝစနံ အာရောပေတွာ တေသံ

brāhmaṇānaṁ nāmāni kittayantā “**Ajito Tissametteyyo -pa- Buddhaseṭṭhaṁ upāgamun**”ti āhaṁsu.

1131-7. Tattha **sampannacaraṇan**ti nibbānapadaṭṭhānabhūtena pātimokkhasīlādinā sampannaṁ. **Isin**ti Mahesiṁ. Sesaṁ pākaṭameva. Tato paraṁ **Brahmacariyamacariṁsū**ti maggabrahmacariyaṁ acariṁsu. **Tasmā pārāyanan**ti tassa pārabhūtassa nibbānassa ayananti vuttaṁ hoti.

Pārāyanānugītigāthāvaṇṇanā

1138. **Pārāyanamanugāyissan**ti assa ayaṁ sambandho—Bhagavatā hi pārāyane desite soḷasasahassā jaṭilā arahattaṁ pāpuṇiṁsu, avasesānañca cuddasakoṭisaṅkhānaṁ devamanussānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Vuttañhetaṁ porāṇehi—

“Tato pāsāṇake ramme, pārāyanasamāgame.
Amataṁ pāpayī Buddho, cuddasa pāṇakoṭiyo”ti.

Niṭṭhitāya pana dhammadesanāya tato tato āgatā manussā Bhagavato ānubhāvena attano attano gāmanigamādīsveva pāturahesuṁ. Bhagavāpi Sāvatthimeva agamāsi paricārakasoḷasādīhi anekehi bhikkhusahassehi parivuto. Tattha Piṅgiyo Bhagavantaṁ vanditvā āha “gacchāmahaṁ bhante Bāvarissa Buddhuppādaṁ ārocetuṁ, paṭissutaṁ hi tassa mayā”ti. Atha Bhagavatā anuññāto ñāṇagamaneneva Godhāvarītīraṁ gantvā pādagamanena assamābhimukho agamāsi. Tamenaṁ Bāvarī brāhmaṇo maggaṁ olokento nisinno dūratova khārijaṭādivirahitaṁ bhikkhuvesena āgacchantaṁ disvā “Buddho loke uppanno”ti niṭṭhaṁ agamāsi. Sampattañcāpi naṁ pucchi “kiṁ Piṅgiya Buddho loke uppanno”ti. Āma brāhmaṇa uppanno, pāsāṇake cetiye nisinno amhākaṁ dhammaṁ desesi, tamahaṁ tuyhaṁ desessāmīti. Tato Bāvarī mahatā sakkārena sapariso taṁ pūjetvā āsanaṁ paññāpesi. Tattha nisīditvā Biṅgiyo “**pārāyanamanugāyissan**”ti-ādimāha.

Tattha **anugāyissan**ti Bhagavatā gītaṁ anugāyissaṁ. **Yathā’ddakkhī**ti yathā sāmaṁ saccābhisambodhena asādhāraṇañāṇena ca addakkhi. **Nikkāmo**ti

ဗြာဟ္မဏာနံ နာမာနိ ကိတ္တယန္တာ “**အဇိတော တိဿမေတ္တေယျော။ ပ။ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌံ ဥပါဂမုံ**”န္တိ အာဟံသု။

၁၁၃၁-၇။ တတ္ထ **သမ္ပန္နစရဏ**န္တိ နိဗ္ဗာနပဒဋ္ဌာနဘူတေန ပါတိမောက္ခ-သီလာဒိနာ သမ္ပန္နံ။ **ဣသိ**န္တိ မဟေသိံ။ သေသံ ပါကဋမေဝ။ တတော ပရံ **ဗြဟ္မစရိယမစရိံသူ**တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ အစရိံသု။ **တသ္မာ ပါရာယန**န္တိ တဿ ပါရဘူတဿ နိဗ္ဗာနဿ အယနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ပါရာယနာနုဂီတိဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၁၃၈။ **ပါရာယနမနုဂါယိဿ**န္တိ အဿ အယံ သမ္ဗန္ဓော—ဘဂဝတာ ဟိ ပါရာယနေ ဒေသိတေ သောဠသသဟဿာ ဇဋိလာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ အဝသေသာနဉ္စ စုဒ္ဒသကောဋိသင်္ခါနံ ဒေဝမနုဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ ပေါရာဏေဟိ—

“တတော ပါသာဏကေ ရမ္မေ၊ ပါရာယနသမာဂမေ။
အမတံ ပါပယီ ဗုဒ္ဓေါ၊ စုဒ္ဒသ ပါဏကောဋိယော”တိ။

နိဋ္ဌိတာယ ပန ဓမ္မဒေသနာယ တတော တတော အာဂတာ မနုဿာ ဘဂဝတော အာနုဘာဝေန အတ္တနော အတ္တနော ဂါမနိဂမာဒီသွေဝ ပါတုရဟေသုံ။ ဘဂဝါပိ သာဝတ္ထိမေဝ အဂမာသိ ပရိစာရကသောဠသာဒီဟိ အနေကေဟိ ဘိက္ခုသဟဿေဟိ ပရိဝုတော။ တတ္ထ ပိင်္ဂိယော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ဂစ္ဆာမဟံ ဘန္တေ ဗာဝရိဿ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒံ အာရောစေတုံ၊ ပဋိဿုတံ ဟိ တဿ မယာ”တိ။ အထ ဘဂဝတာ အနုညာတော ဉာဏဂမနေနေဝ ဂေါဓာဝရီတီရံ ဂန္တွာ ပါဒဂမနေန အဿမာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ တမေနံ ဗာဝရီ ဗြာဟ္မဏော မဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော နိသိန္နော ဒူရတောဝ ခါရိဇဋာဒိဝိရဟိတံ ဘိက္ခုဝေသေန အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော”တိ နိဋ္ဌံ အဂမာသိ။ သမ္ပတ္တဉ္စာပိ နံ ပုစ္ဆိ “ကိံ ပိင်္ဂိယ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော”တိ။ အာမ ဗြာဟ္မဏ ဥပ္ပန္နော၊ ပါသာဏကေ စေတိယေ နိသိန္နော အမှာကံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ တမဟံ တုယှံ ဒေသေဿာမီတိ။ တတော ဗာဝရီ မဟတာ သက္ကာရေန သပရိသော တံ ပူဇေတွာ အာသနံ ပညာပေသိ။ တတ္ထ နိသီဒိတွာ ပိင်္ဂိယော “**ပါရာယနမနုဂါယိဿ**”န္တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **အနုဂါယိဿ**န္တိ ဘဂဝတာ ဂီတံ အနုဂါယိဿံ။ **ယထာ'ဒ္ဒက္ခိ**တိ ယထာ သာမံ သစ္စာဘိသမ္ဗောဓေန အသာဓာရဏဉာဏေန စ အဒ္ဒက္ခိ။ **နိက္ကာမော**တိ

pahīnakāmo. “Nikkamo”tipi[1] pāṭho, vīriyavāti attho, nikkhanto vā akusalapakkhā. **Nibbanoti** kilesavanavirahito, taṇhāvirahito eva vā. **Kissa hetu musā bhaṇeti** yehi kilesehi musā bhaṇeyya, ete tassa pahīnāti dasseti. Etena brāhmaṇassa savane ussāhaṁ janeti.

1139-41. **Vaṇṇūpasañhitanti** guṇūpasañhitaṁ. **Saccavhayoti** “Buddho”ti sacceneva avhānena nāmena yutto. **Brahmeti** taṁ brāhmaṇaṁ ālapati. **Kubbanakanti** parittavanaṁ. **Bahupphalaṁ kānanamāvaseyyāti** anekaphalādivikatibharitaṁ kānanaṁ āgamma vaseyya. **Appadasseti** Bāvaripabhutike parittapaññe. **Mahodadhinti** anotattādiṁ mahantaṁ udakarāsiṁ.

1142-4. **Yeme pubbeti** ye ime pubbe. **Tamanudāsinoti** tamonudo āsino. **Bhūripaññāṇoti** ñāṇadhajo. **Bhūrimedhasoti** vipulapañño. **Sandiṭṭhikamakālikanti** sāmaṁ passitabbaphalaṁ, na ca kālantare pattabbaphalaṁ. **Anītikanti** kilesa-ītivirahitaṁ.

1145-50. Atha naṁ Bāvarī āha **“kiṁ nu tamhā”**ti dve gāthā. Tato Piṅgiyo Bhagavato santikā avippavāsameva dīpento **“nāhaṁ tamhā”**ti-ādimāha. **Passāmi naṁ manasā cakkhunāvāti** taṁ Buddhaṁ ahaṁ cakkhunā viya manasā passāmi. **Namassamāno vivasemi**[2] **rattinti** namassamānova rattiṁ atināmemi. **Tena teneva natoti** yena disābhāgena Buddho, tena tenevāhampi nato tanninno tapponoti dasseti.

1151. **Dubbalathāmakassāti** appathāmakassa, atha vā dubbalassa dutthāmakassa ca, balavīriyahīnassāti vuttaṁ hoti. **Teneva kāyo na paletīti** teneva dubbalathāmakattena kāyo na gacchati, yena vā Buddho, tena na gacchati. “Na paretī”tipi pāṭho, so evattho. **Tatthāti** Buddhassa santike. **Saṅkappayantāyāti**[3] saṅkappagamanena. **Tena yuttoti** yena Buddho, tena yutto payutto anuyuttoti dasseti.

1. Nikkhāmotipi (Sī, Ka) 2. Namassamānova vasemi (Sī) 3. Saṅkappayattāyāti (Sī)

ပဟီနကာမော။ “နိက္ကမော”တိပိ[၁] ပါဌော၊ ဝီရိယဝါတိ အတ္ထော၊ နိက္ခန္တော ဝါ အကုသလပက္ခာ။ **နိဗ္ဗနော**တိ ကိလေသဝနဝိရဟိတော, တဏှာဝိရဟိတော ဧဝ ဝါ။ **ကိဿ ဟေတု မုသာ ဘဏေ**တိ ယေဟိ ကိလေသေဟိ မုသာ ဘဏေယျ၊ ဧတေ တဿ ပဟီနာတိ ဒဿေတိ။ ဧတေန ဗြာဟ္မဏဿ သဝနေ ဥဿာဟံ ဇနေတိ။

၁၁၃၉-၄၁။ **ဝဏ္ဏူပသဉှိတ**န္တိ ဂုဏူပသဉှိတံ။ **သစ္စဝှယော**တိ “ဗုဒ္ဓေါ”တိ သစ္စေနေဝ အဝှါနေန နာမေန ယုတ္တော။ **ဗြဟ္မေ**တိ တံ ဗြာဟ္မဏံ အာလပတိ။ **ကုဗ္ဗနက**န္တိ ပရိတ္တဝနံ။ **ဗဟုပ္ဖလံ ကာနနမာဝသေယျာ**တိ အနေကဖလာဒိဝိကတိဘရိတံ ကာနနံ အာဂမ္မ ဝသေယျ။ **အပ္ပဒဿေ**တိ ဗာဝရိပဘုတိကေ ပရိတ္တပညေ။ **မဟောဒဓိ**န္တိ အနောတတ္တာဒိံ မဟန္တံ ဥဒကရာသိံ။

၁၁၄၂-၄။ **ယေမေ ပုဗ္ဗေ**တိ ယေ ဣမေ ပုဗ္ဗေ။ **တမနုဒါသိနော**တိ တမောနုဒေါ အာသိနော။ **ဘူရိပညာဏော**တိ ဉာဏဓဇော။ **ဘူရိမေဓသော**တိ ဝိပုလပညော။ **သန္ဒိဋ္ဌိကမကာလိက**န္တိ သာမံ ပဿိတဗ္ဗဖလံ၊ န စ ကာလန္တရေ ပတ္တဗ္ဗဖလံ။ **အနီတိက**န္တိ ကိလေသဤတိဝိရဟိတံ။

၁၁၄၅-၅၀။ အထ နံ ဗာဝရီ အာဟ “**ကိံ နု တမှာ**”တိ ဒွေ ဂါထာ။ တတော ပိင်္ဂိယော ဘဂဝတော သန္တိကာ အဝိပ္ပဝါသမေဝ ဒီပေန္တော “**နာဟံ တမှာ**”တိအာဒိမာဟ။ **ပဿာမိ နံ မနသာ စက္ခုနာဝါ**တိ တံ ဗုဒ္ဓံ အဟံ စက္ခုနာ ဝိယ မနသာ ပဿာမိ။ **နမဿမာနော ဝိဝသေမိ**[၂] **ရတ္တိ**န္တိ နမဿမာနောဝ ရတ္တိံ အတိနာမေမိ။ **တေန တေနေဝ နတော**တိ ယေန ဒိသာဘာဂေန ဗုဒ္ဓေါ၊ တေန တေနေဝါဟမ္ပိ နတော တန္နိန္နော တပ္ပေါဏောတိ ဒဿေတိ။

၁၁၅၁။ **ဒုဗ္ဗလထာမကဿာ**တိ အပ္ပထာမကဿ၊ အထ ဝါ ဒုဗ္ဗလဿ ဒုတ္ထာမကဿ စ၊ ဗလဝီရိယဟီနဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **တေနေဝ ကာယော န ပလေတီ**တိ တေနေဝ ဒုဗ္ဗလထာမကတ္တေန ကာယော န ဂစ္ဆတိ၊ ယေန ဝါ ဗုဒ္ဓေါ၊ တေန န ဂစ္ဆတိ။ “န ပရေတီ”တိပိ ပါဌော၊ သော ဧဝတ္ထော။ **တတ္ထာ**တိ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ။ **သင်္ကပ္ပယန္တာယာ**တိ[၃] သင်္ကပ္ပဂမနေန။ **တေန ယုတ္တော**တိ ယေန ဗုဒ္ဓေါ၊ တေန ယုတ္တော ပယုတ္တော အနုယုတ္တောတိ ဒဿေတိ။

၁-နိက္ခာမောတိပိ (သီ၊ က) ၂-နမဿမာနောဝ ဝသေမိ (သီ) ၃-သင်္ကပ္ပယတ္တာယာတိ (သီ)

1152. **Paṅke sayāno**ti kāmakaddame sayamāno. **Dīpā dīpaṁ upaplavin**ti satthārādito satthārādiṁ abhigacchiṁ. **Athaddasāsiṁ Sambuddhan**ti sohaṁ evaṁ duddiṭṭhiṁ gahetvā anvāhiṇḍanto atha pāsāṇake cetiye Buddhamaddakkhiṁ.

1153. Imissā gāthāya avasāne Piṅgiyassa ca Bāvarissa ca indriyaparipākaṁ viditvā Bhagavā Sāvatthiyaṁ ṭhitoyeva suvaṇṇobhāsaṁ muñci. Piṅgiyo Bāvarissa Buddhaguṇe vaṇṇayanto nisinno eva taṁ obhāsaṁ disvā "kiṁ idan"ti vilokento Bhagavantaṁ attano purato ṭhitaṁ viya disvā Bāvaribrāhmaṇassa "Buddho āgato"ti ārocesi, brāhmaṇo uṭṭhāyāsanā añjaliṁ paggahetvā aṭṭhāsi. Bhagavāpi obhāsaṁ pharitvā brahmaṇassa attānaṁ dassento ubhinnampi sappāyaṁ viditvā Piṅgiyameva ālapamāno **"yathā ahū Vakkalī"**ti imaṁ gāthamabhāsi.

Tassattho—**yathā Vakkali**ttherо saddhādhimutto ahosi, saddhādhurena ca arahattaṁ pāpuṇi, yathā ca soḷasannaṁ eko **bhadrāvudho** nāma, yathā ca **Āḷavi Gotamo, evameva tvampi pamuñcassu saddhaṁ,** tato saddhāya adhimuccanto "sabbe saṅkhārā aniccā"ti-ādinā nayena vipassanaṁ ārabhitvā **maccudheyyassa pāraṁ** nibbānaṁ gamissasīti arahattanikūṭeneva desanaṁ niṭṭhāpesi, desanāpariyosāne Piṅgiyo arahatte, Bāvarī anāgāmiphale patiṭṭhahi, Bāvaribrāhmaṇassa sissā pana pañcasatā sotāpannā ahesuṁ.

1154-5. Idāni Piṅgiyo attano pasādaṁ pavedento **"esabhiyyo"**ti-ādimāha. Tattha **paṭibhānavā**ti paṭibhānapaṭisambhidāya upeto. **Adhideve abhiññāyā**ti adhidevakare dhamme ñatvā. **Varovaran**ti hīnapaṇītaṁ, attano ca parassa ca adhidevattakaraṁ sabbaṁ dhammajātaṁ vedīti vuttaṁ hoti. **Kaṅkhīnaṁ paṭijānatan**ti kaṅkhīnaṁyeva sataṁ "nikkaṅkhamhā"ti paṭijānantānaṁ.

1156. **Asaṁhīran**ti rāgādīhi asaṁhāriyaṁ. **Asaṁkuppan**ti akuppaṁ avipariṇāmadhammaṁ. Dvīhipi padehi nibbānaṁ bhaṇati. **Addhā gamissāmī**ti ekaṁseneva taṁ anupādisesaṁ nibbānadhātuṁ gamissāmi. **Na mettha kaṅkhā**ti natthi

၁၁၅၂။ **ပင်္ကေ သယာနော**တိ ကာမကဒ္ဒမေ သယမာနော။ **ဒီပါ ဒီပံ ဥပပ္လဝိ**န္တိ သတ္ထာရာဒိတော သတ္ထာရာဒိံ အဘိဂစ္ဆိံ။ **အထဒ္ဒသာသိံ သမ္ဗုဒ္ဓ**န္တိ သောဟံ ဧဝံ ဒုဒ္ဒိဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ အန္ဝါဟိဏ္ဍန္တော အထ ပါသာဏကေ စေတိယေ ဗုဒ္ဓမဒ္ဒက္ခိံ။

၁၁၅၃။ ဣမိဿာ ဂါထာယ အဝသာနေ ပိင်္ဂိယဿ စ ဗာဝရိဿ စ ဣန္ဒြိယပရိပါကံ ဝိဒိတွာ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဌိတောယေဝ သုဝဏ္ဏောဘာသံ မုဉ္စိ။ ပိင်္ဂိယော ဗာဝရိဿ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ဝဏ္ဏယန္တော နိသိန္နော ဧဝ တံ ဩဘာသံ ဒိသွာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ ဝိလောကေန္တော ဘဂဝန္တံ အတ္တနော ပုရတော ဌိတံ ဝိယ ဒိသွာ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏဿ ''ဗုဒ္ဓေါ အာဂတော''တိ အာရောစေသိ၊ ဗြာဟ္မဏော ဥဋ္ဌာယာသနာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါပိ ဩဘာသံ ဖရိတွာ ဗြာဟ္မဏဿ အတ္တာနံ ဒဿေန္တော ဥဘိန္နမ္ပိ သပ္ပါယံ ဝိဒိတွာ ပိင်္ဂိယမေဝ အာလပမာနော **"ယထာ အဟူ ဝက္ကလီ"**တိ ဣမံ ဂါထမဘာသိ။

တဿတ္ထော—**ယထာ ဝက္ကလိ**တ္ထေရော သဒ္ဓါဓိမုတ္တော အဟောသိ၊ သဒ္ဓါဓုရေန စ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ ယထာ စ သောဠသန္နံ ဧကော **ဘဒြာဝုဓော** နာမ, ယထာ စ **အာဠဝိ ဂေါတမော၊ ဧဝမေဝ တွမ္ပိ ပမုဉ္စဿု သဒ္ဓံ၊** တတော သဒ္ဓါယ အဓိမုစ္စန္တော "သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ"တိအာဒိနာ နယေန ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ **မစ္စုဓေယျဿ ပါရံ** နိဗ္ဗာနံ ဂမိဿသီတိ အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပိင်္ဂိယော အရဟတ္တေ, ဗာဝရီ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ ဗာဝရိဗြာဟ္မဏဿ သိဿာ ပန ပဉ္စသတာ သောတာပန္နာ အဟေသုံ။

၁၁၅၄-၅။ ဣဒါနိ ပိင်္ဂိယော အတ္တနော ပသာဒံ ပဝေဒေန္တော **"ဧသ ဘိယျော"**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပဋိဘာနဝါ**တိ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါယ ဥပေတော။ **အဓိဒေဝေ အဘိညာယာ**တိ အဓိဒေဝကရေ ဓမ္မေ ဉတွာ။ **ဝရောဝရ**န္တိ ဟီနပဏီတံ၊ အတ္တနော စ ပရဿ စ အဓိဒေဝတ္တကရံ သဗ္ဗံ ဓမ္မဇာတံ ဝေဒီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ကင်္ခီနံ ပဋိဇာနတ**န္တိ ကင်္ခီနံယေဝ သတံ "နိက္ကင်္ခမှာ"တိ ပဋိဇာနန္တာနံ။

၁၁၅၆။ **အသံဟီရ**န္တိ ရာဂါဒီဟိ အသံဟာရိယံ။ **အသံကုပ္ပ**န္တိ အကုပ္ပံ အဝိပရိဏာမဓမ္မံ။ ဒွီဟိပိ ပဒေဟိ နိဗ္ဗာနံ ဘဏတိ။ **အဒ္ဓါ ဂမိဿာမီ**တိ ဧကံသေနေဝ တံ အနုပါဒိသေသံ နိဗ္ဗာနဓာတုံ ဂမိဿာမိ။ **န မေတ္ထ ကင်္ခါ**တိ နတ္ထိ

me ettha nibbāne kaṅkhā. **Evaṁ maṁ dhārehi adhimuttacittan**ti Piṅgiyo “evameva tvampi pamuñcassu saddhan”ti iminā Bhagavato ovādena attani saddhaṁ uppādetvā saddhādhureneva ca vimuñcitvā taṁ saddhādhimuttataṁ pakāsento Bhagavantaṁ āha “evaṁ maṁ dhārehi adhimuttacittan”ti. Ayamettha adhippāyo “yathā maṁ tvaṁ avaca, evameva adhimuttaṁ dhārehī”ti.

Iti paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya

Suttanipātaṭṭhakathāya

Soḷasabrāhmaṇasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhito ca pañcamo vaggo atthavaṇṇanānayato,

Nāmena Pārāyanavaggoti.

Nigamanakathā

Ettāvatā ca yaṁ vuttaṁ—

“Uttamaṁ vandaneyyānaṁ, vanditvā ratanattayaṁ.
Yo Khuddakanikāyamhi, khuddācārappahāyinā.

Desito Lokanāthena, lokanittharaṇesinā.
Tassa Suttanipātassa, karissāmatthavaṇṇanan”ti.

Ettha Uragavaggādipañcavaggasaṅgahitassa Uragasuttādisattatisuttappabhedassa suttanipātassa atthavaṇṇanā katā hoti. Tenetaṁ vuccati—

“Imaṁ Suttanipātassa, karontenatthavaṇṇanaṁ.
Saddhammaṭṭhitikāmena, yaṁ pattaṁ kusalaṁ mayā.

Tassānubhāvato khippaṁ, dhamme ariyappavedite.
Vuḍḍhiṁ virūḷhiṁ vepullaṁ, pāpuṇātu ayaṁ jano”ti.

(Pariyattippamāṇato catucattālīsamattā bhāṇavārā.)

မေ ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနေ ကင်္ခါ။ **ဧဝံ မံ ဓာရေဟိ အဓိမုတ္တစိတ္တန္တိ** ပိင်္ဂိယော “ဧဝမေဝ တွမ္ပိ ပမုဉ္စဿု သဒ္ဓ”န္တိ ဣမိနာ ဘဂဝတော ဩဝါဒေန အတ္တနိ သဒ္ဓံ ဥပ္ပါဒေတွာ သဒ္ဓါဓုရေနေဝ စ ဝိမုဉ္စိတွာ တံ သဒ္ဓါဓိမုတ္တတံ ပကာသေန္တော ဘဂဝန္တံ အာဟ “ဧဝံ မံ ဓာရေဟိ အဓိမုတ္တစိတ္တ”န္တိ။ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော “ယထာ မံ တွံ အဝစ၊ ဧဝမေဝ အဓိမုတ္တံ ဓာရေဟီ”တိ။

ဣတိ ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ

သောဠသဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတော စ ပဉ္စမော ဝဂ္ဂေါ အတ္ထဝဏ္ဏနာနယတော၊

နာမေန ပါရာယနဝဂ္ဂေါတိ။

နိဂမနကထာ

ဧတ္တာဝတာ စ ယံ ဝုတ္တံ—

‘‘ဥတ္တမံ ဝန္ဒနေယျာနံ၊ ဝန္ဒိတွာ ရတနတ္တယံ။
ယော ခုဒ္ဒကနိကာယမှိ၊ ခုဒ္ဒါစာရပ္ပဟာယိနာ။

ဒေသိတော လောကနာထေန၊ လောကနိတ္ထရဏေသိနာ။
တဿ သုတ္တနိပါတဿ၊ ကရိဿာမတ္ထဝဏ္ဏန”န္တိ။

ဧတ္ထ ဥရဂဝဂ္ဂါဒိပဉ္စဝဂ္ဂသင်္ဂဟိတဿ ဥရဂသုတ္တာဒိသတ္တတိသုတ္တပ္ပဘေဒဿ သုတ္တနိပါတဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ ကတာ ဟောတိ။ တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

“ဣမံ သုတ္တနိပါတဿ၊ ကရောန္တေနတ္ထဝဏ္ဏနံ။
သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိကာမေန၊ ယံ ပတ္တံ ကုသလံ မယာ။

တဿာနုဘာဝတော ခိပ္ပံ၊ ဓမ္မေ အရိယပ္ပဝေဒိတေ။
ဝုဍ္ဎိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ၊ ပါပုဏာတု အယံ ဇနော”တိ။

(ပရိယတ္တိပ္ပမာဏတော စတုစတ္တာလီသမတ္တာ ဘာဏဝါရာ။)

Paramavisuddhasaddhābuddhivīriyappaṭimaṇḍitena sīlācārajjavamaddavādiguṇasamudayasamuditena sakasamayasamayantaragahanajjhogāhaṇasamatthena paññāveyyattiyasamannāgatena Tipiṭakapariyattippabhede sāṭṭhakathe Satthusāsane appaṭihatañāṇappabhāvena mahāveyyākaraṇena karaṇasampattijanitasukhaviniggatamadhurodāravacanalāvaṇṇayuttena yuttamuttavādinā vādīvarena mahākavinā chaḷabhiññāpaṭisambhidādippabhedaguṇapaṭimaṇḍite uttarimanussadhamme suppatiṭṭhitabuddhīnaṁ theravaṁsappadīpānaṁ therānaṁ Mahāvihāravāsīnaṁ vaṁsālaṅkārabhūtena vipulavisuddhabuddhinā **Buddhaghoso**ti garūhi gahitanāmadheyyena therena katā ayaṁ **Paramatthajotikā** nāma Suttanipātaṭṭhakathā—

Tāva tiṭṭhatu lokasmiṁ, lokanittharaṇesinaṁ.
Dassentī kulaputtānaṁ, nayaṁ paññāvisuddhiyā[1].

Yāva Buddhoti nāmampi, suddhacittassa tādino.
Lokamhi Lokajeṭṭhassa, pavattati Mahesinoti.

Suttanipātatthavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Sīlavisuddhiyā (Sī)

ပရမဝိသုဒ္ဓသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝီရိယပ္ပဋိမဏ္ဍိတေန သီလာစာရဇ္ဇဝမဒ္ဒဝါဒိဂုဏသမုဒယသမုဒိတေန သကသမယသမယန္တရဂဟနဇ္ဈောဂါဟဏသမတ္ထေန ပညာဝေယျတ္တိယသမန္နာဂတေန တိပိဋကပရိယတ္တိပ္ပဘေဒေ သာဋ္ဌကထေ သတ္ထုသာသနေ အပ္ပဋိဟတဉာဏပ္ပဘာဝေန မဟာဝေယျာကရဏေန ကရဏသမ္ပတ္တိဇနိတသုခဝိနိဂ္ဂတမဓုရောဒါရဝစနလာဝဏ္ဏယုတ္တေန ယုတ္တမုတ္တဝါဒိနာ ဝါဒီဝရေန မဟာကဝိနာ ဆဠဘိညာပဋိသမ္ဘိဒါဒိပ္ပဘေဒဂုဏပဋိမဏ္ဍိတေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတဗုဒ္ဓီနံ ထေရဝံသပ္ပဒီပါနံ ထေရာနံ မဟာဝိဟာရဝါသီနံ ဝံသာလင်္ကာရဘူတေန ဝိပုလဝိသုဒ္ဓဗုဒ္ဓိနာ **ဗုဒ္ဓဃောသော**တိ ဂရူဟိ ဂဟိတနာမဓေယျေန ထေရေန ကတာ အယံ **ပရမတ္ထဇောတိကာ** နာမ သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာ—

တာဝ တိဋ္ဌတု လောကသ္မိံ၊ လောကနိတ္ထရဏေသိနံ။
ဒဿေန္တီ ကုလပုတ္တာနံ၊ နယံ ပညာဝိသုဒ္ဓိယာ[၁]။

ယာဝ ဗုဒ္ဓေါတိ နာမမ္ပိ၊ သုဒ္ဓစိတ္တဿ တာဒိနော။
လောကမှိ လောကဇေဋ္ဌဿ၊ ပဝတ္တတိ မဟေသိနောတိ။

သုတ္တနိပါတတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သီလဝိသုဒ္ဓိယာ (သီ)

Suttanipātaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
A	305
Akakkasaṁ	189
Akaṅkho	137, 306
Akatthamāno	237
Akathaṁkathiṁ	156
Akathaṁkathī	190
Akappayiṁsu	304
Akappayi	296
Akappayuṁ	53
Akappiyo	265
Akalyarūpo	207
Akallaṁ maṁ	129
Akāco	136
Akāmakāmiṁ	313
Akāmamāgamaṁ	313
Akālacāriṁ	104
Akālikaṁ	176, 321
Akiñcanaṁ	312
Akiñcanaṁ anādānaṁ	187
Akiñcano	129, 306
Akittayi	279
Akukkuco	263
Akutobhayo	176
Akubbaṁ	261
Akuhako	264
Akevalī	270
Akopā	142
Akkuṭṭhavanditaṁ	210
Akkuṭṭho	95
Akkusalo	270
Akkosañca	188
Akkharappabhedo	169
Akkhātampi	45
Akkhāhi	141
Akkhitto	183
Akkheyyaṁ	248
Akkhesu	197
Akhilo	137, 306
Agataṁ disaṁ	287
Agamā	111
Agaho	129
Agāraṁ	170
Agārasmā	45
Agiddho	261
Aggapuggalo	205
Aggāḷave	78
Aggiṁ juhati	128
Agginisamāsu	200
Aggisikhūpamā	211
Aggihuttaṁ	128
Aggihuttamukhā	177
Aṅgāre	200

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အ	၃၀၅
အကက္ကသံ	၁၈၉
အကင်္ခေါ	၁၃၇၊ ၃၀၆
အကတ္ထမာနော	၂၃၇
အကထံကထိံ	၁၅၆
အကထံကထီ	၁၉၀
အကပ္ပယိံသု	၃၀၄
အကပ္ပယိ	၂၉၆
အကပ္ပယုံ	၅၃
အကပ္ပိယော	၂၆၅
အကလျရူပေါ	၂၀၇
အကလ္လံ မံ	၁၂၉
အကာစော	၁၃၆
အကာမကာမိံ	၃၁၃
အကာမမာဂမံ	၃၁၃
အကာလစာရိံ	၁၀၄
အကာလိကံ	၁၇၆၊ ၃၂၁
အကိဉ္စနံ	၃၁၂
အကိဉ္စနံ အနာဒါနံ	၁၈၇
အကိဉ္စနော	၁၂၉၊ ၃၀၆
အကိတ္တယိ	၂၇၉
အကုက္ကုစော	၂၆၃
အကုတောဘယော	၁၇၆
အကုဗ္ဗံ	၂၆၁
အကုဟကော	၂၆၄
အကေဝလီ	၂၇၀
အကောပါ	၁၄၂
အက္ကုဋ္ဌဝန္ဒိတံ	၂၁၀
အက္ကုဋ္ဌော	၉၅
အက္ကုသလော	၂၇၀
အက္ကောသဉ္စ	၁၈၈
အက္ခရပ္ပဘေဒေါ	၁၆၉
အက္ခာတမ္ပိ	၄၅
အက္ခာဟိ	၁၄၁
အက္ခိတ္တော	၁၈၃
အက္ခေယျံ	၂၄၈
အက္ခေသု	၁၉၇
အခိလော	၁၃၇၊ ၃၀၆
အဂတံ ဒိသံ	၂၈၇
အဂမာ	၁၁၁
အဂဟော	၁၂၉
အဂါရံ	၁၇၀
အဂါရသ္မာ	၄၅
အဂိဒ္ဓေါ	၂၆၁
အဂ္ဂပုဂ္ဂလော	၂၀၅
အဂ္ဂါဠဝေ	၇၈
အဂ္ဂိံ ဇုဟတိ	၁၂၈
အဂ္ဂိနိသမာသု	၂၀၀
အဂ္ဂိသိခူပမာ	၂၁၁
အဂ္ဂိဟုတ္တံ	၁၂၈
အဂ္ဂိဟုတ္တမုခါ	၁၇၇
အင်္ဂါရေ	၂၀၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aṅguttarāpesu	160
Aṅgehi	123
Aghātayi	57
Aghāvī	208
Acari	80
Acaruṁ	51
Acārisuṁ	49
Acāvayi	120
Acintayuṁ	9
Acirapakkantassa	195
Aciraparinibbuto	79
Accagā vata	84
Accantasuddhi	243
Accayeyya	236
Ajānataṁ	298
Ajānantā	192
Ajita etaṁ pañhaṁ	301
Ajito	148
Ajeguccho	264
Ajeyyā	50
Ajjavaṁ	52
Ajjhagamā	100
Ajjhattaṁ	150, 278
Ajjhattacintī	104
Ajjhattamevu’pasame	278
Ajjhattasanti	259
Ajjhabhāsi	8
Ajjhāvasati	170
Ajjhiṭṭho	319
Añāṇā	260

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aññatarasmiṁ	128
Aññatarā	5
Aññatitthiyapubbo	159
Aññatra tamhā	52
Aññatra saññāya	271
Aññamagamuṁ	51
Aññamaññā	184
Aññamokkhā	233
Aññasitā	255
Aññā	221
Aññāṇapakkhā	81
Aññāya atthaṁ	65
Aññāya padaṁ	98
Aññāvimokkhaṁ	315
Aññena	242
Añño jano	131
Aṭṭo	208
Aṭṭhaṅgikaṁ	108
Aṭṭhacattālīsaṁ	51
Aṭṭhā	116
Aṭṭhānavutiṁ	58
Aṭṭhāsi	8
Aṭṭhitaṁ	306
Aḍḍhateḷasehi	162
Aṇuṁ thūlaṁ	189
Aṇuto aṇuṁ	54
Aṇudhammo	58
Aṇumattopi	116
Aṇumpi saññaṁ	260
Atarī	265

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အင်္ဂုတ္တရာပေသု	၁၆၀
အင်္ဂေဟိ	၁၂၃
အဃာတယိ	၅၇
အဃာဝီ	၂၀၈
အစရိ	၈၀
အစရုံ	၅၁
အစာရိသုံ	၄၉
အစာဝယိ	၁၂၀
အစိန္တယုံ	၉
အစိရပက္ကန္တဿ	၁၉၅
အစိရပရိနိဗ္ဗုတော	၇၉
အစ္စဂါ ဝတ	၈၄
အစ္စန္တသုဒ္ဓိ	၂၄၃
အစ္စယေယျ	၂၃၆
အဇာနတံ	၂၉၈
အဇာနန္တာ	၁၉၂
အဇိတ ဧတံ ပဉှံ	၃၀၁
အဇိတော	၁၄၈
အဇေဂုစ္ဆော	၂၆၄
အဇေယျာ	၅၀
အဇ္ဇဝံ	၅၂
အဇ္ဈဂမာ	၁၀၀
အဇ္ဈတ္တံ	၁၅၀၊ ၂၇၈
အဇ္ဈတ္တစိန္တီ	၁၀၄
အဇ္ဈတ္တမေဝု’ပသမေ	၂၇၈
အဇ္ဈတ္တသန္တိ	၂၅၉
အဇ္ဈဘာသိ	၈
အဇ္ဈာဝသတိ	၁၇၀
အဇ္ဈိဋ္ဌော	၃၁၉
အညာဏာ	၂၆၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အညတရသ္မိံ	၁၂၈
အညတရာ	၅
အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော	၁၅၉
အညတြ တမှာ	၅၂
အညတြ သညာယ	၂၇၁
အညမဂမုံ	၅၁
အညမညာ	၁၈၄
အညမောက္ခာ	၂၃၃
အညသိတာ	၂၅၅
အညာ	၂၂၁
အညာဏပက္ခာ	၈၁
အညာယ အတ္ထံ	၆၅
အညာယ ပဒံ	၉၈
အညာဝိမောက္ခံ	၃၁၅
အညေန	၂၄၂
အညော ဇနော	၁၃၁
အဋ္ဋော	၂၀၈
အဋ္ဌင်္ဂိကံ	၁၀၈
အဋ္ဌစတ္တာလီသံ	၅၁
အဋ္ဌာ	၁၁၆
အဋ္ဌာနဝုတိံ	၅၈
အဋ္ဌာသိ	၈
အဋ္ဌိတံ	၃၀၆
အဍ္ဎတေဠသေဟိ	၁၆၂
အဏုံ ထူလံ	၁၈၉
အဏုတော အဏုံ	၅၄
အဏုဓမ္မော	၅၈
အဏုမတ္တောပိ	၁၁၆
အဏုမ္ပိ သညံ	၂၆၀
အတရီ	၂၆၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Atāri	83
Atāri so	304
Atāruṁ	304
Atāresi maṁ	159
Atikkamanti	38
Aticca	97, 154, 248
Atiṇṇapubbaṁ	41
Atitulo	175
Atisāradiṭṭhiyā	271
Atītaṁ	316
Atītesu	97
Attañjaho	242
Attadaṇḍā	281
Attadaṇḍesu	189
Attadatthaṁ	49
Attadīpā	142
Attano	45, 282
Attamanā	227
Attamano	149
Attamāniṁ	225
Attasambhūtā	40
Attā	16
Attā nirattā	239
Attānudiṭṭhiṁ	318
Atthaṁ	67, 111
Atthagatā	136
Atthaṅgatassa	310
Atthaṅgato	309
Atthadaso	104
Atthabaddhā	103

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Atthamaññāya	319
Atthasañhitaṁ	217
Atthi pañhena	287
Atthu	76
Atthe ca dhamme ca	126
Attho supitena	71
Atha	5
Atha ko carahi	304
Atha kho	39
Athantarā	208
Athavāpi	279
Athāparaṁ	125, 197, 290
Athettha	282
Adassanena	131
Adiṭṭhiyā nāha	260
Adinnaṁ	107
Adukkhamasukhaṁ	223
Aduṭṭho	188
Adūsikāyo	58
Addakkhi	275
Addhagatā	48
Addhā	98, 229
Addhā gamissāmi	322
Addhānavemattatā	134
Addhā bhavanto	289
Adhammo	58
Adhammo adhammo	58
Adhigamappicchatā	213
Adhideve	322
Adhimuttacittaṁ	323

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အတာရိ	၈၃
အတာရိ သော	၃၀၄
အတာရုံ	၃၀၄
အတာရေသိ မံ	၁၅၉
အတိက္ကမန္တိ	၃၈
အတိစ္စ	၉၇၊ ၁၅၄၊ ၂၄၈
အတိဏ္ဏပုဗ္ဗံ	၄၁
အတိတုလော	၁၇၅
အတိသာရဒိဋ္ဌိယာ	၂၇၁
အတီတံ	၃၁၆
အတီတေသု	၉၇
အတ္တဉ္ဇဟော	၂၄၂
အတ္တဒဏ္ဍာ	၂၈၁
အတ္တဒဏ္ဍေသု	၁၈၉
အတ္တဒတ္ထံ	၄၉
အတ္တဒီပါ	၁၄၂
အတ္တနော	၄၅၊ ၂၈၂
အတ္တမနာ	၂၂၇
အတ္တမနော	၁၄၉
အတ္တမာနိံ	၂၂၅
အတ္တသမ္ဘူတာ	၄၀
အတ္တာ	၁၆
အတ္တာ နိရတ္တာ	၂၃၉
အတ္တာနုဒိဋ္ဌိံ	၃၁၈
အတ္ထံ	၆၇၊ ၁၁၁
အတ္ထဂတာ	၁၃၆
အတ္ထင်္ဂတဿ	၃၁၀
အတ္ထင်္ဂတော	၃၀၉
အတ္ထဒသော	၁၀၄
အတ္ထဗဒ္ဓါ	၁၀၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အတ္ထမညာယ	၃၁၉
အတ္ထသဉ္ဟိတံ	၂၁၇
အတ္ထိ ပဉ္ဟေန	၂၈၇
အတ္ထု	၇၆
အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ	၁၂၆
အတ္ထော သုပိတေန	၇၁
အထ	၅
အထ ကော စရဟိ	၃၀၄
အထ ခေါ	၃၉
အထန္တရာ	၂၀၈
အထဝါပိ	၂၇၉
အထာပရံ	၁၂၅၊ ၁၉၇၊ ၂၉၀
အထေတ္ထ	၂၈၂
အဒဿနေန	၁၃၁
အဒိဋ္ဌိယာ နာဟ	၂၆၀
အဒိန္နံ	၁၀၇
အဒုက္ခမသုခံ	၂၂၃
အဒုဋ္ဌော	၁၈၈
အဒူသိကာယော	၅၈
အဒ္ဒက္ခိ	၂၇၅
အဒ္ဓဂတာ	၄၈
အဒ္ဓါ	၉၈၊ ၂၂၉
အဒ္ဓါ ဂမိဿာမိ	၃၂၂
အဒ္ဓါနဝေမတ္တတာ	၁၃၄
အဒ္ဓါ ဘဝန္တော	၂၈၉
အဓမ္မော	၅၈
အဓမ္မော အဓမ္မော	၅၈
အဓိဂမပ္ပိစ္ဆတာ	၂၁၃
အဓိဒေဝေ	၃၂၂
အဓိမုတ္တစိတ္တံ	၃၂၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Adhiseti	200	Anārambhe	224
Adho	157, 306	Anāriyaṁ	250
Adhosi	239	Anāvilaṁ	190
Anagāriyaṁ	45, 210	Anāvilo	150
Anaṅgaṇo	198	Anāsisāno	96
Anaññaneyyo	95	Aniketacārī	289
Anaññātaṁ	178	Aniketasārī	261
Anattagarahī	277	Aniccho	213
Anattani	225	Aniṭṭhurī	284
Ananuvajjā	123	Animittaṁ	76, 178
Anantapañño	135	Anisāmayatthaṁ	64
Anabhibhūto	280	Anissāya	136
Anariya	199	Anissito	95, 308
Anariyadhammaṁ	237	Anīkaggaṁ	113
Anavajjā	123	Anīghaṁ	132
Anavajjāni	23	Anīghā	141
Anavayo	169	Anīgho	304
Anasanaṁ	58	Anītikaṁ	321
Anassāvī	264	Anītihaṁ	280, 305
Anākulā	20	Anukampamāno	99
Anāgatatthaṁ	63	Anugatā	242
Anāgatesu	97	Anugāyissaṁ	320
Anāgāmitā	221	Anugijjhati	230
Anāgāro	191	Anuggahāya	260
Anāthapiṇḍikassa	5	Anuggaho	276
Anādānaṁ	312	Anucaṅkamamāno	169
Anānugiddho	234	Anujāto	175
Anānupuṭṭho	237	Anujānāhi	297
Anānuyāyī	309	Anuññātapaṭiññātā	184
Anāparaṁ	312	Anuṇṇato	210

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]		[အ]	
အဓိသေတိ	၂၀၀	အနာရမ္ဘေ	၂၂၄
အဓော	၁၅၇၊၃၀၆	အနာရိယံ	၂၅၀
အဓောသိ	၂၃၉	အနာဝိလံ	၁၉၀
အနဂါရိယံ	၄၅၊၂၁၀	အနာဝိလော	၁၅၀
အနင်္ဂဏော	၁၉၈	အနာသိသာနော	၉၆
အနညနေယျော	၉၅	အနိကေတစာရီ	၂၈၉
အနညာတံ	၁၇၈	အနိကေတသာရီ	၂၆၁
အနတ္တဂရဟီ	၂၇၇	အနိစ္ဆော	၂၁၃
အနတ္တနိ	၂၂၅	အနိဋ္ဌုရီ	၂၈၄
အနနုဝဇ္ဇာ	၁၂၃	အနိမိတ္တံ	၇၆၊၁၇၈
အနန္တပညော	၁၃၅	အနိသာမယတ္ထံ	၆၄
အနဘိဘူတော	၂၈၀	အနိဿာယ	၁၃၆
အနရိယ	၁၉၉	အနိဿိတော	၉၅၊၃၀၈
အနရိယဓမ္မံ	၂၃၇	အနီကဂ္ဂံ	၁၁၃
အနဝဇ္ဇာ	၁၂၃	အနီဃံ	၁၃၂
အနဝဇ္ဇာနိ	၂၃	အနီဃာ	၁၄၁
အနဝယော	၁၆၉	အနီဃော	၃၀၄
အနသနံ	၅၈	အနီတိကံ	၃၂၁
အနဿာဝီ	၂၆၄	အနီတိဟံ	၂၈၀၊၃၀၅
အနာကုလာ	၂၀	အနုကမ္ပမာနော	၉၉
အနာဂတတ္ထံ	၆၃	အနုဂတာ	၂၄၂
အနာဂတေသု	၉၇	အနုဂါယိဿံ	၃၂၀
အနာဂါမိတာ	၂၂၁	အနုဂိဇ္ဈတိ	၂၃၀
အနာဂါရော	၁၉၁	အနုဂ္ဂဟာယ	၂၆၀
အနာထပိဏ္ဍိကဿ	၅	အနုဂ္ဂဟော	၂၇၆
အနာဒါနံ	၃၁၂	အနုစင်္ကမမာနော	၁၆၉
အနာနုဂိဒ္ဓေါ	၂၃၄	အနုဇာတော	၁၇၅
အနာနုပုဋ္ဌော	၂၃၇	အနုဇာနာဟိ	၂၉၇
အနာနုယာယီ	၃၀၉	အနုညာတပဋိညာတာ	၁၈၄
အနာပရံ	၃၁၂	အနုဏ္ဏတော·	၂၁၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anuttaraṁ	137
Anuttarā	69
Anuttarāyaṁ	207
Anuttaro	165
Anutthunanto	181
Anutthunāti	256
Anudhammaṁ	149
Anunīto	236
Anupakkuṭṭho	184
Anupadhikaṁ	306
Anupariyagā	121
Anupādāya	95
Anupādiyāno	135, 245
Anupādisese	269
Anupubbaṁ	149, 184
Anumodamāno	108
Anuyantā	174
Anurodhavirodhavippahīno	94
Anuvicaramāno	169
Anuvicca	155
Anuviloketvā	220
Anusikkhe	280
Anussadaṁ	188
Anussare	67
Anūpanīto	262
Anūpayaṁ	239
Anūpayo	238
Anūpalitto	135, 262
Anekarūpena	310

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anekarūpehi	278
Anekasākhaṁ	206
Anejaṁ	304, 314
Anejo	97, 137
Anokasāriṁ	189
Anoko	288
Anotatto	160
Anomapaññaṁ	80
Anomapaññā	82
Anositaṁ	282
Antakiriyāya	221
Antagū	131
Antarākathā	183
Antarāva	318
Antimasārīraṁ	188
Antesu	234
Andhaṁva	200
Andhakāro	226
Annadā	53
Annena	108
Anvaguṁ	59
Anvānayanti	273
Anveti	230, 314
Apakassatha	47
Apacito	74
Apacco	297
Apanamissanti	314
Aparaṁ	125
Aparaddhā	272
Aparājitā	35

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အနုတ္တရံ	၁၃၇
အနုတ္တရာ	၆၉
အနုတ္တရာယံ	၂၀၇
အနုတ္တရော	၁၆၅
အနုတ္ထုနန္တော	၁၈၁
အနုတ္ထုနာတိ	၂၅၆
အနုဓမ္မံ	၁၄၉
အနုနီတော	၂၃၆
အနုပက္ကုဋ္ဌော	၁၈၄
အနုပဓိကံ	၃၀၆
အနုပရိယဂါ	၁၂၁
အနုပါဒါယ	၉၅
အနုပါဒိယာနော	၁၃၅၊ ၂၄၅
အနုပါဒိသေသေ	၂၆၉
အနုပုဗ္ဗံ	၁၄၉၊ ၁၈၄
အနုမောဒမာနော	၁၀၈
အနုယန္တာ	၁၇၄
အနုရောဓဝိရောဓဝိပ္ပဟီနော	၉၄
အနုဝိစရမာနော	၁၆၉
အနုဝိစ္စ	၁၅၅
အနုဝိလောကေတွာ	၂၂၀
အနုသိက္ခေ	၂၈၀
အနုဿဒံ	၁၈၈
အနုဿရေ	၆၇
အနူပနီတော	၂၆၂
အနူပယံ	၂၃၉
အနူပယော	၂၃၈
အနူပလိတ္တော	၁၃၅၊ ၂၆၂
အနေကရူပေန	၃၁၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အနေကရူပေဟိ	၂၇၈
အနေကသာခံ	၂၀၆
အနေဇံ	၃၀၄၊ ၃၁၄
အနေဇော	၉၇၊ ၁၃၇
အနောကသာရိံ	၁၈၉
အနောကော	၂၈၈
အနောတတ္တော	၁၆၀
အနောမပညံ	၈၀
အနောမပညာ	၈၂
အနောသိတံ	၂၈၂
အန္တကိရိယာယ	၂၂၁
အန္တဂူ	၁၃၁
အန္တရာကထာ	၁၈၃
အန္တရာဝ	၃၁၈
အန္တိမသာရီရံ	၁၈၈
အန္တေသု	၂၃၄
အန္ဓံဝ	၂၀၀
အန္ဓကာရော	၂၂၆
အန္နဒါ	၅၃
အန္နေန	၁၀၈
အန္ဝဂုံ	၅၉
အန္ဝါနယန္တိ	၂၇၃
အန္ဝေတိ	၂၃၀၊ ၃၁၄
အပကဿထ	၄၇
အပစိတော	၇၄
အပစ္စော	၂၉၇
အပနမိဿန္တိ	၃၁၄
အပရံ	၁၂၅
အပရဒ္ဓါ	၂၇၂
အပရာဇိတာ	၃၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Apassataṁ	226
Apāhatasmiṁ	255
Apihālu	264
Apucchasi	305
Apunabbhavāya	41
Apurakkhataṁ	265
Apurekkharāno	261
Apūresi	112
Apekkhamānā	233
Appaṁ vata	248
Appaṁ hi etaṁ	273
Appagabbho	264
Appaccayaṁ	148
Appaṭivattiyaṁ	175
Appadasse	321
Appaduṭṭho	198
Appanigghosaṁ	74
Appamaññaṁ	143
Appamattassa	221
Appamatto	63
Appamādena	73
Appamādo	25
Appiccho	212
Appevidha	132
Appodake	282
Abalo	318
Abbatā	260
Abbahe	73, 182
Abbudo nirayo	197
Abbūḷhasallo	234

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Abbhutaṁ daṭṭhu	204
Abbhokāse	219
Abbhokāso	110
Abyāpajjamāno	307
Abrahmacariyaṁ	107
Abrahmacariyā	107
Abhāsatha	111
Abhikaṅkhamāno	149
Abhikaṅkhāmi	83
Abhikkanta	6
Abhikkantadassāviṁ	318
Abhikkantavaṇṇā	6
Abhikkantāya rattiyā	6
Abhigajjameti	256
Abhijappanti	304
Abhijānaṁ	316
Abhijjhāyiṁsu	55
Abhiññā	166
Abhiññāya	156
Abhiññeyyaṁ	175
Abhiṇhasaṁvāsā	74
Abhitosayaṁ	214
Abhitthavi	126
Abhinanduṁ	227
Abhinibbajjiyātha	47
Abhinibbutatto	80, 129, 237
Abhipatthayaṁ	113
Abhipatthayāno	95
Abhippahārinī	118
Abhibhuṁ	156

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အပဿတံ	၂၂၆
အပါဟတသ္မိံ	၂၅၅
အပိဟာလု	၂၆၄
အပုစ္ဆသိ	၃၀၅
အပုနဗ္ဘဝါယ	၄၁
အပုရက္ခတံ	၂၆၅
အပုရေက္ခရာနော	၂၆၁
အပူရေသိ	၁၁၂
အပေက္ခမာနာ	၂၃၃
အပ္ပံ ဝတ	၂၄၈
အပ္ပံ ဟိ ဧတံ	၂၇၃
အပ္ပဂဗ္ဘော	၂၆၄
အပ္ပစ္စယံ	၁၄၈
အပ္ပဋိဝတ္တိယံ	၁၇၅
အပ္ပဒဿေ	၃၂၁
အပ္ပဒုဋ္ဌော	၁၉၈
အပ္ပနိဂ္ဃောသံ	၇၄
အပ္ပမညံ	၁၄၃
အပ္ပမတ္တဿ	၂၂၁
အပ္ပမတ္တော	၆၃
အပ္ပမာဒေန	၇၃
အပ္ပမာဒေါ	၂၅
အပ္ပိစ္ဆော	၂၁၂
အပ္ပေဝိဓ	၁၃၂
အပ္ပေါဒကေ	၂၈၂
အဗလော	၃၁၈
အဗ္ဗတာ	၂၆၀
အဗ္ဗဟေ	၇၃၊၁၈၂
အဗ္ဗုဒေါ နိရယော	၁၉၇
အဗ္ဗူဠှသလ္လော	၂၃၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဗ္ဘုတံ ဒဋ္ဌု	၂၀၄
အဗ္ဘောကာသေ	၂၁၉
အဗ္ဘောကာသော	၁၁၀
အဗျာပဇ္ဇမာနော	၃၀၇
အဗြဟ္မစရိယံ	၁၀၇
အဗြဟ္မစရိယာ	၁၀၇
အဘာသထ	၁၁၁
အဘိကင်္ခမာနော	၁၄၉
အဘိကင်္ခါမိ	၈၃
အဘိက္ကန္တ	၆
အဘိက္ကန္တဒဿာဝိံ	၃၁၈
အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ	၆
အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ	၆
အဘိဂဇ္ဇမေတိ	၂၅၆
အဘိဇပ္ပန္တိ	၃၀၄
အဘိဇာနံ	၃၁၆
အဘိဇ္ဈာယိံသု	၅၅
အဘိညာ	၁၆၆
အဘိညာယ	၁၅၆
အဘိညေယျံ	၁၇၅
အဘိဏှသံဝါသာ	၇၄
အဘိတောသယံ	၂၁၄
အဘိတ္ထဝိ	၁၂၆
အဘိနန္ဒုံ	၂၂၇
အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇိယာထ	၄၇
အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော	၈၀၊၁၂၉၊၂၃၇
အဘိပတ္ထယံ	၁၁၃
အဘိပတ္ထယာနော	၉၅
အဘိပ္ပဟာရိနီ	၁၁၈
အဘိဘုံ	၁၅၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Abhibhuyyacārī	133
Abhibhū	280
Abhiyāce	314
Abhirūpo	112
Abhivādetvā	8
Abhivinde	132
Abhisaṅkharitvā	297
Abhisambhave	288
Abhisambhaveyya	289
Abhihāraṁ	214
Abhihāresi	111
Abhūtavādī	198
Amaccharī	264
Amatā	126
Amatogadhaṁ	190
Amamo	135
Amohayittha	71
Ayaṁ loko	317
Ayañhi dhammo	103
Ayamantimā	142
Ayasūlaṁ	199
Ayo	199
Arati	117
Aratī ratī	39
Arahaṁ	163
Ariyagarahī	198
Ariyadhammaṁ	83
Ariyappavedito	69
Ariyasaccāna dassanaṁ	33
Ariyo	157

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Arūpā	225
Arogaṁ	241
Arogo	309
Alaṁ samāya	273
Alatthaṁ	137
Alippamāno	129
Alīnacitto	216
Alolupo	213
Avajāta	199
Avajjhā	50
Avaṇṇayuṁ	52
Avattiṁsu	54
Avadaññū	198
Avadāniyā	233
Avamaññatha	59
Avikatthī	263
Avikampamāno	261
Avijjāpaccayā	222
Avijjā muddhā	300
Avijjāya	46
Avijjāya pabhedanaṁ	315
Avijjā hāyaṁ	222
Avidūre	38
Aviruddhaṁ	189
Aviruddho	95, 211
Avihiṁsā	52
Avītataṇhāse	233, 274
Avītivatto	244
Avīvadātā	237
Avekkhassu	318

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဘိဘုယျစာရီ	၁၃၃
အဘိဘူ	၂၈၀
အဘိယာစေ	၃၁၄
အဘိရူပေါ	၁၁၂
အဘိဝါဒေတွာ	၈
အဘိဝိန္ဒေ	၁၃၂
အဘိသင်္ခရိတွာ	၂၉၇
အဘိသမ္ဘဝေ	၂၈၈
အဘိသမ္ဘဝေယျ	၂၈၉
အဘိဟာရံ	၂၁၄
အဘိဟာရေသိ	၁၁၁
အဘူတဝါဒီ	၁၉၈
အမစ္ဆရီ	၂၆၄
အမတာ	၁၂၆
အမတောဂဓံ	၁၉၀
အမမော	၁၃၅
အမောဟယိတ္ထ	၇၁
အယံ လောကော	၃၁၇
အယဉ္ဟိ ဓမ္မော	၁၀၃
အယမန္တိမာ	၁၄၂
အယသူလံ	၁၉၉
အယော	၁၉၉
အရတိ	၁၁၇
အရတီ ရတီ	၃၉
အရဟံ	၁၆၃
အရိယဂရဟီ	၁၉၈
အရိယဓမ္မံ	၈၃
အရိယပ္ပဝေဒိတော	၆၉
အရိယသစ္စာန.ဒဿနံ	၃၃
အရိယော	၁၅၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အရူပါ	၂၂၅
အရောဂံ	၂၄၁
အရောဂေါ	၃၀၉
အလံ သမာယ	၂၇၃
အလတ္ထံ	၁၃၇
အလိပ္ပမာနော	၁၂၉
အလီနစိတ္တော	၂၁၆
အလောလုပေါ	၂၁၃
အဝဇာတ	၁၉၉
အဝဇ္ဈာ	၅၀
အဝဏ္ဏယုံ	၅၂
အဝတ္တိံသု	၅၄
အဝဒညူ	၁၉၈
အဝဒါနိယာ	၂၃၃
အဝမညထ	၅၉
အဝိကတ္ထီ	၂၆၃
အဝိကမ္ပမာနော	၂၆၁
အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ	၂၂၂
အဝိဇ္ဇာ မုဒ္ဓါ	၃၀၀
အဝိဇ္ဇာယ	၄၆
အဝိဇ္ဇာယ ပဘေဒနံ	၃၁၅
အဝိဇ္ဇာ ဟာယံ	၂၂၂
အဝိဒူရေ	၃၈
အဝိရုဒ္ဓံ	၁၈၉
အဝိရုဒ္ဓေါ	၉၅၊၂၁၁
အဝိဟိံသာ	၅၂
အဝီတတဏှာသေ	၂၃၃၊၂၇၄
အဝီတိဝတ္တော	၂၄၄
အဝီဝဒါတာ	၂၃၇
အဝေက္ခဿု	၃၁၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Avecca	99
Avedhadhammo	64
Avokkamma	283
Avhānaṁ	214
Asaṁkuppaṁ	322
Asaṁsaṭṭhaṁ	189
Asaṁhīraṁ	322
Asaññī	268
Asatañca satañca	154
Asatā	265, 284
Asattaṁ	191
Asattā	141
Asantāsī	263
Asamadhurassa	208
Asambhuṇanto	107
Asāratto	211
Asi	173
Asitavhayassa	206
Asitāvhayassa	209
Asito	152, 182, 307
Asito isi	203
Asipattavanaṁ	201
Asissaṁ	289
Asissāmi	289
Asīlatā	260
Asubhāya	76
Asurarakkhasā	58
Asūro	118
Asevanā	10
Asesaṁ	82

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Asesavirāganirodhā	222
Asokaṁ	34, 190
Asma	184
Asmanā	120
Asmase	184
Asmi	278
Assa	46, 273
Assakassa	296
Assamaṁ	297
Assamaṇe	47
Assamedho	56
Assamo	169
Assādanā	121
Assukāni	207
Assutiyā	260
Ahu	58, 126
Aḷakassa	296
[Ā]	
Ākaṅkhati	159
Ākaṅkhamānā	9
Ākāsaṁ	283
Ākāsagaṅgā	162
Ākiñcaññaṁ	296
Ākiñcaññasambhavaṁ	317
Ākiṇṇavaralakkhaṇo	111
Āgañchi	99
Āgamaṁ	287
Āgamuṁ	58
Āgamentu	172

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဝေစ္စ	၉၉
အဝေဓဓမ္မော	၆၄
အဝေါက္ကမ္မ	၂၈၃
အဝှါနံ	၂၁၄
အသံကုပ္ပံ	၃၂၂
အသံသဋ္ဌံ	၁၈၉
အသံဟီရံ	၃၂၂
အသညီ	၂၆၈
အသတဉ္စ သတဉ္စ	၁၅၄
အသတာ	၂၆၅၊၂၈၄
အသတ္တံ	၁၉၁
အသတ္တာ	၁၄၁
အသန္တာသီ	၂၆၃
အသမဓုရဿ	၂၀၈
အသမ္ဘုဏန္တော	၁၀၇
အသာရတ္တော	၂၁၁
အသိ	၁၇၃
အသိတဝှယဿ	၂၀၆
အသိတာဝှယဿ	၂၀၉
အသိတော	၁၅၂၊၁၈၂၊၃၀၇
အသိတော ဣသိ	၂၀၃
အသိပတ္တဝနံ	၂၀၁
အသိဿံ	၂၈၉
အသိဿာမိ	၂၈၉
အသီလတာ	၂၆၀
အသုဘာယ	၇၆
အသုရရက္ခသာ	၅၈
အသူရော	၁၁၈
အသေဝနာ	၁၀
အသေသံ	၈၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အသေသဝိရာဂနိရောဓာ	၂၂၂
အသောကံ	၃၄၊၁၉၀
အသ္မ	၁၈၄
အသ္မနာ	၁၂၀
အသ္မသေ	၁၈၄
အသ္မိ	၂၇၈
အဿ	၄၆၊၂၇၃
အဿကဿ	၂၉၆
အဿမံ	၂၉၇
အဿမဏေ	၄၇
အဿမေဓော	၅၆
အဿမော	၁၆၉
အဿာဒနာ	၁၂၁
အဿုကာနိ	၂၀၇
အဿုတိယာ	၂၆၀
အဟု	၅၈၊၁၂၆
အဠကဿ	၂၉၆
[အာ]	
အာကင်္ခတိ	၁၅၉
အာကင်္ခမာနာ	၉
အာကာသံ	၂၈၃
အာကာသဂင်္ဂါ	၁၆၂
အာကိဉ္စညံ	၂၉၆
အာကိဉ္စညသမ္ဘဝံ	၃၁၇
အာကိဏ္ဏဝရလက္ခဏော	၁၁၁
အာဂဉ္ဆိ	၉၉
အာဂမံ	၂၈၇
အာဂမုံ	၅၈
အာဂမေန္တု	၁၇၂

[Ā]

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Āguṁ	152
Ācariyapācariyānaṁ	173
Ājaññasaṁyutte	54
Ājavaṁ	283
Ājānāti	157
Ājāniyo	132
Ājīvaṁ	111
Ājīvakā	102
Ātaṅkaphassena	288
Ātāpino	221
Ātumānaṁ	237
Āturānañhi	71
Āthabbaṇaṁ	280
Ādānaṁ	95
Ādānaganthaṁ	243
Ādānataṇhaṁ	314
Ādānasatte	314
Ādi	84
Ādiccabandhuṁ	277
Ādiyatī	238
Ādisati	316
Ādissa	299
Ānandajāte	203
Ānandajāto	206
Ānisaṁsaṁ	237
Āpaṁ	105
Āpagaṁ	63
Āmaṁ pattaṁ	120
Āmantesi	122
Āyasmā	78

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Āyasmā Tisso	250
Āyāgo	138
Āyāma	184
Āyuvemattatā	134
Āyena	296
Āraggā	189
Ārajayārajayā	201
Āratī	25
Āraddhacittā	159
Ārambhapaccayā	224
Ārammaṇaṁ	283, 308
Ārammaṇā	136
Ārādhaye	141
Ārogyaṁ	224
Ālayā	190
Ālayāni	156
Āloko	226
Āvaṭṭagaṅgā	161
Āvattitvā	148
Āvaraye	279
Āvasathehi	50
Āvaseyya	321
Āvāho	169
Āvikarohi	82
Āvuto	45
Āsaṁ anissāya	136
Āsajja	112
Āsanūpagato	213
Āsavakhīṇo	96
Āsā niṭṭhā	266

[အာ]

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
အာဂုံ	၁၅၂
အာစရိယပါစရိယာနံ	၁၇၃
အာဇညသံယုတ္တေ	၅၄
အာဇဝံ	၂၈၃
အာဇာနာတိ	၁၅၇
အာဇာနိယော	၁၃၂
အာဇီဝံ	၁၁၁
အာဇီဝကာ	၁၀၂
အာတင်္ကဖဿေန	၂၈၈
အာတာပိနော	၂၂၁
အာတုမာနံ	၂၃၇
အာတုရာနဉှိ	၇၁
အာထဗ္ဗဏံ	၂၈၀
အာဒါနံ	၉၅
အာဒါနဂန္ထံ	၂၄၃
အာဒါနတဏှံ	၃၁၄
အာဒါနသတ္တေ	၃၁၄
အာဒိ	၈၄
အာဒိစ္စဗန္ဓုံ	၂၇၇
အာဒိယတီ	၂၃၈
အာဒိသတိ	၃၁၆
အာဒိဿ	၂၉၉
အာနန္ဒဇာတေ	၂၀၃
အာနန္ဒဇာတော	၂၀၆
အာနိသံသံ	၂၃၇
အာပံ	၁၀၅
အာပဂံ	၆၃
အာမံ ပတ္တံ	၁၂၀
အာမန္တေသိ	၁၂၂
အာယသ္မာ	၇၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
အာယသ္မာ တိဿော	၂၅၀
အာယာဂေါ	၁၃၈
အာယာမ	၁၈၄
အာယုဝေမတ္တတာ	၁၃၄
အာယေန	၂၉၆
အာရဂ္ဂါ	၁၈၉
အာရဇယာရဇယာ	၂၀၁
အာရတီ	၂၅
အာရဒ္ဓစိတ္တာ	၁၅၉
အာရမ္ဘပစ္စယာ	၂၂၄
အာရမ္မဏံ	၂၈၃၊ ၃၀၈
အာရမ္မဏာ	၁၃၆
အာရာဓယေ	၁၄၁
အာရောဂျံ	၂၂၄
အာလယာ	၁၉၀
အာလယာနိ	၁၅၆
အာလောကော	၂၂၆
အာဝဋ္ဋဂင်္ဂါ	၁၆၁
အာဝတ္တိတွာ	၁၄၈
အာဝရယေ	၂၇၉
အာဝသထေဟိ	၅၀
အာဝသေယျ	၃၂၁
အာဝါဟော	၁၆၉
အာဝိကရောဟိ	၈၂
အာဝုတော	၄၅
အာသံ အနိဿာယ	၁၃၆
အာသဇ္ဇ	၁၁၂
အာသနူပဂတော	၂၁၃
အာသဝခီဏော	၉၆
အာသာ နိဋ္ဌာ	၂၆၆

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ā]

Āsi 50
Āsīsanti 304
Āsīsamānā 304
Āhārapaccayā 224
Āhutiṁ 131
Āḷavi Gotamo 322

[I]

Iṅgha 266
Iccabravī 84
Icchaṁ 282
Icchā 58, 212
Icchāya 213
Icchānaṅgalo 183
Icchānidānā 232
Icchāvatiṇṇānaṁ 57
Ijjhe 131
Iñjitapaccayā 224
Iñjitā 303
Iṭṭhā 226
Iti 83, 107, 250, 317
Iti vādayanti 255
Itihāsapañcamānaṁ 169
Ito 40, 307, 314
Ito ca 260
Itojā 40
Itonidānā 40, 267
Ito pubbe 287
Ittaraṁ 225
Itthaṁ sudaṁ 77

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[I - U]

Itthattaṁ 304
Itthabhāvaññathābhāvaṁ 222
Idaṁ 142
Idaṁ etaṁ 221
Idaṁ saccaṁ 225
Idamavoca 319
Idha 123, 157, 289
Idha vā huraṁ vā 135
Idha vippahāya 142
Idheva 233, 306
Idheva assa 273
Idheva santo 307
Indaṁva 62
Indo 58
Imaṁ 112
Imamatthaṁ 111
Imā gāthā 116
Ime va 233
Iriyaṁ puṭṭho 302
Iriyāno 284
Iriyāpathaṁ 103
Isayo 49, 304
Isiṁ 320
Isinissitaṁ 209
Isisattamā 84
Issatthaṁ 187
Ukkaṁsenti 118
Ukkādhāro 73
Ukkhittapalighaṁ 188
Uggayha nāgo 261

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အာ]

အာသိ ၅၀
အာသီသန္တိ ၃၀၄
အာသီသမာနာ ၃၀၄
အာဟာရပစ္စယာ ၂၂၄
အာဟုတိံ ၁၃၁
အာဠဝိ ဂေါတမော ၃၂၂

[ဣ]

ဣင်္ဃ ၂၆၆
ဣစ္စဗြဝီ ၈၄
ဣစ္ဆံ ၂၈၂
ဣစ္ဆာ ၅၈၊ ၂၁၂
ဣစ္ဆာယ ၂၁၃
ဣစ္ဆာနင်္ဂလော ၁၈၃
ဣစ္ဆာနိဒါနာ ၂၃၂
ဣစ္ဆာဝတိဏ္ဏာနံ ၅၇
ဣဇ္ဈေ ၁၃၁
ဣဉ္ဇိတပစ္စယာ ၂၂၄
ဣဉ္ဇိတာ ၃၀၃
ဣဋ္ဌာ ၂၂၆
ဣတိ ၈၃၊ ၁၀၇၊ ၂၅၀၊ ၃၁၇
ဣတိ ဝါဒယန္တိ ၂၅၅
ဣတိဟာသပဉ္စမာနံ ၁၆၉
ဣတော ၄၀၊ ၃၀၇၊ ၃၁၄
ဣတော စ ၂၆၀
ဣတောဇာ ၄၀
ဣတောနိဒါနာ ၄၀၊ ၂၆၇
ဣတော ပုဗ္ဗေ ၂၈၇
ဣတ္တရံ ၂၂၅
ဣတ္ထံ သုဒံ ၇၇

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဣ-ဥ]

ဣတ္ထတ္တံ ၃၀၄
ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝံ ၂၂၂
ဣဒံ ၁၄၂
ဣဒံ ဧတံ ၂၂၁
ဣဒံ သစ္စံ ၂၂၅
ဣဒမဝေါစ ၃၁၉
ဣဓ ၁၂၃၊ ၁၅၇၊ ၂၈၉
ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ ၁၃၅
ဣဓ ဝိပ္ပဟာယ ၁၄၂
ဣဓေဝ ၂၃၃၊ ၃၀၆
ဣဓေဝ အဿ ၂၇၃
ဣဓေဝ သန္တော ၃၀၇
ဣန္ဒံဝ ၆၂
ဣန္ဒော ၅၈
ဣမံ ၁၁၂
ဣမမတ္ထံ ၁၁၁
ဣမာ ဂါထာ ၁၁၆
ဣမေ ဝ ၂၃၃
ဣရိယံ ပုဋ္ဌော ၃၀၂
ဣရိယာနော ၂၈၄
ဣရိယာပထံ ၁၀၃
ဣသယော ၄၉၊ ၃၀၄
ဣသိံ ၃၂၀
ဣသိနိဿိတံ ၂၀၉
ဣသိသတ္တမာ ၈၄
ဣဿတ္ထံ ၁၈၇
ဥက္ကံသေန္တိ ၁၁၈
ဥက္ကာဓာရော ၇၃
ဥက္ခိတ္တပလိဃံ ၁၈၈
ဥဂ္ဂယှ နာဂေါ ၂၆၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Uggahaṇanti maññe	276
Uggahitaṁ	244, 313
Ugghaṭṭapādo	297
Ugghāti	256
Uccāvacā	211, 215
Uccāvacesu	287
Ujuṁ janapado	113
Ujugatā	82
Uju patāpavā	174
Uñchena ca phalena	296
Uññātabbo	148
Uṭṭhahatha	71
Uṇṇati	256
Uṇṇamati	256
Utuveramaṇiṁ pati	52
Uttamaṁ	9
Uttamatthañca	65
Uttamavaṇṇino	174
Uttamavedanaṁ	117
Udakaṁ	230
Udakarahadova	133
Uda koci	129
Udagge	203
Udaggo	149
Udatāri	135
Uda paññakappi	312
Udapādi	79
Udabbahe	181
Udare saññato	216

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Udāhu aññampi	269
Uddiṭṭhā	147
Uddhaṁ	157, 306
Uddhaṁsarā	274
Upakkamo	180
Upacitapuññasañcayo	209
Upaccagā	72, 190, 256
Upachinde	289
Upajjhāyo	79
Upaññissaṁ	210, 216
Upaṭṭhānaṁ	20
Upaṭṭhitaṁ	50
Upaṭṭhitasmiṁ	53
Upaṭṭhitā	273
Upaṭṭhito	213
Upatisso	60
Upadhi	159
Upadhinidānā	222, 305
Upadhipaccayā	222
Upadhīsu	95
Upapajjati	143
Upaplaviṁ	322
Upayaṁ kimeyya	273
Upayaññū	64
Upayo	238
Uparujjhati	301
Uparundhiya	224
Uparundhe	278
Uparodhanaṁ	226
Upavassa	108

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥဂ္ဂဟဏန္တိ မညေ	၂၇၆
ဥဂ္ဂဟိတံ	၂၄၄၊ ၃၁၃
ဥဂ္ဃဋ္ဋပါဒေါ	၂၉၇
ဥဂ္ဃာတိ	၂၅၆
ဥစ္စာဝစာ	၂၁၁၊ ၂၁၅
ဥစ္စာဝစေသု	၂၈၇
ဥဇုံ ဇနပဒေါ	၁၁၃
ဥဇုဂတာ	၈၂
ဥဇု ပတာပဝါ	၁၇၄
ဥဉ္ဆေန စ ဖလေန	၂၉၆
ဥညာတဗ္ဗော	၁၄၈
ဥဋ္ဌဟထ	၇၁
ဥဏ္ဏတိ	၂၅၆
ဥဏ္ဏမတိ	၂၅၆
ဥတုဝေရမဏိံ ပတိ	၅၂
ဥတ္တမံ	၉
ဥတ္တမတ္ထဉ္စ	၆၅
ဥတ္တမဝဏ္ဏိနော	၁၇၄
ဥတ္တမဝေဒနံ	၁၁၇
ဥဒကံ	၂၃၀
ဥဒကရဟဒေါဝ	၁၃၃
ဥဒ ကောစိ	၁၂၉
ဥဒဂ္ဂေ	၂၀၃
ဥဒဂ္ဂေါ	၁၄၉
ဥဒတာရိ	၁၃၅
ဥဒ ပညကပ္ပိ	၃၁၂
ဥဒပါဒိ	၇၉
ဥဒဗ္ဗဟေ	၁၈၁
ဥဒရေ သညတော	၂၁၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥဒါဟု အညမ္ပိ	၂၆၉
ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ	၁၄၇
ဥဒ္ဓံ	၁၅၇၊ ၃၀၆
ဥဒ္ဓံသရာ	၂၇၄
ဥပက္ကမော	၁၈၀
ဥပစိတပုညသဉ္စယော	၂၀၉
ဥပစ္စဂါ	၇၂၊ ၁၉၀၊ ၂၅၆
ဥပစ္ဆိန္ဒေ	၂၈၉
ဥပဇ္ဈာယော	၇၉
ဥပညိဿံ	၂၁၀၊ ၂၁၆
ဥပဋ္ဌာနံ	၂၀
ဥပဋ္ဌိတံ	၅၀
ဥပဋ္ဌိတသ္မိံ	၅၃
ဥပဋ္ဌိတာ	၂၇၃
ဥပဋ္ဌိတော	၂၁၃
ဥပတိဿော	၆၀
ဥပဓိ	၁၅၉
ဥပဓိနိဒါနာ	၂၂၂၊ ၃၀၅
ဥပဓိပစ္စယာ	၂၂၂
ဥပဓီသု	၉၅
ဥပပဇ္ဇတိ	၁၄၃
ဥပပ္လဝိံ	၃၂၂
ဥပယံ ကိမေယျ	၂၇၃
ဥပယညူ	၆၄
ဥပယော	၂၃၈
ဥပရုဇ္ဈတိ	၃၀၁
ဥပရုန္ဓိယ	၂၂၄
ဥပရုန္ဓေ	၂၇၈
ဥပရောဓနံ	၂၂၆
ဥပဝဿ	၁၀၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Upavādaṁ	280
Upavutthuposatho	108
Upasaṅkami	7
Upasaṅkamitvā	8
Upasaṅkamma	131
Upasanto	77, 263, 265
Upasame ratā	223
Upāgami	115
Upāgamuṁ	320
Upātipannā	141
Upātivatto	96, 136
Upādānapaccayā	223
Upādānakhaye	136
Upādānassa	84
Upādisese	221
Upāvisi	112
Upāsakā	103
Upāsakāse	99
Upekkhako	150, 264
Upekkhamārabbha	289
Upekkhāsatisaṁsuddhaṁ	315
Upetassa	210
Upeti	157
Upeto	133
Upenti	200
Uposathaṁ	108
Uppātā	94
Ubhayaṁ	189
Ubhayante	245
[U - Ū]	
Ubhayeneva	215
Ubho	184, 190
Ubhosu antesu	234
Umaṅgagaṅgā	162
Ummādanaṁ	107
Ummādanantaṁ	107
Usabhaṁ	191
Usūyakaṁ	63
Ussadaṁ	279
Ussukā	54
Ussussati	297
Ussesu	265
Uḷāraṁ	55
Ūna-udaro	212
Ūmi na jāyati	278
Ūhacca	318
[E]	
Ekaṁsaṁ cīvaraṁ	80
Ekaṁso	115
Ekaguṇaṁ mutaṁ	215
Ekaggaṁ	76
Ekacarā	172
Ekattaṁ	217
Ekamantaṁ	8, 49, 299
Ekānupassanā	220
Ekāsanassa	216
Eke	236
Eko	104, 287
Eko pubbe caritvāna	251

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥပဝါဒံ	၂၈၀
ဥပဝုတ္ထုပေါသထော	၁၀၈
ဥပသင်္ကမိ	၇
ဥပသင်္ကမိတွာ	၈
ဥပသင်္ကမ္မ	၁၃၁
ဥပသန္တော	၇၇၊၂၆၃၊၂၆၅
ဥပသမေ ရတာ	၂၂၃
ဥပါဂမိ	၁၁၅
ဥပါဂမုံ	၃၂၀
ဥပါတိပန္နာ	၁၄၁
ဥပါတိဝတ္တော	၉၆၊၁၃၆
ဥပါဒါနပစ္စယာ	၂၂၃
ဥပါဒါနခယေ	၁၃၆
ဥပါဒါနဿ	၈၄
ဥပါဒိသေသေ	၂၂၁
ဥပါဝိသိ	၁၁၂
ဥပါသကာ	၁၀၃
ဥပါသကာသေ	၉၉
ဥပေက္ခကော	၁၅၀၊၂၆၄
ဥပေက္ခမာရဗ္ဘ	၂၈၉
ဥပေက္ခာသတိသံသုဒ္ဓံ	၃၁၅
ဥပေတဿ	၂၁၀
ဥပေတိ	၁၅၇
ဥပေတော	၁၃၃
ဥပေန္တိ	၂၀၀
ဥပေါသထံ	၁၀၈
ဥပ္ပါတာ	၉၄
ဥဘယံ	၁၈၉
ဥဘယန္တေ	၂၄၅
[ဥ-ဦ]	
ဥဘယေနေဝ	၂၁၅
ဥဘော	၁၈၄၊၁၉၀
ဥဘောသု အန္တေသု	၂၃၄
ဥမင်္ဂဂင်္ဂါ	၁၆၂
ဥမ္မာဒနံ	၁၀၇
ဥမ္မာဒနန္တံ	၁၀၇
ဥသဘံ	၁၉၁
ဥသူယကံ	၆၃
ဥဿဒံ	၂၇၉
ဥဿုကာ	၅၄
ဥဿုဿတိ	၂၉၇
ဥဿေသု	၂၆၅
ဥဠာရံ	၅၅
ဦနဥဒရော	၂၁၂
ဦမိ န ဇာယတိ	၂၇၈
ဦဟစ္စ	၃၁၈
[ဧ]	
ဧကံသံ စီဝရံ	၈၀
ဧကံသော	၁၁၅
ဧကဂုဏံ မုတံ	၂၁၅
ဧကဂ္ဂံ	၇၆
ဧကစရာ	၁၇၂
ဧကတ္တံ	၂၁၇
ဧကမန္တံ	၈၊၄၉၊၂၉၉
ဧကာနုပဿနာ	၂၂၀
ဧကာသနဿ	၂၁၆
ဧကေ	၂၃၆
ဧကော	၁၀၄၊၂၈၇
ဧကော ပုဗ္ဗေ စရိတွာန	၂၅၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]	
Ekodi nipako	288
Ekodibhūto	290
Ejaṁ	224
Etaṁ	10, 193
Etaṁ ñāṇaṁ	317
Etaṁ musā	225
Etadaññāya	311
Etadāriyānamuttamaṁ	252
Etadāhu	45
Etamādīnavaṁ	222, 223
Etampi	234
Etādisaṁ ce ratanaṁ	259
Etādisāni	35
Etena	193
Etepi	267
Ete vitakke	289
Ete vivādā	256
Ete vo	226
Etesu	75, 290
Etesu nandiñca	306
Ettāvataggaṁ	269
Etto	269
Ettha	143
Ettha me	114
Ettha viddasū	226
Etthetaṁ	301
Edisakaṁ	59
Edhittha	54
Eraya	82
Erayitaṁ	66

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]	
Erāvaṇo	100
Evaṁ gāvo	57
Evaṁ cetaso	79
Evaṁdhammā	180
Evaṁdhamme	59
Evaṁ bho	49
Evaṁ me	77
Evaṁ me sutaṁ	5
Evaṁ satassa	316
Evameva	322
Evameso	58
Evarūpo	46
Esa khvassa	251
Esa dhammo	126
Esa muñjaṁ	118
Esānaṁ	50
[O]	
Okaṁ pahāya	261
Okañjahaṁ	314
Okkanto	58
Oghaṁ	230
Oghatama’gā	158
Oghatiṇṇassa	252
Oghamimaṁ	41
Ogho	283
Otāraṁ	121
Odake	186
Onahiyānā	200
Onītapattapāṇiṁ	177

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဧ]	
ဧကောဒိ နိပကော	၂၈၈
ဧကောဒိဘူတော	၂၉၀
ဧဇံ	၂၂၄
ဧတံ	၁၀၊၁၉၃
ဧတံ ဉာဏံ	၃၁၇
ဧတံ မုသာ	၂၂၅
ဧတဒညာယ	၃၁၁
ဧတဒရိယာနမုတ္တမံ	၂၅၂
ဧတဒါဟု	၄၅
ဧတမာဒီနဝံ	၂၂၂၊၂၂၃
ဧတမ္ပိ	၂၃၄
ဧတာဒိသံ စေ ရတနံ	၂၅၉
ဧတာဒိသာနိ	၃၅
ဧတေန	၁၉၃
ဧတေပိ	၂၆၇
ဧတေ ဝိတက္ကေ	၂၈၉
ဧတေ ဝိဝါဒါ	၂၅၆
ဧတေ ဝေါ	၂၂၆
ဧတေသု	၇၅၊၂၉၀
ဧတေသု နန္ဒိဉ္စ	၃၀၆
ဧတ္တာဝတဂ္ဂံ	၂၆၉
ဧတ္တော	၂၆၉
ဧတ္ထ	၁၄၃
ဧတ္ထ မေ	၁၁၄
ဧတ္ထ ဝိဒ္ဒသူ	၂၂၆
ဧတ္ထေတံ	၃၀၁
ဧဒိသကံ	၅၉
ဧဓိတ္ထ	၅၄
ဧရယ	၈၂
ဧရယိတံ	၆၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဧ]	
ဧရာဝဏော	၁၀၀
ဧဝံ ဂါဝေါ	၅၇
ဧဝံ စေတသော	၇၉
ဧဝံဓမ္မာ	၁၈၀
ဧဝံဓမ္မေ	၅၉
ဧဝံ ဘော	၄၉
ဧဝံ မေ	၇၇
ဧဝံ မေ သုတံ	၅
ဧဝံ သတဿ	၃၁၆
ဧဝမေဝ	၃၂၂
ဧဝမေသော	၅၈
ဧဝရူပေါ	၄၆
ဧသ ခွဿ	၂၅၁
ဧသ ဓမ္မော	၁၂၆
ဧသ မုဉ္ဇံ	၁၁၈
ဧသာနံ	၅၀
[ဩ]	
ဩကံ ပဟာယ	၂၆၁
ဩကဉ္ဇဟံ	၃၁၄
ဩက္ကန္တော	၅၈
ဩဃံ	၂၃၀
ဩဃတမ’ဂါ	၁၅၈
ဩဃတိဏ္ဏဿ	၂၅၂
ဩဃမိမံ	၄၁
ဩဃော	၂၈၃
ဩတာရံ	၁၂၁
ဩဒကေ	၁၈၆
ဩနဟိယာနာ	၂၀၀
ဩနီတပတ္တပါဏိံ	၁၇၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[O]	
Opātetha	172
Obhāsetvā	7
Oraṁ vassasatāpi	248
Orakā’yaṁ	207
Osadhā	53
Osaraṇāni	158
Osānetveva	282
Ossajanti	40
[Ka]	
Kakkasaṁ	68
Kaṅkhati	151, 172
Kaṅkhā	322
Kaṅkhitaṁ	159
Kaṅkhī vecikicchī	149
Kaṅkhīnaṁ paṭijānataṁ	322
Kañci	150
Kaṭṭhā have	132
Kaṇhagaṅgā	162
Kaṇhasirivhayo	206
Kaṇhassa pakkho	289
Kaṇhābhijātiko	176
Kataññutā	26
Katapuññatā	16
Katamehi	123
Katī parissayā	287
Katthaci	238
Katvāna	35
Kathaṁ	49, 143, 277
Kathaṁkathiṁ	307

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kathaṁkathī	267
Kathaṁkaro	99
Kathaṁdassī	263
Kathaṁ neyyo	316
Kathaṁsīlo	263
Kathaṁsu	310
Kathāhi	308
Kathojjaṁ	255, 256
Kantā manāpā	226
Kapilavatthuṁ	299
Kappaṁ	82
Kappa	7
Kappañjahaṁ	314
Kappayanti	243
Kappayavho	47
Kappātīto	97
Kappāni	151
Kappāyano	83
Kappo	79
Kametaṁ	300
Kampati	34
Kammantā	20
Kammavipākakovidā	192
Kammāni	65
Kammunā	69, 184, 192
Kayavikkaye	280
Kayirā	181
Karuṇaṁ vācaṁ	115
Kalahābhirato	45
Kalahā vivādā	266

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဩ]	
ဩပါတေထ	၁၇၂
ဩဘာသေတွာ	၇
ဩရံ ဝဿသတာပိ	၂၄၈
ဩရကာ’ယံ	၂၀၇
ဩသဓာ	၅၃
ဩသရဏာနိ	၁၅၈
ဩသာနေတွေဝ	၂၈၂
ဩဿဇန္တိ	၄၀
[က]	
ကက္ကသံ	၆၈
ကင်္ခတိ	၁၅၁၊ ၁၇၂
ကင်္ခါ	၃၂၂
ကင်္ခိတံ	၁၅၉
ကင်္ခီ ဝေစိကိစ္ဆီ	၁၄၉
ကင်္ခီနံ ပဋိဇာနတံ	၃၂၂
ကဉ္စိ	၁၅၀
ကဋ္ဌာ ဟဝေ	၁၃၂
ကဏှဂင်္ဂါ	၁၆၂
ကဏှသိရိဝှယော	၂၀၆
ကဏှဿ ပက္ခော	၂၈၉
ကဏှာဘိဇာတိကော	၁၇၆
ကတညုတာ	၂၆
ကတပုညတာ	၁၆
ကတမေဟိ	၁၂၃
ကတီ ပရိဿယာ	၂၈၇
ကတ္ထစိ	၂၃၈
ကတွာန	၃၅
ကထံ	၄၉၊ ၁၄၃၊ ၂၇၇
ကထံကထိံ	၃၀၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကထံကထီ	၂၆၇
ကထံကရော	၉၉
ကထံဒဿီ	၂၆၃
ကထံ နေယျော	၃၁၆
ကထံသီလော	၂၆၃
ကထံသု	၃၁၀
ကထာဟိ	၃၀၈
ကထောဇ္ဇံ	၂၅၅၊ ၂၅၆
ကန္တာ မနာပါ	၂၂၆
ကပိလဝတ္ထုံ	၂၉၉
ကပ္ပံ	၈၂
ကပ္ပ	၇
ကပ္ပဉ္ဇဟံ	၃၁၄
ကပ္ပယန္တိ	၂၄၃
ကပ္ပယဝှော	၄၇
ကပ္ပါတီတော	၉၇
ကပ္ပါနိ	၁၅၁
ကပ္ပါယနော	၈၃
ကပ္ပေါ	၇၉
ကမေတံ	၃၀၀
ကမ္ပတိ	၃၄
ကမ္မန္တာ	၂၀
ကမ္မဝိပါကကောဝိဒါ	၁၉၂
ကမ္မာနိ	၆၅
ကမ္မုနာ	၆၉၊ ၁၈၄၊ ၁၉၂
ကယဝိက္ကယေ	၂၈၀
ကယိရာ	၁၈၁
ကရုဏံ ဝါစံ	၁၁၅
ကလဟာဘိရတော	၄၅
ကလဟာ ဝိဝါဒါ	၂၆၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kaliṁ	197
Kali	199
Kalī	197
Kalyarūpo	203
Kalyāṇapīti	289
Kalyāṇe	74
Kalyāṇo	163
Kasambuṁ	47
Kasāvā	68
Kasiraṁ	178
Kassako	192
Kassapo	148
Kaḷāyamattiyo	196
Kākolagaṇā	202
Kākova	121
Kānanaṁ	321
Kāni kammāni	65
Kā niddā	71
Kāmaṁ	229
Kāmakāro	82
Kāmaguṇe	74
Kāmacāginaṁ	217
Kāmacchandānaṁ	315
Kāmapaṅko	283
Kāmabhave	312
Kāmayamānassa	229
Kāmānaṁ	59
Kāme	93, 133
Kāme paribhuñjeyyaṁ	148
Kāmesu	40, 94, 302

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kāmesu giddhā	233
Kamesvādīnavaṁ	113
Kāme hitvā	133
Kāmehi ritto	261
Kāyagatā	76
Kāyaveyyāvaṭikaṁ	169
Kāyena	111
Kāyo	321
Kāraṇḍavaṁ	47
Kālaṁ	151
Kālaññū cassa	66
Kāle	289
Kālena	26, 66
Kālena tamhi	133
Kālena so	290
Kiṁjacco bhavaṁ	127
Kiṁ nivāraṇaṁ	301
Kiṁsamācāro	65
Kiṁsīlo	65
Kiṁsu saṁyojano	315
Kiṁsū	289
Kiṁso	64
Kiccakaro	202
Kiccākiccappahīnassa	216
Kiccākiccesu	54
Kiccissu te	304
Kicchāvata	202
Kiñcanaṁ	191, 284, 313
Kiñci	106
Kiñci loke	152

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကလိံ	၁၉၇
ကလိ	၁၉၉
ကလီ	၁၉၇
ကလျရူပေါ	၂၀၃
ကလျာဏပီတိ	၂၈၉
ကလျာဏေ	၇၄
ကလျာဏော	၁၆၃
ကသမ္ဗုံ	၄၇
ကသာဝါ	၆၈
ကသိရံ	၁၇၈
ကဿကော	၁၉၂
ကဿပေါ	၁၄၈
ကဠာယမတ္တိယော	၁၉၆
ကာကောလဂဏာ	၂၀၂
ကာကောဝ	၁၂၁
ကာနနံ	၃၂၁
ကာနိ ကမ္မာနိ	၆၅
ကာ နိဒ္ဒါ	၇၁
ကာမံ	၂၂၉
ကာမကာရော	၈၂
ကာမဂုဏေ	၇၄
ကာမစာဂိနံ	၂၁၇
ကာမစ္ဆန္ဒာနံ	၃၁၅
ကာမပင်္ကော	၂၈၃
ကာမဘဝေ	၃၁၂
ကာမယမာနဿ	၂၂၉
ကာမာနံ	၅၉
ကာမေ	၉၃၊ ၁၃၃
ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇေယျံ	၁၄၈
ကာမေသု	၄၀၊ ၉၄၊ ၃၀၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကာမေသု ဂိဒ္ဓါ	၂၃၃
ကမေသွာဒီနဝံ	၁၁၃
ကာမေ ဟိတွာ	၁၃၃
ကာမေဟိ ရိတ္တော	၂၆၁
ကာယဂတာ	၇၆
ကာယဝေယျာဝဋိကံ	၁၆၉
ကာယေန	၁၁၁
ကာယော	၃၂၁
ကာရဏ္ဍဝံ	၄၇
ကာလံ	၁၅၁
ကာလညူ စဿ	၆၆
ကာလေ	၂၈၉
ကာလေန	၂၆၊ ၆၆
ကာလေန တမှိ	၁၃၃
ကာလေန သော	၂၉၀
ကိံဇစ္စော ဘဝံ	၁၂၇
ကိံ နိဝါရဏံ	၃၀၁
ကိံသမာစာရော	၆၅
ကိံသီလော	၆၅
ကိံသု သံယောဇနော	၃၁၅
ကိံသူ	၂၈၉
ကိံ သော	၆၄
ကိစ္စကရော	၂၀၂
ကိစ္စာကိစ္စပ္ပဟီနဿ	၂၁၆
ကိစ္စာကိစ္စေသု	၅၄
ကိစ္စိဿု တေ	၃၀၄
ကိစ္ဆာဝတ	၂၀၂
ကိဉ္စနံ	၁၉၁၊ ၂၈၄၊ ၃၁၃
ကိဉ္စိ	၁၀၆
ကိဉ္စိ လောကေ	၁၅၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		[Ka]	
Kiñhitumassa	275	Kuvaṁ vā	289
Kiṇiṁsu te	51	Kuvero	100
Kittayissāmi	282	Kusalānu-esī	288
Kittisaddo	163	Kusalo	64, 157, 182, 302
Kibbisakārī	202	Kusobbhā	217
Kimevidaṁ	259	Kuhanaṁ	68
Kirāha	260	Kuhiṁ gamissati	112
Kilissati	200	Kuhiñci	95
Kiso dubbaṇṇo	115	Keci	135
Kissassa	315	Keṭubhaṁ	169
Kissābhilepanaṁ	301	Keṇiyassa jaṭilassa	169
Kīṭā	185	Keṇiyo	162
Kīdisaṁ	259	Kena	261
Kīdiso	312	Kenattanā	143
Kīvanto	287	Kena sotā	301
Kukkucciyaṁ	289	Kenīdha	243
Kuṭhārī	197	**Kevala**	6
Kuto	39	Kevalakappaṁ	6, 7
Kutojā	39	Kevalaparipuṇṇaṁ	167
Kutonidānā	39	Kevalā	226
Kutopahūtā	266	Kevalāni	151
Kunthakipillike	185	Kevalino	141, 184
Kuppati	255	Kevalī	152
Kuppapaṭiccasantiṁ	237	Kokāliko	194
Kubbanakaṁ	321	Koci	50, 270
Kumārakā	40	Kodha	303
Kurute	244	Ko nu	175
Kulalā	202	Kopaṁ dosaṁ	148
Kulavemattatā	134	Komāraṁ	51
Kulesu sahasā	215	Kolito	60

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]		[က]	
ကိဉှိတုမဿ	၂၇၅	ကုဝံ ဝါ	၂၈၉
ကိဏိံသု တေ	၅၁	ကုဝေရော	၁၀၀
ကိတ္တယိဿာမိ	၂၈၂	ကုသလာနုဧသီ	၂၈၈
ကိတ္တိသဒ္ဒေါ	၁၆၃	ကုသလော	၆၄၊ ၁၅၇၊ ၁၈၂၊ ၃၀၂
ကိဗ္ဗိသကာရီ	၂၀၂	ကုသောဗ္ဘာ	၂၁၇
ကိမေဝိဒံ	၂၅၉	ကုဟနံ	၆၈
ကိရာဟ	၂၆၀	ကုဟိံ ဂမိဿတိ	၁၁၂
ကိလိဿတိ	၂၀၀	ကုဟိဉ္စိ	၉၅
ကိသော ဒုဗ္ဗဏ္ဏော	၁၁၅	ကေစိ	၁၃၅
ကိဿဿ	၃၁၅	ကေဋုဘံ	၁၆၉
ကိဿာဘိလေပနံ	၃၀၁	ကေဏိယဿ ဇဋိလဿ	၁၆၉
ကီဋာ	၁၈၅	ကေဏိယော	၁၆၂
ကီဒိသံ	၂၅၉	ကေန	၂၆၁
ကီဒိသော	၃၁၂	ကေနတ္တနာ	၁၄၃
ကီဝန္တော	၂၈၇	ကေန သောတာ	၃၀၁
ကုက္ကုစ္စိယံ	၂၈၉	ကေနီဓ	၂၄၃
ကုဌာရီ	၁၉၇	**ကေဝလ**	၆
ကုတော	၃၉	ကေဝလကပ္ပံ	၆၊ ၇
ကုတောဇာ	၃၉	ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ	၁၆၇
ကုတောနိဒါနာ	၃၉	ကေဝလာ	၂၂၆
ကုတောပဟူတာ	၂၆၆	ကေဝလာနိ	၁၅၁
ကုန္ထကိပိလ္လိကေ	၁၈၅	ကေဝလိနော	၁၄၁၊ ၁၈၄
ကုပ္ပတိ	၂၅၅	ကေဝလီ	၁၅၂
ကုပ္ပပဋိစ္စသန္တိံ	၂၃၇	ကောကာလိကော	၁၉၄
ကုဗ္ဗနကံ	၃၂၁	ကောစိ	၅၀၊ ၂၇၀
ကုမာရကာ	၄၀	ကောဓ	၃၀၃
ကုရုတေ	၂၄၄	ကော နု	၁၇၅
ကုလလာ	၂၀၂	ကောပံ ဒေါသံ	၁၄၈
ကုလဝေမတ္တတာ	၁၃၄	ကောမာရံ	၅၁
ကုလေသု သဟသာ	၂၁၅	ကောလိတော	၆၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kovidaṁ	189
Kosambiñcāpi	299
Kosalakā	48
Kosalānaṁ	296
Kosalesu	127
Kosāni	153
Kosohite	172
Kyāssa	288
Kvaci	107
Kvajja	289
[Kha]	
Khaṇaññū	66
Khaṇātītā	72
Khaṇo vo	72
Khattiyā	59, 174
Khantī	52
Khantī ca	30
Khantībalaṁ	188
Khandhajā	40
Khayātītaṁ	184
Kharā vidhūpitā	136
Kharo ca yakkho	38
Khiḍḍaṁ	280
Khippaṁ	82
Khippaṁ pattaṁ	112
Khilo	236
Khīṇapunabbhavo	150
Khīṇāsavaṁ	191
Khīyamānesu	117

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Kha]	
Khuddaṁ	63
Khuddake	185
Khuppipāsā	117
Khuradhārūpamo	216
Khettaṁ vatthuṁ	230
Khemaṁ	34
Khemaṁ nibbānappattiyā	126
Khemato	113, 313
Khemadassino	248
Khemā’bhipassaṁ	273
Kho	5, 122
[Ga]	
Gacche	66
Gaṇavassiko	46
Gaṇācariyā	147
Gaṇino	147
Gaṇimāgato	287
Gatiṁ	99
Gati	222
Gathitaṁ	243
Gadhitāni	282
Gadhitā pajā	252
Ganthameva	245
Ganthā	81
Gandhaṁ	108
Gabbhaseyyaṁ	157
Gabbhā gabbhaṁ	46
Gamanaṁ	207
Gamine	182
Gamenti dūre	105

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကောဝိဒံ	၁၈၉
ကောသမ္ဗိဉ္စာပိ	၂၉၉
ကောသလကာ	၄၈
ကောသလာနံ	၂၉၆
ကောသလေသု	၁၂၇
ကောသာနိ	၁၅၃
ကောသောဟိတေ	၁၇၂
ကျာဿ	၂၈၈
ကွစိ	၁၀၇
ကွဇ္ဇ	၂၈၉
[ခ]	
ခဏညူ	၆၆
ခဏာတီတာ	၇၂
ခဏော ဝေါ	၇၂
ခတ္တိယာ	၅၉၊ ၁၇၄
ခန္တီ	၅၂
ခန္တီ စ	၃၀
ခန္တီဗလံ	၁၈၈
ခန္ဓဇာ	၄၀
ခယာတီတံ	၁၈၄
ခရာ ဝိဓူပိတာ	၁၃၆
ခရော စ ယက္ခော	၃၈
ခိဍ္ဍံ	၂၈၀
ခိပ္ပံ	၈၂
ခိပ္ပံ ပတ္တံ	၁၁၂
ခိလော	၂၃၆
ခီဏပုနဗ္ဘဝေါ	၁၅၀
ခီဏာသဝံ	၁၉၁
ခီယမာနေသု	၁၁၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ခ]	
ခုဒ္ဒံ	၆၃
ခုဒ္ဒကေ	၁၈၅
ခုပ္ပိပါသာ	၁၁၇
ခုရဓာရူပမော	၂၁၆
ခေတ္တံ ဝတ္ထုံ	၂၃၀
ခေမံ	၃၄
ခေမံ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တိယာ	၁၂၆
ခေမတော	၁၁၃၊ ၃၁၃
ခေမဒဿိနော	၂၄၈
ခေမာ’ဘိပဿံ	၂၇၃
ခေါ	၅၊ ၁၂၂
[ဂ]	
ဂစ္ဆေ	၆၆
ဂဏဝဿိကော	၄၆
ဂဏာစရိယာ	၁၄၇
ဂဏိနော	၁၄၇
ဂဏိမာဂတော	၂၈၇
ဂတိံ	၉၉
ဂတိ	၂၂၂
ဂထိတံ	၂၄၃
ဂဓိတာနိ	၂၈၂
ဂဓိတာ ပဇာ	၂၅၂
ဂန္ထမေဝ	၂၄၅
ဂန္ထာ	၈၁
ဂန္ဓံ	၁၀၈
ဂဗ္ဘသေယျံ	၁၅၇
ဂဗ္ဘာ ဂဗ္ဘံ	၄၆
ဂမနံ	၂၀၇
ဂမိနေ	၁၈၂
ဂမေန္တိ ဒူရေ	၁၀၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga]	
Gambhīrapaññaṁ	188
Gayāyaṁ	37
Garahatī	59
Garūnaṁ	67
Gavāssaṁ	230
Gave	58
Gahetvā	201
Gaḷayati	207
Gāthāya	8
Gāmakathāya	279
Gāmantamabhitāraye	214
Gāme	261
Gāyanti	205
Gāravo	26
Gāvo	53
Gijjhakūṭe pabbate	139
Giddhi māno	68
Ginisampajjalitaṁ	200
Giraṁ	82
Girigabbhare	112
Giribbajaṁ	111
Guttadvāro	112
Guhāyaṁ	232
Guḷasannibhaṁ	199
Gūthakūpo	46
Gedhaṁ brūmi	283
Gehanissitaṁ	47
Gotamasāsanā	311
Gottaṁ	129
Gottarakkhitā	59

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga - Gha]	
Godhāvarīkūle	296
Gonaddhaṁ	298
Gomaṇḍalaparibyūḷhaṁ	55
Gorakkhaṁ	187
Ghaṭṭayantā	262
Gharamhā	274
Gharā	93
Gharā nikkhamma	74
Ghātaye	211
Ghāsesanaṁ	215
Ghosaṁ	209
Ghosopi	170
[Ca]	
Ca	116
Cakkaratanaṁ	171
Cakkavatti	170
Cakkhuṁ loke	184
Cakkhunāva	321
Cakkhumā	110, 212, 287
Cakkhūhi	279
Catutthaṁ	125
Caturo	289
Catūhi	123
Caraṇañca	132
Caraṇapariyeṭṭhi	51
Caraṇavā	157
Caraṇena	112
Caraṇesu	157
Carātha	103

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ]	
ဂမ္ဘီရပညံ	၁၈၈
ဂယာယံ	၃၇
ဂရဟတီ	၅၉
ဂရူနံ	၆၇
ဂဝါဿံ	၂၃၀
ဂဝေ	၅၈
ဂဟေတွာ	၂၀၁
ဂဠယတိ	၂၀၇
ဂါထာယ	၈
ဂါမကထာယ	၂၇၉
ဂါမန္တမဘိတာရယေ	၂၁၄
ဂါမေ	၂၆၁
ဂါယန္တိ	၂၀၅
ဂါရဝေါ	၂၆
ဂါဝေါ	၅၃
ဂိဇ္ဈကူဋေ ပဗ္ဗတေ	၁၃၉
ဂိဒ္ဓိ မာနော	၆၈
ဂိနိသမ္ပဇ္ဇလိတံ	၂၀၀
ဂိရံ	၈၂
ဂိရိဂဗ္ဘရေ	၁၁၂
ဂိရိဗ္ဗဇံ	၁၁၁
ဂုတ္တဒွါရော	၁၁၂
ဂုဟာယံ	၂၃၂
ဂုဠသန္နိဘံ	၁၉၉
ဂူထကူပေါ	၄၆
ဂေဓံ ဗြူမိ	၂၈၃
ဂေဟနိဿိတံ	၄၇
ဂေါတမသာသနာ	၃၁၁
ဂေါတ္တံ	၁၂၉
ဂေါတ္တရက္ခိတာ	၅၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ-ဃ]	
ဂေါဓာဝရီကူလေ	၂၉၆
ဂေါနဒ္ဓံ	၂၉၈
ဂေါမဏ္ဍလပရိဗျူဠှံ	၅၅
ဂေါရက္ခံ	၁၈၇
ဃဋ္ဋယန္တာ	၂၆၂
ဃရမှာ	၂၇၄
ဃရာ	၉၃
ဃရာ နိက္ခမ္မ	၇၄
ဃာတယေ	၂၁၁
ဃာသေသနံ	၂၁၅
ဃောသံ	၂၀၉
ဃောသောပိ	၁၇၀
[စ]	
စ	၁၁၆
စက္ကရတနံ	၁၇၁
စက္ကဝတ္တိ	၁၇၀
စက္ခုံ လောကေ	၁၈၄
စက္ခုနာဝ	၃၂၁
စက္ခုမာ	၁၁၀၊ ၂၁၂၊ ၂၈၇
စက္ခူဟိ	၂၇၉
စတုတ္ထံ	၁၂၅
စတုရော	၂၈၉
စတူဟိ	၁၂၃
စရဏဉ္စ	၁၃၂
စရဏပရိယေဋ္ဌိ	၅၁
စရဏာဝ	၁၅၇
စရဏေန	၁၁၂
စရဏေသု	၁၅၇
စရာထ	၁၀၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]	
Carissasi	77
Calitaṁ	225
Cāturanto	170
Cārikaṁ caramāno	162
Cārudassano	173
Cittaṁ	34
Cittasibbane	54
Cittiṁ karitvāna	203
Cirapabbajitā	148
Cirarattaṁ	200
Cutūpapātaṁ	151
Cutūpapāto	274
Cuto	274
Cudito	290
Cetayeyya	290
Cetiye	78
Cetovimuttihīnā	221
[Cha]	
Chattaṁ	206
Chandagū	277
Chandajātassa	229
Chandānidānāni	267
Chaḷindriyāni	150
Chindati	197
Chindeva	81
Chinnakatho	215
Chinnasotassa	216
Chetvā vidvā	156

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Jaṅghāvihāraṁ	169
Jaññā	289
Jaṭi	206
Jaṭilo	162
Janaṁ passatha	281
Janapadatthāvariyappatto	170
Janapadā	50
Janapadehi saṅgatā	314
Janavādadhammāya	290
Janā	310
Jantu	230
Jantuno	229
Jappaṁ	67
Jappanaṁ	283
Jappanti	233
Jappābhilepanaṁ	301
Jappe	184, 260
Jambusaṇḍassa	174
Jammanaṁ	299
Jayo surānaṁ	204
Jarampi patvā	180
Jarasāpi miyyati	248
Jarā	58
Jalambujaṁ	261
Jalena paṅkena	261
Jahāti dosaṁ	143
Jahitvā	142
Jāṇussoṇi	183
Jātassa maraṇaṁ	224

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[စ]	
စရိဿသိ	၇၇
စလိတံ	၂၂၅
စာတုရန္တော	၁၇၀
စာရိကံ စရမာနော	၁၆၂
စာရုဒဿနော	၁၇၃
စိတ္တံ	၃၄
စိတ္တသိဗ္ဗနေ	၅၄
စိတ္တိံ ကရိတွာန	၂၀၃
စိရပဗ္ဗဇိတာ	၁၄၈
စိရရတ္တံ	၂၀၀
စုတူပပါတံ	၁၅၁
စုတူပပါတော	၂၇၄
စုတော	၂၇၄
စုဒိတော	၂၉၀
စေတယေယျ	၂၉၀
စေတိယေ	၇၈
စေတောဝိမုတ္တိဟီနာ	၂၂၁
[ဆ]	
ဆတ္တံ	၂၀၆
ဆန္ဒဂူ	၂၇၇
ဆန္ဒဇာတဿ	၂၂၉
ဆန္ဒာနိဒါနာနိ	၂၆၇
ဆဠိန္ဒြိယာနိ	၁၅၀
ဆိန္ဒတိ	၁၉၇
ဆိန္ဒေဝ	၈၁
ဆိန္နကထော	၂၁၅
ဆိန္နသောတဿ	၂၁၆
ဆေတွာ ဝိဒွါ	၁၅၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ]	
ဇင်္ဃာဝိဟာရံ	၁၆၉
ဇညာ	၂၈၉
ဇဋိ	၂၀၆
ဇဋိလော	၁၆၂
ဇနံ ပဿထ	၂၈၁
ဇနပဒတ္ထာဝရိယပ္ပတ္တော	၁၇၀
ဇနပဒါ	၅၀
ဇနပဒေဟိ သင်္ဂတာ	၃၁၄
ဇနဝါဒဓမ္မာယ	၂၉၀
ဇနာ	၃၁၀
ဇန္တု	၂၃၀
ဇန္တုနော	၂၂၉
ဇပ္ပံ	၆၇
ဇပ္ပနံ	၂၈၃
ဇပ္ပန္တိ	၂၃၃
ဇပ္ပါဘိလေပနံ	၃၀၁
ဇပ္ပေ	၁၈၄၊ ၂၆၀
ဇမ္ဗုသဏ္ဍဿ	၁၇၄
ဇမ္မနံ	၂၉၉
ဇယော သုရာနံ	၂၀၄
ဇရမ္ပိ ပတွာ	၁၈၀
ဇရသာပိ မိယျတိ	၂၄၈
ဇရာ	၅၈
ဇလမ္ဗုဇံ	၂၆၁
ဇလေန ပင်္ကေန	၂၆၁
ဇဟာတိ ဒေါသံ	၁၄၃
ဇဟိတွာ	၁၄၂
ဇာဏုဿောဏိ	၁၈၃
ဇာတဿ မရဏံ	၂၂၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Jātiṁ gottañca	298
Jātiṁ pucchi	132
Jātiṁ maraṇaṁ	83
Jātikhayaṁ	151
Jātijarāya	313, 318
Jātijarūpagā	221
Jātiñca jarañca	304
Jātippabhavānupassī	222, 305
Jātimayaṁ	185
Jātimaraṇakovidaṁ	138
Jātimaraṇasaṁsāraṁ	222
Jātimarassa antaṁ	133
Jātivādaṁ	59
Jātivibhaṅgaṁ	184
Jātu	81
Jātena	296
Jānaṁ	83
Jānātha	47
Jānāmi passāmi	275
Jāneyya	237
Jāyati	132
Jālaṁ tataṁ	84
Jālena	200
Jigīsako	207
Jigīsato	210
Jigucchitaṁ	274
Jiṇṇā	48, 148
Jiṇṇohamasmi	318
Jinavaracakkavattane	209

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Jinoti sutvā	100
Jivhāya	216
Jiyati	284
Jīvaṁ puññāni	115
Jīva bho	115
Jīvitaṁ	45, 259
Jīvitaṁ seyyo	115
Jīvitasese	202
Jīvitena	280
Jīvitenūpapannaṁ	310
Jutimā	143, 158
Juhanti	304
Jūhato	115
Jetavane	5
Jotimanto	81
[Jha]	
Jhānapasuto	213
Jhānānuyutto	289
Jhāyantaṁ	114
Jhāyiṁ	315
Jhāyī	190, 280
Jhāyetha	214
[Ña]	
Ñatvā dhammaṁ	154, 284
Ñassati	276
Ñāṇaṁ	99
Ñāṇaṁ sakkā	316
Ñāṇadassī	137

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ]	
ဇာတိံ ဂေါတ္တဉ္စ	၂၉၈
ဇာတိံ ပုစ္ဆိ	၁၃၂
ဇာတိံ မရဏံ	၈၃
ဇာတိခယံ	၁၅၁
ဇာတိဇရာယ	၃၁၃၊ ၃၁၈
ဇာတိဇရူပဂါ	၂၂၁
ဇာတိဉ္စ ဇရဉ္စ	၃၀၄
ဇာတိပ္ပဘဝါနုပဿီ	၂၂၂၊ ၃၀၅
ဇာတိမယံ	၁၈၅
ဇာတိမရဏကောဝိဒံ	၁၃၈
ဇာတိမရဏသံသာရံ	၂၂၂
ဇာတိမရဿ အန္တံ	၁၃၃
ဇာတိဝါဒံ	၅၉
ဇာတိဝိဘင်္ဂံ	၁၈၄
ဇာတု	၈၁
ဇာတေန	၂၉၆
ဇာနံ	၈၃
ဇာနာထ	၄၇
ဇာနာမိ ပဿာမိ	၂၇၅
ဇာနေယျ	၂၃၇
ဇာယတိ	၁၃၂
ဇာလံ တတံ	၈၄
ဇာလေန	၂၀၀
ဇိဂီသကော	၂၀၇
ဇိဂီသတော	၂၁၀
ဇိဂုစ္ဆိတံ	၂၇၄
ဇိဏ္ဏာ	၄၈၊ ၁၄၈
ဇိဏ္ဏောဟမသ္မိ	၃၁၈
ဇိနဝရစက္ကဝတ္တနေ	၂၀၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ]	
ဇိနောတိ သုတွာ	၁၀၀
ဇိဝှါယ	၂၁၆
ဇိယတိ	၂၈၄
ဇီဝံ ပုညာနိ	၁၁၅
ဇီဝ ဘော	၁၁၅
ဇီဝိတံ	၄၅၊ ၂၅၉
ဇီဝိတံ သေယျော	၁၁၅
ဇီဝိတသေသေ	၂၀၂
ဇီဝိတေန	၂၈၀
ဇီဝိတေနူပပန္နံ	၃၁၀
ဇုတိမာ	၁၄၃၊ ၁၅၈
ဇုဟန္တိ	၃၀၄
ဇူဟတော	၁၁၅
ဇေတဝနေ	၅
ဇောတိမန္တော	၈၁
[ဈ]	
ဈာနပသုတော	၂၁၃
ဈာနာနုယုတ္တော	၂၈၉
ဈာယန္တံ	၁၁၄
ဈာယိံ	၃၁၅
ဈာယီ	၁၉၀၊ ၂၈၀
ဈာယေထ	၂၁၄
[ဉ]	
ဉတွာ ဓမ္မံ	၁၅၄၊ ၂၈၄
ဉဿတိ	၂၇၆
ဉာဏံ	၉၉
ဉာဏံ သက္ကာ	၃၁၆
ဉာဏဒဿီ	၁၃၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ña]	
Ñāṇapathāya	267
Ñāṇabandhu	276
Ñāṇamavecca	99
Ñāṇamettha	297
Ñāṇāya	220
Ñāṇe	245
Ñāṇena	245
Ñātakā	23
Ñātake	180
Ñātā	147
Ñātisālohite	168
Ñātī	180
Ñāto	80
[Ṭa - Ṭha - Ḍa]	
Ṭaṅkitamañce	37
Ṭhitattaṁ	93
Ṭhitatto	137
Ṭhitova	278
Ṭhito vajantaṁ	103
Ṭhito hattho	299
Ḍaṁsādhipātānaṁ	288
[Ta]	
Taṁ	199
Taṁ kho pana	163
Taṁ taṁ	209
Taṁ tesaṁ	36
Taṁ no vada	103
Taṁ maṁ	114
Taṁ saddaṁ	206

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Takkamanussaranti	270
Takkavaḍḍhanaṁ	311
Takkāsayaṁ	289
Taggha	140
Tacchehi	67
Tañca maggaṁ	119, 221
Tañcāhaṁ abhinandāmi	305
Tañhi tassa	225
Taṇḍulaṁ	53
Taṇhaṁ	191
Taṇhaṁ aratiṁ ragañca	259
Taṇhaṁ dukkhassa	223
Taṇhaṁ pariññāya	310
Taṇhaṁ mākāsi	75
Taṇhagataṁ	233
Taṇhacchidaṁ	314
Taṇhā	141
Taṇhānigghātanaṁ	311
Taṇhāpaccayā	223
Taṇhābhavaparikkhīṇaṁ	191
Tataṁ	84
Tatiyaṁ	125
Tato	108, 129
Tato tato	105
Tato tattha	317
Tato devā	58
Tato palāpe	47
Tattha	55, 64, 276
Tattha anānuyāyī	309
Tatha kiṁ	200

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဉ]	
ဉာဏပထာယ	၂၆၇
ဉာဏဗန္ဓု	၂၇၆
ဉာဏမဝေစ္စ	၉၉
ဉာဏမေတ္ထ	၂၉၇
ဉာဏာယ	၂၂၀
ဉာဏေ	၂၄၅
ဉာဏေန	၂၄၅
ဉာတကာ	၂၃
ဉာတကေ	၁၈၀
ဉာတာ	၁၄၇
ဉာတိသာလောဟိတေ	၁၆၈
ဉာတီ	၁၈၀
ဉာတော	၈၀
[ဋ-ဌ-ဍ]	
ဋင်္ကိတမဉ္စေ	၃၇
ဌိတတ္တံ	၉၃
ဌိတတ္တော	၁၃၇
ဌိတောဝ	၂၇၈
ဌိတော ဝဇန္တံ	၁၀၃
ဌိတော ဟတ္ထော	၂၉၉
ဍံသာဓိပါတာနံ	၂၈၈
[တ]	
တံ	၁၉၉
တံ ခေါ ပန	၁၆၃
တံ တံ	၂၀၉
တံ တေသံ	၃၆
တံ နော ဝဒ	၁၀၃
တံ မံ	၁၁၄
တံ သဒ္ဒံ	၂၀၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တက္ကမနုဿရန္တိ	၂၇၀
တက္ကဝဍ္ဎနံ	၃၁၁
တက္ကာသယံ	၂၈၉
တဂ္ဃ	၁၄၀
တစ္ဆေဟိ	၆၇
တဉ္စ မဂ္ဂံ	၁၁၉၊ ၂၂၁
တဉ္စာဟံ အဘိနန္ဒာမိ	၃၀၅
တဉှိ တဿ	၂၂၅
တဏ္ဍုလံ	၅၃
တဏှံ	၁၉၁
တဏှံ အရတိံ ရဂဉ္စ	၂၅၉
တဏှံ ဒုက္ခဿ	၂၂၃
တဏှံ ပရိညာယ	၃၁၀
တဏှံ မာကာသိ	၇၅
တဏှဂတံ	၂၃၃
တဏှစ္ဆိဒံ	၃၁၄
တဏှာ	၁၄၁
တဏှာနိဃ္ဃာတနံ	၃၁၁
တဏှာပစ္စယာ	၂၂၃
တဏှာဘဝပရိက္ခီဏံ	၁၉၁
တတံ	၈၄
တတိယံ	၁၂၅
တတော	၁၀၈၊ ၁၂၉
တတော တတော	၁၀၅
တတော တတ္ထ	၃၁၇
တတော ဒေဝါ	၅၈
တတော ပလာပေ	၄၇
တတ္ထ	၅၅၊ ၆၄၊ ၂၇၆
တတ္ထ အနာနုယာယီ	၃၀၉
တတ္ထ ကိံ	၂၀၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tattha tattha	192
Tattha pucchi	300
Tatra	122
Tatrūpayaññū	64
Tathaṁ tassa	317
Tathattā	152, 153
Tathaddasā	276
Tathā	138
Tathā ahaṁ	211
Tathā ete	211
Tathāgataṁ	81, 175
Tathārūpaṁ	173
Tathāvidhassa	309
Tathāvidho	232
Tathā hi	305
Tathā hi te	142
Tathiyaṁ	270
Tathiyā	275
Tatheva maññe	81
Tadakubbamāno	234
Tadaṭṭhikatvāna	63
Tada bhavanaṁ	206
Tadamaññisuṁ	50
Tadamariyānaṁ	225
Tadahuposathe	219
Tadupāgamuṁ	55
Tadeva pāva	271
Tandiṁ māyaṁ	280
Tapassino	49
Tapena	193

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tapo	33, 52
Tapparāyaṇaṁ	317
Tamaddasa	111
Tamanudāsino	321
Tamā tamaṁ	46
Tamāhu Buddhaṁ	151
Tammayo	262
Tamhā kulā	113
Tayā	74
Tayo rogā	58
Tarassu oghaṁ	308
Tare	230
Taresi	307
Tasathāvare	211
Tasitovudakaṁ	299
Tasesu	189
Tasmā have	65
Tasmiṁ	208, 250
Tassa	131, 296
Tāṇaṁ	200
Tādi	152
Tādinā	208
Tādisaṁ	63
Tāpaye	126
Tārāsabhaṁva	206
Tārukkho	183
Tālumāhacca	216
Tā su taṁ	211
Tiṭṭhaṁ naro	232
Tiṭṭhataṁ	312

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တတ္ထ တတ္ထ	၁၉၂
တတ္ထ ပုစ္ဆိ	၃၀၀
တတြ	၁၂၂
တတြူပယညူ	၆၄
တထံ တဿ	၃၁၇
တထတ္တာ	၁၅၂၊၁၅၃
တထဒ္ဒသာ	၂၇၆
တထာ	၁၃၈
တထာ အဟံ	၂၁၁
တထာ ဧတေ	၂၁၁
တထာဂတံ	၈၁၊၁၇၅
တထာရူပံ	၁၇၃
တထာဝိဓဿ	၃၀၉
တထာဝိဓော	၂၃၂
တထာ ဟိ	၃၀၅
တထာ ဟိ တေ	၁၄၂
တထိယံ	၂၇၀
တထိယာ	၂၇၅
တထေဝ မညေ	၈၁
တဒကုဗ္ဗမာနော	၂၃၄
တဒဋ္ဌိကတွာန	၆၃
တဒ ဘဝနံ	၂၀၆
တဒမညိသုံ	၅၀
တဒမရိယာနံ	၂၂၅
တဒဟုပေါသထေ	၂၁၉
တဒုပါဂမုံ	၅၅
တဒေဝ ပါဝ	၂၇၁
တန္ဒိံ မာယံ	၂၈၀
တပဿိနော	၄၉
တပေန	၁၉၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တပေါ	၃၃၊၅၂
တပ္ပရာယဏံ	၃၁၇
တမဒ္ဒသ	၁၁၁
တမနုဒါသိနော	၃၂၁
တမာ တမံ	၄၆
တမာဟု ဗုဒ္ဓံ	၁၅၁
တမ္မယော	၂၆၂
တမှာ ကုလာ	၁၁၃
တယာ	၇၄
တယော ရောဂါ	၅၈
တရဿု ဩဃံ	၃၀၈
တရေ	၂၃၀
တရေသိ	၃၀၇
တသထာဝရေ	၂၁၁
တသိတောဝုဒကံ	၂၉၉
တသေသု	၁၈၉
တသ္မာ ဟဝေ	၆၅
တသ္မိံ	၂၀၈၊၂၅၀
တဿ	၁၃၁၊၂၉၆
တာဏံ	၂၀၀
တာဒိ	၁၅၂
တာဒိနာ	၂၀၈
တာဒိသံ	၆၃
တာပယေ	၁၂၆
တာရာသဘံဝ	၂၀၆
တာရုက္ခော	၁၈၃
တာလုမာဟစ္စ	၂၁၆
တာ သု တံ	၂၁၁
တိဋ္ဌံ နရော	၂၃၂
တိဋ္ဌတံ	၃၁၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tiṭṭhantamenaṁ	316
Tiṇāni	185
Tiṇṇaṁ	93
Tiṇṇaṁ vedānaṁ	169
Tiṇṇo	150
Tiṇhadhāraṁ	199
Tiṇhadhārakhuradhāraṁ	201
Titthakarā	147
Titthiyā	102
Titthyā	272
Timisamāyanti	200
Tiyaggaḷapokkharaṇī	162
Tiriyaṁ vāpi majjhe	157
Tiriyañcāpi majjhe	306
Tilavāho	197
Tividhaṁ	144
Tissametteyyo	298
Tīsu vidhāsu	261
Tuṭṭhā	205
Tuṇhībhūtaṁ tuṇhībhūtaṁ	219
Tumo sahā	271
Tumhādisānaṁ	131
Tulyo	99
Tuvaṁ	99
Tusitā	287
Te	148
Tejasā	313
Tejī	313
Te naṁ	210

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tena	7, 260
Tena kho pana	38, 128
Tena teneva	321
Tena thāmaṁ	278
Tena petā	181
Tenamha	205
Tena hi	49
Teneva	314
Te pañhe	148
Te'bhirattā	272
Tevijjānaṁ	184
Tesa'ntakaro	149
Tesu	282
Tesu gutto	289
Te senā	118
Tehi phuṭṭho	288
Todeyyo	183
Tosanatthaṁ	289
Tyatthu	76
Tvamasi	115
[Tha]	
Thambhaṁ	67
Thāvaresu	189
Thiyo	230
Thīnaṁ	283
Therā	148
Thero	79
Thomayanti	304

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တိဋ္ဌန္တမေနံ	၃၁၆
တိဏာနိ	၁၈၅
တိဏ္ဏံ	၉၃
တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ	၁၆၉
တိဏ္ဏော	၁၅၀
တိဏှဓာရံ	၁၉၉
တိဏှဓာရခုရဓာရံ	၂၀၁
တိတ္ထကရာ	၁၄၇
တိတ္ထိယာ	၁၀၂
တိတ္ထျာ	၂၇၂
တိမိသမာယန္တိ	၂၀၀
တိယဂ္ဂဠပေါက္ခရဏီ	၁၆၂
တိရိယံ ဝါပိ မဇ္ဈေ	၁၅၇
တိရိယဉ္စာပိ မဇ္ဈေ	၃၀၆
တိလဝါဟော	၁၉၇
တိဝိဓံ	၁၄၄
တိဿမေတ္တေယျော	၂၉၈
တီသု ဝိဓာသု	၂၆၁
တုဋ္ဌာ	၂၀၅
တုဏှီဘူတံ တုဏှီဘူတံ	၂၁၉
တုမော သဟာ	၂၇၁
တုမှာဒိသာနံ	၁၃၁
တုလျော	၉၉
တုဝံ	၉၉
တုသိတာ	၂၈၇
တေ	၁၄၈
တေဇသာ	၃၁၃
တေဇီ	၃၁၃
တေ နံ	၂၁၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တေန	၇၊ ၂၆၀
တေန ခေါ ပန	၃၈၊ ၁၂၈
တေန တေနေဝ	၃၂၁
တေန ထာမံ	၂၇၈
တေန ပေတာ	၁၈၁
တေနမှ	၂၀၅
တေန ဟိ	၄၉
တေနေဝ	၃၁၄
တေ ပဉှေ	၁၄၈
တေ'ဘိရတ္တာ	၂၇၂
တေဝိဇ္ဇာနံ	၁၈၄
တေသ'န္တကရော	၁၄၉
တေသု	၂၈၂
တေသု ဂုတ္တော	၂၈၉
တေ သေနာ	၁၁၈
တေဟိ ဖုဋ္ဌော	၂၈၈
တောဒေယျော	၁၈၃
တောသနတ္ထံ	၂၈၉
တျတ္ထု	၇၆
တွမသိ	၁၁၅
[ထ]	
ထမ္ဘံ	၆၇
ထာဝရေသု	၁၈၉
ထိယော	၂၃၀
ထီနံ	၂၈၃
ထေရာ	၁၄၈
ထေရော	၇၉
ထောမယန္တိ	၃၀၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Dakkhiṇeyyebhi	141
Daṭṭhu	113
Daṭṭhu khemato	313
Daṇḍānaṁ	58
Dadāmi	113
Daddallamānaṁ	206
Dantaṁ	149, 188
Dantā	141
Danto	96
Damasā	133
Damena	193
Dassanaṁ	30
Daharo	112
Daheyya	272
Daḷhaṁ vadānā	272
Daḷhadhammadassī	80
Daḷhaparakkamo	53
Daḷho bhava	210
Dātave	50
Dānañca	23
Dānapati	140
Dāyako	140
Dāye	211
Dārā	21
Diguṇaṁ yanti	215
Diṭṭhamariyehi	226
Diṭṭhasutesu	234
Diṭṭhiṁ nissāya	260
Diṭṭhigataṁ	259
Diṭṭhimidheva	238

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Diṭṭhiyāyako	262
Diṭṭhīnivesā	238
Diṭṭhīsu	259
Diṭṭhe dhamme	305
Diṭṭheva dhamme	80, 221
Diṭṭhe sute	242, 271
Dibbaṁ mānusakañca	153
Dibbesu kāmesu	94
Divāvihāre	203
Disā sabbā	282
Dīghaṁ vā rassaṁ vā	189
Dīghapiṭṭhike	185
Dīpā dīpaṁ	322
Dukkaraṁ	210
Dukkaro	116
Dukkhaṁ	301
Dukkhaṁ nigacchati	46
Dukkhantaguṇā	108
Dukkhavepakkaṁ	157
Dukkhassa	188
Dukkhassantaṁ	47
Dukkhassantakarā	159
Dukkhassantakaro	74
Dukkhassantakiriyāya	126
Dukkhito	297
Dukkhena saṁyutaṁ	179
Dukhañca	268
Duggaṁ	190
Duggo maggo	115

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒက္ခိဏေယျေဘိ	၁၄၁
ဒဋ္ဌု	၁၁၃
ဒဋ္ဌု ခေမတော	၃၁၃
ဒဏ္ဍာနံ	၅၈
ဒဒါမိ	၁၁၃
ဒဒ္ဒလ္လမာနံ	၂၀၆
ဒန္တံ	၁၄၉၊၁၈၈
ဒန္တာ	၁၄၁
ဒန္တော	၉၆
ဒမသာ	၁၃၃
ဒမေန	၁၉၃
ဒဿနံ	၃၀
ဒဟရော	၁၁၂
ဒဟေယျ	၂၇၂
ဒဠှံ ဝဒါနာ	၂၇၂
ဒဠှဓမ္မဒဿီ	၈၀
ဒဠှပရက္ကမော	၅၃
ဒဠှော ဘဝ	၂၁၀
ဒါတဝေ	၅၀
ဒါနဉ္စ	၂၃
ဒါနပတိ	၁၄၀
ဒါယကော	၁၄၀
ဒါယေ	၂၁၁
ဒါရာ	၂၁
ဒိဂုဏံ ယန္တိ	၂၁၅
ဒိဋ္ဌမရိယေဟိ	၂၂၆
ဒိဋ္ဌသုတေသု	၂၃၄
ဒိဋ္ဌိံ နိဿာယ	၂၆၀
ဒိဋ္ဌိဂတံ	၂၅၉
ဒိဋ္ဌိမိဓေဝ	၂၃၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒိဋ္ဌိယာယကော	၂၆၂
ဒိဋ္ဌီနိဝေသာ	၂၃၈
ဒိဋ္ဌီသု	၂၅၉
ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ	၃၀၅
ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ	၈၀၊၂၂၁
ဒိဋ္ဌေ သုတေ	၂၄၂၊၂၇၁
ဒိဗ္ဗံ မာနုသကဉ္စ	၁၅၃
ဒိဗ္ဗေသု ကာမေသု	၉၄
ဒိဝါဝိဟာရေ	၂၀၃
ဒိသာ သဗ္ဗာ	၂၈၂
ဒီဃံ ဝါ ရဿံ ဝါ	၁၈၉
ဒီဃပိဋ္ဌိကေ	၁၈၅
ဒီပါ ဒီပံ	၃၂၂
ဒုက္ကရံ	၂၁၀
ဒုက္ကရော	၁၁၆
ဒုက္ခံ	၃၀၁
ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတိ	၄၆
ဒုက္ခန္တဂုဏာ	၁၀၈
ဒုက္ခဝေပက္ကံ	၁၅၇
ဒုက္ခဿ	၁၈၈
ဒုက္ခဿန္တံ	၄၇
ဒုက္ခဿန္တကရာ	၁၅၉
ဒုက္ခဿန္တကရော	၇၄
ဒုက္ခဿန္တကိရိယာယ	၁၂၆
ဒုက္ခိတော	၂၉၇
ဒုက္ခေန သံယုတံ	၁၇၉
ဒုခဉ္စ	၂၆၈
ဒုဂ္ဂံ	၁၉၀
ဒုဂ္ဂေါ မဂ္ဂေါ	၁၁၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Duṭṭhamanāpi	236
Dutiyaṁ	125
Dutiyānupassanā	220
Duttaraṁ	41
Duppamuñca	232
Dubbalathāmakassa	321
Dubbisodho	46
Dubbhāsitā	123
Dubhayaṁ	151
Dubhayo	298
Duraccayo	283
Durabhisambhavaṁ	210
Durabhisambhavo	116
Durāsadā	172
Dullabho	170
Dussaṁ gahetvā	203
Dūrato	149
Dūre vivekā	232
Devatā	5, 297
Devatāya	145
Devā	8, 58
Devīsi	317
Deso	16
Domanassaṁ	182
Dvayataṁ	220
Dvayatānaṁ	220
Dvayatānupassino	220
Dvayameva	267
Dvārabhattaṁ	50

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da - Dha]	
Dvāhaṁ	317
Dveva gatiyo	170
Dhaṁsanti	58
Dhaṅkamivossajanti	40
Dhajiniṁ	120
Dhanaṁ	56, 57
Dhanaviriyena	113
Dhammaṁ	62, 67, 226, 305
Dhammaṁ caññāsi	135
Dhammacariyaṁ	45
Dhammacariyā	23
Dhammaṭṭho	224
Dhammatakkapurejavaṁ	315
Dhammamaggaṁ	208
Dhammamaññaṁ	275
Dhammamaññāya	319
Dhammamabhijaññā	278
Dhammamuttamaṁ	305
Dhammarakkhitā	50
Dhammarato	67
Dhammarājā	170
Dhammavinicchayaññū	67
Dhammasandosavādaṁ	67
Dhammasākacchā	30
Dhammassakovidā	226
Dhammassavanaṁ	26
Dhammā	237
Dhammānudhammaṁ	63
Dhammārāmo	67
Dhammiṁ kathaṁ	66

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒုဋ္ဌမနာပိ	၂၃၆
ဒုတိယံ	၁၂၅
ဒုတိယာနုပဿနာ	၂၂၀
ဒုတ္တရံ	၄၁
ဒုပ္ပမုဉ္စ	၂၃၂
ဒုဗ္ဗလထာမကဿ	၃၂၁
ဒုဗ္ဗိသောဓော	၄၆
ဒုဗ္ဘာသိတာ	၁၂၃
ဒုဘယံ	၁၅၁
ဒုဘယော	၂၉၈
ဒုရစ္စယော	၂၈၃
ဒုရဘိသမ္ဘဝံ	၂၁၀
ဒုရဘိသမ္ဘဝေါ	၁၁၆
ဒုရာသဒါ	၁၇၂
ဒုလ္လဘော	၁၇၀
ဒုဿံ ဂဟေတွာ	၂၀၃
ဒူရတော	၁၄၉
ဒူရေ ဝိဝေကာ	၂၃၂
ဒေဝတာ	၅၊ ၂၉၇
ဒေဝတာယ	၁၄၅
ဒေဝါ	၈၊ ၅၈
ဒေဝီသိ	၃၁၇
ဒေသော	၁၆
ဒေါမနဿံ	၁၈၂
ဒွယတံ	၂၂၀
ဒွယတာနံ	၂၂၀
ဒွယတာနုပဿိနော	၂၂၀
ဒွယမေဝ	၂၆၇
ဒွါရဘတ္တံ	၅၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ-ဓ]	
ဒွါဟံ	၃၁၇
ဒွေဝ ဂတိယော	၁၇၀
ဓံသန္တိ	၅၈
ဓင်္ကမိဝေါဿဇန္တိ	၄၀
ဓဇိနိံ	၁၂၀
ဓနံ	၅၆၊ ၅၇
ဓနဝိရိယေန	၁၁၃
ဓမ္မံ	၆၂၊ ၆၇၊ ၂၂၆၊ ၃၀၅
ဓမ္မံ စညာသိ	၁၃၅
ဓမ္မစရိယံ	၄၅
ဓမ္မစရိယာ	၂၃
ဓမ္မဋ္ဌော	၂၂၄
ဓမ္မတက္ကပုရေဇဝံ	၃၁၅
ဓမ္မမဂ္ဂံ	၂၀၈
ဓမ္မမညံ	၂၇၅
ဓမ္မမညာယ	၃၁၉
ဓမ္မမဘိဇညာ	၂၇၈
ဓမ္မမုတ္တမံ	၃၀၅
ဓမ္မရက္ခိတာ	၅၀
ဓမ္မရတော	၆၇
ဓမ္မရာဇာ	၁၇၀
ဓမ္မဝိနိစ္ဆယညူ	၆၇
ဓမ္မသန္ဒောသဝါဒံ	၆၇
ဓမ္မသာကစ္ဆာ	၃၀
ဓမ္မဿကောဝိဒါ	၂၂၆
ဓမ္မဿဝနံ	၂၆
ဓမ္မာ	၂၃၇
ဓမ္မာနုဓမ္မံ	၆၃
ဓမ္မာရာမော	၆၇
ဓမ္မိံ ကထံ	၆၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhammiko	170
Dhammiyā kathāya	168
Dhamme ṭhito	67
Dhammena	53, 109, 140, 171
Dhammena cakkaṁ vattemi	174
Dhammena manusāsati	298
Dhammesu	25, 238, 310
Dhammesu vasī	97
Dhammo	67
Dhāniyaṁ	49
Dhāniyañca	57
Dhārehi	323
Dhitimā	132
Dhiratthu	118
Dhīrā	81
Dhīrānaṁ jhāyīnaṁ	217
Dhīrehi	259
Dhīro	182, 213
Dhutaṁ	103
Dhonaṁ	82
Dhonassa	238
Dhonena	257
Dhono	238
[Na]	
Naṁ	41, 47, 62, 103, 107, 310
Na	129
Nato	321
Natthi kiñcīti	316

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Natthīti nissāya	308
Nadiṁ Nerañjaraṁ pati	114
Naddhiṁ	188
Nandiñjahaṁ	314
Nandībhavaparikkhīṇaṁ	190
Nandī saṁyojanaṁ	317
Nappasahati	120
Namassaṁ	80, 280
Namassanti	184
Namassamāno	321
Namuci	115
Narakaṁ imaṁ	212
Narāsabho	205
Naro siyā	202
Nave	283
Nassaṁ momuho	318
Nāga nāgassa	159
Nāgama	53
Nāgarājā	100
Nātariṁsu	304
Nātitaranti	102
Nātivelaṁ	290
Nādiyati	190
Nādeti	285
Nāddasāsiṁ	282
Nādhigacchissaṁ	121
Nādhimuccati	172
Nānārattehi	50
Nābhijappeyya	279

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓမ္မိကော	၁၇၀
ဓမ္မိယာ ကထာယ	၁၆၈
ဓမ္မေ ဌိတော	၆၇
ဓမ္မေန	၅၃၊၁၀၉၊၁၄၀၊၁၇၁
ဓမ္မေန စက္ကံ ဝတ္တေမိ	၁၇၄
ဓမ္မေန မနုသာသတိ	၂၉၈
ဓမ္မေသု	၂၅၊၂၃၈၊၃၁၀
ဓမ္မေသု ဝသီ	၉၇
ဓမ္မော	၆၇
ဓာနိယံ	၄၉
ဓာနိယဉ္စ	၅၇
ဓာရေဟိ	၃၂၃
ဓိတိမာ	၁၃၂
ဓိရတ္ထု	၁၁၈
ဓီရာ	၈၁
ဓီရာနံ ဈာယီနံ	၂၁၇
ဓီရေဟိ	၂၅၉
ဓီရော	၁၈၂၊၂၁၃
ဓုတံ	၁၀၃
ဓောနံ	၈၂
ဓောနဿ	၂၃၈
ဓောနေန	၂၅၇
ဓောနော	၂၃၈
[န]	
နံ	၄၁၊၄၇၊၆၂၊ ၁၀၃၊၁၀၇၊၃၁၀
န	၁၂၉
နတော	၃၂၁
နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ	၃၁၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နတ္ထီတိ နိဿာယ	၃၀၈
နဒိံ နေရဉ္ဇရံ ပတိ	၁၁၄
နဒ္ဓိံ	၁၈၈
နန္ဒိဉ္ဇဟံ	၃၁၄
နန္ဒီဘဝပရိက္ခီဏံ	၁၉၀
နန္ဒီ သံယောဇနံ	၃၁၇
နပ္ပသဟတိ	၁၂၀
နမဿံ	၈၀၊၂၈၀
နမဿန္တိ	၁၈၄
နမဿမာနော	၃၂၁
နမုစိ	၁၁၅
နရကံ ဣမံ	၂၁၂
နရာသဘော	၂၀၅
နရော သိယာ	၂၀၂
နဝေ	၂၈၃
နဿံ မောမုဟော	၃၁၈
နာဂ နာဂဿ	၁၅၉
နာဂမ	၅၃
နာဂရာဇာ	၁၀၀
နာတရိံသု	၃၀၄
နာတိတရန္တိ	၁၀၂
နာတိဝေလံ	၂၉၀
နာဒိယတိ	၁၉၀
နာဒေတိ	၂၈၅
နာဒ္ဒသာသိံ	၂၈၂
နာဓိဂစ္ဆိဿံ	၁၂၁
နာဓိမုစ္စတိ	၁၇၂
နာနာရတ္တေဟိ	၅၀
နာဘိဇပ္ပေယျ	၂၇၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nābhijavanti	199
Nābhisaje	189
Nābhisajjeyya	280
Nāmakāyā	309
Nāmagottaṁ	192
Nāmañca rūpañca	268, 301
Nāradapabbatā	159
Nāriṁ	259
Nāriyo	211
Nārīvaragaṇāyutaṁ	55
Nālatthaṁ kusalaṁ	215
Nāvilo	302
Nāsīsatī	234
Nāssu	52, 53
Nikūja	82
Niketino	113
Nikkāmo	320
Niggama	208
Niggayha	82
Nigghosaṁ	251
Nigrodhakappo	79
Nigrodhasseva	40
Nighaṇḍu	169
Nighāti	256
Nighosaṁ	217
Niccāni	271
Nicchāto	213, 223
Nicchāraye	105
Niccheyya	238
Nidānā	39

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Niddaṁ tandiṁ	283
Niddhamatha	47
Nidhāya	189
Nidhimapālayuṁ	50
Nindāya so	255
Nindiyaṁ	197
Ninnāmetvā	173
Ninhāya	152
Nipakā	47
Nipatī	58
Nipuṇo	63, 103
Nibbano	321
Nibbānadhammaṁ	157
Nibbānapadaṁ	95
Nibbānamattano	307
Nibbānamanaso	283
Nibbānasacchikiriyā	33
Nibbijjā’pema	121
Nibbijjha	151, 282
Nibbidābahulo	76
Nibbutaṁ	189
Nimittaṁ	76
Niyāmadassī	97
Niyyānikā	220
Niraṁkatvā	59, 67
Niraggaḷo	56
Nirattaṁ	313
Nirattā	278
Nirayaṁ	198
Nirayagāminaṁ	46

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နာဘိဇဝန္တိ	၁၉၉
နာဘိသဇေ	၁၈၉
နာဘိသဇ္ဇေယျ	၂၈၀
နာမကာယာ	၃၀၉
နာမဂေါတ္တံ	၁၉၂
နာမဉ္စ ရူပဉ္စ	၂၆၈၊ ၃၀၁
နာရဒပဗ္ဗတာ	၁၅၉
နာရိံ	၂၅၉
နာရိယော	၂၁၁
နာရီဝရဂဏာယုတံ	၅၅
နာလတ္ထံ ကုသလံ	၂၁၅
နာဝိလော	၃၀၂
နာသီသတီ	၂၃၄
နာဿု	၅၂၊ ၅၃
နိကူဇ	၈၂
နိကေတိနော	၁၁၃
နိက္ကာမော	၃၂၀
နိဂ္ဂမ	၂၀၈
နိဂ္ဂယှ	၈၂
နိဂ္ဃောသံ	၂၅၁
နိဂြောဓကပ္ပေါ	၇၉
နိဂြောဓဿေဝ	၄၀
နိဃဏ္ဍု	၁၆၉
နိဃာတိ	၂၅၆
နိဃောသံ	၂၁၇
နိစ္စာနိ	၂၇၁
နိစ္ဆာတော	၂၁၃၊ ၂၂၃
နိစ္ဆာရယေ	၁၀၅
နိစ္ဆေယျ	၂၃၈
နိဒါနာ	၃၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နိဒ္ဒံ တန္ဒိံ	၂၈၃
နိဒ္ဓမထ	၄၇
နိဓာယ	၁၈၉
နိဓိမပါလယုံ	၅၀
နိန္ဒာယ သော	၂၅၅
နိန္ဒိယံ	၁၉၇
နိန္နာမေတွာ	၁၇၃
နိန္ဟာယ	၁၅၂
နိပကာ	၄၇
နိပတီ	၅၈
နိပုဏော	၆၃၊ ၁၀၃
နိဗ္ဗနော	၃၂၁
နိဗ္ဗာနဓမ္မံ	၁၅၇
နိဗ္ဗာနပဒံ	၉၅
နိဗ္ဗာနမတ္တနော	၃၀၇
နိဗ္ဗာနမနသော	၂၈၃
နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာ	၃၃
နိဗ္ဗိဇ္ဇာ’ပေမ	၁၂၁
နိဗ္ဗိဇ္ဈ	၁၅၁၊ ၂၈၂
နိဗ္ဗိဒါဗဟုလော	၇၆
နိဗ္ဗုတံ	၁၈၉
နိမိတ္တံ	၇၆
နိယာမဒဿီ	၉၇
နိယျာနိကာ	၂၂၀
နိရံကတွာ	၅၉၊ ၆၇
နိရဂ္ဂဠော	၅၆
နိရတ္တံ	၃၁၃
နိရတ္တာ	၂၇၈
နိရယံ	၁၉၈
နိရယဂါမိနံ	၄၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nirayadukkhaṁ	155
Nirayamhi	72
Nirassajanti	242
Nirassati	285
Nirassatī	238
Nirāmagandho	216
Nirāsaṁ	132
Nirāsatti	264
Nirāsā	141
Nirāsāsaṁ	190
Nirāso	96
Nirūpadhiṁ	191
Nirodho	225
Nivātavutti	67
Nivāto	26
Nivāresi	50
Niviṭṭhassa	65
Niviṭṭhā	255
Niviṭṭho	236
Nivissavādī	276
Nivutā	310
Nivutānaṁ	226
Nivuto	301
Nivuttakeso	129
Nivesanaṁ	135
Nivesanañca	306
Nivesane	54
Nivesanesu	238
Nivese	54
Nisaṅkhati	284

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nisamma dhīro	63
Nisāmetha	112
Nisīdatha	71
Nisajja	260
Nissayanā	264
Nissayeyya	245
Nissitassa	225
Nissitā	255
Nissito	245
Nihīnato	245
Nihīnapañño	271
Nihīno	271
Nīcakulāmiva	112
Nīcākulīno	132
Nīyetha	67
Nīlavanarāji	172
Nupasaṅkheyyo	263
Nūparato	277
Ne	50
Nekkhammaṁ	113, 313
Nekkhammavemattatā	134
Nejati	265
Nesaṁ pakataṁ	50
Neso samaṇo	39
No	129, 130
Nopalitto	234
No Muniṁ vadanti	310
No savanāya	80
Nhātakaṁ	191
Nhātako	152

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နိရယဒုက္ခံ	၁၅၅
နိရယမှိ	၇၂
နိရဿဇန္တိ	၂၄၂
နိရဿတိ	၂၈၅
နိရဿတီ	၂၃၈
နိရာမဂန္ဓော	၂၁၆
နိရာသံ	၁၃၂
နိရာသတ္တိ	၂၆၄
နိရာသာ	၁၄၁
နိရာသာသံ	၁၉၀
နိရာသော	၉၆
နိရူပဓိံ	၁၉၁
နိရောဓော	၂၂၅
နိဝါတဝုတ္တိ	၆၇
နိဝါတော	၂၆
နိဝါရေသိ	၅၀
နိဝိဋ္ဌဿ	၆၅
နိဝိဋ္ဌာ	၂၅၅
နိဝိဋ္ဌော	၂၃၆
နိဝိဿဝါဒီ	၂၇၆
နိဝုတာ	၃၁၀
နိဝုတာနံ	၂၂၆
နိဝုတော	၃၀၁
နိဝုတ္တကေသော	၁၂၉
နိဝေသနံ	၁၃၅
နိဝေသနဉ္စ	၃၀၆
နိဝေသနေ	၅၄
နိဝေသနေသု	၂၃၈
နိဝေသေ	၅၄
နိသင်္ခတိ	၂၈၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နိသမ္မ ဓီရော	၆၃
နိသာမေထ	၁၁၂
နိသီဒထ	၇၁
နိသဇ္ဇ	၂၆၀
နိဿယနာ	၂၆၄
နိဿယေယျ	၂၄၅
နိဿိတဿ	၂၂၅
နိဿိတာ	၂၅၅
နိဿိတော	၂၄၅
နိဟီနတော	၂၄၅
နိဟီနပညော	၂၇၁
နိဟီနော	၂၇၁
နီစကုလာမိဝ	၁၁၂
နီစာကုလီနော	၁၃၂
နီယေထ	၆၇
နီလဝနရာဇိ	၁၇၂
နုပသင်္ခေယျော	၂၆၃
နူပရတော	၂၇၇
နေ	၅၀
နေက္ခမ္မံ	၁၁၃၊ ၃၁၃
နေက္ခမ္မဝေမတ္တတာ	၁၃၄
နေဇတိ	၂၆၅
နေသံ ပကတံ	၅၀
နေသော သမဏော	၃၉
နော	၁၂၉၊ ၁၃၀
နောပလိတ္တော	၂၃၄
နော မုနိံ ဝဒန္တိ	၃၁၀
နော သဝနာယ	၈၀
နှာတကံ	၁၉၁
နှာတကော	၁၅၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pakappitā	237
Pakappitāni	259
Pakampanaṁ	283
Pakāsesi	99
Pakkanduṁ	58
Pakkānaṁ	180
Pakkhassa	108
Pakkhī	186
Paṅkaṁ	157
Pagāḷhā	118
Pagāḷho	232
Paggayha	82
Paccattameva	275
Paccanīkamidaṁ	226
Paccanti	200
Paccayappicchatā	212
Paccayiko	195
Paccaye	75
Paccassosuṁ	49
Paccekagaṇino	298
Paccekasaccesu	255
Pacceti	246
Paccenti	260, 275
Paccuggacchāmi	120
Pacchā	191, 284
Pacchā pure	233
Pacchimo	82
Pajaṁ	233
Pajappaṁ	182

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pajappatī	274
Pajahāti	242
Pajā	54
Pajānaṁ	288, 305, 314
Pajjotakarā	81
Pañca	74, 290
Pañcasatāni	300
Pañcaseṭṭho	84
Pañjalikā	138
Pañhe	149
Paññaṁ	289
Paññā	117, 301
Paññāyete	301
Paññāvimuttassa	262
Pataṅgā	185
Paṭikosaṁ	270
Paṭikkamma	104
Paṭigiddhā	202
Paṭiggahe	207
Paṭighaṁ	97
Paṭicchitāse	246
Paṭijānare	185
Paṭinanditā	126
Paṭipajjamāno	63, 65
Paṭipajjeyya	212
Paṭipadaṁ	279
Paṭipaviṭṭhamhi	297
Paṭipuggalo	159
Paṭibhāti maṁ	126

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပကပ္ပိတာ	၂၃၇
ပကပ္ပိတာနိ	၂၅၉
ပကမ္ပနံ	၂၈၃
ပကာသေသိ	၉၉
ပက္ကန္ဒုံ	၅၈
ပက္ကာနံ	၁၈၀
ပက္ခဿ	၁၀၈
ပက္ခီ	၁၈၆
ပင်္ကံ	၁၅၇
ပဂါဠှာ	၁၁၈
ပဂါဠှော	၂၃၂
ပဂ္ဂယှ	၈၂
ပစ္စတ္တမေဝ	၂၇၅
ပစ္စနီကမိဒံ	၂၂၆
ပစ္စန္တိ	၂၀၀
ပစ္စယပ္ပိစ္ဆတာ	၂၁၂
ပစ္စယိကော	၁၉၅
ပစ္စယေ	၇၅
ပစ္စဿောသုံ	၄၉
ပစ္စေကဂဏိနော	၂၉၈
ပစ္စေကသစ္စေသု	၂၅၅
ပစ္စေတိ	၂၄၆
ပစ္စေန္တိ	၂၆၀၊ ၂၇၅
ပစ္စုဂ္ဂစ္ဆာမိ	၁၂၀
ပစ္ဆာ	၁၉၁၊ ၂၈၄
ပစ္ဆာ ပုရေ	၂၃၃
ပစ္ဆိမော	၈၂
ပဇံ	၂၃၃
ပဇပ္ပံ	၁၈၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဇပ္ပတိ	၂၇၄
ပဇဟာတိ	၂၄၂
ပဇာ	၅၄
ပဇာနံ	၂၈၈၊ ၃၀၅၊ ၃၁၄
ပဇ္ဇောတကရာ	၈၁
ပဉ္စ	၇၄၊ ၂၉၀
ပဉ္စသတာနိ	၃၀၀
ပဉ္စသေဋ္ဌော	၈၄
ပဉ္ဇလိကာ	၁၃၈
ပဉှေ	၁၄၉
ပညံ	၂၈၉
ပညာ	၁၁၇၊ ၃၀၁
ပညာယေတေ	၃၀၁
ပညာဝိမုတ္တဿ	၂၆၂
ပတင်္ဂါ	၁၈၅
ပဋိကောသံ	၂၇၀
ပဋိက္ကမ္မ	၁၀၄
ပဋိဂိဒ္ဓါ	၂၀၂
ပဋိဂ္ဂဟေ	၂၀၇
ပဋိဃံ	၉၇
ပဋိစ္ဆိတာသေ	၂၄၆
ပဋိဇာနရေ	၁၈၅
ပဋိနန္ဒိတာ	၁၂၆
ပဋိပဇ္ဇမာနော	၆၃၊ ၆၅
ပဋိပဇ္ဇေယျ	၂၁၂
ပဋိပဒံ	၂၇၉
ပဋိပဝိဋ္ဌမှိ	၂၉၇
ပဋိပုဂ္ဂလော	၁၅၉
ပဋိဘာတိ မံ	၁၂၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paṭibhātu taṁ	126
Paṭibhānavā	264, 322
Paṭiyādeti	169
Paṭivajja	280
Paṭisaṁyujeyya	261
Paṭisallīnassa	79
Paṭisūramicchaṁ	256
Paṭisenikattā	256
Paṭiseniyanti	105
Paṭhamuppattiko	112
Paṇidhi	245
Paṇḍarāni	154
Paṇḍavaṁ	112
Paṇḍitā	12
Paṇḍitānaṁ	10
Paṇḍito	154
Paṇḍukambale	206
Patiṁ	59
Pati	52, 114
Patikkhaṁ	209
Patirūpaṁ	199
Patirūpadeso	16
Patirūpo	16
Patilīnacarassa	249
Patilīno	264
Patissatā	47
Patītarūpo	100
Patīte	203
Pattayānā	186
Pattinaṁ	149

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pattipatto	157
Pattiyā	115
Patto	191
Patthayatī	274
Patthayamānassa	274
Padaṁ	210
Padako	169
Padaresu	217
Pade padaṁ	172
Padosaye	198
Paddhagū	312
Padhānapahitattaṁ	114
Padhānavā	155
Padhānavemattatā	134
Padhānāya	114
Panujja	93
Panujja viññāṇaṁ	306
Pantañca	74
Pantamhi	288
Pannabhāraṁ	188
Pannabhāro	277
Pannarase	219
Papañcanāmarūpaṁ	155
Papañcasaṅkhā	268
Papañcasaṅkhāya	278
Papatanti	201
Pappuyya	138, 182, 256
Pabbaji	110
Pabbajitānulomikaṁ	103
Pabbajitopi	45

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဋိဘာတု တံ	၁၂၆
ပဋိဘာနဝါ	၂၆၄၊ ၃၂၂
ပဋိယာဒေတိ	၁၆၉
ပဋိဝဇ္ဇ	၂၈၀
ပဋိသံယုဇေယျ	၂၆၁
ပဋိသလ္လီနဿ	၇၉
ပဋိသူရမိစ္ဆံ	၂၅၆
ပဋိသေနိကတ္တာ	၂၅၆
ပဋိသေနိယန္တိ	၁၀၅
ပဌမုပ္ပတ္တိကော	၁၁၂
ပဏိဓိ	၂၄၅
ပဏ္ဍရာနိ	၁၅၄
ပဏ္ဍဝံ	၁၁၂
ပဏ္ဍိတာ	၁၂
ပဏ္ဍိတာနံ	၁၀
ပဏ္ဍိတော	၁၅၄
ပဏ္ဍုကမ္ဗလေ	၂၀၆
ပတိံ	၅၉
ပတိ	၅၂၊ ၁၁၄
ပတိက္ခံ	၂၀၉
ပတိရူပံ	၁၉၉
ပတိရူပဒေသော	၁၆
ပတိရူပေါ	၁၆
ပတိလီနစရဿ	၂၄၉
ပတိလီနော	၂၆၄
ပတိဿတာ	၄၇
ပတီတရူပေါ	၁၀၀
ပတီတေ	၂၀၃
ပတ္တယာနာ	၁၈၆
ပတ္တိနံ	၁၄၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပတ္တိပတ္တော	၁၅၇
ပတ္တိယာ	၁၁၅
ပတ္တော	၁၉၁
ပတ္ထယတီ	၂၇၄
ပတ္ထယမာနဿ	၂၇၄
ပဒံ	၂၁၀
ပဒကော	၁၆၉
ပဒရေသု	၂၁၇
ပဒေ ပဒံ	၁၇၂
ပဒေါသယေ	၁၉၈
ပဒ္ဓဂူ	၃၁၂
ပဓာနပဟိတတ္တံ	၁၁၄
ပဓာနဝါ	၁၅၅
ပဓာနဝေမတ္တတာ	၁၃၄
ပဓာနာယ	၁၁၄
ပနုဇ္ဇ	၉၃
ပနုဇ္ဇ ဝိညာဏံ	၃၀၆
ပန္တဉ္စ	၇၄
ပန္တမှိ	၂၈၈
ပန္နဘာရံ	၁၈၈
ပန္နဘာရော	၂၇၇
ပန္နရသေ	၂၁၉
ပပဉ္စနာမရူပံ	၁၅၅
ပပဉ္စသင်္ခါ	၂၆၈
ပပဉ္စသင်္ခါယ	၂၇၈
ပပတန္တိ	၂၀၁
ပပ္ပုယျ	၁၃၈၊ ၁၈၂၊ ၂၅၆
ပဗ္ဗဇိ	၁၁၀
ပဗ္ဗဇိတာနုလောမိကံ	၁၀၃
ပဗ္ဗဇိတောပိ	၄၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pabbajitomhi	113
Pabbajitvāna	110
Pabbatamāruhuṁ	299
Pabbatānaṁ guhāsu vā	287
Pabruvanti	192
Pabhavanti	305
Pamajje	202
Pamatte viññāya	71
Pamatto	68
Pamāṇa'matthi	310
Pamāṇavemattatā	134
Pamādānupatito	72
Pamādo	72
Pamāya	272
Pamuñca	307
Pamūḷhā	233
Pamocanāya	307
Pamoditā	204
Pamohaṁ	260
Payuttaṁ	280
Paraṁ vambhenti	118
Parañca lokaṁ	151
Parattha	198
Paradhammikā	288
Paraneyyamatthi	275
Parapessena	187
Parabhojanaṁ	96
Paramaṁ	241
Paramavisuddhadassī	208
Paramāya diṭṭhiyā	135

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Parame	308
Paramo brahmā	52
Paravediyaṁ	136
Parasenappamaddanā	171
Parājito	118
Parāyaṇaṁ	99
Parikissati	251
Parikkhayā	98
Parikkhāro	57
Pariggahā	135
Pariggahesu	234
Paricarati	128
Paricārakasoḷasānaṁ	319
Pariññacārī	158
Pariññāya	129, 223
Paritassati	188
Parittañca	179
Paridevati	256
Paridevadhamme	289
Paridevasi	181
Parinibbānagato	150
Parinibbutaṁ	81, 93
Parinibbuto	96, 223
Paripuṇṇakāyo	173
Paripuṇṇamānī	271
Pariphandamānaṁ	233
Paribbajati	302
Paribbajeyya	93
Paribbasāno	244

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဗ္ဗဇိတောမှိ	၁၁၃
ပဗ္ဗဇိတွာန	၁၁၀
ပဗ္ဗတမာရုဟုံ	၂၉၉
ပဗ္ဗတာနံ ဂုဟာသု ဝါ	၂၈၇
ပဗြုဝန္တိ	၁၉၂
ပဘဝန္တိ	၃၀၅
ပမဇ္ဇေ	၂၀၂
ပမတ္တေ ဝိညာယ	၇၁
ပမတ္တော	၆၈
ပမာဏ’မတ္ထိ	၃၁၀
ပမာဏဝေမတ္တတာ	၁၃၄
ပမာဒါနုပတိတော	၇၂
ပမာဒေါ	၇၂
ပမာယ	၂၇၂
ပမုဉ္စ	၃၀၇
ပမူဠှာ	၂၃၃
ပမောစနာယ	၃၀၇
ပမောဒိတာ	၂၀၄
ပမောဟံ	၂၆၀
ပယုတ္တံ	၂၈၀
ပရံ ဝမ္ဘေန္တိ	၁၁၈
ပရဉ္စ လောကံ	၁၅၁
ပရတ္ထ	၁၉၈
ပရဓမ္မိကာ	၂၈၈
ပရနေယျမတ္ထိ	၂၇၅
ပရပေသေန	၁၈၇
ပရဘောဇနံ	၉၆
ပရမံ	၂၄၁
ပရမဝိသုဒ္ဓဒဿီ	၂၀၈
ပရမာယ ဒိဋ္ဌိယာ	၁၃၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရမေ	၃၀၈
ပရမော ဗြဟ္မာ	၅၂
ပရဝေဒိယံ	၁၃၆
ပရသေနပ္ပမဒ္ဒနာ	၁၇၁
ပရာဇိတော	၁၁၈
ပရာယဏံ	၉၉
ပရိကိဿတိ	၂၅၁
ပရိက္ခယာ	၉၈
ပရိက္ခာရော	၅၇
ပရိဂ္ဂဟာ	၁၃၅
ပရိဂ္ဂဟေသု	၂၃၄
ပရိစရတိ	၁၂၈
ပရိစာရကသောဠသာနံ	၃၁၉
ပရိညစာရီ	၁၅၈
ပရိညာယ	၁၂၉၊ ၂၂၃
ပရိတဿတိ	၁၈၈
ပရိတ္တဉ္စ	၁၇၉
ပရိဒေဝတိ	၂၅၆
ပရိဒေဝဓမ္မေ	၂၈၉
ပရိဒေဝသိ	၁၈၁
ပရိနိဗ္ဗာနဂတော	၁၅၀
ပရိနိဗ္ဗုတံ	၈၁၊ ၉၃
ပရိနိဗ္ဗုတော	၉၆၊ ၂၂၃
ပရိပုဏ္ဏကာယော	၁၇၃
ပရိပုဏ္ဏမာနီ	၂၇၁
ပရိဖန္ဒမာနံ	၂၃၃
ပရိဗ္ဗဇတိ	၃၀၂
ပရိဗ္ဗဇေယျ	၉၃
ပရိဗ္ဗသာနော	၂၄၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paribbājako	145
Paribbājayitvā	157
Paribhotabbo	149
Pariyatti-appicchatā	213
Pariyantacārī	288
Parivajjayeyya	107
Parivajjeti	229
Parivajjehi	76
Parivasi	209
Parivitakko	79
Parivīmaṁsamāno	290
Parisaggato	107
Parisāya	256
Parisuddhaṁ	167
Parisodhayi	111
Parissayavinayaṁ	279
Parissayā	230
Parihare	118
Parihāyanti	229
Pareto	251
Paroparā	136
Paroparāni	304
Paropare	211
Paro loko	317
Parovaraṁ	83
Parosahassaṁ	171
Palāpe	47
Palikhañña tiṭṭhe	289
Palipathaṁ	190
Paleti	309

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Palehi	256
Palokinaṁ	223
Palobhayuṁ	211
Palobhenti	211
Pavaḍḍhatha	57
Pavaraṁ	191
Pavasaṁ	274
Pavassa	83
Pavādiyāse	270
Pavicayaṁ	300
Pavitakkaṁ	257
Pavineyya dosaṁ	143
Pavisanti	200
Pavecche	133
Paveditaṁ	259
Pavedeti	166
Pavedhatī	274
Pavedhitaṁ	274
Pasaṁsamicchaṁ	255
Pasaṁsalābhā	256
Pasaṁsāma	105
Pasaṁsito	256
Pasaṁsiyo	197
Pasajanti	105
Pasannanetto	174
Pasanno	209
Pasutā	233
Pasūrā	257
Pasū	49
Pasūnañca	58

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရိဗ္ဗာဇကော	၁၄၅
ပရိဗ္ဗာဇယိတွာ	၁၅၇
ပရိဘောတဗ္ဗော	၁၄၉
ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆတာ	၂၁၃
ပရိယန္တစာရီ	၂၈၈
ပရိဝဇ္ဇယေယျ	၁၀၇
ပရိဝဇ္ဇေတိ	၂၂၉
ပရိဝဇ္ဇေဟိ	၇၆
ပရိဝသိ	၂၀၉
ပရိဝိတက္ကော	၇၉
ပရိဝီမံသမာနော	၂၉၀
ပရိသဂ္ဂတော	၁၀၇
ပရိသာယ	၂၅၆
ပရိသုဒ္ဓံ	၁၆၇
ပရိသောဓယိ	၁၁၁
ပရိဿယဝိနယံ	၂၇၉
ပရိဿယာ	၂၃၀
ပရိဟရေ	၁၁၈
ပရိဟာယန္တိ	၂၂၉
ပရေတော	၂၅၁
ပရောပရာ	၁၃၆
ပရောပရာနိ	၃၀၄
ပရောပရေ	၂၁၁
ပရော လောကော	၃၁၇
ပရောဝရံ	၈၃
ပရောသဟဿံ	၁၇၁
ပလာပေ	၄၇
ပလိခည တိဋ္ဌေ	၂၈၉
ပလိပထံ	၁၉၀
ပလေတိ	၃၀၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပလေဟိ	၂၅၆
ပလောကိနံ	၂၂၃
ပလောဘယုံ	၂၁၁
ပလောဘေန္တိ	၂၁၁
ပဝဍ္ဎထ	၅၇
ပဝရံ	၁၉၁
ပဝသံ	၂၇၄
ပဝဿ	၈၃
ပဝါဒိယာသေ	၂၇၀
ပဝိစယံ	၃၀၀
ပဝိတက္ကံ	၂၅၇
ပဝိနေယျ ဒေါသံ	၁၄၃
ပဝိသန္တိ	၂၀၀
ပဝေစ္ဆေ	၁၃၃
ပဝေဒိတံ	၂၅၉
ပဝေဒေတိ	၁၆၆
ပဝေဓတီ	၂၇၄
ပဝေဓိတံ	၂၇၄
ပသံသမိစ္ဆံ	၂၅၅
ပသံသလာဘာ	၂၅၆
ပသံသာမ	၁၀၅
ပသံသိတော	၂၅၆
ပသံသိယော	၁၉၇
ပသဇန္တိ	၁၀၅
ပသန္နနေတ္တော	၁၇၄
ပသန္နော	၂၀၉
ပသုတာ	၂၃၃
ပသူရာ	၂၅၇
ပသူ	၄၉
ပသူနဉ္စ	၅၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Passa	117, 226
Passataṁ	226
Passati	191
Passato	113
Passatha	233
Passavho	298
Passāmi	233
Pahassamāno	271
Pahāya	242
Pahitattassa	221
Pahīnajātimaraṇaṁ	82
Pahīnamāno	96
Pahūtadhanadhaññosi	55
Pahūtapaññaṁ	93
Pahūtapañño	159, 298
Pāṭikaṅkhaṁ	221
Pāṭihāriyapakkhañca	108
Pāṇaṁ na hane	106
Pāṇinaṁ	57
Pātarāso	104
Pātimokkhaṁ	279
Pātukaroti	63
Pātukaronti	148
Pāto	108
Pādūdare	185
Pānaṁ	107
Pānena	108
Pāpakammaṁ	111
Pāpagocaraṁ	47
Pāpasaṅkappaṁ	47

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pāpā	25
Pāpācāraṁ	47
Pāpāni	107, 126
Pāpicchaṁ	47
Pāpiyo	45
Pāpuṇe	65
Pāragū	97, 158, 230
Pāraṅgataṁ	93
Pāraṅgato	246
Pāramiṁ	299
Pārāyanaṁ	319
Pāva	237
Pāvisi	297
Pāsāṇakaṁ	299
Piṇḍaṁ	104
Piṇḍacāraṁ	213
Piṇḍāya	111
Pitaro	58
Pitāmahayugaṁ	183
Pidhiyyare	301
Piyaṁ	126
Piyappahūtā	266
Piyarūpe	74
Piyāyitaṁ	248
Pītimano	229
Puggalavemattatā	159
Pucchañhi	300
Puccha maṁ	149
Pucchāmi	205, 277
Puññe	159, 242

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဿ	၁၁၇၊ ၂၂၆
ပဿတံ	၂၂၆
ပဿတိ	၁၉၁
ပဿတော	၁၁၃
ပဿထ	၂၃၃
ပဿဝှော	၂၉၈
ပဿာမိ	၂၃၃
ပဟဿမာနော	၂၇၁
ပဟာယ	၂၄၂
ပဟိတတ္တဿ	၂၂၁
ပဟီနဇာတိမရဏံ	၈၂
ပဟီနမာနော	၉၆
ပဟူတဓနဓညောသိ	၅၅
ပဟူတပညံ	၉၃
ပဟူတပညော	၁၅၉၊ ၂၉၈
ပါဋိကင်္ခံ	၂၂၁
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ	၁၀၈
ပါဏံ န ဟနေ	၁၀၆
ပါဏိနံ	၅၇
ပါတရာသော	၁၀၄
ပါတိမောက္ခံ	၂၇၉
ပါတုကရောတိ	၆၃
ပါတုကရောန္တိ	၁၄၈
ပါတော	၁၀၈
ပါဒူဒရေ	၁၈၅
ပါနံ	၁၀၇
ပါနေန	၁၀၈
ပါပကမ္မံ	၁၁၁
ပါပဂေါစရံ	၄၇
ပါပသင်္ကပ္ပံ	၄၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပါပါ	၂၅
ပါပါစာရံ	၄၇
ပါပါနိ	၁၀၇၊ ၁၂၆
ပါပိစ္ဆံ	၄၇
ပါပိယော	၄၅
ပါပုဏေ	၆၅
ပါရဂူ	၉၇၊ ၁၅၈၊ ၂၃၀
ပါရင်္ဂတံ	၉၃
ပါရင်္ဂတော	၂၄၆
ပါရမိံ	၂၉၉
ပါရာယနံ	၃၁၉
ပါဝ	၂၃၇
ပါဝိသိ	၂၉၇
ပါသာဏကံ	၂၉၉
ပိဏ္ဍံ	၁၀၄
ပိဏ္ဍစာရံ	၂၁၃
ပိဏ္ဍာယ	၁၁၁
ပိတရော	၅၈
ပိတာမဟယုဂံ	၁၈၃
ပိဓိယျရေ	၃၀၁
ပိယံ	၁၂၆
ပိယပ္ပဟူတာ	၂၆၆
ပိယရူပေ	၇၄
ပိယာယိတံ	၂၄၈
ပီတိမနော	၂၂၉
ပုဂ္ဂလဝေမတ္တတာ	၁၅၉
ပုစ္ဆဉှိ	၃၀၀
ပုစ္ဆ မံ	၁၄၉
ပုစ္ဆာမိ	၂၀၅၊ ၂၇၇
ပုညေ	၁၅၉၊ ၂၄၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Puññena	116
Puṭṭho	149
Puṇṇamāya	219
Puṇṇāya	219
Puttadārassa	20, 21
Puthujanānaṁ	280
Puthujjanaṁ	251
Puthujjanānaṁ	82, 129
Puthujjā	273, 276
Puthusippena	187
Puthuso	272
Puthū	40, 59, 130, 302
Puthū sāvake	120
Punabbhavo	142
Punarāgami	75
Pubbamantamanissito	263
Pubbalohitamisse	200
Pubbavāsanavāsitā	298
Pubbārāme	219
Pubbāsave	277
Pubbe	16, 251, 313
Pubbeva	256
Pubbenivāsaṁ	191
Purakkhatā	237
Purakkhato	46
Purakkhatvā	289
Puramāhissatiṁ	298
Purā	296, 297
Purāṇaṁ	283
Purāṇasālohitāya	145

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Purāṇo	58
Purime va	233
Purisadammasārathi	165
Purisanta	199
Purisamedho	56
Purisājañña	159
Puriso	81
Pure āsuṁ	58
Purekkharonti	243
Pure	191
Puḷavāvasathe	201
Pūgampi vassānaṁ	309
Pūjaneyyā	14
Pūjaneyyānaṁ	10
Pūjayeyya	62
Pūjā	10
Pūraḷāsaṁ	131, 138
Pekkhamāno	308, 314
Pecca	46, 184
Pesalā	195
Pesuṇiyaṁ	198, 280
Pesuṇeyye	264
Pokkharasāti	183
Pokkhare	106
Porāṇo	59
Porohiccena	187
[Pha]	
Phandantevidha	182
Phandamānaṁ	282

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပုညေန	၁၁၆
ပုဋ္ဌော	၁၄၉
ပုဏ္ဏမာယ	၂၁၉
ပုဏ္ဏာယ	၂၁၉
ပုတ္တဒါရဿ	၂၀၊ ၂၁
ပုထုဇနာနံ	၂၈၀
ပုထုဇ္ဇနံ	၂၅၁
ပုထုဇ္ဇနာနံ	၈၂၊ ၁၂၉
ပုထုဇ္ဇာ	၂၇၃၊ ၂၇၆
ပုထုသိပ္ပေန	၁၈၇
ပုထုသော	၂၇၂
ပုထူ	၄၀၊ ၅၉၊ ၁၃၀၊ ၃၀၂
ပုထူ သာဝကေ	၁၂၀
ပုနဗ္ဘဝေါ	၁၄၂
ပုနရာဂမိ	၇၅
ပုဗ္ဗမန္တမနိဿိတော	၂၆၃
ပုဗ္ဗလောဟိတမိဿေ	၂၀၀
ပုဗ္ဗဝါသနဝါသိတာ	၂၉၈
ပုဗ္ဗာရာမေ	၂၁၉
ပုဗ္ဗာသဝေ	၂၇၇
ပုဗ္ဗေ	၁၆၊ ၂၅၁၊ ၃၁၃
ပုဗ္ဗေဝ	၂၅၆
ပုဗ္ဗေနိဝါသံ	၁၉၁
ပုရက္ခတာ	၂၃၇
ပုရက္ခတော	၄၆
ပုရက္ခတွာ	၂၈၉
ပုရမာဟိဿတိံ	၂၉၈
ပုရာ	၂၉၆၊ ၂၉၇
ပုရာဏံ	၂၈၃
ပုရာဏသာလောဟိတာယ	၁၄၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပုရာဏော	၅၈
ပုရိမေ ဝ	၂၃၃
ပုရိသဒမ္မသာရထိ	၁၆၅
ပုရိသန္တ	၁၉၉
ပုရိသမေဓော	၅၆
ပုရိသာဇည	၁၅၉
ပုရိသော	၈၁
ပုရေ အာသုံ	၅၈
ပုရေက္ခရောန္တိ	၂၄၃
ပုရေ	၁၉၁
ပုဠဝါဝသထေ	၂၀၁
ပူဂမ္ပိ ဝဿာနံ	၃၀၉
ပူဇနေယျာ	၁၄
ပူဇနေယျာနံ	၁၀
ပူဇယေယျ	၆၂
ပူဇာ	၁၀
ပူရဠာသံ	၁၃၁၊ ၁၃၈
ပေက္ခမာနော	၃၀၈၊ ၃၁၄
ပေစ္စ	၄၆၊ ၁၈၄
ပေသလာ	၁၉၅
ပေသုဏိယံ	၁၉၈၊ ၂၈၀
ပေသုဏေယျေ	၂၆၄
ပေါက္ခရသာတိ	၁၈၃
ပေါက္ခရေ	၁၀၆
ပေါရာဏော	၅၉
ပေါရောဟိစ္စေန	၁၈၇
[ဖ]	
ဖန္ဒန္တေဝိဓ	၁၈၂
ဖန္ဒမာနံ	၂၈၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pha]	
Pharate	143
Phalānamiva	180
Phassaṁ pariññāya	234
Phassapaccayā	223
Phassābhisamayā	223
Phasse	288
Phassena	279
Phassesu	264
Phiyena	64
Phītā	50
Phuṭo	195
Phuṭṭhassa	34
Phusissati	208
Phussa phussa	223
Phoṭenti	205
[Ba]	
Baddhānaṁ	287
Bandhanañca	188
Bandhanāni	156
Balānīkaṁ	188
Balīyanti	230
Bahalagaṅgā	162
Bahiddhā	105, 150, 278
Bahuṁ vācaṁ	280
Bahu cintaye	216
Bahujanassa	147
Bahudhā	288
Bahunābhichanno	232
Bahupphalaṁ	321

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Bahussutañca	65
Bahussuto	64
Bahū	8
Bahūnamidha	287
Baḷisena	201
Balaṁ dahantī	255
Bālā	11
Bālānaṁ	10
Bālo	270
Bāvarissa	300
Bāhusaccaṁ	18
Bindussarena	82
Bimbisāro	169
Bujjhamāno	107
Buddhaṁ	188
Buddhā	104
Buddho	149, 166
Beluvasalāṭukamattiyo	196
Bodhivemattatā	134
Bodhisatto	205
Byakkhissaṁ	184
Byagghusabhova	112
Byappathayo	288
Byasanaṁ gato	208
Byākarotīti	317
Byākarohi me	149
Byākkhātā	298
Byāruddhe	282
Brahā	112, 174

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဖ]	
ဖရတေ	၁၄၃
ဖလာနမိဝ	၁၈၀
ဖဿံ ပရိညာယ	၂၃၄
ဖဿပစ္စယာ	၂၂၃
ဖဿာဘိသမယာ	၂၂၃
ဖဿေ	၂၈၈
ဖဿေန	၂၇၉
ဖဿေသု	၂၆၄
ဖိယေန	၆၄
ဖီတာ	၅၀
ဖုဋော	၁၉၅
ဖုဋ္ဌဿ	၃၄
ဖုသိဿတိ	၂၀၈
ဖုဿ ဖုဿ	၂၂၃
ဖောဋေန္တိ	၂၀၅
[ဗ]	
ဗဒ္ဓါနံ	၂၈၇
ဗန္ဓနဉ္စ	၁၈၈
ဗန္ဓနာနိ	၁၅၆
ဗလာနီကံ	၁၈၈
ဗလီယန္တိ	၂၃၀
ဗဟလဂင်္ဂါ	၁၆၂
ဗဟိဒ္ဓါ	၁၀၅၊ ၁၅၀၊ ၂၇၈
ဗဟုံ ဝါစံ	၂၈၀
ဗဟု စိန္တယေ	၂၁၆
ဗဟုဇနဿ	၁၄၇
ဗဟုဓာ	၂၈၈
ဗဟုနာဘိဆန္နော	၂၃၂
ဗဟုပ္ဖလံ	၃၂၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗဟုဿုတဉ္စ	၆၅
ဗဟုဿုတော	၆၄
ဗဟူ	၈
ဗဟူနမိဓ	၂၈၇
ဗဠိသေန	၂၀၁
ဗာလံ ဒဟန္တိ	၂၅၅
ဗာလာ	၁၁
ဗာလာနံ	၁၀
ဗာလော	၂၇၀
ဗာဝရိဿ	၃၀၀
ဗာဟုသစ္စံ	၁၈
ဗိန္ဒုဿရေန	၈၂
ဗိမ္ဗိသာရော	၁၆၉
ဗုဇ္ဈမာနော	၁၀၇
ဗုဒ္ဓံ	၁၈၈
ဗုဒ္ဓါ	၁၀၄
ဗုဒ္ဓေါ	၁၄၉၊ ၁၆၆
ဗေလုဝသလာဋုကမတ္တိယော	၁၉၆
ဗောဓိဝေမတ္တတာ	၁၃၄
ဗောဓိသတ္တော	၂၀၅
ဗျက္ခိဿံ	၁၈၄
ဗျဂ္ဃုသဘောဝ	၁၁၂
ဗျပ္ပထယော	၂၈၈
ဗျသနံ ဂတော	၂၀၈
ဗျာကရောတီတိ	၃၁၇
ဗျာကရောဟိ မေ	၁၄၉
ဗျာက္ခာတာ	၂၉၈
ဗျာရုဒ္ဓေ	၂၈၂
ဗြဟာ	၁၁၂၊ ၁၇၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Brahmaṁ	50
Brahmakosaṁ	153
Brahmakhettaṁ	153
Brahmacariyaṁ	33, 45, 52, 67, 115, 320
Brahmacariyaparāyaṇo	216
Brahmacariyavā	303
Brahmacariyena	193
Brahmajjadiṭṭho	143
Brahmabandhū	59
Brahmabhūto	175
Brahmā	137, 193, 307
Brahme	321
Brāhmaṇaṁ	187
Brāhmaṇa	129, 313
Brāhmaṇadhamme	49
Brāhmaṇamahāsālā	49
Brāhmaṇassa	80
Brāhmaṇā	49
Brāhmaṇānā’suṁ	49
Brāhmaṇā pure	51
Brāhmaṇo	129, 242
Brūhayaṁ	65
Brūhi	9, 250
Brūhi metaṁ	81
[Bha]	
Bhakuṭiṁ	138
Bhagavā	122
Bhajassu	74

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhajetha	65
Bhaññamāne	227
Bhadante	123
Bhaddante	279
Bhaddayānena	112
Bhantaṁva	251
Bhayaṁ jātaṁ	281
Bhayamāvisi	282
Bhariyaṁ	51
Bhariyā	59
Bhareyya	109
Bhavaṁ	96
Bhava	76
Bhavañca	150, 267
Bhavane	37
Bhavarāgarattā	304
Bhavasātabaddhā	232
Bhavasotānusārinaṁ	223
Bhavā	76
Bhavābhavāya	141
Bhavābhavesu	233, 274
Bhavāya vibhavāya	264
Bhavāsavā	136
Bhavūpapattiñca	259
Bhavūpanītā	273
Bhavesu	233
Bhavo	224
Bhāgaso	54
Bhāgineyyaṁ	208
Bhāvitattaṁ	305

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗြဟ္မံ	၅၀
ဗြဟ္မကောသံ	၁၅၃
ဗြဟ္မခေတ္တံ	၁၅၃
ဗြဟ္မစရိယံ	၃၃၊ ၄၅၊ ၅၂၊ ၆၇၊ ၁၁၅၊ ၃၂၀
ဗြဟ္မစရိယပရာယဏော	၂၁၆
ဗြဟ္မစရိယဝါ	၃၀၃
ဗြဟ္မစရိယေန	၁၉၃
ဗြဟ္မဇ္ဇဒိဋ္ဌော	၁၄၃
ဗြဟ္မဗန္ဓူ	၅၉
ဗြဟ္မဘူတော	၁၇၅
ဗြဟ္မာ	၁၃၇၊ ၁၉၃၊ ၃၀၇
ဗြဟ္မေ	၃၂၁
ဗြာဟ္မဏံ	၁၈၇
ဗြာဟ္မဏ	၁၂၉၊ ၃၁၃
ဗြာဟ္မဏဓမ္မေ	၄၉
ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ	၄၉
ဗြာဟ္မဏဿ	၈၀
ဗြာဟ္မဏာ	၄၉
ဗြာဟ္မဏာနာ’သုံ	၄၉
ဗြာဟ္မဏာ ပုရေ	၅၁
ဗြာဟ္မဏော	၁၂၉၊ ၂၄၂
ဗြူဟယံ	၆၅
ဗြူဟိ	၉၊ ၂၅၀
ဗြူဟိ မေတံ	၈၁
[ဘ]	
ဘကုဋိံ	၁၃၈
ဘဂဝါ	၁၂၂
ဘဇဿု	၇၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘဇေထ	၆၅
ဘညမာနေ	၂၂၇
ဘဒန္တေ	၁၂၃
ဘဒ္ဒန္တေ	၂၇၉
ဘဒ္ဒယာနေန	၁၁၂
ဘန္တံဝ	၂၅၁
ဘယံ ဇာတံ	၂၈၁
ဘယမာဝိသိ	၂၈၂
ဘရိယံ	၅၁
ဘရိယာ	၅၉
ဘရေယျ	၁၀၉
ဘဝံ	၉၆
ဘဝ	၇၆
ဘဝဉ္စ	၁၅၀၊ ၂၆၇
ဘဝနေ	၃၇
ဘဝရာဂရတ္တာ	၃၀၄
ဘဝသာတဗဒ္ဓါ	၂၃၂
ဘဝသောတာနုသာရိနံ	၂၂၃
ဘဝါ	၇၆
ဘဝါဘဝါယ	၁၄၁
ဘဝါဘဝေသု	၂၃၃၊ ၂၇၄
ဘဝါယ ဝိဘဝါယ	၂၆၄
ဘဝါသဝါ	၁၃၆
ဘဝူပပတ္တိဉ္စ	၂၅၉
ဘဝူပနီတာ	၂၇၃
ဘဝေသု	၂၃၃
ဘဝေါ	၂၂၄
ဘာဂသော	၅၄
ဘာဂိနေယျံ	၂၀၈
ဘာဝိတတ္တံ	၃၀၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhāvitattānaṁ	45
Bhāvitatto	64
Bhāvitāni	150
Bhāsa	81
Bhāsamāno	115
Bhāhisi	217
Bhikkhave	123
Bhikkhavo	103, 122
Bhikkhācariyaṁ	210
Bhikkhu	45
Bhikkhusaṁghaṁ	220
Bhikkhusaṁghaparivuto	219
Bhikkhusaṁghena	162
Bhikkhū	122, 123
Bhinnaṁ nāvaṁ	230
Bhiyyo	57, 117, 217
Bhīru	118
Bhuñjassu	113
Bhuttāviṁ	177
Bhūto dukkhaṁ	224
Bhūnahu	199
Bhūripañña	81
Bhūripaññāṇo	321
Bhūrimedhaso	321
Bheravaṁ	297
Bheravā	287
Bheravesu	279
Bhoge	113
Bhojā	174

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhotī	297
Bhonto	112
[Ma]	
Maṁ	84
Maṁsesu	117
Ma	35
Magadhānaṁ	111
Magā	226
Mago	45
Maggaṁ	46
Maggāmaggassa	189
Maṅku	251
Maṅgalaṁ	9
Maṅgaladosavippahīno	94
Maṅgalā	94
Maṅgalāni	9
Maccudheyyaṁ	84
Maccudheyyassa	322
Maccudheyye	314
Maccuno	84
Maccumukhe	233
Maccurājā	71
Maccuhāyino	225
Macco	229
Maccharī	198
Maccherayuttā	266
Majjañca pānaṁ	107
Majjapānā	25
Majje	96

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘာဝိတတ္တာနံ	၄၅
ဘာဝိတတ္တော	၆၄
ဘာဝိတာနိ	၁၅၀
ဘာသ	၈၁
ဘာသမာနော	၁၁၅
ဘာဟိသိ	၂၁၇
ဘိက္ခဝေ	၁၂၃
ဘိက္ခဝေါ	၁၀၃၊ ၁၂၂
ဘိက္ခာစရိယံ	၂၁၀
ဘိက္ခု	၄၅
ဘိက္ခုသံဃံ	၂၂၀
ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော	၂၁၉
ဘိက္ခုသံဃေန	၁၆၂
ဘိက္ခူ	၁၂၂၊ ၁၂၃
ဘိန္နံ နာဝံ	၂၃၀
ဘိယျော	၅၇၊ ၁၁၇၊ ၂၁၇
ဘီရု	၁၁၈
ဘုဉ္ဇဿု	၁၁၃
ဘုတ္တာဝိံ	၁၇၇
ဘူတော ဒုက္ခံ	၂၂၄
ဘူနဟု	၁၉၉
ဘူရိပည	၈၁
ဘူရိပညာဏော	၃၂၁
ဘူရိမေဓသော	၃၂၁
ဘေရဝံ	၂၉၇
ဘေရဝါ	၂၈၇
ဘေရဝေသု	၂၇၉
ဘောဂေ	၁၁၃
ဘောဇာ	၁၇၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘောတီ	၂၉၇
ဘောန္တော	၁၁၂
[မ]	
မံ	၈၄
မံသေသု	၁၁၇
မ	၃၅
မဂဓာနံ	၁၁၁
မဂါ	၂၂၆
မဂေါ	၄၅
မဂ္ဂံ	၄၆
မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ	၁၈၉
မင်္ကု	၂၅၁
မင်္ဂလံ	၉
မင်္ဂလဒေါသဝိပ္ပဟီနော	၉၄
မင်္ဂလာ	၉၄
မင်္ဂလာနိ	၉
မစ္စုဓေယျံ	၈၄
မစ္စုဓေယျဿ	၃၂၂
မစ္စုဓေယျေ	၃၁၄
မစ္စုနော	၈၄
မစ္စုမုခေ	၂၃၃
မစ္စုရာဇာ	၇၁
မစ္စုဟာယိနော	၂၂၅
မစ္စော	၂၂၉
မစ္ဆရီ	၁၉၈
မစ္ဆေရယုတ္တာ	၂၆၆
မဇ္ဇဉ္စ ပါနံ	၁၀၇
မဇ္ဇပါနာ	၂၅
မဇ္ဇေ	၉၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Majjhe	191, 284
Majjheva	81
Majjhe sarasmiṁ	312
Mañce	108
Maññe	158
Maññetha	252
Maṇḍalamāḷaṁ	169
Mattaṁ so	289
Mattaññū hohi	75
Mattisambhavaṁ	107
Madā	107
Maddanti	230
Maddavaṁ	52
Manasā	69
Manasāyeva	298
Manasicchasi	149
Manaso vijaññā	289
Manujindo	174
Manussaphassānaṁ	288
Manussā	9
Mano	40
Manopadosaṁ	210
Manorame	74
Manta	129
Mantapārage	298
Mantabhāṇī	264
Mantayitvā	100
Mantā na lippati	303
Mante ganthetvā	57
Mante sisse	298

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mantesu	170
Mandā	201
Mandova	251
Mamāyitaṁ	284
Mamāyitāni	133
Mamāyite	233, 248
Mayampi sabbe	80
Marū	204
Mahatā	162
Mahantamoghaṁ	308
Mahallakā	48
Mahallake	185
Mahākāyā	54
Mahāgedho	251
Mahāpurisalakkhaṇā	173
Mahāpurisassa	170
Mahāyaññaṁ	296-7
Mahāyañño	169
Mahāsamuddassa	278
Mahikāyo	200
Mahesiṁ	191
Mahodakaṁ	63
Mahodadhiṁ	321
Mahodadhi	217
Mā	195
Māgho	139
Māṇavehi	129
Māṇavo	139
Mātāpitu	20

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မဇ္ဈေ	၁၉၁၊ ၂၈၄
မဇ္ဈေဝ	၈၁
မဇ္ဈေ သရသ္မိံ	၃၁၂
မဉ္စေ	၁၀၈
မညေ	၁၅၈
မညေထ	၂၅၂
မဏ္ဍလမာဠံ	၁၆၉
မတ္တံ သော	၂၈၉
မတ္တညူ ဟောဟိ	၇၅
မတ္တိသမ္ဘဝံ	၁၀၇
မဒါ	၁၀၇
မဒ္ဒန္တိ	၂၃၀
မဒ္ဒဝံ	၅၂
မနသာ	၆၉
မနသာယေဝ	၂၉၈
မနသိစ္ဆသိ	၁၄၉
မနသော ဝိဇညာ	၂၈၉
မနုဇိန္ဒော	၁၇၄
မနုဿဖဿာနံ	၂၈၈
မနုဿာ	၉
မနော	၄၀
မနောပဒေါသံ	၂၁၀
မနောရမေ	၇၄
မန္တ	၁၂၉
မန္တပါရဂေ	၂၉၈
မန္တဘာဏီ	၂၆၄
မန္တယိတွာ	၁၀၀
မန္တာ န လိပ္ပတိ	၃၀၃
မန္တေ ဂန္ထေတွာ	၅၇
မန္တေ သိဿေ	၂၉၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မန္တေသု	၁၇၀
မန္ဒာ	၂၀၁
မန္ဒောဝ	၂၅၁
မမာယိတံ	၂၈၄
မမာယိတာနိ	၁၃၃
မမာယိတေ	၂၃၃၊ ၂၄၈
မယမ္ပိ သဗ္ဗေ	၈၀
မရူ	၂၀၄
မဟတာ	၁၆၂
မဟန္တမောဃံ	၃၀၈
မဟလ္လကာ	၄၈
မဟလ္လကေ	၁၈၅
မဟာကာယာ	၅၄
မဟာဂေဓော	၂၅၁
မဟာပုရိသလက္ခဏာ	၁၇၃
မဟာပုရိသဿ	၁၇၀
မဟာယညံ	၂၉၆-၇
မဟာယညော	၁၆၉
မဟာသမုဒ္ဒဿ	၂၇၈
မဟိကာယော	၂၀၀
မဟေသိံ	၁၉၁
မဟောဒကံ	၆၃
မဟောဒဓိံ	၃၂၁
မဟောဒဓိ	၂၁၇
မာ	၁၉၅
မာဃော	၁၃၉
မာဏဝေဟိ	၁၂၉
မာဏဝေါ	၁၃၉
မာတာပိတု	၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mānañca	238
Mānamakkhathambhā	118
Mānasattesu	136
Mānātimānaṁ	256
Mānātimānā	266
Mānānusaya’mujjaha	77
Mānābhisamayā	77
Mānusaṁ bhogaṁ	55
Māmako	217, 248
Māyañca	238
Māyā	135
Māyākataṁ	68
Māyāvino	84
Māradheyyānupannehi	226
Mārasaṁyogaṁ	222
Mārasenappamaddano	175
Mārābhibhū	159
Mārisa	205, 250
Māro	314
Māluvāva	41
Migāramātu pāsāde	219
Micchāyasaṁ	118
Mitāhāro	212
Mite	54
Mittāmacce	168
Mitte	74
Mithu	255
Miyyare	180
Mukhadugga	199
Mukharajātiko	45

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mucchā	68
Muñjaṁ	118
Muṇḍako	128
Muṇḍāpi	129
Muṇḍo	128
Mutimā	158
Mutiyā	262
Mutīmā	64, 104
Mute	242
Muttakarīsapuṇṇaṁ	259
Mutyapekkho	80
Muduṁ	121
Muddhapāte	297
Muddhani	297
Muddhādhipātañca	297
Munayo	248
Muni	112, 159, 213
Muni dhitimā	132
Musā bhaṇe	321
Mussate	250
Mūlaṁ	278
Mūladassāviṁ	304
Me	169
Mettaṁ cittaṁ	143
Metteyyo	250
Mettha	322
Methunaṁ dhammaṁ	52, 53
Methunamanuyuttassa	250
Methunasmiṁ	259

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မာနဉ္စ	၂၃၈
မာနမက္ခထမ္ဘာ	၁၁၈
မာနသတ္တေသု	၁၃၆
မာနာတိမာနံ	၂၅၆
မာနာတိမာနာ	၂၆၆
မာနာနုသယ’မုဇ္ဇဟ	၇၇
မာနာဘိသမယာ	၇၇
မာနုသံ ဘောဂံ	၅၅
မာမကော	၂၁၇၊ ၂၄၈
မာယဉ္စ	၂၃၈
မာယာ	၁၃၅
မာယာကတံ	၆၈
မာယာဝိနော	၈၄
မာရဓေယျာနုပန္နေဟိ	၂၂၆
မာရသံယောဂံ	၂၂၂
မာရသေနပ္ပမဒ္ဒနော	၁၇၅
မာရာဘိဘူ	၁၅၉
မာရိသ	၂၀၅၊ ၂၅၀
မာရော	၃၁၄
မာလုဝါဝ	၄၁
မိဂါရမာတု ပါသာဒေ	၂၁၉
မိစ္ဆာယသံ	၁၁၈
မိတာဟာရော	၂၁၂
မိတေ	၅၄
မိတ္တာမစ္စေ	၁၆၈
မိတ္တေ	၇၄
မိထု	၂၅၅
မိယျရေ	၁၈၀
မုခဒုဂ္ဂ	၁၉၉
မုခရဇာတိကော	၄၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မုစ္ဆာ	၆၈
မုဉ္ဇံ	၁၁၈
မုဏ္ဍကော	၁၂၈
မုဏ္ဍာပိ	၁၂၉
မုဏ္ဍော	၁၂၈
မုတိမာ	၁၅၈
မုတိယာ	၂၆၂
မုတီမာ	၆၄၊ ၁၀၄
မုတေ	၂၄၂
မုတ္တကရီသပုဏ္ဏံ	၂၅၉
မုတျပေက္ခော	၈၀
မုဒုံ	၁၂၁
မုဒ္ဓပါတေ	၂၉၇
မုဒ္ဓနိ	၂၉၇
မုဒ္ဓါဓိပါတဉ္စ	၂၉၇
မုနယော	၂၄၈
မုနိ	၁၁၂၊ ၁၅၉၊ ၂၁၃
မုနိ ဓိတိမာ	၁၃၂
မုသာ ဘဏေ	၃၂၁
မုဿတေ	၂၅၀
မူလံ	၂၇၈
မူလဒဿာဝိံ	၃၀၄
မေ	၁၆၉
မေတ္တံ စိတ္တံ	၁၄၃
မေတ္တေယျော	၂၅၀
မေတ္ထ	၃၂၂
မေထုနံ ဓမ္မံ	၅၂၊ ၅၃
မေထုနမနုယုတ္တဿ	၂၅၀
မေထုနသ္မိံ	၂၅၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Methunā	107
Medavaṇṇaṁ	121
Medhagaṁ	272, 281
Medhāviṁ	188
Medhāvinañceva	65
Me nimantito	169
Merumuddhavāsine	205
Monaṁ	218
Monapathesu	159
Monamakkhātaṁ	217
Moneyyaṁ	210
Moneyyasampannaṁ	138
Moneyyaseṭṭhaṁ	209
Momuhaṁ	260
Mosadhammaṁ	223
Mosadhammañhi	225
Mosavajje	280
Mohaṁ	190
Mohadhammena	45
Mohanaṁ	107
Mohanasmiṁ	232
Mohantarā	137
Mohamaggā	81
[Ya]	
Yaṁ	58, 131, 138, 225, 308
Yaṁ evarūpaṁ	47
Yaṁ pare	226
Yaṁ pubbe	284

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yaṁ yaṁ disakaṁ	200
Yaṁ vatāhaṁ	149
Yaṁ viditvā	305
Yakkhassa	37, 137, 269
Yajamānassa	143
Yajassu	56, 57
Yaññaṁ	53, 130, 304
Yaññapathe	304
Yaññasmiṁ	53
Yañño	143
Yatacārī	289
Yatattā	141
Yatā carantā	310
Yatonidānaṁ	41, 268
Yattha	59, 176, 221
Yathā	46
Yathā ahaṁ	211
Yathā ahū	322
Yathā āpo	57
Yathā ete	211
Yathātacchaṁ	313
Yathātathaṁ	209
Yathā tathā	142
Yathātathiyaṁ	96
Yathā'ddakkhi	320
Yathānudhammaṁ	288
Yathābhūtaṁ	220
Yathārahaṁ	108
Yadattagarahī	234

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မေထုနာ	၁၀၇
မေဒဝဏ္ဏံ	၁၂၁
မေဓဂံ	၂၇၂၊ ၂၈၁
မေဓာဝိံ	၁၈၈
မေဓာဝိနဉ္စေဝ	၆၅
မေ နိမန္တိတော	၁၆၉
မေရုမုဒ္ဓဝါသိနေ	၂၀၅
မောနံ	၂၁၈
မောနပထေသု	၁၅၉
မောနမက္ခာတံ	၂၁၇
မောနေယျံ	၂၁၀
မောနေယျသမ္ပန္နံ	၁၃၈
မောနေယျသေဋ္ဌံ	၂၀၉
မောမုဟံ	၂၆၀
မောသဓမ္မံ	၂၂၃
မောသဓမ္မဉှိ	၂၂၅
မောသဝဇ္ဇေ	၂၈၀
မောဟံ	၁၉၀
မောဟဓမ္မေန	၄၅
မောဟနံ	၁၀၇
မောဟနသ္မိံ	၂၃၂
မောဟန္တရာ	၁၃၇
မောဟမဂ္ဂါ	၈၁
[ယ]	
ယံ	၅၈၊ ၁၃၁၊ ၁၃၈၊ ၂၂၅၊ ၃၀၈
ယံ ဧဝရူပံ	၄၇
ယံ ပရေ	၂၂၆
ယံ ပုဗ္ဗေ	၂၈၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယံ ယံ ဒိသကံ	၂၀၀
ယံ ဝတာဟံ	၁၄၉
ယံ ဝိဒိတွာ	၃၀၅
ယက္ခဿ	၃၇၊ ၁၃၇၊ ၂၆၉
ယဇမာနဿ	၁၄၃
ယဇဿု	၅၆၊ ၅၇
ယညံ	၅၃၊ ၁၃၀၊ ၃၀၄
ယညပထေ	၃၀၄
ယညသ္မိံ	၅၃
ယညော	၁၄၃
ယတစာရီ	၂၈၉
ယတတ္တာ	၁၄၁
ယတာ စရန္တာ	၃၁၀
ယတောနိဒါနံ	၄၁၊ ၂၆၈
ယတ္ထ	၅၉၊ ၁၇၆၊ ၂၂၁
ယထာ	၄၆
ယထာ အဟံ	၂၁၁
ယထာ အဟူ	၃၂၂
ယထာ အာပေါ	၅၇
ယထာ ဧတေ	၂၁၁
ယထာတစ္ဆံ	၃၁၃
ယထာတထံ	၂၀၉
ယထာ တထာ	၁၄၂
ယထာတထိယံ	၉၆
ယထာ'ဒ္ဒက္ခိ	၃၂၀
ယထာနုဓမ္မံ	၂၈၈
ယထာဘူတံ	၂၂၀
ယထာရဟံ	၁၀၈
ယဒတ္တဂရဟီ	၂၃၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yadatthi kiñci	156
Yadantagū	131
Yada parato	208
Yadāvilattaṁ	289
Yadicchati	229
Yadidaṁ	170
Yaduttari	244
Yametamatthaṁ	268
Yasassino	54, 147
Yasassī	80
Yasmā hi	62
Yasmiṁ	261
Yassa	34, 191
Yassa visatā	216
Yassussadā	237
Yā	18
Yācayogo	140
Yāciya	53
Yājakaṁ	59
Yājakā	58
Yājayogā	304
Yānabhūmiṁ	112
Yāni	259
Yāyato	193
Yāyitvā	112
Yāvatatthīti	226
Yāvadeva	220
Yāva loke	54
Yāva sattamā	183

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yāvāhaṁ	39
Yāsu	53
Yugaṁ	183, 257
Yuto	264
Yuttaṁ	120
Yutto	321
Yutto kathāyaṁ	255
Yudhāya	256
Yuvā	112
Ye	222, 311
Ye keci	81
Ye te	147
Ye naṁ pajānanti	41
Yena	7, 169
Yena jātā	180
Yena yena	182, 225
Yenesā	172
Yebhuyyena	172
Yeme pubbe	321
Yesīdha	257, 310
Yehi	261
Ye hettha	142
Yo	190, 316
Yogaṁ	191
Yogakkhemassa	115
Yonijaṁ	187
Yopānudi	136
Yo vedi	133

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယဒတ္ထိ ကိဉ္စိ	၁၅၆
ယဒန္တဂူ	၁၃၁
ယဒ ပရတော	၂၀၈
ယဒါဝိလတ္တံ	၂၈၉
ယဒိစ္ဆတိ	၂၂၉
ယဒိဒံ	၁၇၀
ယဒုတ္တရိ	၂၄၄
ယမေတမတ္ထံ	၂၆၈
ယသဿိနော	၅၄၊ ၁၄၇
ယသဿီ	၈၀
ယသ္မာ ဟိ	၆၂
ယသ္မိံ	၂၆၁
ယဿ	၃၄၊ ၁၉၁
ယဿ ဝိသတာ	၂၁၆
ယဿုဿဒါ	၂၃၇
ယာ	၁၈
ယာစယောဂေါ	၁၄၀
ယာစိယ	၅၃
ယာဇကံ	၅၉
ယာဇကာ	၅၈
ယာဇယောဂါ	၃၀၄
ယာနဘူမိံ	၁၁၂
ယာနိ	၂၅၉
ယာယတော	၁၉၃
ယာယိတွာ	၁၁၂
ယာဝတတ္ထီတိ	၂၂၆
ယာဝဒေဝ	၂၂၀
ယာဝ လောကေ	၅၄
ယာဝ သတ္တမာ	၁၈၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယာဝါဟံ	၃၉
ယာသု	၅၃
ယုဂံ	၁၈၃၊ ၂၅၇
ယုတော	၂၆၄
ယုတ္တံ	၁၂၀
ယုတ္တော	၃၂၁
ယုတ္တော ကထာယံ	၂၅၅
ယုဓာယ	၂၅၆
ယုဝါ	၁၁၂
ယေ	၂၂၂၊ ၃၁၁
ယေ ကေစိ	၈၁
ယေ တေ	၁၄၇
ယေ နံ ပဇာနန္တိ	၄၁
ယေန	၇၊ ၁၆၉
ယေန ဇာတာ	၁၈၀
ယေန ယေန	၁၈၂၊ ၂၂၅
ယေနေသာ	၁၇၂
ယေဘုယျေန	၁၇၂
ယေမေ ပုဗ္ဗေ	၃၂၁
ယေသီဓ	၂၅၇၊ ၃၁၀
ယေဟိ	၂၆၁
ယေ ဟေဋ္ဌ	၁၄၂
ယော	၁၉၀၊ ၃၁၆
ယောဂံ	၁၉၁
ယောဂက္ခေမဿ	၁၁၅
ယောနိဇံ	၁၈၇
ယောပါနုဒိ	၁၃၆
ယော ဝေဒိ	၁၃၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Rakkhitindriyo	209
Rajaṁ	45
Rajassāyatanaṁ	110
Rajo	72
Rajjati	249
Rañjatī mano	114
Raṭṭhaṁ	120
Raṭṭhā	50, 120
Ratanavaro	205
Ratā	69
Ratiṁ	191, 287
Rattiṁ	107
Rattindivaṁ	143
Ratyā vivasāne	214
Rathassāṇīva	193
Rathesabho	56
Randhamesī	255
Ramito	213
Rasmivemattatā	134
Rahogatassa	79
Rāgaṁ vinayetha	94
Rāgapathaṁ	96, 136
Rāgarāgī	243
Rāgo	40
Rājakhādāya	256
Rājagahaṁ	111
Rājagahe	139
Rājaputto	129
Rājā	100, 170

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Rājāpi	100
Rājābhirājā	174
Rājāhamasmi	174
Rājino	54
Rāhuggahaṇā pamuttā	133
Rittapesuṇo	283
Rittamāsanaṁ	287
Rittassa	252
Rittena	64
Rukkhaṁvu'panivattati	215
Rukkhamūle	128
Rukkhā	185
Ruciyā	236
Ruṇṇena	181
Ruppataṁ	71
Ruppati	229
Ruppanti	319
Rusito	280, 289
Rūpā	104
Rūpūpagā	224
Rūpesu	267, 319
Rūpehi	225
Rogamūlaṁ	155
[La]	
Lakkhaṇamantapāragū	207
Lakkhaṇā	94, 298
Lakkhaṇe	299
Laddhā	95, 279
Lapanti	233

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရက္ခိတိန္ဒြိယော	၂၀၉
ရဇံ	၄၅
ရဇဿာယတနံ	၁၁၀
ရဇော	၇၂
ရဇ္ဇတိ	၂၄၉
ရဉ္ဇတီ မနော	၁၁၄
ရဋ္ဌံ	၁၂၀
ရဋ္ဌာ	၅၀၊၁၂၀
ရတနဝရော	၂၀၅
ရတာ	၆၉
ရတိံ	၁၉၁၊၂၈၇
ရတ္တိံ	၁၀၇
ရတ္တိန္ဒိဝံ	၁၄၃
ရတျာ ဝိဝသာနေ	၂၁၄
ရထဿာဏီဝ	၁၉၃
ရထေသဘော	၅၆
ရန္ဓမေသီ	၂၅၅
ရမိတော	၂၁၃
ရသ္မိဝေမတ္တတာ	၁၃၄
ရဟောဂတဿ	၇၉
ရာဂံ ဝိနယေထ	၉၄
ရာဂပထံ	၉၆၊၁၃၆
ရာဂရာဂီ	၂၄၃
ရာဂေါ	၄၀
ရာဇခါဒါယ	၂၅၆
ရာဇဂဟံ	၁၁၁
ရာဇဂဟေ	၁၃၉
ရာဇပုတ္တော	၁၂၉
ရာဇာ	၁၀၀၊၁၇၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရာဇာပိ	၁၀၀
ရာဇာဘိရာဇာ	၁၇၄
ရာဇာဟမသ္မိ	၁၇၄
ရာဇိနော	၅၄
ရာဟုဂ္ဂဟဏာ ပမုတ္တာ	၁၃၃
ရိတ္တပေသုဏော	၂၈၃
ရိတ္တမာသနံ	၂၈၇
ရိတ္တဿ	၂၅၂
ရိတ္တေန	၆၄
ရုက္ခံဝု’ပနိဝတ္တတိ	၂၁၅
ရုက္ခမူလေ	၁၂၈
ရုက္ခာ	၁၈၅
ရုစိယာ	၂၃၆
ရုဏ္ဏေန	၁၈၁
ရုပ္ပတံ	၇၁
ရုပ္ပတိ	၂၂၉
ရုပ္ပန္တိ	၃၁၉
ရုသိတော	၂၈၀၊၂၈၉
ရူပါ	၁၀၄
ရူပူပဂါ	၂၂၄
ရူပေသု	၂၆၇၊ ၃၁၉
ရူပေဟိ	၂၂၅
ရောဂမူလံ	၁၅၅
[လ]	
လက္ခဏမန္တပါရဂူ	၂၀၇
လက္ခဏာ	၉၄၊ ၂၉၈
လက္ခဏေ	၂၉၉
လဒ္ဓါ	၉၅၊ ၂၇၉
လပန္တိ	၂၃၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[La]	
Lapayeyya	280
Labbhā	182
Labhetha	65
Labhetho	257
Lābhaṁ	304
Lābhakamyā	280
Lābhasakkārasilokā	118
Liṅgaṁ	185
Limpati	188
Lunāni	156
Lokadhammehi	34
Lokapariyāyaṁ	181
Lokavidū	164
Lokasmiṁ	314
Lokāyatamahāpurisa-lakkhaṇesu	169
Loke	233
Loko pajā	192
Lobhaṁ	96
Lobhaguṇo	198
Lobhā	266, 267
Lomahaṁso	39
Lola'ssa	279
Lohamayaṁ	200
[Va]	
Vaggagatesu	97
Vaggasārī	97
Vagguṁ	82
Vaggu	159, 199

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vagguvado	287
Vacasā	69
Vacīduccaritaṁ	111
Vajantaṁ	103
Vajanti	222
Vajjuṁ	265, 310
Vañcesi	84
Viññūnaṁ	123
Vaḍḍheti	45
Vaṇijjaṁ	109
Vaṇṇa	6
Vaṇṇavanto	54
Vaṇṇūpasañhitaṁ	321
Vatavantaṁ	188
Vatasampanno	184
Vatāni	243
Vattemi	174
Vatthaguyhe	172
Vatthañca	53
Vadaññuṁ	140
Vadaññū	140
Vadanti	236
Vadessāmi	82
Vanante	213
Vanasavhayaṁ	298
Vambhayitena	275
Vayaṁ passaṁ	223
Vayo anuppattā	48
Varattaṁ	188

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[လ]	
လပယေယျ	၂၈၀
လဗ္ဘာ	၁၈၂
လဘေထ	၆၅
လဘေထော	၂၅၇
လာဘံ	၃၀၄
လာဘကမျာ	၂၈၀
လာဘသက္ကာရသိလောကာ	၁၁၈
လိင်္ဂံ	၁၈၅
လိမ္ပတိ	၁၈၈
လုနာနိ	၁၅၆
လောကဓမ္မေဟိ	၃၄
လောကပရိယာယံ	၁၈၁
လောကဝိဒူ	၁၆၄
လောကသ္မိံ	၃၁၄
လောကာယတမဟာပုရိသ-လက္ခဏေသု	၁၆၉
လောကေ	၂၃၃
လောကော ပဇာ	၁၉၂
လောဘံ	၉၆
လောဘဂုဏော	၁၉၈
လောဘာ	၂၆၆၊ ၂၆၇
လောမဟံသော	၃၉
လောလ'ဿ	၂၇၉
လောဟမယံ	၂၀၀
[ဝ]	
ဝဂ္ဂဂတေသု	၉၇
ဝဂ္ဂသာရီ	၉၇
ဝဂ္ဂုံ	၈၂
ဝဂ္ဂု	၁၅၉၊ ၁၉၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝဂ္ဂုဝဒေါ	၂၈၇
ဝစသာ	၆၉
ဝစီဒုစ္စရိတံ	၁၁၁
ဝဇန္တံ	၁၀၃
ဝဇန္တိ	၂၂၂
ဝဇ္ဇုံ	၂၆၅၊ ၃၁၀
ဝဉ္စေသိ	၈၄
ဝိညူနံ	၁၂၃
ဝဍ္ဎေတိ	၄၅
ဝဏိဇ္ဇံ	၁၀၉
ဝဏ္ဏ	၆
ဝဏ္ဏဝန္တော	၅၄
ဝဏ္ဏူပသဉ္ဟိတံ	၃၂၁
ဝတဝန္တံ	၁၈၈
ဝတသမ္ပန္နော	၁၈၄
ဝတာနိ	၂၄၃
ဝတ္တေမိ	၁၇၄
ဝတ္ထဂုယှေ	၁၇၂
ဝတ္ထဉ္စ	၅၃
ဝဒညုံ	၁၄၀
ဝဒညူ	၁၄၀
ဝဒန္တိ	၂၃၆
ဝဒေဿာမိ	၈၂
ဝနန္တေ	၂၁၃
ဝနသဝှယံ	၂၉၈
ဝမ္ဘယိတေန	၂၇၅
ဝယံ ပဿံ	၂၂၃
ဝယော အနုပ္ပတ္တာ	၄၈
ဝရတ္တံ	၁၈၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Varapaññasāvako	106
Varabhūrimedhaso	298
Varovaraṁ	322
Vasaṁ	59
Vasamanvagū	181
Vasānuge	72
Vasīkatvā	176
Vasīkaritvā	120
Vasuttamaṁ	45
Vassāni	51
Vā	53
Vācaṁ pamuñce	290
Vācaṁ payutaṁ	215
Vācā	18, 123
Vācānamuttamā	126
Vācābhikaṅkhāmi	83, 307
Vācāyato	264
Vājapeyyo	56
Vādaṁ	105
Vādañca jātaṁ	236
Vādayanti	205
Vādasīlā	102
Vāyasā	202
Vāyasetto	121
Vāribindu	106
Vāso	16
Vāhetha	47
Vikappayeyya	243
Vikālabhojanaṁ	107

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vikāle	104
Vigatarajamanaṅgaṇaṁ	151
Viggayha	261
Vighātaṁ	250
Vicakkhaṇo	181
Vicareyya	261
Vicāraṇaṁ	315
Vicikicchaṁ	81
Vicikicchā	118
Vicikicchaṭṭhānā	81
Vicikicchati	172
Vicikicchānaṁ	80
Vicinaṁ	280
Vicināti	197
Viceyya	151
Vijaññaṁ	138, 313
Vijaññā	62
Vijānati	223
Vijigucchato	287
Vijitāvinaṁ	191
Vijitāvī	170
Vijjāgatā	222
Vijjācaraṇapariyeṭṭhiṁ	51
Vijjācaraṇasampanno	163
Vijjāpariyeṭṭhi	51
Vijjāya	73
Vijjittha	313
Viññāṇaṁ	316
Viññāṇaṭṭhitiyo	316

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝရပညသာဝကော	၁၀၆
ဝရဘူရိမေဓသော	၂၉၈
ဝရောဝရံ	၃၂၂
ဝသံ	၅၉
ဝသမနွဂူ	၁၈၁
ဝသာနုဂေ	၇၂
ဝသီကတွာ	၁၇၆
ဝသီကရိတွာ	၁၂၀
ဝသုတ္တမံ	၄၅
ဝဿာနိ	၅၁
ဝါ	၅၃
ဝါစံ ပမုဉ္စေ	၂၉၀
ဝါစံ ပယုတံ	၂၁၅
ဝါစာ	၁၈၊ ၁၂၃
ဝါစာနမုတ္တမာ	၁၂၆
ဝါစာဘိကင်္ခါမိ	၈၃၊ ၃၀၇
ဝါစာယတော	၂၆၄
ဝါဇပေယျော	၅၆
ဝါဒံ	၁၀၅
ဝါဒဉ္စ ဇာတံ	၂၃၆
ဝါဒယန္တိ	၂၀၅
ဝါဒသီလာ	၁၀၂
ဝါယသာ	၂၀၂
ဝါယသေတ္တော	၁၂၁
ဝါရိဗိန္ဒု	၁၀၆
ဝါသော	၁၆
ဝါဟေထ	၄၇
ဝိကပ္ပယေယျ	၂၄၃
ဝိကာလဘောဇနံ	၁၀၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိကာလေ	၁၀၄
ဝိဂတရဇမနင်္ဂဏံ	၁၅၁
ဝိဂ္ဂယှ	၂၆၁
ဝိဃာတံ	၂၅၀
ဝိစက္ခဏော	၁၈၁
ဝိစရေယျ	၂၆၁
ဝိစာရဏံ	၃၁၅
ဝိစိကိစ္ဆံ	၈၁
ဝိစိကိစ္ဆာ	၁၁၈
ဝိစိကိစ္ဆဋ္ဌာနာ	၈၁
ဝိစိကိစ္ဆတိ	၁၇၂
ဝိစိကိစ္ဆာနံ	၈၀
ဝိစိနံ	၂၈၀
ဝိစိနာတိ	၁၉၇
ဝိစေယျ	၁၅၁
ဝိဇညံ	၁၃၈၊ ၃၁၃
ဝိဇညာ	၆၂
ဝိဇာနတိ	၂၂၃
ဝိဇိဂုစ္ဆတော	၂၈၇
ဝိဇိတာဝိနံ	၁၉၁
ဝိဇိတာဝီ	၁၇၀
ဝိဇ္ဇာဂတာ	၂၂၂
ဝိဇ္ဇာစရဏပရိယေဋ္ဌိံ	၅၁
ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော	၁၆၃
ဝိဇ္ဇာပရိယေဋ္ဌိ	၅၁
ဝိဇ္ဇာယ	၇၃
ဝိဇ္ဇိတ္ထ	၃၁၃
ဝိညာဏံ	၃၁၆
ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော	၃၁၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Viññāṇapaccayā	223
Viññāṇassa nirodhena	301
Viññātadhammo	65
Viññātasamādhisāraṁ	68
Viññāpaniṁ	189
Viññugarahito	59
Viññū	63
Viññūnaṁ	123
Vitakkassa	316
Vitakkā	40
Vitataṁ	200
Vitatā vane	41
Vitareyya	141, 234
Vitiṇṇakaṅkho	150
Vittaṁ	56
Vidahe	280
Viditvā	83, 95
Vidvā	243
Vidhāvati	282
Vidhuro	298
Vidhūmaṁ	131
Vidhūmo	304
Vinayanto	120
Vinayo	18
Vinaḷīkatā	159
Vinābhāvasantamevidaṁ	248
Vinighāti	255
Vinicchayā	259, 267
Vinicchaye ṭhatvā	271
Vinipātaṁ	46

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vinetāraṁ	138
Vineyya	97, 158, 234
Vinodenti	41
Vindema	121
Viparakkamma	114
Vipallāso	54
Vipassati	317
Vippamutto	95
Vippasannaṁ	190
Vippahātave	251
Vippahānaṁ	313
Vippahānena	315
Vibhatte	54
Vibhavaṁ	150, 267
Vibhāvī	63
Vibhinnā	59
Vibhūta	199
Vibhūtarūpasaññissa	316
Vibhūtasaññī	268
Vibhūte	268
Vibhoti rūpaṁ	268
Vimaṁsī	269
Vimalaṁ	190
Vimalo	99, 136, 152
Vimānadassī	271
Vimānehi	271
Vimuttaṁ	317
Vimuttā	141
Vimuttino	224
Vimutto	136, 298

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိညာဏပစ္စယာ	၂၂၃
ဝိညာဏဿ နိရောဓေန	၃၀၁
ဝိညာတဓမ္မော	၆၅
ဝိညာတသမာဓိသာရံ	၆၈
ဝိညာပနိံ	၁၈၉
ဝိညုဂရဟိတော	၅၉
ဝိညူ	၆၃
ဝိညူနံ	၁၂၃
ဝိတက္ကဿ	၃၁၆
ဝိတက္ကာ	၄၀
ဝိတတံ	၂၀၀
ဝိတတာ ဝနေ	၄၁
ဝိတရေယျ	၁၄၁၊ ၂၃၄
ဝိတိဏ္ဏကင်္ခေါ	၁၅၀
ဝိတ္တံ	၅၆
ဝိဒဟေ	၂၈၀
ဝိဒိတွာ	၈၃၊ ၉၅
ဝိဒွါ	၂၄၃
ဝိဓာဝတိ	၂၈၂
ဝိဓုရော	၂၉၈
ဝိဓူမံ	၁၃၁
ဝိဓူမော	၃၀၄
ဝိနယန္တော	၁၂၀
ဝိနယော	၁၈
ဝိနဠီကတာ	၁၅၉
ဝိနာဘာဝသန္တမေဝိဒံ	၂၄၈
ဝိနိဃာတိ	၂၅၅
ဝိနိစ္ဆယာ	၂၅၉၊ ၂၆၇
ဝိနိစ္ဆယေ ဌတွာ	၂၇၁
ဝိနိပါတံ	၄၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိနေတာရံ	၁၃၈
ဝိနေယျ	၉၇၊ ၁၅၈၊ ၂၃၄
ဝိနောဒေန္တိ	၄၁
ဝိန္ဒေမ	၁၂၁
ဝိပရက္ကမ္မ	၁၁၄
ဝိပလ္လာသော	၅၄
ဝိပဿတိ	၃၁၇
ဝိပ္ပမုတ္တော	၉၅
ဝိပ္ပသန္နံ	၁၉၀
ဝိပ္ပဟာတဝေ	၂၅၁
ဝိပ္ပဟာနံ	၃၁၃
ဝိပ္ပဟာနေန	၃၁၅
ဝိဘတ္တေ	၅၄
ဝိဘဝံ	၁၅၀၊ ၂၆၇
ဝိဘာဝီ	၆၃
ဝိဘိန္နာ	၅၉
ဝိဘူတ	၁၉၉
ဝိဘူတရူပသညိဿ	၃၁၆
ဝိဘူတသညီ	၂၆၈
ဝိဘူတေ	၂၆၈
ဝိဘောတိ ရူပံ	၂၆၈
ဝိမံသီ	၂၆၉
ဝိမလံ	၁၉၀
ဝိမလော	၉၉၊ ၁၃၆၊ ၁၅၂
ဝိမာနဒဿီ	၂၇၁
ဝိမာနေဟိ	၂၇၁
ဝိမုတ္တံ	၃၁၇
ဝိမုတ္တာ	၁၄၁
ဝိမုတ္တိနော	၂၂၄
ဝိမုတ္တော	၁၃၆၊ ၂၉၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vimokkho	312
Viyattesu	245
Viyākaṁsu	311
Viyākarohi	314
Viyākāraṁ	54
Viyāpanne	59
Viyārambhā	284
Virajaṁ	34, 190
Virajjati	264
Viratī	25
Virato care	274
Virame	256
Virādhayitvā	274
Virutaṁ	280
Virocasi	99
Vivajjayi	111
Vivaṭaṁ	98, 243
Vivaṭacakkhu	279
Vivaṭṭacchado	97, 171
Vivasemi	321
Vivādayanti	256
Vivādassa phalāni	273
Vivādāni	244
Vivāho	169
Vivittaṁ	74
Vivitto	261
Vivekaṁ santipadañca	277
Vivekadassī	136, 264
Vivekadhammaṁ	307
Visaṁyuttaṁ	188, 190

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Visajja	243, 306
Visaññasaññī	268
Visattā	40
Visattikaṁ	265
Visattikā	229
Visamehi dūre	135
Visuddhaṁ	206
Visenikatvā	256
Visenibhūto	243
Visesīti	261
Vihaṅgamā	186
Vihaññamāne	319
Vihananti	201
Vihane tamaṁ	290
Vihiṁseyya	126
Vihesaṁ	45
Vihesābhirato	45
Vītataṇho	263
Vītarāgā	142
Vītavaṇṇo	318
Vītipatanti	206
Vītisāretvā	49
Vīraṁ	191, 313
Vīra	81
Vīraṅgarūpā	171
Vīrā	171
Vīvadātā	270
Vīsaṁvassasataṁ	299
Vīsatikhāriko	197
Vuḍḍhā	48

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိမောက္ခော	၃၁၂
ဝိယတ္တေသု	၂၄၅
ဝိယာကံသု	၃၁၁
ဝိယာကရောဟိ	၃၁၄
ဝိယာကာရံ	၅၄
ဝိယာပန္နေ	၅၉
ဝိယာရမ္ဘာ	၂၈၄
ဝိရဇံ	၃၄၊ ၁၉၀
ဝိရဇ္ဇတိ	၂၆၄
ဝိရတီ	၂၅
ဝိရတော စရေ	၂၇၄
ဝိရမေ	၂၅၆
ဝိရာဓယိတွာ	၂၇၄
ဝိရုတံ	၂၈၀
ဝိရောစသိ	၉၉
ဝိဝဇ္ဇယိ	၁၁၁
ဝိဝဋံ	၉၈၊ ၂၄၃
ဝိဝဋစက္ခု	၂၇၉
ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ	၉၇၊ ၁၇၁
ဝိဝသေမိ	၃၂၁
ဝိဝါဒယန္တိ	၂၅၆
ဝိဝါဒဿ ဖလာနိ	၂၇၃
ဝိဝါဒါနိ	၂၄၄
ဝိဝါဟော	၁၆၉
ဝိဝိတ္တံ	၇၄
ဝိဝိတ္တော	၂၆၁
ဝိဝေကံ သန္တိပဒဉ္စ	၂၇၇
ဝိဝေကဒဿီ	၁၃၆၊ ၂၆၄
ဝိဝေကဓမ္မံ	၃၀၇
ဝိသံယုတ္တံ	၁၈၈၊ ၁၉၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိသဇ္ဇ	၂၄၃၊ ၃၀၆
ဝိသညသညီ	၂၆၈
ဝိသတ္တာ	၄၀
ဝိသတ္တိကံ	၂၆၅
ဝိသတ္တိကာ	၂၂၉
ဝိသမေဟိ ဒူရေ	၁၃၅
ဝိသုဒ္ဓံ	၂၀၆
ဝိသေနိကတွာ	၂၅၆
ဝိသေနိဘူတော	၂၄၃
ဝိသေသီတိ	၂၆၁
ဝိဟင်္ဂမာ	၁၈၆
ဝိဟညမာနေ	၃၁၉
ဝိဟနန္တိ	၂၀၁
ဝိဟနေ တမံ	၂၉၀
ဝိဟိံသေယျ	၁၂၆
ဝိဟေသံ	၄၅
ဝိဟေသာဘိရတော	၄၅
ဝီတတဏှော	၂၆၃
ဝီတရာဂါ	၁၄၂
ဝီတဝဏ္ဏော	၃၁၈
ဝီတိပတန္တိ	၂၀၆
ဝီတိသာရေတွာ	၄၉
ဝီရံ	၁၉၁၊ ၃၁၃
ဝီရ	၈၁
ဝီရင်္ဂရူပါ	၁၇၁
ဝီရာ	၁၇၁
ဝီဝဒါတာ	၂၇၀
ဝီသံဝဿသတံ	၂၉၉
ဝီသတိခါရိကော	၁၉၇
ဝုဍ္ဎာ	၄၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vuddhā	103
Vusīmato	317
Vūsitabrahmacariyo	133
Ve	46, 126
Vetaraṇiṁ	201
Vedaguṁ	305
Vedagunaṁ	137
Vedagumaddasāma	131
Vedagū	64, 131, 306
Vedanānaṁ khayā	223
Vedanāpaccayā	223
Vedanūpagā	224
Vedaya	81
Vedāni	154
Vedena	300
Vemajjhe	263
Veyyākaraṇasmiṁ	227
Veyyākaraṇo	169
Vevicchaṁ	283
Vevicchā pamādā	301
Vessavaṇo	100
Vessāyano	129
Veḷuvanaṁ	144
Vo	71
Vossajja	224
Vohaṁ	205
Vohāraṁ	187
[Sa]	
Saṁkilesaṁ	46
Saṁyatatto	218

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṁyamaṁ	67
Saṁyamena	193
Saṁyamo	25
Saṁyojanaṁ jāti-khayantadassī	136
Saṁyojaniyehi	95
Saṁvāsaṁ	52
Saṁvijitaṁ	282
Saṁvibhajetha	108
Saṁvuto	76
Saṁvegaṁ	282
Saṁsāraṁ	151
Saṁsāramaticca	152
Saṁsuddhagahaṇiko	183
Saṁsuddhajino	97
Saṁsuddhapaññā	270
Saṁsuddhi narassa	241
Sa	53, 112, 213
Sakaṁsakaṁdiṭṭhiparibbasānā	269
Sakāyane	272
Sakāsaṁ	67
Sakiñcano	187
Sake vaṇṇe	173
Sakkacca	66
Sakko	193
Sakkova	81
Sakkhasi	257
Sakkhi	137
Sakkhidhammaṁ	280
Sakyakulā pabbajito	163

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝုဒ္ဓါ	၁၀၃
ဝုသီမတော	၃၁၇
ဝူသိတဗြဟ္မစရိယော	၁၃၃
ဝေ	၄၆၊ ၁၂၆
ဝေတရဏိံ	၂၀၁
ဝေဒဂုံ	၃၀၅
ဝေဒဂုနံ	၁၃၇
ဝေဒဂုမဒ္ဒသာမ	၁၃၁
ဝေဒဂူ	၆၄၊ ၁၃၁၊ ၃၀၆
ဝေဒနာနံ ခယာ	၂၂၃
ဝေဒနာပစ္စယာ	၂၂၃
ဝေဒနူပဂါ	၂၂၄
ဝေဒယ	၈၁
ဝေဒါနိ	၁၅၄
ဝေဒေန	၃၀၀
ဝေမဇ္ဈေ	၂၆၃
ဝေယျာကရဏသ္မိံ	၂၂၇
ဝေယျာကရဏော	၁၆၉
ဝေဝိစ္ဆံ	၂၈၃
ဝေဝိစ္ဆာ ပမာဒါ	၃၀၁
ဝေဿဝဏော	၁၀၀
ဝေဿာယနော	၁၂၉
ဝေဠုဝနံ	၁၄၄
ဝေါ	၇၁
ဝေါဿဇ္ဇ	၂၂၄
ဝေါဟံ	၂၀၅
ဝေါဟာရံ	၁၈၇
[သ]	
သံကိလေသံ	၄၆
သံယတတ္တော	၂၁၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သံယမံ	၆၇
သံယမေန	၁၉၃
သံယမော	၂၅
သံယောဇနံ ဇာတိ-ခယန္တဒဿီ	၁၃၆
သံယောဇနိယေဟိ	၉၅
သံဝါသံ	၅၂
သံဝိဇိတံ	၂၈၂
သံဝိဘဇေထ	၁၀၈
သံဝုတော	၇၆
သံဝေဂံ	၂၈၂
သံသာရံ	၁၅၁
သံသာရမတိစ္စ	၁၅၂
သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော	၁၈၃
သံသုဒ္ဓဇိနော	၉၇
သံသုဒ္ဓပညာ	၂၇၀
သံသုဒ္ဓိ နရဿ	၂၄၁
သ	၅၃၊ ၁၁၂၊ ၂၁၃
သကံသကံဒိဋ္ဌိပရိဗ္ဗသာနာ	၂၆၉
သကာယနေ	၂၇၂
သကာသံ	၆၇
သကိဉ္စနော	၁၈၇
သကေ ဝဏ္ဏေ	၁၇၃
သက္ကစ္စ	၆၆
သက္ကော	၁၉၃
သက္ကောဝ	၈၁
သက္ခသိ	၂၅၇
သက္ခိ	၁၃၇
သက္ခိဓမ္မံ	၂၈၀
သကျကုလာ ပဗ္ဗဇိတော	၁၆၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sakyaputto	163
Sakhettavatthuṁ	136
Saggaṁ apāyañca	191
Saṅkappaṁ	120
Saṅkappayantāya	321
Saṅkhaṁ	309
Saṅkhatā	237
Saṅkhā	276
Saṅkhātadhammā	302
Saṅkhāya	105, 304
Saṅkhāya nibbuto	303
Saṅkhāya sevi	224
Saṅkhāranirodhañāṇakusalo	97
Saṅkhārapaccayā	222
Saṅkhārūpagā	224
Saṅkhāre	224
Saṅkheyyakāro	82
Saṅkhyaṁ nopeti	224
Saṅgaṁ	154, 190
Saṅgataṁ	248
Saṅgantvā	52
Saṅgamūlaṁ	156
Saṅgamo	204
Saṅgahitattabhāvo	105
Saṅgaho	20, 21
Saṅgā	104
Saṅgātigaṁ	188
Saṅgo	308
Saṅghāṭirajūpavāhanaṁ	105

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṅghāṭivāsī	129
Saṅghino	147
Saccaṁ	143, 189
Saccamanā	236
Saccavhayo	321
Saccā	283
Saccābhisamayā	225
Saccena	133
Sacco	283
Sacchikatvā	166
Sajanti	104
Sajjhāyadhanadhaññā	50
Saññatattā	49
Saññatto	56
Saññampi	234
Saññasaññī	268
Saññasatto	243
Saññā	246
Saññānaṁ	222
Saññānidānā	268
Saññāvimuttassa	262
Saññāvimokkhe	308
Saññūpagā	224
Saṇantā yanti	217
Saṇikaṁ	82
Saṇṭhitā	69
Saṇho	264
Satañca vivaṭaṁ	226
Satataṁ	143
Satā	133, 311

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သကျပုတ္တော	၁၆၃
သခေတ္တဝတ္ထုံ	၁၃၆
သဂ္ဂံ အပါယဉ္စ	၁၉၁
သင်္ကပ္ပံ	၁၂၀
သင်္ကပ္ပယန္တာယ	၃၂၁
သင်္ခံ	၃၀၉
သင်္ခတာ	၂၃၇
သင်္ခါ	၂၇၆
သင်္ခါတဓမ္မာ	၃၀၂
သင်္ခါယ	၁၀၅၊ ၃၀၄
သင်္ခါယ နိဗ္ဗုတော	၃၀၃
သင်္ခါယ သေဝိ	၂၂၄
သင်္ခါရနိရောဓဉာဏကုသလော	၉၇
သင်္ခါရပစ္စယာ	၂၂၂
သင်္ခါရူပဂါ	၂၂၄
သင်္ခါရေ	၂၂၄
သင်္ခေယျကာရော	၈၂
သင်္ချံ နောပေတိ	၂၂၄
သင်္ဂံ	၁၅၄၊ ၁၉၀
သင်္ဂတံ	၂၄၈
သင်္ဂန္တွာ	၅၂
သင်္ဂမူလံ	၁၅၆
သင်္ဂမော	၂၀၄
သင်္ဂဟိတတ္တဘာဝေါ	၁၀၅
သင်္ဂဟော	၂၀၊ ၂၁
သင်္ဂါ	၁၀၄
သင်္ဂါတိဂံ	၁၈၈
သင်္ဂေါ	၃၀၈
သင်္ဃာဋိရဇူပဝါဟနံ	၁၀၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သင်္ဃာဋိဝါသီ	၁၂၉
သင်္ဃိနော	၁၄၇
သစ္စံ	၁၄၃၊ ၁၈၉
သစ္စမနာ	၂၃၆
သစ္စဝှယော	၃၂၁
သစ္စာ	၂၈၃
သစ္စာဘိသမယာ	၂၂၅
သစ္စေန	၁၃၃
သစ္စော	၂၈၃
သစ္ဆိကတွာ	၁၆၆
သဇန္တိ	၁၀၄
သဇ္ဈာယဓနဓညာ	၅၀
သညတတ္တာ	၄၉
သညတ္တော	၅၆
သညမ္ပိ	၂၃၄
သညသညီ	၂၆၈
သညသတ္တော	၂၄၃
သညာ	၂၄၆
သညာနံ	၂၂၂
သညာနိဒါနာ	၂၆၈
သညာဝိမုတ္တဿ	၂၆၂
သညာဝိမောက္ခေ	၃၀၈
သညူပဂါ	၂၂၄
သဏန္တာ ယန္တိ	၂၁၇
သဏိကံ	၈၂
သဏ္ဌိတာ	၆၉
သဏှော	၂၆၄
သတဉ္စ ဝိဝဋံ	၂၂၆
သတတံ	၁၄၃
သတာ	၁၃၃၊ ၃၁၁

[Sa]

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Sati	76
Sati tesaṁ	301
Satimā	150
Satīmā	142
Sato	229, 264
Sattadhā	297
Sattā	192, 222
Sattussadā	150
Satto	232
Satthaṁ nipatī	58
Satthā	166
Satthāni	251
Satthāva	274
Satthuno	159
Sadā sato	230
Sadevakassa	287
Sadevako	317
Saddhammapūjāpi	275
Saddhāpakataṁ	50
Saddhāya	74
Saddhāyiko	195
Saddho	96
Sanantano	126
Sanighaṇḍukeṭubhānaṁ	169
Santaṁ	131
Santi	69, 71, 136
Santi keci	103
Santimanuggahāya	274
Santivādo	261
Santisoraccasamādhisaṇṭhitā	69
Santuṭṭhī	26
Santussito	303
Santo	125, 193, 210, 237, 260
Santoti	265
Santhate	108, 200
Santhambhassu	210
Santhavāni	261
Sandānaṁ	188
Sandiṭṭhikaṁ	176, 321
Sandiṭṭhiyā	270
Sandiṭṭhirāgena	272
Sandhiyetha	95
Sannidhiṁ	57, 279
Sapañño	182
Sappassa	229
Sappitelañca	53
Sappurisaṁ	65
Sabalā	201
Sabbakāyappahāyino	316
Sabbakhettamūlabandhanā	153
Sabbattha	35, 150, 249
Sabbadhammāna pāraguṁ	209
Sabbadhammesu	277
Sabbadhi	136, 301
Sabbadhī samo	284
Sabbapāpakāni	152
Sabbaloke	150
Sabbavedanāsu	155
Sabbasaṁyojanaṁ	188

[သ]

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
သတိ	၇၆
သတိ တေသံ	၃၀၁
သတိမာ	၁၅၀
သတီမာ	၁၄၂
သတော	၂၂၉၊၂၆၄
သတ္တဓာ	၂၉၇
သတ္တာ	၁၉၂၊၂၂၂
သတ္တုဿဒါ	၁၅၀
သတ္တော	၂၃၂
သတ္ထံ နိပတီ	၅၈
သတ္ထာ	၁၆၆
သတ္ထာနိ	၂၅၁
သတ္ထာဝ	၂၇၄
သတ္ထုနော	၁၅၉
သဒါ သတော	၂၃၀
သဒေဝကဿ	၂၈၇
သဒေဝကော	၃၁၇
သဒ္ဓမ္မပူဇာပိ	၂၇၅
သဒ္ဓါပကတံ	၅၀
သဒ္ဓါယ	၇၄
သဒ္ဓါယိကော	၁၉၅
သဒ္ဓေါ	၉၆
သနန္တနော	၁၂၆
သနိဃဏ္ဍုကေဋုဘာနံ	၁၆၉
သန္တံ	၁၃၁
သန္တိ	၆၉၊၇၁၊၁၃၆
သန္တိ ကေစိ	၁၀၃
သန္တိမနုဂ္ဂဟာယ	၂၇၄
သန္တိဝါဒေါ	၂၆၁
သန္တိသောရစ္စသမာဓိသဏ္ဌိတာ	၆၉
သန္တုဋ္ဌီ	၂၆
သန္တုဿိတော	၃၀၃
သန္တော	၁၂၅၊၁၉၃၊၂၁၀၊ ၂၃၇၊၂၆၀
သန္တောတိ	၂၆၅
သန္ထတေ	၁၀၈၊၂၀၀
သန္ထမ္ဘဿု	၂၁၀
သန္ထဝါနိ	၂၆၁
သန္ဒာနံ	၁၈၈
သန္ဒိဋ္ဌိကံ	၁၇၆၊၃၂၁
သန္ဒိဋ္ဌိယာ	၂၇၀
သန္ဒိဋ္ဌိရာဂေန	၂၇၂
သန္ဓိယေထ	၉၅
သန္နိဓိံ	၅၇၊၂၇၉
သပညော	၁၈၂
သပ္ပဿ	၂၂၉
သပ္ပိတေလဉ္စ	၅၃
သပ္ပုရိသံ	၆၅
သဗလာ	၂၀၁
သဗ္ဗကာယပ္ပဟာယိနော	၃၁၆
သဗ္ဗခေတ္တမူလဗန္ဓနာ	၁၅၃
သဗ္ဗတ္ထ	၃၅၊၁၅၀၊၂၄၉
သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂုံ	၂၀၉
သဗ္ဗဓမ္မေသု	၂၇၇
သဗ္ဗဓိ	၁၃၆၊၃၀၁
သဗ္ဗဓီ သမော	၂၈၄
သဗ္ဗပါပကာနိ	၁၅၂
သဗ္ဗလောကေ	၁၅၀
သဗ္ဗဝေဒနာသု	၁၅၅
သဗ္ဗသံယောဇနံ	၁၈၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sabbasaṅkhārasamathā	222
Sabbasamā	201
Sabbā disā	143
Sabbābhiññābalappatto	298
Sabbāmitte	176
Sabbāyatanehi	97
Sabbupadhīnaṁ	98
Sabbe	103, 159
Sabbeva	82
Sabbesaṁ	300
Sabbe samaggā	47
Sabbesu dhammesu	137
Sabyañjanaṁ	167
Sa brahmā	152
Sabhaggato	107
Sabhiyo	145
Samaṁ visamaṁ vā	261
Samaggā	47
Samaṇako eso	39
Samaṇamānine	47
Samaṇabrāhmaṇā	147
Samaṇā	30, 256
Samaṇūpāsanassa	217
Samaṇo	150
Samattā	298
Samantakapallā	201
Samantacakkhu	80
Samantamasāro	282
Samannāgatā	123
Samannesi	172

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Samappitā	72
Samayaṁ	269
Samayena	104
Samarocayuṁ	52, 57
Samavaṭṭhitā	80
Samāgate	209
Samāgamā	257
Samācare	67
Samādapesi	208
Samādāya	243
Samādhi	69
Samānabhāgaṁ	210
Samārambhā	58
Samāsane	296
Samāhitatto	289
Samāhito	135
Samijjhati	229
Samitāvī	152
Samuggahītaṁ	238
Samuggahītesu	260
Samucchidagattā	201
Samujjupaññassa	82
Samuṭṭhāya	40
Samudāgataṁ	192
Samuppilavāte	200
Samūhatā	94
Samecca	306
Samecca dhammaṁ	94, 98, 243
Samecca dhammā	136

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဗ္ဗသင်္ခါရသမထာ	၂၂၂
သဗ္ဗသမာ	၂၀၁
သဗ္ဗာ ဒိသာ	၁၄၃
သဗ္ဗာဘိညာဗလပ္ပတ္တော	၂၉၈
သဗ္ဗာမိတ္တေ	၁၇၆
သဗ္ဗာယတနေဟိ	၉၇
သဗ္ဗုပဓီနံ	၉၈
သဗ္ဗေ	၁၀၃၊ ၁၅၉
သဗ္ဗေဝ	၈၂
သဗ္ဗေသံ	၃၀၀
သဗ္ဗေ သမဂ္ဂါ	၄၇
သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု	၁၃၇
သဗျဉ္ဇနံ	၁၆၇
သ ဗြဟ္မာ	၁၅၂
သဘဂ္ဂတော	၁၀၇
သဘိယော	၁၄၅
သမံ ဝိသမံ ဝါ	၂၆၁
သမဂ္ဂါ	၄၇
သမဏကော ဧသော	၃၉
သမဏမာနိနေ	၄၇
သမဏဗြာဟ္မဏာ	၁၄၇
သမဏာ	၃၀၊ ၂၅၆
သမဏူပါသနဿ	၂၁၇
သမဏော	၁၅၀
သမတ္တာ	၂၉၈
သမန္တကပလ္လာ	၂၀၁
သမန္တစက္ခု	၈၀
သမန္တမသာရော	၂၈၂
သမန္နာဂတာ	၁၂၃
သမန္နေသိ	၁၇၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမပ္ပိတာ	၇၂
သမယံ	၂၆၉
သမယေန	၁၀၄
သမရောစယုံ	၅၂၊ ၅၇
သမဝဋ္ဌိတာ	၈၀
သမာဂတေ	၂၀၉
သမာဂမာ	၂၅၇
သမာစရေ	၆၇
သမာဒပေသိ	၂၀၈
သမာဒါယ	၂၄၃
သမာဓိ	၆၉
သမာနဘာဂံ	၂၁၀
သမာရမ္ဘာ	၅၈
သမာသနေ	၂၉၆
သမာဟိတတ္တော	၂၈၉
သမာဟိတော	၁၃၅
သမိဇ္ဈတိ	၂၂၉
သမိတာဝီ	၁၅၂
သမုဂ္ဂဟီတံ	၂၃၈
သမုဂ္ဂဟီတေသု	၂၆၀
သမုစ္ဆိဒဂတ္တာ	၂၀၁
သမုဇ္ဇုပညဿ	၈၂
သမုဋ္ဌာယ	၄၀
သမုဒါဂတံ	၁၉၂
သမုပ္ပိလဝါတေ	၂၀၀
သမူဟတာ	၉၄
သမေစ္စ	၃၀၆
သမေစ္စ ဓမ္မံ	၉၄၊ ၉၈၊ ၂၄၃
သမေစ္စ ဓမ္မာ	၁၃၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sametassa	268
Sameritā	282
Samesu	285
Samehi	134
Samo	134
Samodhānetvā	53
Sampannacaraṇaṁ	320
Sampannaveyyākaraṇaṁ	82
Sampanno	113
Sampamūḷhā	226
Sampayātave	257
Samparāyāya	266
Sampavedheyya	279
Sampasīdati	172
Sampahaṁsesi	168
Sampāyanti	148
Sampiyeneva	52
Sampuṇṇo	46
Samphusamāno	200
Samphusituṁ	259
Sambahulā	48
Sambādho	110
Sambuddhaṁ	322
Sambodhagāmino	220
Sambodhiṁ	137
Sambodhikāmassa	288
Sambodhipatto	142
Sambodhiyaggaṁ	208
Sammadaññāya	222
Sammaddasā	222

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sammā	284
Sammā dhammaṁ	290
Sammāpaṇidhi	16
Sammāpāso	56
Sammāsambuddho	158, 163
Sammuccā	192
Sammutiyo	273, 276
Sammūḷho	181
Sammodanīyaṁ	48
Sammodiṁsu	48
Samhi	275
Sayaṁ	166, 208, 243
Sayaṁ thunanti	270
Sayanaṁ	53
Sayanāsanaṁ	74
Sayanesu	287
Sayanehi	50
Sayanti	200
Sayamattanā	271
Sa yānabhūmiṁ	112
Saraṇaṁ bahūnaṁ	142
Saradariva	206
Salilaṁ	63
Sallaṁ	73, 182, 282
Sallakatto	175
Sallamabbuyha	282
Sallaviddhāna	71
Sallaviddhova	229
Savāhanaṁ	120
Sasīsaṁ pārutaṁ	128

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမေတဿ	၂၆၈
သမေရိတာ	၂၈၂
သမေသု	၂၈၅
သမေဟိ	၁၃၄
သမော	၁၃၄
သမောဓာနေတွာ	၅၃
သမ္ပန္နစရဏံ	၃၂၀
သမ္ပန္နဝေယျာကရဏံ	၈၂
သမ္ပန္နော	၁၁၃
သမ္ပမူဠှာ	၂၂၆
သမ္ပယာတဝေ	၂၅၇
သမ္ပရာယာယ	၂၆၆
သမ္ပဝေဓေယျ	၂၇၉
သမ္ပသီဒတိ	၁၇၂
သမ္ပဟံသေသိ	၁၆၈
သမ္ပာယန္တိ	၁၄၈
သမ္ပိယေနေဝ	၅၂
သမ္ပုဏ္ဏော	၄၆
သမ္ဖုသမာနော	၂၀၀
သမ္ဖုသိတုံ	၂၅၉
သမ္ဗဟုလာ	၄၈
သမ္ဗာဓော	၁၁၀
သမ္ဗုဒ္ဓံ	၃၂၂
သမ္ဗောဓဂါမိနော	၂၂၀
သမ္ဗောဓိံ	၁၃၇
သမ္ဗောဓိကာမဿ	၂၈၈
သမ္ဗောဓိပတ္တော	၁၄၂
သမ္ဗောဓိယဂ္ဂံ	၂၀၈
သမ္မဒညာယ	၂၂၂
သမ္မဒ္ဒသာ	၂၂၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမ္မာ	၂၈၄
သမ္မာ ဓမ္မံ	၂၉၀
သမ္မာပဏိဓိ	၁၆
သမ္မာပါသော	၅၆
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ	၁၅၈၊၁၆၃
သမ္မုစ္စာ	၁၉၂
သမ္မုတိယော	၂၇၃၊၂၇၆
သမ္မူဠှော	၁၈၁
သမ္မောဒနီယံ	၄၈
သမ္မောဒိံသု	၄၈
သမှိ	၂၇၅
သယံ	၁၆၆၊၂၀၈၊၂၄၃
သယံ ထုနန္တိ	၂၇၀
သယနံ	၅၃
သယနာသနံ	၇၄
သယနေသု	၂၈၇
သယနေဟိ	၅၀
သယန္တိ	၂၀၀
သယမတ္တနာ	၂၇၁
သ ယာနဘူမိံ	၁၁၂
သရဏံ ဗဟူနံ	၁၄၂
သရဒရိဝ	၂၀၆
သလိလံ	၆၃
သလ္လံ	၇၃၊၁၈၂၊၂၈၂
သလ္လကတ္တော	၁၇၅
သလ္လမဗ္ဗုယှ	၂၈၂
သလ္လဝိဒ္ဓါန	၇၁
သလ္လဝိဒ္ဓေါဝ	၂၂၉
သဝါဟနံ	၁၂၀
သသီသံ ပါရုတံ	၁၂၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sahajanettā	313
Sahanukkamaṁ	188
Sahapesuṇā	266
Sahamaccharā	266
Sahassanetto	81
Sahassabhāgo	115
Sahassamaṇḍalaṁ	206
Sahissāmi	307
Sahe	283
Sahetha	289
Sāketaṁ	299
Sākkharappabhedānaṁ	169
Sāṅgaṇo	46
Sātaṁ asātañca	268
Sātiyesu	264
Sātthaṁ	167
Sādānesu	189
Sādhu	99, 138
Sādhu kho pana	168
Sādhusammatā	147
Sādhusamāhito	152
Sāmā	201
Sāraṇīyaṁ	49
Sāramajjhagū	69
Sārambho	68
Sāruppaṁ	96
Sāruppāhi	126
Sāvako	106
Sāvajjanavajjaṁ	274
Sāvatthiyaṁ	5
Sāsanaṁ	138
Sāhasā	283
Sāhaso	68
Sikkhā	282
Sikkhānugīyanti	282
Sikkhissāmase	250
Sikkhetha	233
Sito	283
Sippaṁ	18
Siyā	283
Sivaṁ	137
Sīghasotaṁ	64
Sītaṁ atuṇhaṁ	288
Sīmantānaṁ	138
Sīmā	138
Sīmātigo	243
Sīlaṁ	52
Sīlavataṁ	259
Sīlavatato	274
Sīlavatāni	237
Sīlavate	245
Sīlavatena	245
Sīlavantaṁ	188
Sīluttamā	273
Sīle vate	242
Sīhāva	172
Sīhova	112
Su	310

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဟဇနေတ္တာ	၃၁၃
သဟနုက္ကမံ	၁၈၈
သဟပေသုဏာ	၂၆၆
သဟမစ္ဆရာ	၂၆၆
သဟဿနေတ္တော	၈၁
သဟဿဘာဂေါ	၁၁၅
သဟဿမဏ္ဍလံ	၂၀၆
သဟိဿာမိ	၃၀၇
သဟေ	၂၈၃
သဟေထ	၂၈၉
သာကေတံ	၂၉၉
သာက္ခရပ္ပဘေဒါနံ	၁၆၉
သာင်္ဂဏော	၄၆
သာတံ အသာတဉ္စ	၂၆၈
သာတိယေသု	၂၆၄
သာတ္ထံ	၁၆၇
သာဒါနေသု	၁၈၉
သာဓု	၉၉၊၁၃၈
သာဓု ခေါ ပန	၁၆၈
သာဓုသမ္မတာ	၁၄၇
သာဓုသမာဟိတော	၁၅၂
သာမာ	၂၀၁
သာရဏီယံ	၄၉
သာရမဇ္ဈဂူ	၆၉
သာရမ္ဘော	၆၈
သာရုပ္ပံ	၉၆
သာရုပ္ပါဟိ	၁၂၆
သာဝကော	၁၀၆
သာဝဇ္ဇနဝဇ္ဇံ	၂၇၄
သာဝတ္ထိယံ	၅
သာသနံ	၁၃၈
သာဟသာ	၂၈၃
သာဟသော	၆၈
သိက္ခာ	၂၈၂
သိက္ခာနုဂီယန္တိ	၂၈၂
သိက္ခိဿာမသေ	၂၅၀
သိက္ခေထ	၂၃၃
သိတော	၂၈၃
သိပ္ပံ	၁၈
သိယာ	၂၈၃
သိဝံ	၁၃၇
သီဃသောတံ	၆၄
သီတံ အတုဏှံ	၂၈၈
သီမန္တာနံ	၁၃၈
သီမာ	၁၃၈
သီမာတိဂေါ	၂၄၃
သီလံ	၅၂
သီလဝတံ	၂၅၉
သီလဝတတော	၂၇၄
သီလဝတာနိ	၂၃၇
သီလဝတေ	၂၄၅
သီလဝတေန	၂၄၅
သီလဝန္တံ	၁၈၈
သီလုတ္တမာ	၂၇၃
သီလေ ဝတေ	၂၄၂
သီဟာဝ	၁၇၂
သီဟောဝ	၁၁၂
သု	၃၁၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sukate	54
Sukusalasampahaṭṭhaṁ	206
Sukhaṁ	54, 65, 268
Sukhumālā	54
Sukho	103
Sugataṁ	191
Sugatesu	198
Sugato	164
Suci	112
Sucivasane	203
Sujāto	173
Sujjhe	140
Suññato lokaṁ	318
Suṇeyya	66
Suṇohi	41
Sutaṁ	68, 83
Sutavā	97
Sutvā	156
Suddavessikā	59
Suddhaṁ	190
Suddhataṁ	117
Suddhānupassī	241
Suddhi	137
Suddhipañño	97, 154
Suddho nidoso	136
Sundarikabhāradvājo	128
Sundarikāya	128
Supinaṁ	280
Supinantepi	53

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Supinā	94
Suppaṇāmito	82
Suppavutto	103
Suppahāyā	232
Subbatā	119
Subbinayo	276
Subhaṁ asubhaṁ	189
Subhaṁ vadānā	255
Subhāsitā	18, 123
Subhāsitāni	68
Subhāsitehi	67
Sumukho	174
Sumedhaṁ	132
Suruci	173
Suvaṇṇavaṇṇo	173
Suvāmi	199
Suvikappitena	82
Susaṁvuto	112
Susamāhitaṁ	76
Susamāhitindriyā	133
Susikkhito	18
Susu	112
Susukkadāṭho	173
Sussūsamānā	103
Sūcilomo yakkho	38, 39
Sūcilomassa	37
Sūpatiṭṭhitaṁ	120
Sūrā	171
Sekhā	302
Seṭṭho	252

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုကတေ	၅၄
သုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌံ	၂၀၆
သုခံ	၅၄၊၆၅၊၂၆၈
သုခုမာလာ	၅၄
သုခေါ	၁၀၃
သုဂတံ	၁၉၁
သုဂတေသု	၁၉၈
သုဂတော	၁၆၄
သုစိ	၁၁၂
သုစိဝသနေ	၂၀၃
သုဇာတော	၁၇၃
သုဇ္ဈေ	၁၄၀
သုညတော လောကံ	၃၁၈
သုဏေယျ	၆၆
သုဏောဟိ	၄၁
သုတံ	၆၈၊၈၃
သုတဝါ	၉၇
သုတွာ	၁၅၆
သုဒ္ဒဝေဿိကာ	၅၉
သုဒ္ဓံ	၁၉၀
သုဒ္ဓတံ	၁၁၇
သုဒ္ဓါနုပဿီ	၂၄၁
သုဒ္ဓိ	၁၃၇
သုဒ္ဓိပညော	၉၇၊၁၅၄
သုဒ္ဓေါ နိဒေါသော	၁၃၆
သုန္ဒရိကဘာရဒွါဇော	၁၂၈
သုန္ဒရိကာယ	၁၂၈
သုပိနံ	၂၈၀
သုပိနန္တေပိ	၅၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုပိနာ	၉၄
သုပ္ပဏာမိတော	၈၂
သုပ္ပဝုတ္တော	၁၀၃
သုပ္ပဟာယာ	၂၃၂
သုဗ္ဗတာ	၁၁၉
သုဗ္ဗိနယော	၂၇၆
သုဘံ အသုဘံ	၁၈၉
သုဘံ ဝဒါနာ	၂၅၅
သုဘာသိတာ	၁၈၊၁၂၃
သုဘာသိတာနိ	၆၈
သုဘာသိတေဟိ	၆၇
သုမုခေါ	၁၇၄
သုမေဓံ	၁၃၂
သုရုစိ	၁၇၃
သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော	၁၇၃
သုဝါမိ	၁၉၉
သုဝိကပ္ပိတေန	၈၂
သုသံဝုတော	၁၁၂
သုသမာဟိတံ	၇၆
သုသမာဟိတိန္ဒြိယာ	၁၃၃
သုသိက္ခိတော	၁၈
သုသု	၁၁၂
သုသုက္ကဒါဌော	၁၇၃
သုဿူသမာနာ	၁၀၃
သူစိလောမော ယက္ခော	၃၈၊၃၉
သူစိလောမဿ	၃၇
သူပတိဋ္ဌိတံ	၁၂၀
သူရာ	၁၇၁
သေခါ	၃၀၂
သေဋ္ဌော	၂၅၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Setabyaṁ	299
Settha	289
Senāpati	175
Seniyo	169
Seyyathidaṁ	148, 171
Selamāsajja	121
Sevanā	10
Seve	106
Sevetha	103
Sessaṁ	289
Sehi dhammehi	54
Seḷenti	205
So	63, 150, 242, 261
So imaṁ lokaṁ	166
Sokapariddavañca	305
Sokassa	298
Sokena	181
Socati	256, 284
Socanti	72
Sotā	80, 301
Sotāvadhānūpanisūpapanne	64
Sottiyo	156
Sotthānaṁ	9
Sotthiṁ	35
Sobbhesu	217
Soraccaṁ	52, 69
Sorataṁ	149
Sovacassatā	30
Sossaṁ	208

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa - Ha]	
Snehajā	40
Svātivattā	238
Ha	199
Haññadatthatthi	256
Haññanti	58
Hataṁ	199
Hadayanissitaṁ	282
Hanti	189
Handa	210
Habyaṁ	133
Habyasesaṁ	128
Hassaṁ	67, 280
Hāyate	251
Hiṁsamattānaṁ	181
Hi	107
Hitvā	95, 308
Himavantassa	113
Hiyyamāne	283
Hiraññaṁ	49, 57, 230
Hiraññaṁ dhanaṁ	57
Hiriñca saddhañca	217
Hirīnisedho	132
Hīnaṁ passati	245
Hīnā narā	233
Hīnāya	148
Hutamatthu saccaṁ	137
Hutamijjhe	131
Hutvāna	47
Huraṁ	311
Heke	269

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သေတဗျံ	၂၉၉
သေဋ္ဌ	၂၈၉
သေနာပတိ	၁၇၅
သေနိယော	၁၆၉
သေယျထိဒံ	၁၄၈၊၁၇၁
သေလမာသဇ္ဇ	၁၂၁
သေဝနာ	၁၀
သေဝေ	၁၀၆
သေဝေထ	၁၀၃
သေဿံ	၂၈၉
သေဟိ ဓမ္မေဟိ	၅၄
သေဠေန္တိ	၂၀၅
သော	၆၃၊၁၅၀၊၂၄၂၊၂၆၁
သော ဣမံ လောကံ	၁၆၆
သောကပရိဒ္ဒဝဉ္စ	၃၀၅
သောကဿ	၂၉၈
သောကေန	၁၈၁
သောစတိ	၂၅၆၊၂၈၄
သောစန္တိ	၇၂
သောတာ	၈၀၊၃၀၁
သောတာဝဓာနူပနိသူပပန္နေ	၆၄
သောတ္တိယော	၁၅၆
သောတ္ထာနံ	၉
သောတ္ထိံ	၃၅
သောဗ္ဘေသု	၂၁၇
သောရစ္စံ	၅၂၊၆၉
သောရတံ	၁၄၉
သောဝစဿတာ	၃၀
သောဿံ	၂၀၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ-ဟ]	
သ္နေဟဇာ	၄၀
သွာတိဝတ္တာ	၂၃၈
ဟ	၁၉၉
ဟညဒတ္ထတ္ထိ	၂၅၆
ဟညန္တိ	၅၈
ဟတံ	၁၉၉
ဟဒယနိဿိတံ	၂၈၂
ဟန္တိ	၁၈၉
ဟန္ဒ	၂၁၀
ဟဗျံ	၁၃၃
ဟဗျသေသံ	၁၂၈
ဟဿံ	၆၇၊၂၈၀
ဟာယတေ	၂၅၁
ဟိံသမတ္တာနံ	၁၈၁
ဟိ	၁၀၇
ဟိတွာ	၉၅၊၃၀၈
ဟိမဝန္တဿ	၁၁၃
ဟိယျမာနေ	၂၈၃
ဟိရညံ	၄၉၊၅၇၊၂၃၀
ဟိရညံ ဓနံ	၅၇
ဟိရိဉ္စ သဒ္ဓဉ္စ	၂၁၇
ဟိရီနိသေဓော	၁၃၂
ဟီနံ ပဿတိ	၂၄၅
ဟီနာ နရာ	၂၃၃
ဟီနာယ	၁၄၈
ဟုတမတ္ထု သစ္စံ	၁၃၇
ဟုတမိဇ္ဈေ	၁၃၁
ဟုတွာန	၄၇
ဟုရံ	၃၁၁
ဟေကေ	၂၆၉

Suttanipātaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[A]

Akāco 136
Akiñcanaṁ 129
Akittipaṇḍitassa varaṁ 12, 13
Akkosanaparibhāsanānaṁ nissando 44
Agataṁ disaṁ 287
Agārikabāhusaccampi anavajjaṁ maṅgalaṁ 18
Agārikavinayo 19
Agārikasippaṁ 19
Agāriya-anagāriyānaṁ paṭipadā 99
Agāriyasāvakassa niccasīlatā 107
Agāriyānaṁ paṭipadā 106
Aggaṁ 208
Aggasāvakānaṁ vatthu 60-2
  Tesaṁ samajjapassantānaṁ saṁveguppādanaṁ 61
  Tesaṁ amatagavesanaṁ 61
  Tesaṁ sañcayassa santike pabbajjā 61
  Tesaṁ sakalajambudīpe vissutabhāvo 61-2
Aggimukho āsīviso 179
Aṅgasaddo kāraṇatthe 123
Aṅguttarāpo 162

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[A]

Aciravatī 162
Aciravatīnadī Sāvatthiyā Jetavanassa ca antare 228
Accantasanti 71
Ajjhattacintī 104
Aṭṭhanavutirogapātubhavanaṁ 58
Aḍḍhakumbhūpamo bālo 217
Aṇudhammo 58-9
Atītānāgatānaṁ mariyādā 97
Aturitacārikā 162
Attanāva attānaṁ sañjānāmīti diṭṭhi 137
Attanoyeva mukhaṁ nissāya anayabyasanatā 196
Attabhāvassa nāvūpamatā 230
Athabbanaveda 169
Adiṭṭhadakkhitabbādivasena cakkhussa alolatā 279
Adhammavaṇijjā pañca 109
Adhigamappicchatā 213
Anagārikavinayo 19
Anagārikasippaṁ 19
Anagāriyānaṁ paṭipadā 103
Anantapañño 135
Anantappabhā dūrampi gacchati āsannampi 134

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

လက္ခိတဗ္ဗပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အ]

အကာစော ၁၃၆
အကိဉ္စနံ ၁၂၉
အကိတ္တိပဏ္ဍိတဿ ဝရံ ၁၂၊၁၃
အက္ကောသနပရိဘာသနာနံ နိဿန္ဒော ၄၄
အဂတံ ဒိသံ ၂၈၇
အဂါရိကဗာဟုသစ္စမ္ပိ အနဝဇ္ဇံ မင်္ဂလံ ၁၈
အဂါရိကဝိနယော ၁၉
အဂါရိကသိပ္ပံ ၁၉
အဂါရိယအနဂါရိယာနံ ပဋိပဒါ ၉၉
အဂါရိယသာဝကဿ နိစ္စသီလတာ ၁၀၇
အဂါရိယာနံ ပဋိပဒါ ၁၀၆
အဂ္ဂံ ၂၀၈
အဂ္ဂသာဝကာနံ ဝတ္ထု ၆၀-၂
  တေသံ သမဇ္ဇပဿန္တာနံ သံဝေဂုပ္ပါဒနံ ၆၁
  တေသံ အမတဂဝေသနံ ၆၁
  တေသံ သဉ္စယဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ၆၁
  တေသံ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဝိဿုတဘာဝေါ ၆၁-၂
အဂ္ဂိမုခေါ အာသီဝိသော ၁၇၉
အင်္ဂသဒ္ဒေါ ကာရဏတ္ထေ ၁၂၃
အင်္ဂုတ္တရာပေါ ၁၆၂

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အ]

အစိရဝတီ ၁၆၂
အစိရဝတီနဒီ သာဝတ္ထိယာ ဇေတဝနဿ စ အန္တရေ ၂၂၈
အစ္စန္တသန္တိ ၇၁
အဇ္ဈတ္တစိန္တီ ၁၀၄
အဋ္ဌနဝုတိရောဂပါတုဘဝနံ ၅၈
အဍ္ဎကုမ္ဘူပမော ဗာလော ၂၁၇
အဏုဓမ္မော ၅၈-၉
အတီတာနာဂတာနံ မရိယာဒါ ၉၇
အတုရိတစာရိကာ ၁၆၂
အတ္တနာဝ အတ္တာနံ သဉ္ဇာနာမီတိ ဒိဋ္ဌိ ၁၃၇
အတ္တနောယေဝ မုခံ နိဿာယ အနယဗျသနတာ ၁၉၆
အတ္တဘာဝဿ နာဝူပမတာ ၂၃၀
အထဗ္ဗနဝေဒ ၁၆၉
အဒိဋ္ဌဒက္ခိတဗ္ဗာဒိဝသေန စက္ခုဿ အလောလတာ ၂၇၉
အဓမ္မဝဏိဇ္ဇာ ပဉ္စ ၁၀၉
အဓိဂမပ္ပိစ္ဆတာ ၂၁၃
အနဂါရိကဝိနယော ၁၉
အနဂါရိကသိပ္ပံ ၁၉
အနဂါရိယာနံ ပဋိပဒါ ၁၀၃
အနန္တပညော ၁၃၅
အနန္တပ္ပဘာ ဒူရမ္ပိ ဂစ္ဆတိ အာသန္နမ္ပိ ၁၃၄

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[A]

Ananusandhikathā 10
Anavajjāni kammāni 24
Anākulā kammantā 22
Anīgha 132, 141
Anuttara 165
Anudhammo vipassanā 63
Anuruddho dibbacakkhukānaṁ aggo 286
Anotattadaha 133
  parikkhepā pabbatā pañca 160
  nahānatitthāni 161
  mukhāni cattāri 161
Anotattanāmalābhahetu 161
Anomānadītīrato tiṁsayojanappamāṇaṁ Rājagahaṁ 110-1
Aparagoyānaṁ sattasahassa-yojanaṁ 165
Apucchitakathā 10
Appicchatā pañca 213
Abhāyitabbaṁ bhāyantā janā 51-2
Abhikkantasaddassa atthuddhāro 6
Abhiññānaṁ uccāvacatā 215
Abhūtavādī nirayaṁ upeti 236
Ayanāni tīṇi 161
Arahaṁ 163
Arahanta, brāhmaṇānaṁ sadisatā 191
Ariyappaveditadhammo 69
Ariyasaddassa atthayojanā 157
Ariyānaṁ appatirūpaṁ 237
Ariyānaṁ yācanā 53
Ariye ṭhapetvā añño nibbāna-padaṁ jānituṁ na arahati 227
Alikavādī 198
Avīcimahānirayo dasasahassayojano 165
Avijjāya pabhedanaṁ 315
Asurabhavanaṁ dasasahassa-yojanaṁ 165
Asurabhavanaṁ Sinerussa heṭṭhimatale dasasahassa-yojanaṁ 204-5
Asurānaṁ tannāmalābho 204
Asokarukkha 231
Assamukhaṁ 161
Assamedhayañña 56
Assādādīni pañca 234

[Ā]

Ākāsasaddassa taṇhāgedhanti saddavohāro 283
Ākiṇṇanti vuccati vipulaṁ 111

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အ]

အနနုသန္ဓိကထာ ၁၀
အနဝဇ္ဇာနိ ကမ္မာနိ ၂၄
အနာကုလာ ကမ္မန္တာ ၂၂
အနီဃ ၁၃၂၊၁၄၁
အနုတ္တရ ၁၆၅
အနုဓမ္မော ဝိပဿနာ ၆၃
အနုရုဒ္ဓေါ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂေါ ၂၈၆
အနောတတ္တဒဟ ၁၃၃
  ပရိက္ခေပါ ပဗ္ဗတာ ပဉ္စ ၁၆၀
  နဟာနတိတ္ထာနိ ၁၆၁
  မုခါနိ စတ္တာရိ ၁၆၁
အနောတတ္တနာမလာဘ-ဟေတု ၁၆၁
အနောမာနဒီတီရတော တိံသယောဇနပ္ပမာဏံ ရာဇဂဟံ ၁၁၀-၁
အပရဂေါယာနံ သတ္တသဟဿ-ယောဇနံ ၁၆၅
အပုစ္ဆိတကထာ ၁၀
အပ္ပိစ္ဆတာ ပဉ္စ ၂၁၃
အဘာယိတဗ္ဗံ ဘာယန္တာ ဇနာ ၅၁-၂
အဘိက္ကန္တသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော ၆
အဘိညာနံ ဥစ္စာဝစတာ ၂၁၅
အဘူတဝါဒီ နိရယံ ဥပေတိ ၂၃၆
အယနာနိ တီဏိ ၁၆၁
အရဟံ ၁၆၃
အရဟန္တ,ဗြာဟ္မဏာနံ သဒိသတာ ၁၉၁
အရိယပ္ပဝေဒိတဓမ္မော ၆၉
အရိယသဒ္ဒဿ အတ္ထယောဇနာ ၁၅၇
အရိယာနံ အပ္ပတိရူပံ ၂၃၇
အရိယာနံ ယာစနာ ၅၃
အရိယေ ဌပေတွာ အညော နိဗ္ဗာနပဒံ ဇာနိတုံ န အရဟတိ ၂၂၇
အလိကဝါဒီ ၁၉၈
အဝီစိမဟာနိရယော ဒသသဟဿယောဇနော ၁၆၅
အဝိဇ္ဇာယ ပဘေဒနံ ၃၁၅
အသုရဘဝနံ ဒသသဟဿ-ယောဇနံ ၁၆၅
အသုရဘဝနံ သိနေရုဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ ဒသသဟဿ-ယောဇနံ ၂၀၄-၅
အသုရာနံ တန္နာမလာဘော ၂၀၄
အသောကရုက္ခ ၂၃၁
အဿမုခံ ၁၆၁
အဿမေဓယည ၅၆
အဿာဒါဒီနိ ပဉ္စ ၂၃၄

[အာ]

အာကာသသဒ္ဒဿ တဏှာဂေဓန္တိ သဒ္ဒဝေါဟာရော ၂၈၃
အာကိဏ္ဏန္တိ ဝုစ္စတိ ဝိပုလံ ၁၁၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Āgu	153
Ācariyaṁ upasaṅkamanakālo	67
Ācariyapūjāya ānisaṁso	63
Ājīvaṭṭhamakasīlaṁ	111
Āṇācakka	174
Ādimajjhapariyosānānaṁ kalyāṇāni	166-7
Ānandatherassa maṅgaladesanā uggahāpanaṁ	36
Āpaṇa	162
Āmisadānaṁ	23
Āmisapūjā	15
Āraññikaṅgaṁ dhutaṅgaṁ	213
Āratī	25
Āvaṭṭagaṅgā	161
Āvāha, vivāhānaṁ viseso	169
Āḷhaka	197
[I - U]	
Icchā	212
Icchā, lobhānaṁ visesatā	212
Itihāso	169
Irubbeda	169
Irigiligiri	111
Uju-ayana	161
Uttarāyana	161
Uddhaṁ, adho, tiriyasaddānaṁ kālattayadīpanaṁ	306

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Upaṭṭhānaṁ	20
Upaṭṭhānaṁ pañcavidhaṁ	21
Upapattidevā	9
Upayo	238
Upādānaṁ vaṭṭaṁ	84
Uposathaṅga	107-8
Uposathadivasā tayo	108
Ummādana, mohanānaṁ visesatā	107
Usabhamukhaṁ	161
Ussāhasatti	171
[E]	
Ekamantaṁ ṭhānākāro	8
Ekamanta	49
Ekāsanasamaṇūpāsanānaṁ gahaṇaviseso	217
Ehibhikkhu	176, 302
[O]	
Okāsaloka	165
Osadhā pañca gorasā	53
[Ka]	
Kaṭṭhavāhanarājakathā	291
Kaṭṭhasakuṇo	291
Kaṭṭhamukho āsīviso	178
Kaṇṇamuṇḍadaha	133
Kaṇhābhijātika	176
Kataññutā	29
Kathā catubbidhā	10

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာဂု	၁၅၃
အာစရိယံ ဥပသင်္ကမန-ကာလော	၆၇
အာစရိယပူဇာယ အာနိသံသော	၆၃
အာဇီဝဋ္ဌမကသီလံ	၁၁၁
အာဏာစက္က	၁၇၄
အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနာနံ ကလျာဏာနိ	၁၆၆-၇
အာနန္ဒထေရဿ မင်္ဂလဒေသနာ ဥဂ္ဂဟာပနံ	၃၆
အာပဏ	၁၆၂
အာမိသဒါနံ	၂၃
အာမိသပူဇာ	၁၅
အာရညိကင်္ဂံ ဓုတင်္ဂံ	၂၁၃
အာရတိ	၂၅
အာဝဋ္ဋဂင်္ဂါ	၁၆၁
အာဝါဟ,ဝိဝါဟာနံ ဝိသေသော	၁၆၉
အာဠှက	၁၉၇
[ဣ-ဥ]	
ဣစ္ဆာ	၂၁၂
ဣစ္ဆာ,လောဘာနံ ဝိသေသတာ	၂၁၂
ဣတိဟာသော	၁၆၉
ဣရုဗ္ဗေဒ	၁၆၉
ဣသိဂိလိဂိရိ	၁၁၁
ဥဇုအယန	၁၆၁
ဥတ္တရာယန	၁၆၁
ဥဒ္ဓံ,အဓော,တိရိယသဒ္ဒါနံ ကာလတ္တယဒီပနံ	၃၀၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥပဋ္ဌာနံ	၂၀
ဥပဋ္ဌာနံ ပဉ္စဝိဓံ	၂၁
ဥပပတ္တိဒေဝါ	၉
ဥပယော	၂၃၈
ဥပါဒါနံ ဝဋ္ဋံ	၈၄
ဥပေါသထင်္ဂ	၁၀၇-၈
ဥပေါသထဒိဝသာ တယော	၁၀၈
ဥမ္မာဒန,မောဟနာနံ ဝိသေသတာ	၁၀၇
ဥသဘမုခံ	၁၆၁
ဥဿာဟသတ္တိ	၁၇၁
[ဧ]	
ဧကမန္တံ ဌာနာကာရော	၈
ဧကမန္တ	၄၉
ဧကာသနသမဏူပါသနာနံ ဂဟဏဝိသေသော	၂၁၇
ဧဟိဘိက္ခု	၁၇၆၊ ၃၀၂
[ဩ]	
ဩကာသလောက	၁၆၅
ဩသဓာ ပဉ္စ ဂေါရသာ	၅၃
[က]	
ကဋ္ဌဝါဟနရာဇကထာ	၂၉၁
ကဋ္ဌသကုဏော	၂၉၁
ကဋ္ဌမုခေါ အာသီဝိသော	၁၇၈
ကဏ္ဏမုဏ္ဍဒဟ	၁၃၃
ကဏှာဘိဇာတိက	၁၇၆
ကတညုတာ	၂၉
ကထာ စတုဗ္ဗိဓာ	၁၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kathojjaṁ kalahaṁ	256
Kapiṭṭhavanaṁ	296
Kapilabhikkhuvatthu	42-5
Kapilavatthumāpanaṁ	86
Kappasaddassa atthuddhāro	7
Kappakolāhalaṁ	3
Kamboja	110
Kalandaka	145
Kali	197-8
Kalyāṇamitta	74
Kāka, vāyasānaṁ visesatā	202
Kāco	137
Kāmasukhaṁ aṇuto aṇusaññitaṁ	54
Kāmā paṭhamā senā	118
Kāyagatāsati	76
Kāyassa catūhi dhātūhi kaliṅgarādisadisatā	178-9
Kālaññū	66
Kālena dhammasākacchā	32-3
Kuṇāladaha	133
Kuṇālavaṁso	91
Kunnadī, mahānadīnaṁ gamana-viseso	217
Kuveravessavaṇānaṁ sadisatā	100
Kusala	97
Kevalasaddassa atthuddhāro	6
Koṭi	197

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Koṭippakoṭi	197
Kolanagaramāpanaṁ	88
Kolāhalaṁ pañcavidhaṁ	3-4
Koliyānaṁ uppatti	87-9
Kosa	153
Kosala	127
[Kha]	
Kharayakkhassa pubbakammaṁ	38
Khārī	197
Khīṇāsavānaṁ paṭipatti	106, 237
Khuradhārūpamā, moneyya-paṭipadā	216
[Ga]	
Gaṅgā	162
Gaṅgā pañca	162
Gatisaddassa atthuddhāro	170
Gadhitāni	282
Gayā gāmopi titthampi	37
Gavampatittherassa pubbaparicayo	79
Gahaṭṭha-ariyasāvakā kathaṁ pūjetabbā?	248
Gahaṭṭhapabbajitānaṁ viseso	148
Gahaṭṭhānaṁ dhammo	106
Gahaṇī	183
Gahaṇīsaddassa atthuddhāro	183
Gāmakathā nāma tiracchāna-kathā	279
Gāravo	26
Gijjhakūṭagiri	111

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကထောဇ္ဇံ ကလဟံ	၂၅၆
ကပိဋ္ဌဝနံ	၂၉၆
ကပိလဘိက္ခုဝတ္ထု	၄၂-၅
ကပိလဝတ္ထုမာပနံ	၈၆
ကပ္ပသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၇
ကပ္ပကောလာဟလံ	၃
ကမ္ဗောဇ	၁၁၀
ကလန္ဒက	၁၄၅
ကလိ	၁၉၇-၈
ကလျာဏမိတ္တ	၇၄
ကာက,ဝါယသာနံ ဝိသေသတာ	၂၀၂
ကာစော	၁၃၇
ကာမသုခံ အဏုတော အဏုသညိတံ	၅၄
ကာမာ ပဌမာ သေနာ	၁၁၈
ကာယဂတာသတိ	၇၆
ကာယဿ စတူဟိ ဓာတူဟိ ကလိင်္ဂရာဒိသဒိသတာ	၁၇၈-၉
ကာလညူ	၆၆
ကာလေန ဓမ္မသာကစ္ဆာ	၃၂-၃
ကုဏာလဒဟ	၁၃၃
ကုဏာလဝံသော	၉၁
ကုန္နဒီ,မဟာနဒီနံ ဂမန-ဝိသေသော	၂၁၇
ကုဝေရဝေဿဝဏာနံ သဒိသတာ	၁၀၀
ကုသလ	၉၇
ကေဝလသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၆
ကောဋိ	၁၉၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကောဋိပ္ပကောဋိ	၁၉၇
ကောလနဂရမာပနံ	၈၈
ကောလာဟလံ ပဉ္စဝိဓံ	၃-၄
ကောလိယာနံ ဥပ္ပတ္တိ	၈၇-၉
ကောသ	၁၅၃
ကောသလ	၁၂၇
[ခ]	
ခရယက္ခဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၃၈
ခါရီ	၁၉၇
ခီဏာသဝါနံ ပဋိပတ္တိ	၁၀၆၊ ၂၃၇
ခုရဓာရူပမာ၊မောနေယျ-ပဋိပဒါ	၂၁၆
[ဂ]	
ဂင်္ဂါ	၁၆၂
ဂင်္ဂါ ပဉ္စ	၁၆၂
ဂတိသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၁၇၀
ဂဓိတာနိ	၂၈၂
ဂယာ ဂါမောပိ တိတ္ထမ္ပိ	၃၇
ဂဝမ္ပတိတ္ထေရဿ ပုဗ္ဗပရိစယော	၇၉
ဂဟဋ္ဌအရိယသာဝကာ ကထံ ပူဇေတဗ္ဗာ?	၂၄၈
ဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတာနံ ဝိသေသော	၁၄၈
ဂဟဋ္ဌာနံ ဓမ္မော	၁၀၆
ဂဟဏီ	၁၈၃
ဂဟဏီသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၁၈၃
ဂါမကထာ နာမ တိရစ္ဆာန-ကထာ	၂၇၉
ဂါရဝေါ	၂၆
ဂိဇ္ဈကူဋဂိရိ	၁၁၁

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ga]

Gijjhakūṭa 139
Girī pañca 111
Guṇavuḍḍho 66
Gunnaṁ annadabaladādibhāvo 53-4
Guhā = Kāya 232
Gūthaniraya 201
Gomedhayañña 57
Gorasā pañca osadhā nāma 53

[Ca]

Cakkavatti 170
Cakkavattikolāhalaṁ 3
Cakkavāḷaṁ ekaṁ lokadhātu ekā 165
Cakkavāḷassa paricchedo 164
Cakkhādīnaṁ aggisikhūpamā 211
Catupārisuddhisīlaṁ 281
Caturaṅgavīriyaṁ 119
Candanapattassa ākāse ussāpanaṁ 285
Candamaṇḍalaṁ ekūnapaññāsa-yojanaṁ 165
Cārikā duvidhā 162
Citta, paññāvimuttīnaṁ viseso 221
Cirakālāsevitā gadhitāti vuccati 282

[Cha]

Chadana = Rāgadosamoha 97, 171
Chaddantadaha 133
Chandaso mukhaṁ 177

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ja]

Jaccandhānaṁ hatthidassanaṁ 244
Jarādubbalakāle visesaṁ adhigantuṁ na sakkā 319
Jāṇussoṇibrāhmaṇassa jātipavattiṭṭhānaṁ 183
Jātivisesa 185
Jātivuḍḍho 66
Jīvitassa paṭibaddhā cha 178-9
Jambudīpe tisahassayojana-pamāṇe manussā vasanti 160
Jambudīpe tisahassayojana-pamāṇe Himavā patiṭṭhito 160
Jambudīpo dasasahassayojana-parimāṇo 160, 165

[Ña - Ḍa]

Ñātakā 24
Ḍaṁsa, adhipātānaṁ visesatā 288

[Ta]

Taṇhāya ākāsoti vohāro 283
Taṇhāya pariyāyasaddā 283
Tadaṅgasanti 71
Tapataṁ mukhaṁ 177
Tapo 33
Tādi 208
Tālassa tiṇagohāro 185

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဂ]

ဂိဇ္ဈကူဋ ၁၃၉
ဂိရိ ပဉ္စ ၁၁၁
ဂုဏဝုဍ္ဎော ၆၆
ဂုန္နံ အန္နဒဗလဒါဒိဘာဝေါ ၅၃-၄
ဂုဟာ = ကာယ ၂၃၂
ဂူထနိရယ ၂၀၁
ဂေါမေဓယည ၅၇
ဂေါရသာ ပဉ္စ ဩသဓာ နာမ ၅၃

[စ]

စက္ကဝတ္တိ ၁၇၀
စက္ကဝတ္တိကောလာဟလံ ၃
စက္ကဝါဠံ ဧကံ လောကဓာတု ဧကာ ၁၆၅
စက္ကဝါဠဿ ပရိစ္ဆေဒေါ ၁၆၄
စက္ခာဒီနံ အဂ္ဂိသိခူပမာ ၂၁၁
စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ၂၈၁
စတုရင်္ဂဝီရိယံ ၁၁၉
စန္ဒနပတ္တဿ အာကာသေ ဥဿာပနံ ၂၈၅
စန္ဒမဏ္ဍလံ ဧကူနပညာသ-ယောဇနံ ၁၆၅
စာရိကာ ဒုဝိဓာ ၁၆၂
စိတ္တ,ပညာဝိမုတ္တီနံ ဝိသေသော ၂၂၁
စိရကာလာသေဝိတာ ဂဓိတာတိ ဝုစ္စတိ ၂၈၂

[ဆ]

ဆဒန = ရာဂဒေါသမောဟ ၉၇၊၁၇၁
ဆဒ္ဒန္တဒဟ ၁၃၃
ဆန္ဒသော မုခံ ၁၇၇

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဇ]

ဇစ္စန္ဓာနံ ဟတ္ထိဒဿနံ ၂၄၄
ဇရာဒုဗ္ဗလကာလေ ဝိသေသံ အဓိဂန္တုံ န သက္ကာ ၃၁၉
ဇာဏုဿောဏိဗြာဟ္မဏဿ ဇာတိပဝတ္တိဋ္ဌာနံ ၁၈၃
ဇာတိဝိသေသ ၁၈၅
ဇာတိဝုဍ္ဎော ၆၆
ဇီဝိတဿ ပဋိဗဒ္ဓါ ဆ ၁၇၈-၉
ဇမ္ဗုဒီပေ တိသဟဿယောဇန-ပမာဏေ မနုဿာ ဝသန္တိ ၁၆၀
ဇမ္ဗုဒီပေ တိသဟဿယောဇန-ပမာဏေ ဟိမဝါ ပတိဋ္ဌိတော ၁၆၀
ဇမ္ဗုဒီပေါ ဒသသဟဿယောဇန-ပရိမာဏော ၁၆၀၊၁၆၅

[ဉ-ဍ]

ဉာတကာ ၂၄
ဍံသ,အဓိပါတာနံ ဝိသေသတာ ၂၈၈

[တ]

တဏှာယ အာကာသောတိ ဝေါဟာရော ၂၈၃
တဏှာယ ပရိယာယသဒ္ဒါ ၂၈၃
တဒင်္ဂသန္တိ ၇၁
တပတံ မုခံ ၁၇၇
တပေါ ၃၃
တာဒိ ၂၀၈
တာလဿ တိဏဂေါဟာရော ၁၈၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tāvatiṁsabhavanaṁ dasa-sahassayojanaṁ	165
Tāvatiṁsabhavanaṁ Sinerussa uparimatale dasasahassa-yojanaṁ	205
Tikoṭiparisuddha	106-7
Tiṇa,rukkhānaṁ visesatā	185
Tiṇṇaṁ kulaputtānaṁ vatthu	146
Titthiyānaṁ paṭipatti	237
Titthiyā Sundariṁ paribbājikaṁ uyyojesuṁ	235
Tissametteyya	250
Tuṭṭha, kalyarūpānaṁ atthato abhinnatā	203, 205
Turitacārikā	162
[Da]	
Dakkhiṇāyana	161
Dassane appiccho	218
Daḷhadhammanibbāna	80
Dāṭhā Bhagavato candakiraṇā viya	173
Dānaṁ duvidhaṁ	23
Dānaṁ nāma	23
Dānayaññayāgānaṁ sadisatā	132
Dāyaka, paṭiggāhakānaṁ aṅgāni tīṇi	144
Diṭṭhadhammika, samparāyikānaṁ ānisaṁsā	238
Diṭṭhamaṅgalaṁ	1
Diṭṭhi uppajjati saccato	137
Diṭṭhidassanaṁ na maggañāṇaṁ	242
Dugga	115
Durabhisambhava	116
Dussa	203
Devatānaṁ idha anisīdane kāraṇāni	8
Devatāsamāgamo	91
Devatāsaddassa itthipurisasā-dhāraṇatā	5
Devadūte avuttakamma-kāraṇaṁ	200, 201, 202
Devasamā brāhmaṇā	51-2-3
Devā tividhā	8
Devāsurānaṁ saṅgāmo	204
Devorohaṇakāle vandanānukkamo	286
Doṇa	197
[Dha]	
Dhammacakka	174
Dhammacariyā	24
Dhammatakko	315
Dhammadānaṁ	23
Dhammasandosavādo	67
Dhammassavanakālo	29
Dhammikavaṇijjā	109
Dhammīkathā	66
Dhitiyā guṇe dhārayati	132

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တာဝတိံသဘဝနံ ဒသ-သဟဿယောဇနံ	၁၆၅
တာဝတိံသဘဝနံ သိနေရုဿ ဥပရိမတလေ ဒသသဟဿ-ယောဇနံ	၂၀၅
တိကောဋိပရိသုဒ္ဓ	၁၀၆-၇
တိဏ,ရုက္ခာနံ ဝိသေသတာ	၁၈၅
တိဏ္ဏံ ကုလပုတ္တာနံ ဝတ္ထု	၁၄၆
တိတ္ထိယာနံ ပဋိပတ္တိ	၂၃၇
တိတ္ထိယာ သုန္ဒရိံ ပရိဗ္ဗာဇိကံ ဥယျောဇေသုံ	၂၃၅
တိဿမေတ္တေယျ	၂၅၀
တုဋ္ဌ,ကလျရူပါနံ အတ္ထတော အဘိန္နတာ	၂၀၃၊၂၀၅
တုရိတစာရိကာ	၁၆၂
[ဒ]	
ဒက္ခိဏာယန	၁၆၁
ဒဿနေ အပ္ပိစ္ဆော	၂၁၈
ဒဠှဓမ္မနိဗ္ဗာန	၈၀
ဒါဌာ ဘဂဝတော စန္ဒကိရဏာ ဝိယ	၁၇၃
ဒါနံ ဒုဝိဓံ	၂၃
ဒါနံ နာမ	၂၃
ဒါနယညယာဂါနံ သဒိသတာ	၁၃၂
ဒါယက,ပဋိဂ္ဂါဟကာနံ အင်္ဂါနိ တီဏိ	၁၄၄
ဒိဋ္ဌဓမ္မိက,သမ္ပရာယိကာနံ အာနိသံသာ	၂၃၈
ဒိဋ္ဌမင်္ဂလံ	၁
ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သစ္စတော	၁၃၇
ဒိဋ္ဌိဒဿနံ န မဂ္ဂဉာဏံ	၂၄၂
ဒုဂ္ဂ	၁၁၅
ဒုရဘိသမ္ဘဝ	၁၁၆
ဒုဿ	၂၀၃
ဒေဝတာနံ ဣဓ အနိသီဒနေ ကာရဏာနိ	၈
ဒေဝတာသမာဂမော	၉၁
ဒေဝတာသဒ္ဒဿ ဣတ္ထိပုရိသသာ-ဓာရဏတာ	၅
ဒေဝဒူတေ အဝုတ္တကမ္မ-ကာရဏံ	၂၀၀၊၂၀၁၊၂၀၂
ဒေဝသမာ ဗြာဟ္မဏာ	၅၁-၂-၃
ဒေဝါ တိဝိဓာ	၈
ဒေဝါသုရာနံ သင်္ဂါမော	၂၀၄
ဒေဝေါရောဟဏကာလေ ဝန္ဒနာနုက္ကမော	၂၈၆
ဒေါဏ	၁၉၇
[ဓ]	
ဓမ္မစက္က	၁၇၄
ဓမ္မစရိယာ	၂၄
ဓမ္မတက္ကော	၃၁၅
ဓမ္မဒါနံ	၂၃
ဓမ္မသန္ဒောသဝါဒေါ	၆၇
ဓမ္မဿဝနကာလော	၂၉
ဓမ္မိကဝဏိဇ္ဇာ	၁၀၉
ဓမ္မီကထာ	၆၆
ဓိတိယာ ဂုဏေ ဓာရယတိ	၁၃၂

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Dha]

Dhītaropi puttātveva saṅkhyaṁ gacchanti 21
Dhīra, sapañña, paṇḍita, kusalānaṁ, visesatā 182
Dhuta 103
Dhutaṅga-akuppanākāro 214
Dhutaṅgappicchatā 212
Dhutaṅgāni terasa 213
Dhūmaroruva 200
Dhona 238

[Na]

Nakkhattānaṁ mukhaṁ 177
Nagarasamīpe vāso nāma mahāpalibodho 295
Nadīnaṁ mukhaṁ 177
Namuci 115
Narakaṁ paccayataṇhaṁ 212
Nahuta 197
Nānātitthiyānaṁ sannipāto 244
Nāma, rūpakāyā vimutto khīṇāsavasaṅkhyaṁ gato 309
Nālakattherassa dassana-savanapucchāsu appicchatā 218
Nāḷikerādīnaṁ tiṇavohāro 185
Niketī 113
Nigrodhapārohānaṁ jāyanākāro 40
Niccabhāva 225

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Na]

Niddā, tandi, thīnānaṁ visesatā 283
Nindā, sattāhameva bhavissati 235-6
Nindā, pasaṁsānaṁ kāraṇaṁ 273
Ninnahuta 197
Nibbānaṁ vivaṭaṁ hoti ālokova 226
Nibbānaṁ vuccati jātimaraṇassa antaṁ nāma 133
Nibbāna 93
Nibbānadhammaṁ daṭṭhuṁ na sakkonti bālā 226
Nibbānasacchikiriyā 34
Nibbāne dukkhādīnaṁ abhāvo 221
Nimmitabuddhamāpanaṁ 93
Niraggaḷayañña 56
Nirabbuda 197
Nirayapālā pañcavidhabandha-naṁ nāma kāraṇaṁ karonti 199
Nirāsa 132, 141
Nivesana 135
Nīcavutti-upamā 67
Nesajjikaṅgaṁ dhutaṅgaṁ 213

[Pa]

Pakoṭi 197
Paccattavacanassa to-āde so 39
Paccaya-appicchatā 212

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဓ]

ဓီတရောပိ ပုတ္တာတွေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ ၂၁
ဓီရ,သပည,ပဏ္ဍိတ,ကုသလာနံ, ဝိသေသတာ ၁၈၂
ဓုတ ၁၀၃
ဓုတင်္ဂအကုပ္ပနာကာရော ၂၁၄
ဓုတင်္ဂပ္ပိစ္ဆတာ ၂၁၂
ဓုတင်္ဂါနိ တေရသ ၂၁၃
ဓူမရောရုဝ ၂၀၀
ဓောန ၂၃၈

[န]

နက္ခတ္တာနံ မုခံ ၁၇၇
နဂရသမီပေ ဝါသော နာမ မဟာပလိဗောဓော ၂၉၅
နဒီနံ မုခံ ၁၇၇
နမုစိ ၁၁၅
နရကံ ပစ္စယတဏှံ ၂၁၂
နဟုတ ၁၉၇
နာနာတိတ္ထိယာနံ သန္နိပါတော ၂၄၄
နာမ,ရူပကာယာ ဝိမုတ္တော ခီဏာသဝသင်္ချံ ဂတော ၃၀၉
နာလကတ္ထေရဿ ဒဿန-သဝနပုစ္ဆာသု အပ္ပိစ္ဆတာ ၂၁၈
နာဠိကေရာဒီနံ တိဏ-ဝေါဟာရော ၁၈၅
နိကေတီ ၁၁၃
နိဂြောဓပါရောဟာနံ ဇာယနာကာရော ၄၀
နိစ္စဘာဝ ၂၂၅

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[န]

နိဒ္ဒါ, တန္ဒိ, ထိနာနံ ဝိသေသတာ ၂၈၃
နိန္ဒာ, သတ္တာဟမေဝ ဘဝိဿတိ ၂၃၅-၆
နိန္ဒာ, ပသံသာနံ ကာရဏံ ၂၇၃
နိန္နဟုတ ၁၉၇
နိဗ္ဗာနံ ဝိဝဋံ ဟောတိ အာလောကောဝ ၂၂၆
နိဗ္ဗာနံ ဝုစ္စတိ ဇာတိမရဏဿ အန္တံ နာမ ၁၃၃
နိဗ္ဗာန ၉၃
နိဗ္ဗာနဓမ္မံ ဒဋ္ဌုံ န သက္ကောန္တိ ဗာလာ ၂၂၆
နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာ ၃၄
နိဗ္ဗာနေ ဒုက္ခာဒီနံ အဘာဝေါ ၂၂၁
နိမ္မိတဗုဒ္ဓမာပနံ ၉၃
နိရဂ္ဂဠယည ၅၆
နိရဗ္ဗုဒ ၁၉၇
နိရယပါလာ ပဉ္စဝိဓဗန္ဓနံ နာမ ကာရဏံ ကရောန္တိ ၁၉၉
နိရာသ ၁၃၂၊ ၁၄၁
နိဝေသန ၁၃၅
နီစဝုတ္တိဥပမာ ၆၇
နေသဇ္ဇိကင်္ဂံ ဓုတင်္ဂံ ၂၁၃

[ပ]

ပကောဋိ ၁၉၇
ပစ္စတ္တဝစနဿ တောအာဒေ-သော ၃၉
ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆတာ ၂၁၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paccayānaṁ anavajja-paribhuñjanaṁ	216
Paccayo catubbidho	105-6
Pañcakāmaguṇā gadhitāti vuccati	282
Paññāvuḍḍho	66
Paṭikkhepassa kāraṇaṁ	168
Paṭiggahaṇamattaññū	75
Paṭipattipūjā	15
Paṭisammodanīya, paṭisanthārānaṁ visesatā	299
Paṇītadhamma	105
Paṇḍavagiri	111
Paṇḍitalakkhaṇāni tīṇi	12
Paṇḍitasaddassa viggaho	154
Paṇḍitasevanāya phalaṁ	13
Paṇḍitassa guṇadīpikā gāthā	13
Paṇḍitānaṁ adhippāyo	154
Paṇḍitā puggalā	12
Paṇḍito tagaramālādi-gandhabhaṇḍasadiso	13
Patirūpadesa	16
Pathavī goti vuccati	187
Pantasenāsanavāso nāma bahūpakāro pabbajitānaṁ	295
Pabbajjāciṇṇa	110
Pabbajitānulomika	103
Pabhusatti	171
Pamādo arajo nāma natthi	72
Para	171
Parāyaṇa	99

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paritta, mahāpaññānaṁ pavattanaṁ	105
Paribhogadhātu	294
Paribhogamattaññū	75
Pariyatti-appicchatā	213
Parissaya (Pākaṭāpākaṭa)	230
Paroparānaṁ visesatā	136
Pāṭihāriyapakkha	108
Pāṭhaseso	46, 76
Pātarāsa	104
Pādalakkhaṇagāthā	258
Pāpaṁ nāma	25
Pāpabhikkhūnaṁ palāpa-sadisatā	47
Pāpasaṅkappā	47
Pāpācāra	47
Pāpicchā	47
Pāra	97
Pāragū	97
Pāramī	299
Pārāyanasutte desite dhammābhisamayo	320
Pāsāṇakacetiya	299
Piṅgiyadhammadesanāsutta	320
Piṅgiya, bāvaribrāhmaṇānaṁ dhammābhisamayakālo	322
Piṇḍa	104
Piṇḍapātanissitā vitakkā dve	289
Piṇḍapātikadhutaṅgānaṁ anulomadhutaṅgāni cha	213

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပစ္စယာနံ အနဝဇ္ဇပရိဘုဉ္ဇနံ	၂၁၆
ပစ္စယော စတုဗ္ဗိဓော	၁၀၅-၆
ပဉ္စကာမဂုဏာ ဂဓိတာတိ ဝုစ္စတိ	၂၈၂
ပညာဝုဍ္ဎော	၆၆
ပဋိက္ခေပဿ ကာရဏံ	၁၆၈
ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တညုူ	၇၅
ပဋိပတ္တိပူဇာ	၁၅
ပဋိသမ္မောဒနီယ, ပဋိသန္ထာရာနံ ဝိသေသတာ	၂၉၉
ပဏီတဓမ္မ	၁၀၅
ပဏ္ဍဝဂိရိ	၁၁၁
ပဏ္ဍိတလက္ခဏာနိ တီဏိ	၁၂
ပဏ္ဍိတသဒ္ဒဿ ဝိဂ္ဂဟော	၁၅၄
ပဏ္ဍိတသေဝနာယ ဖလံ	၁၃
ပဏ္ဍိတဿ ဂုဏဒီပိကာ ဂါထာ	၁၃
ပဏ္ဍိတာနံ အဓိပ္ပါယော	၁၅၄
ပဏ္ဍိတာ ပုဂ္ဂလာ	၁၂
ပဏ္ဍိတော တဂရမာလာဒိ-ဂန္ဓဘဏ္ဍသဒိသော	၁၃
ပတိရူပဒေသ	၁၆
ပထဝီ ဂေါတိ ဝုစ္စတိ	၁၈၇
ပန္တသေနာသနဝါသော နာမ ဗဟူပကာရော ပဗ္ဗဇိတာနံ	၂၉၅
ပဗ္ဗဇ္ဇာစိဏ္ဏ	၁၁၀
ပဗ္ဗဇိတာနုလောမိက	၁၀၃
ပဘုသတ္တိ	၁၇၁
ပမာဒေါ အရဇော နာမ နတ္ထိ	၇၂
ပရ	၁၇၁
ပရာယဏ	၉၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရိတ္တ, မဟာပညာနံ ပဝတ္တနံ	၁၀၅
ပရိဘောဂဓာတု	၂၉၄
ပရိဘောဂမတ္တညုူ	၇၅
ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆတာ	၂၁၃
ပရိဿယ (ပါကဋာပါကဋ)	၂၃၀
ပရောပရာနံ ဝိသေသတာ	၁၃၆
ပါဋိဟာရိယပက္ခ	၁၀၈
ပါဌသေသော	၄၆၊ ၇၆
ပါတရာသ	၁၀၄
ပါဒလက္ခဏဂါထာ	၂၅၈
ပါပံ နာမ	၂၅
ပါပဘိက္ခူနံ ပလာပ-သဒိသတာ	၄၇
ပါပသင်္ကပ္ပါ	၄၇
ပါပါစာရ	၄၇
ပါပိစ္ဆာ	၄၇
ပါရ	၉၇
ပါရဂူ	၉၇
ပါရမီ	၂၉၉
ပါရာယနသုတ္တေ ဒေသိတေ ဓမ္မာဘိသမယော	၃၂၀
ပါသာဏကစေတိယ	၂၉၉
ပိင်္ဂိယဓမ္မဒေသနာသုတ္တ	၃၂၀
ပိင်္ဂိယ, ဗာဝရိဗြာဟ္မဏာနံ ဓမ္မာဘိသမယကာလော	၃၂၂
ပိဏ္ဍ	၁၀၄
ပိဏ္ဍပါတနိဿိတာ ဝိတက္ကာ ဒွေ	၂၈၉
ပိဏ္ဍပါတိကဓုတင်္ဂါနံ အနုလောမဓုတင်္ဂါနိ ဆ	၂၁၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Piṇḍapātikadhutaṅgānaṁ caraṇaṁ	214
Piṇḍolabhāradvājassa iddhānubhāvo	285
Piṇḍolabhāradvājassa pubbaparicayo	79
Pitāmaha	183
Pitāmahayuga	183
Piyavacana	126
Pilindavacchassa pubbaparicayo	79, 80
Pucchāya appiccho	218
Pucchitakathā	10
Puṇṇāpuṇṇamānaṁ viseso	219
Puṇṇo dhammakathikānaṁ aggo	286
Puthujjanānaṁ ādīnavā	104
Pubbaparicayo khīṇāsavattherānaṁ	79
Pubbavideho sattasahassayojano	165
Pubbasinehena kathanaṁ	247
Pubbāciṇṇa	139
Pubbārāmavihārassa viseso	219
Purisadammasārathi	165
Purisamedhayañña	56
Pūjaneyyānaṁ pūjā appakāpi mahapphalā	14
Pūjaneyyā puggalā	14, 15
Pūtimukho āsīviso	178
Pūrakumbhūpamo paṇḍito	217

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa - Ba]	
Pokkharasāti brāhmaṇassa pavattiṭṭhānaṁ	183
Baddhā vuccanti sissā	287
Bālalakkhaṇāni tīṇi	11
Bālasevanāya ādīnavā	11
Bālassa aguṇā	12
Bālācariyasevananindā	63
Bālā puggalā	11
Bālo pūtimacchasadiso	12
Bāhusaccaṁ	18
Buddha	166
Buddhakolāhalaṁ	3
Buddhapaccekabuddhakhīṇāsavānaṁ nahānatitthaṁ	161
Buddha, brāhmaṇānaṁ sadisatā	191
Buddhavacanavācanassa nissando	44
Buddhā ekaṁ nibaddhaṭṭhānaṁyeva na gacchanti	247
Buddhānaṁ dassanūpacāre vipākaṁ na deti	196
Buddhālokassa asītihatthabbhantare añño āloko nābhibhoti	241
Beluvapaṇḍu nāma vīṇā	121
Bodhisatta	205
Bodhisattassa āhārupacchedakāraṇaṁ	115
Brahmacariya	115, 168
Brahmacariya-atthuddhāra	33

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပိဏ္ဍပါတိကဓုတင်္ဂါနံ စရဏံ	၂၁၄
ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇဿ ဣဒ္ဓါနုဘာဝေါ	၂၈၅
ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇဿ ပုဗ္ဗပရိစယော	၇၉
ပိတာမဟ	၁၈၃
ပိတာမဟယုဂ	၁၈၃
ပိယဝစန	၁၂၆
ပိလိန္ဒဝစ္ဆဿ ပုဗ္ဗပရိစယော	၇၉၊ ၈၀
ပုစ္ဆာယ အပ္ပိစ္ဆော	၂၁၈
ပုစ္ဆိတကထာ	၁၀
ပုဏ္ဏာပုဏ္ဏမာနံ ဝိသေသော	၂၁၉
ပုဏ္ဏော ဓမ္မကထိကာနံ အဂ္ဂေါ	၂၈၆
ပုထုဇ္ဇနာနံ အာဒီနဝါ	၁၀၄
ပုဗ္ဗပရိစယော ခီဏာသဝတ္ထေရာနံ	၇၉
ပုဗ္ဗဝိဒေဟော သတ္တသဟဿယောဇနော	၁၆၅
ပုဗ္ဗသိနေဟေန ကထနံ	၂၄၇
ပုဗ္ဗာစိဏ္ဏ	၁၃၉
ပုဗ္ဗာရာမဝိဟာရဿ ဝိသေသော	၂၁၉
ပုရိသဒမ္မသာရထိ	၁၆၅
ပုရိသမေဓယည	၅၆
ပူဇနေယျာနံ ပူဇာ အပ္ပကာပိ မဟပ္ဖလာ	၁၄
ပူဇနေယျာ ပုဂ္ဂလာ	၁၄၊ ၁၅
ပူတိမုခေါ အာသီဝိသော	၁၇၈
ပူရကုမ္ဘူပမော ပဏ္ဍိတော	၂၁၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ - ဗ]	
ပေါက္ခရသာတိ ဗြာဟ္မဏဿ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ	၁၈၃
ဗဒ္ဓါ ဝုစ္စန္တိ သိဿာ	၂၈၇
ဗာလလက္ခဏာနိ တီဏိ	၁၁
ဗာလသေဝနာယ အာဒီနဝါ	၁၁
ဗာလဿ အဂုဏာ	၁၂
ဗာလာစရိယသေဝနနိန္ဒာ	၆၃
ဗာလာ ပုဂ္ဂလာ	၁၁
ဗာလော ပူတိမစ္ဆသဒိသော	၁၂
ဗာဟုသစ္စံ	၁၈
ဗုဒ္ဓ	၁၆၆
ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ	၃
ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓခီဏာသဝါနံ နဟာနတိတ္ထံ	၁၆၁
ဗုဒ္ဓ, ဗြာဟ္မဏာနံ သဒိသတာ	၁၉၁
ဗုဒ္ဓဝစနဝါစနဿ နိဿန္ဒော	၄၄
ဗုဒ္ဓါ ဧကံ နိဗဒ္ဓဋ္ဌာနံယေဝ န ဂစ္ဆန္တိ	၂၄၇
ဗုဒ္ဓါနံ ဒဿနူပစာရေ ဝိပါကံ န ဒေတိ	၁၉၆
ဗုဒ္ဓါလောကဿ အသီတိဟတ္ထဗ္ဘန္တရေ အညော အာလောကော နာဘိဘောတိ	၂၄၁
ဗေလုဝပဏ္ဍု နာမ ဝီဏာ	၁၂၁
ဗောဓိသတ္တ	၂၀၅
ဗောဓိသတ္တဿ အာဟာရုပစ္ဆေဒကာရဏံ	၁၁၅
ဗြဟ္မစရိယ	၁၁၅၊ ၁၆၈
ဗြဟ္မစရိယအတ္ထုဒ္ဓါရ	၃၃

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ba]

Brahmanidhi 50
Brahmalokamagga 143-4
Brahmasamo brāhmaṇo 52-3
Brāhmaṇacaṇḍālassāpi etarahi dullabhatā 60
Brāhmaṇacaṇḍālo 59-60
Brāhmaṇamahāsālā 48
Brāhmaṇavohāra 188-9, 192
Brāhmaṇā kaññābhikkhaṁ āhiṇḍanti 51
Brāhmaṇānaṁ attadattho 49
  abhijjhāyanākāro 55
  gāvo ghātāpanaṁ 57
  caraṇapariyeṭṭhi 51
  ciraṁ brahmacariyaṁ caritvāpi dārapariyesane kāraṇaṁ 51
  vijjāpariyeṭṭhi 51
  vede bhinditvā kūṭamantaganthanaṁ 55

[Bha]

Bhagavati heṭṭhāpāsāde vasante bhikkhū uparipāsādaṁ nāruhanti 70
Bhagavato āciṇṇaṁ 70
Bhagavato upasaṅkamitabbabhāve kāraṇāni 7
Bhagavā 166
Bhagavā piṇḍāya acari 111
Bhagavā maggakusalapurisasadiso 10
Bhāgineyyo 208
Bhāvanapuṁsakaniddeso 41
Bhikkhūnaṁyeva āmantane pucchāvisajjanā 122
Bhummajālavijjā 86
Bhūripaññā, bhūrimedhānaṁ viseso 321
Bhojanaṁ bhuñjanākāro 216

[Ma]

Maṁsavaṇijjā 109
Magadhapura = Rājagaha 299
Maggabhāvanāya oghataraṇatā 41
Maṅgalakathāsamuṭṭhahanaṁ 1
Maṅgalakolāhalaṁ 3
Maṅgalacintā 2, 3
Maṅgaladesanāpariyosāne arahattapattānaṁ gaṇanā 36
Maṅgaladosā 94
Maṅgalayojanā 36
Maccu tividho 225
Majjapānassa ādīnavā 26
Majjapānassa sabbalahuko vipāko 107
Majjhimadesaparicchedo 16-7
Maṇipallaṅka 100
Mattaṁ jāneyya 289

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဗ]

ဗြဟ္မနိဓိ ၅၀
ဗြဟ္မလောကမဂ္ဂ ၁၄၃-၄
ဗြဟ္မသမော ဗြာဟ္မဏော ၅၂-၃
ဗြာဟ္မဏစဏ္ဍာလဿာပိ ဧတရဟိ ဒုလ္လဘတာ ၆၀
ဗြာဟ္မဏစဏ္ဍာလော ၅၉-၆၀
ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ ၄၈
ဗြာဟ္မဏဝေါဟာရ ၁၈၈-၉၊ ၁၉၂
ဗြာဟ္မဏာ ကညာဘိက္ခံ အာဟိဏ္ဍန္တိ ၅၁
ဗြာဟ္မဏာနံ အတ္တဒတ္ထော ၄၉
  အဘိဇ္ဈာယနာကာရော ၅၅
  ဂါဝေါ ဃာတာပနံ ၅၇
  စရဏပရိယေဋ္ဌိ ၅၁
  စိရံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာပိ ဒါရပရိယေသနေ ကာရဏံ ၅၁
  ဝိဇ္ဇာပရိယေဋ္ဌိ ၅၁
  ဝေဒေ ဘိန္ဒိတွာ ကူဋမန္တဂန္ထနံ ၅၅

[ဘ]

ဘဂဝတိ ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ ဝသန္တေ ဘိက္ခူ ဥပရိပါသာဒံ နာရုဟန္တိ ၇၀
ဘဂဝတော အာစိဏ္ဏံ ၇၀
ဘဂဝတော ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗဘာဝေ ကာရဏာနိ ၇
ဘဂဝါ ၁၆၆
ဘဂဝါ ပိဏ္ဍာယ အစရိ ၁၁၁
ဘဂဝါ မဂ္ဂကုသလပုရိသသဒိသော ၁၀
ဘာဂိနေယျော ၂၀၈
ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော ၄၁
ဘိက္ခူနံယေဝ အာမန္တနေ ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနာ ၁၂၂
ဘုမ္မဇာလဝိဇ္ဇာ ၈၆
ဘူရိပညာ, ဘူရိမေဓာနံ ဝိသေသော ၃၂၁
ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇနာကာရော ၂၁၆

[မ]

မံသဝဏိဇ္ဇာ ၁၀၉
မဂဓပုရ = ရာဇဂဟ ၂၉၉
မဂ္ဂဘာဝနာယ ဩဃတရဏတာ ၄၁
မင်္ဂလကထာသမုဋ္ဌဟနံ ၁
မင်္ဂလကောလာဟလံ ၃
မင်္ဂလစိန္တာ ၂၊ ၃
မင်္ဂလဒေသနာပရိယောသာနေ အရဟတ္တပတ္တာနံ ဂဏနာ ၃၆
မင်္ဂလဒေါသာ ၉၄
မင်္ဂလယောဇနာ ၃၆
မစ္စု တိဝိဓော ၂၂၅
မဇ္ဇပါနဿ အာဒီနဝါ ၂၆
မဇ္ဇပါနဿ သဗ္ဗလဟုကော ဝိပါကော ၁၀၇
မဇ္ဈိမဒေသပရိစ္ဆေဒေါ ၁၆-၇
မဏိပလ္လင်္က ၁၀၀
မတ္တံ ဇာနေယျ ၂၈၉

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ma]

Mattaññū duvidhā 75
Manussaloko devatānaṁ paṭikūlo 8
Manussā catubbidhā 9
Manussānaṁ jīvitaparittūpamā 179
Mano tīsu bhavesu nivisati 135
Mantasatti 171
Mantā vuccati paññā 129
Mandākinidaha 133
Mariyādabrāhmaṇā sabbapāṇe na haniṁsu 53
Mariyādā brāhmaṇā 51, 52, 53
Mahantabhāva 170
Mahāgaṅgā pañca 162
Mahādīpo pañcasataparittadīpa-parivāro 165
Mahāniraya 200
Mahāmoggallānattherassa Migāramātupāsāda-kampāpanaṁ 70
Mahārahadā satta 133
Mahāsattassa aṭṭhasamāpattīnaṁ pavattiṭṭhānaṁ 119
Mahāsattassa lakkhaṇa-sampattitā 207
Mahāsamuddassa vemajjhaṁ 278
Mahāsammatādirājaparamparā 85
Mahī 162
Māgadhaka, Kosalaraṭṭhānaṁ patthā 197

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ma]

Mātāpitu-upaṭṭhākānaṁ aggo 21
Mātāpitūnaṁ guṇā 20
Mātāpitūnaṁ paṭikāraṁ kātuṁ asamatthā 20
Mānikā 197
Māra-abhāyanakakathā 120
Mārasenā 119
Mārasenā samuṭṭhāpanākāro 119
Mārassa senāyo 175
Mārā cattāro 35
Mārena bodhisattaṁ anubandhita-vassānaṁ paricchedo 121
Māro pāpimā 119
Migāramātuvohāro 219
Migāramātupāsāde pañca-kūṭāgāragabbhasatāni honti 70
Mukhāni cattāri 161
Mukhāni cha 177
Muṇḍaka 128-9
Mutamaṅgalaṁ 2
Muni 154
Munibhāvaṁ appattānampi Munivohāro 112
Mettābhāvanā 143
Moggallāno iddhiyā aggo 286
Moneyyakolāhalaṁ 4

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မတ္တညျူ ဒုဝိဓာ ၇၅
မနုဿလောကော ဒေဝတာနံ ပဋိကူလော ၈
မနုဿာ စတုဗ္ဗိဓာ ၉
မနုဿာနံ ဇီဝိတပရိတ္တူပမာ ၁၇၉
မနော တီသု ဘဝေသု နိဝိသတိ ၁၃၅
မန္တသတ္တိ ၁၇၁
မန္တာ ဝုစ္စတိ ပညာ ၁၂၉
မန္ဒာကိနိဒဟ ၁၃၃
မရိယာဒဗြာဟ္မဏာ သဗ္ဗပါဏေ န ဟနိံသု ၅၃
မရိယာဒါ ဗြာဟ္မဏာ ၅၁၊၅၂၊၅၃
မဟန္တဘာဝ ၁၇၀
မဟာဂင်္ဂါ ပဉ္စ ၁၆၂
မဟာဒီပေါ ပဉ္စသတပရိတ္တဒီပ-ပရိဝါရော ၁၆၅
မဟာနိရယ ၂၀၀
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ မိဂါရမာတုပါသာဒ-ကမ္ပာပနံ ၇၀
မဟာရဟဒါ သတ္တ ၁၃၃
မဟာသတ္တဿ အဋ္ဌသမာပတ္တီနံ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ ၁၁၉
မဟာသတ္တဿ လက္ခဏ-သမ္ပတ္တိတာ ၂၀၇
မဟာသမုဒ္ဒဿ ဝေမဇ္ဈံ ၂၇၈
မဟာသမ္မတာဒိရာဇပရမ္ပရာ ၈၅
မဟီ ၁၆၂
မာဂဓက, ကောသလရဋ္ဌာနံ ပတ္ထာ ၁၉၇

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မာတာပိတုဥပဋ္ဌာကာနံ အဂ္ဂေါ ၂၁
မာတာပိတူနံ ဂုဏာ ၂၀
မာတာပိတူနံ ပဋိကာရံ ကာတုံ အသမတ္ထာ ၂၀
မာနိကာ ၁၉၇
မာရအဘာယနကကထာ ၁၂၀
မာရသေနာ ၁၁၉
မာရသေနာ သမုဋ္ဌာပနာ-ကာရော ၁၁၉
မာရဿ သေနာယော ၁၇၅
မာရာ စတ္တာရော ၃၅
မာရေန ဗောဓိသတ္တံ အနုဗန္ဓိတ-ဝဿာနံ ပရိစ္ဆေဒေါ ၁၂၁
မာရော ပါပိမာ ၁၁၉
မိဂါရမာတုဝေါဟာရော ၂၁၉
မိဂါရမာတုပါသာဒေ ပဉ္စ-ကူဋာဂါရဂဗ္ဘသတာနိ ဟောန္တိ ၇၀
မုခါနိ စတ္တာရိ ၁၆၁
မုခါနိ ဆ ၁၇၇
မုဏ္ဍက ၁၂၈-၉
မုတမင်္ဂလံ ၂
မုနိ ၁၅၄
မုနိဘာဝံ အပ္ပတ္တာနမ္ပိ မုနိဝေါဟာရော ၁၁၂
မေတ္တာဘာဝနာ ၁၄၃
မောဂ္ဂလ္လာနော ဣဒ္ဓိယာ အဂ္ဂေါ ၂၈၆
မောနေယျကောလာဟလံ ၄

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ma]

Moneyyapaṭipadā
  mahānadīsadisā 217
Moneyyapaṭipadā 218
Moneyyānaṁ bhāsitā-
  bhāsitavācā 215
Mosadhamma 225
Mohanaṁ vuccati kāmaguṇā 232

[Ya]

Yajamāno sabbattha
  pasādehi cittaṁ 143
Yajubbeda 169
Yaññasampadā tisso 143
Yathābalasantoso
  cīvare 27
  piṇḍapāte 28
  senāsane 28
  gilānapaccaye 28
Yathālābhasantoso
  cīvare 27
  piṇḍapāte 28
  senāsane 28
  gilānapaccaye 28
Yathāsāruppasantoso
  cīvare 27
  piṇḍapāte 28
  senāsane 28
  gilānapaccaye 29
Yamunā 162

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ra]

Ratanāni kammānubhāvena
  sampajjanti 171
Ratanāni satta 171
Rathakāradaha 133
Rāgo duggatīnaṁ patho 136
Rājagaha 139
Rājā 170
Rājābhirājā 174
Rājā mukhaṁ 177
Rāhulattherassa arahattaṁ 77
  dhutaṅgasamādānaṁ 75-6
  saddhāpabbajitabhāva-
  sādhanaṁ 74
Rāhulassa pabbajjā
  upasampadā ca 73
Rukkhamūlikaṅgaṁ 213
Rukkhe phalānaṁ
  pakkānukkamo 180
Rūpūpagā 224

[La]

Lokadhammehi phuṭṭhassa
  cittaṁ na kampati? 34
Lokantarikaniraya 165
Loka, pajā, sattānaṁ sadisatā 192
Loka, paraloka,
  sadevakānaṁ visesatā 317
Lokavidū 164
Lokāyata 169
Loke ājāniyānaṁ vohāro 156
Lomahaṁsacittutrāsa 39
Lohakumbhī 200

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မောနေယျပဋိပဒါ
  မဟာနဒီသဒိသာ ၂၁၇
မောနေယျပဋိပဒါ ၂၁၈
မောနေယျာနံ ဘာသိတာ-
  ဘာသိတဝါစာ ၂၁၅
မောသဓမ္မ ၂၂၅
မောဟနံ ဝုစ္စတိ ကာမဂုဏာ ၂၃၂

[ယ]

ယဇမာနော သဗ္ဗတ္ထ
  ပသာဒေဟိ စိတ္တံ ၁၄၃
ယဇုဗ္ဗေဒ ၁၆၉
ယညသမ္ပဒါ တိဿော ၁၄၃
ယထာဗလသန္တောသော
  စီဝရေ ၂၇
  ပိဏ္ဍပါတေ ၂၈
  သေနာသနေ ၂၈
  ဂိလာနပစ္စယေ ၂၈
ယထာလာဘသန္တောသော
  စီဝရေ ၂၇
  ပိဏ္ဍပါတေ ၂၈
  သေနာသနေ ၂၈
  ဂိလာနပစ္စယေ ၂၈
ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော
  စီဝရေ ၂၇
  ပိဏ္ဍပါတေ ၂၈
  သေနာသနေ ၂၈
  ဂိလာနပစ္စယေ ၂၉
ယမုနာ ၁၆၂

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ရ]

ရတနာနိ ကမ္မာနုဘာဝေန
  သမ္ပဇ္ဇန္တိ ၁၇၁
ရတနာနိ သတ္တ ၁၇၁
ရထကာရဒဟ ၁၃၃
ရာဂေါ ဒုဂ္ဂတီနံ ပထော ၁၃၆
ရာဇဂဟ ၁၃၉
ရာဇာ ၁၇၀
ရာဇာဘိရာဇာ ၁၇၄
ရာဇာ မုခံ ၁၇၇
ရာဟုလတ္ထေရဿ အရဟတ္တံ ၇၇
  ဓုတင်္ဂသမာဒါနံ ၇၅-၆
  သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတဘာဝသာဓနံ ၇၄
ရာဟုလဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဥပသမ္ပဒါ စ ၇၃
ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ ၂၁၃
ရုက္ခေ ဖလာနံ ပက္ကာနုက္ကမော ၁၈၀
ရူပူပဂါ ၂၂၄

[လ]

လောကဓမ္မေဟိ ဖုဋ္ဌဿ စိတ္တံ
  န ကမ္ပတိ? ၃၄
လောကန္တရိကနိရယ ၁၆၅
လောက,ပဇာ,သတ္တာနံ
  သဒိသတာ ၁၉၂
လောက, ပရလောက,-
  သဒေဝကာနံ ဝိသေသတာ ၃၁၇
လောကဝိဒူ ၁၆၄
လောကာယတ ၁၆၉
လောကေ အာဇာနီယာနံ
  ဝေါဟာရော ၁၅၆
လောမဟံသစိတ္တုတြာသ ၃၉
လောဟကုမ္ဘီ ၂၀၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vaṅgīsattherassa vatthu	78-9
Vaṅgīsaparibbājakassa vijjā	78
Vaṇṇasaddassa atthuddhāro	6
Vattamānavacanaṁ āsaṁsāyaṁ anāgate	55
Vatthukāmasannidhi	57
Vatthuttayaratanato aññaṁ uttamaratanaṁ natthi	293
Vayovuḍḍho	66
Vasibhāvā pañca jhānassa	213
Vācāya subhāsita-dubbhāsitānaṁ viseso	124
Vācāsaddassa atthuddhāro	123
Vājapeyyayañña	56
Vāsaddo vibhāvanattho	53
Vāsadhura	42
Vāha	197
Vinayo duvidho	19
Vipassakena kātabbā-kātabbāni	68
Vipassanā animittavohāraṁ labhati	76-7
Virati tividhā	25
Visavaṇijjā	109
Visuddhidevā	9
Vīsatipañhā	149
Vīsavassasatikabrāhmaṇa	318
Vuḍḍhā cattāro	66
Vedanūpagā	224
Vedā tayo	169
Vedagū	131, 155
Vedantagū	133
Vedasaṅkhātaṁ catumaggañāṇaṁ	64
Vepullagiri	111
Vebhāragiri	111
Vemattatā aṭṭha	134
Vevicchamacchariya	283
Vohārika	293
[Sa]	
Saṁghārāmo nāma sīlavantānaṁ kato, na dussīlānaṁ	47
Saṁgho āyamukhaṁ	177
Saṁsāracakka	163
Sakāco	136-7
Sakkassa maṅgalapañhā-pucchanaṁ	4
Sakyakulānaṁ ukkaṇṭhā	90
Sakyānaṁ uppatti	85-7
Saṅkhārūpagā	224
Saṅkhāraloka	164
Saṅga	104-5
Saṅgaho	21-2
Saṅghāṭīti adhippetāni tīṇipi cīvarāni	129
Sacca = Sapatha	143
Saccānaṁ veneyyavasena nānappakāratā	227
Saññūpagā	224
Sattabhūmikapāsāda	291
Sattamayuga	183
Sattaloka	164

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝင်္ဂီသတ္ထေရဿ ဝတ္ထု	၇၈-၉
ဝင်္ဂီသပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝိဇ္ဇာ	၇၈
ဝဏ္ဏသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၆
ဝတ္တမာနဝစနံ အာသံသာယံ အနာဂတေ	၅၅
ဝတ္ထုကာမသန္နိဓိ	၅၇
ဝတ္ထုတ္တယရတနတော အညံ ဥတ္တမရတနံ နတ္ထိ	၂၉၃
ဝယောဝုဍ္ဎော	၆၆
ဝသီဘာဝါ ပဉ္စ ဈာနဿ	၂၁၃
ဝါစာယ သုဘာသိတ-ဒုဗ္ဘာသိတာနံ ဝိသေသော	၁၂၄
ဝါစာသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရော	၁၂၃
ဝါဇပေယျယည	၅၆
ဝါသဒ္ဒေါ ဝိဘာဝနတ္ထော	၅၃
ဝါသဓုရ	၄၂
ဝါဟ	၁၉၇
ဝိနယော ဒုဝိဓော	၁၉
ဝိပဿကေန ကာတဗ္ဗာ-ကာတဗ္ဗာနိ	၆၈
ဝိပဿနာ အနိမိတ္တဝေါဟာရံ လဘတိ	၇၆-၇
ဝိရတိ တိဝိဓာ	၂၅
ဝိသဝဏိဇ္ဇာ	၁၀၉
ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ	၉
ဝီသတိပဉှာ	၁၄၉
ဝီသဝဿသတိကဗြာဟ္မဏ	၃၁၈
ဝုဍ္ဎာ စတ္တာရော	၆၆
ဝေဒနူပဂါ	၂၂၄
ဝေဒါ တယော	၁၆၉
ဝေဒဂူ	၁၃၁၊၁၅၅
ဝေဒန္တဂူ	၁၃၃
ဝေဒသင်္ခါတံ စတုမဂ္ဂဉာဏံ	၆၄
ဝေပုလ္လဂိရိ	၁၁၁
ဝေဘာရဂိရိ	၁၁၁
ဝေမတ္တတာ အဋ္ဌ	၁၃၄
ဝေဝိစ္ဆမစ္ဆရိယ	၂၈၃
ဝေါဟာရိက	၂၉၃
[သ]	
သံဃာရာမော နာမ သီလဝန္တာနံ ကတော၊ န ဒုဿီလာနံ	၄၇
သံဃော အာယမုခံ	၁၇၇
သံသာရစက္က	၁၆၃
သကာစော	၁၃၆-၇
သက္ကဿ မင်္ဂလပဉှာပုစ္ဆနံ	၄
သကျကုလာနံ ဥက္ကဏ္ဌာ	၉၀
သကျာနံ ဥပ္ပတ္တိ	၈၅-၇
သင်္ခါရူပဂါ	၂၂၄
သင်္ခါရလောက	၁၆၄
သင်္ဂ	၁၀၄-၅
သင်္ဂဟော	၂၁-၂
သင်္ဃာဋီတိ အဓိပ္ပေတာနိ တီဏိပိ စီဝရာနိ	၁၂၉
သစ္စ = သပထ	၁၄၃
သစ္စာနံ ဝေနေယျဝသေန နာနပ္ပကာရတာ	၂၂၇
သညူပဂါ	၂၂၄
သတ္တဘူမိကပါသာဒ	၂၉၁
သတ္တမယုဂ	၁၈၃
သတ္တလောက	၁၆၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sattavaṇijjā	109
Sattānaṁ pakkaphalūpamā	180
Sattiyogo tividho	171
Satto catubbidho	224
Sattha	251
Satthamukho āsīviso	179
Satthavaṇijjā	109
Satthā	166
Saddamattaggāhī	68
Saddhāpabbajita	163
Santa	131, 265
Santike nibbānaṁ	225
Santiyo tisso	71
Santoso dvādasavidho	27-9
Sabbapaṭhamaṁ Sāriputtassa vandanaṁ	286
Sabbaparisasādhāraṇā dhammadesanā	122
Sabhiyavatthu	146
Samaṇako	39
Samaṇa, nhāta, nāgānaṁ visesatā	152
Samaṇānaṁ dassanaṁ	32
Samaṇā vuccanti bāhira-paribbājakā	256
Samathavipassanādhammo sabbabuddhānaṁ desanā	69
Samathavipassanānaṁ dūrabhāvo	105
Samādānavirati	25
Samucchedavirati	25
Sampattavirati	25

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sambādha	110
Sambodhi	208
Sambhinnamariyādabrāhmaṇa	54-9
Sammāpāsayañña	56
Sammāsambuddha	163
Sammutidevā	9
Sammutisanti	71
Sammūḷhā caturo janā	52
Sarabhū	162
Savane appiccho	218
Sahassabhāgo	115
Sākiyakoliyānaṁ kalaho	89
Sātā, sātānaṁ viseso	268
Sāttha, sabyañjanānaṁ visesatā	167
Sādhu	99, 138
Sādhukaṁ manasi karotha	49
Sānusandhikathā	10
Sāmaveda	169
Sāriputtassa atīte paññāya aggabhāvo	286
Sāriputtattherassa ācariya-pūjakatā pakāsanaṁ	62
Sāriputta, pasūrānaṁ pañhavīmaṁsanā	252
Sāriputto paññāya aggo	286
Sāvakasaddassa pariyāyo	217
Sāvatthibyuppatti	5
Sāvittī	130

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သတ္တဝဏိဇ္ဇာ	၁၀၉
သတ္တာနံ ပက္ကဖလူပမာ	၁၈၀
သတ္တိယောဂေါ တိဝိဓော	၁၇၁
သတ္တော စတုဗ္ဗိဓော	၂၂၄
သတ္ထ	၂၅၁
သတ္ထမုခေါ အာသီဝိသော	၁၇၉
သတ္ထဝဏိဇ္ဇာ	၁၀၉
သတ္ထာ	၁၆၆
သဒ္ဒမတ္တဂ္ဂါဟီ	၆၈
သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတ	၁၆၃
သန္တ	၁၃၁၊ ၂၆၅
သန္တိကေ နိဗ္ဗာနံ	၂၂၅
သန္တိယော တိဿော	၇၁
သန္တောသော ဒွါဒသဝိဓော	၂၇-၉
သဗ္ဗပဌမံ သာရိပုတ္တဿ ဝန္ဒနံ	၂၈၆
သဗ္ဗပရိသသာဓာရဏာ ဓမ္မဒေသနာ	၁၂၂
သဘိယဝတ္ထု	၁၄၆
သမဏကော	၃၉
သမဏ,နှာတ,နာဂါနံ ဝိသေသတာ	၁၅၂
သမဏာနံ ဒဿနံ	၃၂
သမဏာ ဝုစ္စန္တိ ဗာဟိရ-ပရိဗ္ဗာဇကာ	၂၅၆
သမထဝိပဿနာဓမ္မော သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနာ	၆၉
သမထဝိပဿနာနံ ဒူရဘာဝေါ	၁၀၅
သမာဒါနဝိရတိ	၂၅
သမုစ္ဆေဒဝိရတိ	၂၅
သမ္ပတ္တဝိရတိ	၂၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမ္ဗာဓ	၁၁၀
သမ္ဗောဓိ	၂၀၈
သမ္ဘိန္နမရိယာဒဗြာဟ္မဏ	၅၄-၉
သမ္မာပါသယည	၅၆
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ	၁၆၃
သမ္မုတိဒေဝါ	၉
သမ္မုတိသန္တိ	၇၁
သမ္မူဠှာ စတုရော ဇနာ	၅၂
သရဘူ	၁၆၂
သဝနေ အပ္ပိစ္ဆော	၂၁၈
သဟဿဘာဂေါ	၁၁၅
သာကိယကောလိယာနံ ကလဟော	၈၉
သာတာ,သာတာနံ ဝိသေသော	၂၆၈
သာတ္ထ, သဗျဉ္ဇနာနံ ဝိသေသတာ	၁၆၇
သာဓု	၉၉၊ ၁၃၈
သာဓုကံ မနသိ ကရောထ	၄၉
သာနုသန္ဓိကထာ	၁၀
သာမဝေဒ	၁၆၉
သာရိပုတ္တဿ အတီတေ ပညာယ အဂ္ဂဘာဝေါ	၂၈၆
သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ အာစရိယ-ပူဇကတာ ပကာသနံ	၆၂
သာရိပုတ္တ, ပသူရာနံ ပဉှဝီမံသနာ	၂၅၂
သာရိပုတ္တော ပညာယ အဂ္ဂေါ	၂၈၆
သာဝကသဒ္ဒဿ ပရိယာယော	၂၁၇
သာဝတ္ထိဗျုပ္ပတ္တိ	၅
သာဝိတ္တီ	၁၃၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sāsanavināsanakammassa phalaṁ	44
Sāsanassa sāro	215
Sikkhā nāma sadā sato sikkhā	281
Sippāni dve	19
Sirikaṇha	206
Siva	137
Sissā baddhāti vuccanti	287
Sīmā	138
Sīla, vatānaṁ visesatā	237
Sīla, samādhi, paññā-sikkhānaṁ viseso	281
Sīhappapātadaha	133
Sīhamukhaṁ	161
Sīhahanuraññо puttā pañca	89
Sukha	103
Sukhabhāva	225
Sugata	164
Sujātāya pāyāso	119
Suṇātha	49
Sutamaṅgalaṁ	2
Subhabhāva	225
Subhāsitā vācā	19, 124
Sumanamālākāravatthu	14
Surāvaṇijjā	109
Susu, dahara, yuvānaṁ, visesatā	112
Sūcilomayakkhassa pubbakammaṁ	38
Sūriyamaṇḍalaṁ paññāsayojanaṁ	165
Sekhāsekhānaṁ paṭipadā	302
Senāsananissitā vitakkā dve	289
So-kāro nipātamatto	64
Sovacassatā	31
[Ha]	
Hatthimukhaṁ	161
Habyasesānaṁ adhippāyattho	128
Himavantassa paricchedo	160
Hiriyā dose nisedheti	132
Hīna	148

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သာသနဝိနာသနကမ္မဿ ဖလံ	၄၄
သာသနဿ သာရော	၂၁၅
သိက္ခာ နာမ သဒါ သတော သိက္ခာ	၂၈၁
သိပ္ပါနိ ဒွေ	၁၉
သိရိကဏှ	၂၀၆
သိဝ	၁၃၇
သိဿာ ဗဒ္ဓါတိ ဝုစ္စန္တိ	၂၈၇
သီမာ	၁၃၈
သီလ,ဝတာနံ ဝိသေသတာ	၂၃၇
သီလ, သမာဓိ, ပညာသိက္ခာနံ ဝိသေသော	၂၈၁
သီဟပ္ပပါတဒဟ	၁၃၃
သီဟမုခံ	၁၆၁
သီဟဟနုရညော ပုတ္တာ ပဉ္စ	၈၉
သုခ	၁၀၃
သုခဘာဝ	၂၂၅
သုဂတ	၁၆၄
သုဇာတာယ ပါယာသော	၁၁၉
သုဏာထ	၄၉
သုတမင်္ဂလံ	၂
သုဘဘာဝ	၂၂၅
သုဘာသိတာ ဝါစာ	၁၉၊ ၁၂၄
သုမနမာလာကာရဝတ္ထု	၁၄
သုရာဝဏိဇ္ဇာ	၁၀၉
သုသု, ဒဟရ, ယုဝါနံ,ဝိသေသတာ	၁၁၂
သူစိလောမယက္ခဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၃၈
သူရိယမဏ္ဍလံ ပညာသယောဇနံ	၁၆၅
သေခါသေခါနံ ပဋိပဒါ	၃၀၂
သေနာသနနိဿိတာ ဝိတက္ကာ ဒွေ	၂၈၉
သော-ကာရော နိပါတမတ္တော	၆၄
သောဝစဿတာ	၃၁
[ဟ]	
ဟတ္ထိမုခံ	၁၆၁
ဟဗျသေသာနံ အဓိပ္ပါယတ္ထော	၁၂၈
ဟိမဝန္တဿ ပရိစ္ဆေဒေါ	၁၆၀
ဟိရိယာ ဒေါသေ နိသေဓေတိ	၁၃၂
ဟီန	၁၄၈

Nāmānaṁ anukkamaṇikā

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A - Ā]	
Akaniṭṭha	3
Akittipaṇḍita	12
Aggāḷavacetiya	78-9
Aṅga (raṭṭha)	6, 113
Aṅguttarāpa	160, 162
Aṅgulimāla	162
Aciravatī	162, 228
Ajapālanigrodha	259
Ajitakesakambala	148
Añjana (rājā)	89
Anāthapiṇḍika	5, 70
Anuruddhatthera	7, 29, 286
Anotatta	133, 145, 160
Anomā (nadī)	110, 11
Aparagoyāna	165
Ambaṭṭha	87
Amitodana	89
Ayogharakumāra	12
Aratī	259
Assaka (rājā)	296
Assakaṇṇa	165
Assajitthera	62
Aḷaka	296
Ānandatthera	14-5, 36, 91, 110-11, 114, 202-3, 235-6, 247, 296
[Ā]	
Ānandā (dhītā)	85
Āḷavaka (yakkha)	38, 162
Āḷavī (raṭṭha)	78, 322
[I - Ī]	
Icchānaṅgala (gāma)	183
Isigili (pabbata)	111
Īsadhara	165
[U - E - O]	
Utena	79
Uttarakuru	145-6, 165
Upatissa (kumāra)	60-2
Upatissa (gāma)	60
Upavara	85
Uposatha	85
Usiraddhaja (pabbata)	16
Ekanāḷa (brāhmaṇagāma)	5
Erāvaṇa	100
Okkāka (rājā)	55-6, 85, 87
Okkāmukha (putta)	85
[Ka]	
Kakusandha (Buddha)	134
Kaccāyana (gotta)	148
Kaṭamodakatissa	11
Kaṭṭhavāhana (rājā)	292

နာမာနံ အနုက္ကမဏိကာ

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ - အာ]	
အကနိဋ္ဌ	၃
အကိတ္တိပဏ္ဍိတ	၁၂
အဂ္ဂါဠဝစေတိယ	၇၈-၉
အင်္ဂ (ရဋ္ဌ)	၆၊ ၁၁၃
အင်္ဂုတ္တရာပ	၁၆၀၊ ၁၆၂
အင်္ဂုလိမာလ	၁၆၂
အစိရဝတီ	၁၆၂၊ ၂၂၈
အဇပါလနိဂြောဓ	၂၅၉
အဇိတကေသကမ္ဗလ	၁၄၈
အဉ္ဇန (ရာဇာ)	၈၉
အနာထပိဏ္ဍိက	၅၊ ၇၀
အနုရုဒ္ဓတ္ထေရ	၇၊ ၂၉၊ ၂၈၆
အနောတတ္တ	၁၃၃၊ ၁၄၅၊ ၁၆၀
အနောမာ (နဒီ)	၁၁၀၊ ၁၁
အပရဂေါယာန	၁၆၅
အမ္ဗဋ္ဌ	၈၇
အမိတောဒန	၈၉
အယောဃရကုမာရ	၁၂
အရတီ	၂၅၉
အဿက (ရာဇာ)	၂၉၆
အဿကဏ္ဏ	၁၆၅
အဿဇိတ္ထေရ	၆၂
အဠက	၂၉၆
အာနန္ဒတ္ထေရ	၁၄-၅၊ ၃၆၊ ၉၁၊ ၁၁၀-၁၁၊ ၁၁၄၊ ၂၀၂-၃၊ ၂၃၅-၆၊ ၂၄၇၊ ၂၉၆
[အာ]	
အာနန္ဒာ (ဓီတာ)	၈၅
အာဠဝက (ယက္ခ)	၃၈၊ ၁၆၂
အာဠဝီ (ရဋ္ဌ)	၇၈၊ ၃၂၂
[ဣ - ဤ]	
ဣစ္ဆာနင်္ဂလ (ဂါမ)	၁၈၃
ဣသိဂိလိ (ပဗ္ဗတ)	၁၁၁
ဤသဓရ	၁၆၅
[ဥ - ဧ - ဩ]	
ဥတေန	၇၉
ဥတ္တရကုရု	၁၄၅-၆၊ ၁၆၅
ဥပတိဿ (ကုမာရ)	၆၀-၂
ဥပတိဿ (ဂါမ)	၆၀
ဥပဝရ	၈၅
ဥပေါသထ	၈၅
ဥသိရဒ္ဓဇ (ပဗ္ဗတ)	၁၆
ဧကနာဠ (ဗြာဟ္မဏဂါမ)	၅
ဧရာဝဏ	၁၀၀
ဩက္ကာက (ရာဇာ)	၅၅-၆၊ ၈၅၊ ၈၇
ဩက္ကာမုခ (ပုတ္တ)	၈၅
[က]	
ကကုသန္ဓ (ဗုဒ္ဓ)	၁၃၄
ကစ္စာယန (ဂေါတ္တ)	၁၄၈
ကဋမောဒကတိဿ	၁၁
ကဋ္ဌဝါဟန (ရာဇာ)	၂၉၂

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kaṇṇamuṇḍadaha 133
Kapila (tāpasa) 86
Kapilatthera 42-5
Kapilavatthu 73, 86, 89, 91, 299
Kamboja 110
Kammāsadhamma (nigama) 257-8
Karakaṇḍu (putta) 85
Karavīka 165
Kalyāṇa 85
Kassapa (Buddha) 38, 42-4, 134-6, 196, 239-40, 298
Kākaṇḍī 5
Kāsi (rājā) 30
Kāḷakūṭa 160-1
Kuṇāladaha 133
Kuru (raṭṭha) 162, 257
Kuvera 100
Keṇiya (jaṭila) 162, 168-9, 177
Kelāsakūṭa 160-1
Kokālika (nagara) 194
Kokālika (bhikkhu) 11, 194-6, 198
Kokālika (raṭṭha) 194
Kokālika (seṭṭhi) 194
Koṇāgamana (Buddha) 134
Kola (nagara) 88
Kolita (kumāra) 60-2
Kolita (gāma) 60
Koliya 89
Kosambī 5, 231, 298-9
Kosala (raṭṭha) 48, 183, 296-7
Kosala (rājā) 127, 295

[Kha]

Khaṇḍadevī 11
Khara (yakkha) 38-9
Kharaloma (yakkha) 38

[Ga - Gha]

Gaṅgā (nadī) 117, 162, 231, 291
Gajaṅgala (nigama) 16
Gandhamādanakūṭa 160-1
Gayā 38
Gijjhakūṭa (pabbata) 111, 139
Gijjharājā 91
Giribbaja 111
Gotama (Buddha) 6, 7, 10, 48, 60, 87-9, 121, 140, 163, 168, 228-9, 235, 241, 253-4, 299, 311, 322
Godha (pura) 298
Godhāvarī (nadī) 296-7
Ghaṭikāra (brahmā) 110

[Ca]

Caṅkī 183
Candābha (kumāra) 240-1
Candābha (devaputta) 240
Cātumahārājika 2, 4, 9, 24, 58, 101, 113, 178, 203

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[က]

ကဏ္ဏမုဏ္ဍဒဟ ၁၃၃
ကပိလ (တာပသ) ၈၆
ကပိလတ္ထေရ ၄၂-၅
ကပိလဝတ္ထု ၇၃၊ ၈၆၊ ၈၉၊ ၉၁၊ ၂၉၉
ကမ္ဗောဇ ၁၁၀
ကမ္မာသဓမ္မ (နိဂမ) ၂၅၇-၈
ကရကဏ္ဍု (ပုတ္တ) ၈၅
ကရဝီက ၁၆၅
ကလျာဏ ၈၅
ကဿပ (ဗုဒ္ဓ) ၃၈၊ ၄၂-၄၊ ၁၃၄-၆၊ ၁၉၆၊ ၂၃၉-၄၀၊ ၂၉၈
ကာကဏ္ဍီ ၅
ကာသိ (ရာဇာ) ၃၀
ကာဠကူဋ ၁၆၀-၁
ကုဏာလဒဟ ၁၃၃
ကုရု (ရဋ္ဌ) ၁၆၂၊ ၂၅၇
ကုဝေရ ၁၀၀
ကေဏိယ (ဇဋိလ) ၁၆၂၊ ၁၆၈-၉၊ ၁၇၇
ကေလာသကူဋ ၁၆၀-၁
ကောကာလိက (နဂရ) ၁၉၄
ကောကာလိက (ဘိက္ခု) ၁၁၊ ၁၉၄-၆၊ ၁၉၈
ကောကာလိက (ရဋ္ဌ) ၁၉၄
ကောကာလိက (သေဋ္ဌိ) ၁၉၄
ကောဏာဂမန (ဗုဒ္ဓ) ၁၃၄
ကောလ (နဂရ) ၈၈
ကောလိတ (ကုမာရ) ၆၀-၂
ကောလိတ (ဂါမ) ၆၀
ကောလိယ ၈၉
ကောသမ္ဗီ ၅၊ ၂၃၁၊ ၂၉၈-၉
ကောသလ (ရဋ္ဌ) ၄၈၊ ၁၈၃၊ ၂၉၆-၇
ကောသလ (ရာဇာ) ၁၂၇၊ ၂၉၅

[ခ]

ခဏ္ဍဒေဝီ ၁၁
ခရ (ယက္ခ) ၃၈-၉
ခရလောမ (ယက္ခ) ၃၈

[ဂ - ဃ]

ဂင်္ဂါ (နဒီ) ၁၁၇၊ ၁၆၂၊ ၂၃၁၊ ၂၉၁
ဂဇင်္ဂလ (နိဂမ) ၁၆
ဂန္ဓမာဒနကူဋ ၁၆၀-၁
ဂယာ ၃၈
ဂိဇ္ဈကူဋ (ပဗ္ဗတ) ၁၁၁၊ ၁၃၉
ဂိဇ္ဈရာဇာ ၉၁
ဂိရိဗ္ဗဇ ၁၁၁
ဂေါတမ (ဗုဒ္ဓ) ၆၊ ၇၊ ၁၀၊ ၄၈၊ ၆၀၊ ၈၇-၉၊ ၁၂၁၊ ၁၄၀၊ ၁၆၃၊ ၁၆၈၊ ၂၂၈-၉၊ ၂၃၅၊ ၂၄၁၊ ၂၅၃-၄၊ ၂၉၉၊ ၃၁၁၊ ၃၂၂
ဂေါဓ (ပုရ) ၂၉၈
ဂေါဓာဝရီ (နဒီ) ၂၉၆-၇
ဃဋီကာရ (ဗြဟ္မာ) ၁၁၀

[စ]

စင်္ကီ ၁၈၃
စန္ဒာဘ (ကုမာရ) ၂၄၀-၁
စန္ဒာဘ (ဒေဝပုတ္တ) ၂၄၀
စာတုမဟာရာဇိက ၂၊ ၄၊ ၉၊ ၂၄၊ ၅၈၊ ၁၀၁၊ ၁၁၃၊ ၁၇၈၊ ၂၀၃

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca - Cha]	
Ciñcamāṇavikā	11
Cittā (mahesī)	85
Citrakūṭa	160-1
Ciradīgha (vihāra)	32
Cunda	64
Cūḷakokālika	194
Chaddantadaha	133
[Ja]	
Janapadakalyāṇī	235
Jantu (putta)	85
Jantu (mahesī)	85
Jambudīpa	1, 2, 61-2, 78, 86, 135, 147, 160, 165, 174, 235, 240-1, 252, 291
Jāṇussoṇi	183
Jālinī (mahesī)	85
Jeta (kumāra)	5
Jetavana	5, 7, 44, 70, 78, 102, 110, 196, 228, 235, 240-1, 249, 253-5
[Ta]	
Taṇhā	259
Tāpanā	42, 44
Tārukkha	183-4
Tāvatiṁsa	4, 79, 101, 165, 203-4, 240, 285
Tiyaggaḷapāsāṇa	162
Tiyaggaḷā (pokkharaṇī)	161-2

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tissatthera	124, 249-50, 298, 303
Tusita	89
Todeyya	183, 312
[Tha - Da]	
Thūṇa (brāhmaṇagāma)	16
Dakkhiṇāgiri	5
Diṭṭhamaṅgalika	1, 2
Devadatta	11, 194
Devila	91
Doṇa (brāhmaṇa)	60
[Dha - Na]	
Dhaniyatthera	162
Dhammika (upāsaka)	99
Dhotodana	89
Nanda	101
Nāgasena	173
Nāṭa	148
Nārada	91
Nigaṇṭhanāṭaputta	148
Nigrodhakappatthera	79, 80, 82
Nigrodhārāma	89
Nimirājā	12
Nemindhara	165
Nerañjarā (nadī)	114
[Pa]	
Pakudhakaccāyana	148
Pañcasikha	121

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[စ-ဆ]	
စိဉ္စမာဏဝိကာ	၁၁
စိတ္တာ (မဟေသီ)	၈၅
စိတြကူဋ	၁၆၀-၁
စိရဒီဃ (ဝိဟာရ)	၃၂
စုန္ဒ	၆၄
စူဠကောကာလိက	၁၉၄
ဆဒ္ဒန္တဒဟ	၁၃၃
[ဇ]	
ဇနပဒကလျာဏီ	၂၃၅
ဇန္တု (ပုတ္တ)	၈၅
ဇန္တု (မဟေသီ)	၈၅
ဇမ္ဗုဒီပ	၁၊၂၊၆၁-၂၊၇၈၊၈၆၊ ၁၃၅၊၁၄၇၊၁၆၀၊၁၆၅၊၁၇၄၊ ၂၃၅၊ ၂၄၀-၁၊ ၂၅၂၊ ၂၉၁
ဇာဏုဿောဏိ	၁၈၃
ဇာလိနီ (မဟေသီ)	၈၅
ဇေတ (ကုမာရ)	၅
ဇေတဝန	၅၊၇၊၄၄၊၇၀၊၇၈၊၁၀၂၊ ၁၁၀၊၁၉၆၊၂၂၈၊၂၃၅၊၂၄၀-၁၊ ၂၄၉၊၂၅၃-၅
[တ]	
တဏှာ	၂၅၉
တာပနာ	၄၂၊၄၄
တာရုက္ခ	၁၈၃-၄
တာဝတိံသ	၄၊၇၉၊၁၀၁၊၁၆၅၊ ၂၀၃-၄၊၂၄၀၊၂၈၅
တိယဂ္ဂဠပါသာဏ	၁၆၂
တိယဂ္ဂဠာ (ပေါက္ခရဏီ)	၁၆၁-၂

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တိဿတ္ထေရ	၁၂၄၊၂၄၉-၅၀၊၂၉၈၊ ၃၀၃
တုသိတ	၈၉
တောဒေယျ	၁၈၃၊၃၁၂
[ထ-ဒ]	
ထူဏ (ဗြာဟ္မဏဂါမ)	၁၆
ဒက္ခိဏာဂိရိ	၅
ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိက	၁၊၂
ဒေဝဒတ္တ	၁၁၊၁၉၄
ဒေဝိလ	၉၁
ဒေါဏ (ဗြာဟ္မဏ)	၆၀
[ဓ-န]	
ဓနိယတ္ထေရ	၁၆၂
ဓမ္မိက (ဥပါသက)	၉၉
ဓောတောဒန	၈၉
နန္ဒ	၁၀၁
နာဂသေန	၁၇၃
နာဋ	၁၄၈
နာရဒ	၉၁
နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တ	၁၄၈
နိဂြောဓကပ္ပတ္ထေရ	၇၉၊၈၀၊၈၂
နိဂြောဓာရာမ	၈၉
နိမိရာဇာ	၁၂
နေမိန္ဓရ	၁၆၅
နေရဉ္ဇရာ (နဒီ)	၁၁၄
[ပ]	
ပကုဓကစ္စာယန	၁၄၈
ပဉ္စသိခ	၁၂၁

Nāmānukkamo Piṭṭhaṅko

[Pa - Pha]

Paṇḍava (pabbata) 111-2
Padumuttara (Buddha) 74, 176, 202
Paranimmitavasavattī 13
Pavana (nagara) 298
Pasūra (paribbājaka) 252-5, 257
Piṅgiya 320-2
Piṇḍolabhāradvāja 79, 285
Piyā (dhītā) 85
Pilindavaccha 79
Pukkusāti 162
Puṇṇa 2
Puṇṇatthera 31, 286
Puṇṇamukha 91
Pubbavideha 165
Pubbārāma 219
Pūraṇakassapa 11, 148
Pokkharasāti 103-4
Phussa 2
Phussakokila 91

[Ba - Bha - Ma]

Bārāṇasī 209, 239, 291-4
Bāvarī 295, 298, 322
Bimbisāra 14, 111, 169
Buddhaghosa 324
Beḷuvapaṇḍu (vīṇa) 121
Bhāradvāja 130, 183, 192
Bhoga (gāma) 60, 183
Makkhaligosāla 148
Magadha (raṭṭha) 5, 101, 111, 113, 204

Nāmānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ma]

Magha 204
Maghadeva 85
Maṅgala (Buddha) 134
Macala (gāma) 204
Mandākinidaha 133
Mandhātu 85
Mallikā 14
Mahākappina 162
Mahākassapatthera 13, 162
Mahākokālika 194
Mahāgovinda 12
Mahāmāyādevī 89
Mahāmoggallānatthera 13, 17, 47, 70-1, 73, 195, 198, 228, 285-6
Mahāvana 90-1, 285
Mahī (nadī) 160, 162
Mahosadha 12
Māgaṇḍiya (brāhmaṇa) 257, 259-60
Māgadha 6, 14, 169, 299
Māgha 139
Māgha (brāhmaṇa) 139
Mātali 22
Māra 116, 119-21, 259, 312-3
Māhissati (pura) 298
Migāra (seṭṭhi) 70-1, 219

နာမာနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကော

[ပ-ဖ]

ပဏ္ဍဝ (ပဗ္ဗတ) ၁၁၁-၂
ပဒုမုတ္တရ (ဗုဒ္ဓ) ၇၄၊ ၁၇၆၊ ၂၀၂
ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ ၁၃
ပဝန (နဂရ) ၂၉၈
ပသူရ (ပရိဗ္ဗာဇက) ၂၅၂-၅၊ ၂၅၇
ပိင်္ဂိယ ၃၂၀-၂
ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇ ၇၉၊ ၂၈၅
ပိယာ (ဓီတာ) ၈၅
ပိလိန္ဒဝစ္ဆ ၇၉
ပုက္ကုသာတိ ၁၆၂
ပုဏ္ဏ ၂
ပုဏ္ဏတ္ထေရ ၃၁၊ ၂၈၆
ပုဏ္ဏမုခ ၉၁
ပုဗ္ဗဝိဒေဟ ၁၆၅
ပုဗ္ဗာရာမ ၂၁၉
ပူရဏကဿပ ၁၁၊ ၁၄၈
ပေါက္ခရသာတိ ၁၀၃-၄
ဖုဿ ၂
ဖုဿကောကိလ ၉၁

[ဗ-ဘ-မ]

ဗာရာဏသီ ၂၀၉၊ ၂၃၉၊ ၂၉၁-၄
ဗာဝရီ ၂၉၅၊ ၂၉၈၊ ၃၂၂
ဗိမ္ဗိသာရ ၁၄၊ ၁၁၁၊ ၁၆၉
ဗုဒ္ဓဃောသ ၃၂၄
ဗေဠုဝပဏ္ဍု (ဝီဏာ) ၁၂၁
ဘာရဒွါဇ ၁၃၀၊ ၁၈၃၊ ၁၉၂
ဘောဂ (ဂါမ) ၆၀၊ ၁၈၃
မက္ခလိဂေါသာလ ၁၄၈
မဂဓ (ရဋ္ဌ) ၅၊ ၁၀၁၊ ၁၁၁၊ ၁၁၃၊ ၂၀၄

နာမာနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မဃ ၂၀၄
မဃဒေဝ ၈၅
မင်္ဂလ (ဗုဒ္ဓ) ၁၃၄
မစလ (ဂါမ) ၂၀၄
မန္ဒာကိနီဒဟ ၁၃၃
မန္ဓာတု ၈၅
မလ္လိကာ ၁၄
မဟာကပ္ပိန ၁၆၂
မဟာကဿပတ္ထေရ ၁၃၊ ၁၆၂
မဟာကောကာလိက ၁၉၄
မဟာဂေါဝိန္ဒ ၁၂
မဟာမာယာဒေဝီ ၈၉
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရ ၁၃၊ ၁၇၊ ၄၇၊ ၇၀-၁၊ ၇၃၊ ၁၉၅၊ ၁၉၈၊ ၂၂၈၊ ၂၈၅-၆
မဟာဝန ၉၀-၁၊ ၂၈၅
မဟီ (နဒီ) ၁၆၀၊ ၁၆၂
မဟောသဓ ၁၂
မာဂဏ္ဍိယ (ဗြာဟ္မဏ) ၂၅၇၊ ၂၅၉-၆၀
မာဂဓ ၆၊ ၁၄၊ ၁၆၉၊ ၂၉၉
မာဃ ၁၃၉
မာဃ (ဗြာဟ္မဏ) ၁၃၉
မာတလိ ၂၂
မာရ ၁၁၆၊ ၁၁၉-၂၁၊ ၂၅၉၊ ၃၁၂-၃
မာဟိဿတိ (ပုရ) ၂၉၈
မိဂါရ (သေဋ္ဌိ) ၇၀-၁၊ ၂၁၉

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma - Ya]	
Milinda (rājā)	173
Mutamaṅgalika	2
Metteyya	249-50, 298, 303
Moggallānī (brāhmaṇī)	60
Yugandhara	165
Yamunā (nadī)	117, 162
[Ra]	
Ragā (māradhītā)	259
Rājagaha	14, 16, 60-2, 111, 139, 146, 285, 299
Rathakāradaha	133
Rāma (rājā)	87-8
Rāhula (kumāra)	73
Rāhulatthera	74-7
Rūpasārī (brāhmaṇī)	60
Roja	85
Rohiṇī (nadī)	89
[La - Va]	
Lāludāyī	254
Lohakumbhī	200-1
Vaṅganta (brāhmaṇa)	65
Vaṅgīsatthera	77-8, 84
Vanasāvatthi	298
Vara	85
Varakalyāṇa	85
Varamandhātu	85
Vararoja	85
Vāseṭṭha	183, 192-3
Vijitasenā (dhītā)	85

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vijitā (dhītā)	85
Viñjha (pabbata)	161
Vidhura	12
Vinataka	165
Vipassī (Buddha)	82, 134
Visākha (upāsikā)	219
Visākhā (mahesī)	85
Vediyaka	32
Vepulla (pabbata)	111
Vebhāra (pabbata)	111
Vessabhū (Buddha)	134
Vessavaṇa	100-1
Veḷukaṇḍaka (nagara)	101
Veḷuvana	7, 144-6
[Sa]	
Sakka (devarājā)	4, 12-3, 22, 31, 58, 62, 100, 193, 204
Sakka (raṭṭha)	91
Sakkodana	89
Saṅkassanagara	285
Saṅkha (nāgarājā)	74
Sañcayabelaṭṭhaputta	148
Sabhiya (paribbājaka)	145-8, 159-60
Samuddadatta	11
Sarabhaṅga (isi)	12, 31
Sarabhū (nadī)	162
Sallavatī (nadī)	16
Savattha (isi)	5

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ-ယ]	
မိလိန္ဒ (ရာဇာ)	၁၇၃
မုတမင်္ဂလိက	၂
မေတ္တေယျ	၂၄၉-၅၀၊၂၉၈၊၃၀၃
မောဂ္ဂလ္လာနီ (ဗြာဟ္မဏီ)	၆၀
ယုဂန္ဓရ	၁၆၅
ယမုနာ (နဒီ)	၁၁၇၊၁၆၂
[ရ]	
ရဂါ (မာရဓီတာ)	၂၅၉
ရာဇဂဟ	၁၄၊၁၆၊၆၀-၂၊၁၁၁၊ ၁၃၉၊၁၄၆၊၂၈၅၊၂၉၉
ရထကာရဒဟ	၁၃၃
ရာမ (ရာဇာ)	၈၇-၈
ရာဟုလ (ကုမာရ)	၇၃
ရာဟုလတ္ထေရ	၇၄-၇
ရူပသာရီ (ဗြာဟ္မဏီ)	၆၀
ရောဇ	၈၅
ရောဟိဏီ (နဒီ)	၈၉
[လ-ဝ]	
လာလုဒါယီ	၂၅၄
လောဟကုမ္ဘီ	၂၀၀-၁
ဝင်္ကန္တ (ဗြာဟ္မဏ)	၆၅
ဝင်္ဂီသတ္ထေရ	၇၇-၈၊၈၄
ဝနသာဝတ္ထိ	၂၉၈
ဝရ	၈၅
ဝရကလျာဏ	၈၅
ဝရမန္ဓာတု	၈၅
ဝရရောဇ	၈၅
ဝါသေဋ္ဌ	၁၈၃၊၁၉၂-၃
ဝိဇိတသေနာ (ဓီတာ)	၈၅

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိဇိတာ (ဓီတာ)	၈၅
ဝိဉ္ဈ (ပဗ္ဗတ)	၁၆၁
ဝိဓုရ	၁၂
ဝိနတက	၁၆၅
ဝိပဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၈၂၊၁၃၄
ဝိသာခ (ဥပါသိကာ)	၂၁၉
ဝိသာခါ (မဟေသီ)	၈၅
ဝေဒိယက	၃၂
ဝေပုလ္လ (ပဗ္ဗတ)	၁၁၁
ဝေဘာရ (ပဗ္ဗတ)	၁၁၁
ဝေဿဘူ (ဗုဒ္ဓ)	၁၃၄
ဝေဿဝဏ	၁၀၀-၁
ဝေဠုကဏ္ဍက (နဂရ)	၁၀၁
ဝေဠုဝန	၇၊၁၄၄-၆
[သ]	
သက္က (ဒေဝရာဇာ)	၄၊၁၂-၃၊၂၂၊ ၃၁၊၅၈၊၆၂၊၁၀၀၊၁၉၃၊၂၀၄
သက္က (ရဋ္ဌ)	၉၁
သက္ကောဒန	၈၉
သင်္ကဿနဂရ	၂၈၅
သင်္ခ (နာဂရာဇာ)	၇၄
သဉ္စယဗေလဋ္ဌပုတ္တ	၁၄၈
သဘိယ (ပရိဗ္ဗာဇက)	၁၄၅-၈၊ ၁၅၉-၆၀
သမုဒ္ဒဒတ္တ	၁၁
သရဘင်္ဂ (ဣသိ)	၁၂၊၃၁
သရဘူ (နဒီ)	၁၆၂
သလ္လဝတီ (နဒီ)	၁၆
သဝတ္ထ (ဣသိ)	၅

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sahampati (brahmā)	196
Sāketa	246, 298-9
Sādhanī	42, 44
Sāriputtatthera	13, 17, 60, 62, 65, 73-4, 81, 110, 170, 175, 195, 228, 252-3, 286-8
Sāvatthi	5, 16, 43, 70, 78, 90, 102, 110, 194, 219, 228, 231, 235, 240, 244, 246-50, 252, 4-257, 285, 296, 298-9, 320, 322
Sikhī (Buddha)	134
Siddhattha	111, 114, 119
Sinipura (putta)	85
Sirivaḍḍha	2
Sirī	2
Sīhahanu (rājā)	203
Sīhappapāta	133
Sīhaḷadīpa	16, 124
Sukkodana	89
Sutamaṅgalika	2

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sutasoma	12
Sudassanakūṭa	160, 1
Sudassana (pabbata)	160, 165
Sudassī (devaloka)	3
Suddhodana	89, 111, 114, 203
Sunāparanta	31
Sunetta	12
Sundarikabhāradvāja	127, 8
Sundarikā (nadī)	128
Sundarī (paribbājikā)	235-6
Suppabuddha (sakka)	82
Suppiyā (dhītā)	85
Sumana	2
Sumanamālākāra	14
Sumanissara (paccekabuddha)	14
Sūciloma (yakkha)	38-9
Setakaṇṇika (nigama)	16
Setabya	299
Sodhana	42-4
[Ha]	
Hatthā (mahesī)	85
Hatthinika (putta)	85
Himavanta	86, 90, 145-6, 161, 183, 203, 291

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဟမ္ပတိ (ဗြဟ္မာ)	၁၉၆
သာကေတ	၂၄၆၊ ၂၉၈-၉
သာဓနီ	၄၂၊ ၄၄
သာရိပုတ္တတ္ထေရ	၁၃၊ ၁၇၊ ၆၀၊ ၆၂၊ ၆၅၊ ၇၃-၄၊ ၈၁၊ ၁၁၀၊ ၁၇၀၊ ၁၇၅၊ ၁၉၅၊ ၂၂၈၊ ၂၅၂-၃၊ ၂၈၆-၈
သာဝတ္ထိ	၅၊ ၁၆၊ ၄၃၊ ၇၀၊ ၇၈၊ ၉၀၊ ၁၀၂၊ ၁၁၀၊ ၁၉၄၊ ၂၁၉၊ ၂၂၈၊ ၂၃၁၊ ၂၃၅၊ ၂၄၀၊ ၂၄၄၊ ၂၄၆-၅၀၊ ၂၅၂၊ ၄-၂၅၇၊ ၂၈၅၊ ၂၉၆၊ ၂၉၈-၉၊ ၃၂၀၊ ၃၂၂
သိခီ (ဗုဒ္ဓ)	၁၃၄
သိဒ္ဓတ္ထ	၁၁၁၊ ၁၁၄၊ ၁၁၉
သိနိပုရ (ပုတ္တ)	၈၅
သိရိဝဍ္ဎ	၂
သိရီ	၂
သီဟဟနု (ရာဇာ)	၂၀၃
သီဟပ္ပပါတ	၁၃၃
သီဟဠဒီပ	၁၆၊ ၁၂၄
သုက္ကောဒန	၈၉
သုတမင်္ဂလိက	၂

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုတသောမ	၁၂
သုဒဿနကူဋ	၁၆၀၊ ၁
သုဒဿန (ပဗ္ဗတ)	၁၆၀၊ ၁၆၅
သုဒဿီ (ဒေဝလောက)	၃
သုဒ္ဓောဒန	၈၉၊ ၁၁၁၊ ၁၁၄၊ ၂၀၃
သုနာပရန္တ	၃၁
သုနေတ္တ	၁၂
သုန္ဒရိကဘာရဒွါဇ	၁၂၇၊ ၈
သုန္ဒရိကာ (နဒီ)	၁၂၈
သုန္ဒရီ (ပရိဗ္ဗာဇိကာ)	၂၃၅-၆
သုပ္ပဗုဒ္ဓ (သက္က)	၈၂
သုပ္ပိယာ (ဓီတာ)	၈၅
သုမန	၂
သုမနမာလာကာရ	၁၄
သုမနိဿရ (ပစ္စေကဗုဒ္ဓ)	၁၄
သူစိလောမ (ယက္ခ)	၃၈-၉
သေတကဏ္ဏိက (နိဂမ)	၁၆
သေတဗျ	၂၉၉
သောဓန	၄၂-၄
[ဟ]	
ဟတ္ထာ (မဟေသီ)	၈၅
ဟတ္ထိနိက (ပုတ္တ)	၈၅
ဟိမဝန္တ	၈၆၊ ၉၀၊ ၁၄၅-၆၊ ၁၆၁၊ ၁၈၃၊ ၂၀၃၊ ၂၉၁

Suttanipātaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Suttanipātaṭṭhakathāya Dutiyabhāge

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akkamitvā = Atikkamitvā (Ka)	86
Aggacetiye = Aggāḷave cetiye (Ka) Saṁ-Ṭṭha 1. 246	78
Ajuhaṁ = Juhāmi (Syā, Ka)	137
Ajjhattaṁ = Ajjhattānaṁ (Sī)	259
Aṇumattopīti = Aṇumattenāpīti (Sī)	116
Atikkamitvā = Atīyitvā (Sī)	4
Ativelaṁ = Atītavelaṁ (Sī)	290
Attanā janitā puttāpi = Attano jātā puttāpi (Sī) Attano jātaputtāpi (Syā, Ka)	21
Attanā = Attano (Sī)	143
Attano = Attanā (Sī)	137, 165
Attamāninti = Attamānīti (Syā, Ka)	225
Attā nirattā = Attaṁ nirattaṁ (Sī, Syā, Ka)	239
Atthetaṁ = Atthetampi (Sī, Ka)	128
Adhimattataṇhālakkhaṇā = Adhikataṇhāsaṅkhātā (Sī)	68
Anānuyāyīti = Anānuvāyīti (Syā)	309
Aniṭṭhurīti anissukī = Anuddharīti anissukī (Sī) Anuṭṭhurīti anussikī (Syā)	284
Aniddhurītipi = Aniṭṭhurītipi (Sī) Anuddharītipi (Syā)	284

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က····ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အက္ကမိတွာ = အတိက္ကမိတွာ (က)	၈၆
အဂ္ဂစေတိယေ = အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ (က) သံ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၆	၇၈
အဇုဟံ = ဇုဟာမိ (သျာ၊ က)	၁၃၇
အဇ္ဈတ္တံ = အဇ္ဈတ္တာနံ (သီ)	၂၅၉
အဏုမတ္တောပီတိ = အဏုမတ္တေနာပီတိ (သီ)	၁၁၆
အတိက္ကမိတွာ = အတီယိတွာ (သီ)	၄
အတိဝေလံ = အတီတဝေလံ (သီ)	၂၉၀
အတ္တနာ ဇနိတာ ပုတ္တာပိ = အတ္တနော ဇာတာ ပုတ္တာပိ (သီ) အတ္တနော ဇာတပုတ္တာပိ (သျာ၊ က)	၂၁
အတ္တနာ = အတ္တနော (သီ)	၁၄၃
အတ္တနော = အတ္တနာ (သီ)	၁၃၇၊ ၁၆၅
အတ္တမာနိန္တိ = အတ္တမာနီတိ (သျာ၊ က)	၂၂၅
အတ္တာ နိရတ္တာ = အတ္တံ နိရတ္တံ (သီ၊ သျာ၊ က)	၂၃၉
အတ္ထေတံ = အတ္ထေတမ္ပိ (သီ၊ က)	၁၂၈
အဓိမတ္တတဏှာလက္ခဏာ = အဓိကတဏှာသင်္ခါတာ (သီ)	၆၈
အနာနုယာယီတိ = အနာနုဝါယီတိ (သျာ)	၃၀၉
အနိဋ္ဌုရီတိ အနိဿုကီ = အနုဒ္ဓရီတိ အနိဿုကီ (သီ) အနုဋ္ဌုရီတိ အနုဿုကီ (သျာ)	၂၈၄
အနိဒ္ဓုရီတိပိ = အနိဋ္ဌုရီတိပိ (သီ) အနုဒ္ဓရီတိပိ (သျာ)	၂၈၄

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[A - Ā - I]

Anibbāhakabhāvaṁ = Anibbānavāhakabhāvaṁ (Sī)
Anibbāhaṇabhāvaṁ (Ka) 242
Anugāmikaṁ attādhīnaṁ = Anugāmikattā nidhīnaṁ (Syā, Ka) 45
Anupubbapadavaṇṇanā = Anupadavaṇṇanā (Sī) 9
Anvaguṁ āsattaṁ pāpuṇiṁsu = Anvaguṁ pāpuṇiṁsu (Sī)
Anvaguṁ āsattataṁ pāpuṇiṁsu (Syā) 59
Apakassatha = Avakassatha (Sī, Syā, Ka) 47
Aparā = Avarā (Sī) 136
Aparājitapallaṅke = Aparājitapallaṅkena (Sī) 119
Apahārite = Apasādite (Sī, Ka) 255
Appāṇakajjhānamanuyuñjantaṁ = Appānakajjhānamanuyuñjantaṁ (Ka) 115
Abbudaṁ = Abhūtaṁ (Sī) 59
Abhayaṁ = Abhāyā (Sī) 52
Abhāyitabbaṁ = Abhāyitabbā (Sī) 51
Abhinibbajjiyāthāti = Abhinibbijjayāthāti (Sī)
Abhinibbijjiyāthāti (Syā) 47
Abhirucikāni = Abhiruciya tāni (Sī) Abhirucitāni (Syā) 11
Arūpāti = Āruppāti (Sī) 225
Ahu = Āhu (Sī, Ka) 126
Aḷakassa = Muḷakassa (Syā) Maḷakassa (Cūḷaniddese)
Aṁ-Ṭṭha 1. 257 296
Ādikaṁ kathaṁ subhāviniyā = Ādikāya kamānugāminiyā (Sī) 41
Āmaṁ pattanti kācajātaṁ mattikābhājanaṁ = Āmaṁ pattanti āmaṁ
mattikābhājanaṁ (Sī) Āmapakkanti āmamattikābhājanaṁ (Syā) 120
Āsanā = Alasabhāvā (Sī) 71
Icchānaṅgaloti gāmassa = Icchānaṅgalanti nigamassa (Ka) 183
Idaṁ vohāramattaṁ ajānantā = Idaṁ vohāramajānantā (Syā)
Idamajānantā (Sī, Ma-Ṭṭha 3. 300) 192
Issāmanakatāya = Issāpakatatāya (Syā) 63

နာနာပါဌာ | ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ-အာ-ဣ]

အနိဗ္ဗာဟကဘာဝံ = အနိဗ္ဗာနဝါဟကဘာဝံ (သီ)
အနိဗ္ဗာဟဏဘာဝံ (က) ၂၄၂
အနုဂါမိကံ အတ္တာဓီနံ = အနုဂါမိကတ္တာ နိဓီနံ (သျာ၊ က) ၄၅
အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ = အနုပဒဝဏ္ဏနာ (သီ) ၉
အန္ဝဂုံ အာသတ္တံ ပါပုဏိံသု = အန္ဝဂုံ ပါပုဏိံသု (သီ)
အန္ဝဂုံ အာသတ္တတံ ပါပုဏိံသု (သျာ) ၅၉
အပကဿထ = အဝကဿထ (သီ၊ သျာ၊ က) ၄၇
အပရာ = အဝရာ (သီ) ၁၃၆
အပရာဇိတပလ္လင်္ကေ = အပရာဇိတပလ္လင်္ကေန (သီ) ၁၁၉
အပဟာရိတေ = အပသာဒိတေ (သီ၊ က) ၂၅၅
အပ္ပါဏကဇ္ဈာနမနုယုဉ္ဇန္တံ = အပ္ပါနကဇ္ဈာနမနုယုဉ္ဇန္တံ (က) ၁၁၅
အဗ္ဗုဒံ = အဘူတံ (သီ) ၅၉
အဘယံ = အဘာယာ (သီ) ၅၂
အဘာယိတဗ္ဗံ = အဘာယိတဗ္ဗာ (သီ) ၅၁
အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇိယာထာတိ = အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဇယာထာတိ (သီ)
အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဇိယာထာတိ (သျာ) ၄၇
အဘိရုစိကာနိ = အဘိရုစိယ တာနိ (သီ) အဘိရုစိတာနိ (သျာ) ၁၁
အရူပါတိ = အာရုပ္ပါတိ (သီ) ၂၂၅
အဟု = အာဟု (သီ၊ က) ၁၂၆
အဠကဿ = မုဠကဿ (သျာ) မဠကဿ (စူဠနိဒ္ဒေသေ)
အံ-ဋ္ဌ ၁-၂၅၇ ၂၉၆
အာဒိကံ ကထံ သုဘာဝိနိယာ = အာဒိကာယ ကမာနုဂါမိနိယာ (သီ) ၄၁
အာမံ ပတ္တန္တိ ကာစဇာတံ မတ္တိကာဘာဇနံ = အာမံ ပတ္တန္တိ
အာမံ မတ္တိကာဘာဇနံ (သီ) အာမပက္ကန္တိ အာမမတ္တိကာ-
ဘာဇနံ (သျာ) ၁၂၀
အာသနာ = အလသဘာဝါ (သီ) ၇၁
ဣစ္ဆာနင်္ဂလောတိ ဂါမဿ = ဣစ္ဆာနင်္ဂလန္တိ နိဂမဿ (က) ၁၈၃
ဣဒံ ဝေါဟာရမတ္တံ အဇာနန္တာ = ဣဒံ ဝေါဟာရမဇာနန္တာ (သျာ)
ဣဒမဇာနန္တာ (သီ၊ မ-ဋ္ဌ ၃၊ ၃၀၀) ၁၉၂
ဣဿာမနကတာယ = ဣဿာပကတတာယ (သျာ) ၆၃

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[U]

Uggahaṇanti maññeti = Uggaṇhanta’maññeti (Sī) 276
Uddhaṁ sa = Uddhaṁ so (Sī, Syā) 272
Upaññissanti upaññāpeyyaṁ = Upaññassanti upaññayissaṁ (Sī) 216
Upento = Upeto (Sī) 199
Ulūko = Ulūkato (Sī) Ullukko (Syā) 32

[E - O]

Ettha laddhabhogappamāṇena = Laddhabhogappamāṇena (Sī)
Laddhaladdhabhogappamāṇena (Syā) 140
Evaṁ tāva = Ettāvatā ca (Sī, Ka) 275
Eva = Evaṁ (Sī, Syā) 82
Evamettha = Yato etehipettha (Sī) 154
Evameva = Ekadivasameva (Sī) Ekameva (Syā) 57
Ogahaṇāni = Ogahanāni (Sī) Ogāhanāni (Syā) Oghagahaṇāni (Ka) 158
Omakadesanāya = Vilāsikadesanāya (Ka) Lāmakadesanāya (Syā) 32

[Ka]

Kaṭamodakatissa = Kaṭamorakatissa (Sī, Syā) 11
Kathaṁkathī vinighātī = Vādakathaṁkathāvinipātī (Sī)
Sallāpakathaṁkathāvinighātī (Syā) 255
Kampi = Tampi (Syā, Ka) 138
Kammāsadhamma = Kammāssadamma (Sī) 257
Karakaṇḍu = Kākaṇḍo (Syā) Karakaṇḍo (Ka) 85
Karontāpi ca = Rocentāpi ca (Sī) 52
Karonti eva = Na karonti eva (Sī) 128
Kāyadaṇḍādīnaṁ = Kāyaduccaritādīnaṁ (Sī, Syā) 58
Kāraṇḍavaṁ = Kāraṇḍaṁva (Syā, Ka) 47
Kiñcāparaṁ = Kiñcāparanti (Sī) Kiñci aparanti (Syā) 117

နာနာပါဌ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဥ]

ဥဂ္ဂဟဏန္တိ မညေတိ = ဥဂ္ဂဏှန္တ’မညေတိ (သီ) ၂၇၆
ဥဒ္ဓံ သ = ဥဒ္ဓံ သော (သီ၊ သျာ) ၂၇၂
ဥပညိဿန္တိ ဥပညာပေယျံ = ဥပညဿန္တိ ဥပညယိဿံ (သီ) ၂၁၆
ဥပေန္တော = ဥပေတော (သီ) ၁၉၉
ဥလူကော = ဥလူကတော (သီ) ဥလ္လုက္ကော (သျာ) ၃၂

[ဧ-ဩ]

ဧတ္ထ လဒ္ဓဘောဂပ္ပမာဏေန = လဒ္ဓဘောဂပ္ပမာဏေန (သီ)
လဒ္ဓလဒ္ဓဘောဂပ္ပမာဏေန (သျာ) ၁၄၀
ဧဝံ တာဝ = ဧတ္တာဝတာ စ (သီ၊ က) ၂၇၅
ဧဝ = ဧဝံ (သီ၊ သျာ) ၈၂
ဧဝမေတ္ထ = ယတော ဧတေဟိပေတ္ထ (သီ) ၁၅၄
ဧဝမေဝ = ဧကဒိဝသမေဝ (သီ) ဧကမေဝ (သျာ) ၅၇
ဩဂဟဏာနိ = ဩဂဟာနာနိ (သီ) ဩဂါဟာနာနိ (သျာ)
ဩဃဂဟဏာနိ (က) ၁၅၈
ဩမကဒေသနာယ = ဝိလာသိကဒေသနာယ (က)
လာမကဒေသနာယ (သျာ) ၃၂

[က]

ကဋမောဒကတိဿ = ကဋမောရကတိဿ (သီ၊ သျာ) ၁၁
ကထံကထီ ဝိနိဃာတီ = ဝါဒကထံကထာဝိနိပါတီ (သီ)
သလ္လာပကထံကထာဝိနိဃာတီ (သျာ) ၂၅၅
ကမ္ပိ = တမ္ပိ (သျာ၊ က) ၁၃၈
ကမ္မာသဓမ္မ = ကမ္မာဿဒမ္မ (သီ) ၂၅၇
ကရကဏ္ဍု = ကာကဏ္ဍော (သျာ) ကရကဏ္ဍော (က) ၈၅
ကရောန္တာပိ စ = ရောစေန္တာပိ စ (သီ) ၅၂
ကရောန္တိ ဧဝ = န ကရောန္တိ ဧဝ (သီ) ၁၂၈
ကာယဒဏ္ဍာဒီနံ = ကာယဒုစ္စရိတာဒီနံ (သီ၊ သျာ) ၅၈
ကာရဏ္ဍဝံ = ကာရဏ္ဍံဝ (သျာ၊ က) ၄၇
ကိဉ္စာပရံ = ကိဉ္စာပရန္တိ (သီ) ကိဉ္စိ အပရန္တိ (သျာ) ၁၁၇

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kiliṭṭhacittaṁ = Kilesacittaṁ (Sī) 210
Kuntanī = Kontanī (Sī) Kuntinī (Syā) Kontinī (Ka) 51
Kusalānaṁ = Kusalākusalānaṁ (Sī, Syā) 301
Kusalehi = Aṅgulīhi (Sī) 121
Kenattanāti = Kenatthenāti (Ka) 143
Kokālikaraṭṭhe = Kokāliraṭṭhe (Sī) (Saṁ-Ṭṭha 1. 198; Aṁ-Ṭṭha 3. 326) 194
Kvajja = Kuvajja (Sī, Syā) 289

[Kha - Ga]

Khuddatādidhammehi = Khuddādidhammehi (Ka) 63
Gaṅgātīre āvaṭṭakaṁ = Gaṅgātaṭe udakavanaṁ (Sī) 231
Gaṇavossaggaṭṭhena = Gaṇavavassaggaṭṭhena (Sī)
Gaṇavassaggaṭṭhena (Syā) 251
Gaṇiṁ = Gaṇī (Sī, Syā) 287
Gamanabhāvena = Gamanābhāvena (Sī) 96
Gahanattā = Vahattā (Syā, Ka) 115
Godhapurassa = Gonaddhapurassa (Ka) 298
Gomaṇḍalaparibyūḷhanti = Gomaṇḍalaparibbūḷhanti (Sī) 55

[Gha - Ca]

Ghaṭacetikāgītikapariyāpannā = Ghaṭaceṭikāgītakapariyāpannā (Sī, Syā) 124
Cakkavāḷamāyataṁ = Cakkavāḷapariyantaṁ (Syā, Ka) 119
Caṇakamattiyo = Varakamattiyo (Syā) 196
Cātakasakuṇaṁ = Bhāsamānasakuṇaṁ (Sī) Vātasakuṇaṁ (Syā) 1
Cātuvaṇṇisuddhiyā = Cātuvaṇṇavisuddhiyā (Sī, Syā) 133
Cittavighātakanti = Cittaghaṭṭakanti (Sī, Syā) 97
Cittavibādhanena = Cittavighātanena (Syā, Ka) 46
Cetiye pūjaṁ = Cetiyapūjaṁ (Syā) Cetiyaṁ pūjaṁ (Ka) 240

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကိလိဋ္ဌစိတ္တံ = ကိလေသစိတ္တံ (သီ) ၂၁၀
ကုန္တနီ = ကောန္တနီ (သီ) ကုန္တိနီ (သျာ) ကောန္တိနီ (က) ၅၁
ကုသလာနံ = ကုသလာကုသလာနံ (သီ၊ သျာ) ၃၀၁
ကုသလေဟိ = အင်္ဂုလီဟိ (သီ) ၁၂၁
ကေနတ္တနာတိ = ကေနတ္ထေနာတိ (က) ၁၄၃
ကောကာလိကရဋ္ဌေ = ကောကာလိရဋ္ဌေ (သီ) (သံ-ဋ္ဌ ၁-၁၉၈၊
အံ-ဋ္ဌ ၃-၃၂၆) ၁၉၄
ကွဇ္ဇ = ကုဝဇ္ဇ (သီ၊ သျာ) ၂၈၉

[ခ-ဂ]

ခုဒ္ဒတာဒိဓမ္မေဟိ = ခုဒ္ဒါဒိဓမ္မေဟိ (က) ၆၃
ဂင်္ဂါတီရေ အာဝဋ္ဋကံ = ဂင်္ဂါတဋေ ဥဒကဝနံ (သီ) ၂၃၁
ဂဏဝေါဿဂ္ဂဋ္ဌေန = ဂဏဝဝဿဂ္ဂဋ္ဌေန (သီ)
ဂဏဝဿဂ္ဂဋ္ဌေန (သျာ) ၂၅၁
ဂဏိံ = ဂဏီ (သီ၊ သျာ) ၂၈၇
ဂမနဘာဝေန = ဂမနာဘာဝေန (သီ) ၉၆
ဂဟနတ္တာ = ဝဟတ္တာ (သျာ၊ က) ၁၁၅
ဂေါဓပုရဿ = ဂေါနဒ္ဓပုရဿ (က) ၂၉၈
ဂေါမဏ္ဍလပရိဗျူဠှန္တိ = ဂေါမဏ္ဍလပရိဗ္ဗူဠှန္တိ (သီ) ၅၅

[ဃ-စ]

ဃဋစေတိကာဂီတိကပရိယာပန္နာ = ဃဋစေဋိကာဂီတက-
ပရိယာပန္နာ (သီ၊ သျာ) ၁၂၄
စက္ကဝါဠမာယတံ = စက္ကဝါဠပရိယန္တံ (သျာ၊ က) ၁၁၉
စဏကမတ္တိယော = ဝရကမတ္တိယော (သျာ) ၁၉၆
စာတကသကုဏံ = ဘာသမာနသကုဏံ (သီ) ဝါတသကုဏံ (သျာ) ၁
စာတုဝဏ္ဏိသုဒ္ဓိယာ = စာတုဝဏ္ဏဝိသုဒ္ဓိယာ (သီ၊ သျာ) ၁၃၃
စိတ္တဝိဃာတကန္တိ = စိတ္တဃဋ္ဋကန္တိ (သီ၊ သျာ) ၉၇
စိတ္တဝိဗာဓနေန = စိတ္တဝိဃာတနေန (သျာ၊ က) ၄၆
စေတိယေ ပူဇံ = စေတိယပူဇံ (သျာ) စေတိယံ ပူဇံ (က) ၂၄၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Cha - Ja]	
Chavasīsaṁ = Matasīsaṁ (Syā, Ka)	78
Chāyārūpe diṭṭhe = Chāyaṁ diṭṭhe (Ka)	173
Chedanabandhanā cāti = Chedanabandhanatoti (Sī, Syā)	96
Janavādakathāya = Janaparivādakathāya (Sī) Parajātivādakathāya (Syā)	290
Jammananti = Jappananti (Ka)	299
Jalambujanti jalasaññite = Jalambujanti elasaññake (Sī, Syā)	261
Jahitvānātipi = Jahetvātipi (Sī)	142
Jigīsakoti = Jigiṁsakoti (Sī) Jigiṁsatoti (Syā) Jigīsatoti (Ka)	207
[Ta - Tha - Da]	
Taṁ dhammaṁ = Tathā dhamme (Sī)	311
Taṇhaṁ = Taṇhā (Sī, Syā, Ka)	223
Tato = Yato (Syā)	29
Tatrūpayaññūti = Tatrupāyaññūti (Sī, Syā)	64
Tathā = Tadā (Syā, Ka)	45
Tathā hi = Yathā (Sī) Yathā hi (Syā)	134
Tameva dassinti = Tamevaṁ dassinti (Sī)	243
Tāsaṁ kathānaṁ = Tesaṁ bhāvanaṁ (Sī)	67
Tiṇasanthāro, neso kāmabhogino = Tiṇasanthārako, kāmābhibhunā sattena (Sī)	258
Turū = Tudu (Sī) Catudī (Syā) Cātudīpo (Ka)	196
Te pabruvanti = No pabrunti (Ma 2. 412)	192
Thāmaṁ = Mānaṁ (Sī, Syā)	278
Dakkhati = Dakkhiti (Sī, Ka)	276
Dammīti vatvā Bhagavato santikaṁ gantvā dātukāmo = Dammi, paṭiggaṇha udakupasaṭṭhaṁ dārikanti vatvā dātukāmo (Sī)	259
Dassetvā = Pāpanato (Sī)	17
Daḷhadhammo = Daḷhadhammanti (Sī)	80

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဆ-ဇ]	
ဆဝသီသံ = မတသီသံ (သျာ၊ က)	၇၈
ဆာယာရူပေ ဒိဋ္ဌေ = ဆာယံ ဒိဋ္ဌေ (က)	၁၇၃
ဆေဒနဗန္ဓနာ စာတိ = ဆေဒနဗန္ဓနတောတိ (သီ၊ သျာ)	၉၆
ဇနဝါဒကထာယ = ဇနပရိဝါဒကထာယ (သီ) ပရဇာတိဝါဒကထာယ (သျာ)	၂၉၀
ဇမ္မနန္တိ = ဇပ္ပနန္တိ (က)	၂၉၉
ဇလမ္ဗုဇန္တိ ဇလသညိတေ = ဧလမ္ဗုဇန္တိ ဧလသညကေ (သီ၊ သျာ)	၂၆၁
ဇဟိတွာနာတိပိ = ဇဟေတွာတိပိ (သီ)	၁၄၂
ဇိဂီသကောတိ = ဇိဂိံသကောတိ (သီ) ဇိဂိံသတောတိ (သျာ) ဇိဂီသတောတိ (က)	၂၀၇
[တ-ထ-ဒ]	
တံ ဓမ္မံ = တထာ ဓမ္မေ (သီ)	၃၁၁
တဏှံ = တဏှာ (သီ၊ သျာ၊ က)	၂၂၃
တတော = ယတော (သျာ)	၂၉
တတြူပယညူတိ = တတြုပါယညူတိ (သီ၊ သျာ)	၆၄
တထာ = တဒါ (သျာ၊ က)	၄၅
တထာ ဟိ = ယထာ (သီ) ယထာ ဟိ (သျာ)	၁၃၄
တမေဝ ဒဿိန္တိ = တမေဝံ ဒဿိန္တိ (သီ)	၂၄၃
တာသံ ကထာနံ = တေသံ ဘာဝနံ (သီ)	၆၇
တိဏသန္ထာရော၊ နေသော ကာမဘောဂိနော = တိဏသန္ထာရကော၊ ကာမာဘိဘုနာ သတ္တေန (သီ)	၂၅၈
တုရူ = တုဒု (သီ) စတုဒီ (သျာ) စာတုဒီပေါ (က)	၁၉၆
တေ ပဗြုဝန္တိ = နော ပဗြုန္တိ (မ ၂-၄၁၂)	၁၉၂
ထာမံ = မာနံ (သီ၊ သျာ)	၂၇၈
ဒက္ခတိ = ဒက္ခိတိ (သီ၊ က)	၂၇၆
ဒမ္မီတိ ဝတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာ ဒါတုကာမော = ဒမ္မိ၊ ပဋိဂ္ဂဏှ ဥဒကုပသဋ္ဌံ ဒါရိကန္တိ ဝတွာ ဒါတုကာမော (သီ)	၂၅၉
ဒဿေတွာ = ပါပနတော (သီ)	၁၇
ဒဠှဓမ္မော = ဒဠှဓမ္မန္တိ (သီ)	၈၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Diṭṭhiyā = Diṭṭhiṁ (Sī)	262
Diṭṭhiyākoti = Diṭṭhiyāti (Sī, Syā)	262
Diṭṭhiyāyako = Diṭṭhiyā (Sī)	262
Disaṁ vidisaṁ = Disatanti disaṁ (Sī, Syā)	200
Dehacittappavattiṁ = Bhedacittappavattiṁ (Sī, Syā)	116
Dvinnampi rājūnaṁ = Dvinnaṁ andhakarājānaṁ (Sī)	296
[Dha - Na]	
Dhammaṁ vattanato = Dhammaṁ patvā vattanato (Sī)	67
Dhammato sahodarabhāvaṁ = Dhammasahodarabhāvaṁ (Ka)	101
Dhammānamatthitanti = Dhammānaṁ atthinoti (Sī)	8
Na tassati = Na bhāyati (Sī, Syā)	188
Na bhavanti = Honti (Sī, Syā, Ka)	81
Namassamāno vivasemi = Namassamānova vasemi (Sī)	321
Na vihaneyya = Vihaneyya (Sī, Syā)	81
Nādhimuttā = Na nipannā (Sī)	141
Nābhijjhāyati = Nābhijjhati (Sī, Syā)	284
Nāmaṁyevā’vasissati = Nāmamevāvasissati (Sī, Syā)	248
Nāvāsuttantipi = Nāthasuttantipi (Syā, Ka)	60
Nikkamotipi = Nikkhāmotipi (Sī, Ka)	321
Nikkhittaṭṭhānā = Nikhātaṭṭhānā (Sī)	235
Nikkhipitvā = Nikhanitvā (Sī)	235
Nibbānāmatamevāti = Nibbānāmatameva sacchikatvāti (Sī)	120
Niravasesaparisaṁ = Avasesaparisaṁ (Syā, Ka)	80
Nirāsāsanti = Nirāsayanti (Sī, Syā)	190
Nissayanāti = Nissayatāti (Sī, Syā)	264
[Pa]	
Paccayaparibhogapārisuddhisīle = Paccayaparibhogasīlaṁ (Sī)	75
Pañca varasīladhamme = Pañca sīladhamme (Syā) Pañca veramaṇidhamme (Ka)	50
Paññāvisuddhiyā = Sīlavisuddhiyā (Sī)	324

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဒ]	
ဒိဋ္ဌိယာ = ဒိဋ္ဌိံ (သီ)	၂၆၂
ဒိဋ္ဌိယာကောတိ = ဒိဋ္ဌိယာတိ (သီ၊ သျာ)	၂၆၂
ဒိဋ္ဌိယာယကော = ဒိဋ္ဌိယာ (သီ)	၂၆၂
ဒိသံ ဝိဒိသံ = ဒိသတန္တိ ဒိသံ (သီ၊ သျာ)	၂၀၀
ဒေဟစိတ္တပ္ပဝတ္တိံ = ဘေဒစိတ္တပ္ပဝတ္တိံ (သီ၊ သျာ)	၁၁၆
ဒွိန္နမ္ပိ ရာဇူနံ = ဒွိန္နံ အန္ဓကရာဇာနံ (သီ)	၂၉၆
[ဓ-န]	
ဓမ္မံ ဝတ္တနတော = ဓမ္မံ ပတွာ ဝတ္တနတော (သီ)	၆၇
ဓမ္မတော သဟောဒရဘာဝံ = ဓမ္မသဟောဒရဘာဝံ (က)	၁၀၁
ဓမ္မာနမတ္ထိတန္တိ = ဓမ္မာနံ အတ္ထိနောတိ (သီ)	၈
န တဿတိ = န ဘာယတိ (သီ၊ သျာ)	၁၈၈
န ဘဝန္တိ = ဟောန္တိ (သီ၊ သျာ၊ က)	၈၁
နမဿမာနော ဝိဝသေမိ = နမဿမာနောဝ ဝသေမိ (သီ)	၃၂၁
န ဝိဟနေယျ = ဝိဟနေယျ (သီ၊ သျာ)	၈၁
နာဓိမုတ္တာ = န နိပန္နာ (သီ)	၁၄၁
နာဘိဇ္ဈာယတိ = နာဘိဇ္ဈတိ (သီ၊ သျာ)	၂၈၄
နာမံယေဝါ’ဝသိဿတိ = နာမမေဝါဝသိဿတိ (သီ၊ သျာ)	၂၄၈
နာဝါသုတ္တန္တိပိ = နာထသုတ္တန္တိပိ (သျာ၊ က)	၆၀
နိက္ကမောတိပိ = နိက္ခာမောတိပိ (သီ၊ က)	၃၂၁
နိက္ခိတ္တဋ္ဌာနာ = နိခါတဋ္ဌာနာ (သီ)	၂၃၅
နိက္ခိပိတွာ = နိခနိတွာ (သီ)	၂၃၅
နိဗ္ဗာနာမတမေဝါတိ = နိဗ္ဗာနာမတမေဝ သစ္ဆိကတွာတိ (သီ)	၁၂၀
နိရဝသေသပရိသံ = အဝသေသပရိသံ (သျာ၊ က)	၈၀
နိရာသာသန္တိ = နိရာသယန္တိ (သီ၊ သျာ)	၁၉၀
နိဿယနာတိ = နိဿယတာတိ (သီ၊ သျာ)	၂၆၄
[ပ]	
ပစ္စယပရိဘောဂပါရိသုဒ္ဓိသီလေ = ပစ္စယပရိဘောဂသီလံ (သီ)	၇၅
ပဉ္စ ဝရသီလဓမ္မေ = ပဉ္စ သီလဓမ္မေ (သျာ) ပဉ္စ ဝေရမဏိဓမ္မေ (က)	၅၀
ပညာဝိသုဒ္ဓိယာ = သီလဝိသုဒ္ဓိယာ (သီ)	၃၂၄

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Paṭipajjamāno = Paṭipajjiyamāno (Vi-Ṭṭha 1. 99) 167
Paṭipajjissāmi = Paṭipajjāmi (Syā) 21
Paṭiharaṇādi-upāyajānanena = Pasāraṇādi-upāyajānanena (Sī, Syā) 64
Paṭhamuppattiko = Paṭhamuppattito (Sī, Syā) 112
Paṇḍantīti = Paṇḍentīti (Sī) 10
Patanato = Papatato (Sī, Ka) 180
Patirūpaṁ = Appatirūpaṁ (Sī) 96
Patirūpadeso = Patirūpadesavāso (Sī, Ka) 16
Paddhagūti = Paṭṭhagūti (Syā) 312
Paddhacarā = Paṭṭhacarā (Syā, Ka) 313
Pabujjhituṁ = Pamajjituṁ (Syā) 71
Paricitavede = Paṭhitavede (Sī, Syā) 298
Pariññātattā ca = Pariññātattā pahīnattā ca (Syā) 95
Parinibbātīti = Parinibbānenāti (Sī) 230
Paripākagate phale = Paripākagataphale (Sī)
Paripākagataphalaṁ (Syā) 180
Pariyāyaṁ = Pariyosānaṁ (Sī) 37
Parūparodhavirahitaṁ = Parapāṇūparodhavirahitaṁ (Sī, Syā) 19
Paroparāti varāvarā = Parovarāti parā avarā (Sī)
Paroparāti parā parā (Syā) 136
Paroparānīti parāni ca orāni ca = Parovarānīti parāni ca avarāni ca (Sī)
Paroparānīti parāni ca oparāni ca (?) 304
Paropareti = Parovareti (Sī) Varāvareti (Syā) 211
Parovaranti = Varāvaranti (Ka) 83
Pavananagaraṁ = Tumbavananagaraṁ (Sī) 298
Pāto phullaṁ = Pātakaphullika (Sī) Pātaphullaṁ (Syā) 124
Pāsāṇo = Pāsāṇo ca (Syā) 161
Puthujanānaṁ = Puthuvacanānaṁ (Sī, Syā, Ka) 280
Puthujanānanti = Puthuvacanānanti (Sī, Syā, Ka) 280

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပဋိပဇ္ဇမာနော = ပဋိပဇ္ဇိယမာနော (ဝိ-ဋ္ဌ ၁-၉၉) ၁၆၇
ပဋိပဇ္ဇိဿာမိ = ပဋိပဇ္ဇာမိ (သျာ) ၂၁
ပဋိဟရဏာဒိဥပါယဇာနနေန = ပသာရဏာဒိ-
ဥပါယဇာနနေန (သီ၊ သျာ) ၆၄
ပဌမုပ္ပတ္တိကော = ပဌမုပ္ပတ္တိတော (သီ၊ သျာ) ၁၁၂
ပဏ္ဍန္တီတိ = ပဏ္ဍေန္တီတိ (သီ) ၁၀
ပတနတော = ပပတတော (သီ၊ က) ၁၈၀
ပတိရူပံ = အပ္ပတိရူပံ (သီ) ၉၆
ပတိရူပဒေသော = ပတိရူပဒေသဝါသော (သီ၊ က) ၁၆
ပဒ္ဓဂူတိ = ပဋ္ဌဂူတိ (သျာ) ၃၁၂
ပဒ္ဓစရာ = ပဋ္ဌစရာ (သျာ၊ က) ၃၁၃
ပဗုဇ္ဈိတုံ = ပမဇ္ဇိတုံ (သျာ) ၇၁
ပရိစိတဝေဒေ = ပဌိတဝေဒေ (သီ၊ သျာ) ၂၉၈
ပရိညာတတ္တာ စ = ပရိညာတတ္တာ ပဟီနတ္တာ စ (သျာ) ၉၅
ပရိနိဗ္ဗာတီတိ = ပရိနိဗ္ဗာနေနာတိ (သီ) ၂၃၀
ပရိပါကဂတေ ဖလေ = ပရိပါကဂတဖလေ (သီ)
ပရိပါကဂတဖလံ (သျာ) ၁၈၀
ပရိယာယံ = ပရိယောသာနံ (သီ) ၃၇
ပရူပရောဓဝိရဟိတံ = ပရပါဏူပရောဓဝိရဟိတံ (သီ၊ သျာ) ၁၉
ပရောပရာတိ ဝရာဝရာ = ပရောဝရာတိ ပရာ အဝရာ (သီ)
ပရောပရာတိ ပရာ ပရာ (သျာ) ၁၃၆
ပရောပရာနီတိ ပရာနိ စ ဩရာနိ စ = ပရောဝရာနီတိ ပရာနိ စ အဝရာနိ
စ (သီ) ပရောပရာနီတိ ပရာနိ စ ဩပရာနိ စ (?) ၃၀၄
ပရောပရေတိ = ပရောဝရေတိ (သီ) ဝရာဝရေတိ (သျာ) ၂၁၁
ပရောဝရန္တိ = ဝရာဝရန္တိ (က) ၈၃
ပဝနနဂရံ = တုမ္ဗဝနဂရံ (သီ) ၂၉၈
ပါတော ဖုလ္လံ = ပါတကဖုလ္လိတ (သီ) ပါတဖုလ္လံ (သျာ) ၁၂၄
ပါသာဏော = ပါသာဏော စ (သျာ) ၁၆၁
ပုထုဇနာနံ = ပုထုဝစနာနံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂၈၀
ပုထုဇနာနန္တိ = ပုထုဝစနာနန္တိ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂၈၀

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅko

[Pa]

Puthujjanasambhavā = Puthusabhāvā (Syā) Puthujjanasabhāvā (Ka) 273
Puramāhissatinti māhissatināmikaṁ puraṁ, nagaranti = Māhissatinti māhissatināmikaṁ purimanagaranti (Sī) Puraṁ māhissatinti māhissatināmikaṁ puraṁ nagaranti (Syā) 298

[Ba]

Bālamasuddhidhammaṁ = Bālaṁ asuddhadhammaṁ (Sī) 272
Bāhaṁ = Vācaṁ (Syā, Ka) 113
Bāhirakakathaṁ = Bāhirakkhānakathā (Sī) Bāhirakānaṁ kathaṁ (Syā, Ka) 1
Byagghapajjanti = Byagghapathanti (Syā) 88
Byavasāyatthe = Byavasānatthe (Sī) 210
Brāhmaṇabhāvoti = Brahmabhāvoti (Sī) 193
Brāhmaṇasamaññitāya = Brāhmaṇassa saṁvaṇṇitāya (Syā) 187
Brāhmaṇā = Brāhmaṇadvāre (Sī) Brāhmaṇā tadeva (Syā) 51
Brāhmaṇānaṁ dhammo = Brāhmaṇadhammo (Ka) 60

[Bha]

Bhakuṭiṁ = Bhukuṭiṁ (Sī) 138
Bhagyavā = Bhāgyavā (Sī, Syā) 166
Bhajjiyate = Tajjīyate (Sī, Syā) 124
Bhaṇḍukāsāvādigahaṇamattaṁ = Bhaṇḍukāsāvādīnaṁ gahaṇamattaṁ (Ka) 45
Bhājeyya = Bhojeyya (Sī) 108
Bhāhisīti = Bhāsihīti (Sī, Syā) 217
Bhummajālaṁ = Bhūmijayavasaṁ (Syā) Bhūmijayaṁ (Ka) 86
Bheri = Bheriṁ (Ka) 111

[Ma]

Maggavaṇṇanā = Mattavaṇṇanā (Sī, Syā) 85
Maggena = Manena (Sī, Ka) 216
Maghadevo = Makhādevo (Sī, Syā) Magghadevo (Ka) 85
Maṅgalanti = Maṅgalanti maṅganti (Sī) Maṅgalānīti mahanti (Ka) 9

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပုထုဇ္ဇနသမ္ဘဝါ = ပုထုသဘာဝါ (သျာ) ပုထုဇ္ဇနသဘာဝါ (က) ၂၇၃
ပုရမာဟိဿတိန္တိ မာဟိဿတိနာမိကံ ပုရံ၊ နဂရန္တိ = မာဟိဿတိန္တိ မာဟိဿတိနာမိကံ ပုရိမနဂရန္တိ (သီ) ပုရံ မာဟိဿတိန္တိ မာဟိဿတိနာမိကံ ပုရံ နဂရန္တိ (သျာ) ၂၉၈

[ဗ]

ဗာလမသုဒ္ဓိဓမ္မံ = ဗာလံ အသုဒ္ဓဓမ္မံ (သီ) ၂၇၂
ဗာဟံ = ဝါစံ (သျာ၊ က) ၁၁၃
ဗာဟိရကကထံ = ဗာဟိရက္ခါနကထာ (သီ) ဗာဟိရကာနံ ကထံ (သျာ၊ က) ၁
ဗျဂ္ဃပဇ္ဇန္တိ = ဗျဂ္ဃပထန္တိ (သျာ) ၈၈
ဗျဝသာယတ္ထေ = ဗျဝသာနတ္ထေ (သီ) ၂၁၀
ဗြာဟ္မဏဘာဝေါတိ = ဗြဟ္မဘာဝေါတိ (သီ) ၁၉၃
ဗြာဟ္မဏသမညိတာယ = ဗြာဟ္မဏဿ သံဝဏ္ဏိတာယ (သျာ) ၁၈၇
ဗြာဟ္မဏာ = ဗြာဟ္မဏဒွါရေ (သီ) ဗြာဟ္မဏာ တဒေဝ (သျာ) ၅၁
ဗြာဟ္မဏာနံ ဓမ္မော = ဗြာဟ္မဏဓမ္မော (က) ၆၀

[ဘ]

ဘကုဋိံ = ဘုကုဋိံ (သီ) ၁၃၈
ဘဂျဝါ = ဘာဂျဝါ (သီ၊ သျာ) ၁၆၆
ဘဇ္ဇိယတေ = တဇ္ဇီယတေ (သီ၊ သျာ) ၁၂၄
ဘဏ္ဍုကာသာဝါဒိဂဟဏမတ္တံ = ဘဏ္ဍုကာသာဝါဒီနံ ဂဟဏမတ္တံ (က) ၄၅
ဘာဇေယျ = ဘောဇေယျ (သီ) ၁၀၈
ဘာဟိသီတိ = ဘာသိဟီတိ (သီ၊ သျာ) ၂၁၇
ဘုမ္မဇာလံ = ဘူမိဇယဝသံ (သျာ) ဘူမိဇယံ (က) ၈၆
ဘေရိ = ဘေရိံ (က) ၁၁၁

[မ]

မဂ္ဂဝဏ္ဏနာ = မတ္တဝဏ္ဏနာ (သီ၊ သျာ) ၈၅
မဂ္ဂေန = မနေန (သီ၊ က) ၂၁၆
မဃဒေဝေါ = မခါဒေဝေါ (သီ၊ သျာ) မဂ္ဃဒေဝေါ (က). ၈၅
မင်္ဂလန္တိ = မင်္ဂလန္တိ မင်္ဂန္တိ (သီ) မင်္ဂလာနီတိ မဟန္တိ (က) ၉

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Maññanti = Paññapenti (Ka) 124
Madaṁ vā = Jappaṁ vā (Sī) Dappaṁ vā (Syā) 73
Maddīyantīti = Milāyantīti (Syā, Ka) Saṁ-Ṭṭha 1. 250 124
Mariyādā, te brāhmaṇā = Mariyādā brāhmaṇā (Sī, Syā) 53
Miyyatīti = Mīyatīti (Sī) 248
Milakkhubhāsāpariyāpannā = Milakkhabhāsāpariyāpannā (Sī, Syā) 124
Missakabhikkhaṁ. Sā = Missakabhattaṁ bhikkhaṁ. Sā (Sī)
Missakabhattaṁ. Bhikkhāya (Ka) 104
Medhagaṁ = Medhakaṁ (Sī) 281
Merumuddhavāsineti = Merumuddhavāsinoti (Sī) 205

[Ya]

Yaṁ = Yā (Syā) 57
Yaṁ meti-ādigāthāya = Yaṁ meti-addhagāthāya (Sī) 159
Yaticārītipi = Yatucārītipi (Sī) Yathācārītipi (Syā) 289
Yassa = Cassa (Sī, Syā) 157
Yassātipi = Videyyātipi (Syā) 62
Yāyako = Yātīti yā (Sī, Syā) 262
Yāyamānassa = Āyāyamānassa (Sī, Syā) 229

[Ra]

Rattakañcukaṁ = Paṭṭakañcukaṁ (Sī), Paṭakaccukaṁ (Ka) 240
Rattimuṭṭhānadessinā = Rattinuṭṭhānadassinā (Sī)
Rattiṁ uṭṭhānadessinā (Syā) 22

[Va]

Vatasampannoti = Vattasampannoti (Sī, Syā) 184
Vattapadāni = Vatapadāni (Sī, Ka) 204
Vattabbagāthaṁ dassetvā = Vattabbā gāthā dassento (Sī) 125
Vanaṁ = Vetasavanaṁ (Sī) 172
Varo, varassa upavaro = Caro, carassa upacaro (Sī, Syā) 85

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[မ]

မညန္တိ = ပညပေန္တိ (က) ၁၂၄
မဒံ ဝါ = ဇပ္ပံ ဝါ (သီ) ဒပ္ပံ ဝါ (သျာ) ၇၃
မဒ္ဒီယန္တီတိ = မိလာယန္တီတိ (သျာ၊ က) သံ-ဋ္ဌ ၁-၂၅၀ ၁၂၄
မရိယာဒါ၊ တေ ဗြာဟ္မဏာ = မရိယာဒါ ဗြာဟ္မဏာ (သီ၊ သျာ) ၅၃
မိယျတီတိ = မီယတီတိ (သီ) ၂၄၈
မိလက္ခုဘာသာပရိယာပန္နာ = မိလက္ခဘာသာပရိယာပန္နာ (သီ၊ သျာ) ၁၂၄
မိဿကဘိက္ခံ။ သာ = မိဿကဘတ္တံ ဘိက္ခံ။ သာ (သီ)
မိဿကဘတ္တံ။ ဘိက္ခာယ (က) ၁၀၄
မေဓဂံ = မေဓကံ (သီ) ၂၈၁
မေရုမုဒ္ဓဝါသိနေတိ = မေရုမုဒ္ဓဝါသိနောတိ (သီ) ၂၀၅

[ယ]

ယံ = ယာ (သျာ) ၅၇
ယံ မေတိအာဒိဂါထာယ = ယံ မေတိအဒ္ဓဂါထာယ (သီ) ၁၅၉
ယတိစာရီတိပိ = ယတုစာရီတိပိ (သီ) ယထာစာရီတိပိ (သျာ) ၂၈၉
ယဿ = စဿ (သီ၊ သျာ) ၁၅၇
ယဿာတိပိ = ဝိဒေယျာတိပိ (သျာ) ၆၂
ယာယကော = ယာတီတိ ယာ (သီ၊ သျာ) ၂၆၂
ယာယမာနဿ = အာယာယမာနဿ (သီ၊ သျာ) ၂၂၉

[ရ]

ရတ္တကဉ္စုကံ = ပဋ္ဋကဉ္စုကံ (သီ)၊ ပဋကစ္စုကံ (က) ၂၄၀
ရတ္တိမုဋ္ဌာနဒေဿိနာ = ရတ္တိနုဋ္ဌာနဒဿိနာ (သီ)
ရတ္တိံ ဥဋ္ဌာနဒေဿိနာ (သျာ) ၂၂

[ဝ]

ဝတသမ္ပန္နောတိ = ဝတ္တသမ္ပန္နောတိ (သီ၊ သျာ) ၁၈၄
ဝတ္တပဒါနိ = ဝတပဒါနိ (သီ၊ က) ၂၀၄
ဝတ္တဗ္ဗဂါထံ ဒဿေတွာ = ဝတ္တဗ္ဗာ ဂါထာ ဒဿေန္တော (သီ) ၁၂၅
ဝနံ = ဝေတသဝနံ (သီ) ၁၇၂
ဝရော, ဝရဿ ဥပဝရော = စရော, စရဿ ဥပစရော (သီ၊ သျာ) ၈၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vasantavanaṁ = Vasanavanaṁ (Syā, Ka) (Vi-Ṭṭha 1. 247)	139
Vasīkaritvā = Vasiṁ karitvā (Sī, Syā)	120
Vācā = Susaññatavācā (Sī)	19
Vijjhitvā = Vidhamitvā (Sī)	131
Viñjhaṁ = Vijjhaṁ (Sī, Syā, Ka, Ma-Ṭṭha 3. 26; Aṁ-Ṭṭha 3. 216)	161
Vitthiṇṇanti = Odhito apagataṁ vitthiṇṇanti (Ka)	64
Vinodayeyya = Vinodeyya (Sī)	289
Vipattiyā = Vipattiyāpi (Sī) Kiñci vipattiyā (Syā) Yaṁkiñci vipattiyā (Ka)	59
Vimhayarūpattā = Vimhayaṁ ñāpento (Sī)	169
Viyattesu = Viyuttesu (Sī)	245
Vivasāneti = Vivasaneti (Sī, Syā)	214
Visattaṁ kilesagaṇaṁ = Visattā kilesagaṇā (Sī) Visatā kilesakāmā (Ka)	41
Vihiṁsitumpi = Vihesitūnampi (Sī)	50
Vuttadosābhāvañca = Vattu dosābhāvañca (Sī) Agatigamananti dosābhāvañca (Syā, Saṁ-Ṭṭha 1. 249)	123
Vegavatinti = Na cirāgataṁ vegavatinti (Ka)	64
Vediyake = Vedisake (Ka)	32
[Sa]	
Saṁvāsaṁ samarocayuṁ = Saṁvāsamarocesuṁ (Sī) Saṁvāsamarocayuṁ (Syā)	52
Sakkodano Sukkodanoti = Sukkodano Asukkodanoti (Sī) Sukkodano Sukkhodanoti (Syā)	89
Sakyātipi = Sakkātipi (Sī, Syā)	80
Saṅkappayantāyāti = Saṅkappayattāyāti (Sī)	321
Saṅkhyaṁ = Saṅkhaṁ (Sī)	224
Saccadhammassa = Sabbadhammassa (Sī, Syā)	226

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝသန္တဝနံ = ဝသနဝနံ (သျာ၊ က) (ဝိ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၇)	၁၃၉
ဝသီကရိတွာ = ဝသိံ ကရိတွာ (သီ၊ သျာ)	၁၂၀
ဝါစာ = သုသညတဝါစာ (သီ)	၁၉
ဝိဇ္ဈိတွာ = ဝိဓမိတွာ (သီ)	၁၃၁
ဝိဉ္ဈံ = ဝိဇ္ဈံ (သီ၊ သျာ၊ က၊ မ-ဋ္ဌ ၃-၂၆၊ အံ-ဋ္ဌ ၃-၂၁၆)	၁၆၁
ဝိတ္ထိဏ္ဏန္တိ = ဩဓိတော အပဂတံ ဝိတ္ထိဏ္ဏန္တိ (က)	၆၄
ဝိနောဒယေယျ = ဝိနောဒေယျ (သီ)	၂၈၉
ဝိပတ္တိယာ = ဝိပတ္တိယာပိ (သီ) ကိဉ္စိ ဝိပတ္တိယာ (သျာ) ယံကိဉ္စိ ဝိပတ္တိယာ (က)	၅၉
ဝိမှယရူပတ္တာ = ဝိမှယံ ဉာပေန္တော (သီ)	၁၆၉
ဝိယတ္တေသု = ဝိယုတ္တေသု (သီ)	၂၄၅
ဝိဝသာနေတိ = ဝိဝသနေတိ (သီ၊ သျာ)	၂၁၄
ဝိသတ္တံ ကိလေသဂဏံ = ဝိသတ္တာ ကိလေသဂဏာ (သီ) ဝိသတာ ကိလေသကာမာ (က)	၄၁
ဝိဟိံသိတုမ္ပိ = ဝိဟေသိတူနမ္ပိ (သီ)	၅၀
ဝုတ္တဒေါသာဘာဝဉ္စ = ဝတ္တု ဒေါသာဘာဝဉ္စ (သီ) အဂတိဂမနန္တိ ဒေါသာဘာဝဉ္စ (သျာ၊ သံ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၉)	၁၂၃
ဝေဂဝတိန္တိ = န စိရာဂတံ ဝေဂဝတိန္တိ (က)	၆၄
ဝေဒိယကေ = ဝေဒိသကေ (က)	၃၂
[သ]	
သံဝါသံ သမရောစယုံ = သံဝါသမရောစေသုံ (သီ) သံဝါသမရောစယုံ (သျာ)	၅၂
သက္ကောဒနော သုက္ကောဒနောတိ = သုက္ကောဒနော အသုက္ကောဒနောတိ (သီ) သုက္ကောဒနော သုက္ခောဒနောတိ (သျာ)	၈၉
သကျာတိပိ = သက္ကာတိပိ (သီ၊ သျာ)	၈၀
သင်္ကပ္ပယန္တာယာတိ = သင်္ကပ္ပယတ္တာယာတိ (သီ)	၃၂၁
သင်္ချံ = သင်္ခံ (သီ)	၂၂၄
သစ္စဓမ္မဿ = သဗ္ဗဓမ္မဿ (သီ၊ သျာ)	၂၂၆

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sajjhāyantehi paṭhamaṁ sajjhāyitabbato = Ajjhāyantehi paṭhamaṁ ajjhetabbato (Sī) 177

Sattha jātiyo = Sattamajātito (Syā) 183

Sattarasakadakkhiṇassa = Sattarasa sattarasakadakkhiṇassa (Sī, Syā) 56

Sattiñcāti = Satthañcāti (Sī, Syā) 187

Satrayāgassetaṁ = Yātrāyāgassetaṁ (Sī) Sātrāyāgassetaṁ (Syā) (Aṁ-Ṭṭha 2. 302; Aṁ-Ṭṭha 3. 194; Saṁ-Ṭṭha 1. 134) 56

Sabbatitthiyamataṁ = Sabbatitthiyamadaṁ (Syā) Sabbatitthiyamānaṁ (Ka) 16

Sabbadvāresu = Sabbappakāresu (Syā, Ka) 50

Samathayāniko = Samathayāniko ca (Sī) Samathayāniko vā (Syā, Ka) 262

Samanuññāya = Samaññāya (Ka) 192

Samujjupaññassa = Samujjapaññassa (Syā, Ka) 82

Samuppilavāteti = Samuppilavāsoti (Sī) Samuppilavāsāti (Syā) 200

Sampattadhammarājābhiseko = Sampattadhammarajjābhiseko (Sī) 120

Samparāyāya = Samparāyaṇāya (Sī) 266

Sammutisantitāya = Sammutisantatāya (Sī) 238

Sarikkhakajanappasādakanti = Parikkhakajanappasādakanti (Sī, Syā) 167

Savāta = Pavāta (Sī, Syā) 28

Sādiyissāmāti = Harissāmāti (Ka) 236

Sādhanī = Sodhanī (Ka) 42

Sitvā = Siñcitvā (Sī, Syā) 230

Sinipuroti = Nipuroti (Syā) Nipuṇoti (Ka) (Dī-Ṭṭha 1. 230) 85

Sītaṁ atuṇhanti sītañca uṇhañca = Sītaṁ accuṇhanti sītañca accuṇhañca (Sī) 288

Sīlarakkhaṇaṁ = Sīlānaṁ rakkhaṇaṁ (Sī) 51

Sīlavataṁ nu jīvitanti = Sīlavatānujīvitanti (Sī) 259

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္က

[သ]

သဇ္ဈာယန္တေဟိ ပဌမံ သဇ္ဈာယိတဗ္ဗတော = အဇ္ဈာယန္တေဟိ ပဌမံ အဇ္ဈေတဗ္ဗတော (သီ) ၁၇၇

သတ္တ ဇာတိယော = သတ္တမဇာတိတော (သျာ) ၁၈၃

သတ္တရသကဒက္ခိဏဿ = သတ္တရသ သတ္တရသကဒက္ခိဏဿ (သီ၊ သျာ) ၅၆

သတ္တိဉ္စာတိ = သတ္ထဉ္စာတိ (သီ၊ သျာ) ၁၈၇

သတြယာဂဿေတံ = ယာတြာယာဂဿေတံ (သီ) သာတြာယာဂဿေတံ (သျာ) (အံ-ဋ္ဌ ၂-၃၀၂၊ အံ-ဋ္ဌ ၃-၁၉၄၊ သံ-ဋ္ဌ ၁-၁၃၄) ၅၆

သဗ္ဗတိတ္ထိယမတံ = သဗ္ဗတိတ္ထိယမဒံ (သျာ) သဗ္ဗတိတ္ထိယမာနံ (က) ၁၆

သဗ္ဗဒွါရေသု = သဗ္ဗပ္ပကာရေသု (သျာ၊ က) ၅၀

သမထယာနိကော = သမထယာနိကော စ (သီ) သမထယာနိကော ဝါ (သျာ၊ က) ၂၆၂

သမနုညာယ = သမညာယ (က) ၁၉၂

သမုဇ္ဇုပညဿ = သမုဇ္ဇပညဿ (သျာ၊ က) ၈၂

သမုပ္ပိလဝါတေတိ = သမုပ္ပိလဝါသောတိ (သီ) သမုပ္ပိလဝါသာတိ (သျာ) ၂၀၀

သမ္ပတ္တဓမ္မရာဇာဘိသေကော = သမ္ပတ္တဓမ္မရဇ္ဇာဘိသေကော (သီ) ၁၂၀

သမ္ပရာယာယ = သမ္ပရာယဏာယ (သီ) ၂၆၆

သမ္မုတိသန္တိတာယ = သမ္မုတိသန္တတာယ (သီ) ၂၃၈

သရိက္ခကဇနပ္ပသာဒကန္တိ = ပရိက္ခကဇနပ္ပသာဒကန္တိ (သီ၊ သျာ) ၁၆၇

သဝါတ = ပဝါတ (သီ၊ သျာ) ၂၈

သာဒိယိဿာမာတိ = ဟရိဿာမာတိ (က) ၂၃၆

သာဓနီ = သောဓနီ (က) ၄၂

သိတွာ = သိဉ္စိတွာ (သီ၊ သျာ) ၂၃၀

သိနိပုရောတိ = နိပုရောတိ (သျာ) နိပုဏောတိ (က) (ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၂၃၀) ၈၅

သီတံ အတုဏှန္တိ သီတဉ္စ ဥဏှဉ္စ = သီတံ အစ္စုဏှန္တိ သီတဉ္စ အစ္စုဏှဉ္စ (သီ) ၂၈၈

သီလရက္ခဏံ = သီလာနံ ရက္ခဏံ (သီ) ၅၁

သီလဝတံ နု ဇီဝိတန္တိ = သီလဝတာနုဇီဝိတန္တိ (သီ) ၂၅၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sukusalahatthatāya ca = Lahuhatthatāya ca (Sī) Kusalamattatāya ca (Syā)	64
Sutavattā = Sutavanto (Sī)	156
Suddhi’makevalī te = Suddhiṁ akevalino (Sī)	272
Supinepi = Supinenapi (Sī, Syā)	53
Subhaṁ vadānā = Subhavādā (Sī, Syā)	255
Subhāsite = Subhāsitena (Syā, Ka)	125
Sumanissaro = Munissaro (Sī)	14
Sussissati = Ussussissati (Sī)	3
Seṭṭhaṭṭhena = Seṭṭhena seṭṭhaṭṭhena (Sī)	193
Setavitānamaṇḍapaṁ = Savitānaṁ maṇḍapaṁ (Sī) Dussamaṇḍapaṁ (Ma-Ṭṭha 3. 274)	169
Sesapabbajitānaṁ = Taṁ (Sī)	46
So = So vā (Sī)	155
So araṇīyo = Yo ariyo (Syā, Ka)	156
So ca kho tejeneva, na kāyena = So ca kho teneva kāyena (Sī)	120
Sodhano = Sāgato (Dhammapada-Ṭṭha 2. 327)	42
[Ha]	
Hatthiniko = Hatthinakho (Sī) Sātinako (Ka)	85

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုကုသလဟတ္ထတာယ စ = လဟုဟတ္ထတာယ စ (သီ) ကုသလမတ္တတာယ စ (သျာ)	၆၄
သုတဝတ္တာ = သုတဝန္တော (သီ)	၁၅၆
သုဒ္ဓိ’မကေဝလီ တေ = သုဒ္ဓိံ အကေဝလိနော (သီ)	၂၇၂
သုပိနေပိ = သုပိနေနပိ (သီ၊ သျာ)	၅၃
သုဘံ ဝဒါနာ = သုဘဝါဒါ (သီ၊ သျာ)	၂၅၅
သုဘာသိတေ = သုဘာသိတေန (သျာ၊ က)	၁၂၅
သုမနိဿရော = မုနိဿရော (သီ)	၁၄
သုဿိဿတိ = ဥဿုဿိဿတိ (သီ)	၃
သေဋ္ဌဋ္ဌေန = သေဋ္ဌေန သေဋ္ဌဋ္ဌေန (သီ)	၁၉၃
သေတဝိတာနမဏ္ဍပံ = သဝိတာနံ မဏ္ဍပံ (သီ) ဒုဿမဏ္ဍပံ (မ-ဋ္ဌ ၃-၂၇၄)	၁၆၉
သေသပဗ္ဗဇိတာနံ = တံ (သီ)	၄၆
သော = သော ဝါ (သီ)	၁၅၅
သော အရဏီယော = ယော အရိယော (သျာ၊ က)	၁၅၆
သော စ ခေါ တေဇေနေဝ, န ကာယေန = သော စ ခေါ တေနေဝ ကာယေန (သီ)	၁၂၀
သောဓနော = သာဂတော (ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၂-၃၂၇)	၄၂
[ဟ]	
ဟတ္ထိနိကော = ဟတ္ထိနခေါ (သီ) သာတိနကော (က)	၈၅

Suttanipātaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Gāthāsūci

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akkosaṁ vadhabandhañca (Khu 1. 70)	31
Accuggato tāvadeva	165
Acchecchi taṇhaṁ idha nāmarūpe	83
Atisītaṁ ati-uṇhaṁ (Dī 3. 150)	22
Anayaṁ nayati dummedho (Khu 5. 267)	12
Ahiṁsakā ye munayo (Khu 1. 46)	248
Ahū atītamaddhānaṁ (Khu 5. 99)	10
[Ā]	
Ārakattā hatattā ca	163
[I]	
Iṭṭhā dhammā aniṭṭhā ca (Aṁ 2. 333; Vi 3. 272)	35
Imaṁ suttanipātassa	323
[U - E]	
Ucchādanena nhāpanena (Aṁ 1. 131; Khu 1. 269; Khu 6. 82)	31
Uttamaṁ vandaneyyānaṁ	323
Ulūko maṇḍalakkhiko	32
Ekavācampi dvivācaṁ (Khu 6. 56)	42
Ete satta mahāselā	165
[Ka]	
Kāmaṁ taco ca nhāru ca	119
Kinnu te akaraṁ dhīro (Khu 5. 267)	13
Kinnu te akaraṁ bālo (Khu 5. 267)	12
Kimīnaṁ ālayaṁ etaṁ	125
Kodhaṁ vadhitvā na kadāci socati (Khu 6. 7)	31
Ko me vandati pādāni	6
[Kha - Ga - Gha]	
Khandhānañca paṭipāṭi	151
Gaṇḍuppādo kikī ceva	52
Gatī migānaṁ pavanaṁ (Vi 5. 263)	79
Ghāyanto gandhāni manoramāni	254
[Ca - Cha]	
Cattāri satasahassāni	164
Cattāro pañca ālope (Khu 2. 343)	212
Caturāsīti sahassāni	164
Caturāsītisahassehi	165
Cullāsītisahassāni (Khu 7. 32)	179
Chetvā khīlaṁ chetvā palighaṁ (Dī 2. 203; Saṁ 1. 25)	

သုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

ဂါထာသူစိ

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အက္ကောသံ ဝဓဗန္ဓဉ္စ (ခု ၁-၇၀)	၃၁
အစ္စုဂ္ဂတော တာဝဒေဝ	၁၆၅
အစ္ဆေစ္ဆိ တဏှံ ဣဓ နာမရူပေ	၈၃
အတိသီတံ အတိဥဏှံ (ဒီ ၃-၁၅၀)	၂၂
အနယံ နယတိ ဒုမ္မေဓော (ခု ၅-၂၆၇)	၁၂
အဟိံသကာ ယေ မုနယော (ခု ၁-၄၆)	၂၄၈
အဟူ အတီတမဒ္ဓါနံ (ခု ၅-၉၉)	၁၀
[အာ]	
အာရကတ္တာ ဟတတ္တာ စ	၁၆၃
[ဣ]	
ဣဋ္ဌာ ဓမ္မာ အနိဋ္ဌာ စ (အံ ၂-၃၃၃၊ ဝိ ၃-၂၇၂)	၃၅
ဣမံ သုတ္တနိပါတဿ	၃၂၃
[ဥ-ဧ]	
ဥစ္ဆာဒနေန နှာပနေန (အံ ၁-၁၃၁၊ ခု ၁-၂၆၉၊ ခု ၆-၈၂)	၃၁
ဥတ္တမံ ဝန္ဒနေယျာနံ	၃၂၃
ဥလူကော မဏ္ဍလက္ခိကော	၃၂
ဧကဝါစမ္ပိ ဒွိဝါစံ (ခု ၆-၅၆)	၄၂
ဧတေ သတ္တ မဟာသေလာ	၁၆၅
[က]	
ကာမံ တစော စ နှာရု စ	၁၁၉
ကိန္နု တေ အကရံ ဓီရော (ခု ၅-၂၆၇)	၁၃
ကိန္နု တေ အကရံ ဗာလော (ခု ၅-၂၆၇)	၁၂
ကိမီနံ အာလယံ ဧတံ	၁၂၅
ကောဓံ ဝဓိတွာ န ကဒါစိ သောစတိ (ခု ၆-၇)	၃၁
ကော မေ ဝန္ဒတိ ပါဒါနိ	၆
[ခ-ဂ-ဃ]	
ခန္ဓာနဉ္စ ပဋိပါဋိ	၁၅၁
ဂဏ္ဍုပ္ပါဒေါ ကိကီ စေဝ	၅၂
ဂတီ မိဂါနံ ပဝနံ (ဝိ ၅-၂၆၃)	၇၉
ဃာယန္တော ဂန္ဓာနိ မနောရမာနိ	၂၅၄
[စ-ဆ]	
စတ္တာရိ သတသဟဿာနိ	၁၆၄
စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ (ခု ၂-၃၄၃)	၂၁၂
စတုရာသီတိ သဟဿာနိ	၁၆၄
စတုရာသီတိသဟဿေဟိ	၁၆၅
စုလ္လာသီတိသဟဿာနိ (ခု ၇-၃၂)	၁၇၉
ဆေတွာ ခီလံ ဆေတွာ ပလိဃံ (ဒီ ၂-၂၀၃၊ သံ ၁-၂၅)	

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ja]

Jambū yassānubhāvena 165
Jarāya parimadditaṁ etaṁ 125
Jīvitaṁ attabhāvo ca (Khu 7. 32) 179

[Ta]

Tagarañca palāsena (Khu 1. 241; Khu 5. 330; Khu 6. 265) 13
Tañca kammaṁ kataṁ sādhu (Khu 1. 23) 14
Tato upaḍḍhupaḍḍhena 165
Tato pāsāṇake ramme 320
Tatra bhikkhavo samādahaṁsu (Dī 2. 203; Saṁ 1. 24) 92
Tasmā hi ne namasseyya (Aṁ 1. 131; Khu 1. 269; Khu 6. 82) 20
Tassa sokaparetassa 121
Tassānubhāvato khippaṁ 323
Tāva tiṭṭhatu lokasmiṁ 324
Te ve kāmā yāni citrāni loke 254

[Da - Dha]

Duve satasahassāni 164
Devalokā cavitvāna (Ma-Ṭṭha 1. 322, Khuddakapāṭha-Ṭṭha 127) 32
Desito Lokanāthena 323
Dhīraṁ passe suṇe dhīraṁ (Khu 5. 267) 13

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Na - Pa - Ba]

Na te ve kāmā yāni citrāni loke (Saṁ-Ṭṭha 1. 60) 254
Na divā soppasīlena (Dī 3. 150) 22
Na pacchato na purato 8, 49
Nayaṁ nayati medhāvī (Khu 5. 267) 13
Navasatasahassāni 164
Nābhikaṅkhāmi maraṇaṁ (Khu 2. 307) 151
Paññāsayojanakkhandha 165
Patthaddho bhavatī kāyo (Abhi-Ṭṭha 1. 339) 178
Parosahassampi samāgatānaṁ (Khu 5. 23) 286
Pāṇātipāto adinnādānaṁ (Dī 3. 147) 25
Pāto phullaṁ kokanadaṁ (Saṁ-Ṭṭha 1. 250) 124
Piṇḍañca bhikkhu samayena laddhā 104
Pubbeva dānā sumano (Aṁ 2. 296; Khu 2. 159) 143
Pubbeva sannivāsena (Khu 5. 66) 247
Pūtiko bhavatī kāyo (Abhi-Ṭṭha 1. 339) 178
Pūtimacchaṁ kusaggena (Khu 1. 241; Khu 5. 330; Khu 6. 265) 12
Bālaṁ na passe na suṇe (Khu 5. 267) 12

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဇ]

ဇမ္ဗူ ယဿာနုဘာဝေန ၁၆၅
ဇရာယ ပရိမဒ္ဒိတံ ဧတံ ၁၂၅
ဇီဝိတံ အတ္တဘာဝေါ စ (ခု ၇-၃၂) ၁၇၉

[တ]

တဂရဉ္စ ပလာသေန (ခု ၁-၂၄၁၊ ခု ၅-၃၃၀၊ ခု ၆-၂၆၅) ၁၃
တဉ္စ ကမ္မံ ကတံ သာဓု (ခု ၁-၂၃) ၁၄
တတော ဥပဍ္ဎုပဍ္ဎေန ၁၆၅
တတော ပါသာဏကေ ရမ္မေ ၃၂၀
တတြ ဘိက္ခဝေါ သမာဒဟံသု (ဒီ ၂-၂၀၃၊ သံ ၁-၂၄) ၉၂
တသ္မာ ဟိ နေ နမဿေယျ (အံ ၁-၁၃၁၊ ခု ၁-၂၆၉၊ ခု ၆-၈၂) ၂၀
တဿ သောကပရေတဿ ၁၂၁
တဿာနုဘာဝတော ခိပ္ပံ ၃၂၃
တာဝ တိဋ္ဌတု လောကသ္မိံ ၃၂၄
တေ ဝေ ကာမာ ယာနိ စိတြာနိ လောကေ ၂၅၄

[ဒ-ဓ]

ဒုဝေ သတသဟဿာနိ ၁၆၄
ဒေဝလောကာ စဝိတွာန (မ-ဋ္ဌ ၁-၃၂၂၊ ခုဒ္ဒကပါဌ-ဋ္ဌ ၁၂၇) ၃၂
ဒေသိတော လောကနာထေန ၃၂၃
ဓီရံ ပဿေ သုဏေ ဓီရံ (ခု ၅-၂၆၇) ၁၃

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[န-ပ-ဗ]

န တေ ဝေ ကာမာ ယာနိ စိတြာနိ လောကေ (သံ-ဋ္ဌ ၁-၆၀) ၂၅၄
န ဒိဝါ သောပ္ပသီလေန (ဒီ ၃-၁၅၀) ၂၂
န ပစ္ဆတော န ပုရတော ၈၊၄၉
နယံ နယတိ မေဓာဝီ (ခု ၅-၂၆၇) ၁၃
နဝသတသဟဿာနိ ၁၆၄
နာဘိကင်္ခါမိ မရဏံ (ခု ၂-၃၀၇) ၁၅၁
ပညာသယောဇနက္ခန္ဓ ၁၆၅
ပတ္ထဒ္ဓေါ ဘဝတီ ကာယော (အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၉) ၁၇၈
ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနံ (ခု ၅-၂၃) ၂၈၆
ပါဏာတိပါတော အဒိန္နာဒါနံ (ဒီ ၃-၁၄၇) ၂၅
ပါတော ဖုလ္လံ ကောကနဒံ (သံ-ဋ္ဌ ၁-၂၅၀) ၁၂၄
ပိဏ္ဍဉ္စ ဘိက္ခု သမယေန လဒ္ဓါ ၁၀၄
ပုဗ္ဗေဝ ဒါနာ သုမနော (အံ ၂-၂၉၆၊ ခု ၂-၁၅၉) ၁၄၃
ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန (ခု ၅-၆၆) ၂၄၇
ပူတိကော ဘဝတီ ကာယော (အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၉) ၁၇၈
ပူတိမစ္ဆံ ကုသဂ္ဂေန (ခု ၁-၂၄၁၊ ခု ၅-၃၃၀၊ ခု ၆-၂၆၅) ၁၂
ဗာလံ န ပဿေ န သုဏေ (ခု ၅-၂၆၇) ၁၂

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ba]

Buddho loke samuppanno 293
Brahmāti mātāpitaro (Aṁ 1. 131; Khu 1. 269, Khu 6. 82) 20

[Bha]

Bhagyavā bhaggavā yutto 166
Bhikkhavo tisatā ime 177
Bhoge saṁharamānassa (Dī 3. 153) 23

[Ma - Ya]

Mayi cittaṁ pasādetvā 32
Mahāsamayo pavanasmiṁ (Dī 2. 203; Saṁ 1. 25) 92
Mā jātiṁ pucchī caraṇañca puccha 133
Yaṁ Buddho bhāsati vācaṁ (Saṁ 1. 191; Khu 1. 345) 20
Yadatthikaṁ brahmacariyaṁ acarī 83
Yadāpi āsī asurehi saṅgamo 204
Yāva Buddhoti nāmampi 324
Yugandharo īsadharo 165
Ye keci Buddhaṁ saraṇaṁ gatāse (Dī 2. 203; Saṁ 1. 25) 92
Ye gahaṭṭhā puññakarā (Saṁ 1. 236) 22

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Ye jhānappasutā dhīrā (Khu 1. 40) 286
Yojanānaṁ satānucco 165
Yodha sītañca uṇhañca (Dī 3. 150) 23
Yo have balavā santo (Saṁ 1. 223, 225) 31

[Ra]

Rattassa hi ukkuṭikaṁ padaṁ bhave (Aṁ-Ṭṭha 1. 335, Dhammapada-Ṭṭha 1. 129, Visuddhi 1. 101) 258

[Sa]

Sacepi so sallape sāvakena 105
Sañchinno bhavatī kāyo (Abhi-Ṭṭha 1. 339) 179
Santatto bhavatī kāyo (Abhi-Ṭṭha 1. 339) 179
Sabbadānaṁ dhammadānaṁ jināti (Khu 1. 64) 24
Sammodamānā gacchanti (Khu 5. 9) 90
Subhāsitaṁ uttamamāhu santo (Saṁ 1. 190; Khu 1. 344) 19
Selo yathā ekagghano (Aṁ 2. 333; Vi 3. 272) 34

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဗ]

ဗုဒ္ဓေါ လောကေ သမုပ္ပန္နော ၂၉၃
ဗြဟ္မာတိ မာတာပိတရော (အံ ၁-၁၃၁၊ ခု ၁-၂၆၉၊ ခု ၆-၈၂) ၂၀

[ဘ]

ဘဂျဝါ ဘဂ္ဂဝါ ယုတ္တော ၁၆၆
ဘိက္ခဝေါ တိသတာ ဣမေ ၁၇၇
ဘောဂေ သံဟရမာနဿ (ဒီ ၃-၁၅၃) ၂၃

[မ-ယ]

မယိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ ၃၂
မဟာသမယော ပဝနသ္မိံ (ဒီ ၂-၂၀၃၊ သံ ၁-၂၅) ၉၂
မာ ဇာတိံ ပုစ္ဆိ စရဏဉ္စ ပုစ္ဆ ၁၃၃
ယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘာသတိ ဝါစံ (သံ ၁-၁၉၁၊ ခု ၁-၃၄၅) ၂၀
ယဒတ္ထိကံ ဗြဟ္မစရိယံ အစရိ ၈၃
ယဒါပိ အာသီ အသုရေဟိ သင်္ဂမော ၂၀၄
ယာဝ ဗုဒ္ဓေါတိ နာမမ္ပိ ၃၂၄
ယုဂန္ဓရော ဤသဓရော ၁၆၅
ယေ ကေစိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတာသေ (ဒီ ၂-၂၀၃၊ သံ ၁-၂၅) ၉၂
ယေ ဂဟဋ္ဌာ ပုညကရာ (သံ ၁-၂၃၆) ၂၂

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ယ]

ယေ ဈာနပ္ပသုတာ ဓီရာ (ခု ၁-၄၀) ၂၈၆
ယောဇနာနံ သတာနုစ္စော ၁၆၅
ယောဓ သီတဉ္စ ဥဏှဉ္စ (ဒီ ၃-၁၅၀) ၂၃
ယော ဟဝေ ဗလဝါ သန္တော (သံ ၁-၂၂၃၊၂၂၅) ၃၁

[ရ]

ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ (အံ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၅၊ ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၁၂၉၊ ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၀၁) ၂၅၈

[သ]

သစေပိ သော သလ္လပေ သာဝကေန ၁၀၅
သဉ္ဆိန္နော ဘဝတိ ကာယော (အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၉) ၁၇၉
သန္တတ္တော ဘဝတိ ကာယော (အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၉) ၁၇၉
သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ (ခု ၁-၆၄) ၂၄
သမ္မောဒမာနာ ဂစ္ဆန္တိ (ခု ၅-၉) ၉၀
သုဘာသိတံ ဥတ္တမမာဟု သန္တော (သံ ၁-၁၉၀၊ ခု ၁-၃၄၄) ၁၉
သေလော ယထာ ဧကဃနော (အံ ၂-၃၃၃၊ ဝိ ၃-၂၇၂) ၃၄

နှ-ဗ-သ-စ—သုတ္တနိပါတ-ဋ္ဌ—၂—၁၄-၁-၅၉—၃၀၀၀